

TITI LIVII
PATAVINI
HISTORIARVM
AB VRBE CONDITA

DECADIS III.

LIBER
TRIGESIMVS.

FRANCOFVRTI

Typis Caspari Rötelij, Sumptibus Hæredum
IACOBI FISCHERI.

M. DC. XXXIV.

TITI LIVII
PATAVINI HISTORIARVM AB VRBE
CONDITA DECADIS III LIBER

Trigelimus.

EPITOME LIBRI XXX.

IN Africa Scipio Carthagenenses & eundem Syphacem Numidarum regem, Asdrubalemque pluribus praeliis vicis, alicuiusque Masanissae binique hostium castra expugnauit, in quibus XL. milia hominum ferro ignique consumpta sunt. Syphacem per C. Laelium & Masanissam cepit. Masanissa Sophoni hanc uxorem Syphacis filiam Asdrubali capiam, statim adamat: & nuptijs factus uxorem habuit: castigatusque à Scipione, venenum ei misit: quo hausto illa decessit. Effugumque est multum Scipione victorij, ut Carthagenenses in desperationem dedit, in auxilium publica salutis Annibalem ex Italia reuocarent, isque anno decimo sexto Italia discedens, in Africam traiecit, venturumque per colloquium pacem cum Scipione componere: & quum de conditionibus pacis non conuenisset, acie victus est. Pax Carthagenensibus data est precantibus. Annibal Gizonem pacem dissuadentem manu sua detraxit: exensata deinde temeritate facti, ipsi pacem suaserunt. Mago, qui bello in agro Insubrium cum Romanis confligerat, vulneratus, dum in Africam per legatos reuocatus reuertetur, ex vulnere mortuus est. Masanissa regnum restitutum est. Reuersus in urbem Scipio, amplissimum nobilissimumque egi triumphum, quem & Terentius Culleo senator pileatus secutus est. Scipio Africanus (incertum militari prius fauore, an populari aura ita cognominatus) primus certe hic imperator vicia de se nomine gentis nobilitatis est.

CN. Seruilius Cæpio, & C. Seruilius Geminus Consules sexultodecimus annus belli Punici erat: quum de Republica belloque & prouincijs ad senatum recitassent, censuerunt partes, ut consules inter se compararent, sortirenturque, ut Brutius aduersus Annibalem, uter Etruriam ac Ligures prouinciam haberet. cui Brutij euenissent exercitum à P. Sempronio Consule acciperet. P. Sempronius (ei quoque enim pro consul impetum in annum protogabatur) P. Licinio succederet,

AAA

deret,

*Provincia
in
sortitie.*

deret; Is Romam reuocaretur. Bello quoque bonus habitus ad cetera, quibus nemo ea tepestate instructior ciuis habebatur, congestis omnibus humanis à natura fortunaque bonis, nobilis idem ac diues erat, forma viribusque corporis excelebat, facundissimus habebatur, seu causa oranda, seu in senatu & ad populum suadendi ac dissuadendi locus esset, iuris pontificii petriussumus, super hæc, bellicæ quoque laudis consularis comporem fecerat. Quod in Brutiis provincia, idem in Etruria ac Liguribus decretum. M. Cornelius nouo consuli tradere exercitum iussus; ipse prorogato imperio Galliam provinciam obtineret cum legionibus iis, quas prætor L. Scribonius priore anno habuisset. Sortiti deinde provincias: Cæpioni Bruti, Serulio Gémio Etruria euenit. Tum prætorum provinciarum in sortem coniecit. Iurisdictionem urbanam P. Ælius, Sardiniam P. Lenulus, Siciliam P. Villius, Ariminum cum duabus legionibus (sub Spurio Lucretio ex fuerant) Quintilius Varus esse sortitus. Et Lucretio prorogatum imperium, ut Genuam oppidum à Magone Pæno dirutum exedificaret. P. Scipioni non temporis, sed rei gerendæ sine, donec debellatum in Africa foret, prorogatum imperium est: decretumque; *ut supplicatio fieret, quod in Africâ provinciam traieciisset, ut ea res salutaris populo Romano, ipsique duci atque exercitui esset.* In Sicilia tria millia militum sunt scripta. & quia quod roboris ea provincia habuerat, in Africam transfusum fuerat, ne qua classis ex Africa traiceret, quadraginta nauibus custodiri placuerat Siciliæ mariumam oram, Tredecim nouas naues Villius secum in Siciliam duxit: cætera in Sicilia veteres resecit. Huic classi M. Pomponius prioris anni prætor prorogato imperio præpositus, nouos milites ex Italia aduectos in naues imposuit. Parem nauium numerum Cn. Octauio Prætori item prioris anni cum pari iure imperii ad tuendam Sardiniam orâ partes decreuerunt. Lentulus prætori duo millia militum dare in naues iussus. Et Italici ora, quia incertum erat, quo missuri classem Charrhaginenses forent (videbatur autem quicquid nudatum præsidii esset petiturum) M. Marcio Prætori prioris anni cum totidem nauibus, tuenda data est: tria millia militum in eam classem ex decreto patrum consules scripserunt, & duas legiones urbanas ad incerta belli, Hispaniæ cum exercitibus imperioque veteribus imperatoribus, Lentulo & L. Manlio Acidino decreta. Viginti omnino legionibus, & centum sexaginta nauibus longis res Romana eo anno gesta. Prætores in provincias ire iussi. Consulibus imperatum, *ut priusquam ab urbe proficiscerentur, ludos magnos facerent, quos T. Manlius Torquatus dictator in quintum annum vouisset, si eodè statu Respublica staret.* Et nouas religiones excitabant in animis hominum prodigia ex pluribus locis nuntiata. Aurum in Capitolio corui non lacerasse tantum rostris crediti, sed etiâ edisse. Mures Ancii coronam auream attulerunt. Circa Capuam omni agrum locustarum vis ingens

Ludi magni.

Prodigia.

ingens, ita ut vnde aduenissent, parum constaret, cōpleuit. Equuleus Reate cum quinque pedibus natus. Anagninæ ipsi primum ignes cœlo, dein fax ingens arsit. Frusino arcus solem tenui lineâ amplexus: circulum deinde ipsum maior solis orbis extrinsecus inclusit. Arpim terra campestri agro in ingentem sinum confedit. Consulū alteri primam hostiam immolari, caput ieciori defuit. Ea prodigia maioribus hostiis procurata. editi à collegio pontificum Dii quibus sacrificaretur. his transactis, consules prætoresque in provincias profecti. omnibus tamen, velut eam sortitis, Africæ cura erat, seu quia ibi summam rerum belliq; veriti cernebant: seu ut Scipioni gratificarentur, in quem tum omnis versâ cinitas erat. itaque non ex Sardinia tantum, (sicut ante dictum) sed ex Sicilia quoq; & Hispania vestimenta, frumentumque, & arma etiam ex Sicilia & omne genus commeatus eo portabantur. Nec Scipio vllō tempore hyemis belli opera remiserat, quæ multa simul vndique eum circumstabant. Vricam obsidebat, castra in conspectu Asdrubalis erant. Carthaginenses deduxerant naues, classem paratam instructamque ad commeatus interceptendos habebant. inter hæc de Syphacis quidem reconciliandi curam ex animo dimiserat: si forte iam satias amoris in vxorem ex multa copia cum cepisset. Ab Syphacis magis pacis cū Carthaginensibus conditiones, ut Romani Africa, Pœni Italia excederet, quam si bellaretur, spes vlla descurum afferebatur. Hæc pūncios magis equidem acta crediderim (& ira pars maior auctores sunt) quam ipsum Syphacem, ut Antias Valerius prodit, in castra Romana ad colloquium venisse. Primo eas conditiones imperator Romanus vix auribus admisit, postea ut causa probabilis suis commeandi foret in castra hostium, mollius eadem illa abnuere: ac spem facere, *sapius vltro citroque agitantibus rem conuensiuram.* Hybernacula Carthaginensium, congesta temerè ex agris materia exædificata, lignea fermè tota erant. Numidæ præcipuè arundine textis stroteaq; pars maxima tectis, passim nullo ordine, quidam ut sine imperio occupatis locis extra fossam etiam vallumq; habitabant. Hæc relata Scipioni spem fecerant, castra hostium p*er* occasionem incendendi. Cum legatis quos mitteret ad Syphacem, calonium loco primos ordinis spectatæ virtutis atque prudētia seruili habitu mittebat: qui dum in colloquio legati essent, *Et assisimâ vagi per castra alius alia, aditus exitusq; omnes. situm formamq; quemquo & vniuersorum castrorum, & partium, qua Pœni, qua Numidæ cum legatibus haberent, quantum interualli inter Asdrubalis ac regia castra esset ad Syphacem, specularentur: moremque simul nosceret stationum, vigiliarumq; nocte, an interdiu opportuniore insidiantib. essent. & in Scipio ter crebra colloquia aliatq; alii de industria, quo plurib. omnia nota essent, mittebantur. Quum sæpius agitata res certiorē spē pacis indios & Syphaci & Carthaginensibus per eum faceret,*

legati Romani vestros se reuerti ab imperatore aiunt, nisi certū resposum detur proinde seu ipsi staret tā sententia, seu consulendus Asdrubal ē Carthaginensium, essent, consuleret. tempus esse, aut pacem cōponi, aut bellum nouiter geri. Dum consulitur Asdrubal ab Syphace, ab Asdrubale Carthaginensibus; & speculatores omnia visendi, & Scipio ad comparanda quæ in tem opus erant, tempus habuit, & ex mētionē ac spe pacis negligentia, vt sit, apud Pænos Numidasq; orta cauendi, ac quid hostile interim parere otui. Tandem relatum responsum, quibusdā (quia nimis cupere Romanus pacem videbatur) iniquis per occasionē adiectis; quæ peropportune cupienti tollere inducias Scipioni causam præbuere. ac nuncio regis, quod relaturum le ad consiliū dixisset, postero die respondit: *se uno frustra tendere, nulli alij pacem placuisse. renuntiaret igitur, nullā aliā spē pacis, quam relictū Carthaginensibus, Syphace cum Romano esse.* Ita tollit inducias, vt libera fide incepta exsequeretur, deductisq; nauibus (& iam veris principium erat) machinas tormentaq; velut a mari aggressurus Vricam, imponit. duo millia militum ad capiendum, quem antea tenuerat, tumulum super Vricam mittit simul vt ab eo quod parabat, in altius rei cuiā conuinceret hostium animos. simul ne qua, quum ipse ad Syphacē Afribalemque profectus esset, erupio ex vibe & imperus in castra sua relicta cū leui præsidio fieret. His præparatis, conuocatoq; cōsilio, & dicere exploratorib; iussis, quæ comperita essent, Masanißāq; cui omnia hostium nota erant: postremo quid ipse pararet in proximā noctē, proponit. tribunis edicit, *vt ubi pratorio dimisso signa conuissent, ex templo educerent ē castru legiones.* Ita, vt imperauerat, signa sub occulenti solis elicti sunt cœpta. ad primam ferme vigiliam agmen explicauerunt: media nocte (si preu enim nullia titineris erat) modico gradu ad castra hostium peruērum. Ibi Scipio patrem copiarum Lathio, Masanißāmq; ac Numidas attribuit: & castra Syphace inuadere, igneq; cōycere iubet singulos. deinde separatim, Lathini ac Masanißā seductos obrestatur, *vt quantū nox prouidentia adimat, tantum diligentia expleant, curaq; se Asdrubali Puniceque castra aggressurum, ceterum non ante cepturum, quā igni in regis castris cōfluxisset.* Neque ea res morata diu est. nam vt proximis castris iniectus ignis hæsit, ex templo proxima quæq; & deinceps continua amplexus, totis se passim dissipant castris. & trepidatio quidem, quanta necesse erat nocturno effuso tam late incendio, orta est. ceterum fortuitum, non hostile ac bellicum ignē rati esse, sine armis ad restinguendum incendium effusi, in armatos inciderunt hostes, maxime Numidas, ab Masanißā notitia regiorum castrorum ad exitus itinerum idoneis locis dispositos. Multos in ipsis cubilib; semifomnes hausit flamma: multo in præcipiti fuga, ruentes sup alios alij in angustis portarū obtriti sunt. Reluceptem flammā primo vigiles Carthaginensium, deinde ex

citati

In Sypha-
em castra
ignes con-
spiciunt.

citati alii nocturno tumultu quum cōspexissent, ab eodem errore
credere *Et ipsi sua sponse incendium ortum.* & clamor inter eadem ad
 vulnera sublaris, an ex trepidatione nocturna esset, cōfusus, sen-
 sum veri adimebat. Igitur pro se quisq; inermes, vt quib. nihil ho-
 stile suspectum esset, omnib. portis, qua cuiq; proximum erat, ea
 modo quæ restinguendo igni fortē portātes, in agmen Romanū
 ruebant. Quibus cæsis omnibus, præterquā hostili odio, etiam me-
 quis nūci⁹ effugeret, extēplō Scipio neglectas, vt in tali tumultu, *Asdruba-*
 portas inuadit, ignibusq; in p̄xima tēcta cōiectis, effusa flamma *lis castra*
 primo veluti spatia plurib. locis reluxit. dein per continua serpens *incendit*
 vno repetēte omnia incendio hausit. Ambusti homines iumentaq;
 fœda primū fuga, dein strage obruerant irineta portarū. quos ad
 oppresserat ignis, ferro absumpti. binaq; castra vna die deleta, du-
 ces tamē ambo, & ex tot millib. armatorū duo millia peditum, &
 quingenti equites semiermes, magna pars saucii, afflatiq; incen-
 dio effugerunt. Cæsa, aut hausta flammis ad quadraginta millia ho-
 minū sunt, capti sex millia: multi Carthaginensium nobiles, x. se-
 niores, signa militariā c. lxxviii. equi Numidici supra ii. millia
 dcc. elephanti sex capti: octo flamma ferroq; absumpti, magna que
 vis armorū capta. Ea omnia imperator Vulcano sacrata incendit.
 Asdrubal ex fuga cum paucis Afrorū vr̄bem proximam petierat:
 eoq; omnes qui supererant, vestigia ducis sequentes, se contule-
 rāt. metu deinde, ne dederetur Scipioni, vr̄be excessit. Mox eodē
 patētib. portis Romani accepti, nec quicquā hostile, quia volū-
 tate concesserant in deditionem, factum, duæ subinde vr̄bes cap-
 tæ direptæque. ea præda & quæ castris incēsis ex igne rapta erāt,
 militi concessa sunt. Syphax octo milliū fœmē indo spatio loco
 munito confedit. Asdrubal Carthaginem contendit, ne quid per
 metum ex recenti clade mollius consuleretur. quo tantus primo
 terror est allatus, vt omīssa Vtica Carthaginem crederent extem-
 plo Scipionem obsessurum. Senatum itaque Suffetes, quod velut
 consulare imperium apud eos erat, vocauerūt. ibi trib. dictis sen-
 tentiis, vna de pace legatos ad Scipionem docernebat: altera Annibalem
 ad tuendam ab exitiali bello patriā reuocabat: tertia Pōmā in ad-
 uersis rebus constantia exemplo reparandum exercitum: Syphacemq; o-
 randum, ne bello abisteret, censebat. Hæc sententia, quia Asdrubal
 præsens, Barchinæque omnes factionis bellum malebant, vicir.
 Inde delectus in vr̄be agtisq; haberi cœptus, & ad Syphacem le-
 gati missi, summa ope & ipsum reparantem bellum: quum vxor
 iam non vt antē blanditiis satis potentibus ad animum amantis,
 sed precibus & misericordia valuisset, plena lactymarum obte-
 stas, ne patrē suum patriamque prodere: *isdemque flammis Car-*
 thaginē, quibus castra conflagrassent, absumi sineret. Spem quoque
 opportune oblatam afferebant legati: quatuor millia Celtiberorum
 circa vr̄bem nomīne Olban ab conquisitorib. suis condita in Hispania,

egregia iuuentuti sibi occurrisset: & Asdrubalem propediam affers cum manu haudquaquam contemnenda. Is non benigne modo legatis respondit, sed ostendit etiā multitudinem Numidarum agrestium, quibus per eisdē dies arma equosque dedisset, & omnem iuventutem affirmar ex citurum ex regno. *scire incendio, nō praelio eadem acceptā. cum bello inferiorem esse, qui armis vineatur.* Hæc legatis responsa. Et post dies paucos rursus Asdrubal & Syphax copias iunxerunt. is omnis exercitus fuit triginta ferme millium armatorum: Scipionem velut debellatorem iam, quod Syphacem Carthaginensesque attineret, Vtiæ oppugnandę intentum, iamque machinas admouentem muris, auerit fama redintegrari belli. modicique præsidij ad speciem modo obsidionis terra marique relictis, ipse cum robore exercitus ire ad hostes pergit. Primo in tumulto quatuor ferme millia distante ab castris regis confedit. postero die cum equitatu in magnos (ita vocant) caecos subiectos et tumulto degressus, succedendo ad stationē hostium, lacessendoque leuibus prælijs, diem absumpsit: & per insequens biduum tumultuosis hinc atque illinc excursionib. inuicē nihil dictu satis dignum fecerunt. quarto die utrimque in aciem descensum est. Romanus post principes hastatorum prima signa, in subsidij triarios constituit: equitatum Italicum ab dextro cornu, ab læuo Numidas Masanissamque opposuit. Syphax Asdrubalque Numidis aduersus Italicum equitatum, Carthaginensibus contra Masanissam locatis, Celtiberos in mediam aciem in aduersa signa legionum accepere. Ita instructi concurrunt. Primo imperu simul utraq; cornua & Numidæ & Carthaginenses pulsi. nam neque Numidæ, maxima pars agrestis, Romanum equitarum: neque Carthaginenses, & ipse nouus miles, Masanissam recenti super cetera victoria terribile sustinere. Nudata utrimque cornibus Celtiberorum acies stabat: quod nec in fuga salus vlla ostēdebat locis ignotis: neque spes veniæ ab Scipione erat, quem bene meritum de se & gente sua mercenarijs armis in Africam oppugnatum venissent. Igitur circumfusus vadique hostibus, alij super alios cadentes oblitari moriebatur. omnibusque in eos versis, aliquarum ad famam temporis Syphax & Asdrubal præceperunt. fatigatos eade diutius, quam pugna victores nox oppressit. Postero die Scipio Lælium Masanissamque cum omni Romano & Numidico equitatu expeditissimisque milicis ad persequendos Syphacem atque Asdrubalem mittit. ipse cum robore exercitus vrbes circa omnes quæ Carthaginensium ditionis erant, partim vi, partim meru subegit. Carthagine quidem erat ingens terror, & circumferentē arma Scipionem omnib. finitimis tapin perdomitis, ipsam Carthaginem repente aggressurum credebatur. itaque & muri reficiebantur, oppugnaculisque armabatur: & pro se quisque, quæ diutius obsidioni toleranda sunt, ex agitis cūquebat. Rata mentio est pacis

*Asdrubal
& Syphax
reparant
exercitū.*

*Syphax &
Asdrubal
in fugam
uersi.*

*Cartha-
ginensium
terror.*

pacis, frequētiōr legatorum ad Annibalem atendum mittendorum. pars maxima classem, quæ ad cōmeatus excipiendos parata erat, mittere iubent ad opprimendam stationem nauium, ad Vticam incaute agentē: *forſitan ēs naualia caſtra relictā cum leui praſidio oppreſſuros.* In hoc conſilium maxime inclinant: legatos iamē ad Annibalem mittendos cenſent, quippe claſſe *ut feliciffima gera: ut res, parte aliqua leuari Vtica obſidionem: Carthagine ipſam qui tuentur, neq; in peratorem alium quam Annibalem, neq; exercitum alium quam Annibalem ſuperſeſſe.* Deductæ ergo poſtero die naues, ſimul & legati in Italiam profeſſi, raptimq; omnia ſtimulante fortuna aagebantur: & in quo quiſq; ceſſaſſet prodi ab ſe ſalutem omniū regebatur. Scipio granem iam ſpolijs multarum vrbium exercitum trahens, captiuis aliaq; ſcda in vetera caſtra ad Vticam miſſis, iam in Carthagine intentus, occupat relictū fuga cuſtodum Tūerta. (abeſt ab Carthagine xii millia ferme paſſuū) loc^o quum operibus, tum ſuapte natura rutus, & qui ab Carthagine coſpicui, & præbere ipſe proſpectū quum ad vrbem, tum ad circumfuſū mare vrbis poſſet. Inde quū maxime vallū Romani iacerent, coſpecta claſſis hoſtium eſt Vticam Carthagine petens. Igitur omiſſo opere, pronuntiatū iter, ſigna q; raptim ferri ſunt cepta, ne naues in terram & obſidionem verſæ ac minime nauali prælio aptæ opprimerentur. *qui n. reſiſtiſſent agili Chanautico inſtrumento apta Chanauta claſſi, naues tormenta machinaſq; portantes: Chaus in onerarium uſum verſa: aut ita appulſa muris, ut pro agere ac pontib; præbere acceſſum poſſent.* Itaq; Scipio, poſtq̃ eo vctum eſt, ut in nauali certamine ſolet, roſtratis q; præſidio aliis eſſe poterant, in poſtremam acie receptis prope terram, onerariarum quadruplicem ordinem pro muro aduerſus hoſtem oppoſuit. eaſque ipſas, ne in tumultu pugonæ turbari ordines poſſent, malis antenniſq; de naue in naue mtraictis, ac validis funib; velut voo inter ſe vinculo illigatis, cōprehendit; tabulaſq; ſuperſtrauit, ut peruius in torum nauium ordo eſſet: & ſub ipſis pontib; intervalla fecit, quæ percurrere ſpeculatoriæ naues in hoſtem, ac tuto recipi poſſent. His raptum p tēpore inſtructis, nullē ferme delecti propugnatores onerarijs imponūtur: telorum maxime miſilium, ut quis longo certamine ſufficerent, viſ ingens congeritur. Ita parati atque intenti hoſtium aduentum operiebantur. Carthagineſes, qui, ſi maturaeſſent, omnia permiſta turba trepidantium primo impetu deprehēdiſſent: perculſi terreſtrib; eladibus. atq; inde ne in mari quidē vbi ipſi plus poterant, ſatis ſidentes, die ſegni navigatione abſumpto, ſub occaſum ſolis in portū Ruſcinona Afri vocant) claſſē appulere. poſtero die ſub ortū ſolis inſtruxere ab alto naues, veluti ad iuſtum prælium pauale, tãq̃ excituris cōtra Romanis. Quum diu ſteriſſent, poſtq̃ nihil moueri ab hoſtib; viderunt, tum deum onerarias aggrediuntur. Erat res minime certam: in nauali ſimilis pro-

Legati ad Annibalem reuocandum.

Carthaginēſes claſſem Romanam oppugnāt.

hinc specimen multos oppugnârium navium, altitudine aliquâ-
tum oneratarum superababant. ex rostratis p'æni vana pletaq; (vtpote
supino iacta) tela in superiorem locum mittebant. grauior ac ponde-
re ipso libratis: superne ex onerarijs clus erat. speculatoriz na-
ues ac leuiorâ nauigia, quæ sub constratis pontiû per interualla
excutiebant. primo ipso tantum impetu ac magnitudine rostra-
tarum obrutebantur. deinde & propugnatorib; quoq; incommo-
da erant: quod permixtæ cum hostium nauib; inhibere sæpe tela
cogebat, ne ambiguo ictu suis incideret: postremo adfices
sciteo vincis transfixi (*harpagones* vocant milites) ex Punicis nauib;
mixti in Romanas cæpti. quos quâ neq; ipsos neq; catenas quib;
suspensî tenere sâtur, incidere possent: vt quæq; retro inhibita co-
strata onerata hærent vincta haberet, scindi videtes vincula, quib;
alijs inuexa erat: fericmq; aliam simul plurium nauium trahi.
Hoc maxime modo lacerati quidē omnes pōtes, & vix transiliēdi
secundū ordinē nauium spatium propugnatorib; datum est. Sex
ferme oneratarum puppib; abstractæ Cathaginē sunt. maior q̃ pte
lætitia, sed contritior, q̃ inter assiduas elades ac lacrymas vnum
quintumcunq; ex insperato gaudium affulserat, cum eo, vt appa-
retet haud procul exitio fuisse Romanâ clâsē, ni cessatum a præ-
fectis luxuriam nauium foret, & Scipio in tēpore subuenisset. Per e-
osdem forte dies quum Lælius & Masanilla quindecimo ferme
die in Numidiam peruenissent, Mallyij regnum paternum
Masanissæ legi, vt ad regē diu dedideratum, cōcessere. Syphax, pul-
sis inle p'iculis præsidijq; suis, vetere se cōtinebat regno, neutiq;
quieturas. Stimulabant ægeum amore, vxor socerque: & ita viris
equisq; abundabat, vt subiectæ oculis regni per multos florentis
annos vires, etiâ minus barbato atque impotenti animo spiritus
possent facere. Igitur omnibus, qui bello apti erant, in vnum coac-
tis, equos, arma, tela diuidit: equites in turmas, pedites in co-
hortes, heu quondam à Romanis centurionib; didicerat, distri-
buit. Exercitu haud miuore, quam quem prius habuerat, cete-
rum omni prope atq; incondito ire ad hostes pergit. Et ce-
latis in propinquo positis, primo pauci equites ex tuto speculâtes
ab stationib; p'cedi, inde iaculis summori recurrere ad suos: inde
excursionēs inuicē fieri, & quâ pullos indignatio accēderet, plu-
res subire: q̃ in tam ceterum certaminum equestrium est, quam aut
vincētib; ipes, aut pulsus aggregat suos. Ira tum à paucis plio ac-
centi, omnem verimq; postremo exercitum certaminis studium
est, ac solum equestre plium erat, multitudine Masallylorum, in-
genita agmina Syphace emittēte. sustineri vix poterat: deinde vt
pedes Roman' repētino p turmas suas viâ dantes intercutu sta-
bilem acēderet, abstruitq; effule inuicentem sese hostē: pri-
mo barbari ferus pmittere equos, deinde stare ac prope cubati
nouo genit' agnæ: postremo non pediti solum cedere, sed ne
equitem

*Syphax
aduersus
Læliū &
Masan-
issam copias
educit.*

equitem quidem sustinere peditis præsidio audentem. Iam signa quoque legionum appropinquabant: tum veto Masæsyli nō modo primum impetum, sed ne conspectum quidem signorum atque armorum tulerunt. tātum seu memoria priorum cladum, seu præ-
 xii sens terror valuit. Ibi Syphax, dum obequitat hostium turmis: si pudore, si periculo suo fugam iustere posset, equo grauiter isto effusus opprimitur, capiturque: & viuus, lætū ante omnes Masaniliæ præbitur? spectaculum, ad Lethum attrahitur. Ciritha caput regni Syphacis erat: eoque se ingens vis hominum ex fuga cōtulerat. Cædes in eo prælio minor quā victoria fuit, quia equestri tantummodo plio certatum fuerat. non plus quinque millia occisa, minus dimidium eius hominum captiui est. impetu in castra facto: quo perculsa rege amisso multitudo se cōtulerat. Masanilla Lælio dicere, sibi quidem nihil esse in præsentia pulchrius, quā victorē, recepturum sātō possi intervallo, iunijere receptum patris regnum: sed tam secūdis, quā aduersis rebus non dari spatium ad cessandum, si se Lælius eum equitatu victoque Syphace Cirithā præcedere sinat, irrepida omnia metū se oppressurum, Læliū cum pedib. jubsequi modici itinerib. posse. Absentente Lælio præcessit Ciritha, euocari ad colloquū principis Cirithensium iubet. sed apud ignaros regis casus, neque quæ a Ciritha essent, præmedo, nec minis, nec suadendo ante valuit, quam rex victus in cōspectū datus est. Tum ad spectaculum tā tædū cō- Masanilla
 ploratio orta: & partim pauore incenia sunt deserta, partim repē-
 tino consensu gratiā apud victorē quærentium patefactæ portæ.
 Et Masanilla præsidio circa portas opportunaque incensū dimissio, ne cui fugæ pareret exitus, ad regiam occupandā citato vadit equo, intranti vestibulū in ipso lumine Sophonisba vxor Syphacis, Sophonis-
 filia Asdrubalis Pæni occurrat: & quū in medio agmine armatorū ba ad Ma-
 Masanilla insignē quum armis, tum cetero habitu conspexisset, sanissimū
 regē esse (id quod erat) irata, genib. aduoluta eius: Omnia quidem, in-
 quit, vos posset in nos, Diis tibi dederūt, virtusque & felicitas tua: sed si ca-
 ptiua apud dominum vira necuq. sua vocem supplicum mittere liceat, si
 genua, si vittricem attingere dextrā, precor quæso, per maiestatem regis, in qua paulo ante nos quoque fuimus: perque gentis Numidarum nomen, quod tibi eum Syphace cōmune fuit: per huiusce regis Deos, qui te malioribus ominib. accipiant, quā Syphacē hinc miserunt: hanc veniā supplici des, ut ipse quoque cumque feri animus, de captiua statuas, neque in cuiusquā Romani superbum ac crudele arbitrium veniri sinas: si nihil aliud quam Syphacis vxor fuisset, tamen Numida atque in eadem mecum Africa geniti, quam alienigena & externi fidem experiri nullum. quid Carthaginensi ab Romano, quid filia Asdrubalis timendum sit, vides: si nulla aliare potes, morte me vindicet ab Romanorum arbitrio, oro obtestorq. Forma erat insignis & florentissima ætas. itaque quum modo dextram amplectens, in id, ne cui Romano traderetur, fidē expolceret, propiusque iam blanditias oratio esset, quam preces:
 non

non in misericordiam modo prolapsus est animus victoris, sed (vt est genus Numidarum in Venetæ præceptis) amore captiuæ victor captus, data dextera in id quod petebatur obligandæ fidei, in regiâ concecit. Instiuit deinde reputare secum ipse, quemadmodum promissam fidem præstaret, quod quum expedire non posset: ab amore temerarium atque impudens mutatur consilium. nuptias in eum ipsum diem repente parari iubet, ne quid relinqueret integri aut Lælio, aut ipsi Scipioni consulendi velut in captiuam, quæ Masaniissæ iam nupta foret. Factis nuptijs superuenit Lælius: & adeo non dissimulauit improbare factum, vt primo etiam eum Syphace & ceteris captiuis detractâ eam toto gentili mittere ad Scipionem conatus sit. victus deinde precibus Masaniissæ orantis, vt *arbitrium, utriusque regis duorum fortuna accessio Sophonubæ esset, ad Scipionem reuocaret*: missis Syphace & ceteris captiuis, ceteras vrbes Numidæ, quæ præsidij regis tenebantur, adiunctione Masaniissæ recepit. Syphace in *castra adduci*, quum esset nunciatum, omnis velut ad spectaculum triumphi multitudo effusa est. Præcedebat is victus, sequebatur grex nobilium Numidarum, cum quantum quisque plurimum posset magnitudini Syphacis famæque gentis victoriæ suâ augendo, addebat: illum esse regem, cuius tantum maiestatis duo potentissimi in terris tribuerint populi, Romanus Carthaginiensisque, vt Scipio imperator suus ad amicitiam eius petendam, relicta prouincia Hispania exercitusque, duobus inquerentibus in Africam nauigari: Asdrubal Equorum imperator non ipse modo ad eum in regnum ueneris, sed etiam filium ac nuptum dederis. habuisse eum tempore uno in potestate duos imperatores, Penum Romanumque, sicut ab Dijs immortalibus pars vitæque hostium mandandam pacem petisset, ita ab eo utrimque pariter amicitiam positam. iam satis habuisse opes, vt Masaniissam regno pulsum eo redegerit: vt vitæ eius fama mortis, & lætæ ferarum modo in syluam rapto uidentur, regeretur. His sermonibus circumstantium celebratus rex, in prætorium ad Scipionem est perductus. Mouit & Scipionem quod fortuna pristina in præsentis fortunæ collata: tum recordatio hospitii dextræque datæ, & fœderis publicæ ac priuatim inuicti. Eadē hæc & Syphaci animum dederunt in alloquendo victore. nā quod Scipio quid sibi uoluisset, quæteret, qui non societatem solum aduississet Romanam, sed uero bellum intulisset: itum ille peccasse quidem sese, atque inanis fœderatur, sed tum datum, quod arma aduersus populum Romanum cepisset, exitum sui furoris fuisse, non principium. tunc se inanis fuisse, quum hospitium priuati & publicæ fœdera omnia ex animo ciuicisset: quum Carthaginensem matronam accepisset: illis nuptialibus facibus regiam conflagrasse suam: illam furiam pestemque omnibus delinimentis animum suum auersisse atque alienasse: nec quiescisse, donec ipsa manibus uersaria suis arma aduersus hospitem atque amicum induerit. perditio tamen atque afflictio sibi hoc in miseri solati esse, quod in omnium hominum inimicissimi sibi domum accipientes eandem pestem ac furiam transisse uideret.

*Masaniissæ
ducit Sophonubæ.*

*Syphacis
ad Scipionem
oratio.*

utq.

neq; prudentiorem, neq; constantiorem Masanissam quā Syphacem esse, etiam ab iuuenta incautiorem. certe stultius illū atq; intemperantiū
 xiv eam quā se duxisse. Hæc non hostili modo odio, sed amoris etiā stimulis, amatā apud æmulum cernens, quum dixisset, nō mediocri cura Scipionis animū pepulit & fidem criminibus, factæ prope incet arma nuptiæ, neq; consulto neq; expectato Lælio, faciebant: ianque præceps festinatio, ut quo die captam reginam vidisset, eodem matrimonio iunctam acciperet, & apud penates hostis sui nuptiale sacrum conficeret. Et eo fœdiora hæc videbantur Scipioni, quod ipsum in Hispania iuvenem nullius forma
 Scipio Ma-
 peplerat captivæ. Hæc secum volutanti Lælius ac Masanissa su-
 sanissam
 peruenere: quos quū pariter ambos & benigno vultu excepisset, & egregijs laudibus frequenti prætorio celebrasset; abductum
 reprehendit ob So-
 in secretū Masanissam sic alloquitur: Aliqua te exisimo Masanissa
 phonissa
 iuventem in me bona, & principio in Hispaniam a iungendam meū
 nuptiæ.
 amicitiam venisse. & postea in Africa te ipsum, ipseq; omnes tuas in fidē
 meam cōmississe. atqui nulla earum virtus est, propter quam appetendus tibi
 visus sim, quā ego aq; atq; temperantia & continentia libidinū
 gloriaris feris. Hanc te quoque ad ceteras tuas eximias virtutes
 Ma/anissa aducisse velis. nam non est (mibi crede) eārum ab hoste
 armata ætas: nostra pericula, quantum ab circumfusus vndis, volu-
 ptatibus. qui eas suā temperantia frenavit ac domuit, multo maius de-
 cius maioremq; victoriam sibi peperit, quā nos Syphace victo habemus.
 Quia me absente strenue ac fortiter fecisti libenter & commemoravi, &
 meministi; cetera te ipsum reputare tecum, quā me dicente erubescere
 malo. Syphac populi Romani auspicijs victusq; captusq; est: itaq; ipse,
 cum unx, regnum, ager, oppida, homines qui incolunt, quicquid deniq;
 Syphac fuit, p. ada populi Romani est: & regem coniugemq; eius, et-
 iam si non eū Carthaginiensis esset, etiam si non patrem eius imperato-
 rem hostium videremus, Romam oporteret mitti: ac senatus populiq;
 Romani de ea iudicium atq; arbitrium esse, quā regem nobis socium
 alienasse, atque in arma coegisse præcipitem dicatur. Vince animum, & a-
 deoformes multa bona vno vitio, & tot virorum gratiam maiore
 xv culpa, quam causa culpa est, corrumpes. Masanissæ hæc audienti non
 rubor solum suffusus, sed lacrymæ etiam obortæ, & quum se quid-
 em in potestate futurum imperatoris dixisset, orassetq; eum, ut quā-
 tum resisteret, fidei suæ temere obstricta consuleret, (promississe enim
 se in nullius potestatem eam traditurū) ex prætorio in tabernaculum
 suum confusus cōcessit. Ibi atbitris remotis quū crebro suspitio,
 & gemitu, quod facile à circumstantib. tabernaculum exaditū
 posset, aliquantum temporis consumpsisset, ingenti ad postremū
 edito gemitu, fido ex seruis vno accito, sub cuius custodia regio
 morte ad incerta fortunæ venenū erat, ei mistū in poculo ferte ad
 Sophonisbam iubet. ac simul non eire: Masanissam libenter primā
 Masanissa
 ei fide præstatum fuisse, quā vir uxori debuerit, quoniam arbitriū venenū in
 eius

poculo ad
Sophoni-
bam mi-
sit.

Scipio Ma-
saniſſam
ampliſſi-
mu donū
decorat.

Carthagi-
nenſes a
Scipione
pacem pe-
tunt.

Scipionis
reſponſio.

eius, qui poſſent, adimant. ſecundam fidem praſtare, ne viua in poteſta-
tens Romanorum veniat: memor patris imperatoris, patriæq; & duo-
rum regum, quibus nupta fuiſſet: ſibi ipſa conſuleret. Hoc nuncium,
ac ſimul venenū ferens, miſiſſet, quū ad Sophoniſbam veniſſet:
Accipio, inquit, nuptiale munus, nec ingraſſū: ſi nihil maius vir uxori
praſtare potuit. hoc tamen nuncia: melius me morituram fuiſſe, ſi nō in
funere meo nupſiſſem, nec locuta eſſet octius, q̄ acceptum poculum
nullo trepidationis ſigno dato impanide hauſit. Quod vbi un-
ciatur eſt Scipioni: ne quid æger animo fetor iuuenis grauius
conſularet, accipim cum extemplo nunc ſolatur; nūc quod teme-
ritatem temeritate alia luerit, triſtioresq; rem quā neceſſe fuit, fecerit,
leniter caſtigat. Poſteto die vt à præſenti motū auerteret ani-
mum eius, in tribunal aſcendit: & concionem aduocari iuſſit, ibi
Maſaniſſam primum regem appellatum, eximijſque ornatum laudi-
bus, aurea corona. aurea patera, ſella curuli, & Scipione eburneo, toga
picta. & palmas at tunica donat. addit verbis honorem, neq; magnifi-
centius quicquam triumpho apud Romanos, neq; triumphantibus am-
pliozem eo ornatus eſſe, quo vnum omnium externorum dignum Maſa-
niſſam populus Romanus ducat. Lælius deinde & ipſum collau-
datum aurea corona donat. & alij militares viri, prout at quoque
nauata opera erat, donati. Ijs honoribus mollitus regis animus,
eſectusque in ſpem propinquam, ſublato Syphace omnis Numi-
dizæ potiundæ. Scipio C. Lælio cum Syphace aliſque captiuis xxi
Romam miſſo, cum quibus & Maſaniſſæ legari proſecti ſunt, ipſe
ad l'uneta ruſum caſtra reſert: & quæ munimēta inchoauerat,
petiunijſe. Carthaginenſes non breui ſolum, ſed prope vano
gaudio ab ſatis proſpera in præſens oppugnatione claſſis perſuſi,
poſt ſamam capri Syphacis, in quo plus prope, quam in Aſdrubale
atque exercitu ſuo ſpei reſpoſuerat, percuſi, iam nullo auctore
belli vltra audito, oratores ad pacem petendam mittunt triginta
ſeniorum principes. id erat ſanctius apud illos cōſilium, maxime
quæ ad ipſum ſenatum regēdum vis. Qui vbi in caſtra Romana &
prætorium petuenerunt, more adorantium (accepro, credo, iuru
ex ea regione, ex qua obtundi etant) procubuerunt. Conueniens
oratio tam humili a dorationi fuit, non culpā purgantium, ſed trāſ-
ferentium initium culpa in Annibalem, impotentiaq; eius ſauiores,
veniā ciuitati petebāt. ciuium temeritate bu iam ante euarſa, incolu-
miſ futura itarum hoſtium beneficio, imperium ex victu hoſtib; populū
Romanum, non perniciem petere parati obediēter ſeruare, quæ uellet,
imperaret. Scipio & veniſſe ea ſpe in Africam ſe ait, & ſpē ſuam pro-
ſpero belli euentu auclam, victor iam ſe, non paci dūm reportaturum
eſſe: amen quā victoriam propd in manib; habeat, pacem non abnuerre,
vt omnes gentes ſciant populū Romanum & ſuſcipere iuſſe bella, & ſi-
nere. Legetis pacis ſe hui dicere. Captiuos & perſugas, & fugiuos reſti-
tuerit exercitus ex Italia & Gallia deducant. Hiſpania abſtineant. in-

fulio

sulis omnibus, quæ inter Italiam & Africam sunt, decedant. naues longas, præter viginti, omnes tradat. tritici quintæ a, hordei tracentia millia modium. Pecuniæ summam quantam impetrauerit, parum conuenit, alibi * quinq; millia talentum, alibi quinq; millia pondo argenti, alibi duplex stipendium militibus imperarum inuenio. ** Val.*
 Hic conditionibus, inquit, placeatne pax, triduum ad cõsulandum dabitur. si placuerit, mecum inducias facite, Romã ad senatum mittite legatos. *3000000 coron.*
 Ita dimissi Carthaginenses, nullas recusandas conditiones pacis cum cõfuisent: quippe qui moram temporis quæterent, dũ Annibal in Africã trajiceret: legatos alios ad Scipionẽ, vt inducias facerent: alios Romã ad pacem petendam mittunt, ducentes paucos in speciem capriuos, perfugasq; & fugitiuos, quo impetra-

XVII

bilior pax efflet. Multis ante diebus Lælius cum Syphace primoribusq; Numidarũ captiuis Romam venit: quæque in Africa gesta essent, omnia exposuit ordine patrib. ingenti omnium & in præfens lætitiã, & in futurum spe. Cõsulci inde patres, regim in custodiam Albani mittendum consuerunt. Lælium retinendum, donec legati Carthaginenses venirent. Supplicatio in quadriduum decreta est. P. Ælius prætor senatu missõ, & concione inde aduocata cum C. Lælio in rostra ascendit. Ibi vero audientes suos Carthaginensium exercitus, d: uictum & captũ ingenti nominũ regem, Numidiam omnẽ egregia victoria peragratam: tacitum continere gaudium nõ poterant. quin clamoribus, quibusq; alijs multitudo solet, lætitiã immodicã significarẽt. Itaq; prætor extemplo edixit: vt aditus ad us facras omnes tota urbe aperirent, circũuendi, saluandiq; Deos, agẽdĩq; Masanissã gratias per totum diem populo potestas fieret. Postero die legatos Masanissã in senatũ introduxit. Gratulati primũ senatus sunt, quod P. senatum Scipio prospere res in Africa gessisset: deinde gratias egerunt, quod Masanissã non appellasset modo regẽ, sed fecisset, restituendo in paternũ regnum: in quo post Syphacem sublatum, si ita patribus visum esset, sine metu & cere amine esset regnaturus. deinde, quod collaudatum pro concione amplissimũ decorasset donũ: quib. ne indignus esset, & dedisse optatũ Masanissã, & porro daturũ esse, petere vt regium nomen, casta & aqua Scipionis beneficia & munera senatus decreto confirmaret: & nisi molestum esset, illud quoq; petere Masanissã, vt Numidas captiuos, qui Roma in custodia essent, remitterent. id sibi imperium apud populum futurum esse. Ad ea responsũ legatis: Rerum gestarum in Africa prospere & in munem sibi cum regẽ gratulationem esse. Scipionem reddẽ atq; ordine uideri fecisse, quod eum regem appellasset: & quicquid aliud fecisset, quod honoris foret Masanissã, ea patres comprobare atque laudare. Munera, quæ legati ferrent regi, decreuerũt: singula purpurea duo cũ sibus aureis singulis, & lato clauo tunici: & equos duos phalaratos, binã equestrĩã armã cum lorici: & tabernacula, militariẽ quoque suppellectilem, qualẽ præberi cõsuli mos est. Hæc regi prætor mittere iussus legatũ in singulos donare minis * quinquẽ millium, comitibus * Val. 50.

Lælius cõ
 captiuis
 Romam
 uenit.

* Val.
 3000000
 coron.
 300000.
 coron.

legatus
 introducit.

actum 607.

* Val. IC.
Ceron.

Proelium
cum Ma-
gone in In-
subria.

eorum* millib. aris: & vestimenta bina legati, singula comitibus, Numidij, qui ex custodia missi redderentur regi, ad hoc ades, libera loca, laucia legati decreta. Et tunc xltate, qua hæc decreta Romæ, & in Africa gesta sunt, P. Quinilius Varus prætor, & M. Cornelius Proconsul in agro Insubrium Gallorum cū Magone Pæno signis dollariis pugnaverunt. Prætoris legiones in prima acie fuerunt. Cornelius suas in subsidij tenuit, ipse ad prima signa equo aduectus: proq; duob. cornib. prætor ac proconsul milites ad inferenda in hostes signa summa vi horrabantur. posteaquam nihil commovebant, cum Cornelio Quinilius: *Lentior, ut vides, sit pugna,* inquit, & induratus prætor spem resistendo hostium timor: ac ne veritas in audaciam periculum est. equestrem procellam excitemus oportet, si turbare ac statu movere volumus. itaq; veluti, ad prima signa prælium sustineo, ego inducam in pugnam equites: vel ego hic in prima aciem geram, tu quatuor legionum equites in hostem emittito. Vtrū vellet prætor muneris partē proconsule accipiente, Quinilius prætor cum filio, cui Marco prænomen erat, impigro iuvene, ad equites pergit, iussuq; ascendere in equos, repente in hostem emittit. Tumultum equestrem auxit clamor ab legionib. additus: nec steterit hostium acies, ni Mago ad primū equitum motum paratos elephantos ex templo in prælium induxisset. ad quorum stridorē odoremq; & ad spectum territi equi, vanum equestre auxilium fecerūt: & ut permixti, ubi cuspide vtri & cominus gladio posset, robotis maioris Rom. eques erat: ita in ablatum panentib. procul equis melius ex intervallo Numidæ iaculabantur. simul & peditū legio duodecima magna ex parte cæsa, pudore magis q̃ virib. tenebat locum: nec diutius tenuisset, ni ex subsidij xii legio in primā aciem inducta, prælium dubium excepsisset, Magoq; ex subsidij Gallos ioregræ legioni opposuisset. quibus haud magno certamine suis, hastati legionis vndecimæ cōglobat sese, atq; elephantos iam etiam peditū aciem turbantes inuadunt. in quo quum pila confertos coniecissent, nullo ferme frustra emissis, omnes retro in aciem suorū auerterunt quatuor grauari vulnerib. corruerunt. Tum prima commota hostium acies, simul omnib. peditibus, ut aueros videre elephantos, ad augendum pauorem ac tumultum effusis. sed donec stetit ante signa Mago, gradum sensim referentes ordines tenorem pugne seruabāt: posteaquam femore transfixo cadentem, auferriq; ex prælio prope ex sanguine videre ex tēplo in fugam omnes conuersi. Ad quinq; millia hostium eo die cæsa, & signa militaria duodeniginti capta, nec Romanis inuenta victoria fuit. duo millia & trecēti de exercitu prætoris, pars multo maxima ex legione xii amissa. inde & tribunus militū duo, M. Coseon^{us}, & M. Mænius: terræ decimæ quoq; legionis, quæ postremo prælio affuerat, Cn. Heluius tribunus militū in restituta pugna cecidit, & duodeniginti ferme equites illustres

Caesari
numerus.

illustres obtitit ab elephantis cū centurionib. aliquot perierunt.
 xix & longius certamē fuisse, ni vulnere ductis cōcessa victoria esset.
 Mago proximæ noctis silentio profectus, quantum pari viæ per *Mago in*
 vulnus poterat, itineribus exrentis, ad mare in Ligures Ingaunos *Liguriam*
 peruenit. ibi eum legari ab Carthagine paucis ante diebus in sinū *per fugit.*
 Gallicum appulsis navib. adierunt, iubentes *primo quoq; tempore in*
Africā traicere, idem & fratrem eius Annibalem (nam ad eum quoq;
 ille legatos eadē iubentes) *facilium non in eo esse Carthaginem, inu-*
res, ut Galliam atq; Italiani armis obtineant. Mago nō imperio mō-
 do lenarus periculoq; patriæ morus, sed metuens etiam, ne vi-
 ctor hostis moranti instaret: Liguresq; ipsi relinqui Italianā à Pœ-
 nis cernentes, ad eos quorum mox in potestate tuturi essent, de-
 scenderent: simul sperans leniorem in navigatione quā in via iacta-
 tionem vulneris fore, & curationi omnia commodiora: imposi-
 tis copiis in naues profectus, vixdū superata Sardinia ex vulnere
 moritur, naues quoq; aliquot Pœnorum disiectæ in alto à classe
 Romana, quæ circa Sardiniam erat, capiuntur. Hæc terra manq; *Mago ex*
 in parte Italiæ, quæ iacet ad Alpes gesta. Cōsul. Cn. Seruilius nul- *vulnere*
 la memorabili re in prouincia Etruria, & Gallia (nam eo quoque *moritur.*
 ptocefferat) gesta, patre Cn. Seruilio, & C. Lutario pattuo ex le-
 ueritute post decimū sextum annū receptis, qui ad vicum Tanetū
 à Boiis capti fuerant: hinc patre, hinc patruo latera circumdanti-
 bus, priuato magis quam publico decore insignis Romam rediit.
 Latum ad populū est, ne Cn. Seruilio fraudi esset, quod patre, qui
 sella curuli sedisset, viuo, quū id ignoraret, tribunus plebis atq;
 ædilis plebis fuisset, cōtra quam sancitum legibus erat. Hæc rogā-
 tione prolata, in prouinciam rediit. Ad Cn. Seruiliū consulem, *Brutiorū*
 qui in Brutis erat, Consentia, Vssugum, Vergæ, Besidæ, Hetti- *urbes desti-*
 culum, Sypheum, Argentanum, Vampetia, multiq; alij ignobi- *ciunt.*
 les populi senescere Punicum bellum cernentes, descere. Idem
 consul cum Annibale in agro Crotoniensis acie cōfixit. Obscra
 eius pugne fama est. Valerius Antias quinq; milia hostium cæ-
 sa ait, quæ tanta res est, vt aut impudenter ficta sit, aut negligenter
 prætermissa. Nihil certe ultra rei in Italia ab Annibale gestum.
 nam ad eum quoque legati ab Carthagine vocantes in Africam
 ijs forte diebus, quibus ad Magonē, venerunt. Frendens gemens-
 que ac vix lacrymis temperans dicitur legatorum verba audisse.
 Posteaquam edita sunt mandata: *Iam non perpleto, inquit, sed palā*
reuoceant, qui, vestando supplementum & pecuniam mitti, iam pridem
gestrahebant. Vicis ergo Annibalem non populus Romanus toties casus
fugatusq;, sed senatus Carthaginensis obreclatione, atque inuidia, ne-
que hac deformitate reditus mei iam P. Scipio exsultabit atque effret
seste, quam Hanno, qui domum nostram, quando alia re non potuit, vici-
na Carthagini oppressit. Iam hoc ipsum præfagiens animo præ-
parauerat ante naues. itaque inutili militum turba præsidij spe-
cie in

*Annibal
in Afri-
ca tra-
iicit.*

* Vol.
1800.
vorum.
* Vol.
8000.
4000.

*Cartha-
ginen-
legatorum
in senatu
peritio.*

cie in oppida Butii agri. quæ pauca magis metu, quam fide coarctabantur, dimissa. q. robotis in exercitu erat, in Africam transiit: multis Italici generis quia in Africam secuturos abnuentes concesserant in Iunonis Lacinie delubrum, inuiolatum ad eam diem, in templo ipso fœdè interfectis. Raro quemquam alium patriam exilii causa relinquentē, magis mœstum abuisse ferunt, quā Annibalem hostium terra excedentem respexisse sæpe Italice littora, & Deos hominesq; accusantem: se quoq; ac suū ipsius capus exequatū, quod non cruentū ab Cannensi victoria militē Romam duxisset. Scipionē ire ad Carthaginē ausum, qui consul hostē in Italia Patrum nō vidisset: se centū milib. armatorum ad Thrasimenum & Cannas castris, castris Casilini, Cumas, Nolamq; cōfessisse. Hæc accusans, querelq; ex diutina possessione Italice est detractis. Romam per eosdem dies, & Magonem & Annibalem profectos allatum est, cuius duplicis gratulationis minuit lætitiā, & quod parum duces in retinendis iis, quum id mandatū ab senatu esset, aut animi, aut ritum habuisse videbantur: & quod solliciti erāt, omni belli mole in unum ducē exercitumq; inclinata, quo euasura esset res. Per eosdem dies legati Saguntini venerunt, comprehensos cum pecunia adducētes Carthaginienses, qui ad conducenda auxilia in Hispaniam traiecessent. * ducenta & quinquaginta auri, * octingenta pondo argenti in vestibulo curiæ posuerunt. Hominib. acceptis, & in carcerem conditis, anto argenteoq; reddito, gratiz legatis actæ: atq; in super munera data, ac naues, quib. in Hispaniā reuererentur. Menrio deinde ab senioribus facta est, segnius homines bona quam mala sentire. transitus Annibalis in Italiā quantum terroris paucisq; inaccessis sese meminisse, quas deinde clades, quos luctus incidisse? visa castra hostium & murus urbis: qua voca singulorū, uniuersorumq; fuisse? quoties in conciliis voces, manus ad cælū porrigentium audierant: umquam ille dies futurus esset, quo vacuum hostibus Italiā bona pace florentem visuri essent? dedisse tandem id Deo sexto decimo demū post anno: nec esse qui Diis gratias agēdas cēsent, adeo ne aduenientiē quidem gratiam homines benignè accipere, nedū ut præterea facis memores sint. Cōclamaratū deinde ex omni parte curiæ est, uti referret P. Ælius Protocletetumque, ut quinq; dies circa omnia puluinaria supplicaretur, victimaq; maiores immolarentur centum viginti. Iam dimisso Lælio, legatisq; Mafanissæ, quum Carthaginiensium legatos de pace ad senatum venientes Purcolis visos, inde terra venturos allatum esset: reuocari C. Lælium placuit, ut coram eo de pace ageretur. Q. Fuluius Cillo legatus Scipionis Carthaginienses Romam adduxit: quib. vetitis ingredi urbem, hospitium in villa publica, senatos ad ædem Bellonæ datus est. Orationem eandem ferme, quā apud Scipionem, habuerunt, culpam omnem belli à publico consilio in Annibalem vertentes. Eum in iussu senatū: non Alpet modo, sed Iberū quoq; transgressum: nec Romanū solum, sed antè etiam Sagunt-

Sagunt-

*Saguntinis priuato consilio bellū intulisse senatus ac populo Carthaginē-
si, si quis vera aestimet, factus ad eum diem inuolatus esse cum Roma-
nis. itaq; nihil aliud sibi mandatū esse vti peterent, quam ut in ea pace,
qua postremo cū consule Luctatio facta esset, manere liceret. Quū mo-
re tradito à patribus potestatem in interrogandi, si quis quid vellet;
legaris prator fecisset: senioresq; qui fœderibus interfueraut, alia
alij interrogarent, nec meminisse se per ætatem (etenim omnes
ferme iuuenes erant) dicerent legari: conclamatum ex omni par-
te euiæ est, Punica fraude claudis, qui veterem pacem reppererēt, cuius
xx- ipsi non meminissent. Emotis deinde cūria legaris, sententiæ in-
terrogari cœpræ. M. Liuius Cn. Seruilium Consulem, qui propior
III- esset, accersendum, ut coram eo de pace ageretur cēlebat. quum
de re maiore quam quanta esset, consultatio in eiderē non posset:
non videri sibi absente consulum altero, ambobusve eam rē agi, satis æ
dignitate populi Romani esse. Qu. Metellus, qui triennio ante cōsul,
dictatorque fuerat: eum P. Scipio cadendo exercitus, agros populando,
in eam necessitatem compulsesse hostes, ut su. plices pacem peterent? Et
nemo omnium virum existimare posset, qua mēte a pax peteretur, quā
a qui ante portas Carthaginis bellum gereret: nullius alterius consilio,
quam Scipionis accipiendam; abnuandamque pacem esse. M. Valerius
Læuius, qui bis consul fuerat, speculatores, non legatos venisse ar-
guerat: iubendoq; eos Italia excedere, Et custodes cum rē vsq; ad nauis
mistendos: Scipionisq; scribendum ne bellum remitteret. Lælius Ful-
uiusq; adiecerunt. Et Scipionē in eo positam habuisse spem paci, si An-
nibal. Et Mago Italia non reuocarentur: ceterum omnia simulatos
Carthaginenses, ducere eos exercitusq; expectantes. deinde quam uir-
centium fœderū. Et Deorum omnium obsecros, bellū gesturos. Eo magis
xx- in Læuini sententiam discessum. Legati pace infecta, ac propo-
siti-
IV- sione responso dimissi. Per eos dies Cn. Seruilis consul, haud du-
bius quin pacatæ Italiæ penes se gloria esset, velut pulsum ab se
Anonibalem persequens, in Siciliam, inde in Africam transiituros,
itaiecit. Quod vbi Romæ vulgatum est, primo celsuerunt patres,
ut prator scriberet cōsuli, senatum aquum cēseri in Italiam reuerti
eum: deinde quū prator speraret eum litteras suas dicere; dictator
ad idipsum creatus P. Vulpicius, pro iure maioris imperij consulē
in Italiam reuocauit. reliquum anni cū M. Serulio magistro equi-
tū circumuehis in Italia urbibus, quæ bello alienaræ fuerat, non
feciditq; singularū causis cōsumpsit. Per induciarum tēpus, & ex
Sardinia ab Lentulo pratore centū onerariæ naues cū commea-
tu, & viginti rostratarum pte sidio, & ab hoste, & ab tempestatib.
mari tūco in Africā transmiserunt. Cn. Octauio ducentis onera-
tijs, triginta lōgis nauib; ex Sicilia traiciēti, non eadem fortuna
fuit. In conspectum ferme Asiæ prospero cursu vectum, primō
delitruit ventus, dein versus in Africū turbauit, ac passim nauca
disiecit: ipse cum rostratis per aduersos fluctus ingenti remigum*

labore cœxus, Apollinis promontorium tenuit. onerariæ pars maxima ad Ægimurum insulam (ca suum ab alto claudit, in quo sita Carthago est) triginta ferme millia ab vrbe, alia aduersus urbem ipsam ad Calidas Aquas delatæ sunt. Omnia in conspectu Carthaginis erant. itaq; ex rota vrbe in forū conquisum est. magistratus Senatum vocare, populū in curiæ vestibulo fremere, nec tanta ex oculis manibusq; amitteretur præda. Quum quidā pacis petiræ, alij induciarum (necū enim dies exierat) fidem opponeræ: postremo permisso pene senatus populiq; cœilio, consensus est, vt classe quinquaginta nauium Asdrubal Ægimurū traiceret: inde per litorea portusq; dispersas Romanas naues colligeret. Delectæ fuga nautarum, primum ab Ægimuro, dein ab A. quis onerariæ Carthaginem puppibus tractæ sunt. Nondum reuertentur ab Roma legati, neq; sciebatur quæ senatus Romani de bello, aut pace sententia esset: necdum induciarum dies exierat, eo indigniorem iniuriam ratus Scipio, ab ijs, qui petissent pacem & inducias, spem pacis & fidem induciarum violatā esse, legatos Carthaginem, M. Bëbium, L. Seruiliū, L. Fabium exemplo misit. qui quū multitudinis concursu propē violati essent, nec reditu tutiorem futurum cerneret: petierūt à magistratibus, quorum auxilio vis prohibita erat, *vt naves mitterēt, quas se prosequerentur.* Datæ triremes doxæ quum ad Bagradam flumen peruenissent, vnde castra Romana conspiciebantur, Carthaginē rediecit. Classis Punicæ ad Vticam stationem habebat: ex ea tres quadriremes, seu clammissi à Carthagine nuncio vti fieret, seu Asdrubale qui classi præerat, sine publica fraude auso facinus, qui in quæremem Romanam supertatem promontoriū ex alto repēte aggressi sunt. sed neq; rostro ferire celeritate subterlabentem poterant, neque transilire armati ex humilioribus in altiore nauem. & defendebatur egregie, quoad tela suppeditarunt, quibus deficientibus, quum iam nulla alia res eam, quam propinquitæ terræ, multitudineq; à castris in litus effusa, rueri potuisset, concitatam remis quanto maximo impetu poterant, in terrā quum immisissent, nauis tantum iactura facta, incolumes ipsi enaserunt. Ita alio super alius scelere quū haud dubie induciæ ruptæ essent, Lælius Fuluiusq; ab Roma cū legatis Carthaginensib; superuenerunt. quib; Scipio, *etsi non induciarū modo fides à Carthaginensib; sed etiam iugentium in legatu suo violatū esset, tamen sensib; nec iussu iugentium* Romani nec suū moribus indignū in ijs facturum esse quum dixisset, legatis dimissis, bellum parabat. Annibale iā terræ appropinquat; iussus ē nauiis vnius ascendere in malum, vt specularetur quā tenerent regionē, quum dixisset, *sepulchrum dirutum prætam spectare*, abominatus, præteruchiuslo gubernatore, ad Leptim appulit classem, atq; ibi copias exposuit. Hæc eo anno in Africa gesta. Insequentiæ excedunt in eum annū, quō M. Scæpius Cæpius, qui

Legati Romani à Carthaginensib; prope violati.

Annibal in Africā appulit.

rum magister equitum erat, & T. Claudius Nero consules facti sunt. Ceterum exitu superioris anni quum legati sociarum urbium ex Græcia questii essent, *vastatos agros ab regis praesidiis, missosque in Macedonia legatos ad res repetendas, non admissos ad Philippum regē: simul nuntiassent, quatuor millia militum cum Sopatro duce transisse in Africā dicit, ut essent Carthagenensibus praesidio, & pecunia aliquantum una missum: legatos ad regē, qui hac adversus socius facta videri patribus nuntiarent, mittendos cōsult senatus.* Missi C. Terentius Varro, C. Manlius, M. Aurelius. ijs tres quinqueremes datur. Annus insignis incendio ingenti, quo clius publicus ad solū extus est, & aquarum magnitudine, & annonæ vilirate fuit, præterquam quod pace omnis Italia erat aperta, etiam quod magnā vim frumenti ex Hispania missam M. Valerius Falco, & M. Fabius Buteo ædiles curules quaternis æris vicatim populo descerpserunt. Eodem anno Q. Fabius Maximus moritur, exactæ ætatis, si quidem verum est, augurē duos & quadraginta annos fuisse, quod quidā auctores sunt. Vir certe fuit dignus tanto cognomine, vel si novū ab eo inciperet, superavit paternos honores, auitos equavit. Pluribus victoriis, & maioribus præliis auctus insignis Rullus, sed omnia æquare vnus hostis Annibal potest. cautiore tamē quā promptior hic habitus fuit. & sicut dubites, verum ingenio cunctatior fuerit, an quia ita bello præprie, quod tum gerebatur, apertū erat: sic nihil certius est, quā *unum hominē nobis cunctandorū resistuisse*, sicut Ennī ait. Angur in locum eius in augurat' Q. Fabius Maximus filius. in eiusdē locū pontifex (nā duo sacerdotia habuit) Ser. Sulpicius Galba Ludi Romani diē vnū, plebeij ter toti instaurati ab eodilb. M. Sextio Sabino, & C. Tremellio Flacco. ij ambo prætores facti, & cum ijs C. Liuius Salinator, & C. Aurelius Cotta. Comititia eius anni verum Cn. Seruilius cōsul habuerit, an quæ cum res in Etruria tenuerit, quæstiones ex S. C. de coniurationib. principum habentē, dictator ab eo dictus P. Sulpicius, incertum diversi auctores faciunt. Principio insequenti anni M. Seruilius, T. Claudius senatu in Capitolium vocato de puincijs retulerunt. Italiam atq; Africā in sortē cōijci, Africā ambo cupientes, volebant. ceterum Q. Metello maxime annitēte, neq; data, neq; negata est Africā. Consules iussi cum tribunis plebis agere: *ut si is videretur, populum rogarent, quē vellet in Africā bellum gerere.* omnes trib. P. Scipionem iusserunt. nihilominus consules puinciam Africā (ita n. senatus decreuerat) in sortem coniecerunt. T. Claudio Africa euenit, ut quinquaginta navium classem, oēs quinqueremes, in Africam trajiceret, parique imperio cum Scipione imperator esset. M. Seruilius Etruriam sortitus. In eadem prouincia & Cn. Seruilio prorogatum imperium, sic consulē temorati ad urbē suarui placuisset. Prætores, M. Sextius Galliā est sortitus, ut duas legiones, puinciamq; traderet ei P. Quintilius Varus, C. Liuius Bru-

Q. Fabius
Max: m. 100
moritur.

Prouin-
ciarum
sortitus.

tiocum duab. legionibus, quibus P. Sempronius procōsul priore anno prae fuerat: Cn. Tremellius Siciliam, vti ab P. Villio Tappulo Praetore prioris anni prouinciā & duas legiones acciperet. Villius praetor cum viginti nauib. longis, militibus mille orā Siciliā tueretur: iude M. Pōponius viginti nauib. reliquis mille & quingentos milites Romam deportaret. C. Aurelio Cortz vrbana euenit. ceteris ita, vti quisq; obtrinebat prouincias, exercitusq; prorogata imperia. Sexdecim non amplius eo anno legionib. defensum imperium est. Et vti placatis Dijs oīa inciperent, agerentque, quos ludos M. Claudio Marcello, T. Quinrio Consulib. T. Manlius dictator, qualq; hostias maiores vouerat, *separ quinquennium illud Respublica eodem statu fuisse, vti eos consules prius qd bellū proficiscerentur, facerent.* Ludi in circo per quadriduū facti: hostiaque quibus vorā erant Diis, caesē. Inter hēc simul spes, simul cura indies crescebat: nec satis certum constare apud animos poterat, *utrum gaudio dignus esset, Annibalē post sextum decimum annum ex Italia decedentem vacuā possessionem eius reliquisse populo Romano, an magis metuumdum, qd incolunt exercitū in Africā traxisset.* Locum nimirum, nō periculum mutatum, cuius tāta dimicationū vatem, qui nuper decessisset. Q. Fabium haud frustra canere, solis nū. gratiore in sua terra futurum hostē Annibalem, quā in aliena fuisse, nec Scipioni aut cū Syphace, incōdita barbaria regi, qui statarios similes ducere exercitus solitus sit, aut cū Socro et A. Idrubale, fugacissimo ducem futurū, aut tumultuarius exercitiis, ex agrestiu semiorum turba lubitio collectis: sed cū Annibale, qd nato in pratorio patris fortissimi ducis alio atq; educato inter arma, puero quiddā milite, vixdū inuane imperatore: qui senex vincēdo factus, Hispanias, Gallias, Italiā ab Alpib. ad fretū montū ingentiū rerū cōpleisset, ducere exercitū aequalē stupendus suū, duratū omniū rerū patientia, quā vix fides fiat homines passis, psum milites erueri Rom. auxiliis nō militū modo, sed etiā imperitū portantes. multos occisuros Scipioni in acie, qui fratres, qui cōiuli Roman. sua manu occidissent muralib. vallarib. q. insignes coronū. p. uagatos capta castra, captas vrbes Roman. nō esse hodie tot fauces magistratib. populi Roman. quos captos ex eade. imperatorum praesentia posset Annibal. Has formiduosas agitando animis, ipsi curas & metus augebant, etiā qd, quum affluerent per aliquot annos bellum ante oculos aliis atq; aliis in Italīae partib. lēta spe, in nullum ppinquū debellādū sine gerere, crexerat omniū animos Scipio & Annibal. velut ad supremum certamen cōparati duces. ij quoque, quib. ingens erat in Scipione fiducia, & victoriā spes, quo magis in propinquā cā imminēbāt animis, eo curę intentiores erant. Haud dispar habitus animorū Cathaginensib. erat: quos modo patisse acem, inuenientes Annibalē ac rerum gestarū eius magnitudinē, pmetuebant. modo, cum respicerent, bufo acie victos, Syphacē captiū, pulso Hispania, pulso Italia, atq; ex oīa unius virtute & consilio Scipionis facta, velut

Ludi.

Quanta
cura soli-
citantur Ro-
mani ob Afri-
canum
bellum.

Varie affi-
ciebantur
Cathagi-
nenses

Varie affi-
ciebantur
Cathagi-
nenses

x x x

fecit autem dicit in exitu suum natum horrebāt. Iam Adutrum p-
uenerat Annibal. vnde ad reficiendū ex iactatione maritima mili-
tē paucis dieb. sumptis, ex citis pauidis nūciis, omnia circa Cartha-
ginē obtineri armis afferentiū. magnis itinerib. Zamā contēdit. Za-
ma quinq; dieb. iter ab Carthagine abest. inde p̄missi specula-
tores quū excepti à custodib. Romanis deducti ad Scipionē essēt:
traditū eos tribunis militū. iussuq; omisso metu visere omnia, p-
castra, quā vellēt circūdnei iussit: pereunctatūq; sacīn' per cōmodē
omnia explorassent, datis qui p̄sequerētur, retro ad Annibalē dimi-
sit. Annibal nihil quidē eorū q̄ nunciabantur (nā & Masanissam cū
sex millib. peditū, quatuor equitū venisse eo ipso sortē dic. afferebāt.) lzo
animo audiuit: maximē hostis fiducia, q̄ non de nihilo profecto
cōcepta est, peteulus. itaq; quamquā & ipse causā belli eius erat,
& aduentu suo turbauerat pactas inducias, & sp̄s fœderum: tamē,
si integer, quam si victus peteret pacem, æquiorē impetrari possē
ratus, nuncium ad Scipionē misit, ut colloquendi secum potestātē fa-
ceret. Id vtrum sua sponte fecerit, an publico consilio, neurtū eur
affirmē habeo. Valerius Antias primo p̄lto victū eū à Scipione,
quo duodecim nullia armatorū in acie sunt cæsa, mille & septin-
genti capti, legatum cum aliis decē legatis tradit in castra ad Sci-
pionē venisse. Ceterū Scipio quū colloquium haud abnuisset,
ambo ex cōposito duces castra protulerunt, ut coire ex p̄pino quo
possent. Scipio haud procul Nadagara vrbe, tum ad ceteta loco
opportuno, tum quod aquatio intra reli coniectum erat, conse-
dit. Annibal tumulū à quatuor millib. inde, tutū commodūq;
alioqui, nisi quod longinquæ aquarionis erat, cepit. ibi in medio
locus conspectus vndiq; ne quid insidiarū esset, delectus. Sum-

x x x

Scipionis
& Anni-
balis con-
gressus.
 altius conspectu, admitrat: one mutua, p̄p̄e attoniti contieueret.
 Tum Annibal prior: *Si hoc ita fato datū erat, ut qui primus bellū im-*
ituli populo Romano, quinq; toties prope in manib. victoriā habui, is vltro
ad pacem petendam venirem: later te mihi potissimum datum, à quo pa-
serim. Tibi quoq; inter multa egragia non in vltimis laudum hoc fueris,
Annibalem, cui de tot Romanis ducibus victoriā Dij dedissent, tibi ces-
fisse: seq; hinc bello vestra prius quam nostris cladibus insignem finē im-
posuisse. hoc quoq; ludibriū fortune casus ediderit, ut cum patre tuo con-
sule ceperim arma, cum eodē primū Romano imperatore signa consul-
rim, ad filū eius inermis ad pacē petendā veniam. Optimū quidē fuerat,
eam patrib. nostris mentē datā ab Diis esse, ut & vos Italia, & nos Afri-
ca imperio cōtenti essemus. nōq; enim ne vobis quidem Sicilia atq; Sardi-
nia sacra digna precia sunt p̄ tot classibus, tot exercitibus, tot tamq; egr-
giis amissis ducibus. Sed p̄terita magis veprehēdi possunt. q̄ corrigi. Ita a-
signa appetimus, ut de nostris dimicarem, nec in Italia solū vobis bellū,

nobis in Africa: sed & vos in portu vestro prope, ac moenibus, signa armarum, hostium vidistis: & nos ab Carthagine fremitum castrorum Romanorum exaudivimus. Quod igitur nos maxime abominaretur, vos ante omnia optaretis, in meliore vestra fortuna de pace agitur: agimusque, quod quum & maxime interest pacem esse, & qui quodcumque egerimus, rationi civitatis nostra habiturae sint. animo tantum nobis opus est non abhorrente à quietis consilio. Quod ad me attinet: iam aetas, senem in patriam revertentem, unde puer profectus sum: iam secunda, iam adversa res ita erudierunt, ut rationem sequi quam fortunam malim. tuam & adolescentiam, & perpetuam felicitatem, ferociora utraque quàm quieti opus est consilij, metuo. Non temere incerta casuum reputat, quem fortuna numquam decepit. Quod ego fui ad Thrasivenum, ad Cannas, id tu hodie es. Vix dum militari aetate imperio accepto omnia audacissime incipientem nusquam fefellerit fortuna. patrii & patrii persecutus moris, & calamitate vestra domus decus insignis virtutis pietatisque eximia cepisti: missus Hispaniae recuperasti, quatuor inde Punici exercitibus pulsus consul creatus, quum ceteris ad invadendam Italiam parum animi esset, transgressus in Africam, duobus hic exercitibus caesus, binis eadem hora captis simul incensisque castris, Syphace potentissimo rege capto, tot urbibus, regni eius, tot nostri imperij ereptis, me sextum decimum iam annum harentem possessione Italia detraxisti. Potest victoriam mallo, quàm pacem amimus. Nomen vobis spiritus magnos magis, quam vestes. Quilibet talis aliquando fortuna affluit. Quod si in secundum rebus bonam quovis mentem darent Di, non ea solum quae evenissent, sed etiam ea, quae evenire possent, reputarentur. Ut omnium obliviscaris aliorum, satum ego doquimenti in ceteris casus sum, quem modo castrum inter Anienem atque urbem vestram posuisti, ac iam prope scandentem moenia Roma videras, hic certum duobus fortissimis viris fratribus, clarissimis imperatoribus orbatum augustinia prope obfusa patria, quibus terni vestram urbem, ea pro mea deprecantem. Maxima cuique fortuna, minima credendum est. In bonis tuis rebus, nostris dubiis, tibi ampla ac speciosa danti est pax: nobis peremptibus magis necessaria, quam honesta. Melior tutorque, est certa pax, quàm sperata victoria. hac in tua, illa in Deorum manu est. Ne tui annorum felicitatem in vniuersa hora dederis discrimine, quem tuas vires, tuam vim fortuna, adversamque belli communem proponere animo. Viri mihi, fortis corpora humana erunt, nusquam minus quam in bello eveniunt respondent. Non tantum ad id quod data pace in habere potes, si praelio vincas, gloria adioceris: quantum ademeris, si quid adversi eveniat, simul paria ac decora, & vnius hora fortuna evertere potest. omnia in pace iungenda quae potestati sunt P. Corneli. tunc ea habenda fortuna erit, quàm Di dederint. Inter pauca felicitatum viri mihi, exempla ad. At ille quondam in hac eadem terra fuisset, si victor pacem petens, dedit patri. nostris: sed non statuendo tandem felicitati modum, nec cobibendo effluentem se foremum, quanto altius elatus erat, eo sedius corruit. Est quidam eius, qui has, nō qui petis, conditiones dicere pacem: sed falsam nō indigni sumus: qui nobis met-

nobismetipsis nullam irrogemus. non recusamus, quin omnia propter
 quæ bellum initū est, vestra sint, Sicilia, Sardinia, Hispania, quicquid
 in ularum toto inter Africā Italianq; cōtinetur mari. Carthaginenses
 inclusi Africa littoribus, vos; quando ita Dii placuit, externa etiā ter-
 ra marique videamus regentes imperia. Haud negaverim, propter non
 nimis sincere petitiū aut expectatam nuper pacem, suspēctam esse vobis
 Punicā fidem. multum per quos petita sit, ad fidē inenda pacis pericet
 Scipio. vestri quoque (ut audio) patres nonnihil etiā ob hoc, quia parum
 dignitatis in legatione erat, negaverunt pacem. Annibal pro pacē; qui
 neq; petere, nisi utilem crederem: & propter eandem utilitatem tuebor
 eam, propter quam peti. & quemadmodum, quia à me bellum coeptum
 est, ne quem eius pœniteret, quoad ipsi innidere Dii, præstiti: ita annis, Scipionis
 ne quā pacis per me parte pœniteat. Aduersus hæc imperator Roma-
 respōsis.

XXXI nūs in hanc fere sententiā respondit. Non me fallēbat Annibal, ad-
 mentus tui spē Carthaginenses & præsentē induciarum fidem & spē pa-
 cis turbasse, neq; tu id jans dissimulas, qui de condicionib; superiorib; pa-
 cis omnia subtrahas, præter ea quæ iam pridem in nostra potestate sunt.
 eternum sicut tibi cura est, sentire ciues tuos, quāto per se enere letentur:
 sic mihi labor audū est, ne quæ tunc popogerrunt, hodie subtrahā ex cōdi-
 tionib; pacis premia perfidia habeant indigni quib; eandem pateant condi-
 tionib;, ut etiā profic vobis fraus, petitiū. Neque patres nostri præores de Si-
 cilia, neque nos de Hispania fecimus bellum. Quæne Mamertinarum
 sociorum periculū, & nunc Saguntī excidium nobis pia ac iusta indu-
 gunt arma. vos laceffisse, & tu ipse fateri. & Dii testes sunt: qui & illius
 belli exitum secundum ius, quo dederunt, & huius dant & dabunt.
 Quod ad me attinet, & humana infirmitati memini & vim fortunæ
 repto, & omnia quæcumq; agimus, subiecta esse nullo casib; scio. cet-
 erum quemadmodum superbes, & violentor me faterer facere, si priusquā
 in Africam traiecissem, se sua voluntate eodemem Italia & imposto in
 naues exercitū ipsum venientē ad pacem patendā aspernaret: sic nunc,
 quum prope manu cōserta esset anti ac reuiguerantem in Africā tra-
 duxerim, nulla sum tibi verecundia obstrui. proinde si quid ad ea, in
 quæ cum pax cōmētura videbatur, quæ sunt, vestri: mulctā, navium cōm-
 cōmentu per inducias expugnatarum, legatorumq; violatorum, addici-
 tur, est quod referat ad conciliū. sin illa quoque grania videntur, bel-
 lum parare, quoniā pacem pati non potuisti. Ita infecta pace ex col-
 loquio ad suos quum se recepissent, frustra verbis tentarē, nū-
 ciant; armis degerendum esse, habendamque eā fortunā quam Dii do-

XXXII-
 II-
 vent milites animo; que ad supremum certantē nō in unum diem, sed in
 perpetuum, si felicitas adesset, victores. Roma an Carthago iura gentib; pio suos ad
 daret, aut crastinam noctem scituros, neque n. Africam, aut Italian
 sed orbem terrarū victoria præmiū fore, par periculum præmiū; quib;
 aduersa pugna fortuna fuisset, nā neque Romanis effugium ullum pa-
 gebat in aliqua ignoraque terra: & Carthaginē supremo auxilio effuso
 Annibal & Sci-
 pio suos ad
 certantem
 instruant.

adesse videbatur praesens excidium. Ad hoc diferimē pcedūt postero die duorum opulētissimorum populorum duo lōge clarissimi ducēs, duo fortissimi exercitū; multa ante parā decora aut cumulatū eo die, aut euerfuri. Anceps igitur spes & metus miscebant animos: cōtemplantibusq; modō suā, modō hostium acie, quum oculis magis q̄ ratione pensat. vires, simul lēta, simul cūstia obuersabantur. quē ipsi sua sponte non luceirebant, eaducēs admonendo atque hortando subijciunt. Pēnus xvi annorum in terra Italia res gestas, tot ducēs Romanos, tot exereitū occisione occisos: & sua cuiq; decora, ubi ad insignem alicuius pugna memoria militum venerat, referebat. Scipio Hispanias, & reconsecta in Africa praelia, & confessionem hostium, q̄ neque non feteve pacem propter merum, neque manere in ea praesentia animū perfidia potuissent. ad hoc colloquii Anibalū in secreto habitum, ac liberum fingens, quā velis fieri: conuincitur (quib; quondā auspiciis patres eorum pugnauerint ad Aegaeū insulas, ea illū exenutib; in aciem portandisse Deos) adesse finē belli, ac laborib; in manib; esse praedam Carthagini, reditum domum in patriam ad parentes, liberos, coniuges, penatesq; Dres. Adeo eche; hāc corpore, vultuq; ita lēto, ut vicisse iam crederes, dicebat. struit deinde primos hastatos, post eos principes: triarius postremā acie claudit. non confertas a cohortes ante sua quemque signa instruebat, sed manipulos aliquantum inter se distantes, ut esse spatium, quo elephanti hostium acepti nihil ordines turbarent. Laelium, cuius ante legari, eo anno quaestoris exera sortem ex Senatu: cōsulto gēra utebatur, cum Italico equitatu ab sinistro cornu, Masinissā Numidasq; ab dextro opposuit. vias patētes inter manipulos antesignanorum veltrib; (ea tunc leuis armatura erat) cōpleuit: dato pcepto, ut ad impetum elephantonum, aut post rectos refugerent ordines, aut in dextrā leuamq; discurfu applicantes se antesignanis, viam quā irruerent in incipitū tela, bellum darent. Anibal ad terrorem primum elephantos (octuaginta a. erant, quorū nulla vniq; in acie ante habuerat) instruxit: deinde auxilia Ligurum, Gallorumq; Balearibus, Maurisque admisti: in secunda acie Carthaginienses Afrosg; & Macedonum legionem: modico deinde intervallo relicto subsidiariā aciem Italicorum militum (Brutij pleriq; erant, vi ac necessitate plures quā sua voluntate decedentem ex Italia secuti) instruxit, equitatum etiā ipsū eirum dedit cornibus: dextrum Carthaginienses, sinistru Numidæ. Variā adhortatio erat in exercitu inter tot homines, C. non lingua, cōmores, non lex, non arma, nō vestitus habitulq; non causa militandi eadem esset. auxiliariū & praesens, & multiplici a merces ex prada ostentatur. Galli proprio atq; insito in Romanos odio acceduntur. Ligurib; cāpi vberē Italia deductū ex asperis montib; in spem victō. via ostentantur, Maurōs Numidasq; impotentē Masinissā futuro dominū terrae. alii alia spes ac metus incitantur. Carthaginiensib; mania

patia, Dissenates, sepulchra maiorum, liberi cum parentib. coniugesq. pauida, aut excidit: acutumq. aut imperium orbis terrarum, nihil aut in matum, ab. medium ostentatur. Quū maxime hæc imperator apud Carthaginienses duces suarum gentium inter populares pleriq; per interpretes intermissos alienigenis ageret, tubæ cornuq; ab Romanis cecinerunt: tantusq; clamor oitus, ut elephāri in suos, sinistro maxime corpū, verteretur, Mauros ac Numidas. addidit facile Masaniſſa percussis terrorē, nudauitq; ab ea parte acie equeſtri auxilio. paucæ tamē bestiarū intrepidæ in hostem actæ, inter velitarum ordines cum multis suis vulnerib. ingentem stragē edebant, resiliētes n. ad manipulos velites, quū viā elephantis ne obtrereantur, fecissent, in ancipites ad iētū vtrūq; conijciebant hastas: nec pila ab antesignanis cessabant: donec vadine incidentib. telis exacti ex Romana acie, hi quoque in suo dextro cornu ipsos Carthaginiensium equites in fugā verterunt.

*Romani
Panos
adoriun-
tur.*

xxx. Lælius, ut turbatos vidit hostes, addit percussis terrorem. Vtrūque equite nudata erat Punica acies, quū pedes concurrat nec spe, nec virib. iam pat. ad hoc, dictū parua, sed magni eadem in re gerenda momenti res: congruens clamor à Romanis eoque maior & terribilior: dissonæ illis, ut gērium multarum discrepantib. linguis, voces. pugna Romana stabilis, & suo & armorum pondere incumbentiū in hostem: concursatio & velocitas illinc maior, quam vis. Igitur primo impetu ex tēplo mouere loco hostium aciem Romani: ala deinde, & vmbonibus pulsantes, in summos gradu illato, aliquantum spacij, velut nullo resistente, incelsere: vrgentib. & nouissimis primos, ut semel moram aciem sentire; quod ipsum vim magnam ad pellendum hostem addebat. Apud hosteis auxiliariis cedentes secunda acies Afri & Carthaginienses adeo nō sustinebant, ut contra etiā, ne resistentes pertinaciter primos cædendo ad se perueniret hostis, pedē referrent. Igitur auxiliaries terga dant repente: & in suos versi, partim refugere in secundam aciem: partim non recipientes cedere: vti paulo ante non adiuri, & tunc exclusi & prope duo iam permixta prælia erant, quū Carthaginienses simul cum hostibus, simul cum suis cogerentur consedere manus. non tamen ita percussos iratosque in aciem accipere; sed densatis ordinibus, in cornua, vacuumque circa campū extra prælium eiecere, ne pauidos fuga, vulneribusque milites in cersā & integram aciem miscerent. Ceterum tanta strages hominum, armorumq; locum, in quo steterant, paulo ante auxiliares compleuerat: ut prope difficilior transitus esset, quā per cōsertos hostes fuerat: itaq; qui primi erāt hastati, per cumulos corporum armorumque, & labē sanguinis, qua quisque poterat, sequentes hostem & signa, ordines confuderunt. principū quoque signa fluctuare cœperant, vagā ante se cernentes aciem. Quod Scipio ubi vidit, tecepit ut prope cante hastatis iussit: &

faucis

sauciis in postremā aciem subductis, principes triariosq; in cornua inducit, quo tutior firmiorq; media ballatorum acies esset. Ita novum de integro prælium ortum est: quippe ad veros hostes peruenire erat, & armorum genere, & usu militiæ, & fama rerū gestarū, & magnitudine vel spei vel periculi pares: sed & numero Romanus superior erat, & animo; quod iam equites elephantos fuderant: iam prima acie pulsa, in secundam pugnabat. In rempote Lælius ac Masaniſſa pulsos per aliquatū spacij secuti equites, reuertentes in aversam hostium faciem incurtere. Is demum impetus perculit hostē. multi circumnenti in acie cæsi: multi per patentem circa campum fuga spatij: tenente omnia equitatu, passim intetierunt. Carthagenensium sociorumq; cæsa eo die supra millia viginti, par ferme numerus caprus est, cum signis militibus centum triginta rotis, elephantis vadeim. Victores ad duo millia cecidere. Annibal cum paucis equitibus inter tumultum elapsus, Adrumetum persugit: oia & prælio, & ante aciem, piulquam excederet pugna, expertus: & confessione etiam Scipionis, omniumque petitorum militiæ, illā laudē adeptus, singulari artu aciem eo die instruxisse: elephantos in prima fronte: quorum forisius impetus atq; intolerabilis visu signa sequi, & servare ordines, in quo plurimum spes ponerent, Romanos prohiberet. deinde auxiliares ante Carthagenensium aciem, ne homines missi colluvione omnū gentium, quos non fides teneret, sed merces, liberum receptum fuga haberent: simul primum ardorem atq; impetum hostium excipientes fatigarent: ac si nihil aliud, vulnerib; suis ferrum hostile habetarent: tum ubi omnis spes esset, milites Carthagenenses, Afrosq; ut omnib; rebus alijs pares, eo quod integri cum suis ac saucijs pugnarent, superiores essent, Italecos inter nullo quoq; diremptos, incertos socii an hostes essent in postremā acie summotos. Hoc edito velut ultimo virtutis opere, Annibal quum Adrumetum refugisset, accitusq; inde Carthaginem sexto ac trigesimo post anno, quam puer inde profectus erat, rediit: salus in curia est, non prælio modo se, sed bello victum: nec spem salutis alibi quam in pace impetranda esse. Scipio eō festum à prælio expugnatis hostium castris, direptisque, cum ingenti præda ad mare ac naues rediit, nuncio allato: P. Lentulum cum L. rostratis, C. onerariis, omni genere commepus ad Vticam accessisse. Admouendam igitur vadij: terrorem percussæ Carthagini ratus, misso Lælio Romā cum victoriz nūcio, Cn. Octaviū terrestri itinere ducere legiones Carthaginem iubet, ipse ad suam veterem nova Lentuli classe adiuncta, profectus ab Vtica, portum Carthaginis petit. Haud procul abeat, quum velata iofulis ramisq; oleæ Carthagenensium occurrit navis. decem legati erant principes ciuitatis, auctore Annibale missi ad petendam pacem, qui cum ad puppim prætoriz navis accessissent, velamenta supplicum porrigentes, orantes, implorantesque fidem & misericordiam Scipionis, nullum aliud responsum datur.

Pæni su-
duntur.

Annibal
Adrum-
etum per-
fugit.

tum, quam *ut Tunetam veniens: ad semotuum castra*. ipse ab contemplato situ Carthagini, non tam noscendi in praesentia, quam terendi hostis causa, Vticam, eodem & Octavio reuocato, rediit. In de procedentibus ad Tunetem nuncius allatus: *Verminam Syphacu filium cum equitibus pluribus, quam pedibus, venire Carthaginiensibus auxilio*. pars exercitus cum omni equitatu missa, turmalibus primum agmē aggregata, Numidas leui certamine fudit. exitu quoque fugae interclusi à parte omni circumdatis equitibus, quinquaginta milia hominū caesa, mille & cc. viui capti sunt, & equi Numidicis, & d. signa militaria LXXII. Regulus ipse inter tumultū cū paucis effugit. Tum ad Tunetem eodem, quo antea, loco castra posita, legati triginta Carthagine ad Scipionē venerunt & illi quidem multo miserabilius quā antea, quo magis cogebar fortuna, egerunt: sed aliquanto minore eum misericordia ab reccati memoria peius fidia audiri sunt. In concilio, quamquam iusta ira omnia ad delendam stimulabat Carthaginē; tamē quum & quantares esset, & quam longi tēporis obfidio tam munitae & validae viribus, reputarent & ipsum Scipionem exspectatio successoris, venturi ad paratam alterius labore ac periculo finiti belli famā sollicitaret, ad pacem omnium animi versi sunt. Postero die reuocatis legatis, & cum multa castigatione perfidiae monitis, *ut tot cladi, edocti, tandem Deos & iusiurandum esse crediderent*, conditiones pacis dicit: *Ut liberi legibus suis viverent, quas urbes, quoque, agros, quibusque, finibus ante bellum tenuissent, tenerent, populandique, finem eo die Romanus faceret, perfugas, fugitivosque, & captivos omnes, & nauas rostratasque praefer decem irrimas, traderent: elephantosque, quos habens domitos, neque, domarent alios bellum neve in Africa, neve extra Africam iniussu populi Romani gererent. Mānissae res redderent, sedesque, cum eo facerent frumētum, stipendiumque, auxilium, donec ab Roma legati redissent, praestaret ducenta milia talentum argenti, descripta pensionibus, aquam in annos quinquaginta soluerent. obfides ceterū arbitrato Scipionis daret: ne minoris xiv. annis, non xxx. maiores, inducias ita se daturū, si per priores inducias nauis onerariae captae quatuor fuissent in manibus, restituerentur. aliter nec inducias, nec spēs pacis ullam esse. Has conditiones legati cum domum ferte iussu in concione edicerent, & Gisgo ad dissuadendam pacem proecessisset, audireturque, à multitudine inquieta eadem & imbelli, indignatus Annibal, dicit ea in tali tempore, audiri: arreptū Gisgonem manu sua ex superiore loco detraxit, quae insuetas liberae civitati species, quū fremitū populi mouisset, perturbatus militaris vir tribana libertate: *Nouem*, inquit, *annorum à vobis profectus, post xxxvi. annū redij. militares ars: s. quas me à puero fortuna nunc priuata nunc publica docuit, probe videret scire: urbis ac foris iura, leges, mores vos me oportet doceatis*. Excusata imprudentia, de pace multis verbis disseruit, quān nāc iniqua, & necessaria esset. Id omnium maximē difficile erat, quod ex nauibus per inducias*

*Vermina
delstro ex
cis suo
fugis.*

*Pacis con-
ditiones cū
Carthagi-
nensibus.*

XXX-
VII

captis nihil, præter ipsas cõparebat naues: neq; inquisitio erat facilis. Quum aduersantes paci argueretur: placuit naues reddi, & homines utiq; inquiri: cetera, quæ abissent, æstimata Scipioni permitti: atq; ita pecunia luere Carthaginienses. Sunt qui Annibalem ex acie admate peruenisse, inde præparata naue ad regem Antiochum ex templo profectum tradunt: postulantq; ante omnia Scipioni, ut Annibal sibi traderetur. responsum esse, Annibalem in Africa nã esse. Posteaquam redierunt ad Scipionem legati: quæ publica in aduibus fuerat, ex publicis descripta rationib. quæstotes, quæ priuata proficere domini iussu: ipse ea summa pecuniæ * xxv millia pondi argenti præsentia exacta. inducitq; Carthaginiensib. datæ in tres menses, additum ne per iudiciarum tempus alio usquam Romam mitterent legatos: & quicumque legati Carthaginem venissent, ne ante dimitterent eos, quam Romanum imperatorem, qui, & quæ petentes venissent, cerriorem facerent. Cum legati Carthaginiensibus Romam missi L. Veturius Philo, & M. Marcius Ralla, & L. Scipio imperatoris frater. Post eos dies commensus ex Sicilia Sardiniaq; tantam vilitatem annonæ effectum, ut pro vectura frumentum mercator nautis relinqueret. Romæ ad huncium primum rebellionis Carthaginiensium trepidatum fuerat: iussusq; etar T. Claudius mature in Siciliam classem ducere, atq; inde in Africam trajicere: & alter consul M. Seruilus ad urbem morari, donec quo statu res in Africa essent, sciretur. Segniter omnia in comparanda deducendaque classe ab T. Claudio consule facta erant, quod patres de pace Scipionis potius arbitrium esse, quib. legibus daretur, quam consulis censuerant. Prodigia quoq; nunciata sub ipsam famam rebellionis terrorem attulerant. Cum is solis orbis minui visus & pluit lapideo imbri, & in Veliterno agro tetra ingentibus caueris confedit, arboreque in profundum haustæ. Aticæ forum, & circa tabernæ, Frustrone murus aliquot locis, & porta de cœlo tacta: & in palatio lapidib. pluit. ad prodigium more patrio nouendiali sacro, cætera hostijs maiotibus expiata. Inter quæ et aquatum insolita magnitudo in religionem versa. nam ita abundauit Tiberis, ut ludi Apollinares, circo inundato, extra portam Collinam, ad ædem Etyciæ Veneris parari sint. cæterum ludorum ipso die serenitate subita orta, pompa duci cœpta ad portam Collinam, reuocata, deductaq; in exitum est, quum decessisse inde aquam, nũciatum esset: lætitiâq; populo & ludis celebritatem addidit sedes sua solenni spectaculo reddita. Claudium Cõsulẽ profectum tandẽ ab urbe inter portus Tiberis Cossanum Lauretabumq; artos vis tempestatis adorta, in metum ingentem adduxit. Populoniõs inde quum peruenisset, stetitque ibi dum reliquum tempestatis exstirperet: Illuam insulam & ab Illua Corsicam à Corsica in Sardiniam reatecl. ibi superantem Iulianos montes multo & leuior & infestioribus locis tempestas

* Valet
250000.
cor.

Legati
Carthagi-
nensium
Romam
missi.

Prodigia,

Claudij
classis tem-
pestate dis-
ijcitur.

pestas adorta disiecit classem. multæ quassatæ, armamentisque spoliatae naues: quædam fractæ: ita vexata ac lacerata classis Cætales tenuit. vbi dū subductæ resciscunt naues, hyeros oppressit: circumactumq; anni tempus, & nullo prorogante impetium priuatus T. Claudius classem Romā reduxit. M. Seruilus, ne comitiorum causa ad urbem reuocaretur: dictatore dicto C. Seruilio Geminio, in prouinciam est profectus. Dictator magistrum equitum P. Ælium Pætum dixit. Sæpe comitia indicta perfici repletæ: res prohibentur itaq; quum præter Idus Martias veteres magistratus abissent, noui suffecti non essent, Respublica sine curulibus magistratibus erat. L. Manlius Torquatus paterfamilias comono mortuus in loci eius suffectus C. Sulpicius Galba. Ab L. Licinio Lucullo, & Q. Fulvio ædilibus curulibus Iudi Romani tertio instaurati. Pecuniam ex ærario scribæ, viatoresque ædilitij clam egressisse per indicem competti, damnati sunt, non sine infamia Luculli ædilis, P. Ælii Tubero, & L. Lætorij ædiles plebis vitio creati, magistratu se abdicauerunt, quibus ludos ludorumq; causa epulæ lous fecissent, & signa tria ex mulctatione argenti facta in Capitolio posuissent. Cereales ludos dictator, & magister equitum ex senatusconsulto fecerunt. Legati ex Africa Romani simul Carthagenensesq; quibus venerunt Romā, senatus ad eadem Bellonæ habitus est. vbi quum L. Veturius Philo *pugnatum cum Annibale esse, supremam Carthagenensibus pugna, sine uictoria, & non ad lugubri bello positum*: ingenti lætitia patrum exposuisset, adiecit: *terminam etiam Syphacu filium, quam parua bene gesta rei accessio erat, deuictum*. in concione inde prodire iussus, gaudiumq; id populo impertire. Tū patefacta gratulatione omnia in urbe repleta, supplicationesq; in triduum decrete. Legatis Carthagenensium & Philippi regis (nam ij quoq; venerant) petentibus, *ut senatus sibi daretur, responsum iussu patrum a dictatore est, consules neuens ueniat daturus esse*. Comitibus inde habitis: creati consules Cn. Cornelius Lætulus, P. Ælius Pætus: Prætores M. Iunius Pennus, cui fors urbana euenit. M. Valerius Falco Brutus, M. Fabius Buteo Sardiniam, P. Ælius Tubero Siciliam est sortitus. De prouincijs consulum nihil ante placebat agi, legatis Philippici regis, & Carthagenensium audiri essent belli sine alterius, *Da prouinciam, cuncta* principum alteri prospiciebat animis. Cn. Lætulus cõsul cupiditate flagrabat prouinciæ Africæ: *sen bellum foret, facili victoriam: seu iam finiretur, finis tanti belli se cõsule gloriam petens, negare itaq; prius quicquid agi passurum, q̃ sibi Africa decreta esset; cõcedente collega, moderato viro & pruderi: qui gloriæ eius certamē cum Scipione præterquā quod iniquum esset, etiā impar futurum cernebat*. Q. Minutius Thermus & M. Acilius Glabrio tribuni plebis re priore anno nequiquam tenuitatem ab T. Claudio consule, Cn. Cornelio tentare aiebant. *ex auctoritate patrum latum ad populum esse, enim uellet imperiū in Africa esse: vni quinq; & triginta trib. P. Scipioni id impa-*

*Cereales
Iudi.*

*Da prouinciam,
cuncta*

imperium decreuiss. Multis contentioneibus & in senatu, & ad populum acta res, postremo eo deducta est, vt senatus permitterent. Patres igitur iurati (ita cōuenerat) cēfuerunt, ut i cōsules prouincias inter se compararent, sortirētur uē, uter Italiam, uer classē nauium quinquaginta haberet, cui classis obuēisset, in Siciliā nauigaret. si pax cum Carthaginiensibus componi nequisset, in Africā traiceret: cōsul mari, Scipio eodē, quē adhuc, iure imperij terra rom gereret, si conditiones conuenirent paci, tribuni plebi populum rogarent, utrum cōsulē, an P. Scipionem inherens pacē dare: Et quem, si deportandum exercitus victor ex Africa esset, deportare, si pacē per P. Scipionē dari, atq; ab eodē exercitū deportari iussissē, nō cōsul ex Sicilia in Africā traiceret, aliter cōsul, cui Italia euenisset, dum legiones à M. Sextio Pratore acciperet. P. Scipioni cum exercitib. quos haberet, in prouincia Africa prorogatum imperium. Pratori M. Valerio Falconi duæ legiones in Brutiis, quibus C. Liuius priore anno præfuerat, deceret, P. Ælius prætor duas legiones in Sicilia ab Cn. Tremellio acciperet. Legio vna M. Fabio in Sardiniam, q̃ P. Lentulus prætor habuisset, decernitur. M. Seruilio prioris anni cōsuli cum suis duab. item legionib. in Etruriam prorogatum imperium est. Quod ad Hispanias attineret, aliquot iam annos ibi L. Cornelium Lentulū, & L. Manlium Acidinum esse, vt ij cōsules cum tribunis agerēt, si eis videretur, vt plebem rogarent, cui iuberent in Hispania imperium esse. is ex duob. exercitib. in vnam legionem cōsisteret Romanos milites, & in quindecim cohortes socios Latini nominis, quib. prouinciam obtineret: veteres milites L. Cornelius & L. Manlius in Italiam deportatēt. Cornelio cōsuli quinquaginta nauium classis ex duabus classibus, Cn. Octauij, quæ in Africa esset, P. Villij, quæ Siciliæ orā tuebatur, decreta: vt quas naues vellet, deligeret. P. Scipio quinquaginta longas naues haberet, quas habuisset. quib. si Cn. Octauium, sicut præfuisset, præesse vellet, Octauio prætori in eum annū imperium esset: si Lælium præficeret, Octauius Romam decederet: reduceretq; naues, quibus pro cōsul vsus non esset. Et M. Fabio in Sardiniam decem lōgæ naues decreta: Et cōsules duas legiones vrbanas scribere iussi, vt quatuordecim legionib. eo anno, centum nauibus longis Respublica administraretur. Tum de legatis Philippi, & Carthaginiensium actum, priores Macedonas introduci placuit, quorum variā oratio fuit: partim purgantium, quæ quæsierant missi ad regem à Roma legatis de populatione sociorum: partim vitro accusantium quidem Et socios populi Romani, sed multis infestus M. Aurelium: quē ex trib. ad semis legatu delectu habito subsussisse. Et se bello lacesisse contra fecisse, Et sape cum præfelli sui signa collatu pugnasse: partim postulāsim, ut Macedones, auxq; eorum Sophæ, qui apud Annibalem mercede militassent, captiq; in vincula essent, sibi restituerentur. Aduersus M. Furium missus ad idipsum ab Aurelio ex Macedonia, discessit.

*Macedones
legati in
senatu in-
ter duob.*

iuit. Aurelium relictum, ne socij populi Romani fessis populationib. atq;
 iniuria ad regem deficerent, sinib. sociorum non excessisse. dedisse operā,
 ne impune in agros eorum transirent populatori. Sopatrum ex pur-
 puratio & propinquu regni esse: cum cū quatuor millib. Macedonū &
 pecunia missum nuper in Africā esse, Annibali Carthagenensib.que
 auxilio. De his reb. interrogati Macedones quū perplexi respon-
 derent, ipsi antē respōsum tulerunt: Bellum quareve regē, & si per-
 gat, propediem inuenturū. dupliciter ab eo factus violentū: & quod socij
 populi Romani iniurias feceris bello armisq; lacessueris: & quod hostes
 auxilijs & pecunia inuenerit. & P. Scipienē recte atq; ordine videri fecisse,
 & facera, quod eos qui arma contra populū Romanū ferētes capti sunt,
 hostium numero in vinculu habens. & M. Aurelium ē Republica facere
 gratumq; id sanatus esse, quod socios populi Romani quādo iure fēde-
 ra nō posses, armis tueatur. Cū hoc tā tristī respōso dimissis Macedo-
 nib. legati Carthagenenses vocati, quorum ætatibus dignitati. Carthagi-
 busq; conspectis (nā longē ptimi ciuitatis erant) tū pro se quisq; nēs lega-
 dicere, verē de pace agi. Insignis tamen inter ceteros Asdrubal erat tū sena-
 (Hædum populates cognomine appellabāt pacis semper auctor, tū vocati.
 aduersusq; factioni Barchinæ eo tū plus illi auctoritatis fuit, tū illi
 culpā in paucorū cupiditatē à Republica transferenti. qui quū varia
 oratione vltus esset, nūc purgādo crimina, nunc quædā fatē-
 do, ne impudenter cetera negantib. difficilior venia esset: nūc mo-
 nendo etiam patres cōscriptos, vt rebus secundis modeste ac mo-
 deratē vterētur: Si se atq; Hannonem audissent Carthagenenses, tū
 potē uti voluissent, daturus fuisse pacis cōditione, quas tunc petērēt. Ra-
 ro simul hominibus bonam fortunam, bonāq; mentem dari. populū
 Romanū eo inuictū esse, quod in secūda reb. sapere, & consilera mo-
 minerit. & Hercule mirandū fuisse, si aliter facerēt. ex insolētia quib.
 noua bona fortuna sit, importētes lætitiæ insanire: populo Romano vici-
 ta, ac propē iā obsoleta ex victoriā gaudia esse, ac plū penē parcido-
 vitiū, quā vincendo imperium duxisse. Ceterorū miserabilior oratio
 fuit, cōmemorāntium, ex quantū opib. quo recidissent Carthagenen-
 sium rei, nihil ei qui modo orbē propē terrarū obtinuisset armis, super-
 esse. præter Carthaginiā mania ijs inclūses nō terra, non mari quicquā
 sui iuri cernere: urbē quoq; ipsam, ac penates ita habituros, si non in ea
 quaq; quo nihil vltiorū sit, sanire populū Romanū velis. Quū flecti
 in misericordia patres appareret, senatorū vnum infectum perfidiæ
 Carthaginēsiū succlamasse ferunt: per quos Deo: fœdus iacturi es-
 sent, quū eoi, per quos ante ictū esset, fessilissent? Per eosdē, inquit As-
 drubal, qui tam infecti sunt fœdera violentisib. Inclinatīs omnib.
 ad pacem animis, Co. Lentulus cōsul, cui classis prouincia erat,
 senatuscōsulto inrecessit. Tum M. Attilius & Q. Minucius tri-
 bunī plebis ad populū rulerunt: vellent inuberentne senatū decer-
 nare, vs cum Carthagenensibus pacē fieret, & quem eam pacem dare,
 quemque ex Africa exersitū deportare inuberent? De pace vti rogatæ
 omnes

*Fetiales
in Afri-
cam ad
fœdus fe-
riendum,
ire iussi.*

*Pœnis in
curia sen-
tibus An-
nibal ri-
det.*

omnes tribus erant, infferunt pacē dare P. Scipionem, eundem exerci-
tū deportare. Ex hac rogatione senat⁹ decrevit, ut P. Scipio ex decem
legatorum sententia pacē cum populo Carthaginiensi, quibus legibus d
videtur, faceret. Gratias deinde patribus egeret Carthagineolet,
petieruntque, ut sibi in urbem introire, & colloqui cum civibus suis li-
ceret, & capri in publica custodia essent esse in eis parsim propinquos, ami-
cosq; suos, nobiles homines, partim ad quos mandata a propinquis hab-
rent. Quibus convenitis quum rursus petere ut, ut sibi quos vellent,
ex his redimendi potestas fieret, iussi nomina edere, & quum duce troi
fermē edere, S. C. factum est, ut legati Romani dūctos ex captivis,
quos Carthagineuses vellent, ad P. Cornelium Scipionem in Africam de-
portaret, & mitterentq; ei, ut si pax convenisset, sine precio eēt Carthagi-
nensib; redderet. Fetiales quum in Africam ad fœdus ferendum ut
iuberentur, ipsis postulantibus, Senatusconsultum in hæc verba
factum est: Ut primos lapides silices, priusq; verbenas secum ferrent: ut
prator Romanus his imperaret, ut fœdus ferirent, illi pratorem sagitta
poscerent. Hæc id genus ex arce sumptum dati fetialib; solet. Itē
dimissi ab Roma Carthagineuses, quum in Africam venissent ad
Scipionem, quibus ante dictum est legibus, pacem fecerunt. Na-
ves longas, elephantos, petfugas, fugitivos, captivorum quatuor
millia tradiderunt, inter quos Q. Terentius Culco senarot fuit.
Naues profectas in altum incendi iussit. quingentas fuisse omni-
genetis, quæ remis agerentur, quidam tradunt. quarum conspo-
ctum repente incendium tam logubre fuisse Pœnis, quam si ipsa
Carthago arderet. De petfugis gravius, quàm de fugitiivis consol-
tum, nominis Latini qui erant, securi percussit, Romani in ciuem
sublari. Annis ante quadraginta pax cum Carthagineis, post-
mo facta erat, Q. Lutatio, A. Manlio Consulibus. bellum inquit
annis post tribus & xx. P. Cornelio, T. Sempronio Coss. Finiunt
aet, octavo decimo anno Cn. Cornelio, P. Elio Petro Consulibus.
Sæpe postea ferunt Scipionē dixisse: T. Claudij primum cupidus
iam, deinde Cn. Cornelij, fuisse in mora, quo minus id bellum exco-
ritur. Carthagini finiret. Carthagineis quum prima collatio pecu-
niæ diutino bello exhaustis difficilis videretur, mœstitiaq; & he-
tus in curia esset, tidentem Annibalem ferunt conspectum. cui
quum Adribal Hædus risum increpatet in publico aetru, quum
ipse lacrymarū causa esset: Si quemadmodum oris habetis cernitis
oculis, inquit, sic & animus intus cerni potest, facile vobis appareret, an
lesi, sed propē amens malis cordis hūc, quē increpatis, risum esse, qui
me nequaquā adeo est intempestivus, quā vestra ista absurditas, atq;
horrentes lacrymæ sunt. rūs fuisse deicit, quum adempta nobis arma, in-
cisa naues, interdicitum externis bellis. illo enim vulnere cœcidimus. Nō
esse in vos culio vestro consultū ab Romanis credatis. Nulla magna civi-
tas diu quiescere potest, si foris hostē non habet, domi inuenit: ut prae-
bini corpora ab externis causis tua videntur sed suis ipsa viribus onerari.

rar. *Tantum nimium ex publicis malis sentimus, quantum ad priuatis res pertinet: nec in eis quicquam acruis, quam pecunia damnum stimulat.* Itaque, quum spolia uicta Carthagini detrahebantur, quum inermem iam ac nudam desitui inter tot armatas gentes Africa cernere uis, nemo ingemuit. nunc quia tributum ex priuato conferendum est, tamquam in publico funere complosus quam uero, ne propediem sentiatu lenissimo in malo uos hodie la rymasse. Hæc Annibal apud Carthaginenses. Scipio concione aduocata Masanißam ad regnum patrum Cirthæ oppido, & cæteris urbibus agrisque, quæ ex regno Syphacis in pop. Rom. potestatem uenissent, adiecit Scipio *Re-* donauit. Cn. Octauium classem in Sicillam ductam Cn. Corne- *mam re-* lio consuli tradere iussit. legatos Carthaginensium Romam pro- *uorsuo* fisciis, ut quæ ab se ex decem legatorum sententia acta essent, ea *trium-* parum auctoritate, populique iussu confirmarentur. Pace terra *phas.* marique parata exercitu in naues imposito, in Siciliam Lilybæum traiecit. inde magna parte militum in nauibus missa, ipse per lætam pace non minus quam uictoria Italiam, effusus non urbibus modo ad habendos honores, sed agricultum etiam turba obfidere uias, Romam peruevit, triumphoque omnium clarissimo urbem est inuectus. Argenti tulit in ætariu * pondo centu millia *x x x i i.* * *Val.* militibus ex præda * quadragenis æris diuisit. Morre subtraçtus *1230000.* spectaculo magis hominum, quam triumphantis gloriæ Syphax *coron.* est. Tybure haud ita multo ante mortuus, quo ab Alba traductus * *Aliis* fuerat. conspecta mors tamẽ eius fuit, quia publico funere est elatus. *quadrim-* tus. Hunc regem in triumpho ductum Polybius, haudquaquam *genos, qui* sperneodus auctor, tradit. Securus Scipionem triumphantem est *faciunt* pileo capiri imposito Q. Terentius Culleo, omniq; deinde uita, *coronasset.* ut dignum erat, libertis auctorem coluit. Africanum cognomẽ *4.* militaris prius fauor, an popularis aura celebrauerit: an sicuri Felicis Sullæ, Magnique Pompeij patrum memoria emptum ab asse-
n-
tatione familiari sit, parum compertum habeo. primus certe hic imperator nomine uictæ abse gentis est nobilitatus: exemplo deinde huius, nequaquam uictoria pares insignes imaginum titulos, claræque cognomina familiæ fecere.

EPITOME LIBRI XXXI.

BELLI aduersus Philippum Macedonia regem, quod intermissum erat, reuerti causa feruntur hæc: Tempore initiorum duo iuuenes Acarnanes, qui non initiati erant, Athenas uenerunt, & in sacratum Cereræ cū alijs popularib. iui intrauerunt. ob hoc tamquã uisum sum mil commississent, ab Atheniensibus cæsi sunt. Acarnanes mortibus suorum edmoti, ad uindicandos illos auxilium à Philippo petierunt. Paucis mensibus post pacem Carthaginensib. datam, quingentesimo quadragesimo anno ab urbe condita, cum Atheniensium, qui obsidebantur à Philippo, legati auxilium, à senatu petissent, & senatus id consulis ferendū plebs, quod tot bellorum continuus labor grauius erat, assensiente, tenuit

*audoritate patrum, ut socia civitatis ferri opem populus inberet. Bellum id P. Sulpicio consuli mandatum est, qui exercitu in Macedoniam du-
xit, & sexaginta annos (tot enim sunt à ptimo Punico ad secundum
bellum finitum) æquè multa volumina occupasse mihi, quam
occupatint quadringenti LXXVIII anni à condita vrbē ad Ap-
pium Claudium consulem, qui primus bellum Carthaginensibus
intulit: iam ptoideo animo, velut quæ proximis littori vadis in-
ducti mare pedibus ingrediuntur, quicquid progredior, in va-
stiorē me altitudinem, ac velut profundum inuehi, & ceterum*

*Macedoni-
ci belli
causa.*

ME quoque iuvat, velut ipse in parte laboris ac periculi fue-
rim, ad finem belli Punici peruenisse. nam etsi proficere
solum, per scripturum res omnes Romanas, in partib. singulis rati opo-
ris fatigari minimè conuenit: tamen quum in mentem venit, ut
& sexaginta annos (tot enim sunt à ptimo Punico ad secundum
bellum finitum) æquè multa volumina occupasse mihi, quam
occupatint quadringenti LXXVIII anni à condita vrbē ad Ap-
pium Claudium consulem, qui primus bellum Carthaginensibus
intulit: iam ptoideo animo, velut quæ proximis littori vadis in-
ducti mare pedibus ingrediuntur, quicquid progredior, in va-
stiorē me altitudinem, ac velut profundum inuehi, & ceterum
penè opus, quod prima quæq; perficiendo minui videbatur. Pa-
cem Puniam bellum Macedonicum excepit, petiulo haudqua-
quam comparandum aut vitute ducis, aut militum robore: eli-
ritate regum antiquorum, vetustæque fama gentis, & magni-
tudinē imperij, quo multa quondam Europæ, maioremq; partem
Asiæ obtinuerant armis, propè nobilius. Cæterum acceptum bel-
lum aduersus Philippum decem ferme ante annis, triennio prius
depositum erat, quum Ætoli & belli & pacis fuissent causæ. ut
quos deinde pace Punica iam Romanos, & insensos Philippus
quum ob insidiam aduersus Ætolos, aliosq; regionis eiusdem so-
cios pacem, tum ob auxilia cum pecunia nuper in Asiaticam militi
Annibali, Pœnisque, preces Atheniensium, quos agro peruastato
in urbem compulerat, excitauerunt ad renouandum bellum. Sub
idem serè tempus & ab Attalo rege, & Rhodijs legati venerunt
nunciantes, *Asiæ quoque civitates sollicitari.* His legationibus re-
spoñsum est: curæ Asianam rem senatui fore. Consultatio de Ma-
cedonico bello integra ad Cōsules, qui tunc in prælio cum Bom-
erant, reiecta est. Intetrim ad Ptolemæum Aegypti regem lega-
tes missi, C. Claudius Nero, M. Æmilius Lepidus, P. Sempronius
Tuditanus: ut & annuociarent victum Annibalem, Pœnosque
& gratias agerēt regi, *quod in rebus dubijs, quum finitimi etiam socij
Romanos desererent, in fide mansissent:* & peterent, ut si cuncti in iuri
bellum aduersus Philippum suscepissent, pristinum animum erga popu-
lum Romanum conseruaret. Eodem serè tempore P. Ælius Consul
in Gallia,

*Romani
legati ad
Ptolemæum
Aegypti
regem.*

in Gallia, quum audisset à Boiis ante suum aduētum incursiones in agros lociorum factas, duab. legionib. subitarius tumultus eius causā scriptis, additisque ad eas quatuor cohortib. de exercitu suo, C. Appium præfectum sociū hac tumultuaria manu per Vmbriam, quam tribum Sappiniam vocant, agrum Boiorum inuadere iussit. ipse eodem aperto itinere per medios mōres duxit. Appius ingressus hostium fines, primo populatione satis prosperæ, ac tuto fecit. delecto deinde ad castrum Murilum latis idoneo loco ad demerenda frumenta (iam n. maturæ erant segetes) profectus, neq; explorato circa, nec stationibus satis firmis, quæ armatæ inermes atque operi intentos tutarentur, positis, improviso imperu Gallorum cum frumentatoribus est circumuentus, inde paucorū fugaque etiam armatos cepit ad septem millia hominum palata per segetes suarum castra: inter quos ipse C. Appius profectus. ceteri in castra metu compulsi, inde sine certo duce consensu militari proxima nocte, relicta magna parte rerum suarum, ad consulē per saltus prope inuios peruenere, qui, nisi quod popularis est Boiorum fines, & cum Ingaunis Ligutibus lœdus icit, nihil, quod esset memorabile, aliud in provincia quum gessisset,

Appius à Gallis ca-
ditur.

- III Romanus rediit. Quum primum senatū habuit, vniuersus postulatibus, ne quā prius rem quam de Philippo sociorumque querelā ageretur, relatum exemplo est: decreuitque frequens senatus, ut P. Ælius Consul quē videretur ei, cum imperio mitteret, qui classe accepta, ad iennatū quam ex Sicilia Cn. Octauius reduceret, in Macedoniam transiceret. M. Valerius Læuius prætor missus, circa Vibonem duodequadraginta naui. ab Cn. Octauio acceptis in Macedoniam transmissit. ad quē quum M. Aurelius legatus venisset, edocuisseque eum quantos exercitus, quantum nauium numerum comparasset rex: & quemadmodum circa omnes nō continentiu modo vrbes, sed etiam insulas, partim ipse adeundo, partim per legatos conciret homines ad armam: maiore conatu Romanū id capessendum bellum esse, ne cunctantibus iis auderet Philippus, q̄ Pyrrhus prius ausus ex aliquanto minore regno esset: hæc eadē scribere Aureliū consulibus & senatui placuit. Exitu huius anni cum de agris veterum militum relatum esset, qui ductu atque auspicio proconsulis Scipionis in Africa bellum perfecerant: decreuerunt patres, ut M. Iunius prætor vrbs, si ei videretur, decemuiros agro Samniti Apuloque, quod eius publicum populi Romani esset, metiendo diuidendoque crearet. Creati P. Serullius, Q. Cæcilius Metellus, C. & M. Serullii (Geminis ambobus cognomen erat) L. & A. Hostilii Catones, P. Vilius Tappulos, M. Fuluius Flaccus, P. Ælius Pærus, Q. Flaminius, Per eos dies P. Ælio consulum comitia habere, creati Consules P. Sulpicius Galba, C. Aurelius Cotta. Prætores exinde facti, Q. Minucius Rufus, L. Furius Purpureo. Q. Fuluius Gillo, Cn. Seirgius Plancus. Ludi Romani sceniceo anno magnifice niti.

Decemui-
ri creatur,
ut veterani
Scipionis
agrum di-
uiderent.

Ludi, co-
nici.

apparateque facti ab ædilibus curulibus L. Valerio Flacco, & T. Quintio Flamio, biduum instaurati sunt. frumentique vim ingentem, quod ex Africa proconsul Scipio miserat, quaterenis æris populo cum summa fide & gratia diuiserunt. Et plebeijs ludi tetori instaurati ab ædib. plebis, L. Apulio Fullone, & Q. Minutio Rufo: qui ex ædilitate prætor creatus erat. & Iouis epulum fuit ludorum causa. Anno quingentesimo quadagesimo quarto ab urbe condita, P. Sulpicio Galba, C. Aurelio Consulibus bellum cum rege Philippo initum est, paucis mensibus post pacem Carthaginensibus datam. Omnium ptimum eam rem Idibus Martijs, quo die tum consularatus inibatur, P. Sulpicius Consul retulit: senatusque decreuit, uti Cōsules maiorib. hostijs rem diuinā facerent, quib. Dijs ipsis videretur eum preceatione ea: *Quam romanus populusq. Romanus de Republica, deq. inuado nouo bello in animo haberet: ea res vti populo Romano, socijsq. ac nomini Latino bene et feliciter eueniret. secundum rem diuinam, preceationemque, vtd. Republica, deq. prouincijs lenatum cōsulerent. Per eos dies opportune irritandis ad bellum animis, & literæ à M. Aurelio legito, & M. Valerio Læmo pro prætore allatæ: & Atheniensium noua legatio venit, quæ regem appropinquare suis. suu. nunciaret. Inuag. non agros modo. sed urbem etiā in ditionem eius fuisse: eam, nisi quid in Romanis auxilij foret. Quum pronunciaissent Cōsules, eam diuinam ritē persequam esse, & preceationi annuisse Deos, atulpiques respondere. latæq. exta fuisse, & prolationē suam, viatoriamq. & Crinnytiā portendit: tum literæ Valerij. Autelijq. lectæ, & legati Atheniesium auditi. Senatus inde consultum factum est: ut sociis gratia ageretur, quod diu sollicitati, ne obsidionis quidem metu fide decessissent. de auxilio mittendo tum respondere placere, quum cōsules prouincias sortiti essent: atque is Consul cui Macedonia prouincia euenisset, ad populum tulisset, ut Philippo regi Macedonum indicereget bellum. P. Sulpicio prouincia Macedonia forte euenit, siq. rogationem promulgauit: vellent, sub ea ut Philippo regi Macedoniaque, qui sub regno eius essent, ob iniurias, armaq. illata socijs populo Romanis bellum indici. alteri consuli Aurelia Italia prouincia obigit. Prouincias prætores exinde sortiti sunt, Cn. Sergius Plancus urbem, Q. Fuluius Gillo Siciliam: Q. Minutius Rufus Bruttios, L. Furius Purpureo Galliam. Rogatio de bello Macedonico prima comitijs ab omib. ferme centurijs antiquata est. id quū fessis diuturnitate & graditate belli sua sponte homines tædio laborū, periculorumq. fecerant, cum Q. Fabius tribunus plebis viam antiquam eriminādi patres ingressus, incusauerat bella ex bellis feruere pace viqueam suū plebs posset. Egre eam rem passi patres, lacertatque probis in senatu tribunus plebis: & consulem pro se quisq. hortati, ut de integro comitiis rogationi ferendæ ediceretur: castigaretq. segnitiam populariq. doceret quanto damno, dedecoreque*

Atheniensium legati ad forum.

corique dilatio ea belli futura esset. Consul in Campo Martio comitatus habitus, priusq̃ centurias in suffragium mitteret, concione
 VII aduocata. Ignorare, inquit, videmini mihi Quirites, nō verum bellū su-
 picij a-
 an pacē habebatis, vos cōsulis (neq̃ nō liberum id vobis permitteret Philis-
 ramio de
 pus, qui terra maiōq̃ ingens bellū molitur) sed verum in Macedonia bello Ma-
 legiones transportatu, an hostē in Italiā accipias. hoc quantum inter-
 cedonico.
 si vinctū ante aīas, Punico certe proximo bello experti estis. Quu u-
 dubitat. quoniam si Saguntinus obfessis fidemq̃ nostrā implorantibus impu-
 gre tulisset, opem, sicut patres nostri Mamertinis tulerant: totum in
 Hispaniā auerjuri bellum fuisset, quod cunctando cum summa cla-
 de nostrā in Italiā accepimus? Ne illud quidem dubium est, quin hunc
 ipsum Philippum patrum iā per legatos, literasque cum Annibale in I-
 taliā trahere, missi cum classe Lauro, qui viro et bellum inferret, in
 Macedonia continuerimus. & quod tunc facimus, quoniam hostē Anniba-
 le in Italia haberemus: id nunc pulso Italia Annibale, victū Carthagi-
 nensibus, cunctamur facere? Patiamur expugnandis Athenis, sicut Sa-
 gunto expugnando Annibale passi sumus, segnitiam nostrā experiri ro-
 gem non quinto inde mense, quemadmodum ab Sagunto Annibalē, sed
 quinto inde die, quā ab Corintho soluerit naues, in Italiā perueniet. Ne
 aquauerit Annibalē Philippum, ne Carthagenensib. Macedonia, Pyr-
 rho certe aquabitis, dico, quantum vel vir viro, vel gens genti prae-
 stiat. Minima accessio semper Epirus regno Macedonia fuit, & hodie est. Pelo-
 ponne, iuxta totā in ditione Philippus habet, Argosq̃ ipsos, non veterē sa-
 ma magu, quā morte Pyrrhi nobilitatos, nostra nunc compara. quanto
 magu florentem Italiā, quanto magis integras res, saluū dūcibus, saluis
 tot exercitibus, quos Punicum postea bellum absumpsit: aggressus Pyr-
 rhus tamen concussit, & victor prope ad ipsam urbem Romā uenit. nec
 Tarentini modo, etaque illa Italia, quā maiorem Graciam vocant, ut
 linguam, ut nomē secutos erederet: sed Lucanus & Brutius, & Samnus
 à nobis defecerunt. hac vos, si Philippus in Italiam trāsmiserit, quietu-
 ra aut mansura inde ereditur manserunt n. Punico postea bello, num-
 quā isti populi, nisi quoniam deerit ad quem desisterent, à nobis non desce-
 rent. Si pugnisset vos in Africā trahere, hodie in Italia Annibalem &
 Carthagenensē hostes haberetis. Macedonia potius, quā Italia bellum
 habent: hostē in urbes agrisq̃ ferro atq̃ igni vastantur. experti iā sumus
 forum nobis, quam domi faciliora, potentioraque arma esse Ita in suffra-
 gium bene iuuantib. Diu: & quā patres censuerunt, vos iubere. Huius
 verbi sententia non cōsul modo auctor est, sed etiā Dii immortales, qui
 mihi sacrificanti precantiq̃, ut hoc bellū mihi, senatui, vobisq̃ & sociis
 ac nomini Lauro, classib. exercitibq̃, nostris bene ac feliciter eueniat:
 VIII lata omnia, prosperaq̃, portendere. Ab hac oratione in suffragiū mis-
 si, vti rogata bellum, iusserunt. Supplicatio inde à Consulibus in bellum
 triduum ex Senatusconsulto indicta est, obsecratiq̃: circa omnia a-
 iersus
 puluinaria Dij, quod bellum cum Philippo populus iussit, id bene ac P. illip-
 felicitet euenire. consultiq̃ fetiales ab Consule Sulpicio, iubet.

bellum quod indicetur regi Philippo, verum ipsi utique nuntiati iuberent; an satis esset, in finibus regni quod proximum praesidium esset, eo nuntiari: feriales decreverunt, *utrum eorum facisset, vellesse illurum*. Consuli à patribus permillum, ut quem videretur ex iis, qui extra senatum essent, legatum mitteret ad bellum regi indicendum. Tum de exercitibus, consulum, praetorumque actum, consules binas legiones scribere iussi: veteres dimittere exercitus. Sulpicio, cui novum, ac magni nominis bellum decretum erat, permillum: *ut de exercitu, qui procul Scipio ex Africa deportasset, voluntarios quoque posset, duceres: nullum ne quem militum veterum ducendi ius esset*. Praetoribus, L. Furio Purpurioni, & Q. Minutio Rufo quina milia socium Latini nominis consul daret: quibus, *ut praesidiis alter Galliam, alter Bratris provinciam obtineret*. Q. Fulvius Gillo & ipse iussus ex eo exercitu, quem P. Aelius Cōsul habuisset, ut quisque minime multa stipendia haberet, legere, donec & ipse quinque millia socium aenominis Latini, effecisset: id praesidio Siciliae provinciae esset. M. Valerio Falconi, qui praetor priore anno Campaniam provinciam habuerat: & prorogatum in annum imperium est, uti pro praetorin Sardiniam trajiceret. atque de exercitu, qui ibi esset, quinque millia socium nominis Latini, qui eorum minime multa stipendia haberet, legeret. Et consules duas urbanas legiones scribere iussus: quae si quo res posceret, multis in Italia contactis gentibus. Punici belli societate, itaque inde rumentibus, mitteretur. Sex legionibus. Romanis eo anno vltura Res publica erat. In ipso apparatu belli legati ab rege Ptolemaeo venerunt, qui nuntiarent, *Atheniensibus adversus Philippum petisse ab rege auxilium, ceterum etsi communis socij sint, tamen nisi ex auctoritate populi Romani, neque classem, neque exercitum defendendi aut oppugnandi cuiusquam causa regem in Graciam missurum esse: vel quieturum eum in regno, si populo Romano socios defendere liceat: vel Romanos quiescere, si malint, passurum: atque ipsum auxilia, qua facile adversus Philippum suavi Athenas possent, missurum*. Gratiae regi ab senatu actae, responsumque: *ut utriusque socij populo Romano in animo esse: si qua re ad id bellum opus sit, indicaturos regi, regique eius opes, sive subsidia firma ac fidelia sua Res publica esse*. Munera deinde legatis in singulos * quinquam millium aëris ex senatus consulto missa. Quam delectum cōsules haberent, pararentque ad bellum opus essent: civitas religiosa, in principiis maxime novorum bellorum, supplicationibus, habitis iam, & obsecratione citata oia pulvinaria facta, ne quid praetermitteretur, quod aliquando factum esset: ludos Iovis, donumque *veneri cōsulem, cui provincia Macedonia evenisset, inisse*. Motā vero publico Licinius pontifex maximus attulit, qui *negavit, ex incerta pecunia votum debere, si ea pecunia non posset in bellum usus esse, reponi statim debere, nec eum alia pecunia misceri. quod nisi factum esset, votum rite solvi non posse*. Quamquam & res, & auctor movebat: tamen ad collegium pontificum refert

*Legati
Ptolemai
ad pop.
Rom.*

** Valer.
50. cer.*

referre consul iussus, si posset recte votū incertæ pecuniæ suscipi: posse, rectiusq; etiā esse, pōssicos decreuerunt. Vovit in eadē vetba Cōsul præeunte maximo pōrtifice, quib. antea quinquēnalīa vota suscipi solita erant. præterq; p̄ tanta pecunia, quantā tum, quom solueretur, senatus cōsulisset, ludos, donaque facturum vovit. toties ante ludi magni de certa pecunia voti erant: ij primi de incerta.

x Omnium animis in bellum Macedonicum versis, repente nihil min⁹ eo tempore timentib. Gallici tumultus fama exorta est. Insubrics, Cænonianique, & Boij, excitis Sallyis, Ilaatibusque, & ceteris Ligusticis populis, Amilcare Pæno duce, qui in ijs locis de Adrubalis exercitu substiterat, Placentiam inuaserant, & crepta vrbe, ac petiitā magna ex parte incensa, vix duob. millib. hominū intet incendia ruinasque relictis, traiccto Pado ad Cremonam diripendam pergunt. Vicinæ vrbis audita clades, spaciū colonis dedit ad claudendas portas, præsidiaque per muros disponenda. vt obfiderentur tamen priusq; expugnarentur: nuncioque mittentes ad populum Romanum. L. Furius Purpureo tum provincie præerat. cetero ex Senatu cōsuluto exercitu dimisso, præter quinque millia sociū ac Latini nominis: cum ijs copijs in proxima regione provincie Ariminum substiterat. is tum senatui scripsit, quo in tumultu provincia esset. *duarum coloniarum, qua ingentem illā tempestatem Punici belli subterfugissent, alterā captā ac direptam ab hostibus, alterā oppugnari, nec in exercitu suo satū præsidii colonis laborantib. fore, nisi quinque millia sociū quadraginta millibus hostium totū in armu esse strucidanda obicere velis. Et tanta sua clame*

Placentia direpta.

Cremona oppugnata.

xi de tam inflato excidio colonia Romana augeri hostium animos. His literis recitatis dectuerunt, vt C. Aurelius Consul exercitum, cui in Etruriam ad conveniendum diem edixerat, Arimini eadem die adesse iuberet, & aut ipse, si per cōmodum Reipublicæ posset, ad optinendum Gallicum tumultum proficisceretur: aut L. Furio prætori scriberet, vt quom ad eum legiones ex Etruria venissent, missis inuicem earum quinque millib. sociorum, qui interim Etruriæ præsidio essent, proficisceretur ipse ad coloniā liberandā obfidiōne. Legatos item mittendos in Africam censuerunt, eisdem Carthaginem, eisdem in Numidiā ad Masanissam. Carthaginem, vt nuntiarent, ciuem eorum Amilcarem relictum in Gallia, haud satis citro ex Asdrubalu primo, an ex Magoni postea exercitum, velulum contra se dūm facere. exercitū Gallorum, Ligurūque excinisse ad arma contra populum Romanum. eum, si pax placeret, reuocandum illi. & dedendum populo Romano esse: simul nunciare iussit, per fugas sibi non omnes redditos esse, magnam partem eorum palam Carthagini obuiari dicei, quos comprehendi conquireque debere, vt sibi ex fœdē restituatur. Hæc ad Carthaginenses mandata. Masanissæ gratulari iussit, quod non paruum modo recuperasset regnum, sed parte florentissima Syphacu finium adiecta, etiam auxisset. Nunciate præ-

Romani legatos mittunt ad Carthaginenses & Masanissam.

terea iussi bellum cum rege Philippe susceptum, quod Carthageniensis auxilium misisset, iniuriæque inferendo socii populi Romani, flagrante bello Italia coegisset lassos exercitusque in Græciam mitti: Et si deinde copias, causa imprimis fuisset seruis in Africâ trahendi, peteret, ut ad id bellum mitteret auxilia Numidarum equitum. Dona ampla data, quæ ferrent regi, vasa aurea argenteaq; toga purpurea, & palmarum tunica cum eburneo scipione, & toga prætexta cum curuli sella; iussique polliceri, si quid ei ad firmandum augendumq; regnum opus esse indicasset, omnia ad populum Romanum meritis eius præstaturum.

*Vermina
Syphacis
filijs adse-
natum
Rom. lega-
to.*

Verminæ quoq; Syphacis filij legati per eos dies senatû adierunt, exultantes errorem, adolescentiamq; & culpâ omnem in fraudem Carthagenensium auertentes. Et Masanissam Romanum ex hoste amicum factum: Verminam quoque anxiosum, ne officium in populum Romanum aut à Masanissa, aut ab ullo alio vincatur, petere ut Rex, sociusq; & amicus ab senatu appellaretur. Reipossum legatis est: & patrè eius Syphacem sine causa ex socio & amico hostem repente populi Romani factum: & eum ipsum rudimentum adolescentia bello laceissentem Romanos posuisse, ut aquæ pacem impetrare potendam à populo Romano esse, quam ut rex, sociusq; & amicus appelletur, nomen eius honorem pro magnis erga se regum meritis dare populum Romanum consuevit. Legatos Romanos in Africa fore: quibus mandaturum senatum, ut Vermina pacem dent leges: libet enim arbitrium eis populo Romano permittente; si quid ad eam addi, demî, mutariue vellet, rursus ab senatu postulandum fore. Legati cum ijs mandatis in Africani missi: C. Terentius Varro, Ap. Lucretius, Cn. Octavius, quinqueremes hugulis datæ. Literæ deinde in senatu recitæ sunt Q. Minutij prætoris,

Ex Proserpina thesauri pecunia elata.

cui Brutij prodiciâ erat: pecuniâ Locri ex Proserpina thesauri nocte clam sublata: nec ad quos pertineat facinus, vestigia ulla extare. Indigne passus Senatus nō cessari ab sacrilegijs: & ne Placimum quidem tam clarum reensque noxæ simul ac pœnæ exemplum: homines deterrere. Cn. Aurelio consuli negotium datum, ut ad prætorem in Brutios scriberet: senatui placere, quæ sionem de expilato thesauro eodem exemplo haberi, quo M. Pomponius prætor triennio ante habuisset, quæ inuenta pecunia esset, reponi: si quo minus inuentum foret, expleri: ac piacularia, si videretur sicut ante præfices consueverant, fieri causa expianda violationis eius templi. Prodigia etiam sub idem tempus pluribus locis nunciata acciderunt. In Lucanis cælum atfisse afferebant. Priuerni sereno per diem totum rubrum solem fuisse. Lavinij templo Sospita lunonæ nocte strepitum ingentem exortum. iam animalium obscæni fœtus pluribus locis nunciabatur. in Sabinis incertus infans natus masculus an fœmina esset, alter sexuæ iam annorum item ambiguo sexu inuentus. Frusino æquæ cum suo capite, sinuellæ porcus cum capite humano natus: in Lucanis in agro publico equuleus cum quinq; pedib. fœda omnia & deformia, & trætq; in alienos fœtus naturæ visa, ante omnia

Prodigia.

omnia abominati seminares, iussiq; in mare extemplo deportatæ sicut proxime C. Claudio, M. Livio Cōsule deportatus similis prodigij factus erat. nihilominus decemviri adire libros de portento eo iusserunt. decemviri ex libris res diuinas easdē, quæ proxime secundum id prodigium factæ essent, imperarunt. carmen præterea abter nouenis virginib. cani per vi bē iusserunt, donumq; Iunoni reginæ ferri. Ea uti fierent C. Aurelius Consul ex decemvirosum responso curauit, carmen sicut partum memoria Livius, ita tum condidit P. Licinius Tegula. Expiatis omnibus religionib. (nam

XIII etiā Loetis sacrilegiū peruestigatū à Q. Minurio erat, pecuniaq; *Expiantur prodigia.* ex bonis noxiorum in thēsauro reposita) quæ cōsules in puincias proficisci vellent: priuati frequentes, quib. ex pecunia, quam

M. Valerio & M. Claudio Cōs. mutuū dederāt, tertia pētio debebatur eo anno, adiciunt senatū: quia cōsules, quū ad nouū bellū, q̄ magna classe magnisq; exercitib. gerendum esset, vix ætariū sufficeret: negauerant esse, vnde ijs in præsentia solueretur. Senatus querentes eos nō sustinuit: *si in Punicum bellum pecunia data, in Macedonicum quoq; bellum uti Respublica vellet: aliu ex aliis orientibus bellis, quid aliud quā publicæ pro beneficio tamquā obnoxiam pecuniā fore?* Quum & priuati æquum postulare: nec tamen soluendo ære alieno Respublica esset, quod medium inter æquum & utile erat, decreuerūt: *ut, quoniā magna pars eorum agros vulgo venales esse diceret, & si bimet impetu opus esse, agri publici, qui intra quinquagesimum lapidem esset, copia ijs fieret. cōsu. et agrum aestimaturus, & si in ingera asses viciuales, testandi causa publicum agrum esse impositor, ut si qui, cum soluere possit populus, pecuniā habere, quam agrum mallet, restitueret agrum populo.* Læti eā conditionē priuati acceperunt. Triticus, Tabuliūq; is ager, quia pro tertia parte pecuniæ

XIV datus erat, appellatus. Tum P. Sulpicius secundū vota in Capito- *Sulpicius bellis Atke* lio nuncupata paludat* cum lictorib. profectus ab vrbe, Brundu- *consul in* sum venit, & veterib. militib. voluntariis ex Africano exercitu in Macedo- *legiones* legiones desertis, nauib. q; ex classe Cōsulis Cornelij lectis: aliam tra- *tra* tera die, quam à Brundisio soluit, in Macedonia iam traiecit. ibi ei *perit.* præsto fuere Atheuicenses legati, orantes, *ut se obsidione eximeret.*

Missus extemplo Athenas est C. Claudius Cento cum xx longis nauibus, & militum copiis, neque n. ipse rex Athenas obsidebat. eo maxime tēpore Abydum oppugnabat, iam cum Rhodiis & Attalo naualib. certaminibus, neutro feliciter prælio vires expeitus, sed animos ei faciebat præter & rociā iustitiam, fœdus istum cum Artiocho Sytiæ rege: diuisa que tam cum eo Ægypti opes, cui mortæ audita Prolenæ regis ambo imminuebant. Contraxerant autē cum Philippo bellum Athenienses haudquaquā digna causa: dum *Causa belli Atke* ex vetere fortuna nihil præter animos seruant. Acarnanes duoties *nienfium* uenes per initiorū dies non initiati, tēplum Cereris imprudentes *cum Pbi-* religionis cū cetera iurba ingressi sunt facile eos sermo prodidit, *dispo.*

absurde

ad populandos Athenienſium agros miſſo, claſſe tradita Heracli-
di, vt Maroneam pereret: ipſe terra eodem cum expeditis duob.
millib. pedirum, equitibus ducentis pergit & Maroneam quidem
primo imperu expugnauit. Anum inde cum magno labore, poſt-
remo per prodicionem Ganymedis præfecti Ptolemæi cepit. de-
inceps alia caſtella, Cyſela, & Dorico, & Sertheum occupat. in-
de progreſſus ad Cherſoneſum, Elæum & Alopeconneſum, tra-
dentibus ipſis, recipit. Callipolis quoq; & Madyros dedita, & ea-
ſtella quædã ignobilia. Abydeni ne legatis quidem admiſſis, regi
portas clauſerunt. ea oppugnatione diu Philippum tenuit, eripique
ex obſidione, ni ceſſatũ ab Attalo & Rhodijs foret, potuerũt. At-
talus trecentos tãrum milites in præſidium, Rhodij quadringentũ
vnũ ex claſſe, quum ad Tenedũ ſtaret, miſerunt. eodẽ poſtea quũ
iã vix fuſtinerent obſidionẽ, & ipſe Attalus quum traieciſſet, ipẽ
tãrum auxilij ex propinquo oſtẽdit, neq; terra neq; mari adiutis

*Abydenos
oppugnat
Philippum*

- xv. ſocijs. Abydeni primo tormentis per muros diſpoſitis, non terra
11. modo ad euntes aditu arcebant: ſed nauium quoq; ſtationẽ infe-
ſtã hoſti faciebãt, poſtea quum & muri pars ſtrata ruinis, & ad in-
teriorẽ captim oppoſitum murum cuniculis iã peruentum eſſet:
legatos ad regem de conditionib. tradendæ vrbis miſerunt. Paci-
ſcebantur autẽ, vt *Rhodium quadringentum cum ſocijs nautilibus, At-
talig. præſidium emitti liceret: atq; ipſi vrbe excedere cũ ſingulis vt.
ſumẽtis* quib. quum Philippus nihil pacati, niſi omnia permittẽtẽ,
bus reſponſiſſet. adeo renunciata hæc legatio ab indignatione ſi-
mul ac deſperatione itã accẽdit, vt ad Saguntinam ſadrem verſi,
maronæ, omnes in templo Dianæ, pueros ingenuos, virginẽſq;
infantes etiam cum ſuis nutricib. in gymnaſium includi iubetẽ:
aurum & argenti in forum deſerri, veſtem præcioſam in naues
Rhodiam Cyziœnamq; quæ in portu etant, conijci: ſacerdotes
victimasq; adduci, & altaria in medio poni. ibi delecti primum,
qui vbi cæſam aciem ſuorum pro diruto muro pugnantẽ vidiffent,
ex templo coniuges liberõſq; interficerent: aurum, argentum, ve-
ſtemq; quæ in nauib. eſſent, in mare deiicerẽt: teſtis publicis, pri-
uatisq; quam plurimis locis poſſent, ignes ſubijcerent: & ſe faci-
nus perpetraturos, præeuntibus exetabile carmen ſacerdotibus
iuraturado adacti: rum militaris ætas iurare *neminem viuũ, niſi
victorem, acie exceſſurum*. Hi memores Deorum adeo pertinaciter
pugnauerunt, vt quum nox proclium diremptura eſſet, rex prior
territus rabie eorũ, pugna abſtinerit. Principes quib. atrocior pars
facinoris delegata erat: quum pauos & conſectos vulnerib. ac

- xv. laſtitudine ſuperẽſſe proelio cernerẽt, luce prima ſacerdotes cum
111. inſulis ad urbem dedendam Philippo mittunt. Ante deditionem
ex ijs legatis Romanis, qui Alexandriam miſſi erant, M. Æmi-
lius duorum conſenſu minimus natus, audita obſidione Abyde-
norum ad Philippum venit, qui queſtus *Attalo, Rhodiſque arma
illata*

*M. Æmi-
lius lega-
tus ad Phi-
lippum.*

ad pōpulos Atheniensium agros misso, classe tradita Hetaclidi, vt Maroneam peteret: ipse terra eodem cum expeditis duob. millib. pedum, equitibus ducentis pergit. & Matoneam quidem primo impetu expugnauit. Ænum inde cum magno labore, postremo per prodicionem Ganymedis præfecti Ptolemæi cepit. deinceps alia castella, Cypselæ, & Doriscæ, & Sertheum occupat. inde progressus ad Chersonesum, Elzunta & Alopeconnesum, tradentibus ipsis, recipit. Callipolis quoq; & Madytos dedita, & castella quædā ignobilia. Abydeni ac legatis quidem admissis, regi portas clauserunt. ea oppugatio diu Philippum tenuit, eripique ex obsidione, ni cessatū ab Attalo & Rhodij: foret, potuerūt. Attalus trecentos tantum milites in præsidium, Rhodij quadrimem vñā ex classe, quum ad Tenedū stare, miserunt. eodē postea quū iā vix sustinerent obsidionē, & ipse Attalus quum traieciisset, spē tantum auxilij ex propinquo ostēdit, neq; terra neq; mari adiutis socijs. Abydeni primo tormentis per muros dispositis, non tetra
 II modo adeuntes aditu arcebant: sed nauium quoq; stationē infestā hosti faciebāt, postea quum & muri pars strata ruinis, & ad interiorē ruptim oppositum marum cuniculis iā peruentum esset: legatos ad regem de conditionib. tradendæ vrbis miserunt. Pacificabantur autē, vt *Rhodium quadrimem cum socijs nauantibus, Attaliqu. præsidium emissu liceret: atq; ipsi vrbe excedere cū singulis v. stimeris* quib. quum Philippus nihil pacati, nisi omnia permittētib. respondisset. adeo renuocata hæc legatio ab indignatione simul ac desperatione irā accēdit, vt ad Saguntinam fabiem versi, matronas omnes in templo Dianæ, pueros ingenuos, virginesq; infantes etiam cum suis nutricib. in gymnasium includi iuberēt: aurum & argentum in forum deferri, vestem preciosam in naues Rhodiam Cyzicenamq; quæ in portu erant, conijci: sacerdotes victimasq; adduci, & altaria in medio poni. ibi delecti primum, qui vbi cæsam aciem suorum pro diruto muro pugnāre vidissent, ex templo coniuges liberosq; interficerent: aurum, argentum, vestemq; quæ in auiub. essent, in mate deiicerēt: rectis publicis, priuatiq; quam plurimis locis possent, ignes subijcerent: & se facinus perpetraturos, præeuntibus execrabile carmen sacerdotibus iureiurādo adacti: tum militaris ætas intrate *neminem vinum, nisi victorem, acie excessurum.* Hi memotes Deorum adeo pertinaciter pugnauerunt, vt quum nox prælium ditemptura esset, rex prior territus rabie eorū, pugna abstiterit. Principes quib. atrocior pars facinoris delegata erat: quum paucos & confectos vulnerib. ac
 xv lassitudine supetesse prælio cernerēt, luce prima sacerdotēs cum
 xii infulus ad vrhem dedendam Philippo mittunt. Ante dedicationem ex ijs legatis Romanis, qui Alexandriam missi erant, M. Æmilius duorum consensu minimus natus, audita obsidione Abydenorum ad Philippum venit, qui questus Attalo, Rhodijque arma

*Abydenos
 oppugnas
 Philippum.*

M. Æmilius legatus ad Philippum.

illata

pronio Longo tribuno plebis, qui *nihil magis id more maioris, aut
vulgo exemplo futurum diceret.* postremo victus consensu patrum tri-
bunus cellis: & ex S. C. L. Lentulus ouans vrbe est ingressus. Argē-
ti ruit ex præda * quadriaginta quatuor millia pondō: * auri duo * Valer
millia quadringenta, L. milirib. ex præda * centum xx. asses diuisit. 440000

XXI Iam exercitus consularis ab Aterio Ariminum rraductus erat, & coron.
quinque millia socium Latini nominis ex Gallia in Etruriam * Valet
transierant. itaq; L. Furius magnis itinerib. ab Arimino aduersus 274460.
Gallos Cremonam tum obsidentes profectus, castra mille quin.
gentorū passuum intervallo ab hoste posuit. Occasio egiegie rei * Valer
gerendæ fuit, si protinus de via ad castra oppugnāda duxisset. pa-
lati passim vagabantur per agros, nullo satis firmo relicto præsi-
dio lassitudini militum tinuit, quod raptim ductum agmen erat. quintam
Galli clamore suorum ex agris renocati, omnia præda, quæ in eius par-
manib. erat, castra reperiuere; & postero die in aciem progressi,
nec Romanus moram pugnandi fecit. sed vix spatium instruendi Galli Ro-
fuit, eo cursu hostes in prælium venerunt. Dextra ala (in alas di-
uisum sociale exercitū habebat) in prima acie locata est, in sub-
sidij dux Romanæ legiones. M. Furius dextræ alæ, legionib. M.
Cretilius, equitibus L. Valerius Flaccus (legau omnes erant) præ-
positi. Prætor secum duos legatos, Cn. Lætorium, & P. Tirinium
habebat, cum quibus circumspicere, & obire ad omnes hostium
subiros conatus posset. Primo Galli omni multitudine in vnum
locum adnixi, obruere atq; obterere sese dextrā alam, quæ prima
erat, sperant posse. vbi id parū procedebat, circumuenire à cor-
nibus, & amplecti hostium aciem, quod multitudini aduersus
paucos facile videbatur, conati sunt. Id vbi vidit prætor, vt & ipsa
dilataret aciem, duas legiones ex subsidij dextra læuaque alæ,
quæ in prima acie pugnabat, circumdat: *ademptq; Deo loui votis,
suo tota hostes fudisset.* L. Valerio imperat, vt altera parte duarum
legionum equites, altera sociorum equitatum in cornu hostium
emittat, nec circumuenire eos aciem patiatur. simul & ipse, vt ex-
tenuatam mediam diductis cornib. aciem Gallorum vidit, signa
inferre cōsertos milites, & perturbare ordines iubet. & cornua
ab equiribus & medij à pedite pulsi, ac repenrē, quum omni parte
cæde ingenti sternebatur, Galli terga vertunt, fugaq; effusa repe-
tū castra, fugientes persecutus eques. mox & legiones insecu-
tū in castra impetum fecerunt. Minus sex millia hominū inde effu-
gerunt. caesa & capta supra quinq; & triginta millia cū signis mili-
taribus lxxx. carpentis Gallicis multa præda oneratis plus ducē-
tis. Amilcar dux Pœnus eo prælio cecidit, & tres imperatores no-
biles Gallorum. Placētini captiui ad duo millia liberorū capitum
reddit colonis. Magna victoria, lætaq; Romæ fuit. literis allatis,
supplicatio in triduum decreta est. Romanorum, sociorumq; ad
duo millia eo prælio ceciderant, plurimi dextræ alæ, in quan-
tuo.

primo

Gallier
ga versu

XXII

Supplicatio

primo impetu vis ingens hostium illata est. Quamquam à pæto, re propè debellarum erat, consul quoq; C. Aurelius perfectus, quæ Romæ agenda fuerat, perfectus in Galliâ, victor ex exercitu à præto accepit. Consul alter, quum autumno ferme exacto in provinciâ venisset, circa Apolloniâ hybernabar, ab classe, quæ Corcyræ subducta erat, C. Claudius, irremesq; Romanæ (sicut ante dictum est) Athenas missæ quâ Piræum pervenissent, despondit. iam animos socijs spem ingentem attulerat. nam & terrestres ab Corinθο, quæ per Megaram incursiones in agros fieri solue erat, non fiebant, & prædonum à Chalcide naves, quæ non mare solum infestum, sed etiam omnes maritimos agros Atheniensibus fecerant, non modo Suniū superare, sed nec extra fretum Euripi committere aperto mari se audebant. Superuenerunt his tres Rhodiæ quadriremes, & erant Atticæ tres apertæ naves ad tuendos maritimos agros cōparatæ. Hac classe si vrbis agriq; Atheniensium defenderetur, satis in præsentia existimâti Claudio esse, maioris etiam rei fortuna oblata est. Exules ab Chalcide regionum iniurijs pulsati attulerunt, occupari Chalcidem sine certamine illo posse. nam & Macedonas, quia nullus in propinquo sit hostium metu, vagari passim, & epidianos præsidio Macedonũ fretos, custodiam vrbis negligere. His auctorib. perfectus, quamquã Suniū ita mature pervenerat, ut inde prouehi ad primas angustias Eubœæ posset: ne superato pmonitorio cōspiceretur, classem in statione usq; ad noctē tenuit. primis tenebris mouit: & tranquillo profectus Chalcidē, paulo ante lucē, qua infrequētissima vrbis sunt, paucis militib. turrim proximam, murumq; circa scalis cepit: alibi sopitis custodib. alibi nullo custodiente. progressi inde ad frequentia ædificijs loca, custodib. interfectis, refractaq; porta, ceterā multitudinē armatorum acceperunt. inde in rotā vrbē discursus est: aucto etiam tumultu, quod circa forum ignis rectis in iectus erat. conflagrarunt & horrea, regia, & armamentarium eum ingenti apparatu machinarum, tormentorumque. cædes inde passim fugientium pariter ac repugnantium fieri cœpta est. nec vllō iâ, qui militaris ætatis esset, non aut cæso, aut fugato: Sopatro ēr Acarnanæ præfecto præsidij interfecto, pda omnis primo in forū collata, deinde in naves imposita. carcer etiam ab Rhodijs refractus: emissiq; captiui, quos Philippus tamquã in turissimâ custodiam cōdiderat. statius inde regis deiectis, truncatisq; signo receptui dato, conscenderunt naves: & Piræneum, vnde profecti erant, redierunt. Quod si tantum militū Romanorum fuisset, ut & Chalcis teneri, & non deferi præsidium Athenarū potuisset: magna res principio statim belli, Chalcis & Euripus adempta regi forent: nam ut terra Thermopylarum angustia Græciam, ita mari fretū Euripi claudit. Demetriade tū Philippus erat, quo quū esset nunciata elades sociæ vrbis, quamquã seram auxilium perditis erat,

*Chalcidē
Romanū
capta &
Euripeptā.*

ramen

tamen quæ proxima auxilio est, ultionem petens, cum expeditis
 quinque nullibus peditum, & trecentis equitibus ex æplo profectus,
 cursu propè Chalcidem contendit, haudquaquã dubius opprimi
 Romanos posse. à qua destitutus spe, ne quicquam aliud, quam
 ad deforme spectaculum semirutæ ac fumantis sociæ urbis, quã
 venisset: paucis viri qui sepelirent bello absumptos relictis, quæ
 raptim ac venerat, transgressus ponere Euripũ, per Bæoriam Athe-
 nas ducit, pari incepto haud disparẽ euentum ratus respon-
 sum & respondisset, ni speculator (hemerodromos vocat Græci, *Hemero-*
ingens die vno cursu emerientes spatium) contemplatus regium *dromus*.
 agmen è specula quadam, prægressus nocte media Athenas pe-
 venisset. idem ibi somnus, eademque negligentia erat: quæ Chalci. *Philippus*
 dẽ dies ante paucos prodiderat. Excitari nuncio trepido & preor *Athenas*
 Atheniensium, & Dioxippus præfectus cohortis mercede milita-
 rium auxiliorum, cõvocatis in forũ militibus. ruba signum ex arce
 dari iubent, vt hostes adesse omnes scirent. ita vndiq; ad portas,
 ad tũros discutruunt. Paucas post horas Philippus, aliquanto ta-
 men ante lucem appropinquas urbi, cõspectis luminibus. crebris,
 & fremitu hominum trepidantium (vt in tali tumultu) exaudito,
 sustinuit signa: & cõsiderẽ, ac conquietescere agmen iussit, vi aper-
 ta propalã vsurus: quando parum dolus profuerat. ad Dipylon ac-
 cessit. Porta ea, velut in ore urbis posita, maior aliquanto paten-
 tiorque, quam cæteræ est: & intra eam extraque latæ sunt viæ, vt &
 oppidani dirigere aciem à foro ad portam possent: & extra limes
 mille fermè passus in Academix gymnasiũ ferens, pediti equitique
 hostium liberũ spatium præberet. Eo limite Athenienses cũ At-
 tali præsidio, & cohorte Dioxippi, acie intra portã instructa signa
 extulerunt. Quod ubi Philippus vidit, habere se hostes in potestate
 ratus, & diu optata cæde (neque n. vlli Græcarũ ciuitarum infe-
 stior erat) expleturũ, cohortatus milites, *vt se intuentes pugna-
 rent, ibi signa, ibi aciem esse debere, ubi res esset*, cõcit in hostes
 equum, non ita tantum, sed etiam gloria elatus: quod ingenti ru-
 ba completis etiam ad spectaculum mutis, conspici se pugnan-
 tem egregium ducebat. Aliquorum ante aciem cum equitibus. pau-
 cis euectus in medios hostes, ingenem cum suis ardore, rum pa-
 uorem hostibus iniicit. plurimos manu sua cominus eminusque
 vulneratos, compulsoque in portã cõsecutus & ipse, quum maiore
 in angustiis trepidatũ edidisset cædem, in temerario incepto
 surum tamen receprum habuit: quia qui in turribus portæ erant,
 sustinebant tela, ne in permixtos hostibus suos cõiicerent. intra mu-
 ros deinde reuenientibus milites Atheniensibus, Philippus signo re-
 ceptui daro, castra ad Cynosarges, (i.e. plũ Herculis, gymnasiumque)
 & locus erat circũiectus) posuit. sed & Cynosarges, & Lyceum, &
 quicquid sancti amœnive circa urbs erat, incensum est: dirutaque
 nẽ recta solũ, sed etiã sepulchra: nec diuini humanive iuris quic-

quam prae impotenti ita est servatū. Postero die quū primo clau-
 sa fuissent portae, deinde subito apertae: quia praesidium Attaliab
 Aegina, Romanique ab Piræo intrauerant urbem, castra ab urbe
 reculit rex etia ferme millia passuum. inde Eleusini profectus, spe
 improvisi repli castelli que, q& imminet & circumdari est tē-
 plo, capiendi. quū haudquaquā neglectas custodias animadu-
 ruerit, & classem à Piræo subsidio venire: omisso incæpro, Mega-
 rā, ac prorinus Corinthū ducit. & quū Argis Achæorum concilium
 esse audisset, inopinantibus Achæis, concioni ipsi superuenit. Con-
 sultabant de bello aduersus Nabin tyrannū Lacedæmoniorū: qui
 translato imperio à Philopæmene ad Cycliadem, nequaquā pa-
 rem, illi ducē, dilapsa cernens Achæorū auxilia, redinregrauerat
 bellum, agrosq; finitimorū vastabat, & iam urbib. quoq; erat ter-
 ribilis. Aduersus hunc hostem quum quantum ex quoq; ciuitatū
 militum conscriberetur cōsultarent: Philippus dempturū se eū cu-
 ram, quæ ad Nabin & Lacedæmonios, attineret, pollicitus: nec tantū
 agros sociorū populationib; prohibebiturum, sed terrorē omnē belli in ipsam
 Lacedæmoniam, ducto eo extem;lo exercitu, translaturū. hæc oratio quū
 ingenti hominū assensu acciperetur: ita tamen aquū est, inquit, me
 vestra meū armis tutari, mea interim nō dētur p̄sidijs, itaq; si vobis
 videtur, tantum parate militū, quantum ad Oream, & Chalcidē, &
 Corinthū tuenda satū sint: ut meū ab tergo tutū, securus bellū Nabidi
 inferam & Lacedæmonijs. Non fefellit Achæos, quo spectasset tā
 benigna pollicitatio, auxiliumq; oblatum aduersus Lacedæmo-
 nios: id quæri, ut obsidem Achæorum iuuetutem educeret ex Pe-
 loponneso ad illigandam Romano bello gentem, & id quidē co-
 arguere Cycliades p̄xor Achæorum nihil attingere ratus, id mo-
 do quom dixisset, non licere legib. Achæorum de alijs rebus referre, q̄
 propter quos conuocati essent, decreto de exercitu parando aduersus
 Nabin factū, concilium fortiter ac libere habitū dimisit, inter as-
 sentatores regios ante eam diē habitus. Philippus magna spe de-
 pulsus, voluntatijs paucis militib; conscriptis, Corinthum, atq; in
 Atticā reitram redijt. Per eos ipsos dies, quib. Philippus in Achæa
 fuit, Philocles præfectus regius ex Eubœa, p̄fectus cū duob. mil-
 lib. Thracū Macedonumq; ad depolandos Athenienū fines, ē
 regione Eleusinis saltū Cithæronis transeēdis. inde dimidia parte
 militū ad prædandū passim p̄ agros dimissa, cū parte ipse occultus
 loco ad insidias opportuno cōsedit, vt si ex castello ab Eleusine in-
 p̄dantes suos impetus fieret, repente hostes effusus ex improviso
 adorirerur. Non fefellere insidiae: itaq; reuocatis, qui discurrent
 ad prædandū, militibus, instructisq; ad oppugnandū castellū E-
 leusinē profectus, cum multis inde vulnerib. recessit, Philippoq;
 se venire ex Achæa cōiunxit. Tērata & ab ipso rege oppugna-
 tio eius castelli est: sed naues Romanæ Piræo venientes, intrōm C.
 sumq; praesidiū, abistere incæpro coegerūt. Diuiso deinde exe-
 citu re-

*Achæi cō-
sultant
aduersus
Nabin re-
gem.*

*Achæos
sentat Phi-
lippus illi-
gare Ro-
mano tel-
lo.*

*Philocles
Athenien-
sum sine
populatur.*

xxv

xxvi

citu rex cū parte Philoelē Athenas mittit, cū parte ipse Piræum pergit: vt dum Philocles subeundo muros, & commināda oppugnatione cōuinceret vrbe Athenienses, ipsi Piræum leui cū piræidio relicto expugnādi facultas esset. Ceterū nihilo ei Piræi, quā Eleusinis facilius, insidē sese defendēribus, oppugnatio fuit. A Piræo Athenas repente duxit inde eruptione lubita pedirum equi. tūq; inter angustias semiruri muri, q brachijs duob. Piræem Athenis iūgit, repulsus: omīssa oppugnatione vrbis, diuiso cū Philocle rutus exercitu, ad vastādos agros profect⁹, quū priorē populationem sepulchris circa vrbē diruendis excreuisset; ne quid inuiolatam relinqueret, tēpla Deūm, quæ pagatim sacrata habebant, dirui atq; incendi iussit. Exornata eo genete opetum eximie terra Africa, & copia domestici marmoris, & ingenijs artificū p̄buit huic furori materiam, neq; enim diuere modo ipsa tēpla, ac simulacra euertere satis habuit: sed lapides quoq; ne integri cumulatet ruinas, frangi iussit. & posteaq; non tā ira fatiata, quā iræ exercenda materia hæc deerat, agro hostiū in Bæotiam excessit, nec aliud quicquā dignum memoria in Græcia egit. Cōsul Sulpicius eo tēpote inter Apolloniā ac Dyacchium ad Apſam flumē habebat castra: quo aacerisrū T. Apustium legatum, cū parte copiatū ad depopulādos hostiū fines mittit. Apustius extrema Macedoniæ populatus Cotrhago, & Gerhunio, & Orgesso castellis primo impetu captis, ad Antipatriam, in faucib. angustis sitā vrbē venit: aptimo euocatos principes ad colloquiū, vt fidei Romanorū se cōmitterent, petlicere est conatus: deinde vbi magnitudine ac mœnibus, sitūq; vrbis fieri dicta aspernabantur; vi atq; armis adortus, expugnavit, puberibusq; interfectis præda omni militib. cōcessa, diruit muros, atq; vrbē incendit. Hiemetus Codrionem, satis validum & munitum oppidū, sine certamine vt dereretur Romanis, effecit. Præsidio ibi relicto, Iliō (nomē propter altetam in Asia vrbē quam oppidum, notius) vi capitur. Reuertēte legatum ad consulem cū satis magna præda. Athenagoras quidā regius præfectus in transitu fluminis a nouissimo agmine adorruis, postremos turbauit. ad quorum clamorem, & retpidationē quū reuēctus equo prope legatus signa conuertisset, cōiectiq; in medium sarcinis aciem direxisset, non tulere inipetum Romanorum militum regij. multi ex ijs occisi, plures capti. Legatus incolumi exerceita reducto ad cōsulem, remittitur inde ex tēplo ad classem. Hæc satis felici expeditione bello commissio, regali ac principis accolæ Macedonū in castra Romana veniunt, Pleuatus Scerdileti filius, & Aminander Athamanū rex, & ex Dardanis Baro, Longari filius. Bellum suo nomine Lōgatus cum Demetrio Philippi patre gesserat. pollicentibus auxilia respondit consul Dardanorum & Pleurati opera, quum exercitū in Macedoniam induceret, se vsurum. Aminando Ætolos concitandos ad bellū

DDD 2

attribuit

*Philippus
Athenien.
suum agros
vastat tē-
plaq; di-
ruit.*

*Principes
accola hīa.
cadonum
deficiunt
ad Roma-
nos.*

quam præ impotenti ita est servatū. Postero die quū primo elau-
 sæ fuissent portæ, deinde subito apertæ: quia præsidium Atalib
 Ægina, Romaniq; ab Piræo intraverant urbem, castra ab urbe
 retrulit rex tria ferme millia passuum. inde Eleusiniū profectus, spe
 improviso repli castellique, q; & imminet & circumdatū est tē-

*Achai cō-
 sulant
 adversus
 Nabin re-
 gem.*

plo. capiendi. quū haudquāquā neglectas custodias animadver-
 tisset, & classem à Piræo subsidio venire: omisso incepto, Mega-
 rā, ac protinus Corinthū ducit. & quū Argis Achæorū concilium
 esse audisset, inopinanti. Achæis, concioni ipsi superuenerit. Con-
 sultabant de bello aduersus Nabin tyrannū Lacedæmoniorū: qui
 translatō imperio à Philopœmene ad Cycliadem, nequaquā pa-
 rem, illi ducē, dilapsa cernens Achæorū auxilia, redintegruerat
 bellum, agrosq; finitimorū vastabat, & iam urbib. quoq; erat ter-
 ribilis. Aduersus hunc hostem quum quantum ex quaq; ciuitarū
 militum conscriberetur cōsultarent: Philippus dempturū se eu-
 ram, quæ ad Nabin & Lacedæmonios, attineret, pollicitus: nec tantū
 agros sociorū populationib; prohibeaturum, sed terrorē omni belli in ipsam
 Lacedæmoniam, ducto eo extim, lo exercitum, translaturū. hæc oratio quū
 ingenti hominū assensu acciperetur: Ita tamen aquū est, inquit, me
 vestra meū armis tueri, no mea interium nūdetur p̄sidijs, itaq; si vobis
 videtur, tantum parate militū, quantum ad Oreum, & Chalcidem, &
 Corinthū tuenda satis sint: ut meū ab tergo tutum, securus bellū Nabidi
 inferam & Lacedæmonijs. Non fecellit Achæos, quo spectatili rā
 benigna pollicitatio, auxiliumq; oblatum aduersus Lacedæmonios:
 id quærit, ut obidem Achæorum iuuetutem educeret ex Pe-
 loponneso ad illigandam Romano bello gentem, & id quidē co-
 arguere Cycliades p̄ætor Achæorum nihil attriuere ratus, id mo-
 do quum dixisset, non licere legib. Achæorum de alijs rebus referre, q;
 propriæ quæ conuocati essent, decreto de exercitu parando aduersus
 Nabin facto, concilium fortiter ac libere habitū dimisit, inter as-
 sentatores regios ante eam diē habitus. Philippus magna spe de-
 pulsus, voluntarijs paucis militib. conscriptis, Corinthum, atq; in
 Atticā terram redijt. Per eos ipsos dies, quib. Philippus in Achaia

*Achæos
 sentat Phi-
 lippus illi
 gare Ro-
 mano bel-
 lo.*

*Philocles
 Athenien-
 sium fines
 populatur.*

xx-
 lib. Thracū Macedonumq; ad depopulandos Atheniensium fines, ē
 regione Eleusinis saltū Cithæronis transcedit. inde dimidia parte
 militū ad prædandū passim p̄ agros dimissā, cū parte ipse occultus
 loco ad insidias opportuno cōedit, ut si ex castello ab Eleusine in
 p̄dantes suos impetus fieret, repente hostes effusos ex improviso
 adoriretur. Non fecellere insidiæ itaq; reuocatis, qui discurrerāt
 ad prædandū, milicibus, instructisq; ad oppugnandū castellū E-
 leusinē profectus, cum multis inde vulnerib. recessit, Philippoq;
 se venire ex Achaia cōiunxit. Tētata & ab ipso rege oppugna-
 tio eius castelli est: sed naues Romanæ Piræo venientes, intronici-
 sumq; præsidium, absistere incepto coegerūt. Diuiso deinde exer-
 citu re-

citu rex cū parte Philocle Athenas mittit, cū parte ipse Piræum pergit: ut dum Philocles subeundo muros, & commināda oppugnatione cōtineret vrbe Athenienses, ipsi Piræum leui cū præsidio relictū expugnādū facultas esset. Cæterū nihilo ei Piræi, quā Eleusiniis facilior, nisdē sese defendētibus, oppugnatio fuit. A. Piræo Athenas repente duxit inde eruptione subita pedirum equitūq; inter angustias semirutū muti, q; brachijs duob. Piræum Athenis iūgit, repulsus; omīssa oppugnatione virib; diuiso cū Philocle rursus exercitu, ad vastādos agros profectus, quū priore posulationem sepulchris circa vrbe diuendis exercuisset; ne quid iniolatum relinqueret, tēpla Deūm, quæ pagatim sacra habebant, diruit atq; incendi iussit. Exornata eo genere operum eximie terra Attica, & copia domestici marmoris, & ingenijs artificū p̄buit huic furori materiam, neq; enim diuere modo ipsa tēpla, ac simulacra euertere satis habuit: sed lapides quoq; ne integri cumulatæ ruinas, frangi iussit. & posteaq; non tā ira satiata, quā iræ exercenda materia hæc decrat, agro hostiū in Eceotiam excessit, nec aliud quicquā dignam memoria in Græcia egit. Cōsul Sulpicius eotēpore inter Apolloniam ac Dyrrachium ad Ap̄sum flumē habebat castra: quo accersitū T. Apullium legatum, cū parte copiarū ad depopulādos hostiū fines mittit. Apullius extrema Macedonia popularis Corthago, & Gethunio, & Orgello castellis primo impetu captis, ad Antipatriam, in faucib; angustis sitā vrbe venit: ac primo euocatos principes ad colloquiū, vt fides Romanorū se cōmitterent, perlicere est conatus: deinde vbi magnitudine ac mœnibus, virūq; virib; fleti dicta aspernabantur; vi atq; armis adortus, expugnavit, puberibusq; interfectis præda omni militib; cōcessa, diruit muros, atq; vrbe incendit. Hiemetus Condriōnem, satis validum & munitum oppidū, sine cetramine vt dedecet Romanis, effecit. Præsidio ibi relicto, Iliū (nomē propter aleram in Asia vrbe quam oppidum, notius) vi capitur. Reuertē legatum ad cōsulem cū satis magna præda. Athenagoras quidā regius præfectus in transitu fluminis à nouissimo agmine adortus, postremos turbauit. ad quorum clamorem, & trepidationē quū reuectus equo prope legatus signa conuertisset, cōiectiq; in medium sarcinis aciem direxisset, non tulere impetum Romanorum militum regij. multi ex ijs occisi, plures capti. Legatus incolumi exercitu reducto ad cōsulem, remittitur inde extēplo ad classem. Hæc satis felici expeditione bello commissio, reguli atq; principes atcolæ Macedonū in castra Romana veniunt, Pleuratus Seerdisei filius, & Aminander Athamanū rex, & ex Dardanis Baro, Longari filius. Bellum suo nomine Legatus cum Demetrio Philippi patre gesserat. pollicentibus auxilia respondit cōsul Dardanorum & Pleurati opera, quum exercitū in Macedoniam induceret, se vsurum. Aminando Etolos concitandos ad bellū

*Principes
atcola hīd.
adonum
deficiunt
ad Roma-
nos.*

quam pte impotenti ira est setuatū. Postero die quū primo clau-
 sa fuissent portæ, deinde subito apertæ: quia præsidium Attaliæ
 Ægina, Romanique ab Piræo intrauerant urbem, castra ab vrbe
 tetulit: ex tria ferme millia passuum. inde Eleusini profectus, spe
 improviso templi castelli que, & imminet & circumdarū est tē-

*Achai cō-
 sultant
 aduersum
 Nabin re-
 gem.*

plo, capiendi. quū haudquāquā neglectas custodias animadu-
 uertisset, & classē à Piræo subsidio venite: omisso incepto, Mega-
 rā, ac protinus Corinthū ducit. & quū Argis Achæorum concilium
 esse audisset, inopinantib. Achæis, concioni ipsi supetuenit. Con-
 sultabant de bello aduersus Nabin tyrannū Lacedæmoniorū: qui
 transiatio impetio à Philopæmene ad Cycliadem, nequaquā pa-
 rem, illi ducē, dilapsa cernens Achæorū auxilia, redintegruerat
 bellum, agrosque finitimorū vastabat, & iam urbib. quoque erat ter-
 ribilis. Aduersus hunc hostem quum quantum ex quaque ciuitatū
 militum conscriberetur cōsultarent: Philippus dempturū se cū en-
 ram, quæ ad Nabin & Lacedæmonios, astinoræ, pollicitus: nec tantū
 agros sociorū populationib. prohibiturum, sed terrorē omnē belli in ipsam
 Lacedæmoniam, ducto eo exterrē, lo exereitū, translaturū. hæc oratio quū
 ingenti hominū assensu acciperetur: Ita tamen æquū est, inquit, me
 vestra meū armis tutari, non mea interiori nōdētur p̄sidijs, itaque, si vobis
 videtur, tantum parate militū, quantum ad Oream, & Chalcidem, &
 Corinthū tuenda satū sint: ut meū ab tergo tutū, securus bellū Nabidi
 inferam & Lacedæmonij. Non fecellit Achæos, quo spectasset tā
 benigna pollicitatio, auxiliumque oblatum aduersus Lacedæmo-
 nios: id quærit, ut obsidem Achæorum iuuentutem educeret ex Pe-
 loponneso ad illigandam Romano bello gentem, & id quidē co-
 arguere Cycliades prætor Achæorum nihil atinere ratus, id mo-
 do quum dixisset, non licere legib. Achæorum de alijs rebus referre, &
 propter quos conuocati essent, decreto de exercitu parando aduersus
 Nabin facto, concilium fortiter ac libere habitū dimisit, inter as-
 sentatores regios ante eam diē habitus. Philippus magna spe de-
 pulsus, voluntarijs paucis militib. conscriptis, Corinthum, atque in
 Atticā terram redijt. Per eos ipsos dies, quib. Philippus in Achæia

*Achæos
 tentas Phi-
 lippus illi
 gare Ro-
 mano bel-
 lo.*

*Philosles
 Athenien-
 sium fines
 populatur.*

xi-
 lib. Thracū Macedonumque ad depopulandos Atheniensium fines, &
 regione Eleusinis saltū Cithæronis transēdit. inde dimidia parte
 militū ad prædandū passim p̄ agros dimissa, cū parte ipse occultus
 loco ad insidias opportuno cōledit, ut si ex castello ab Eleusine in-
 p̄dantes suos impetus fieret, repente hostes effusus ex improviso
 adotiretur. Non fecellere insidias: itaque reuocatis, qui discurrerāt
 ad prædandū, militibus, instructisque, ad oppugnandū castellū E-
 leusini profectus, cum multis inde vulnerib. recessit, Philippoque
 se veniente ex Achæia cōiunxit. Tērata & ab ipso rege oppugna-
 tio eius castelli est sed naues Romanæ Piræo venientes, in tromi
 sumque præsidij, abscistete incepto coegerūt. Diuiso deinde exer-
 citu re-

citu rex cū parte Philocle Athenas mittit, cū parte ipse Piræcum pergit: ut dum Philocles subeundo muros, & commināda oppugnatione cōtineret vrbe Athenienses, ipsi Piræcum leui cū præsidio relictū expugnādi facultas esset. Ceterū nihilo ei Piræi, quā Eleusiniis facilior, isdē sese defendēribus, oppugnatio fuit. A. Piræo Athenas repente duxit inde eruptione subita pedum equi-
tūq; inter angustias semiruri muri, q brachijs duob. Piræcum A-
thenis iūgit, repulsus: omīssa oppugnatione vrbis, diuiso cū Phi-
locle rursus exercitu, ad vastādos agros profect⁹, quū priorē po-
pulationem sepulchris circa vrbē diruendis exercuisset; ne quid
innolatum relinqueret, tēpla Deūm, quæ pagatim sacrata habe-
bant, dirui atq; incendi iussit. Exornata eo genere operum eximie
tertia Attica, & copia domestici marmoris, & ingenijs artificū p-
buit huic furori materiam, neq; enim diruere modo ipsa tēpla, ac
simulacra euerrere satis habuit; sed lapides quoq; ne integri cu-
mularet ruinas, frangi iussit. & posteaq; non tā ita satiata, quā in
exercendæ materia hæc deerat, agros hostiū in Bæotiam excessit,

- xx- nec aliud quicquā dignum memoria in Græcia egit. Cōsul Sulpi-
cuius eo tēpore inrer Apolloniam ac Dyrrachium ad Apſam flumē
habebat castra: quo accersitū T. Apulſium legatum, cū parte co-
piarū ad depopulādos hostiū fines mittit. Apulſius extrema Ma-
cedoniæ populatus Corriago, & Gerhunio, & Orgesso castellis
primo impetu captis, ad Antipatriam, in faucib. angustis sitā vrbē
venit: ac primo euocatos principes ad colloquiū, vt fidei Ro-
manorū se cōmitterent, perlicere est conatus: deinde vbi magni-
tudine ac mœnibus, sitūq; vrbis fieri dicta aspernabatur; vi atq;
armis adortus, expugnavit, puberibusq; inrerfectis præda omni
militib. cōcessa, diruit muros, atq; vrbē incendit. Hic metus Co-
rdionem, satis validum & munitum oppidū, sine certamine vt de-
deretur Romanis, effecit. Præsidio ibi relicto, Iliō (nomē propter
alteram in Asia vrbē quam oppidum, notius) vi capitur. Reuertē-
tē legatum ad consulem cū satis magna præda, Athenagoras qui-
dā regius præfectus in transitu fluminis à nouissimo agmine ad-
ortus, postremos turbauit. ad quorum clamorem, & repredationē
quū reuēctus equo prope legatus signa conuertisset, cōiectisq;
in medium sarcinis aciem direxisset, non tulere impetum Roma-
norum militum regij. multi ex ijs occisi, plures capti. Legatus in-
columni exercitu reducto ad cōsulem, remittitur inde extēplo ad
classē. Hæc satis felici expeditione bello commissio, reguli ac
principes accolæ Macedonū in castra Romana veniunt, Pleu-
ratus Scerdileti filius, & Aminander Athamanū rex, & ex Dardanis
Bato, Longari filius. Bellum suo nomine Lōgarus cum Demetrio
Philippi patre gesserat. pollicentibus auxilia respondit consul
Dardanorum & Pleurari opera, quum exercitū in Macedoniam
induceret, se vsurum. Aminandro Ætolos concitandos ad bellū

DDD 1

attribuit

Philippus
Athenien-
sis in agros
vastat tē-
plaq; di-
ruit.

Principes
accolæ Ma-
cedonum
deficiunt
ad Roma-
nos.

quam p̄tā impotenti ira est servatū. Postero die quū primo elau-
sa fuissent portæ, deinde subito apertæ: quia præsidium Attali ab
Ægina, Romaniq; ab Piræo intrauerant vrbein, castra ab vrbe
retrulit rex tria ferme millia passuum. inde Eleusini profectus, spe
improviso templi castelliq; q̄ & imminet & circumdatur est tē-

*Achai cō-
sulant
aduersus
Nabin re-
gem.*

plo. capiendi. quū haudquaquā neglectas custodias animadu-
tisset, & classem à Piræo subsidio venire: omisso incepto, Mega-
rā, ac protinus Corinthū ducit. & quū Argis Achæorū concilium
esse audisset, inopinantib. Achæis, conconi ipsi speruerunt. Con-
sultabant de bello aduersus Nabin tyrannū Lacedæmoniorū: qui
translato imperio à Philopœmene ad Cycladem, nequaquā pa-
rem, illi ducē, dilapsa cernens Achæorū auxilia, redintegruerat
bellū, agrosq; finitimorū vastabat, & iam vrbeb. quoq; erat ter-
ribilis. Aduersus hunc hostem quum quantum ex qua; ciuitatū
militum conscriberetur cōsultarent: Philippus dempsit se eū cu-
ram, quod ad Nabin & Lacedæmonios, attineret, pollicitus: nec tantū
agros sociorū populationib. prohibisurum, sed terrorē omnē belli in ipsam
Lacedæmoniam, ducto eo extem; lo exercitu, translaturū. hæc oratio quū
ingenti hominū assensu acciperetur: Ita tamen a quū est, inquit, me
vestra meū armistutari, ne mea interim nūdetur p̄sidijs, itaq; si vobis
videtur, tantum parate militū, quantum ad Oreum, & Chalcidem, &
Corinthū tuenda satū sint: vt meū ab tergo tutū, securus bellū Nabidis
inferam & Lacedæmonib. Non sefellit Achæos, quo spectasset tā
benigna pollicitatio, auxiliumq; oblatum aduersus Lacedæmo-
nios: id quæri, vt ob idem Achæorum iuuetutem educeret ex Pe-
loponneso ad illigandam Romano bello gentem, & id quid eō
arguere Cyclades p̄tæret Achæorum nihil attinere ratus, id mo-
do quum dixisset, non licere legib. Achæorum de alijs rebus referre, q̄
propter quas conuocati essent, decreto de exercitu parando aduersus

*Achæos
sentat Phi-
lippus illi
gare Ro-
mano bel-
lo.*

*Philocles
Athenien-
sium fuit
populatur.*

Nabin factō, concilium fortiter ac libere habitū dimisit, inter as-
sentatores regio ante eam diē habitus. Philippus magna spe de-
pulsus, voluntarijs paucis militib. conscriptis, Corinthum, atq; in
Atticā terram redijt. Per eos ipsos diēs, quib. Philippus in Achaiā
fuit, Philocles præfectus regius ex Eubœa, p̄fectus cū duob. mil-
lib. Thracū Macedonumq; ad depopulandos Atheniensium fines, ē
regione Eleusinis saltū Cithæronis transcendit. inde dimidia parte
militū ad prædandū passim p̄ agros dimissa, cū parte ipse occultus
loco ad insidias opportuno cōsedit, vt si ex castello ab Eleusine in-
p̄dantes suos inopes fieret, repente hostes effusus ex improviso
adoriretur. Non sefellere insidias. itaq; reuocatis, qui discurrerāt
ad prædandū, militibus, instructisq; ad oppugnandū castellū E-
leusini profectus, cum multis inde vulncrib. recessit, Philippoq;
se veniente ex Achaiā cōiunxit. Tētrā & ab ipso rege oppugna-
tio eius castelli est. sed naues Romanæ Piræo venientes, intromi-
sumq; præsidium, abistere incepto coegerūt. Diuiso deinde exer-
citu re-

xxi

vi

citur rex cū parte Philocle Athenas mittit, cū parte ipse Piræum pergit: ut dum Philocles subeundo muros, & commināda oppugnatione cōtineret vrbe Athenienses, ipsi Piræum leui cū præsidio relictū expugnādi facultas esset. Ceterū nihilo ei Piræi, quā Eleusinis facilior, iisdē sese defendētibz, oppugnatio fuit. A. Piræo Athenas repente duxit inde eruptione libitā peditum equitūq; inter angustias semicuti muri, q̄ bmachis duobz. Piræum Athenis iūgit, repulsus; omīssa oppugnatione vrbis, diuiso cū Philocle rursus exercitu, ad vastādos āgros profect⁹, quū priorē populationem sepulchris circa vrbe diruendis exercuisset; ne quid iniolatum relinqueret, tēpla Delū, quæ pagatim sacra habebant, dirui atq; incēdi iussit. Exornata eogēnere opetum eximie terra Astica, & copia domestici marmoris, & ingenijs artificū p̄buit huic furori materiam, neq; enim diuere modo ipsa tēpla, ac simulacra euertere satis habuit: sed lapides quoq; ne integri cumularet ruinas, frangi iussit. & posteaq̄ non tā ira satiata, quā iræ exercendæ materia hæc deerat, agro hostiū in Bæotiam excessit,

*Philippus
Athenien-
sum agros
vastat &
plag. di-
ruit.*

XX- nec aliud quicquā dignum memoria in Græcia egit. Cōsul Sulpi-
VII- cius eotēpore inter Apolloniā ac Dyracchium ad Ap̄um flumē habebat castra: quo accersitū T. Apullium legatum, cū parte copiarū ad depopulādos hostiū fines mittit. Apulius extrema Macedoniz populatus Corrhago, & Gerhunio, & Orgesio castellis primo impetu captis, ad Antipatriam, in faucibz angustis sitā vrbe venit: ac primo euocatos principes ad colloquiū, vt fidei Romanorū se cōmitterent, perlicere est conatus: deinde vbi magnitudine ac mœnibus, sitūq; vrbis fieri dicta aspernabantur; vi atq; armis adortus, expugnavit, puberibusq; interfectis præda omni militibz cōcessa, diruit muros, atq; vrbe incendit. Hic metus Cōdrionem, satis validum & munitum oppidū, sine certamine vt dederetur Romanis, effecit. Præsidio ibi relicto, Iliō (nomē p̄optet alteram in Asia vrbe quam oppidum, notius) vi capitur. Reuertēte legatum ad cōsulem cū satis magna præda, Athenagoras quidā regius præfectus in transitu fluminis a nouissimo agmine adortus, postremos turbauit. ad quorum clamorem, & trepidationē quū reuēctus equo prope te legatus signa conuerteret, cōiectisq; in medium sarcinis aciem direxisset, non tulere impetum Romanorum militum regij. multi ex ijs occisi, plures capti. Legatus incolumi exercitu reducto ad cōsulem, remittitur inde extēpio ad classem. Hæc satis felici expeditione bello commissio, reguli ac principes accolæ Macedonū in castra Romana veniunt, Pleurias Scerdilei filius, & Aminander Athamanū rex, & ex Dardanis Baro, Longari filius. Bellum suū nomine Lōgatus cum Demetrio Philippi patre gesserat, pollicentibus auxilia respondit cōsul Dardanorum & Pleurati opera, quum exercitū in Macedoniā induceret, se visurum. Aminandro Etolos concitandos ad bellū

*Principes
accola M.A.
cedonum
deficiunt
ad Roma-
nos.*

citu rex cū parte Philocle Athenas mittit, cū parte ipse Pitzeum
 peigit: vt dum Philocles subeundo muros, & commināda oppu-
 gnatione cōtineret vrbe Athenienses, ipsi Pitzeum leui cū prae-
 sidio relicto expugnādi facultas esset. Ceterū nihilo ei Pitzi, quā
 Eleusinis faciliior, insidē sese defendētibz, oppugnatio fuit. A. Pi-
 zeo Athenas repente duxit inde eruptione subita peditum equi.
 tūq; inter angustias semiruri muti, q; brachijs duob. Pitzenm A-
 thenis iūgit, repulsus: omīsa oppugnatioe vrbis, diuiso cū Phi-
 locle rursus exercitu, ad vastādos agros profect⁹, quū priorē po-
 pulationem sepulchris circa vrbē dituendis excreuisset; ne quid
 inuiolatum relinqueret, tēpla Deūm, quz pagatim saciata habe-
 bant, dirui atq; incendi iussit. Exornata eo genere operum exinac
 terra Attica, & copia domestici marmoris, & ingenijs artificū p-
 buit huic furori materiam, neq; enim diruere modo ipsa tēpla, ac
 simulacra euertere satis habuit: sed lapides quoq; ne integri cu-
 mularet ruinas, frangi iussit. & posteaq; non rā ira satiata, quā ite
 excedendz materia hāc decet, agro hostiū in Boeotiam excessit,
 nec aliud quicquā dignum memoria in Graecia egit. Cōsul Sulpi-
 cius eo tēpore inter Apolloniam ac Dyracchium ad Asiam flumē
 habebat castra: quo accessitū T. Apulium legarum, cū parte co-
 piarū ad depopulādos hostiū fines mittit. Apulius extrēma Ma-
 cedoniz popularis Corthago, & Gerhunio, & Orgello castellis
 primo impetu capris, ad Antipattiam, in faucib. angustis sirā vr-
 bē venit: ac primo euocatos principes ad colloquiū, vt fidei Ro-
 manorū se cōmitterent, perlicere est conatus: deinde vbi magni-
 tudine ac mōnibus, sitūq; vrbis fieri dicta aspernabantur; vi atq;
 armis adortus, expugnavit, puberibzq; interfectis praeda omni
 militib. cōcessa, dituit muros, atq; vrbē incendit. Hiemetus Co-
 drionem, satis validum & munitum oppidū, sine certamine vt de-
 deretur Romanis, effecit. Praesidio ibi relicto, Iliō (nomē propter
 alteram in Asia vrbē quam oppidum, notius) vi capitur. Reuertē-
 tē legatum ad consulem cū satis magna praeda. Athenagoras qui-
 dā regius praefectus in transitu fluminis ā nouissimo agmine ad-
 ortus, postremos turbauit. ad quorum clamorem, & trepidatiōē
 quū reuectus equo prope legatus signa conuertisset, cōiectisq;
 in medium sacinis aciem direxisset, non tulere imperum Roma-
 norum militum regij. multi ex ijs occisi, plures capti. Legatus in-
 columi exercitu deducto ad cōsulem, remittitur inde extēplo ad
 classem. Hāc satis felici expeditione bello commissio, reguli ac
 principes accolae Macedonū in castra Romana veniunt, Pleura-
 tus Scerdileti filius, & Aminander Athamanū rex, & ex Dardanis
 Bato, Longari filius. Bellum suo nomine Lōgarus cum Demetrio
 Philippi patre gesserat. pollicentibus auxilia respondit consul
 Dardanorum & Pleurati opera, quū exercitū in Macedoniam
 induceret, se vsurum. Aminandro Aetolos concitandos ad bellū
 attribuit

Philippus
 Atheniens.
 si agros
 vastat sē-
 plas, di-
 rust.

Principes
 accolae Ma-
 cedonum
 deficiunt
 ad Roma-
 nos.

attribuit. Attali legatis (nam ij quoque per id tempus venerant) mandat, ut *Ægina* rex, ubi hybernabas, classẽ Romanã operiretur: qua adiuncta, bello maritimo, sicut ante, Philippum virgeret. Ad Rhodios quoq; missi legati, ut capess. rent; arse belli. Nec Philippus segenius (iã enim in Macedoniam pervenerat) apparabat bellum, si-
lunt Persea, puerum admodum, datis ex amicoium numero, qui-
ratem eius regerent: cum parte copiarum ad obsidendas angus-
tias, quã ad Pelagoniam sunt, mittit. Sciathum, & Peparerhum,
havi ignobiles vrbes, ne classi hostium prædã ac præmio essent,
diruit. Ad Aetolos mittit legatos, ne gens iniqua aduentu Ro-
manorum fidem mutaret. Cõcilium Aetolorum statuta die, quod
Panætolium vocant, futurum erat. huic vt occurrerent, & legati
regis iter accelerarunt, & ab consule missus L. Furius Purpurio le-
gatus venit. Arhenieulum quoq; legati ad id concilium occurre-
runt. Primi Macedones, cum quibus recentissimum fœdus erat,
auditi sunt, qui nulla nova veniẽt se non habere, quod afferret, dixe-
runt: quibus enim de causis, experta inutili societate Romana, pacem cõ

Panæto-
lium.

Legatus

Philippi

ad Aetolos.

nulsiũt qui quũ legatus vestru Roma ressi: odiũ ita iussissent: quid ad nos
venitũ Aetoli, sine quorum auctoritate pacẽ cum Philippi poscisset: eide
nunc, ut bellum secum aduersus Philippum geratur, postulant: & antea
propter vos, & pro vobis arma sumpta aduersus eum simulabant: nunc
vos in pace esse cõ Philippo prohibent. Messanã vt auxilio essent, primo
in Siciliam condescenderunt: iterum, ut Syracusas oppressas ab Carthagi-
nensibus in libertatẽ eximerent. Et Messanam & Syracusas, & totã Si-
ciliam ipsi habent, vestigalemq; provinciam securibus & fascib. subie-
cerunt: Scilicet sicut vos Naupacti legib. vestru per magistratum a vobis
creatos cõcilium habetis, socium hostemq; libere, quẽ velitis, licturi acẽ
ac bellum arbitrio habituri vestre: sic Siculoru ciuitatib. Syracusas, aut
Messanam, aut Lilybaeum inducitur. concilium prætor Romanus cõmon-
tus agit: eo imperio evocati cõveniunt: excelso in suggestu superba iura
reddentẽ, stipatiũ lictorib. vident: virga tergo, securi: ceruicib. imminet:
& quotãnu alium atq; alium dominũ fortiumtur. Nec id mihi ari debet,
aut possunt: quum Italia vrbes, Rhegium, Tarentũ, Capuam, ne finitima
nominem, quarũ ruinis creuit vrbs Roma, eiusdẽ subiectas videant
imperio. Capua quidem sepulchrum ac monumentum Campani populi,
olazo & extorri eiẽtẽ ipso populo, superest vrbs trunca sine senatu, sine
plebe, sine magistratib. prodigium, reliã crudelius habitanda, quã si
deleta foret. Furor est, si alienigena homines plus lingua & morib. & le-
gib. quã maru terrarumq; spacio discreti, hac tenuerint. sperare quicq;
eodem statu manurum, Philippi regnũ officere aliquid videtur liberi a-
ti vestra: qui quũ merito vestro vobis infestum esset, & nihil a vobis v-
tra quam pacem petijt, fidemq; hodie pacis pacta desiderat? Assuetũ e-
teq; terrũ legiones externas, & iugum accipite: sero ac nequiquam.

quũ

quum dominum Romanū habebitū, socium Philippum queretū. *Ætolo-*
los: Acarnanarū, Macedonas eiusde lingua homines, leues ad tempus orta
causa disungunt, coniunguntq;: cum aliens, cum barbaris æternum om-
 nibus Grecis bellum est, eritque natura enim, qua perpetua est, non
 mutabilibus in diem causis, hostes sunt. sed unde cepit oratio mea, ibi
 desines. Hoc eodem loco idem homines de eiusdem Philippi pace trien-
 nio ante decreuisti; iisdem improbantib; eam pacem Romanis, qui nunc
 pactam & compositam turbare volunt. in qua consulatione nihil for-
 tana mutauit: cur vos mutetis, non video. Secundum Macedo-
 nas, ipsis Romanis ira concedentibus iubentibusque, Athenien-
 ses, qui fœda passi, iustius in crudelitatem scruiciamque regis
 inuehi poterant, introducti sunt. Deplorauerunt vastationem
 populationemque miserabilem agrorum. Neque id se queri, quod
 hostilia ab hoste passi forent. esse enim quadam belli iura: qua ut face-
 re, ira pati sit fas. sacra exuri, dirui tacta, prada hominum pecorumque
 agi, misera magis, quam indigna patienti esse. Verum enimvero id se
 queri, quod is qui Romanos alienigenas & barbaras vocet, adeo omnia
 simul diuina humanaq; iura polluerit, ut priore populatione cum infer-
 nis Diis, secunda cum superis bellum nefarium gesserit: omnia sepulchra
 monumentaq; diruta esse in sinibus, omnium nudatos manes, nullius of-
 fusa terra regi: delubra sibi fuisse, qua quondā pagatim habitantes in par-
 uis illis castellis vicisq; consecrata, ne in unam urbem quidem contribu-
 tis maiores sui deserta reliquerint. circa ea omnia templa Philippum in-
 festos circumtulisse ignes: semiuista & truncata simulacra Deū, inter
 prostratos iacere postes templorum. Qualem terram Atticam fecerit, ex-
 ornatae quondam, opulentamque: talem eum, si liceat, Ætoliā,
 Graciamque omnem facturū. Urbis quoque sua similem deformitatem
 futuram fuisse, nisi Romani venissent. eodem enim scelere urbem colen-
 tem hos Deos, presidemq; arcis Mineruam petitam, eodem Eleusina Ce-
 cerie templum, eodem Piræi Iouem Mineruamque. sed ab eorum non
 templis modo, sed etiā mœnibus vi atque armis repulsum, in ea delubra,
 qua sola religione tuta fuerint, fuisse. Itaque orare atque obsecrare
 Ætolos, ut miseri Atheniensium, ducib; Diis immortalibus, deinde Ro-
 manis, qui secundum Deos plurimum possint, bellum suscipiant. Tum Romanus
 legatus: Totam orationis meae formā Macedones primum, legatus ad
 deinde Athenienses mutauerunt: nā & Macedones, quū ad conqueras
 Philippi iniurias in tot socias nobis urbes venissem, ultro accusando Ro-
 manos, defensionem ut accusatione potiorē haberem, effecerunt: &
 Athenienses in Deos superos inferosq; nefanda atque inhumana scele-
 ra eius referendo, quid mihi aut cuiquā reliquerunt, quod obicere ultra
 possim? Eadem Chios, Abydenas: Mneos, Maronitæ, Thasios, Parios, Sa-
 mos, Larissenses, Messenios: hinc ex Achaia existimate queri grauiora et-
 iam acerbioraque eos, quibus nocendi maiorem facultatem habuit.
 Nā quod ad ea attinet, qua nobis obiecit: nisi gloria digna sunt, facer ea
 defendi non posse, Rhegiū, & Capnū, & Syracusas nobis obiecit. Rhegiū
 Pyrrhi

Athenien-
 sium agati
 ad Æto-
 los.

Pyrri bello legio à nobis, Rheginis ipsi ut mitteremus orantib. in praesidium missa, urbem ad quam defendendam missa erat, per scelus possedit, cōprobauimus ergo id facinus? an bello perempti sceleratam legionem in potestatem nostram redactam, ergo & ceruicibus pœnas socii pendere quum coegissemus, urbē, agros, suaque omnia cum libertate, legibusque Rheginis reddidimus? Syracusanū oppressis ab externis tyrannū, quod indignum esset, quum tulissemus opē, & satigati prope per triennium terram, inq. urbem minuitissima oppugnanda essemus: quum iam ipsi Syracusanī seruire tyrannis. quā capi à nobis mallent; captā isdem armis, & liberatam urbem reddidimus. neq. inferas imus, Siciliam provinciam nostrā esse: & ciuitates quæ in parte Carthaginiensium fuerunt, & uno animo cum illis aduersus vos bellum gesserunt, stipendiarias nobis, ac velle esse, quin contra hoc, & vos & omnes gentes scire volumus, pro merito cuique erga nosse unam esse. An Campanorum pœna, de qua neque ipsi quidam queri possunt, nos poeniteat? Hi homines, quum pro is bellum aduersus Samnis: per annos prope septuaginta, cum magni nostri cladibus gessissemus: ipse sedere primum, deinde connubio, atq. inde cognationibus, postremo ciuitate nobis coniunxissemus: tempore nostro aduerso primi omnium Italiae populorum, praesidio nostro sedē intusse, ad Annibalem deseruerunt: deinde indigni ei obsequi à nobis, Annibalem ad oppugnandam Romam miserunt. Horum si neque urbs ipsa, neque homo quisquam superesset, quid durum quā pro merito ipsorum flatum indignari possit? Plures si bimet ipsi conscientia scelerum mortem conseruerunt: quā à nobis supplicio affecti sint. cetera ista oppidum, ista agros adimitur: ut agrum locumq. ad habitandum daremus: urbem innoxiam stare incolumem pateremur, ut qui hodie videat eam, nullum oppugnata capta ve ibi vestigium inueniat. Sed quid ego Capuam dico? quum Carthaginē victa pacem ac libertatem diderimus; magni illud est periculi: ne nimis facile victū ignoscendo, plures ob id ipsum ad experendam aduersus nos fortunā belli incitemus. Hac pro nobis dicta sint, hæc aduersus Philippum: cuius domestica parricidia, & cognatorum amicorumq. cades, & libidinem inhumaniorē prope quā crudelitatem vos, quo propioris Macedonia estu, melius nostis. Quod ad vos attinet Aetoli, nos pro vobis bellum suscepimus aduersus Philippum. vos sine nobis eū non pacem fecistis. & forsitan dicatur: bello Punico occupatū nobis, conatos meū vos legos pacis ab eo, qui tum plus poterat accepisse: & nos quā alia maiora urgerent, depositum à vobis bellum, & ipsi omisimus. Nunc & nos Deū benignitate Punico peracto bello, totū virib. nostris in Macedonia insubsumimus: & vobis restituendi vos in amicitia societatis mēq. nostram fortuna oblati: nisi perire cum Philippo, quā vincere cum Romanū manuleu. Hæc dicta ab Romano quum essent; inclinatis o-

Damocriti
Aetolorū
sententia.

omnium animis ad Romanos, Damocritus prætor Aetolorum, per
cupia, v. famā est, ab rege accepta, nihil aut hunc aut illi parti assen-
sus: rem magni discriminis consilium nullam esse tam inimicam, quā
celeritatem, dixit. celerem enim pœnitentiam, sed eandem erant ac q. 11
in hunc

inutile equi: cum precipitata raptim consilia neq; revocari, neq; in integrum restitui possint. deliberationis a. ius, cuius ipse maxime iure exspectandam putaret, tempus ita iam nunc statui posse, quum legibus causis esset, ne de pace bellus, nisi in Panatolico, & Pylaico concilio ageretur, decerneret exemplo, ut prator sine fraude, qui de bello aut de pace agere vellet, aduocet conciliū. & quod tum referatur decernaturq; ut perinde ius raturus sit, ac si in Panatolico, aut Pylaico concilio actū esset. Dimissis ita suspensa re legatis, egregie consulem genti aiebat, nam

- xxx- Hæc in concilio Ætolorum acta. Philippus impigre terra mariq; *Philippi in a. par-*
 in parabat bellum: nauales copias Demetriadem in Thessalia contrahebat. Attalū, Romanamq; classem principio veris ab Ægina *in l. lico diligentia.*
 raens motuos: nauibus maritimæque oræ præfecit Heraclidem, quem & ante præfecerat, ipse terrestres copias comparabat, magno se duo auxilia detraxisse Romanis credens, ex vna parte Ætolos, ex altera Dardanos, faucibus ad Pelagoniam à filio Perseo interclusis. Ab cōsule nō parabatnr, sed gerebatur iam bellum: per Dassariorum fines exercitum ducebatur, frumentum quod ex hyberois extulerat, integrum vehēs, quod in vsum militi satis esset, prædanti bus agri, oppida viciq; partim volūtate, partim metu se tradebant: quædam vi expugnata: quædā delecta, in montes propinquos refugientib; barbaris, ioneniebantur. Ad Lycum stativa *Suspicio*
 posuit, ppe flumen Benū: inde frumentarū circa horrea Dassariorum mitebat. Philippus consternata quidem omnia circa, pa *Cof. Dassariorū*
 uoremque ingentē hominū cernebat, sed parum gnatus q̄ parte *fines populi*
 petisset. Consul alā equitum ad explorādum, quonam hostes iter inteedissent, misit. Idem etgor apud consulem erat. mouisse ex hybernis regem sciebat, quam regionem petisset ignorās. is quoque speculatū miserat equites. Hæc duæ alæ ex diuerso, quū diu incertis itineribus vagatæ per Dassarios essent, tandem in vnum iter conuenerunt. neutros fecellit, ut fremirus procul hominum equorumq; exauditus est, hostes appropinquare. itaq; priusquā in cōspectum venirent, equos armaq; expediterant. nec morā, vbi primum hostē videre, concurrendi facta est. Forte & numero, & Romano *Romano*
 virtute, virore lecti vtrinq; haud impares, æquis viribus per aliorum & *Philippi*
 quor horas pugnarunt: fatigatio ipsorum equorumq; incerta vi. *exp. cratio-*
 etonia dirimit prælium. Macedonū quadraginta equites, Roma- *res mania*
 norū quinq; & triginta ceciderūt. Neq; eo magis explotati quic- *con. iurunt.*
 quā, in qua regione casta hostiū essent, auxilli ad regē, aut hi ad consulem reculerunt. per transfugas cognitum est, quos leuius ingentiorum ad cognoscendas hostium res in omnib; bellis præbet.
- xxx- Philippus aliquid & ad charitatē suorum, & ut proprius pro eo
 in periculum adirent, ratus pfecturum se, & equitum, qui ceciderāt, *affari eos in a. tra*
 in expeditione, sepeliendorum curā habuisset. *iussit, ut cōspiceretur ab omnibus finibus bonos.* Nihil tam incertum,

*Macedo-
num pa-
nor com-
specu suo-
rum vul-
neribus.*

neq tam inestimabile est, quam animi multitudinis. quod prom-
prios ad subeundam omnem dimicationē videbatur facturum,
id metum pigritiamque iniecit. nam qui hastis sagittisque, & ta-
ra lanceis vulnera facta vidissent, cum Graecis Illyrisque pugnare
assueti: posteaq gladio Hispaniensi detruncata corpora brachijs
abscissis, aut tota cernice desecta, diuisa à corpore capita, patētia-
que viscera, & foedirent alia vulnerum viderunt: aduersus quæ
tela quosq; viros pugnandū esset, pauidi vulgo cernebant. ipsum
quoque regem terror cœpit, nondum in isto prælio cum Romanis
congestum, itaq; reuocato filio, præsidioque quod in Pelagoniæ
fancib. erat, vt ijs copijs suas augeret, Pleurato Dardanisque iter
in Macedoniam patefecit. Ipse cum viginti millib. peditum, qua-
tuor millibus equitum, duobus rransugis ad hostem profectus,
paulo plus ducentis passibus à castris Romanis tumulum propin-
quum Arhæo, fossa ac vallo cōmuniuit: ab subiecta cernens Ro-
mana castra, *admiratus esse dicitur, & vniuersā speciem castrorum, &
descripta sua quaq; partib. tum tendentium ordine, tum itinerū inter-
uallū: & negasse barbarorum ea castra ulli videri posse.* Biduum Cōsul
& rex, alter alterius conatos exspectantes, continere suos intra
vallum. tercio die Romanus omnes copias in aciem eduxit. Rex
verò ram celerem aleam vniuersi certaminis timens, quadringē-
tos Triballos Illyriorū id, sicut alio diximus loco, est genus &
Cretenses trecentos, addito ijs peditib. pari numero equirū cum
duce Athenagora, vno ex purpuratis, ad lacessendos hostes equi-
tes misit. Ab Romanis quum aberat acies eorum paulo plus quā-
gētos passus, velites & equitum dux ferme alæ emissæ: vt nume-
ro quoq; eques pedesq; hostem æquarent. Credidete regij genus
pugnæ cui assueuerant, fore, vt equites inuicem insequentes re-
fugientesque, nunc telis vterentur, nunc terga darent; Illyriorum
velocitas ad excursions, & impetus subitos vsui esset: Cretenses
in inuehentem se effulse hostem sagittas conijcerent. Turbauit
hunc ordinem pugnandi non acrior, quam pertinacior impetus
Romanorum. nam haud secus, quam si tota acie dimicaret, & ve-
lites emissis hastis cominus gladijs tem gerebant: & equites vt
semel in hostem euecti sunt, stantib. equis, patrim ex ipsi equis,
partim desilientes immiscentesq; se peditibus pugnabant. ita nec
eques regius equiti par erat, insuerus ad stabilem pugna: nec pe-
des concursator, & vagus, & prope seminudos genere armorum
veluti Romano patmā gladiumque habenti, pautesq; & ad se tu-
endum, & ad hostem petendum armato. non tulere itaque dimi-
cationē, nec alia re quam velocitate tutantes se, in castra refuge-
rūt. Vno deinde intermisso die, quū omnib. copiis equinū leniq;
armaturæ pugnaturus rex esset, nocte cetratos, quos pelastas vo-
cāt, loco opportuno inter bina castra in insidijs abdidit. spepe-
ratq; Athenagoræ & equitib. *vt si aperto, prælio pederet res, vteretur
fortunæ*

*Lenia cer-
tamina
inter Cos.
p. Phi-
oppon.*

IX

v

XX

VI

fortuna: si minus, cédendo sensim ad insidiarum locum hostem pertrahere,
 & equitatus quidem celsit. duces cetræ cohortis, non satis
 expectato signo ante tempus excitatis suis, occasionem bene ge-
 rédæ rei amilere. Romanus & aperto prælio victor, & tutus à frau-
 de insidiarum in castra sese recepit. Postero die omnib. copiis cō-
 sulj in aciē descendit, ante prima signa locatis elephātis: quo auxi-
 lio tum primū Romani, quia captos aliquot bello Punico ha-
 bebant, vñ sunt, vbi latentem intra vallum lenit, *exprobrās metum*
 successit. Posteaquam ne tum quidem potestas pugnandi daba-
 tur, quia ex tam propinquis statidis parum tuta frumentatio erat,
 dispersos milites per agros equitib. ex templo inuasuris: odo ser-
 me inde millia interuallo rutiorem frumentationē habiturus, ca-
 stra ad Otholophum (id est loco nomen) mouit. Quum iō propin-
 quo agro frumentarentur Romani, primo rex intra vallum suos te-
 nuit, vt cresceret simul & negligētia cum audacia hosti, vbi effu-
 sos vidit, cū omni equitatu, & Crētensium auxiliariis. quantum e-
 quitē velocissimi pedites cursu æquare poterant, citato pfectus
 agmine, inter castra Romana & frumentatores cōstituit signa. inde *Philippus*
 copiis diuisis partim ad cōsectandos vagos frumentatores emi-
 sit, dato signo, *ne quem viuum relinquerent:* cum parte ipse substi-
 tur, itineraq; quib. ad castra recursuri videbantur hostes, obsedit. *Romanos*
 Iam passim cēdes ac fuga erat, nec dum quisquā in castra Romana *frumen-*
 tatores in-
tercepit.
 nuncius cladis peruenerat: quia refugientes in regiā stationē in-
 cidebant, & plures ab obsidentib. vias, quam ab emissis ad eādem
 iurēsciebantur. tandem inter medias hostium stationes elapsi
 quidam trepidi tumultum magis, quam certum nuncium intule-
 runt castris. Consul equitib. iussis qua quisque posset, opem ferre
 laborantibus: ipse legiones ē castris educit: & agmine quadrato
 ad hostem ducit. Dispersi equites per agros quidem aberrarunt,
 decepti clamoribus alijs ex alio existentib. loco, pars obuios ha-
 buerunt hostes. pluribus locis simul pugna cōpit. Regia statio
 atrocissimum prælium edebat. nam & ipsa multitudo equitum
 peditumq; propē iusta aciēs erat: & Romanorum, quia medium
 obsederat iter, plutimi in eā inferebantur. Eo quoque superiores
 Macedones erant, quod & rex ipse hortator aderat, & Crētensium
 auxiliares multos ex improviso vulnerabant, conferti pparatiq;
 in dispersos & effusos pugnantes. Quod si modum in insequendo
 habuissent, non in præsentis modo cetraminis gloriā, sed in sum-
 mā etiā belli profectum foret: nunc auditate cēdis intemperan-
 rius insecuti, in prægressas cum tribunis militū cohortes Roma-
 nas incidere. & fugiens eques vt primo signa suorum vidit, con-
 uertit in effusum hostē equos; versaque momento tēporis fortu-
 na pugne est, terga dantib. qui modo secuti erant. multi cominus
 congressi, multi fugientes interfecti, nec ferro tantum perire,
 sed in paludes quidam coniecti profundo limo cum ipsis equis
 hausti

*Philippus
fere capi-
tur.*

hausti sunt. Rex quoque in periculo fuit: nam ruente saucio equo
præceps ad terram darus, haud multum abfuit, quin iacens oppri-
meretur. saluti fuit eques, qui raptim ipse desiluit, pauidumq; re-
gē in equum subiecit. ipse quū pedes æquare cursu fugientes non
posset equites, ab hostib. ad caelum regis cōcitatis cōfossus periit.
Rex circūuectus paludes peruias inuiasq; trepida fuga, in castra
tandem, iam desperantib. plerisq; incolumem euasurum, perue-
nit. Ducenti Macedonū equites eo prælio pericte, centum ferme
capri, lxxx admodum ornati equi, spoliis simul armorum relictis,
abducti. Fugerunt, qui hoc die regem temeritatis, consulem segni-
tæ accusarent. nam & Philippo quiescendum fuisse, quū paucis die-
bus hostes exhausto circa omni agro ad vltimum inopia vltimos scires: xxx-
& consulem quū equitatum hostium leuemque armaturam fuisse, viii.
ac prope regem ipsum cepisset, protinus ad castra hostiū ducere debuisse,
nec enim mansuros ita percussos hostes fuisse, debellariq; momento tem-
poris potuisse. Id dictū, quam re, vt pleraque facilius nam si omnib.
peditum quoq; copiis rex cōgressus fuisset, forsitan iaret tumul-
rum, quū omnes victi metusq; perculli ex prælio intra vallum,
protidus inde superuadentem munimenta victorem hostem so-
gerent, exui castris potuerit rex. quū vero integre copiarū pedit-
um in castris mansissent, stationes autē portas, præsidiaq; dispo-
sita essent, quid, nisi vt temeritate regis effuse paulo ante secuti
percussos equites imitaretur, profecisset? neque n. regis qui-
dem primum consilium, quo impetum in frumentatores palatos
per agros fecit, reprehendendū foret, si modum prosperæ pugne
imposuisset. Eo quoq; minus est mirū, tentasse eum fortunam: q̃
fama erat, *Plauratum, Dardanosque ingentibus copiarū profectos demo,*
iam in Macedoniam transcendisse: quibus si vndique circumuentus
copijs foret, sedentem Romanum debellaturum, credi poterat.
Itaque secundum duas aduersas equestres pugnas multo minus
ruram moram in iisdem stantiis fore Philippus ratus, quū abire
inde, & fallere abiēs hostem vellet, caduceatore sub occasum so-
lis ad consulem misso, qui *inducias ad sepeliendos equites* peteret,
frustrans hostem secunda vigilia, multis ignibus per tota castra
relictis, silenti agmine abiit. Corpus iam curabat Consul, quū xxx-
venisse caduceatorem, & quid venisset, nunciatum est. Responso tū ix
eū dato, *mane postero die fore copiam conueniendi,* id q̃ quaesitū erat,
nox, dieiq; insequentis pars ad præcipiendum iret Philippo data
est. montes, quam viam non ingressurum graui agmine Roma-
num sciebat, petiit. Consul prima luce caduceatore datis indueris
dimisso haud ita multo post abisse hostē quū sensisset, ignarus
qua sequeretur, iisdē statim is frumentando dies aliquot consum-
psit. Strubetam deinde petiit, atque ex Pelagonia frumentum, q̃ in
agris erat, conuexit. inde ad Pluinam est progressus, nondum
competito, quam regionem hostes petissent, Philippus quū
primo

*Philippus
nocte dis-
cedit.*

primo ad Bruannam statiuam habuisset, profectus inde transuēctis
 limitibus, tertio rem præbuit subitum hosti. mouere itaq; ex Plu-
 uina Romani: & ad Osaphagum flumē posuerunt castra. Rex haud
 procul incole & ipse vallo super ripam amnis ducto, Etigonum in-
 colæ vocant) confeldit. inde satis competto *Erudam petturos Ro-*
manos, ad occupandas angustias, ne superare hostes acētis faucib;
 inclusum aditum possent, præcessit. ibi alia vallo, alia fossa, alia la-
 pidum congerie, vt pro muro essent: alia arborib; obiectis, ita vt
 locus postulabat, aut materia suppeditabat, opere permuniit, at-
 que (vt ipse rebatur) viam suapte natura difficilem, obiectis per-
 omnes trāctus operib; inexpugnabilem fecit. Erant pleraq; sylue-
 sti ita citra, in conimoda phalangi maxime Macedonum: quæ, nisi
 vbi prælongis hastis velut vallum ante clypeos obiecit; (quod vt
 fiat, libeto campo opus est) nullius admodum vsus est. Thracas
 quoque romphææ, ingentis & ipsæ longitudinis, inter obiectos
 vndiq; ramos impediēbant. Cretensium vna cohors non inutilis
 erat: sed quæ quoque ipsa, vt si quis imperum faceret, in patentem
 vulnere equum, equiremque, sagittas conijcere poterat: ita aduer-
 sus scuta Romana nec ad traieciendum satis magnam vim habe-
 bat, nec aperti quicquam erat, quod perceret. Itaque id vt vanum
 teli genus senserunt esse, saxis passim rota valle iacentib; incessa-
 bant hostem. ea maiore cum sonitu, quam vulnere villo, pulsatio
 sentorum, parumper succedentes Romanos reuult. Deinde iis *Romani*
 quoque spretis, patrim testudine facta per aduersos vadū hostes: *deurbant*
 patrim breui circuitu quū in iugum collis euasissent, trepidos ex *ex angu-*
præsidis stationibusq; Macedonas deurbāt: & vt in locis *stili Mac-*
ditis difficili fuga, pletoiq; etiam obruncant: ita angustiarum mino-
 re certamine, quam quod animis proposuerant, superatæ: & in
 Erduram perueniunt; vbi persuasatis passim agris, in Elimeam se
 recepit. inde imperum in Orestidem fecit: & oppidum Celestrum
 est aggressus, in peninsula situm. lacus moenia cingit: angustis
 faucibus vnum ex continenti iter est. Primo situ ipso freti, claus-
 sis portis impetum abouere: deinde postquam signa ferri, ac tes-
 tudine succedat portam, obfessasque fauces agmine hostium
 viderunt, priusquam experirentur certamen, metu in deditionē
 venerunt. Ab Celestro in Dassaretios processit: vrbemque Pelium
 vi cepit. seruitia inde cum cetera præda abduxit, & libera capita
 sine pretio dimisit: oppidumque iis reddidit, præsidio valido im-
 posito: nam & sita opportune vrbis erat ad imperum in Macedo-
 niam faciendos. Ita peragratis hostium agris, consul in loca paca-
 ta ad Apolloniam, vnde oris bellum erat, copias reduxit. Philip-
 pum auerteat ab Æroli, & Athamanes, & Dardani, & tot bella te-
 pente alia ex aliis locis exorta. Aduersus Dardanos iam recipiē-
 tes ex Macedonia sese, Athenagorā cū expeditis peditib; ac ma-
 iore parte equitatus misit, iussū *inflare ab tergo absuntibus,* &
carpendo

Celestrum
dedicunt,
& Pelium
vi capi-
unt.

*Ætolos ad
arma con-
tra Philip-
pum con-
citat Da-
mocritum.*

carpēdo poststratum agman, segniores eos ad monandos domo exercitus ef-
ficere. Ætolos Damocritus prætor, qui moræ ad decernendū bel-
lum ad Naupactum auctor fuerat, idē proximo concilio ad arma
conciuerat: post famam equestriis ad Octolophum pugnæ, Dat-
danorumque & Pleurati cum Illyrijs transiitum in Macedoniā, ad
hæc classis Romanæ aduentum in Oream, & super circumfusas tor-
Macedoniæ gentes, maritimam quoque instantem obsidionem.
Hæ causæ Damocritum Ætolosq; restituerant Romanis. & Am-
pandro rege Athamanum adiuncto profecti, Cerciniū obfedere.
Clauserant portas, incertum vi, an voluntate: quia regium habe-
bant prælidium. ceterum intra paucos dies captum est Cerciniū
atque incēsum, qui super fuerant ē magna clade, liberi seruiq; in-
ter ceterā prædā abducti. Is timor omnes, qui circumcolunt, Bo-
ben paludem, relictis vrbibus, mōtes coegit petere, Ætoli inopia
prædā inde aucti, in Perræbiā ire pergunt. Cyretias ibi vi capi-
unt, sædeque diripiunt: qui Mallæam incolunt, voluntate in de-
ditionem locieratēque accepti. Ex Perræbia Gomphos petendi
Aminander auctor erat: & imminet Athamania huic vrbī, vide-
baturque expugnari sine magno certamine posse. Ætoli campos
Thessaliæ opimos ad prædā petiere, sequente, quā non probante,
Aminandro, nec effusas populationes Ætoliū, nec castra,
quo fors tulisset loco, sipe vllō discrimine ac cura muniendi po-
sita. itaque ne temeritas eorum, negligentiaque, sibi ac suis etiam
cladis alicuius causa esset, quum campestribus locis subijciētes eos
castra Phecado vrbī videret, ipse paulo plus quingentorum pal-
suum inde tumulū suis, quū leui munimento tutum, cepit. Quū
Ætoli, nisi quod populabantur, vix meminisse viderentur se in
hostium agro esse: alij palati semiermes vagarentur, alii in castris
sine stationib; per somnum vinumque dies noctib; equarent. Phi-
lippus inopinantibus aduenit, quem quum adesse refugientes ex
agris quidā pauidi nunciaissent, trepidare Damocritus, ceterique
duces, & erat forte meridiana tempus, quo plerique graues cibo
sopiti iacebant. excitare igitur alii alios, iubere arma capere, alios
dimittere ad reuocandos, qui palati per agros prædabatur, tanta-
que trepidatio fuit, vt sine gladiis quidā equitum exirēt, loricas
pleriq; non induerent, ita rapim educti, quū vniuersi sexcento-
rum ægre simul equites peditesq; numerum expleissent, incidunt
in regium equitarum, numero, armisque præstantem. itaque primo
impercussis, vix teutato certamine turpi fuga repetunt castra.
exsi, captique quidam, quos equites ab agmine fugientium in-
terelufere. Philippus suis iam vallo appropinquantib; receptui
cani iussit, fatigatos enim equos, virosq; non tam prælio, quam xliij
ritinētis simul longitudine, simul præpropere celeritate habebat.
itaque rursus in equites, inimicūque manipulos leui armatura a-
quantiū ire, & præparare iubet; alius in statione armatos tetinet, ope-
ficijs

tians agmen peditum tardius ductū propter grauitatē armorum. quod vbi aduenit, & ipsis imperatum, *ut statim signū, armisq; annexis positis, captum cibum caperēt, binū, ternūve summum ex manipulo aquandi causa missis*: interim eques cum leui armatura paratus, instructusq; stetit, si quid hostis moueret. *Ætoli* (iam enim & per agros multitudo sparsa fuerat, receperat se in castra) vt defensuri munimenta, circa portas vallumq; armatos disponunt, dum quiescentes hostes ipsi feroces ex tuto spectabant. posteaquam mota signa Macedonum sunt, & succedere ad vallū parati atq; instructi cōpetere, omnes repente relictis stationib; per auersam partem castrorum ad tumulum, ad castra Arhamanum perfugunt. multi in hac quoque tam trepida fuga capti, cæsiq; sunt *Ætolorum*. Philippus si satis diei superesset, nō dubius quin Arhamanes quoque cunctis castris potuissent, die per prælium, deinde per directionem castrorum absumpro, sub ruuulo in proxima planitie cōsedit, prima luce insequentis diei hostem aggressurus. Sed *Ætoli* eodem pauore, quo sua castra reliqueiāt, nocte proxima dispersi fugerunt. Maxime vsui fuit Amināder, quo duce Athamanes itinerum periri summis montibus per colles ignotos sequentib; eos hostib; in *Ætoliam* perduxerunt. non ira multos in dispersa fuga error inulit in Macedonum equites, quos luce prima Philippus, vt desertum tumulum vidit, ad carpendum hostium agmē misit.

XL Per eos dies & Arhenagoras regius præfectus Dardanos recipētes
III se in fines adeptus, postremū agmen primo tutauit. dein postea-
quā Dardani conuersis signis direxere aciem, & qua pugna iusto
prælio erat. vbi rursus pcedere Dardani cōpissent, equite & leui
armatura regii nullum talis auxilij genus habentes, Dardanos o-
necatos immobilib; armis vexabant, & loca ipsa adiuuabant. Oc-
cisi perpauci sunt, plures vulnerati. captus nemo, quia non ex-
cedunt temerē ordinibus suis, sed confertim & pugnant & cedunt.
Ita damna Romano accepta bello, duabus per opportunas expe-
ditiones coercitis gentib; restituerat Philippus in cōcepto foris, nō
prospero solū euentu. Minuit deinde ei fortē oblata res hostium
Ætolorum numerum. Scopas princeps gentis ab Alexandria mag-
no cum pondere auri ab rege Ptolemæo missus, sex millia peditum
& equites mercede conductos *Ægyptum* auexit. nec ex iu-
uentute *Ætolorum* quemquam reliquisset, ni Damocritus nunc
belli quod instaret, nunc futuræ solitudinis admonens, (incertū
cura gentis, an vt aduersareretur Scopæ, parū donis cultus) partem
iuniorum castigando domi cōtinuisset. Hæc ea astate ab Roma-
IIIV nis, Philippoque gesta erant. Classis à Corcyra eiusdem principio
æstatis cū L. Apulio legato profecta, Malea superata, circa Scyl-
læum agri Hermonici Artalo regi coniuncta est. Tū vero Arhe-
monis ciuitas, cui odio in Philippū per metum iam diu mode-
rata erat, id omne in auxilij præsentis spem effundit. Nec vmq; a

*Ætoli ca-
stru exunt.*

*Athena-
goras Dar-
danos ado-
ritur.*

ibi de-

tiens agmen peditem tardius ductū propter grauitatē armorum, quod vbi aduenit, & ipsis imperatum, *ut statutu signu, armisq; ante se positis, rapim tribum caperet, binu, ternuue summum ex manipulo aquandi causa missis*: interim eques cum leui armatura paratus, instructusq; stetit, si quid hostis moueret. *Ætoli* (iam enim & q̄ per agros multitudo sparsa fuerat, receperat se in castra) vt defensori monumenta, circa portas vallumq; armatos disponunt, multi in hac quoque tam trepida fuga capti, cæsiq; sunt *Ætolorum*. Philippus si satis diei superesset, nō dubius quin Arhamanes quoque exui castris potuissent, die per prælium, deinde per direptionem castrorum absumpro, sub tumulo in proxima planitie confedit, prima luce insequentis diei hostem aggressurus. Sed *Ætoli* eodem pavore, quo sua castra reliquerāt, nocte proxima dispersi fugetunt. Maxime vsui fuit Amināder, quo duce Athamanes itinerum petiri summis montibus per colles ignotos sequentibus eos hostibus in *Ætoliam* perduxerunt. non ira multos in dispersa fuga error inulit in Macedonum equites, quos luce prima Philippus, vt desertum tumulum vidit, ad carpendum hostium agmē misit.

xl. Per eos dies & Athenagoras regius præfectus Dardanos recipiēs

III se in fines adeptus, postremū agmen primo turbauit. dein postea quā Dardani conuersis signis direxere aciem, & aqua pugna iusto prælio erat. vbi rursus pcedere Dardani cœpissent, equite & leui armatura regii nullum talis auxilij genus habentes. Dardanos oneratos immobilib. armis vexabatur, & loca ipsa adiuvabant. Occisi per pauci sunt, plures vulnerati, caprus nemo, quia non excedunt temetē ordinibus suis, sed confertim & pugnant & cedunt. Ita damna Romano accepta bello, duabus per opportunas expeditiones coercitis gentib. restituerat Philippus incæpto foris, nō prospero solū euentu. Minuit deinde ei fortē oblara res hostium *Ætolorum* numerum. Scopas princeps gentis ab Alexandria magno cum pondere auri ab rege Ptolemæo missus, sex millia peditem, & equites mercede conductos *Ægyptum* auexit. nec ex iuuentute *Ætolorum* quemquam reliquisset, ni Damocritus nunc belli quod instaret, nunc futura solitudinis admonens, (incertū curā gentis, an vt aduersaretur Scopæ, parū donis cultus) partem iuniorum castigando domi cōtinuisset. Hæc ea altare ab Roma-

xliv nis, Philippoque gesta erant. Classis à Corcyra eiusdem principio ætatis cū L. Apustio legato profecta, Malea superata, circa Scyllæum agri Hermionici Attalo regi cōiuncta est. Tū vero Atheniensium ciuitas, cui odio in Philippū per metum iam diu moderata erat, id omne in auxilij præsentis spem effundit. Nec vmq̄ ibi de-

Ætoli castru exnri.

Athenagoras Dardanos adiuenit.

*Plebs scilicet
Athenien-
sium ad-
uersus Ple-
bem.*

ibi defunt linguæ promptæ ad plebem concitandam, quod genus
quum in omnib. liberis ciuitatibus, tum præcipue Athenis, ubi o-
ratio plurimum pollet, fauore multitudinis alitur. Rogationem
extemplo tulerunt, plebsque sciuit, *ut Philippi status, imagines o-
mnes, nominaq; earum, item maiorum eius virilis ac muliebris sexus
omnium tollerentur, deleterenturq;: dies festi, sacra, sacerdotes, quæ ipsius
maiorūve eius honoris causa instituta essent, omnia profanarentur. Loca
quoq; in quibus positi aliquid inscriptumve honoris eius causa fuisset,
diteſtabilia esse, neq; in ijs quicquam posse poni dedicarique placere,
æterum quæ in loco puro poni dedicariq; fas esset, sacerdotes publicos, quo-
tis eumq; pro populo Atheniensis sociisq; exercitiis, & ciuilibus eorū
precarentur, rotas detestari, atq; execrari Philippum, liberos eius,
regnumq; terrestres naualesq; copias, Macedonum genus omne, nomi-
que: additumq; decreto: si quis quin postea, quod ad notam ignomi-
niamq; Philippi pertinens, ferret, id omnem populum Atheniensium ius-
surum, si qui contra ignominiam, pro ve honore eius duxisset, fecisset ve:
qui occidisset eum, iure casurum, postremo inclusum, ut omnia quæ
aduersus Pisistradæ decreta quondam erās, eadē ip̃ Philippo seruarentur.*
Athenienses quidem literis, verbisq; quibus solis valent, bellum
aduersus Philippum gerebāt. Attalus, Romaniq; quum Piræcum
primo ab Hermione petissent: paucos ibi morari dies, onetariq;
arq; immodicis ad honores lociorum, ac quæ in iram aduersus
hostem fuerant, Atheniensium decretis, nauigant à Piræo An-
drium, & quum in portu, quem Gauteleon vocant, constitissent,
missis qui tentarent oppidanorum animos, si volūtate tradere vr-
bem, q̃ vim experiri mallerent; postquam præsidio regio arcem teneri,
nec se potestati suæ esse respondebant; expositis copiis, omniq; ap-
parata urbium expugnandarum, diuersis partibus rex & legatus
Romanus ad urbem subeunt. Plus aliquanto Græcos Romana si-
gna, atq; non ante visa, animiq; militum tam prompte succe-
dentium muro terruere. itaq; fuga extemplo in arcem facta est.
vrbe hostes potiti, & in arce quum biduum loci se magis quàm
armorum fiducia tenuissent: tertio die pacti ipsi præsidiumq; *ut
cum singulū vestimentū Delium Boetia transfunderentur.* Ea ab Ro-
manis regi Attalo concessā, prædā ornamentaq; vrbis ipsi auce-
runt. Attalus ne desertā haberet insulam, & Macedonum fere o-
mnibus, & quibusdam Andiorum vt manerent, persuasit. postea
de ab Delio, qui ex pacto transuerti eo fuerāt, promissis regis quū
desiderium quoq; patriæ facilis ad credendum inclinaret an-
mos reuocari Ab Andro Cithnū traiecerunt. ibi dies aliquot op-
pugnanda vrbe nequiquā absumpti: & quia vix operæ pretium e-
rat, abscessere Ad Prahæ (continentis Atticæ is locus est) Illeco-
rum viginti lembi classis Romanorum adiuncti sunt. ij missi ad po-
pulandos Carystiorum agros. cætera classis Geræstum, nobilem
Eubææ portum, dum à Carysto Illic redirent, tenuit. Inde omnes
velis

*Andros
insula ca-
pitur à
Romanis.*

XLV

velis in altum daris, matris mediopraeter Scyrum insulam licum peruenere. ibi paucos dies saeuiente Borea retenti, vbi prima tranquillitas data est. Sciarthum traicere, vastatam urbem, diriptam, que nuper à Philippo. Per agros palati milites frumentū, & si qua alia vsui esse ad vascendū poterant, ad naues retulete. praedae nec erat quicq̃, nec metuerant Graeci cur diriperentur. Inde Cassandream petentes, primo ad Mendin, maritimū ciuitatis eius vicū tenuete. inde quum superato promontorio ad ipsa magna vbis circumagere classem vellent, saxa cootra tempestate propē obruti fluctib. dispersi magna ex parte amissis armamentis in terram effugerunt. Ornen quoque ea maritima tempestas ad rem certa *Tempestas* gerendam fuit. nam collectis in vnum nauibus, expositisq; copijs *classē* aggressi urbem, cum multis vulcrib. repulsi (& erat validum ibi *Rom. prope* regium praesidium) iurito inaepto regressi Canastrum Pallenes *obruit.* traicere. inde superato Toronae promontorio, nauigantes Acanthum petiere. ibi primo ager vastatus, deinde ipsa vbs vi capta, ac diripta nec vltra progressi, iam enim & graues praeda naues habebant) retro, vnde venerant, Sciarthum, & ab Sciartho Euboeam repetunt. Ibi relicta classe, decem nauibus expeditis sinum Maliacum intauiere, ad colloquendū cum Aetolis de ratione gerendi belli. Sipyrrhicas Aetolus princeps legationis fuit; quia d

XLVI communicanda consilia Heracleam cū rege, & cum Romano legato venit. Petitum ex fœdere ab Attalo est, vt mille milites praestaret. tantum enim numerū bellum gerentibus aduersus Philip- *cū Aetolu* pum debebat. Id negatum Aetolis: quod illi quoq; grauati prius *deratione* essent ad populandū Macedoniam exire, quo tempore Philippo *belli gerēdi* circa Pergamum vrente sacra profanaq; abstahere cum inde *re-colloquun-* spectu rerum suatum potuissent. Ita Aetoli cū spe magis, Roma- *tur.* nis omnia pollicentibus, quam cum auxilio dimissi. Apustius cū Attalo ad classem redijt. inde consultari de Orco oppugnando coactum. Valida ea ciuitas & mœnibus, & quia ante fuerat tentata, firmo erat praesidio. Coniunxerāt se ijs post expugnationem Andri cum praefecto Agesinbrotro, viginti Rhodiae naues, restet *onies* eam classem in stationem ad Zelasium miserunt (Isthmiz id super Demetriadem ptomōtorium est peropportune obiectū) vt si quid inde mouerent, Macedonum naues in praesidio essent. Heraclides praefectus regius classem ibi tenebat: magis per occasionem, si quam negligentia hostium dedisset, quam aperta vi *Oreum op-* quicquam ausurus. Oreum diuersi Romani, & rex Attalus oppu- *pugnatur* gnabant: Romani a maritima arce, regij aduersus vallem inter *a Romanis* duas iacētē arces, qua & muro intersepta vbs est. & vt loca di- *& Aetno.* uersa, sic dispari modo etiam oppugnabant: Romani testudinib. & vineis, & ariete admouendo muris: regij balistis, catapultisq; & alio omni genere tormentorum tela ingerentes, & pondere ingenti saxa iaciebant, & cuniculos, & quicquid aliud priore oppu-

oppugnatione expertum profuerat. Ceterum non plures tantum Macedones, quam ante ruebantur urbē, sed etiam presentioribus animis, & castigationibus regis in admissa culpa, & simul minarum, simul promissionum in futurum memores, ita ut parū in expugnatione celerī spei esset. Interim & aliud agi posse ratus legatus, electis quod satis videbatur ad opera perficienda, traiecit in proxima continētis: Larissamq; (non illam in Thessalia nobilem urbem, sed alteram, quam Cremastra vocant) subito aduentu, preter arcem, cepit. Attalus quoq;, Ægeleon, nihil minus quam tale quicquā in alterius oppugnatione urbis rimentibus, oppressit. Et lam quum opera in effectu erant circa Oreum: tum præsidium quod intrus erat, labore assiduo, vigilijs diurnis pariter nocturnisq;, & vulceribus confectum. muti quoq; pars ariete incusso subruta, multis iam locis proederat. perq; apertum tuina iter nocte Romanī, quodq; super portum est, in arcē pettu petunt. Attalus luce prima, signo ex arce dato ab Romanis, & ipse urbem inuasit, stratis magna ex parte mutis: præsidium, oppidanq; in alteram arcē persugere, vnde biduo post deditio facta. urbs regi, capta uiciorum Romanis cessere. Iam autumnale æquinoctium instabat: & est finis Euboicus: quem Cœla vocant, suspectus nautis, itaq; ian-
 tu
 bellum erant, reperunt. Apulsijs triginta nauibus ibi feliētis, super Maleam nauigat Corcyram. regem spaciū initorum Cere-
 ris, ut factis interesset, tenuit. secundum iocū & ipse in Asiā se recepit. Agelimbrotō & Rhodijs domū remissis. Hæc ea æstate terra matiq; aduersus Philippum, sociosq; eius a consule & legato Romanis, adiuuantibus rege Attalo & Rhodijs gesta. Cōsul alter C. Aurelius ad confectū bellum quū in prouinciā venisset, haud clam, ulit iram aduersus prætorē, quod absente se rem gessisset. misso igitur eo in Etruriam, ipse in agrum hostium legiones induxit: populandoq; cum præda maiore, quam gloria bellum gefist. L. Furius, simul quod in Etruria nihil erat rei quod gereret, simul Gallico triumpho imminens, quem absente consule irato atque inuidente facilius impetrari posse ratus, Romam inopinato quem venisset, senarum in æde Bellonæ habuit: expositisq; rebus gestis, ut triumphanti sibi in urbem inuehi liceret, peti. Apud ma-
 11-
 goam partē senatus, & magnitudine rerum gestarum valebat, & gratia maiores natu negabant triumphum: & quod alieno exercitū rem gessisset. Et quod prouinciā reliquisset audacitate rapiendī occasione triumphī: id vero eum nullo exemplo fecisse. consulares præcipue expectandum fuisse consule dicebant. potuisse enim castu prope urbem positū, suanda colonia, ita ut acie non decerneret, in adiutū eius extrahere. Et quod prætor non fecisset, senatui faciendum esse, consulem expectarent: ubi eorū disceptantes censuram prætoris audissent, vovimus de causa existimamus esse. Magna pars senatus nihil præter res gestas

Oreum
 præsidium.

De Furijs
 prætoris
 triumpho
 varia in
 senatu
 sententia.

gestas, & an in magistratu suisq; auspicijs gessisset, consuebant spectare
 senatum debere. Ex duabus colonijs, quæ veluti claustra ad cohobandos
 Gallicos tumultus opposita fuissent, quum una direpta & incensæ esset,
 traiectionemq; id incendium veluti ex continentibus rebus in alteram
 ipsam proximam coloniam esset, quid tandem præteri faciendū fuisset nā si si-
 ne consule geri nihil oportuerit, aut enatum peccasse, qui exercitū præ-
 tori dederit: (posuisse enim, si non cum prætoris, sed consulis exercitū re-
 geri voluerit: ita finire S. C. ne per prætorē, sed per consulem gereretur.)
 aut consule, qui non, quum exercitum ex Etruria transire in Galliam
 iussisset, ipse Arim: si occurreret, ut bello interesset, quod sine eo geris-
 sū esset. Non exspectare bellis tempora moras, & dilationes imperatorū. &
 pugnandū esse interdū, nō quia velis, sed quia hostis cogat. pugna ipsam,
 euentumq; pugna spectari oportere. suos casiq; hostes: castra capta ac
 direpta, coloniam liberatā obsidione: alterius colonia captiuos recupera-
 tos, restitutosq; suis: debellatū vno prælio esse, non homines tantū ea vi-
 ctoria laetatos, sed Dijs quoq; immortalib. per triduum supplicationes ha-
 bitas: quod bene ac feliciter, nō quod male ac temere Respublica à L. Fu-
 rio prætorē gesta esset. data fate etiā quodam Furia genti Gallica bella,
 Huius generis orationib. ipsius amicorumq; victa est præsentis
 gratia prætoris, absentis consulis maiestas: triumphumq; fre-
 quētes L. Furius decreuerūt. Triumphauit de Gallis in magistra-
 tu L. Furius prætor In æratium tulit * trecēta viginti millia æris,
 * argenti c. lxx millia pondo, neq; captiuī vlli ante currum ducti, * Val.
 neq; spolia prælata, neq; milites secuti. omnia præter victoriam, 3200.
 penes consulem esse apparebat. Ludi deinde à P. Cornelio Sci-
 pione, quos consul in Africa vouerat, magno apparatu facti. Et
 de agris militū eius decretum, ut quot quisq; eorū annos in Hispania
 aut in Africa militasset, in singulos annos binā iugera acciperet eum a-
 grū decemuirī assignarent. Triumuirī inde creati ad supplendum
 Venusini colonorū numerum, quod bello Annibalis attenuare
 vires eius coloniarū erant: C. Terentius Varro, L. Quirius Flami-
 nius, P. Cornelius Cn. F. Scipio hi colonos Venusiā adscripserūt.
 Eodem anno C. Cornelius Cethegus, qui proconsul Hispaniam
 obtinebat, magnum hostium exercitum in agro Sedetano fudit.
 quiduēcim millia Hispanorum eo prælio dicuntur cæsa, signa
 militaria capta octo & septuaginta. C. Aurelius consul, quum ex
 provincia Romam comitiorum causa venisset, non id quod ani-
 mis præceperat, questus est, non exspectatū se ab senatu, neq; dico
 prædicti cum prætorē consuli potestati faciam: sed ita triumphum decre-
 uisse senatū, ut nullius, nisi eius qui triumphaturus esset, haud eorū q. 10.
 bello interfuisse, verba auderet. Maiores ideo instituisse ut legati, Tri-
 buni militū ceteriones, milites deniq; triumpho adessent, ut veritas vo-
 rū gestarum eius, qui tantus honor haberetur, publice videretur eoque ex
 eo exercitū, qui cum Gallis pugnauerit, si non militem, licet saltem
 fuisse, quem percontari posset senatus, quid veri prætor vni uo referret:

*¶ In no ferē
solide Tri-
vionij.*

*Ludi su-
nebris.*

*In lege
iurabant
magistra-
tum gesu-
ri.*

Comitrij deinde diem indixit quibus creati sunt cōsules L. Cornelius Lētulus, P. Tilius Tappulus. Prætores inde facti L. Quintius Flāminius, L. Valerius Flaccus, L. Villius Tappulus, G. Bæbi⁹ Pamphilus. Annona quoq; eo anno perulis fuit. frumentivim⁹ magnam ex Africa aducitā & diles eurules M. Claudius Marcellus, & Sex. Ælius Patus⁹ binis æris in modios populo diuiserūt: & ludos Romanos magno apparatu fecerunt: diem vnum instaura- runt: signa & nea quinq; ex mulctatio argenti in ærario posue- runt. Piebeij ludi ab ædilibus L. Terentio Massaliota & C. Bæbio Pamphilo, quem prætores em desigauerant, ter tori instaurati. Ex ludi funebres eo anno per quarriduum in foro, moris M. Valerij Læuini causa à P. & M. filijs eius facti: & munus gladiatorum datum ab ijs. pario quinq; & viginti pugnarunt. M. Aurelius Coria de cœmuis sacrorum mortuus: in eius locum M. Aelius Glabrio suffectus Comitrij & diles eurules creati sunt forrē ambo, qui statim occipere magistratum non possent. nam C. Cornelius Cerhe- gus abfens creatus erat, quum Hispaniam obtineret prouinciā. C. Valerius Flaccus, quem præsentem crearent, qui flamen Dia- lis erat, iurare in leges non poterat: magistratum autem plus quinque dies, nisi qui iurasset in leges, non licebat gerere. Pe- tentre Flacco, ut legibus soluerentur: sebatu de creuit, ut si aditu qui præ iuraret, arbitratu consulum daret: consules si em videren- tur, cum tribum plus agerent, uti ad plebem ferrent. Datus qui iu- raret pro fratre, L. Valerius sciuit, ut perinde esset, ac si ipse aditu iu- rasset. Et de altero ædile plebiscitum est factum, rogantibus tri- bunis, quos duos in Hispaniam cum imperio ad exercitus ire in- berent, ut C. Cornelius ædilis curulis ad magistratum gerendum veniret, & L. Manlius Acidinus deederet de prouincia multos post annos. plebes Cn. Cornelio Lentulo, & L. Stettinio pro con- sulibus imperium esse in Hispania iussit.

EPITOME LIBRI XXXII.

COMPLURA prodigia ex diuersis regionibus nunciata referuntur: inter quæ, in Macedonia in puppi longa nauis lauream esse natam. T. Quintius Flāminius Cos. aduersus Philippum feliciter pugnaui- t in saucibus Epiri fugatumq; coegit in regnum reuerſi Ipse Thessaliā, quæ est vicina Macedonia, socijs Ætolis & Athamanibus, vexauit. L. Quintius Flāminius consul frater nauali prælio Attalo rege & Ro- mæ adinuicibus, Euboram & maritimam orā cepit. Acha in an- gellum recepti sunt. Coniuratio seruorum facta de soluendo Cartha- ginensium obsequiis oppressa est. Prætorum numerus ampliatu est, ut prætorum esset Cornelius Cerhegem Cos. Gallos in subre prælio fudit. Cn. Lacedæmonijs, & ræ anno eorum Nabide amicitia inuicta est. In Ægeæ expugnationes urbium in Macedonia referuntur.

CONSUL-

CONAVLVS. prætorib; quum Idibus Martijs magistratū in-
 cessent, prouincias sortiti sunt. L. Lentulo Italia, P. Villio Mar-
 cedonia; prætoribus, L. Quincio urbana, C. Bæbio Ariminum, L. Valerio Sicilia, L. Villio Sardinia euenit. Lentulus consul nouas
 legiones scribere iussus: Villius à P. Sulpicio exercitum accipere.
 in supplementū eius quantum militū videretur, vt scriberet, ipsi
 permissum. Prætori Bæbio legiones, quas C. Aurelius consul ha-
 buisset, ita decreta; vt teneret eas, donec cōsul nōdō cū exerci-
 tu succederet in Galia: vbi is vnoisset, omnes milites ex auctori-
 tate domū dimitteret, præter quinque milia sociū his obtineri
 circa Ariminū prouinciā satis esse. Prioro garo impetio prætorib;
 prioris anni: Cn. Sergio, vt militib; qui in Hispania, Sicilia, Sardi-
 nia stipendia per multos annos fecissent, agrum assignandum cū-
 raret: Q. Minutio, vt id Brutij idem de coniurationib; quæstio-
 nes, quas prætor cū fide curaque exequisset, perficeret: & eos, quos
 sacrilegij cōpertos in vinculis Romam misisset, Locros mitteret
 ad supplicium: quæq; sublata ex delubro Proserpinæ essent, repo-
 nenda cum piaculis curaret. Feriæ Latinæ Pōtlicum decreto in-
 stauratae sunt: quod legati ab Ardea questi in senatū erāt, sibi in
 monte Albano *Lætinæ carnem, ut assolet, datam non esse. Abs Sueſſa prodigia.*
 nuntiātum est, dantes portas, quodq; inter eas muri erat de celo actū:
 & Formiani legati, ad tōnu: item Ostenses, adem tōnu: & Veliterni,
 Apollun & Sargi ades: & in Hercule ad capillum enatum: & ex Bru-
 tiji ab Q. Minutio prætoris scriptum, equuloum cum quinq; pedibus,
 pullos gallinæ cōstros cum ternis pedibus nātōs esse. Inde à P. Sulpicio
 proconsule ex Macedonia literæ allatæ, in quib; inter cætera scri-
 ptum erat, lauream in puppi naui longa enatam. Priorum prodigio-
 rum causa senatū cōsueat, vt cōsul maiorib; hostijs quib; Dijs vi-
 deretur, sacrificaret. Ob hoc vnum prodigium aruspices in senatū
 vocati, atq; ex responso eorum supplicatio populo in diem vnū
 edita, & ad omnia puluinaria res diuinæ factæ. Carthaginenses
 eo anno argentum in stipendium impositum primum Romæ ad-
 uerterunt, id quia *probū non esse, quæstiores renunciauerant; expen-*
 tiensibus; pars quarta decocta erat, pecunia Romæ mūtua sum-
 pra, incertitimentum argenti suppleuerunt. Petentibus deinde, vt *uenerunt,*
 si iam videretur senatui, obsides sibi redderentur, centum redditi
 obsides. de cæteris, si in fide permanerent, spes facta. Petentibus
 ijdem, qui nō reddebantur obsides, vt ab Norba, vbi parū cōmodi
 essent, alio traducerentur, cōcellum vt Signiam & Ferētinum trās-
 ferent. Gaditans item petentibus remissum, ne præfectus Gadæ
 mitteretur, aduersus, quod ijs in fidem populi Romani venientib;
 bus, cum L. Marcio Septimio conuenisset. Et Narniensium lega-
 tis, querentib; ad numerum sibi colonos non esse, & immisios quosdam
 non sui generis pro colonis se gerere, eorum terum causa iurumuiros
 creare L. Cornelius Consul iussus. cregit P. & Sex. Alij (Pæris

*Seditio in
exercitu
Romano.*

*Thaumaci
eos oppu-
gnat Phi-
lippus.*

*Philippi in
apparando
bello dili-
gentia.*

fuit ambobus cognomen) & Cornelius Lentulus, quod Narnien-
sibus datum erat, ut colonorum numerus augeretur, id Collan-
perentes non impetraverunt. Rebus, quæ Romæ agendæ erant,
perfectis, consules in provincias profecti. P. Villium, in Macedo-
niam cum venisset, atrox seditio militum iam antè irritata, nec
saris in principio cōpressa excrevit. duo millia ea militum fuere, quæ
ex Africa post devictum Annibalem in Siciliam, inde annō ferè
in Macedoniam pro voluntatis transportata erant. id voluntate
factum negabant: ab tribunis recusantes in naues impositos, sed
vicumque seu inuira, seu suscepta foret militia: & eam exhaustā,
& finem aliquem militandi fieri æquum esse, multis annis sese Ita-
liam non vidisse, cōsenuisse sub armis in Sicilia, Africa, Macedo-
nia: confectos iam se labore & opere, ex sanguine tot acceptis vul-
neribus esse. Consul causam postulandæ missionis probabilem,
si modeste peteretur, videri dixit: seditionis nec eam, nec ullam
aliam satis iustam causam esse. Itaque si manere ad signa, & dispo-
nere velint, se de missione eorum ad senatum scripturum. mo-
destia facilius quam pertinacia quod velint impetraturos. Thau-
macos eo tempore Philippus summa vi oppugnabat aggeribus,
vineisque: & iam arriem muris admoturus erat. ceterum inco-
pro abstinere eum coegit subito, Ætolorum adventus, qui Archi-
damo duce inter custodias Macedonum mœnia ingressi, nec die
nec nocte finem ullum erumpendi, nunc in stationes, nunc in o-
pera Macedonum faciebant. & adiuuabat eos natura ipsa loci.
namque Thaumaci à Pylis, sinuque Maliaco per Lamiam eunti lo-
co alto siti sunt, ipsi facibus imminentes, quam Cœlen vocant:
Thessalique transeundi cohsagosa loca, implicatasque flexibus
vallium vias. ubi ventum ad hanc urbem est, repente velut ma-
ris vasti, sic immensa panditur planities, ut subiectos campos ter-
minare oculis haud facile queas. ab eo miraculo Thaumaci ap-
pellari. nec altitudine solum tuta urbs, sed quod saxo undique ab-
scisso rupibus imposita est. Hæ difficultates, & quod haud satis
dignum tanti laboris periculi: precium erat, ut abstineret inco-
pro Philippus, effecerunt. hyems quoque iam inflabat, quum inde
abcessit, & in Macedoniam in hyberna copias reduxit. Ibi ceteri
quidem data quantacunque quiete temporis, simul animos, cor-
poraque remisierant. Philippum, quantum ab assiduis laboribus
itinerum pugnarumque laxauerat animum, tanto magis inten-
tum in vniuersum euentum belli curæ argunt: non hostes mo-
do timentem, qui retro marique urgebant, sed nunc sociorum,
nunc etiam popularium animos, ne & illi ad spem amicitiae Ro-
manorum deficerent, & Macedonas ipsos cupido nouandi res
caperet. itaque & in Auheiam legatos misit, simul qui iusiuran-
dum (ita n. pepigerant quorundam iuratos in verba Philippi) exi-
gerent: simul qui redderent Achæis Orchomenon, & Heræam,
& Tii-

& Triphylia: illis *Alipheram contendebat*, numquā eam urbem fuisse ex Triphylia, sed sibi debere restitui: quia una esset ex iis quæ ad cōdendam Megalopolim ex concilio Arcadium contributa forent. Et cum Achæis quidem per hæc societatem firmabat. Macedonum animos sibi conciliauit cum Heraclide. nam quum eum maximè inuidiæ sibi esse cerneret, multis criminibus oneratum in vincula coniecit, ingenti popularium gaudio. Bellum, si quādo vique antè alias, cū magna cura apparauit exercuitq; in armis & Macedonas & mercenarios milites: principioq; venit cum Athenagora, omnia externa auxilia, quodque levis armaturæ erat, in Cha-

oniā per Epirum ad occupandas, quæ ad Antigoniā fauces *Philippius* sunt (Athena vocant Græci) misit. ipse post paucis diebus grauiore securus agmine, quum iterum omnem regionis adspexisset, maximè idoneum ad muniendum locum credidit esse. præter amonem is inter montes, quorum alterum *Ætopi*, alterū *Alinaum* incolæ vocant, angusta valle fuit, iter exiguum super ripam præbens: *Alinaum* Athenagoram cum leui armatura tenere ac communitè iuber: ipse in *Ætopo* posuit castra. qua abscessit rupes erant, statio paucorum armatorum tenebat: quæ minus ruta erant, alia fossis, alia vallis, alia ruribus munebat. magna tormentorum etiam vis (vt missilib. procul arcerent hostem) idoneis locis disposita est. tabernaculum regium pro vallo in conspecto maxime tumulo, vt terrorem hostibus, suisq; spem ex fiducia faceret, positum. Consul per Charopum Epirotem certior factus, quos saltus cum exercitu insedisset rex, & ipse quū Corcyræ hybernasset, vere primo in cōtinentem translatu, ad hostē ducere pergit. quinq; millia ferme ab regiis castris quum abesset, loco munito reliquis legionibus, ipse cum expeditis progressus ad speculanda loca. postero die concilium habuit, *utrum per inessum ab hoste salutem, quāquam labor ingens, periculumq; proponeretur, transitum tentaret: an eodē itinere, quo priore anno Sulpicius Macedonia intrauerat, circumducere copias.* Hoc consilium per multos dies agitati nuncijs venit: T. Quintium consule factum, sortitumq; prauiciam Macedonia, *mas. utato itinere etiam Corcyrā traiecit.* Valer⁹ Antias intrasse salrum Villium tradit, quia recto itinere nequirit, omnibus a rege iactis, securum vallem, per quam mediam fertur Aouli amnis: ponte raptim facto in ripam, in qua erant castra regia transgressum, acie confixisse: fusum, fugatumq; tegem, castris exorū: duodecim millia hostium eo prælio cæsa, capta duo millia, & ducentos: & signa militaria centum triginta & duo, e quos ducentes triginta. ad eum etiam Ioui in prælio votam, si res prosperè gesta esset. Ceteri Græci Latiniq; auctores, quorū quidem e quo legi annales, nihil memorabile à Villio actum, integrumque bellum insequenrem consulem, T. Quintium accepisse tradunt.

Dum hæc in Macedonia geruntur, consul alter L. Lentulus, qui

Romæ substiterat, comitia censorib. creandis habuit. multis claris petentibus viris creati censores P. Cornelius Scipio Africanus, & P. Ælius Pætus. hi magna inter se concordia, & senatum sine vi-
lius nota legerunt: & portoria venalium Capuæ, Puteoliq; iterū
castrorum portorium, quo in loco nunc oppidum est, fruendum
locarunt: colouolq; eo trecentos (is enim numerus finitus ab se-
nato erat) adscripterunt, & sub Tifatis Capuæ agrū vendiderunt.
Sub idem tempus L. Manlius Acidinus ex Hispania decedens, p-
hibitus à M. Porcio Lecca tribuno plebis, ne ouans rediret, quum
à senatu impetrasset, priuatus urbem ingrediens * mille ducenta
pondo argenti. * triginta pondo ferme auri in ærarium tulit. Eo-
dem anno C. Bæbius Pamphilus, qui ab C. Aurelio consule anni
prioris prouinciam Galliam acceperat, temere ingressus Gallorū
Insulbrum fines prope quum toto exercitu est circumuentus, su-
pra sex millia & sexcentos milites amisit, tanta ex eo bello, quod
iam timere desierat, clades accepta est. Ea res L. Lenaculum consulem
ab vrbe exciuit. qui vt in prouinciam venit plenam tumultu,
trepidò exercitu accepto, prætorem multis probitis inceptum
prouincia decedere, atq; abire Romam iussit. neque ipse cōsul memo-
rabile quicquam gessit. comitiarum causa Romam reuocatus,
quæ ipsa per M. Fulnium, & M. Curiū tribunos plebis impedi-
bantur: quod T. Quintium Flaminium consularum ex quaestura
petere non patiebantur. *iam adulescens, prætorumq; fastidire: nec, per
honorum gradus documentū, ius dantes, nobiles homines tendere ad con-
sulatū, sed transcendendo media, summa imū cōtinuare.* Res ex cam-
peltri certamine in senatum venit, patres censuerunt, *qui hono-
rem, quem sibi capere per leges, liceret, peterit, in eo populo creandi quem
velit, potestate fieri aequum esse.* in autoritate patrum fuere tribuni,
creati Cōsules Sex. Ælius Pætus, & T. Quintius Flamininus. Inde
Prætorū comitia habita. creati L. Cornelius Merula, M. Clau-
dus Marcellus, M. Porcius Cato, C. Heluius, qui ædiles plebis
fuerant. ab iis ludi plebei iustituti. & epulum Iouis fuit ludorū
causa. Et ab ædilibus curulibus C. Valerio Flacco,amine
Viali, & C. Cornelio Cethego ludi Romæ magno apparatu fa-
sti. Ser. Sulpicius, & L. Galba pontifices eo anno mortui sunt. in
eorum locum M. Ennilius Lepidus, & Cn. Cornelius Scipio pon-
tifices suffecti sunt. Sex Ælius Pætus, T. Quintius Flamininus
consules magistratu intro senatum in Capitolio quū habuissent,
deceterunt patres vt prouincias Macedonia atq; Thracia consules cō-
pararentur sc. fortiretur vt: viri eorum Macedonia euemisset, in sup-
plementum legionum tria milium Romanorum scriberet, & trecentos
equites: item sociorum Latini nominis quinq; milia pedum, quingento-
seque equis. Alteri consuli nouus omnis exercitus decetetur. L. Len-
aculo prioris anni consuli prorogatum imperium est: *ut usq; aut
q; prouincia decedere prius, aut veterem exercitum deducere, quam*

* Val.

12. O.

coron.

* Val.

23. O. co-

ron.

C. Bæbius

à Gallis

circūuen-

tus.

Provin-
cia: m
fortitio.

cum legionibus novis consul venisset. Sortiti consules provincias. Ælio Italia, Quintio Macedonia euenit. Prætores, L. Cornelius Merula urbanum, M. Claudius Sicilianum, M. Porcius Sardiniam, C. Helvius Galliam est sortitus. Delectus inde haberi est cœptus. nam præter consulares exercitus prætores quoque iussi scribere milites erant. Marcello in Sicilianum quatuor millia peditum socium Latinum nominis, & trecentos equites: Catoni in Sardiniam ex eodem genere militem tria millia peditum, ducentos equites: ita ut prætores ambo quum in provincias venissent, veteres dimitterent pedes, equitibus. Attali deinde regis legatos in senatū consules introduxerunt. Hæ regem classe sua, copiarum omnibus terra marique Romanam rem iuvare, quæ imperarent Romani consules, impigre atque obedire, eorum ad eam diem fecisse quum exposuissent, vereri dixerunt, ne id præstare ei per Antiochum regem ultra non liceret. vacuum namque præsidium navalibus, terre tribusque regnum Attali Antiochum iuvassisse. itaque Attalæ orare Patres cōscriptos, si sua classe, suaque opera uti ad Macedonicum bellum vellet, miserant ipsi præsidium ad regnum eius curandum: si id nollent, ipsum ad sua defendenda cum classe ac reliquis copiis redire poteretur. Senatus legatis ita respondere iussit, quod rex Attalæ classe, copiisque alium ducem Romanos iuisset, id gratum senatus esse. auxilia neque ipsi missuros. Asatlo adversus Antiochum, socium & amicū populi Romanis: nec Attali auxilia reseruturos ultra quam regi cōmodum esset. S. Attalus per populum Romanum alienis rebus arbitrio alieno usum: & principum & finem in potestate ipsorum, qui opem suam velint adiutos Romanos potest adesse Legatos ad Antiochum missuros, qui nunciaret, Attali manumque eius versus Antiochum opera adversus Philippum communem hostem uti populum Antiochum. Romanum gratum enim facturum senatui, si regno Attali abstinere, bellum abstinere. aquum esse socios & amicos populi Romani reges, inter se quodammodo pacem servare. Consul T. Quintrius, ita habito delectu, ut eos fere legeret, qui in Hispania aut Africa meruissent spectata vinctis milites, propterantem in provinciam prodigia nuntiata, atque eorum procuratio, Romæ retinuerunt. De cælo tacta erant, via publica Veis, forum & ædes Iovis Lævuntij: Herculis ædes Ardeæ, Caputæ murus & turres, & ædes quæ Alba dicitur. cælum ardere visum erat Arretij. terra Velitris triū iugerum spacio æterna ingenti defederat. Suevæ Arunæ nunciabant agnum eum duobus capitibus, natum: & Sinuæ porcum humano capite. Eorum prodigiorum causa supplicatio unum diem habita. & consules rebus divinis operâ dederunt: placatisque diis profecti in provincias sunt. Ælius cum C. Helnio prætore in Galliam, exercitumque ab L. Lentulo acceptum, quæ dimittere debebat, prætori tradidit: ipse novis legionibus, quas secum adduxerat, bellum gesturus: neque memorabilis rei quæquam gessit. Er T. Quintrius alter consul maturius, quam priores soliti erant consules à Brundisio quum transivisset, Corcyram tenuit cum octo millibus peditum, equitibus

Prodigia.

oddingentis. à Coreyra in proxima Epiri quinquetemi traiecit: & in castra Romana magnis itinerib. contendit, inde Villio dimisso paucos moratus dies dum se copiae à Corcyra allequerentur. concilium habuit, *virum recto itinere per castra hostium viam facere conaretur: anno tentata quidem ea tanti laboris ac periculi, per Dassaretios potius Lycumq. into circuitu Macedoniam intraret.* vicissetque ea sententia, si rimuisset, ne, quum à mari longius recessisset, nullo è manib. hoste, si (quod antea fecerat) solitudinib. syluisq. se tutari rex voluisset; sine vilo effectu æstas extraheretur. vtrumq. esset igitur, illo ipso tam iniquo loco aggredi hostem placuit. sed magis fieri id placebat, quam quomodo id fieret, satis expediebat: diesq. quadraginta sine vilo conatu sedentes in còspectu hostium absumpserant. Inde spes data Philippo est, per Epirotarum gentem tentandæ pacis. habitoque còcilio delecti ad eam rem agendam, Pausanias prætor, & Alexandèr magister equitum, còsulem & regem, ubi in arctissimas ripas Aous cogitur amnis, in colloquium adduxerunt. Summa postulatorum consulis erat, *præsidia ex civitatib. rex deducere: iis, quorù agros, vrbesq. populus esset, redderet res, quæ còparent: ceterorum aquo arbitrio assignatio fieret.* Philippus alia aliarum civitatum conditionem esse respondit, quæ si precessisset, eas liberaturum, quæ si betradita à maiorib. essent, earum hereditaria ac in sua possessione non excessurum. *se quæ quærentur bello elades ea civitates, cum quib. bellatum foret: arbitrio quo vellent populorum, cum quibus pax vtriusq. fuisset, se vjrum.* Còsul nihil ad id quid arbitrio aut iudice opus esse dicere: cui n. non apparere, ab eo qui prior arma intulisset, iniuriã orti: nec Philippum ab vlllo bello lacessitum, priorem vim omnibus fecisse. Inde quum ageretur, quæ civitates libertandæ essent, Thessalos primos omnium nominavit consul ad id vero adeo accensus indignatione est rex, ut exclamaret, *Quid videretis?*

Inter consulem & Philippum lenia praelia. Hogauius imperator T. Quinxi atq. ita se ex colloquio protulit. & temperatum ægre est, quin milibus, quia decepti medio amne fuerant, pugnam inter se confereretur. Postero die per exortutiones ab stationib. primo in planicie satis ad id patenti multa leuia commissa prælia sunt: deinde recipientibus se regijs in arcta & confragosa loca, aniditate accensi certaminis eo quoque Romani penetrauer. pro his ordo, & militatis disciplina, & genus armorum erat, aptu vigendis regijs: pro hoste loca, & catapuliz balistæq. in omnib. propetupibus, quasi in muris dispositæ. Multis hinc atq. illinc vulnerib. acceptis, quum etiam, vi in prelio isto, aliquot cecidissent, nox pugnae finem fecit. Quum in hoc statuto res esset, pastor quidam à Charopo principe Epirotarum missus deducitur ad còsulē. Is se in eo saluū, qui regis tunc oneratus castris erat, armensum pacem mit: omnes mutuum voru cōfractus calleq. nosse. Si facti aliquot mittere velit, nō iniquo, nec p. diffidit adven supra caput hostium deducitur. hæc Charopus renuocari iubet, ut a crederet,

ut iua

ut sua potius omnia, quam illius potestati essent. Quū magis vellet credere quā auderet cōsul, militumque gaudio ac metu animum gereret, auctoritate motus Charopi, experiri spē oblaram statuit, & ut auerteret rem à suspitione, biduo insequēti lacessere hostē, dispositis ab omni parte copijs, succedētribulque integris in locis defectorum, non destitit. quatuor millia inde lecta pedirū, & recētos equites tribuno militum tradit. equites, quoad loca paratū, ducere iubet: ubi ad inuia equiri ventum sit, in planicie aliqua leuari equitarum. pedires qua dux monstraret viam, ite: ubi, ut polliceatur, super caput hostium peruentum sit, fumo dare signū: nec ante clamorem tollere, quam ab se signo accepto pugnā cōpram arbitrari posset. nocte itineta fieri iubet: (& pernox torrens luna erat) in interdiu cibi, quietisque sumeret tempus. dūcem promissis ingentibus oneratum, si fides extet, vinculum tamen tribuno

tradidit. His copijs ita dimissis, eo intentius Romanus vndique instat capere stationes. Interim die tertio quum verticem, quem perierat, Romani cepisse, ac tenere se fumo significarent: tum vero tristatam diuisis copijs cōsul valle media cum militum robore succedit: cornua dextra læuaque admouet castris. nec sepius hostes obuiam eunt: & dum auditate certaminis proeucti extra munitiones pugnant, haud paulo superior est Romanus miles & virtute & scientia, & armorum genere. Posteaquam multis vulneratis interfectisque recepere se regij in loca aut munimento aut natura tuta, vetterat periculum in Romanos, temere in loca iniqua, nec faciles ad receptum angustias progressos. neque impunita temeritate inde receperant sese, ni clamor primum à tergo auditus, dein pugna etiam cōpra, amentes repentino terrore regios fecisset. Pars in fugam effusa sunt: pars quia magis locus fugę decrat, quam quod animi latis esset ad pugnā, quum subtraherent: ab hoste & à fronte & à tergo virgente circumuenti sunt. Deleri totus exercitus potuit, si fugientes persecuti victores essent, sed equirem angustiarum locorumque asperitas, pedirē armorum grauitas impedit. Rex primo effusa ac sine respectu fugit: dein quing: millium spæcium progressus, quum ex iniquitate locorum, id quod erat, suspicatus esset, sequi non posse hostem, substitit in tumulto quodā, dimisitque suos per omnia iuga, vallisque, qui palatos in vnum colligerent. Non plus duobus in illibus hominum amissis, cetera omnis multitudo, velut signum aliquod secuta, in vnum quū conuenisset, frequēti agmine petunt Thessaliam. Romani quoad tutum fuit insecuti cædentes, spolianteque: cētos, casta regia, etiam sine defensoribus. difficili aditu, diripiunt: arque ea nocte in suis castris manserunt. Postero die cōsul per ipsas angustias, qua se inter valles flumē in sinuat, hostem sequitur. Rex primo die ad castra Pyrrhi peruenit. locus quę ita vocant, est in Tri-

*Cōsul
exercitum
admonet
Philippi
castra.*

*Philippi
castra di-
spiciuntur.*

EEE s metus

metes urgebat) in montē Lingon perrexit. ipsi montes Epiti sunt, interiecti Macedonia, Thessaliaque: latus quod vergit in Thessaliam, oriens spectat: septentrio a Macedonia obijcitur. vestiti frequentib. sylvis sunt, iuga summa campos patentes aqualque perennes habent. Ibi statius rex per aliquot dies habitis, fluctuans animo est, *utrum protinus in regnū se recipias, an reverti in Thessaliā praeferat*, inclinavit sententiā, suum in Thessaliā agmen dimitteret: Triccamque proximis limitibus, petiit inde obvias vrbes raptim peragravit. homines, qui sequi possent, sedib. excitavit: oppida incendebat: rerum suarum, quas possent, ferendarum secum dominis ius fiebat: cetera militi pdae erat, nec quod ab hoste crudelius pati possent, reliqui quicquid fuit: quae ab sociis patiebantur. Hæc etiā facienti Philippo acerba erant, sed et terra mox futura hostium, corpora saltem eripere sociorum volebat. ita evastata sunt oppida, Phacium, Ictis, Eubhydrium, Eretia, Palæpharus. Pheras cum peteret, exclusus: quia res egebat mora, si expugnare veller, nec tempus erat: omisso in corpore, in Macedoniā transcendit. nam etiam Ætolos appropinquare fama erat, qui audito prælio, quod circa amnem Aoum factum erat, proximis prius evastatis circa Sperchias & Macran (quam vocant) Comē, transgressi inde in Thessaliā Cymines & Angeas primo impetu potiti sunt, a Metropoli dum vastant agros, concursu oppidanorum ad tuenda mœnia facto, repulsi sunt. Callithera inde aggressi similem imperum oppidanorum pertinacius sustinuerunt: cōpulsisque intra mœnia qui eruperant, contenti ea victoria, quia spes nulla admodū expugnandi erat, abscesserunt. Theuma inde, & Calathana vicos expugnant, diripiuntque. Acharas per deditionem receperunt. Xyniæ simili metu a cultoribus deserta sunt. Hoc sedibus suis extorpe agmen in præsidium incidit, quod Athamanum, quo tutior frumentatio esset, ducebatur: in cōdita inermisq; multitudo, mista imbelli turba, ab armatis caesa est. Xyniæ deserere diripiuntur. Cyphara inde Ætoli capiunt, opportuæ Dolopie imminens castellum. Hæc raptim intra paucos dies ab Ætolis gesta. Nec Aminander atque Athamanes post famam prosperæ pugnæ Romanorum quieverunt. Cererum Aminander, quia xiv suo militi parum fidebat, petiit ab cōsule modico præsidio, quum Gomphos peteret oppidum protinus nomine Phēcā, situm inter Gomphos, faucesque angustas, quæ ab Athamania Thessaliā dirimunt, vi cepit. inde Gomphos adortus, & per aliquot dies summa vi vibem tuentes, quum scalas ad mœnia erexisset, eodem metu perpulit ad deditionē. Hæc deditio Gomphorum ingentem terrorem Thessaliis intulit. dedidit deinceps sese, qui Argenta, quique Pherinum, & Thimarum, & Liliinas, & Strimonem, & Lampusū habent, aliaque castella iuxta ignobilia. Dum Athamanes Ætoli que summoto Macedonum metu, in aliena victoria suam prædam

*Ætoli
nes Thes-
salia po-
pulantur.*

*Aminan-
der & A-
thamanes
Thessaliā
populan-
tur.*

dam faciunt: Thessaliaq; à tribus simul exercitibus, incerta quem hostem, quem vel socium crederet, vastatur: consul faucibus, quas fuga hostium aperuerat, in regionem Epiri transfertus, et si probe scit cui parti, Charopopotimprince excepto, Epiotique fauissent: tamen quia ab satis faciendi quoque cura imperata enixe facere videt, ex praesenti eos potius, quam ex praetereo estimat habitu, et ipsa facilitate veniunt animos eorum in posterum conciliat. Missis deinde nunciis Corecyram, ut onerariae naues in sinum venissent Ambracium: ipse progressus modicis itineribus, quarto die in monte Cercetio posuit castra, eodem Aminandro cum suis auxilijs accito, non tam vitium eius egens, quam ut duces in Thessalam haberet ab eodem consilio, & plerique Epirotatum voluntarij inter auxilia accepti. Primam urbem Thessaliae Phaleriam est aggressus, duo milia Macedonum in praesidio habebat. qui primo summa vi resistunt, quantum arma, quantum moenia tueri poterant. sed oppugnatione continua non die non nocte remissa, quum consul in eo verti crederet ceterorum Thessalorum animos, si primi vim Romanam non sustinuissem, vicit pertinaciam Macedonum, Capta Phaleria, legati à Metropoli & à Piera dedentes vrbes venerunt, venia eis de petentibus datur. Phaleria incensa ac direpta est. Inde Agynium petit quem locum quum vel modico praesidio tutum, ac prope inexpugnabilem vidisset, paucis in stationem proximam telis coniectis, ad Gomphorum regionem agmen vertit. digressusq; in capos Thessaliae, quum iam omnia exercitui deessent, quia Epirotarum pepercerat agnus: explorato ante, utrum Leucadem, ac sinum Ambracium oneraria tenuissent, frumentatum Ambracia inuicem cohortes misit, & est iter à Gophis Ambraciam, sicut impeditum ac difficile, ita spatio perbreui, intra paucos itaque dies, transiectis à mari com meatibus, repleta omni rerum copia sunt castra. Inde ad Rhagen est profectus. decem ferme milia à Larissa abest, ex Perræbia oriundi sunt: sita est vrbs super Peneum amnem. Nihil trepidante Thessali ad primum aduentum Romanorum. Et Philippus sicut in Thessalam ipse progredi non audebat, ita intra Tempe stationis positus, ut quisque locus ab hoste tentabatur, praesidia per occasiones submirrebat. Sub idem fere tempus, quo consul aduersus Philippum primum in Epiri faucibus castra posuit, & L. Quirinus frater consulis, cui classis cura, matritimaeque orae impetum mandatum ab senatu erat, cum duabus quinqueremibus Corecyram transiectus, postquam profectam inde classem audiuit, nihil morandum ratus, quum ad Zammam insulam allecutus esset, dimisso L. Apustio, cui tunc cesserat: tarde inde ad Maleam trahendis plerumque remulco navibus, quae cum com meatu sequebantur, peruenit. A Malea iussis ceteris quantum maxime possent maturato sequi, ipse tribus quinqueremibus expeditis Piraeum praecipit, ac cepitque, neque ibi relictas ab L. Apustio legato ad praesidium Attice

Phaleria
expugnata
consul.

Philippus
intra Tempe
statione
posuit.

narum. Eodē tempore duæ ex Asia classes profectæ, una cum Attalo rege: (ex quatuor & viginti quinquere meses erat) Rhodia altera viginti navium restarum. Agēsimbroten præerat. hæc circa Andrum insulam classes coniunctæ, Eubœam inde exiguo distantē fretō traiecerunt. Carystiorum primū agros vastarunt: deinde vbi Carystus præsidio à Chalcide rapim nullo, firma visa est, ad Eretriam accesserunt. Eodem & L. Quintius cum iis navib. quæ Piræci fuerant. Attali regis aduentu audito venit, iussitque, *ut quæ ex sua classe venissent naues, Eubœam peterent.* Eretria summa vi oppugnabatur; nam & trium iunctarum classium naues omnis generis tormenta, machinasque ad urbem excidia secum portabant: & agria ffarim materiz præbebant ad noua mollienda opera. Oppidanī primo haud impigre tuebātur mœnia: deinde tēssi vulneratīque; aliquot, quū & muri partē euersam operib. hostiū cernerent, ad deditiōnē inclinauerunt, sed præsidū erat Macedonum, quos nō minus quam Romanos metuebant: & Philocles regius præfectus à Chalcide nuncios mittebat, *si in tempore assaturum, si uoluerent obsidionem.* Hæc mista metu spes ultra quā vellent, aut quā pollent, trahere eos tempus cogebat, deinde posteaquā Philoclem repulsum, trepidantemque refugisse Chalcidē accepit, oratores ex templo ad Attalum veniā, fidemque eius petentes miserunt. Dum in spem pacis inrenti, segnius moneta belli obeunt: & ea modo parte, qua murus dirutus erat, ceteris neglectis, stationes armatas opponunt: *Quinti* noctū ab ea parte, quæ minime suspecta erat, impetu facto, icalis urbem cepit. oppidanorum omnis multitudo cum coniugib. ac liberis in arcem confugit: deinde in deditiōnē venit, pecuniz auriq; & argenti haud sane multum fuit: signa, tabulæ prisce artis, ornamentaque eius generis plura, quā pio vibi magnitudine, aut opibus ceteris inuenta. Carystus inde reperita. xvii
vnde priusquam è navib. copiz exponerentur, omnis multitudo urbe deserta in arcem confugit. inde ad fidem ab Romano petēdam oratores mittunt. oppidanis exemplo vira ac libertas concessa est: Macedonib. **trecenti nammi in capita statuti est pretio:* & vtriusque traditis abirent. Hac summa redempti, in Bœotiam inermes traieci. Nauales copiz duabus claris urbibus Eubœæ intra dies paucos capris, circumuectæ Sinium Atticæ terreque promontorium, Cenchreas Corinthiorum emporium petierunt. Consul interim omnium spe longiore atrociorēque oppugnationē habuit: & ea, qua minimum credidisset, resistebant hostes. *Consul in Rhage oppugnandū nihil non molitur.* *nā omnem laborem in muro diruendo crediderat fore: si aditum armatū in urbem pateficeret, fugā inde eademque hostium fore, qualis capta urbibus fieri solet.* ceterum posteaquam parte muri artibrib. deculsa, per ipsas ruinas transcēderunt in urbem armati: illud principium velut noui atque integri laboris fuit. nam Macedones, qui in præsidio erant & multi & delecti, gloriam etiam egregiam rari, si armis

si armis potius & virtute, quàm moribus urbem ruerentur: con-
ferri plurius introitus ordiibus acie firmata quum transiret
ruinas sensissent Romanos, per impedimentum ac difficilem ad rece-
ptum locum expleverunt. Id consul ægre passus, *nec tam ignomi-
niam ad unius modo expugnanda moram urbem, sed ad summam ru-
inam belli pertinere valuit*, quod ex momentis paucarum plerumq;
rerum penderet: purgato loco, qui strage semirutum muri tomula-
tus erat, tutum ingentis altitudinis, magnam vim armatorum
multiplici tabulato portantem promouit. & cohortes inuicem
sub signa, quæ cuneum Macedonum (phalangem ipsi vocant)
se possent, vi percomperent, emittebat. Sed ad loca angusta, haud
libre patente intervallo dituri muri, genus armorum pugnaeque
hosti aptius erat, ubi confecti hastas ingentis longitudinis præ
se Macedones obicissent, velut in constructam densitatem gly-
peorum & studinem. Romani pilis nequiquam emissis cum stitu-
issent gladios: neque congrederi propius, neque præcidere hastas
poterant: & si quam incidissent aut præfregissent, hostile fragmen-
to ipso acuto inter spicula integritarum harum velut vallum ex-
plebat. ad hoc & muri pars adhuc integra utraq; tuta præstabat
latera: nec ex longo spatio aut cecidendum, aut impetus facien-
dus erat: quæ res turbare ordines solet. ac cessit etiam fortuita res
ad animos eorum firmandos. nam quum turris per aggerem pa-
rum desari soli aggeretur, tota una in altiorē orbitam decessa ita
totum inclinavit, ut speciem ruentis hostib. trepidationemq; in-
sanam superstantibus armatis præbuerit. Quum parum quicquam
succederet, consul minime æquo animo comparationem militū
generis armorumq; fieri patiebarur: simul nec maturā expugnandi
speciem, nec rationem procul a mari, & in euastatis belli cladib. lo-
cis hybernandi ullam cernebat. ita relicta obsidione, quia nullus
in tota Acarnaniæ atq; Ætoliz ora portus erat, q̃ simul & omnes
onerarias, quæ cū meatū exercitus portabant, caperet: & tecta ad
hybernandum legionib. præbeter; Anticyra in Phocide in Corin-
thium versa sitū, ad id opportunissimē sita visā; quia nec procul
Thessalia, hostiumq; locis abibant: & ex aduerso Peloponnesum
exiguo maris spatio diuisam; ab tergo Ætoliam Acarnaniamq;
ab lateribus Locridē & Boeotiam habebant. Phocidis primo im-
petu Phanoteam sine certamine cepit. Anticyra haud multum in
oppugnando præbuit moræ. Ambrysus inde Hyampolisq; cecepe
Danus, quia in tumultu excelsa sita est, nec scalis nec operib. capi
poterat, accessendo missilib. eos quæ in præsidio erant, quum ad
excursiones elicitissent, refugiendo inuicem, insequēdoq;, & le-
uib. sine effectu certaminibus, conegligentiæ & contemptus ad-
duxerunt, ut eū refugientib. in portā permissi impetum Romani
facerent. & alia ignobilia castella Phocidis terrore magis, quam
armis in potestatem veniunt. Elatia clausit portas: nec nisi vi
cogeren-

*Achai so-
licitantur,
ut defi-
ciant ad
Romanos.*

cogerentur, recepturi mœnib. videbantur aut ducem, aut exerci-
tum Romanum. Elatam obfidenti consuli rei maioris spes afful-
sit, Achæorum gētem ab societate regia ad Romanam amicitiam
auertendi. Cycliadem, principem factionis ad Philippum trahen-
tium res, expulerant, Aristhenes, qui Romanois gentem iungi vo-
lebat, pror erat. Classis Romana eum Attalo & Rhodij Cenchreis
stabat, parabantq; cōmuni omnes consilio Corinthum oppugna-
re. Optimum igitur ratus est, priusq; eam tem aggredierentur, le-
gatos ad gentem Achæorum mitti, pollicentes sibi ab rege ad Roma-
nos descissent, Corinthiū iū contributuros in antiquā gentis concilium.
Auctore Consule legati à fratre eius L. Quintio & Attalo, & Rhod-
dij, & Atheniensibus ad Achæos missi. Sicyone datum est con-
cilium. Erat autē non admodum simplex habitus animorum in-
ter Achæos, tettebat eos Lacedæmoni⁹, grauis & assiduus hostis:
horrebant Romana arma: Macedonum beneficijs & v^{er}ibus &
recentibus obligati erant: regem ipsum suspectum habebant: pro
eius crudelitate perfidiaq; ex ijs, quæ tum ad tempus faceret, as-
stimantes, grauiorem post bellum dominum futurum cernebat:
neq; solum quid in senatu quisq; ciuitatis saxe, aut in communib.
concilijs gentis pro sententia dicerent, ignorabant: sed ne ipsi
quidem secum cogitantibus, quid vellent, aut quid optarent, sa-
tis constabat. Ad homines ita incertos introductis legatis pote-
stas dicendi facta est. Romanus primū legatus L. Calpurnius, de-
inde Attali regis legati, post eos Rhodij disseruerunt. Philippi de-
inde legatis dicēdi potestas facta est, postremi Athenienses, ut re-
fellerent Macedonum dicta, auditi sunt. Ii ferē atrocissimē in re-
gem, quia nulli nec plura, nec tam acerba passi erāt, inuecti sunt.
Et illa quidem cōcio sub occasum solis tot legatorum perpetuis
orationib. die absumpto, dimissa est. postero die aduocatur cōci-
lium, vbi quam per præconem, sicut Græcis mos est, suadendi, si
quis vellent, potestas à magistratib. facta esset, nec quisquā prodiret:
diu silentium aliorum alios intuentium fuit. neq; mirum, si quib.
sua sponte voluntatib. res inter se pugnantes obtorpuerant quod-
ammodo animare eos orationes quoq; insuper turbauerant, v-
trimg; quæ difficilia essent promendo, ad mouendo que, p totum
diem habitæ. Tandē Aristhenus prætor Achæorum, ne tacitum
concilium dimitteret: Vbi, inquit, illa certamina animorum Achæi
sunt, quibus in consuijs, & circulis, quum de Philippo & Romanis
mentio incidit, vix manib. temperat: nunc in concilio ad eam rē vnā
inducto quū legatorū vtrimg; verba audieris, quū referat magistra-
tus: quum præco ad suadendum vocet, obmutuisti: si non cura cōmunis
salutis, ne studia quidem, quæ in hanc aut illam partem animos vestros
inclinant, vocem cuiquam possunt exprimere: quū præsertim nō iam
hebetis, qui ignorare possit, dicēdi ac suadēdi, quod quisq; aut vult, aut
optimum puit, nunc occasione esse priusquam quicquam decernamus:
ubi se-

*Aristheni
prætoris
Achæorū
oratio.*

ubi semel decretum eris, omnibus id, etiam quibus ante displicueris, pro
 bono atq; utilis sedere defendendum. Hæc adhortatio prætoris, non
 modò quemquam vnum elicit ad suadendum: sed ne fremiturum
 quidem, aut murmur concionis tantæ, ex tot populis cõggregate,
 XLII moquit. Tum Aristhenus prætor rursus: Non magis, consilium vobis
 principes Achaorum desit, quam lingua: sed suo quisq; periculo in com-
 mune con- sultum non vult. forsitan ego quoq; taterem, si diuinus essem.
 nunc prætor, video aut non dandũ concilium legatus fuisse, aut inde sine
 responso eos dimittendos non esse. respondere autem nisi ex vestro decreto
 qui possum? & quando nemo vestrum, qui in hoc conciliũ aduocati es-
 sunt, præsententia quicquã dicere vult, aut audet: orationes legatorũ he-
 sterno die dictas præsententijs perẽeamus: perinde ac nõ postulauerint
 quæ è resurraessent, sed iusserint, quæ nobis censerent utilia esse. Roma-
 ni Rhodæque, & Atealæ societatem amicitiamq; nostram petunt: &
 in bello quoad aduersus Philippum gerunt, se à nobis adiunari æquum
 censent. Philippus societati secum admonet, & iusurandi: & modo
 postulat ut secum stemus: modone inter finis armis, contentum ait se
 esse. Nulline venit in mentem, cur qui nondum socij sunt, plus petunt,
 quàm socii? Non fit hoc neque modestia Philippi, neq; impudentia
 Romanorum. Achai potius & dant fiduciam postulanti bus, & edemũt.
 Philippi præter legatum videmus nihil. Romana classis ad Cenchreas
 stat, urbium Eubœa spolia præses ferens: consule, legionesq; eius exiguo
 mariu statio disiunctas. Phocidem ac Locridem peruagantes videmus,
 Myramini cur diffidenter Cleomedon legauit Philippi, ut pro rege arma
 caperemus aduersus Romanos, modo egeris, qui si ex eodem sedere ac iu-
 reuando, cuius nobis religio inijciebat, rogemus eum, ut nos Philip-
 pos & ab Nabide ac Lacedæmoniũ & ab Romanis defendat: non modo
 præsidium, quod nos tueretur, sed ne quid respondat quidem nobis, sit in-
 uenturus: nõ hercle magis, quàm ipse Philippus priore anno, qui pollicẽ-
 do se aduersus Nabidem bellũ gesturum, quum tentasset nostrã inuen-
 tũ hinc in Eubœam extrahere, posteaquam nos neg, decernere id sibi
 præsidium, neg, velle illigari Romano bello vidit, oblitus societatis eius,
 quàm nunciãtis, vastandos depopulandosq; Nabidi ac Lacedæmonie
 reliquit. Ac mihi quidam minimè conueniens inter se oratio Cleomedõ-
 ri visa est. Eleuabat Romanum bellum euentumq; eius eundem fore,
 qui prioris belli, quodcum Philippo gesserint, dicebat. Cur igitur nostrũ
 ille auxilium absens potius potius, quàm præsens nos veteres socios simul ab
 Nabide ac Romanis tueatur nos dico? quid ita passus est Eretriam, Ca-
 rystumq; capi? quid ita tot Thessalia urbes? quid ita Locridẽ, Phocidẽq;
 quid ita nunc Eliam oppugnari patientur? cur excessit fauibus Epiri
 clausistrisq; illa inexpugnabilibus super Aoum amnem aut vi, aut me-
 tu, aut voluntate? reliquosq; quem insidebat, saltu, penitus in regnum
 ab hostis sua voluntate tot socios reliquit hostib; diripiendos, quid recusa-
 re potest, quin & socij sibi consulant? si metu: nobis quoq; ignoscant ti-
 moribus, si virtus armis cassit, Achai nos arma Romana sustinebimus.

Cleome-

Cleomedon, quæ vos Macedones non sustinuisse? An tibi potius credamus; Romanos non maioribus copiis, nec viribus nunc bellum gerere, quam antea gesserint: potius quam res ipsas intueamur? Ætoles tum classe adiunxerunt: nec duce consulari, nec exercitu bellum gesserunt. sociorum Philippum maritima urbes in terrore ac tumultu erant. mediterranea ad totius a Romanis armis fuerunt, ut Philippum Ætolis nequiquam, opem Romanorum implorantes depopularetur. nunc autem defuncti bello Punico Romani, quod per sexdecim annos velut intra viscera Italia tolerarunt; non praesidium Ætolis bellantibus miserunt, sed ipsi duces belli arma terrarum marisque simul Macedonia intulerunt. tertius iam consul summa viget bellum. Sulpicius in ipsa Macedonia congressus, fuit fugavit, regem, partem opulentissimam regni eius depopulatus. nunc Quintus tenentem clausa Epiri, natura loci, munimentum, exercitumque fratrum, castris exiit: fugientem in Thessalam persecutus, praesidia regiae, sociisque, etiam urbes prope in conspectu regum ipsius expugnauit. Ne sint vera quæ Atheniensis modo legi, ut de crudelitate, auaritia, et libidine regum dixerunt, nihil ad pertineant, quæ in terra Attica scelera in superos inferosque, Deos sint admissa: multo minus, quam quæ Clunus, Abydenique, quiprocul à vobis absunt, passi sunt nostrorum ipsi vulnere, si vultu, obliuiscamur: cades direptioneque bonorum Messenæ in media Peloponneso factus, et hospitem Cyparissia Garisenem contra iam omne ac fas inter epulas prope ipsas et ipsum: et Aratum patrem filiumque, Sicyonios quum senem infelicem parentem etiam appellare solitus esset, interfectos: filio etiam uxorem libidinis causa in Macedonia amportatam: cetera supra virginum, matronarumque, obliuioni dentur. ne sint cum Philippo res, cuius crudelitatem metu obtinuisse omnes: nam quæ alia tacendi aduocatis in conciliis causa est? cum Antigono micissimum ac iustissimum rege: et de nobis omnibus optime merito existimemus disceptationem esse: num id postulare facere nos, quod sum fieri non possit? Peninsula est Peloponnesus, angustius Isthmi faucibus continenti adhaerens, nulli apertior atque opportunior, quam nauali bello scietum et tela naues, et quinquaginta a leniores, armata, et triginta Isthaci lembi marii in aëram vastare, et expositas prope in ipsius litoribus urbes capere oppugnare, in mediterraneas scilicet nos urbes recipiemus: ita quam non intestino, et harante in ipsis visceribus. uramur bellotum terra Nabu, et Lacedamonij, mari Romana classis urgebunt: unde regiam societatem, et praesidia Macedonum implorant? an ipsi nostri armis ab hoste Romano tutabimur urbes, quæ oppugnabuntur? reges enim Dymas priore bello sumus iutati. Satis exemplorum nobis aliena clades praebent, ne quæramus quemadmodum ceteris exemplo simus. Nolite, quia ultro Romani petunt amicitiam, id quod optandum vobis ac summa ope petendum erat, fastidire. metum enim videlicet compulsi in aliena terra, quæ sub umbra auxilij vestri latere voluit, in societatem vestram confugiunt, ut portus, vestra recipiantur: ut cumeantibus viuantur. Mare in potestate habent, terras quacumque adueniunt, ex templo ditionis sua faciunt. quod rogant, cogere possunt: quia preter-

cisse 109.

percepisse velunt, committere vos cur parenti non patiuntur. Nā quod Cleomedon modo tamquam mediam, & iustissimā vobis viam consilij, ut quiesceretis, abstineretisq; armis ostendebat: ea non media, sed nulla via est, et enim præterquam quod aut accipienda, aut aspernanda vobis Romana societas est: quid aliud quā nusquam gratia stabili, valet qui ementū expectauerimus, ut fortuna applicaretur nostrā cōsilia, præda viatori erimus? Nolite, si quod omnib; votis petendum erat, ultro offeratur, fastidio e, non quemadmodū hodie vtrumq; vobis licet, sic semper licitum est nec scire, nec diu eandem occasio erit. Liberare vos à Philippo iam diu magis votis, quam armis audetis, sine vestro labore & periculo, qui vos in libertatē vindicaretis, cū magnā classibus, exercitibusq; maverat erit. hos si socios aspernamini, vix sana mentis estis: sed aut sociis, aut hostes habere, oportet. Secundum orationē prætoris murmur otium aliorum cum assensu, aliorum inelementer assentientur increpantium. & iam non singuli tantum, sed populi vniuersi inter se atque ab invicem iocret magistratus gentis (Demiurgos *Demiurgi* vocant, decem numero creantur) ceriamen nihilo segius, quam *Achæorū* inter multitudinē esse, quinq; veluturos se de societate Romana *ad summam* habent, suffragiisq; daturus: quinq; legem autē testabantur, ne quid, *ad sententiā* adversus Philippi societatem esset, aut referre magistratibus, aut decernere *sentiant.* concilio ius esset. Hic quoq; dies iurgis est consumptus. Supererat vna iusti cōcilij dies: (tertio enim lex iubebat decretum fieri) in quem adeo exarsere studia, ut vix parentes à liberis temperarent. Rhisiasus Pellenenfis erat, filium Demiurgum, nomine Memnonem habebat, patris eius, quæ decretum recitari, petrogari: scotentias prohibebat. is diū obrestatus filium, ut cōsulere Achæos communi saluti pateretur, neu pettinacia sua gentē vniuersam perditum iret: posteaquā parum proficiebāt preces, iuratus se eum sua manu interempturum, nec pro filio, sed pro hoste habiturū: nimis peruenit, ut postero die coniungeret ijs se, qui referebant. q. i quū plures facti referrent, omnib; fere populi haud dubiè approbantib; relationē, ac præseferentibus, quid decretum esset: Dymæi, ac Megalopolitanī, & quidā Argiuorum priusquā decretū fieret, consulerunt, ac reliquerunt conciliū, neq; mirante vllō, neq; improbatē. nam Me alopolitanos auorū memoria pullos ab Lacedæmonijs restituerat in patriam Antigonus: & Dymæi capis nuper, irrepti q; ab exercitu Romano, cū redimē eos vbi cūq; seruiret, Philippus iussisset, nō libertatē modo, sed et patriam reddiderat iā Argiui præterquā, quod Macedonū regi: ab se oriundos credūt, priuati sū hosti ijs, familiarisq; amicitia pleriq; illigati Philippo erant. ob hæc cōcilio, quod inclinauerat ad Romanā societatem eundā, excelsitū: veniaq; ijs huius secessionis fuit, & magnis & recentib; obligatis beneficijs. Cæteri populi Achæorū, quū sententiæ petrogarentur, societatem cum Attalo ac Rhodijs præfenti decreto cōfirmantur: cum Romanis, quia iniussu populi non poterat ita

*Corinthi
oppugnati
int.*

esse, in id tempus, quo Romam mitti legati possent, dilata est. in
presentia tunc legatorum ad L. Quintium mitti placuit, & exercitum
omnem in Achæorum ad Corinthum admovendi: captis Cenchreis,
in viam ipsam Quintio oppugnante. Et ij quidem è regione
portæ, quæ fert Sytionem, posuerunt castra: Romani ad Cenchreas
versum partem vias: Attalus traducto per Isthmum exercitu, ab
Lechæo alterius maris portu oppugnabant, primo segnis, spe-
rantes seditionem intus fore inter oppidanos ac regium præsidium.
posteaquam vero animo omnes, & Macedones tamq̃ communem
patriam ruebantur: & Corinthij duce prædij Androsthenem
hæud levis quâ eiudem & suffragio creati suo imperio iusto pa-
tiebantur, omnis inde spes pugnantibus in vi, & armis, & operi-
bus erat: vnde, quægeres haud facili aditu ad mœnia admoveban-
tur. Atres ex ea parte, quam Romani oppugnabant, aliquantum
muti diruerat in quẽ locum, quia nudatus munimento erat, pro-
tegeretur armis quõ Macedones concurrissent, atrox prælium
inter eos ac Romanos ortum est ac primo multitudine facile ex-
pellebantur Romani: assumptis deinde Achæorum, Attalij; au-
xilij, ægnabant certamen: nec dubium erat, quin Macedonas
Græcorq; facile loco pulsuri fuerint. Transfugarum Italicorum
magna multitudo erat: pars ex Annibalis exercitu metu pœna à
Romanis Philippum secuti, pars nauales socij relictis nuper clas-
sibus, ad spem honoratioris militiæ transgressi. hos desperata sa-
lus, si Romani vicissent, ad rabiem magis quâ audaciam accēde-
bat. Promontorium est aduersus Sicyonem Iunonis quâ vocant
Acraam, in altum excurrēs: traiectus inde Corinthum, septem mil-
lia ferme passuum, eo Philocles regius & ipse præfectus, mille &
quingentos milites per Bæotiam duxit, præsto fuere à Corintho
lembi, qui præsidium id acceptum Lechæum traiecerent. Auctor
erat Arçalus, in conspectu operis, omittenda ex exemplo oppugnationu. petri-
narius Quintius in incepto perstabat. is quoq; ut pro omnibus
portis disposita vidit prædij regia, nec facile erumpentiu impet-
us sustineri posse, in Attali sententiâ cōcessit. ita irrito incepto,
dimissis Achæis, reditum ad naues est. Attalus Piræum, Romanij
Coreyæ in Phocide ad Eliatiam castris positis primo colloquijs rē prin-
cipis Eliatensium tenuit: posteaquam nihil esse in manu sua, &
plures validiorēq; esse regios quam oppidanos, respōdebatur, rē simul
ab omni parte operib; armisq; urbem esse aggressus. Attete admo-
ro, quantum inter turres muri erat prorutum, quõ ingenti fragore
ac strepitu nudasset urbem, simul & cohors Romana per apertum
recenti stage iter inuasit: & ex omnibus oppidi partibus, relictis
suis quise, stationibus, in eum quĩ premebatur impetu hostium,
locum cōcurrerent. Eodem tempore Romani & ruinas muri su-
peruadebant, & Tealas ad stantia mœnia inferebant. & dum in va-

nam par-

nam partem oculos animosque hostium cetrâmen auerterat, pluribus locis scalis capitur murus, armatq; in urbem transcedunt quo tumultu audio territi hostes, relicto quem confecti tuebantur loco, in arcem omnes meru, inermi quoque sequente turba, confugerunt. ita urbe poritur Cos. qua direpta, missis in arcem, qui vitam regijs, si abire vellent inermes, libertatem Elatien sib. pol. *Elatia calicerentur. fideque in hæc data, post paucos dies arcem recipit. pitur.*

- xxv Cæterum aduentu in Achaïam Philochi regij præfecti nõ Corinthus tantum liberata obsidione, sed Argiuorum quoq; ciuitas per quosdam principes Philochi prodita est teotatis prius animis plebis. Mos erat, comitiorum die primo velut omnis causa prætores pronuntiare Iouem Apollinemq; & Herculem, additum lege erat vt ijs Philippus rex adijceteretur. cuius nomen post pactam cū Romanis societate, quia præco non adiecit, stremitus primo multitudinis ortus: deinde clamor subitientium Philippi non. e. iuuentium legitimum honorem vsurpare: donec cum ingenti assensu nomē recitari cesset. Huius fiducia fauoris Philo-les accersitus, nocte occupat collem imminētem vibi (Latissam eam arcē vocat)positoq; ibi pñdio, quū Incis principio signis inf. lris ad dubiectū arciforū vaderet, instructa acies ex aduerso occurrunt. præsidium eracti chætorum nuper impositum: quingenti ferè iuvenes delecti omniū ciuitatum; Ænefidemus Dymæus præerat. Ad. *Ænefidemhorrorat præfecto regio missus, qui excedere urbe inberet: neq; ms consistat.* enim pares eos oppidanis solis: quidē quod Macedones sentirent, ne dum adiuuctis Macedonibus esse, quos ne Romani quidē ad Corinthum sustinuisent/ primo nihil nec ducē. nec ipsos mouit: post paulo vt Argiuos quoq; armatos ex parte altera venientes magno agmine viderunt, certam pernitiem cernētes, omnem tamē casum si perripacior dux fuisset, videbatur subituri. Ænefidemus, ne flos Achæorum iuuentutis simul cum urbe amitteretur, pactus cū Philocle vt abire illis liceret. ipse quo loco steterat, armatus cum paucis clientibus non excessit, missus a Philocle qui quæreret, quid sibi veller, nihil satis, tantummodo cum proiecto, præ se clypeo staret, in præsidio credita urbū moriturum se armatum respondit. tum iussu præfecti à Thracibus coniecta tela, interfectique omnes. Et post pactam inter Achæos & Romanos societate duæ nobilissimæ ciuitates, Argi & Corinthus, in potestate regis erant. Hæc ab Romanis ea estate in Græcia terra maritima gesta. In Gallia nihil sane memorabile ab Sext. Ælio Cōs. gestum, quum duos exercitus in probincia habuisset. vnum retentū quem dimitti oportebat cui L. Cornelius Proconsul præfuerat *Sex. Ælius Ciplei C. Ælium prætorem præfecit alterum, quem in prouinciam adduxit, eorum prope anñum Etemonē sibus Placentinisq; Galliarum cogendis redire in colonias, vnde belli casibus dissipati erant, cōsumpsit. Quemadmodum Gallia præter hanc quæta eo anno passit.*

fuit, ita circa urbem servilis propè tumultus excit^{us} est. Obsides Carthagenensium Setæ custodiebantur: cum iis ut principum liberis, magna vis servorum erat. agebant eorum numerum, ut ab recēti Africo bello, ut ab ipsis Setinis captiva aliquor nationes eius ex præda empta mæcipia. Quū coniurationem fecissent, missis ex eo numero qui in Setino agro, deinde circa Norbā & Circios servitia sollicitarent: satis iam omnib. præparatis ludis, qui Setæ propediem futurierant, spectacula intentum populum aggre-
Servorum
coniuratio designatur.
 di prædixit. Setæ per eadem & repentinū tumultum capta, Norbā & Circios occupare. Huius rei tam fœdæ indicium Romanam ad L. Cornelium Lentulum prætorem vrbis delatū est. Servum duo ante lucem ad eum venerunt, atq; ordine omnia quæ acta futuraq; eiār, exposuerunt. quibus domi custodiri iussis: prætor senatu vocato, edoctoq; quæ indices afferrent, proficisci ad eam coniurationem quærendam atq; opprimendā iussus. cum quoq; legatis profectus, obuios in agris sacramento rogatos arma capere, & sequi cogebat. hoc tumultuario delectu duobus millibus ferme hominum armatis, Setiam, omnibus quo pergeret ignaris, venit. ibi rapim principalibus coniurationis cōprehensis, fuga servorum ex oppido facta est. dimissi deinde per agros, qui vestigaret. Egregia duorum opera servorum indicum & viciu liberi fuit. ei
 * Val.
 1000. con.
 * Val.
 250. con.
 quina millia gravis æris dari patres iusserunt: servis * vicepa
 quina millia æris, & libertatem. precium eorum ex ærario solutū
 est dominis. Haud ita multo post, ex eiusdem coniurationis reli-
 quis nunciaturum est, servitia Præneste occupatura. Eo L. Corne-
 lius prætor pfectus, de quingentis ferè hominibus, qui in ea noxa
 erant, supplicium sumpsit. In timore civitas fuit. obsides capti-
 vosq; Pœnorum ea moliri, itaq; & Romæ vigilare per vicos libera-
 ræ: nulliq; circumire eas minores magistratus. & triumviri carceris La-
 tomiarum intentiorem custodiam habere iussu: & circa nomen Lati-
 num à prætore literæ missæ; ut & obsides in priuato servarentur,
 neq; in publicū prodeūdi facultas dateret; & captivi ne min^{us} de-
 cē pondō cōpedibus vincti in nulla alia, quam in carceris publici
 custodia essent. Eodem anno legati ab rege Attalo cotonā auream
 * Val.
 2752. con.
 q Antiochus legatorum Romanorum auctoritate motus, finibus Attali
 exercitū deduxisset. Eadē ætate equites ducēti, & elephantū decem
 & tririci modū ducenta millia ab rege Malanissa ad exercitum,
 qui in Græcia erat, peruenērūt. Itē ex Sicilia Sardiniaq; magni cō-
 meatus, & vestimenta exercitui missa. Siciliā M. Marcellus, Sar-
 diniam M. Porcius Caro obrinebar, sanctus & innocens, asperior
 tamen in sœnore coercendo habitus. fugatique ex insula sœnēra-
 tores, & sumptus quos in culum prætorū loci facere soliti erāt,
 circumcisi, aut sublati. Sext. Ailius Consul ex Gallia comitio-
 rum causā Romā quum redisset, creavit Consules C. Cornelium
 Cethe-

Cethegum, & Q. Minutium Rufum. Biduo post prætorum comitia habita. Sex prætores illo anno primum creati; crescentibus iam provinciis, & latius patescente imperio. creati autem hi L. Milius Volsus, Cn. Sempronius Tudiranus, M. Sergius Silus, M. Minutius Rufus, L. Acilius. Sempronius & Helvius ex iis ædiles plebis erant. ædiles curules, Q. Minutius Thermus, & T. Sempronius Longus. Ludi Romani eo anno quater instaurati. Cn. Cornelio, & Q. Minutio Consulibus omnium primum de provinciis consulum prætorumque actum. prius de prætoribus transacta res, quæ transigi forte poterat, urbana Sergio, peregrina iurisdictione Minutio obtrigit. Sardiniam Acilius, Siciliam Manlius, Hispaniam Sempronius citeriorem, Helvius ulteriorem est sortitus. Consulibus Italiam Macedoniamque sortiti parantibus, L. Oppius, & Q. Fulvius Tribuni plebis impedimento erant, quod longinqua *Macedonia.* provincia Macedonia esset: neque, vlla alia res maius bello impedimentum ad eam diem fuisset, quam quod vixdum inchoatis rebus in ipso conatu gerendi belli prior Consul revocaretur. Quartum iam annum esse ab decreto Macedonico bello. querendo regem, & exercitum eius, Sulpicium maiorem partem anni absumpsisse. Villium congregientem cum hoste, re infecta revocatum. Quintum rebus diuinis Roma maiorē partem anni retentum: ita gessisse tamen res, ut si aut maturius in provinciam venisset, aut hyems magis fera fuisset, potuerit debellare. nunc prope in hyemina profectum, ita comparare dici bellum, ut nisi successor impediatur, persulturus æstate proxima videntur. His orationibus perulcerunt: ut consules in senatus auctoritate fore dicerent se, si idem tribuni facerent. Permittentibus utrisque liberam consultationem, patres consulibus ambobus Italiam provinciam decreuerunt. T. Quintio protogarunt impetium, donec successor ei venisset. Consulibus binæ legiones decreta: & ut bellum cum Gallis Cisalpinis, qui descenderant à populo Romano, gererent. Quintio in Macedonia supplementum decretum pedum quinque millia, & trecenti equites, & sociorum navalium tria millia: Præesse idem qui præerat classi, L. Quintius Flaminius iussus Prætoribus in Hispania octona millia pedum socium ac Latini nominis data: & quadringenti equites, ut dimitteret veterem ex Hispaniis militem. & terminatè iussu, quæ ulterior citeriorve provincia servaretur, Macedoniam legatos P. Sulpicium, & P. Villium, qui Consules in ea provincia fuerant, adiecerunt. Priusquam Consules prætoresque in provincias proficiscerentur, prodigia percurati placuit: quæ des Vulcani Summaniique Romæ, quod & Fregellis murus & porta de cælo tacta erant: & Frusino inter noctem lux orta: & Alculo agnus bipiceps cum quinque pedibus natus: & Formis duo lupi oppidum ingressi, obitos aliquot lanauerant: Romæ non in urbem solum, sed in Capitolium penetraverat lupus. C. Acilius Tribunes plebis tulit, ut quinque colonie in oram maritimam deducerentur: disa

adestiam sumi. um Vulturni Laterniq; una Puteolos, una ad castrū Salerni. us Buxetum adiectum tricenarū familiæ in singulas colonias iubebantur muti. triumviri deducendis ijs, qui per triennium magultra iam haberent, creati, M. Scruilius Genivus, Q. Minurius, Tit. tuus, T. Sempiternus Longus. Delectu rebusq; aliis diuinis huiusq; quæ per ipsos agendæ erant, perfectis, Cōsules ambo in Galliam profecti. Cornelius recta ad Insuores via, qui tum in armis erant, Cænomanis assumptis. Q. Minurius solus Italia ad inferum mare flexit iter: Genuamq; exercitu abducto, ab Liguri- bus oriens est belum. Oppida Clastidium & Tiburium, utraq; Ligu- rum, & duæ gentis eiusdē ciuitates, Caelares Cerdiciatque sese dederunt. Et ita omnia cis Padum, præter Gallorum Boios, luan- tes Ligurum sub ditione erant. quindecim oppida, hominum vi- ginti milia esse dicebantur, quæ se dediderant. Inde in agrum Bo- roium legiones duxit. Boiorum exercitus haud ita multo ante traxerat Padum, iunxeratq; se Insuoribus & Cænomanis: quod ita acceperant, coniunctis legionib. Cōsules rem gesturos, vt & ipsi collatas in vnum vires firmarent. posteaquā fama accidit, al- terum Cōsulē Boiorum urere agros: seditio ex cæpio orta est. postu- lare sibi, vt laborantib. opem vnuerſi ferrent. Insuores negare se sua deserturos. ita diuisæ copiæ. Bonique in agrum suum curandum profectis, Insuores cū Cænomanis super amnis Mincij ripas con- federunt. Infra eum locum quinq; millia passuum. & Cōsul Cor- nelius eidem flumini castra applicuit. inde mittēdo in vicis Cænomanorum, Reixiamque, quæ caput gentis erat, vt facis compe- rit, non ex auctoritate seniorum iuuenturū in armis esse, nec pu- blico consilio Insuorū defectioni Cænomanos se adiunxisse, excitis ad se principibus, id agere ac moliri cœpit, vt desisterent au Insuorib. Cænomanis, & si quis sublatis aut domos redirent, aut ad Romanos transfirent. & id quidem impetrari nequit. in id da- ta fides Cōsulē est, vt in acie tantis scelerent: aut ū qua etiā oc- casio fuisset, & diuarent Romanos. Hæc ita conuenisse Insuores ignorabant: suberat tamē quædam suspicio animis, labare fidem sociorū. itaq; quum in aciem eduxissent, neutrum ijs cornu cō- mittere. cœuit, ne si dolo cessissent, eē totam inclinerent, post signa in subsidijs eos locauerūt. Cōsul principio pugnarū vout adē Septi- mianis, sic eo die hostes sup̄sugatiq; essent: a militib. clamor sublat̄, cōportem voti Cōsulē se facturos, & imperus in hostes est factus, non tulerunt Insuores primum cōcussum. Quidā & a Cænomanis terga repente in ipso cœstamine aggressis, tumultum ancipitē in- iectū auctores sunt, castraq; in medio quinq; & triginta milia ho- stium, quinq; milia & septingentos viuos captos: in ijs Amilcarē Porciorū imperatorē, qui belli causa fuisset: signa militaria centū triginta, & capta supra ducenta. Oppida, quæ defectionē secuta erant, dederunt se Romanis. Minurius Cōsul primo effusus po- pulo.

Cof. Cor- nelius ad- uerſus In- suores: pro- spera pu- gnat.

Amilcar capitur in bello Gallico.

pulationib. peragratat fines Boiorum: deinde vt reliquis Insubri-
bus ad sua tuenda receperant sese, castris se tenuit, acie dimican-
dum cum hoste ratus. Nec Boij de re celsissent pinguā, nisi tanta vi-
ctos Insubres allata animos fregisset. Itaq; relicto duce castrisq;
dissipati per vicos, sua vt quisque defendebat: rationem gerendi
belli hosti mutarunt, omilla enim spe per vnam dimicationē rei
decedendē, rursus populati agros & viret recta, vicolis; expugna-
re coepit. Per eosdem dies Clatidium in usum. inde in Ligulicos
Illuates, qui soli non parebant, legiones ductæ. Ea quoq; gens vt
Insubres acie victos, Boios, ita vt tentare ipsem certaminis nō au-
derent, territos audiuit, in dedicationem venit. Literæ consulum: è
Gallia de gellis prospere sub idem tempus Romam allatæ. M. Ver-
gius præter vrbani in senatu eas, deinde ex auctoritat. patrum
ad populum recitauit. supplicatio in quadriuiū decreta. Hyems
in eo tempore erat, quom T. Quinctius capta Elatia, in Phocide
ac Locride hyberna disposita haberet. Opunte sedigio orta est. Ta-
ctio vna Etolos, qui propiores erāt: altera Romanos accesserāt.
Ætoli priores venerunt sed opulentior factio exclusit Ætolis, mis-
sioq; ad imperatōrē Romanum nuncio, vsque ad aduētum eius
tenuit vrbē. arcem regium tenebat præsidium: neque vt discede-
ret inde, aut Opuntiorum minis, auctoritate imperantis Con-
sulis Romanis percelli potuerunt. Mora cur non ex templo oppu-
garentur, ea fuit: quod caduceator ab rege venerat, locū ac tem-
pus petens colloquio. id grauate concessum regi: est nō quin co-
peter Quinctius per se partim armis, partim conditionibus conse-
ctum videri bellum. necdū enim sciebat, vtrum successum sibi al-
ter ex nouis consulibus mitteretur: an, quod summa vi vt tende-
rent, amicis & propinquis mandauerat, imperium protogeretur,
aptum autem fore colloquium credebat, vt sibi liberum esset, vel
ad bellum manenti, vel ad pacem decedēti rem inclinaret. In sinu
Maliaco prope Nicæam litus elegere. eo rex ab Demetriade cum
quinq; lembis & vna naue tollata venit. Erant cum principes
Macedonum, & Achæorum exul vir insignis Cycladas Cum im-
peratore Romano rex Animander erat, & Dionysodorus Artali
legarus, & Agesimbrotus præfectus Rhodæ clasis, & Phaneas
princeps Ætolorum, & Achæi duo, Aristhenus & Xenophon. In-
ter hos Romanus ad extremum litus progressus, cum rex in pro-
ram naui in anchoris stans processisset: commodius, inquit, si in
terrà egrediāris, ex propinquo dicamus inuicem, audiamusq;. Quom
sex facturum se id negaret: Quem tandem, inquit Quinctius, timeas?
Ad hoc ille superbo & regio animo: Neminem equalem timeo: pro-
ter Deos immortales: non omnium autē credo fidei, quos circue video. Philippi
asq; omnium minime Ætols. Istud quidem, ait Romanus, par omni-
bus periculum est, qui cum ad colloquium congregiuntur, vt nulla quis em-
fidei sit. Non tamen, inquit, rex, T. Quinctius per se litus præsumas, si
• FFF A fraude

fraude a¹atur, Philippus & Phaneas. neq; enim aqua difficulter *Ætoli*
 pratorē alium, ac Macedones regē in mentem locum subst²ituant. Secun- xxx-
 dum hæc silentium fuit. Quum Romanus eum aquam censeret pri- iii
 orem dicere, qui petisset colloquium: rex, eius esse priorē orationē, quī
 daret pacis leges, non qui acciperet: tum Romanus, simplicem suā ora-
 tionem esse. ea nō dicendum, quā nō fiant, nulla sit pacis conditio. De-
 dat *Quin-*ducenda ex omnibus Græcia civitatibus regi præsidia esse: captivos &
 1166, *trans-*fugas sociū populū Romani reddendos, restituenda Romanū ea Illy-
 rici loca, quā post pacem in Epiro factā occupasset. Ptolemao regi *Ægypti*
 reddendas urbes, quās post Philopatorū Pto¹emai mortē occupasset. Suā
 populūq; Romanis conditiones has esse: ceterum *Ægiocorū* audiri postula-
 tio verum esse. Attali regis legatus nauē captivūque, quā ad Cūā nā-
 valis prælio capta essent: & Nicaphoriū, Venerisq; templum, quā spoliā-
 tas euasissetque, pro incorruptis restitui: Rhodij Perzam (regio est
 continentis aduectus insulam, verusta eorum ditiois) repetē-
 bant, postulabantque præsidia deduci ab Iasso, & Baryllis, & Euro-
 mensium urbe, & in Hellesponto Sesto atque Abydo, & Panopolin By-
 zantijs in antiquis formulā iurū restitui, *Gliberari* omnia Asia empo-
 ria portusque. Achæi Corinthum & Argos repetebant. Prator *Æto-*
 lorum Phaeas quum eadem fere quā Romani, ut Græcia dece-
 deretur, postulasset, redderenturque *Ætoli* urbes, quā quondā iurū
 aut ditiois eorum fuissent, excepit orationē eius princeps *Ætolo-*
 rum Alexander, vir (ut inter *Ætolos*) facundus. Iam dudū se retie-
 re, ait. non quo quicquā agi putet eo colloquiū, sed ne quem sociorum di-
 centem interpellat. Neq; ut pace cum fide Philippum agere, neque bella
 vera virtute unquam gessisse. in colloquijs insidiare & captare: in bello
 non congrēdi aquo campo, neq; collatis signis dimicare, sed refugientem
 incendere ac diripere urbes. & vincitūm præmia victūm corrumpere.
 Ac non sic antiquos Macedonum reges, sed acie bellare solitos, urbibus
 parcere quantum possent, quo opulentiū imperium haberent. nam de
 quorum possessione dimicetur tollentem, nihil sibi præter bellū relinqui-
 re, quod consilium esse: Plures priore anno sociorum urbes in Thessalia
 euasisset Philippum, quam omnes quī unquam hostes Thessalia fuerent.
 ipsis quoque *Ætolis* eum plura socium, quam hostem ademisse. Lysima-
 chū pulc¹ pratore & præsidio *Ætolorum* occupasse eum. Cuius item sua
 ditiois urbē funditus evertisse ac deleisse, eadē fraude habere eum The-
 bas, Phibias, Echimum, Larissam & Pæarjalum. Motus oratione A- ix-
 lexandri Philippus nauem, ut exaudiretur, propius terram appli- iv
 cuit. Oisum eum dicere in *Ætolos* maxime violenter, Phaeas
 interfatus, non in verbis rem verti, ait, aut bello vincendū, aut melio-
 ribus parandū esse. Apparet id quidem, inquit Philippus etiam cæco:
 iocatus in valetudinem oculorum Phæax: & erat dicacior na-
 tura, quam regem decet: & ne inter seria quidem risu satis tem-
 perans. Indignatū inde cœpit: *Ætolos*, ut quā Romani decedi Gra-
 cia inter; qui, quibus finibus Græcia sit, dicere non possint, ipsius enim
 Aetole

*Ætola Agrædæ Apodentæq; & Amphiloshoi, quæ permagna eorum pars
 fuit, Græciam non effa. An quod à sociis eorum non abstinuerim, iustam
 querelam habere cum ipsi pro lege hunc morem antiquum seruent: ut ad-
 uerſus socios ipsi suos, publicæ tantum auctoritate dempta, inuenientem
 suam militare sinant: & contraria persæpe acies in utraq; parte Ætoli-
 ca auxilia habeant? Neq; ego Cium expugnaui, sed Prusiam socium &
 amicū oppugnanti adiui: & Lysimachiam ab Thracibus vindicaui.
 sed quia me necessitas ad hoc bellū à custodia eius auertit, Thracæ ha-
 bent. Et Ætolis hæc, Attalo a Rhodijsq; nihil iure debeo, non n. à me, sed
 ab illis principium belli ortum est. Romanorum a. honoris causa Peraâ
 Rhodius, & naues Attalo cum captiuis, qui comparebunt, restitui. nā
 quod ad Nicæphorium Venerisq; templi restitutionem attinet: quid ea
 restitui possulantibus respondeam? nisi quo uno modo lucisyluæque ca-
 sa restitui possunt, curam impensamque satione me præstaturum: quo-
 niam hæc inter se reges postulare & respondere placet. Extrema eius o-
 ratio aduersus Achæos fuit: in qua orsus ab Antigoni primum, suis
 deinde erga eam gentē meritis, recitari decreta eorum iussit, quos diui-
 nos humanosq; honores cōplexa: atq; ad ea adiecit recēs de exercitu, quo
 ab se desciscissent, inuictisq; grauer in perfidiam eorum; Argōstamen
 se reddaturum ei dixit. de Corintho, cum Imperatore Romano delibera-
 turum esse, quæsiturumque simul ab eo, utrum iune urbibus decedere
 se equum censens, quas à se ipso captas iure belli habeat, an ius etiā, quas
 à maioribus suis accepisset. Patantibus Achæis Ætolisque ad ea re-
 spondere, quum prope occasum sol esset, dilato in postecum diē
 colloquio, Philippus in stationem, ex qua profectus erat, Roma-
 ni sociique in castra redierunt. Quintius postero die ad Nicæam
 (is enim locus placuerat) ad constitutum tempus venit. Philippi
 nullus vsquam nec nuncius ab eo per aliquot horas veniebat: &
 iam desperantibus venturum, repente apparuerunt naues, atq; i-
 ple quidē, quum tam graui & indigna imperarentur, inopem consili-
 diem se consumpsisse deliberando dicebat. Vulgo credebatur de indu-
 stria rem in serum tractam, ne tempus dati posset Achæis Ætolis-
 que ad respondendum, & eam opinionē ipse adhi mauit, petendo,
 ut summotus alius, ne sēpua altercando toreretur, & aliquis sinu rei im-
 poni posset, cum Imperatore Romano liceret sibi colloqui. Id primo non
 acceptum, ne excludi colloquio videretur socij: deinde quum
 haud abisteret petere, ex omnium concilio Romanus Imperator
 cum Appio Claudio Tribuno militū ceteris summotis, ad exte-
 rium litus processit. Rex eum duobus, quos pridie adhibuerat, in-
 teritū est egressus. Ibi quū aliquamdiu secreto locuti essent, quæ
 acta ad suos Philippus retulerit, minus compertum est. Quintius
 hæc retulit ad socios. Romanus eū cedere tota Illyrici ora, per fugas re-
 mittere, ac si qui essent captiui Attalo naues, & eū in copias nauales so-
 cios: Rhodius regionem, quam Peraam vocant, reddere: Iasso & Bargylus
 non cessurum. Ætolis Iherusalum Larissamque redire Thebas non red-*

Philippus
 ad facu
 leges re
 spondet.

Philippus
 & Roma-
 nus Impe-
 rator ex-
 clusis socijs
 solum collo-
 quuntur.

deve. *Achaia non Argemodo, sed etiam Corintho cessurum.* Nulli omnium placere pariter, in quibus cessurum, aut non cessurum esset, destinatio. *Plus enim amitti in his, quam acquiri. nec unquam, nisi tota deduxisset Græcia præsidia, causam et terminum deponere.* Quum hæc tota ex concilio ceterarum omnes vociferarentur, ad Philippum quoque procul stantem vox est perlata itaque; & Quintio petit, ut rem totam in posterum dis differres. profecto aut persuasurum se, aut persuaderi sibi passurum. Litus ad Thronum colloquio destinatum, eo mature conveniunt ibi. Ibi Philippus primo & Quintum, & omnes qui aderant, rogare, non se pacem turbare vellent. postremo petere semper, quo legatos Romani ad senatum mittere possent, aut hoc consilium, se pacem imperatorum, aut quascunque senatus dedisset, leges pacis accepturum. id ceteris haudquaquam placebat. nos enim aliud, quam moram, & dilationem ad colligendas vires queri. Quintius utrum id futurum fuisset, dicere si astat, & tempus verum gerendum esset. nunc hæcme instanti nihil admitti, dato spatio ad legatos mittendos nam nos, sine auctoritate senatus quicquam eorum ratum fore, quæ cum rege ipsi pepigissent: & se plorari dum bello necessariæ quietem ipæ hæcme darent) senatus auctoritatem posse. In hanc sententiam & ceteri sociorum principes concesserunt; induciisque datis in duos menses, & ipsos mittere singulos legatos ad edocendum senatum, ne fraude regis caperetur, placuit, additum induciarum pacto, ut regia præsidia Phocidæ ac Locridæ exemplo deducerentur. Et ipse Quintius cum sociorum legatis Aminandum, Athamaum regem; & quæ speciem legationis adiceret, Q. Fabium (vxoris Quinti) fororis filius erat) & Q. Fulvium, & Appium Claudium misit. Vt ventum Romæ est, prius sociorum legati, quam regis audierunt. cetera eorum oratio enuntiavit; regis consumpta est. movetur eo maxime senatum, demonstrando maris terrarumque regionis eius situm: ut omnibus appareret, si Demetrius in Thessalia, Chalcidæ in Eubœa, Corinthum in Achaia rex teneret: non posse liberam Græciam esse: quæ ut Philippum non com consilio situm, quam verius, cæpedit, eius Græcia appellare. Legati deinde regis intromissi, quibus longiorem ex oris orationem brevis interrogatio, cessurum ne vis tribus urbibus esset, sermone incidit: cum mandatum sibi de his nominatim negarent quicquam. Sic infecta pace regis dimissi. Quintio liberum arbitrium pacis ac belli permissum. Quod ut satis apparuit, non tædere belli senatum: & ipse victoriæ quam pacis audior: neque colloquium postea Philippo dedit, neque legationem aliam, quam quæ omni Græciæ decedi nunciaret, admissurum dixit. Philippus quoque agere decernendum videret, & vndique ad se contrahendas vires, maxime de Achaia: viribus, regionis ab se duerit, & magis tamen de Argis, quæ de Corintho sollicitus, optimū ratus Nabidi eam Lacedæmoniorum tyranno velut fiduciam dare, ut victori sibi restitueret: si quid aduersū accidisset, ipse haberet. Philocles, qui

*Legati ad
senatum
mittun-
tur.*

Arginorū
urbē Na-
bidi fidu-
ciariam
erat
Philopos.

Cotincho Argisque præerat, scribit, *ut tyrannum ipse conueneret*, Philocles præterit quod iam veniebat cum diuere, adijt ad pigros futuræ regi cum tyranno amicitia, filias suas regem Nabidis filius matrimonio coniungere velle. Tyrannus primo negat *aliter urbem eam se accepturam, nisi Argiuorum imperatorum decreto accessisset ad auxilium urbs esset*. deinde, ut frequenti cōtione nō alperatos modo, sed abominatos etiā nomen tyranni audiuit, causam despoliandi eos nactū ratus, *stradere ubi vellet urbem, Philocles infest*. Nōdē ignaris omnibus acceptus in urbem est tyrannus, prima luce occupat superiora omnia loca, posteq; clausē, paucis principum tumultum inter primum elapsis. eorum absentium diēteæ fortunæ; præsentib. autum atque argētum ablatum: pecuniaz im-
 petatq; ingentes, qui nō cunctanter consulēre, sine contumelia & laceratione corporū sunt dimissi: quos occidere aut retinere aliquid suspicio fuit, in feruilem modum lacerati atq; extorti. Con-
 ditione inde aduocata, rogationem promulgauit, vnam de tabulis nouis, alteram de agro vitium diuidendo. duas faces nouantibus
 res ad plebem in optimates accendendam. Posteaquam in pote-
 stare Nabidis Argiuorum ciuitas erat, nihil eius memor tyrannus, à quo eam ciuitatem, & quam in conditionem accepisset, legatos Elatiam ad Quintium & Attalum Æginæ hybernantem mittit, qui nuntiarent, *Argos in potestate sua esse, eo si ueniret Quintius ad colloquium, nō dissidere sibi omnia cum eo cōuentura*. Quintius, ut eo quoq; presidio Philippū nudaret, quum annuisset se venturum, mittit ad Attalum, ut ab Ægina Sicyonem sibi occurreret, ipse ab Anticyra decem quinquaginta milibus, quas iis forte ipsis diebus L. Quintius frater eius adduxerat ex hybernis Corcyra, Sicyonem transmisit. Iā ibi Attalus erat, qui quum tyranno ad Romanum imperatorem, non Romano ad tyrannum eundem diceret, in sententiam
 suā Quintium traduxit, ne in urbem ipsam Argos irer. Haud procul vrbe Mycenica vocatur. in eo loco ut cōgrederētur, cōuenit. Quintius cū fratre & tribunis militū paucis, Attalus cū regio cō-
 mitatu, Nicostatus Achæorum prætor, cum auxiliaribus paucis
 venit, tyrannum ibi quum omib. copijs operiētē inuenerunt. pro-
 gressus armatus cum satellitibus est in medium fere interiacentis campi: inermis Quintius cum fratre & duobus Tribunis militum, inermes item. regi prætor Achæorum, & vnus ex purpuratis laqus cingebant. Initium sermonis ab excusatione tyranni ortum: quod armatus ipse armatisque se stus, quum inermes Romanum imperatorem, regemque cerneret, in colloquium venisset. neque enim se illos timere dixit, sed exules Argiuorum. Inde ubi de conditionibus amicitiaæ cœptum agi est, Romanus duas postulare res: vnam, ut bellum cum Achæis finiret. alteram, ut aduersus Philippum
 mitteret suum auxilia. Auxilia se missurum dixit. pro pace cum Achæis, induciā impetrat, donec bellum cum Philippo finiretur.

Nabidis in Arguas crudelitate.

*Nabidis & Quintius & Qui. ty Roma imperato-
 rui collo-
 quium.*

i iis partibus cohærens Acarnaniæ. quingentos ferme passus lōgæ
 fauces erant; latæ haud amplius centum & viginti, in his angustiis
 Leucas posita est, colli applicata verso in orientem, & Acarnaniā. *Leucadia
 situm*
 ima vrbis plana sunt, iacētia ad mare: quo Leucadia ab Acarnania
 diuiditur. inde terra manq; expugnabilis est. nam & vada sunt
 itagno similiora, quàm mari: & campus tetrenus omnis, opetiq;
 facilis. itaq; multis simul locis aut subruti, aut ariete decussi rue-
 bant muri. Sed quam vrbis ipsa opportuna oppugnantibus erat,
 tam inexpugnabiles hostium animi. die ac nocte intenti reficere
 quassata muri, obstruere quæ patefacta ruinis erant, prælia impi-
 gre inire, & armis magis muros q̃ seipso mœnibus tutari. diu-
 tiusq; spe Romanorum obsidionem eam extraxissent, ni exsules
 quidā Italici generis Leucade habitantes, ab arce milites accepis-
 sent. eos tamen ex superiore loco magno cū ruinultu decurren-
 tes, acie in foto instructa iusto prælio aliquādiu Leucadij susti-
 nuerunt. interim & scalis capta multis locis mœnia, & per stragē
 lapidum ac ruinas transensum in urbem. itaq; ipse legatus ma-
 gno agmine circumuenerat pugnantes. pars in medio cæsi, pars
 armis abiectis dederunt se victori. Et post dies paucos audito *Acarna-
 niæ populi*
 11 Acarnaniarū deditionem legati venerunt. Iisdem dieb. omnia si- *dedunt se;*
 mul inclinante fortuna, Rhodij quoq; ad vindicandā à Philip- *Romanu.*
 po continentem regionem (Perzæam vocant) possellā à maiori- *Rhodij*
 bus suis, Pausistatū prætorē cum octingentis Achæis peditib. *Perzæam*
 mille & noningentis ferē armatis ex vario genere auxiliorū col- *à Philippo*
 lectis, miserunt. Galli, & Nisuetæ, & Pisuctæ, Tamiani, & Atei ex *armu vin*
 Africa, & Laodiciæ ex Asia erant. cum his copijs Paulistratus rē- *dicant.*
 debat in Stratonicēsi agro locum per opportunum, ignavis regis
 qui tenuerant, occupauit. In tempore & ad id ipsum exitum au-
 xilium nulle Achæi pedites cum centum equestribus superuenerunt.
 Theoxenus ijs præerat. Dinocrates regius præfectus recuperandi
 castelli causa primo castra ad ipsa tendebat, mouit inde ad alieū
 castellum, item Stratonicensis agri: Astragon vocant omnibusq;
 ex præsidijs, quæ multifariam disiecta erant, deuocatis, & ab ipsa
 Stratonicea Thessalorum auxiliariis, Alabanda, vbi hostes er-
 rant, ducere pergit. Nec Rhodij pugnam detrectauerunt atq; ca-
 stris in propinquis collatis, exemplo in aciem descensum est.
 Dinocrates quingētos Macedōnas dextro cornu, lxxuo Agrianos
 locati in medium accipit contractos ex castellorum (Cares ma-
 ximè erant) præsidijs, equites cornibus circūdat. Cretensium au-
 xiliarios Thracūq; Rhodia cohors dextro cornu, sinistro merce-
 narios milites, lectam peditum manum habuēte: medios mitta
 ex plu-

ex pluribus gentibus auxilia: equites leuissq; armaturæ quod erat, cornibus circumiectum. Eo die steterunt tantum acies utraq; super ripam, quæ tenni aqua interfluebat torrentis: paucisq; relictis militibus, in castra receperunt sese. Postero die eodẽ ordine instructi, maius aliquanto prælium q̃ pro numero edidẽre pugnantium. nec enim plus remota millia pedirum fugere, & centeni ferme equites, cæterum non numero tantum, nec armorum genere, sed animis quoq; paribus, & æqua spe pugnaverunt. Achæi primi corruerunt superius in Agrianos impetum fecerunt: deinde tota propere cursu transgressi amnem acies est, diu anceps pugna stetit. numero Achæi mille & ipsi quadringentos loco expulsi, inclinatis dein dextrum omne cornu. Macedones, usq; dũ ordine & velut stipata phalanx consistebat, moveri nequiverunt. postquam læuo latere nudato circumiacere hastas in venientem ex transverso hostem conari sunt: turbati extemplo, tumuluũ primo inter se fecerunt: terga deinde vertunt: postremo abiectis armis, in præcipitẽ fugam elusi, Baryllas petentes fugerunt. Eodem & Dinocrates per fugam Rhodij quantũ dies super fuit securi, receperunt sese ad castra. Satis constat, si confestim vires Stratoniceam possissent, recipi eam orbem sine certamine potuisse. Prætermissa eius rei occasio est, dum in castellis vicisq; Perææ recipiendis tempus teritur. interim animi eorum, qui Stratoniceam præsidio obtinebant, constimulati sunt. mox & Dinocrates cum ijs, qui prælio supererant, copijs intrauit muros. nequiquam inde obfessa pugnataque vrbs est: recipi nisi aliquanto post per Antiochum non potuit. Hæc in Thessalia, hæc in Achaia, hæc in Asia per eosdẽ dies ferme gesta, Philippus quum audisset Dardanos transgressos fines regni, superiora Macedonia transire: quauis toto propere orbe tertatũ, undiq; sese usq; profligante fortuna, urgebatur: tamẽ morte tristis rarus Macedonia: etiam possessione pelli, delectu raptim per vrbes Macedonum habiro, cum sex millibus pedirum & quingentis equitibus circa Srobos Pelagoniæ improviso hostes oppressit. Magna multitudo hominũ in prælio, maior prædandi cupidine palata per agros cæsa est. quibus fuga expeditior fuit, nec tãto quiddam casu pugnae, in fines suos redierunt. Ea vna expeditione non pro reliquo statu fortunæ facta: refectis suorum animis, Thessaloniceam se recipit. Non tam in tempore Punicum bellũ terminatum erat, ne simul cum Philippo foret bellandum: quàm opportunitatem Antiocho in Syria moliente bellum, Philippus est superatus: nam præterquam quod facilius cum singulis, quam si in vnum ambo simul contrulissent vires, bellatum est: Hispania quoque sub idem tempus magno tumultu ad bellum cõsurrexit. Antiochus quum priore ætate omnib. quæ in Cœle Syria sunt, ciuitatib. Ptolemæi in suam potestatem redactis, in hyberna Antiochiæ concessisset: nihilo quietiores postea res habuit. omnibus enim

Rhodij
fundunt
Macedo-
nes.

Philippus
Dardanos
appremie.

Antiochus
molitur
bellum ad.
uersus Ro-
manos.

enim regni vitib. connixus, quum ingētes copias terrestres mari-
 cinasq; comparasset, principio vetis præmissis terra cum exerci-
 tu filijs duob. Ardue ac Mithridate, iussisq; Sardibus se operiri, i-
 pse cum classe centum restatū nauium, ad hoc leuiorib. nauigijs
 cercutisq; ac lembis ducentis proficiscitur: simul per omnem orā
 Ciliciæq; & Cariz tentaturus vrbes, quæ in deditioe Ptolemæi
 essent: simul Philippum (nec dum enim debellatū erat) exercitu
 nauibusq; adiuturus. Multa egregia Rhodij pro fide erga popu-
 lum Romanum proq; vniuerso nomine Græcorum, terra mariq; *Rhodiōrū
fides erga
pop. Rom.*
 ausi sunt: nihil magnificentijs, quam quod ea tempestate nō ter-
 riti tanta mole imminētis belli, legatos ad regem miserunt: *Nep-
heli*da (promontorium Ciliciæ est, inclitum tōdere antiquo A-
 thenicisū) *si eo non contineret copias suas, se obuiam ituros: non ab
odio vlllo, sed ne coniūgi cum Philippo paterentur, & impedimēto
esse Romanis libetantib. Græciam.* Coracesium eo tēpote An-
 tiochus operib. oppugnabat: Zephyrio, & Solis, & Aphrodisiade,
 & Coryco, & superato Anemurio (promontorium id quoq; Cili-
 ciæ est) Selinunte recepto, omnibus his alijsq; eius oræ castellis
 aut metu, aut voluntate sine certamine in deditioe acceptis,
 Coracesium præter spē clausis portis tenebat eum. ibi legati Rho-
 diorum auditi, & quamquam ea legatio erat, quæ accendere re-
 gium animū posset, temperauit ira: & legatos se Rhodum missum
 respondit: *isq; mandaturum, ut renouarent vetusta iura cum em-
nitate, sua maiorumq; suorum. & uetarent eos aduentum pertimescere
regū, nihil hic aut sociū eorū noxæ futurum fraudis. nā Romanorum
amicitiā se non violaturum argumento & suā recentē ad eos lega-
tionem esse. & senatus honorifica in se decreta, respon-
q; tū forte le-
gati redierunt ab Roma, comiter auditi, dimissi q; ut tempus po-
stulabat, incerto adhuc aduersus Philippū euentu belli. Quū hæc
legati regis in cōeione Rhodiorum agerent, nuncius venit, *debe-
larum ad Cynoscephalos esse.* Hoc nūtio accepto, Rhodij, dempto
metu à Philippo omni, erat cōsiliū obuiam eundi classe Antio-
cho, illam alteram curā non dimiserunt, tuendæ libertatis ciuita-
tum sociarū Ptolemæi, quibus bellum ab Antiocho imminēbat.
 nū alias auxilijs iuuerunt, alias prouidēdo ac prēmōdō cona-
 tus hostis: causaq; libertatis fuerunt Caunijs, Mindijs, Halicar-
 nassensib. Samijsq;. Non operæ est persequi, ut quæq; acta in his
 locis sint, quum ad ea quæ proprie Romani belli sunt, vix suffi-
 ciam. Eodem tēpote & Attalus rex æger Thebis Pergamum ad-
 uect^{us} moritur, altero & septuagesimo anno: quū quatuor & qua-
 draginta annos regnasset. Huic viro præter diuitias nihil ad spē
 regni fortuna dederat his simul prudēter, simul magnifice vtendo
 effecit, primū vt sibi, deinde vt alijs nō indig^{us} videtur regno.
 victis deinde prælio vno Gallis, quæ tum gens recentē aduentu
 terribilior Asiæ erat, regium afsiuit nomen, cuius magnitudi-
 nis sen-
 tē-
 tē-*

semper animū æquauit. summa iustitia suos rexit. vnicūq; fidem socijs præstitit vxorē, ac liberos quatuor supellectiles habuit. mitis ac munificus amicus fuit, regnū adeo stabile ac firmū reliquit, vt ad tertiam stirpem possessio eius descenderit. Quum is status re-

*Bellum in
vltiore
Hispania.*

tum in Asia Græciaq; & Macedonia esset, vix dū terminato cum Philippo bello, pace certe nondū perpetrata, ingens in Hispania vltiore coortū est bellum. M. Heluius eam prouinciā obrinebat. is liris senatū certiorem fecit, Colcam & Luscinū regulos in armū esse, cum Colca decē & septem oppida, cū Luscinō validas vrbes, Cardonem & Bardonem, & maritimā oram omnem, quæ nondum animos nudauerat, ad finitimorum moies consurrecturā. His literis à M. Sergio Prætorē, cuius iurisdicctio inter ciues & peregrinos erat, tecuatis, decreuerunt patres, vt comitijs prætorum perfectis, cui prætori prouincia Hispania obuenisset, is primo quoq; tempore de bello Hispaniæ ad senatū referret. Sub idem tēpus Consules Romam venerunt, quibus in æde Bellonæ senatū habentibus, postulantiбусq; triumphū ob res prospere bello gestas, C. Arinius Labeo, & C. Vrsanius Trib. plebis, vt separatim de triumpho agerent Consules postularunt, communem se relationem de ea re fieri non passuros, ne par honos dispari merito esset. Cumq; Minucius Virriūq; prouinciā Italianā obgisse diceret, communi animo cōsilioq; se & collegas res gessisse, Cornelius adijceret: Botos aduersus se transgredientes Padū, vt Insuabrius Canomaniq; auxilio essent, depopulāte vicorum atq; agros collega, ad sua tuenda auersos esse: tribundū res tantas bello gessisse Cornelium fateri, vt nō magis de triumpho eius, quam de honore Diu immortalib. habendo dubitari posses: non iam nos illum, nec quemquam alium ciuem tantum gratia atq; opibus valuisse, vt quoniam sibi met triumphū impetrasset, collega eundē honorem impudenter petēti daret. Q. Minucium in Ligurijs lenia prælia, vix digna dictū fecisse, in Gallia magnū numerum militum amisisse. nominabāt etiam tribunos militum T. Luuencium, & Cn. Labeonū fratrem, qui aduersa pugna cum multis alijs viris fortib. ciuibz ac socijs cecidissent: oppidorum paucorū ac vicorum falsas, & in tempus simulatas sine vllē pignore deditiones factas esse. Hæ inter consules tribunosq; alterationes biduum tenuerūt, vtrūq; perseuerantia tribunorum consules separatim rēulerunt. Cn. Cornelio omnium consensu decretus triumphus & Placentini Cremonensesq; addiderunt fauore in consuli, gratias agentes, commemorantesq; obsequio se esse ab eo liberatos. plerosq; etiam, cū apud hos essent seruissimè exceptos. Q. Minucius tēpora tantū relatione, quum aduersum omnem senatū videret, in monte Albano se triumphaturū, & iure imperij cōsulari & multorum clarorum virorum exemplo dixit. Cn. Cornel. se Insuabris Canomaniq; in magistratu triumphauit. multa si ppa militaria tulit, multa Gallia spolia captiuos carpēs transuexit. multi uobiles Galliarū eurrum tradidit, inter quos quidam

Cn. Cornelij triumphus.

quidam Amilcarem ducē Pœnorum fuisse, auctores sunt. ceterū magis in se conuertit oculos Cremonēsiū, Placētiorumq; colonorum turba pileatorū, currum sequētium. Tuli in triumpho * ducenta triginta septem millia quingentos, * argenti bigati se- ** Hic nu-
ptuaginta nouem millia. * septuagenos æris militibus diuiti: du-
meris tri-
plex equi, triplex cēturioni. Q. Minucius Cōsul del. iugitib. Bot. detur re-
isq; Gallis in monte Albano triumphauit. is triumphus vt loco, & ferre H. S.
fama rerum gestarum, & quod sumptum nō erogatum ex ærario Et sic fa-
omnes sciebant, inhonoratior fuit: ita signis, carpentisque, & ciet coron.
spolijs fermē æquabat. pecuniz etiā propē par summa fuit, * æris 5163. &
translata ducenta & quinquaginta quatuor millia, * argenti biga-
dos sol.
ri quinquaginta tria millia, & ducenti. militib. cēturionibusq; & Turon.
equitib. itē in singulos datum, quod dederat collega. Secundum valcirci-
triumphū cōsulatū comitia habita. creati Cōsules L. Furius Por-
pureo, & M. Claudius Marcellus. Prt. postero die facti, Q. Fabius * Val.
Butco, P. Sēpronius Longus, Q. Minucius Thermus, M. Acilius 7900. co-
Glabrio, L. Apulsius Fullo, C. Lælius. Exitu eius anniliter a T. ron. si per
Quinto venerūt se signis collatis cū rege Philippo in Thessalia pugnas-
se. hostium exercitū suum fugatūq; Hæ. literæ prius in senatu a Sē-
nariis in-
gio Pr. deinde ex auctoritate patrum in concione sunt recitata. Ob telligas.
res prospere gestas in dies quinq; supplicatione decretæ. Breui * 70. æris
post legati & a T. Quintio, & ab rege venerūt. Macedones dedu-
dimid:um
cti extra urbē in villam publicā: ibiq; ijs locus, & laetitia præbita: coro, cū 9.
& ad zdem Bellonæ senatus est habirus. haud multa verba facta, sol. & duo-
rum Macedones quatumq; senatus consuisset, id regē facturū esse di-
bus denar.
cerent. Decē legati mote maiorum, quorum ex consilio L. Quin-
Turon.
tius imperator leges pacis Philippo daret, decreti, adiectumq; vt * Val.
in eo numero legatorum P. Sulpicius, & P. Villius essent: qui Cō-
2540.
sules prouinciā Macedoniā obtinuissem Collanis eo die postulā-
coron.
ribus, vt sibi colonorum numerus augetetur. mille aestibi iussi: * Val.
dum ne quis in eorū numero esset, qui post M. Cornelium & T. Sēpron-
nium Cōsulē hostis fuisset. Ludi Romani eo anno in citco scenaq; ron.
ab zdilib. curulibus, L. Cornelio Scipione, & Cn. Mælio Volpone, Ludi Ro-
mani &
& magnificētius quam alias facti, & lætius: propter res bello be-
mani &
ne gestas spectati, toriq; ter instaurati. Plebeij septies instaurati. Plebey.
Acilius Glabrio, C. Lælius eos ludos fecerunt. ex argēto multa-
ticio tria signa ænea, Ceteri Liberoq; & Libertæ posuerūt. L. Furius,
& M. Claudius Marcellus cōsulatu inito, quū de prouincijs age-
reant, & Italiam vtriq; prouinciā senatus decerneret: vt Macedo-
niam cū Italia fortirētur, petebāt. Marcellus prouinciæ cupidior,
pacē simulatam ac fallacē ducēdo. & rebellaturū, si exercitus inde de-
portatus esset, regē, dubios sententiæ patres fecerat. & forsità obti-
nuissent Cōsules, nī Q. Marcius Rex, & C. Atinius Labeo Tribb.
plebis se intercessuros dixissent: nī prius ipsi ad plebē tulissent vel-
lent, subterfugere cū rege Philippo pactē esse. Ea rogatio in Capitolio ad
GCG plebem*

apparuit, quam nulla in ita apud Bætoros gratia esset nam & ad Philippum gratias agentes pro redditis hominibus, perinde atq; ab ipso hi, & nō à Quintio & Romanis daretur, miserunt: & comitijs proximis Bætorarchen nullam aliam ob causam Barcillam quendam, quam quod præfectus Bætorum apud regem militarium fuisset, fecerūt, præteritis Zeuspippo, & Pististrato, alijsq; qui Romanæ societatis auctores fuerunt. Id agrè & in præsentia hi passi, & in futurum et merum ceperūt, quum ad portas prope sedente exercitu Romano ea fierent: *quid nā se futurum esset profectus in Italiam Romanis: Philippo ex propinquo socios adiuvante. & infestis hi qui partu diversa fuissent.* Dum Romana arma propinqua habebant, tollere Barcillam principē fautorum regis statuerunt: & tēpore ad eam rē capto, quum in publico epulatus reuertetur domum temulentus, prosequentibus mollihus viris, qui totius aulæ conuiuiō celebri interfuerant: ab sex armatis, quorū res Italici, tres Ætolici erant circumuentus occiditur. Fuga comitū, & quiritatio facta: & tumultus tota urbe discurrentium cum luminibus, percussoribus proxima porta enaserunt. Luce prima cōcio frequēs, velut extante indicio, ad vocem præconis cōuocata in theatro erat, palam ab suo comitatu, & obsecrans illis viris fremebāt interfectū: animis autem Zeuspippum auctorem destitabāt credis. in præsentia placuit comprehendi eos, qui simul foriscent, quæstionemq; ex his haberi. Qui dum quærentur, Zeuspippus consimili animo auerrendi ab se criminis causa in cōcionem progressus, *errare ait hominē, qui tam atrocē eadem pertinere ad illos semiuirōs crederent.* multaq; in eam partem probabiliter argumentatus, quibus fidem apud quosdam fecit, *numquam si conscius esset, oblatum se multitudinē, mentionēve eadē nullo tacuisse facturū fuisse.* alij non dubitare, obuiam eundo impudētē criminis suspensionem auerti. Torti post paulo insonares, quum scirent ipsi opinionem omnium, ea pro indicio vti, Zeuspippum & Pististratum nominauerūt: nullo adfecto, cur scire quicquam viderentur, argumento. Zeuspippus tamen cum Stratonida quodā nocte perfugit Tanagrā, suam magis conscientiam, quam indicium hominum nullius rei confictorum metuens. Pististratus spretis indicibus Thebis manebat. Seruus erat Zeuspippo, totius interuocius & minister rei quem indicem Pististratus timebat, eo ipso timore ad indicium protraxit. literas ad Zeuspippū mittit, *seruum consciū tolleret. non tā idoneum ad celandam rē cum videri sibi, quā ad agendam fuerit.* has qui tulit literas, tollit Zeuspippo dare quamprimum. is, quia non sibi conueniendū eius copia fuit, ipsi illi seruo, quem ex omnib. domino fidissimum credebat, tradidit: & adiecit, *à Pististrato de re magnopere pertinens ad Zeuspippum esse.* Cōscientia ictus, quū ex templo traditorum eas affixisset, aperit perlectis literis pauidus Thebas transfugit. Et Zeuspippus quidem fuga serui motus, Athenas, tutiorem exilio locū

*Thebani
Bæotiq;
in latro-
cinis
vertun-
tur.*

ratus, concessit. De Pisistrato aliquæ quæstiones tormentis habita-
tæ: & sumptu supplicium est. Efferauit ea cædes Thebanos Bæo- x v
tosq; omnes ad execrabile odium Romanorum, Zuspippum prin-
cipem gentis id facinus consensisse. ad rebellandum neq; vires, neq; du-
cem habebant. proximu bello quod erat, in latrocinium versi, al-
ios hospites, alios vagos per hyberna milites ad varios cōmean-
tes vsus excipiebant. quidam in ipsis itineribus ad notas latebras
infradantibus, pars in deserta per fraudē diuersoria deuecti deduc-
tiq; opprimebantur. postremo non tantum odio, sed etiam auidi-
tate prædæ ea facinora faciebant: quia negociandi sermē causa
argentum in zonis habentes in comæatib. erant. Quum primo
pauci, dein indies plures desiderarentur, infamis esse Bæotia o-
mnis cœpit: & timidius q̄ in hostico egredi castris miles. tū Quinti-
us legatos ad quærendū de latrocinis per ciuitates mitit. Plu-
rimi pedites circa Copaidem paludem inuenti: ibi ex limo eruta,
erecta atq; ex stagno cadaueta, saxi aut amphoris, vt pondere
traherentur in profundum, annexa multa facinora Acræphiæ, &
Coronæ facta inueniebantur. Quintius primo noxios tradi sibi
iussit, & pro quingenti militibus (tot n. intercepti erant) * quingenta
talenta Bæotos conferre. quorum neutrum quum fieret, verbis tan-
tum ciuitates excusaret, nihil publico consilio factum esse: missis A-
rchonas, & in Achaia legatis, qui testarentur locis, iusto pique
bello se persecuturū Bæotos: & cum parte copiatū P. Claudio Acræ-
phiæ ire iussu, eum parte Coronæ circumdedit: euastatis prius ag-
ris, quæ ab Elatia duo diuersa agmina iere. Hac percussis clade
Bæoti, quū omnia retrote ac fuga complessent, legatos mittunt.
qui quū in castra non admitterecur, Achæi Atheniensesque su-
peruenerunt. Plus auctoritatis Achæi habuerunt deprecantes: ac
ni imperi assent pacem Bæotis, bellum simul gerere decreuerunt.
Per Achæos Bæotis copia adeundi alloquendique Romanum fa-
cta est, iussisq; tradere noxios, & multæ nomine * triginta talen-
ta confectæ, pax data: & ab oppugnatione recessum. Post paucos xvi
dies decem legati ab Roma venerunt, quorum ex cōsilio pax da-
ta Philippo in has leges est. Omnes Græcorum ciuitates, quæ in Euro-
pa, quæ in Asia essent, libertate æ suas leges haberent. quæ earum sub
ditione Philippo fuissent, præsidia ex his Philippus deduceret: his, quæ in
Asia essent, Euroio Padassiq; & Bargyllis, & Iasso, & Myrina, & Aby-
do & Thasso, & Perintho: eas quoq; enim placere liberas esse. De Ciano-
rum libertate, Quintius: Prusia Bithyniorū regi scriberet quid senatus i
& decem legatis placuisset. captiuos, transfugasq; reddere Philippum Roma-
nis, & naues omnes telas tradere: quin & regiā unam inhabilis præp-
tæ magnitudinis, quæ sexdecim versus emorum agebant: ne plus quingen-
tis sinerum inuissu senatus gereres. * mille talentum daret populo Romano:
dimidii m. præsent, dimidii m. pensionibus decē annorum. Valerius An-
tias,

* Val.
100000.
coron.

* Val.
180000.
coron.
Pax cum
Philippo
leges.

* Valen-
600000.
cor.

tias, quare: nunt nullum pōdo argenti vectigal in decem annos,
 triginta quaterina millia pondo, & ducenta, præsens viginti millia
 pondo idem nominatim adiectum scribit, ne cum Eumene Attali
 filio (nouus is tunc rex erat) bellum gereret. In hæc obſides accepti,
 inter quos Demetrius Philippi filius Adiciit Valerius Antias, At-
 talo abſenti *Ægimam in ſulā elepharicoſq; dono datus, & Rhodis Strato-*
nica Caria, utq; alias vrbes, quas Philippus tenuiſſet: Athenienſib; in-
ſulas dadas, Paron, Imbrū, Delum, Scyrum. Omnib; Græciæ ciuitat-
 ribus hanc pacem approbantibus, ſoli Ætoli id decretum decem
 legatorum clam muſſantes carpebant. *litteras inanes vana ſpecie li-*
bertatis adumbratas eſſe. tur enim alias Romanis tradi vrbes, nec nomi-
 nari eæ: alias nominari, & ſine traditione inbere liberæ eſſe niſi ut que
 in Aſia ſint, liberentur, longinquitate ipſa tutiores: q̃ in Græcia ſint, na-
 rompnatæ interceptur, Corinthus, & Chalcis, & Orecum, cum Eretria
 & Demetriade. Nec tota ex vano criminatio erat, dubitabatur n. de
 Coriotho, & de Chalcide, & Demetriade, quia in ſenatus conſultio,
 quo miſi decem legati ab vrbe erant, cæteræ Græciæ atq; Aſiæ
 huius dubie liberabantur; de his trib; vrbus legati, quod temp-
 ra Reipublicæ poſtularent, id è Republica fideque ſua facere ſta-
 tuere iuſſi erant. Antiochus rex erat: quē tranſgreſſurum in Euro-
 pam, quū primum ei res ſux placuiſſent, non dubitabant. ei tā op-
 portunas ad occupandū parere vrbes volebant. Ab Elatia Anticy-
 tam cum decē legatis, inde Corinthū traiecit. ibi conſilia decem
 legatorū tractabatur. Identidem Quintius: liberandam omnem
 Græciam, ſi Ætolorum linguas recundere: ſi veram caritatē, maiestātē
 apud omnes nōminū Romani vellent eſſe: ſi fidem facere, ad liberandam
 Græciā, non ad tranſferendum à Philippo ad ſe imperium, ſi mare tra-
 ſiſſe, nihil contrā ea de libertate vrbiū alii dicebāt. ceterum ipſis
 tuſuſſe eſſe, manere pauſſer ſub tutela præſidij Romani, quā pro Philip-
 po Antiochum dominū accipit. Poſtremo ita decretum eſt: Corinthus
 redderetur Achaïis, ut in Acrocorintho tamē præſidium eſſet: Chalcidem
 ac Demetriade reſerui, donēc cura de Antiocho deceſſiſſet. Iſthmiorum Iſthmia
 ſtatim ludicrum a dedit. ſemper quidem & alias frequens, quum celebra-
 propter ſpectaculi ſtudium inſtitum genti, quo certamina omnis tur.
 generis ætium viriumque ac potniticatis viſuntur: tum quia pro-
 pter opportunitatē loci per duo diuerſa maria omnium Græcorū
 vndiq; conuentus erat. Sed ex ſpectatione erecti, qui deinde ſta-
 tus futurus Græciæ, quæ ſua fortuna eſſet: alii non taciti ſolum o-
 pinabantur, ſed ſermonib; etiam ferebant. Romani ad ſpectacu-
 lum coſederunt. & præco cum rubicine, ut mos eſt, in mediam a-
 renam, vnde ſolemnī carmine ludicrum indicī ſolet, proceſſit: &
 tuba ſilentio factō ira, p̃nuntiat: *Senatus Romanus, & T. Quintius*
imperator, Philippo rege, Macedonib; ſq; deuictis, liberos, immunes ſui-
legib; eſſe iubet Corinthios, Phocenſes, Locrenſesq; omnes, & in ſulā E-
ubœam: & Magnetes, Theſſalos, Perræbios, Achaos, Phickiotas. p̃ce-
tes libera-

suerat omnes gentes, quæ sub ditione Philippi regis fuerat. Audita voce præconis, maius gaudium fuit quàm quod vniuersum homines caperent, vix satis credere se quisq; audisset: alij alios inuerti mirabundi, velut somnij vanam speciem: quod ad quemq; pertinere, suarum aurium fidei minimum credentes, proximos interrogabant. Reuocatus præco, quum vniquisq; non audire, sed videre libertatis lux nunciari auerit: iterum pronuntiaret eadem rum ab certo iam gaudio tantus cū clamore plausus est ortus, rotisq; repetitus, vt facile appareret, nihil omnino bonorum multitudini gratius, quam libertatem esse. Ludicū deinde ita raptim peractum est, vt nullius nec animi, nec oculi spectaculo intenti essent: adeo vni gaudium præoccupauerat omnium aliarum sensum voluptatum. Ludis vero dimissis, cursu prope omnes rendere ad imperatorem Romanū: vt ruente turba in vnum, adire, cōtingere dextram cupietium, coronas lemniscosq; iactetium, haud procul periculo fuerit. Sed erat tritum ferme & triginta annorum, & quum robur iuuentutis, tūq; gaudium ex tam insigni gloriæ fuit, vires suppedibant: nec præsens omnium modo effusa lætitia est, sed per multos dies gratis & cogitationibus & sermonibus reuocata: *Essi aliquam in terra gentem, quæ sua impensa, suo labore ac periculo bella gerat pro libertate aliorum: nec hoc finitimu, aut propinqua vicinitas hominib; aut terræ cōtinenti iunctu præstet maris traieciat: ne q; toto orbe terrarum iniustum imperium sit. & vbiq; ius, fides, lex potentissima sit. vna v; se præconis liberatas omnes Græciæ atq; Asiæ urbibus. hoc ipse concipere audaci animi fuisse: ad effectum adducere, virtutis & fortune ingeniu. Secundum ista iam Quintius, & decem legati legationes regum, gentium, ciuitatumq; audiuerunt. Primi omnium regis Antiochi vocati legati sunt his eadem quæ ferè Romæ erat verba sine fide rerum iactantibus, nihil iam perplexæ, vt ante, quum dubiæ res incolumi Philippo erant: sed aperte pronuntiatum, vt excederet Asiæ urbibus: quæ aut Philippi, aut Ptolemæi regum fuissent; abstineret liberas, omnesque Græcæ: ante omnia denuntiaturum, ne in Europam aut ipse transiret: aut copias traiceret. Dimissis regis legatis, conuentus gentium ciuitatumq; est haberi cœptus eoque maturus peragebatur, quod decreta decem legatorum ciuitates nominatim pronuntiabant. Orestis, (Macedonum ea gens est, quod primi ab rege defecissent, suæ leges reddidit. Magnetes & Perææ, & Dolopes liberi quoque pronuntiati. Thessalorum genti præter libertatem concessam, Achæi Phthioræ dati, Thebis Phthioticis & Pharsalo excepto. Ætolos de Pharsalo & Leucade postulantes vt ex fœdere sibi restituerentur, ad senatum reiecerunt. Phœoces, Locreæ, & quæ sicut ante fuerant adiecta, decreti auctoritate, his cōtribuerunt. Corinthus & Triphylia & Herea (Peloponnesi & ipsa vrbis est) reddita Achæis. Oreum & Eretriam decem legati Eumæi*

*Quintius
& decem
legati le-
gationes
regum &
gentium
audiunt.*

regi Atrali filio dabant: dissentiente Quintio, venit res in arbitrium senatus. senatus libertatem his ciuitatibus dedit, Carysto adiecto. Pleoratho, Lycus, & Patheni dati. Illyriorum utraq; gens sub ditione Philippi fuerat. Aminandrum tenere iusserunt castella, quæ per belli tempus Philippo capta ademisset. Dimisso conuentu, decem legati partiti munia inter se, ad liberandâs suâ quisque regionis ciuitates discesserunt: P. Lentulus Dargyllas, L. Stertinius Hephæstiam & Thassum & Thraciæ verbes, P. Villius & L. Tereuius ad regem Antiochum, Cn. Cornelius ad Philippum, eui de minorib; rebus editis mandatis, percontatus, si consilium non utile solum, sed etiâ salutare admittere auribus possit: quum rex gratias quoq; acturum diceret, si quid quod in rem suam esset, expromeret. magnopere ei suadet, quoniam pacem impetrasset. ad societatem amicitiamq; petendam mitteret Romanos legatos: ne si quid Antiochus moueret, expectasse, & temporum opportunitates captasse ad bellandum uideri posset. Ad Tempe Thessalica Philippiis est conuentus. qui quum se missum exemplo legatos respondisset: Cornelius Thermopylas, vt frequens Græciæ stas diebus esse solet conuentus (Phylaicum appellant) venit, Ætolos præcipue monuit, vt constanter & fideliter in amicitia populi Romani permanerent. Ætolorum principes alij interquesti sunt, quod non idem erga suam gentem Romanorum animus esset post victoriam, qui in bello fuisset: alij foetocius incôfartur, exprobrantq; non modo uincisse Ætoli Philippum, sed ne transire quidem in Græciam Romanos potuisse. Aduersus ea respondere, ne in altercationem excederet res, quum super sedisset Romanus: omnia corâ qua imperaturos, si Româ misissent, dixit. itaq; ex auctoritate eius decreti legati sunt. Hunc finem bellum eû Philippo habuit. Quû hæc in Græcia Macedoniaq; & Asia peteretur, Etruriam infestam prope coniuratio seruotum fecit. ad quærendam opprimendamque eam M. Acilius prætor, eui inter ciues peregrinosque iurisdicatio obtrigerat, quum vna ex duab; legione verbanis milis, alios iâ congregatos pugnando vicit. ex his multi occisi, multi capti. alios verberatos crucib; affixit, qui principes coniurationis fuerant. alios domois restituit. C. Sules in prouincias profecti sunt. Marcellum Boiorum ingressum fines, fatigato per diem totum milite via facienda, castra in tumulo quodâ potentē, Corolamus, regulus Boiorum cum magna manu adortus, ad tria millia hominum occidit, & illustres viri aliquot in illo tumultuario prælio ceciderunt: inter quos præfecti sociûm T. Sëpronius Gracchus, M. Iunius Sullanus: & tribuni militum de legione secunda, A. Ogoln^{us} & P. Claudius. castra tamen ab Romanis impigre permunita, retentaque, quum hostes à prospici pugnâ nequiquam oppugnassent. Statiuis deinde ciuitatē per dies aliquot sese tenuit, dum & faucios curaret, & tanto terrore animos milicum reficeret. Boi, vt est gens minime ob moræ tadium

Corneli
dy Ætolo-
rum collo-
quium.

Coniura-
tio seruotum in E-
truria.

Corolam^{us}
regulus
Boiorum
ad tria
millia Ro-
manorum
occidit.

*Narcellum
Gallorum
quadra-
in a mil-
lia cecidit.*

patiens, in castella sua vicofq; dilapsi funt. Marcellus Pado con-
fessum traiecit in agrum Comensem, vbi Insu-
bres Comensib. ad
arma excitis castra habebant, ducit. legiones in ipso itinere prae-
liū cōmittunt. & primo adeo acriter inuaserunt, vt antesignanos
impulerint. quod vbi animaduertit, veritus ne moti semel pelle-
rentur, cohortem Maiforum opposuit: & equitum Latino-
rum omnes turmas in hostē emisit. quorum quum primus secundusq;
impetus retulisset inferentem se ferociter hostem, confirmata &
reliqua acies Romana restitit primo, deinde signa acriter intulit,
nec vltra sustinuerunt certamen Galk, quin terga verterent, atq;
effuse fugerent. In eo praelio supra quadraginta millia hominum
caesa, Valerius Antias scribit. *Quingenta septem signa militaria ca-
pta, & carpēta quadringenta triginta duo, & aureos torques multos, ex
quibus vnum magni ponderis Claudius in Capetelio Ioni donum in ade
posuim* scribit. Castra eo die Gallorum expugnata, direptaque, &
Comum oppidum intra dies paucos caprum. Castella inde duo-
decim triginta ad cōsulem defecerunt. Id quoq; inter scitpiores am-
bigitur, vtrum in Boio prius, an Insu-
bros consul exercitū induxe-
rit, aduersamq; prospera pugna obliterauerit: an victoria ad Com-
um parua, deformatā clade in Boios accepta sit. Sub hāc tā varia
fortuna gesta, L. Furius Purpureo alter cōsul per riuum Sappini. ^{III}
am in Boios venit. Iam castris Mutilo appropinquabat, quū ven-
tus ne intercluderetur simul a Boijs Liguribusq;, eadē via qua
adduxerat, rediit, & magno circuitu per aperta, eaq; ruralia
ad collegam peruenit. dein iunctis exercitibus primum Boiorum
agrum vique ad Felsinam oppidum popultantes peragraverunt.
Ea vrbs ceteraq; castella, & Boij fere omnes, praeter iuuentutem,
quae praedandi causa in armis erat, (tunc in deuias sylvas recesser-
at) in ditionem venerunt. In Ligures deinde traductus exercitus.
Boij negligentius coactum agmen Romanorum, quia ipsi procul
abesse viderentur, improviso aggressuros se rati, per occultos se-
curi sunt. quos non adepti. Pado repente nauibus traiecit, Leuos
Libuosq; quum persuassissent, redeuntē inde Ligurum extremū
sine cuni agresti praeda in agmen incidunt Romanum. Celerius
praelium aciusq; cōmissum, quam sit tempore locoque ad cer-
tamen destinatis, praeparatis animis concurrissent. Ibi quan-
tum ad stimulandos animos ira haberet, apparuit. nam ita cadis
magis quam victoriz audi pugnatur Romanis. vt vix nuncium
cladis hosti relinquerent. Ob eas res gestas, consuluni literis Ro-
mam aliatis, supplicatio in triduum decreta est. Breui post Mar-
cellus Romam venit, triumphusq; ei magno consensu parum
est decretus. Triumphauit in magistratu de Insu-
bribus & Com-
ensibusq;. Boiorum triumphis spē collegae reliquit: quia ipsi proprie
aduersa pugna in ea gente euecerat, collegae secunda. Multa
spolia hostium captiuus capientis traducta: multa militaria signa
lato,

*Marcellus
de Insu-
bribus &
Comen-
sibus tri-
umphat.*

lata *æris trecenta viginti millia *argenti bigati duceba triginta
 quatuor millia. in pedites singulos dari *ocingenti æris: triplex
xxv equiti, centurioniq; Eodē anno Antiochus rex quū hybernasset
 Ephesi, omnes Asiæ ciuitates in antiquā imperij formulā redigere
 est conatus: reliquas quidem, aut quia locis planis positæ erant,
 aut quia parum mœnib; armisq; ac iuuentuti fidebant, haud dis-
 ficulter iugum accepturas. Smyrnæ & Lampacus libertatē vsur-
 pabant, periculumq; erat, ne si cōcelsū his foret, quos metuebat,
 Smyrnā in Æolide Ioniaque, Lampacū in Helleponto, aliz
 vrbes sequerentur. Igitur & ipse ab Epheso ad Smyrnā obsiden-
 dam misit: & quæ Abydi copiæ erant præsidio tantum modico re-
 licto, duci ad Lampacum oppugandū iussit, nec vitā tantum ter-
 rebaris: sed per legatos leniret alloquendo castigandoq; temerita-
 tem & pertinaciam, spem conabatur facere, *breui quæ petierat ha-*
bisuros. & tum satū & ipsi & omnib; aliis apparere, ab rege impetratū
eos libertatem, non per occasionem & aptam habere. Aduertis quæ re-
 spondebat, nihil neq; mirari, neq; succensere Antiochum debere, si spē
 libertatis diffusi nō satū a quo animo paterentur. Ipse initio veris, na-
 uibus, ab Epheso profectus, Hellepontum petiit. terrestres copias
 ad Abydum traiecit Chersonesi vrbe: terrestri naualem exerci-
 tū iunxit, & quia clauferant portas, circumdedit mœnia armatis,
 & iam opera admoventi, dedirio est facta. Idem metus tum inco-
 lentes alias Chersonesi vrbes in deditiōem dedit. Lyfimachiam
 inde omnib; simul naualib; terrestribusq; copiis venit. q̄ quū de-
 sertam ac stritam prope ruinas inuenisset, (ceperant autem, dire-
 ptamq; incenderant Thracæ paucis ante annis) cupido eum re-
 stituendi nobilem vrbe, & loco sitam opportuno, cepit. itaque
 omni cura simul est aggress*, & tecta murosq; restituere, & partim
 Lyfima-
 redimere seruientes Lyfimachiensis, partim fuga sparsos p Hel-
 lepontum Chersonesumq; conquirere, contrahereq; partim no-
 uos colonos, spe cōmodiūm proposita, asseribere, & omni mo-
 do frequentare. simul vt Thracum summoueretur metus, ipse
 parte dimidia terrestrium copiarum ad depopulandum proxima
 Thraciæ est profectus: partē, naualesque socios oēs reliquit in o-
 perib; reficiendæ vrbs. Sub hoc tempus & L. Cornelius missus ad
 senatu ad ditimenda inter Antiochum Ptolemæumque reges cer-
 tamina, Selymbriæ substitit; & decem legatorum P. Lentulus à
 Bargyllis, P. Villius & L. Terentius à Thasso Lyfimachiam peti-
 erunt. eodem & à Selymbria L. Cornelius missus
 eos dies Antiochus conuenerunt. Primus congressus cum legatis,
 & deinceps inuitatio benigna & hospitalis fuit, vt de mādatis sta-
 tuq; præfetti Asiæ agi cōceptū est, animi exasperati sunt. Romani:
omnia acta eim; ex quo tempore à Syria classe soluisset, displicere senatus eim;
non dissimulabant, restituique Ptolemæo ciuitates omnes, quæ ditionis
eius fuissent, æquum consuebant. nam quod ad eas ciuitates attine-

* Val.
 3020. co-
 ron.
 * Valet
 23400.
 cor.
 * Alias o-
 cio geni,
 qui faci-
 unt 36.
 solid. cū
 ro. dena.
 Turo,
 Antioch*
 Smyrnā
 & Lamp-
 acum
 oppugnat.

Antioch*
 & Lyfima-
 chiam re-
 stituit.

Antiochi
 & legato-
 rum Ro-
 manorum
 conuen-
 tus.

*Narcellum
Callorum
quadra-
in: a mil-
lia cecidit.*

patiens, in castella sua vicofq; dilapsi sunt. Marcellus Pado con-
fectum traiecit in agrum Comensem, vbi Insu-
bres Comensib. ad
arma excitis castra habebant, ducit. legiones in ipso itinere præ-
liū cōmittunt. & primo adeo acriter inuaserunt, vt antesignanos
impulerint. quod vbi animaduertit, veritus ne morti semel pelle-
rentur, cohortem Maiorum opposuit: & equitum Latinorum om-
nes turmas in hostē emisit. quorum quum primus secundusq;
impetus retudisset inferentem se ferociter hostem, confirmata &
reliqua acies Romana testitit primo, deinde signa acriter intulit.
nec ultra sustinuerunt certamen Galk, quin terga verterent, atq;
effuse fugerent. In eo prælio supra quadraginta millia hominum
cæsa, Valerius Antias scribit. *Et quingenta septem signa militaria cap-
ta, Et capta quadringenta triginta duo, Et aureos torques multos, ex
quibus vnum magni ponderis Claudius in Capetio loco donum in ade
positum scribit.* Castra eo die Gallorum expugnata, direptaque, &
Comum oppidum intra dies paucos caprum. Castella inde duo-
dextiginta ad cōsulem defeeciunt. Id quoq; inter scriptores am-
bigitur, verum in Boio prius, an Insu-
bres consul exercitū in duxe-
rit, aduersamq; prospera pugna oblitterauerit: an victoria ad Co-
mum parata, deformata clade in Boiis accepta sit. Sub hæc tã varia
fortuna gesta, L. Furius Purpureo alter cōsul per tribum Sappini-
am in Boios venit. Iam castris Mutilo appropinquabat, quū ven-
tus ne intercluderetur simul à Boiis Liguribusque, eadē via qua
adduxerat, rediit, & magno ei euitu per aperta, eaq; cuncta loca
ad collegam peruenit. dein iunctis exercitibus primum Boiorum
agrum vsque ad Felsinam oppidum populantes peragruerunt.
Ea vrbs ceteraq; castella, & Boij fere omnes, præter iuuentutem,
quæ prædandi causa in armis erat, (tunc in deuias sylvas recesser-
at) in ditionem venerunt. In Ligures deinde traductus exercitus.
Boij negligentius eoactum agmen Romanorum, quia ipsi procul
abesse viderentur, improviso aggressuros se rati, per oculos se-
euti sunt. quos non adepti, Pado repente nauibus traiecto, Lquos
Libusq; quum persuasissent, redeuntes inde Ligurum extremq;
sine cuni agresti præda in agmen incidunt Romanum. Celerius
prælium acriusque cōmissum, quam sit tempore locoque ad cer-
tamen destinatis, præparatis animis econcursissent. Ibi quantam
vim ad stimulandos animos ira haberet, apparuit. nam ita cædis
magis quam victoriæ audi pugnauerunt Romani. vt vix nuntium
cladis hosti incliquerent. Ob eas res gestas, consulum literis Ro-
mam allatis, supplicatio in triduum decreta est. Breui post Mar-
cellus Romam venit, triumphusque ei magno consensu patrum
est decretus. Triumphauit in magistratu de Insu-
bribus, Comen-
sibusq;. Boiorum triumphus sp̄e collegæ reliquit: quia ipsi proptie
aduersa pugna in ea gente cucerat, collegæ secunda. Multa
spolia hostium captiuis carpentis traducta: multa militaria signa
lata,

*Marcellus
de Insu-
bribus &
Comen-
sibus tri-
umphat.*

lata *æris trecenta viginti millia *argenti bigati ducena triginta
 quatuor millia. in pedites singulos dati *octingenti æris: triplex
 equiti, centurioniq; Eodē anno Antiochus: ex quō hybernasset
 Ephesi, omnes Asiæ ciuitates in antiquā impetij formulā redigere
 est conatus: reliquas quidem, aut quia locis planis positæ erant,
 aut quia parum mœnib; armisq; ac iuuentuti fidebant, haud dif-
 ficulter iugum acceperunt. Smyrna & Lampſacus liberae vsur-
 pabant, periculumq; erat, ne si cōcelsū his foret, quos metuebat,
 Smyrnam in Æolide Ioniaque, Lampſacū in Helleſponto, aliz
 vrbes sequerentur. Igitur & ipse ab Epheso ad Smyrnam obsiden-
 dam misit: & quæ Abydi copiæ erant præsidio tantum modico re-
 lecto, duci ad Lampſacum oppugnandū iussit, nec vitantū rer-
 rebat: sed per legatos leniter alloquendo castigandoq; temerita-
 tem & pertinaciam, spem conabatur facere, breui qua peterent ha-
 bituros, & cum satis & ipſis & omib; aliis apparere, ab rege impetratū
 eos libertatem, non per occasionem raptam habere. Aduersus quæ re-
 spondabant, nihil neq; mirari, neq; succensere. Antiochum debere, si ipſe
 libertatis differt, nō satis a quo animo paterentur. Ipse initio veris, na-
 uibus, ab Epheso profectus, Helleſpontum petit. terrestres copias
 ad Abydum traiecit Chersonesi urbem: terrestri naualem exerci-
 tū iouxit, & quia clauſerant portas, circumdedit mœnia armatis,
 & iam opera admoventi, deditio est facta. Idem metus tum inco-
 lentes alias Chersonesi vrbes in deditiōem dedit. Lyſimachiam
 inde omib; simul naualib; terrestribusq; copiis venit. q̄ quō de-
 fertam ac straram prope ruinas inuenisset, (ceperant autem, dire-
 ptamq; incendere Thracæ paucis ante annis.) cupido cum re-
 stituendi nobilem urbem, & loco sitam opportuno, cepit. itaque
 omni cura simul est aggress⁹, & recta murosq; restituere, & partim
 redimere seruientes Lyſimachienſes, partim fuga sparsos p̄ Hel-
 leſpontum Chersonesumq; conquirere, contrahereq; partim no-
 uos colonos, spe cōmodorum proposita, alſcribere, & omni mo-
 do frequentare. simul vt Thracum summoneretur metus, ipse
 parte dimidia terrestrium copiarum ad depopulandum proxima
 Thraciæ est profectus: partē, naualesque focios oēs reliquit in o-
 perib; reficiendæ vrbis. Sub hoc tempore & L. Cornelius missus ab
 ſenatu ad dirimenda inter Antiochum Ptolemæumque reges cer-
 tamina, Selymbriæ subſtitit: & decem legatorum P. Lentulus a
 Baryſis, P. Villius & L. Terentius a Thafſo Lyſimachiam peti-
 erunt. eodem & a Selymbria L. Cornelius, & ex Thracia post pau-
 cos dies Antiochus conuenerunt. Primus congreſſus cum legatis,
 & deinceps inuitatio benigna & hoſpitalis fuit, vt de mādatis ſta-
 tuq; præſenti Asiæ agi cōceptū est, animi exaſperati ſunt. Romani
 omnia acta eius, ex quo tempore à Syria claſſe ſoluisset, diſplicare ſenatus
 non diſſimulabant, reſtituēque Ptolemæo ciuitates omnes, qua ditione
 eius fuiſſent, æquum conſebant. nam quod ad eas ciuitates attine-

* Val.
 3020. co-
 100.
 * Valet
 23400.
 cor.
 * Alias o-
 100 geni,
 qui faci-
 unt 36.
 ſolid. cū
 10. dena.
 Turo.
 Antioch⁹
 Smyrnam
 & Lamp-
 ſacum
 oppugnat.

Antioch⁹
 Lyſima-
 chiam re-
 ſtituit.

Antiochi
 & legato-
 rum Ro-
 manorum
 conuen-

lata *æris trecentâ viginti millia *argenti bigati ducehæ triginta
 quatuor millia. in pedites singulos dati *octingenti æris: triplex
 xiv equiti, centurioniq. Eodē anno Antiochus: ex quū hybernauisset
 Epheli, omnes Asiæ ciuitates in antiquâ impetij formulâ redigere
 est conatus: reliquas quidem, aut quia locis planis positæ erant,
 aut quia parum mœnib. armisq. ac iuuentuti fidebant, haud dif-
 ficulter iugum accepturas. Smyrna & Lampacus libertatē vsur-
 pabant, periculumq. erat, ne si cōcelsū his foret, quos metuebat,
 Smyrnam in Æolide Ionique, Lampacū in Hellesponto, alia
 vrbes sequerentur. Igitur & ipse ab Epheso ad Smyrnam obsiden-
 dam misit: & quæ Abydi copiæ erant præsidio tantum modico re-
 licto, duci ad Lampacum oppugandū iussit, nec vitantū ter-
 rebar: sed per legatos leniter alloquendo castigandoq. remitti-
 tem & pertinaciam, spem conabatur facere, *boni quæ poterint ha-*
bituros. Et tum satū & ipsi & omnib. aliis ap. parere, ab rege impetratū
eas libertatem, non per occasionem raptam habere. Aduersus quæ res-
 pondēbant, nihil neq. mirari, neq. succensere Antiochum debere, si ipse
 libertatē diffusi nō satū a quo animo paterentur. Ipse initio veris, na-
 uibus, ab Epheso profectus, Hellepontum petiit. terrestres copias
 ad Abydum traiecit Chersonesi urbem: terrestri naualem exerci-
 tū iouxit, & quia clauseraut portas, circumdedit mœnia armatis,
 & iam opera ad mouenti, deditio est facta. Idem metus tum inco-
 lentes alias Chersonesi vrbes in deditiōem dedit. Lyfimachiam
 inde omnib. simul naualib. terrestribusq. copiis venit, q. quū de-
 sertam ac stratam prope ruinas inuenisset, (ceperant autem, dire-
 ptamq. incenderant Thracæ paucis ante annis) cupido eum re-
 stituendi nobilem urbem, & loco sitam opportuno, cepit. itaque
 omni cura simul est aggressus, & celsa murosq. restituere, & partim
 Lyfima-
 chiam re-
 redimere feruientes Lyfimachieus, partim fuga sparsos p Hel-
 lespontum Chersonesumq. conquirere, contrahereq. partim no-
 struit.
 uos colonos, spe cōmodorum proposita, ascribere, & omni mo-
 do frequentare. simul vt Thracum summo ueretur metus, ipse
 parte dimidia terrestrium copiarum ad depopulandum proxima
 Thraciæ est profectus: paritē, naualesq. socios oēs reliquit in o-
 xxv perib. reficiendæ urbis. Sub hoc tempore & L. Cornelius missus ab
 senatu ad dirimenda inter Antiochum Ptolemæumque reges cer-
 tamina, Selymbriæ substitit: & decem legatorum P. Lentulus &
 Bargyllis, P. Villius & L. Terentius a Thallo Lyfimachiam peti-
 erunt. eodem & a Selymbria L. Cornelius, & ex Thracia post pau-
 cos dies Antiochus conuenerunt. Primus congressus cum legatis,
 & deinceps in uisitatio benigna & hospitalis fuit, vt de mādatis sta-
 tuq. præsentis Asiæ agi ceptū est, animi exasperati sunt. Romani:
Antiochi & legato- rum Ro- manorum omnia alia ciues, ex quo tempore à Syria classe soluisse, displicere senatus sui.
non dissimulabant, restituique Ptolemæo ciuitates omnes, quæ deditio-
ei suissens, æquum censebant. nam quod ad eas ciuitates attine-

* Val.
 3020. co-
 ton.
 * Vale
 23400.
 cor.
 * Alias o-
 cto geni,
 qui faci-
 unt 36.
 solid. cū
 10. dena.
 Turo.
 Antioch*
 Smyrnam
 & Lamp-
 acum
 oppugnat.

Antioch*
 Lyfima-
 chiam re-
 struit.

Antiochi
 & legato-
 rum Ro-
 manorum

conuen-

*Antiochi
responsio,*

ret, quæ à Philippo possessas Antiochus per occasionē, auerso Philippo in Romanum bellum interceptisset, id vero ferendum non esse; Romanos per tot annos terra marique tanta pericula ac labores exhausisse, Antiochum belli pramia habere. Sed ut in Asiam aduentus eius dissimulari à Romanis, tanquam nihil ad eos pertinens, potuerit; quod iam etiam in Europam omnibus navalibus terrestribusq; copiis transierit, quantum à bello aperto Romanis abesse illum quide etiam in Italiam traiecit, negaturum. Ad earex, Sati iam ante videre se, Romanos inquirere, quid Regi Antiocho faciendum; at quousq; terra marisq; progrediendum fuerit ipsis, non cogitare. Asiam nihil ad populum Romanum pertinere; nec magis illi inquirendum esse, quid Antiochus in Asia, quam Antiocho, quid in Italia populus Romanus faciat. Quod ad Ptolemaum attineat, cui ademptas ciuitates querantur: sibi cum Ptolemao & amicitia esse. Quid aere se, ut breui etiā affinitas iungatur. Nec ex Philippi quidē aduersa fortuna spolia vlla se petisse; aut aduersus Romanos in Europā tratesse fuerit. quo victo omnia, quæ illius fuissent, iura belli Seleuco facta sint. existimare sua diuisionis esse occupata maioribus iura verum aliarum alia cura primo quadā ex huius Ptolemaum, deinde & Philippum usurpando aliena possedisse sicut quadā ex proxima Thracia, quæ indubitātē Lysimachi fuerint. ad ea faciēda in antiquū venisse; & Lysimachiam d. leiā Thracum impetu de integro condere, ut Seleucus filium eā sedem regni habeat. His disceputationibus per dies aliquot habitis, rumor tunc illo satis certo auctore allatus de morte Ptolemæ regis, ut nullus exitus imponeretur sermonibus. nam dissimulabat pars utraq; se audisse. & L. Corneli, cui legatio ad duos reges, Antiochū Ptolemæq; mandata erat, spaciūq; modici tēporis ad cōueniendum Ptolemæzum petebat; ut priusq; moueretur aliquid in noua possessione regni, perueniret in Ægyptū. & Antiochus suā forte Ægyptū, si tū occasio esset, censebat. itaq; dimissis Romanis, relictoq; Seleuco filio cum terrestrib. copiis ad restituendū, ut instituerat Lysimachiā; ipsi omni classe nauigans Ephesum; legatis ad Quintium missis, qui ad fidē de societate agerent. orā Aliz legens, peruenit in Lyciā. Patariisq; cognito viuere Ptolemæzum, nauigandi quidem in Ægyptum omissum consilium est. Cyprus nihilominus tendens, quum Chelidonium promontoriū luperasset, paulisper seditione remigum est retentus in Pamphylia circa Eurymedontem amnem. Inde pfectum eum ad capita (quæ vocant) Sarii fluminis, foeda tempestas oborta prope eum omni classe demersit. multæ naues eiecitæ: multæ ita haustæ mari, ut nemo in tetram enaquerit. magna vis hominum ibi interijt, nō remigum tantum militumque ignotorum, sed etiam insignium amicorum. Collectis reliquis naufragij, quum res non in eo esset, ut Cyprus tentaret; minus opulento agmine quam profectus erat, Seleuciam rediit. ibi subditi nauibus iussis (iam enim hyems instabat) ipse in hyberna Antiochiam processit. In hoc statu regum e-

*Triumui-
ri Epulo-
nes primi
facti,*

XXI tant res. Romæ eo primum anno triumphari epulones facti, C. Licinius Lucullus, T. Romuleius qui legē de creandis his tulerat: & P. Porcius Lecca. His triumphis item, vr pontifici, lege datū togę prætextę habendę ius. Sed magnum certamen cum omnib; sacerdotib; eod anno fuit quæstionib; vrbānis, Q. Fabio Labconi, & A. A. sacerdotib; stitendū opus erat, quod vltimam pensionem pecunię in bellum collatę persolvere placuerat priuatis. quæstiores ab auguribus, pontificibus, quod stipendium per bellum non contulissent, petebant. ab sacerdotibus tribuni nequiquam appellati, omniumque annorum, per quos nō dederant, exactum est. Eodem anno duo mortui pontifices, nouiq; in eorum locum suffecti. M. Marcellus Consul in locū T. Sēpronij Tuditani, qui Pr. in Hispania decesserat, & L. Valerius in locum M. Corneli Cethegi. Et Q. Fabius Maximus augur mortuus est admodum adolescens, priusquā vltimū magistratum caperet: nec eo anno augur in eius locū est suffectus. Comitia inde cōsulatia habita à M. Marcello Cōsule, creati Cōsules L. Valerius Flaccus, M. Porcius Cato Pr. inde facti C. Fabricius Lucius, C. Atinius Labeo, C. Manlius Volsio, Ap. Claudius Nero, P. Manlius, P. Porcius Lecca. Aediles curules, M. Fulvius Nobilior, & C. Flaminius, tritici decies centū millia* bisis grīs populo diuiserūt: id C. Flaminij honoris causa, ipsi patrifque, aduexerant Siculi Romam, Flaminius gratiam eius cōmunicaret cum collega, Ludi Romani & apparati magnifice sunt, & ter toti instaurati. Aediles plebis Cn. Domitius Ænobarbus, & C. Scribonius curio maximus multos pecuarios ad populi iudiciū adduxerunt: res ex his condemnati sunt. ex eorū multatitia pecunia xē in Insula Fauni fecerunt: Ludi plebis per biduū instaurati, & epulum fuit ludorū causa. L. Valerius Flaccus, & M. Porcius, quo die magistratum inierunt, de prouincijs quā ad senatū retulissent, patres celsuerunt, quā in Hispania tātum glisceret bellū, sortitio.

A. sacerdotib; stitendū opus erat, quod vltimam pensionem pecunię in bellum collatę persolvere placuerat priuatis.

**Vno folio Tiron.*

XXIX ut iā consulari & duce & exercitu opus esset, placere, Coniules Hispaniā ceteriorem & Italiā prouincias aut comparare inter se, aut sortiri. viri Hispaniā prouinciā euenisset, cum duas legiones & quinq; millia socium Latini nominu & quingēto equites secū portare, & naves logas xx duce alter Cōsul duas legiones scriberet. hu Galliā prouinciā obtineri satū esse, fractū, proximo anno in subriū & Buoriū animu. Cato Hispaniam, Valerius Italiā est sortitus. Prætores deinde prouincias sortiri, C. Fabricius Fuscinus vrbānā, C. Atinius Labeo peregrinā. C. Manlius Volsio Siciliā, Ap. Claudius Nero Hispaniā vltioriē, P. Porcius Lecca Pisā, vt ab tergo Ligurib; esset, P. Manlius in Hispaniā ceteriorem adiutor Cōsuli datur. T. Quintio, suspectis nō solum Anriotho & Etolis, sed etiam Nabide Lacedæmoniorum tyranno, prorogatum in annum imperium est, duas legiones vt haberet in eas si quid supplementi opus esset, Consules scribere & mittere in Macedoniam iussi. Ap. Claudio præter legionem,

Prouinciarum sortitio.

quam

quam Q. Fabius habuerat, MM. peditem & CC. equites novos conscribere permittum. Par numerus peditem equitumque: novorum P. Manlio in eireitorē Hispaniā decretus: & legio eadē quæ fuerat sub Minutio Præt. data. Et P. Porcio Leecq. ad Etruriā cū ea Pisas CC. peditem, & L. equites ex Gallico exercitu decreti. In Sardinia p. xxx

in sacra.

*Q. Minu-
cius pro-
spere pu-
gnat in
Hispania.*

Consules priusq. ab vrbe proficiscerentur, ver sacrum ex pontificum iussu fecere: quod C. Cornelius Mammula Prætor vouerat de senatus sententiā, populiq. iussu, Cn. Seruilio P. Flaminio Cōsulibus annis post xxi factum est, quam vorum. Per eosdē dies C. Claudius Ap. filius, Pulcer, augur in Q. Fabij Maximi locum, qui priore anno moruus erat, lectus inauguratusq. est. Mirantib. iam vulgo hominibus, quod Hispania monisset bellum, negligē literæ à Q. Minurio allatæ sunt, *se ad Turbam oppidum cum Budare & Besido Imperatoribus Hispanis signis collatis prospere pugnasse: xiv. M. hostium caesa: Budarem imperatorem captum: ceteros fuso: fugatosque.* His literis lectis, minus terroris ab Hispanis erat, vnde ingens bellum expectatum fuerat. Omnes curæ post aduentum v. tique decem legatorum in Antiochum regem conuersæ. Hi expositis prius quæ cum Philippo acta essent, & quibus legibus data pax, non minorē belli molem restare ab Antiocho docuerunt. Ingenti classe, egregio terrestri exercitu in Europam eum transisse, nisi auertisset vana spes ex vaniore rumore orta, Ægypti inuadenda, mox bello Graciam arsuram fuisse, neq. enim ne Etolos quidem quieturos, quum ingenio inquietam, tum iratam Romanū gentem. habere & aliud in viscerib. Gracia ingens malum, Nabin nunc Lacedæmoniorum, mox si liceat, vniversa Gracia futurum tyrannū. auaritia & crudelitate omnes famacelebratos tyrannos æquantem, cui si Argos velut arcem Peloponneso impossitā tenere liceat, deportatis in Italiam Romanū exercitibus, nequiquā liberatam à Philippo Graciam fore: pro rege, si nihil aliud, longinq., vicinū tyrannū dominum habituram. Hæc quum iam ab grauib. auctoribus, tum qui omnia per seipos explorata referrent, audirent maiores; quod ad Antiochum attineret maturanda his, quum rex quæcumque de causa in Syriā conce. sisset, de tyranno consultatio visa est. Quū diu disceptatum esset, verum iā causæ satis videretur, cui decerneretur: an permitterent T. Quintio, q. ad Nabin Lacedæmoniorum marineret, faceret quæ ē Republica censeret esse, permiserunt: tam rem offerati, quā maturata dilatare non tā magni momenti ad summam rem P. R. esset: magis id animaduertendum esse, quid Annibal & Carthaginenses si eum Antiocho ortum foret bellum, adhuri essent. Aduertit Annibali factionis homines principib. Romanis, amicis quisq. suis, identidē scriberebāt: nuncios literasq. ab Annibale ad Antiochum missas, & ab rege ad eum clam h. venisse, ut ferat quādam nunquā miscrare sic immitem, implacabile eius viri ausum esse, marte scire otio sinq. ciuitatē, quæ i

ent, &

enim, & inertia aperit, nec sine armorum sonitu excitare possit. Hec pro-
 babilia memoria prioris belli, per vnum illum non magis gesti, q̃
 mori, faciebat. Irrauebat & recenti facto multorum potentium
 animos. Iudicum ordo Carthagine ea tēpestate dominabatur, eo
 maxime, quod iidem perpetui iudices erant. res, fama, vitaq; o-
 mniū in illorum potestate erat: qui vnum eius ordinis, idem o-
 mnis aduersos habebat. nec acculator apud iudices infeasos de-
 erat. Horum in tā impotentis regno (neq; n. ciuilibus nimis opib.
 vtebantur) Prætor factus Annibal, vocare ad se quæstorē. idē pro-
 nibilo habuit. nā & aduersæ factionis erat: & quia ex quæstura in
 iudices, potentissimum ordinē, referebātur, tā pro futuris moro,
 pib. animos gerebat. Enimvero indignum id ratus Annibal: via
 torē adprehendendum quæstorē misit: subductumq; in concio-
 nē, non ipsum magis quā ordinē iudicum, p̃æ quorum superbia fa-
 arq; opib. nec leges quicq̃ essent. nec magistratus, accusauit: & ve-
 secundis auribus accipi orationem animaduertit, & infirmorum
 quoque libertati grauem esse superbiam eorum: legem extemplo
 pmulgauit, pertulitq; ut in singulos annos iudices legerentur, ne quib.
 ueniam continuuū index esset. Cæterum quantā eo facto ad ple-
 bē inierat gratiam, tantum magnæ patris principum offende-
 bat animos. Adiecit aliud, quod bono publico sibi, p̃ptias simulate
 irritauit. Vectigalia publica patim negligentia dilabebātur: par-
 tim prædæ ac diuisus principum quibusdam & magistratib. erāt:
 quin & pecunia, quæ in stipendium Romanis suo quoque anno
 penderetur, deceret: tributumq; graue priuatis imminere videba-
 tur. Annibal postquam vectigalia quanta terrestria maritimaq;
 essent, & in quas res erogarentur, animaduertit, & quid eorum
 ordinarij Reipublicæ vsus consumerent, quantum peculatus au-
 uerteret: omnibus residuis pecunijs exactis tributo priuatis re-
 missis, satis locupletē Reipublicā fore ad vectigal præstandū Romanis,
 pronunciauit in cōtione, & præstitit promissum. Tum vero isti,
 quos pauebat per aliquot annos, publicus peculatus, velut bonis
 ereptis, non furto eorum manibus extorto, in fens & irati Roma-
 nos in Annibalem, & ipsos causam odij querentes, instigabant.
 Itaq; diu repugnante Scipione Africano, quia patū ex populi Ro-
 mani dignitate esse ducebat, subseribere odiis accusationibusq;
 Annibalis, & factionib. Carthagenensium in ferere publicā aucto-
 ritatē: nec satis habere bello vicisse Annibalē, nisi velut accusato-
 res calumniam in eum iurarent, ac nomen deferrent: tandē perui-
 cerunt, ut legati Carthagine mitterentur: qui apud senatum eor-
 rum arguerent Annibalem enim Antiocho regi consilia belli faciendū
 mittere. Legati tunc missi, C. Seruius, M. Claudius Marcellus, Q. Legati tres
 Tereyntius Cnilleo, qui quū venissent, ex consilio inimicorum An-
 nibalis, quærentib. causam aduentus, dici iusserunt: venisse ad cō-
 trouersias, quæ cum Antiocho rege Numidarum Carthagenensib. essent missi.
 sent,

Annib. ad
 enim accu-

Annib. alio
 de vectiga-
 libus con-
 silium.

*Annibal
ex Africa
discedit.*

sent. dirimendas id creditum vulgo. Annibalem vnum se peti ab Romanis non fallebat, & ita pacem Carthagenensibus datam esse, vt inexpressibile bellum aduersus se vnum maneret. itaque cedere tempori & fortunæ statuit, & præparatis iam omnibus ante ad fugam, obuersatus eo die in foro, avertendæ suspitionis causa, primis tenebris vestitu forensi ad portam cum duobus comitibus ignavis consilij est egressus. Quum equi quo in loco iussi erant præsto fuissent, nocte via citra regionem quâdam agri Vocani transgressus, postero die mane inter Acyllam & Thapsum ad suam curiam peruenit. ibi eum parara, instructaq; remigio excepit naus ita Africa Annibal excessit, sapius patriæ quam suorum euentus miseratus. Eo die in Cercinâ insulam traiecit. vbi quum in portu naues aliquot Pœni oneratas cum mercibus inuenissent, & ad egressam eum è naue concursus salutantium esset factus: per constantibus, *legatū se Tyrum dici iussit.* veritus tamen ne qua earū nauis nocte profecta Thapsum aut Acyllā nunciaret, se Cercinæ visum: sacrificio apparari iussit, magistrōs nauium mercatoresq; inuitati iussit: & vela comantennis & nauibus corrogati, vt vmbra (etenim media æstas forte erat) cœnantibus in littore heret, quantū res & cœpius patiebatur apparatæ celebratq; eius diei epulae sunt, multoq; vino in serum noctis conuiuium productum. Annibal quum primum fallendi eos, qui in portu erant, tempus habuit, nauem soluit. cæteri sopiti quum postero die tandem ex somno pleni et apulæ surrexissent, id quod serum erat, aliquot horas remis in naues collocandis & aprandij ornamentis absumpserunt. Carthagine & multitudine assuetæ domum Annibalis frequentare, concursus ad vestibulum ædium est factus: & vt non compere eum vulgatum est, in forum turba conuenit, principem ciuitatis quærentem. & alij fugam concessisse id quod erat, alij fraude Romanorū interfectum, idq; magis ferebant: variōsq; vultus cerneret. vt in ciuitate aliorum alias partes fouentium factionibus. visum deinde Cercinā eum, tandem allatum est. Romani legati quum in senatu exposuissent, compertum patribus Romanis esse, & Philippum regem ante ab Annibale maxime accensum, bellum populo Romano fecisse. & nunc litera nuntioq; ab eo ad Antiochum regem profectos, haud quieturum ante, quam bellū toto orbe terrarum cōcesset: ne huius debere impune esse, si satis facere Carthaginēset populo Romano vellent: nihil eorum sua voluntate, nec publico consilio factū esse, Carthagenenses responderunt, quicquid æquum consensissent Romani, facturos esse. Annibal prospero cursu Tyrum peruenit: exceptusq; à conditorib. Carthaginis, vt alia patria, vt tā clarus omni genere honorum, paucos moratus dies Antiochiam nauigat. ibi profectū iam regē quum audisset, filium eius solenne ludorū ad Daphnē celebrantē cōuenisset: comiter ab eo exceptus, nullam moram nauigandi fecit, Ephesi regē est consecutus, fluctuantē adhuc animo, in

*Romani
legati de
Annibale
queruntur.*

*Annibal
ab Antio-
cho comi-
ter excipi-
tur.*

mo, in ceterumq; de Romano bello. sed haud paruum momentum animo eius ad molendum. aduentus Annibalis fecit. A totorum quoq; eodem tempore alienati ab societate Romana animi sunt: quoniam legatos Pharfalum & Leucadem, & quasdam alias ciuitates ex primo fœdere petentes senatus ad Quintium reiecit.

EPITOME LIBRI XXXIV.

LEX Oppia, quam C. Oppius tribunus plebis bello Punico de singulis Leuitibus: matronarum tulerat cum maxima contentione abrogata est, quum Porcius Cato auctor fuisset, ne ea lex aboleretur. Is in Hispaniam profectus bello, quod Emorysi or, us est, ceteriorem Hispaniam pacauit. T. Quintius Flamininus bellum aduersus Lacedæmonios, & tyrannum eorum Nabidem prosperè gestum, data ipsi pace, qualem ipse voluit: liberatisq; Argæ, qui sub disione tyranni erāt, finiuit. Senatus tunc primum secretum à populo ludos spectauit: ut id fieret, Sex. Elius Patrus, & L. Cornelius Cethegus censes interuenerunt eum indignatione plebis. Coloniae plures dedit: & sunt. M. Porcius Cato de Hispania triumphauit. Res præterea in Hispania, & aduersus Boies & Inubres Gallos feliciter gesta referuntur. T. Quintius Flamininus, qui Philippum Macedonum regem, & Nabidem Lacedæmoniorum tyrannum, vicerat, Græciamq; omnem liberauerat, ob hanc rerum gestarum multitudinem triuino triumphauit. Legati Carthagenensium nunciauerunt Annibalem qui ad Antiochum confugerat, bellum cum eo moliri tentauerat autem Annibal per Arisonem Tyrium, sine literis Carthaginem missum, ad rebellandum Pœnici conentare.

INTER bellorum magnorum, aut vix dum finitorum, aut immolentium curas interceffit res parua dictu, sed quæ studijs in magnum certamen excesserit. M. Fundanius, & L. Valerius tribuni plebis ad plebem tulerunt de Oppia lege abroganda. Tulerat eam C. Oppius tribunus plebis, Q. Fabio, T. Sempronio Consulib. in medio ardore Punico belli: ne qua mulier plus semūia auri haberet: ne vestimento versicolori videretur. neu in uelo vehiculo in vrbe oppidove, aut propius inde mille passus, nisi sacrorum publicorū causa, videretur. M. & P. Iunij Buri tribuni plebis legem Oppiam tuebantur. nec eam se abrogari passuros aiebant. Ad suadendum dissuadendumq; multi nobiles prodibant. Capitolum turba hominum fauentium aduersantiumque legi complebatur. matronæ nulla nec auctoritate, nec verecundia, nec imperio virorum, contineri limine poterant: omnes vias vrbis, aditusque in forum obsidebant: viros descendentes ad forū orantes, vi florente Reipublica, crescente indies priuata omnium fortuna matronæ quoq; pristinum ornatum reddi paterentur. augebatur hæc frequentia mulierum in dies. nam et ex oppidis conciliabulisq; conueniebant. iam & cōsules prætoresque & alios magistratus adire & rogare audebāt. cæterum minime exorabilem alterum utiq; consulem. Porcium

*Lex Oppia
de cultu
matronarum.*

Caton: in

M. Cato-
nū oratio
pro Oppia
lege.

Catonem habebant, qui pro lege, quæ abrogabatur, ita differuit: Si in sua quisque nostrum matrefamilias Quirites, ius & maiestatem vi-
ri retinere instituisse, minus cum universis facinus negotij habere emet. nunc domi vestra libertas nostra impotentia muliebri, hic quæ in foro obtrahitur & calcatur: & quia singulas sustinere non possumus, universas horremus. Equidē fabulam & fictam rem ducebam esse, verorum omnē genus in aliqua insula consuratione muliebri à stirpe subitū esse. Ab nullo genere non aquē summum periculum est, sic exius & concilia, & feret: consultationes esse sinas. Atq; ego vix statuere apud animam meum possum, virum peior ipsa res, aut peiore exemplo agatur, quorū alterū ad nos Cōsules, reliquosq; magistratus, alterū ad vos Quirites magis pertinet. nā utrum ē Republica sit, necne, id quod ad vos ferret, vestra existimatio est, qui in suffragiū ituri estis. Hæc cōsternatio muliebri sine sua sponte, sine auctorib; vobis, M. Fundani, & L. Valeri, facta est, haud dubio ad culpā magistratum pertinent, nescio vobā tribu: nē, an Consulib; magis sit deformis. vobis, si facinas ad concitandas tribunitias seditiones iam adduxistis: nobis, si ut plebs quondam, sic nunc mulierum cessione leges accipiendæ sunt. Equidem nō sine rubore quodam paulo ante per medium agmen mulierum in forum perueni, quod nisi me verecundia singularum magis maiestatis & pudori, quā universarum tenuisset, ne compellatā à consulo viderentur, dixissem: Qui hic mos est in publicum procurrendi & obfudendi vias, & viros alienos appellandi? istud ipsum suos quaq; domi rogare non potuistis: an blandiores in publico quā in privato, & alieni quā vestri estis? quamquam ne domi quidem vos, si sui iurū finibus matronas contineret pudor, quæ leges hic rogarentur abrogarenturve, curare decuit. Maiores nostri nulla ne priusam quidē rem agere facinas sine auctore voluerūt: in manu esse parentum, fratrum, virorum, nos (si Diis places) iam et Rempublicā capessere eas patimur, & foro quoq; & concionib; & comitijs immisceri. quid enim nunc aliud per vias & compita faciunt, quā quod alba rogationes tribunorum plebs suadens, alia legem abrogandam censens, dare frenos impotenti naturæ, & indomito animali, & sperare ipsam modum licentie facturam, nisi vos faciatū. Minimum hoc eorum est, quæ in quo anismo femina sibi aut moribus aut legib; iniūctum patimur, omnium rerum libertatem, imo licentiam, si vera dicere volumus, desiderant. quid enim si hoc expugnaverint, non tentabunt? Recentes ite omnia muliebri iura, quibus licentiam earum alligauerint maiores nostri, per quaq; subiecerint viros: quibus omnibus constrictas vix tamē continere potestis, quid si carpere singula & extorquere, & exequari ad extremum viri patienti, tolerabiles vobis eas fore creditis? exemplo simul pares esse ceperint, superiores erunt. At H. rene quid novum in eas rogetur, recusant, non ius, sed iniuria deprestantur. imō ut quā accipitis, iussistis suffragijs vestris: quæ in vobis annorum & experiendo comprobastis, hanc ut ab. tollendo legem ceteras infirmas. Nulla lex ja. est: id modo

modo queritur, si maiori parti. & in summam prodest, si quod cuiquam priusim officier uis, id destruat ac demolitur: quid attinebit vniuersos rogare leges, quas mox abrogare, in quos latae sunt, possint? Volo tamen audire quid sis, propter quod matrona conseruata procurant in publicum: ac uix fore se & concione abstineant, ut capiti ab Annibale redimantur, parcentes, uiri, liberi, fratres earū? procul abest, absque, semper & alia fortuna Republica. sed tamen quoniam fuis, negasti hoc piū precibus eorum. At non pietas, nec sollicitudo pro suis, sed religio congregauit eas, matrem Ideam Possidente ex Phrygia uenientem acceptura sunt. Quid honestū dictū saltem seditioni praetenditur muliebris? ut auro & purpura fulgeamus, inquit: ut carpensiu festis profectisq; diebus uelut triumphantes de lege uicta & abrogata, & captis & ereptis suffragis uestris, per urbē uicemur: ne ullus modus sumptibus, nec luxuria sit. Sapē me querentem de faminiariū, sapē de uirorum, nec de priuatorum modo, sed etiam magistratuum sumptibus audistis, diuersisq; duobus uitiis, auaritia & luxuria ciuis atq; laborare, quae pestes omnia magna imperia euerterunt. Hac ego qua melior latiorq; indies fortuna Republica est, Auaritia quo magis imperium crescit: & iam in Graciam Asiāque transiit. & luxuriamus, omnibus libidinum illecebris repletas, & regiae etiam attrōlae uis pestes tuas gatās: eo plus horreo, ne illa magis res nos ceperint, quā nos illas. In-
festo, tibi credis, signa ab Syracusis, illata sunt huic urbi. nam nimis blicatum, multis audire Corinthi & Athenarum ornamento laudanteis: mirantibus, & antefixa scitilia Deorum Romae uirorum ridenteis, ego his malo propitios Deos. & ita spero futuros, si in suis manere sedib. patiemur. Patrum nostrorum memoria per legatum Cyneā Pyrrhus non uirorū modo, sed etiā mulierum animos donis tentauit. nondum lex Oppia ad coercendam luxuriam muliebrem lata erat. tamē nulla accepit, quā causam fuisse censetis? eadem fuit, qua maioribus nostris, nihil de hac re lege sanciendo, nulla erat luxuria qua coereretur. Sicut ante morbos necesse est cognites esse, quam remedia eorum: sic cupiditates prius natae sunt quam leges, qua ijs modum facerent. Quid legē Liciniā excitauit de quingentis iugeribus, nisi ingens cupido agros continuandi? quid legem Cinciam de donis & muneribus, nisi quia uetigalis iam & stipendiaria plebs esse senatus ceperat? Itaq; minime mirum est, nec Opplam, nec aliam ullam leges.

Cupiditas prius nata, quam leges.

quum aurum & purpura data & oblata ulro non accipiebant. Si nunc cum illis donis Cimens urbē circumiret, stantes in publico inuenisset quae acceperent. Atq; ego nonnullarum cupiditatum ne causam quidē aut rationē inire possum, nam ut quod aliis licent, tibi non licere, aliquid fortasse naturalis aut pudoris, aut indignationis habeat: sic aquas omnium cultu, quid unaquaque uestrū ueretur, ne in se conficiatur? Pessimus quidem pudor est uel parsimonia, uel paupertas: sed utrumq; lex uobis demis, quum id quod habere non licet non habetis. Hanc, inquit, ipsam exaquisitionem non fero, illa locuples cum non insignis auro & purpura conficiat? cur paupertas aliarum sub hac legis specie lateat? ut quod habetis

habere non possunt, habitura si liceret, fuisse videntur? Vultis hoc terti-
men uxoris vestris inijcere? Quirites, ut diuites id habere velint, quod
nulla alia possit? pauperes, ne ob hoc ipsum contendantur, supra vires se ex-
tendant? Ne simul pudere, quod non oportet coeperit: quod oportet, non
pudebit, qua de suo poterit, parabit: qua non poterit, virum rogabit. Mi-
serum illum virum, & qui exoratus & qui non exoratus erit, qui quod
ipse non dederit, datum ab alio videbit. Nunc vulgo alicuius viros rogans
& quod maius est, legē & suffragia rogant: & a quibusdam impetrant,
aduersus te & rem tuam & liberos tuos inexorabiles. simul lex modum
sumptibus uxoris tuae facere desierit, tu numquam facies. Nolite eodem
loco existimare, Quirites, futuram rem, quo fuit, antequam ex hoc ser-
vetur. & hominem improbum non accusari tutius est, quam ab solui: &
luxuria non mora tolerabilior esset, quam erit nunc, ipsi vinculis, sicut
fera bestia, irritata, deinde emissā. Ego nullo modo abrogandam legem
Oppiam censeo, vos quod faxitis, Deos omnes fortunare velim. Post hec
tribuni quoque plebis, qui se intercessuros professi erant, quum
pauci in eadem sententiam adiecissent: cum L. Valerius pro ro-
gatione ab se promulgata ita dissertuit: Si priuati tantummodo ad
suadendum dissuadendumq; id quod a nobis rogatur, processissent, ego
quod, quum facie dicti pro utraque parte existimarem, tacitus suffragia
vestra exspectassem, nunc quum vir grauissimus Consul M. Percius, non
maioris a te solum qua tacita facis momenti habuisset, sed oratione etiā,
longa & accurata inspectatus sit rogationem nostrā, necesse est paucis re-
spondere: qui tamen plura verba in castigandis matronis, quā in roga-
tione nostra dissuadenda consumpsit: & quidē ut in dubio poneret, virū
id quod reprehenderes, matrone sua spōse, an nobis auctoribus fecissent:
rem defendam, non nos: in quos iecit magis hac Consul verbotenus, quā
ut re insimularet. Ceterum & seditiones, & interdum secessionem mulie-
brem appellauit, quod matrona in publico vos rogassent, ut legem in se-
laciā per bellum temporib; duris, in pace & florente ac beata Republi-
ca abrogaretis. Verba magna, qua rei augenda causa conquirantur, &
hac & alia esse scio: & Catonē oratorem non solum grauem, sed inter-
dum etiam trucem effecimus omnes; quum ingenio sit mitis. Nam quid
 tandem noui matronae fecerunt, quod frequentes in causa ad se pertinēte
in publicum processerunt? numquā ante hoc tempus in publico apparue-
runt? tuas aduersus te Origines reuoluā, accipe quoties id fecerint, & qui-
dem semper bono publico. Iam a principio regnante Romulo, quū Capitu-
lino ab Sabiniis capto, medio in foro signis collatis dimicaretur, nōne in-
teruenisse matronarū inter acies duas praeliū sedatum est? Quid regibus
exactis, quum Coriolano Marcio duce legiones Volscorum castra ad quin-
sum lapidē posuissent, nonne id agmen, quō obruta hac urbs esset, matro-
na auertit? Iā urbe capta a Gallis, aurū, quo urbs redempta est nepe
matrona consensu omnium in publicum consuluerunt. Proximō bello (ne
antiqua repetā) nonne & quum pecunia opus fuit, viduarum pecunia
adiuuauit arariū? & quum Dy quod, noui ad opem ferendam dubijs
rebns

L. Valerij
pro abro-
ganda Op-
pia lege o-
ratio.

rabus accerserentur, matrone uniuersa ad mare profecta sunt, ad mariæ
Idam accipiendam. Dissimiles, inquit, causa sunt. nec mihi casus e-
quare propositum est. nihil noui factum, purgare satis est. Ceterum, quod
in rebus ad omnes pariter viros summiat, si pertinentibus fecisse eas nemo
meratus est, in causa proprie ad ipsas pertinere miramur fecisset quid au-
tem fecerunt? superbas mediis fidius aures habemus, si quâ domus fir-
morum nō fastidias preces, nos rogari ab honestis facinus indignamur.

VI Venio nunc ad id de quo agitur, in quo duplex consulis oratio fuit. nā in
legem vllam omnino abrogari est indignatus: Et eā praeipue legem, quæ
luxuria muliebri coerenda causa lata esset. Et illa communis pro legib.
vsa consularis oratio est: Et hac aduersus luxuriam fenerissimæ morib.
conueniebant. Itaq; periculum est, nisi quid in vtraq; vni sit, docueri-
mus, ne quis error vobis offundatur. Ego enim, quemadmodum ex his le-
gibus, quæ non in tempus aliquod, sed perpetua utilitatis causa in æter-
num lata sunt, nullā abrogari debere fator; nisi quam aut usus coargu-
it, aut finis aliquis Republica iniuriam fecit: sic quas tempora aliqua
desiderarunt leges, mortales (ut ita dicam) Et temporib. ipsi mutabiles
esse video, quæ in pace lata sunt, plerumq; bellum abrogat; quæ in bello,
pace: ut in nūis administratione alia in secunda, alia in aduersa tempe-
state: ut sunt. Hac quom ita natura distincta sint, ex vtro tandem ge-
nere ea lex esse videtur, quam abrogamus? an vetus regia lex, simul cum
ipsa urbe nata? an (quod secundum est) à decemviris ad condenda iura
creatis in duodecim tabulis scripta? sine qua quom maiores nostri nō exi-
stimarint matronale decus seruari? posset nobis quoq; verendum sis, ne cū
ea pudorem sanctitatemq; faminarū abrogemus? Quis igitur nescit, no-
uam istam legem esse, Q. Fabio, T. Sempronio consulibus viginti annis
ante latam? sine qua quom per tot annos matrone optimis moribus vi-
xerint, quod eandem ne abrogata ea effundantur ad luxuriam, pericu-
lum est? nam si ista lex ideo lata esset, ut finiret libidinem muliebrem,
verendum foret, ne abrogata incitaret, cur sit autem lata, ipsum indi-
cauit tempus. Annibal in Italia erat victor ad Cannas: iam Toren-
tum, iam Arpos, iam Capuam habebat: ad urbem Rom. admoturus ex-
ercitum videbatur, defecerant socii, non milites in supplementum, non
socios nauales ad classem tuendam, non pecuniam in arario habeba-
mus: serui, quibus arma darentur, ita ut pretium pro ijs bello perfecto
dominis solueretur, emebantur: in eandem diem frumentum Et cetera
quæ belli usus postulabant, prabenda publicani se conducturos professi
erant: seruos ad remuū numero ex censu constituto, cum stipendio nostro
dabamus: aurum Et argentum omne, à senatoribus eius rei initio orto,
in publicum conferebamus: vidua Et pupilli pecunias suas in ærarium da-
ferebant. cauum erat, quo ne plus auri Et argenti facti, quo ne plus si-
gnati argenti Et auri domi haberemus. Tali tempore in luxuria Et or-
nata matrone occupata erant, ut ad eam coerendam lex Oppia de-
siderata sis: quoniam quia Cereris sacrificium lugentibus omnibus ma-
trenis intermissum erat, senatus finiri luctum erigenda diebus iussit.

Cui non apparet, ob inopiam & miseriam ciuitatis, quia omnium priuato-
 rum pecunia in usum publicum vertenda erant, istam legem scriptam,
 tandem mansuram, quamdiu causa scribenda legi mansisset? nam si qua
 tunc temporis causa aut decreuit senatus, aut populus iussit, in perpetuum
 seruari oportet, cur pecunia reddimus priuati? cur publica praesenti
 pecunia locamus: cur serui, qui milites, non emuntur? cur priuati non da-
 mus remiges, sicut tunc dedimus? Omnes alii ordines, omnes homines
 mutationem in meliorem statum Reipublica sentiens: ad coniuges tan-
 tum nostrae pacis & tranquillitatis publica fructus non perueniet? Pur-
 pura viri utemur: praetextati in magistratibus, in sacerdotiis: liberi no-
 stri praetextis purpura togis utuntur, magistratibus in colonis municipiis-
 que, hic Roma in summo genere magistris viciis, toga praetexta habenda
 ius permittemus: nec id ut vici solum habeant tantum in sine, sed etiam
 ut cui eo crementur mortui: facinus duntaxat purpura usum interdica-
 mus? & quum tibi viro licet purpura in veste stragula viri, matris fa-
 milias tuam purpureum amiculum habere non sinet? & equus tuus spe-
 ciosus instratus erit, quam uxor vestita? Sed in purpura, qua teritur,
 absinitur, in ista quidem, sed aliquam tamen causam tenacitatis vi-
 deo: in auro vero, in quo praeter manus pretium nihil intertrimenti fit,
 qua malignitas est praesidium potius in eo est? Ad publicos & ad priua-
 tos usus, sicuti exporti estus. Nullam amulationem inter se singularum,
 quando nulla haberet, esse aiebat. At hercule vniuersis dolor & indigna-
 tio est, quum sociorum Latini nominis uxoribus vident ea concessa orna-
 menta, qua sibi adempta sint: quum insignes eas esse auro & purpura,
 quum illas vehi per urbem, se pedibus sequi, tamquam in illarum ciuita-
 tibus, non in sua imperii sit. Virorum hoc animos vulnerare posset: quid
 muliercularum consuetudo, quas etiam parua mouent? Non magistratus, nec
 sacerdotia, nec triumphus, nec insignia, nec dona aut stola bellica his con-
 tingere possunt: mundicia & ornatus, & cultus, hac facinarum insignia
 sunt: his gaudens & gloriantur, hunc mundum muliebrem appellarunt
 maiores nostri. Quid aliud in lectu, quam purpuram atque aurum depo-
 nunt? quid quum eluxerunt, sumunt? quid in gratulationibus supplicatio-
 nibus, nisi excellentiori ornatum adiungunt? Scilicet si legem Oppiam
 abrogaueritis, non vestri arbitrii eritis, si quid eius vetare volueritis, quod
 nunc lex vetat. minus filia, uxores, sorores etiam quibusdam in manu e-
 runt. Numquam saluis suis exiunt seruitus muliebris. & ipsa libertas e-
 qua videtur: & orbitas facit, detestatur. In vestro arbitrio sum orna-
 tum, qua in legibus, malunt esse. & vos in manu & tutela non in seruitio
 debetis habere eius: & malle patres vos aut viros, quam dominos dici. Inui-
 diosis nominibus utebatur modo Consul, seditionem muliebrem & seces-
 sionem appellando. id enim periculum est, ne Sacrum montem, sicut quon-
 dam irata plebs, aut Auentinum capiant. Patiendum huic infirmitati
 est, quodcumque vos cesseritis, quo plus potestis, eo moderatius imperio uti
 debetis. Haec quum contra legem, proque lege dicta essent, ali-
 quanto maior frequentia mulierum postero die sese in publi-

Mundus
 muliebris

cum

cum effudit: vnoq; agmine omnes tribunorum ianuas obsederunt, qui collegarum rogationi intercedebant: nec ante ablitirent, quā remissa intercessio tribunis est. nulla deinde dubitatio fuit, quin omnes tribus legem abrogarent: annis viginti post abrogata est, quam Iara. M. Porcius Consul posteaquā abrogata est Oppia lex, exemplo xxv. navibus longis, quarū v. sociorum erāt ad Lunæ portum profectus, eodem exercitu convenire iussit, & edicto per oram maritimā missis navibus omnis generis contractis, à Luna spiciscens edixit, ut ad portum Pyrenæ sequerentur, inde se frequenti classe ad hostes iterum. Præteruētī Ligulinos mōres, siuūq; Gallicum, ad diem quam edixerat, conuenerunt. inde Rhodam ventum: & præsidium Hispanorum, quod in castell-
 ix erat, vi deiectum. ab Rhoda secundo vento Emporias peten-
 tum. ibi copię omnes præter socios nauales, in tertiam exposuit. Iam tunc Emporiæ duo oppida erant muro diuisa. vnum Græci habebant per Phocæa, vnde & Massilienses oriundi: alterum Hispani. sed Græcum oppidum in mare expositum, totum orbem muri minus quadringentos passus patentem habebat: Hispanis terra-
 tior à mari trium millium passuum in exercitu murus erat. Tet-
 tum genus Romani coloni ab Diuo Cæsare post deuictos Pom-
 peii liberos adiecti. nunc in corpus vnum confusi omnes, Hispani-
 spiū, postremo & Græcis in ciuitatem Romanam ascitis. Mi-
 raretur quis, quum cimiter apertū mari ab altera parte, ab altera Hispanis, tam feræ & bellicosæ genti obiectos, quæ res eos tuta-
 rerit. disciplina erat custos infirmitatis. quam inter validiores op-
 timè timor cōriner. Patrem muri versam in agros egregiè mun-
 itam habebant, vna tantum in eam regionem porta imposita:
 cuius assiduus custos semper aliquis ex magistratibus erat, nocte
 pars tertia ciuium in muris excubabat: neq; moris tantum aur le-
 gis causa, sed quanta si hostis ad portas esset, obseruabant vigilias,
 & circumibant cura. Hispanum neminem in urbem recipiebant,
 ne ipsi quidem temerè vibe excedebant ad mare. patebat omni-
 bus exitus. porta ad Hispanorum oppidum versa nunquam nisi
 frequētes, pars tertia ferè, cuius proxima nocte vigilæ in muris
 fuerant, egrediebantur, causa ex eundihæc erat: commercio eo-
 rum Hispani imprudētes maris gaudebant: mercariq; & ipsi ea
 quæ externa navibus inueherentur, & agrorum exhibere fructus
 volebant. huius mutui vsus desiderium ut Hispania vrbs Græcis
 pareret, faciebat. Erant etiam eo tutiores, quod sub vmbra Ro-
 manæ amicitia latebant, quam sicut minoribus viribus, quam
 Massilienses, ita pari colebant fide. tunc quoq; consulem exerci-
 tumq; comiter ac benignè acceperunt. Paucos ibi moratus dies
 Caro, dum exploraret, vbi & quantæ hostium copię essent, vt ne
 mora quidem segnis esset, omne id tempus exercendis milibus
 consumpsit. id erat fortè tempus anni, vt frumentum in arcis

*M. Por-
cius Ca-
to in Hi-
spaniam
traxit.*

Emporia.

Hispani haberent. itaq; redemptoribus veteris frumentum parari, ac Romam dimissis: *Bellum*, inquit, *seipsum alet*. profectus ab Emporiis agros hostium vrit, vastarque; omnia fuga & terrore complet. Eodem tempore M. Heluius decedenti ex ulteriore Hispania cum præsilio sex millium dato ab Ap. Claudio prætoris, Celtiberi agmine ingenti ad oppidum liturgi occurrerunt. Vigintri millia amatorum fuisse. Valerius scribit, duodecim millia ex iis caesa, oppidum liturgi receptum, & puberes omnes interfectos. Inde ad castra Caronis Heluius peruenit. & quia tuta iam ab hostib; regio erat, præsidio in ulteriorem Hispaniam remisso Romam est profectus, & ob rem feliciter gestam ouas urbem est ingressus. Argenti infecti tulit in ætarium * quatuordecim millia

* *Coron.*

147320.

* *Coron.*

1702. cum

scud. 14. &

deuatio-

lis. 5.

* *Valer.*

348000.

cor.

* *Valent.*

7800. *cor.*

* *Valent.*

278000.

cor.

illegitum

legati ad

Caronem

Cos. missi

pondo septingenta triginta duo: & signati * bigatorū xvii. millia xxiiii. & Oscensis argenti cxx. millia ccccxxxviii. Causa triumphandi senatus fuit, quod alieno auspicio, & in aliena provincia successisset. Ceterum biennio post redierat, quum provincia successisset. Q. Minutius tradita, annum insecutem retentus ibi longo & graui morbo fuisset. Itaq; duobus modo moribus ante Heluius ouas urbem est ingressus, quam successoreius Q. Minucius triumpharet. Hic quoq; tulit * argenti pondotriginta quatuor millia octingenta: * bigatorum lxxviii. millia, & Oscensis argenti * cclxxviii. millia. In Hispania interim consul haud procul Emporiis castra habebat, eo legati res ab ilergetum regulo Bilistage, in quibus vnus filius erat, venerunt, querentes castella sua oppugnari nec spem ullam esse resistendi, nisi præsidio Romanus miles esset. quina millia militum satis esse: nec hostes, si tanta manus venisset, mansuros. Ad ea consul, moueri quidem se vel periculo eorum vel metu dicere: sed sibi nequaquam tantum copiarum esse, ut quum magna vis hostium haud procul absit, cum qua mox signis collatis dimicandum sibi indices expectet, diuidendo exercitum, minuere vires posset. Legati ubi hæc audiuerunt, fidentes ad genua consulis prouoluuntur. Orans, ne se in rebus ita trepidum deferat. quo enim se, repulsos ab Romanis, ituros? nullos se socios, nihil usquam in terris aliud se habere. potuisse se extra id periculum esse, si decedere fide, si coniurare cum ceteris voluissent. nullum minus, nullus terriculus se moros, sperantes satis opus & auxilij sibi in Romanis esse, id si nullum sit, si sibi a consule negetur. Deos hominesq; se testes facere. inuitos & coactos se, ne eade quaegerant passi sunt patiuntur, defecturos: & cum ceteris, potius Hispanum quam solos perituros esse. Et illo quidem die sic sine responso dimissi. Consulem nocte quæ insecuta est, anceps cura agitare: nolle deferere socios: nolle minuere exercitum: quod aut moram sibi ad dimicandum, aut in dimicando periculum afferte posset. stat sententia, non minuere copias, ne quid interim hostes inferat ignominia, socij spem pro re ostendendam censet. Sape vana pro veris, maximo in bella valuisse: & credentem se aliquid auxilij habere, perinde ac qua habe-

haberet, ipsa fiducia & sperando atq; audendo seruati. Postero die legatis respondit quatinus uerentur ne suas vires, alij eas commodando pinuat, tamen illorū se temporis ac periculi magis quam sui rationem habere. denunciari militum parti tertia ex omnibus cohortib; iubet, ut cibum quē in naues imponant, maturē coquant. nauesq; in diē tertium expediri iussit, duos ex legatis Bilislagi atq; Ilgeritib; nunciare ea iubet: filium reguli comiter habendo, & inuneribus apud se retinere. Legati non antē profecti, quam impositos in naues milites viderunt: id pro haud dubio iam nuntiantes, non suos modo, sed etiam hostes fama Romani auxilij aduentantis impleuerunt. Consul vbi satis quod in speciem fuit, ostentatum est, reuocari ex nauibus milites iubet, ipse quum iam id tempus anni appereret, quo geri res possent, castra hyberna mille passuum ab Empotiis posuit, iude per occasiones nunc hac parte, nunc illa, modico praesidio castris relicto, praedatum milites in hostium agros educabat. Nocte sermē proficiscebantur, ut & quam longissimē a castris procederent, & inopinantes opprimeret, & exercebat ea res novos milites, & hostium magna vis excipiebatur: nec iam egredi extra munimenta castellorum audebant. Vbi satis admodum & suorum & hostium animos est expertus, conuocari tribunos praefectosque & equites omnes & centuriones iussit. Tempus, inquit, quod sapē optastis, venit: quo vobis potestas fieret virtutem vestrā ostendendi. adhuc praeconū magis quam bellantium militastu more, nunciata pugna hostes cum hostibus conferetis manus, non agros inde populari, sed urbium opes haurire licebit. Patres nostri, quum in Hispania Carthagenensium & imperatores ibi & exercitus essent, ipsi nullum imperatorem, nullos in ea milites haberent: tamen addere hoc in federe voluerunt, ut imperij sui Iberus fluminis esset finis. nunc quum duopratores, quum Consul, quum tres exercitus Romani Hispaniā obtineant: Carthagenensium iam propē decem annis nemo in his prouinciis sit, imperium nobis circa Iberum amissum est. hoc armis & virtute recuperetis oportet: & nationem rebellantem magis temerē, quam constantem bellantem. ingum quo se exiit, accipere rursus cogatis. In hunc modum maxime adhortatus, pronunciat se nocte ad castra hostium ducturum. ita ad corpora curanda dimissi. Media nocte quum auspicio operam dedisset, profectus, ut locum quem teller, priusquam hostes sentirent, caperet, praeter castra hostium circumducit, & prima luce sic instructa sub ipsum vallum tres cohortes mittit. Mirantes barbari à tergo apparuisse Romanos, discurrere ipsi ad arma interitum. Consul apud suos: Nusquam, nisi in virtute spes est mihi, inquit, & ego sedulo, ne effes feci. inter castra nostra & nos mediū hostes ab tergo hostium ager est, quod pulcherrimum, idem cuiusissimum est, in virtute spem positam habere. Sub hac cohortes recipi iubet, ut barbaros simulatione fugae eliceret. Id quod crediderat, euenit. persequisse & cedere rati Romanos, porta erumpunt:

H H H 4 & qua-

Catonis
ad Tribu-
nos & Prae-
fectos ora-
tio.

ad portā castrorū iussit. Nihil deinde à victoria cessatum: quūm
 receptū signo dato suos spoliis onustos in castra reduxisset, pau-
 cis horis noctis ad quierem datis, ad prædandum in agros duxit.
 effusus, ut sparsis hostibus fuga, prædari sunt, quæ res nō minus,
 quā pugnā pridē aduersā Emporitānos Hispanos, accolasque
 eorum in deditionem compulit. multi & aliarum ciuitatum, qui
 Emporias perfruebant, deditunt se. quos omnes appellatos
 benignē, vinoque & cibo curatos, domos dimisit. Confestim in-
 de castra mouit: & quacūq; incedebat agmen, legati deditū
 ciuitates suas occurrerant, & quūm Tarracōnem venit, iam om-
 nīs cis Iberum Hispania p̄t̄domita erat, captiuiq; & Romani
 & sociū ac Latini nominis variis casib. in Hispania oppressi, do-
 nū Consul à barbaris reduec̄bātur. Fama deinde vulgatur Con-
 sulē in Turdetaniā exercitū dūcturū: & ad deuos montanos
 profecturū etiam falso perlarum est. Ad hunc vanū, & sine au-
 ctore vllō tumorem Bergistanorum ciuitatis septem castella de-
 fecerunt, eos deducto exercitū Consul sine memoratōe prælio in
 potestātē redegit. Haud ita multo post idem, regresso Tarracōnē
 Consule, priusquam inde quoquam procederet, defecerunt. Iter-
 um subacti: sed non eadem venia victis fuit. sub corona veniēre
 omnes, ne sapius pacem sollicitarent. Interim P. Manlius Prætor,
 exercitū vetere à Q. Minurio, cui successerat, accepro, adiuncto
 & Ap. Claudii Neronis ex vltiore Hispania vetere irē exercitū,
 in Turdetaniā profuiscitur. Omnium Hispanorum maximē
 imbelles habentur Turdetani. freti tamen multitudine sua ob-
 uiam ierunt agmini Romano. Eques immissus turbauit extēplō
 aciem eorum, pedestre præliū nullius fermē certaminis fuit.
 milites veteres periri hostium bellique, haud dubiā pugnam fece-
 runt. Nec tamen ea pugna debellarum est. decem millia Celtibe-
 rū mercede Turdetani conducunt, alienisq; armis parabant
 bellum. Consul interi⁹ rebellionē Bergistanorum ictus, ceteras
 quoque ciuitates raris per occasionē idem facturas, armā o-
 mnibus cis Iberum Hispaniā ademit. quā rem ad eō agrē passi,
 vt multi mortem sibi metipsi consciscerent: ferocē agēs nullam vi-
 tam ratū sine armis esse. Quod vbi Consuli tēūciatum est, senarō
 res omnium ciuitatum ad se vocari iussit, atq; iis, non nostra, in-
 quit, magis, quā vestra refert, vos non rebellare. siquidem id maior
 Hispanorum malo quā exercitus Romani labore semper adhuc factum
 est, id vos ne fiat, vno modo arbitror cauēri posse, si effectum erit ne possitis
 rebellare. volo id quā mollissima via consequi. vos quoq; in ea re consi-
 lio me adiungete. nullum libentius sequar, quā quod vosmetipsi attuleri-
 tis. Tacentibus, Ipacium se ad deliberandū dierum paucorum Caro m-
 dare dixit. quū reuocati secundo quoq; cōsiliotacuisse, vno vos urbē
 die moris omnium diutis, ad eos qui nondum parebant profe-
 ctus, vt in quamque regionem venerat, omnes, qui circa incolē-
 bant,

*Hispano-
rum pleri-
que in de-
dicionem
accepti.*

*Caro m-
vos urbē
Hispani-
dixit.*

bant, populos in dedicationem accepit. Segestem tacitum, gratum atque opulentam civitatem, vineis & pluteis cepit. Eo maiorem habebat difficultatem in subigendis hostibus, quam qui primi venerant in Hispaniam: quod ad illos tardio impetu Carthaginensium Hispani deficiebant, huic ex usurpata libertate in servitutem velut afferendi erant: & ita mota omnia accepit, ut alii in armis essent, alii obsidione ad defectionem cogerentur: nec, nisi in tempore subventum foret, ultra sustentaturi fuerint. Sed in Consule ea vis animi atque ingenii fuit, ut omnia maxima minimaque per se audiret atque ageret: nec cogitaret modo imperatorem, quæ in rem essent, sed plerumque ipse per se transigeret: nec in quemquam omnium gravius severiusque, quam in semetipsum imperium exercebat: parsimonia & vigiliis & labore cum vltimis militum certaret: nec quicquam in exercitu suo præcipui, præter honorem atque imperium habebat. Difficilius bellum in Turdetania

*In Turdetania
ductis Ca-
tis.*

prætori P. Manlio Celtiberi, mercede exciti ab hostibus sicut antè dictum est, faciebant: itaque eo Consul accersitis litteris prætoris legiones duxit. Vbi eò venit (castra separatim Celtiberi, & Turdetani habebant) cum Turdetani ex tepè dilectia prælia, incutantes in stationes eorum Romani facere: semperque victores ex quamvis temerè cæpto certamine abire. Ad Celtiberos in colloquium tribunos militum ire Consul atque iis trium conditionum electionem ferre iubet. primam, si transire ad Romanos velint, & duplex stipendium accipere, quàm quantùm à Turdetanis pepigissent: alteram, si domos abire, publica fide acceptam, nihil eam rem noxam futuram, quod hostibus se Romanorum iunxissent: tertiam, si utique bellum placeat, diem locumque constituant, ubi secum armis decernant. A Celtiberis dies ad consulandum petita, concilium immisit Turdetanis habitum magno cum tumultu: eo minus decerni quicquam potuit. Quum incertum, bellum an pax cum Celtiberis esset, commensus tamen haud secus quàm in pace, ex agris castellisque hostium Romani portabant: deinde sæpe munimenta eorum, velut communi pacto commercio privatis induciis ingredientiæ Consul ubi hostes ad pugnam elicere nequit, primùm prædatum sub signis aliquot expeditas cohortes in agrum integræ regionis ducit: deinde audito, Seguntie Celtiberum omnes sarcinas impedimenta que relicta, eò pergit ducere ad oppugnandum. Posteaquam vulla mouentur, per soluto stipendio non suis modo, sed et prætoris militibus relictoque omni exercitu in castris prætorianis, ipse eum septem cohortibus ad Iberum est regressus. Ea tam exigua manu oppida aliquot cepit: descende ad eum Sudetani, Ausetani, Suebetani. Lacertanos, denique & sylvestrem gentem, quum insita feritas continebat in armis: tum conscientia, dum Consul exercitusque Tutulo bello est occupatus, depopulorum subinis incursumus sociorum. Igitur ad oppidum eorum oppugnandum Consul

*Lacertanos
Cato op-
pugnans.*

Consul ducit non Romanas modo cohortes, sed iuuentutem etiam merito infensorum ijs fociorum. Oppidum longum, in latitudinem haudquaquam tantumdem patens habebant. quadtingentos inde ferme passus constituit signa. ibi delectatum cohortium stationem relinquens, præcepit eis, *ne se ex eo loco ante moverent, quam ipse ad eos venisset.* Ceteras copias ad ulteriorem partem viribus circumducit. maximum ex omnibus auxiliis numerum Suefsetanæ iuuentutis habebat, eos ad murum oppugnandum subire iubet. Quorum ubi arma signaque Lacerani cognovete, memores, quam sæpe in agro eorum impune perculsaissent, quoties ipsos signis collatis fudissent, fugassentq; patefacta reperte porta, vniuersi in eos erumpunt. Vix clamorem eorum, ne dum imperum Suefsetani rulare; quod posteaquam sicut futurum ratus erat, consul fieri etiam vidit, equo citato subter murum hostium ad cohortes aduehitur: atq; eas arptas, effusis omnibus ad sequendos Suefsetanos, quæ silentium ac solitudo erat, in urbem inducit: priusque omnia cepit, quam se recipientem Lacerani, mox ipsos nihil præter arma habentes in deditionem

XXI accepit. Confestim inde victor ad Vergium castrum ducit. receptaculum id maxime prædonum erat: & inde incursiones in agros pacatos provincie eius fiebant. Transfugit inde ad consulem princeps Vergestanus: & purgare se ac populares cepit. *non esse in manu ipsius Rempublicam prædones receptos totum sua potestatis id castrum fecisse. Consul cum domum redire, conficta aliqua probabili cur absuisset causa iussit, quum se muros subisse cerneret, intentosq; prædones ad tuenda maxima esset usque uti cum sua factionis hominibus, meminisset arcem occupare.* Id uti præceperat, factum, repente anceps terror, hinc mutos ascendentibus Romanis, illinc arce capta, barbaros circumualit. Huius potius loci Consul eos qui arcem tenuerant, liberos esse cum cognatis, suaque habere iussit: Vergestanos ceteros quæstori ut venderet imperavit: de prædonibus supplicium sumplit. Pacata provincia, vestigalia magna instituit ex ferrariis argentariisq; quibus tum institutis locupletior indies provincia fuit. Ob has res gestas in Hispania supplicationem in

XXII iridum patres decreuerunt. Eadem ætate alter Consul L. Valerius Placcus in Gallia cum Boiorum manu propter Litaniæ sylvæ signis collatis secundo proelio conflixit. Octo millia Gallorum cæsa traduntur, ceteri omisso bello in vicus suos atque agros dilapsi. Consul reliquæ ætatis circa Padum Placetiæ & Cremonæ exercitum habuit, restituitq; quæ in ijs oppidis bello diruta fuerant. Quum hic status rerum in Italia Hispaniaq; esset, T. Quintio in Græcia ita hybernis actis, ut exceptis Ætolis, quibus nec pro spe victoriæ præmia contingerant, nec diu quies placere poterat, vniuersa Græcia simul pacis libertatisque petruens bonis egregie statu suo gauderet: nec magis in bello virtutem Romani ducia,

Vergium
oppugnauit.

*Quintij
ad ciuita-
tum lega-
tos oratio.*

quàm in victoria temperantiam iustitiamq; & moderationem miraretur: senatusconsultum, quo bellum aduersus Nabia Laedemonium decreuerat, affertur. Quo lecto Quintius conuentu Cofinthum omnium sociatarum ciuitatum legationibus in diem certam edicto, vbi frequentes vndiq; principes conuenerunt, ita vt ne Ætoli quidem abessent, ratione est vlus: Bellum aduersus Philippum non magis communis animo consilioq; Romanis & Græcis gesserunt, quam vtriq; suas causas belli habuerunt. nã & Romanorū amicitiam, nunc Carthaginienses hostes eorum inuando, nunc hic socii nostris oppugnandis violauerat: & in vobis talis fuit, vt nobis etiam si nostrarum obliuisceremur iniuriarum, vestra iniuria satis digna causa belli fuerint. Hodierna cōsultatio tota ex vobis pendet: refero enim ad vos, vtrum Argos, sicut scitis ipsi, ab Nabide occupatos pati velitis sub diuisione eius esse: an æquum censeatis nobilissimam vetustissimamq; ciuitatem in media Græcia sitam, repeti in libertatem, & eodem statu, quo ceteras vrbes Peloponnesi & Græcia esse. Hæc cōsultatio, vt videmus, tota de re pertinet ad vos est: Romanos nihil contingit, nisi quatenus liberata Græcia vnius ciuitatis seruitus non plenam, nec integram gloriam esse finit. Ceterum si vos nec cura eius ciuitatis nec exemplū, nec periculum mouet, ne serpat latius contagio eius mali: nos æqui boniq; facimus, de hac re vos consulo, staturos eo quod piures censeritis. Post orationem Romani imperatoris percenseti aliorum sententia: ceptæ sunt. Quum legatus Atheniensium quantum poterat gratis agendis Romanorum in Græciam merita exulisset, imploratos auxilium aduersus Philippum tulisse opem: non rogatos vltro aduersus tyrannum Nabim offerre auxilium: indignatusque (sic hac ita a meritis sermonibus tamen aliquorū carpi, futura calumniarum, quum

*Alexander
Ætolorū
Principis
oratio.*

fateri potius prætorum gratiam debere, apparebat in celsi Ætolos. Igitur Alexander princeps gentis inuectus primum in Athenienses, qui libertati quondam duces & auctores, assentionis propria gratia communem causam proderent: quællus deinde Æthos Philippi quondam milites, postremum ab inclinata eius fortuna transfugas, & Corinthum recepisse. & id agere, vt Argos habeant: Ætolos, primos hostes Philippi, semper socios Romanorū, pactos in fodere suas vrbes agrosq; fore denitico Philippo: fraudari Echino & Pharsalo: in simulauit fraudis Romanos, quod vano titulo libertatis offēdato, Chalcidem & Demetriade præsidia tenerent: qui Philippo cunctantia deducere inde præsidia, obicere semper soliti sunt, nunquam, donec Demetrias Chalcidē & Corinthum teneretur, liberam Græciam fore: postremo, manendū in Græcia, retinendūq; exercitus, Argos & Nabim causam facerent. Deportarent legiones in Italiam, Ætolos polliceri, aut conditionib; & voluntate sua Nabim præsidium Argi deducturum, aut vi atq; armis conuersuros in potestate consentientis Græcia esse. Hæc vaniloquentia primum Aristhenem prætorē Achzorū excitauit. Neising, inquit, Iupiter Opt. Maximus fuerit, Iunog, regina: cuius in iusticia Argi sunt, vt illa

*Aristheni
oratio.*

ciuitas

tinuis inter tyrannum Lacedæmonium & latrones Ætolos primum sit posita in eo discrimine, ut miserius à nobis recipiatur, quàm ab illo capta est. Mare interiectum ab istis prædonibus non tueri nos T. Quinti. quid, si in media Peloponneso arcem sibi fecerim, futurum nobis est? Linguam tantum Græcorum habent, sicut speciem hominum, moribus viribusque, effertioribus, quàm ulli barbari, imò quàm rapacissima bellua, videntur. Itaque vos rogamus Romani, ut & ab Nabide Argos recuperetis & ita res Græcia constitutis, ut à latrocinio quoque Ætolorum satis pacata hac relinquatur. Romanis cunctis undique inceptantibus Ætolos, responsum fuisse ijs dixit, nisi ita inenses omnes in eos videret, ut sedandi potius, quàm irritandi essent. contentum itaque opinione ea, quæ de Romanis Ætolijs esset, referre se dixit: quid do Nabide bello placeret, nisi redderet Achæi Argos. Quò omnes bellū decrevisent, auxilia ut pro viribus suis quaque civitates mitterent, est hortatus. Ad Ætolos legatum etiam misit, magis ut nudaret animos, id quod

XXV euenit, quàm spe impetrati posse. Tribuas militum ut exercitum ab Elatia accerseret, imperavit. Per eisdem dies & Antiochi legatis de societate agentibus respondit, nihil se absentibus decem legatis sententia habere, Romam eundem ad senatum ijs esse. Ipse copias eductas ab Elatia ducere Argos pergit. atque ei circa Cleonæ Aristhenes Prætor cū decem millib. Achæorum, equitibus mille occurrit. & haud procul inde iunctis exercitibus, posuerunt castra. Postero die in campum Argiuorum descenderunt: & quatuor ferè millia ab Argis locum castris capiunt. Præfectus præsidio Laconum erat Pythagoras, gener idem tyranni, & vxoris eius frater: qui sub aduentum Romanorum & utraque arces, (nam duas habent Argi) & loca alia quæ aut opportuna, aut suspecta erant, validis præsidij firmavit. sed inter agenda hæc pavorem iniectum aduentu Romanorum dissimulare haudquaquam poterat: & ad externum terrorem, intestina etiam seditio accessit. Damocles erat Argius, adolescens maioris animi, quàm consilij: qui primò iureiurando interposito, de præsidio expellendo cum idoneis colloctus, dum vires adiacere coniurationi studeat, incautior fidei æstimator fuit. colloquentem eum cū suis fratelles à præfecto missus quò accerseret, sensit proditum consilium esse: hortatusque coniuratos qui aderant, ut porius quàm extorri morerentur, arma secum caperent: atque ita cum paucis in forum ire petgit. clamitans, ut qui saluam Rempublicm vellent, auctorè & ducem se libertatis sequerentur. Haud lane movit quemquam, quia nihil vquam spei propinquæ, nedum satis firmi præsidij cernebant. hæc vociferantem eum Lacedæmonij circumventum eum suis interfecerunt. comprehensi deinde quidam & alij: ex iis occisi plures, pauci in custodiam coniecti. multi proxima nocte fuoibus per murum demissi ad Romanos transfugerunt. Quintius affirmantibus ijs, si ad portas Romanus exercitus fuisset, non sine effectu futurum eum mo-

Quintius
Argos op-
pugnat.

Damocles
cum pau-
cis coniu-
rat.

tum fuisse: & si propius castra admonerentur, non quirituros Argivos misit expeditos pedites equitesq; qui circa Cylarabia (gymnasium, id est, minus recentos passus ab vrbe) cum erumpentibus à porta Lacedæmoniis prælium commiserunt, atque eos haud magno certamine compulerunt in urbem, & castra eo ipso loco, ubi pugnatum erat, imperator Romanus posuit. Diem inde vaum in speculis fuit, si quid noui motus oriretur. posteaquam oppressa metu ciuitatem vidit, aduocat concilium de oppugnationis Argis. Omnium principum Græciæ, præter Aristænum, eadem sententia erat, quum causa belli non alia esset, inde potissimum ordiendum bellum. Quintio id nequaquam placebat, sed Aristænum contra omnium consensum dissentem cum haud dubia approbatione audluit & ipse adiecit, quum pro Arginis aduersus tyrannum bellum suscepum sit, quid minus conueniens esse, quàm omisso hoste Argos oppugnarit se vero caput belli Lacedæmonem & tyrannum petiturum. Et dimisso concilio, fragmentatam expeditas cohortes misit. quod

Sociorum

auxilia ad

oppugnan-

dum Lacedæ-

monem.

maturi erat circa, demissum & conuictum est. viride, ne hostes mor haberent, protitum & corruptum. castra deinde movit, & Parthenio monte superato, præter Tegeam tertio die ad Caryas posuit castra. ibi, priusquam hostium intraret agrum, sociorum auxilia exspectauit. Venerunt Macedones à Philippo mille quingenti, & Thessalorum equites quadringenti, nec ià auxilia, quoniam affamati erant, sed et commearus finitimis urbibus. imperati morabatur Romanus. Nauales quoque; magnæ copiæ conueniebant. iam ab Leucade L. Quinctius cum quadraginta nauibus venerat; iam Rhodiæ decem & octo rectæ naues: ià Eumenes rex circa Cycladas insulas erat cum decem rectis nauibus. triginta lembis, mistisq; aliis minoris formæ nauigijs. ipsorum quoque; Lacedæmoniorum exules permulti tyrannorum inuidia pulsus, sperare peradæ patrum in castra Romana conueniant. Multi autem erant iam per alios quos ætates, ex quo tyranni tenebant Lacedæmonem, alij ab aliis pulsus. princeps erat exulum Agesipolis. cuius iure gentis regnum Lacedæmonie erat: pulsus infans ab Lyeurgo tyranno post mortem Cleomenis; qui primus tyrannus Lacedæmonie fuit.

Nabidis in

apparandò

bello dili-

genti.

Quum terra marique; tantum belli circumflaret tyrannus, & prope nulla spes esset vires suas hostiumque; æstimanti, non tamen omisit bellum: sed & à Græcia mille delectos iuuentutis eorum excituit, quum mille iam haberet: & tria millia mercenariorum militum, decem millia popularium cum castellanis agrestibus in armis habuit: & fossa valloque; urbem communivit. & ne quid iniretini motus oriretur, metu & acerbitate pœnarum tenebat animos, quoniam ut saluum vellent tyrannum, sperare non poterat, quum inspectos quosdam ciuium haberet: eductis in campum omnibus copijs, (Dromon ipsi vocant) positis armis ad concionem vocari iussit Lacedæmonios, atque eorum concioni satellites armatos

circum-

et cum dedit. & pauca præfatus, *cur sibi omnia simenti cautione ignoscendum in tali tempore foret: & ipsorum referre, si quos suspectos statim præsens rerum faceret, prohiberi potius ne quid moliri possint, quam puniri molientes: itaque quosdam se in custodia habiturum, donec ea qua instet tempestas, prætereat. hostibus repulsis, à quibus, si modo proditio intestina satis caveatur, minus periculi esse, extemplo eos emissurum.* Sub hæc citari nomina octoginta ferme principum iuvenutis iussit, atque eos ut quisq; ad nomen responderat, in custodiam tradidit: & nocte insequenti omnes interfecit. Illorum deinde quidam (hi sunt iam inde antiquitus castellani, agreste genus) transfugere voluisse in simulati, per omnes viros sub verberibus acti necantur. hoc terrore obstupuerant multitudinis animi ab omni conatu novorum consiliorum. Intra munitiones copias contrinebat, nec parem feratus, si dimicare acie vellet: & urbem relinquere tam suspensis & incertis omnium animis metuens. Quintius satis iam omnibus paratis profectus ab statuis, die altero ad Sellasiam super Oenunta fluvium pervenit: quo in loco Anrigonus, Macedonum rex, cum Cleomene Lacedæmoniorum tyranno, signis collaris dimicasse dicebatur. inde, quum audisset ascensum difficilem & arctæ viæ esse, breui per montis circuitu præmissis qui munirent viam, lato satis & patienti limite ad Eurotam amnem sub ipsis propè fluentem montibus, pervenit. Vbi castra metantes Romanos, Quintiumq; ipsum cum equitibus atq; expeditis prægressum auxiliares tyranni adorti, in terrore ac tumultu coniecerunt; nihil tale expectantes: quia nemo his obuius rotas itinere fuerat, ac veluti pacato agro transferant. Aliquamdiu pedibus equites, equitibus pedites vocantibus, quum in se cuiq; minimum fiducia esset, trepidatum est. tandem signa legionum superne cernunt: & quum primi agminis cohortes inductæ in prælium essent, qui modò terrori fuerant, trepidantes in urbem compulsi sunt. Romani quum tantum à muro recessissent, vix extra idum teli essent, acie directa paulisper steterunt. Posteaquam nemo hostium contra exibat, redierunt in castra. Postero die Quintius propè flumen præter urbem sub ipsas Menelai montis radices ducere copias instruit: pergit. primæ legionariæ cohortes ibant: levis armatura & equites agmen cogeant. Nabis intra murum instructos paratosq; sub signis habebat mercenarios milites, in quibus omnis fiducia erat, ut ab tergo hostem aggredieretur. posteaquam extremum agmen præterit, tum ab oppido eodem quo pridè eruperant tumultu, pluribus simul locis erumpunt. Ap. Claudius agmen cogeant: qui ad id quod futurum erat, ne inopinatum accideret. præparatis suorum animis, signa extemplo convertit, totumque in hostem agmen circumiecit. itaque velut rectæ acies concurrissent, iustum aliquamdiu prælium fuit. tandem Nabidis milites in fugam

*Auxilia-
res Nabi-
dis quin-
tento ado-
venerunt.*

x-x-
VIII

*Gythæum
oppugnatum.*

fugam inclinaverunt, quæ minus infida ac trepida fuisset: ni Achæi locorum prudentes institissent. hi & eadem ingentē ediderunt, & dispersos passim fuga plerosq; armis exuerunt. Quintius prope Amyclas posuit castra, inde quum perpopulatus omnia circumiecta urbi frequentis & amœni agri loca esset, nullo iam hostium porta excedente, movit castra ad flumen Eurotam, inde vallem Taygeto subiectam, agrosq; ad mare pertinentes evastat. Eodem fere tempore L. Quintius maritimæ oræ oppida partim voluntate, partim metu aut vi recepit. certior deinde factus, Gythæum oppidum omnium maritimarum rerum Lacedæmonis receptaculum esse; nec procul à mari castra Romana abesse: omnibus id copis aggredi constituit. Erat eo tempore valida urbs & multitudine civium incolarumque & omni bellico apparatu instructa. In tempore Quintio rem haud facile aggredienti, rex Etumenes & classis Rhodiorum supervenerunt, ingens multitudo navalium sociorum è trib. contracta classibus intra paucos dies, omnia quæ ad oppugnationem urbis terra mariq; munitæ facienda opera erant, effecit. Jam testudinibus ad motus murus subuebatur: iam arietibus quatiebatur. itaq; vna crebris ictibus eversa est turris; quodque circa muri erat, casu eius prostratum: & Romani simul à porta, vnde aditus planior erat, ut distenderent ab apertiore loco hostes, simul per patefactum ruina iter irumpere conabantur, nec multum absuit, quin qua intenderant, penetrarent sed tardavit imperum eorum spes obiecta dedendæ urbis, mox deinde eadem turbata. Dexagoridas & Gorgopas pari imperio præerant urbi. Dexagoridas miserat nuncium ad legatum Romanum, traditurum se urbem. & quum ad eam rem tempus & ratio conuenisset, à Gorgopa proditor interficitur: intentiusq; abvno urbs defendebatur. & difficilior facta oppugnatio erat. ni T. Quintius cum quatuor millibus delectorum milium superuenisset. Is quum supercilio haud, speul distantis tumuli ab urbe instructam aciem ostendisset, & ex altera parte L. Quintius ab operib. suis terra marique instaret: tum vera desperatio Gorgopam quoque e cogitid consilii, quod in altero morte vindicauerat, capere. & pactus ut abduceret inde milites, quos praesidijs causa habebat, liceret, tradidit Quintio urbem. Priusquam Gythæum traderetur, Pythagoras præfectus Argis relictus, tradita custodia urbis Timocrati Pellemenensi, cum mille mercenariis militibus, & duobus millibus Argiuorum Lacedæmonem ad Nabis venit. Nabis sicut primo aduentu Romanæ classis, & traditione oppidorum maritimæ oræ contractus erat, sic parua spe quum acquievisset, Gythæo ab suis recento: posteaq; id quoq; traditum Romanis audiuit esse: quum ab terra omnibus circa hostibus nihil spei esset: à mari quoque toto se interclusum: cedendum fortunæ ratus, caduceatorem primum in castra misit ad explorandum, si paterentur legatos ad se

*Quintio
traditur.*

110

111

ad se

ad se mitti. qua impetrare, Pythagoras ad imperatorem venit, nullis cum aliis mandatis, quam ut tyranno colloqui cum imperatore liceat. Concilio aduocato, quum omnes, daudum colloquium censuissent, dies locusque construitur. In mediæ regionis tumulos modicis opus sequentibus quum venisset, relictis ibi in stacione conspecta utrimque cohortibus, Nabis cum delectis custodibus corporis, Quintius cum fratre & Eumeæ rege, & Sosilao Rhodio, & Aristæno Archæorum prætor, tribunique milirum paucis descendit. Ibi permisso ut sen dicere prius, seu audire

Nabidis ad Quintium oratio.

XXXI

maller, ita exipit tyrannus. Si ipse per me T. Quinti, vos qui adfuit, causam excogitare, cur mihi aut inuicissetis bellum, aut inferretis, possem, tacitus euentum fortuna mea exspectassem, nunc imperare animo nequium, quin priusquam perirem: cur periturus essem scirem. & hercule si tales essetis, quales esse Carthaginienses fama est, apud quos nihil societatis fides sancti haberet: in me quoque vobis quid faceretis minus pensi esse, non mirarer. nunc vos inuicor, Romanos esse video, qui verum diuinarum fœdera, humanarum fidem socialem sanctissimâ habeatis: quum me ipse respexi, eum esse spero, cui & publice, sicut ceteris Lacedæmoniis, vobiscum vetustissimæ fœdus sit: & meo nomine primam amicitiam ac societas nuper Philippi bello renouata. At enim ego eam violauim, & euerim, quod Arginorum ciuitatem teneo. Quomodo hoc tuear? re, an tempore? Res mihi duplicem defensionem præbet. nam & ipsis vocantibus ac trudentibus urbem eam accepi, non occupauim. & accepi, quum Philippi partium, nō in vestra societate esset. Tempus autem eo me liberat, quod quum iam Argos haberem, societas mihi vobiscum conuenit: & ut vobis mitterem ad bellum auxilia, nō ut Argis præsidium deducerem, pepigistis. At hercle in ea controuersia, qua de Argis est, superior sum, & equitate rei, quod non vestram urbem, sed hostium: quod volentem, nō ut conctam accepi: & vestra confessione, quod in conditionibus societatis mihi Argos reliquistis. Ceterum nomen tyrannum & facta me premunt. quod seruos ad libertatem voco, quod in agros inopem plebem deduco. De nomine hoc respondere possum: me qualescumq; sum, eundem esse, qui fui quum tu ipse mecum T. Quinti societatem pepigisti: tum me regem apellari à vobis meminim: tunc tyrannum vocari video. itaque si ego nomen imperij mutassem, mihi mea inconstantia: quā vos mutetis, vobis vestra reddenda ratio est. Quod ad multitudinem seruos liberatis auctam, & egentibus diuisum agrum attinet: possum quidem & in hoc me iure temporis tutari, iam feceram hac, qualescumq; sunt, quum societatem mecum pepigistis, & auxilia in bello aduersum Philippum accepistis: sed si nunc ea fecissem: non dico, quid in eo vos lasissem, aut vestram amicitiam violassem: sed illud, me more atque instituto maiorum fecisse. Nolite ad vestras leges atque instituta exigere ea, qua Lacedæmoni sunt. nihil comparare singula necesse est, vos à censu equitem, à censu pedis legiis: & paucos excellere opibus, plebem subitum esse illis vultis, nos legumilator non paucorum manus

Rempubicam esse voluit, quem vos senatum appellatis: nec excellere vnum aut alterum ordinem in ciuitate: sed per aequationem fortuna ac dignitatis fore credidit, ut multi essent, qui arma pro patria ferrent. Pluribus me ipse egisse, quā pro patria sermone breuitatis, fateor: & breuiter peroratum esse potius: nihil me posteaquā vobiscum amicitiam institui, cur eius vos pāneret cūmisse. Ad hāc imperator Romanus: Amicitia & societas nobis nullā tecū, sed cum Pelope rege Lacedamoniorum iusto ac legitimo facta est. cuius ius tyranni quog, qui postea per vim tenuerunt Lacedamone imperiū (quia nos bella nunc Punica, nunc Gallica, nunc alia ex aliis occupauerunt) usurparunt sicut tu quog, hoc Macedonico bello fecisti. nam quid minus conuenires, quam nos qui pro libertate Gracia aduersus Philippum gereremus bellum, cum tyranno cōsistueret amicitia? Et eo tyranno, quam qui vniuersam fuit sauisimo & violentissimo in suos. Nobis vero, etiam si Argos nec cepisses per fraudem nec teneres: liberantib, omnem Graciam, Lacedamon quoque vindicanda in antiquam libertatem erat, atq, in leges suas: quatuor modo, tamquam amulus Lycurgi, mentionem fecisti. An ut ab Iasso & Baryllū praesidia Philippi deducantur, cura erit nobis: Argos & Lacedamone, duar, clarissimas vrbes, lumina quōdam Gracia, sub pedibus tuis relinquemus: qua titulum nobis liberatae Gracia seruientes deforment? At enim cū Philippo Argiui fenserunt. Remittimus hoc tibi, ne nostram vire irascaris. satis compertum habemus, duorum aut summum trium in ea re, non ciuitatis culpam esse: tam hercle, quam in te tuog, praesidio accersendo accipiendog, in arcem, nihil sit publico consilio actum. Thessales & Phocenses & Locrenses consensu omniū scimus partium Philippi fuisse: tamen quom ceterā liberauerimus Graciam, quid tandem censes in Argiuis, qui insones publici consilij sint, facturos? Seruorum ad libertatem vocatorū, & egentibus hominibus agri diuisi crimina tibi obijci debui: non quidē nec ipsa mediocria: sed quid ista sunt pra ijs qua a te tuiog, quotidie alia super alia facinora eduntur? exhibe liberam concionem vel Argi, vel Lacedamone, si audire iuuat vera dominationis impotentissima crimina. Vt omnia alia vetustiora omittam, quam eadem Argi Pythagoras iste gener tuus penē in oculis meū edidit: quam tu ipse, quum iam propē in finibus Lacedamoniorum essem? Agedum, quos in concione cōprehensos, omnibus audientibus ciuib, tuis, in custodia te habitarum esse pronunciauisti: iube vinctos produci, ut miseri parentes, quos falso lagent, vincere sciant. At enim ut iam ita sint haec, quid ad vos Romani? hoc tu dicis liberantibus Graciam? hoc ijs, qui ut liberare possent, mare traiecerunt, terra mariq, gesserunt bellum? Vos tamē, inquis, vestramq, amicitiam ac societatem proprio non violauit. Quoties vis te id arguam fecisse? sed nolo pluribus summam rem complectar: Quibus igitur rebus amicitia violatur? nempe his maximē duabus, si socios meos pro hostibus habeas: si cum hostib, te coniungas. Vtrumq, a te factū est. nam & Aesefinem vno atq, eodē iure fuderis, quo & Lacedamone in amicitiam me nostram accepit: socius ipse sociā nobis urbem vi atq, armis cepisti: & cum

Philippo

Quin-
respon-
so.

117

Philippo hoste nostro nō societate solam, sed si Dijs placet, affinitatem et per Philoclem praefectum eius pepigisti. Et bellū aduersum nos gerens mare circa Maleam infestum nauib. piraticis fecisti: Et plures ppe cines Romanos, quam Philippus cepisti atq. occidisti: tutiorq. Macedonia ora, & promontorium Malea commectus ad exercitus nostros portantib. nauib. fuit. Proinde parce sic fidem ac inua societatis iactare: Et omnia populari oratione tamquam tyrannus Et hostis loquere. Sub hac Aristen*, nūc

xxx-
iii

mouere Nabin, nunc et orare: ut dum liceret, aut occasio esset, sibi, ac fortunis suis consulere. referre deinde nominatim tyrannos ciuitatum finitimarū cepit: qui deposito imperio, restitutusq. liberatus fuit, nō iutam modo, sed et honoratam inter cines senectute egissent. His dictis inuicē, auditisq. nox ppe ditemit colloquium. postero die Nabis Argis se cadere ac deducere praesidium, quando ita Romanis placere: Et captiuos Et perfunas reddendum dixit. aliud si quid postularet, scriptum ut edere petijt, ut deliberare cū amicis posset. Ita & tyranno

De obfi-

ad consulandū tempus datum est: & Quintius sociorum et prim-
cipi adhibitis, habuit concilium. Maxime partis sententia erat, cedamone perseverandum in bello esse, Et tollendū tyrannū: numquā aliter tuam libera-

tur.

quā omitti motum. Et ipsam velut cōprobata dominatione firmiorē futurū, auctore misisti imperij assumpto populo Romano Et exemplo multos in alijs ciuitatib. ad insidendum libertati ciuium suorum incitaturum. ipsius imperatoris animus ad pacē inclinior erat. videbat n. compulso intra mœnia hoste, nihil pter obsidionem testare, cā aut fore diuturnam. non n. Gyttheum, quod ipsam athen traditum, non expugnatum esset: sed Lacedamonem validissimam urbem viris armisq. oppugnatos unā spē fuisse, si qua admoventib. exercitum dissensio inter ipsos ac seditio excitari posset. quum signa portis prope inferri cernerent, neminē se mouisse. Adiciebat Et cum Antiocho insidam pacem. Viliū legatum inde redeuntem nunciare, multo maiorib. quā ante, terrestrib. naualibusq. copijs in Europam eum transisse, si occupasset obsidio Lacedamonis exercitum, quib. alijs copijs aduersus regem tā validum ac potentem bellum gesturos? Hæc propalam dicebat: illa tacita suberat, ne nouus consul Græciā prouinciam foritetur: & inchoati

xx-

iv

belli victoria succellori tradenda esset. Quū aduersus tendendo nihil moueret socios: simulando se transire in eorū sententiam, omnes in assensum Obsidij sui traduxit. Bene vertat, inquit, obsidionis Lacedamonem, quando ita placet. ceterum quum res tā lenta, quā ipsi scitis, oppugnatio urbium sit: Et obsidentib. primis saepe quam obsessis adiutus afferat: ita nunc hoc ita pponere vos. nimis oportet. hybernādim circa Lacedamonis mœnia esse: quæ mora si liborē tantum: ac periculum haberet, ut Et animis Et corporib. ad sustinendā caparati essetis, horaber vos. nunc impia quoq. magna ego in opera, in machinatione extor-
mentis, quib. tanta urbs oppugnanda est, in commentum nobis vobisque in
hyemē expediendos. si aque ne aut repente treq. dei is, aut tam inchoatum

turpiter destituatur scribendum ante vestris ciuitatibus censeo, explorandumque, quid quaque animi, quid virium habeat. Auxiliorum satis superque habeo: sed quo plures sumus, pluribus rebus egebimus. nihil iam præter nudum salum ager hostium habes: ad hoc hyems accedit, ad comportandum ex longinquo difficultas. Hæc oratio primum animos omnium ad respicienda cuique domestica mala conuertit: segnitiam, inuidiam & obrelatationem domi manentium aduersus milites: libertatem difficultem ad consensum, inopiam publicam, malignitatem cōferre: di ex priuatis, vetus itaque subito voluntatibus, facere quod à Republica populi Romani, sociorumque, esse crederet, imperatori permiserunt. Inde Quintius adhibitis legatis tantum tribuisti que nō

*Pacis con-
ditiones
cum Na-
bide.*

litum, condiciones, in quas cum tyranno pax fieret, has con-
scripsit. Sex mensium inducia ut essent Nabidi, Romanisque, & Eu-
men regi & Rhodys legatos exemplo mitteret Romam, T. Quintium &
Nabid, ut pax ex auctoritate senatus confirmaretur. Ex qua die scripta
condiciones pacis edita Nabidi forent, ea dies ut induciarum principium
esset, & ut ex ea die intra decimum diem ab Argis ceterisque oppidis, que
in Argiuorum agru essent, præsidia omnia deducerentur: vacuamque & libera
traderentur Romanis: ne quod inde mancipium regium publicum-
ue aut priuatum educeretur: & si qua ante educta forent, dominis recte
restituereantur. Naves quas ciuitatibus maritimis admissas, redderet:
neue ipse nauem ullam, præter duos lembos, qui non plus quam sexdecim
remis agerentur, haberet. Perfugas captiuos omnibus sociis populi Romani
ciuitatibus redderet, & Messenys omnia quæ comparcerent, quaque do-
minis cognoscerent. Exulibus quoque Lacedæmonys liberos & coniuges
restituere, quæ earum viros sequi voluissent: iniuncta ne quæ exulibus comes
esset. Mercenariorum militum Nabidi, qui aus in ciuitates suas, aut ad
Romanos transissent, is res sua omnes recte reddereantur. In Creta insula
ne quam urbem haberet: quas habuisset, redderet Romanis, ne quam so-
cietatem cum ulla Cretensium, aut quoquam alio institueret, neque bellum
gereret. Ciuitatibus omnibus quas ipse restituisset, quæque se sitaq; in fide
ac ditionem populi Romani tradidissent, omnia præsidia deducere: seque ip-
so, suosque ab his abstinere. Ne quod oppidum, ne quod castellum in suo
alienove cōderet. Obsides ea ita futura, daret quinque quos imperatori
Romano placuisset: filium in his suum, & * talenta centum argenti in
presenti, & * quinquaginta talenta in singulos annos per annos octo.
Hæc conscripta, castris propius urbem motis, lædæmonē mit-
tuntur. nec sane quicquam eorum satis placebat tyranno: nisi quod
præter spem reducendorum exulum mentio nulla facta erat. maxime
autem omnium eas offendebat, quod & naves & maritimæ
ciuitates ademptæ erant. fuerat tamen ei magno fructui mare,
omnem oram à Malea prædatoriis nauibus infestam habenti.
iuuentutem præterea ciuitatum earum ad supplementum lōge
optimi generis militum habebat. Has condiciones, quam-
quam ipse in secreto voluerat cum amicis, vulgo tamen

* Val. ent.
60000.
coron.
* Val. nr.
30000.
coron.

omnes fama ferebant; vanis, vt ad ceteram fidem, sic ad secreta regenda satellitum regionum ingeniis. Non tam omnia vniuersi, quam ea quæ ad quemque pertinerent singuli carpebant. qui exulum coniuges in matrimonio habebant, aut ex bonis eorum aliquid possederant, tamquam amissuri, non redditori, indignabantur, seruis liberatis à tyranno non irrita modo futura libertas, sed multo fœdior quam fuisset ante, seruitus, redeuntibus in iratorum dominorum potestatem, ante oculos obuersabatur. mercenarii milites & precia militum casura in pace ægre ferebant, & redditum sibi nullum esse in ciuitates videbant, infensas nō tyrannis magis, quam satellitibus eorum. Hæc inter se primo in circulis setentes fremere: deinde ad arma subito discurrerunt. quo tumultu quum per se satis irritam multitudinem cernebat tyrannus, concionem aduocari iussit. ibi quum ea quæ imperarentur à Romanis, exposuisset, & grauiora atque indigniora quædam falso affinxisset, & ad singula nunc ab vniuersis, nunc à

partibus concionis acclamaretur, interrogauit: *quid se respondere ad ea, aut quid facere vellent?* prope vna voce omnes, *nihil respondere, bellum geri iusserunt & pro se quisque, quanta multitudo solet, bonum animum habere, & bene sperare iubentes, sortes fortunam adiungere iubant.* His vocibus incitatus tyrannus, & Antiochum Antiochum, adiutores pronuntiat: & sibi ad obsidionem sustinendam copiarum affarim esse. Exciderat pacis mentio ex omnium animis & in stationes nō vltra queruri discurrunt. Paucorum lacessentium excursio, & emissa iacula ex templo Romanis dubitationem, quin bellandum esset, exierunt, leuia inde prælia per quadriuum primum sine vllo satis certo euentu commissa. quinto die prope iusta pugna adeo pauentes in oppidum Lacedæmonii compulsi sunt, vt quidam milites Romani terga fugientium cædentes per intermissa,

vt tunc erant, mœnia urbem intrarint. Et nunc quidem Quintus satis eo terrore coercitis executionibus hostium nihil præter ipsius oppugnationem vrbis superesse ratus: missis qui omnes nautales socios a Gytheo acceperant, ipse interim cum tribus militum ad visendum vrbis situm mœnia circumuehitur. Fuerat quondam sine muro Sparta, tyranni nuper locis parentibus planisq; obiecerant murum: altiora loca, & difficiliora aditu stationibus armatorum pro munimento obiectis tutabantur. Vbi satis omnia inspexit, corona oppugnandum ratus, omnibus copiis Cerant autem Romanorum sociorumque, simul pedum equitumque, simul teretrumque ac nanalium copiarū ad quinquaginta milia hominum) urbem cinxit. Alij scalas, alij ignem, alij alia quibus non oppugnant modo, sed etiam terterent, portabant. iussi clamore sublato subire vndique omnes, vt qua primū occurrerent, quæ opem ferrent, ad omnia simul pauciores Lacedæmonij ignorarent. Quod roboris in exercitu erat, tristitiam

*Sparta à
Romanis
obsidetur.*

disquis, parte vna à Phœbeo, altera à Diſſynneo, tertia ab eolo-
co quem Heptagonias appellant (omnia autem hæc aperta ſine
muro loca ſunt) aggredi iubet. Quū tantus vndiq; terror circū-
uaſſet, primo tyrannus & ad clamores repentinos, & ad nuncios
trepidus motus, vt quiſque maxime laboraret locus, aut ipſe oc-
currebat, aut aliquos mittebat. deinde circūſuſo vndique pa-
uore, ita obtorpuit, vt nec dicere quod in rem eſſet, nec audire
poſſet: nec inſpns modo conſilij, ſed vix mentis cōpoſ eſſet. Ro-
manos primo ſuſtinebāt in anguſtiis Lacedæmonij: ternaq; acies
tēpore vno locis diuerſis pugnabāt. deinde ereſcente certamine,
nequaquā erat præliū par. miſilibus enim Lacedæmonij pugna-
bant, à quib. ſe & magnitudine ſcuti perſacile Romanus ruebatur
miles, & q; alij vani, alij leues admodum ictus erant. nam propter
anguſtias loci, conſerramq; turbam non modo ad emittenda cū
procurſu, quo pluriū conceitantur tela, ſpaciū habebant: ſed ne
vt de gradu quidem libero ac ſtabili conaretur. itaque ex aduer-
ſo miſſa tela nulla in corporibus, rara in ſcutis hærebāt. à circū-
ſtantibus ex ſuperioribus locis quidam vulnerati ſunt: mor
progreſſos iam etiam ex tectis non tela modo, ſed regulæ quoq; in-
opinantes perculerunt. ſublatis deinde ſupra capita ſcutis con-
tinuatq; ita inter ſe, vt non modo ad cæcos ictus, ſed ne ad inſe-
rendum quidem propinquo telum loci quicquam eſſet, reſtitudine
facta ſubibant. & primo anguſtiæ pauliſper ſua hoſtiumq; refer-
tæ turba tenuerunt. poſteaquam in patentiorem viam viribus pau-
latim virgences hoſtem proceſſere, non vltra vis eorum atq; im-
petus ſuſtineri poterant. Quum terga verſiſſent Lacedæmonij
& effuſa fuga ſuperiora peterent loca: Nabis quidē, vt capta vr-
be quū ad cetera animo officioq; dueis ſungebatur: tum vero v-
nus ne caperetur vrbs, cauſa fuit. ſuccendi enim ædificia proxi-
ma muro iuſſit, quæ quum momento temporis ariſſent, vt adiu-
uantibus ignem, qui alias ad extinguendū opem ferre ſolent,
ruere in Romanos tecta: nec regularum modo fragmenta, ſed et-
iam ambuſta tigna ad armatos peruenire, & flamma late fundi,
fumus terrorem etiam maiorem quam periculum facere. Itaq; &
qui extra urbem erant Romanorum, tum maxime imperus faci-
entes recellere à muris: & qui iam intrauerant, ne in cedio à ter-
go oriente intercluderentur à ſuis, receperūt ſeſe, & Quinti po-
ſteaquam quid rei eſſet, vidit: receperūt canere inſiſt, ita iam à ca-
pta prope vrbe reuocati, redierunt in caſtra. Quintius plus ex tri-
more hoſtium quam ex re ipſa ſpei nactus, per triduum inſequēs
perſecutus eos, nunc prælius laceſſendo, nunc operibus interſe-
pendo quædam, ne exitus ad fugam eſſet. His comminationibus
compulſus tyrannus, Pythagoram ruiſus oratorem miſit, quem
Quintius primo aſpernat, *excedere caſtra inſiſt*: deinde ſuppliciter
orantem,

orantem, aduolutumque genibus, tandem audiuit. Prima oratio fuit, *omnia permittenti arbitrio Romanorum*: deinde quum ea velut vana & sine effectu nihil proficerent, eo deducta res est, ut his conditionibus, quæ ex scripto paucis antè diebus editæ erant, inducæ fierent, pecuniæque & obsolescentes. Dum oppugnatur tyrannus, Argiui nunciis aliis propè super alios efferentibus, *Argiui tantum non iam captam Lacedæmonem esse*, erecti & ipsi, simul eo quod Pythagoras cum parte validissima præsidii exierat, contemptæ paucitate eorum qui in arce erant, duce Archippo quodam præsidium expulerunt. Timocratem Pellensensem, quia clementer præfuerat, viuum fide data emiserunt. Huic lætitiæ *per asiduum* *Lacedæmonem ex-pellunt.*

Quintius superuenit, pace data tyranno, dimissique ab Lacedæmone Eumene & Rhodiis, & L. Quintio fratre ad classem. Læta ciuitas celeberrimum festorum dierum ac nobile ludicrum Nemeorum, die statâ propter belli mala prætermissum, in aduentu Romani exercitus ducisque indixerunt: præfeceruntque ludis ipsum imperatorem. Multa erant quæ gaudium cumularent. redditi ciues ab Lacedæmone erant, quos nuper Pythagoras, quosque ante Nabis abduxerunt. redierant, qui post compertam à Pythagora coniurationem, & cæde iam corpora effugerant libertatem ex longo intervallo, libertatisque auctores Romanos, quibus causa bellandi cum tyranno ipsi fuissent, cecinebant, testata quoque ipso Nemeorum die voce præconis libertas est Argiuorum. Achæis quantum restituti Argi in communi Achææ concilium lætitiæ afferebant: tantum serua Lacedæmon relicta, & lateri adhærens tyrannus, non syncerum gaudium præbebant. *Nemem celebrantur Argi.* *Nemem celebrantur Argi.* *Ætoli vero eam rem omnibus conciliis lacerare. Cum Philippo non autem desitum bellari: quam omnibus excederet Græcia urbibus. tyranno relicta Lacedæmonem: regem autem legitimum, qui in Romanis fuerat castris, ceterosque nobilissimos ciues in exilio viuituros. Nabis dominantis satellitem factum populum Romanum. Quintius ab Argis Elatiam, unde ad bellum Spartanum profectus erat, copias reduxit. Sunt, qui non ex oppido proficiscentem bellum gessisse tyrannum tradant, sed castris aduersus Romana castra positis, dique cunctarum, cum Ætolorum auxilia expectasset, coactum ad extremum acie configere, impetu in pabulatores suos ab Romanis facto, eo prælio victum, castrisque exutum pacem petitis: cum cecidissent quindecim millia militum, capta plus quatuor millia essent. Eodem fere tempore & à T. Quintio de rebus ad Lacedæmonem gestis, & ab M. Porcio Consule, ex Hispania literæ allatæ. vtriusque nomine ternos in dies supplicatio à senatu decretæ est. L. Valerius Consul quum postulos circa Litram sylvam Boios quietam provinciam habuisset, committorum causa Romam rediit: & creauit Consules P. Cornipellum Scipionem Africanum iterum, & T. Sempronium*

Longum. Horum patres primo anno secūdi Punici belli Consul. fuerant. Prætoria inde comiria habita. Creari P. Cornelius Scipio, & duo Cn. Cornelii, Mereuda & Blasio, & Cn. Dominus Ænobarbus, & Sex. Digicius, & T. Iuucius Thalna. Comiris perfectis Consul in provinciam rediit. Novum ius eo anno à Ferentinatibus ceterarum, *ut Latini, qui in coloniam Romanam nomina dedissent, cives Romani essent.* Pucolos, Salernumq; & Boxerum ascripti coloni, qui nomina dederant, quò ob id se pro ciuibz Romanis fectér, senatus iudicauit, *non esse eos cives Romanos.* Principio anni quo P. Scipio Africanus iterū, & T. Sēpronius Longus Consules fuerunt, legari Nabidis tyranni Romā venerunt duo, his extra urbē in cede Apollinis senatus datus est, pax, quę cum T. Quintio conuenisset, ut rara esset perierunt, impetraueruntq;. De provinciis quum relatum esset, senatus frequens in eā sententiā ibat: *ut, quoniā in Hispania & Macedonia debellatum foret, consulis ambobus Italia prouincia esset.* Scipio satis esse Italix vnum consulem censebat: alteri de cernendam Macedoniam esse. bellum grane ab Antiocho imminere, iam ipsum sua sponte in Europā transgressum, quid deinde facturum conserens: quum hinc Aetoli haud dubie hostes vocarent ad bellum, illuc Annibal Romanis claudibus insignis imperator stimularer. Dum de provinciis consulum disceptatur, prætores sortiri sunt. Cn. Domitio urbana iurisdicctio, T. Iuencio peregrina euenit. P. Cornelio Hispania & ceterior, Sex. Digirio citerior: duobus Cn. Cornelii, Blasio Sicilia, Mereuda Sardinia. In Macedoniam novum exercitum transportari non placuit, eum qui esset ibi, reduci in Italiam à Quintio, ac dimitti, irem eam exercitum dimitti, qui cum M. Porcio Catone in Hispania esset, consulibus ambobus Italiam provinciam esse, & duas vrbanas eo legiones scribere: ut dimissis, quos senatus censuisset, exercitiis, octo omino Romanæ legiones essent. Ver sacrum factum erat: priore anno, M. Porcio, & L. Valerio Consulibus, id quum P. Licinius pontifex *non esse recte factū* collegio primum, deinde ex auctoritate collegii patribz reuocasset, de integro faciendum arbitratu pontificum censuerunt, ludosq; magnos, qui vna voti essent: tanta pecuniis, quanta assoleter, faciendo. *Per sacrum videri pecus, quod natū esset inter Cal. Martiar. & pridia Cal. Maiar.* P. Cornelio Scipione & T. Sempronio Longo Consulibus, Censorum iade comiria habita sunt. creari censes Sex. Ælius Pætus, & C. Cornelius Cethegus, principem senatus, P. Scipionem Consulem, quem & priores censes legerant, legerunt: treis omnino senatores, neminem curuli honore vsum, præterierunt. gratiam quoque ingentem apud eum ordinem pepererunt, quod ludis Romanis ædilibus cuiculis imperarunt, *ut loca senatoria fecernerent à populo.* nam antea in promiscuo spectabatur. equicibus quoque per paucis adempti equi, nec in vllum ordinē sequitur. Liber.

Prouinciarum sortitio.

Senatoria loca à reliquis in Romanis ludis sortiri.

Libertatis & villa publica ab eisdem resecta, amplificataque. Ver-
 fiterum, ludiq; vorius, quos vouerat Ser. Sulpicius Galba Cōsul, fa-
 cti. Quū spectaculo eorum occupati animi omnium essent, Q.
 Pleminius, qui propter multa in Leos hominesq; scelera Locris
 admissa, in carcerem cōiectus fuerat, cōparauerat homines, qui
 pluribus simul locis vrbis nocte incendia facerent, vt in conser-
 nata nocturno tumultu ciuitate refringi carcer posset. ea res in-

XLIV

dicio consociorum palam facta, delataque ad senatum est. Plemi-
 nius in inferiorem demissus carcerem est, necatusque. Coloniz
 ciuium Romanorum eo anno deductæ sunt Puteolos. Vulturius,
 Literatum, trecenti homines in singulas. Item Salernum, Buxen-
 tumque coloniz ciuium Rom. deductæ sunt. deduxere triumui-
 ri, T. Sempronius Longus, qui tum Cōsul erat: M. Seruilius, Q.
 Minucius Thermus. Ager diuilius est, qui Cāpanorum fuerat, Si-
 pontum item agrum qui Arpinorum fuerat, coloniam ciuium
 Romanorum alii triumui, D. Innius Brutus, M. Bæbius Pāphilus,
 M. Heluius deduxerunt. Tempfam itē, & Crotonem ciuium Ro-
 manorum coloniz deductæ. Tempfanus ager de Brutiis caprus
 erat. Brutii Græcos expulerant, Crotonem Græci habebant. Tri-
 umui, Cn. Octavius, L. Æmilius Paulus, C. Pletorius Croto-
 nem: Tempfam L. Cornelius Merula, & C. Saloniū deduxerunt.
 Prodigia quoq; alia visa eo anno Romæ sunt: alia nunciata. in fo-
 ro & comitio & Capitolio sanguis guttæ visæ sunt. & terra ali-
 quoties pluit, & caput Vulcani arsit. nunciatum est, Interamne
 lac fluxisse: pueros ingenuos Arimini sine oculis ac naso: & in Pi-
 ceno agro non manus, non pedes habentem natum. Ea prodigia
 ex pontificum decreto procurata, & sacrificium nouendiale fa-
 ctum, quod Adriani nunciauerant, in agro suo lapidibus pluisse.
 In Gallia L. Valerius Flaccus procōsul circa Mediolanum cum

Colonia
 cinium
 Romano-
 rum deda-
 ita.

Prodigia.

XLV

Gallis Insubribus, & Boiis, qui Dorulaco duce ad concitandos
 Insubres Padum transgressi erant, signis collatis depugnanit decē
 milia hostium sunt cæsa. Per eos dies collega eius M. Porcius
 Cato ex Hispania triumphauit. tulit in eo triumpho * argenti
 infecti x v millia pondo, * bigati centum viginti tria milia,
 * Offensis * quingenta quadraginta: * auri pondo mille quadrin-
 genta, militibus ex præda diuisit, in singulos * ducentos septuagē-
 tes aëris, triplex equiti. T. Sempronius Cōsul in provinciam
 profectus, in Boiorum primum agrum legiones duxit. Bo-
 iorū cum regulus eorum, cum duobus fratribus tota gente con-
 citata ad rebellandum, castra locis idoneis posuit: vt appateret
 dimicaturus, si hostis fines intrasset. Cōsul vbi quantæ copiz,
 quantæ fiducia esset hosti, sensisset: nuncium ad collegam mittit, vt
 si videretur ei maturaret venire: se tergiversando in aduentum eius rem
 extraheretur. Quæ causa Cōsuli cunctandi, eadem Gallis, 2. cōs.
 præterquam quod cunctatio hostium animos faciebat, rei matu-

Catonis
 ex Hispania triumphauit.
 250000.
 * Coror.
 * Coror.
 15600.
 * Coror.
 2. cōs.

Turonen.
34. vel cir-
citer.
Sempro-
nium Boij
adoriun-
tur.

randæ erat, ut priusquam coniungerentur consulum copiæ, rem transigerent, per biduum tamen nihil aliud, quàm steterunt parati ad pugnam si quis contra egrederetur, terribiliterque ad vallum castraque ab omni simul parte aggressi sunt. Consul exemplum arma capere milites iussit, armatos inde paulisper continuit: ut & stolidam fiducia hosti auget, & disponeret copias, quibusque portis erumperet, duas legiones duab. principalibus portis signa efferre iussit, sed in ipso exitu ita conferti obstitere Galli, ut clauderent viam. Diu in angustiis pugnatum est: nec dextris magis gladius, gerebant res, quam scutis corporibusque ipsis obnixi urgebant: Romani, ut signa foras efferrent: Galli, ut aut ipsi in castra penetrarent, aut exire Romanos prohiberent, nec ante in hanc aut illam partem moveri acies potuerunt, quam Q. Victorius primi pilii centurio, & C. Atinius Tribunus militum quartæ hic, ille secundæ legionis (rem in asperis picellis sæpe tentatam) signa adempta signiferis in hostes iniecerunt, dum reperunt enixæ signum, priores secundani se porta eiecere. Iam hi extra vallum pugnant, quarta legione in porta hærente, quum alius tumultus ab aduersa parte castrorum est exortus. in portam quæstorianam irruperant Galli: resistentesque pertinacius occiderant L. Postumium quæstoræ, cui Tympano fuit cognomen: & M. Atinium, & P. Sempronium præfectos socium, & ducentos ferme milites. Capta ab ea parte castra erant, donec cohors extraordinaria missa à consule ad tuendam quæstorianam portam, & eos qui intra vallum erant, partim occidit, partim expulit castris, & irrumpentibus obstitit. Eodem serè tempore & quarta legio cum duobus extraordinariis cohortibus porta erupit. ita simul tua prælia circa castra locis distantibus erant: clamoresque dissoni ad incertos suorum eventus à præsentis certamine animos pugnantium auerrebant. Usque ad meridiem æquis viribus, ac propè pari spe pugnatum est, labor & æstus molliæ & fluida corpora Gallorum, & minimè patientia sitis, quum decedere pugna cogerent, in paucos restantes impetum Romanifecerunt, fusosque compulerunt in castra. Signum inde receptum à consule datum est, ad quæ pars maior receperunt sese: pars certaminis studio, & spe potius castris hostium perstitit ad vallum. eorum paucitate contempta, Galli universi ex castris etumpunt, fusi inde Romani: quæ impetio Consul is ducentur: sui pavore ac terrore castra repetunt. ita varia hinc atque illinc nunc victoria, nunc fuga fuit. Gallorum tamen ad vnde decem millia, Romanorum quinque millia, sunt occisa. Galli recuperare in intima finium sese. Consul Placentiam legiones duxit. Scipionem alii coniuncto exercitu cum col. VII legæ, Boiorum Ligurumque agros populatum esse, quoad progredi sylvarum paludesque passæ sunt, scribunt: alii, nulla memorabili re gesta comitiorum causa rediisse Romam. Eodem hoc anno T.

Quia

Gallorum
& Roma-
notum oc-
cisionum
vimine.

Quintius Elatiz, quo in hybetna reducerat copias, totū hyemis tempus iure dicundo consumpsit: mutandisque iis quæ aut ipsius Philippi, aut præfectorū ei⁹ licentia in ciuitatib. facta erant, quæ suæ factionis hominum vires augendo, ius ac libertatē aliorū deprimeret. Veris initio Corinthum, conuentu dicto, venit. ibi omniū ciuitatū legationes in cōcione modū circumfusa et allo-

*Quintius
ciuitatum
legationes
allogues-
sur.*

curus, orsus ab initia ptimum Romanis amicitia cum Græcorum gente, & imperatorū qui ante se in Macedonia fuissent, suisque rebus gestis. Omnia cum approbatione ingenti sunt audita, præterquam quum ad mentionem Nabidis ventum esset. id minime conueniens liberanti Graciam videbatur, tyrannum reliquisse, non sua solū patriæ grauem, sed omnibus circa ciuitatibus metuendum, habentem viscrib. nobilissimā ciuitatiū. Nec ignarus hui⁹ habit⁹ animorū Quinti-
 LV- tius, si sine excidio Lacedæmonis fieri potuisset, fatebatur pacis
 I cum tyranno mentionem admittendam aurib. nō fuisse. nunc cum aliter quam ruina gravissima ciuitatiū opprimi nō posses, satius visum esse: tyrannū debilitatum, ac totis prope virib. ad nocendum cuiquā ademptus, relinqui, quum intermori vehementiorib. quam qua peti posset, remedium ciuitatem sinere, in ipsa vindicta libertatis perituram. Præteritorum commemorationi lubiecit: officii sibi in Italiam, atq. omnem exercitum deportare, in animo esse. Demetriadiæ Chalcidise, præsidia intra decimum diem audisturos deducta: Acrocorinthum ipsi ex templo videntib. vacuam Achais traditurum: ut omnes scirent, verum Romanis an Ætolis mentiri mos esset: qui male commissam libertatem populo Romano sermonibus distulerint, & mutatos pro Macedonibus Romanos dominos. Sed illū, nec quid dicerent, nec quid facerent, quicquam reuocum pensi fuisse, Reliquas ciuitates monere, ut ex factis, non ex dictis amicos pensent: intelligantque quibus credendum, & à quibus cauendum sit. libertate modice utantur, temperatam eam salubrem & singulis & ciuitatibus esse: nimiam & alius grauem, & ipsi qui habeant effrenatam & precipitem esse. Concordia in ciuitatibus principes, & ordines inter se, & in commune omnes ciuitates consulerent, aduersus consentientes nec regem quemquam satū valdum, nec tyrannum fore. discordiam & seditionem omnia opportuna insidiantibus facere quum pars qua domestico certamine inferior sit, externo potius se applicet, quam civi cedat, alienis armis partem, externa fide redditam libertatem sua cura custodirent, seruarentque: ut populus Romanus dignis datam libertatem, ac munus suum bene possetur sciret. Has velut parentis voces quum audirēt,
 LIX- manare omnibus gaudii lacrymæ, adeo ut ipsum quoque confunderent dicentem. Paulisper flemus approbantium dicta fuit: monentiumque aliorum alios, ut sui voces velut oraculo missus in pectora, animosque demitterent. silentio deinde facto perit ab iis, ut ciues Romanos, si quis apud eos in seruitute essent, conquisitos intra duos menses mitterent ad se in Thessaliā. ne ipsis quidem honestum esse, in liberata terra liberatores eius seruire. Omnes acclamauerunt:

gratias

* *Coron.*
4000.
* *Coron.*
50.

gratias se inter cetera etiam ob hoc agere, quoddam admoniti essent, ut tam pio ac necessario officio fungeretur. Ingens numerus erat bello Hannico captorum, quos Annibal, quum à suis non redimerentur, venundederat. Multitudinis eorum argumentum est, quod Polybius scribit * centum talentis eam rem Achæis stetit: quum * quingenos denarios pretium in capita, quod redderetur dominis, statuiscent, mille enim ducentos ea ratione Achæia habuit. ad hæc nunc pro portione quot verisimile sit totam Græciam habuisse. Nondum conventus dimissus erat, quum respiciunt præsidium ab Acrocorintho descendens protinus, ad portam ducei atque abire. Quorum agmen imperator securus, prosequentibus cunctis, servatorem liberatoremque acclamantibus, salutatis, dimissisque eis, eadem qua venerat via Elatiam rediit, inde cum omnibus copiis Ap. Claudium legatum dimittit, per Thessaliam atque Epirum ducere Oricum inbet, atque ibi se operiri. inde namque in animo esse, exercitum in Italiam traicere. & L. Quintio fratri legato & præfecto classis scribit, *ut onerarius ex omni Græcia ora eodem contraheret.* Ipse Chalcidem profectus, deducit non à Chalcide solum, sed etiam ab Oreos atque Eretria præsidii, conventum ibi Euboicarum civitatum habuit: commonitosque in quo statuerum accepisset eos, *in quo relinqueret,* dimisit. Demetriadem inde proficiscitur: deducitque præsidio, prosequentibus cunctis, sicut Corinthi & Chalcide, pergit in Thessaliam: ubi non liberandæ modo civitates erant, sed ex omni colluvione & confusione in aliquam tolerabilem formam redigendæ. Nec enim temporum modo vitiiis, ac violentia, & licentia regia turbati erant: sed inquieto etiam ingenio gentis; nec comitia, nec conventum, nec concilium ullum, non per seditionem ac tumultum, iam inde à principio ad nostram vsq; ætatem traducentes. A censu maxime & senatum & iudices legit: potentiorumque eam partem civitatum fecit, cui salva tranquilla omnia magis esse expediebat: Ita quum percensuisset Thessaliam, per Epirum in Oricum, unde erat traicecturus, venit. Ab Orico copias omnes Brundisium transportatæ, inde per totam Italiam ad urbem propè triumphantes non minore agmine retum captarum, quam suo præse acto venerunt. Posteaquam Romam viderunt, senatus extra urbem Quintio ad res gestas & differendas datus est: triumphosq; meritis ab lubentib. decretus. Triduum triumphavit, die primo arma, tela, signaque ætea, & marmorea transtulit: plura Philippo adempta, quam quæ ex civitatibus ceperat. secundo die aurum argentumque, factum infectumque & signatum, infecti argenti fuit * decem & octo millia pondo, & centum lxx facti: vasa multa omnis generis, cæolata plæaque, quædam eximia artis: & ex æte multa fabrefacta: ad hoc clypea argentea decem, signati argenti octoginta quatuor millia fuisse Artistoriū.

* *Valent.*
12700.
Coron.

terra-

tetradrachmam vocant: trium ferè denariorum in singulis argen-
teum est pondus. * auri pondo fuit tria millia septingenta quatuor-
decim, & clypeum vnum ex auto totum: & * Philippi nummi
aurei quatuordecim millia, quingenti xiv, tertio die coronæ au-
reæ, dona ciuitatum, translata: cxlv. & hostiæ ductæ: & ante
curtum multi nobiles caprius, obsidesq; , inter quos Demetrius
regis Philippi filius fuit, & Armenes Nabidis tyranni filius, Lacedæ-
monius. ipse deinde Quintius in urbem est inuectus. milites
secuti curtum frequentes, vt omni ex prouincia exercitu depor-
tato. his * ducenti quinquageni æris in pedites diuisi: duplex cē-
turiō, triplex equiti: p̄buerunt speciem triumpho capitib. rasis

* Coron.

43368.

* Coron.

43542.

* Val. co-

ron. duc

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

Q. Ælius

LII securi, qui seruitute exempti fuerant. Exitu huius anni Q. Ælius
Tubero tribuus pleb. ex Senatusconsulto tulit ad plebē, plebes-

que se iuit, vt Latina duæ colonia, vna in Brutios, altera in Thurinum
agris deduceretur. his deducendis triumuiui creati, quibus in tri-
um impetiū esset in Brutios, Q. Næuius, M. Minutius Rufus, M.
Furius Crassipes: in Thurinum agrum A. Manlius, P. Ælius, L.
Apulsius. ea bina comitia Cn. Domitius prætor vrbānus in Ca-
pitolio habuit. Ad eū eo anno aliquot dedicatæ sunt: vna Iunonis
Sospitæ in foro olitorio: vota locataq; quadriennio ante a C. Cor-
nelio consule Gallico bello, censori idem dedicauit; altera Fauni-
ædiles eam biennio ante ex mulctatio argento faciendam loca-
rant, C. Seribonius, & Cn. Domitius: qui prætor vrbānus eam de-
dicauit. & ædem Fortunæ Primigeniæ in colle Quirinali dedica-
uit Q. Martius Ralla, duumuir ad ipsam creatus. voverat eam
decem annis ante Punico bello P. Sempronius Sophus: locaue-
rat idem censor. & in insula Iouis ædem C. Serulius duumuir
dedicauit, vota erat sex annis ante Gallio bello ab L. Furio Pur-

LIII purcone prætor, ab eodem postea consule locata. Hæc eo an-
no acta. P. Scipio ex Prouincia Gallia ad consules subrogandos
reduit. Comitia consulum fuere, quibus creati sunt L. Corne-
lius Metula, & Q. Minutius Thermus. Postero die creati sunt
prætores L. Corneliū Scipio, M. Fuluius Nobilior, C. Seribo-
nius, M. Valerius Messala, L. Porcius Licinius, & C. Flaminius. Megalesia
Megalesia, ludos scenicos, C. Atilius Serranus, L. Scribonius Li-
cinius ædiles curules primi fecerunt. Horum ædiliū ludos Roma-
nos primum senatus a populo secretus spectauit, præbuitque ser-
mōnes (sicut omnis nouitas solet) alijs tandem, quod multo ante de-
buerat, tributum consensibus amplissimo ordini; alijs demptum ex di-
gnitate populi, quicquid maiestati patrum adiectum esset, interpretanti-
bus, & omnia discrimina talia, quibus ordines discernentur, & con-
cordia & libertati aque minima esse. Ad quingentesimum octauum
annum in promiscuo spectatum esse, quid repente factum, cur immiscere
sibi in cauea patres plebem nollet? cur diues pauperem confessorē fasti-
deret? nouam & superbam libidinem ab nullius ante gentis senatus neq;
desi-

desideratam, neque institutam. Postremo ipsum quoque Aficanum quod consul auctor eius rei fuisset, pœnituisse sciunt, adeo nihil morum ex antiquo, probabile est veteribus, nisi quæ usus euidenter arguit, stari malunt. Principio anhi, quo L. Cornelius, Q. Minutius consules fuerunt, terræ motus ita crebri nunciabatur, ut non rei tantum ipsius, sed feriarum quoque ob id indistatuum homines raderet. nam neque senatus haberi, neque Respublica administrari poterat, sacrificando expiandoque occupatis consulibus. Postremo decemviris aditellibros iussis, ex responso eorum supplicatio per triduum fuit. coronari ad omnia pulvinaria supplicauerunt. edictumque est, *ut omnes qui ex una familia essent, pariter supplicarent.* item ex auctoritate senatus consules edixerunt, ne quis, quo die terræ motu nunciato feria indicta essent, eo die alium terræ motum nunciaret. Provincias deinde consules prius, tunc prætores sortiti. Cornelius Galliam, Minutius Ligures sortiti sunt. C. Scribonius urbanam, M. Valerius pœtegrinam, L. Cornelius Siciliam, L. Porcius Sardiniam, C. Flaminius Hispaniam citeriorem, M. Fulvius Hispaniam ulteriorem. Nihil belli eo anno expectantibus consulibus, literæ M. Cincij præfectus is Pisis erat allatæ: *Ligurum viginti milia armatorum, coniuratione pot omnia conciliabula inuierse gentis facta, Lunensem primum agrum depopulatos. Pisanum deinde finem transgressos, omnem oram maris peragrassæ.* Itaque Minutius consul, cui Ligures provincia euenerat, ex auctoritate patrum in rostra ascendit: & edixit, *ut legiones duæ urbanae, quæ superiore anno conscriptæ essent, post diem decimum Arretij adessent: in eorum locum se duas legiones urbanas scripturum.* item locis & Latini nominis magistratibus, legatisque eorum, qui milites dare debebant, edixit, *ut in Capitolio se adirent.* ex iis xv. millia peditum & quingentos equites pro numero cuiusque ibatorum descripsit: & inde è Capitolio protinus ire ad portam & veturaretur res, proficisci ad delectum iussit. Fulvius Flaminioque terga millia Romanorum peditum, & centeni equites in supplementum, & quina millia socium Latini nominis & ducenti equites decreti: mandatumque prætoribus, *ut veteres dimitterent milites, quum in provinciam venissent.* Quum milites qui in legionibus urbanis erant, frequentes tribunos plebeios adissent, *ubi causas cognoscerent eorum, quibus aut emerita stipendia, aut morbus causa essent, quo minus militarent:* eam rem literæ T. Sempronii discusserunt, in quibus scriptum erat, *Ligurum quindecim millia in agrum Placentinum venisse: & eum usque ad ipsa colonia mœnia. & Padis ripas cum cadibris & incendiis perpopulatos esse.* Boiorum quoque gentem ad rebellionem spectare: ob eas res tumultum esse. Decevit senatus, tribunos plebis non placere causas militares cognoscere, quo minus ad edictum conveniretur. adieci ubi eratio, *ut socij nomenis Latini, qui in exercitu P. Cornelij, T. Sempronij fuissent: & dimissæ ab eis*

Promissarium sortitio.

Ligures in armis esse nunciati sunt.

consuli-

consulibus essent, ad quam diem L. Cornelius consul edixisset; & in quem locum edixisset Eiruria, convenirent: & ut L. Cornelius consul in provinciam proficiscens in oppidis agrorum, qua iturus esset; si quos ei videretur, milites scriberet, armaretque, & duceret secum: dimittendūq; ei
 LVI quos eorum, quandoque vellet, ius esset. Posteaquam consules delectu habito profecti sunt in provincias, cum Q. Quintius postulat, ut de his, qua cum decem legatis ipse statuisset, senatus audiret; eaq; si videretur, auctoritate sua confirmaret. id eos facilius facturos, si legatorum verba, quae ex universa Graecia, & magna parte Asia, quaeque regibus venissent, audissent. Hae legationes a C. Scribonio Pr. virbano in locatum introductae sunt; benigneque omnibus responsum. Antiocho, quia longior disceptatio erat, decem legatis, quorum pars in Asia aut Lyfimachiae apud regē fuerant, delegata est. Quintio mandatum, ut adhibitis ijs legatorum regis verba audiret; responderetq; iis, qua ex dignitate atq; utilitate populi Romani responderi possent. Menippus & Hegesinae principes regiae legationis erant. ex his Menippus ignorare se dixit, quidnam perplexi sua legatio oratio, haberet, quum simpliciter ad amicitiam petendam, iungendamq; societatem venissent. Esse autem tria genera fœderum, quibus inter se paciscerentur amicitiae civitates, regesq; unum, quum bello victis diceretur leges. ubi enim omnia ei qui armis plus posses, dedita essent, qua ex iis habere victos, quibus multari eos velis, ipsius ius atq; arbitriū esse alterum quum pares bello aequo fœdere in pacē atq; amicitiam venires. tunc enim repeti reddiq; per conventionem res, & si quarum turbata bello possessio sit, eas aut ex formula iuris antiqui, aut ex partis utriusq; commodo componi certum esse genus, quum, qui hostes nunquam fuerint, ad amicitiam sociali fœdere inter se iungendam coeant, eos neque dicere, neq; accipere leges: id enim victoris & victi esse. ex eo genere quū Antiochus esset, mirari se, quod Romani aequum censeant ei leges dicere, quas Asia urbium liberat & immunes; quas stipendiarias esse velint; quas turrare praesidia regia regemq; velent; cum Philippo enim hoste pacem, non cum Antiocho amico societatis fœdus ita iungendum esse. Ad ea
 LVII Quintius: Quoniam vobis distinctū agere libet, & genera iungenda responso. vum amicitiarum enumerare, ego quoque duas condiciones ponam, extra quas nullam esse regi nunciis amicitiae cū populo Romano iungendam. unam, si nos nihil, quod ad urbes Asia attinet, curare velis, ut & ipse omni Europa abstineat. alteram, si se ille Asia finibus non contineat, & in Europam transcendat, ut & Romanis ius sit, Asia civitates amicitiae & suae quas habeant, & novas complecti. Eaimvero, id audiam exiam dicere indignū esse Hegesinae, Thraciae & Chersonesi urbibus neceri Antiochū, qua Seleucus proavus eius, Lyfimacho rege bello victo, & in acie caso, per summum decus parte lignerit, pari cum laude eadem ab Thracibus possessa, partim armis receperit Antiochus, partim deserta, sicut ipsam Lyfimachiam, & renovatu cultoribus frequentaverit: & qua strata vincti neque incendia erant, iungentibus impensis adspicaverit.

Quid

Legationes
Graeciae
audiantur.

Menippi

Quintij

Quid igitur simile esse, ex ea possessione ita parva, ita recuperata deduci Antiochum, & Romanos abstinere Asia, qua nunquam eorum fuerit? Amicitiam Romanorum expetere Antiochum: sed que impetrata gloria sibi, non pudori sit. Ad hæc Quintius: Quandoquidem, inquit, honesta pensamus: sic, ut aut sola aut prima certo pensari decet principi orbis terrarum populo, & tanto regi: virtutem tandem videatur honestius, liberat velle omnes qua ubique sunt Græciæ urbes, an servas & vestigales facere? Si sibi Antiochus pulchrum esse censet, quas urbes proavis belli inter habuerit, anis patere, nunquid usurpaverint, pro suis eis repetere in servitutem: & populus Romanus susceptum patrocinium libertatis Græcorum non deserere, fidei constat: quæ sua ducit esse: sicut à Philippo Græciam liberavit, ita & ab Antiocho Asia urbes, que Græci nominis sunt, liberare in animo habet; neque enim in Ælium Ioniæque colonia in servitutem regiâ missa sunt: sed stirps augenda causa, gentisque vetustissima per orbem terrarum propaganda. Quum hæc sitaret Hegesanax, nec inficiari posset, honestiorē causam libertatis quàm servitutis prætexi titulo: Quin mittimus ambages, inquit P. Sulpicius, qui maximus naru ex decem legatis erat, alteram duabus conditionibus, que modo diserte à Quintio datæ sunt, legat aut supersedens de amicitia agere. Nos vero, inquit Menippus, non volumus, nec possumus pacisci quicquam, quo regnum Antiochi minuat. Posteto die Quintius legationes universas Græciæ Atque quum in senatum introduxisset, ut scirent quali animo populus Romanus, qualique Antiochus etiam civitates Græciæ essent postulata & sua & regis exposuit. Renunciarent civitatibus suis, populum Romanum qua virtute quaque fide libertatem eorum à Philippo vindicaverit, eadem ab Antiocho, nisi decedat Europa vindicaturum. Tum Menippus deprecari & Quintium & patres instigavit, ne sequebantur decernere, quo decreto turbaturi orbem terrarum essent: tempus & sibi sumerent, & regi ad cogitandum darent, cogitaturum, quum renunciata condiciones essent, & impetraturum aliquid: aut pacis causa consensurum. Ita integra dilata tes est, legatos mitti ad regem eodem, qui Lysimachæ apud eum fuerant, placuit: P. Sulpicium, P. Villium, P. Ælium. Vixdum ii profecti erant, quum à Carthagine legati bellum haud dubie parare Antiochum Annibale ministro attulerunt: inieceruntque curam, ne simul & Punicum bellum exciteretur. Annibal patia profugus peruenierat ad Antiochum, sicut antè dictum est: & erat apud regem in magno honore, nulla alia arte, nisi quod volutanti diu consilia de Romano bello, ne mox aprior super tali te particeps sermonis esse poterat, Sententia eius una atque eadem semper erat, ut in Italia bellum gereretur. Italiam & commeatum & militem præbitorum externo hosti. si nihil in momentum liceat, populo Romano viribus & copiis Italia extra Italiam bellum gerere; neque regem nam gentem ullam parem Romanis esse. Sibi censu socias naves, sedecim millia pedum, nulle equies deposebat.

Ad Antiochum legati.

Annibal suadet Antiocho, ut in Italia bellum gerat.

in se classe primum Africam petiturum, magnopere confidere, & Carthaginienses ad rebellandum ab se compelli posse, si illi cunctentur, si aliqua parte Italia bellū excitaturū Romanis. Rē cum ceteris omnibus transire in Europā debere, & in aliqua parte Græcia copias cōtinuare: neq; traiciensem, & quod in speciem famamq; belli factū sit, parvū traicere. In hac sententiam quum adduxisset regem, præparandos sibi ad id popularium animos tatus, lites ne quo casu interceptæ palam faceret conata, scribere non est ausus. Aristonem quendam Tyrum nactus Ephesi, expetrusque soletiam leuſtribus ministerijs, partim donis, partim spe præmiorum oneratum, quibus etiam ipse rex annuerat, Carthaginem cum mandatis mittit: edit nomina eorum, quibus conuentis opus esset, instruit etiam secretis notis, per quas haud dubie agnoscerent sua mandata esse. Hunc Aristonem Carthagine obuersantem, non prius amici quam inimici Annibalis, qua de causa venisset, cognouerunt, & primo in circulis conuiuiisque celebrata sermonibus res est. deinde in senatū quidam, nihil aliud esse dicere exilio Annibalis, si absenti quoq; nouis moliri res, sollicitandiq; animos hominum turbare statum ciuitatis posset. Aristonem quendam Tyrium adueniam, instructum mandatu ab Annibale & Antiocho regē venisse: certos homines quotidie cū eo secreta colloquia serere, & in occulto colloqui, quod mox in omnium perniciem erupturum esset. Conclamauere omnes, vocari Aristonē debere, & quari quid venisset: & nisi expremeret eum legatus Romam mitti: satū pro meritis eū unius hominis suppliciorum pensum esse, priuatis suo periculo peccaturos. Rem publicam non exera noxam modo, sed etiam extra famam noxa conseruandā esse. Vocatus Ariston purgare sese, & firmissimo propugnaculo uti, quod nihil Aristō iurauerat ad quemquam attulisset. cæterum nec causam aduersus facere in eis expediebat: & in eo maxime hæsitabat, quod cum Barchinæ senatum solum factionis hominibus collocurum eum arguebant. Orta Carthagini deinde altercatio est, alijs proſpectatore comprehendiam & custodirentem, alijs iubentibus, alijs negantibus cumſultandā causam esse, mali rem exempli esse, de nihilo hospites corripī. idem Carthaginiensibus & Tyri, & in alijs emporijs in qua frequenter cōmeant, euenturū. Dilata eo die res est. Ariston Punico ingenio inter Pænos vſus, tabellās conſcriptas celeberrimo loco supra sedem quotidianū magistratus profugit, prima vespere suspendit, ipse de tertia vigilia nauem conscendit & profugit. postero die quum Suffetes ad ius dicendum confedisſent, conſpectæ tabellæ, demptæq; & lectæ. ſcriptum erat: Aristonem priuatum ad neminem, publicē ad ſeniores (ita ſenatum vocabant) mandata habuisse. Publicato crimine, minus intēta de paucis quæſtio erat, mitti tamen legatos Romam, qui rem ad conſules & ſenatum deferrent, placuit: simul qui de iniurijs Maſaniſſæ quæreantur. Maſaniſſa poſteaquam & infames Carthagineſes, & inter ſe ipſos diſcordes ſenātus, principibus propter col-

K K K

loquia

loquia Aristonis senatui, senatu propter iudicium eiusdem Aristonis populo suspecto, locum iniuriæ esse rarus, agrum maritimum eorum & depopulatus est, & quasdam vrbes veditigales Carthaginiensium sibi coegit stipendium pendere. Emporia vocant eam regionem. ora est minoris Syrtis, & agri vberis. vna ciuitas eius Leptis: ea singula in dies talenta veditigal Carthaginiensibus dedit. Hanc tum regionem & totam infestam Masiussa, & ex quadam parte dubiæ possessionis. sui regi an Carthaginiensium esset, effecerat. & quia simul ad purganda crimina, & questum de se Romam eos ituros comperit, qui & illa onerarent suspicionibus. & de iure veditigalium disceptarent, legatos & ipse Romam misit. Auditi de Tyrio aduena primum Carthaginienses, eam iniecere patribus, ne cum Antiocho simul & Penu bellandum esset. maxime ea suspicio crimen urgebat, quod quem comprehensum Romam miti placuisset, nec ipsum nec navem eius custodissent. De agro deinde cum regis legis disceptari cœptum. Carthaginienses iure finium causam turbabantur, quod intra eos terminos esset, quibus P. Scipio victor agrum, qui iuru esset Carthaginiensium finisset: & confessione regis, qui quum Aphirem profugum ex regno sue cœ parte Numidarum vagantem circa Cyrenam persequeretur: procarie ab se iter per eum ipsum agrum, tamquam haud dubie Carthaginiensium iuru, petisset. Numidæ & de terminatione Scipionum mentiri eos arguebant: & si qui veram originem iuri exigere vellet, quem proprium agrum Carthaginiensium in Africa esse? adueni, quantum scito bono tergo amplecti loci potuerint, tantum ad urbem communicandam procario, datum quicquid Byrsam sedem suam excesserint, vi atque iniuria partum habere. Neque enim de quo agatur, probare eos posse: non modo semper, ex quo cœperint, sed ne diu quidem eos possedisse per opportunitates: nunc illos, nunc reges Numidarum usurpasse eos: semperque penes eum possessionem fuisse, qui plus armis potuisset. Cuius conditiону rei fuerit, priusquam hostes Romanis Carthaginienses, socius atque amicus rex Numidarum esset, eius sinerant esse: nec se interponerent, qui minus qui possent, tenerent. Responderi legatis utriusque partis placuit missuros se in Africam, qui inter populum Carthaginiensem, & regem in repæsentanti disceptarent. Missi P. Scipio Africanus, & C. Cornelius Cethegus, & M. Minucius Rutilus: audita inspectaque re suspensa omnia, neutro inclinatis sententijs, reliquere. Id vtrum sua sponte fecerint, an quia mandatum ira fuerit, non tam certum est, quam videretur tempori aptum fuisse, integro certamine eos relinqui: nam ni ita esset, vnus Scipio vel notitia rei vel auctoritate, ita de utrisque meritis, finire nute disceptationem potuisset.

P V. Scipio Africanus legatus ad Antiochum, Ephesus cum Annibale, qui se Antiocho iunxerat, collocutus est: ut si fieri posset, metum ei, quem ex populo Romano coneeperat, exprimeret. Inter alia quæ quæret, quæ fuisse maximum imperatorem Annibal crederet: respondit, Alexandrum Macedonum regem, quod parua manu innumerabiles exercitus fudisset: quodq; ultimas oras, quas visere supra spem humanam esset, peragrasset. quareni deinde quem secundum peneret, Pyrrhum, inquit, castrametavi primum docuisse: ad hoc nomen elegantius loca cepisse, præsidia disposuisse. exequenti quem verum diceres: semetipsum dixit. videns Scipio: Quidnam tu diceres, si hunc, inquit, vicisses? tunc vero inquit, Me & ante Alexandrū, & ante Pyrrhum, & ante alios posuissē. Inter alia prodigia, quæ plurima fuisse traduntur, bonum; Cn. Domitio consula, locutum, Roma caute tibi, refertur. Apparant in Antiochum bellum Romani. Nabu-
cedamoniorum tyrannus incitatus ab Ætoliis, qui & Philippum, & Antiochum ad inferendum bellum populo Romano sollicitabant, à populo Romano desciuit: & bello adversus Philoxenem Achæorum prætor, rem gesto, ab Ætoliis interfectus est. Ætoli quoq; ab amicis populi Romani defecerunt. cum quibus societas iuncta Antiochus Syria rex quum bellum Græcia insulisset, complures urbes occupavit, inter quas Calcidem, & totam Eubœam. Res prætoris in Liguriis gestas, & apparatum belli ab Antiocho continet.

P RINCIPIO anni, quo hæc gesta sunt. Sex. Digritius prætor in Hispania citeriore cum civitatibus ijs, quæ post profectio-
nem M. Caronis permulta rebellauerant, crebra magis quam digna dictu prælia fecit: & adeo pleraque aduersa, ut vix dimiduum militum, quæ quod acceperat, successori tradiderit. nec dubium est, quin omnis Hispania sublarura animos fuerit, ni alter prætor P. Cornelius Cn. F. Scipio, trans Iberum multa secunda prælia fecisset: quo terrore non minus quinquaginta oppida ad eum defecerunt. Prætor hæc gesserat Scipio. Idem pro prætor Lusitanos peruastata vltiori provincia cū ingenti præda domum rednantes, in ipsa itinere aggressus, ab hora tertia diei ad octauam incerto euentu pugnavit, numero militum impar, superior alijs: nam & acie frequenti armatis aduersus longum & impeditum turba pecorum agmen, & recenti milite aduersus fessos longo itinere concurrebat. tertia namq; vigilia exierant hostes: huic nocturno itinere tres dierum horæ accesserant: nec vlla quiete data, laborem viæ prælium exceperat: itaque principio pugne vigoris aliquid in corporibus animisque fuit & turbauerant primo Romanos: deinde æquata paulisper pugna est. in hoc

K K K

disci-

discrimine Indos Ioni si sustulisset caecidissetq; hostes, prætor venit. tandem gradum acrius intulere Romani, cæssitq; Lusitanus: deinde prorsus terga dedit, & quum institissent fugientibus victores, ad duodecim millia hostium sunt cæsa: capti quingenti quadraginta, omnes ferè equites: & signa militaria capta centum triginta quatuor. de exercitu Romano septuaginta & tres amissi. Pugnatum haud procul Ilipe vrbe est. eo victorem opulentum prædæ exercitum P. Cornelius reduxit. ea omnis ante urbem exposita est: potestatisq; dominis suas res cognoscendi facta, cetera vendenda quæstori data: quod inde effectum, militi diuisum. Nondum ab Roma profectus erat C. Flaminius prætor, quum hæc in Hispania gerebantur. itaque tam aduersæ quam secundæ res per ipsum amicosq; eius magnis sermonib; celebrabantur; & tentauit, quoniam bellum ingens in provincia exarsisset, & exigui reliquum exercitus ab Sex. Digito, atq; eui ipsas plenas paucis ac fuga accepturus esset, ut vnâ sibi ex urbanis legionibus decernerent: ad quam quum militum ab se ipso scriptum ex Senatuscôsulto adiecisset, eligeret ex omninamero tria millia & quingentos pedites, & equites trecentos. ea se legem (nam in Sex. Digiti exercitu haud multum spei esse) rem gesturum. Seniores negare, ad maiores à priuatis temere in gratiâ magistratum confictos, senatuscôsulenti facienda esse, nisi q; aut prætores ex provincia scriberent, aut legati renunciarent: nihil ratû haberi debere, si tumultum in Hispania esset, placere tumultuarios milites extra Italiâ scribi à prætore. Mens ea senatus fuit, ut in Hispania tumultuarii militeslegerentur. Valerius Antrias & in Siciliam nauigasse delectus causâ C. Flaminiû scribit: & ex Sicilia Hispaniam petentem, tempestate in Africâ delatarum, vagos milites de exercitu P. Africanisferamento togasse: his duarum provinciarum delectibus certum in Hispania adiecisse. Nec in Italia segnius Ligurum bellum crescebat. Pisas iam quadraginta millibus hominum affluente quotidie multitudine ad famam belli spemq; prædæ, circumfedebat. Minutius Cõsul, Atretium die quæ edixerat ad conueniendum militibus, venit. inde quadrato agmine ad Pisas duxit, & quò hostes mille passuum ab oppido trans fluuiû mouissent castra, cõsul urbem haud dubiè setuatam aduebrui suo est ingressus. Postero die & ipse trans fluuium quingentos ferè passus ab hoste posuit castra. inde leuibus præliis a populationibus agrum sociorum tutabatur, in aciem exire nõ audebat, nouo milite & ex multis generibus hominum collecto, nec dum noto satis inter se, ut fidere alijs possent. Ligures multitudine freti & in aciem exhibent parati de summa rerum decernere: & abundantes militum numero passim multas manus per extrema sinium ad prædandum emittebant: & quum coacta vis magna pecorum prædæque esset paratum erat præsidium, per quod in castella eorum vicosaq; ageretur. Quum bellum Ligustinum ad Pisas cõstitisset, cõsul aliter

L. Cor.

L. Cornelius Merula per extremos Ligurum fluus exercitum in agrum Boiorum induxit, ubi longè alia belli ratio quam cum Liguribus erat. consul in aciem exibat, hostes pugnam detrectabant. prædaturumque, ubi nemo obviam exiret, discutiebant Romani: Boij disipi sua impune, quam tuendo ea conferere certamine malebant. posteaquam omnia ferro ignique satis euastata erant, consul agro hostium excescit, & ad Mutinam agmine incauto, ut inter pacatos ducebat, Boij ubi egressum è finib. suis hostem sentire, sequebantur silenti agmine locum insidiis quærentes. nocte prætergressi castra Romana saltum, qua transeundum erat Romanis, insederunt. Id quum parum occultè fecissent, consul qui multa nocte solitus erat mouere castra, ne nox terrorem in tumultuario prælio augetet, lucem expectauit. & quum luce moueret, tamen rumam equitum exploratum misit. Posteaquam relatum est, quantæ copiæ & in quo loco essent, totius agminis sarcinas in medium conici iussit, & triarios vallum circumicere; cetero exercitu instructo ad hostem accessit. Idem & Galli fecerunt, posteaquam apertas esse insidias, & recto ac iusto prælio, ubi vera virtus vinceret, dimicandum viderunt. Hora secunda fermè concursum est sinistra sociorum equitum ala, & extraordinarii prima in acie pugnabant. præterant duo consules legati, M. Marcellus. & T. Sempronius prioris anni consul. Nouus consul nunc ad prima signa erat, nunc legiones continebat in subsidiis, ne certaminis studio prius concurrerent, quam datum signum esset. equites earum extra aciem in locum patenter Q. & P. Minutios tribunos militum educere iussit. inde quum signum dedisset, impetum ex aperto facerent. Hæc agenti nunciu venit à T. Sempronio Longo, non sustinere extraordinarios impetum Gallorum, & casus permultos esse: & qui supersint, partim labore, partim metu remississe ardorem pugna in legionem alteram ex duabus, si videretur, strammittet, priusquam ignominia acciperetur. Secunda legio missa est. & extraordinarii recepti, tum redintegrata est pugna: quum & recens miles & frequens ordinibus legio successisset: sinistra ala ex prælio subducta est, dextra in primam aciem subiit. Sol ingenti ardore torrebatur minime patientia æstus corpora Gallorum: densis tamen ordinibus nunc alii in alios, nunc in scuta incumbentes, sustinebant impetus Romanorum. Quod ubi animaduertit consul, ad perturbandos ordines eorum C. Liuium Salinatorem, qui præerat alariis equitibus, quam concitatissimos equos immittere iubet; & legionarios equites in subsidiis esse. Hæc procella equestris primo confudit & turbauit, deinde dissipauit aciem Gallorum, non tamen ut terga darent: obstabant duces, hastilibus cadentes terga trepidantium, & redire in ordines cogenres: sed interequirantes alarii non pariebantur, Consul obrotabatur milites; ut paululum admittentur: victoriam in

manib' esse, dum perterritos & trepidantes viderent, inflarent. seseque
 sui ordines fuissent, intero rursus eos praelio & dubio dimicaturus. In-
 ferre vexillarios iussit signa. omnes connixi tandem auerterunt
 hostem, postquam terga dabant, & in fugam passim effundeban-
 tur: rum ad persequendos eos legionarii equites immissi. Qua-
 tuordecim millia Boiorum eo die caesa sunt, viui capti mille no-
 paginaria duo: equites ducenti viginti vovus: tres duces eorum, si-
 gena militaria ducenta duodecim, carpenta sexaginta tria. Nec
 Romanis incuncta victoria fuit. supra quinque millia militum
 ipsorum aut sociorum sunt amissa: centuriones tres & viginti,
 praefecti socium quatuor, & M. Genucius, & M. Marcius tribu-
 nulum militum secundae legionis. Eodem fere tempore duorum co-
 sulum litterae allatae sunt; L. Cornelij de praelio ad Mutinam cum
 Boijs facta, & Q. Minucij à Pisis. Comititia sua sortis esse, ceterum ad
 suffensa omnia in Ligurijs se habere, ut ab eadi inde sine pernicie socie-
 rum & damno Reipublica non possit. si sua videretur patribus, mittere
 ad collegam: ut si qui profugatum bellum haberet, ad comitia Roman-
 rediret: si id facere gravaretur, quod non sua sortis id negotium esset,
 quidem facturum quodcumq; senatus consuisset: sed etiam atq; etiam vi-
 deret, si magis à Republica esset interregnum iniuri, quàm ab eis in eo sua
 relinquit provinciam. Senatus C. Scribonio negotiū dedit, ut deo
 legatos ex ordine senatus mitteret ad L. Cornelium consulem,
 qui litteras collegae ad senatum missas deferrent ad eum; & au-
 ciarent, se parum, nisi ad magistratus subrogandos Romam ve-
 niret, potius quam Q. Minucius à bello integro auocaretur, in-
 terregnum iniri passurum. Missi legati renunciaverunt, L. Corneliū
 ad magistratus subrogandos Romam venturum. De litteris L.
 Cornelij, quas scripserat secundum praelium cum Boijs factum,
 disceptatio in senatu fuit: quia privarim plerisque senatoribus le-
 gatus M. Claudius scripserat, fortuna populi Romani & militum
 virtuti gratiam habendam quod res bene gesta esset, consul opera & mi-
 litum aliquantum amissum: & hostium exercitum, cuius deinde obvia
 fortuna fuerat, elapsū. milites eo plures perisse, quod tardius ex subsecū,
 qui laborantibus opē ferrent, successissent. hostes à manibus emissos, quod
 equitibus legionarijs & tardius datum signum esset, & persequen-
 tes non tenuisset. De ea re nihil remere deceat placuit: adre-
 quiores consilatio delata est. instabat enim cura alia, quod
 civitas faenore laborabat: & quum multis faenecibus legibus
 constituta avaritia esset, via fraudis inira erat, ut in socios qui
 non tenerentur ijs legibus, nomina transcriberent. ita libero fa-
 enore obruebant debiores. cuius cernendi quum ratio quære-
 retur, diem suum placuit: Faenecalia quæ proximè fuissent, ut qui post ean-
 dem socij civibus Romanis credidissent pecuniam, profiterentur & ex ea
 die pecunia credita, quibus debitor esset legibus, inuicem creditor diceretur.
 Deinde posteaquam professionibus detecta est magnitudo tri-
 alieui

De praelio
 Cornelij
 cum Boijs
 discepta-
 tur in se-
 natu.

De faeno-
 re.

alieni per hanc fraudem contracti: M. Sempronius tribunus plebis ex auctoritate patrum plebem rogauit: plebsque scuit, *ut eum socii ac nomine Latino pecunia credita ius idem, quod cum ciuib. Romanis esset.* Hæc in Italia domi militumq; acta. In Hispania nequaquam tantum belli fuit, quantum auxerat fama. C. Flaminius in ceteriori Hispania oppidum Iluciam in Oretanis cepit: deinde in hyberna milites deduxit, & per hyemem prælia aliquot, nulla memoria digna aduersus latronum magis, quam hostium excursionibus, vario tamen euentu, nec sine militum iactura, sunt facta. Maiores res gestæ à M. Fulvio. Is apud Toletum oppidum cum Vaceis Vethonibusque & Celtiberis signis collatis dimicauit: exercitum earum gentium fudit, fugauitque: regem Hilerum viuum cepit. Dum hæc in Hispania agerentur, comitiorum iam appetebat dies. itaque L. Cornelius consul relicto ad exercitum M. Claudio legato, Romam venit. Is in senatu quum de rebus à se gestis differuisset, quoque in statu provincia esset: quæstus est cum patribus conscriptis, *quod ante bello una secunda pugna iam feliciter perfecto, non esset habitus Dii immortalibus honos.* postulauit deinde, *ut supplicationem summi triumphumq; decernerent.* Prius tamen quam relatio fieret, Q. Metellus, qui consul dictatorque fuerat, literas eodem tempore dixit, *et consulis L. Corneli ad senatum, et M. Marcelli ad magnam partem senatorum, allatas esse inter se pugnantes: eoque dilatas esse consultationem, ut presentibus auctoribus earum literarum deceptaretur.* itaque expectasse sese, *ut consul qui sciret ab legato suo aduersus se scriptum aliquid, quæ ipsi veniendū esset, duceret eum secum Romæ: quum etiā veritas esset, T. Sempronio imperium habenti tradi exercitum, quam legato nunc videri esse amicum de inlustria, ne ea quæ scripserat, præsens diceret, aut argueret coram.* *et si quid vani afferret, argui posset, donec ad liquidū veritas explorata esset itaq; nihil eorum quæ postulares consul, decernendum in præsentia censere.* *et pergeret nihilo segnius referre, ut supplicatio decerneretur, triumphansq; sibi in urbe inuehi liceret.* M. & C. Titinii tribuni plebis, se intercessuros, si de ea res foret Senatusconsultum dixerunt.

VIII

*Res gesta
in his
a
nia à præ
sorebus.*

IX

Censores erant priore anno creati Vex. Aelius Pætus, & C. Cornelius Cethegus: Cornelius lustrum condidit, censa sunt ciuium capita centum quadraginta tria millia septingenta quatuor. Aquæ ingentes eo anno fuerunt: & Tiberis loca plana vrbis inundauit. circa portam Flumentanam etiam collapsa quædam ruinis sunt & porta Cælimontana fulmine icta est, murusq; circa multis locis de culo tactus. & Aticæ, Lanuui & in Auentino lapidibus pluit. & à Capua nunciatū est, *examem vesparum ingens in forum aduolasse, et in Marti adeo confidisse, eas collectas cum cura Crignæ erumnas esse.* Horum prodigiorum causa decemviri liberos adire iussi, & nouendiale sacrum factum, & supplicatio indicta est, atq; vrbs lustrata, lisdem diebus ædiculam Victoriae Virginis prope

*Lustrum
conditur.*

ædem Victoriz M. Porcius Cato dedicauit, biennio post, quam
 vouit. Eodem anno coloniam Latinam in agrum Ferentinum
 triumphum deduxerunt, Cn. Mælius Volso, L. Apustius Fullo, P. Æ-
 lius Tubero, cuius lege deducebatur tria millia peditum iere, tre-
 centi equites: numerus exiguus pro copia agti. Dati potuerit tri-
 cena iugera in pedites, sexagena in equites. Apustio auctore ter-
 tia pars agti depraest: quo postea si uellent, nouos colonos ascri-
 bere possent. vicena iugera pedites, quadragena equites accepe-
 runt. In exitu iam annus erat, & ambitio magis quam vniquam
 alias exarserat consularibus comitijs multi & potentes perebant
 patricij, plebeijque: P. Cornelius Cn. filius, Scipio, qui ex Hispa-
 nia prouincia nuper decesserat magnis rebus gestis: & L. Quin-
 tius Flamininus, qui classis in Græcia præfuerat: & Cn. Manlius
 Volso: hi patricij: plebeij autem, C. Lælius, Cn. Domitius, C. Li-
 nius Salinator, M. Atilius. sed omnium oculi in Quintium, Cor-
 neliumque coniecti, nam & in vnum locum perebant ambo pa-
 tricij, & rei militaris gloria recens verumque comendabat. Cete-
 rum ante omnia ceteramen accendebant fratres candidatorum,
 duo clarissimi ætatis suæ imperatores maior gloria Scipionis: &
 quo maior, eo propior inuidia. Quintij rectior, ut qui eo anno
 triumphasset. Accedebat, quod alter decimum iam prope annum
 assiduus in oculis hominum fuerat, quæ res minus verendos ma-
 gnos homines ipsa satietate facit: consul iterum post deuictum
 Annibalem, censorque fuerat: in Quintio noua & recentia omnia
 ad gratiam erant: nihil nec petierat à populo post triumphum,
 nec adeptus erat. Pro fratre germano, non patruelo se potius uidebat: pro
 collega & particeps administrati belli se terra, fratrem mari uidebat. Is
 obtinuit, ut præferretur candidato, quem Africanus fraterque do-
 cebat: quem Cornelia gens, Cornelio consule comitia habente:
 quem tantum præiudicium senatus, virum è ciuitate optimum
 iudicatum, qui matrem Idæam Pessinunte uenientem in urbem
 acciperet, L. Quintius & Cn. Domitius Ænobarbus consules fa-
 cti. adeo ne in plebeio quidem consule, quum pro C. Lælio nite-
 retur, Africanus ualuit. Posteo die prætores creati, L. Scribonius
 Libo, M. Fuluius Centimalus, A. Attilius Serranus, M. Bæbius Pi-
 philus, L. Valerius Tappus, Q. Salonius Sarra. Ad illicias insignis
 eo anno fuit M. Æmilij Lepidi, & L. Æmilij Pauli. Multos pecu-
 nios damnarunt: ex ea pecunia clypea inaurata in fastigio Iouis
 ædis posuerunt. porticum unam extra portam Trigemnam, em-
 portio ad Tiberim adiecto: alteram à porta Fontinali ad Martia-
 nam, qua in campum iter esset, perduxerunt. Diu nihil in Ligo-
 rib. dignum memoria gestum erat. Extremo eius anni bis in ma-
 gnarum periculum res adducta est. nam & castra cōsulis oppugna-
 ta, ægre sunt defensa: & non ita multo post per salum angustum
 quum duceretur agmen Romanum, ipsas fauces ex ciuitas Ligu-
 rum

*Ambitio
 in consu-
 laribus
 comitijs.*

um infedit, qua quum exitus nō pateret, conuerso agmine redire institit consul. & a tergo fauces saltus occupatæ à parte hostiū erant: Caudinæq; cladis memoria non animis modo, sed prope oculis obuerfabatur. Numidas octingentos ferme equites inter auxilia habebat. eorum præfectus consuli pollicetur *se parte vtra uellet cum suis erupitum. tantum uti diceret, vtra pars frequentior vicu esset. in eos se impetum facturum: & nihil prius quam flammam ecclis misciturum, ut si paucior cogeret Ligures excedere saltu quē obsiderent, & discurrere ad opem ferendam suam.* Collaudatum cum consul Numidæ equites. spe præmiorum onerat. Numidæ equos conscendunt, & obequirare stationib. hostium neminē lacescentes cœperunt. Nihil primo ad spectu contemptius, equi hominesque paululi & graciles: discinctus & inermis eques, præterquam quod iacula secum portat: equi sine frenis, deformis ipse cursus, rigida ceruice & extenso capite, eurrentium. Hunc contemptum de industria augētes, labi ex equis, & per ludibrium spectaculo esse. Itaq; qui primo intenti paratiq; si lacescerentur, in stationib. fuerant, iam inermes, sedentesque pars maxima spectabant. Numidæ ad equitare, dein refugere: sed propius saltum paulatim euehi: velut quos impotentes regendi equi inuitos effertrent. postremo subditis calcari- bus per medias stationes hostium erupere: & in agrum latiorememuecti omnia propinqua viæ tecta incendunt: proximo deinde fumo inferunt ignem, ferro flammæque omnia peruastant. Vico primo conspectus, deinde clamor trepidantium in vicis auditus, postremo seniores puerique refugientes tumultū in castris fecerunt: itaque sine cōsilio, sine impetio pro se quisq; currere ad suamruenda: momentoque tēporis in castra relicta erant: & obsidione

XXII liberatus Cōsul quo intenderat, peruenit. Sed neq; Boij, neq; Hispani, cum quib. eo anno bellatum erat, tam inimici infestique erant Romanis, quam Ætolotum gens. Ij post deportatos ex Græcia exercitus, primo in spe fuerant, & Antiochum in vacuam Europā possessionem venturum: nec Philippum aut Nabin quieturos. vbi nihil visquam moueri viderunt, agitandum aliquid miscenduntq; rati, ne cunctando senescerent consilia: concilium Naupaetum indixerunt. Ibi Thoas prætor eorum conuestus iniurias Romanorum, statumque Ætolix, quod omnium Græcia gentium ciuitatumque inhonoratissimi post eam victoriam essent, cuius causa ipsi fuissent: legatos e gentibus circa reges mittendos, qui non solum tentarent animos eorum, sed suis quemque stimulus mouerent ad Romanum bellum. Damocritus ad Nabin, Nicander ad Philippum, Diexarchus frater prætoris ad Antiochum est missus. Tyranno Lacedæmonio Damocritus, ademptū maritimum ciuitasib. enervatā tyrannidem dicere; inde militem, inde naues, naualesque socios habuisse: inclusum suū prope muris Achaos videre dominantes in Peloponneso: namquā habiturum recuperandi sua occasiōem, si eam qua cum esset, prætermississet.

nullum exercitum Romanum in Graciam esse: nec propter Gythium, aut
maritimos alios Laconas dignam causam existimatos Romanos, cur le-
giones in Graciam rursus transmittant. Hæc ad incitandum animū
tyranni dicebantur; ut quum in Græciam Antiochus itaieisset,
conscientia violatæ per sociorum iniurias Romanæ amicitiæ,
coniungeret se cum Antiocho. Et Philippum Nicaner haud dis-
simili oratione incitabat. erat etiam maior orationi materia, quo
ex altiore fastigio rex, quam tyrannus detractus erat; quoque plu-
res ademptæ res. adhuc vetustate regum Macedonia fama, peragratiusq;
orbis terrarum victoriæ eius genti referebatur. Equitum voluicæpto
voleventi se consilium afferre. nam neq; ut antea moneat Philippus,
quam Antiochus cum exercitu transiret in Graciam, suadere; & quā
sino Antiocho adversus Romanos Ætoloq; tam dū iustis ueris bellis, ei
adiuncto Antiocho, sociū Ætoli, qui tum graviorēs hostes quam Roma-
ni fuerint, quibus tandem viri: ut resistero Romanos possit Adjiciebat
de duce Annibale, nato adversus Romanos hoste, qui plures & duces &
milites eorum occidisset, quam quot superessent. Hæc Philippo Nicaner.

*Ad Phi-
lippum.*

*Ad An-
tiochum.*

Alia Dixerat Antiocho: & omnium primum prædā de Phi-
lippo Romanorum esse dicere, victoriam Ætolorum, & adiutum in Gra-
ciam Romanis nullis aliis, quam Ætolois dedisse, & ad vincendū viros
eosdem præbuisse. deinde quantas potitum equitumq; copias præbuit
Antiocho ad bellū essent: qua loca terre sribus copii, quos portus mariū
mu. Tum de Philippo & Nabide libero mentatio abutebatur:
paratum utrumq; ad rebellandum esse: & primam quamq; occasionem
recuperandi ea, qua bello amississent, arrepturos. Ita per totum simul
orbē terrarum Ætoli Romanis concitabant bellum. reges tamen
aut nō moti, aut tardius moti sunt. Nabis exemplo circa omnes
vicos maritimos dimisit ad seditiones in ijs miscendas: & alios
principum donis ad suam causam perduxit, alios petrinaciter ia
societate Romana manentes occidit. Achæis omniū maritimo-
rum Laconum tuendorum ab T. Quintio cura mandata erat. ita-
que extēplo & ad tyrannum legatos miserunt, qui admonerent: fa-
deri enim Romani, denunciarentq; ne pacem; quam antea petisset,
turbaret: & auxilia ad Gythium, quod iam oppugnabatur a ty-
ranno: & Romā qui ea nunciarent, legatos miserunt. Antiochus
rex ea hyeme Raphiæ in Phœnicie Ptolemæo regi Egypti filiam
matrimonium data, quem Antiochiam se receperisset, per Ci-
liciam Tauro monte superato, extremo iam hyemis Ephefum
peruenit: inde principio vetis, Antiocho filio misso in Syriam
ad custodiam vltimarum partium regni, ne quid absente se à ter-
go moueretur: ipse cum omnibus terrestribus copiis ad Pisidas,
qui circa Selgam incolunt, oppugnandos est profectus. Eo tem-
pore legati Romani P. Sulpicius, & P. Villius qui ad Antiochum
(sicut ante dictum est) missi erant, iussi prius Bumenem adire.
Etiam veniente inde Pergamum (ibi regia Bumenis fuit) ascende-
runt.

*Nabis ab
Romanis
deficit.*

*Antiochi
filiam Pto-
lemæus
Rex Egypti
ducit.*

Antiochus cum exercitu transiret in Graciam, suadere; & quā
sino Antiocho adversus Romanos Ætoloq; tam dū iustis ueris bellis, ei
adiuncto Antiocho, sociū Ætoli, qui tum graviorēs hostes quam Roma-
ni fuerint, quibus tandem viri: ut resistero Romanos possit Adjiciebat
de duce Annibale, nato adversus Romanos hoste, qui plures & duces &
milites eorum occidisset, quam quot superessent. Hæc Philippo Nicaner.

runt. Cupidus belli aduersus Antiochum Eumenes erat: *grauis si* *Eumenes;*
pax esset, accolam tantopotentorem regem credens: eundem si motum *rex Asia*
belli: in esset, non magis parum Romano fore quam Philippus fuisset: & *minoru.*
aut funditus sublatum iri: aut si pax uideretur, multa illi detracta

sibi accessura: ut facile deinde se ab eo sine ullo Romano auxilio tueri
posset. etiam si quid aduersi casus foret, satius esse Romano sociis qua-
eumq; fortunam subire, quam solum aut imperium pati Antiochi: aut
abnuentem vi atq; armu cogi. Ob hæc quantum auctoritate, quan-
 tum consilio valebat, incitabat Romanos ad bellum. Sulpicius æ-
 ger Pergami subleuit. Villius quum Pisiadæ bello occupatū esse
 regem audisset, Ephesum profectus, dū paucos ibi moratur dies,
 dedit opem, ut cum Annibale, qui tum ibi forte erat, sæpe con-
 gredereetur: ut animum eius & tentaret, si qua posset: & metum
 demeret periculi ei quicquam ab Romanis esse. His colloquijs a-
 liud quidem actum nihil est: securum tamen sua sponte est, velut
 consilio petitem esset, ut uiliot ob ea regi Annibal, & suspēctior
 ad omnia fieret. Claudius secutus Græcos Acilianos libros, P. A. Scipionis
 fric: *num in ea fuisse legatione tradit: eumq; Ephesi collucens cum An-*
annibale. & sermone etiam vnum refert, quo querenti Africano, quem *nibale col-*
fuisse maximum imperatorem Annibalerederet, respondisse Alexan- *loquium.*
drum Macedonum regem: quod parua manu innumerabiles exercitus

fudisset: quodq; ultimas oras, quas visere supra spem humanā esset, per-
agrasset. querenti deinde, quem secundum poneret. Pyrrhum dixisse, ca-
stra metari primum docuisse: ad hoc neminē elegit: loca cepisse, pra-
dicta disposuisse. atq; etiam conciliandi sibi homines eam habuisse, ut Ita-
lica gentes, regis externi, quā populi Romani tamdiu principis in ea ter-
ra, imperium esse mallent. ex sequenti, quē tertium duceret, haud dubio
semetipsum dixisse: tum visum ouertum Scipioni, & subiicisse. Quis nā
tu diceret, si me uicissit: tū me uero, inquit, & ante Alexandrū, & ante
Pyrrhum, & ante omnes alios imperatores esse. & perplexum Punico astu
responsum, & assentationu genus Scipionē mouisse: quod & græge imp-
eratorum uel inastimabilem secreuisset.

Antioch
Antiochi
filium mo-
ritur,
 xv Villius ab Epheto Apameam processit. eo & Antiochus audito Romanorū legatorum aduen-
 tu occurrit. Apameæ congressis disceptatio eadē ferme fuit, quæ
 Romæ inter Quintium & legatos regis fuerat. mors nuntiata An-
 tiochi filij regis, quem missum paulo ante dixeram in Syriam, di-
 remit colloquia. Magnus luctus in regia fuit, magnūq; eius iu-
 uenis desiderium. id eum iam specimen sui dederat, ut si vita lō-
 gior contigisset, magni iustiq; regis in eo indolē fuisse apparetet.
 Quo carior acceptiorque omnibus erat, eo mors eius suspēctior
 fuit *grauem successorem eum instare sine ulti sua patrem credentē, per-*
spadones, quosdā, saltem ministeriu facinorum acceptos regibus, ueneno
susulisse. Eam quoque caulam clandestino facinori adiciebant.
quod quum Seleuco filio I. symmachiā dedit: Antiocho quā similem
dares sedē, ut prociū ab eo per honore eum quod obligaret, non haberet.

Magni

Magni tamen luctus species per aliquot dies regiam tenuit: legati-
 usque Romanus, ne alio tempore incommodus obiceretur,
 Pergamum concessit, rex Ephesum, omisso quod inchoauerat
 bello, rediit, ibi per luctum regia clausa, cum Milone quodā, qui
 princeps amicorum eius erat, secreta consilia agiavit. Minio
 ignarus omnium externorum, viresque aestimans regis ex rebus
 in Syria aut Asia gestis, non causa modo superiorem esse Antio-
 chum, quod nihil exqui postularent Romani, sed bello quoque
 superaturum credebar. Fugienti regi disceprationem cum lega-
 tis, seu iam experto eam minus prosperam, seu maiore recenti
 confuso, professus Minio, se quæ pro causa essent dicturum, per-
 suasit ut à Pergamo accerterentur legati. Iam conualuerat Sulpi-
 cius, itaque ambo Ephesum venerunt, rex à Minione excusatus, et

*Minio
pro Antio-
cho oratio.*

Scabente eores agi coëpta est. Ibi præparata oratione Minio: *Sp-
 cisco* titulo, inquit, uti vos, Romani, Gracarum ciuitatum liberandaru-
 rum vides, sed facta vestra orationi non conueniunt: & aliud Antiocho
 iniuri statuisi, alio ipsi utimini. Qui enim magis Smyrnae Lampsa-
 cene Græci sunt, quam Neapolitani & Rhegini, & Tarentini, à quib.
 stipendium, à quibus nauas ex federe exigunt? Cui Syracusanæ æque in
 aliis Sicilia Græcæ urbes prætorum quotannu cum imperio & virgæ &
 securib. mittitur, nihil aliud profecto dicitur, quam armis superari vos
 huiusmodi leges imposuisse. Eandem de Smyrna & Lampsaço, ciuitatibusque
 qua Ionia aut Æolida sunt, causam ab Antiocho accipitis. bello supera-
 ti à maioribus, & stipendiarias ac vestigia factas, in antiquum ius
 repetit, itaque ad hæc ei responderi velim, si ex æquo disceptatur, & non
 belli causa quaritur. Ad ea Sulpicius: Pecis vorecunde, inquit, Antio-
 chus, qui, si alia pro causa eius non erant, qua diceretur, quolibet ista
 quam se dicere maluit. Quid enim simile habet ciuitatum earum, quas
 comparasti causas? Ab Rheginis & Neapolitanis & Tarentinis, ex quo in
 nostram venerunt potestatem, uno & perpetuo tenore iuri semper usur-
 pato, nunquam intermissa, qua ex federe debent, exigimus. Potesne
 tandem dicere, ut si populi non per se, non per alium quemquam factum
 mutauerint: sic Asia ciuitates, ut semel venerunt in maiorem Antiochi
 potestatem, in perpetua possessione regni vestri permansisset? Non alias eni-
 rum in Philippi, alias in Ptolemæ fuisse potestatem: alias per multos annos
 nullo ambigente libertatem usurpassi? Nam si, quod aliquando serui-
 runt temporum iniquitate pressi, tunc post tot secula asserendi eos in ser-
 uitutem faciet: quid abest quin altum nobis nihil sit, quod à Philippo li-
 berauimus Græciam? & repetant posteri eius Corinthum, Chalcidem,
 Demetriadem, & Thessalorum totam gentem? Sed quid ego causam ci-
 uitatum ago: quam ipsi agentibus & nos, & regem ipsum cognoscere a-
 guimus est? Vocati deinde ciuitatum legationes iussit, præparatas

*Sulpicii ad
Minionē
responsio.*

Antiocho decessisset, suo id accessurum regno ducebat, Admissi
 plures, dum suas quisque nunc querelas, nunc postulationes in-
 ferit,

serit, æqua iniquis miscentes, è disceptatione altercationem fecerunt. itaque æque remissa vlla re, neque impetrata, æque ac venerant omnium incertilegati Romam redierunt. Rex dimissis ijs concilium de bello Romano habuit. Ibi alius alio ferocius: quia quo quisque asperius aduersus Romanos locutus esset, eo spes gratiæ maior erat. alius *superbiam postulatorum increpare, tamquam Nabidi victo, sic Antiocho, maximo Asia regum, imponendum leges. quamquam Nabidi tamen dominationem in patriam suam, & patriam Lacedamonem remissam. Antiocho, si Smyrna & Lampfacus imperata faciant, indignum videri alijs paruas, & vix dignas belli causas tanto regi eas ciuitates esse. sed initium semper per ius impetrandi fieri. nisi crederent, Persas quum aquam terramq; Lacedamonis petierunt, gleba terra & hantia aqua eguisse per similem sensationem Romanis de duobus ciuitatibus agi. & alias ciuitates, simul duas iugum exuissis vidissent, ad liberatorem populum desinuerat, si non libera: seruusne potior sit, tamen omni presenti statui spem cuiq; nouandi res suis blandiorem esse. Alexander Acarnan in concilio erat, Philippo quondam amicus, nuper relicto eo secutus opulentiorem regiam Antiochi: & tamquam petrus Græciæ, nec ignarus Romanorum, in eum gradum amicitie regis, vt consilijs quoque arcanis inreteresset, acceptus erat. Is tamquam non vtrum bellandum esset, necne, consulere: sed vbi & qua ratione bellum peteretur, victoriam se hanc dubiam proponere animo affirmabas; si in Europam transisset rex, & in aliqua Græcia parte sedem bello cepisset. Imprimis Etelos, qui umbilicum Græciæ incolens in armum eum inuenerunt; anesignanos, ad asperissima quæq; belli paratos in duobus velus cornibus Græcia Nabin à Peloponneso conieciturum omnia, repetentem Arginorum urbem, repetentem maritimas ciuitates: quibus eum depulsum Romani Lacedamonis muris inclusissent. à Macedonia Philippum, ubi primum bellicum cani audisset, arma caperunt. nosse se spiritum eius, nosse animum: scire ferarum modo, qua claustris an vinculis teneantur, ingentes iam diu iras eum in pectore voluere. meminisse etiam se, quoties in bello precari omnes Deos solitus sit, ut Antiochum sibi darent adiuuere. cuius voti si centies nunc fiat, nullam moram rebellandi facturum. tantum non cunctandum, neque cessandum esse. in eo enim victoriam verti, si & loca opportuna, & loci præoccuparentur. Annibalem quoq; sine mora mittendum in Africam*

XXIII

XIX

esse ad distringendos Romanos. Annibal non adhibitus est in concilium, propter colloquia cum Villio suspectus regi; & in nullo postea honore habitus.

*Annibal
suspectus
Antiocho*

Primo eam contumeliam tacitus tulit: deinde melius esse ratus, & percutari causam repentinae alienationis, & purgare se tempore apto, quæ sit simpliciter iracundie causa, auditaque: *Pator Antiochus, inquit, Antioche, paruum admodum me, quum sacra facias, alitatis admodum insinuant adiecit, numquam anticum fore populi*

recentissimatus.

populi Romani: sub hoc sacramento sex & triginta annos militanti: hoc me in pace patria mea expulsi: hoc patria exorrem in tuam vigiam adduxit: hoc duco, si tu spem meam desituriis, ubicumq; vires, ubi arma afficiam, inueniam toto orbe terrarum quarens aliquos Romanorum hostes. itaq; si quibus tuorum meorum criminibus, apud te crescere libet, aliam materiam crescendi ex me quarant. odi odiodi, sum Romanus: id me verum dicere pater Amileus, & Dijs testes sunt, proinde quid de bello Romano cogitabis, inter primos amicos Annibalem habeto si quares se ad pacem compellet, in id consilium alium cum quo deliberet, quareto. Nō movit modo talis oratio regem, sed etiam reconciliavit Annibali. Ex consilio ita discessum est, ut bellum gereretur. Romę destinabatur xi quidem sermonibus hosti Antiochum, sed nihil dum ad id bellum præter animos parabant. Consulibus ambob. Italia provincia decreta est: ita ut inter se compararent, sortirentur ve, veter comitis eius anni præficeret ad verum ean non pertineret cura, ut paratus esset, si quo eū extra Italiam opus esset ducere legiones. Huic consuli permissum, ut duas legiones scriberet novas, & sociū ac Latini nominis viginti millia, & equites nongentos. Alteri Consuli duæ legiones decretae, quas L. Cornelius Consul superioris anni habuisset: & sociū ac Latini nominis ex eodē exercitu pedites quindecim millia, & equites quingenti. Q. Minucius cum exercitu, quem in Liguriis habebat, prærogatum imperium, additum in supplementum, ut quatuor millia peditum Romanorum scriberentur, & ex. equites: & socijs eodem v. millia peditum imperarentur, ex. equites, C. Domitio extra Italiam, quo senatus cēfisset, provincia cēnita, L. Quintio Gallia & comitia prætorum habita. Prætores deinde provincias sortiti: M. Fulvius Cæstimalus vrbanam, L. Scribonius Libo petegentinā: L. Valterius Tappus Siciliam, Q. Salonius Sarra Satidiniam, M. Bæbius Pamphilus Hispaniam citeriorem, A. Atilius Sætranus ulteriorem. Sed his duob. primum Senatusconsulto, deinde plebis scito permutatae provinciae sūt. Atilio classis & Macedonia, Bæbio Brutij decem Flaminio Fulvioq; in Hispanijs prærogatū imperiū. Bæbio Pamphilo in Brutios duæ legiones decretae, q̄ priorē anno vrbanae fuissent: ut & socijs eodē millia peditū quindecim imperaretur, & quingenti equites. A. Atilius triginta naues quinquereemes faceret rufus, & ex navalibus veteres deducere, si quae viles essent: & scribere navales socios. Et consulis imperatum, ut ei duo millia sociū ac Latini nominis, & mille pedites daret Romanos. Hi duo Prætores & duo exercitus, terrestres navalisq; adversus Nabin apertam oppugnantem socios populi Romani dicebantur parati. cæterum legati ad Antiochum missi expectabantur: & priusquam ij redissent, vicerat Cn. Domitium Consulē senatus ab vrbe discedere. Prætoribus Fulvio & Scribonio, quibus ius diceret Romę provincia erat, negotium datū, ut præter eam classē, cū Atilius præ-

*Provincia
ciarū
fortitio.*

fura.

121. futurus erat, centum quinquere mes patarent. Priusquam Consul
 prætoresq; in provincias proficerentur, supplicatio fuit pro-
 digiorum causa. *Capram sex hædes uno actu edidisse, ex Piceno unum* *Prodigia.*
ciatum est: & Arretij puerum natum unimanum: Amiterni terra
pluisse: Formij portam murumq; de caelo tacta: & (quod maxime
 terrebat Consulē Cn. Domitium) *bonemolotium: ROMA CA-*
VA TIBI. Cæterorum prodigiorum causa supplicatum est: bo-
 nem cum cura seruari aliquæ aruspices iusserūt. Tiberis infestio.
 re, quam priore impetu illarus vibi, duos pontes, ædificia multa,
 maximè circa portam Flumentanam euerit. saxum ingens, siue
 imbribus, siue moru terræ leuiore, quam vt alioqui scutitur, la-
 befactum, in vicum Iugatum ex Capitolio procidit, & multos
 oppressit. in agris passim inundatis pecua ablata: villarum strages
 facta est. Priusquam L. Quintius Consul in provinciam perueni-
 ret, Q. Minucius in agro Pisano cum Liguribus signis collatis
 pugnavit: nouem millia hostium occidit. cæteros fufos fugatosq;
 in castra compulsi. ea vsque in noctem magno certamine op-
 pugnatæ, defensaq; sunt nocte clam profecti Ligures. prima luce
 Romanus vacua castra inuasit. prædæ minus inuentum est, quod
 subinde spolia agrorum capta domos mittebant. Minucius nihil
 deinde laxamenti hostibus dedit ex agro Pisano in Ligures pro-
 fectus, castra vicofq; eorum igni ferroque peruaustur. ibi præ-
 da Etrusca, quæ missa à popularibus fuerat, repletus est miles Ro-
 manus. Sub idem tempus legati ab regibus Romam reuertuntur.
 122. qui quum nihil, quod satis maturam causam belli haberet, nisi
 aduersus Lacedæmonium tyrannum attulissent: quem & Achæi
 legati annuntiabant, contra sædus maritimam oram Laconum
 oppugnaret: Atilius prætor cum classe missus est in Græciam
 ad socios tuendos, Consules quando nihil ab Antiocho instaret,
 proficisci ambos in provincias placuit. Domitius ab Arimino,
 qua proximum fuit: Quintius per Ligures in Boios venit. Duo
 consulum agmina diuersa late agrum hostium petuastrunt. pri-
 mo equites eorum pauci cum præfectis, deinde vniuersus sena-
 tus, postremo in quibus aut fortuna aliqua, aut dignitate erat, ad
 mille quingenti ad consules transfugerunt. Er in vtraq; Hispania
 eo anno res prospere gesta. nam & C. Flamininus oppidum Li-
 rabrum munitum opulentumque vicis expugnauit, & nobilissimæ
 regulum Corribilonem viuum cepit: & M. Fuluius proconsul
 cum duobus exercitibus hostium duo secunda prælia fecit: In vtraq;
 Hispania
 res prosperè
 gesta.
 epida duo Hispanorum. Vesceliam, Holonemque, & castra anul-
 ra expugnauit, alia voluntate ad eum defecerunt. tum in Oretæ
 nos progressus, & ibi duobus potius oppidis, Noliba & Cusibia
 Tagum amnem ire pergit. Tolerum ibi parua vrbs erat, sed loco
 munita. eam quum oppugnaret, Vescionum magnum exercitus To-
 leranis subsidio venit. cum his signis collatis prospere pugnavit:
 & fufos

& fuffus Veftonibus, operibus Toletum cepit. Cæterum eo tempore minus ea bella, quæ gerebantur, curæ patribus erant, quam ut expectatio nondum cepti cum Antiocho bellum. nam etſi per legatos identidem omnia explorabantur, tamen rumores temere ſine ullis auctoribus orti multa falſa vetis miſcebant. inter quæ allatum erat, *quum in Ætoliam veniſſet Antiochus, ex templo claſſem eum in Siciliam miſſurum*. Itaq; ſebatus, etſi Præ Attilium cū claſſe miſerat in Græciam: tamen quia non copiis modo, ſed etſiam auctoritate opus erat ad tenendos ſociorū animos, T. Quintilius & C. Octavius, & Cn. Serullius, & P. Villius legatos in Græciam miſit: & vt M. Bæbius ex Brutijs ad Tarentum & Brundisium promoueret legiones, decreuit: vt inde, ſi res poſceretur, Macedoniam traiceret. & vt M. Fulvius P. claſſem nauium triginta mitteret ad tenendam Siciliæ oram: & eum imperio eſſet, qui claſſem eam duceret: (dixit L. Oppius Salinator, qui priore anno ædilis plebis fuerat) & vt idem Pr. L. Valerius collegæ ſcriberet, periculū eſſe, ne claſſis regis Antiochi ex Ætolia in Siciliam traiceret: itaq; placere ſenatu, ad eum exercitum quæ haberet, tumultu arriorum militum ad duodecim millia pedites, & quadringentos equites ſcribere eam: quibus oram maritimam prouinciæ, qua vergeret in Græciam, tueri poſſet. Eum deſictum prætor non ex Sicilia ipſa tantum, ſed etſiam ex circumiacentibus inſulis habuit: oppidaque omnia maritima, quæ in Græciam verſa erant, præſidijs firmavit. Addidit alimenta rumoribus aduentus Attali Eumenis fratris, qui nunciavit, *Antiochum regem Helſpontum cum exercitu tranſiſſet Ætolia ſe parare, vt ſub aduentum eius in armis eſſent*. Et Eumeni abſenti, & præſenti Attalo gratia actæ: & ædes liberæ, locus, lautia decreta, & mubeta data, equi duo, binaqueſtria arma, & vaſa argentea centum pondo & aurea viginti pondo. Quum alij atq; alij nunciij bellū inſtare afferrent, ad rem pertinere viſum eſt, conſules primo quoque tempore creati. Itaq; Senatus conſultum factum eſt, vt M. Fulvius Pr. literas ex templo ad Cōſulem mitteret, quib. certior fieret ſenatus placere, prouincia exercituq; tradito legatis, Romā reuerti eum: & ex itinere præmittere edictū, quo comitia Conſulibus, creando ediceret. Paruit his literis Cōſul & præmiſſo edicto, Romā venit. Eo quibq; annis magna ambitio fuit, quod patricij tres in vñ locum petierunt. P. Cornelius Cn. F. Scipio, qui priore anno repulſam tulerat: & L. Cornelius Scipio, & Cn. Manlius Volſo. P. Scipioni, vt dilatū viro tali non negatum honore appateret, conſulatus datus eſt additus ei de plebe collega, M. Acilius Glabrio Poſtero die prætores creati L. Æmilius Paulus, M. Æmilius Lepidus, M. Iunius Brutus, A. Cornel. Mammula, C. Liuius, & L. Oppius, vtriq; eorum Salinator cognomen erat. Oppius iſe erat, qui claſſem triginta nauium in Siciliam duxerat. Interim dum noui

magi.

Attalus
Romam
venit.

* Val.
1000. lb.
aurea

* Val.
2140.
coron.

magistratus fortirentur provincias, M. Bœbius à Brundisio cum omnib. copijs transire in Epirum est iussus, & circa Apolloniam copias continere: & M. Fulvio prætori vrbano negotiorum datum est, vt quinquaginta nouas quinquaginta faceret. Et populus quidem Romanus ira se ad omnes conatus Antiochi præparabat. Nabis iam non differebat bellum, sed summa vi Gytheum oppugnabat: & infestis Achæis, quod miserant obsessis præsidium, agros eorum vastabat. Achæi non antea ausi capessere bellum, quam ab Romæ reuertissent legati: vt quid lenatui placeret, scirent: post reditum legatorum, & Syconem concilium edixerunt, & legatos ad T. Quintium miserunt, qui consilium ab eo peterent. In concilio omnium ad bellum exemplo capessendum inclinatæ sententiæ erant: licet T. Quintij cunctationem iniecerunt, quibus auctor erat, *prætorē classēque Romanam expectandi.* Quum principum alij in sententia permanerent: alij vtendum eius, quem ipsi consuluisent consilio censerent: multitudo Philopœmenis sententiam expectabat. Prætor is tum erat, & omnes eo tempore & prudentia & auctoritate anteibant. Is præfatus, *bene comparatum apud Ætolos esse, ne Prætor, quum de bello consuluisset, ipse sententiam diceret: statim ne quamprimum ipsos quid vellet, inisset: prætorē decretū eorum cum fide Cythæi exsecuturum: amixturumque, vt quantum in consilio humano possetum esset, nec pacis eos pœniseret, nec belli.* Plus ea oratio momenti ad incitandos ad bellū habuit, quam si appetit suadendo cupiditatem res gerendi ostendisset. itaq; ingenti consensu bellum decretum est: rēpus ratioq; administrandi eius libera prætori permissa sunt. Philopœmen præterquam quod ita Quintio placeret, & ipse existimabat classem Romanam expectandam, quæ à mari Gytheum tueri posset, sed metuens, ne dilatione in res nō pareretur, & non Gytheū solum, sed præsidium quoq; nullum ad tuendam urbem amitteretur: naues Achæorum deduxit. Cōparauerat & tyrannus modicam classem ad prohibenda, si qua obsessis mari summitteretur, præsidia, tres rectas naues, & lembos pristisq; tradita vetere classe ex fœdere Romanis. harum nouarum nauium agilitatem, vt experiretur: simul & omnia satis apta ad cœramen essent, profectos in altum, quotidie remigem militemq; simulacris naualis pugnæ exercebat: in eoratus verti spem obsidionis, si præsidia maritima interclusisset. Prætor Achæorū sicut terrestrium certaminū arte quemuis clarorum imperatorum vel vſu vel ingenio æquabat, ita rudis in re nauali erat: Arcas, mediterraneus homo, externorum etiam omnium, nisi quod in Crera præfectus auxiliorum militauerat, ignarus. Naui erat quadritemis vetus, capta annis octoginta ante: quam Crateri vxorē Nicælam à Naupactō Corinthum veheret. huius fama motus (fuerat enim nobile in classe regia quōdam nauigium) deduci ab Ægio putrem iam ad-

L L L

modum,

*Philopomen ad-
uerſus
Nabin
classe de-*

modum, & ventulare dilabentem iussit. Hactum prætoria naue
 præcedente classem, quâ in ea Patroclus Tiso præfectus classis ve-
 heretur, occurrerunt: & Gytheo Laconum naues: & primo statim
 incursum ad oruam & firmam nauem vetus, quæ per se ipsa omni-
 bus compagibus aquam acciperet, diuisa est: capiti omnes, qui
 in naue erant, cætera classis prætoris naue amissa, quantum quæ-
 rentis valuit, fugerunt. ipse Philopœmen in leui speculatoria na-
 ue fuit: nec ante regem finem, quam Patras ventum sit, fecit. Nihil
 ea res abimicum militibus viti, & multos experti calus imminuit:
 quia contra, si iure navali, cuius esset ignarus, offendisset: eo plus
 in ea, quodcum vlti calletet, spei cæcis, *bruta id tyranno gaudium se
 effecturum affirmabat.* Nabes quum prospera elatus re, tum sperni et-
 iam haud dubiam naustus, nihil iam à mari periculi fore, & terre-
 stres adiens claudere opportunè positis præsidijs voluit. tertia
 parte copiarum ab obsidione Gythei abducta, ad Pleias posuit
 castra. Imminet is locus & Leucus & Acris: qua videbatur hostes
 ere citi ad moruri. Quomibi statuari essent, & pauci tabernacula
 haberent, multitudine alia castris ex arundinib. tentas fronde, quæ
 vmbra modo præberet, texissent: priusquam in conspectu hos-
 tium veniret Philopœmen, nec opinantem eum improviso ge-
 nere belli aggredi statuit. Navigia parua in stationem occultam
 agri Argini contraxit: in ea expeditos milites, cetratos pletosq;
 cum fundis & iaculis, & alio leui genere armaturæ impoluit. inde
 litora legens quum ad propinquum castris hostium promontori-
 um venisset, egreditus callib. notis, nocte Pleias peruenit: & lopi-
 tis vigilib. ut in aculo propinquo metu, ignem castris ab omni par-
 te castrorum iniiecit. Multi prius incendio absumpti sunt, quam
 hostium aduentum sentirent: & qui seculerant, nullam opem ferre
 potuerunt, ferro flammæq; omnia absumpta. per pauci tamē ex-
 tunc accipiti peste ad Gytheum in maiora castra perfugerunt. Ita per-
 culsis hostibus Philopœmen protinus ad depopulandam Tripoli-
 m Laconici agri, qui proximus finem Megalopolitarum est, do-
 xit: & magna vi pecorum hominumq; inde abrepta priusquam
 Gytheo tyrannus præsidium agris mitteret, discessit. Idem Te-
 gam exercitu contracto, cōcilioq; eodem & Achæis & socijs in-
 dictis, in quo & Epirotarum & Acarnanum fuere principes, statuit
 quodiam satis & suorum à pudore & maritimæ ignominie cessi-
 turi animi, & hostium conterriti essent, ad Lacedæmonem ducere:
 eo modo vno raptus ab obsidione Gythei hostis abduci pos-
 se. Ad Cacias primum in hostium terra posuit castra. Eo ipso die
 Gytheum expugnatum est, cuius rei ignarus Philopœmē, castra
 ad Barbosthenem: *mones est decē millia passuum ab Lacedæmone*
 promouit. Et Nabes recepto Gytheo, cum expedito exercitu
 inde profectus, quū præter Lacedæmonē raptini duxisset, Pythi
 (quæ vocant) castra occupauit: quem peti locum ab Achæis, non
 dubita-

Philopœ-
 men fugit.

Lacedæ-
 monem
 quo raptum
 in hostijs op-
 pressit.

dubitabat. inde hostibus occurrit. Obtinebant autem longo agmine propter angustias viæ propè quinq; millia passuiri: co-
gebarur agmen ab equitibus, & maximè à parte auxiliorum:
quod existimabat Philopœmen, tyrannum mercenarij militi-
bus, quibus plurimum fideret, à tergo suos aggressurum. Quæ res
simul inopinatè petulerunt cum: una, præoccupatus quem pe-
tebar locus: altera, quod primo agmini occurrisset hostium cœne-
bat. Vbi quum per loca confragosa iter esset, sine leui armaturæ

xx- præsidio signa ferri non videbat posse. Eiat autem Philopœmen *Philopœ-*
viii- præcipuè in ducendo agmine locisq; capiendis sortitè atq; v. *menu jin-*
sus: nec bellitarum temporibus, sed etiam in pæ ad id maxi-
dia.

mè animum exercebat. Vbi iter quoquam facer. & ad diffi-
lem transitu saltum venisset, contemplatus ab æni parte loci
naturam, quum solus erat, secum ipse agitabat an: quum co-
mites haberet, ab ijs quætebat: si hostes loco app-isset, quid si à
fronte, quid si ab latere hoc, aut illo, quid si à tergo n-iretur, capien-
dum consilijs foret: posse instruitos recta acie, posse incertum agmen, &
sane in modo apertum viæ, occurrere quem locum ip-primis esset, co-
gitando aut quarendo ex-quebatur: aut quot ar-ua, aut quo genere
armorum (plurimum enim interesse) vsurus: q-impedimenta, quo
sarcinas, quo turbam inermem reueret: quanto aut quali præsidio
custodires: & utrum pergere qua cœpisset ire viæ ea qua venisset re-
petere melius esset: castra quoque quem locum t-eret, quantum mi-
nimento amplecteretur loci, qua opportuna ag-io, qua salubri ligno-
rumq; copia esset: qua postero die castra mou-ntum maximè ster-
qua forma agminis foret. His curis cogit-ribus; ita ab incu-
te ætate animum agrauerat, vt nulla oua in tali re cogitatio
esset: Ea tum omnium primum ag- constituit: dein Cre-
tenses auxiliares, & quos Tarentini vocabant, equites binos
secum trahentes equos ad prima p- amiserit: & iussis equitibus
sublequi, super torrentem, vnde -tati possint, rupem occupa-
uit: eo impedimenta omnia, & calum turbam colectam arma-
ris circumdedit, & pro natura le- castra communiuit. Taberna-
cula statueret in aspretis, & in-abili solo difficilerat. Hostes
quingentos passus aberant. ex-odem riuo utrimq; cum præsi-
dio leuis armaturæ aequati sit: & priusquam, quia in propin-
quis castris solent, contrah-etur certamen, nox xerucit, po-
stero die apparebat pugnan-um pro aqua toribus tra-rium ef-
fere. nocte in valle à conspe- u hostium aversa, quitam multitu-

xx- dinem locus occultare p-terat, condidit cetratoum. Luce orta *Philopœ-*
xi- Cretensium leuis armatura & Tarentini equites per torrentem *menu &*
prælium commiserunt. Leternallus Cretensis polaribus suis, *Nabidu*
equitibus Lycoris Megalopolitanus præerat. Cretenses & ho- *prælium.*
strum auxiliares, equitumq; idè genus. Tarenti-æsidio aqua
toribus erant. aliquandiu dubium prælium fuit eodè ex pa- re

utraq; hominum genere, & armis paribus procedente certamine, & dimetq; vicere tyranni auxiliares: & quia ita præceptum à Philopemene prædictis erat, *ut modico edito prælio in fugam inclinarent: ut semq; ad insidiarum locum pertraherēt.* effulse secuti fugientes per conuallē, pleriq; & vulnerati, & interfecti sunt, priusquam oculum hostem viderent. Cetrati ita, quantum latitudo vallis patieretur, instructi sederaunt: ut facile per intervalla ordinum fugientes suos acciperent. consurgunt deinde ipsi integri, recentes, instructi: & in hostes inordinatos, effusos, labore etiam & vulnere, scissos impetum faciunt. nec dubia victoria fuit: exempto tēgē dedit tyranni miles: & haud paulo concitatione cursu, quam citus erat, fugiens, in castra est compulsum. multi celsi et prius ea fuga sunt. & in castris quoque foret trepidatū nisi Philopemen receptui cani iussisset: loca magis confragosa, & quacunq; temerē processisset, iniqua quam hostem metuens. Inde & fortuna pugnae & ex ingenio ducis coniectanti, in quo tum is p̄re esset, vnum de auxiliariis specie transfigit militē ad eum qui pro comperto afferret: *Achaos statuisse postero die ad Eurotā amnem, qui propē ipsius affluit montibus, procedere, ut intercluderent iter: aut tyrannum quem vellet, receptum ad urbem haberet: aut commēdā ab urbe in castra portarentur simul et tūc itaturos, si quorum animi licitari ad defectionem à tyranno possent.* Nō tam fidem dictis persequi fecit, quam percusso metu relinquendi castra causam probatū præbuit. Postero die Pythagora cum auxiliariis & equitatu in eam agere pro vallo iussit. ipse tamquam in aciem cum re exercitus egressus, signa ocius fecti ad urbem iussit. Philopemen posteaquam citatū agmen per agustam & procliue viam, ut captum vidit, equitatum omnem & Cretensium auxiliares in aciem hostium, quæ pro castris erat, emittit. Illi ubi hostes atq; & à suis desertos viderunt. primo in castra recipere se conantur: deinde posteaquam influentia acies tota Achæorum admebatur, metu ne cū ipsis castris caperentur, si qui suorum agmen aliquantum prægressum instunt. Extempo cetrati Achæorum in castra impetum faciunt, & diripiunt: ceteri ad persequendos hostes ire pergunt. Erat iter tale, per quod vitā tranquillam ab hosti metu agmen expediri posset. Ut veto ad postremos prælium ortum est, clamorq; terribilis a tergo paucium ad prima signa est perlatus, pro se quisq; armis abiectis in circumiectas inuerti sylvas, fugiunt, momenti oqueporis strage armorum sepra via est, maxime hastis, quæ pleræque aduersæ cadeas, velut vallo obiecto iter impediēbāt. Philopemen utcumq; possent, instare & persequi auxiliariis iussit (ritiq; enim equis haud facilem futuram fugam) ipse grauius agmen via patentiore ad Eurotā amnem deduxit. ubi castris sub occasum solis positis, leuem armaturam, quam ad persequen-

dum

Nabidus
castra diripiunt.

dum reliquerat hostem operiebatur, qui ubi prima vigilia venerant, nuntiantes tyrannum cum paucis ad urbem penetrasse, ceteram multitudinem inermem totē sparsam vagari saluē, corpora curare eos iubet, ipse ex cætera copia militum, qui, quia piores castra venerant, refecti & cibo sumpto & modica quiete erant, delectos nihil præter gladios secum ferentes ex templo educit, & duarum portarum iuvenibus, quæ Pheras, quæque Harbosthenem ferunt, eos instruxit, quæ ex fuga recepturos sese hostes credebant. Nec eum opinio fecellit: nam Lacedæmonij quoad lucis superfuisset quicquam, deuis callibus medio saltu se recipiebant. primo vespere ut lumina in castris hostium conspexere, & regione eorum occultis semitis se tenuerunt. ubi prætergressi ea sunt, iam tutum rati, in patentes vias descenderunt. ibi excepti ab insidente hoste passim ita multi et sic capti que sunt, ut vix quarta pars de toto exercitu euaserit. Philopæmen in cluso tyranno in urbem, insequentes dies propè triginta vastandis agris Laconum absumpsit, *mones La-* debilitatisque ac prope fractis tyranni viribus, domum rediit, & *conicum* quantibus eum gloria rerum Achæis Imperatori Romano, & *agrum de-* quod ad Laconicum bellum attineret, præferentibus etiam. *populatur.*

XXXI Dum inter Achæos & tyrannum bellum erat, legati Romanorum circumire sociorum urbes solliciti, ne Ætoli patris alicuius animos ad Antiochum auerissent, minimum operæ in Achæis aduendis consumplerunt: quos, quia Nabidi infesti erant, ad cetera quoque satis fidos censebant esse. Athenas primum, inde Chalcidem, inde in Thessaliam ire: allocutique concilio frequenti Thessalos, Demetriadem iter flexere: eo Magnetum concilium indictum est. Accuratiores ibi habenda oratio fuit: quod pars principum alienati à Romanis, totique Antiochi & Ætolorum erant: quia quum reddi filium obsidem Philippo allatum esset, stipendiumque impositum remitti, inter cetera vana allatum erat, Demetriadem quoque ei reddiuros Romanos esse. id ne fieret, Eurylochus princeps Magnetum, factionisque eius quidam, omnia nouari Ætolorum Antiochique aduentu malebant. Aduersus eos ita disserendum erat: ne timorem vanum iis demendo, spes incisa Philippum abalienaret: in quo plus ad omnia momenti, quam in Magnetibus esset. Illa tantum commemorata, quum totam Græciam beneficio libertati obnoxiam Romanis esse, tum eam ciuitatem præcipue ibi enim non præsidium modo Macedonum fuisse, sed regiam exadificatam; ut præsens semper in oculo habendus esset dominus. ceterum nequiquam ea facta, si Ætoli Antiochum in Philippi regiam adducerent, & nouus & incognitus pro veteri & experto habendus rex esset. Magnetarcheum summum magistratum vocant. is tum Eurylochus erat, ac potestate ea fretus, negauit dissimulandum sibi & Magnetibus esse, quæ fama vulgata de reddenda Demetriade Philippo foret. id ne fieret, omnia & conanda & audenda Magnetibus esse. & inter

Magne-
tarches.

dicendi contentionem inconsulius euectus proiecit, tum quoque, specie liberam Demetriadem esse, re vera omnia ad nutum Romanorum fieri. Sub hanc vocem stremitus variantis multitudinis fuit, partim assentientium, partim indignantium, dicere id ausum eum. Quintius quidem adeo exarsit ira, ut nianus ad cælum tendens, Deos testes ingrati ac perfidi animi Magnetum inuocaret. Hac voce perterritis omnibus, Zeno ex principibus vnus, magnetum ob elegantem actam vitam auctoritatis, tum quod semper Romanorum haud dubie parris fuerat, ab Quintio legatq; aliis fletus perijt, ne vnus amicitiam ciuitatis assignarent. suo quemq; periculo succurrere. Magnetas non libertatem modo, sed omnia quæ hominibus sancta caraq; sint, T. Quintio & populo Romano debere. nihil quemquā à Diis immortalibus precari posse, quod non Magnetas ab illis haberent: & in corpora sua vitium per suerem sancturos, quam ut Romanam amicitiam violarent. Huius orationem subsecuta multitudinis preces sunt. Euiylochus ex concilio itineribus occultis ad portam, atq; inde protinus in Ætoliam profugit. Iam enim, & id magis indices, Ætolii defectionem nudabant: eoq; ipso forte tempore Thoas principis gentis, quem miserant ad Antiochum, redierat: indeque Menippum secum adduxerat, regis legatum. qui priusquam concilium eis daretur, impleuerant omnium aures, terrestres, naualesq; copias commemorando: ingentem vim pedum equitumq; venire ex India elephantos accitos: ante omnia, quo maxime moueri credebant multitudinis animos, tantum aduerti auri, ut ipsos emere Romanos possit. Apparebat, quid ea oratio in concilio motura esset: nam & venisse eos, & quæ agerent, omnia Romanis legatis descerebant. & quamquam prope abscessa res erat, tamen non abs esse Quintio visum est, sociorum aliquos legatos interesse ei concilio, qui admonerent Romanæ societatis Ætolos, qui vocem liberam mittere aduersus regis legatum auderent. Athenienses maxime in eam rem idonei visi sunt, propter & ciuitatis dignitatem & vetustam societatem cum Ætolis, ab iis Quintius petiit, ut legatos ad Panætoleum concilium mitterent. Thoas primus in eo concilio renunciauit legationem. Menippus post eum intromissus: Optimum fuisse omnibus, qui Græciam, Asiamq; incolerent, ait, integritatibus Philippi potuisse intervenire Antiochum, sua quemq; habiturum fuisse, & q; omnia sub nutum ditionemq; Romanam peruentura. nunc quoque, inquit, si modo vos qua inchoastu, consilia cōstanter perductis ad exitum: poterit Diuinuantibus, & Ætoli sociis, Antiochum quamuis inclinatum Græcia res restituere in pristina dignitatem. ea autem in libertate posita est, qua sua sua viribus, nō ex alieno arbitrio pendet. Athenienses, quib' primis post regiam legationem dicēdi quæ vellent, potestas facta est, mentione omni regis prætermissa Romanæ societatis Ætolos, meritorumq; in vniuersam Græciam T. Quintij admonuerunt, ne temere eam celeritate minima

Ætoli deficiunt.

Panætoleum cum comitibus.

comiti.

consiliorum evertent. Consilia solida & audacia prima specie lata, tractatu duru, euentu tristia esse legatos Romanos, & in iu. T. Quintiu haud procul inde abesse, dum integra omnia essent, & verbum potius de his quæ ambigerentur discerperent, quàm à Asia Europamq; adfuerant armarent bellum. Multitudo quida nouandires, Antiochi tota erat: & ne admittendos quidem in concilium Romanos censebāt. primcipum maxime seniores auspicare obtrinuere, ut daretur iis concilium. Hoc decretum Arbeniensis quum retulissent, eandem in

- xx. *Ætoliam* Quintio visum est, aut eam mortuum aliquid, aut omnes homines testes fore, penes *Ætoli* belli culpa esse: Romanis ius suum ac prope necessarium sumptuos arma. Posteaquam ventum est eo, Quintus in concilio oisus a principio societatis *Ætolorum* cum Romanis, & quorics ab his fides mora facienda esset, pauca de iure ciuitatum, de quibus ambigeretur, deseruit. Si qui tamem aqua se habere arbitrantur, quanto esse iacius Romanis misere legatos, seu discerpere, seu rogare seu ducem malle: quam populum Romanum cum *Antiocho* laqueis *Ætoli*, non sine motu magno generis humani & perniciis *Græcia* dimicare nec vltimus cladum eius belli sensuros, quàm qui mouissent. Hæc nequiquam, velut vaticinatus Romanus: *Thos* deinde ceterique *lachionis* eiusdem cum assensu omnium auditi, peruiuerunt, ut in delato quidem concilio, & absentibus Romanis, decretum fieret, quod acciperetur *Antiochum* ad liberandam *Græciam*, obsequendumq; inter *Ætolos* & Romanos. Huic tam superbo decreto addidit propriam ebrietatem *Damocritus* Prætor eorum, nam quum id ipsum decretum polceret eum *Quintius*, non veritus maiestate viui, aliud in præsentia, quod magis instaret, prouocandum sibi esse dixit: decretum responsumq; breui in lætalia, castrum super iugum *Itebon* posuit, diuinitus, tantus furor illo tempore genti *Ætoli*um, tantisq; magistratus eorum cepit. *Quintius* legatiq; *Cortathum* redierunt. unde, ut quæquæ de *Antiocho* nihil per se ipsi mori, & cedentes exspectare aduentum viderentur regis: concilium quidem vniuersæ gentis post dimissos Romanos non habuerunt, per apocletos autem *Cira* vocant sanctius concilium, ex delectis constat viris id agnabant, quoniam modis in *Græcia* nauarentur, inter omnes conuenerat, in ciuitatibus principes, & optimum quævis Romanæ societatis esse, & præsentis sui gaudere multitudinem, & quorum res non exstant in ipso momento, omnia nonari velle. *Ætoli* consilium vno die spei quoque non audacis modo, sed etiam impudentis ceperunt, *Demetriadem*, *Chalcidem*, & *Lacedæmonem* occupandi. Singuli in singulas missi sunt principes: *Thos* *Chalcidem*, *Alexamenus*, *Lacedæmonem*, *Diocles* *Demetriadem*. Hunc exul *Eusylochus*, de cuius fuga causaque fugæ ante dictum est, quia redire in patriam nulla spes alia erat, adiunxit *Lirretis* *Eusylochi* admoniti propinqui amique, & qui eiusdem factionis erant, liberos & coniugem eius cum sordida veste tenentes

velamenta supplicum concionem hęcqueiem adire iubent, singulos vniuersosque obtestantes, *ne infontem, indemnatum consensere exilio sinerent*. Et simplice homines misericordia, & improbo seditiososque in miscendi res tumultu Ætolicos spes mouit pro se quisque tenocare inbebant. His præparatis Diocles cum omni equitatu (& ei ut tunc præfectus equitum) specie reducentis exulem hospitem profectus, die ac nocte ingens iter emensus, quum milia sex ab vrbe abelleret, luce prima tribus electis turmis, cetera multitudine equitum sublequi iussa, præcessit, posteaquam portæ appropinquabat, desilire omnes ex equis iussit, & loris ducere equos, interis maxime modo solutus ostendiis: *ut comitatus magis præfecti videretur, quam præsidium*. Ibi vix ex turmis ad portam relicta, ne excludi sublequens equitatus posset, media vrbe ac per forum manu Eurylochum tenens, multis occurrentibus gratulantibusque, domum deduxit, mox equitum plena vrbs erat, & loca opposita occupabantur, tum in domos milii, qui principes aduersæ factionis iustitarent. Ita Demetrias Ætolorum facta est. Lacedæmone non vrbi vis afferenda, sed tyrannus dolo capiendus erat: quem spoliatum maritimis oppidis à Romanis, tunc intra moenia etiam Lacedæmonis ab Achizis compulsum, qui occupasset occidere, cum totius gratiam rei apud Lacedæmonios laturum. Causum mittendi ad eum habuerunt, quod sangabar precibus, *ut auxilia sibi, quum illi auctoribus rebellasset, mitterentur*. Mille pedites Alexameno dati sunt, & triginta delecti ex iuuenire equites. Iis a prætore Damocrito in consilio arcano, gentis de quo ante dictum est, denunciaturum, *ne se ad bellum Achæicum, aut cum illam, quam sua quisque opinione præcipere posset, crederet missos esse: quæquid Alexamenum remouisset subitis consiliis capere, ad id quamvis inopinatum, remansum, audax, obedienter exsequendum aratus essent, ac pro eo acciperent, tamquam ad id unum agendum missos à domo se ierent*. Cum his ita præparatis Alexamenus ad tyrannum venit, quem adueniens extemplo spei impleuit: Antiochum tam in Europam transisse, mox in Græcia fore, terras, maria, armis, viris completurum: non cum Philippo rem esse credituros Romanos numerum inira peditem equitumque, ac navium nō posse: elephantumque ac rem conspectu ipso debellaturam. Ætolos toto suo exercitum paratos esse venit: Lacedæmoni, quum rei poscat: sed frequentes armatos ostendere adiuuents regi voluisse. Nabidi quoque Græcis faciendum esse, ut quas haberet copias, non sineret jub ractu marcescere ocio: sed educeret. Cum armis decurrere cogeret, simul animos acueret. Corpora exercebat, consuetudine lentorem laborem fore: & comitatu ac benignitate duci, etiam non inuicendum fieri posse. Educi inde frequenter ante urbem in campum ad Euriotam amnem cæpere. Dacchites tyranni media f, re in acie consistebant. tyrannus cum tribus summis equitibus, inter quos plerumque Alexamenus erat,

Demetriadem occupant Ætols.

erat, ante signa vectabatur, cornua extrema inuisens, in dextro cornu Ætolierant, & qui ante auxiliares tyranni fuerant: & qui venerant mille cum Alexameno. Fecerat sibi morem Alexamenus, nunc cum tyranno inter paucos ordines circumeundi, monendique eum quæ in rem esse videbantur: nunc in dextrum cornu ad suos adequitandi: mox inde, velut imperato quod res poposcisset, recipiendi se ad tyrannum. Sed quem diem patrando facinori statuerat, eo paulisper cū tyranno, vectatus, quum ad suos concessisset, tum equitibus à domo secum missis. *Agenda*, inquit.

res est iuuenas, audenda; quam me duce impigre exsequi iussi estis, parate animos dextra, que, ne quis in eo quod me viderit facientem, cesset, qui cum statui fuerit. Et suum consilium meo interponet, sciat sibi reditum ad penates non esse. Horror cunctos cepit: & meminerant, cum quibus mandatis exissent. Tyrannus ab læuo cornu veniebat: pōnere hastas equites Alexamenus iubet, & se intueri, colligit & ipse animum confusum tantæ cogitatione rei. posteaquàm appropinquabat, imperum facit: & transfixo equo, tyrannum deturbat. interficiunt.

centem equites confodiunt: multis frustra in loticam ictibus datis, tandem in nudum corpus vulnera pervenerunt: & priusquam à media acie succurreretur, expirauit. Alexamenus cum omnibus Ætolis citatò gradu ad regiam occupandam pergit. Corporis custodes, quum res in oculis gereretur, pavor primo cepit: deinde posteaquam abire Ætolorum agmen videte, concurrunt ad relictum tyranni corpus: & spectantium turba ex custodiibus vitæ mortisque vltoribus facta. nec mouisset se quisquam, si exemplo politis armis vocata in concionem multitudo fuisset, & oratio habita tempori conveniens. frequentes inde rerenti in armis Ætoli, sine iniuria cuiusquam, sed ut oportuit in concilio fraude cæpto, omnia in maturandam perniciem eorum qui fecerant, iuncta cta. Dux regie inclusus, diem ac noctem in securandis thesauris tyranni consumpsit: Ætoli velut capta vrbe, quam liberasse videri volebant, in prædam versi. Simul indignitas rei, simul contemptus, animos Lacedæmoni s ad coeundum fecit. alij dicete, *exturbandos Ætolos, & libertatem, quum restitui videretur, Ætoli Lacedæmonem interceptam repetendam.* alij, *ut caput agenda res esset, regis generis ali-*

quem in speciem assumendum. Lacedæmonicus eius stirpis erat puer admodum, educatus cum libetis tyræni. cum in equum imponunt, & armis arreptis Ætolos vagos per urbem cæduunt. tum regiam inuadunt: ibi Alexamenum cum paucis resistentem obrutant. Ætoli circa Chalcicæon (Mineræ est templum æteum) congregati cæduuntur. pauci armis abiectis, pars Tegeam, pars Megalopolim perfugiunt. ibi comprehensi à magistratibus, sub corona veniunt. Philoxæmonem audita cæde tyranni, profectus Lacedæmonem, quum omnia turbata metu inuenisset; euocatis principibus, & oratione habita, qualis habenda ab Alexameno fue-

interficiunt. Philoxæmonem audita cæde tyranni, profectus Lacedæmonem, quum omnia turbata metu inuenisset; euocatis principibus, & oratione habita, qualis habenda ab Alexameno fue-

non A-
thas ad-
iungit.

Chalcide
iniquam
Ætolien
puro.

rar, sociari Achæorum Lacedæmonios adiunxit: eo etiam faci-
lius, quod ad idem forte tempus A. Attilius cum quatuor & vi-
genti quinqueremibus ad Gytheum accessit. iisdem diebus circa
Chalcidem Thoas per Euthymidam principem possum, opibus
eorum qui Romanæ societatis erant, post T. Quirni legatorum-
que advenum, & Herodorum Clæum mercatorem, sed poten-
tem Chalcide propter divitias, præparatis ad prodicionem iis
qui Euthymidæ factionis erant: nequaquam eandem fortunam,
qua Demetrias per Eurylochum occupata erat, habuit. Eury-
midas ab Athenis (cum domicilio delegerat locum) Thebas pri-
mum, hinc Salganea processit. Herodorus ad Thronium, inde
haud proculio Maliacæ sinu duo milia pedum: & Thoas du-
centos equites, onerarias leves ad triginta habebat, eas cum sex-
centis pedibus Herodorus traicere in insulam Aralantam ius-
sus: ut inde, quam pedestres copias appropinquare iam Amphida-
que Euripo sensisset, Chalcidem traiceret. ipsæ ceteras copias
nocturnis maxime itineribus quanta poterant celeritate Chal-
cidem ducebant. Mictio & Xerocliides, penes quos tum summa
terum, pulso Euthymida, Chalcide erat: seu ipsi per se suspicati, illi
seu indicare, primo pauidi, nihil usquam spei, nisi in fuga po-
nebant. deinde posteaquam recedit terror, & proci & deserti non
pariam modo, sed etiam Romanorum societatem cernebant,
consilio rati animum adiecerunt: Sacrum anniversarium eo fote
tempore Ereticæ Amarnthidis Dianæ erat: quod non populari-
um modo, sed Carystorum etiam cætu celebratur. Eomiserunt
qui orarent Ereticenses Carystiosque, ut Ereticorum fortunam
in eadem insula gentis mi, erentur: & Romanam societatem respec-
rent: ne simebant Ætolorum Chalcidem fieri. Eadem habuerunt, si Chal-
cidem habuissent, graves fuisse Macedonas dominos, multo minus sola-
ribiles futuros Ætoles. Romanorum maxime respectus civitates
mouit, & virtutem nuper in bello, & in victoriam militiam beni-
gnitatemque expetras. itaque quod roboris in iuventute erat, v-
traque civitas amavit, mihi que: Histucenda maxia Chalcidis
oppidani quum tradidissent, ipsi omnibus copiis transgressi Euri-
pam, ad Salganea posuerunt castra, inde caduceator primū, deinde
legati ad Ætolos missi precunctorum: quo suo disposito ut socij
antequam amici ad se oppugnandos veniant. Respondit Thoas dux Æ-
tolorum, non ad oppugnandos, sed ab liberandos ab Romanis venire sa-
se splendidiore nunc eos carere, sed multo graviore vinctos esse, quam
quum presidium Macedonum in arce habuissent. Se vero negare Chal-
cidem: aut servare ulli, aut presidio cuiusquam egeat. Ita digressi ex
colloquio legati ad suos. Thoas & Ætoli, ut qui spem omnem in
eo, ut improvise opprimerent, habuissent: ad iustum bellum op-
pugnationemque urbis mari ac terra muniri: haudquaquam pa-
tes, domum rediere. Euthymidas posteaquam castra popularium
ad Sal-

ad Salganea esse, profectosque Aëolos audiuit, & ipse à The-
bis Athenas rediit. Et Herodorus quum per aliquot dies inten-
tus ab Atalanta signum nequiquam expectasset, missa specula-
toria naue, ve quid moræ esset, sciret: posteaquam rem omif-
sam à socijs vidit, Thronium, vnde venerat, repetit. Quintius
quoque his auditis à Corintho veniens nauibz, in Chalcidis
Euripo Eumeni regi occurrit, placuit, quingentos milires præsi-
dij causa relinqui Chalcide, ab Eumene rege: ipsi Athenas
ire. Quintius quo profectus erat, Demetriadem contendit, iatus
Chalcidem liberatam, momenti aliquid apud Magnetas ad repe-
tendam societatem Romanam facturam. & ve præsidij aliquid
esset suæ partis hominibus, Eunomio prætori Thessalorum scrip-
sit, *ut armatis inuentum esset*, & Villium ad Demetriadem præ-
misit ad tentandos animos: non aliter, nisi pats aliqua ipelina-
ret ad respectum pristinae societatis, rem aggressurus. Villius
quaerere mi naue ostium porrus est inuectus. Eo multitudo
Magnetum omnis quum se effudisset, quæsiuit Villius, *utrum ad
amicos; an ad hostes sese venisse mallet?* Respondit Magnetarches
Eurylochos, *ad amicos venisse eum sed abstineret portu, & sineret
Magnetas in concordia & libertate esse, nec per colloquij speciem mul-
titudinem sollicitaret.* Altercatio inde, non sermo fuit: quum Ro-
manus ut ingratos increparet Magnetas, imminentesque prædicaret
clades: multitudo obstreperet, nunc senatum, nunc Quintium
accusando. Ita irritico incepto Villius ad Quintium sese rece-
pit. At Quintius nuncio ad Prætozem misso, ut reduceret mo-
rum copias, ipse nauibz Corinthum rediit. Abstulerunt me
velut de spacio, Græciæ res immixtæ Romanis: non quia ipsas
operæ pretium esset perscribere, sed quia causæ fuerunt cum An-
tiocho belli. Consules designatis (inde namque diuiteram) L.
Quintius, & Cn. Domitius, Consules in prouincias profecti sunt:
Quintius in Ligures, Domitius aduersus Boios. Boij quieue-
runt: atque etiam senatus eorum cum liberis, & præfecti cum *Boii sese
dederunt.* Consuli dedide-
runt sese. Ab altero Consule ager Ligurum late est vastatus; ca-
stellaque aliquot capta: vnde non præda modo omnis generis
cum captiuis parua, sed recepti quoque aliquot ciues locijque,
qui in hostium potestate fuerant. Eodem hoc anno Vibonem
colonia deducta est senatusconsulto plebisque scito, tria millia
& septingenti pedites ierunt, trecenti equites. triumphum de-
dixerunt: eos, Q. Næuius, M. Minutius, M. Furius Crassipes.
quæna deua iugera agri data in singulos pedites sunt: duplex e-
quitibus. Brutiotum proxime fuerat ager: Brutii ceperant de
Græciis. Romæ per idem tempus duo maximi fuerunt terrores,
distinus alter, sed segnior, tertia dies duodequadraginta mouit,
per totidem dies ferax in sollicitudine ac metu fuisse. in triduum

cuius rei causa supplicatio habita est. alter non paucior vanus, sed vera multorum clades fuit. incendio à foro Boario octo, diem noctemque, ædificia in Tiberim versa arserunt, tabernæque omnes cum magni precij mercibus conflagraverunt. Iam sene in exitu annus erat: & indies magis fama de Antiochi bello, & cura patrib. crescebat. itaque de provinciis magistratuum designatorum, quo intentioniores essent omnes, agitari coëptum est. Deceuerit, ut Consulibus Italia, & quo senatus censuisset, siam esse bellum aduersus Antiochum regem omnes sciebant, provinciæ essent. cuius ea fors esset, quatuor millia pedum civium Romanorum, & trecenti equites, sex millia socium Latini nominis, cum quadringentis equibus sunt decreta. eorum electum habere L. Quirius Consul, iussus: ne quid morareretur, quo minus Consul novus, quo senatus censuisset, ex templo proficisci posset. Item de provinciis prætorum decretum est: prima ut fors duæ, peregrina urbanaque, & inter ciues ac peregrinos iurisdictione esset: secunda Brutijs: tertia classis, ut navigaret, quo senatus censuisset: quarta Sicilia: quinta Sardinia: sexta Hispania vltior. impetratum præterea L. Quintio Consuli est, ut duas legiones civium Romanorum novas conscriberet: & socium ac Latini nominis viginti millia pedum, & octingentos equites. cum exercitum prætori, cui Brutijs provincia euenisset decreuerunt. Ad eas duæ lœui eo anno in Capitolio dedicatæ sunt. Voverat L. Furius Purpureo prætor Gallico bello unam, alteram Consul dedicavit Q. Martius Ralla duumvir. Iudicia in fœneratores eo anno multa seuerè sunt facta, accusantibus, priuatos ædilibus curulibus, M. Tuccio, & P. Iunio Bruto, de multa damnatorum quadraginta inauratæ in Capitolio positæ in cella Iouis supra fastigium ædiculæ, & duodecim clypea inaurata, & ijdem porticum extra portam Trigemina inter lignarios fecerunt. Intentis in apparatus: noui belli Romanis, nec ab Antiocho quidem cessabat. Tres eum ciuitates tenebant, Smyrna, Alexandria Troias, & Lamplacus: quas neque vi expugnare ad eam diem poterat, neque conditionibus in amicitiam perlicere: neque à tergo relinquere traiciens ipse in Europam volebat. Tentauit cum & de Annibale deliberatio: & primo naues apertæ, quas cum eo missus in Africâ fuerat, noxiatæ sunt: deinde an omnino mittendus esset, consultatio mora est: maxime à Thoante Ætolo, qui omnibus in Græcia tumultu completis, Demetriadem afferebat in potestate esse: & quibus mediocis de rege, multiplicando verbis copias eius, extexerat multorum in Græcia animos, ipsam & regis spem inflabat: omnium votis eum accersiri, concursurus ad littora futurum, unde classem regiam prospexissent. Hic idem ausus de Annibale est mouere sententiam prope iam certam regis. nam neque dimittendam partem nauium à classe regia consebat: neque, si mittenda naues forent, minime quæpiam ei classi, quam Annibalem

Provinciarum fortitio.

XL

XLII

præ-

præficiendum. Exulem illum, & Pænum esse cui mille indies noma cõ-
silia vel fortuna sua, vel ingenium possit facere, & ipsam eam gloriam
• belli quæ velut dote Annibal concilietur, nimiam in præsebor regio esse.
regem conspici, regem unum ducem, unum imperatorem videri debere.
Si classem, si exercitû amittat Annibal, idẽ damni fore, ac si per alium
ducem amittantur, si quid prosperè eueniat, Annibali eam, non An-
tiochi gloriam fore. Si vero uniuerso bello vincendi Romanos fortuna
datur, quam spem esse, sub rege victurum Annibale uni subiactum, qui
patriam prædè non tulerit non ita se à inuenta eum gessisse, spe animoq;
complexum orbis terrarum imperium, ut in enectute d. minù latum
videatur. Nihil opus esse regi Annibale duce: comite & consiliario eodẽ
ad bellum uti poss. modicum fructum ex ingenio tali neq; grauem neq;
inuisilem fore, si summa petantur, & daniam & accipiantem præ-

xi. *grauatur.* Nulla ingenia tam prona ad inuidiam sunt, quam eo-
rum, qui genus ac fortunam suam animis non æquant, quia vir-
tutem & bonum alienum odertunt. Exemplo consilium mitem-
di Annibalis, quod vnum in principio belli viriliter cogitatum
erat, abiectum est, Demetriadis maxime defectione ab Romanis
ad Ætolos elatus, non ultra differre profectionem in Græciam
constitit. Priusquam solueret naues, llium à mari ascendit, ut
Mineturæ sacrificaret. Inde ad classem regressus, p̃ficiscitur qua-
draginta rectis nauibus, apertis sexaginta; & ducentæ onerariæ
cum omnis generis commearu, bellicoque alio apparatu seque-
bantur. Imbrum primo insulam tenuit: inde Scythum traiecit.
ibi collectis in alto, quæ dissipatæ erant nauibus, ad Preleum pri-
mum continentis venit. Ibi Eurylochus et Magnetatches, prin-
cipesque Magnærum ab Demetriade occurrerunt. quorum fre-
quentia lætus, die postero in vrbs porrum nauibus est inuectus.

*Antiochi
copia.*

Copias haud procul inde exposuit. decem millia peditum fuere,
& quingenti equites, sex elephanti: vix ad Græciam nudam oc-
cupandam sitis copiarum, nedum ad sustinendû Romanum bel-
lum. Ætoli posteaquam Demetriadem venisse Antiochum alla-
tum est, concilio indicto decretum, quo accesserent eum, fece-
runt. Iam profectus ab Demetriade tex, quia ita decretuos scie-
bat, Phaleram in sinum Maliacum procellerat, inde decieto ac-
cepto Lamiam venit, excepit ingenti fauore multitudinis cum
plausibus clamoribusque, & quibus alijs lætitia effusa vulgi si-

*Antiochi
oratio.*

xi. *grauatur.* In concilium ut ventum est, à Phanea prætorie princi-
pi-
pibusque alijs introductus, facto silentio rex dicere orsus. Prima
cuius oratio fuit exortantis, quid tanto minoribus spe atq; opinione
omnium copis & enisset, id sua impensa erga eos voluntatu maximam
deberi iudicium esse, quod nec paratus satis ullare. Et tempore ad na-
uigandû immaturo, vocantib. legatu eorum, haud grauari obsecutus
esset: credidissetq; quum se vidissent Ætoli, omnia vel in se uno posita
præfidiæ existimauit esse. Caterum eorum quoq; se, quorû expectatio
desistit.

defuncta in praesentia videatur, item abunde expleturum, nam simul
primum anni tempus navigabile praebuisse mare, omnem se Graciam
armis, viris, equis; omnem oram maritimam classibus completurū: nec
impensa, nec labori, nec periculo parsurum: donec depulso cernicibus eo-
rum imperio Romano, liberam verē Graciam atq; in ea principes Ato-
los fecisset, cum exercitib; commeatu quoq; omniū generū ex Asia ven-
turos, in praesentia cura esse Aetoli debere, ut ea praesentis suis & ma-
non a tolerabiliterum aliarum suppeditetur In hanc sententiam rex, 11
cū magno omnium assensu locutus, discessit. Post discessum reg-
is inter duos principes Aetolorum, Phancam & Thoantem, con-
tentio fuit. Phancas, reconciliator pacis, & disceptatore de ijs,
quz in controvērsia compopulo Romano essent, utendum pot-
ius Antiocho censebat, quam duce belli alicuius eius & mai-
estatem ad verocundiam faciendam Romanū vim maiorem habiturā,
quā arma. Multa homines, ne bellare necesse sit, voluntatemittere,
qua bello & armis cogi non possint. Thoas negare, paci studere Pha-
ncam: sed discutere apparatus belli velle: ut radio & impetu clangue-
scat regū, & Romani tempus ad comparandum habeant. Nihil enim
aquis ab Romanis impetrari posse, totis legationibus missis Romano, to-
tis cum ipso Quintio discipando, satū expertum esse, nec nisi abscissa
omni spe, auxilium Antiochi imploraturū fuisse, quo celerius spe omniū
ablato, non esse languescendum: sed orandum potius regem, ut quoniam,
quod maximum fuerit, ipse vindex Gracia venerit, copias quoq; terra-
stres navalesq; accersat, armatum regem aliquid impetraturum: inor-
tem non pro Aetoli modo, sed ne pro se quidem ipso momenti villis fu-
turum apud Romanos. Hæc vicit sententia, imperatoremq; regem
appellandum censuerūt, & triginta principes, cum quibus si qua-
veller, consultaret, delegerunt. Ita dimisso concilio multitudo
omnis in suas ciuitates dilapsa est. Rex postero die cum apothe-
ca Chalcidem frustra nuper ab Aetoli tentatam primum aggredi: & cele-
ritate in eam rem magis quam magno conatu & apparatu opus esse.
Itaq; cum mille pedibus rex, qui ab Demetriade securi erant, p-
fectus per Phocidem est, & alio itinere principes Aetoli, iunio-
rum paucis evocatis, ad Chæroniam occurrerunt: & decem con-
stratis navibus securi sunt. Rex ad Salganea castris positus, navib;
haud procul portu egressus esset, magister atq; quoq; Chalcidēsiū
& principes ante portam processerunt, pauci utrinque ad collo-
quium congressi sunt. Aetoli magno opere suadere, ut salua Roma-
norū amicitia, regē quoq; assumerent socium atq; amicum. Neg, enim
eum inferendi bellū, sed liberanda Gracia causa in Europā irruisse. &
pro liberanda, non verbum & simulatione, quod fecissent Romani. Nihil
autem utilius Gracia ciuitatibus esse, quam veramq; completi amicit-
iam, ita ut ab utriusq; iniuria eam alterius semper praesidio & ho-
diciat

Antiochus
Imperator
appellatur.

*ducia fore. nam si non recepissent regem, viderent quid patiendum fore
exemplo foret: quum Romanorum praecl. auxilium, hostis Antiochus,
cui resistere viris suis non possent. antepositas esset. Ad haec Mithridates unus
ex principibus mirari se dixit, ad quos liberandos Antiochum, relicto regno
suo, in Europam traxisset. nulli enim civitati se in Gracia nosse, qua
aut praesidium habent, aut stipendium Romanis pendat: aut foderet in
quo alligata, quae nolit, leges patitur. itaque, C. Alcibiades neque vindicte
liberatum villo indigere. quum liberi sint, neque praesidia, quum pacem eius de
populo Romani beneficio & libertatem habeant. Amicitiam regum non a
firmari, neque ipsorum Aetolorum, id primum eos pro amicum futuros, si
insula excedat, neque abeant. non ipsi certum esse, non modo non recipere ma-
nibus, sed ne societatem quidem ullam pacisci, nisi ex auctoritate Romano-*

XLIIII. *rum. Haec renuntiata regi ad naues, ubi celsiterat, quum essent: in*

*presentia, (neque enim ijs vacaret copiis, ut vi agere quicquam posset)
reverti Demeasidem placuit ibi, quoniam primum inae-
ceptum evasisset, consulat cum Aetolis rex, quid deinde fieret. Pla-
cuit, Achæos & Aminandrum regem Achamanum censare. Boeo-
riorum gentem avertam ab Romanis iam inde à Barcylle morte,
& quae secuta eam fuerant, censebant. Achæorum Philopœme-
nem principem æmulatione gloriae in bello Laconum, infestum
inutilumque esse Quintio credebant. Amisander vxorē Apamiam,
filiam Alexandri curulā Megalopolitam habebat: qui se oriun-
dum a Magno Alexandro ferens, filijs duobus Philippum atque
Alexandrum, & filiae Apamiam nomina imposuerat: quam regijs
inclitā nuptijs, maior ex fratribus. Philippus secutus in Achama-
niam fuerat. Hunc fortē ingenio vanum Aetoli & Antiochus im-
pulerant in spem, quod non verē regum stirps esset, regni Macedonia, si
Aminandrum Achamanisq, Antiocho consumxisset. & ea vanitas
prociulorum non apud Philippum modo, sed etiam apud Ami-*

XLIIII. *nandrum valuit. In Achaia legatis Antiochi Aetolorumque co-*
ram T. Quintio Aegij datum est concilium. Antiochi legatus legatus in
prior, quam Aetoli est auditus. Is, ut plerique, quos opes regis Achaenū
alunt, vaniloquus maria terrasque inani sonitu verborum com-
plevit. Equisum innumerasilem viam traieci Hellesponto in Europam:
parim loricas, quas cataphractos vocant: parim jagissim ex equo ve-
hentes, & a quo nihil iam restit, aut fortis refugientis, quo certum signu-
ret. Hu equestribus copiis, quoniam vel totius Europa exercitus in
unum coacti obrui possent, ad iecibus multiplicas copias pedum: & no-
minibus quoque gentium vix fando audis terrebant: Dahae, Medes, E-
limaeosq, & Cadusios appellans. Navalium vero copiarum, quae nulli
portui capere in Gracia possint, dextrum cornu Sidonios & Tyrios. sin-
istrum Arcadios, & ex Pamphylia Sideras tenere: quae gentes nulla vi-
qua nec arte, nec virtute navali aequarent. Iam pecuniam, rā alios belli
apparatus referre super hac anem esse, ceteros ipsos, abundasse semper ante
regna Asia. Iam non cum Philippo, nec Annibale rē suam Romanis

princi-

principi alteri cuiusati, altero Macedonia tantum regni finibus inclu-
 sit, sed eum magno Asia totius, partisque Europa rege. Eum tamen quan-
 quam ab ultimis orientis terminis ad liberandam Graciam veniat, ni-
 hil postulare ab Achais, in quo fides eorum aduersus Romanos priores
 socios, atque amicos datur. non enim ut secum aduersus eos arma capi-
 ant: sed ut neutri parti se acceniungant, petere: pacem utrique parti,
 quod medios deceat amicos, optant: bello se non interponant. Idem fer-
 me & Aetolorum legatus Archidamus petit, ut qua facillima &
 iustissima esset, quietem praestarent, praedatoresque belli, fortunarum adse-
 narum euentum sine ullo discrimine rerum suarum operirentur. Pro-
 uocatus deinde est intemperatior lingua in maledicta, nunc com-
 munitur Romanorum, nunc propitius Quintij: ingratos ap-
 pellans, & exprobrans non victoriam modo de Philippo viuitae Aetolorum
 partem, sed etiam salutem: ipsi sumus, & exercitum sua opera seruatos.
 Quo enim illum unquam imperatorum functum officio esset auspiciantem
 immolantemque, & vota nuncupantem sacrificuli variis modo in acie
 vidisset, cum ipse corpus suum pro eo selu hostium obijceret. Ad ea Quin-
 tius: Coram quibus magis, quam apud quos verba faceret, dicere Ar-
 chidamum rationem habuisse. Achaeos enim probe scire, Aetolorum omnes
 ferociam in verbum, non in factum esse: & in concilio magis concionibusque
 quam in acie apparere. itaque parui Achaeorum existimationem, quibus
 notos esse se scirent, fecisse: legatum regni, & per eos ab omni regi eum se in-
 classe. Quod si quia antea ignorasset, quae res Antiochum & Aetolos con-
 iunxisset, ex legatorum sermone potuisset apparere: mentiendo iniuriis
 in claudendoque vires, quas non haberent, in fuisse vana spe, atque inflatos esse
 dum ij ab se Philippum victum, sua viuitae protegere Romanos, & qua
 modo audiebatu, narrans: vos, ceteraque ciuitatesque gentes, suam salutem
 esse secuturos: rex contra perditum equitumque nubes in Aetia & consertit
 maria suis classibus. Est autem res similis cetera Chalcidensis hospitium
 mei hominum & boni, & sciti conuiuatoris apud quem solstitiali tempore
 comiter accepi, quum miraremur, unde illis eo tempore anni tam multa
 & varia venatio: homo non quam isti sunt gloriosus, renidens condit-
 mentis ait varietatem illam, & speciem ferinae carnis ex mansuetoribus
 factam. Hoc dici apud in copias regis, qua paulo ante in Aetia sint, posse.
 varia enim genera armorum, & multa nomina gentium inaudita-
 rum, Dahai, & Medoi, & Cadusios, Elimaios: Syros omnes esse: haud
 paulo maius melius, propter seruida ingenia, quam militum ge-
 nera. Et vti nam subijcere oculis vestris Achaei possem concursatione re-
 gis magni ab Demetriae, nunc Lamiam in concilio Aetolorum nunc Chal-
 cidem. videretur vix duarum male plenarum legiuncularum instar in ca-
 stris regum. videretur regem nunc mendicantem propter frumentum ab Aetoli-
 bus, quod militi admatatur: nunc vtriusque pecunias fortore in stipendium
 quarent: nunc ad portas Chalcidis stantem: & mox inde exclusum, nihil aliud
 quam Aulide atque Euripae stantem, in Aetolia redeuntem. Male credidit
 & Antiochum Aetoli & Aetoli regis unitati, quae minus vos decipi
 debet.

Quintij
 in concilio
 Achaeorum
 oratio.

111

debetis, sed ex parte totius spectatisq; Romanorum fides credere. Nā quod optimum esse dicant, non interponi vos bello: nihil tam vanū, imo tam alienū rebus vestris est, quippe sine gratia, sine dignitate primum vi-
 1. *Horu eris.* Nec absurdè aduersus utroq; respondisse visus est: & facile erat orationem apud fauentes & quibus auribus accipi nulla nec disceptatio, nec dubitatio fuit, quin omnes, eosdem genti Achæorum hostes & amicos, quos populus Romanus cēsuisset, iudicarent: bellumq; & Antiocho & Ætolis nunciari iuberet. Auxilia etiam quæ cessauit Quintius, quingentorum milium Chal-
 2. *Achæi au-*
xilia mi-
 3. *tunt.*
 4. *busdam spe largitionum venalem pretio multitudine, donec*
ab ijs, qui Romanæ partis erant, Quintius est accitus, & accusante
Leonte quodā Apollodorus auctor defectionis damnatus, atque
in exilium est eiectus. Et ab Achæis quidem cum missi responsi
sollegatio ad regem redijt. Bæoti nihil certi responderunt, quum
Antiochus in Bæotiam venisset, tum quid sibi faciendum esset, se deli-
beraturus esse. Antiochus quā ad Chalcidis præsidium & Achæos
& Eumenem regem misisse audisset: maturandū ratus, ut & præ-
uenirent sui: & venientes si possent, exciperent, Menippum cum
tribus ferme millibus militum, & cum omni classe Polyxenidam
mittit. ipse pauca post dies sex millia suorum militum, & ex ea
copia quæ Lamiae repente colligi potuit, non ita multos Ætolos
ducit. Achæi quingenti ab Eumene rege modicum auxilium mis-
sam, ducē Xenoclides Chalcidensi, nondum obfatis itineribus,
tuto transgressi Eumipum, Chalcidem perueniunt. Romani mili-
tes quingenti ferme & ipsi, quū iam Menippus castra ante Salga-
neæ ad Hermium, qua transitus ex Bæotia in Eubœam insulā est,
haberet, venerūt. Mictio erat cū iis legatus à Chalcide ad Quin-
 5. *tium, ad id ipsum præsidium petendum missus. qui posteaquam*
 6. *obfessas ab hostibus fauces vidit, omissa ad Aulidem itinere, Del-*
 7. *ium conuertit, ut inde in Eubœam transmissus. Templum est*
 8. *Apollinis Delium, immixtus mari: quinq; nullia passuum à Ta-*
 9. *nagra abest. minus quatuor millium, inde in proxima Eubœæ*
 10. *est mari traiectus. Vbi & in sano lucoque, ea religione & eo iure*
 11. *sancto quo sunt templa, quæ Asyia Græci appellant: & nondum*
 12. *aut indicto bello, aut ita commisso, ut strictos gladios, aut sangui-*
 13. *nem vsquam factū audissent: quum per magnum ocium mi-*
 14. *lites, alij ad spectaculum templi lucique versi, alij in littore iner-*
 15. *mes vagarentur: magna pars per agros signatum pabulacumque*
 16. *diapla esset: repente Menippus palatos passim aggressus eos ca-*
 17. *cidit, ad quinquaginta viros cepit. pertriaci effugerunt, in quib.*
 18. *Mictio parua oneraria naue excepsit. Ea res Quintio Romanis-*
 19. *que, sicut iactura militum molesta, ita ad ius inferendi Antiocho*
 20. *belli adiecit: aliquantum videbatur Antiochus ad moro ad Au-*

M M M

liden

*Chalcis
deditur
Antiocho.*

lidem exercitu, quum rursus oratores partim ex suis, partim Ætolos Chalcidem misissent, qui eadem illa quæ nuper cū minis grauioribus agerent, nequiquam contra Mictione & Xenoclide tendentibus, facile tenuit, ut portæ sibi aperirentur. Qui Romanæ partis erant, sub aduentum regis vrbe excesserunt. Achæzorum & Eumenis milites Salganea tenebant. Et in Eucipo castellum Romanum milites pauci custodiæ causa loci communiebant. Salganea Menippus, rex ipse castellum Euripi oppugnare est adortus. Priores Achæi & Eumenis milites pacti, ut sine fraude liceret abire, præsidio excesserunt. pertinacius Romani Euripum tuebantur. Hi quoque, tamen quum terra marique obsiderentur, & iam machinas tormenta que comportari viderent, non tulerit obsidione. Quum id quod erat Eubææ, teneret rex, ne ceteræ quidem eius insulæ vrbes imperium abnuent. magnoque principio sibi ortus bellum videbatur: quod tanta insula & tot opportuna vrbes in suam ditionem venissent.

EPITOME LIBRI XXXVI.

MARCUS Acilius Glabrio Consul Antiochum apud Thermopylas, Philippo rege adiuvante, victum, Græcia expulsi, idemque Ætolos subegit. P. Cornelius Scipio Nasica Cos. adem matris Deum, quam ipse in Palatium insulerat, vir optimus à senatu indicatus, dedicauit, idemque Boios Galles victos in deditione accepit, & de ijs triumphauit. Præterea naualia certamina prospera aduersus præfectos Antiochi regis referuntur.

*Rogatio ad
populum
de bello
contra An-
tiochum.*

PUBLIUM Cornelium, Cn. Scipionem, & M. Acilium Glabrio-
nem, cōsules iniro magistraro, patres priusquā de prouincijs
agerent, res diuinas facere maioribus hostijs iusserunt in omnib.
fanis, in quibus lectisternium maiorē partem anni fieri solet: pre-
carique, quod senatus de nouo bello in animo haberet, ut ea res senatus
populoque Romano bene ac feliciter eueniret. Ex omnia sacrificia læta
fuerunt: priusque hostijs perlitatum est: & ita aruspices responde-
rūt, eo bello terminus populi Romani propagari, victoriam ac triumphū
ostendī. Hæc quum renūciata essent, solutis religione animis,
patres rogationem ad populum ferri iusserunt: *vellent inbere ne-
cum Antiocho rege, quiq; seductus securi essent bellum iniiri: si ea roga-
tio perlata esset, cū si ita videretur consuli bus, rem in eam ad senatū
referrent.* P. Cornelius eam rogationem pertulit, tum senatus de-
creuit, ut consules Italiam & Græciam prouincias sorti ērēt: cui
Græcia euenisset, ut præter eum numerum militum, quem L.
Quintius in eam prouinciā ex auctoritate senatus scripserat,
imperasset, eum exercitū acciperet, quem M. Bæbius pretor an-
no priore ex senatus consulto in Macedoniam traieciisset & extra
Italiam permissum, ut si res postulasset, auxilia ab foetis ne supra
quinq; millium numerum acciperet. L. Quintium superioris an-
ni con-

ni consulem legari ad id bellum placuit. Alter Cos. cui Italia provincia euenisset, quom Bonis iustus bellum gerere, vtro exercitum mallet ex duobus, quos superiores Coss. habuissent: alterum ut mitteret Romam: eaq; urbanae legiones essent paratæ, quo senatus censuisset. His ira in senatu ad id, quæ cuius provincia foret, decretis, tum demum sortiri cōsules placuit. Acilio Græcia, Cornelio Italia euenit. Cetera deinde sorte Senatusconsultum factum est: quod populus Romanus eo tēpore duellum iussisset cum rege Antiocho esse: quiq; sub imperio eius essent, ut eius rei causa supplicationē impararent consules: utiq; M. Acilius Cos. ludos magnos Ioni voveret, *¶ Ludis madona ad omnia puluinaria.* Id vorū in hæc verba præeunte P. Licinio potissime maximo consul nuncupauit. Si duellū, quod cū Antiocho rege iuxta populus iussit: id ex sententia senatus populique Romani confectū erit: tum tibi Iupiter populus Romanus ludos magnos dies decē continuos faciet: donaq; ad omnia puluinaria dabūtur de: scuni, quā dā senatus decreuerit. quisque magistratus eos ludos quādo ubiq; facit, hi ludis rebus factis, donaq; data rebus sunt. Supplicatio inde ab duob. Cos. edita per biduum fuit. Consulibus sortitis provincias, exemplo & prætores sortiti sunt. M. Iunio Bruto iurisdiclio vtraque euenit: A. Cornelio Mammulæ Brutij, M. Æmilo Lepido Sicilia, L. Oppido Salinariorum Sardinia, C. Liuii Salinariorum classis, L. Æmilio Paulo Hispania vltior. His ira exercitus decreti. A Cornelio noui milites, conscripi priore anno ex Senatusconsulto ad L. Quintio consule dari sunt: iussusq; tueri omnem oram circa Tarentum Brundisiumque. L. Æmilio Paulo in vltiorem Hispaniam præter eum exercitum, quem à M. Fulvio prætoris acceperat esset, decretum, ut novorum militum tria milia duceret, & trecentos equites: ita ut in iis duæ partes socium Latini nominis, tertia ciuium Romanorum esset. Idem supplementi ad C. Flaminiū, cui imperium prorogabatur. in Hispaniam circetorem est missum. M. Æmilio Lepidus à L. Valerio, cui successurus esset, simul provinciam exercitumque accipere iussus. L. Valerium, sista videtur, prætorum in provincia retinere & provinciam ita diuidere, ut una ab Agrigento ad Pachynum esset: altera à Pachyno Tynnarium, eam maritimam oram L. Valerius viginti nauib; longè custodiret. Eidem prætori mandatum, ut duas decimas frumenti exigere: id ad mare comportandum, duahendūq; in Graciam curaret. Idem L. Oppio de alreis decimis exigendis in Sardinia imperatū. Ceterum non in Graciam, sed Romam id frumentum portari placere. C. Liuius prætor, cui el. Iis euenerat, cum triginta nauib; paratis trajcere in Graciam primo quoq; tēpore iussus, & ab Antilio naues accipere: veteres naues quæ in nauib; erāt, ut reficeret & armaret, M. Iunio prætori negotium datum est, & in eam classis socios navales libertinos legeret. Legati rerum in Africam ad Cathaginenses & in Numidiam ad frumentum rogandum, quod

Provinciarū sortitio.

Apparatus belli.

in Græciam portaretur, missi: pro quo precium solueret populus Romanus. Adeoque in apparatusum curamque eius belli ciuitas interfecta fuit, ut P. Cornelius consul ediceret, qui senatores essent, quibusque in senatu sententiam dicere liceret, quique minores magistratus essent, ne quis eorum longius ab urbe Roma abires, quam unde eo die redire posset: neve uno tempore quinque senatores ab urbe Roma abessent. In comparanda impigrit classe, C. Livium prætorem contentio orta cum colonis maritimis, paulisper tenuit, nam quum cogerentur in classem, tribunos plebis appellarunt, ab iis ad senatum reiecti sunt. senatus ita, ut ad unum omnes consentirent, decrevit, vacationem rei nautalis his colonis non esse. Hostia, & Fregena, & Castrum novum, & Pyrgi & Antium & Tarracina, & Minturnæ, & Sinuessa fuerunt, quæ cum prætore de vacatione certauerunt, Consul deinde M. Acilius ex Senatusconsulto ad collegium feratium retulit: ipsi utique regi Antiocho indicetur bellum, an satis esset ad præsidium aliquod eius nunciare? Et num Ætolis quoque sapienter iudici inbecens bellum? Et num prius societas eorum & amicitia renuntianda esset, quam bellum indicendum? Feriales respondit: iam antè sese, quid de Philippo consulerentur, decrevisse: nihil referre, ipsi coram, an ad præsidium nuntiaretur, amicitiam renuntiari non videri, quum legatis sorites repentibus res nec reddi, nec satis fieri equum centum assens. Ætolos ultro sibi bellum indicisse, quum Demetriadem sociorum urbem per vim occupassent: Chalcidem terra marique oppugnatum essent: regem Antiochum in Europam ad bellum populo Romano inferendum adduxissent. Omnibus iam satis comparatis, M. Acilius Consul edixit: ut quos L. Quintus milites conscripsses, & quos sociis nominique Latino imperasset, quos secum in provinciam ire oporteret, & tribum militum legionis prima & tertia, uti omnes Brundisium idibus Maiis convenirent, ipse ad quintum novas Maias paludatus urbe egressus est. Per eisdem dies & prætores in provincias profecti sunt. Sub idem tempus legati ab duobus regibus, Philippo & Ptolemæo Ægypti rege, Romam venerunt, pollicentes ad bellum auxilia, & pecuniam, & frumentum ab Ptolemæo etiam * mille pondo aurum, * xx. millia pondo argenti allata. Nihil est acceptum, gratie regibus actæ, & quum uterque se cum omnibus copiis in Ætolia venturum, belloque interfuturum polliceretur, Ptolemæo id remissum. Philippi legati responsum: gratum eum senatui populoque Romano facturum, si M. Acilio consuli non desuisset. Item ab Carthaginiensibus & Masanissa rege legati venerunt. Carthaginienses tritici modium mille, hordei quingenta millia ad exercitum, dimidium eius Romam apportaturos polliciti sunt: id ut si servantes Romani acciperent, petere le, & classem suorum suorumque comparatos: & stipendium quod pluribus pensionibus in multis annor deberent, præsens omne daretur. Masanissa legati quingenta millia modium tritici, atque centum hordei ad exercitum, & Græciam: Ro-

*Legati
Philippi
& Ptole-
mai Romam
ven. iunior.
* Cor n.
11000.
* Coron.
20000.
Carthagi-
niensium
& Masan-
issa le-
gati.*

nam trecenta millia modiorum critici. ducenta quinquaginta hordei, equites quingentos, elephantes viginti regem, ad M. Aciliū consulē missurum. De frumento vtrūque responsum: ita usurum et populū Romanū, si pretium acciperent. De classe Carthaginiensibus remissum: preterquam si quid navium ex fœdere deberent. De pecunia ita responsum: nullam ante diem accepturam. Quum hæc Romæ agebatur: Chalcide Antiochus ne cessaret per hybernorum tempus, partim ipse sollicitabatur civitatum animos intercedis legatis, partim vltro ad eum veniebant: sicut Epirotæ communi gentis consensu, & Elei Peloponneso venerunt. Elei auxilium Elei & Epirotæ Achæzorum petebant, quos post bellum non ex sua sententia iudicium Antiocho, primum civitati suæ armillaruros credebant. Mille ipsi pedites cum duce Cretensi Euphae sunt missi. Epirotarum legatio erat minime in partem illam liberi aut simplicis animi. Apud regem gratiam initam volebant, eum eo ut cauerent, ne quid offenderent Romanos: petebant enim, ne se in rem causam deduceret, expositis adversus Italiam pro omni Gratia, & primis impetibus Romanorum exciperet. sed ipsi posse terrestribus navibusque, copiam praestare Epiro, cupide nam omnes Epirotæ urbibusque portibus suis accepturas. si id non posset, deprecari, ne se nudos atque indutis Romanis bello obiceret. Hac legatione id agi apparebat, ut siue (quod magis credebant) abstinuisset Epiro, integra sibi omnia apud exercitus Romanos essent, conciliata satis apud regem gratia, quod accepturi fuissent venientem: siue venisset, licet quoque spes venie ab Romanis foret, quod non expectato longinquo auxilio ab se, præsentis viribus succubissent. Huic tam perplexæ legationi, quia non satis in promptu erat quid responderet, legatos se missurum ad eos dixit, quid de iis qua ad illos sequeretur, innotiter pertraherent. loquerentur. In Bœotiam ipse profectus est, causas in speciem itæ adversus Romanos eas, quas ante dixi, habentem: Bæcylla necem, & bellum à Quintio Coronea propter Romanorum militum casus illatum: re vera per multa iam secula publicè priorumque labente egregia quondam disciplina gentis, & multorum eo statum qui diuturnus esse sine mutatione rerum non posset. Obuiam effusus vndique Bœotiarum principibus, Thebas venit. Ibi in concilio gentis, quoque ad Delium impetu in præsidium Romanum facto, & ad Calcedem commiserat, nec à parvis nec dubijs principibus bellum: tamen eandem orationem exortus, qua in colloquio primo ad Chalcidem, quoque per legatos in concilio Achæzorū usus erat, ut amicitiam secum institui, non bellum iudici Romanis postularet, neminem quid ageretur, falletur, decretum tamē sub levi verborum prætextu pro rege adversus Romanos factum est. Hac quoque gente adiuncta, Chalcedem egressus, præmissis inde literis, ut Demetriadem convenirent principes Epirotarum, cum quibus de summa rerum deliberaret: nani-

Antiochus in Bæotiā profectus est.

bus eo ad diem indictam concilio venit. Et Aminander accitus
ad consultandum ex Athamania, & Annibal Pœnus iamdiu non
adhibitus, interfuit ei concilio. Consultatū de Thessalorum ge-
nte est, quorum omnibus qui aderant, voluntas ceteranda videbatur
in eo modo diversæ sententiæ erant: quod alij *extemplo agendum*,
alij *ex hyeme*, quæ tunc ferme media erat, *deferendum in veris prin-*
cipium: & alij legatos tantummodo mittendos, alij cum omnibus co-
piis *agendum* censebant, *servando quæ metu si cunctarentur*. Quum
circa hanc fere consultationem disceptatio omnis veteretetur,
Annibal nominatim interrogatus sententiam, in vniuersi belli
cogitationem regem atque eos qui aderant, tali oratione auertit:
Si ex quæ traiecit in Graciam, adhibitus essem in consilium: quum
de Eubœa, de Achaia, de Boœtia agebatur, eam sententiam dixissem,
quam hodie quum de Thessalia agitur, dicam. Autem omnia Philippum
& Macedonas in societatem belli quacumque ratione consensu deducen-
dos esse, nam quod ad Eubœam Boœtiæ quæ & Thessaliam attinet, cui du-
bium est quin ut quibus nulla sua vires sint, præsentibus adulando sem-
per, quem metum in consilio habuerint, eodem ad impetrandam vni-
uersam simul ac Romanum exercitum in Graciam viderint, ad consue-
tum imperium se auertant: nec in noxæ futurum sit, quod quum Romanus
procul abesset, vim suam præsentis, exercitusque sui experiri noluerint.
Quante igitur prius potiusque est Philippum nobis coniungere, quam hoc,
cui si semel in causam descenderis, nihil integri futurum sit, quicquid vi-
res afferat, quæ non accessio tantum ad Romanum esse bellum, sed per se i-
nim nuper sustinere potuerint Romanos. Hoc ego adiunctis (absque verbo
sanctis) qui dubitare de euentu possunt quum, quibus aduersus Philippum
valuerint Romani, ipsi nunc fore videam ut ipsi oppugnetur Ætoli, qui
Philippum (quod inter omnes constat) vicerunt, cum Philippo aduersus
Romanos perueniant. Aminander atque Athamanum genti, quorum so-
cundum Ætolos plurima sunt opera in eo bello, nobiscum stabunt. Philippi
sum, ut quiete totâ molem sustinebas belli: nunc duo maxime reges,
Asia Europæque viribus aduersus unum populum, ut meâ utramque, for-
sumnam totâ, partem certe ætate ne vni quidem Epirotarum regi aue-
rit, quicquid tandem erit vobiscum comparatū, geretis bellum. Quæ igitur
vis mihi fiduciam præbet coniungi nobis Philippum posse: vna, com-
mune utilitas, quæ societatis maximum vinculum est, altera, auctores
ves Ætoli, vester enim legatus hic Thoas inter cetera, quæ ad excendū
in Graciâ Antiochum dicere est solitus, autem omnia hoc semper affirma-
uit: fremere Philippum, & agri partem, sub specie pacis leges ferre: ut sibi
impositas. Ne quid fera bestia vincta aut clausa, & refringere claustra
supremis, regum iram verbum aquabat. enim si salu animus est, solam mu-
nos eius vincula, & claustra refringamus: ut erumpere diu coercere non
in hostes communes possit. Quod si nihil cum legatis nostris mouerit: at
nos, quæciam nobis eum adiungere non possumus, ne hostibus nostris illa
adiungi possit, canonem, Solonem filium vni Lyfimachia est: qui se o-

exercitus

exercitu quem secum habet, per Thraciam proxima Macedonia ceperit depopulari: facile ab auxilio ferando Romano Philippum adiun-
 gendum tuenda auerret. De Philippo meā sententiam habes. Deratio-
 ne vniuersi belli quid sentirem iam ab initio non ignorasti: quod si tum
 auditus forem, non in Eubœa Chalcidem castram, & castellum Euripi
 expugnatum Romani, sed Etruriam Ligurumq; & Gallia Cispina o-
 ram bello ardere: & qui maximus isti terror est, Annibalem in Italia esse
 audirent. Nunc quog; accersendum censeo obis nauales terrestresq; copias:
 sequantur classis oneraria cum cōmentibus, nā hic sicut ad belli mu-
 nera pauci sumus, sic nimis multi pro inopia cōmentum. Quum omnes
 tuas cōtraxeris vires, diuisa classe pariter Corcyra in statione habebis, ne
 transitis Romanus liber ac tutus pateat: partem ad litus Italia, quod
 Sardiniam Africamque spectat, traiecis: ipse cum omnibus edreftribus
 copis in Bylzinum agrum procedas: inde Gracia prasidebis, & speciem Ro-
 manū transiūtiū seprabis, & si res poposcerit, traieciurus. Hæc iun-
 das, qui, ut non omni perisissimus sis belli, cum Romanis certe bellare
 bonis malisq; meū didici. In qua consilium dedi, in eadem nec infide-
 lim, nec ignem operam pollicor. Deī approbent eam sententiam, qua ti-
 bi optima visa fuerit. Hæc ferme Annibalis oratio fuit, quam lau-
 dant magis in præsentia, qui aderant, quam rebus ipsis exse-
 cuti sunt. nihil enim eorum est factum, nisi quod ad classem co-
 piarūque accersendas ex Asia Polyxenidam misit. Legati Latissam
 ad concilium Thessalorum sunt missi, & Ætolis Aminandroque
 dies ad conueniendum exercitus Phetas est indictus: eodem &
 rex cām suis copijs confestim venit. Ibi dum operiretur Aminan-
 drum atque Ætolos, Philippum Megalopolitanum eum duobus
 milibus hominum ad legenda ossa Macedonum circa Cynosce-
 phalas, vbi debellatum erat cum Philippo, misit: siue ab ipso
 quærente sibi commendationem ad Macedonum gentem & in-
 iudiciam regi, quod insensatos milites reliquisset, monitus: siue
 ab insita regibus vanitate, ad concilium specie amplum, te inane,
 animo adiecto, tumultus est in vnum omnibus, quæ passim strata
 erant, coaceruatis factus: qui nullam gratiam ad Macedonas, o-
 dium ingens ad Philippum mouit. Itaque qui ad id tempus for-
 tūpam esset in cōsilio habiturus, is ex templo ad M. Bzibium pro-
 prætorem misit, Antiochum in Thessaliā impetum fecisse si videretur
 ei, moueret ex hybernā, se obuiam processurum, ut quid agendum esset,
 consularent Antiocho ad Phetas iam castra habenti, vbi coniu-
 rant ei se Ætoli & Aminander: legati ab Larissa venerunt, quæ-
 rentes, quod ob factum diuino Thessalorum bello lacerasset eos:
 simul orantes, ut remoto exercitu per legatos, si quid ei videretur, secū
 disceptaret. eodē tempore quingentos armatos duce Hippolochō
 Phetas in præsidium miserunt: hi ex clauso aditu, iā omnia itinera
 obsidentibus regijs, Scoteusiam se receperunt. Legatis Latissæ-
 rum rex elementer respondit: non bellum faciendi, sed tuenda &

*Philippus
insensatus
Antiocho.*

*Antioch⁹
Pheras
oppugnat.*

*Pharidae
dunt sese.*

*Larissam
aggredi-
tur An-
tiochus.*

stabilenda libertate Thissalorum causa se Thessaliam intrasse. Similia his qui cum Phareis ageret, missus, cui nullo dato responso, Pheras ipsi suum legatum ad regem, principem civitatis Paulaniam miserunt. Qui quum haud dissimilia his, ut in causa pari, quae pro Chalcidentibus in colloquio ad Euripi fretum dicta erant, quaedam etiam ferocius egisset: rex etiam atque etiam deliberare eos iussit, ne id consilii caperent, cuius, dum in futurum nimis cauti & providi essent, extemplo paniteret. dimisit. Hæc renunciata Pheras legatio quum esset, ne paulum quidem dubitarunt, quin pro fide erga Romanos quicquid fors belli tulisset, paterentur. Itaque & hi summa ope peragebant se ad urbem defendendam: & rex ab omni parte simul oppugnare moenia est aggressus: ut qui satis intelligeret, (neque enim dubium erat) in euentu eius urbis positum esse, quam primam aggressus esset: aut sperni deinde ab universa gente Thessalorum, aut rimeri se: omne undique terrorem obessus iniecit. Primum imperum oppugnationis satis constanter sustinuerunt: deinde quum multi propugnantes caderent, aut vulnerarentur, labare animi capere. revocati deinde castigationibus, principum ad persuadendum in proposito, relicto exteriori circulo muni deficientibus. iam copijs, in interiorem partem urbis concesserunt: cui brevior orbis munitiones circumieciendus erat. postremo victi malis quum timerent, ne vi captis nulla apud victorem venia esset, dederunt sese. Nihil inde moratus rex, quatuor milia armorum, dum recens terrorem esset, Scythiam misit. nec ibi mora deditiois est facta, cernentibus Pherarum recens exemplum: qui quod pertinaciter primo abueverant, malo domiti tandem se cesserant. cum ipsa urbe Hippolochus Larissarumque deditum est praesidium. Dimissi ab rege inuolati omnes: quod eam rem magni momenti futuram rex ad conciliandos Larissarum animos credebat. Intra decimum diem quam Pheras venerat, his perfectis, Cranoem profectus cum toto exercitu primo adventu cepit, inque Cypram & Metropolim, & ijs circumiecta castella recepit: omniaque iam regionis eius, præter Attracem & Gyrtionem, in potestate erant. Tum aggredi Larissam constituit: ratus vel terrore ceciderat expugnatum, vel beneficio praesidij dimissi, vel exemplo civitatum dedentium sese, non ultra in pertinacia mansuros. Elephantis agente signa terrores causa iussis, quadrato agmine ad urbem incescit: ut incerti fluctuarentur autiit magnæ partis Larissarum inter metum præsentem hostium, & veterandam absentium sociorum. Per eodem dies Aminander cum Ashamanum iuventute occupat Pellinæum: & Menippus cum tribus milibus peditum Aetolorum, & ducentis equitibus in Perrabiam profectus, Mallacem & Cyretias vi cepit, depopulatusque est agrum Tripolitani. His raptim peractis, Larissam ad regem redeunt: consulant: quidnam agendum esset de Larissa. Superueniunt. Ibi

Ibi in diversis sententiis tendebant: alijs vim adhibendam, & nō
 assere eundem censentibus, quin operib. ac machinis simul vndiq; mania
 agg. viderentur vrbu sita in plano, à parte cāpestri vndiq; facili aditu:
 alijs nunc vires vrbu, nequaquam Pboris conferenda, memorantibus,
 nunc hyernē & tempus anni nulli bellica rei, minime obsidionis aeq; op-
 pugnationi urbium aptum. Incerto regi inter spē metumq; legati
 à Pharsalo, qui ad dedendam urbem suam forte venerant, animos
 auerunt. M. Babius interim cum Philippo in Dasseretis congres-
 sus, Ap. Claudium ex cōmuni consilio ad præsidium Larissæ mi-
 sit, qui per Macedoniam magnis itineribus in ingum montium,
 q̄ super Gonnos est, peruenit. Oppidum Gonnū viginti millia ab
 Larissa abest, in ipsis laucibus salus, quæ Tempe appellatur, si-
 tum. Ibi castra metatus latius quam pro copijs, & plures quam
 quor satis in vsum erant, ignes quō accendisset, specē q̄ quæ-
 rat, hosti fecit: omnem ibi Romanum exercitum cum rege Philippo of-
 fe. Itaque hyemem iostare apud suos caufatus rex, vnum tantum
 moratus diem ab Larissa recessit, & Demetriadem redijt, Ætolij;
 & Athamanes in suos receperūt se suos, Appius etsi, cuius rei cau-
 sa missus erat, solutam cernebat obsidionem: ramen Larissam ad
 cōstitmandos in reliquum sociorum animos descendit: duplex q;

Anio-
chus ab
Larissa
recedit.

lætitia erat, quod & hostes excesserant finib. & intra mœnia præ-
 sidium Romanum cernebant. Rex Chalcidem à Demetriade pro-
 fectus, amore caprus virginis Chalcidēsis Cleoptolemi filiz: quō
 patrem, primo adlegando, deinde coram ipse rogando fatigasset,
 inuitum se grauiorū fortunæ conditioni illigantem; tandem im-
 petrata re, tamquam in media pace nuptias celebrat: & reliquum
 hyemis, oblitus quantas simul duas res suscepisset, bellum Roma-
 num & Græciā liberandam, omīssa omnium rerum cura, in con-
 tiuijs & vinum sequentib. voluptatibus, ac deinde ex fatigatione
 magis quam satietate earum in somno traduxit. eadem omnes p-
 fectos regios, qui vbiq; ad Bæoriam maxime præpositi hybernīs
 erant, cepit luxuria. in eandem & milites effusi sunt: nec quisquā
 eorum aut armā induit, aut stationem aut vigilias seruauit: aut
 quicquam quod militaris operis aut muneris esset, fecit. Itaque
 principio veris quō per Phocidem & Cheroneā, quo conuenire
 omnem vndiq; exercitum iusserat, venisset, facile animaduertit,
 nihilo seueriore disciplina milites quā ducem hybernasse: Alex-
 andrum inde Acarnanem & Menippum Macedonum, Stratum
 Ætoliz copias ducere iussit, ipse Delphi sacrificio Apollini facto,
 Napatum processit concilio principum Ætoliz habito, via quæ
 paret Chalcidem & Lysimachiam fert ad Stratum, suis qui per
 Malixum sinum veniebant, occurrit. Ibi Mnesticus pudesceps
 Acarnanum multis emptus donis, non ipse solū gentem regi cō-
 ciliabat, sed Clyrum etiam pztorem, penes quē rum summa po-
 testas erat, in suā sententiā adduxerat. Is quum Leucadios, quod

Anio-
chus Chal-
cidem sem
virginem
ducit.

Acarna-
ni desce-
runt à Re-
manis.

Acarnaniæ caput est, non facile ad defectionē posse cerneret impelli, ppter metum Romanæ classis, quæ cū Atalio quæve circa Cephaleniam erat, arte eos est aggressus. nam quū in concilio dixisset, suanda mediterranea Acarnania esse, & omnibus qui arma ferrent, exeundum ad Medeonē & Tyrrheum, ne ab Antiocho aut Ætolis occuparentur: fuere qui dicerent, nihil attrinere omnes tumultuose excitari: satis esse quingentorum hominum præsidium. eam iuuentutem nactus, trecentis Medeonem, ducentis Tyrrhei in præsidio positis, id agebat, vt pro obsidib. futuri venirent in potestatem regis. Per octidem dies legati regis Medeonem venerunt, quib. auditis, quum in concione, quidnam respondendum regi esset, consultaretur: & alij manendum in Romana societate, alij non aspernandam amicitiam regis censerent: media visa est Clytoseuerentia, eaque accepta est; vt ad regem mitterent legatos, peterentque ab eo, vt Medeonis super tanta re consultare in concilio Acarnanum pateretur. In eam legationem Mæsilochus, & qui eius factionis erant, de industria coacti. clam missis qui regem ad mouere copias iubet, ipsi terebant tempus, itaq; vix dum ijs egressis legatis, Antiochus in sinibus, & mox ad portas erat, & trepidantibus qui ex pertes predictionis fuerant, tumultuosque iuuentem ad arma vocantibus, ab Clyto & Mæsilocho in urbem est inductus. & alij sua voluntate affluentibus, metu coacti etiam qui dissentiebant, ad regem conuenerunt. quos placida oratione terros quū per mulsisset ad spem vulgatæ clementiæ, aliquot populi Acarnaniæ dederunt Tyrrheum à Medeone profectus est, Mæsilocho eodem & legatis præmissis. Ceterum detecta Medeone fraus cautiore, non timidiore Tyrrhenes fecit: dato ei haud perplexo responso, nullam se nouam societatem, nisi ex auctoritate Romanorum Imperatorum accepturos: portisque clausis, armatos in muris disposuerunt. Et per opportune ad confirmandos Acarnanum animos Cn. Octavius missus à Quirio, quū prædium & paucas naues ab A. Posthumio, qui ab Attilio legato Cephaleniæ præpositus fuerat, accepisset, Leucadem venit, impleuitque spei socios. M. Aciliū Consul iam cum legionibus mare transisse, & in Thessalia castra Romana esse, Hunc rumorem quia similem veri tempus anni marurum iam ad nauigandum faciebat, rex præsidio Medeone imposito, & in quibusdam alijs Acarnaniæ oppidis, Tyrrheo abscellit; & per Ætolias & Phocidis vrbes Chalcidem redijt. Sub idem tempus M. Bæbius & Philippus rex iam ante per hyemem in Dassaretis congressi, quum Ap. Claudiam, vt obsidione Larissam eximeret, in Thessaliam misissent: quia id tempus rebus gerendis immarurum erat, in hyberna regredi, principio veris coniunctis copiis in Thessaliam descendierant. In Acarnaniam Antiochus erat. Aduenientes, Philippus Mallœam Perræbiæ, Bæbius Phacium est aggressus. quo primo prope impetu capto, Phestum eadem celeritate capit.

*Tyrrhen-
ses obsi-
derunt An-
tiocho.*

*Philippus
& Bæbius
multa
oppida*

capie, inde Attacem cum se recepisset, Cyteritas hinc & Eritium
 occurrat: præsidijq; per recepta oppida dispositis, Philippo rursus
 obbedenti Malloram se coniungit. Sub aduentum Romani exerci- *recipiunt
 ab Antio-
 cho capta.*
 tus seu ad metum virium, seu ad spem venic quum dedissent sese,
 ad ea recipienda oppida, quæ Athamanes occupauerant, vno ag-
 mine ierunt. Erāt autem hoc: Æginium, Eritianum, Gomphi, Si-
 lana, Triaca, Melibœa, Phaloria. Inde Pellinæum, vbi Philippus
 Megalopolitanus cum quingentis peditib; & equitib; quadragin-
 ta in præsidio erat, & circumfidunt, & priusquam oppugnarent,
 mittunt ad Philippum qui monetet, ne vim vltimam expectari vel-
 let. Quibus ille satis sero ceter respondit, *vel Romanis vel Theſſalis
 se credendum fuisse; in Philippi se potestatem commissurum non esse.* Post-
 eaque apparuit vi agendum; quia videbatur & Limæam eod-
 em tempore oppugnari posse, regem ad Limæam ire placuit:
 xlv Bazbius restitit ad Pellinæum oppidum. Per eos fote dies M. Aci-
 lius Consul cum decem millibus peditum, duobus millibus equi-
 tom, quindecim elephantis manu traiecto, pedestres copias La-
 tissam ducere delectos militum tribunos iussit: ipse cum equi-
 tibus Limæam ad Philippum venit. Aduentu Consulis editio
 sine cunctatione est facta: traditumque præsidium regium, &
 cum ijs Athamanes. Ab Limæa Pellinæum consul proficiscitur.
 Ibi primi Athamanes tradiderunt sese; deinde & Philippus
 Megalopolitanus, cui decedenti de præsidio, quum obuius fore
 fuisset Philippus rex, ad ludibrium *regem* eum consalutari ius-
 sit; ipse congressus *fratrem* haud sane decoro maiestati suæ ioco
 appellavit deductus inde ad Consule custodiri iussus: & haud ita
 multo post in vinculis Romam missus. cetera multitudo Atha-
 manum aut militum Antiochi regis, quæ in præsidijs deditorum
 per eos dies oppidorum fuerat, Philippo tradita regi est. fuere
 autem ad tria millia hominum. Consul Latissam est profectus, ibi
 de summa belli consultaturus. in itinere ab Pietia & Mestropoli
 legati tradentes vrbes suas occurrerunt. Philippus Athamanum
 præcipue captiuis indulgenter habitis, vt per eos conciliaret
 gentem, naq; spem Athamanæ potiundæ, exercitum edu-
 xit, præmissis in ciuitates captiuis, & illi magnam auctoritatem
 apud populares habuerunt, clementiam erga se regis munifi-
 centiamque commemorantes; & Aminander, cuius præsentis
 maiestas aliquos in fide contriuiſſet, veritus ne tradetur Phi-
 lippo iam pridem hosti, & Romanis merito tum propter defe-
 ctionem inſenſis, cum coniuge ac liberis tegno excessit, Ambra-
 ciamque se consulit. ita Athamania omnis in ius deditio nemque
 Philippi concessit. Consul ad reficienda maxime iumenta, quæ
 & navigatione & postea itineribus fagitata erant, paucos Latissæ
 moratus dies, velut reparato modica quiete exercitu, Cranonem
 est profectus. Venienti Pharsalus, Scotussa & Pheræ, quæque
 in eis

*Athama-
 nia omnis
 deficit ad
 Philippū.*

nois praesidia Antiochi erant, deduntur. ex ijs interrogatis, qui *ma-*
nere secum vellent, mille volentes Philippo tradit: ceteros inermes
 Demetriadem remittit. Proenam inde recepit, & quae circa eam
 castella erant. Ducere tum porto in sinum Maliacum coepit. Ap-
 propinquante faucibus super quas sita Thaumaci sunt, deserta vr-
 be iuuenis omnis armata, sylvas & itinera infedit: & in agmē Ro-
 manum ex superioribus locis incurfauit. Consul primum mittere,
 qui ex propinquo colloquētes detererent eos à tali furore, post-
 eaquā perseverare in incēpto vidit, tribuno eum duorum signo-
 rum militibus circummisso, intetclūsit ad urbem iter armatis, va-
 cuamque eam cepit. tum clamore ab tergo capre vrbis auditro, re-
 fugiētiū vndiq; ex syluis insidiarum cedes facta est. A Thau-
 macis altero die Consul ad Sperchium amnem peruenit inde Hy-
 parchorum agros vastauit. Quum hæc agebantur, Chalcide erat

Thaumaci
et insin-
tuæ.

Antiochus, qui iam tum cernens, nihil se ex Graecia, præter amœna
 Chalcide hyberna & infames cupias petisse, *Aetolorum vana*
missa incurfare, Cythoonem: Annibalem vero non virulentum tam-
 tum virum, sed prope vatum omnium quæ sum euenerit, admirari. ne
 tamen temere cœpta segnitia, in super euertere, nuncios in Aeto-
 liam mittit, vt omni contracta iuuentute conuenerent. iam & ipse
 eo decē millia fere peditum ex ijs qui postea venerant ex Asia, ex-
 pleta, & equites quingentos duxit. Quo quum aliquāto pauciores
 quam inquam antea conuenissent, & principes tantummodo
 cum paucis clientibus essent, atque ij dicerent omnia sedulo ab se sa-
 dia, & quamplurimos ex ciuitatibus suis euocantes: nec auaritate, ne
 gratia, nec imperio aduersus detraherent militiam valuisse, destitutus
 vndiq; & ab suis qui morabatur in Asia, & ab socijs, qui ea in quo-
 rum spē vocauerant, non praestabant: intra saltrum Thermopyla-
 rum sese recepit. Id ingum, sicut Apennini dorso Italia diuiditur,
 ita mediam Graeciam dirimit. ante saltrum Thermopylarum sep-
 tentrionem, versus Epirus, & Perrebia, & Magnesia & Thessalia
 est, & Phthiotæ Achæi, & sinus Maliacus intra fauces ad meridiē
 vergunt, Aetoliæ pars maior, & Acarnania, & cum Locride Phocis,
 & Bœotia, adiunctaq; in insula Eubœa, & excurrente in altū, velut
 promontorio, Attica terra sita ab integro & Peloponnesus. Hoc in-
 gum ab Leucade & mari ad occidentem verso per Aetoliā ad alter-
 um mare orienti obiectum tendens, ea aspera rupesq; inter-
 iectas habet, vt non modo exercitus, sed ne expediti quidē facile
 illos ad transitum calles inueniant extremos ad orientem mōtes
 Oetam vocant. quorum quod altissimum est, Callidromō appel-
 latur in cuius valle ad Maliacū sinum vergente iter est nō larius
 quam sexagiata passus, hæc vna militaris via est, qua traduci exer-
 citus, si non prohibeantur, possint. idē Pila, & ab alijs, quia cali-
 dae aquae in ipsis faucibus sunt, Thermopylae locus appellatur: no-
 bilis Lacedæmoniorū aduersus Persas morte magis memorabili,
 quam

Thermo-
pylarum
salum.

XVI quàm pugna. Haudquaquam paritum animo Antiochus inera
 portas loci eius castris politis, munitionib. insuper saltem impe-
 diebat, & quom duplici vallo fossaq., & muro etià qua res postu-
 labat, ex multa copia passim iaceptum lapidum permunisset om-
 nia; satis fideus numquam ea vim Romanum exercitum factu-
 rum, & Etolos ex IV. millibus (tot n. conuenerant) partim ad He-
 racleam praefidio obtinendam, quæ ante ipsas fauces posita est,
 partim Hypatam mittit: & Heracleam haud dubius consulē op-
 pugnaturum. & iam multis nunciantibus circa Hypatam omnia
 euasit. Consul depopulatus Hyparentem primo, deinde Hera-
 cleensem agrum, inutuli utrobique; auxilio Ætolorum, in ipsis fau-
 cibus propè fontes calidarū aquarum aduersus regem caltra po-
 suit. Ætolorum utraq; manus Heracleam sese incluserunt. An-
 tiochum, cui priusquam hostem cerneret, satis omnia permunita
 & præfidijs obsepta videbantur, timor deinde incellit, ne quos per
 imminentia iuga calles inueniret ad transitum Romanus. nam &
 Lacedæmonios quondā ira à Persis circumitos fama etari; & nup-
 per Philippum ab ipsdem Romanis. itaque nuncium Heracleam
 ad Ætolos mittit, *ut hanc saltem sibi operam eo bello præstaret, ut ver-
 saret circa munitionem occuparent, obfederentq., ne qua transire Romanus
 posset.* Hoc nuncio audito, dissensio inter Ætolos orta est. pars
 imperio parendum regis atq; eundem censebant; pars subsisten-
 dum Heracleæ ad utramq; fortunam, ut siue victus à consule rex
 esset, in expedito haberent integras copias ad opè propinquis fe-
 rendam ciuitatib. suis: siue vinceret: ut dissipatos in fugam Ro-
 manos persequerentur. Vtraque pars non mansit modo in senten-
 tia sua, sed etià exsecrata est consilium: duo millia Heracleæ sub-
 stiterunt: duo trisariam diuisa, Callidotum & Rhoduntiam, &
 Tichiurta (hæc nomina cacuminibus sunt) occupare. Consul
 posteaquam inesset superiora loca ab Ætolis vidit, M. Porcium
 Catonē & L. Valerium Flaccū consules legatos cū binis milli-
 bus delectorum peditum ad castella Ætolorum, Flaccū in Rhod-
 untiam & Tichiurta, Catonem in Callidotum mittit. ipse
 priusquam ad hostem copias adiuuaret, vocatos in concionem
 milites, paucis est allocutus: *Plerosq; omnium ordinum milites inter oratio-
 nem esse video, qui in hac eadem provincia T. Quintij ductu auspicioq;
 militauerunt. Macedonico bello inexcuperabili magis saltem ad an nem
 assumpti, quàm hic quippe porta sunt ha; & unus inter duo maria
 clausis omnibus, velus naturalis erasus est munitiones & locus oppor-
 tuniorib. tunc fuerunt, & validiores imposita exercitum hostium illo
 numero maior, & militū genere aliquanto melior: quippe illic Macedo-
 nes Thraci, & Illyrii erant: ferocissima omnes gentes. hic Syri & Asia-
 tici Græci sunt, lenissima genera hominū, & seruituti nata: rex ille bel-
 lissimus, ex eretate; iam inde nō iuuentis fuitimus Thronem atq;
 Illyriorum, & circa omnium accolarū bellū. hic vs aliam omnem*

*Acilius
 consul ad-
 misit. An-
 tiochum
 castralo-
 cat.*

*Consul
 ad milites*

omissam.

Consul a-
ciem in-
struit.

omittam, ut est, qui quum ad inferendum populo Romano bellū ex Asia
in Europam transisset, nihil memorabilem: toties tempore hybernarū gessi-
ris, quān quod amoris causa ex domo privata & obscuri etiam inter po-
pulares generis uxore duxit: & novus maritus velut saginatus nuptia-
libus ceniū, ad pugnam processit. Summa virium sparg. etiam in Aetolia
fuit, glie vanissima, & ingratiissima, ut vos prius experti estis, nūc An-
tiochus expertus nā nec conuenerunt frequentes, nec cōuenerunt in castris
potuerunt, & in seditione ipsi inter se sunt: & quum Hypatae uendā
Heracleam, depoposcissent, nemerā tuati, pars refugerunt in iuga mō-
sium, pars Heraclea incluserunt sese. Rex ipse confissus nūsqūā a quo dū
pon non modo congruū se ad pugnam audere: sed ne castra quidē in perie-
pore, relicta omni ante se regione ea quam se nobis ac Philippo ademissi
gloriabatur, condidit se intra rupes: ne ante fauces quidē saltus, ut qui-
dam Lacedaemonio fama est, sed intra penitus retractū castrū, quod
quantum interest ad timorē ostendendum, an murē alicuius urbis ob-
sidendum se se incluserit? Sed neg. Antiochum tūc uentur angustia: de
Aetolis vertices illi, quos ceperunt, satū undiq; pronūm atq; praecūū
est, ne quid aduersus vos in pugna prater hostes esses. Illud proponere ani-
mo vestro debetū, non vos pro Graecia libertate tantum dimicare (quā-
quā u quog; egregius titulus esset, liberatū à Philippo ante, nūc ab A-
etolia & ab Antiocho liberare) neq; ea tantū in premium vestrū colu-
ra, qua nūc in regie castris sunt: sed illud quog; omnem apparatū, qui
indies ab Ephe; expectatur, praeda futurum: Asiam deinde, Syriamq;
& omnia usq; ad ortus solis disticta regna imperio Romano e aperitura.
Quid deinde aberit, quin ab Galib; ad mare rubrū Oceano finis termi-
nemus qui orbē terrarū amplexus finit & omne humanum genus sedū
dū Deo nomen Romanū veneretur? In hac tanta pramia dignos parati
animos, ut cras lino die bene iuuantibus Dijs acie decernamus. Ab hac
cōtione dimissi milites, priusquam corpora curarent, arma telaq;
parant. Luce prima siguo pugnae propoliro, instruit aciem consul
arcta fronte, ad naturam & angustias loci. Rex posteaquam signa
hostium conspexit, & ipse copias eduxit. Leuis armaturā partem
ante vallum in primo locauit rūrū Macedonū robur, quos Sar-
rissophoros appellabant, velut firmamētrū circa ipsas munition-
es constituit. his ab sinistro cornu iaculatorum sagittatorumq;
& funditorum manum sub ipsis radicibus posuit, vt ex altiore
loco auda latera hostium incescerent. ab dextro Macedonibus
ad ipsum munimentorum finem, qua loca usq; ad mare in uia pa-
lustris limo & voraginibus claudunt, elephantos cum affueto pri-
sidio posuit: post eos equites: rūrū modico intervallo relicto, ex-
tras copias in secūda acie Macedones pro vallo locati, primo facie
sustinebant Romanos, teatantes ab omni parte aditus: multum
adiuantib; qui ex loco superiore fundis, velut nimbū, glādes
& sagittas simul & iacula ingerebant deinde, vt maior neciā ce-
leret, ada vis hostium inferebat se, pulsū loco in uia munimēta suos
ductū

ductis ordinibus concesserunt. inde ex vallo propè alterū vallū, hastis prius se obiectis, fecerunt & ita modica altitudo valli erat, ut & locum superiorem ad pugnandum suis præberet & propter longitudinem hastarum subiectum haberet hostem. Multi temerè subeuntes vallum transiit: & aut incepto irrito recessissent, aut plures cecidissent, ut M. Porcius ab iugo Callidromi, deiectis inde Ætolis, & magna ex parte cæcis, (incautos enim & plethoricos oppresserant) superimminentem castris collē apparuisset. Flacco non eadem fortuna ad Tichiuntā & Rhodnuntiam, neququam subire ad ea castella conato, fuerat. Macedones, quique alij in castris repositi erant, primo, dum procul nihil aliud quàm turba & agmen apparebat, Ætolos ceterosque visā procul pugna subsidio venire cæterū ut primum signaque & arma ex propinquo cognita errorem aperuerunt, tantus tepèdè pauor omnes cepit, ut abiectis armis fugerent. Et munimenta sequētes impediunt, & angustie vallis, per quam sequendi erant: & maxime omnium, quod elephanti nouissimi agminis erant, quos pedes præterire, eques nullo poterat modo, timentibus equis, tumultumque inter se maiorem quàm in proelio edentibus. aliquantum temporis & direptio castrorum tenuit. Scaphiam tamē eo die persequi hostem. Multis in ipso itinere cæcis captilisque, non equis virisque tantum, sed etiam elephantis, quos capere non potuerant, interfectis, in castra reuertentes quæ tēta eo die inter ipsum pugnam tempus ab Ætolis Heracleam obrinentibus, præsidio, sine ullo haud parum audacis incepti effectu fuerant. Consul noctis insequens tertia vigilia præmisso equitatu ad persequendū hostem, signa legionum prima luce mouit. Aliquantum vitæ præceperat rex, ut qui non ante quam Elatiæ ab effuso constiterit cursu: ubi primum reliquis pugnaque & fugæ collectis, cum petexigua manu semicermium militum Chalcidem se recipit. Romanus equitatus ipsum quidem regem Elatiæ assecutus non est, sed magnam partem agminis aut lassitudinis subsistentis, aut errore, ut qui sine ducibus per ignota itinera fugerent: dissipatos oppresserunt. nec præter quingētos, qui circa regem fuerunt, ex toto exercitū quicquam effugit: etiam ex x. millibus militū, quos Polybio auctore traieciisse secum regem in Græciam scripsimus, exiguus numerus. (quid si Anriati Valetio credamus, x. millia militum fuisse in regio exercitū scribenti? xl. inde millia cecidisse? supra quinque milia capta cum signis militatibus cccxx?) Romanorum ceterum interfecit sunt. Consule per Phocidem & Bœotiam exercitum Bœotiarū ducente, consensu defectionis eluitates cum velamentis ante portus stabant, metu ne hostiliter diriperentur: ceterum per omnes dies haud secus quā in pacato agro sine violatione ullius relagmine nos desinproceffit, donec in agrum Coronensem ventum est: ibi statua tegis Antiochi posita in templo Minervæ Itoneæ itam accendit: permis-

*Antiochi
exercitus
funditur.*

*Bœotiarū
exercitus
ad Roma-
nos desi-
nit.*

permisumq; militi est, vt circumiectum templo agrum popula-
retur. deinde cogitatio animum subiit, *quum cōmuni decreto Bœo-
tiorum posita esset statuta, indignum esse in vñū Coronensem agrū ja-
nuire, reuocato ex templo milite, finis populandi factus: castigati
tantū vrbis Bœoti, ob ingratum in tantis tamq; recentib; benefi-
cijs animū erga Romanos. Inter ipsū pugnae tēpus decē naues
regiæ cū præfecto Isidoro ad Thronium in sinu Malia constabant,
eo grauis vulnib; Alexander Acarnan nuncijs aduersæ pugnae
quū perfigisset, trepidæ inde recenti terrore naues Cœazum Eubœæ
perierunt, ibi mortuus sepultusq; Alexander. Tres, quæ ex
Asia præfectæ eundem portum tenuerant naues, audita exercitus
clade, Ephesum redierūt. Isidorus ab Cœazō Demetriæ adē, si forte
eo deferretur fuga regem, traiecit. Per eosdē dies A. Artili⁹ præ-
fectus Romanæ classis magnos regios commearus iam fretum,
quod ad Andrum insulam est, præteruectos accepit, alias mentis
alias cepit naues, quæ nouissimæ agminis erant, cūsum in Asia
verterunt. Artilius Piræum, vnde præfectus erat, eūq; mino-
ptiuarum nauium reuectus, magnam vim frumentis & Achaia
tribus, & alijs eiusdem regionis socijs diuisit Antiochus Iuba dē
tum consulis à Chalcidē præfectus, Teneum primo tenuit. inde*

*Antiochus
Ephesum
perfigit.*

Ephesum transmisit. Consuli Chalcidē venienti portæ patuerūt,
quū appropinquante eo Aristoreels pfectus regis vrbe excessisset,
& cæteræ vrbes in Eubœa sine certamine tradidit, paucosq; 7
dies omnibus perpetuatis, sine vllius noxa vrbis, exercitus Ther-
mopylas reductus, multo modestia post victoriam, quam ipsa vi-
ctoria laudabilior. Inde Consul M. Catonem, per quem quæ gesta
essent, senatus populusq; Romanus baud dubio auctore sciret,
Romā misit. Is à Creusa (Thespensium emporium est, in ianuo
sinu Corinthiaco retractum) Patras Achaia petiit à Patris Corce-
ram vsq; Ætolia atq; Acarnaniz littora legit; atq; ita ad Hydrun-
tum Italiae trajecit. quinto die inde pedestri itinere Romam in-
genti cultu peruenit, ante lucem ingressus vrbem, à porta ad py-
ræotem M. Iunium iter inrendit. Is prima luce senatum vocauit,
quo L. Cornelius Scipio aliquot diebus ante consule dimissus,
quum adueniens audisset prægressum Catonem in senatu esse, su-
peruenit exponenti quæ gesta essent. Duo inde legari iussu senat⁹
in concionem sunt producti; atq; ibi eadem, quæ in senatu de-
cebus in Ætolia gestis exposuerunt. Supplicatio in triduum decreta
est: & vt XL hostijs maiorib; prætor, quibus Djs ei videretur, su-
crificaret. Per eodē dies & M. Fuluius Nobilior, qui biennio
ante prætor in vltiorem Hispaniam erat præfectus, ouans vr-
bem est ingressus: Argenti bigari prætulit cxxx millia: & ex-
tra numeratum * xxi millia pondo argenti: auri pondo cxxvi
Acilius consul ab Thermopylis Heracleam ad Ætolos præmilit-
ut siue saltem expulsi regiam vanitatem respicerent, tradiderat

Heraclem

* Si tot bi-
gatos de-
narios in-
telligas,
efficiens
sorum.
13000.
* Coron.
120000.
v Cor.
14224.

*Heraclea, cogitarent de perenda ab senatu, seu furoris sui, seu erroris vana. Et ceteras Græci ciuitates defecissent bello ab optime de se moris Romanis sed quia post fugam regu, cuius fiducia ab officio decessissent, non adidissent perinaciam culpa, in fidem receperat esse. Etolos quoque, quāquā non secuti sint regē, sed accersierint: Et duces belli, nō socj fuerint: si pœnitere possint, posse Et inuoluntate esse. Ad ea quum pacari nihil responderetur, appareturq; armis rem gerendam: & rege supetato bellum Etolicum intergū testare, caltra ab Thermopylis ad Heracleam mouit: eoq; ipso die, ut firū nosceret vrbs, ab omni parte equo mœnia est circumuectus. Sira est Heraclea in radicib. Oere *Heraclea* montis: ipsa in campo, arcem imminuentem loco alto, & vndique oppugnans præcipiti habet. Contemplatus omnia quæ noscenda erant, quæ *consul*, suorū simul locis aggredi vrbe constituit. à flumine Asopo, quæ & gymnasiū est, L. Valerium opetibus atq; oppugnationi præpouit: arcem extra muros, quæ frequentius propē quā vrbs habitabatur. T. Sempronio Longo oppugnandā dedit: à sinu Maliaeo, quæ aditum haud facilem patris habebat, M. Bæbium: ab altero amiculo, quā Melana vocant aduersus Dianæ templum, Appium Claudiū opposuit. Horum magno certamine intra paucos dies turres arietesq; & alius omnis apparatus oppugnandarum vrbiū perficitur. & cum ager Heraclienſis paluſset omnis, frequenq; proceris arborib. benigne ad omne genus opetum materiam suppediebat: tū quia reſugerant intra mœnia Etoli, defertaq; in vestibulo vrbs erant tecta, in varios vsus nō tigna modo & tabulas, sed laterem quoq; & cæmenta & saxa variz magnitudinis præbebant. Et Romani quidem opetibus magis quā armis vrbem oppugnabant: Etoli contra armis se tuebantur. nā quum ariete quaterentur muri, non laqueis, ut solet, exceptos declinabant ictus. sed armati frequentes quidē ignes etiam, quos aggeribus iniecerent, ferebant. fornices quoq; in muro erant apri ad excurrentium: & ipsi, quum pro dirutis reficerent muros, et ebriores eos, ut pluit. erumpeterur in hostem locis, faciebāt. Hos primis diebus, dum integre vires erant, & frequētes & vim impigre fecerunt: indies deinde pauciores, & legniores. etenim quū multis vrgerentur rebus, nulla eos res quæ ac vigiliz conficiebāt: Romanis in magna copia militum succedentib. alijs in stationem aliorum, Etolos propter paucitatem eosdem dies noctesque assiduo labore vrgerē, per quatuor & viginti dies. ira ut nullū tempus vacuū dimicatione esset, aduersus quatuor ē patrib. simul oppugnantē hostem nocturnus diurno continuatus labor est. Cum fatigatos iam Etolos sciret Cos. & ex ratione temporis, & quod ita transfuga affirmabant, tale consiliū inijt: media nocte receptui signū dedit, & ab oppugnatione simul omnes milites deductos vſq; ad terriam diei horā quietos in castris reuocuit: inde cœpta oppugnatio ad mediam rursus noctē perducta est, intermisa*

NNN

deinde

deinde vsq; ad tertiam diei horam. Farigationem rati causam esse. Aetoli non cōtinuandæ oppugnationis, quæ & ipsos affecerat: vbi Romanis datum receptui signum esset, velut ipsi quoq; hoc reuocari, pro se quisq; ex stationib; decedebant: nec ante tertiam diei horam arma in muris apparebant. Consul quum nocte media intermisisset oppugnationem, quartâ vigilia rursus ab tribus partibus summa vi aggressus: ab vna T. Sempronium tenere intentos milites signumq; expectare iussit: ad eam nocturno tumultu, vnde clamor exaudiretur, haud dubiè rarus hostes concursum. Aetoli pars sopiti affecta labore ac vigilijs corpora ex somno moliebantur: pars vigilantes adhuc ad strepitum pugnantium in tenebris currunt. Hostes partim per ruinas iacētis muri transcedere conantur: partim scalis ascensus tentant, aduersus quos vndiq; ad opem ferendam cōcurrunt Aetoli. Pars vna, in qua ædificia extra urbem erant, neq; defenditur, neq; oppugnatur: sed qui oppugnarent, inrenti signum expectabant, defensor nemo aderat. Iam dilucescebat, quū signum consul dedit: & sine villo ceramine partim per semitura, partim scalis integros muros transcedere. Simul clamor index capti oppidi exauditus, vndiq; Aetoli desertis stationib; in arcem fugiunt. Oppidum victores permissi consulis discipiunt: non tam ab ira, nec ab odio, quam vt miles cōcreitus in tor receptis ex potestate hostium urbibus aliquo tandem loco fructū victoriæ sentiret. Renocatos inde à medio septime die milites quū in duas diuisisset partes: vnâ radicib; montium circumduci ad rupē iussit: quæ fastigio altitudinis par, media valle velut abrupta ab arce erat: sed adeo propè geminata cacumina eorū montiū sunt, vt ex vertice altero conijci tela in arcē possent, cum dimidia militum parte consul ab vrbe ascensurus in arcem, signum ab ijs qui ab tergo in rupem euasuri erant, expectabat. Non tulere qui in arce erant Aetoli primū eorum qui rupē ceperant clamorem, deinde impetum ab vrbe Romanorū, & fractis iam animis, & nulla ibi præparata re ad obsidionē diutius tolerandam: vt pōre cōgregatis feminis puerisq;, & imbelli aia turba in arcem, quæ vix capere, nedū tueri multitudinē tantam posset. Itaq; ad primum imperum abiectis armis dederūt sese. Traditus inter ceteros principes Aetolorum & Damocritus est: qui principio belli decretum Aetolorū, quo accersendū Antiochum censuerant, T. Quintio poscenti respondet: *In Italia daturum, quū castra ibi Aetoli posuissent. ob tam ferociā maius victorib; gaudium traditum fuit.* Eodem tempore quo Romani Heracleam, Philippus Lamiam ex cōposito oppugnabat, circa Thermopylas cum consule redeunte ex Bœotia, vt victoriam ipsi populoq; Romano gratularetur. excusaretq; *quod morbo impaditui bello nō interfuisset.* congressus. inde diuersi ad duas simul oppugnandas vrbes profecti. inter sunt septem millia ferre passuum. & quia Lamia,

*Heracleam
à consule
expugna-
ta.*

*Lamiam
Philippus
expugnat.*

quum

quum posita est in tumulo, cum regionem ea maximè despectat oppidum, qua breue intervallum videtur, & omnia in conspectu sunt: quò emixtè velut proposito certamine Romani Macedonesque diem ac noctem, aut in operibus, aut in praeliis essent, hoc maior difficultas Macedonibus erat, quod Romani aggere & vincis & omnibus supra terram operibus, subtus Macedones cubiculis oppugnabant: & in asperis locis silex saepe impenetrabilis ferro occurtebat, & quò parum precederet inceptum, per colloquia principum oppidanos tentabat rex, ut urbem dederent: haud dubius, quin si prius Heraclea capta foret, Romanis se potius quàm sibi dedirunt essent: suamque gratiam consul in obsidione liberanda facturus esset: nec eum opinio est frustrata: confestim n. ab Heraclea capta nuntius venit, ut oppugnatione abstineret. *aquius esse, Romanos milites, qui acie dimicassent cum Aetolis, pramia victoria habere.* Ita recessu ab Lamia est, & propinque clade urbis ipsi, ne quid

- xxvi** simile paterentur, effugerunt. Paucis priusquam Heraclea caperetur diebus, Aetoli concilio Hypatam coacto, legatos ad Antiochum misi: inter quos & Thoas idem, qui & antea, missus est. mandata erant, ut ab rege peterent primum, ut ipsi consilium rursus terrestribus navaliibusque copiis, in Graciam traiceret: deinde, si qua ipsi teneret res, ut pecuniam & auxilia mitteret: id quò ad dignitatem & fidemque pertinere, non prodes sociorum etiam ad incolumitatem regni, non finire Romanos omni cura vincui, quò Aetolorum gentem sustulissent, omnibus copiis in Asiam transire. Veta erant, quae dicebantur: eo magis regem moverunt, itaque in praesentia pecuniam quae ad usus belli necessaria erat, legatis dedit: auxilia terrestria navaliaque affirmavit missurum. Thoantem vnum ex legatis retinuit, & ipsum haud inivum morantem, ut exactor praesens promissorum adesset. Cæterum Heraclea capta fregit tandem animos Aetolorum: & post paucos dies quam ad bellum renovandum, accipiendumque regem in Asiam miserant legatos: abiectis belli conciliis, paucis petendæ oratores, ad consulem miserunt. Quos dicere exor-
- xxvii** fos consul interfectus, quum alia sibi perquerenda esse dixit: redire Hypatam eos datis diebus decem induciis, & L. Valerio Flacco cum suis missis: iussit, ei quae secum acturi fuissent, exponere: & si qua vellent alia, Hypatam ut esset ventum, principes Aetolorum apud Flaccum concilium habuissent, consultantes, quoniam agendum modo apud consulem foret. Parantibus ijs antiqua iura foederum orditi, mentaque in populum Romanum, abstinere his Flacum iusser, quae ipsi violassent: confessionem in culpa magis profuturam, & totam in praesentatione verisimam, nec in causa ipsorum, sed in populi Romani clementia solum posita esse, & se suppliciter agendis in adfuturum, & apud consulem & Roma in, oratu eo quoque, non mittendos fore legatos. Haec una via omnibus ad salutem visa est, ut in fidem supermittant Romanorum, ita n. & illi violandi supplices virecundant se imposituros: & ipsos

Corſulū
& Pha-
neā alter-
catio.

nihilominus ſua poſeſſatū fore, ſi quid melius fortuna oſenddiſſet. Poſteaquam ad conſulem ventum eſt, Phaneas legationis princeps longa orationem, & variè ad mitigandam iram victoris compoſitam, ita ad extremum finiuit, vt diceret, *Ætoli ſe ſuaq; omnia ſi dei populo Romani permittere*. Id conſul vbi audiuit: *Etiā atq; etiā videte*, inquit, *Ætoli, vt ita permittatū*. Tum decretum Phaneas, in quo id diſcretè ſcriptum erat, oſtendit. *Quando ergo*, inquit, *ita permittitū, poſtulo vt mihi Dicaarchi in ciuem veſtrum, & Menetam Epirotam, (Naupaſtum is cum piſcidio ingreſſus ad defectionem compulerat) & Aminandrum cum principibus Athamanum, quorum conſilia ab nobis deſeciſſi, ſine mora dedate*. Proptè dicentem interſarus Romanum Phaneas: *Non in ſeruitutem*, inquit, *ſed in fidem tuā nos tradimus*: *Certeum habeo ſe imprudentia labi, qui nobis imperet, quā mori Græcorum nō ſint*. Adhēc Conſul: *Nec hercule*, inquit, *magno pere inūc curo, quod Ætoli ſatu ex more Græcorum factū eſſe cenſeat*. dum ego more Romano imperiū id habeam in dedito: modo decreto ſui, antè armis victo, itaq; in propè ſit quod impero, vinciri vos iam iubet: aſſeritq; catenas, & circumſilire hictores iūſit. Tum fracta Phaneæ ferocia, Ætoliſq; aliis eſt: & tandem cuius eſditionis eſſent, ſenſere & ſe quidem Phaneas, & qui ad ſine Ætolorum, ſcire faciendū eſſe quā imperentur, dixit: ſed ad decernendā ea concilio Ætolorum opus eſſe ad id petere, vt decem dierum inducias daret. Perente Flacco pro Ætolis, induciæ datæ: & Hypatam reditum eſt. Vbi quum in concilio deſectorum, quos Apocletos vocat, Phaneas & quæ imperatētur, & quæ iſtis proptè acciſſet, expoſuiſſet: ingemuerunt quidem principes conditioni ſuæ, parendum tamen victori cenſebant, & ex omnibus oppidis conuocandos Ætolos ad concilium. Poſteaquam vero omnis coacta multitudo eadem illa audiuit, adeo ſeruitia imperij atque indignitate exaſperati animi ſunt, vt ſi in pace fuiſſent, illo impetu itæ concitati potuerint ad bellum. Ad iram accedebat & difficultas eorum quæ imperatētur: quoniam enim modo *utique regem Aminandrum ſe tradere poſſi* & ſpes fortè oblata, quod Nicander eo ipſo tempore ab rege Antiocho veniens, impleuit & ſpectatione vana multitudinem: terra matiq; ingens patati bellum. Is duodecimo die quam conſecraderat nauem, in Ætoliam perſecta legatione rediens Phalaram in ſinu Maliaeo tenuit. inde Lamiam pecuniam quam deuexſſet, ipſe cum expeditis velp̄ra prima inter Macedonum Romanaq; caſtra medio agro, dum Hypatam noſtis callibus petit, in ſtatione incidit Macedonum: deductuſque ad regem eſt, nondum conuiuio dimiſſo. Quod vbi nuntiātum eſt, velut hoſpitis non hoſtis aduentu morus Philippos, *accumbere enim epulariq; uſſiſſe*: atque inde dimiſſis alijs ſolum retentum, ipſum quidam de ſe cernere quicquam vetuit. Ætolorum praua conſilia, atq; in ipſorū caput ſemper verendiſſia accuſantū qui primum Romanos, deinde Antiochum in Graciā adduxiſ-

Ætoli de
ſumma
rerum
conſultā.

adduxiſ-

adduxissent. sed pratoritorum, quæ magis repredendi quam corrigi possint, oblitū se, nō facturum, ut insulset aduersus rebus eorum. Et tolos quoq; sinit tandem aduersus se odia debere, Et Nicandru priuatum eundem diu, quo seruatus à se foret, meminisse. Ita datus qui in tutū eum pro-

xx sequerentur, Hypatam Nicander consultantibus de pace Romana superuenit. M. Aclius vendita aut concessa militi circa Heracleā præda, posteaq; nec Hypatæ pacata esse constia, & Naupactum concurrisse Etolos, ut inde eorum impetū belli sustineret, audiuit: præmissa Ap Claudio cum quatuor milib. militū ad occupanda iuga, qua difficiles transiūs montium erant, ipse Oetam ascendit: Herculiq; sacrificium fecit in eo loco, quæ Pytæ, quod ibi mortale corpus eius Dei sit crematum, appellant. inde toto exercitu profectus, reliquum iter satis expedito agmine fecit. Ve ad Coracem est vetum (mons est altissimus inter Callipollinē & Nau-

Consilium ob-

xxi Eodē tempore & Messene in Peloponneso ab Achæis, quod cōciliū eorum fecisset esse, oppugnari cœpta est. Etenim duæ ciuitates Messene & Elis extra concilium Achaicum erāt, cum Etolis seniebant. Elei tamen post fugatum ex Græciā Antiochum legatis Achæorum lenius responderant; dimisso præsidio regio cogita-

turos se, quid sit faciendum esset. Messenij sine responso dimillis legatis mouerant bellum: trepidiq; retum suarum, quum iam ager effuso exercitu passim vteretur, castraq; propē urbem poni vide-

Messenij ad insulam Romanū.

rent: legatos Chalcidem ad T. Quintium auctorem libertatis miserant, qui nuntiarent, Messenios Romanū nō Achæi, Et aperire portas. Et dederat urbem paratū esse. Auditis legatis extemplo profectus Quintius, Megalopolim ad Diophanē Prætorē Achæorum misit, qui extemplo reducere eum à Messene exercitum, & venire ad se iuberet. Dicto paruit Diophanes: & soluta obsidione expeditus ipse prægressus agmen, circa Andaniam, paruū oppidum inter Megalopolim Messenæque positum, Quintio occurrit, & quum causas oppugnationis exponeret, castigatū leniter, quod tantā re sine auctoritate sua comatus esset, dimittere exercitum iussit: nec pacem omnium bono partim turbare. Messenij imperauit, ut exulis reducerent, Et Achæorum concilia essent, si qua haberent, de quibus aut recusare, aut imposuerit cauere sibi vellent, Corinthum ad se venirent. Diophanem concilium Achæorum extemplo sibi præbere iussit. Ibi de Zacyntho intercepta per fraudem in insula questus pollulauit, ut restitueretur Romanū, Philippi Mæcedonum regis Zacyn-

ihus fuerat: eam mercedem Aminandro dederat, ut per Athamania
 ducere exercitum in superiorē partem Ætoliz liceret: qua
 expeditione fractis animis, Ætolos cōpulit ad perēdam pacem.
 Aminander Philippum Megalopolitanum in insula præfecit: postea
 per bellū, quo se Antiocho aduersus Romanos cōiunxit. Philip-
 po ad munia bello reuocato, Hieroclem Agrigentiniū successo-
 rem misit. Is post fugam ab Thermopylis Antiochi, Aminandru-
 que Philippo Athamania pulsus, missis vltro ad Diophanē præ-
 torem Achæzorum nuntiis, pecuniā pactus, insulam Achæis tra-
 didit. Id præmium belli suum esse, æquū censabant Romani; non
 enim M. Acilium Cos legioneq; Romanas Diophani & Achæis
 ab Thermopylas fugasse. Diophanes aduersus hæc pugnare in-
 terdum lese, geniemq; interdum de iure facti dissidere. Quidam
 Achæzorum & initio eam se rem aspernatos testabantur, & tunc
 pertinaciam increpitabant prætoris: auctoribusque iis decretum
 est, ut *T. Quintio ea res permitteretur*. Erat Quintius sicut aduersa-
 ribus asper: ita, si cederes, idem placabilis. Omnia igitur concen-
 tratione vocis vultusq;: *Si utilem, inquit, possessionem erui in iula con-*
feram Achæis esse, auclor essem senatus populoq; Romano, ut eā vos ha-
bere sinerent, ceterum sicut testundinem, ubi collecta in iunum regimen
est, tuta ad omnes ictum video esse: ubi exierit paries aliquis, quodcumq;
nudauit, obnoxium atq; infirmū habere: haud dissimiliter, vos Achæi
clausos undiq; mari, quæ intra Peloponnesi sint terminos, ea & iungere
vobis & iuncta tuere facile: simul auiditate plura amplectendi hinc ex-
pectatis: nuda vobis enimia, quæ extra sunt, & exposita ad omnes ictum of-
se. Assentiente omni consilio, nec Diophane ultra tendere aulo,
 Zacyrothus Romanis traditur. Per idē tempus Philippus rex pro-
 ficiscens ad Cos, ad Naupactum parcunctatus, *se se interim quæ desi-*
cissent ab societate Romana urbes, recipere vellet, permittente eo, ad
 Demetriadem copias admouit, haud ignarus, quāra ibi tum per-
 turbatio esset. Destituti enim ab omni spe: cū desertos se ab An-
 tiocho, spem nullam in Ætolis esse, cernerent: dies noctesque aut
 Philippi hostis aduersum, aut hostiliorem etiam, quoruſtius inati
 erant. Romanorum expectabant. Tui ba erat ibi in cōdita regio-
 rum: qui primo pauci in præsidio relictī, postea plures, pleriq; in-
 ermes ex proelio aduerso fuga delati, nec vinum, nec animi satis
 ad obſidionē tolerandam habebat. itaq; præmissis à Philippo, qui
 spem impetrabilis veniæ ostendebant: responderunt, *paucos portus*
reg. Ad primum eius ingressum principum quidam vide excesse-
 runt: Eurilochus morē sibi conſecuit. Antiochi milites (sic enim
 pacti erant) per Macedoniam Thraciamque, proſequentib; Ma-
 cedonibus, ne quis eos violaret, Lyſimachiam deduci sunt. Erant
 & paucæ naues i Demetriadē: quib; præerat Iſidorus, ex quoq; cum
 præfecto suo dimiſſi sunt. Inde Dolopiam & Aperantiam & Per-
 zebiz quasdam ciuitates recepit. Dum hæc à Philippo geruntur,

Deme-
 triadem
 recipit
 Philippus.

T. Quin.

T. Quintius recepta Zacyntho ab Achaico cōsilio, Naupactum traiecit: quæ rā per duos menses (sed prope excidium erat) oppugnabatur, & si capta vis foret, omne ibi nomen Ætolorū ad inter-
*Ætoli-
 necionem videbatur venturum. Ceterum quamquā merito irat⁹ rāi Quin-
 tius, ut
 sibi em-
 derat.*

erat Ætolis, quod solos obtreclasse gloriæ suæ, eū liberaret Græciam, meminerat, & nihil auctoritate sua motos esse, quū quæ rā
 nuuma accierant, casura præmonēs, à furioso incepto eos de-
 terretet: tamen, sui maxime operis esse credens, nullā gentem libe-
 rata à se Gracia funditus auerti, obambulare inuis, ut facile nosce-
 retur ab Ætolis cepit. Cōfestim à primis stationib. cognitus est,
 vulgatumq; per omnes ordines, *Quintium* esse. itaq; concursu fa-
 cto vndiq; in muros. manus prole quisq; tendentes, consonante
 clamore nominatim *Quintium* *grare, ut op⁹ ferret ac seruaret.* Et eū
 quidē, quamquā moueretur his voceib. manu tamen abnuuit, quid-
 dam opis in se esse. Ceterum posteaquam ad Consulē venit: *V-
 trum saluti, inquit, te M. Acili, quid agatur: in eum satū providens, ni-
 hil id magnopere ad summā Reipublica pertinere censet?* Erexerat ex-
 pectatione Cof. & *Quin* expropterea, inquit, quæ dres sis? Tum *Quin-
 tius: Ecquid vides te deusitō Antiocho in duab. urbib. oppugnandū tē-
 pui serere, quum iam prope annus circumactū sis imperis tui. Philippū
 a. qui non aciem, non signa hostium vidit, non solum urbes, sed tot iam
 gentes, Athamaniam, Perrabiam. Aperant: ā, Delopiā sibi adiunxisse?
 atqui non tantum interest nostra, Ætolorum opes ac viros minui, quan-
 tum, non supra modum Philippum crescere. Et victoria tua primum te
 militēq; tuos nondum duas urbes, Philippum tot gentes Gracia habere.*

xxv Assentiebatur his Cof. sed pudor, si irritō incepto abscederet ob-
 sidione, occurrebat: tota inde Quintio res permissa est. Is rursus
 ad eam patenti muri, qua paulo ante vociferati Ætoli fuerant, re-
 diit: id quū impensius orat⁹ ēt: ut miseraretur gentis Ætoliōū, exi-
 re aliquos ad le iussit. Phaneas ipse principiq; alij extēplo egressi
 sunt. quib. puolutis ad pedes: *Fortune, inquit, vestra facit, ut Græ-
 mea. Et orationis temperē, enumerū quæ prædixi euentura, Et ne hoc qui-
 dem reliqui vobis est, ut indigni accessisse ea videantur. ego tamen sorte
 quæ ad nutrienda Gracia datus, ne ingratus quidem benefacere abissi-
 mittite oratores ad Cos. qui inducias tantum temporis petant, ut mittera
 legatos Romā possint, p quos senatus de vobis permittatur. ego apud Cof.
 deprecator deservorq; vobis adoro. Ita ut censuerat Quintius, fecetūti
 nec aspernatus est legationē Cof. induciq; in diem certā datis,
 qua legatio reuocari ab Roma posset, soluta obsidio est, & exer-
 citum Ægiū traiecit. ibi de Eleu & exultib. Lacedæmoniorū resisten-
 diu a. tū ēc neutra pfecta res: quia sua gratia reservari sū Achai. Elei
 per seipsi, quā per Romanos maluerunt Achaico contribui concilio. Epi-
 rotarum legati ad Cof. venerunt: quos nō sincera fide in amicitia
 fuisse cōstabat, militē tamen nullum Antiocho dederant, pecunia
 Cof.*

Epirotarū
 legat⁹ ad
 Acium
 Cof.

anno seruandum; & ut nouendiale sacrum fieret. & vnum diē supplicatio esset, coronati supplicarent: & Cū sul P. Cornelius quib. Diu quibusque hostiū edictis decemurri, sacrificaret. Placatis Dijs nunc, votis rite soluendis, nunc prodigijs expiandis, in puinciam proficiscitur Cōsul atq; inde Cn. Domitium proconsulē dimisso exercitu
 xx. Romā decedere iussit: ipse in agri Boiorū legiones induxit. Sub
 111 idem fere tempus Ligures lege sacrata coacti exercitu, nocte improuisa castra Q. Minutij Procons. aggressi sunt. Minucius vsq; ad lucē intra vallū militē instructū tenuit. intentus ne qua transcederet hostis muniera: prima luce duob. simul portis eruptionē fecit, nec primo impetu, quod sperauerat, Ligures pulsi sunt: duas amplius horas dubium certamē sustinere, postremo quā alia atque alia agmina erumperent, & integri fessis succederent ad pugnam, tandem Ligures inter cetera etiam vigilijs confecti, terga dederunt. castra super quatuor millia hostiū ex Romanis, sociisq; milibus ccc. perierunt. Duob. fere post mensib. P. Cornelius Cōsul cum Boiorum exercitu signis collatis egregie pugnavit. Duode- *Cornelius*
 tringenta millia hostiū castra, Antias Valerius scribit: capta tria mil- *Consul*
 lia & quadringentos: signa militaria cxxv. equos mille ducentos *Boii in*
 triginta: catpenta ducenta quadraginta septem, ex victorijs mille *deditionē*
 quadringentos octoginta quatuor cecidisse. Vbi, ut in numero *accipit.*
 scriptori parū fidei sit (quia in augendo eo non alius intemper-
 tior est) magnā tamē victoriā fuisse apparet, quod & castra capta
 sunt, & Boii post eam pugnam ex templo dederunt sese, & quod
 supplicatio ciū victoriæ causa decreta ab senatu, victimęq; maio-
 res cęsæ. Per eisdem diem M. Fulvius Nobilior ex vltiorie Hispani-
 112 a ouans urbē est ingressus, *argenti translulit decem millia pō- *Valent
 do: bigati argenti cxxx. *auri cxxv. P. Cornel. Consul primo obli- 1000000.
 dib. a Boiorum gente acceptis, agri parte fere dimidia eos mul- coron.
 ctatur: quo si vellet, P. R. colonias mittere posset. inde Romā. vtaδ *Coron.
 triumphū haud dubiū, decedēs, exercitum dimisit, & ad cęsē Ro- 14112.
 mæ ad diē triumphi iussit, ipse postero die quam vcnit. senatu in
 cędē Bellonæ vocato, quum de reb. ab se gestis disseruisset, postu-
 lauit, ut sibi triumphanti liceret in urbē inuahi. P. Sēpton. Blæsus *Cornelio*
 tribunus plebis, nō negandum Scipioni, sed differendum honoris sum- *Sem; vo-*
 phi censebat. Bella Ligurum Gallicū semper iuncta fuisse; aut inter se *num: vñ-*
 gentes mutua ex propinquo ferre auxilia. Si P. Scipio deusitu acie Boiū, *tit.*
 aut ipse cum victore exercitu in agrum Ligurum transisset, aut partem
 copiarum Q. Minutio misisset: qui iā tertium ibi annum dubie dante-
 rerat bello, debellari cum Ligurib. potuisse. Nunc ad triumphū frequē-
 tādum deduclos est: milites, qui egrēgiū nauare opus Rēipublice potuis-
 sent: possent etiam, si senatus, quod sefinitatione triumphī pratermissum
 esset, id vstis mere differendo triumpho vellet. Iuberent Consulē cum lo-
 giis. v. adire in puincia: dare opus vti Ligures subigantur. missi illi co-
 gantur in iussu ditionemq; Pop. Rom. ne Boii inuide quieturos, aut patē, aut
 bellum

Italia venisse itaq; desinere Antiochum pacem sibi ipse spe vana facere: in Asia, & de ipsa Asia breui terra mariq; dimicadum ei cum Romanis esse: & aut imperium adimendum orbē terrarum afflictañtib; aut ipsi regnum amittendum. Vnus vera & providete & fideliter prædicte visus. itaq; ipse rex nauib. quæ paratæ instructæq; erāt, Cherfonnesum petiit: vti ea loca, si forte terra venient Romani præsidij firmaret, ceteram classem Polyxenidam parare, & deducere iussit.

ron. 1. fo.
lib 37. cū
denar. 8.

- 171 speculatorias naues ad omnia exploranda circa insulas dimisit. C. Livius præfectus Romanæ classis cum quinquaginta nauib; re-
tis profectus, ab Roma Neapolim, quo ab focus eius orā conue-
nire iusserat apertas naues, quæ ex fœdere debebantur. Siciliam
inde petiit: siteroque Messanam præteruectus, quum sex Punicas
naues ad auxilium missas accepisset: ab Rheginis Locrisque, &
eiusdem iuris socijs debitas exegisset naues: iustrata classe ad Li-
cium alium petiit. Corcyram, quam primam Græciæ ciuitatem
adijs, quum venisset, pereuncharus *de statu belli* (necdum enim om-
nia in Græcia petpata erant) & ubi classis Romana esset, post-
eaquam audiuit circa Thermopylarum saltum in statione Cos. ac ra-
gē esse, classem Piræi flare: maturandum ratus omnium retū cau-
la, pergit protinus navigare Peloponnesum: Samum Zacynthū-
que, quia partis Ætolorum maluerāt esse, protinus depopulatus,
Malæa petiit: & prospera navigatione vsus, paucis dieb. Piræum
ad veterē classem petuenit. Ad Scyllæum Eumenes rex cum tri-
bus nauib. occurrir, quū Æginæ diu incertus consilij fuisset, utrū
ad tuendum rediret regnum: (audiebat enim Antiochum Epheli
nauales terrestresq; parare copias) an nusquā abscederet ab Ro-
manis, ex quorum fortuna sua penderet. A Piræeo A. Attidius tradi-
tis successoris quoq; & viginti nauib. restis Romā est profectus.
Livius vna & quatuaginta rostratis nauib., multis præterea mi-
noribus, quæ aut apertæ rostratæ, aut sine rostris speculatoriæ e-
rant, Delū traiecit. Eo feret tempore Cos. Acilius Naupactum op-
172 pugnabat. Livium Deli per aliquot dies, & est ventosissima regio
inter Cycladas, fretis alias maioribus, alias minoribus diuisas, ad-
uersi venti tenuerunt. Polyxenidas certior per dispositas specula-
torias naues factus, *Deli flare Romanam classem*, nuncios ad regem
misit, qui omnis, quæ in Hellespōto agebat, eum rostratis naui-
bus, quantum accelerare potuit, Ephelum redijt: & consilium ex-
emplo habuit, *faciendumne periculum navalium certaminis foret*. Po-
lyxenidas negabat cessandum. & utiq; primum configendum, quam clas-
si Eumenu. & bodæ naues cūiungerent Romanæ, ita numero nō for-
me impares futuros, ceteris omnib; superiores, & celeritate navium, &
varietate auxiliorum. nū Romanas naues, quū ipsas inscite factas im-
mobiles esse, cum etiā, ut quæ in terrā hostium veniant, oneratas cō-
mentu venire, sumi a. ut pacata omnia circa se relinquētis, nihil præter
173 missi atq; arma habituras. multum etiā adiuturā notitiā mari ter-

parum;

navium & ventorum, quia omnia ignaves turbaverunt hostes essent. Mo-
 uit omnes auctor consilij, qui & re cōsiliū exsecutus erat. Bi-
 duum in apparatu morati: tertio die c. nauib. quarum lxx rectæ,
 ceteræ apertæ, minoris omnes formæ erant, profecti Phocæa pe-
 tietunt. inde quum audisset appropinquare iam Romanā classem
 rex, quia non interfuturus nauali: cettamini erat; Magnesiā, quæ
 ad Syphilum est, concessit ad terrestres copias comparandas. clausus
 ad Cyssum portum Erythræorum, tamquam ibi aptius expecta-
 tura hostem, contendit. Romani, ubi primum aquilonēs, (ij nam-
 que per aliquot dies tenuerant) cecidere, ab Delo Phanas, por-
 tum Chiorum in Ægeum mare versum, petunt: inde ad vibem
 circumgere naues cōmēatuque sumpto, Phocæā traiciunt. Eu-
 menes Elxam ad suam classem profectus, paucis post inde dieb.
 cum iv & xx nauibus testis, apertis pluribus, paulo à Phocæa ad
 Romanos patantes instructus: se ad nauale cettamē, redijt. In-
 de c. quinquaginta testis nauibus, apertis ferme l. profecti, primò
 aquilonibus transversis quum vigerent in terram, cogeantur
 tenui agmine prope in ordinē singulæ naues ire: deinde vt lenia
 paulum vis venti est, ad Corycum portū, qui super Cyfuntem est,
 conati sunt traicere. Polyxenidas, *ut appropinquare hosti allatum* est
 est. occasione pugnandi latus, sinistrum ipse cornu in aleum ex-
 tendit, dextrum cornu præfectos nauium ad terram explicare iu-
 bet, & æqua fronte ad pugnam procedebat. Quod ubi vidit Roma-
 nus, vela contrahit, malosq; inclinat, & simul armamenta com-
 ponens opetitur insequentes naues. Iā ferme triginta in fronte
 erant; quibus vt quatuor lxxviii cornu, dolonibus erectis alium
 petere incendit: iussis, qui sequebantur, aduersus dextrum cornu
 properetram protas dirigere, Eumenes agmen cogebat. ceterum
 vt demendis armamentis tumultuari primum cœptum est, & iple
 quanta maxima celeritate potest, concitat naues. Iam omnib. in
 conspectu erant; duæ Punicæ naues antecedeabant Romanā clas-
 sem. quib. obuiz tres fuerunt regiz naues, & vt in numero impari,
 duæ regiz vnā circumfistunt. & primum ab utroq; latere te-
 mos deretigunt; deinde transcendunt armati, & deicilis exsilq;
 propugnantibus, nauem capiunt. Vna quæ compati Marte con-
 curerat, postquam captam alteram nauem vidit, priusquam à
 tribus simul circumueniretur, tecto ad classem refugit. Linius in-
 dignatione accensus, prætoria naue in hostes tendit. aduersus q;
 eadem spe duæ, quæ Punicam vnā nauem circumuenerant, quò
 inferrentur, demittere in aquam remos ab utroq; latere remiges
 stabilizandæ nauis causa iussit, & in aduenientes hostiū naues fer-
 reas manus iniicere: & ubi pugnam pedestri similē fecisset, *memi-
 nisse Romana virtutū, nec pro viri ducere regia mancipia* Haud pau-
 lo facilius, quam ante duæ vnā, tunc vna duas naues expugnavit.
 cepitque. Et iam classes quoque vndique concurrerant, & passim
 permixtis

*Naualis
 pugna in-
 ter Roma-
 nos & A-
 sianos.*

permittis nauibus pugnabat. Eumenes, qui extremus cōmissio certamine aduenerat, ut animaduertit læuū cornu hostium ab Lino turbatum: dextrum ipse, ubi aqua pugna erat, inuadit. Nec ita multo post, primū ab læuo cornu fuga cōpit. Polyxenidas enim ut virtute militum haud dubiè superari se vidit, sublaris dolo nibus effuse fugere incendit: mox idem & qui prope terram cum Eumene cōtexerant certamen, fecerunt. Romani & Eumenes, quoad sufficere remiges potuerūt, & in spe erant extremi agminis vexandi, satis pertinaciter se cuti sunt. posteaquam celestitate natium utpote leuium, suas commearu onustas eludi frustratēdentes vident, tandem subterruunt: XIII capris nauib. cum milite ac remige, decem demersit. Romanæ classis vna Punica naus in primo certamine ab duabus circumuenta perijt. Polyxenidas non prius quam in portu Ephesi fugæ finem fecit. Romani eo die, vnde egressa regia classis erat, manserunt: postero die hostem persequi intendunt, medio ferè in cursu obuicæ fuere ijs v. & xx. tectæ Rhodiæ naves, cum Percussitator præfecto classis. Ijs adiunctis Ephesum hostem persecuti, ante ostium portus acie instructa steterunt. Posteaquam confessionem victis satis expiesserunt, Rhodij & Eumenes domos dimissi: Romani Chium petentes Phœnicentem primum portum Erythreæ tectæ præteruiciti, nocte anchoris iactis, postero die in insulā ad ipsam urbem traiecerunt. ubi paucos dies remige maxime reficiendo morati, Phocæam transmittunt. ibi relicta ad præsidium urbis quatuor quinquereuib. ad Cannas classis venit: & quum iam hyems appeteret, fossa valloq: citcūdatis naues subducit. Exitu anni comitia Romæ habita, quibus creati sunt Consules L. Cornelius Scipio, & C. Lælius inuentibus cunctis ad finiendum cum Antiocho bellum. Postero die Prætores creati, M. Tuccius, L. Aurunculeius, C. Fuluius, L. Æmilius, P. Iunius, C. Atinius Labeo.

EPITOME LIBRI XXXVII.

LVCIVS Cornelius Scipio Consul legatus P. Scipione Africano, qui se legatum fratris futurū dixerat, si et Græcia & Asia prouincia daretur, quum C. Lælius, qui multum in senatu feterat, ea prouincia dari videretur: profectus ad bellū aduersus Antiochum gerendū, in Asiam primus omnium Romanorū ducū traiecit. Æmilius Regillus aduersus regis classē Antiochi feliciter pugnavit ad Myonnesum, Rhodij adiunantibus. Filium Africani ab Antiocho captum, parire missus est. M. Acilius Glabrio de Antiocho, quum Græciā expulerat, & de Ætolis triumphauit. Victo deinde Antiocho à L. Cornelio Scipione, adiunante Eumene rege Attali Pergamensi filio, pax data ea condicione, ut omniū prouincijs citra Taurum montem cederet Eumeni, qui iunante Antiocho victus erat, regnum ampliatum, Rhodij quoq: qui & ipsi iunauerant, quā ad ciuitates cōcessa. Colonia deducta est Bononia. Æmy-

lium Re-

linus Regillus, qui praefectus Antiochi navalis certamine vicerat, navale triumphum duxit. L. Cornelius Scipio, qui cum Antiocho debellaverat, cognomine fratri coequalis, Asiaticus appellatus est.

Aetolorum **L** VERO Cornelio Scipione, & C. Laelio Consulibus, nulla prius, secundum religiones acta in senatu res est, quam de Aetolis, & legati eorum institerent, quia brevis induciatum diem habebat: & ab T. Quinctio, qui iam Romam ex Graecia redierat, adiuti sunt Aetoli, ut quibus plus in misericordia senatus, quam in causa spes esset, suppliciter egerent, *vaseribus benefactum non praestans: malefici.* Ceterum & praesentes interrogationibus, vadique senatrum, & obsequio magis noxae, quam responsa exprimentium, fatigari sunt: & excedere curia iussi, magnum certamen praebuere. Plus ira, quam misericordia, in causa eorum valebat, quia non ut hostibus modo, sed tamquam indomitae & insociabilis genti, succensebant.

Pet aliquot dies quum certatum esset, postremo neque dati, neque negati pacem placuit. duae conditiones eis laeae sunt: *vel sententiam liberam arbitrium de se permitterent; vel mille talentum darent, eosdemq; amicos atq; inimicos haberet.* Exprimere cupientibus, quorum verum in se arbitrium senatus permitterent, nihil certi responsum est, ita infecta pace dimissi, vrbe eodem die, Italia intra quatuordecim dies excedere iussi. Tum de consulum provincijs coeptum est agi. Ambo Graeciam cupiebant. Multum Laelius in senatu poterat, is quum senatus aut sortiri aut comparare inter se provincias consules iussisset, *elegantius facturos dixit, si iudicio patrum, quam si sortem rem permississent.* Scipio responso ad hoc dato, *cogitavit quid sibi faciendum esset, cum fratre vno locutus; iussusque ab eo*

permittere audacter senatum, renunciat collegae, *facturum se quod u censeret.* Quum res aut noua, aut vetustate exemplorum memoria iam exolete, relata expectatione certaminis senatum trectisset, P. Scipio Africanus dixit: *si L. Scipioni fratri suo provinciam Graeciam decreuissent, se legatum iturum.* Haec vox magno assensu audita, sustulit certamen. Expencilibebat, verum plus regi Antiocho in Annibale victo, an in victo Africano, Consuli legionibusque Romanis auxilij foret: ac prope omnes Scipioni Graeciam, Laelio Italiam deerenerunt. Perinde provincias sortiti L. Aurunculeius urbanam, Cn. Fuluius peregrinam: L. Aemilius Regillus Etrusciam, P. Iunius Brutus Tuscos. M. Tuccius Apuliam & Brutios, C. Atebnius Siciliam. Consuli deinde, cui Graecia provincia decreta erat: ad eum exercitum quem a M. Acilio (dux autem legiones erant) accepturus esset: in supplementum addita peditum civium Romanorum tria millia, equites centum, & socium Latini omnibus quinque millia, equites cc. & adiectum, ut quum in provinciam venisset, si e Republica videretur esse, exercitum in Asiam transiret. Alteri Consuli totus novus exercitus decretus: duae legiones

Provinciarum sortitio.

Roma.

Romanæ, & sociûm Latini nominis quindecim millia peditû, equites sexcenti. Exercitum ex Ligurib. Quirius Minucius (iam *Ligures in eam consensam provinciam scripserat, & Ligurum omne nomen in deditione venisse*) traducere in Boios, & Publio Cornelio Proculi tradere iussus. Ex agro quo victos bello multauerat Boios, deductæ vrbane legiones, quæ priore anno conscriptæ erant, M. Tuccio Prætori datæ, & sociûm Latini nominis peditû quindecim millia, equites sexcenti, ad Apuliam Brutioliq; obtinendos.

A. Cornelio superioris anni Prætori qui Brutios cû exercitu obtinuerat, imperatum, *si ita consulis videretur, ut legiones in Ætoliâ traheret M. Acilius traderet: si u manere ibi veller. si Acilius redire Româ mallet, ut A. Cornelius cum exercitu in Ætoliâ remaneret.* C. Atinîum Labennem provinciam Siciliam exercitumq; à M. Æmilio accipere placuit, & in supplementum scribere ex ipsa provincia, si veller, peditum duo millia, & centû equites. P. Iunius Brutus in Tuscos exercitû nouum, legionē vnâ Romanâ, & decet millia sociûm Latini nominis scribere, & quadingentos equites. L. Æmilius, cui provincia maritima erat, viginti naues lōgas, & socios nauales à M. Iunio Prætorē superioris anni accipere iussus, & scribere ipse mille nauales socios, duo millia peditû: cû ijs nauibus miliribusq; in Asiam proficisci, & classē à C. Luitio accipere. Duas Hispanias Sardiniamq; obtinentibus protogatum in annum imperium est, & ijdem exercitus decreti: Siciliæ Sardiniaque binæ ex eo anno decimæ frumenti imperatæ: Siculum omne frumentum in Ætoliâ ad exercitum portari iussus: ex Sardinia pars Romam, pars in Ætoliâ, eodem quo Siculum.

111 Priusquam Consules in provincias proficiscerentur, prodigia per Pontifices procurati placuit. Romæ Iunonis Lucinæ templû de cælo tactum erat, ita vt fastigium valuæque deformarentur. Puteolis ploribus locis murus, & porta fulmine icta, & duo homines exanimari. Nubis sereno satis constabat nimbû ortum, ibi quoque duos liberos homines exanimatos, *terra apud se pluisse Tusculani nuntiabant: & Rantini mulâ in agro suo peperisse.* Ea procurata Larinæq; instauratæ, quod Laurentibus carnis, quæ dari debet, data non fuerat. Supplicatio quoq; earum legionum causa fuit, quib. Dijs decemviri ex libris fieret, edidit. decem ingenui decem virgines, patrimi omnes maritimiq; ad id sacrificiû adhibiri: & decemviri nocte lactentib. rem diuinâ fecerunt. P. Cotælius Scipio Africanus, priusq; proficisceretur, fornicē in Capitolio aduersus viam, qua in Capitolium ascenditur cû signis septem auratis, duobus equis, & marmorea duo labra ante forniciem posuit. Per eisdem dies principes Ætolorum tres & quadraginta, principes inter quos Damocritus & frater eius erant, ab duab. cohortibus in Latomissis à M. Acilio Romam deducti, & in Laromias coniecti sunt: *inde cohortes inde ad exercitum redire L. Cornelius Consul iussit: iecti.*

Legati

*Legati
Prolemai
ad senatū.*

Legati ab Ptolemæo & Cleopatra, regibus Ægypti, gratulantur quod M. Acilius Consul Antiochū regē Græcia expulisset, veniunt: adhortantēsq; ut in *Asiam exercitum traducerent. omnia per-*
culsa metu non in Asia modo, sed etiam in Syria esse reges Ægypti ad ea
qua censuisset senatus, paratos fore. Gratia regibus acta: legati
• 40. co-
tod. Consul petitis quæ Romæ agenda erant, pro concione edixit.
ut milites, quos ipse in supplementum scripisset, qui, in Bruticium
A. Cornelio propretore offenso, ut hi omnes Idibus Quintilibus Brundu-
sum convenirent. Item treis legatos nominavit: Sex. Dittum, L.
Apulium, C. Fabricium Lucinum, qui ex ora maritima vindique
naues Brundisium contraherent. & omnibus iam paratis, pala-
datus ab vrbe est profectus. Ad quinque millia voluntariorum
ex Romanis socijsq; qui emerita stipendia sub imperatore P.
Africano habebant, præsto fuere exeunti Consuli, & nomina de-
derunt. Per eos dies, quibus est profectus ad bellum Consul, Iudis
Apollinaribus, ad Quintum idus Quintiles cælo sereno interdicto
obscurata lux est, quū luna sub orbem solis subisset. Et L. *Æmil*
Regillus, cui navalis provincia euenerat, eodem tempore profes-
tus est. L. Aurunculeio negotium ab senatu datū est, *ut triginta*
quingueremes, viginti triremes faceret: quia fama erat, Antiochum
post prælium navale maiorem classem aliquāto reparare. Etoli
priusquam legati ab Roma retulerūt, nullam spem pæci esse: quam-
quam omnis ora maritima eorū, quæ in Peloponnesum versā est,
depopulata ab Achæis erat, periculi magis quā damni memores,
ut Romanis intercluderent iter, Caracem moriē occupaverunt.
neq; enim dubitabant, ad oppugnationem Naupacti eos princi-
pio veris redituros esse. Acilio, qui id expectari sciebat, satius vi-
sum est inopinatam aggredi rem, & Lamiam oppugnare. nam
à Philippo propē ad excidium adductos esse & tunc eo ipso, q̄ ni-
hil tale timerent, opprimi incautos posse. Profectus ab Eliati pri-
mum in hostium terra circa Sperchium amnem posuit castra:
inde nocte motis signis, prima luce eorona moenia est aggressus.
Magnus pauor ac tumultus, ut in re improvisa fuit, constantius
tamen. quā quis facturos crederet in tam subito peticulo, quē
viri propugnarent, fœminæ tela omnis generis saxaq; in muros
geterent, multifariam scalis apposis, vrbem eo die descenderūt.
Acilius signo receptui dato suos in castra medio ferme die rede-
xit: & tunc cibo & quiete refectis corporibus, priusq̄ prætorium
dimitteret, denūciavit, *ut ante lucem armati paratiq; essent: nisi re-*
pugnata vrbe faeces in castra non redituros. Eodē tempore quo pri-
us in pluribus locis aggressus, quū oppidanos iam vires, iam tela
ante omnia animus deficeret, intra paucas horas vrbem cepit. Ibi
partim diuēdita, partim diuisa præda, cōsiliū habitum, quid de-
inde faceret. Nemini ad Naupactum iri placuit, occupato ad Cora-
cem, ab

*Lamiam
oppugnat
Acilius.*

*Lamia
expugna-
tur.*

cem ab Æolis saltu, ne tamen segnia æstiuæ essent, & Ætoli non impetratam pacem ab senatu nihilominus per suam cunctationē haberent, oppugnare Acilius Amphissam statuit ab Heraclea per Oeram exercitus eo ductus. Quum ad mœnia castra posuisset, nō *Amphis-* corona sicut Lamiam, sed openib. oppugnare urbem est adortus *sam oppu-* Pluribus simul locis aries adinovebatur: & quū quaterentur mu- *gnas A-* ri, nihil aduersus tale machinationis genus parare, aut cōmuniisci *essine.*

machinas erant, turbabant. Multis tamen locis murus decussus erat, quū allatum est, *insecutorum A; olonia expolite exaratu, per E-* *firu ac Thessaleniæ venire.* Cum tredecim milib. peditū & quin- genis equitib. Cos. veniebat. Iam in sinum Maliacum venerat. & præmissis Hypatam, qui tradere urbē iubere, posteaq̃ respon- sū est, *nihil nisi ex communis Ætolorum decreto facturos, ne teneret* oppugnatio Hypatamendum *Amphissa recepta: præmissis fratre Africa-* no. Amphissam ducit. Sub aduentum eorum oppidanī relicta ur- be (iam enim magna ex parte nudata mœnibus erat) in arce, quā inexpugnabilem habent, omnes armati atq; inermes concessere. Consul sex millia ferme passuum inde posuit castra. eo legati Athenienses primum ad P. Scipionem prægressum agmen (sicut ante dictum est) deinde ad consulem venerunt, deprecantes pro Æolis. Clementius responsum ab Africano tulerunt, qui causam relinquendi honestē Ætolici belli querens, Asiā & regem Antio- chum spectabat: *insisteret, Athenienses non Romanis solum, ut pacem bello præferrent, sed etiam Ætolis persuadere.* Celeriter auctoribus Atheniensibus frequens ab Hypata legatio Ætolorum venit, & spēs *pro Æ-* pacis eius sermo etiā Africani, quem priorē adierunt, auxit, com- *solus ad* memoratis, *multas gentes populoq; in Hispania prius, deinde in Afri-* *scipinē* *in fidem suam venisse: in omni. se maiora clementia benignitatisq;.* *Et Cos ve-* *niant.* *in virtutis bellica monumenta reliquisse.* Perfecta videbatur res, quū aditus Cos. idem illud responsum retulit, quo fugati ab leuau- fuerant. Eo tanquam nouo quū iñti Ætoli essent (nihil enim nec legatione Atheniensium, nec placido Africani responso perfectū videbant) *referre ad suos dixerunt velle.* Reditum inde Hypatam est, nec consiliū expediebarur; nam neq; vnde mille talentū daretur, erat: & permissio libero arbitrio, ne in corpora sua leuire- tur, metuebār, redire itaq; eosdem legatos ad eundem & Africa- num iussertur, & petere, *ut si dare vero pacem, non tantum ostendere, frustrantes spem miserorū, vellent, aut ex summa pecunia demerēt aut permissiōē extra ciuium corpora fieri iuberent.* Nihil impetratum, ut mutaret consul: & ea quoq; irrita legatio dimissa est. Secuti & Athenienses sunt, & princeps legationis eorum Echedemus fatiga- tos res repulsis Ætolos, & complorātes inuiti lamentatione for- tunā gentis, ad spē reuocauit, auctor induciis sex mensiū perendi

OOO

ut lega

Aetoli sex vt legatos Romā mittere possent. *dilationem nihil ad praesentiam ma-*
mensi in qua ultima essent, *adiecturā*. leuari per multos casus tempore interpo-
 induc. ut à se ipsa, antes cū adesse possent. Auctore Echedemo iisdem missi, prius P.
Cos. impe- Scipione conuento, per eum inducias temporis eius, quod pete-
 rant.

bant. Cuius impetraverunt & soluta obsidione Amphissae, M. Aci-
 lius tradito cōsuli exercitu, provincia decessit. & Cos. ab Amphis-
 sa Thessaliam tepetit, vt per Macedoniā Thraciamq; duceret in
 Asiam. Tū Africanus fratri iter, quod in fessu L. Scipio, ego quoq; ap-
 probo: sed totū id vertitur in voluntate Philippi. qui imperio nostro si-
 duce est, & iter, & committatur, & omnia quae in longo itinere exercitus
 aliter ueniantq; nobis iuppeditabit: si uelint: nihil per Thraciam iū-
 tutum habebit. itaq; prius regū animū explorari placet: optime ex: Iora-
 bitur, si nihil ex praeparato agerem opprimer qui mitteretur. T. Sempro-
 nius Gracchus longērum accerimus iuuenem ad id delectus, per
 dispositos equos ptopē incredibili celeritate ab Amphissa (inde
 enim est dimissus) die tertio Pellā peruenit. In conuiuium rex erat,
 & in multum vini processerat: ea ipsa remissio animi suspicionem
 dempsit, nouare eum quicquam velle. Et tum quidem comitē
 acceptus hospes. p. cetero die cōmeatus exercitui paratos benignē
 pontes in fluminibus factos, vias, vbi transitu difficile erāt, mu-
 nitas vidit. Hæc referens eadem, qua ierat celeritate Thaumacus
 occurrit cōsuli. Inde certiore & maiore spē latus exercitus ad
 praeparata omnia in Macedoniam peruenit. Venientes regio ap-
 paratu accepit, & profectus est rex. Multa in eo & de ceteris

Philippum

L. Scipionē

Cos. cum

exercitu

accipit.

humanitas visa, quæ commendabilia apud Africanum erant, vi-
 ū sicut ad cetera egregium, ita cōnitate, quæ sine luxuria es-
 set, non auctum. Inde non de Macedoniam modo, sed etiam
 Thraciam presequente & praeparante omnia Philippo, ad Heli-
 spontum peruenit. Antiochus post naualem ad Cory-
 cum pugnam, quom: totam hyemem liberam in apparatus terre-
 restres marinosque habuisset: classi maximē reparandæ, ne to-
 tæ maris pelli sione pelleretur, iocundus fuerat. Succurrebat iu-
 peratum: se quum classis abfuisse Rhodiorum: quod si ea quoque (ut
 commissus Rhodios, ut iterum morarentur) certamini adisset, magno
 sibi auxilium numero opem fore, ut viribus & magnitudinis classē ho-
 stium equaret. Itaque & Annibalem in Syriam miserat ad Phœ-
 nicem accersendas naues, & Polyxenidam, quo minus prospere
 gestares erat, eo ceteris & eas quæ erant reficere, & alias para-
 re naues iussit. Ipse in Phrygia hybernauit. Undique auxilia ac-
 cessens, etiam in Gallograciam miserat. Bellicosiores ea tem-
 pestate erant, Gallicos adhuc, nondum exolera stirpe genitis
 seruantes animos. Filium Seleucum in Eolide reliquit: cum
 exercitu ad maritimas continendas vrbes, quas illinc à Pergamo
 Eumenes, hinc à Phocæa Erythrique, Romani fuscitabant.
 Classis Romana sicut ante dictum est, ad Cannas hybernabat. Eo

media

Gallogra-
ci.

media ferme hyeme rex Eumenes cum duob. millibus peditum,
 equis. centum venit. Is quum magnam iradam agi posse dixisset
 ex hostium agro, qui circa Thyatira esset, hortado perpulit Liumum,
 ut quoq; nullia militum secum mitteret. missi ingentem prædā
 intra paucos dies auerterūt. Inter hæc Phocæ seditio orta, qui-
 busdam ad Antiochum multitudinis animos auocantibus. Gra-
 uia hyberna nauium erant, graue tributum, quod togæ quingen-
 tæ imperatæ erant cum quingentis tuicis: grauis etiam inopia
 frumenti, propter quam naues quoq; & præsidium Romanum
 excessit. tum vero liberata metu factio erat, quæ plebē in concio-
 nibus ad Antiochum trahebat, senatus & optimates in Romanā
 societate persistendum censebant, defectionis auctores plus apud
 multitudinem valuerunt. Rhodj, quo magis cellarum priore æ-
 state erat, eo maturius æquinoctio verō eundem Paulistratum
 classis præfectum cū sex & triginta nauib. miserunt. Iam Liumus à
 Cānis cum triginta nauibus, & septem quadriremibus, quas secū
 Eumenes rex adduxerat, Hellepontum petebat, ut ad traiectionem
 exercitus, quem terra venturum opinabatur, præpararet quæ o-
 pus essent. In portum, quem vocant Achaetorum, classem pri-
 mum aduertit: inde Ilium ascendit, sacrificioq; Mineræ factō,
 legationes finitimas ab Eleunte & Daidano & Rhæteo, tradētes
 in fidem ciuitates suas benigne audiuit: Inde ad Hellepontū sa-
 ues nauigat, & decem nauibus in statione contra Abydum reli-
 ctis, cætera classe in Europam ad Siston oppugnandam traiecit.
 Iam subuenitibus armatis muros, sancti Galli primum cum so-
 lenni habitu ante portam occurruunt. iussu se matris D. ūm famulos
 Dea venire memorant, ad præciandum Romanum, ut parceret morib.
 Urbique. Nemo eorum violatus est: mox vniuersus senatus cum
 magistratibus ad dedendam urbem processit. Inde Abydum tra-
 iecta classis. vbi quum tentatis per colloquia animis nihil pacati
 responderetur, ad oppugnationem sese expediebant. Dum hæc
 in Hellepontō geruntur, Polyxehidas regius præfectus (erat au-
 tem exul Rhodius) quū audisset, profectum ab domo popula-
 rium suorum classem, & Paulistratum præfectum superbe quædā
 & contemptim in se conelationem dixisse, præcipuo certamine
 animi aduersus eum sumpto, nihil aliud dies noctesq; agitabat
 animo, quam ut verba magnifica eius rebus confuraret. Mitte
 ad eum hominē & illi oortum qui diceret: & si Paulistrato patri-
 que sua magno vsus, si liceat, fore. & si Paulistrato se restitui in patriā
 posse. Quum quoniam modo ea fieri possent, mirabundus Paulistratus
 percunctaretur, fidem petendi dedit agendę communirei rei, alit
 silentio regendę. Tū internuncius aperit, regiam classem aut totā
 aut maiore eius partem Polyxenidam tradidit, ut pretium tantū vo-
 luit nullum aliud pacisci, quam reditum in patriā. Magnitudo rei,
 nec ut et edider, nec ut alpernaretur dicta effecit. Pauormū Samig

Phocæ se-
ditio.Polyxeni-
da & Pau-
listratus
mitia.

terat petire, ibique ad explorandam rem, quæ oblata erat, substitit. Vltro citroque nunciij cursantes: nec fides ante Pausilistatofacta est, quam coram nuncio eius Polyxenidas sua manu scripsit, *se ea qua pollicitus esset, facturum* signoq; suo impressa tabellas misit. eo vero pignore velut auctoratum sibi proditorem ratus est. neq; enim eum qui subdere viueret, commissurum fuisse, ut aduersus semetipsum iudicij manu suae testatam daret. Inde rario simulatax productionis cõposita. Omne se verum apparatus omisurum, Polyxenidas dicere, non remigē, non socios nauales ad classem frequentes habiturum: subduciturū per simulationem reficiendis quaidā naues, alias in propinquos portus dimissurum, paucas ante portum E. beji in solo habiturum: quas, si flexire res cogeret, obiecturus certamine foret. Quam negligentiam Polyxenidas in classe sua habiturū Pausilistatus audiuit, eam ipse exemplo habuit: partem nauium ad cõmeatus accersendos Halicarnassum, partem Samum ad urbem nauis, ut paratus esset, quū signum aggrediendi à proditore accepisset. Polyxenidas augere simulando cõfessē, subducit quasidā naues, alias velut subducturū esset, naualia refecit: remiges ex hybernīs nō Ephesum accersit, sed Magnesium occulte cogit. Fortē quidā Anuochimiles, quū Samum rei priuatæ causa venisset, pro speculatore cõprehensus deducitur Panormum ad præfectum. is percutandū quid Ephesi ageretur, incertū metu, an erga suos haud fidei causa fide omnia aperit. classem instructam pararamq; in portu stare: militum omne Magnesium ad Sipylum missum: per paucas naues subductas esse, & naualia regi: nouquam intentius temp. naualem administratam esse. Hæc ne pro veris audiretur, animus errorē & spe vana præoccupatus fecit. Polyxenidas satis omnibus comparatis, nocte remigē à Magnesia accersito, deductisq; raptim quoque subductæ erant nauib. quū diem non tam in apparatu absumpisset, quā quod cõspici proficiscentē classem nolebat: post solis occasum profectus septuaginta nauib. rectis, vento aduerso antelace Pygela portū tenuit. vbi quū interdū obeandē causam quinquē Nicandro archipirata cū quinque nauibus rectis Palinurum iussu petere, atq; inde armatos, quā proximū per agros iter esset, Panormum ad tergum hostium ducere: ipse interim classe diuisa, ut et vtraq; parte fauces portus teneret, Panormum petire. Pausilistatus primo, ut in re nec opinata, turbatus parūper, deinde vetus miles celeriter collecto animo, *terra melius arceri, quam mavis hostes persequi*, armatos duob. agminibus ad promontoria, quæ eorum ibi obiectis ab alto portum faciunt, ducit: inde facile telis ancipitibus hostem summiortus. id incœprum eius Nicander à terra missis quū turbasset, repente mutato cõpilio naues cõfessere omnes iubet. Tum vero ingens pariter militum nauarumq; trepidatio orta, & veluti fuga in naues fieri, quū se mari terraq; simul cernerent

Nicander
archipira-
da.

rent circumuentos. Pausistratus vnam viâ salutis esse ratus, si viâ facere per fauces portus, atq; erumpere in mare apertû posset: postea quâ conscendisse suos vidit, sequi ceteris iussis, ipse princeps concitata naue remis ad ostium portus rēdit. Superiorem viâ fauces nauem eius Polyxenidas tribus quinquereimb. circumfistit. Nautis rostris icta supprimitur: telis obtutu'r propugnatores: inter quos & Pausistratus impigre pugnas intetificatur. Nauium reliquarum ante portum alix, alix in portu deprehensæ: quædam à Nicandro, dum molinatur a terra captæ. quinq; tantum Rhodianiæ cum duabus Cois effugerunt: terrore flammæ micantis via sibi inter confectas naues facta eontis in binis à prora prominentibus nullis ferreis multû cœceprum igne præ se portabant. Erythrææ triremes, quô haud procul à Samo Rhodius nauibus, quibz essent præsidio veniebant, obuiæ fugientib. fuissent in Helle-

*Rhodia
naues à
præfecto
A. tiuchi
capta.*

- xii Cymæ alixq; eiusdē oræ vrbes ad eum metu defecerunt. Dû hæc in Aolide geruntur, Abydus quum per aliquot dies obsidione tollerasset, præsidio regio tutante mœnia. iam omnib. fessis, Philota quoq; præfecto præsidii permittente, magistratus eorum cum Liuius de conditionibus tradendæ vrbis agebant. rem destinebat, quod utrum armati, an inermes emitteretur regii, parum conueniebat. hæc agentibus quum interuenisset nuncius Rhodiorum eladis, emissâ de manib. res est. meruens enim Liuius, ne successu târæ rei elatus Polyxenidas, classem quæ ad Cânas erat, opprimeret: Abydi obsidione custodiamq; Hellesponti ex templo relicta, naues. quæ subductæ Cannis erant, deduxit. Ex Eumenes flectam venit. Liuius omni classe cui adiûxerat triremes duas Mitylenæas, Phocæam petit quâ cum teneri valido regio præsidio audisset nec procul Seleuci castra esse: depopulatus maritimâ orâ, & præda maxime hominum captim in naues imposita, râtum moratus, dum Eumenes cum classe assequeretur, Samum petere intendit. Rhodius primo audita clades simul pauorē, simul luctum ingentē fecit. nâ præter nauium militumq; iacturâ, quod floridioribus in iuuentute fuerat, amiserant; multis nobilib. secutis inter cetera auctoritatem Pausistrati, quæ inter suos merito maxima erat. deinde quod fraude capti, quod à ciue potissimum suo forent, in itam luctus vertit. Decem ex templo naues, & diebus post paucis decem alias præfecto omnium Eudamo miserrunt: quem aliis virtutibus bellicis haudquaquâ Pausistrato parem, cautiorem quomaius animi erat, ducē futurum credebant. Romani & Eumenes rex in Eritræam primum classem applicauerunt: ibi noctē vnam morati, postero die Corycum Tectorum promontorium tenuerunt. inde quum in proxima Samiæ vellēt itaticere, nō expectato solis ortu, ex quo statum cœli notare gubernatores possent, in

*Rhodiæ
audita
suorum
clades luctus
& ira.*

*Romana
classis
pestilentiā
dispergitur.*

incertam tempestatem miscuit. medio in cursu aquilone in se-
pentrionem verso, exasperato fluctibus mari iactati cœperunt.
Polyxenidas Samum petituros ratus hostes, ut se Rhodæ classi
coniungerent, ab Epheso profectus, primo ad Myonœsum re-
titi inde ad Macrin (quam vocant) insulam traiecit: ut præterve-
hētis classis, si quas aberratēs ex agmine naues posset, aut postre-
mum agnē opportune adortur. Posteaquam ipsam tempesta-
te classem vidit, occasione in primo aggrediendi ratus, paulo post
increbescēte vento, & maiores iam volūte fluctus, quā perue-
nire se ad eos videbat non posse, ad Æthalam insulam traiecit: ut
inde postero die Samum ex alto petētes naues aggredere tur. Ro-
mani pars exigua, primis tēhebris portum Samiē desertum tenuē,
runt: classis cetera noctem totam in alto iactata, in eundē portum
decurrit. Ibi ex agrestib. cognito, *hostium naues ad Æthalam sta-
ro: cōcilium habitum utrum exemplo decernerent, an Rhodiam ex-
spectarent classem.* dilata res ita enim placuit. Corycum, vnde vene-
rant, traiecerunt. Polyxenidas quoque quum si ultra steteret, E-
phesum redijt. Tum Romanæ naues vacuo ab hostibus mari Sa-
mum traiecerunt. Eodem & Rhodia classis post dies paucos ve-
nit. quam vt expectatam esse apparet, profecti exemplo sunt
Ephesum, vt aut decernerent nauali certamine, aut si detestaret
hostis pugnam, quod plurimum intererat ad annos ciuitatum,
timoris confessionē exprimerent. Contra fauces portus instructa
in frōtem nauium acie steter. posteaquam nemo aduersus ibat,
classis diuisa, pars in salo ad hostiū portus in anchoris stetit: pars
in terram milites exposuit. In eos iam angentem prædani late de-
populato agro agentes, Andronicus Macedo qui in præsidio E-
phesierat, iam mōnibus appropinquantes eruptionem fecit, ex-
utosq; magna parte prædæ ad mare ac naues redegit. Postero die
insidijs medio ferme viæ positus ad eliciendum extra mōnia Ma-
cedonē, Romani ad urbem agmine ieiē: inde, quum ea ipsa suspi-
cio, ne quis exiret, deterrouisset, redierunt ad naues & cetera mari-
que fugientibus certamen hostibus Samum, vnde venerat, classem
repetit. inde duas sociorum ex Italia, duas Rhodias triremes cum
præfecto Epicrate Rhodiorū ad fratrem Cephaleniæ iuendū Præ-
tor misit. infestū id latrocinio Laedæmoniū Hibristas cū iuuē-
tute Cephalenum faciebat, clausumq; iā mare cōmetibus calcia-
erat. Piræi L. Emilio Regillo succedenti ad nauale imperium
Epicrates occurrit. qui audita clade Rhodiorum, quum ipse duas
eārum quinqueremes haberet, Epicratē cum quatuor nauib. in
Alia secum reduxit, profecūq; erat a p̄ta Atheniēsum naues suat.
Ægeo mari traiecit. Eodē Timasirates Rhodius cum duab. qua-
drimiē. ab Samo nocte infesta venit; deductusq; ad Samiū
præsidij causa se misit: ait: *quod ego iam maria infestum onerariis
vigilantibus excursibus crebro ab Hellesponto atq; Abydo facerem.*

Traiecit

Traiciēti Emilio à Chio Samum, duæ Rhodiæ quadrirēmes missæ obuiam à Liuiō, & rex Eumenes cum duab. quinquērēmibus occurrit. Samum posteaquam ventum est, accepta à Liuiō classe, & sacrificio, vt affollet, rite factō, *Emilius* concilium aduocauit. Ibi C. Liuius (is enim est primus rogatus sententiam) nemi. classe nonem fidelius dare posse consiliū dixit, quā eum, qui id alteri suaderet, capere. quod ipse si in eodem loco esset, facturus fuerit. Se in animo habuisse totum concilium ad alios Ephesum petere. *Eumēnē* arui ducere multa ab urra grauata, atq. uocat. ea in faucibus portus suppressere. & eo minorum molimenti ea claustra esse, quod in flumine modum, lēgum & angustum & vadesum ostiū portus sit. ita adempturum se mari usum hostib. fuisse, multitemd. classē

xv facturum. Nulli ea placere sententia. Eumenes rex quærit: quid idem ubi demersis nauib. frenassent claustra maris, utrum libera sua classe obcessuri inde ferent ad opem ferendam sociis terroremq. hosti: vna preuidendum? an nihilo minus tota classe portum obcessuri sine n. abscedat, cui dubiū esse quin hostes extrahens demersas molis sint? & minorum limen aperturi portum quā obstruasur? in autem manendum ibi nihilominus sit, quid attingere claudi portum? Quin contra, illi ostendit: quo portu, opulentiſſima vrbe fruentes, omnia Asia præbente quiescentia acturos: Romanos aperto in mari fluctibus tempestatibusq. obiectos, omniū inopes in assidua statione futuros: ipsos magu. altigatos impeditosq. ne quid arduū quæ agenda sint possint agere, quam ut hostes clausos habeant. Eudamius p̄fectus Rhodiæ classis magis eam sibi displicere sententiam ostendit, quam ipse quid censeret, faciendum dixit. Epierates Rhodius, omnia in præsentia Epheso, mittendam nauium partem in Lyciā censuit. & Patara, caput: entū, in societatem adiungendā in duas res magnas id uisui fore. & Rhodios pacatu contra insulā suam terris, totis virib. incumbere in unius belli, quod aduersus Antiochum sit, cū ap̄pos: & eam classē qua in Lycia cōpararetur. intercludi, ne Polyxenida coniungatur. Hæc maxime mouit sententia, placuit tamen Regillū tota classe euechi ad portū Ephesi, ad inferendum hostibus terrorem. C. Liuius cum duab. quinquērēmibus Romanis, & quatuor quadrirēmibus Rhodiis, & duab. apertis Smyr. nis in Lyciam est missus, Rhodum prius iussus adire, & omnia cum iis cōmunicare cōsilia: Ciuitates quas præteruectus est, Miletus, Myndus, Halicarnassus, Cnidus, Coss, imperata enixe fecerunt. Rhodū vt est ventū, simul & ad q̄ rem miſus esset, iis exposuit, & consuluit eos. Approbantibus cunctis, & ad eam q̄ habebat classē, assumptis tribus quadrirēmibus, nauigat Patara. Primo secundus ventus ad ipsam videm ferebat eos: Iperabantq. subito terrore aliquid moturos. posteaquam circumagente se vento fluctib. dubiis voluicæptum est mare, peruecerunt quidem remis, vt teneret terram: sed neque circa urbem tuta statio erat, nec ante hostium portus in salvo stare poterant, aspero mari & nocte imminente, præteruecti moenia, portum Phœnicia minus

duum millium spatio inde distantem petiere, nauibus à maritima
 vi tutum. sed atque rupes insuper imminebant, quas celeriter oppi-
 daui assumptis regijs militibus, quos in præsidio habebant, cepe-
 runt. aduersus quos L. Iulius, quamquã erant iniqua ac difficilia ad
 exitus loca; lxxo auxiliares, & Smyrneorum expeditos iuuenes
 misit. Ii, dum nullilib. primo, & aduersus paucos ledibus excu-
 sionibus lacebatur magis quam conserebatur pugna, sustine-
 runt certamen. postquam plures ab vrbe affuebant, & iam o-
 mnis multitudo est undebatur, timor inecclis L. Iulio, ne & auxilia-
 res circumuenerentur, & nauibus etiã ab terra periculum esset. ita non
 milites solum, sed etiã nauales socios, remigum turban, quibus
 quisq; poterat telis, armatos in prælium eduxit. Tum quoq; an-
 ceptus pugna fuit; neq; milites solum aliquos, sed L. Apulius tumul-
 tuario prælio cecidit. postremo tamen iussu fugatiq; sunt Lycij, at-
 que in vibem compulsi; & Romani cum haud inuicuta victoria
 ad naues redierunt. inde in Thelmesicis, præfecti sinum, qui latere
 vno Catiam, altero Lyciam contingit, omnia Parata amplius rean-
 dandi spe, Rhodij domum dimissi sunt. L. Iulius præteruictus Asia,
 in Græciam trausmisit, vt conueniret Scipionibus (qui tum circa
 Thessaliam erant) in Italiam trajiceret. A. Iulius posteaquam o-
 missas in Lycia res, & L. Iulii profectum in Italiã cognouit, quum
 ipse ab Epheso repulsus rempestata iri in incepto Samum redi-
 tisset, turpe rarus, tẽtata frustra Parata esse, proficisci eo rota clas-
 se, & summa vi aggredi urbem statuit. Meliũ & ceteram oram
 sociorum præteruicti, in Bargyllenico sinu excensionẽ ad Iassum
 fecerunt. Vrbẽ regium tenebat præsidium: agrum circa Romani
 hostiliter depopulati sunt. Missis deinde qui per colloquia prin-
 cipũ & magistratuum renarcant animos, posteaquã nihil in pote-
 state suare responderunt esse, ad urbem oppugnandam ducit. Eiaũ las-
 sensum exules cum Romanis: ij frequentes Rhodios hanc iusti-
 terunt, ne urbi & vicinã sibi & cognatam innoxia perire sinerent: sibi
 exiliũ nullã aliã causam esse quã fidem erga Romanos. eadem vi regu-
 rum, qua ipsi pulsũ sint, tendere eos qui in urbẽ mancant. amittũ lãssũ
 unã mentem esse, vt seruitutem regiam effugere uellent. Rhodij, moti
 precibus, Eumene etiam rege assumpto, simul suas necessitudines
 cõmemorando, simul obsecrã regio præsidio vrbis causam mis-
 terando peruicerunt, vt oppugnatione abstinereetur. Profecti inde
 pacatis ceteris, quũ orã Asia legerent, Loryma (porus aduersus
 Rhodũ est) perueniunt. Ibi in principis sermo primo inter tribo-
 nos militũ secretus oritur, deinde ad aures ipsius A. Iulij peruenit.
 abduci classem ab Epheso, ab suo bello, vt ab tergo liber relictus
 hostis, in tot ppinquas sociorũ vrbes omnia impune conari pos-
 set. Monere ea A. Iulium: vocatosq; Rhodios quom percuñda-
 tus esset, pessime Parati vniuersũ classis in portu stare. quum respõ-
 dissent, non fesse: causam pactus omittit & rei, Samum reduci na-
 ues. Per

*L. Iulius in
 Italiam
 traiecit.*

*A. Iulius
 Iassum op-
 pugnat.*

11. ues. Per idem tempus Seleucus Antiochi filius, quum per omne
 12. hybetnotum tempus exercitum in Æoliæ continuisset, pactim
 socijs fecendo opem, pactim quos in societatem pellicete nō po-
 terat, depopulandis: transiit in fines regni Eumenis, dū is procul
 à domo cum Romanis & Rhodijs Lyciæ maritima oppugnaret,
 statuit. Ad Elæam primo infestis lignis accessit: deinde omnia op-
 pugnatione urbis, agros hostiliter depopulat*, ad caput arcemq;
 regis: Pergamum ducit oppugnadam. Attalus primo stationibus
 ante urbē positis, & excubionibus equitū leuissq; armaturæ, ma-
 gis lacebatur, quam sustinebat hostē. postremo quum per leuia
 cecutamina ex petrus nulla parte vinum se parē esse, intra moenia
 se recepsisset, obfideri urbs cœpta est. Eodē ferme tempore & An-
 tiochus ab Apamea profectus, Satdib. plurimū, deinde haud pro-
 cul Seleuci castris ad caput Cæci amnis statua habuit, cū magno
 exercitu misto variis ex gentib. plurimum tetrotis in Galloium
 mercede conductis quatuor. milib. erat. hos, paucis admisis, ad
 petuasandum passim Pergameum agrum misit. Quæ postea-
 quam Samum sunt nuntiata, primo Eumenes auocatus domesti-
 co bello cum Elææ petit: deinde quum præsto fuissent equites
 peditumq; expediti, præsidio eorum tutus priusquam hostes len-
 tirent aut mouerentur, Pergamum cōtendit, ibi rursus leuia per
 excutiones prælia fieri cœpta, Eumeneæ summæ rei discrimen
 haud dubie detestante. Paucos post dies Romana Rhodiæq; clas-
 sis, ut regi opem ferrent, Elæam ab Samo uenerunt. Quos ubi ex-
 posuisse copias Elææ, & tot classes in vnū cōuenisse portum, An-
 tiocho allatum est: & sub idem tempus audiuit consulem cum exer-
 citu in Macedonia esse, paratū, quæ ad transitum Hellespontis opus ef-
 ferret: tempus uenisse ratus, prius quā terra marique simul vigeat, ut
 agendi de pace, tumulum quendā aduersus Elæā castris cepit: ibi
 peditum omnib. copis relictis, cum equitatu (erant autē sex milia
 equitum) in cāpos sub ipsa Elææ moenia descendit: missis cadu-
 ceatore ad Æmiliū, *velle de pace agere*. Æmilius Eumeneæ a Perga-
 mo accito, adhibitis & Rhodijs, concilium habuit. Rhodij haud
 aspernari pacem: Eumenes *ne honestum esse dicere, eo tempore de pace
 agere exitum rei imponi posse. Quis enim, inquit, aut honeste inclusi
 moenib. & obfessi velut leges pacis accipiemus? aut cui ratio ista pax erit,
 quam sine consilio, non ex auctoritate enatus, non iussu populi Romani
 pergerimus? Quare enim, pace per se facta, rediturus ne extemplo in Italiam
 sis? classem exercitumque deduciturus? aut expectaturus, quid de ea re
 consili placet? quid senatus censens? aut populum iubens?* Resert ergo, ut
 manum in Asia: & iursum in hyberna copia reducta, omisso bello, exhan-
 riant commeatib. præbendū locos: deinde, si ita visum sit in penes quos
 potestas fuerit, instauremus novum de integro bellum, quod possumus, si
 ex hoc impetu erum nihil proliando remittitur, ante hyemem diu vo-
 lentibus per se. esse. Hæc sententia vicit, responsumque Antiochus
 000 5 est, ante

Seleucus
 Eumenes
 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Antio-
 chus de
 pace agit.

est, ante cū sulus aduentum de pace agi non posse. Antiochus pace de-
 quiquā tentata, vastatis Elæzenſium primum, deinde Pergameno-
 rum agris, relicto ibi Seleuco filio, Adramytteſt hoſtiliter itinere
 factio petiit: agrum opulentum, quem vocant Thebes campū, car-
 minis Homeri nobilitatū neq; alio vllō loco Aſie maior regijs mi-
 litibus patta eſt præda. Eodem Adramytteum, vt vrbi præſidio eſ-
 ſent, nauibus circumuecti Æmilii & Eumenes venerunt. Petiit
 eoſdem forte dies Elæam ex Achaia mille pedites cum centum e-
 quiritibus, Diophane omnia hiſ copijs præpoſito, acceſſerunt,
 quos egreſſus nauibus obuiam miſſi ab Attalo, nocte Pergamum
 deduxerunt. veterani omnes & petrii belli erāt, & ipſe dux, Philo-
 pœmenis, ſummum omnium Græcorū Imperatoris diſcipul⁹,
 qui biduum ſimul ad quietem hominum equorumque, & ad vi-
 ſendas hoſtium ſtationes, quibus locis temporibꝫq; accederent,
 recipereq; ſeſe, ſumpſerunt. Ad radices fere collis, in quo poſi-
 ta eſt vrbs, regij ſuccedebant: ita libera ab tergo populatio erat,
 nullo ab vrbe, nec in ſtationes quideni qui procul iacularetur, ex-
 currente. poſtquam ſemel compulſi metu ſe morantibꝫ incluſerunt,
 contemptus eorū, & inde negligentia apud regios oritur: non
 ſtratos, non inſrenatos magna pars habebant equos: pauci ad ar-
 ma & ordines relictiſ, dilapſi ceteri ſparſerant ſe toto paſſim cam-
 po: pars in iuuenile ſuſus laſciuiamque verſi, pars vſcentes ſub
 vmbra, quidam ſomno etiam ſtrati. Hæc Diophanes ex alta vrbe
 Pergamo contemplatus, arma ſuos capere, & ad portā præſtito eſſe
 iubet: ipſe Arralum adiit, *in animo ſibi eſſe dixit, hoſtium ſtationem
 ſentire.* Ægre id permittente Attalo, quippe qui centum equiti-
 bus aduerſus trecentos, mille peditibꝫ cum quatuor millibꝫ pe-
 gnaturum cerneret: porta egreſſus, haud procul ſtatione hoſtium
 occaſionem optineas conſecit. Et qui Pergami erant, amentiam
 magis quam audaciā credere eſſe: & hoſtes pauliſper in eos verſi,
 vt nihil moueri viderant, nec ipſi quicquā ex ſolita negligentia,
 inſuper etiam eludentes paucitatem, mutarunt. Diophanes quie-
 eos aliquamdiu ſuas, vclut ad ſpectaculum modo eductos, conti-
 nuir: poſteaquam dilapſos ab ordinibus hoſtes vidit, peditibus
 quantum accelerare poſſent, ſequi iuſſi, ipſe princeps inter equi-
 tes cum turma ſua quantum poterit effuſiſſimis habenis, clamore
 ab omni ſimul peditē atq; equite ſublato, ſtationem hoſtium im-
 prouiſo inuadit. Non homines ſolum, ſed equi & territi, quum
 vincula abruptiſſent, trepidationem & tumultum inter ſuos ſecer-
 unt. pauci ſtabant impauidi equi: eos ipſos non ſternere, non in-
 ſrenare aut aſcendere facile poterant: multo maiorem quam pro
 numero equitum terrorem Achæis inferentibus. Pedites vero or-
 dinati & præparati ſparſos per negligentiam, & ſemiſomnes præ-
 adorti ſunt: ædes paſſim ſugaque per campos ſacta eſt: Diophanes
 ſecutus eſt: ſtylos quoad tutum fuit, magno Achæiorum gen-
 decore

*Regiorum
 militum
 negligen-
 tia.*

*Diophanes
 regiorum
 adu.*

decore parto (spectauerant enim è mœnib. Pergami non viri mo-
do, sed sœminæ etiam) in præsidium vrbis rediit. Postero die regi-
x magis composuæ & ordinatæ stationes quingentis passib. longius
ab vrbe posuerunt castra: & Achzi eodem ferme tempore acque
in eundem locum processerunt. Per multas horas intenti verim-
que, velut iam futurum imperum expectaudre: posteaquam
haud procul oceasu solis redeundi in castra tempus erat, regis si-
gnis collatis abire agmine ad iter magis quam ad pugnam cõpo-
sito cœpete. Quieuit Diophanes, dum in conspectu erat, deinde
eodẽ, quo pridie, impetu in postremum agmen incurrit: tantum-
que spiritus paucoris ac tumulus incussit, ut quã terga exderetur,
nemo pugnandi causa restiterit: trepidanteque, ut vix ordinem
agminis seruantes, in castra compulsi sunt. Hęc Achæiorum audacia
Seleucum ex agro Pergamo mouere castra coegit. Antiochus
posteaquam Romanos & Eumenem ad ruendum Adamiyrium
venisse audiuit, ea quidẽ vrbe abstinuit: depopularus agros Petæ-
am inde coloniam Myræxorum expugnauit. Corton & Coryle-
nus & Aphrodisias & Pitene primo impetu capte sunt, inde per
Thyatira Sardeis rediit. Seleucus in maritima ora permansit, alijs
reitori, alijs præsidio erat. Classis Romana cum Eumene Rhodijq;
Myrælenen primo, inde retio, vnde profecta erat, Elzam rediit.
Inde Phocæam perentes ad insulam quam Bacinum vocant, im-
minet vbi Phocensium) appulerunt; & quibus ante abstinerant
templis, signisq; egregie autem exornata insula erat) quum ho-
stilitèr diripissent, ad ipsam vrbẽ trãs miserunt. eam diuisis inter
se partib. quum oppugnarent, & viderent sine opetib. animis, (ca-
lisq; capi non posse: missum ab Antiocho præsidium trium millium
armatorum, quum intrasset vrbem: ex templo oppugnatione
omisso, classis ad insulam se recepit: nihil aliud quam depopulato
circa vrbem hostium agro. Inde placuit Eumene domum dimit-
ti, & præparare consilia atq; exercitus, quæ ad trãsitum Hellesponti opus
essent: Romanam Rhodumq; classem redire Samum, atq; ibi in statione
esse, ne Polyxenidas ab Epheso moueret. Rex Elzam, Romani & Rhodij
Samum redierunt. Ibi M. Æmilius frater prætoris decessit,
Rhodij, celebratis exsequijs aduersus classem quam fama erat, ex
Syria venire, tredecim suis nauib. & vna Coa quinqueremi, altera
Gardia, Rhodum ut ibi in statione essent, præcelsi sunt Biduo ante
quã Eudamus cum classe à Samo venit, tredecim à Rhodo na-
ues cum Pamphilida præfecto aduersus eandem Syriacã classem
missæ, assumptis nauib. quatuor quæ Cariz præsidio erant, oppu-
gnantib. regis Dædala, & quædam alia parua castella obsidione
exemerunt. Eudamum cõfessum exire placuit. addix huic quoq;
sunt ad eã classem, quã habebat, sex appetæ naues. Profectus quum
quantum accelerare poterat, maturasset: ad portum quem Megis-
tea vocant, prægressos consequitur. inde vno agmine Phaselidẽ
quum

*Seleucum
mouet ca-
stra.*

quum venissent, optimum visum est, ibi hostē operiri. In cōfinio
 Lyciæ & Pamphyliæ Phaselis est: prominet penitus in altum, cō-
 spiciturque prima terrarum Rhodum a Cilicia petentibus, & pro-
 cul navium præbet prospectum, eo maxime ut in obuiō classi ho-
 stium essent, electus locus est. Ceterum quod uō prouidentur, &
 loco graui & tempore anni (medium enim ætatis erat) ad hoc in-
 solito odore ingruere morbi vulgo, maxime in tenigēs cæperūt.
 cuius pestilentiæ metu profecti, quum præterueherētur Pamphy-
 lium sinum, ad Eurymedonrem amnem appulsa classe, audiunt ab
 Aspendiis ad Sidam iam hostes esse. Tatius nauigauerant regi
 aduerso tempore Etesiarum, quod velut statum & auolans uenit
 esset, Rhodiorum dux & triginta quadriremes, quatuor triremes
 fuere. Regia classis septem & triginta maioris formæ nauis erat,
 in quib. tres heptetes & quatuor hexeres habebat. præter has de-
 cem triremes erāt & alij adesse hostes ex specula quadam cogno-
 uēte. Vtraque classis postero die luce prima, tamquam eo die pu-
 gnatura, è portu mouit: & posteaquam superauit Rhodij pro-
 montorium, quod ab Sida prominet in altum, ex templo & cōspe-
 cti ab hostibus sunt, & ipsi eos viderunt. Ab regio sinistro cornu,
 quod ab alto obiectum erat Annibal, dextro Apollonius puiua-
 torum vnus præerat. & iam in frontem directas habebant naues
 Rhodii longo agmine veniebant. prima prætoria nauis Eudam-
 erat: cogebar agmen Chaticlitus: Pamphyliidas medix classis præ-
 erat. Eudamus posteaquā hostium aciem instruatā & paratam ad
 cōcurrendum vidit, & ipse in altum euehitur; & deinceps quæ se-
 quebantur, seruantes ordinem in frontem dirigere iubet. Eatis
 primo tumultum præbuit, nam nec sic in altrū euectus erat, ve or-
 do omnium navium ad terram explicari posset: & festinans ipse
 præpropere eum quinque solis navibus Annibali occurrat. ceteri
 quia in frontem dirigere iussi erant, non sequebantur. exicmo
 agmine loci nihil ad terram relictū erat: trepidantibusque ijs inot-
 se, iam in dextro cornū aduersus Annibalē pugnabatur. Sed mo-
 mento temporis & navium virrus & vsus rei maritimæ terrorem
 omnem Rhodius dempsit. nam & in altum celetiter euecta naues
 locum post se quæque venienti ad terram dedere: & si qua cōcur-
 rerat roster eum hostium nauis, aut proram lacerabat, aut remos
 detergebat, aut libero inter ordines discursu præteruecta in pup-
 pī impetū dabat. Maxime exterruit heptetis regia à multo mi-
 nore Rhodia naue vno ictu demersa itaq; iam haud dubie dexte-
 rum cornu hostium in fugā inclinabat. Eudamum in alto multi-
 tudine navium maxime Annibal, ceteris omnibus longe præstan-
 tē, urgebat: & circumuenisset, ni signo sublato ex prætoria naue,
 quod dispersam classem in vnum colligi mos erat: omnes quæ in
 dextro cornu victæ nauis, ad opem ferendam suis concurrē-
 sent. tum & Annibal, quæque circa eum erāt naues, capessunt sa-
 gnam.

*Navalis
 pugna in-
 ter Rhodios & re-
 gios.*

gam: nec insequi Rhodij, ex magna parte ægris, & ob id celerius
 scellis temigibus, peruerunt. Quū in alto ubi subliterant, cibo re-
 ficeret vires, contempletus Eudamus hostes claudas mutilasque
 nauēs apertis nauib. renulco trahentes, viginti paulo amplius
 integras abscedentes, è turri prætoris navis silētio factō, *Exsur-*
git, inquit, & e regium spectaculum capeffio oculu. Consurtez ère
 omnes, cōtemplatiq; trepidatiōem fugamq; hostium, prope
 na voce exclamauere omnes, *ut sequeretur.* Ipsius Eudami multis
 ictibus vulnerata navis erat, Pamphilidā & Chariclitum insequi,
 quoad tutarent tutum, iussit. Aliquādiu secuti sunt: posteaquam
 terræ appropinquabat Annibal, veriti ne includerentur vento in
 hostium ora, ad Eudamum reueli hepterem captā, quæ primo
 concursu icta erat, ægrē Phaselidem pettraxerunt. inde Rhodum
 non tam victoria lati, q̃ alius alium accusantes, *quod cū peruisset,*
non omni summersa aut capta classis hostium foret, redierunt. Annib.
 ictus vno prælio aduerso, nētū quidē p̃cteruehiliyciam au-
 debar, quum coniungi vereti regis classiquam primum cuperet.
 Et id ne ei face. e libetum esset, Rhodij Chariclitum cum viginti
 nauib. rostratis ad Patara & Megisten portum misciunt. Euda-
 mum cum septem nauib. maximis ex ea classe cui præfuerat, Sa-
 mum redire ad Romanos iusserunt: ut quantum cōsilio, quantū
 auctoritate valeret, compelleret Romanos ad Patara oppugnāda.
 Magnam lætitiā Romanis iā prius nūcius victoriæ, deinde ad-
 uentus attulit Rhodiorum, & apparebat, si ea eura Rhodij depra-
 esset, vacuos eos ruta eius regionis maria p̃staturus. sed profecto
 Antiocho ab Sardibus, ne opprimerentur vrbes maritimæ, abscē-
 dere custodia Ioniz atq; Ætolidis prohibuerunt. Pamphilidam
 cum quatuor nauib. rectis ad eam classē, quæ circa Patara erat,
 miserunt Antiochus non ciuitatū modo, quæ circa se erant, con-
 trahebant præsidia, sed ad Prusiam Bihyniæ regē miserat legatos
 lreiaheque, quibus transitum in Asiam Romanōrum increpabat. *ad Bithy-*
Venire eos ad omnia regna tollenda, ut nullum vsquam orbis terrarū, nia regem
nisi Romanum imperium esses. Philippum & Nabin expugnatos, se ter. mittit.
tem peti. ut quisq; proximu ab oppresso sit, per omnem velut continens
incendium. perueniunt ab se gradu in Bithyniam fore, quando Eume-
nes in velumitiam foruitur: in concessisset. Eius motū Prusiam literæ *Lisera*
Scipionis cōsulis, sed magis eius fiatis Africani, à suspicione ta- Scipionū
h auerterrū. qui p̃cter consuetudinē perpetuam populi Romani ad Bithy-
augendi omni honore tegum sociorum maiestātē, domesticis i- nia regem.
pse ex empls Prusiam ad promerendam amicitiam suam cōpulit.
Regulos, e acco: sos in fidē in Hispania reges reliquisse: Masanijs. in non
in paruo modo locasse regno, sed in Sythacu in quo ante expulsus fuisset,
regnū in p̃posuisse, & esse cum non Africa modo regum longē opulentiissi-
imum, sed totum orbis terrarum cuius regum, vel maiestate vel vir. b.
p̃arem. Philippum & Nabin hostes, ut bello superatos ab T. Quintio,

TAMIS

tamen in regno relictos: Philippe quidam anno priore etiam stipendium remissum, & his in obsidem reddidit: in: & quidam civitas extra Macedoniam, patientibus Romanis imperatoribus, recepit eum. In eandem dignitate & Nabin futurū fuisse, nisi eum iuda primo furor, deinde fratris Aetolorū adsumpsisset. Maxime confirmatus est animus regis, posteaquā ad eum C. Iulius: qui prator ante classis præfuerat legatus ab Roma venit; & edocuit quanto & spe victoria certior Romanis quā Antiocho, & amicis ianitorum firmior, apud Romanos futura esset. Antiochus posteaquā à spe societatis Prusie decidit, Ephesum ab Sardib. est profectus ad classem, quæ per aliquot menses instructa ac parata fuerat, visendam: magis quia terrestrib. copijs exercitum Romanū & duos Scipiones imperatores videbat sustineri non posse, quā quod res navalis ipsa per se aut tentata sibi unquam feliciter, aut tunc magnæ & certæ fiducia esset. erat iam enim momentum in præsentia spei: quæ magnam partem Rhodiz classis circa parata esse, & Eumenem regem cum omnibus navibus suis consuli obuiam in Hellepontum profectum audierat. aliquid etiam inflabat animos classis Rhodia ad Samum per occasionem fraude præparatam absumptā. His fretus, Polyxenida cū classe ad tentandum omni modo certaminis fortunam missa, ipse copias ad Notium dūcit: id oppidum Colophonium mari immixtū, abest à veteri Colophone duo ferme millia passuum) & ipsa urbem lux esse potestatis volebat, ad eam propinquā Epheso, ut nil terra marive ageret, quod non subiectum oculis Colophoniorum, ac per eos norū exemplo Romanis esset: quos audita oblatione non dubitabat ad opem ferendam sociæ urbi classem à Samo moturos: eam occasione Polyxenidæ ad rem gerendam fore. Igitur operibus oppugnare urbem aggressus, & ad mare partibus duabus pariter munitionibus deductis, utrinque vineas & aggerem muro iniunxit, & testudinibus atieret admouit. Quibus ceteri malis Colophonij oratores Samum ad L. Æmiliū, fidem prætoris populi, Romani implorantes miserunt. Æmiliū & Sami legatis diu mora offendebar, nihil niuius opinantē quam Polyxenidam bis nequiquam ab se prouocatum, potestatem pugne facturum esse: & tūpe existimabat, Eumenis classem adiuuare consule ad transiciendas in Asiam legiones: se Colophonis obesse auxilio inter. tam finem habituro alligari. Eudamus Rhodius, qui & teuerat eum Sami, cupientem proficisci in Hellepontum, eundemque instare & dicere: quāto satius esse vel socios oblatione eximere, vel viam tam seculi classem vincere iterum, totamque mari possessionem hosti eripere quā deserti socii, tradita Antiocho Asia terra marique, in Hellepontum, ubi satius esset humanis classis, à sua parte belli discedere. Profecti itaque à Samno ad perendos commearius, consumptis iam omnibus, ut Cluium parabant trajicere. id erat hōreum Romanis: eo qui omnes ex Italia missæ oeritæ dirigebant cursum. Circumuecti ab urbe ad auera

ad aversa insulæ. obiecta aquiloni, ad Chiū & Erythras sunt. Quū pararent transire, literis certior fit prætor, *frumentum vim magnam Chiorum ex Italia venisse: vinum portantes naues temporaliūbus relictas esse. simul allatum esse, Teios regia classi benignè commentus præbuisse: quinque milia vrsorū vim esse pollicuos.* Teum ex medio cursu classem repente auertit: aut volentibus ijs vsurus commentu paratō hostib. aut ipsos pro hostib. habiturus. Quum direxissent ad terram proras, quindecim ferme eis naues circa Myonnesum apparuerūt. quas primo ex classe regia prætor esse ratus, institit sequi apparuit inde: *piraticum coloco & lembos esse.* Chiorum maximam oram de populari, cum omnis generis præda reuerrentes, posteaquam videre ex alio classem, in fugam verterunt & celeritate lupetabant leuiorib. & ad id fabrefactis nauigij, & propiores terræ erant. isaq; priusquam appropinquaret classis, Myonnesum perfrugerunt. vade se à portu ratus abstractiuum naues, ignarus loci sequebatur prætor Myonnesus promontorium inter Teum Samūq; est: ipse collis est in modum mæx, in acutū acumen à fundo satiato fastigiatus: à continentī arctæ semitæ aditum habet: à maris exetæ fluctibus rupes claudunt: ita ut quibusdam locis superpendentia saxa plus in altum quàm quæ in statione sunt naues, prominent. Circa ea appropinquare non ausæ naues, ne subiectu suspensantium inrupibus piratarum essent, diem trinuere. tandem sub noctē vano incepto quū abscessissent, Teum postero die accessere: & in portu qui à tergo urbis est (Geræsticū ipsi appellant) nauib. constitutis prætor ad depopulandum circa urbem agrum **xx** milites emisit. Teii cum in oculis populatio esset, oratores cum **iii** insulis & velamentis ad Romanū miserunt. quibus purgantibus ciuitatē omnis facti dictiq; hostilis aduersus Romanos: *& inuissos cōmentu classem hostium arguit, & quātum vim Polyxenida promississent. quæ si eadem classi Romana daret, remocaturū se à populatio militem: sin minus pro hostib. esse habiturum.* Hoc tam triste respōsum, quum retulissent legari, vocatur in concionem à magistratib. populus, ut quid agerent, cōsuleret. Eo forte Polyxenidas cū regia classe à Colophone profectus, posteaquam mouisse à Samō Romanos audiuisset, & ad Myonnesum piratas peruenisset, Teorum agrum depopulari, naues in Geræstico portu stare: ipse aduersus Myonnesum in insula (Macrin nautici vocant) anchoras portu occulto rexit. inde ex propinquo explorans quid hostes agerent primo in magna spe fuit, quemadmodū Rhodiam classem ad Samū circumfessis ad exitum faucib. portus expugnasset, sic & Romanam expugnaturum nec est dissimilis natura loci. promontorij cœnuntib. inter se ita clauditur portus, ut vix duæ simul inde naues possint exire. nocte occupare fauces Polyxenidas in animo habebat, & denis nauib. ad promontoria stantibus, quæ ab utroque cornu in latera exeurant nauium pugnantib. ex cetera classe

classe, sicut ad Panormū fecerat, armatis in littora expofitis, terra, marique simul hostes opprimere. quod non vanum ei confilium fuisset, ni quum Teii *facturos se imperata* promiffissent, ad accipien-
 dos commearus aptius visum effer Romanis in eum portum, qui ante urbem est, classem transire. Dicitur & Eudamus Rhodius vi-
 tium alterius portus ostēdisse, quū forte duæ naues in actio ostio implicitos reinos stegiffent. & inter alia id quoque movit præto-
 rem, ut traderet classem, quod ab terra periculū erat haud pro-
 cul inde Antiocho stativa habente. Traducta classe ad urbem, & agnatis omnibus egressi milites nautæque sunt, ad commicatus & u-
 vinum maxime diuidendū in naues, quū medio forte diei agre-
 tils quidam ad prætorem adductus nunciat: *alteri nam diem clas-*
sem stare ad insulā Mar. vin. & paulo ante vias quasdam moveri tam-
quam ad profectum naues. Re subita percussus prætor tubicinis
 canere iubet, ut si qui per agros palati essent, redirent, tribunes in
 urbem mittit ad cogendos milites, nautasq; in naues. Haud secus
 quam in repentino incēdio aut capta urbe trepidatur: alijs in ur-
 bem eurrentibus ad suos revocandos, alijs ex urbe naues cursu re-
 perentibus: incertisque clamoribus quibus ipsis rubæ obstepe-
 rent, turbatis imperijs, tandem concursus ad naues est. Vix suam
 quisq; noscere aut adire prætumultu poterat: trepidatūq; cum
 periculo & in mari & in terra foret, ni partib. diuisis Æmilius cū
 prætoria naue primus ē porru in altum euectus, exicipiens in-
 quenteis suo quamque ordine in frontem instruxisset: Eudamus
 Rhodiaque classis substitiffent ad terram, ut & sine trepidatione
 conscenderent, & ut quæq; parata effer, exiret navis. ira & ex-
 evere ordinem primæ in cōspectu prætoris, & coactum agmē ab
 Rhodijs est: instructaq; acies velut cerneret regiones, in altū pro-
 cessit inter Myonessum & Corycum promontorium eiās, quum
 hostem conspexere. Et regia classis binis in ordine navibus lo-
 go agmine veniens, & ipsa aciem aduersam explicuit, tantū la-
 euecta cornu, ut amplecti & circumire dexteri cornu Romano-
 rum posset. quod ubi Eudamus, qui cogebar agmē, vidit, nō pos-
 se ex æquare ordinem Romanos, & tantum non iam circumiri à
 dextro cornu: conceitat uases, (& erant Rhodiarum naues longe o-
 mnium celerissimæ tota classe æquatoq; cornu, prætoris nauium
 qua Polyxenidas erat, suam obiecit. Iā totis classibus simul ab o-
 mni parte pugna cōferta erat. Ab Romanis octoginta naues pu-
 gnabāt, ex quib. Rhodiarum duæ & viginti erant. Hostiū classis in-
 nonaginta navium fuit, & maximæ formæ naues, tres hexeres ha-
 bebat, duas hepteres. Robore navium & virtute militum Romanis
 longe Rhodios præstabant: Rhodiarum naues agilitate & arte guber-
 narorum & scientia temigum. Maximo tamen hostibus tenen-
 suere, quæ ignes præ se portabant: & quod vnum eis ad Panormū
 ut circumuectis saluti fuerat, id eum maximum momētum ad ur-
 bem

*Polyxeni-
 da consilia
 detegit.*

*Polyxeni-
 da & Ro-
 manorum
 pugna na-
 valis.*

ziam fuit. nam metu ignis aduersæ regiz naues, ne prora cōcurrerent, quū declinassent, neq; ipsæ ferire rostro hostem poterant, & aliquas se ipsæ ad ictus præbebant: & si qua concurrerat, obruebatur infuso igni: magisq; ad incendium, quam ad prælium, trepidabant. Plurimum tamē, quæ solet, militum virtus in bello valuit. mediam namq; æsem hostium Romani, quum rapissent, cit, cumuecti ab tergo pugnantib; aduersus Rhodios regis sese obijcere: momēroq; rēpons & media acies Antiochi, & læuo in cornu circumueniæ naues mergebātur. Dextera pars integra sociorum: n magis clade quam suo periculo terrebat. cæterum posteaquam alias cit: cūmuentas, prætoriam nauem Polyxenidæ relictis sociis velā dantem videre: sublati rapim dolonib; (& erat secundus perentibus Ephesum ventus) capessunt fugam: quadraginta duabus nauib; in capugna anisus quatum tredecim capitæ in portat: m hostium venerunt, cæteræ incensæ aut demersæ Romanorum duæ naues fractæ sunt, vulneratæ aliquor. Rhodia vna capta, memorabili casu. nam quum rostro percussisset Sidoniam nauem, anchora ictu ipso ex cussa ē naue sua, vnde dēre velut manu ferrea iniecta, allipauit alterius prorā: inde tumultu iniecto quū diuellere se ab hoste eupientes inhiberēt Rhodij, tractum ant horale & implicitum remis larus alterū detersit: debilitatam ea ipsa quæ icta cohæserat, nauim cepit. hoc maxime modo ad Myonnesum nauali prælio pugnatum est. Quo territis Antiochus, quia *Antiochus* possessione maris pulsus, longinqua ruenti diffidebat se posse, præ- *Sardes* fidium ab Lyfimachia, ne opprimeretur ibi ab Romanis, deduci *recepit*. prano, vt res ipsa postea docuit, consilio iussit. non n. rueri solum Lyfimachiam à primo impetu Romanorum facillē erat: sed obsidionem etiam per totam hyemem roletare, & obsidentes quoq; ad vltimam inopiam adducere extrahendo tempus, & inrerim spem pacis per oecasiones tentare. Nec Lyfimachiam tantum hostibus tradidit post aduersam naualem pugnam, sed etiam Colophonis obsidione abscellit, & Sardes recepit: se atq; idde in Capadociam ad Ariararben, qui auxilia accerserent, & quocumq; alio poterat ad copias contrahendas, in vñ iam cōsiliū, vtracie dimicaret, intentus misit. Regillus Æmilius post victoriam naualem profectus Ephesum, directis ante portum naqibus, quū confessionem concessi maris vltimam hosti expressisset, Chium, quon ante nauale prælium cursum à Samo intenderat, nauigat. ibi naues in prælio quassatas quū refecisset, L. Æmilium Scaurum cum triginta nauibus Mellepōrtum ad exercitum traiciendum misit: Rhodias parte prædæ & Ipolijs nauilib; decoratas domum redire iubet. Rhodij impigre præuerrere, ad traiciendāsq; copias cōsulere: atq; eo quoq; functi officio, tum demum Rhodū rediere. Classis Romana ab Chio Phocæam traiecit in sinu maris intimo posita hæc vrbs est, oblonga forma, duum millium & quingetorum

*Phocæam
oppugnans
Romani.*

torū passuum spacium murus amplectitur: coit deinde ex utraq;
parte in arcuorem velor cuneum, Lāptera ipsi appellant. mille &
ducentos passus ibi latitudo pater, inde in alrū hogua mille pas-
suum excurrēs mediā fere sinum velut nota distinguit, vbi co-
hæret faucibus angustis, duos in vtramq; regionem verios portū
utillimos habet. qui in meridiem vergit, Naustarchios ab te ap-
pellatur, qui in gentē vim auium capit: alter prope ipsam Lam-
ptera est. Hos portus tutissimos quū occupasset Romana classis: m-
priusquam aur scalis, aut operib. mœnia aggredederetur, mirēdosū
cēsus: prætor, qui p̄ncipum magistratuūq; animos tentarent.
posteaquam obstinatos vidit, duob simul locis oppugnare est ad-
ortus. Altera pars infrequens ædificijs erat: tēpla Deūm aliquan-
tum tenebatur loci. ea prius aticte ad mōro, quarere muros tuitel-
que cepit. deinde quum eo multirando occurreret ad defendendū
altera quoq; parte admotus aries, & iam vtrūque sternebat: ut
muri. ad quorum casum quum imperū Romani milires per ipsam
stragem ruinarum facerēt, alij scalis etiam ascēsum in muros tē-
raret, adeo obstinatē restiterūt oppidani, vt facile appareret plus
in armis & virtute, quā in mōnibus auxiliij esse. coactus ergo pe-
rteulo militum prætor receprui cani iussit, ne obijceret in cauias
furentibus desperatione ac rabie. Dirempto p̄tello, ne dum qui-
dem ad quietem verbis, sed vndiq; omnes ad municuda & obmoli-
enda quæ ruinis strata erant, concurrerunt. Huic operi intētis se-
peruenit Q. Antonius, à prætore missus: qui castigata petticipia
eorum, maiorē curam Romanū quam illis ostenderet esse, ne in p̄mi-
ciem vrbis pugnaretur. si abssistere furorē vellent, potestati ija dare eadē
conditioe quā prius C. Lini in fidē venissent, se tradendi. Hæc quum
audissent, quinq; dierum spacio ad deliberandum sumpto, tēta-
ta interm spe auxiliij ab Antiocho, posteaquam legati missi ad re-
gem nihil in eo esse p̄sidij retulerant: tum portas aperuerunt, pacti
ne quid hostile paterentur. Quum signa in vrbē inferrentor, & p̄no-
nunciasset prætore p̄ci se deditū velle: clamor vndiq; est lablatus,
indignū facinus esse Phocensium numquam fidē socios, semper infestis
hostes, impūne eludere. ab hac voce, velut signū à p̄tore dato, ad di-
cipiendam vrbem passim discernerunt. Æmilius primo resistere
& reuocare, dicēdo captas, nō deditas diripi vrbis: & in his tamē ar-
bitrium esse imperatorū, non militū. posteaquā ira & auaritia impe-
rio potiora erant: p̄tore conib. per vrbem missis, liberos omnes in
forum ad se conuēire iubet, ne violarentur: & in omib. quæ ipsius
potestas fuerunt, fides constitit prætoris. vrbem agrosq; & suas
leges restituit: & quia iā hyems appetebat. Phocæ portos ad
hybernandum classi delegit. Per idem ferē tempus consuli erant
gressi Ænorum Maroniarūq; fines auociari. viciam regim ut
classim ad Myronajum, relictamq; a p̄sidio Lysimachia esse id mul-
to quam de nauali victoria lætius fuit, utiq; posteaquā eo vene-
runt.

runt, refertaq; vrbs omnium rerum com meatibus, velut in aduentum exercitus præparatis, eos excepit: vbi inopiam vltimā, la-
 boteniq; in obsidenda vrbe sibi propoluerat. Ibi paucos dies sta-
 tuiua habuere, vt impedimenta ægriq; consequerentur, qui passim
 per omnia Thraciæ castella felli morbis ac lōgitudine viæ teli-
 erant. Receptis omnibus ingressi tuius iter per Chersonesum,
 Helleſpontum petueniunt. vbi omnibus cura regis Eumenis ad-
 traiciendum præparatis, velut in pacata litora nullo prohibēte,
 alijs alio delaris nauibus, sine tumultu traiecere. Ea vero res Ro-
 manis auxilium animos, concessum sibi transitum ce- nentibus in A-
 siam, quam iē magni certaminis futuram crediderāt. Statua de-
 inde ad Helleſpontum aliquādiu habuerunt: quia dies fortē qui-
 bus Anciam mouentur, religiosi ad iter incidiant in dem dies P.
 Scipionē propiore etiam religione, quia Salus erat, desinxiēt. It
 ab exercitu, caufaq; & is ipse moræ erat, dum consequeretur. Per *Antiochi*
 eos forte dies legatus ab Antiocho in castra veneiat, Byzætiis He- *legatus ad*
 raclesides, de pace afferens mandata quant impetrabilen- fore ma- *Scipionis.*
 gnā ei spem attulit mora & cunctatio Romanorum, quos simul
 Asiam attigissent, effuso agmine ad castra regio ituros credide-
 rat. Statuit tamen non prius adire consulem, quam P. Scipionem:
 & ita mandatum ab rege erat. in eo maximam spem habebat,
 præterquam quod & magnitudo animi & fatians gloriæ plac-
 bilem cum maximē faciebat. notumq; erat gentibus, qui victor
 ille in Hispania, qui deinde in Africa fuisse: etiam quod filius eius *Scipionis*
 captus in potestate regis erat. Is vbi & quando, & quo casu captus *Africanus*
 sit, sicut pleraq; alia, parum inter auctores constat. alij principio *his* cap-
 belli à Chaleide Oreum petentem, circumuentum ab regis na- *ab Antio-*
 gib. tradunt: alij. posteaquam transitum in Asiam est, cum turma *cho.*
 Fregellana missum exploratum ad regia castra, effuso obuam e-
 quitratu quū reciperet sese, in eo tumultu relapso equo eū duo-
 bus equitibus oppressum, ita ad regem deductum esse. Illud satis
 constat, si pax cum populo Romano inaneiret, hospitiumq; pri-
 uatim regi cum Scipionibus esset, neq; liberalius neq; benignius
 haberi, coliq; adolescentem, quam cultus est. potuisse. Ob hæc
 quū aduentum P. Scipionis legatus calpectasset, vbi is venit, cō-
 sulem adit, petitq; vt mandata audiret. Aduocato Frequenti con- *Antiochi*
 cilio legati verba sunt audita. Is multis ante legationibus nequi- *legat o-*
 quam vltro citroq; de pace missis. *eum ipsam fiduciam impetrandi acin,*
sibi esse dixit, quod priores legati sibi imperi assent. Smyrnam enim &
Lampsacū & Alexandriam, Trondem & Lysimachiam in Europa ta-
litas in illu disceptationib. esse: quarum Lysimachiam cessisse regem,
no quid in Europa habere eu dicere: eam quā in Asia sint, centenas tra-
dere paratum esse: & si quoniam alius Romani quod suarū partium fuerint,
iudicare ab imperio regio velint: impensū quod in bellū factū parē di-
midiam regi præstiturū populo Romano. Hæc cōditiones erāt pacis.

Reliqua oratio fuit, ut memores rerum humanarum, & sua fortuna moderarentur. & aliam neurgerent finem Europa imperium, id quoque immensum esse parari singula acquirendo facilius potuisse, quam vniuer/a teneri posse. Quod si Asia quoque partem aliquam abstrahere velint, dummodo non dubijs regionibus finiant. vinci suam temperantiam Romana cupiditate, pacis & concordia causa regem passurum. Ea quæ legato magna ad pacem impetrandam videbantur, parua Romanis visa nam & impensam, qua in bellum facta esset, omnem præstare regem aquum credebant: cuius culpa bellum excitatum esset: & non lontia modo atq; Helodædæci debere præsidia regia: sed sicut Græcia omnino liberata esset, ita q̃ in Asia sint, omnes liberari urbes id aliter fieri non posse, quæ ut cū Taurū montem possessione Asia Antiochem cedat. Legatus pollicetur nihil æqui in concilio impetrare se credebatur: priuatim: sic enim imperatum erat) P. Scipionis tentare animum conatos. Omnium primum filium eius in pretio redditurum regem dixit: deinde ignarus & animi Scipionis & moris Romani, auri pontius ingens isse pollicitus, & nomine tantum regio excepto, societas omnium regni, si per eum pacem impetrasset Ad ea Scipio: Quod Romanos omnino, quæ me ad quem missus es, ignoras, mirus minor: quid te fortis unum eius à quo veni, ignorare cernam. Lyfimarhia tenebunda erat, ne Chersonefsum intrarem: aut ad Hellespontum obfistendum, ne in Asiam transcererem: si pacem tamquam à sollicitis de belli euentu petaturi oratu, concessio in Asiam transitu, & non solū frenu, sed etiam iugo accepto, qua disceptatio ex aquo, quum imperium patiendum sit, relicta est? Ego ex munificetia regia maximum donum alium habebō: alij, Deos precor, ne vana fortuna ageat mea, animus corde non egebit. pro tanto in me munere gratū me esse in se sentiet, si priuatū gratiā pro priuato beneficio disiderabis publicè nec habebō quicquā ab illo, nec dabo, q̃ in præsentia dari possim: fidele consiliū est, abi, rursus meū verbū, tēlle absistat, pacis edissonem nullam recuset. Nihil ea mouerunt regem, totam fore belli aleam ratum, quando perinde ac victo iam sibi leges dicerentur. omissa igitur in præsentia mentione pacis, totā ciuitatē in belli apparatus intendit. Consul omnibus præparatis ad proposita exfessis, quæda, quum ex statiuis mouisset, Dardanū primū, deinde Rheteum, vtraq; ciuitate obuam effusa, venit. inde Ilium procellis, castisq; in campo, qui est subiectus mœnibus, positis, in vibem arcemq; quum ascendisset, sacrificauit Mineræ præfixi atq; ætæ, & llicensibus in omni rerum verborumq; honore ab se oriundos Romanos præferentibus, & Romanis lætis origine sua. inde profecti sextis castris ad caput Cæceranien puenērūt. Eo & Eumenes rex, conatus primo ab Hellespōto reducere classem in hyberna tēleā, aduersis deinde ventis quā aliquot dieb. superare Lecton promontorium non potuisset, ne decesset principis rerum, qua proximū fuit, in castra Romana cum parua manu conuenit. Ex castris Pergamū remissus ad comعات expediendo,

traditio

Ilium imper-
mentis Ro-
manis ex-
ercitibus.

traditro finimento quibus inleerat Cos. in eadem statura redijt. inde plurium dierum præparatis etbanis, consilium erat ire ad hostem priusquam hyems opprimeret. Regia castra circa Thyatira erant: ibi quoniam audisset Antiochus P. Scipionē ægrum Eleā de-larum, legatos qui filium ad eum reducerent, misit, non solum in quo patrio gratum munus, sed corpori quoque salubre gaudium fuit: latiatulque tandē cōplexu filij, *Renuntiate, inquit, gratias regi*

Antiochus
Scipionem
filium ad
patriam re-
missum.

me agere referre gratiā aliā nunc non posse, quam ut iuveneam, ne ante in aciem descendat, quā ut in castra me rediisse audierit. Quamquam sepruaginta millia peditum, plus duodecim millia equitum animos interdum ad spem certaminis faciebāt, motus tamen Antiochus tāti auctoritate viri, in quo ad incertos belli euentus omnis fortunæ posuerat subsidia, recepit se transgressus Phrygium amnem: circaque Magnesium, quæ ad Sipulum est, posuit castra. & ne, si extrahere tempus vellet, munimenta Romani tentarent, fossam sex cubitis altam, duodecim laram quum duxisset, extra duplex vallum fossæ circumdedit, interiore labro murum cum turribus crebris obiecit: unde facile arceti transitu fossæ hostis posset.

xxx. Consul circa Thyatira regem esse ratus, continuis itineribus quin-
viii. to die ad Hircanum campum descendit. inde quū profectum audisset, secutus vestigia citra Phrygium amnem, quatuor millia ab hoste posuit castra. Eo mille ferme equites (maxima pars Gallogræci erant, & Dahæ quidam, aliarumque gentium sagittarij equites intermisisti) tumultuose amne tractato, in stationes imperij secerunt. Primo turbauerūt incōpositos, deinde quum longius certamen fieret, Romanorum ex propinquis castris facili subsidio, crederet numerus, regij fessissimi iam & plures nō sustinentes recipere se conati, circa ripam amnis perinquam flumen ingrederētur, ab instantibus, tergo aliquot interfecti sunt. Biduum deinde silentium fuit, ne utris transgredientibus amnem. tercio post die Romani simul omnes transgressi sunt, & duo millia ferme & quingētos passus ab hoste posuerunt castra. Merantibus & muniendo occupatis tria millia delecta equitum peditumque tegiorum, magno terrore ac tumultu aduenere, aliquanto pauciores in statione erant, & tamē per se nullo à munimento castrorum milite auocato, & primo æquum prælium sustinere, & crescente certamine pepulerunt hostes, ceterum ex his occisis, centum ferme captis. Per quadriduum insequens, instructæ utrinque acies pro vallo sterere. quinto die Romani procellere in medium cāpi. Antiochus nihil promouit signa, ita ut extremi minus mille pedes à valle abesset.

xxx. Consul posteaquam de certari certamen vidit, postero die in cō-
ix. cilium aduocauit, *quid sibi faciendum esset, si Antiochum pugnandi copiam nō faceret. instare hyemem, aut sub pellibus habendos milites fore, aut si conuolare in hyberna vellet, differendum esse in æstatem bel-lum.* Nullum vumquam hostem Romani æque contemplerunt.

PPP 3

concla-

céclamaturn vndiq. est. *dueretur exemplo & vteretur ardore militū,* qui tamquam non pugnandum cum tot millib. hostium, sed par numerus pecorum irruendus esset, per fossas, per vallum castia inuadere parati erant, si in prælium hostis non exiret. Cn. Domitius ad explosandum iter, & qua parte adiri vallū hostium posset, missus, posteaquā omnia cetera tenuit, postero die propius castra admoventi placuit, tertio signa in medium cāpi prolata, & institui acies cetera est. Nec Antiochus vltra tergiversandum ratus, ne & suorum animos maneret deterescendo certamen, & hostiū spem auerit, & ipse copias eduxit: tantum progressus à castris, ut

*Romana
acies ad-
uersus
Antio-
chum.*

domitium appareret, Romana acies vnus prope formæ fuit & hominum & armorum genere. duæ legiones Romanæ, duæ cohortium ac Latini nominis erant: quina milia & quadringenos singulæ habebant. Romani mediani aciem, cornua Latini tenuerunt. hastares in prima signa, deinde principes erant, triarii postremos claudabant. Extra hæc velut iustini acie à parte dextera consul Achæorum cetrans inuictos auxiliares Eumenis tria milia ferme peditum æquata fronte instruxit, vltra eos equitum minustria milia opposuit, ex quibus Eumenis octingenti, reliquos omnis equitatus Romanus erat, extrinsecos Thracis & Cretenses (quingentorum vnq. numerum explebant) statuit. Iequum eorum non videbatur egere talib. auxiliis, quia flumen ab ea parte ripæque diruptæ claudabant, quarum tamen inde ruinæ equitum oppositæ. Hæc summa copiarum erat Romanis: & duo milia mistotum Macedonum, Thiacumque, qui voluntate securi erant, hi præsidio relictæ sunt castris. Scædectum elephantos post tertios in subsidio locauerunt nam præterquam quod multitudinem regiorum elephantorum (erant autem quatuor & quinquaginta) sustinere non videbantur posse, ne par quidē numero Indis affuerit resistunt, siue quia magnitudine (longe n. illi præstant) huius robore animorum vincuntur.

*Regia A-
cies ex va-
riis gen-
tibus.*

Regia acies varia magis multis gentibus, dissimilitudine armorum aut horumque erat. decem & tria milia peditum more Macedonum armati fuere, qui *phalangæ* appellabantur. hæc media acies fuit in fronte in decem partes diuisa, partes eas interpositis binis elephantis distinguebat: à fronte intorsus in duos & triginta ordines armatorum acies parebat. hoc & roboris in regijs copijs erat, & præterea quæ alia specie, tum eminentib. tantum inter armatos elephantis magnum terrorem præbebat. ingentes ipsi erant, addebant speciem frontalia & cristæ & tergo impositæ turres, tumebantque superstantes præteritorem quaterni armati. Ad latera deorum phalangitarum milia, & quingentos equites Gallegæ eorum opposuit. his tria milia equitum fortissimorum (*catalpa* vocantur si appellantur adiunxit. addita his ala mille ferme equitum *agema* eam vocabant. Medi erant leuissimi & celerissimi: gentes nobilissimarum gentium equites. & timent

rineus his grex sedecim elephatorum est oppositus in subsidijs.
 ab eadem parte paululum productio cornu regia cohortis erat. *Argyraspides* à genere armorum appellabantur. Dahæ deinde equites
 sagittarij mille & ducenti cum levis armaturæ triū milium, pari
 ferme numero pars Cerenſes, pars Tialles, duo millia & quingē-
 ti Myſi. ſagittarij adiuncti erant. Extremum cornu claudebant
 quatuor millia miſti Cirtæi funditores, & Elymæi ſagittarij. Ab
 læuo cornu phalangitis adiuncti erant Gallogræci equites mille
 & quingenti, & ſimiliter his armati duo millia Cappadocum ab
 Ariarathæ miſſi tege. inde auxiliares miſti omnium generum duo
 millia & ſepingenti, & tria millia cataphractorum equitum, &
 mille alij equites, regia ala leuioribus tegumentis ſuis equorum-
 que, alio haud diſſimili habitu: Syri plerique erant Phrygijs & Ly-
 dias immiſti, ante hunc equitatū ſalcæ quadrigæ & cameli, quos
 appellant *dromadas*. his inſidebant Arabes ſagittarij: gladios ha-
 bentes tenues, longos quaterna cubita, vt ex tanta altitudine cō-
 tingere hoſtem poſſent. inde alia multitudo parci quæ in dextro
 cornu erat, primi Tarentini, deinde Gallogræcorum equitū duo
 millia & quingenti: inde Ncocretes mille, & eodem armatu Cares
 & Cilices mille & quingenti, & totidem Tialles, & tria millia ce-
 ritiorum: Piſidæ hi erant, & Pamphyli & Lycii, tum Cyrenæorum
 & Elymæorum paria in dextero cornu locatis auxilia, & ſexte-
 ro cornu erat, Seleucum filium & Antipatrum fratris filium in læua
 præpoſuit: media acies tribus permiſſa, Minioni, & Zeuſidi, &
 Philippo magiſtro elephatorum. Nebula maritima creſcente
 die leuata in nubes caliginem dedit, humor inde ab aſtro velut
 perſudit omnia. quæ nihil admodum Romanis, eadē perincom-
 moda regijs erant; nam & obſcuritas lucis in acie modica Roma-
 nis non adimebat in omnes partes conſpectum, & humor toto ſe-
 re graui armatu nihil gladios aut pila hebebat: regijs tam lata ac-
 cie ne ex medio quidam cornua ſua circumſpicere poterant, ne-
 dum extremi inter ſe conſpicerentur: & humor atque fundique,
 & iaculorum amenta emollierat. ſalcæ quoque quadrigæ, quib.
 ſe perturbaturum hoſtium aciem Antiochus cōdiderat, in ſuos
 verſorem verterunt. Armatæ autem in hunc maxime modum e-
 rant: culpidēs circa remonem ab iugo decē cubita extantes, velut
 cornua habebant: quibus quicquid obuium daretur, tranſfige-
 rēt, & in extremis iugis binæ circa eminebant ſalces, altera æqua-
 ta iugo, altera inferior in terram deuexa: illa, vt quicquid ab late-
 re obliſceretur, abſcinderet: hæc vt prolapſos ſubeuntelq; contin-
 geret. itē ab axib. rotarum vtrimq; binæ eodē modo diuerſæ de-
 ſigabantur ſalces. Sic armatas quadrigas, quia ſi in extremo aut in
 medio locatæ foret, p ſuos agēdæ erāt, in prima acie, vt ante dictū
 eſt, locauerat rex. Quod vbi Eumenes vidit, haud ignar⁹ pugnas
 quam

*Falcata
 quadriga.*

quam anceps esset auxilij genus, si quis pauore magis equis intj-
ceret, quam iusta adoriretur pugna. Ceteros sagittarios fundito-
resq; & iaculatores equitum nō conserros, sed q̄ maxime possent
disperfos excurrere iubet, simul omnib; partib; rela ingere et c. Hęc
velut pcella partim vulnerib; missilium vadique coniectorum,
partim clamorib; dissonis ita consternauit equos, vt repente vel-
ut effrenati passim incepto cursu fessētur: quorum imperus & le-
uis armatura, & expediti funditores, & velox Cretensis momen-
to declinabant: & eques insequēdo, tumultum ac pauorem equis
camelisque & ipsis simul consternatis augebat, clamore & ab alia
circumstantium turba multiplici adiecto. Ita medio inter duas ac-
cies campo exiguntur quadrigę; amoroque inani ludibrio, tum
demum ad iustum prælum, signo vtrunque dato, concursus est.
Ceterum vana illa res vetę mox eladis causa fuit. auxilia enim
subsidiaria, quę proxima locata erant, pauore & consternatione
quadrigarum territa, & ipsa in fugam versa, nudantur omnia vsq;
ad cataphractos equites, ad quos quum dissipatis subsidijs petoe-
nisset equitatus Romanus, ne primum quidem impetum pars eo-
rum sustinuerunt: alij fusi sunt, alij propter grauitatem tegumen-
torum armorumque oppressi: totum deinde læuum cornu in-
clinauit, & turbatis auxiliariis, qui inter equitem & quos appel-
lant, *phalangitas* erant: vsq; ad mediā aciem terror peruenit. Ibi si-
mul perturbati ordines & impeditus intercursum suorum vsq; pe-
llegatum hastarū (*sarissai* Macedones vocant) intulere signa Ro-
manę legiones, & pila in perturbatos coniecerunt, ne interpositi
quidē elephanti militem Romanum deterrebant, assuetum iam
ab Afreis bellis, & vitare impetum bellorū, & extrā suerio aut pilis
inessere: aut si propius subire posset: gladio neruos incidere. Iam
mediæ acies fere omnis à fronte prosternata erat, & subsidia circum-
mita à tergo cædebantur: quum in parte alia fugā suorum, & prope-
iam ad ipsa castra clamorem pauentium accipere. namq; Antio-
ch' à dextro cornu, quū ibi sidusia fluminis nulla subsidia cerne-
ret, præter quatuor turmas equitum & eas dum applicant fessis,
ripam nudantes: impetum in eam partē cum auxiliis & cataphra-
cto equitatu facit. nec à fronte tantum instabat, sed circumitro à
flumine cornu, iam ab latere vrgebat, donec fugati equites, pri-
mum, deinde proximi peditum effuso cursu ad castra compulsi
sunt. Præerat castris M. Aemilius tribunus militum, M. Lepidus
huius, qui post annos paucos potifex maximus factus est, is qua su-
p̄a cernebat suorum, cum præsidio omni occurrui: & stare primo,
deinde redire in pugnam iubebat, pauorem & torpenti fugam in-
ter pans. minę exinde erant: in partem suā ceccos rursus mi discip-
pauerunt postremo dar signum suis, vt primos fugierum cædāt: tur-
bam insequentium serio & vulcrib; in hostes redigant. Hic ma-
ior timor innotē vicit, accipiti eosdē metu primo constiterunt,
deinde

*Inferunt
signa Ro-
mana le-
giones in
Antiochi
exerci-
tum.*

*M. Aemi-
lius Ro-
manos su-
gientes re-
tinet.*

deinde & ipsi redierunt in pugnam. & Æmilus cum suo præsidio
(etant autem duo milia virorum fortium) effuse sequenti regia-
erit: restitit: & Attalus Eumenis frater a dextro cornu, à quo læ-
uum hostium primo impetu fugatur fuerat, vt ab sinistro fugam
horum: & tumultum circa castra vidit, in tempore cum ducentis
equis adueit. Antiochus polleatquam & eos, quorum terga
modo viderat, tepentes pugnam, & alià à castris & ex acie af-
fluente turbam conspexit, in fugam vertit equum. Ita viroque
cornu victores Romani per acervos corporum, quos in medio
maxime acie cumulauerant, vbi & robur fortissimorum virorum
& arma grauitare fugam impediunt, petunt ad castra dispen-
da, equites primi omnium Eumenis, deinde & alius equestratus toto
passim campo sequuntur hostem, & postremos, vt quosq; adepti
sunt, cædunt. cæterum fugientibus maior pestis intermixtis qua-
drigis elephantisq; & camelis erat. sua ipsorum turba: quum solu-
tis ordinib; velut cæci super alios alij ruentes, incursu belluarum
obtererentur. In castris quoque ingens & maior prope quam in ac-
cie cædes est edita. nam & primorum fuga in castra maxime incli-
nauit, & huius fiducia multitudinis, qui in præsidio erant petri-
narius pro vallo pugnarunt. retenti in portis valloq; quæ se im-
petu ipso capturos crediderat Romani, polleatquam tandem per-
liverunt, ab ira grauiorem ediderunt cædem. Ad quinquaginta

*Antiochus
in fugam
vertitur.*

IIII milia pedum cæsa ea die dicuntur: equorum quatuor milia. mil-
le & quadringenti capri, & quindecim cum rectorib; elephantum.
Romanorum aliquot vulnerati sunt. ceciderunt oð plus ccc. pe-
dites, quatuor & viginti equites, & de Eumenis ex ceteris quinq;
& viginti. Er illo quidē die victores direptis hostium castris cum
magna præda in sua reuertuntur. postero die spoliabant cætorum
corpora, & captiuos contrahebant. legati ab Thyaira & à Ma-
gnesia ad Syphilum ad dedendas vrbes veniunt. Antiochus cum
paucis fugiens, in ipso itinere plurib; congregatebatur se, modica
manu armatorum media ferme nocte Sardis concessit: inde quū
audisset Seleucum filium & quosdam amicorum Apameam præ-
gressos, & ipse quarta vigilia eum coniuge ac filia petit Apameā,
Zenoni tradita custodia vrbs. Tymone Lydiæ præposito. quibus
spectis cōsensu oppidanorum & militum qui in arce erant, legati
ad consulem missi sunt. Sub idem fere tempus & ab Tallibus & à
Magneia, quæ super Mæandrum est, & ab Epheso legati ad deden-
das vrbes venerunt. Reliquerat Ephesum Polyxenidas audita pu-
gna, & classe vsq; ad Patara Lyciæ peruectus, metu stationis Rho-
diarum nauium, quæ ad Megistum erat, in terrā egressus, cū pau-
cis itinere pedestri Syriam petit. Aliæ ciuitates in fidem consulis
ditionemq; populi Romani sese tradebant. Satis iam consul
erat: eo & P. Scipio ab Elæa, cum primum pati laborē vix potuit,
IIII venit. Sub idem fere tempus caduceat ab Antiocho pet P. Sci-

*Interse-
dorum
numeri.*

*Asia cimi-
tates se
tradunt.*

pionem à consule petiit, impetravitque, ut oratores mistera liceret regi, paucos post dies Zeuxis, qui præfeci? Lydie fuerat & Antipater fratris filius, venerunt. hi prius Eumene convento, quem propter vetera cerramina aversum maxime à pace credebant esse, & placatione eo & sua & regis spe inueto, tum P. Scipionem, & per eum Cæsulem adierunt: præbitorque iis perentibus. frequenti cōsilio ad mādāta edenda. Non tam quid ipsi dicamus, habemus, inquit Zeuxis,

*Antiochi
legatorum
ad Scipio-
nes oratio.*

quā ut à vobis quæramus Romani, quo piaculo expiatis errorum regis, pacem veniamque, impetrare à victoribus possumus. Maximo jamper animo victu regibus, populi quoque, ignovisti, quando id maiore & placatione animi decet vos facere in hac victoria qua vos dominos orbis terrarum fecit: positu iam aduersus omnes mortales certaminibus, haud secus quam Deus consulere & parcere vos generi humano oportet. Iam anrequam legati venirent, decretum erat, quid responderetur. respondere Atticanum placuit. is in hunc modum locutus fertur: Romani ex in qua in Deum immortalium potestate eratis, ea habemus, qua Dij dederunt: animos qui nostra mentes sunt, eos de in omni fortuna gessimus, gerimusque: neque eos secunda res extulorunt, nec aduersa minuerunt. eius rei, ut alios omittā, Annibalem vestrum vobis darem testem, nisi vos ipsos daret

*Pacis cum
Antiocho
conditio-
nes.*

possem. Posteaquam Hellespontum traiecitimus, priusquam castraregia, priusquam aciem videremus, quum communis Maris, & incertus belli: eveniret esset, de pace vobis agentibus. quae pares paribus forebantur conditiones, eas de nunc victores victis ferimus. Europa abstinere, Asiaque omnia, qua cum Taurum mons est, decedite, pro in pensis deinde in bellum factis

** Oronas.
600000.
Valabatur
autem Eu-*

* quindecim millia talentum Euboicorum dabitur: quingenta praesentia, duo millia & quingenta, quum Senatus populi quoque, Romanus pacem cōpauerint, * millia deinde talentum per XII. annos, Eumenes quoque, reliqua

** Cor.*

* cccc talenta. & quod frumenti reliquum ex eo, quod patri dabitur bīciū tal. est, placeat. Hae quum pepigerimus, saluos vos ut & certo habeamus, & 4000. de-
* Cor.
600000.
240000.

est quidē aliquod pigmū, si obsides virginis vestro arbitraei dabitur: Sed nusquam sacu loquebit nobis, ibi pacem esse populo Romano, ubi Annibal erit, eum ante omnia deposcimus. Thracem quoque, Aetolum, concitatum Aetolici belli, qui & illorum fiduciam vos, & vestra illos in nos armavit, deditur, & cum eo Mnasiemachum Acarnanum, & Chalcidenes Philo-
nem & Eubulidam. In deteriore sua fortuna pacem faciet rex, quia ferius facit, quā scire potuit, si nunc moratus fuisset, scias, regum maiestatem difficultus ab summo fastigio ad medium detrabi, quam ad medium ad ima precipitari. Cum his mandatis ab rege missi erant legati, ut omnem pacis conditionem acciperent. itaque Romam mita legatos placuit. Consul in hyberna exercitum Magnificū ad Mazandrum & Tralles Ephesumque diuisit. Ephesum ad Cōs paucos post dies obsides ab rege adducti sunt: & legati, qui Romam irent, venerunt. Eumenes quoque eodem tempore profectus est Romam, quo legati regis securae eos sunt legationes omnium Asiae populorum. Dum tunc haec in Asia geruntur, duo fere sub idem tempus cum triumpho spe pro-

spe proconsules de provincijs Romam redierunt, Q. Minucius ex
Ligurib. M. Acilius ex Ætolia. Auditis utriusq; rebus gestis, Mi-
nucio negatus triumphus, Acilio magno consensu decretus: itq;
triumphaas de rege Antiocho & Ætolis urbem est inuectus. Pra-
tata sunt in triumpho signa militaria cccxxx. & argenti infestis
lira millia pondo; signati tetradiachmum Atticūm cxxi. millia;
cistophorūm cxxlviii. vasa argentea cælara multa, magnique
ponderis tulit & suppellectilem regiam argenteam, ac vestem ma-
gnificam: coronas aureas, dona sociatum ciuitatum xlv. spolia co-
mms generis, captiuos nobiles, Ætolos, & regios duces sex & tri-
ginta duxit. Damocritus Ætoliolum dux paucos ante dies quum
e carcere nocte effugisset, in ripa Tiberis consecutus custodibus,
priusquā comprehenderetur, gladio se transfixit. milites tantum,
qui sequerentur eum, deseruerunt: alioqui magnificus & specta-
culi, & fama rerum triumphus fuit. Huius triumphi minuit læti-
tiā nouitius ex Hispania tristis aduersa pugna in Vasconiam ductu. L.
Emilius propretor apud oppidum Lyconem cum Lusitanis, sex milia de
exercitu Romano cecidisse: ceteros paucos intra vallum compulsi: agre-
sibus de se dedisse. Quod modū fugientium magnū itineris, in agrum pa-
entium reducos. Hæc ex Hispania nuntiata. Ex Gallia legatos Plac-
etiorū, & Cremonensiu L. Aurunculeū Prætor in senatum intro-
ducit, ijs querentib. inopiā colonorum, alijs belli casib. alijs mor-
bo absumptis, quosdā tēdio accolarū Gallorū reliquisse colonias:
decreuit senat⁹, uti G. Lalius eū, ul. si es videretur, sex milia famili-
arum cōscriberet, quæ in eam coloniam dividerentur, & ut L. Aurunculeum
Prætor triuimros crearet ad eos colonos deducendos. Creati M. Attilius
Sciranius, L. Valerius P. F. Flaccus, L. Valerius C. F. Tappus. Haud
ita multo post quum iā consulariū comitiorū appeteret tempus,
C. Lælius consul ex Gallia Romam redijt, is non solum ex facto
absente se Senatusconsulto in supplementum Cremonæ & Plac-
etiz colonos scripsit, sed ut noua colonia duæ in agrum, qui Boiorum
fuisse, deducerentur & retulij, & cauctore eo patres centurionū. Eo-
dem tempore L. Emiliij Prætoris literæ allatæ de nauali pugna ad
Myonnesi facta, & L. Scipionē Consulē exercitū in Asia ratiocul-
se. Victorię navalis ergo in vnum diem supplicatio decreta est in
alterum diem, quod exercitus Romanus tum primum in Asia po-
suisset castra, ut erat prospera & lata euenerat: vicenis maiorib. ho-
stijs in singulas supplicationes sacrificare Cōsul est iuss⁹. Inde cō-
sularia cemitia magna cōtentione habitæ, L. Emilius Lepidus pe-
tebat, aduersa fama hominum, q. prouinciam diuiciliam petendi cau-
sa, non cōsulto senatu ut libi iā tacere liceret, reliquisset, petebant
eum eo M. Fuluius Nobilior, Cn. Manlius Volsco, M. Valerius Mes-
sala. Fuluius cōsul vnus crebatur. quū ceteri cēturias nō expleset:
isq; postero die Cn. Miltiū, Lepidū detectū (nā Messala tacuit) col-
legā dixit. Prætores eundē facti, duo Q. Fabij, Labeo & Pictor,
(flamen

Acilij de
Antiocho
& Ætoli
triumph⁹.
* Cec.
3000.
* Cor.
45200.
* Cor.
19840.

In Hispania
infestis
ciuit pu-
gnatum.

llv.
it

Consula-
ria con-
stita.

*Valerius
Antias de
bello A-
stano.*

*Ætolorū
legati ser-
monis in-
solentia.*

*Provin-
ciarum
consula-
rium for-
tius.*

(flamen Quirinalis eo anno inauguratus fuerat) M. Sempronius Tuditanus, Sp. Postumius Albius, L. Plautius Hypseus, L. Babi-
Diues, M. Fulvius Nobilior, & Cn. Manlius Volfone Coss. Vale-
rius Antias auctor est, rumorem celebrē Romae fuisse, & penes certo
habitu, recipiendi Scipionis adoleſcenti eam, a Coss. L. Scipionem, & Cn.
eo P. Africanum in colloquium evocatos regis, & ipsos compulſos esse,
& ducib. capti confestim ad castra Romanorum exercitum ductum, &que
expugnata, & deleta: omnes copias Romanorum esse: ob hac Ætolos ius-
tulisse animos, & abnuisse imperata facere, principesq. eorū in Macedo-
niam & in Dardano: & in Thraciam ad conducenda mercede auxilia
perfectos: hac qui nuntiarent Romam, A. Terentium Varrorem, & M.
Claudium Lepidum ab A. Cernelio pprati: re ex Ætolia missos esse. Sub-
texit deinde fabulæ huic, legatos Ætolos in senatu inter cetera
hoc quoq; interrogatos esse: unde audissent imperatores Romanos in
Asia captos ab Antiocho rege, & exercitum deletū esse? Ætolos respon-
disse, ab suo legato se, qui cum eis fuisset, certior factū. Romani
huius quia neminem alium auctorem habeo, neque affirmata res
mea opinione sit, nec pro vana prætermisſa, Ætoli legati in sena-
tum introducti, quum & causa eos sua & fortuna hortaretur, ut
constitendo seu suæ culpæ, seu errori veniam peterent supplices:
orſi à beneficijs in populum Romanum, & prope exprobrantes
virtutem suam in Philippi bello, & offenderunt aures insolentia
sermonis: & eo, vetera & oblitterata repetendo, rem adduxerunt,
ut haud paulo plurius malefactorum gentis, quam beneficiorū
memoria subiret animos patrum: & quibus milesitordia opus e-
rat, itam & odium irritarent. Interrogati ab vno senatore, pæmi-
serene arbitrium de se populo Romano? deinde ab altero, habiturus
eosdē, quos populus Romanus socios & hostes esset? nihil ad ea respon-
dentes, egredi templo iussi sunt. Conclamatum deinde prope ab
vniuerso senatu est, totos adhuc Antiochi Ætolos esse, & ex variata
spe pendere animos eorum, itaq. bellum cum haud dubiis hostibus geren-
dum, perdomandosque feroces animos esse. Etiam illa res accendit,
quod eo ipso tempore, quo pacem ab Romanis petebant, Dolop-
piæ atq; Athamanix bellum infestebant. Senatus consultum in M.
Aciliū sententiam, qui Antiochum Ætolorūq. devicerat, factum
est, ut Ætolis eo die inderentur proficisci ab urbe, & intra quinquem di-
emum diem Italia excedere. A. Terentius Varro ad custodiendum
iter eorū missus: denuntiaturq; si qua deinde legatio ex Ætolia, nisi
permissu imperatoris, qui eā provinciam obtineret, & cum legato Roma-
no venisset Romam, pro hostibus omnes iururos. Ita dimissi Ætoli. De
provincijs deinde consules retulerunt: sortiri eos Ætoliam & A-
siam placuit, qui Asiam sortitus esset, exercitus ei quem L. Scipio
haberet, est decretus, & in eius supplementum quatuor milia pedi-
tum Romanorum, ducenti equites, & sociorum ac Latini nomi-
nis octo milia peditum & quadringenti equites: his copijs ut bel-

lum cum Antiocho gereret. Alteri Consuli exercitus, qui erat in Ætolia, est decretus, & ut in supplementū scriberet permissum, civium sociorumque eundem numerum quem collega: naues quoque idē Consul quæ priore anno paratæ erant, ornare iussus, ac ducere secum: nec cum Ætolis solum bellum gerere, sed etiā in Cephalleniam insulam transire: Mandatum eidem, *sive commodum Reipublicæ facere possit, ut ad comitia Romam rediret.* nam præterquam quod magistratus annui subrogandi essent, censores quoque placere creati, si qua res eum teneret, senarum certiorē faceret se ad comitiorum tēpus occurrere non posse. Ætolia M. Fulvio, Asia Cn. Manlio sorte evenit. Prætores deinde sortiti sunt, Sp. Postumius Albinus urbem, & inter peregrinos, M. Sempronius Tuditanus Siciliam, Q. Fabius Pictor statim Quirinalis Sardiniam, Q. Fabius Labeo classem, L. Plautius Hypseus Hispaniam citeriorem, L. Bæbius Dives Hispaniam ulteriorem. Siciliæ legio una, & clas- *Exercitū dūto.*
 sis, quæ in eā provinciā erat, decreta. & ut duas decimas flumēri novus Prætor impetaret Siculis, earum alteram in Asiam, alteram in Ætoliam mitteret. Idem ab Sardis exigi, atque ad eisdem exercitus id frumentum, ad quos Siculum, deportari iussus. L. Bæbio supplementum in Hispaniam dari mille Romani pedites, equites quinquaginta, & sex milia peditū Latini nominis, & ducētī equestres. Plautio Hypseo in Hispaniam citeriorem mille Romani dari sunt pedites, duo milia sociū Latini nominis, & ducenti equites. cum his supplementis, ut singulas legiones duæ Hispaniæ haberent. Prioris anni magistratibus, C. Lælio cum suo exercitu prorogatum id annū impetium est. prorogarum & P. Luntio prætorii in Etruria cum eo exercitu qui in provinciā esset, & M. Tuccio prætori in Brutijs & Apulia. Priusquā in provinciās Præ- *Inter Liciores iteatur, certamen inter.* P. Licinium pontificem maximū fuit, *niūm* & Q. Fabium Picto- *Pictorem* rem Flaminem Quirinalē, quale patrum me- *certamen.* moria inter L. Merellum & Postumium Albinū fuerat. Consulē illum cum C. Lutatio collega in Siciliam ad classem proficiscentem, ad sacra tetinuerat Metellus Pontifex Maximus: prætorem hunc, ne in Sardiniam proficisceretur, P. Licinius tenuit & in senatu & ad populum magnis conentionib. certatum est: & imperia inhibita vltro citroque: pignora capta, & multæ dictæ, & tribuni appellari, & prouocare ad populum est. religio ad postremum vicit, & dicto audiens esse flamen pontifici iussus & multæ ex iussu populi remissæ. Ita provinciæ eieptæ, prætorē magistratu abdicare se conantem, patres auctoritate sua deteruerunt: & ut ius inter peregrinos diceret, decreuerunt. Delectib. deinde intra paucos dies (neque enim multi milites legendi erant) perfectis, consules prætoresque in provincias proficiscuntur. Fama deinde de reb. in Asia gestis temere vulgata sine auctore: & post dies paucos quantū certi, literæque imperatoris Romam allatæ, quæ oī tantum

primatū ex socijs vestris, alios præter modum extollatis: sed aciem quæ aduersus vos arma tulerint, in maiore statu sit, q̃ socij & amici vestri. Quod ad me attinet, in alijs rebus, cõfissus intra fuisse intū mei cui libet videri malim, quàm nimis pertinaciter in obtinendo eo tendisse. in certamine autē amicitia vestra, beneuolentia erga vos honoris quæ à vobis habebitur, minimè a quo animo videri possum. Hæc ego maximā habedicitatē à patre accepi, qui primus omnium Asiam Graciamq̃ incolentium in amicitiam vestrā venit, æmque perpetua & cõstanti fide ad extremum finē vitæ perduxit: nec animū dumtaxat vobis bonum ac fidelē præstitit, sed omnib. interfuit bellū, quæ in Gracia gessistis, terre stiribus inualibusq̃: omni genere cõmentum erat, ut nemo sociorū vestrorū a quari vlla parte posset, vos adiuuit. postremo quū Bactos ad societatem vestrā hortaretur, in ipsa cõciue intermortuus, haud multo post exspirauit. Huius ego vestigia ingressus, voluntati quidem & studio in colendum vobis adhecere: etenim inextinguibilia hæc erāt: nihil potui: rebus ipsi meritisq̃ & impensis officiorum ut superare possem, fortuna, etæpora. Antiochus, & bellū in Asia gessū præbuerunt materiam. Rex Asia & pars Europa Antiochus, filia suam in matrimonium mihi dedit: restituebat extēpore ciuitates, quæ desecratæ à nobis: siē magnam in posterum amplificandi regni faciebat, si secum aduersus vos bellū gessissem. Nō gloriabor eo, quod nō in vos deliquerim, illa potius, quæ vniuersis, mea domus nostra vobiscū amicitia digna sunt, referam. terre stirib. natiualibusq̃, copijs, ut nemo vestrorū sociorum meo equiparare posset, imperatores vestros adiuui, commearum terra marisq̃, suspeditam: natiualib. præliis, quæ multis locis facta sunt, omnib. affui: nec labori meo, nec periculo: v. quā peperci, quod miserrimū est in bello, obsidione passus sum, Pergami inclusus cum discrimine vltimo simul vitæ regnq̃, liberatus deinde obsidione, cū alia parte Antiochus, alia Seleucus circa arcē regni mei castra haberent, relicto rebus meis tota classe ad Hellespontū L. Scipioni Cōsulū vestro occurrei, ut cum in traiciendo occoreis adiuuarem. Postquam in Asiam exercitus vester est transgressus, nūquam à Cōsulū abscissi: nemo miles Romanus magis assiduus in castris vestris fuit, quā ego, fratreq̃, mei, nulla expeditio, nullum equestre prælium sine me factum est. in acie itis socii: eam partem sum intatus, in qua me Cōsulū esse voluit. Nō sum hoc dicturus Patres conscripti, qui hoc bello meritis erga vos mecum comparari potest, ego nulli omnium neq̃, populorum, neq̃, regū, quos in magno honore habetis, non ausim me cõparare. Asia anissa hostis vobis ante quam socius fuit: nec incolūmi regno cū auxiliū suū, sed exortu, expulsi, missi omnib. copijs, cum turma equitū in castra confugit vestra, tamen eum, quia in Africa aduersus Syphacē & Carthaginenses fideliter atq̃, impigrè vobiscū stetit, non in patriam solum regnū restituit, sed adiecta pulcherrima parte Syphacis regni, præpotētem inter Africa reges fecit. Quo tamdignatur nos pramio atq̃, honore digni apud vos sumus, qui nunquā hostes, semper socij fuimus? pater, ego, fraterq̃, mei non in Asia morati, sed etiam preuinculab domo in Pado-

ponne;

ditione vestra sit cupere potestis: pro dignitate & gloria apud omne genus humanum, quod vestrum nomē imperiumq; iuxta ac Deo: immortales iam pridē intueri, pugnaſtis. quæ parare & quærere arduum fuit, nescio an tueri difficilius sit. genti vetustissima nobilissimaque, vel fama rerum gestarum, vel omni cōmendatione humanitatis doctrinarumque, tuendam ab seruitio regio libertatem suscepisti. hoc patrociniū recepta infidē & cluſelam vestram vniuersa gentiū perpetuum vobis præſtare decet. Non quæ in solo modo antiquo sunt, Græciæ magis urbes sunt, quam coloniæ earum, illinc quondā profecta in Asiā nec terra mutata mutauit genus aut mores. certare pio certamine cuiuslibet bonæ artis ac virtutis ausi sumus cū parentibus quaq; ciuitatib; & conditoribus suis. Adſiſtis Græciæ, adſiſtis Asiæ urbes plerique, niſi quod longius à vobis abſumus, nulla vincimur alia re. Maſſilienſes, quos, ſi natura inſita velis ingenio terra vinci poſſet, iam pridem efferreſcent tot indomita circumſuſa gentes, in eo honore, in ea merito dignitate audimus apud vos eſſe, ac ſi mediū vmbilicum Græciæ incolerent, nō enim ſonum modo lingua, veſtitiūq; & habitū, ſed ante omnia mores & leges & ingenium ſincerum integritūq; à contagione accolarum ſeruauerunt. Terminus eſt nunc imperij veſtri motus Taurini. quicquid intra eum cardinem eſt, nihil longinquum vobis videri debet, quo arma veſtra peruenierunt, eodē ius hinc proſectū perueniat. Barbari, quibus pro legibus ſemper dominorū imperia fuerūt, quo gaudent, reges habeant: Græci ſuam fortunā, veſtros animos gerunt. domeſtici quondā viribus etiam imperium amplectebantur. nunc imperium vbi eſt, ibi ut ſit perpetuum, optant: libertatem veſtri tueri armis ſatiū habent, quoniā ſuis non poſſunt. At enim quadam ciuitates cum Antiocho ſenſerunt, & alia prius cum Philippo: & cum Pyrrho Tarentini, ne alioſ populos enumerem, Carthago libera cum ſuis legibus eſt. huic veſtro exemplo quantum debebat, videte Patres conſcripſi, induces in animū negare Eumēni cupiditati, quod iuſtiſſima ira veſtra negaſti. Rhodij & in hoc & in omnibus bellis, quæ in illa ora geſſiſti, quam forti fideliquē opera vos adiuuerimus, veſtro iudicio relinquimus. nunc in pace id conſilij aſſerimus, quod ſi cōprobacrit, magnificētis vos victoria vos eſſe, quā viſſe, omnes exiſtimaturi ſint. Aptæ magnitudini Romanæ Antiochi oratio viſa eſt. Poſt Rhodios Antiochi legati vocati ſunt. Ii vulgati potentij veniam more, errorum ſaſſi regis, obteſtati ſunt Patres ſenatum conſcripſi, ut ſua potius clementia, quā regis culpa, qui ſatiū ſuperq; præſentiarum uenerat, memores cōſulerent: poſtremo pacem datam à L. Scipione imperatore, quibus legib; dediſſet, confirmarent auctoritate ſua. Et ſenatus eam pacem ſeruandam cenſuit, & paucos poſt dies populus iuſſit. ſœdus in Capitolio cum Antipatro principe legationis, & eodem fratris filio regis Antiochi eſtictum. Audite deinde & aliæ legiones ex Asia ſunt, quibus omnibus datum eſt reſponſum, decē legatos more minorum ſenatum miſſurum ad res Asia diſceptandas, cōponendaq; ſummam tamen hanc fore, ut cis Taurinum montem quæ intra regni Antiochi fines fuiſſent Eumēni attribuerentur. præ

ter Lyciam Cariamque vsq; ad Meandrum amnē: ea ciuitatis Rhodi-
 rum essent, cetera ciuitates Asia, quæ Attali stipendiarias fuissent, eadem
 Eumeni vectigal penderet: quæ vectigales Antiochi fuissent, ea libera at-
 que immunes essent. Decem legatos hos decieciuerunt, Q. Minu-
 tium Rufum, L. Fucium Purpureonem, Q. Minutium Theimum,
 Ap. Claudium Neionem, Cn. Cornelium Merulam, M. Iunium
 Arutum, L. Auiunculcium, L. Æmilium Paulum, P. Cornelium
 Lentulum, P. Ælium Tuberonem his, quæ præsentis disceptationis
 essent, libera mandata: de summa rerum senatus constitu-
 it: Lycæoniam omnem & Phrygiam utramque & Mysiam, regias sy-
 uas, & Lydia Ioniaque, extra ea oppida quæ libera fuissent, quo die cum
 rege Antiocho pugnatum est, & nominatim Magnesium nil Syrium, &
 Cariam, quæ Hydrela appellatur, agrumque Hydrelæarum ad Phry-
 gam vergentem, & castella vicique ad Meandrum amnē, & oppida ni-
 si quæ libera ante bellum fuissent: Telmessum item nominatim, & castra
 Telmessum, præter agrum qui Ptolemæi Telmessii fuisset: hæc omnia,
 quæ supra scripta sunt, regi Eumeni iussa dari. Rhodis Lycia data, extra
 eundem Telmessum, & castra Telmessum, & agrum qui Ptolemæi Tel-
 messii fuisset: hæc & ab Eumene & ab Rhodijs excepta. Eaque quoq; his pari
 data Caria, quæ propior Rhodum insulam trans Meandrum amnē est,
 oppida, vici, castella, agri, qui ad Pisidiam vergunt: nisi quæ eorum oppida
 in libertate fuissent, pridiequam cum Antiocho rege in Asia pugnatum
 est. Pro his quum gratias egissent Rhodii, de Solis vrbē, quæ in
 Cilicia est, egerunt. Argis & illos, sicut sese, orinndos esse, ab ea germa-
 nitate fraternam sibi cum iis caritatē esse, petere hoc extraordinarium
 munus, & eam ciuitatem ex seruitute regia eximerent. Vocati sunt re-
 gis Antiochi legari, actumq; cum iis est: nec quicquam impetra-
 tum, testante fœdera Antipatro: aduersus quæ ab Rhodijs non
 Solos, sed Ciliciam peti, & iuga Tauri transcendendi. Reuocatis in
 senatum Rhodijs, quū quantopere tenderet legatus regius, expo-
 suissent patres, adicerūt: si vtiq; eā rē ad ciuitatis suæ dignitatē per-
 tinere censerent Rhody, senatū omni modo expugnaturū perueniunt leg-
 atorū. Tum vero impensius, quā ante, Rhodii gratias egerunt,
 cessurūq; se potius arrogantia. Antipatri, quam causam turbanda pacē
 præbituros, dixerunt. ita nihil de Solis mutatum est. Per eos dies,
 quibus hæc gesta sunt, legari Massiliensium nuntiauerunt. L. Re-
 binum Prætorē in provinciam Hispaniā proficiscentem, ab Ligurib; or-
 cumuentū, magnā parte comitum casa, vulneratum ipsū cum paucis se-
 ne iuniorib; Massiliā perussisse, & intra triduum exspirasse. Senatus ea
 re audita decreuit, vti P. Iunius Brutus, qui propior in Etruria
 esset, provincia exercituq; traditus vbi eui videretur ex legatis, ip-
 se in vltiorē Hispaniā proficisceretur, eaq; ei provincia esset.
 Hoc Senatusconsultū, literæq; à Sp. Postumio Prætorē in Etru-
 riam missæ sunt. profectusq; in Hispaniā est P. Iunius propior.
 in qua provincia prius aliquanto, quā successores venisset, L. Æm-
 lius

Senatus-
 consultum
 de summa
 rerum A-
 sia.

Ligures
 Rabium
 Pr. circū-
 ueniunt.

lius Paulus, qui postea regē Persæ magna gloria vicit, quum prius *L. Emi-*
 anno haud sperere rem gestisset: tumulario exercitu collecto, *line Pau-*
 signis collatis eum Lusitanis pugnavit. fusi fugatique sunt hostes. *lus Lusita-*
 castra decem & octo millia armatorum, tria millia ccc. capti, & ca- *nos fugas.*
 stra expugnata. Huius victoriæ fama tranquilliores in Hispania
 res fecit. Eodem anno ante diem tertium Calendas Ianuarias, Bo-
 noniam Latinam coloniam ex Senatusconsulto L. Valerius Flac-
 cus, M. Attilius Serranus, L. Valerius Tappus triumviri deduxer-
 unt. tria millia hominum sunt deducta, equitib. septuagena: iu-
 gera, ceteris colonis quinquagena sunt data. ager captus de Gal-
 lis Bonis fuerat. Galli Tuscos expulerant. Eodem anno censuram
 multi & clari viri petierunt. q̄ res tanquā in se partū magni certa-
 minis causam haberet, aliā contentione multo maiorē excitavit, *sua can-*
 perebāt T. Quintius Flamininus, P. Cornelius Cn. F. Scipio. *Inter Cen-*
 Valerius Flaccus, M. Porcius Cato, M. Claudius Marcellus, M. A- *certamen.*
 cilius Glabrio, qui Antiochū ad Thermopylas Ætolosq; devic-
 rat. in hunc maxime, q̄ multa congiaria habuerat, quib. magnam
 partē hominum obligarat, fauorē populi se inclinabat. Id quō ægre
 parceretur tot nobiles, novū sibi hominem tantū p̄ferri, P. Sem-
 pronius Gracch^{us}, & C. Sempronius Rutilus Tribuni plebis ei diē
 dixerunt, quod pecunia regia prædæq; aliquantū capta in Antiochi ca-
 stris, neq; in triumpho tulisset, neq; in arariū detulisset. Vatia testimo-
 nia legatorum tribunorumq; militum erant. M. Cato ante alios
 testes conspiciebatur: cuius auctoritatem perpetuo renore viræ
 partam, toga candida eleuabat. is testis, *qua vasa aurea atq; argen-*
 tea captis castris inter alia prædam regiam vidisset, ea se in triumpho ne-
 gabat vidisse. postremo in huius maxime inuidiam desistere se peti-
 tione Glabrio dixit. quando quod taciti indignarentur nobiles homines,
 112 *id aquē novus cōpetitor inestimabili perinurio incesceret.* * centum mil-
 lium multa itrogata erat. bis de ea re certatum est. tertio, quum
 de petitione destitisset, eus, nec populus de multa suffragiū fer-
 re voluit, & tribuni eo negotio destiterunt. Censores T. Quinti^{us}
 Flamininus, M. Claudius Marcellus creati. Per eosdē Emilio L. Emi-
 Regillo, qui classe præfectum Antiochi regis devicerat, extra vr-
 bem in æde Apollinis quum seotatus datus esset, auditis iebus ge-
 stis eius, quantis cum classibus hostium dimicasset, quorū inde na-
 phas.
 ues decessisset aut cepisset, magno consensu patrum triumphus
 navalis est decretus. Triumphavit Calendis Februariis. in eo triū-
 pho vnde quinquaginta coronæ autē & trāslatæ sunt, pecunia ne-
 quaquam tanta pro specie regū triumphi: * tetradrachma Attica
 xxxv. millia dcc. cistophorum cxxi. millia ccc. Supplicatio. 1380.
 nec deinde fuerunt ex Senatusconsulto, quod L. Emilius Paulus
 in Hispania prospere rem gestisset. Haud ita multo post L. Scipio
 ad urbem venit. qui ne cognominē fracti cederet, Asiaticum se
 appellari voluit. & in senatu, & in concione de rebus ab se gestis
 discessit

QQQ a

discessit

dissetuit. Erant qui fama id maius bellum, quam difficultate rei fuisse interpretarentur. *uno memorabile prælio debellatum, gloriamq; eius victoria deservatam ad Thermopylas esse.* Ceterum veie æstima-
ti, *Ætolicum magis ad Thermopylas bellum quam regium fuit, quoniam enim parte virum suarum ibi dimicavit Antiochus; in Asia totius Asia steterunt vires, ab ultimis orientis omnium gentium contractis auxilijs.* Meiro ergo & Diis immortalibus, quævis maximus porceat, habitus est honos, quod ingentem victoriam facilem etiam fecis-
sent, & imperatori triumphus est decretus. Triumphavit mense intercalario pridie Calendas Martias, qui triumphus spectaculo oculorum maior, quam Africani fratris eius fuit, recordatione rerum, & æstimatione periculi certaminisq;, non magis compa-
randus, quam si imperatorem imperatori, aut Antiochum ducem Annibali conferres. Tulit in triumpho signa militaria cccxxv: oppidorū simulacra cxxxiv: eburneos dētes mille cccxv: aureas coronas cccxxiv: * argenti pondo cxxxvii millia & cccxx: * tetradrachmū Atticorum cccxiv millia. cistophorum cccxxv: millia, & lxx. * omnes aureos Philippeos cxxl. millia; vasorum argenteorum (omnia cælata erant) * mille pondo, & cccxxv: aurorum * mille pondo xxiv. & duces regii præfecti, & præparati duo & xxx. ante currum ducti. Militibus * quiniuceni denarii dati, duplex centurioni: triplex equiti. & stipendium militaris, & frumentum duplex post triumphum datū. prælio in Asia factō duplex dederat. Triumphavit anno fere, posteaquam consulatus abiit. Eodem fere tempore & Cn. Manlius Cos. in Asiam, & Q. Fabius Labeo Prætor ad elassem venit. Ceterum Consuli non de-
erat eum Gallis belli materia, mare pacatum erat, devictio Antio-
cho cogitanti itaq; Fabio, cui rei potissimum insisteret, nec ocio-
sam provinciam habuisse videri posset; optimum visum est, in Cretam insulam traicere. Cydoniatæ bellum adversus Gortynios Gnōsiosque gerebant, & captivorum Romanorum, argi-
talici generis magnus numerus in servitute esse per totam insulā dicebatur. Classe ab Epheso profectus, quum primum Cretæ lit-
tus attingit, nuncios circa civitates misit, ut armis absisterent, capti-
vosque in suis quaque urbibus agrisque conquestos reducerent, & legatos mitterent ad se, cum quibus de rebus ad Cretenses pariter Romanosque pertinentibus ageret. Nihil magno opere ea Cretenses moverunt. cap-
tivos, præter Gortynios, nulli reddiderunt. Valerius Antias ad quatuor millia captivorum, quia belli minas timuerunt, ex tota insula reddita scripsit: eamque causam Fabio, quum rem nullam aliam gessisset, navalis triumphus impetrandi ab senatu fuisse, à Creta Ephesum Fabius rediit: inde tribus navibus in Thraciæ or-
tam missis, & ab Ano & Maronia præsidia Antio-
chi deduci iussit, ut in libertate ex ci-
vitates essent.

L. Scipio-
nis Asiati-
ci trium-
phi.

* Coron.

1174200.

* Coron.

89600.

Coronat.

26485.

* Coron.

420000.

* Coron.

14240.

* Coron.

114688.

* Cor. 2.

cum di-
midio.

EPITOME LIBRI XXXVIII.

MARCUS Fulvius consul in Epiro Ambracienfes obfessos, per deditionem accepit: Cephaleum subegit: Ætolis perdomitis pacem dedit. Cn. Manlius consul collega eius Gallogracos, Tholistobogios, Tectosagos, & Trocos, qui Brenno duce in Asiam transierant, quum soli intra Taurum montem non parerent, vicit. Eorum origo, & quando ea loca qua tenent, occupaverint, referuntur. Exemplum quoq; virtutis & pudicitia in foemina traditur, qua cum regis Gallogracorum uxor fuisset, capta, ceciturnionem qui ei vim intulerat, occidit. Lustrum à censoribus conditum est. censa sunt civium capita CCLVIII. milia, & CCCXXVIII. Cum Ariarathes rege Cappadocia amicitia inacta est. Cn. Manlius, contradicentibus decem legatis, ex quorum consilio factum cum Antiocho conscripserat, de Gallogracis, acta pro se causa in senatu, triumphavit. Scipio Africanus, die ei dicta, ut quidam aiunt, à Q. Petilio tribuno plebis, ut quidam à Natio, quod praeda ex Antiocho capta ararium fraudasset: postquam is dies venit, evocatus in rostra: Hac die, inquit, Quirites Carthaginem vici: & prosequente populo, Capitolium ascendit: inde, ne amplius tribuniciis iniurijs vexaretur, in voluntarium exilium Liternum concessit, incertum ibi, an Roma defunctus. nam eius monumentum utroque fuit. Scipio Asiaticus frater Africani, eodem peculatus crimine accusatus, damnatusque, cum in vincula & carcerem duceretur: Tib. Sempronius Gracchus, trib. pleb. qui antea Scipionibus inimicus erat, intercessit: & ob id beneficium Africani filium duxit. Cum prator quaestores in bona eius publice posulenda misisset, non modo in ijs nullum vestigium pecuniae regia apparuit, sed nequaquam tantum redactum, quanta summa erat damnata, collatam à cognatis & amicis innumerabilem pecuniam accipere noluit: quia necessaria ei erant ad cultum, redempta.

DUM in Asia bellum geritur, ne in Ætolia quidem quietæ res Athamaniae fuerant, principio à gente Athamanum otio. Athamania ea nia sub tempestate, pulso Aminandro, sub praefectis Philippi regio tenebatur praesidio: qui superbo atq; inmodico imperio desiderium Philippi Aminandri fecerant. Exulanti cum Aminandro in Ætolia literis tenetur. suorum, indicantium statum Athamaniae, spes recuperandi regni facta est: remissiq; nuncii ab eo ad principes Argitheam, (id enim caput Athamaniae erat) si popularium animos satis perfectos haberet, impetrato ab Ætolis auxilio in Athamaniam se venturum cum delictis Aetolorum, quod concilium esset gentis, & Nicandro pratore. Quos ubi ad omnia paratos esse vidit, certiores subinde facit, quo die cum exercitu Athamaniam ingressurus esset. Quatuor primo fuere coniurati aduersus Macedonum praesidium. hi senos sibi adiutores ad rem gerendam assumpserunt. deinde paucitate parvi fieri, quæ celantæ rei quam agendæ aptior erat, parem priori numerum adiecerunt. ita duo & quinquaginta facti, quadrisariam se diuiserunt:

QQQ 3

patis

pari vna Heracleam, altera Tetraphylam petiit, ubi custodia regni pecunia esse solita erat, tertia Theudoitiam, quarta Argitheam, ita iniet omnes convenit, ut primo quiesci, & deinde ad privatam rem agendam transissent, in foro obversarentur: die certa mulierum ducum omnem conuocant ad praesidia Macedonum arcibus expellenda. Vbi ea dies aduenit, & Annandet cum mille Aetolis in finibus erat: ex conspecto quatuor in illis locis praesidia Macedonum expulsi, licet a quo in illas vires passim, unilix, ut vindicarent se ab omni, & in unitione Philippi, & restituerent in patrum ac-

At. cedones gementem, & in unitione Philippi, & restituerent in patrum ac-
expulsi, & in unitione Philippi, & restituerent in patrum ac-
tor Atha-
m. ma.
 Unde quae Macedones expelluntur. Theium, & peditibus a Zenone praefecto praesidi interceptis, & aetoli regni occupata, paucos dies obducentibus testitur: deinde in quoque tantum Aminandio est, & omnis Athamania in potestate erat, praeter Athenaeum castellum, finibus Macedoniz subiectum. Philippus audita defectione Athamaniae, cum sex milibus armatorum profectus ingenti celeritate Gomphos petere nititur: reliqua parte exercitus (neque enim ad tanta itinera sufficerent) cum duobus milibus Athenaeum, quod vnum a praesidio suo retentum fuerat, peruenit. inde proximis tentatis, quum facile aminandus esset cetera hostilia esse, Gomphos regressus, omnibus copiis simul in Athamania rediit. Zenonem inde cum mille peditibus praemissum Ethiopiam occupare iubet, opportune Argitheae inuincem, quae ubi teneri à suis locum vidit, ipse citra templum Ioui sacrum posuit castra: ibi vnum diem sedula tempestare tentans, postero die ducere ad Argitheam intendit. Euntibus exemplo apparuerunt Athamaniae, in tumulos imminentes ad quorum conspectum constiterat prima signa, totoque agmine pauci & trepidario erat: & pro se quisque, quidnam futurum esset, cogitare, si in vallibus subiectas turpibus agmen foret dimissum. Haec tumultuatio regem cupientem, si se sequeretur, cunctim euadere angustias, evocare penitus, & eadem qua venerat via, se forte coegit signa. Athamaniae primo ex intervallo quieti sequebantur. posteaquam Aetoli se coniunxerunt, hostes ab tergo agmini instarent, reliquerunt. ipsi à lateribus secum fuderunt. quidam per notos calles biemore via praegressi, transius infedete: tantumque tumultus Macedonibus est innotuit, ut fugae magis esset, quam itineris ordinati modo, multis armis visisque teliculis, flumen trare cetum. His suis sequebatur. inde tuto Macedones Gomphos, & a Gomphis in Macedoniam redierunt. Athamaniae Aetoli quoque Ethiopiam, & Zenonem ac mille Macedonas opprimendos, undique concurrerunt. Macedones parum loco fieri, ab Ethiopia in alio rem disruptioemque undique tumulum concessere. quo pluribus locis

adit

aditu inuento, expulere eos Athamanes dispersosque & per inui-
as atque ignotas tupes iter fugæ non expedientes, partim cepe-
runt, partim interfecerunt. multi pauore in derupta præcipiti,
perpauci cum Zeuone ad regem euaserunt. postero die per indu-
cias sepeliendi cætos potestas facta est. Aminander recuperato
regno legatos Romam ad senatum, & ad Scipiones in Asiam,
Ephesi post magnum cum Antiocho prælium morantes, misit.
Pacem petebat, excusabatque se, *quod per Ætolos recuperasset pa-*
ternum regnum. Philippum inculabat Ætoli ex Athamania in Am-
philochos profecti sunt, & maioris patris voluntate in ius dictio-
nemque totam redegeiunt gentem. Amphilochia recepta (nam
fuerat quondam Ætolorum) eadem spe in Aperantiam transcen-
derunt. ea quoque magna ex parte siue certamine in deditionem
venit. Dolopes nunquam Ætolorum fuerant: Philippi erant. hi
primum ad arma concutierunt: ceterum posteaquam Amphilo-
chos cum Ætolis esse, fugamque ex Athamania Philippi, & cæ-
dæ præsidii eius accipere, & ipsi a Philippo ad Ætolos delinunt.
Quibus circumiectis gentibus iam undique se à Macedonibus
tutos credentibus esse Ætolis, fama afflatur, *Antiochum in Asia*
uictum ab Romanis. nec ita multo post legati ab Roma rediere, huc
spe pacis: Fulvumque Consulem nunciantes iam cum exercitu
traiectisse. His terrenti, prius ab Rhodo & Athenis legationibus
excitis, ut per auctoritatem ciuitatum earum suæ preces nuper
repudiare faciliorem aditum ad senatum haberent: principes
gentis ad tentandum ultimam spem Romam miserunt, nihilne
bellum haberent, priusquam pene in conspectu hostis erat,
præmeditati. Iam M. Fulvius Apolloniam exercitu traiecto,
cum Epirotarum principibus consultabat, unde bellum incipe-
ret. Epirotis Ambraciam placebat aggredi: quæ tum contribuerat
se Ætolis siue adituendam eam uenirent Ætoli, apertos circa cæpos ad
dimicandum esse: siue detrectarent curiam, oppugnationē fore huius
difficile, nam & copiam in propinqua materia ad aggere exituandos, & Fulvius
cetera opera esse: & Aruthoni nautigabile amnem opportunum ad com-
portanda quæ usui sint, præter ipsam mania fluere: & astatem aptam rei
17 *ueneranda adesse.* His persuaserunt, ut per Epirum duceret. Con-
sul ad Ambraciā aduenienti, negotii operis oppugnationē uisus est, pugnat.

Ambracia tumulo aspero subiecta, Perianthem incolæ vocant,
vrbis qua murus vergit in campum & flumē, occiderent: aīx, quæ
posita in tumulo est, orientem spectat, amnis Arethon ex Acarna-
nia fluens cadit in sinum maris, ab nomine propinquæ vrbis Am-
bracium appellatur. præterquam quod hinc amnis munit,
hinc tumuli, muro quoque firmo sepra erat, parente in circui-
tu paulo amplius tria millia passuum. Fulvius bina à campo castra
modico inter se distantia intervallo, vnum castellum loco edito

contra arcem obiecit. ea omnia vallo ac fossa ita iungere parat, ne exiis inclusis ab vrbe, neue aditus foris ad auxilia intromittenda esset. Ad famam oppugnationis Ambraciæ Stratum iam edito Nirandri Prætoris conuenerant Ætoli. inde primo copiis omnibus ad prohibendam obsidionem venire in animo fuerat. deinde posteaquam urbem iam magna ex parte operibus separam viderunt, Epirotarum trans flumen loco plano castra posita esse: diuidere copias placuit. cum mille expeditis Eupolemus Ambraciam profectus, per nondum commissa inter se munimenta urbem intrauit. Nicandro cum cetera manu primo Epirotarum castra nocte aggredi consilium fuerat; haud facili ab Romanis auxilio, quia flumen intererat. deinde periculosum incœptum ratus, ne qua lentirent Romani, & regressus inde in tutum conuerset, deteritus ab hoc consilio ad depopulandam Acarnaniam inter conuertit. Consul iam munimentis, quibus sepienda vrbs erat, iam operibus, quæ adiuuere muris parabat, perfectis quinque simul locis mœnia est aggressus: tria paribus intervalis facilitate aditu à campo aduersus Pyrrheum, quod vocant, admouit: vnum è regione Æsculapii, vnum aduersus arcem, arctibus muros quatiebat; asseribus falcatis detegebat pinnas. Oppidan os primo & ad speciem, & ad ictus mœnium cum terribili sonitu editos, pavor ac trepidatio cepit. deinde vt præter spem stare muros viderunt: collectis rursus animis, in atietes tollenonibus libramenta plumbi aut saxorum, stipitesve robustos incutiebant, falces achoris ferreis iniectis in interiore partem muri trahentes asserem perfringebant: ad hoc eruptionibus & nocturnis in custodias operum, & diurnis in stationes vltro terrorem inferebant. In hoc statu res ad Ambraciam quum essent, iam Ætoli à populatione Acarnaniæ Stratum redierant. inde Nicander Prætor spem nactus soluendæ incepto forti obsidionis, Nicodamum quendam cum Ætolis quingentis Ambraciam intromittit. noctem certam, tempusque etiam noctis constituit. quo & illi ab vrbe opera hostium, quæ aduersus Pyrrheum erant, aggredere-tur, & ipse ad castra Romana terrorem faceret: posse rursus anticipi tumultu, nocte augente pararem, immorali sem rem geri: Ex Nicodamus intempesta nocte, quum alias custodias secessisset, per alias impetu constanti erupisset, superaro brachio in urbem penetrat, animique aliquantum ad omnia audenda & spei obsidinis adiecit: & simul constituta nox venit, ex composito repente opera est aggressus. Id incœptum conatu, quam effectu grauius fuit, quia nulla ab exteriori parte vis admota est: seu metu detentio prætoris Ætolorum, seu quia potius visum est Amphilocho opem ferre nuper receptis, quos Perseus Philippi filius missus ad Dolopiam Amphilochoque recipiendos, summa vi oppugnabat. Tribus locis, sicut autè dictum est, ad Pyrrheum opera

Romani

Ætoli popu-
lauerunt
Acarnaniam.

Perseus
Dolopes
Amphilo-
choque
oppugnat.

Romana erant. quæ omnia simul, sed nec apparatu, nec vi simili
 Ætoli aggressi sunt. alii cum ardentibus facibus. alii stipulam pi-
 cemq; & malleolos ferentes, tota collucente flammis acie, adue-
 nere: multos primo impetu custodes oppellerunt. deinde postea-
 quam clamor tumultusq; in castra est perlatus, datumque à con-
 sule signum, arma caplunt, & omnibus portis ad opem ferendam
 effunduntur. vno in loco ferro iniquè gesta res est. à duobus initio
 incepto, quum tentassent magis quàm inissent certamen, Ætoli ab-
 cesserunt. atrox pugna in vnum inclinauerat locum. ibi diuersis
 partibus duo duces Eupolemus & Nicodamus pugnantes horta-
 bantur, & propè certa fouebant spe, iam *Nicandrum ex composito*
affore. & terga hostium inuasurū. Hæc res aliquamdiu animos pu-
 gnantium sustinuit. ceterum posteaquam nullum ex composito
 signū à suis accipiebant, & crescere numerum hostium cernebāt,
 destituti segnis instare: postremò re omilla, iā vix tuto recepti,
 fugientes in urbē compelluntur, parte operum incensa, & plurib.
 aliquanto, quàm ipsi ceciderāt, interfectis. quod si ex composito
 acta res fuisset, haud dubium erat expugnari vna vtrique parte o-
 pera cum magna cæde hostium potuisse. Ambracienses, quique
 intus erant Ætoli, nō ab eius solum noctis incepto recessere, sed
 in reliquum quoq; tempus, velut proditi à suis, segnitores ad peri-
 cula erant. iam nemo eruptionibus, vt ante, in stationes hostiū,
 VII sed dispositi p muros & tuites ex tuto pugnabāt. Perseus vbi ad-
 esse Ætolos audiuit, omilla obsidione urbis, quàm oppugnabat,
 depopulatus tantum agros, Amphilochia excessit, atque in Macedo-
 niam rediit. Et Ætolos inde auocauit populatio maritima: ore.
 Plenarius Illyriorum rex cum sexaginta lembis Corinthiū sinum *Pleuratus*
 inuectus, adiunctis Achæorum, quæ Patris erant, nauib. mariti-
 ma Ætoliz vastabat. aduersus quos mille Ætoli missi, quacumq; *maritima*
Ætolia se classis citumegeat, per littorum anfractus breuiorib. lemitis *populatur.*
 occurrebant. Et Romani ad Ambraciam plurib. locis quatiendo
 atretibus muros, aliquantum urbis nudauerant: nec tamen pene-
 trare in urbem poterant. nam & pari celeritate nouis pro diruto
 muris obiciebatur, & armati iuvis superstantes instar munimē-
 ti erant. Itaq; quum aperta vi parū procederet res, Cōsul cunicu-
 lū occultū, vineis antè contacto loco, agere instituit. & aliquam-
 diu, quum dies noctesq; in opere essent, non solum sub terra fodi-
 entes, sed egerentes etiam humū, scelerē hostem. cumulus re-
 pentē terræ emiciens, index operis oppidanis fuit. panidq; ne iam
 subrutis muris facta in urbem via esset, fossam intra murum è re-
 gione eius operis, quod vineis contactum erat, ducere instituerunt.
 cuius vbi ad tantam altitudinē, quantæ esse solum in sinu: cuni-
 culi poterat, petuenerunt, silēcio factō pluribus locis aure admo-
 ta, sonitum fodientium captabant, quem vbi acceperant, aperit
 rectam in cuniculū viam, nec fuit magni operis. momento enim
 ad inane,

QQQ

ad inane, suspensio fulcuis ab hostibus muro perueniunt ibi cō-
missis operibus, quum ē fossa in cuniculū pateret iter, primō ipsis
ferramentis, quibus in opere vti erant: deinde ceteris armati etiam
subeunt occulta sub terra ediderunt pugio. legior deinde
ea facta est, intersepiens cuniculum, ubi vellent, nunc ciliis
prætentis, nunc foribus raptim obiectis. Nona etiam haud magni
operis aduersus eos, qui in cuniculo erant, excogitata res est. do-
lium a fundo perussum, qua fistula modica inseri posset, & fistula
ferream operculumq; dolii ferreum, & ipsum plurib. locis perso-
rarum fecerūt. hoc tenet pluma completum dolium ore in cuni-
culum visio posuerunt: super operculi foramina prælongæ hastæ,
quas hastas vocant, ad summovendos hostes eminebant, scintil-
lam leuē ignis inditam plumæ, folle fabrilis ad caput fistulæ im-
posuērunt, haudo accēderunt. inde non solum magna vis fumi, sed et
ceterior etiam fœdo quodam nidore ex adusta pluma quō totū cuni-
culum complectet, vix durare quisquam intus poterat. Quomodo
hoc statueret ad Ambraciam esset legatus ab Ætolis Phaneas & Da-
moreles cum libetis mandatis decretogentis ad Cos. veniunt.
nam Prætor eorum cum alia parte Ambraciam oppugnavit cetæ-
ter, alia insectam oram nauibus hostium esse, alia Amphilochoi
Dolopiam; à Mædonibus vastari: nec Ætolos simul ad tria di-
uersa bella occurrentes sufficere: conuocato concilio, Ætolos
principes, quid agendum esset, consuluit. Omnium eo sententiæ de-
currierunt, ut pax, si posset, aquis si minus, tolerandis conditionib. pete-
retur. Antiochi fiducia bellum susceptum, Antiocho terra marique
operato, & propē extra orbē terra ultra iuga Tauri exalto, quam spem ista
sustinenti bellis Phaneas & Damoreles, quod ē re Ætolorum, et in tali
casu sibi quæ sua esse censerent, agerent, quod enim sibi consilium aut cuius
rei electionē à fortuna relictam? Cum his mandatis legati missi, or-
re Cōsulē, ut parceret urbi, miseretur geri quidda sciria, nolle decere
iniuriā, miseris ceruicē coacta insanire nō plus mali meritis Ætolos Anti-
ochi bello, quam boni ante, quem aduersus Philippū bellatum sit, fuisse.
nec tum large gratiam relaxam sibi, nec nunc immodicē poenam iniungi
debere. Ad ea cōsul respondit: Magis sapē, quā verē unquā Ætolos
pacem patere, imitentur Antiochum in petenda pace, quem in bellum
traxissent: non pauci urbibus eum, de quarum libertate certatum sit.
sed omni Asia cis Taurum montē, opimo regno excessisse. Ætolos, nūq;
inermes, de pace agentes non audieturum se, arma illis prius, æquoque
mnes tradendos esse, deinde * mille talentum argenti populo Romano dan-
dum: cuius summa diuidiūm parsens numeretur: si pacē habere vellent.
ad ea aduēturū etiam in fœdus esset, et eosdem, quos populus Romanus
amicos atq; hostes habeant. Aduersus quæ legati, & quia grania-
rant, & quia suorum animos in domiros ac immutabiles nouerāt,
nullo reddito responso, domum regressi sunt: ut etiam atq; etiā
quid agendum esset, re integra prætorem & principes consulere.

Clamare

* Coron.
600000.

Ætoli de
pace mit-
tunt.

Clamore & iurgio excepti, *quid rem traherent qualemcumq; pacem
referre iussit* quum redirent Ambraciâ, Acarnanû infidijs prope viâ
positis, quibuscum bellum erat, circumuentis, Tyrtheû custodie-
di deducuntur. Hæc mora iniecta est paci. Quum iam Athenien-
sium Rhodiorumq; legati, qui ad deprecandum p'his venerant,
apud Consulem essent: Aminander quoq; Athamanum rex fide
accepta venerat in castra Romana, magis p' Ambraciâ, vbi maio-
rem partem temporis exulauerat, quam pro Ætolis sollicitus per
hos certior factus consul de casu legatoû, adduci eos â Tyrtheo
iussit, quorum post aduentum agi cœptum est de pace. Aminan-
der, quod sui maxime operis erat, impigre agebat, vt Ambracien-
ses compelleret ad deditionem. id quum p colloquia principum
succedens muris parum p'ficeret: postremo consulis petmissu in-
gressus urbem, partim consilio, partim precib. euicit, *vt permitte-
rent se Romanis.* Et Ætolis C. Valerius Leuini filius, qui cum ea
gente primum amicitiam pepigerat, consulis frater, matre geni-
trix eadem, egregie adiuit. Ambracienles prius pacti, *vt Ætolorû
auxiliaries sine fraude emitterent, aperuerunt portas. dein vt * quin-
genta Euboica darent talenta, ex quib. cc. presentia, ccc. per annos ex 200000.
persomib. aquis: captiuos persequatq; redderent Romanis. urbem ne quâ Est a. Eu-
formula sui iuris facerent, qua post id tempus, quo T. Quinctius tra-
cesib. bucum ta-
fers in Graciam, aut uicapt a ab Romanis esset, aut voluntate in amicitiam
uenisset. Cephalenia insula vt extraneus fœderis esset. Hæc quam
quæ spe ipsorum aliquanto leuiora erant: petentibus Ætolis, vt
ad concilium referrens, petmissum est. Parua disceptatio de urbib.
renouit, quæ quû sui iuris aliquândo fuissent, auelli velut â corpore
suo ægre partiebantur. ad vnum tamen omnes accipi pacem iusse-
runt. Ambracienles coronâ aureâ Consuli * centum & quinquaginta
quib. ornatio Ambraciâ, quia regia ibi Pyrrhi fuerat, quam ceteræ
regionis eius vrbes erant, sublata omnia, auctaq; nihil pig-
tæ terea tactum, violatum. Profectus ab Ambraciâ Consul in me-
diterranea Ætoliz, ad Argos Amphilochem (xii. millia ab Am-
braciâ abest) castra posuit. eo randem legati Ætoli mirante Con-
sule q' motarentur, venerunt. Inde posteaquam approbasse pacem
concilium Ætolorum accepit, iussis proficisci Romam ad leuatum,
permissoque, vt & Athenienses & Rhodi deprecatores ierent, da-
co qui simul eum iis proficisceretur, C. Valerio fratre, ipse Ce-
phaleniam traiecit. Præoccupatas aures animosq; principum Ro-
mæ criminibus Philippi inuenerunt, qui per legatos, p' literas Do-
lone, Amphilochoq; & Athamaniam creptas sibi querens, *presens
sua, postremo uti filium Perseæ ex Amphilocho pulsum, & uicciat le-
natum ab audiendis precibus eorum. Rhodi tamen & Athenien-
ses cum silentio audiri sunt. Athenienis legatus Leon, Ictia h
lius, eloquentia etiam dicitur mouisse, qui vulgata similitudine, eloquentia.**

Pax data
Ætoliis.

mari tranquillo, quod venis concitaretur, aequiparando multitudinem
Ætolorum, usus, quum in fide Romana sociatus mansisset, in ista genis
tranquillitate quiescere eos aiebat. posteaquam stare ab Asia Thoon & Di-
carchus, ab Europa Menetas & Damocritus coepissent: tum illam tem-
pestatem coartant, quæ ad Antiochum eos, sicut in scopulum, insulsi-
ssent. Diu iactati Ætoli, tandem ut cõditiones pacis convenirent, effo-
cerunt, fuerunt autem hæc: Imperium maiestatemq; P. R. gens Ætolo-
rum conservato sine dolo malo. ne quem exercitum, qui adversus sociis
amicosq; eorum ducitur, per fines suos transire sinio: neve ulla ope iu-
ro, hostes eoslem habeto, quos P. R. armaq; in eos ferro, bellum pariter ge-
ro, perfugas, fugitivos captivosq; reddito Romanis sociisq; præterquam
si qui capti, quum domos redissent, utrum capti sunt: aut si qui eo tempo-
re ex ijs capti sunt, qui dum hostes erant Romanis, quum inter præsidia
Romana Ætoli essent, aliorum qui comparebunt, intra dies centum Cor-
cyrorum magistratib; sine dolo malo tradantur, qui non comparebunt,
quando quisq; eorum primum invenit fuerit, redatur, obfides quadra-
ginta arbitratu Cos. Rom. dati: ne minores xlii. annorum, neu maiores
xli. obfides ne esto prætor, præfectus, quisq; scriba publicus: neu quis, qui
ante obfides fuerit apud Rom. Cephaleia extra pacis leges esto. De pecu-
niæ lumina, quam penderent, pecunionibusque eius nihil ex eoq;
cum Cos. convenerat, mutatum, pro argento si aurum dare mal-
lent, darent, convenit: dum pro argenteis decem aureus unus va-
leret. Quæ urbes, qui agri, qui homines Ætolorum in ius aliquando fuerit:
qui eorum L. Quintio, Cn. Domitio Coss. postea eos Coss. aut armis
subacti, aut voluntate in ditionem P. R. venerunt, ne quem eorum Æto-
li receperit velint. Omnia cum urbe agrisq; Atarnanum sunt. His le-
gibus factus idem cum Ætolis est. Eadem non ætate solum, sed
et iisdem prope diebus, quibus hæc a M. Fulvio consule in Æto-
lia gesta sunt: Cos aliter Cn. Manius in Gallogrecia bellum pessi-
git, nunc ordiri pergam. Vere primo Ephesum consul venit accep-
tisq; copis a L. Scipione, & exercitu lustrato, concionem apud
milites habuit, qua, collaudata virtute eorum, quod cum Antiocho v-
no prælio debellassent: adhortatus eos ad novum cum Gallis suscipiendum
bellum, qui & auxilijs Antiochum iussissent: & adeo indomitæ haberent
ingenia, ut nequaquam Antiochus emotus viri ardua Tauri montu es-
set, nisi frangerentur operi Gallorum: de le quoq; pauca, nec falsa, nec
immodica adiecit. Læti cum frequenti assensu Cos. audierunt,
partem virum Antiochi fuisse Gallos credente: rege superato, nullum
monumentum in solis per se Gallorum copis fore. Eumene hæud tem-
pore abesse (Romæ tunc erat) credere consul, goarum locorum
hominumq; & cuius interesset frangi Gallorum opes. Attalû igitur
fratrem eius accersit a Pergamo, horitatusq; ad capeffendum se-
cum bellum, pollicentem suam suumq; operam, domum ad cõ-
parandum copias dimittit. Paucos post dies profecto ab Ephelo
Cos. ad Magnesium occurrit, Attalus cum mille pedibus, equi-
tibus

Cn. Man-
lius in
Gallogre-
cia bellum
gessit.

14

ribus cc. Athenæo fratre iulso cum ceteris copiis subsequi : com-
 mēdata ijs custodia Pergami, quos fratri regnoq; fidos credebat.
 Consul collaudato iuvene, cum omnib. copijs ad Mæandrum p-
 gressus, castra posuit. quia vado superari amnis nō poterat; & cō-
 xiii trahendæ naues erant ad exercitū trajiciendum. Transgressi Mæ-
 andrum, ad Hieran comen peruenērunt. sanum ibi augustum A-
 pollinis, & oraculum: sortes versib. haud inconditis dare vates di-
 cuntur. hic alteris castris ad Harpasum flumen ventū est, quo le-
 gattab Alabandis venerunt, vt castellum quod ab ipsis nuper de-
 scisset, aut auctoritate aut armis cogeret iura antiqua pati. Eodē
 & Athenæus Eumenis & Attali frater cum Crerēs Leuso, & Cor-
 rago Macedone venit. mille pedites mistarū gentium, & trecen-
 tos equites secum adduxerunt. Consul tribuno militum misso cū
 modica manu, castellum vi receptum Alabandenſib. reddit. ipse
 nihil via digressus, ad Antiochiam super Mæandrum amnem po-
 suit castra. Huius amnis fontes Celænis oriuntur. Celænx vrbs
 caput quondā Phrygiæ fuit. migratū inde haud procul veteribus
 Celænis: nouēq; vrbi Apameæ nomen inditum ab Apamea soro-
 re Seleuctregis. Et Marſyas amnis haud procul à Mæandri fon-
 tib. oriens, in Mæandrum cadit fama; ita tener: Celænis Mar-
 ſyam cum Apolline tibiaturum cātu certasse. Mæander ex arce sum-
 ma Celænarum ortus, media vrbe decutens per Gatas primum,
 deinde Ionas, in sinum maris editur, q inter Pricnem & Milctum
 est. Ad Antiochum in castra consulis Seleucus Antiochi filius ex
 fœdere iſto cum Scipione ad frumentū exercitui dandum venit.
 parua disceptatio de Attali auxiliariis. orta est: quod Romano tā-
 tum militi pactum Antiochum: vt daretur frumentum Seleucus
 dicebat. discussa ea quoque est constantia consulis, qui misso tri-
 buno edixit, *ne Romani milites acciperent, priusquam Attali auxilia*
accepissent. inde ad Gordiutrichos quos vocant, proceſſum est, ex
 eo loco ad Tabas tertiis castris peruentū. In finib. Pisidarum poſi-
 ta est vrbs, in ea parte quæ vergit ad Pamphylium mare. integris
 virib. regionis eius, feroces ad bellandum habebat viros. Tum
 quoq; equites, in agmen Romanum eruptione facta, haud modice
 primo impetu turbauere. deinde vt apparuit, nec numero se
 nec virtute parces esse, in vrhem cōpulsi, veniam extorris petebant,
 dedere vrhem parati. * v. & xx talenta argenti, & x. millia medimni
 * Cor. 15000.
 xiv ad Chaum amnem puenit: inde profecti Erizam vrhem, primo
 impetu ceperunt. Ad Thabnſion castellum imminens flumini In-
 ventum est, cui fecerat nonien Indus ab elephanto deiectus.
 Haud procul à Cibra aberant. nec legatio vlla à Moagete tyran-
 no ciuitatis eius, homine ad omnia infido atq; importuno, venie-
 bat. ad terendum eius animum C. Heluium cum quatuor mil-
 libus peditum & quingentis equitibus consul præmittit. Huic
 Cibra.
 agminis

* *Ciron.*
9000.

agmini iam fines ingredientem legati occurrerunt, nuntiantes, paratum esse tyrannū imperata facere. orabant ut pacatus fines intraret. *cohiberetq; à populatione agri militem.* & in coronam auream * xv. talenta afferbant, Helnius integros à populatione agros servaturum pollicitus, ite ad consulem legatos iussit quibus eadem referentibus, consul: *Neg. Romani, inquit, bona voluntati vultum signum erga nos tyranni habemus: & ipsum talem esse inter omnes constet, ut de pœna eius magis quàm de amicitia nobis cogitandum sit.* Perturbati hac voce legati, nihil aliud petere, quanti ut coronam acciperet: veniendiq; ad eum potestatem tyranno. & copiam loquendi ac purgandi se, faceret. Permissu consulis postero die in castra tyrannus venit, vestitus comitatusq; vix ad priuati modice locupletis habitum. & oratio fuit summissa & infracta extenuantis opes suas, vrbiumq; suę ditionis egestatem querentis. Erant autem sub ro, præter Cibyræ, Syleū, & quæ Alimne appellatur. exhibu, ut se suosq; spoliaret, * quinq; & viginti talenta se confecturum, prope ut diffidens pollicebatur. Enimvero, inquit consul, *ferri iam ludificatio ista non potest, parum est, non erubuisse absentem, cum per legatos frustraretur nos, nisi presens quodq; in eadem impudentia persisteret?*

* *Coron.*
15000.

quinq; & viginti talenta tyrannidem suam exhauriens? * quingenta ergo talia nisi triduo numeras, populationem in agris, obsidionem in vrbe expecta. Hac denunciatione contentitus; perficere tamen inopinatæ simulatione inopiaz, & paulatim illiberali adiectione, quos per cauillationem, nunc precibus & simulatis lacrimis, ad * centum talenta est perductus. adiecta decem millia medimnū firmentri. Hæc omnia intra sex dies acta. A Cibyræ per agros Sindo-

* *Coron.*
300000.

siū exercitus ductus, transgressusque Calauræm amnem, posuit castra. postero die est præter Caralitin paludem agmen ductū, ad Mandropum manserunt. inde progredientibus ad Lagon proximam urbem, metu incolæ fugerunt. vacuum hominibus, & refectum rerum omnium copia oppidum diripuerunt. inde ab Lysis fluminis fonte postero die ad Cobularum amnem progressi. Termessenses eo tempore Hyriensium arcem vrbe capta oppugnabant: inclusi quum alia spes auxilij nulla esset, legatos ad consulem orantes opem miserunt. cum coniugibus ac liberis in arce inclusis, si mortem indies aut ferro aut fame patiendam expectare. Vultu consuli causa in Pamphylia diuerrendi oblata est. adueniens obsidione Hyrienses exemit. Termesso pacem dedit, quinquaginta talentis argenti acceptis: item Alpendijs, ceterisq; Pamphyliaz populis Ex Pamphylia rediens ad flumen Taurum primo die, postero ad Xylien (quam vocatur) comen posuit castra. profectus inde continentibus iunctibus, ad Cormasam urbem peruenit. Datis proxima vrbs erat, eâ meto incolarum delectâ, plenam omnium rerum copia inuenit. Progredienti præter paludes, legati ab Ly-

* *Coron.*
6000.

sinos dedentes ciuitatem venerunt. Inde in agrum Sagalasium, vberem

vberem fertilemque omni genere frugum, venum est. Colūr Pisida.
 fidæ, longè optimi bello regionis eius, quæ ea res animos facit: tū
 agri fecunditas & multitudo hominum, & situs inter paucas mu-
 nitæ vbis. Consul, quia nulla legatio ad fines præsto fuerat, præda-
 tum in agros militum demum tracta pertinacia est, vt ferri agtq;
 res suas viderunt. legatis missis pacti * quinquaginta talentis, & * Coron.
 viginti millibus medimnū tritici, & viginti hordei, pacem im-
 petrauerunt. Progressus inde ad Obrimæ fontes, ad vicum quem
 Aporidos comen vocant, posuit castra. Eo Seleucus ab Apamea
 postero die venit. Ægros inde & inutilia impedimenta ad Apa-
 meam dimissit, ducibus itinere à Seleuco acceptis, profectus
 eo die in Metropolitani campum, postero die Diniæ Phrygiæ
 processit. inde Sinnada venit: meru omnib. circa oppidis delectis.
 quorum iam præda graue agmen trahens, vix quinque milliū die
 toto itinere profecto, ad Beudos, quod vetus appellant, peruenit.
 ad Anaburam inde, & altero die ad Alandri fontes, tertio ad Ab-
 basum posuit castra. ibi plures dies stariua habuit: quia peruenit
 erat ad Tolistoboiorū fines. Hi Galli, magna hominum vis, seu
 inopia agri, seu prædæ spe, nullam gentem per quas iruri essent,
 pacem armis rati, Brenno duce in Dardanos peruenierunt. ibi sedi-
 tio orta, & ad viginti millia hominum cū Lomporio ac Lutario
 regulis, secessione facta à Brenno, in Thraciam iter auerterunt.
 vbi cum resistentibus pugnando, pacem petentibus stipendium
 imponendo, Byzantiū quum peruenissent; aliquamdiu orā Pro-
 ponridis vestigalem habendo, regionis eius vrbes obtinuerunt.
 Capido inde eos in Asiam transeundi. *audientes ex propinquo quædam*
uerti in terram eius esset, cepit, & Lyfimachia fraude capta, Cherfon-
 nesq; omni armis possessa, ad Mellepontum descenderunt. ibi
 verò exiguo diuisis freto cernentibus Asiam, multò magis animi
 ad transiendum accensi, nunciosq; ad Antipatrum præfectum
 eius oræ de transitu mittebant, quæ res quum lentius spe ipsorū
 traheretur, alia rursus noua inter regulos orta seditio est. Lompo-
 rius terrò, vnde venerat, cum maiore parte hominum repetit By-
 zantium: Lutatius Macedonibus per speciem legationis ab Anti-
 patro ad speculandū missis, duas reclas naues, & tres lembos adi-
 mit. his alios atque alios dies noctesq; transuehendo, intra pau-
 cos dies omnes copias traiecit. Haud ita multò post Lomnoius,
 adiuuante Nicomede Bithyniæ rege, à Byzantio transmisit, coe-
 unt deinde in vñ rursus Galli, & auxilia Nicomedi dant aduer-
 sus Zybœam, partem tenentem Bithyniæ, gerenti bellum. atq; eo-
 rum maximè opera deuictus Zybœa est Bithyniaq; omnis in di-
 cionem Nicomedis concessit. Profecti ex Bithymia in Asiam pro-
 cesserunt. non plus ex viginti millib. hominum quàm decem ar-
 mata erant, tamen tantum terrore omnibus, quæ eis Taurum in-
 colunt, gentibus iniecerunt, vt quas adissent, quasq; non adissent,
 pariter

EVI

Galligra-
corum ori-
go.

patiter vltimę propinquis imperio paterent. Postremo quum tres
essent gentes, Tolistoboi, Troemi, Teſtoſagi: in tres patres, qu-
cuiq; populorum suorum veſtigialis Asia eſſet, diuiſerunt. Troe-
mis Helleſponti ora data: Tolistoboi Æolida atq; Ioniam, Te-
ſtoſagi mediterranea Asię ſortiti ſunt. & ſtipendium tota cis
Taurum Asia exigebant. ſedem autem ipſi circa Halyn flumen
ceperunt, tantuſq; terror eorum nominis erat, multitudinem etiam
magna ſobole aucta, vt Syrię quoq; ad poſtremum reges ſtipen-
dium dare non abnuentent. Primus Aſiam incolentium abouit
Attalus, pater regis Eumenis, audaciq; incepto præter omnium
opinionem affuit fortuna: & ſignis collaris ſuperior fuit. non ta-
men ita inſregit animos eorum, vt abſiſterent imperio. Eiſdem
opes vſq; ad bellum Antiochi cum Romanis māſerunt. tum quo-
que pulſo Antiocho, magnam ſpem habuerunt: quia procul mari
inoolerent, Romanū exercitum ad ſe non perueniturum. Cum hoc ho-
ſte tam terribili omnibus regioni eius, quæ bellum getendum e-
rat, pro concione milites maximè in hunc modum allocutus eſt
conſul: Non me præterit milites, omnium quæ Aſiam colunt, gentium,
Gallos fama belli præſtare. inter miſiſſimum genus hominum ſerox na-
tio peruagata bello propè orbem terrarum, ſedem capis. procera corpora,
promiſſa & ruſtilia cornu, vaſta ſcuta, prælongi gladij: ad hoc cantus in-
cunſum prælium, & ululatus & tripudia, & quatiuentium ſcuta in pa-
trium quendam morem horrendus armorū crepiſcus: omnia de inuſitata
compoſita ad terrorem. Sed hæc, quibus inſolita atq; inſueta ſunt, Græci
& Phryges & Cares timeant: Romanis Gallici tumultus affectus etiam
vanitates nota ſunt. Semel priuſo congreſſu ad Alliā olim fuderunt ma-
iores noſtros: ex eo tempore per ducentos iam annos pecorum in modum
conſternatos cadunt, ſugantq;: & plures propè de Gallis triumphij, quam
de toto orbe terrarum niti ſunt. Iam vſu hoc cognitum eſt: ſi priuſum im-
petum, quem feruido ingenio & caca ira effundunt, ſuſtineris: ſuunt ſa-
dore & laſſitudine membra, labant arma, mollia corpora, molles ubi ira
conſedit animos, Sol, puluis, ſitis, vt ferrum non admoveas, proſternunt.
Non legionibus legiones eorum ſolum experti ſumus, ſed vir unus cū viro
congreduendo. T. Manlius, M. Valerius, quantum Gallicam rabiem vin-
ceret Romanæ virtus, docuerunt. iā M. Manlius unus agmine ſcanden-
tes in Capitoliū Gallos detruxit. & illi maioribus noſtris cum haud du-
biis Galus in terra ſua genitus res erat. hi iam degeneres ſunt, miſti, &
Gallograci verè, quod appellatur. ſicut in frugibus pecudib; q; non ta-
tum ſemina ad ſeruandam indolem valent, quantum terra propriæ
cor; ſub quo aluntur, mutat. Macedones, qui Alexandriam in Ægypto,
qui Seleuciam, ac Babiloniā, quiq; alias ſparſas per orbem terrarum co-
lonias habent, in Syros, Parthos, Ægyptios degenerarunt. Maſſilia inter
Gallos ſita traxit aliquantum ab accolis animorum: Tarentinis quid ex
Spartana dura illa & horrida diſciplina māſit? Generoſius in ſua que-
que ſede gignitur, inſitum aliena terra in id quo alitur, natura vertent

Manly ad
milites
oratio.

ſe, dege-

se degeneras, Phrygas igitur Gallie oneratos armis, sicut in acie Antio-
chi cecidistis, victos victores cadetis. Magis id vereor, ne parū inde gloria
quam ne nimium belli sit. Attalus eos rex saepe fudit, fugauitque. Nolite
existimare, belluas tantum recens captas feritatem illā syluestrem primo
seruare: deinde quam diu manib. humanis alantur, misecere in homi-
num feritate mulcenda nō eandem naturam esse. Eosdemne hos creditis
esse, qui patres eorum amiq. fuerunt? extorres inopia agrorū profecli do-
mo per asperriam Illyrici oram, Paoniam inde & Thraciam, pugnando
cum ferocissimis gentib. emensi, has terras ceperunt. duratos eos tot ma-
lis exasperatosq. accepit terra, qua copia rerum omninū suginaret. vberri-
mo agro, mitissimo cælo, clementibus accolarum ingeniis, omnis illa, cūm
qua venerant, mansuesacta est feritas. Vobis me hercule Maris viris ca-
uēda ac fugienda quamprimum amoenitas est Asia. tantum ha peregri-
na voluptates ad extinguendū vigorem animorum possunt, tantū cont-
agio disciplina moriq. accolarum valet. Hoc tamen feliciter emanit, quod
sicut vim aduersus vos nequaquam, ita famā apud Græcos parē illi an-
tiqua obtinent, cū qua venerunt: belliq. gloriā victores eandē inter socios
habebitis, quam si seruantes antiquum specimen animorum Gallos vici-
feris. Concione dimissa, missiq. ad Epistognatum legatis, qui v-
nus ex regulis & in Eumenis amicitia manebat, & negauit An-
tiocho aduersus Romanos auxilia, castra mouit. primo die ad A-
landrum flumen, postero ad vicum quem vocant Tiscōn, ventū.
Eo legati Oroandensium quū venissent amicitiam petētes, * du-
centa talenta ijs sunt imperata: precantibusq. vt domū renuntia-
rent, potestas facta. Ducere inde exercitum consul ad Plircēdum,
deinde ad Alyatros castra posita. Eo missi ad Epistognatū redie-
runt, & legati Cōpuli reguli orantes ne Testosaga bellum inferrent:
Et ipsum in eam gentē iturum, & Epistognatum: persuasurumq. vt im-
perata faciant. Data venia regulo, duci inde exercitus per Axylon
(quam vocant) terram, cæptus. Ab re nomen habet, nō ligni mo-
do quicquam, sed ne spinas quidē, aut vllum aliud alimentū ferit
ignis: fimo bubulo pro lignis vtuntur. Ad Cuballum Gallogræciz
castellum castra habentibus Romanis, apparuere cum magno ru-
mule hostium equites: nec turbauerunt tantū stationes Romanas
repente inuecti, sed quosdam etiā occiderunt. qui rumulus quū
in castra perlatus esset, effusus repente omnibus portis equiratus
Romanus fudit, fugauitq. Gallos, & aliquot fugiētes occidit. Inde
consul, vt qui iam ad hostes peruentū cerperet, explorato deinde,
& cum cura coactio agmine procedebat & continentib. itineribus
quū ad Sangarium flumen peruenisset, pontem, quia vado nus-
quam transitus erat, facere instituit. Sangarius ex Adoteo monte
per Phrygiā fluens, miscetur ad Bithyniam Tymbreti fluuiō. inde
maior iam geminatis aquis per Bithyniā fertur, & in Propontidem
sesē effundit, non tamen tam magnitudine memorabilis, quam
quod piscum accolis ingentem vim præbet. Transgressus ponte
perfecto

* Valent
120000.
coron.

Gallorum
equites fu-
giantur.

Gordium
celebre
emporium.

Gallorum
reges.

Manlius ad
Olympum
castra.

perfecto flumen præter ripam euntibus Galli matris
sinuate occurrere cum insignibus suis, vaticinante
mine, Deam Romanis viam belli & victoriam dare, imp
tionis. Accipere se omen quum dixisset Consul, castra co
fuit. postero die ad Gordium peruenit. Id haud ma
oppidum est, sed plusquam mediterraneum celeb
emporium, tria maria parti ferè distantia interuall
Iespontum ad Sinopens, & alterius orae litorea, quae
mi colunt, multarum magnarumq; præterea genti
tingit, quarum commercium in eum maxime locum
contraxere, id eum desertum fuga incolarum oppie
idem copia rerum omnium inuenerunt. Hi Itacina
gati ab Epissognato venerunt, nuntiantes profectus
los Gallorum, nihil aequi impetrasse. ex campatrib. vicis a
demigrare, & cum coniugib. ac liberis qua ferre atq; agen
agentes portantesq; Olympum montem petere, ut inde a
siru sese tueantur. Certiora postea Oroandesium leg
Tholistoboiarum ciuitatē Olympum montem cepisse, disse
alium mitem, qui Magana dicatur, petisse. Trocmos, con
riu apud Teiosagos depositis, armorū agmine Tolistoboijs
lium ferre. Erant autem tunc trium populorum reg
Combolomarus, & Gaulotus. Iis hæc maxime belli
di fuerat, quod quum montes editissimos eius regio
conuectis omnibus, quæ ad vsum quamuis longi cer
cerent, cædido se fatigaturos hostes censebant. nam n
tam ardua atq; iniqua loca subire eos: & si comaretur, ve
prohiberi ac deturbari posse: nec quies in radicibus gelida
sedentes frigui, aut inopiam laturos. Et quum ipsa altitudo
eos turaretur, fossam quoq; & alia munimenta vertic
insederant, circumiecere, minima apparatus missili
cura fuit: quod saxa affatim præbituram aspicere
eorum credebant. Consul, quia non cominus pugn
cul, locis oppugnandis futuram præceperat animo, i
pilorum, velitarium hastarum, sagittarum, glandisq;
rum, qui funda mitti possent, lapidum parauerat. in
missilium apparatus ad Olympum montem ducit: & a
mè millibus locat castra. Postero die cum quadringe
bus, & Artalo progressum eum ad naturam montis
Gallorum castrorum visendum, equites hostium,
merus, effusi castris in fugam auerterunt. occisi qu
fugientium, vulnerati plures. Tertio die cum omni
exploranda profectus, quia nemo hostium extra
procellis: tunc circumuectus montem, animaduerti
regione terrenos, & placide acclinis ad quendam fi
elle, ad leuè proportionē arduas & rectas prope rupes, atq;

ferme aliis inuitis, itinera tria esse: vnū medio monte, quā terrenā erāt: duo difficilia ab hyberno solis ortu, & ab æstiuo occasu. Hęc contemplātus eo die, sub ipsis radicibus posuit castra. postero die sacrificio facto, quum primis hostiis litasset, trifariā exercitū diuisum ducere ad hostem pergit, ipse cum maxima parte copiarū, quā æquissimum aditum p̄bebat moēs, ascendit. L. Manlius fratrem ab hyberno ortu, quoad loca patiantur, & tutū possit, subire iubet. si quā periculosa & prærupta occurrant, non pugnare cum iniquitate locorū, neque in exsuperabilibus vim afferere sed obliquo monte ad se declinare, & suo agmini coniungi. C. Heluium cū tertia parte circumire sensim p̄ infima montis, deinde ab æstiuo occasu erigere agmen, & Atrali auxilia trifariā æquo numero diuisit: secum esse ipsum iuuenē iussit, equitatū cum elephantis in proxima tumulis planicie reliquit. edictum præfectis, *ut inisti quid ubiq; geratur, adinaduertant: apemq; ferre, quo postulens res, properent.*

xxi Galli duobus lateribus satis fidentes, innoia esse, ab ea parte, quā in meridiem vergeret, vt armis clauderent viam, quatuor ferme millia atmatorum ad tumulum imminentem viæ, minus mille passuum à castris occupandū mittunt: eo se rati velut castello iter impedituros. Quod vbi Romani viderunt, expediunt sese ad pugnam. ante signa modico interuallo velites eūt, & ab Atralo Crentenses sagittarij, & funditores, & Tralli Thraces: signa pediorum vt paruum leni gradu ducuntur, ita p̄ se habentium scuta, vt missilia tabū vitarent, pede collato non viderentur pugnaturi. Missilibus ex interuallo loci prælium commissum est, primo par, Gallos loco adiuvante: Romanos varietate & copia relorū, procedente certamine nihil iam æqui erat. scuta longa, ceterum ad amplitudinem corporum patum lata, & ea ipsa plana male tegebant Gallos. nec iam tela habebant, p̄ter gladios: quorū, quum manum hostis non consereret, nullus vsus erat; saxis, nec modicis, vt quæ non præparassent: sed q̄ cuique temere trepidanti ad manum venisset, vt inlueri, nec arte, nec viribus adiuvantes ictū utebantur. sagittis, glande, iaculis incauti ab omni parte confgebantur: ne quid agerent, ira & pauore obæreatis animis, cernebant & erant deptehenū genere pugna, in q̄ minime apti sunt, nā quemadmodum comidus, vbi intus pati ac inferre vulnera licet, accendit ira animos eorum: ita vbi ex occulto & procul leuibus telis vulnerantur, nec quō tuāt cæco impetu, habēt, velut feræ transiit in suos temere incurrūt. Detegebat vulnera eorum, quod nudi pugnant, & sunt fusca & candida corpora, vt quæ nūquam nisi in pugna nudentur: ita & plus sanguinis è multa carne fundebatur, & tendiores parebāt plagæ, & candor corporum magis sanguine atro maculabatur: sed nō tam patenribus plagis mouentur, interdum insecta cute, vbi latior, q̄ altior plaga est, etiam gloriosius se pugnare putāt: idem, quū aculeus sagittæ aut glandis

abdicat in terroribus tenui vulnere in speciem vitæ, & servellant, telum non sequitur: tum in rabiem & pudorē perit. Elementis pestis versis, prosterant corpora humi, sic cumberent. alij ruentes in hostem vadiq; configebant cominus venerant, gladijs à velutib; trucidabantur. his pedalem patmam habet: & in dextera hastas, quib; et gladio Hispaniensi est cinctus. quod si pede collato p est, translatis in lævam hastis, stringit gladium. Paucior iam Gallorum, qui posteaquam ab leui armatura superderunt, & instare legionum signa, effusa fuga castra reuoluntis & tumultus iam plena, ut vbi scemina, pueriq; & mulis turba permista esset. Romanos victores deserti fugęeperunt tumuli. Sub idem tempus L. Manlius, & C. F. quoad viam colles obliqui dederunt, ascendissent: postmodum ventum est, flexere iter in partem montis, quę vna ter: & sequi consulis agmen modico uterq; intervallo composito, cęperunt: quod primo optimum factu fuisse necessitate ipsa compulsi. subsidia enim in talibus iniquorum maximo sæpe vsui fuerunt: ut primis forte detuncundi & tegant pulsos, & integri pugnam excipiant. Cęperunt ad tumulos ab leui armatura captos prima signum peruenerunt, respirate, & conuiescere paulisper: simul strata per tumulos corpora Gallorum ostentat leui armatura tale proelium ediderit, quid ab legionib; quid inuis, quid ab animis fortissimorum militum exspectari? castrenda esse, in quę compulsi ab leui armatura hostis trepidet. pueri iubet leuem armaturā: quę, quum staret agmen, compertumulos relis, ut missilia sufficerent, haud segne idipsum consumpserat. iam castris appropinquabant. & Gallorum se munimenta sua tegeant, armati pro vallo constituti deinde omni genere telorum, quum pro plures ac erant, eo minus vani quicquā intercederet reli; intra vnicuique temporis compelluntur, stationib; tantum firmo aditus portarum relictis. In multitudinē compulsi in ingens missilium telorum coniciebatur: & vulnerari dum mot permistus mulierum atq; puerorum plorantib; signis. In eos qui portas stationib; suis clauserant, legionum impila coniecerunt. hi vero non vulnerabantur, sed transuersis letis pleriq; inter se conferti hærebant, nec diutius immanorum sustinuerunt. Patentibus iam portis, priusque perent victores, fuga è castris Gallorum in omnes partes ruunt cæci per vias, per inuia: nulla præcipitia saxa, nulla obstant: nihil præ hostem metuunt. itaque pleriq; præ vastam altitudinē prolapsi, aut debilitati exapimantur: sub castris captis, direptione prædaq; abstiner. militem s

*Gallorum
castra diripi-
untur.*

quemq; *infringere*. & percussis pauorem addere iubet. Superuenit & alterum cum L. Manlio agmen, nec eos caltra intrare sinit. procius ad persequendos hostes mittit. & ipse paulo post, tradita captiuorum custodia tribunis militum, sequitur: debellatum catus, si in illo pauore quum plurimi cæsi forent aut capti. Egresso consule, C. Heluius cum tertio agmine aduenit, nec continere suos à direptione castrorum valuit: prædaq; eorum iniquissima sorte, qui pugnae non interfuerant, facta est. Equites diu ignari & pugnae, & victorie suorum steterunt. deinde & ipsi, quantum equi in colles subire poterant; sparsos fuga Gallos circa radices montis cōlectati cecidere, aut cepere. Numerus interfectorum haud facile iniri *Interfecto-* potuit, quia late inter omnes anfractus montium fugaq; & cædes *rum nu-* fuit. & magna pars rupib. inuis in pfundæ altitudinis conualles *merui.* delapsa est, pars in syluis vepribusque occisa. Clandius, qui bis pugnatum in Olympo montē scribit, ad quadraginta millia hominum cæsa auctor est. Valerius Antias qui magis immodicus in numero augēdo esse solet, nō plus decē millia. Numerus captiuorum, haud dubie millia quadraginta expleuit: quia omnis generis, ætatisq; turbā secum traxerant, demigrantium magis qua in bellum coniugium modo. Consul armis hostium in vno concrematis cumulo, ceteram prædam conferre omnes iussit, & aut vendidit quod eius in publicum cedigendum erat: aut cum cura, vt q; æquissima esset, p milites diuisit. Laudati quoque p concione omnes sunt, donatique p merito quisque, ante omnes Attalus summo ceterorum assensu: nam singularis eius iuuenis quum victos & industria in omnib. laboribus, periculisque, cum modestia etiam fuerat, Supererat bellum integrum cum Tectosagis. Ad eos profectus consul tertis castris Ancyram, nobilem in illis locis urbē, peruenit: vnde hostes paulo plus decem millia aberant. vbi quum stacua essent, facinus memorabile à captiua factum est. *Mulieris caprina facinus memorabile.* Orgiagōis reguli vxor forma eximia custodiebatur inter plures captiuos, cui custodiæ centurio præerat, & libidinis & auaritiæ militaris. is primo eius animum teneauit, quem quum abhorrentem à voluntario videret stupro, corpori quod seruū fortuna erat, vim fecit. deinde ad leniendā indignitatē iniuriæ, spem reditus ad suos mulieri facit, & ne eam quidem, vt amans, gratuitam, certo auri pondere pactus, ne quem conscium suorum haberet, ipsi pmittit, *ut quem vult, vnum ex captiuis nuntium ad suos mitteret.* locum ppe flumē cōstituit: quo, duo, nec plus, necessarii captiue cum auro venirent nocte insequenti ad eam accipiendam. Forte ipse mulieris seruus inter captiuos eiusdem custodiæ erat. hunc nuntium primis tenebris extra custodiā centurio educit. Nocte insequenti & duo necessarii mulieris ad constitutum locum, & cēptio cum captiua venit: vbi quum aurum ostenderent, q; summam ** calēti Attici (tanti eam pepigerat) expleret: mulier lingua sua, **

stringerent ferrum, & centurionē pensantem aurum imperant. iugulari præcisum caput ipsa intulit. ad virū Orgiagontem, qui ab Olympo domū refugium priusquam complecteretur, caput centurionis abiecit, mirantique cuiusnam id caput hominis nus haudquaquam muliebre esset, & iniuriā corporis violatā per vim pudicitiaē confessā virū est, aliāq; (ut taceat) & gravitate visa huius masculinis facinoris decus servavit. Ad Ancyrā in statuā Teetiosagū oratorem venerunt, petentes, ne ante ab Ancyra castra motus locutus cum suis regibus esset, nullas conditiones pacis ypotiores. Tempus in posterum diem constituitur: locumque medius inter castra Gallorum & Ancyrā est, quum consul ad tempus cum præsidio quingentes venisset, nec villo Gallorum ibi viso, regressus in castrōs iidem redeunt excusantes religione abiecta venerunt, principes gentis, per quos eque res transigi posset, venerunt quoque, Artalum missurum dixit. Ad hoc colloquium est, trecentos equites Artalus præsidij causa quum erat sunt pacis conditiones. Finis rei quia absentibus poni non poterat, convenit, uti consul reges, eo loco gredierentur. Frustratio Gallorum eo spectabat; prius tempus, donec res suas cum quibus periclitari noluerant, ac liberis trans Halyn flumen traicerent: deinde parum tanto aduersus colloquij fraudem insidit, ad eam rem ex omni numero audacitæ expectat de res, & successisset fraus, ni pro iure gentium, cuius filium initum erat, sterisset fortuna. Pabulatorum Romani in eam partem, in qua colloquium futurum erant, id futurum tribunis ratis, quia consulis præstatione habituri erant; hosti oppositum. suar stationem propius castra sexcentorum equitum consul affirmante Artalo venturos reges & transigere per e castris quum eodem quo antea præsidio equitum lia se se procellisset, nec multum a constituto loco te excitatis equis cum imperu hostili videt Gallos stituit agmen, & expedit etela ahimosque equitibus constanter initum pugnae accepit, nec cessit; dein varet multitudo cedere sensim, nihil consulis turn cepit. postremo quum iam plus in mora periculis nibus conservandis præsidij esset, omnes passim sunt, tum vero instare dissipatis Galli, & cedere. oppressa fores, ni statio pabulatorum sexcenti equesent, ij procul elamore pauido suorum exaudito quosque expeditissent integri profligatam pugnam a

*Teetiosagū
oratores
ad Man-
lium.*

*Gallorum
per-
fidia.*

que versa extēplo fortuna est, versus in victores à victis reitor. & primo impēu fusi Galli sunt, & ex agris concurrēbā pabulatores, & vndiq; obuius hostis Gallis erat: vt ne fugam quidem facilem aut ruram haberent, quia recentibus equis Romani fessos sequebantur. pauci ergo effugerunt; captus est nemo, maior multo pars per fidem violati colloquii pœnas morte luerūt. Romani ardentibus ita animis postero die omnib. copis ad hostem perueniunt. Bīdūum naturā montis per seipsum exploranda, ne quid ignoti esset, absumpsit. consul tertio die quum auspicio opēra dedisset, deinde immolasset, in quatuor partes diuisas copias educit: duas vt medio mōte duceret, duas ab laterib. vt aduersus cornua Gallorum erigeret. Hostium quod roboris erat, Tectosagi & Trocmi mediā tenebant aciem, millia hominum quinquaginta equitatum, quia equorum nullos inrer inæquales rupes vsus erat, ad pedes deductū, decem millia hominū, ab dextro locauerūt cornū. Ariarathis Cappadoces & Morzi auxiliares in leuo quatuor ferme milliū numerum explebant. Consul, sicut in Olympo monte, primā in acie locata leui armatura, telorū omnis generis, vt æquē magna vis ad manū esset, curauit. Vbi appropinquauerunt, omnia eadē vtrinq; quæ fuerant in priore prælio, erant præter animos & victorib. ab re secunda auctos, & hostibus fractos, quia & si non ipsi victi erant, suæ gentis hominum cladē pro sua ducebant. itaq; à parib. initiis cœpta res, eūdē exitum habuit. Velut nubes leuium telorum coniecta obruit aciem Gallorum: nec aut procutere quisquā ab ordinibus suis, ne nodaret vndiq; corpus ad ictus, audebat: & stantes quo densiores erāt, hoc plura, velut destinatum petentibus. vulnera accipiebant. Consul iā per se turbatos li legionū signa ostendisset, versus extēplo in fugam omnes ratus, recepris inter ordines velitis, & alta turba auxiliorum, aciem promouit. Galli & memoria Tholistoboiorum cladis territi, & in hætentia corporibus gerentes tela, sessique & stando & vulneribus, ne primum quidem impetum & clamorem Romanorum tulerunt. Fuga ad castra inelinauit: sed pauci intra Galli in munimenta se recepere. pars maior dextra læaque prælati, qua fugā ver- quēmq; imperus tulit, fugerunt, victores vsq; ad castra secuti, co- suntur.

ciderūt terga. deinde in castris cupiditate prædæ hæserūt, nec sequebatur quisquā. In cornibus Galli diutius steterunt, quia tertius ad eos peruentū est. ceterum ne primum quidem coniectum telorū tulerunt. Cōsul, qui ingressos in castra ab direptione abstrahere non poterat: eos qui in cornibus fuerant, protinus ad sequēdos hostes misit, per aliquantum spatium secuti, non plus tamen octo millia hominum in fuga (nam pugna nulla fuit) ceciderunt. reliqui flumen Halyn traiecerunt. Romanorū magna pars ea nocte in hostiū castris māsit. ceteros in sua castra cōsul reduxit. postero die captiuos prædamq; recensuit: quæ tanta fuit, quantam

*Gallo-
ci oratores
de pace.*

*Cephale-
nia dedit
seſe.*

audiffima rapiendi gens, quam cis montē Taurum omnia armis
per multos tenuiffet annos, coaceruare potuit. Galli ex diſſipata
paſſim fuga in vñ locum congregati magna pars ſaueli aur inermes,
nudati om̃ib. rebus, oratores de pace ad Conſulē miſerunt.
Eos Manlius Ephēſum venire iuſſit, ipſe (iā n. mediu autumni
erat) locus gelidis, p̃pinq̃uitate Tauri montis excedere properas,
victorem exercitum in hyberna maritimę orę reduxit. Dum hæc
in Aſia gerantur, in ceteris prouinciis tranquillę res fuerunt. Cē-
fores Romę T. Quirius Flaminius, & M. Claudius Marcellus
ſenatum perlegerunt. princeps in ſenatu tertium lectus P. Scipio
Africanus. quatuor ſoli præteriti ſunt, nemo eutuli vſus honore.
& in equiratu recensendo mitis admodum cenſura fuit, ſubſtru-
ctionem ſuper Æquimeliū in Capitolio, & viā ſlice ſternēdam
à porta Capena ad Martis locauerunt. Cāpani, vbi cenſerentur,
ſenatum conſuluerunt, decretum, vti Romę cenſerentur. Aquę
ingentes eo anno fuerunt. Tiberis duodēcies eampum Martium,
planaq; vrbs inundauit. Ab Cn. Manlio conſule bello in Aſia cū
Gallis perfectō, alter Cōſul M. Fuluius perdomitis Ætolis, quum
traieciſſet in Cephaleniā, circa ciuitates in ſulę miſit percuncta-
rum, *utrum ſe dederent Romanis, an belli fortunā experiri mallent* tunc
ad om̃es valuit, ne deditiōem recuſarent. obſides inde imperatos
pro viribus inopis populi, vigenos Neſiorū, Cranonii, Pallenſet,
& Samæi dederunt. Inſperata pax Cephaleniz affuſſerat: quum
repente vna ciuitas, incertum quam ob cauſam Samæi deſciue-
rūt. *Quia opportuno loco vrbs poſita eſſet, timuiſſe ſe aiebant, ne demi-
grare cogerentur ab Romanis.* ceterum ipſi ne ſibi cum ſuocerint me-
tum, & timore vano quietem exuerint: an iactata ſermonibus res
apud Romanos perlata ad eos ſit, nihil comperti eſt, niſi quod da-
tiſiam obſidibus, repente portas clauſerunt; & ne ſuorū quidem
precibus (miſerat enim ſub muros conſul ad tentandam miſeri-
cordiam parentum populatiumque) deſiſtere ab incepro volue-
runt. Oppugnari deinde, poſteaquam nihil pacati reſpōdebat,ur,
cœpra vrbs eſt. apparatus omnem tormentorum machinarum-
que tranſuectum ab Ambracię oppugnatione habebat: & opera
quę faciendā erant, impigre milites perfecerunt, duobus igitur
locis admoti arietes quatiebant muros. Nec ab Samæis quęquā,
quo aut opera aut hoſtis arceri poſſent, præmiſſum eſt. duabus
tamen maxime reſiſtebant rebus: vpa, interiorem ſemper iuxta
validum pro diruto nouum obſtruētes murum: altera, eruptio-
nibus ſubitis, nunc in opera hoſtium, nunc in ſtationes: & ple-
rumque iis præliis ſuperiores erant. Vna ad coercendos inuenta
haud magna memoratu reſeſt, centum funditores ab Ægio &
Patriſ & Dymis acciti. A pueris ſi more quodam gentis, ſaxis glo-
boſis, quibus ferme arearū immiſtis ſtrata littora ſunt, funda-
re apertum inceſſentes, exercebantur. itaq; longius ceſſuſque &
validior

validiore ictu quàm Balearis funditor, eo celo vsi sunt. & est non simplicis habent, vt Balearica aliatumq; gentiũ funda: sed triplex scutale crebris futuris duratũ, ne fluxa habena volutetur in ictu glans, sed librata quũ sedens, velut netuo missa excutiat. coronas modici circuli magno ex intervallo loci affneri traicere, non capita solum hostium vulnebant: sed quem locum destinassent oris. Ex fundæ Samæos cohibuerunt, ne tam crebrò, neve tã audacter erũperent: adeò vt precarentur ex mutis Achæos, vt parũ per abscederent: *Et se cum Romanis stationibus pugnares quiete spectarent.* Quatuor menses obsidionẽ Samæi sustinuerũt. quũ ex paucis quotidie aliqui eorũ cadentes, aut vulnerarentur: & qui superarent, fessi & corporib. & animis essent: Romani nocte per atrem quam Cyatidem vocant (nam vrbis in mare deuexa, in occidentẽ vergit) muro superato in forum perueniunt. Samæi posteaquam captam vrbis partem ab hostib. senserunt, cum coningib. ac liberis in maiorem tefugerunt arcem, inde posteo die dediti, direpta vrbẽ, sub corona omnes veniunt. Consul compositis rebus Cepheleniz, p̃t̃a s̃idio Samæ imposito, in Peloponnesum, iam diu accersentibus Ægientibus maximẽ ac Lacedæmoniis itaiecit. Ægium à principio Achaici concilii semper cõuentus gẽtis indicti sunt, seu dignitati vrbis id, seu loci opportunitati datum est hunc morem Philopœmen eo primũ anno labefactate conatus, legem parabat ferre, vt in omnib. ciuitatib. quæ Achæici concilii essent, inuicem conuentus agerentur. & sub aduentũ consulis Damirgis ciuitatum, qui lummus est magistratus, Ægium euocãtib. Philopœmen (p̃t̃or̃um erat) Argos cõuentũ edixit. quò cum appareret omnes fere conuenturos: consul quoque quũ Ægientium fauebat causæ, Argos venit: vbi quũ disceptatio fuisset, & tem inclinatam cõtinet, incepto destitit. Lacedæmonii deinde eum in sua cettamina auerterunt. Solicitam eam ciuitatem exules maximẽ habebant, quorum magna pars in matrimis Laconicæ oræ castellis, quæ omnis adempta erat, habitabant. id ægrẽ patientes Lacedæmonii, vt aliquem libetum ad mate haberent aditum: si quando Romam, aliõve quò mitterent legatos: simulque vt emporium & receptaculum peregrinis mercib. ad necessarios vsus esset: nocte adorti vicum maritimum, nomine Lan, improviso occupauẽre. Vicani, quiq; ibi exules habitabant, primo inopinata re territi sunt: deinde sub lucem congregati, leui cettamine expulerunt Lacedæmonios. terror tamen omnem maritimam oram petuasit: legatosque cõmuniter & castella omnia vicique, & exules quibus ibi domicilia erant, ad Achæos miserunt. Philopœmen p̃t̃or̃um, iam inde ab initio exulum causæ amicus, & auctor semper Achæis minuendi opes & auctoritatẽ Lacedæmoniorum, concilium quærentib. dedit. decretũque eò referẽte factum est, quũ in fidem Achæorum tutelamq; T. Quintius

*Romani
Samæo-
rum vr-
bem ca-
piunt.*

Ægium.

*Lacedæ-
monij ob
exules so-
liciti.*

Romani Laconia ora castella & vicos tradidissent. & quoniam ex fœdere Lacedæmonij deberet. Læi vicus oppugnatus esset illa: qui eius rei auctores affinesq; essent, nisi dederentur. A videri fœdus. Ad expolcendos eos legati extemplò L. missi sunt. Id imperium adeo superbum & indignum iis visum est, ut si antiqua civitatis fortuna esset, haud ex templò capturi fuissent, maxime autē conternus, si semel primis imperiis obediendo iugum accepit quod iam diu moliretur, Philopœmen exulibus Lacedæmonem traderet. Furentes igitur ita, triginta hominibus ex facta consiliorum aliqua societas Philopœmeni arguerat, interfectis, decreverunt renunciandam societatem legatosq; extemplò Cephæleniam mittendos, qui coruio, quique Romanis Lacedæmonem dederent:

Achai Lacedæmoniiis bellū indicunt.

cum, ut veniret in Peloponnesum ad urbē Lacedæmonē in nemq; populi Romani accipiendam. Id ubi legati ad Acharunt, omnium civitatum quæ eius concilio erant, concilio Lacedæmoniiis indictum est. ne extemplò gereretur, habuit. incursionibus tamen parvis, latrocinii magis quod non terra tantum, sed etiam navib. à mari fines cohercuerunt. Hic tumultus consulem in Peloponnesum adduxit: iussu concilio indicto, Lacedæmonii ad disceptandum. magna ibi non disceptatio modò, sed etiam altercatio fuit, quā alia satis ambitiosè partem utramq; fovendo, indicisset: una denunciatione, ut bello abstinerent, donec Romanus senatus misisset, finem imposuit. Utrinq; legatio missa exules quoq; Lacedæmoniorū suam causam legatione iniunxerunt: Diophanes & Lycortas Megalopolitani a cipes legationis Acharum fuerunt, qui dissidentes in

Achai & Lacedæmonij legatos Romanam mittunt.

quoq; minimè inter se convenientes orationes habuerunt. Diophanes senatui disceptationem omnium rerū permittit, primè cōtrouersias inter Achaos ac Lacedæmonios finituros, eas ex præceptis Philopœmenis postulabat, ut Achaie legibus suis quæ decreuissent, agere liceret: libertatemq; sibi ipsi auctores essent, præstarent. Magnæ auctoritatis apud tum gens Acharū erat: nouari tamē nihil de Lacedæmonibus. ceterum responsum ita perplexum fuit, ut & Achaie Lacedæmonem permissum acciperent: & Lacedæmonii concessa iis interpretarentur. Hac potestate immodicè superbe vsi sunt. Philopœmeni cōtinuatur magistratum, initio exercitū indicto castra in sinib. Lacedæmoniorum legatos deinde misit ad depolcendos auctores defectionis in pace futuræ, si id facissent, pollicens: & illos nihil se passuros. Silentium præ metu ceterorum fuit, quos depolcerat, ipsi se irutos professi sunt: fide accepta

vim absuturam, donec causam dixissent: ierunt alii etiā illustres
viri, & aduocati priuatis: & quia pertinere causam eorum ad Rē
publicam censebant. Numquam alias exules Lacedæmoniorum
Achæi secum adduxerant in fines: quia nihil æquē, alienatūrū a-
nimos ciuitatis videbatur. tunc exercitus totius, ppe antesignani
exules erant. Li veniepribus Lacedæmoniis ad portam castrorum
agmine facto oecurrerunt. & primo lacessere iurgis: deinde alter-
catione orsi, quum accenderentur iux, ferocissimi exulū impetū
in Lacedæmonios fecerunt. quum illi Deos & fidem legatorū sesti-
runtur: & legati & pror sumiuouerēt turbas, & protegeret Lacedæ-
monios: vineula quā iam quosdam iniucientes arceret, crescebat
tumultus concitata turba. Et Achæi ad spectaculum primo con-
currerunt. deinde vociferantibus exulib. quæ passi forent, & orā-
tibus opem, affirmantibusque simul, *numquam talem occasionem
habitueros, si eam pratermississent: fœdus, quod in Capitolio, quod Olympi-
æ, quod in arce Athenis sacratum fuisset, irritum per illos esse: priusquā
alio de integro fœdere obligarentur, noxias puniendos esse: accensa his
vocib. multitudo ad vocem vnus, qui vi ferirent, inlclamauit, la-
xa coniecit: atque ita xvii. quib. vincula p tumultum iniecta erāt,
interfecti sunt. lxxiii. postero die comprehensi, à quib. prætor vim
arcuerat, non quia saluos vellet, sed quia perire causa indicta no-
lebat: obiecti multitudini iratæ, quum auertis aprib. pauca locuti
essent, dampnati omnes: & traditi sunt ad supplicium. Hoc metu
iniecto Lacedæmoniis, imperatum primum, *ut viros diruerent:
deinde ut omnes externi auxiliares, qui mercede apud tyrannos milita-
sent, terra Læoonia excederent: tum, vii qua seruitia tyranni liberaf-
sent (ea magna multitudo erat) ante diem certam abirent. qui ibi
mansissent, eos prehendiendi, vendendi, abducendi Achæi ius esset. Lycur-
gi leges, moresq. abrogarent. Achæorum assuescerent legibus, institutisq.
ita vnus eos corporis fore, & de omnibus rebus facilius consensuros. Ni-
hil obedientius fecerunt, quam ut impios diruerent: nec ægrius
passi sunt, quam exules reduci. Decretum Tegez in concilio cō-
muni Achæorum de restituendis iis factum est, & mentione illa-
na, externos auxiliares dimissos, & Lacedæmonios ascriptos (ita
n. vocabant, quā à tyrannis libertati erant) vrbe excessisse, in agros
dislapsos, priuilegium dimittere ut exercitus: ite porem cum ex-
peditis, & comprehendere id genus hominum, & vendere iure p-
dæ placuit. multi comprehensi venierunt. potricus ex ea pecunia
Megalopoli permissu Achæorum restituta est: q̄ Lacedæmonii di-
ruerant. Et ager Belbinaris, quem iniuria tyranni Lacedæmonio-
rū possederant, restitutus eidē ciuitati, ex decreto vetere Achæo-
rum: quod factum erat Philippo Amyntæ filio regnante. Per hæc
velut enervata ciuitas Lacedæmoniorū diu Achæis obnoxia fuit.*
*pulla tamen restanto erat damno, quam disciplina Lycurgi, cui
per septingentos annos assueuerant, sublata. A concilio vbi apud
consulem**

*Lycurgi
discipuli lena.*

consulē inter Achæos, Lacedæmoniosq; disceptatum est, M. Fulvius, quia iam in exitu annus erat, comitiorum causa pfectus Romanam, creavit Consules M. Valerium Messalam, & C. Livium Salinatorem: quum M. Æmiliū Lepidum inimicum eo quoque anno petentem deiecerit. Prætores inde creati. Q. Marcus Philippus, M. Claudius Marcellus, C. Stertinius, C. Catinus, P. Claudius Pulcer, L. Manlius Acidinus, Comitibus pfectis, consulem M. Fulvium in puinciam ad exercitum redire placuit, eiq; collegæ Cn. Manlio imperium in novum protogatum est. Eo anno in eodem Herculis signū Deiphius ex decemvitorum responso, & sejuges in Capitolio aurati ab C. Cornelio positi, consulem de disce, inscriptum est. & xii. clypea ætata ab ædilibus Currulib, P. Claudio & Ser. Sulpicio Galba, sunt posita ex pecunia, qua frumentarios obannonam cōpressam damnatur & ædilis plebis Q. Fulvius Flaccus duo signa aurata, vno reo damnato (nā separatim accusaverant,) posuit. collega eius A. Cæcilius nemine condemnauit. Ludi Romani rē, Plebei quinqueq; totū instaurati. Marcus Valerius Messala inde, & C. Livius Salinator consularum idib. Martij quum inissent, de Republica deq; puincijs. & exercitijs, senatum

*Pronincia-
rum sorti-
tio.*

consuluerunt. De Ætolia & Asia nihil mutatum est. Consulibus, alteri Pisæ cum Liguribus, alteri Gallia puincia decreta est. comparare inter se, aut sortiri iussit: & novos exercitus, binas legiones scribere: & ut socijs Latini nominis quindecim millia peditū imperarent, & mille ducentos equites. Messalæ Ligures, Salinator obtigit Gallia. Prætores inde sortiti sunt. Marcus Claudio urbana, Publio Claudio petegrina iurisdicctio euenit. Q. Marcus Siciliā, C. Stertinius Sardiniam, L. Manlius Hispaniam exteriotē, C. Catinus vltiorem est sortitus. De exercitijs ita placuit, de Gallia legiones, quæ sub C. Lelio fuerant, ad M. Tuccium prætorem in Brutios traduci: & qui in Sicilia esset, dimitti exercitum: & classem, quæ ibi esset, Romam reducere. M. Sempronium prætorem, Hispanijs legiones singulas, quæ cum in ijs puincijs erant, decreta: & ut terna millia peditum, ducenos equites ambo prætores in supplementum socijs imperarent, secumque transportarent. priusquam in puincias noui magistratus proficiscerentur, supplicatio in triduum pro collegio decemvitorum imperata fuit in omnib. compitis, quod luce inter horam tertiam semē & quartam tenebatur obortæ fuerant. & nouendiale sacrificium indictum est, quod in Auentina lapidibus pluisset. Campani, quum eos ex senatusconsulto quod priore anno factū erat, censores Romæ censerī coegissent (nam antea locertum fuerat, vbi censerentur) petierunt, ut sibi ciues Romanos ducere uxores liceret: & si qui prius duxissent, ut haberent eas: & ante eam diem nati, ut iussu sibi liberi heredesq; essent. utraq; res impetrata. De Formianis Fundanisq; muncipibus, & Arpinatibus C. Valerius Tappus tribunus plebis promulgauit: ut ijs suffragij

Prodigia.

fragy lario (nam ante sine suffragio habuerat ciuitate) *esse*. Huic rogationi quatuor tribuni plebis, quia nō ex auctoritate senatus fectetur; quū intercederent: edocti, populi esse, non senatus ius, suffragium quibus uellet impartiri, destiterunt incepto. Rogatio petita est, *vi in Æmiliatribus Formiani & Fundani, in Cornelia Arpinates ferrent*. atq; in his tribub. quum primum ex Valenio plebiscito censi sunt. M. Claudius Marcellus censor, sorte supcrato T. Quintio lustrum condidit, censa enim capia cclviii. milia, cccviii. Lustrum perfecto, consules in puincias pfecti sunt. Hymæ ea qua hæc Romæ gesta sunt, ad Cn. Manlium consulem pri- *Ad Manlium legationes ex omni Asia missæ.* mum, deinde pconsulem hybernaurem in Asia legationes vndiq; ex omnibus ciuitarib. gentibulq; , quæ eis Taurum montem incolunt, conueniebant: & vrlatior nobiliorq; victoria Romanis de rege Antiocho fuit, q̄ de Gallis: ita latior socijs erat de Gallis quam de Antiocho. Tolerabilior tegia fertutus fuerat, quam feritas immanium barbarorum, incertulq; indies terror; quo velut tempestas eos populantes inferret. itaque vt quibus libertas Antiocho pulso, pax, Gallis domitis, data esset: non gratulatum modo venerant, sed coronas etiam aureas, p suis quæq; facultatibus attulerant. & ab Antiocho legati, & ab ipsi Gallis, vt pacis leges dicereantur: & ab Ariarhate rege Cappadoeum venerunt, ad veniā petendam, luendamq; pecunia noxam, q̄ auxilijs Antiochum iuuisset. Ei * cc talenta argenti sunt imperata. Gallis responsum, ** Valens quom Eumenes rex venisset, tum daturū iis leges.* ciuitatū legationes 120000. cum benignis responis latiores etiam q̄ venerant, dimissæ. Antiocho ibi legati pecuniam in Pamphylia, frumentumq; ex pacto cū L. Scipione fœdere iussu aduehere, eo secum exercitu venturum. Principio deinde veris lustrato exercitu profectus, die octauo Apameam venit. ibi etiduum statuiis habitis, retrijs rursus ab Apamea castris in Pamphylia, quo pecuniam frumentumq; regio conuehere insserat, peruenit. ** Valens 900000. coro.* Apameam depottarunt, frumentum exercitui diuidit. Inde ad Pergam duccit: quæ vna in ijs locis regio tenebatur psidio, appropinquanti præfectus præsidij obuius fuit, triginta dierum tempus petens, vt regem Antiochum de vrbe citadenda consuleret, dato tempore, ad eam diem psidio decessum est. a Perga L. Manlio fratre cū quatuor milib. milirum Oroanda ad reliquum pecuniæ ex eo q̄ pepigerant exigendum misso. Ipse quia Eumenem regem & decē legatos ab Roma Ephesum venisse audierat, iussis sequi Antiochi legatis Apameam exercitū reduxit. Ibi ex decem legatis *Pacis cum Romanis & Antiocho leges.* vnum sententia fœdus in hæc verba ferē cū Antiocho conscripū est. Amicitia regi Antiocho cum populo Romano iis legibus & conditionibus esto. Ne quē exercitum, q̄q; cum populo Romano socijsq; bellum gesturus erit, rex per fines regni sui, eorumve qui sub ditione eius erunt, transire sinat, nec comminari, nec qua nia ope iuuato. Idem Romani socijque

sociique Antiocho, & iis qui sub imperio eius erunt, præsent. Belli gerendi in Antiocho ne esto cum iis, qui insulas colunt, neve in Europâ transigendi. Excedito urbibus, agris, vicis, castellis cû Taurum montem usque ad Tanaim amnem, & à valle Tauri usque ad iuga qua in Lycaniam vergit. Ne qua arma efferto ex iis oppidis, agris, castellisque, quibus excedat, si qua extulit, qua quod oportebit, recte restituito. Ne militum, neu quis alium ex regno Eumenis recipito. Si qui earum urbium civis qua regno abscedunt, cum rege Antiocho, inter ag, fines eius regni sunt, Apameam omnes ante diem certam redeant. Qui ex regno Antiochi apud Romanos sociosq, sunt, iis in abeundi manendisq, esto. Servos, seu fugitivos, seu bello captos, seu qui liber captus aut transfuga erit, reddito Romanis, sociisque. Elephantos tracto omnes, neq, abos parato. Tradito & naues legum, armamentaq, earum: neve plures q, decem naues æduarias, nulla quæ plus quam triginta remis agatur, habeto: neve monere ex belli causa, quod ipse illaturus erit, neve navigatio circa Calycandrum, neve Sapedonem, promontoria: extra quam si qua navis pecuniam, stipendium, aut legatos, aut obsides portabit. Milites mercede conducendi ex iis gentibus, quæ sub ditione populi Romani sunt. Antiochò regi ius ne esto ne voluntarios quidem recipiendi. Rhodiorum sociorumve qua ades adificiis, intra fines regni Antiochi sunt, quo iure ante bellum fuerunt, eo Rhodiorum sociorumve sunt. Si qua pecunia debetur, earum exactio esto. Si quid ablatum est, id conquirendi, cognoscendi, repetendi, ius tamen esto. Si quas urbes quas tradi oportet, i tenent, quibus Antiochus dedit, ex iis præsidia deducito: utiq, recte tradatur, curato. Argenti probi duodecim millia Attica talenta dato intra duodecim annos pensionibus aquis, talentum ne minus pondo octoginta Romanis ponderib, pendat: & tritici DL millia modium, Eumeni regi talenta CCC. intra quinquennium dato: & pro frumento quod estimatione fiat, talenta CXXII. Obsides Romanis xx. dato: & pro triennio mutato, ne minores octonum denum annorum, neu maiores quinam quadragenum. Si qui sociorum populi Romani ob isto bellum inferent Antiocho, vim ei arcendi ius esto: dum ne quam urbem aut belli iure teneat, aut in amicitiam accipiat. controuersias inter se iure ac iudicio disceptant: aut si utriusq, placebit, bello. De Annibale Pæno, & Acolo Thoonre, & Mnastimacho Acarnane, & Chalcedensibus, Eubulida & Philone dedendis, in hoc quoq, fœdere ascriptum est: & si quid postea addi mutariue placuisset, ut id salu fieret fieret. Consul iuravit in hoc fœdus: ab rege qui exigente iussu fœderis, pfecti Q. Minucius Thermus, & L. Maplius qui tunc forte ab Oroandis rediit & Q. Fabio Labæoni, qui classis præerat, scripsit, ut Patara ex templo proficisceretur, quæque ibi naues regis essent, concederet, cremaretque. Profectus ab Epheso quinquaginta restas naues aut concedit, aut incendit. Telemestum eadem expeditione, terris subito aduentu classis oppidanis recepit. Ex Lycia ptorinus, iussis ab Epheso sequi, qui ibi reliquerant, per insulas in Græciam traiecit. Athenis paucos moratus dies, dum Pyrræum

Antiochi
 naues con-
 cisit, aut
 incensa.

ab Epheso naues, yenirent, totam inde classem in Italiam reduxit. Cn. Manlius, quum inter cetera, quæ accipienda ab Antiocho erant, elephantos quoque accepisset, donoque Eumeni omnes dedisset: deinde causas ciuitatum, multis inter nouas res turbatis, cognouit. Et Ariarathes rex, parte dimidia pecuniarum imperatæ Eumeni beneficiio, cui despoñderat per eos dies filia, remissa, in amicitiam est acceptus. Ciuitatum autem cognitæ causis, decem legati aliam aliarum fecerunt conditionem. Quæ stipendiaria regi Antiocho fuerat, & cum populo Romano senserant, iis immunitatem dederunt: quæ partium Antiochi fuerant aut stipendiaria Attali regis, eas omnes vestigal pendere Eumeni iusserunt. nominatim præterea Colophonis qui in Norlo habitât, & Cymeis & Milesiis immunitatem concesserunt. Clazomeanis super immunitatem & Diymusam insulam dono dederunt, & Milesiis, quem sacrum appellant agrum restituerunt. & Ilienlib. Rhæorum & Gargithum addiderunt. nõ tam ob recentia vlla merita, quam originum memoria, eadem & Dardanum liberandi causa fuit. Chios quoque & Smyrnæos & Erythæos pro singulari fide quam eo bello præstiterunt, & agro donarunt, & in omni præcipuo honore habuerunt. Phocæensibus & ager quem ante bellum habuerant, redditus: & vt legibus antiquis vterentur, permissum. Rhodius affirmata, quæ data priore decreto erant. Lycia & Caria datæ usque ad Mæandrum amnem, præter Thelmeßum. Regi Eumeni Cherfonnesum in Europa, & Lyfimachiam, castella, vicos, agros, quibus finibus tenuerat Antiochus, adiecerunt: in Asia Phrygiam & tramque alteram ad Helleßpontum, maiorem alteram vocat: & Myliam, quam Prusias rex ademerat ei, restituerunt: & Lycæoniam, & Myliada, & Lydiam, & nominatim vrbes, Tralles, atque Ephesum & Thelmeßum. De Pamphylia disceptatum inter Eumenem & Antiochi legatos quum esset, quia pars eius citra, pars ultra Taurom est: integra res ad senatũ reuocatur. His fœderibus decretisq; datis, Manlius cum decem legatis, omniq; exercitu ad Helleßpõrum profectus, euocatis eo regulis Gallorum, leges quib. pacem cum Eumene seruarent, dixit, denuntiauitque, ut morte vagandi cum armis finirent, agrosq; suorum terminis se continerent. Contractis deinde ex omni ora nauibus, & Eumenis etiam classe per Athenarum fratris regis ab Iliza adducta copias omnes in Europam traiecit. inde per Cherfonnesum modicis itineribus graue præda omnis generis agmen trahens, Lyfimachia statiuu habuit: vt quam maxime recentibus & integris muneris. Thraciam, per quam iter vulgo horrebant, ingrederetur. Quod profectus est ab Lyfimachia die ad amnem Melana, quem vocat: inde postero die Cypsela peruenit. a Cypselis via decem milliũ fere syluestris angusta, cõstragosa exiciebat. propter cuius difficultatem itineris in duas partes diuisus exercitus, & præcedere vna iussu, altera

Gallogracis pacis leges delineantur.

altera magno inreticulo cogere agmen, media impedimenta in-
terposuit: plaustrâ enim publica erant, preciosaq; alia præda. Itaq;
quum per saltum irer, Thracum decem haud amplius millia ex-
quatuor populis, Astij & Cæni & Maduateni & Cæletæ ad ipsas
angustias viam circumfuderunt. Opinio erat, non sine Philippo
regis Macedonum fraude id factum, eum scisse, non alia quam p
Thraciam redituros Romanos, & quantam pecuniâ secum por-
tarent. In primo agmine imperator erat, sollicitus propter iniqui-
tatem locorum. Thracæ nihil se mouerunt, donec atque transi-
issent. posteaquam primos superasse angustias viderunt, postre-
mos nondum appropinquantes, impedimenta & sarcinas inua-
dunt celsiq; custodibus, partim ea quæ in plaustris erant, deripe-
re, partim sub onerib. sumēta abstrahere. Vnde posteaquam cla-
mor primum ad eos qui iam ingressi saltum sequebantur, deinde
etiam ad primum agmen est perlatus, virumq; in medium con-
currit, & inordinatum simul plurib. locis prælium confertur.
Thracæ præda ipsa impeditos oneribus, & plerosq; ut ad rapi-
endum manus vacuas haberent, inermes ad eandem præbet: Rom-
anos iniquitas locorū barbaris per callēs notos ineurstantibus, &
latentibus interdum per canas valles, prodebat. ipsa etiam onera
plaustraq; ut forstuli, his aut illis incommodè obiecta pugnanti-
bus impedimento sunt: at ubi prædos, ubi prædæ vindex cadit,
prout locū iniquus equusve his aut illis, prout animus pugnan-
tium est, prout numerus (alij enim pluribus quam ipsi erant, alij
pauciorib. occurrerant) variæ pugne fortuna est: multi virumq;
cadunt: iam nox appetebat, quū prælio excederent Thracæ, non su-
per vulnerū, aut mortis sed quia satis prædæ habebāt. Romanorū
primum agmen extra saltum circa templū Bendidum castra lo-
co aperto posuit: pars altera ad custodiam impedimentorum me-
dio in saltu duplici circumdara vallo māsse postero die, prius ex-
plorato saltu quam monerent, primis se coniungūt. In eo prælio
quum & impedimentorū pars & calonū, & milites aliquor, quum
passim toto propè saltu pugnaretur, cecidissēt plurimum Q. Mi-
nucij Thermitis morte damni est acceptū, fortis ac strenui viri. Eo
die ad Hebrum flumen peruentū est: inde Aniorū fines præter
Apollinis Zetirithum quem vocant incolæ, templū superant, A-
liæ angustia circa Tempyrā excipiunt, hoc loco nomen est) nec
minus contagiosa, quā priores: sed quia nihil sylvestre circa est,
ne latebras quidem ad insidiandum præbent. Huc ad eandē spem
prædæ Thrausi gens & ipsa Thracum, conveniēte: sed quia nudæ
valles, procul ut conspicerentur angustias oblidētes, efficiebant:
minus terroris tumultusque fuit apud Romanos, quippe est in i-
quo loco, prælio tamen iusto, acie aperta, collatis lignis dimica-
dum erat. conferti subeuntes cum clamore impetu facto primū
expulsi loco hostes, deinde auertere fuga inde cecidissēt, suis ipsos
impedi-

Thracæ:
Manlij
ixerentem
deriuntur.

impedimentibus angustius fieri cœpta est. Romani victores ad vicum Maronitarū (Saren appellant) posuerunt castra. post: ro die patentius itinere Priaticus campus eos exceperit, triduumq; ibi frumentum accipientes manserunt, partim ex agris Maronitarum, conferentibus ipsis, partim ex nanibus suis, quæ cum omnis generis comœtu sequebātur. Ab stariis diei via Apolloniam iuit. hinc per Abderitarum agrum Neapolim peruentum est. Hoc omne per Græcorum colonias pacatum iter fuit. reliquum inde per medios Thracas dies noctesque, & si nō infestum, suspectum tamen, donec in Macedoniam peruenirent. Miniores Thracas idem exercitus, quum à Scipione eadem via duceetur, habuerat, nullam ob aliam causam, quam quod prædæ minus quod peteretur, fuerat. Quamquam tum quoq; Claudius auctor est, ad quin-

Manlius in Macedonia peruenit.

decim millia Thracum præcedenti ad exploranda loca agmen Mutini Numida occurrisset quadringentos equites fuisse Numidas, paucos elephantos. Mutinus filium per medios hostes cum centū quinquaginta electis equitibus perripisse. eundē mox quum iam Mutinus in medio elephantis collocatus in cornua equitibus dispositis, manum cum hoste cōseruisset, terrorem ab tergo præbuisse: atq; inde turbatos equestri velut procella hostes ad peditem agmen non accessisse. C. a. Manlius per Macedoniam in Thesaliam exercitum traduxit. inde per Epitum Apolloniam quum petuisset: nondum adeo hyberno contempto mari, ut trahere auderet, Apolloniz hybernauit. Exitu pp̄e anni M. Valerius Consul ex Liguriis ad magistratus subrogandos Romam venit, nulla memorabili in prouincia re gesta, ut probabilis moræ causa esset, quod solito serius ad comitia venisset. Comitibus rogandis fuerunt ante diem xii. Calend. Martias, creati M. Æmilius Lepidus, C. Flaminius. Postero die Prætores facti Ap. Claudius Pulcher, Ser. Sulpicius Galba, Q. Terentius Culeo L. Terentius Massaliota, Q. Fuluius Flaccus, M. Furius Crassipes. Comitibus petitis, quas prouincias prætoribus esse placeret, reuoluit ad senatum Consul. decreuerunt duas Romæ iuris dicendi causa, duas extra Italiam, Sieliam & Sardiniam: duas in Italia, Tarentum & Galliam: & ex templo, priusquam inirent magistratum, sortiti iussi. Ser. Sulpicius urbem, Q. Terentius peregrinam est sortitus. L. Terentius Sielliam, Q. Fuluius Sardiniam, Ap. Claudius Tarentum, M. Furius Galliam. Fo anno L. Minucius Myrtilus, & L. Mālius, quod legatos Carthageneses pulsasse dicebātur, iussu M. Claudij Prætoris urbis per sciales traditi sunt legatis, & Carthagenem aucti. In Liguriis magni belli, & gliscens indies magis fama erat, itaq; Consulibus nouis, quo die de prouincis & de Republica retulerunt, senatus utriq; Ligures prouinciam decreuit. Huic S. C. Lepidus Consul intercedebat in lignum esse prædicans, Consules ambos in ualles Liguum includi. M. Fulvium & Cn. Manlium biennium iam alterum in Europa, alterū in Asia, vel

ut pro Philippo atque Antiocho substitutus regnare si exercitus in his ser-
vis esse placeat, Consules ipsi potius quam priuatis praesse oportere. Va-
gari eos cum belli terrore per nationes, quibus bellum indictum non sit, pa-
cem precio vendicantes. si eas provincias exercitibus obtinere opus esset:
sicus M. Acilio, L. Scipioni Consulib. M. Fuluius & Cn. Manlius suc-
cessissent consules: ita Fuluius Manliumque C. Linnium, & M. Valerium
Consules debuisse succedere. nunc certe perfectio Aetolica bello, receptio
ab Antiocho Asia, denictus Gallis, Consules ad exercitus consulenda
mitti, aut reportari legiones inde, reddique tandem Reipublica debet.
Senatus his additis in sententia persequeratur, ut consulibus am-
bibus Ligures provincia esset: Manlium Fuluiumque decedere
de provinciis, & exercitus inde deducere, ac redire Romam pla-
cuit. Inimicitiae inter M. Fuluium & M. Aemilium Consules e-
rant: & super cetera Aemilius seruius biennio se Consulē factum e-
rat.

Ambracienses de
M. Fuluius
querens
itur.

Fuluij opera aiebat. itaque ad inuidiam ei faciendam legatos Am-
bracienses in fenarum subornatos criminibus introduxit. Quos
sibi, quum in pace essent, imperataque à prioribus Coss. fecissent,
& eadem praestare obedienter M. Fuluius parati essent, bellum silasum qui-
sti: agros primū depopulatos, terrorem direptionis & cadu urbi ineluctum,
ut eo metu claudere cogeretur portas, obfessos deinde, & oppugnatos se,
& omnia exempla belli edita in se, cadibus, incēdiis, ruinis, direptione urbi-
coniuges, liberos in seruitiū abstractos: bona adempta: & quod se ante
omnia moueat, templa tota urbe spoliata ornamentis. simulacra Deum,
Deos demum ipsos conuulsos ex sedibus suis ablatos esse: parietes posset
nudatos: quos adorent, ad quos precentur & supplicent, Ambracien-
sibus non superesse. Hæc querentes interrogando criminosæ ex compo-
sito Consul ad plura, velut nou sua sponte dicenda, eliciebat. Mo-
tis patribus, alter Consul C. Flaminius M. Fuluii causam excepit:

C. Flami-
nius Cos.
Fuluij cau-
sam de-
fendit.

qui veterem & obsoletam viam ingressos Ambracienses dixit. Sic M.
Fuluius Marcellum à Syracusanis, sic Q. Fulvium à Campanis accusat, quum
eandem opera T. Quinzium à Philippo rege, M. Acilium, & L. Scipionem
ab Antiocho, C. Manlium à Gallis, ipsum Fulvium ab Aetolis & Ce-
phalenia populi accusari paterentur. Ambraciam oppugnatam & ca-
pitam, & signa inde ornamenta que ablata, & cetera facta, quæ capti
urbibus solent, negaturum aut me pro M. Fuluius, aut ipsum M. Fulvium
consensu P. C. qui ob has res gestas triumphum à vobis postulaturus sit?
Ambraciam captā, signaque quæ ablata criminantur, & cetera spolia
aut urbi ante currū laurum, & fixurus in postibus suis? Nihil est, quod
se ab Aetolis separent. eandem Ambraciensem & Aetolorū causa est. Ita-
que collega meus, vel in alia causa inimicitias exerceat: vel si in hac
vique mauult, retineat Ambracienses suos in aduersum M. Fuluij. ego
nec de Ambracien- sibus, nec de Aetolis decerni quicquid absente M. Ful-
uius possar. Quum Aemilius callidus maliciam inimici, velus ornandi
notam insimularet, & tempus enim morandi extrahendum diceret, ne
consule inimico Romam veniret, certamine consulū biduum ab-
sum.

sumptum est. nec praesente Flaminio decerni quicquam videbatur posse. captata occasio est, quum æger forte Flaminius abesset, & referente Æmilio S. C. factum est, ut Ambraciensibus omnes suas res redderentur: in libertatem essent, ac legibus suis viveretur portoria, quae vellent, terra marique caperent, dum eorum immunes Romani ac socii Latini nominis essent, signa aliique, ornamenta, quae quæretur ex adibus sacris subleata offerre: is quum M. Fulvius Romam reverterisset, placere ad collegium pontificum referri, & quod ij consuissent fieri. Neque his contentus Consul fuit, sed postea per iussequentiam adiecit S. C. *Pestilentia*
gravis. Ambraciam non videri vi captam esse. Supplicatio inde ex decemviro-
 rum decreto pro valetudine populi fuit per triduum; quia gra-
 vis pestilentia urbem atque agros vastabat. Latinae inde fuerunt.
 Quibus religionibus liberati Cōsules & delectu perfecto (novis
 enim veterque maluit veti militibus) in provinciam profecti sunt:
 veteresque omnes dimiserunt. Post consulum profectionem Cn.
 Manlius proconsul Romam venit, cui quum ab Ser. Sulpicio
 Praetore senatus ad ædem Bellonæ datus esset; & ipse commemo-
 ratibus ab se gestis postulasset, ut ob eius Diji immortalibus ho-
 nos haberetur, sibi, triumphanti urbem invchi liceret: contradixe-
 runt pars maior decem legatorum, qui cum eo fuerant, & ante a-
 lios L. Furius Purpureo, & L. Æmilius Paulus Legatos sese Cn. Ma-
 lium datos pacis cum Antiocho faciendae causa, fœderisq; & legum, quae cum
 L. Scipione in chœone a fuissent, perficiendarum Cn. Manlium summâ ope
 retendisse, ut eam pacem turbaret: & Antiochum, si sui potestatem fecis-
 set, insidijs exciperet: sed illam cognita fraude Consul, quum saepe collo-
 quijs petiti captae esset, non congressum modo, sed conspectum etiam æ-
 gissus. *Acclutus*
Manlius
quod in-
gressu P. R.
bellum
gessit.
 tus videri, cupientem transire Taurum, aggre omniū legationum pre-
 bant, ne ceterminibus Sibylla pradiitam superantibus terminos fatales cla-
 dem experiri vellet, retentum, admonuisse eam exercitum, & prope ipsis
 singulis ad diuortia aquarum castra posuisse quum nullam tibi causam belli
 inveniret, quicquid regis, circumgessit exercitum ad Gallogracos, qui
 nationi non ex senatus auctoritate: nō populi iussu bellum illarum: quod
 quum unquam de sua sententia facere ausum? Antiochi, Philippi, An-
 nibalis, & Paenorum recentissima bella esse, de omnibus his consulem
 senatorem, populum iussisse, saepe legatos ante missos res repetitis: postremo
 quod bellum indicerent missos. Quid eorum, Cn. Manli, factum est, ut i-
 stud publicum populi Romani bellum, & non eum privatum latroci-
 nium dicamus? At eo ipso contentus fuisti, refo inire duxisti exercitū
 ad eos, quos tibi hostes desumpseras: an & per omnes anfractus variarum,
 quum ad bivium confisteres, ut quo flexisset agmen Attalus Eumenius fra-
 ter, eo Consul mercenarius, cum exercitu Romano sequeretur, Pisidia Ly-
 caoniaq; & Phrygia recessus omnes atque angulos peragrasti, stipem à ty-
 rannicis castellanisque deuijs colligens: quid enim tibi cum Oroandis: quid
 cum alijs aque innoxys populis? Bellum autem ipsum, cuius nomine
 triumphum petis, quo modo gessisti? loco amico, tempore tuo pugnavisti

Tu vero recte, ut *Dii* immortalibus honores habeantur, postulas: primum, quod & temeritate imperatoris nullo iure gentium bellum inferentis potius luere exercitum noluerunt: deinde, quod belluas, non hostes nobis obiecerunt. Nolito nomen tantum existimare missum esse Gallogrecorum, multo ante & corpora & animi misti ac viriati sunt, ac si illi Galli essent, cum quibus milles vario euentu in Italia pugnatum est, quantum in imperatore nostro fuit nuncius illinc redisset: hic cum is pugnatum est, hic loco inique subijt, in valle inferiore pedibus pene hostium aciem subiecit, ut si non tela ex superiore loco mitterent, sed corpora sua nuda inuicerent, obruere nos potuerint. Quid igitur incidit? magna fortuna P. R. est, magnum & terribile nomen, recens ruina Annibalis, Philippi, Antiochi, prope acronita erant, tam a corporum moles, fundi sagittisque in iugam conseruata sunt, gladius in acie cruentatus non est Gallico bello: velut animi examina, ad crepitum primum missilium auoluere. At hercule nos ydem (admonente fortuna, quid si hostem habuissimus, casurum fuisset) quum redeuntes in laetrunculos Thracas incidissemus, casti, fugati, exuti impedimentis sumus. Q. Minucius Thermus, in quo haud paulo plus damni factum est, quam si Cn. Manlius, cuius temeritate ea clades inciderat, perisset, cum multis viris fortiter cecidit, exercitus spolia regis Antiochi referens, trifariam dissipatus: alibi primum, alibi postremum agmen, alibi impedimenta, inter vapores in laetibus ferarum noctem vnam delituit. Pro his triumphus petitur? Si nihil in Thracia cladis ignominiaque foret acceptum, de quibus hostibus triumphum peteres de his, ut opinor, quos tibi hostes senatus, aut populus Romanus dedisset: sic huic L. Scipioni, sic illi M. Acilio de rege Antiocho, sic paulo ante T. Quintio de rege Philippo, sic P. Africano de Annibale & Pannio & Syphace triumphus datus & minima illa, quum iam senatus cessasset bellum, quaesita tamen sunt, quibus nunciandum esset: ipsi quoque regibus nunciaretur, non satis esse ad presidium aliquod nunciari? Valis ergo hac omnia pollui & confundi tolli sceleris iura? nullos esse sceleres? fiat (pace Deum dixerim) iactura religionis: obliuio Deorum capiat pectora vestra, num senatus quoque de bello consuli non placeat non ad populum ferri, velint, tuteantne cum Gallis bellum geri? Modo certo Consules Graciam atque Asiam volebant, tamen perseverantibus vobis Ligures prouinciam decernere, dicto audientes fuerunt, miris ergo à vobis prospere bello gesto triumphum petens, quibus auctoribus gesserunt. Talis oratio Furij & Emilij fuit. Manlius in hoc maxime modum respondisse accepimus: Tribuni plebis autem solebant triumphum postulantibus aduersari, Patres conscripti, quibus ego gratiam habeo, quod seu mihi, seu magnitudini rerum gestarum hoc dederunt, ut non solum silentio comprobarent honorem meum, sed referre etiam, si opus esset, viderentur parati esse, ex decemlegia, si *Dii* placet, quod concilium dispensanda honestandaque victoria imperatoribus maiores dederunt nostri, aduersarios habeo. L. Furij, L. Emilij curru triumphalem me conseruato prohibens, cor-

Manly pro
seruatio.

nam insignem capiti detrahunt. quos ego, si tribuni me trisphare prohiberent, testes citatusus fuissetum. Nullius equidem inuidio honori, P. C. vos tribunos plebei nuper, viros fortes ac strenuos, impediret. Q. Fabij Labeonis triumphum, auctoritate vestra detruisistis. xvium phasius, quem non bellum iniustum gessisse, sed hostem omnino non vidisse, inimici iactabant. ego, qui quum centum milibus ferocissimorum hostium signis collatis toties pugnavi: qui plus undecim milia hominum cepi aut occidi, qui bina castra eorum expugnavi, qui citra iuga Tauri omnia pacatiora, quam terra Italia est, reliqui: non triumpho modo fraudor, sed causam apud vos P. C. accusantibus meis ipse legatus dica. Duplex eorum, ut animadvertistis P. C. accusatio fuit: nam nec gerendum milis fuisse bellum cum Gallis, & gestum temere atque imprudenter, dixerunt, non erant Galli hostes, sed tuos pacatos imperata facientes turbaste. Non sum postulaturus à vobis P. C. ut qua communiter de immunitate gentis Gallorum, de infestissimo odio in nomen Romanum scitu: ea de illis quoque, qui Asiam incolunt, existimetis. Gallos, remota universon gentis insania atque invidia, per se ipsos astimate. Vrinam rex Eumenes, utinam Asia civitates omnes adessent. Et illos potius querentes, quam me accusantem audiretis. mitte agelum legatos circa omnes Asia urbes, & quarite, utrum à graviori servitute, Antiocho ultra Tauri iuga emoto, an Gallis subactis, liberati sint? quoties agri eorum vastati sint, quoties prada abacta, referant: quum vix redimendi captivos copia esset, & maculata humana hostias immolatosq; liberos suos audirent. Stipendium scitote pendidisse socios vestros Gallos. Eumenes liberatos per vos regio imperio, fuisse pensuros, si à me foret cessatū, quo longius Antiochus emotus esset, hoc impotentius in Asia Galli domibuntur: & quicquid est terrarum citra Tauri iuga, Gallorum imperio, non vestro aduicissuū. At enim, sunt quidem ista vera, etiam Delphos, quondam commune humani generis oraculum, umbilicum orbis terrarum, Galli spoliantur: nec ideo P. R. huc bellum indixit aut intulit. E quidem aliquid interesse rebar inter id tempus, quo nōdum in iure ac ditione vestra Gracia atq; Asia erat. Ad curandum animadvertendumque quid in his terris foret: & hoc quo finem imperij Romani Taurum montem statuisset, quo libertatem immunitatemve civitatib; datus, quo alijs fines adjectis, alijs agro mulctatus, alijs vestigalimpositis: regna augetis, minuitis, novatis, adimitis: cura vestra censetur esse, ut pacem terra marique habeant. An nisi praesidia deduxisset Antiochus, qua quietas in suis arcibus erant, non putaret in liberatam Asiam, si Gallorum exercitus effusus vagaretur, rata dona vestra, qua dedistis regi Eumeni, rata libertas civitatibus esset? Sed quid ego hac ita argumentor? tanquam non acciperim, sed fecerim hostes Gallos? Te L. Scipio appello, cuius ego mihi succedens inuicem imperij tui, virtutem felicitas itque pariter non frustra ab Dijs immortalibus precatus sum: te P. Scipio, qui legatus ius, collega maiestatem, & apud fratrem Consulū, & apud exercitū habuisti: sciat sine in

exercitus Antiochi Gallorum legiones fuisse videtur in acie eos, in cornu
 utroque (idem enim robore esse videbatur) locatos pugnauerunt, ut cum
 hostibus iussus occideretur spolia coram residerent. Atqui cum Antiocho,
 non cum Gallis bellum huiusmodi decreuerat, & populus iusserat. Sed
 simul, ut opinor, cum his decreuerant iusserantque, qui inter eius presi-
 dia fuissent, ex quibus prater Antiochum, cum quo pacem pepigerat Sci-
 pio, & cum quo nominatim fœdus ut fieret, mandauerat: omnes hostes
 erant, qui pro Antiocho arma aduersus nos tulerunt, in qua causa quid
 Galli ante omnes fuissent, & reguli quidam & tyranni: ego tamen &
 cum aliis pro dignitate imperij vestri causis luere peccata sua, pacem pe-
 pigi: & Gallorum animos, si possent mitigari à feritate insens, tentavi. &
 posteaquam indomitos atque implacabiles cernebam, sum deum ut at-
 que armis coercendos ratus sum. Nunc quoniam suscepti belli purgatum
 est crimen, gesti reddenda est ratio, in quo confiderem equidem causa
 mea, etiam si non apud Romanum, sed apud Carthaginensem senatum
 agerem: ubi in cruce tolli imperatores dicuntur, si prospero euentu, pra-
 uo consilio rem gesserunt. Sed ego in ea ciuitate, qua ideo omnibus rebus
 incipendis gerendisque Deos adhibet, quia nullus calumnia subijcit ea,
 qua Dy comprobauerunt, & in solenniis verbis habet, cum supplicatio-
 nem aut triumphum decernit, quod bene ac feliciter Republicam ad-
 ministrarit: si nolle, si graue ac superbum existimarem virtute gloriari:
 pro sollicitate mea exercitusque mei, quod tantam nationem sine ulla mi-
 litum iactura deuictam postularer, ut Dys immortalibus honos habe-
 retur, & ipsa triumphans in Capitolium ascenderem, unde votis rite
 nuncupatus profectus sum: negaretis hoc mihi cum Dys immortalibus?
 Iniquo enim loco dimicauit. Dic igitur, quo equare poterim dimicare?
 quum montem hostes cepissent loco munico se tenerent: nempe eundem
 ad hostes erat, si vincere vellem. Quid? si urbem eo loco haberent? & mo-
 nibus se tenerent? nempe oppugnandi erant. Quid? ad Thermopylas a-
 guone loco M. Acilius cum rege Antiocho pugnauit? Quid? Philippum
 non eodem modo super Aonium amnem in ga tenentem montium T. Quin-
 tum deuicit? Equidem adhuc qualem aut sibi fingant, aut vobis videri
 vultis hostem fuisse, non inuenio, si degenerem & emollicum amantia
 de Asia, quod periculi vel iniquo loco subentibus fuit: si timendum & fe-
 ritate animorum & robore corporum, huic me tantæ victoria triumphum
 negatis? Caca inuidia est P. C., nos quidquam aliud scire, quam detracta-
 re virtutes, corrumpere honores ac premia carum. Mihi, quæso, ita igno-
 scatis P. C., si longiore oratione non cupiditas gloriandi de me, sed ne-
 cessaria criminum defensio facit. An etiam per Thraciam saltum paten-
 tes, qui angusti erant, & plana ex ardis, & culsa ex syluestribus face-
 re potui? & prestare, ne quibus sibi latebris delitescerent latrones
 Thracæ: ne quid sarcinarum taperetur, ne quod inuentum ex tanto ag-
 gmine abstraheretur: ne quis vulneraretur? ne ex vulnere vir fortis ac
 strenuus & Atinidius moreretur? In hoc casu, quo infeliciter incidit, ut
 talis cuius amitteretur, haerens quod saltem iniquo, loco alieno, qui aduersus
 hostes

hostis non esset, dua simul acies primi & nouissimi agminu habentem ad impedimenta nostra exercitū barbarorū circumuenerunt: quod multa milia ipso die, plura multo post dies paucos ceciderunt & ceperūt: hoc si ipsi tacuerint, vos scietis, quā testis orationis mea totus exercitus sit, non credunt. Sigladum in Asia non strinxissim, si hostē non uidissim: tamen Procon. triumphum in Thracia duobus praelij merueram. Sed iam dictum satis est, quā pro eo, quod plurib. uerbis uos, quā uolui, sagauit, ueniam a uobis petiā impetratamq; uelim P. C. Plus crimina Manlio eo die, quam defensio, ualuisse, ni altercationem in serm per triumphum dixisset, dimittitur sententia in ea opinione, ut negat ut triumphum fuisse uideretur. Postero die & cognati amiciq; Cn. Manlij sur.

summis opibus annexi sunt, & auctoritas seniorum ualuit, negatium exemplum proditum memoria esse, ut imperator, qui per duellum deuicta, confecta provincia, exercitū reportasset, sine curru & laurea priuatus, in bonoratusq; urbē inires. hic pudor malignitatem uicti, triumphumque frequentes decrueunt. Oppetisit deinde mentionem memoriamque omnem contentionis huius, maius, & cum maiore & clariore viro certamen ortum. P. Scipioni Africani cano (ut Valerius Anrius auctor est) duo Q. Petilij diem dixit. Africano rior, id, prout cuiusque ingenium erat, interpretabantur. Alij dies a tribu non tribunos plebis, sed uniuersam ciuitatem, quae id pati posset, bunis pleinocubapt. duu maximas orbis terrarum urbes ingratas uno propu ditione in principis inuentas, Romā ingratiorē, siquidē uicta Carthago uictum Annibalem in exilium expulisset: Roma uictrix uictorē Africanum expellat. Alij, neminem unum ciuem tantum eminere debere, ut legibus interrogari non possit: nihil rā aquande libertatem esse, quam potensissimum quemq; posse dicere causam. quid autē suo cuiquam nēdum summam Reipub. permitti, si ratio non sit reddenda quae equi pati nō possit, in eum uim haud iniustā esse. Hae agitata sermōib donec dies dicendae causae uenit. nec alius antea quisquā, nec ille ipse Scipio Cos. censor uel maiore omnis generis hominū Scipio A. frequētia, quā reus illo die in forū est deductus. Iussus dicere cau-fricanus sam, sine ulla criminum mentione orationē adeo magnificam de respondet. rebus ab se gestis est exorsus, ut satis constaret, neminē umquam neq; melius, neq; uerius laudatū esse. dicebantur n. ab eodem animo ingenioque, a quo gesta erant, & autum fastidium abe-

ratū quia pro periculo, non in gloriam, referebantur. Tribuni plebis uetera luxuriae crimina Syraeusarum hybernorum, & Iocis Pleminianum tumultū quum ad fidē praesentium criminum retulissent, suspitionibus magis, quam argumentis pecuniae captae reum accusarunt. Filium capum sine pretio redditum, omnibusq; alijs rebus Scipionem, tamquam in eius uinis manu pax Romana bellūque esset ab Antiocho cultum, distatorē eum consuli, nō legatū in provincia fuisse: nec ad aliam rē eo profectū, quā ut id quod Hispania, Gallia, Sicilia, Africa iam pridē persuasum esset, hoc Gracia Asiaq; & omnibus ad Orientem,

ad Orientem versus regibusq. appareret, unum hominem caput
 columenq. imperij Romanis esse: sub umbra Scipienis civitatem domi-
 nam orbis terrarum latere: nutu eius pre decreta patrū, pre populi ius-
 sis esse infamia intactum, invidia quæ possunt, urgent. Orationibus
 noctem perductis, producta dies est. ubi ea venit, tribuni in Ro-
 stris prima luce confederunt. citatus reus magno agmine amico-
 rum clientiumq. per medium concionem ad rostra subit, silen-
 tioq. facto: Hoc, inquit, duo tribuni plebis, vosq. Quirites, cum An-
 nibale & Carthaginiensibus signū collatum in Africa bene ac feliciter pug-
 navi, itaq. quā hodie litibus & invicem super sederi aequum sit, ego hunc
 exemplo in Capitolium ad Iovē OPT. MAX. lunonemq. & pater nūc,
 ceterosq. Deos, qui Capitolio atq. arcis præsident, salutādos ibo: hisq. gra-
 tias agā, quod mihi & hoc ipso die, & jape alius egregie Reip. gerēda mē-
 tem facultatemq. dederunt: vestrum quoq. quibus commodū est, ite ma-
 cum Quirites: Orate Deos, ut mei similes principes habeatur: ita, si ab
 annis septendecim ad senectutē semper vestram atatem meam honorib. ve-
 stris antestis, ego vestros honores reb. gerēdu præcessi. Ab rostris in Ca-
 pitolium ascendit. simul se vniuersa concio auertit, & secuta Sci-
 pionē est: adeo, ut postremo scribæ viatoresq. tribunos relinque-
 rent: nec eum ijs præter seruilem comitatum, & præconem, qui
 eum ex rostris citabar quisquam esset. Scipio non in Capitolio
 modo, sed per totā urbem omnia templa Deū cum P. R. circū-
 jicit. Celebratio is propē dies fauore hominum, & ælimatione
 veræ magnitudinis eius fuit, quam quo triumphans de Syphace
 rege & Carthaginiensibus urbem est inuectus. Hic speciolus vlti-
 mus dies P. Scipioni illuxit. post quē, quem invidiam & ceterami-
 na cum tribunis prospiceret: die longiore producta, in Liceriniū
 concessit, certo consilio ne ad causam dicendam adesset, maior
 animus & natura erat, ac maiori fortunæ assuetus, quam ut reus
 esse sciret, & summittere se in humilitatem causam dicentium.
 Vbi dies venit, citariq. absens est cœptus, L. Scipio morbum causa
 esse cur abseset, excusabat. quā excusationem quum tribuni, qui
 diem dixerant, non acciperent: & ab eadem superbia non venire ad
 causam dicendam arguerent, qua iudicium & tribunos pla- u & cetero-
 nis reliquisset: & quibus ius de se dicendā sententia & libertatem ad-
 misset, hoc comitatu, velut captes trabens, triumphū de P. R. egisset: se-
 cessionemq. eo die in Capitolium à tribunū plebis fecisset: Habere ergo
 demeritū illius mercede. quo dūce & auctore nos reliquisti, ab eo ipso
 relinqui estu, & tantū animorū indies nobis decrevit, ut ad quē ante an-
 nū xvii. exercitiū & classē habentē tribunos plebis adleuē, in Siciliā
 mittere ausi sumus: qui prebenderēt eum, & Romanū reducerent: ad cū
 priuatum ex villa sua exirendū ad causam dicendā mittere non au-
 diamus? Tribuni plebis appellati ab L. Scipione ita decreuerūt, si
 morbi causa ex- usaretur, sibi placere accipi eam causam, diemq.
 à collegis produci. Tribunus plebis eo tēpore Tib. Sempronius
 Gracchus

Gracchus erat, cui inimicitiz cum P. Scipione intercedebant. is, cum vetuisset nomen suum decreto collegarum ascribi, tristis *Gracchus* reniq; omnes sententiam expectarent, ita decrevit. *Quia L. Scipio decretum* excuset morbum esse causa fratri, satis id sibi videri: se P. Scipionem, de Scipio-
prinquam Romam redisset, accusari non passurum. cum quoq; si se ap-
 pelleret, auxilio ei futurum, ne causam ducat. ad id fastidium rebus gestis,

- III Romano magis deforme, quam ipsi sit. Adiecit decreto indignatio-
 nem. Sub pedibus vestris stabit, tribunus, domitor ille Africa Scipio! ideo
 quatuor nobilissimo duces Pœnorum in Hispania, quatuor exercitus fude-
 rit, fugauitq;: ideo Syphacem cepit, Annibalem deuicit, Carthaginem
 vinctigalem nobis fecit, Antiochum (recepit enim fratrem consorem hu-
 ius gloria L. Scipio) ultra Tauri iuga emouit, ut duobus Petilijs succum-
 beret vos de P. Africano palmam peteretis? nullus meritis suis, nullus
 vestris honoribus umquam in arcem suscipi. & velut sanctam clari viri
 perueniens: ubi non venerabilis, inuoluta saltem senectus eorum consu-
 latus? Mouit & decretum, & adiecta oratio non ceteros modo,
 sed ipsos etiam accusabiles: & deliberaturos se quid sui iuris &
 officii esset, dixerunt. Senatus deinde, concilio plebis dimissio, ha-
 beri est ceptus. ibi gratia ingentes ab vniuerso ordine, præcipue
 à consularibus senioribusq; Tib. Graccho actæ sunt, quod Rempu-
 blicam priuatis simultatibus potiorẽ habuisset & Petili vexati sunt
 probis, quod splendore aliena inuidia voluissent, & spolia ex A-
 fricani triumpho peterent. Silentium deinde de Africano fuit. viam
 Literi egit, sine desiderio vrbis. Morientem rursus eo ipso loco
 sepeliri se iussisse ferunt, monumentumq; ibi adificari, ne funus sibi in-
 grata patria fieret. Vis memorabilis, bellicis tamẽ quam pacis acti-
 bus memorabilior prima pars viræ, quàm postrema fuit: quia
 in iuuentia bella assidue gesta, quàm senectares quoq; defloruere,
 nec præbita est materia ingenio, quid ad primum consulatum
 secundus, etiam si cœsuram adicias: quid Asiatica legatio & va-
 lerudine aduersa inutiles, & filii casu deformata, & post reditum
 necessitate aut subeundi iudicii, aut simul cum patria deferendi?

- IV Punicum tamen belli perpetrati, quo nullum neq; maius neq; peri-
 culosius Romani gesserat, vnus præcipuam gloriam tulit. Morre
 Africani crevere inimicorum animi, quorum princeps fuit M. *M. Por-*
 Potius Cato, qui viuo quoq; eo allatrate eius magnitudinem fo-
 litus erat. hoc auctore existimantur Petili & viuo Africano rem
 ingressi, & mortuo rogationem promulgasse. Fuit autem roga-
 tio talis. velis, tubeatis, quaratur, quæ pecunia capta, ablata, coacta
 ab rege Antiocho est, quig; sub eius imperio fuerunt: quod eius in publi-
 cum relatum non est, uti de eare Ser. Sulpicius Pr. urbanus ad senatum
 referat? quem eam rem velis senatus quære de iis, qui prætore mun-
 dino? Hinc rogationi primo Q. & L. Mummi intercedebant. se-

natum quare de pecunia non relata in publicum, ita ut antea semper factum esset, aequum censebant. Petilii, nobilitatem & regnum in senatu Scipionum accusabant. L. Furius Purpureo consularis, qui in decem legatis in Asia fuerat, latius rogandum censet: non quia ab Antiocho modo pecunia capta forent, sed quia ab aliis regibus, gentibusque, Cn. Manlium inimicum incessens. Et L. Scipio, quem magis pro se quam aduersus legem dicturum apparebat, dissuasor processit. Is post mortem P. Africani fratris, viri omnium fortissimi clarissimi, eam exortam rogationem esse conquestus. parum enim fuisse, non laudari pro rebus P. Africanum post mortem, nisi etiam accusaretur. & Carthaginienses exilio Annibalis consentos esse, populum Romanum ne morte quidam P. Scipionis exsternari: nisi et ipsius fama sepulti laceretur. & frater insuper, accessio inuidia, macretur. M. Cato suavit rogationem, extat oratio eius de pecunia regis Antiochi: & Mummius tribunus auctoritate deterruit, ne aduersarentur rogationi. Remittentibus ergo his intercessionem, omnes tribus vti rogasset, iusserunt. Ser. Sulpicio deinde referente, quem rogatione Petilia querere uolent, Q. Terentium Cullconem patres iusserunt. Ad hunc praetorem adeo amicum Corneliae familiae, ut qui Romae mortuum elatumque P. Scipionem (est enim ea quoque fama) tradunt, priusquam sicut in triumpho ierat, in funere quoque ante lectum ille. Corneliae prodiderat: & ad portum Capenam multum profectus suus de ille, quod ab eo inter alios captiuos in Africa ex hostibus receptus esset: aut adeo inimicum eundem, ut propter ipsi quere simulatorem ab ea factione quae aduersa Scipionibus erat, delectus sit potissimum ad questionem exercendam: ceterum ad hunc nimis aequum aut iniquum praetorem reus exemplo factus L. Scipio: simul & delata & recepta nomina legatorum eius, A. & L. Hostiliorum Catonum, & C. Furii Aeuleonis quaestoris: & ut omnia contacta societate peculatus vidgerentur, scribis quoque duo & accensus. Hostilius, & scriba & accensus, priusquam de Scipione iudicium fieret, absoluti sunt: Scipio & A. Hostilius legatus, & C. Furius damnati: quo commodior pax Antiocho daretur. Scipionem * v. millia pondi auri. * quadringenta octoginta argenti plus accepisse, quam in araria retulerit: A. Hostilius * LXXX. pondi auri, * argenti CCCCLIII. Furium quaestorem * auri centum XXX. * argenti CC. pondi. Has ego summas auri & argenti relatas apud Antiatrem inueni. In L. Scipione malim equidem librari mendum, quam mendacium scriptoris esse. in summa auri atque argenti, similis enim veri est, argenti quam auri maius pondus fuisse: & * potius quadragies quam ducenties quadragies licet estimatam: eomagis, quod tanta summa rationem et ab ipso P. Scipione requisita esse in senatu tradunt: librumque rationis eius quum Lucium fratrem afferre iussisset, instanti senatu suis ipsum manibus accerpisse. indignantem quod quum tam milles in araria intulisset, quadragies ratio ab se posce-

L. Scipio
peculatus
damnatur.

* Valens
672000,
Cor.

* 4600.

Cor.

* 8960.

Coro.

* 4030.

Coro.

* 14560.

Coron.

* 2000.

Coron.

* Qua-

drages

scribitur

fac. Coro.

100000.

Ducenties

quadra-

ges fac.

Coron.

retur, ab eadem fiducia animi, cum quæstores pecuniam in præ-
 tio contra legem promere non audent: poposuisse *claves*, & se a-
 LVI *perituum ararium* dixisse: qui ut clauderetur, effecisset. Multa alia in *sestertium*
 Scipionis exitu maxime vitæ, dicque dicta, morte, funere, sepul-
 chro in diuersum trahūt: ut cui famæ, quib. scriptis assentiat, non 5000000.
 habeam. non de accusatore conuenit; alij M. Næuium, alij Perili-
 os diem dixisse scribunt: non de tempore, quo dicta dies sit: non
 de anno, quo mortuus sit; non ubi mortuus: aut elatus sit. alij Ro-
 mæ, alij Literpi & mortuum & sepultum. utrobique monumenta
 ostenduntur, & statuz. nam & Iterpi monumentum, monumen-
 toque statua superimposita fuit quam tempestate disiectam nuper
 vidimus ipsi. & Romæ extra portam Capenam in Scipionū mo-
 numento tres statuz sunt: quatum duæ P. & L. Scipionum dican-
 tur esse: tertia portæ Q. Ennii. Nec inter scriptores rerum discre-
 par solum, sed orationes quoque; (si modo ipsorum sunt, quæ ferū-
 tur, P. Scipionis & Tib. Gracchi) abhorrent inter se. Index oratio-
 nis P. Scipionis, nomen M. Næuii tribuni plebis habet: ipsa ora-
 tio sine nomine est accusatoris: *nebulonem* modo, modo *nugato-*
rem appellat. Ne Gracchi quidem oratio aut Petiliorum accusa-
 torum Africani, aut dei dictæ Africano ullam mentionem ha-
 bet. alia tota ferenda fabula est Gracchi orationi conueniens: &
 illi adtores sequendi sunt, qui, quum L. Scipio & accusatus & da-
 mnatus sit pecuniæ captæ ab rege, legatum in Etruria fuisse Afri-
 canum tradunt, quo post famam de fratris casu allatam, relicta lega-
 tione currens in Romam: Et quum à porta recta ad forum se consu-
 lisset, quod in curia duci frater dictū erat, repulisse à corpore eius via-
 torem, & tribunos retinentibus magis pie quam ciuilitate vim facisse. hæc
 enim ipse Gracchus queritur, dissolutum esse à primato tribuniciam
 potestatem, & ad postremum quum auxilium P. Scipioni pollicere-
 tur, adiecit, solentioris exempli esse à tribuno plebis potius, q̃ à prima-
 to tribuni videri & tribuniciam potestatem & Rem. esse: sed ita hanc vnā
 impotentem eius iniuriam inuidia onerat, ut increpando quæ dege-
 nerant tantum à se ipse cumulatæ ei veteres laudes moderatio-
 nis & temperantiz proteprehensione præfenti reddat: castigatum
 enim quondam ab eo populum, ait, quod eum perpersum consulē & di-
 ctatorem vellent facere, prohibuisse statuas sibi in comitio, in rostris, in cur-
 iis, in Capitolio in cella Iouis poni prohibuisse non decerneretur. ut imago
 sua triumphali ornata in templo Iouis Opt. Max. exiret. hæc vel in lau-
 datione posita ingentem magnitudinē animi moderandis ad ci-
 uilem habitum honorib. significarent: quæ exprobando inimicus
 fatetur. Huic Graccho minorem ex duabus filiis (nam maior P.
 Cornelio Nasicæ haud dubie à patre collocata erat) naptam
 fuisse conuenit. Illud parum constat, utrum post mortem patris
 & desponsata sit, & nuperit: an veræ illę opiniones sint Gracchū,
 quum L. Scipio in vincula duceretur, nec quisquam collegatum

*Variant de
Africani
morte scri-
ptores.*

auxilio esset iurasse sibi inimicitias cum Scipionibus, quæ fuissent, manere, nec se gratia quærenda causa quicquam facere, sed in quæ carcerem reges & imperatores hostium ducentem vidisset. P. Africanum, in eum se fratrem eius duci, non passurum. senatum eo die forte cœnantem in Capitolio confurrexille, & petisse, ut inter epulas Graccho filiam Africanus desponderet. quibus ira inter publicum solenne sponsalib. ire factis, quæ se domum receperisset, Scipionem Æmiliz vxori dixisse filiam se minorem despondisse. quum illa muliebriter indignabunda nihil de cœmuni filia secum consularum, adieciisset, non si Tib. Graccho daret. expertem consilij debuisse matrem esse: lætum Scipionem tam concordii iudicio, ipsi desponsam respondisse. Hæc de tanto viro, quamquam & opinionibus & monumentis literarum variarent, proponenda erant. Iudiciis a Q. Terentio Prætoris p. fectis, Hostilius & Furius damnari, prædes eodem die quaestoribus urbanis dederunt. Scipio quum contendetet, omnem quæ accepisset pecuniam, in gratio esse; nec se quicquam publici habere, in vincula duci est cœprus. P. Scipio Nasica tribunos appellauit: orationemque habuit plenam veris decoribus, non comminuit modo Cornelliæ gentis, sed propriæ familiz suæ. Parentes suos & P. Africanum ac L. Scipionem, qui in carcerem ducerentur, fuisse Cn. & P. Scipiones, clarissimos viros. eos, quum per aliquot annos in terra Hispana aduersus multos Ponorum Hispanorumque & duces & exercitus nominis Romani famam auxissent, non bello solum, sed quod Romanæ temperantia fideique specimen illis gentibus dedissent, & ad extremum ambos pro P. R. morte occubuisse, quum illorum rursi gloriam, & ipsi satis esset: P. Africanum tantum paternæ superauisse laudes. Quod idem fecerit, non sanguine humano, sed stirpe diuina satum se esse. L. Scipionem, de quo agatur, ut qua in Hispania, qua in Africa, quum legatus fratris esset, gessisset, prætereantur: consulem & ab senatu dignum visum, cui extra sortem Asia prævincia, & bellum cū Antiocho rege duceretur: & a fratre, cui post duos consulatus censuramque & triumphum legatus in Asiam irat, ibi ne magnitudo & splendor legati laudibus Consulæ officeret: forte ita incidisse, ut quo die ad Magnesiæ signis collatus L. Scipio Antiochum deuicisset, ager P. Scipio Elæa dierum aliquot via abisset, non fuisse minorem eum exercitum, quam Annibalis, cum quo in Africa esset pugnatum. Annibalem eundem fuisse inter multos alios reges duces, qui imperator Punici belli fuerit. & bellum quidem ita gestum esse, ut ne fortunam quidem quicquam criminari possit. in pace crimen quare: tam dici vanisse, hic decem legatos simul argui, quorum ex consilio data pax esset. quin exiitisse ex decem legatis, qui M. Manlium accusarent: tamen non modo ad criminis fidem, sed ne ad moram quidem triumphum eam accusationem valuisse. At Hercules in Scipione ipsas leges paci, ut licet minimum accommodatas Antiocho, suscepisse esse. integrum enim ei regnum relictum: omnia possidere eum viditum. qua ante bellum eum fuerint auri & argenti quum cum magnam habuisset: nihil in publicum re-

P. Scipio
Nasica
pro Africanus
& Africanus
oratio.

latum.

latum, omne in primum versum. An non præter omnium oculos tantum auri argentique in triumpho L. Scipionis, quantum non decem aliis triumphibus, si omne in unum conferatur, sit latum? Nam quid de finibus regni dicam? Asiam omnem, & proxima Europa tenuisse Antiochum & quantæ regio orbis terrarum sit, à Tagro mōte in Ægeum usque promineas mare: quos non urbes modo sed gentes amplectatur, omnes scire. hæc regionem dierum plus tringenta in longitudinem, decē inter duo maria in latitudinem patentē, usque ad Tauri montis iuga Antiocho adeptam, expulso in vicinum angulum orbis terrarum. Quid, si gratia a pax esset, plus admi ei poruisset Philippo victo Macedoniam. Nabidi, Lacedæmonem relictam: nec Quintio crimen quaesitum non enim habuisse eum Africanum fratrem: cuius cum gloria prodesse L. Scipioni debuisset, inuidiā nocuisse, tantum auri argentique, imitatum esse in domum L. Scipionis illatum, quantum venditis omnib. bonis redigi non posset. ubi ergo esse regni auri? ubi tot hereditates acceptas? in domo, qua sumptus non exhaurirent, extare debuisse noua fortuna cumulum. At enim quod ex bonis redigi non possis, ex corpore & tergo per vexationem & consumeliam L. Scipionis patietur inimicos: ut in carcere inter fures nocturnos & latrones vir clarissimos includatur, & in robore & tenebris exstret: deinde nudus ante carcerem proiciatur non id Cornelia magis familia, quam urbi Romana fore erubescendum. Aduersus ea Terentius Prætor togationē Petiliam, & Senatusconsultum, & iudicium de L. Scipione factū recitanti: si, ni referatur pecunia in publicum, qua indicata sit, nihil habere quod faciat, nisi ut prehendi damnatum, & in vincula duci iubeat. Tribuni quum in consilium secessissent, paulo post C. Fannius ex sua collegarumque aliorum, præter Græchum, sententia ptonūciavit: prætori nō intercedere tribunos, quo minus sua potestate usaturi, Tib. Græchus ita decreuit: Quo minus ex bonis L. Scipionis quod iudicatum sit, redigatur, se non intercedere prætori L. Scipionem, qui regem opulentissimum orbis terrarum deniceris, imperium populi Romani propagauerat in vicinos terrarum fines: regem Eumenem, Rhodior, alias tot urbes Asia denixeris populi Romani beneficiis, plurimos duces hostium in triumpho ductos carcere incluseris, non passurum inter hostes populi Romani L. Scipionem in carcere & in vinculis esse, mittiq. eum se iubere. Tanto assensu auditum est decretum, adeo dimissum L. Scipionē læci homines videntur, ut vix in eadem ciuitate videretur factum iudicium. In bona deinde L. Scipionis possessum publicæ quaestores prætor misit, neq. in iis dōn modo vestigium vllum compari pecuniæ regis, sed ne tantum redactum est, quantæ summæ damnatus fuerat. Collata pecunia à cognatis amicisq. & clientibus est L. Scipioni, ut si acciperet eā, locupletior aliquanto esset, quam ante calamitatem fuerat, nihil accepit quæ necessaria ad cultum erant, modè mpta ei à proximis cognatis suæ, vertetæque Scipionum iudicia in prætorem, & consilium eius, & accusato-

EMILIUS Consul Ligeribus subactis, viam à Placentia usque Ariminum perducit. Flaminia iunxit. Initia luxuria introducta ab exercitu Asiatico referuntur. Ligures quicumque circa Apennium erant subacti sunt. Bacchanalia sacrum Gracum, & quidem noliturnum, scelus omnium seminarium, cum ad ingenti turba coniurationem pervenisset: à consule inuestigatum, & multorum poena sublata est. A Censoribus L. Valerio Flacco: & M. Porcio Catone, viro & belli & pacis artibus maximo, motus est senatus L. Quintus Flaminium, T. Quinti frater, eo quod cum Galliam provinciam Constatinuerat rogatus à Philippo Peno, quem amabat, scorto nobili, Galum quandam sua manu occiderat: sine, ut quidam tradiderunt, minus damnatorum securi percussisset, rogatus à meretrice Placentina, cuius amoris deperibat. Extat in eum M. Catonis oratio. Scipio Pitermi decessit. Et, tamquam ingente fortuna circa idem tempus duo funera maximorum virorum, Annibal à Prusia Bithynia rege, ad quem victo Antiocho confugerat, quum dederetur Romanis, qui ad exposcendum illum T. Quintium Flaminium miserat, veneno sibi mortem conscivit, Philopomenes quoque, dux Achaorum, vir maximus, à Messenio interemptus veneno, cum ab iis bello captus esset. Colonia, Pollentia & Pitavnum, & Mutina & Parma deductae sunt. Praeterea res adversum Celtiberos prosperè gestas, & initia causarum belli Macedonici continet. cuius origo influxit, quod Philippus agere solebat regnum suum imminui à Romanis, & quod cogere ut à Thracibus, aliisque locis praefata deduceret.

Ligur
hostiu.

Dum hæc (si modo hoc anno acta sunt) Romæ aguntur, Consules ambo in Ligeribus gerebant bellum. Is hostis velut natus ad continendam inter magnorum intervalla bellorum Romanis militarem disciplinam erat: nec alia provincia militrem magis ad virtutem acuebat. nam Asia & amplexitate urbium, & copia terrestrium maritimarumque rerum, & mollicitia hostium, tegillique opibus ditiores, quam fortiores exercitus faciebat. præcipue sub imperio Cn. Manlii solute ac negligenter habitus sunt. itaque asperius paulo iter in Thracia, & exercitior hostis magna clade eos calcigavit. in Ligeribus omnia erant, quæ militi exciterent: loca montana & aspera, quæ & ipsis capere labor est, & ex præoccupatis deicere hostem: itinera ardua, angusta, infesta insidijs: hostis levis, & velox, & repentinus, qui nullum visquam tempus, nullum locum quietum aut securum esse sine ret: oppugnatione necessaria inunitorum castrorum, laboriosa simul, periculosaque: inops regio, quæ parsimonia alstringeret milites, prædæ haud multum præberet. Itaque non laxa sequebatur, non iumentorum longus ordo agmen extendebat: nihil, præter arma & viros

& viros omnem speciem in armis habentes, erat. nec deerat vit-
quam cum iis vel materia belli, vel causa: quia propter domesti-
cam inopiam vicinos agros incurfabant; nec tamen in disceri-
men summæ rerum pugnabatur. C. Flaminius Consul cum Fri-
sinatibus Liguribus in agro eorum pluribus præliis secundis fa-
ctis, in deditionem gentem accepit, & arma ademitt: & quia non
fingera fide tradebant, quàm castigaretur, relictis vicis in mon-
tem Augium confugerunt. confestim secutus est Consul. Cete-
rùm effusi rursus, & pars maxima inermes per inuia & rupes di-
ruptas præcipitantes fugerunt, qua sequi hostis non posset: ita
trans Apenninum abierunt qui castris se tenebant, circumfessi
& expugnati sunt. Inde trans Apenninum duclæ legiones, ibi
montis, quem ceperant, altitudine paulisper se tutati, mox in
deditionem concesserunt. tum conquesta cum intentione cura
arma, & omnia adempta. Translatum deinde ad Apuanos Ligu-
res bellum, qui in agrum Pisanum Bononiensemque ita incurfa-
uerant, ut colui non posset. His quoque perdomitis Consul pa-
cem dedit finitimis. & quia à bello quieta ut esset provincia effe-
cerat: ne in ocio militem haberet, viam à Bononia perduxit Ar-
retium M. Æmilius alter Consul agros Ligurum, vicosque, qui
in campis aut vallibus erant: ipsi montes duos, Ballistam Suis-
montiumque tenentibus, deussit, depopulatosque est; deinde
eos qui in montibus erant adortus, primò leuibus præliis fatiga-
uit. postremò coactos in aciem descendere, iusto prælio deu-
cit: in quo ædem Dianæ vouit. Subactis cis Apenninum omni-
bus, tum transmontanos adortus (in his & Frisinares Ligures er-
ant, quos non adierat C. Flaminius) omnes Æmilius sube-
git, armaque ademitt, & de montibus in campos multitudi-
nem deduxit. Pacatis Liguribus, in agrum Gallicum exercitum
duxit, viamque ab Placentia, ut Flaminia committeret, Arimi-
num perduxit. prælio ultimo, quo cum Liguribus signis colla-
tis confixit, ædem Iunoni reginæ vouit. Hæc in Liguribus eo
111 annis gesta. In Gallia M. Furius Prætor infontibus Cænomanis
in pace speciem belli querens, ademerat arma. id Cænomani
conquelli Romæ apud Icenarum, senectique ad Consulē Æmiliū.
cui ut cognosceret statueretque senatus permiserat: magno cer-
tamine cum Prætorē habito, tenuerunt causam, arma reddita
Cænomanis, decedere è provincia Prætor iussus. Legatis deinde
sociorum Latini nominis, qui toto vndique ex Latio fre-
quentes conuenerant, senatus datus est. his querentibus magnam
multitudinem ciuium suorum Romam commigrasse. & ibi censos
esse. Q. Tiberio Culleoni Prætori negotium datum est, ut
eos conquireret, & quem C. Claudio M. Lino censoribus postea
eos censores ipsum parentem vni apud se censum esse probassent
socij, ut redire eo cogeret, ubi censi essent. Hac conquestione
duo-

C. Flami-
nius Cons.
Ligures in
deditionem rece-
pit.

*M. Ful-
nius tri-
umphum
postulat.*

*Gracchi
pro Fulvio
oratio.*

duodecim millia Latinorum domos redierunt: iam
dine alienigenatum urbem onerante. Priusquam Co-
rent Romam, M. Fulvius proconsul, ex Ætolia redi-
dem Apollinis in senatu quum de rebus in Ætolia
ab se gestis disseruisset, petiit à patribus, ut aqua
Rempublicam bene ac feliciter gestam, & Dijs immortalibus
haberi iubere, & sibi triumphum decernere. M. Abutius
bis, si quid de ea re ante M. Æmilii Consulis adven-
tur, intercessurum se ostendit, eum contradicere vel
que in provinciam ita sibi mandasse, ut ea disceptatio in-
tum suum servaretur. Fulvium temporis iacturam fac-
iã presente Cōsule quod velles decreturum. M. Fulvius.
M. Æmiliy, secum ignota hominibus esset, aut quàm is eas
potenti ac propere regia ira excerneret, tamen non fuisse ferentem
Consulem & Deorū immortalium honori ob stare, & mi-
triumphum morari: imperatorem rebus egregie gestis, vic-
tum cum prada ac captivis ante portas stare, donec Consu-
moranti, redire Romā libitum esset. Verum enimvero qui
ma sibi cum Cōsule inimicitia, quid ab eo quemquam possi-
re? qui per infrequentiam furtim Senatusconsultum factū
detulerit? Ambraciam non videri vi captam, qua aggerem
gnata sit, ubi incensis operibus alia de integro facta sint
ros supra, subterq; terrā per dies quindecim pugnatum: et
quum iam transcendisset muros miles, usque ad noctem
lium tenuerit: ubi plura tria millia hostium sine casa:
immortalium templis spoliatis in capta urbe: qualem
pontifices attulerit? nisi Syracusarum ceterarumq; captarum
ornamentis urbem exornari fas fueris, in Ambraciam
valueris belli ius. se & Patres conscriptos orare, & à
ne se superbissimo inimico ludibrio esse sinant. Undique
precati tribunum, alii castigare. Tib. Gracchi collo-
oratio movit. Ne suas quidē simulate pro magistratus
exempli esse: alienarum verò simulate tribunum plebis
fieri, turpe & indignum collegij eius potestate & sacris
quemq; iudicio & homines odisse, aut diligere, & res pro-
bare debere: non pendere ex alterius vultu ac nutu, nec
animi circumagi, astipulariq; irato consuli tribunum ple-
uatim M. Æmilius mandaverit, meminisse tribunatus
Romano mandatum obliuisci, & mandatū pro auxilio
uatorum, non proconsulari regno, ne hoc quidem cerne-
memoria ac posteritati mandetur, eiusdem collegij alteru-
bunis plebis suas inimicitias remisisse Reipublica, alterū
datis exercuisse. His victis castigationibus tribunus
excessisset, referente Ser. Sulpicio Prætor triumphum
est decretus. Is quum gratias Patribus conscriptis

ludos magnos se Ioni optimo maximo eo die, quo Ambraciā cepisset, vo-
 misse. in eam rem sibi * centum pōdo auri à civitatibus collatum. petere * 11200.
 ut ex ea pecunia quam in triumpho latā in arario positurum esset, id au-
 rum secerni inberent. Senatus pontificum collegium consuli iussit,
 num omne id aurum in ludos consumi necessum esset? quum pū-
 tifices negassent ad religionem pertinere, quanta impensa in lu-
 dos fieret. senatus Fulvio, quantum veller impenderet, permisit, *M. Fulvii*
 dum ne summā octoginta millium excederet. Triumphare mē-
 se Ianuario statuerat, sed cum audisset Consulem Æmilium lite-
 rij Aburij tribuni plebis acceptis de remissa intercessione, ipsum
 ad impediendum triumphum Romam venientem, ægum in via
 substinisse, ne plus in triumpho certaminum quam in bello habe-
 rer, prætulit triumphi diem. triumphavit ante diem x. Calend. Ia-
 nuarias de Ætolis, & de Cephallenia. Aureæ coronæ centum xii.
 pondo ante cutrum latæ sunt: * argenti pondo millia lxxxiii.
 * auti pondo cxxlii. rettadachma Attica cxviii. millia: * Phi-
 lippei nummi xii millia cccxxx. signa ænea cclxxxv. signa mar-
 morea cccxx. arma, tela. cetera spolia hostium magnus nume-
 rus. ad hæc catapultræ, balistræ, tormenta omnis generis: duces aut
 Ætoli & Cephallenes, aut regij ab Antiocho ibi relicti ad septem
 & viginti. Multos eo die, priusquam in urbem inucheretur, in
 circo Flaminio tribunos, præfectos, equites, centuriones, Roma-
 nos sociosque donis militaribus donavit: militibus prædæ victi-
 nos quinos denarios diuisit: duplex centurioni, triplex equiti.
 Iam consularium comitiorum appetebat tempus, quibus quia
 M. Æmilius, cuius sortis ea cura erat, occurrere non potuit, C.
 Flaminius Romam venit. ab eo creati consules Sp. Postumius
 Albinus, Q. Marcius Philippus. Prætores inde facti T. Manlius,
 P. Cornelius Sulla, C. Calpurnius Piso, M. Licinius Lucullus, C.
 Aurelius Scaurus, L. Quintius Crispinus. Extremo anni magistra-
 tibus iam creatis, ad tertium nonas Martias Cn. Manlius Volsus de
 Gallis, qui Asiam incolunt, triumphavit. serius ei triumphandi
 causa fuit, ne Q. Terentio Cülleone Prætoris causam lege Peti-
 lia diceter, & incendio alieni iudicii, quo L. Scipio damnatus e-
 rat, conflagraret; eo infensioribus in se, quam in illum iudiciis,
 quod disciplinam militarem seuere ab eo cōservatam, successor
 ipse omni genere vitiorum corrumperat; neq; ea sola infamiz erant,
 quæ in provincia procul ab oculis facta narrabantur: sed etiam
 magis, quæ in militibus eius quotidie conspiciébantur. *Luxuria*
 enim peregrinæ origo ab exercitu Asiatico inuenta in urbem est.
 ii primum lectos ataros, vestem stragulam preciosam, plagulas,
 & alia textilia; & quæ tum magnificæ suppellectilis habebantur,
 monopodia & abacos Romā aduexerunt: tum psalteria sambuci-
 stræque & conuiualia ludionum oblectamenta addita epulis, e-
 pulæ quoque ipsæ & cura, & sumptu maiore apparari cœptæ.

tum coquus, vilissimum antiquis mancipium. & a
 vsu, in precio esse: & quod ministerium fuerat, ars
 vix tamen illa, quæ rum conspiciiebantur, semina ex
 xuriz. In triumpho tulit Cn. Manlius coronas auri
 cim pondo; argenti pondo ccxx. millia: * auri po
 tetiadiachmum Atticum cxxvii. millia, * cistoph
 lippeorum aureorum nummorum sedecim millia.
 * 22 344.
 * 50500.
 coron.
 * S 102
 millia ci
 stophorum
 in se ligas,
 fac. 2000.
 coron.
 * 48900.
 coron.
 duo & quinquaginta ducti ante currum. Militibus
 binos denarios diuisit, duplex centurioni, & stipe
 in pedites dedit, triplex in equites. Multi omniun
 nati militaribus donis, currum secuti sunt. carmin
 bus ea in imperatorem dicta, vt facile appateret in
 gentem ambitiosumq; ea dici: triumphum esse mil
 uora, quàm populari celebrem. Sed ad populi quo
 ciliandam amici Manlii valuerunt quibus anniten
 consulrũ factum est, vt ex pecunia, qua in triumpho
 stipendium collatum à populo in publicum, quod eis sol
 esset, solueretur. vicenos quinque & semisses in millia aris q
 cum fide & cura soluerunt. Per idem tempus Tribuni
 ex duabus Hispaniis cum literis C. Atinii & L. M
 prouincias obtinebant, venerunt. ex iis literis cogn
 tiberos Lusitanosq; in armis esse. & sociorum agros po
 consultationem integram lenatus ad nouos magis
 Ludis Romanis eo anno, quos P. Cornelius Cetheg
 mus Albinus faciebant, malus in circo instabilis
 lentiz procidit, atque id deiecit. ea religione moti p
 vnum adiciendum ludorum celebritati censuerun
 pro vno reponenda, & nouum auratũ faciendum. I
 ab ædilibus C. Sempronio Blaeso, & M. Furio Lusc
 instaurati sunt. Insequens annus Sp. Postumium A
 Marcium Philippum Cōsules ab exercitu bellorum
 ciarũ cura ad intestinz coniurationis vindictam au
 res prouincias sortiti sunt. T. Mænius urbanam, M
 cullus inter ciues & peregrinos, C. Aurelius Scaur
 P. Cornelius Sulla Siciliam, L. Quinctius Crispinus
 tetiorem, C. Calpurnius Piso Hispaniam vltiorem
 ambobus quæstio de clandestinis coniurationibus
 Græcus ignobilis in Etruriã primum venit, nulla e
 quas multas ad animorum corporumq; cultum nol
 ma omniũ gens inuexit, sed sacrificulus & vates: ne
 ta religione propalam & quæstum & disciplinam pro
 mos horrore imbueret, sed occultorum antistes fac
 erant, quæ primò paucis tradita sunt: deinde vulg
 viros, mulieresque, additæ voluptates religioni vni

Coniura
 tiones re
 ligiosis
 prætextu.

quo plerumque animi illicerentur. quum vinum animos & nox, & misti fœminis mares, ætatis teneræ maturibus, discrimen omne pudoris extinxissent; corruptelæ primum omnis generis fieri cœptæ, quum ad id quisque quo natura pronioris libidinis esse paratâ voluptatem haberet. nec unum genus noxæ, stupra promiscua ingenuorum fœminarumque erant: sed falsi testes, falsa signa testimoniaque & iudicia ex eadem officina exibant. venena indidem, interstinaque cædes, ita ut ne corpora quidem interdum ad sepulchram exacerant. multa dolo, pleraque vim audebantur. occultebat vim, quod præ volatibus tympanorumque & cymbalorum strepitu nulla vox quiritantium inter stupra & cædes exaudiri poterat. Huius mali labes ex Etruria Romam, velut contagione morbi, penetravit. primo verbis magnitudo capaciore, patientiorque talium malorum ea eclauit. tandem indicium hoc maxime modo ad Possidium consulē peruenit. P. Ebutius, cuius pater publico equo stipendia fecerat, pupillus relictus, mortuis deinde tutoribus, sub tutela Duroniarum matris & vitrici T. Sempronij Rutili educatus fuerat, & mater dedita viro erat: & vitricus, quia tutelam ita gesserat, ut rationē reddere non posset, aut tolli pupillum, aut obnoxium sibi vinculo aliquo fieri cupiebat. via una corruptelæ Bacchanalium erant. mater adolescentulum appellat, se pro agro vomisse, ubi primum conualuisset, Bacchis eum se initiaturam, damnatam voti Deū benignitate exsoluere id velle. decem dierum castimonia opus esse. decimo die cenatum, deinde per laqueum in sacrarium deducituram. Scortum nobile libertina Hispala Fecenia non digna quæstu cui ancillula assueverat: etiam postquam manumissa erat, eodem se genere tuebatur. huic consuetudo iuxta viciniam cum Ebutio fuit, minime adolescentis aut rei aut famæ damno. Vtremo enim amatus appetitusque erat: & maligne omnia præbentibus suis, meretriculæ munificentia sustinebatur. quia eo procellerat consuetudine capta, ut post patroni mortem, quia in nullius manu erat, tutore à tribunis & prætore petito, quum restamentum faceret, unum Ebutium institueret heredem. Hæc a motis pignora quum essent, nec quicquam secretum alter ab altero haberent, per iocum adolescens vœtat eam mirari, si per aliquos noctes sacnuisset. religionis se causam, ut voto pro valetudine sua facto liberetur, Bacchis initiari velle. Id ubi mulier audiuit, perturbata Diu meliora, inquit: mori tibi & illi satius est, quam id faceres. & in caput eorum desolari minui periculaque qui id suassent. Admiratus quum verba, cum perturbationem tantam adolescens parcere execrationibus iubet. matrem id sibi assentiēte vitrico impræstare. Vitricus ergo, inquit, tuam (matrem enim in simulare forsitan fas non sit) pudicitiam, famam, spem, vitamque tuam perditum ire hoc facito properat? Eo magis mirabundo, quærentique quid rei esset,

T T T a

pacem

Hispala
Fecenia
index con-
iurationis.

pacem veniamq; precata Deorū Dearumq; si coacta carida enunciaisset: ancillam se ait domina comitem id sacrarum nunquā eo accessisse. scire corruptelarum omnis generis cinam esse: etiam biennio constare, neminem initiatum in his viginti ut quisq; introductus sit, velut victimam traheos deducere in locum, qui circumsonet ululatus, cantus cymbalorum et tympanorum pulsus, ne vox quiritantis stuprum inferatur, exaudiri possit. Orare deinde atq; obsequocunq; discuteret modo: nec se eo precipitaret, ubi omnitienda primum, deinde facienda essent: neq; ante dimissedit adolescens, ab his factis se temperaturum. domum venit, & mater mentionem intulit, quid eo inceptis ceteris quæ ad sacra pertinerent, faciendumrum se quicquam scilicet, nec initiari sibi in animo essemoni vitricus. confestim mulier exclamat: Hispala re eum decem noctes non posse. illius excetra delinimentisbutum, nec vitrici, nec parentes, nec Deorum verecundiangantes hinc mater, hinc vitricus: cum quatuor eum exegerunt. Adolescens inde ad Eburiam se amitam, samque ei, cur esset à matre eiectus, narrauit. deinitate eius postero die ad Consulem Postumium, atrem remealit. Consul post diem tertium ad se iussu missit. ipse Sulpiciam gravem fœminam, socrum suam est: æquam animum Eburiam ex Auentino nosset? quum antiqui ægris fœminam, telpondisset: opus esse sibi xit. mitteret nuncium ad eam, ut veniret. Eburia acci venit. & consul paulo post, velut forte interuenisse de Eburio frattis eius filio infert. Lacrymæ mulieriserari casum adolescentis cœpit: qui spoliatus forminime oporteret, apud se tunc esset, eiectus à matribus adolescens (Dij propitij essent) obscœnis, vefactis initiari nollet. Satis de Eburio exploratum ratuvanum auctorem esse: dimissa Eburia, socrum rogat indidem ex Auentino libertinam, non ignotam viciniam accersitur eam quoque esse qua percunctari velles. Ad cuius nuntabata Hispala, quod ad tam nobilem & gravem fœta causæ accelleretur, posteaquam lictores in vestibque consulem & consulem ipsum conspexit, propit est. In intetio rem partem ædium abductam socru ad, si vera dicere inducere in animum posset, negat perturbare vel ab Sulpicia tali fœmina, vel ab se acciperet. expromeret eo Simila Bacchanalibus in sacro nocturno solerent fieri. Huit, tantus pavor tremorque omnium membtorum cepit, ut diu hylæte non posset: tandem confirmata, modum se ancillam initiatum cum domina ait. aliquos

*Hispala
accerditur
ad Consul-
lem.*

manumissa sit, nihil quid ibi fiat, scire. Iam id ipsum consul laudare, quod innotatam se non inficiaretur, sed & cetera eadem fide exprimeret. neganti ultra quicquam scire, non eandem dicere, si conpararetur ab alio ac per se fatenti, veniam aut gratiam fore, eum sibi omnia exposuisse.

xiii qui ab illa audisset. Mulier haud dubie, id quod erat, Eburium indicem arcani rara esse, ad pedes Sulpiciae prociudit: & campismo orate coepit, ne mulieris libertum a cum amatore sermonem in rem non seriam modo, sed capitalem etiam versi vellet: terrendi eius causa, non quod sciret quicquam, eam locutam esse. Hic Postumius accensus ira, tum quoque ait eam cum Ebutio se amatore cauillari credere, non in domo grauissima femina & cum consule loqui. & Sulpicia attollere paucem, simul illam adhortari, simul iram generi lenire. Tandem confirmata, multum inculcata perfidia Ebutij, qui optimi in eo ipso meriti talem gratiam retulisset: magnum sibi metum Deorum, quorum occulta enunciarct, maiorem multo dixit hominum esse, qui se indicem manibus suis discepturi essent. itaque hoc se Sulpiciam, hoc consulem orare, ut se extra Italiam aliquo amandarent, ubi reliquum vitae degere tuto posset. Boni animo esse iubere eam consul, & sibi cura fore dicere, ut Roma tuto habitaret. Tum Hispala otiginem faciorum expromit. Primo sacrum id foeminarum fuisse, nec quemquam virum eo dimitti solitum, tres in anno statos dies habuisse, quibus inter diu Bacchis initiarentur, sacerdotes inuicem matronas creati solitas. Pacullam Miniam Campanam sacerdotem omnia tamquam Deum monitu immutasse, nam & viros eam primam suos filios iniisasse, Miniam & Herennium Cerrinios, & nocturnum sacrum ex diurno: & pro tribus in anno diebus quinos singulis mensibus diei initiorum fecisse, ex quo in promiscuo sacra sint, & permisti viri foeminis, & noctis licentia accesserit: nihil ibi facinoris, nihil flagitij pratermissum, plura virorum inter sese, quam foeminarum esse stupra, si qui minus patientes dedecoris sine, & pigiores ad facinus, pro victimis immolari: nihil nefas ducere, hanc summam inter eos religionem esse viros velut mente capta cum inelatione sanatica corporis vaticinari: matronas Baccharum habu: u criminibus passis cum praedentibus facibus decurrere ad Tiberim: deinissasque in aquam faces, quia vinum sulphur cum calce insit, integra flamma efferre. Raptos à Dijs homines dici, quos machina illigatos ex conspectu in abditos specus abripiant, eos esse, qui aut coniurare, aut sociari facinoribus, aut stuprum pati noluerint. Multitudinem ingentem, alterum iam prope populum esse: in his nobiles quosdam viros, foeminasque biennio proximo institutum esse, ne quis minor viginti annis initiaretur, captari atates &

xiv erroris & stupri patientes. Peractò indicio, aduoluta rursus genibus preces easdem, ut se ablegaret, repetiuit. Consul rogat focrum, ut aliquam partem adium vacuam faceret, quo Hispala immigraret, coenaculum super aedes datum est, scalis ferentibus in publicum obsecratis, aditu in aedes verso, res omnes Fesceniz ex templo translatæ, & familia accersita, & Ebutius migrare ad consulis

emissum-
consultum
de Bacchi-
ca con-
fatione.

clientem iussus. Ita quum indices ambo in potestate
ad senatum Postumius deferret. Omnibus ordine exp
delicta primo. quæ deinde ab se inquisita forent, patre
gens cepit: quum publico nomine, ne quid ex coibura
tusq; nocturni fraudis occulte aut periculi importare
uatium suorum quilibet vice, ne quis abstinis ei noxæ ess
autem senatus gratias consuli agendas, quod eam rem & c
cura & sine ulla sum: istum inuestigasset. quæstione deinde
nalibus factisq; nocturnis extra ordinem consulibus
dicibus Eburio ac Fecenæ ne fraudi ea res sit, curare
dices præmiis inuitare iubet. sacerdotes eorum factorum
seu fœminæ essent, non Romæ modo, sed per omnia
ciliabula conquiri, ut in consulum potestate essent. e
ea in vrbe Roma, & per totam Italiani edicta mitti, ne
chis initatus esset, coisse aut conuenisse causa sacrorum vel
talis rei diuina fecisse, ante omnia. ut qstio de his habeatur,
coniurauerint ve, post stuprum flagitium ve infestetur. Hec
creuit. Consules ædilibus curulibus imperarunt, ut sa
facti omnes conquirerent. comprehensosq; liberos conclauis
seruarent. adiles plebis videre, ne qua sacra in operto fierent
capitalibus mandatum est, ut vigilas disponent per
rentq; ne qui nocturni cœtus fierent: utq; ab incendijs cau
tores triumuitis quinque viri dari, ut cis Tiberim suæ q
ois ædificiis præessent. Ad hæc officia dimissis magis
sules in rostra ascenderunt, & coniectione aduocata, qu
carmen ptecationis, quod præfati priusquam popul
tur, magistratus solent, peregisset consul, ita cœpit: 2
concioni, Quirites, tam non solum apta, sed etiam necessari
Decrum comprecatio fuit, quæ vos admoneret: hos esse Deo
veniriari. precariq; maiores vestri instituisent: nō illos, qui
ternis religiis. captas mentes velut furialibus stimulis a
& ad omnem libidinem agerent. Equidem nec quid tacer
mus prolequar, inuenio, si aliquid ignorabitis, ne locum neq
si omnia nudauero, ne nimium terroris offundā vobis, ve
dixero, minus quam pro atrocitate & magnitudine rei dic
se. ut ad cauendum satius sit, dabitur. opera à nobis. Bacchi
pridant Italia, & nunc per urbem etiam multis locis esse, n
accepisse vos, sed: repitionis etiam vltatibusque nocturnis
tota vrbe, certum habeo: ceterum quæ ea res sit ignorare:
aliquem cultum, alios concessum ludum & lasciniam esse c
le: nunquæ sit, ad paucos pertinere. quod ad multis videntur
si dixero, multa millia hominum esse, ilico necesse est
nisi adiunxero, qui qualesque sint. Primum igitur mu
pars est, & hic fons mali huiusce fuit. deinde simillimi form
prati & constupratores, facit: ac vigiles, vino, strepitib. cla

Postumij
oratio, de
Baccha-
nalibus.

Auribus attoniti. Nullas adhuc vires coniuratio: ceterum incrementum inges virium habet, quod indies plures sunt. Maiores vestri, ne vos quidem, nisi quum aut vexillo in arce posito comitiorum causa exercitus eductus esset, aut plebi concilium tribuni edixissent, aut aliquis ex magistratibus ad concionem vocasset, forte temere coire voluerunt: ut ubicumque multitudo esset, ibi & legitimum rectorem multitudinis cesebant debere esse. Quales primum nocturnos eorum, deinde promiscuos mulierum ac virorum esse creditis? si quibus atatibus inhiensur mares sciatis: non misereat vos eorum solum, sed etiam pudeat. Hoc sacramento initiatos iuvenes milites faciendos censeis Quirites? hys ex obscuro sacrario eductis arma committenda? his cooperis stupris suis alienisq; pro pudicitia coniugum ac liberorum vestrorum ferro decernens? Minus tamen esset, si flagitii sanctorum effeminati foret (ipsorum id magna ex parte dedecus erat) à facinoribus manus, mentem à fraudibus abstinuissent. Numquam tantum malum in Republica fuit, nec ad plures, nec ad plura pertinet. quicquid his annis libidine, quicquid fraude, quicquid scelere peccatum est, ex illo uno sacrario scitote ortum esse nec dum omnia in qua coniurauerunt, edita facinora habet. adhuc privatis noxiis, quia nondum ad Republicam opprimendam satis virium est, coniuratio sese impia tenet, crescit & serpit quotidie malum; iam maius est, quam ut capere id privata fortuna possit: ad summam Republica spectat; nisi praeueneris. Quirites: iam huic diurna legitime ab consule vocata per nocturna concio esse poteris. nunc illi vos singuli vniuersos concionantes timent. iam ubi vos dilapsi domos, & in rura vestra eritis, illi coierint: consultabunt de sua salute simul ac vestra perniciem singulis vobis vniuersi timendi erunt. Optare igitur unusquisque vestrum debet, ut bona mens suis omnibus fuerit, si quem libido, si furor in illum gurgitem abripuit, illorum enim, cum quibus in omne flagitium & facinus coniurauit, non suum iudicet esse. Ne quis etiam errore labatur vestrum quoque, non sum securus, nihil enim in speciem fallacius est, quam praua religio. ubi Deorum numen praetenditur sceleribus, subis animi timor ne fraudibus humanis vindicandis diuini iuris aliquid immixtum violemus. Has vos religione innumera-bilia decreta pontificum, Senatusconsulta, aruspicum denique responsa liberat. Quoties hoc patrum auiorumq; astate negotium est magistratibus daturum, ut sacra externa fieri vetarent? sacrificulos vatesq; foro, circo, ut prohiberent? vaticinos libros conquirerent, comburerentque? omnem disciplinam sacrificandi, praterquam more Romano, abolerent? Iudicabant enim prudentissimi viri omni diuini humanique iuris, nihil agere dissoluenda religionis esse, quam ubi non patrio, sed ex cetero ritu sacrificaretur. Hac vobis pradicenda ratus sum, ne qua superstitio ageretur animos vestros, quum demolientes nos Bacchanalia, discutientesq; nefarios coetus cerneretis, omnia Dijs propitiis, volentibus ea facimus. qui quia suum numen sceleribus libidimbusq; contaminari indignè ferebant, ex occultis ea tenebris in lucem extraxerunt: nec patere ut impunita essent, sed ut vindicaretur & opprimeretur, voluerunt. Senatus questionem

totam Italiam diruerent: extra quam si qua ibi vetusta ara, aut signum consecratum esset. in reliquum deinde S.C. cautum est, ne qua Bacchanalia Roma, neve in Italia essent. si quis tale sacrum solenne & necessarium duceret, nec sine religione & piaculo se id omitteret posse apud prætorem ^{Senatus-} ^{cons.} ^{ad-} ^{uersus} ^{Baccha-} ^{nalia.} ^{Senatus-} ^{cons.} ^{ad-} ^{uersus} ^{Baccha-} ^{nalia.} profiteretur: prator senatum consuleres. si ei permissum esset, qui in senatu centum non minus essent, ita id sacrū faceret, dum ne plus quinque sacrificio interessent; neu qua pecunia cōmunis, neu quis magister sacrorum, aut sacerdos esset. Aliud deinde huic coniunctum, ieiūntē Q. Marcio consule, S.C. factum est, ut de ijs quos pro indicibus cōsules habuissent, integres ad senatū referretur, quum Sp. Postumius quaestionibus perfectis Romam redisset. Minium Cerronium Campanū Ardeam in vincula mittendū censuerunt: magistratibusq; Ardeatium prædicendum, ut in interiore eum custodia asseruarent, non solum ne effugeret, sed ne mortis consciscendæ locū haberet. Sp. Postumius aliquanto post Romam venit. eo referente de P. Ebutii & Hispalæ Feceniæ præmia, quod eorum opera indicata Bacchanalia essent, S.C. factum est, ut singulis his * cēna millia aris quaestores urbani ex arario darent; ut: qua Consul cum tribunis plebis ageret, ut ad plebē primo quoq; tempore ferrem, ut P. Ebutio emerita stipendia essent, ne iniurus militaret, neve censor ei equum publicū assignaret: utiq; Fecenia Hispala datio, diminutio, gentis enuptio, tutoris optio item esset: quasi ei ut testamento dedisset, utiq; ei ingenuus nubere liceret: neu quid ei qui eam duxisset, ob id fraudi ignominia ve esset: utique consules prætoresq; qui nunc essent, qui-
ve postea futuri essent, curarent, ne quid ei mulieri iniuria fieret, utique
tuo esset: id senatum velle, & equū censere, ut ita fieret. Ea omnia la- 10000.

XX X. Marcio quaestionibus suæ regionis perfectis, in Ligures provinciam proficisci parabat, tribus millibus peditum Romanorum, cæ. equitibus, & quinque millibus Latini nominis peditum, ducentis equitibus in supplementum accepris. Eadem provincia, idem numerus peditū equitumq; & collegæ decretus erat. Exercitus acceperunt, quos priore anno C. Flaminius & M. Æmilins Consules habuerunt. duas præterea legiones novas ex Senatuscōsulto scribere iussi sunt, & viginti millia peditum sociis & nomini Larino imperarunt, & equites mille trecentos, & tria millia peditum Romanorum, cc. equites. totum hunc exercitum, præter legiones in supplementū Hispaniensis exercitus duci placebat. itaque consules dum ipsi quaestionibus impediiebantur, T. Mæ-nium delectui habendo præfecerūt. Perfectis quaestionibus, prior Q. Marcius in Ligures Apuanos est profectus. Dū penitus in abditos saltus, quæ latebræ receptaculaq; semper illis fuerant, persequitur: in præoccupatis angustiis, loco in quo est circumuentus. quatuor millia miliet amissa, & legionis secundæ signa tria,

undecim vexilla socium Latini nominis in potestate
 venerunt : & arma multa , quæ quia impedimento su-
 sylvestres lemitas erant, passim iactabantur. prius seq-
 res finem quam fugæ Romani fecerunt, Consul vbi
 hostium agro euasit, ne quantum diminuatæ copię fu-
 reret, in locis pacatis exercitum dimisit. non tamẽ o-
 mam rei malè geltæ poruit, nam saltus, vnde eum L.
 uerant, Marcius est appellatus. Sub hunc nuncium e-
 vulgarum literæ ex Hispania mistam gaudii tristiti-
 recitatæ sunt. C. Arinius, qui biennio antè prætor in e-
 ciam profectus erat, cum Lusitanis in agro Astensi su-
 pugnavit. ad sex millia hostium sunt cæsa : ceteri in
 castrisque exuti. Ad oppidum deinde Astam op-
 legiones ducit. id quoque haud multo maiore certæ-
 quam castra; sed dum incauti⁹ subit muros, ictus ex-
 dies paucos moritur. Literis de morte prætoris reci-
 censuit mittendū, qui ad Lunæ portum C. Calpurnius
 consequeretur : nunciaretque senatum æquum cen-
 imperio provincia esset, maturare eum proficisci,
 qui missus erat, Lunam venit. paucis ante diebus
 profectus erat. Et in citeriore Hispania L. Manlius
 qui eodem tempore quo C. Arinius in provinciam
 Celtiberis acie conflixit, incerta victoria discessum
 Celtiberi castra inde nocte proxima mouerunt :
 suos sepeliendi, & spolia legendi ex hostibus potes-
 Paucos post dies coacto maiore exercitu Celtiberi
 rim oppidum ultro laecessuerunt prælio Romanos.
 dirut, quæ caula numero aucto infirmiores, eos fece-
 ti prælio sunt. ad duodecim millia hominum cæsa
 capra, & castris Romanus potitus. & nisi successores
 inhibuissent imperum victoris, subacti Celtiberi for-
 prætores ambos exercitus in hyberna deduxerunt.
 quibus hæc ex Hispania nunciata sunt, Iudi Taurilia
 facti religionis causa. per dies x. apparatus deinde lu-
 uius, quos vouerat Ætolico bello, fecit. Multi artifi-
 cia venerant honoris eius causa. athletarum quoque
 tum primò Romanis spectaculo fuit, & venatio-
 num & pantherarum : & propè huius seculi copia
 ludicrum celebratum est. Nouendiale deinde sacri-
 quodd in Piceno per triduum lapidibus pluerat, igo-
 stes multifariam orti adussisse complurium leui af-
 menta maximè dicebantur. Addita & vnum diem
 est ex decreto pontificum, quoddædes Opis in Capri-
 lo tacta erat. hostiis maioribus consules procurarunt

*Marcus
 salens,*

*Cum Lu-
 siania
 prosperè
 pugna-
 rum.*

*Celtiberi
 prælio su-
 perati.*

Prodigia.

que lustrauerunt. Sub idem tempus & ex Vmbria nunciatum est: *seminarem duodecim ferme annos natum inuentum.* id prodigium abominaptes, ac ceti Romano agro, necariq; quamprimum iusserunt. Eodem anno Galli transalpini transgressi in Venetiam sine populatione aut bello, haud procul inde, vbi nunc Aquileia est, locum oppido condendo ceperunt. Legatis Romanis de ea re trās Alpes missis, responsum est: *neque profectos ex auctoritate gentis eos: nec quid in Italia facerent, se scire.* L. Scipio ludos eo tempore, quos *L. Scipio ludos fecit.* bello Antiochi vovisse sese dicebat, ex collata ad id pecunia ab regibus ciuitatibusq; per dies decem fecit. Legatum epim post damnationem & bona vendita missum in Asiam, ad dirimenda inter Antiochum & Eumenem tegea certamina, Valerius Antias est auctor, cum collatas ei pecunias, congregatosq; per Asiam artifices: & quorum ludorum post bellum, in quo votos diceret, mentionem non fecisset, de ijs post legationem demū in senatu a-

CLII **CLII.** Cum iam in exitu annus esset, Q. Marcius absens magistratu abiturus erat. Sp. Postumius quaestionebus cum summa fide cura-
que perfectis, comitia habuit. creati sunt consules Ap. Claudius Pulcer, M. Sempronius Tuditanus. Postero die Praetores fa-
sti P. Cornelius Cerbегus, A. Postumius Albinus, C. Africanus Stellio, C. Atilius Serranus, L. Postumius Tempstanus, M. Claudius Marcellus. Extremo anni, quia Sp. Postumius Consul renunciauerat, *peragrans se propter quaestiones utrumque litus Italiae desertas colonias Sipontem supero Buxantum infero mari inuenisse,* triumviri ad colonos eo scribendos ex Senatusconsulto ab T. Manio p̄tore vrbano creati sunt. L. Scribonius Libo, M. Tuccius, Cn. Baebius Pamphilus. Cum Perseo rege & Macedonibus bellum quod imminebat, non vnde pleriq; opinantur: nec ab ipso Perseo causa cepit, inchoata initia à Philippo sunt. & is ipse, si diutius vixisset id bellum gessisset. Vna cum res, cum victo leges imponerentur, maxime agebat: quod qui Macedonum ab se defecerant in bello, in eos ius sc̄uendi ademptum ei ab senatu erat: *Causa belli Macedoniae.* quum quia rem integram Quintius in conditionib. pacis distulerat, non desperasset impetrari posse. Antiocho rege deinde bello superato ad Thermopylas, diuisis partibus, quum per eosdē dies Consul Acilius Heracleā, Philippus Lamiam oppugnasset: capta Heraclea quia iussus abscedere à moenib. Lamiae erat, Romanisq; oppidum deditum est. agrē eam rem tulerat, permulsi iram eius Consul, quod ad Naupactum ipse festinans, quo se ex fuga Aetoli conulerant, Philippo permisit, vt Athamanix & Aminandro bel-
lū inferret: & vrbes quas Thessalis Aetoli ademerant, regno adijceret. Haud magno certamine & Aminandrum Athamania expulerat & vrbes aliquot ceperat. Demetriadem quoque urbem validam, & ad omnia opportunam, & Magnetum gentem suae ditionis fecit. inde & in Thracia quasdam vrbes nouae atq; inuictae liber-

libertatis vitio, seditionibus principum turbatas, partibus quæ domestico certamine vincere otur, adiungendo se, cepit. His se-
 data in præsentia regis ira in Romanos est. numquam tamen re-
 misit animum à colligendis in pace viribus, quibus quandocum-
 que data fortuna esset, ad bellum vreretur. Vestigalia regni non
 fructibus tantum agrotum, portorijque maritimis auxit: sed
 metalla etiam & vetera in retmissa recoluit, & nova multis locis
 instituit. vt veto antequam multitudinem hominum, quæ belli
 cladibus amissa erat, restitueret, non sobolem tantum stirpis pa-
 rabat, cogendis omnibus procreare atque educare liberos: sed
 Thracum etiam magnam multitudinem in Macedoniam tradu-
 xerat: quierusque aliquamdiu à bellis omni cura in augendas re-
 gni opes intentus fuerat. Rediit deinde causæ, quæ de integro
 itam mouerent in Romanos. Thessalorum & Perræbiorum que-
 relæ de vrbibus suis ab eo possessis, & legatorum Eumenis regis
 de Thracijs oppidis per vim occupatis, traductaque in Macedo-
 niam multitudine, ita audite erant, vt eas non negligi satis appa-
 reret. Maxime mouerat senatum, quod iam Eni & Maroneæ af-
 fectari possessionem audierant minus Thessalos curabant. Atha-
 manes quoque legati venerunt, non partis amissæ, non finium in-
 ctitam quereutes, sed totam Athamaniam sub ius iudiciumque
 regis venisse. Et Maronitarum exules erant positi, quia liberratis
 causam defendissent, ab regio præsidio. ij non Maroneam modo,
 sed etiam Ænum in potestate nuociabant Philippi esse. Venerat
 & à Philippo legati ad purganda ea: qui nihil nisi permissa Roman.
 imperatorum factum affirmabant. Ciuitates Thessalorum & Perræ-
 biorum & Magnætum, & cum Aminandro Athamanum gentem in
 eadem causa, qua Ætolos fuisse. Antiocho rege pulso, occupatum oppre-
 gnandis Ætoliis vrbib. Consule ad recipiendam eas ciuitates Philippum
 misisse, armis subactos parere. Senatus ne quid absente regeltatue-
 ret, legatos ad eas controuerfias disceptandas misit, Q. Cæcilium
 Metellum, M. Pæbium Pamphilum, T. Sempronium. Quorum
 sub aduentum, ad Thessalica Tempe omnibus iis ciuitatibus;
 quibus cum rege disceptatio erat, concilium indictum est. Ibi
 quum Romani legati disceptatorum loco, Thessali Perræbijque
 & Athamanes haud dubii accusatores, Philippus ad audienda
 erimina tamquam reus, censedisceat: pro ingenio quisque eorum
 qui principes legationum erant, & gratia cum Philippo aut odio,
 acerbis leniusve egerunt. In controuerfiam autem veniebant,
 Philippopolis: Tricea, Phaloria, & Eurymene, & cetera circa eas
 oppida: vtrum Thessalorum iuris, quum vi ademptæ possentque;
 ab Ætolis forent: (nam Philippum Ætolis ademisse eas constabat)
 an Æolica antiquitus ea oppida fuissent. ita enim Acilius
 regi concessisse, si Ætolorum fuissent: & si volutate, non vi at-
 que armis coacti, cum Ætolis essent. Eiusdem formulæ disceptatio de

*Philippus
 legatos ad
 purganda
 crimina
 Romanam
 misit.*

modo Perræbioum Magnetumque oppidis suis omnium enim iura possidendo per occasiones Ætoli miscuerant. Ad hæc quæ disceptationis erant, querelæ Thessalorum adiecit, quod ea oppida, si iam redderentur sibi, spoliata ac desertæ reddiderunt esset. nam præter belli casibus amissos quingentos principes inuentum in Macedonia abduxisse. Et opera eorum in servilibus abuti ministeriis: Et quæ reddere constituta Thessalis, inutilia ut redderent, curasse. Thebas, Phthias unum maritimum emporium fuisse, quondam Thessalis quasiuosum Et fugiferum. ibi nauibus operariis comparatis regem, quæ præter Thebas Demetriadem eursum dirigerent: negotiationem maritimam omnibus eo auerxisse. Iam ne à legatis quidem, qui in populi gentium sancti sint, violandis abstineret. insidias posuit euntibus ad T. Quinsium. Itaque ergo instant iam metum omnes Thessalos coniectos, ut non in ciuitatibus suis, non in communibus gentis conciliis quisquam hiscere audeat, præcul enim abesse libertatis auctoris Romano latere adhærere grauem dominum, prohibentem ut beneficium P. R. quid autem si vox libera non sit, liberum esset nunc se fiducia Et præsidio legatorum ingemiscere magis quam loqui, nisi providens aliquid Romani, quo Et Græci Macedoniam accolerent, metus, Et audacia Philippum minuat: nequiquam Et illum vitium, Et se liberatos esse, ut equum tenacem non parientem frenis a posterioribus castris ardens esse. Hæc acerbè postremum: quum priores leniter permulsi essent iram eius, petentes, ut cognoscere pro libertate loquentibus: Et ut de posita domini acerbitate assuescere socium atque amicum sese præstaret Et iuraretur P. R. qui caritate quam metu adiungere sibi socios mallet. Thessalis auditis, Perræbij Connocondylum, quod Philippus Olympiadem appellauerat, Perræbiæ fuisse, & ut sibi restitueretur, agebant, & de Mallæa & Etriciuo eadè postulatione erat, Achæmones libertatem repetebant, & castella Athenæum & Perræonem. Philippus, ut accusatoris potius quàm rei speciem haberet, & ipse à querelis otiosus, Menelaidem in Dolopia quæ regni sui fuisset, Philippi Thessalos ut atque armis expugnasse quæstus esset. item Petram in Pieria responsio. ab eisdem Thessalis Perræbijque captam. Xynias quidem haud dubie Ætoliarum oppidum sibi eos contri buisse: Et Paracheloïda, quæ sub Athamaniam esset, nullo iure Thessalorum formula faciam. Nam quæ sibi crimina obiciantur, de insidiis legatorum, Et maritimis portibus frequentatis ac desertis: alterum deridiculum esse, sed reddere rationem, quos potius mercatores, aut nautici petant: alterum mores suos respuere: eos autem esse, per quos nunquam cessauerint legati nunc ad imperatores Romanos, nunc Romam ad senatum crimina de se deferre, quem nunquam verbo violatum esse semel ad Quinsium euntibus insidias dici factas: sed quid in acciderit, non adici, quæremus quid falso obiciatur: quum tamen nihil habeant, ea crimina esse, insolenter Et immodice abuti Thessalos indulgentia populi Romani velut ex dustina sua nimis auide meram haurientes libertatem, ita seruorum modo præter scriptum repente manus missorum, licentiam voci Et lingua experiri. Et ioculare sese insolatione Et comit-

*Thessalorum
de Philippo
querela.*

*Philippi
responsio.*

& conuiuiis dominorum. Elatus deinde ita adiecit, nondum o-
 mnium dierum solem occidisse. Id minaciter dictum non Thessali
 modo in sese, sed etiam Romani acceperunt, & quum fremitus
 post eam vocem ortus, & tandem sedatus esset; Perseiorum
 inde Athamanumque legatis respondit, eandem de quibus illi a-
 gant, civitatum causam esse. consulens Acilium & Romanos sibi de-
 disse eam, quum hostium essent, si suum munus qui dedissent, adimere
 velint, scire se cedendum esse: sed meliori ac fideliori amico in gra-
 tiam leuiam & inuicium sociorum iniuriam eos esse facturos. nec
 enim vilius rei minus diuiniorem esse gratiam, quam libertatis: pra-
 fertim apud eos qui male usando eam corrupturi sint. Causa co-
 gitata pronunciatuerunt legati, placere deduci praesidia Macedonum
 ex iis urbibus, & antiquis Macedonia terminis regnum finiri, de in-
 iuriis quas vltro citroque illatas querantur, quo modo inter eas gentes
 & Macedonas disceptetur, formulam iuris exsequendi constituendam
 esse. Inde grauitur offenso rege, Thessalonice ad cogno-
 scendum de Thraciae urbibus proficiscuntur. Ibi legati Eu-
 menis: Si liberi esse Aenum & Maroneam velint Romani, nihil
 sui pudoris esse vltra dicere, quam ut admonent: re, non verbis
 eos liberos relinquant; nec suum munus intercipi ab illo patian-
 tur? sin autem minor cura sit civitatum in Thracia positarum,
 multo verius esse, qua sub Antiocho fuerint, praemia belli Eu-
 menem quam Philippum habere: vel propter Attalim meritis belli,
 quod adversus Philippum ipsum gesserit populus Romanus: vel suis,
 quod Antiochi bello terra marique laboribus periculisque omnibus in-
 cersuerit. Habere eum praeterea decem legatorem in eam rem praui-
 dium, qui quum Chersouesum Lysimachiamque dederint, Maro-
 neam quoque atque Aenum profecto dedisse, qua ipsa propinquita-
 te regionis velut appendices maioris muneris essent. Nam Philo-
 pum quidem quod aut merito in populum Romanum, aut iure impo-
 rari, quum iam procul a finibus Macedonia absint, civitatibus his
 praesidia imposuisse? vocari Maroniam inherere, ab iis certiora
 omnia de statu civitatum earum scitatur. Legati Maronitarum vocati
 non vno loco tantum urbibus praesidium regum esse, sicut in al-
 liis civitatibus, dixerunt: sed pluribus simul, & plenam Macedo-
 niam Maroniam esse, itaque dominari assensiores regis, his solum lo-
 qui & in senatu & in concionibus licere: eos omnes honores & capere
 ipsos, & dare aliis. optatum quemque, quibus libertatis, quibus
 legum cura sit, aut exularem pulsos parum, aut inhonoratos & deo-
 rioribus obnoxios silere. De iure pauca etiam finium adieci-
 runt: Quod Fabium Labeonem, quum in regione ea fuisset, direxisse fu-
 rem Philippo veterem viam peragiam, qua ad Thraciam Parorem sub-
 eat, nusquam ad mare declinantem: Philippum novam postea desce-
 xisse viam: qua Maronitarum urbes agroque amplectatur. Ad ea 127.
 Philippus longe aliam, quam adversus Thessalos Perseiosque illi
 hupet

Eumenis
 legati de
 Philippo
 querun-
 tur.

nuper ingressus discedendi viam. Non cum Maronitis (inquit) Philippi
 mihi aut cum Eumene disceptatio est, sed etiam vobiscum Romani, defensio.
 à quibus nihil aequi me impetrare iaudiu animaduerto. Cinitates Macedo-
 noni quæ à me inter inducias defecerant, reddi mihi æquum censu-
 ra; non quia magna accessio ea regni futura esset, (sunt enim & parua
 oppida, & in sinibus extremis posita) sed quia multum ad reliquos Macedo-
 nas continendos exemplum pertinebat: negatum est mihi. Bello Etoli-
 co Lamiam oppugnare insuss à consule M. Acilio, quàm diu fatigatus ibi
 præliis operibusq; esset: transcendente me iam muros, à capta propè ur-
 be reuocauit Consul, & abducere copias inde coegit. ad huius solatium ini-
 iuria permittum est, ut Thessalia Perræbiæq; & Arthamanum reciperent
 quadam castella magis quam urbes. ea quoq; ipsa vos mihi Q. Cæcili-
 paucos ante dies ademptis. Pro non dubio paulo ante, si Dijs placet, legat-
 111 Eumenes sumebant, quæ Antiochi fuerunt. Eumenem æquius esse quam
 me habere. Id ego aliter longè iudico esse. Eumenes enim non nisi vicissent
 Romani, sed nisi bellū gessissent, manere in regno suo nō potuit itaq; ille
 vestrum meritū habet, non vos illius. mei autem regni tantum aberat ut
 vlla pars in discrimine fuisset: ut * tria M. talentum & L. sexcentas nauas,
 & omnes Græcia ciuitates quas antea tenuisset, pollicentem vltro Antio-
 chum in mercædo societatis sum asseruatus. hostemq; ei me esse prius et
 M. Acilius exercitū in Græciam traiecerat, præ me tuli: & cū eo Consule
 belli partē quācūq; mihi delegauit, gessi. Insequenti Cōsule L. Scipioni,
 quum terra statuisset ducere exercitum ad Hellespontū, non iter tantum
 per regnum nostrum dedi, sed vias etiā munui, pontes feci, commensatus
 præbui: nec per Macedoniā tantum, sed per Thraciam; vbi etiam inter
 terra pax quoq; præstanda à barbaris erat. Pro hoc studio meo erga vos
 ne dicam merito: utrum adijcere vos Romani aliquid & amplificare &
 augere regnū meum munificentia vestra oportebat, an quæ haberem aut
 meo iure, aut beneficio vestro eripere: id quod nunc facitū. Macedonū ci-
 uitates, quæ regni mei fuisse fatemini, nō restituantur. Eumenes tanquā
 ad Antiochum spolandi me venit, & si Dijs placet, legatorū decretum
 calumnie impudentissima pretendit, quo maxime & refelli & coargui
 potest. discretissime enim planissimeq; in eo scriptum est, Chersonnesum &
 Lysimachiam Eumeni dari, vbi eadem Eneus & Marenea & Thracia
 ciuitates ascriptæ sunt: quod ab illis ne postulare quidem est ausus, id apud
 vos tanquā ab illis impetraueris, obtinebis. Quo in numero me apud
 vos esse velitis, refert, si tanquā inimicum & hostem insectari propo-
 situm est: pergit ut coepisset, facere, sin aliquis respectus est mei, ut scij-
 112 asq; amici regis deprecor ne me tanta iniuria dignum iudicetis. Mo-
 uit aliquantum oratio regis legatos, itaque medio responso rem
 suspenderunt: si x. legatorū decreto Eumeni data ciuitates ea essent,
 nihil se murare, si Philippus bello cepisset eas, præmitti victoria iure bellū
 habiturū: si neutrum eorum foret, placere cognitionē senatus referuari:
 & ut omnia in integro manerent, præsidia quatinus et ibi sunt, deleri.
 Max. causæ maxime animum Philippi alienauerunt ab Romanis.

* Corom.
 1200000.

*Manlius
ouans vr-
bem ini-
uit.*

** Valent.*

14384.

Coron.

** Coro.*

161000.

** Coro.*

100000:

** Cor.*

8906.

*Duo exer-
citus Ro-
mani in
Hispania
fusi.*

vt non à Perseo filio eius nonis canis moram, se ob has à patre bellum relictum filio videri possit. Romæ nulla belli Macedonici suspicio erat. L. Manlius proconsul ex Hispania redierat. cui postulanti ab senatu in æde Bellonæ triumphum, rerum gestarum magnitudo impetrabilem faciebat: exemplum obstabat, quod ita comparatum more maiorum erat, ne quis qui exercitum non deportasset, triumpharet, nisi perdomitâ paratæque provinciam tradidisset successort. medius tamen honos Manlio habitus vt ouans urbem inue-
ret. Tulit coronas aureas L. duas. * auri præterea pondo cxxxvi.
* argenti xvi. millia ccc. & pronuncianit in senatu. * x. millia pon-
do argenti, & lxxx. auri Q. Fabium questorem aduhere id quo-
que se in æratium illatum. Magnus morus ferulis eo anno in
Apulia fuit. Tarentum proniciam L. Postumi prætor habebat.
is de pastorum coniuratione, qui vias latio ciniis pascuaque publi-
ca infesta habuerant, quæstionem seuerè exercuit. ad septem
millia hominum condemnauit, multi inde fugerunt. de multis
sumptum est supplicium. Consules diu retenti ad urbem delecti-
bus, tandem in prouincias profecti sunt. Eodem anno in Hispania
prætores C. Calpurnius & L. Quintius, cum primo vere ex hy-
bernis copias eductas in Beruriam iunxissent, in Carperianam, ubi
hostium castra erant, progressi sunt, communi animo consilioque
parati rem gerere. Haud paulum Hippone & Toletum vt ibidem, inter
pabulariores pugna orta est, quibus dum utrimque subuenitur à cas-
tris paulatim omnes copie in aciem eductæ sunt. in eo tumultu-
ario certamine, & loca sua & genus pugno pro hoste fuisse, duo
exercitus Romani fusi, atque in castra compulsi sunt. non insulte
perculsi hostes. Prætores Romani, ne postero die castra oppu-
gnarentur, silentio proximæ noctis tacito signo exercitum abdu-
xerunt. Luce prima Hispani acie instructa ad vallum accesserunt
vacuaque præter spem castra ingressi, quæ detelicta inter noctur-
nam trepidationem erant, diripuerunt: tregresque in sua castra,
paucos dies quietis statuis manserunt Romanorum sociorum-
que in prælio fugaque ad quibus millia occisa, quorum se spo-
lis hostes amaranit, inde ad Tagum flumen profecti sunt. Per. in-
terim Romani omne id tempus contrahendis ex ciuitatibus so-
ciorum Hispanorum auxiliis, reficiendisque ab terrore aduersæ pu-
gnæ militum animis consumpserunt. ubi satis placuere vires, &
iam milites quoque ad delendam priorem ygominiam hostem
poscebat, duodecim millia passuum ab Tago flumine posue-
runt castra. inde tertia vigilia sublati signis, quadrato agmine
principio lucis ad Tagi ripam perueniunt. Trans suum in
colle hostium castra erant. exemplo qua duobus locis vada
nudabar amnis, dextera parte Calpurnius, laeva Quintius
exercitum traduxerunt: quieto hoste, dum miratus su-
bitum aduentum, consulasque, qui tumultum iniicere
trepi-

trepidantib. in ipso transitu amissis potuisset. interim Romani in- *Romanis*
 pedimentis quoq. omnibus traductis contractisq. in vnū locum, *refectū vi-*
 quia iam moueri videbant hostē, nec spatium erat castra omni- *ribus Hi-*
 niendi, aciem instruxerunt. in medio locatæ quinta Calpurnij le- *spanos ad-*
 gum vīq. ad hostiū castra habebant liberum à metu insidiarū. Hi *orientur.*
 spani posteaquam iu citiore ripa duo Romanorum agmina cō-
 spexerunt, vt priusquam se iungere atq. instruere possent, occupa-
 rent eos: castris repente effusi cursu ad pugnam tendūt. Atrox in
 principio praelium fuit, & Hispanis recenti victoria inflatis, & in-
 sueta ignominia milite Romano accenso. acerrimē media acies,
 duæ fortissimæ legiones dimicabant, quos quū aliter moueri lo-
 co nō posse hostis cerneret, cuneo institit pugnare: & vsq. plures
 confectioresq. medios vrgebant. Ibi posteaquam laborare aciem
 Calpurnius Prætor vidit, T. Quintilium Varum, & L. Iuuentium
 Thalmam legatos ad singulas legiones adhortandas properē mit-
 tit. docere & monere iubet, *in illū spem omnē vincendi & res in dē*
Hispania esse. si illi loco cedant, nemis ē eius exercitus modo Italian, sed
no Tugi quidē vltiorem ripam vīquam vīsurum. ipse cū equitib.
 duarum legionum paululum circumuectus, in cuneum hostium,
 qui mediam vrgebat aciem, ab latere incurrit. Quintius cum suis
 equitibus alterum hostium latus inuadit: sed longe acrius Cal-
 purniani equites pugnabant, & Prætor ipse ante alios, nam & pri-
 mus hostem percussit, & ita se immiscuit medijs, & vix verius
 partis esset, nūci posset, & equites prætoris eximia virtute, & e-
 quitū pedites acensi sunt. pudor mouit primos centuriones, qui
 inter tela hostiū prætorē conspexerunt. itaq. vrgerē figoiferos
 pro se quisq. iubei *e inferre signa,* & cōfestum milite sequi renoua-
 tur ab omni b. clamor, imper' sit velut ex supetiore loco, haud se-
 cus ergo quā torrentis modo fundunt, sternuntq. percullos, nec
 sustinere alij super alios inferētes sese possunt. fugientes in castra
 equites persecuti sunt, & permixti turbæ hostiū intra vallū pen-
 traerunt. vbi ab relictis in præsidio castrorū præliū instauratū:
 coactiq. sunt Romani equites descendere ex equis. dimicantib.
 ijs legio quinta superuenit: deinde, vt quæq. poterant, copiz af-
 fluebant. Cædūrus passim Hispani per tota castra: nec plus quam
 quatuor millia hominū effugerunt. inde etia millia fere qui arma
 retinuerant, montē propinquū ceperunt: mille semiermes maxi-
 me per agros palati sunt. supra triginta quinq. millia hostiū fue-
 rant, ex quib. tā exigua pars pugnaz superstit. signa capta cxxxiir.
 Romani sociiq. paulo plus sexcenti, & provincialiū auxiliorū ca-
 semē ceciderunt. tribuni militum quinq. amissi, & pauci equites *Hispani*
 Romani, cruentæ maximē victoriæ speciē fecerūt. *vincuntur.*
 hostiū, quia ipsis spaciū suæ cōmniendi nō fuerat, māferūt. Pro cō-
 sione postero die laudati, donatiq. à C. Calpurnio equites pha-

leris, pronunciauitq; eorū maximē opera hostes, castra capta & expugnata esse. Quinrius aliter prætor suos equites carellis ac libulis donauit donati & ceterationes ex vtriusq; exercitu p̄multi, ma-

*In Liguria
feliciter
pugnati.*

ximē qui mediā acie tenuerūt. Consules delectib. alijsq; q̄ Romæ agenda erant, peractis rebus, in Ligures proniniciam exercitum duxerunt. Sēpronius à Pisis profectus in Apuanos Ligures, vastādo agros, vrendoq; vicos & castella eorū, apertit salum vsq; ad fluuium Macram ad Lunæ portum. Hostes montem antiquā sedem maiorum suorum, ceperūt. & inde, superata locorū iniquitate, prælo delecti sunt. Et Ap. Claudius felicitatem virtutemq; collegæ in Liguribus Ingaunis æquauit secundis aliquot prælijs: sex præterea oppida eorum expugnauit. multa millia hominū in ijs cepit. belli auctores res & quadraginta securi percussit. Iā comitiorū appetebat tēpus. prior tamen Clandius q̄ Sēpronius, cui sots comitia habendi obtigerat, Romam vcnit; quia P. Claudius frater eius consulatū petebat. Cōpetitoresq; habebat patricios L. Æmilium, Q. Fabium Labeonem. Ser. Sulpiciū Galbam, veteres cādidos & ab repulsis eo magis debitū quia primo negator erat, honorem repentes. etiā quia plus quam vnā ex patricij creati non licebat arctior petitio quatuor petentib. erat. Plebeij quoq; gratiosi homines petebār, L. Porcius, Q. Terentius Cnecus, Cn. Bæbius Pamphilus, & ij repulsi, in spem impetrandi tādē aliquando honoris, dilati. Claudius vnus ex omnib. nouus candidatus erat. Opinione hominum haud dubiē destitabatur: Q. Fabius Labco & L. Porcius Licinius. sed Claudius cōsul sine lictoribus cū fratre toto foro volitando, clamantibus aduersarijs, & maiore parte senatus, meminisse eū debere prius se consuli populi Romani, quam fratrē P. Claudij esse: quin illa sedens pro tribunali aut arbitriū, aut comitiorum tacitum spectatorē se præteteret: coerceti tamen ab efuso studio nequirit. Magnis contentionibus tribunorum quoq; plebis, qui aut contra cōsulem, aut pro studio eius pugnabāt comitia aliquoties turbata: donec peruicit Appius, vt delecto Fabio fratrem traheret. Creatus P. Claudius Pnceer, præter sp̄s suam & exterorū: locū suū tenuit L. Porcius Licinius, quia moderatis studijs, nō vi Claudiana, iter plebeios certatū est. Prætorum inde comitia sunt habita. C. Decimius Flanus, P. Sēpronius Longus, P. Cornelius Cethegus, Q. Nænius Martho, C. Sēpronius Blaesus, A. Terentius Vatro, prætores facti. Hæc eo anno quo Ap. Clandius M. Sempronius Coss. fuerunt, domi militūq; gesta. Principio insequentis anni, quo P. Claudius, L. Porcius consules erant: quum Q. Cæcilius, M. Bæbius, & T. Sempronius, qui ad disciprandū inter Philippum & Eumenem reges, Thessalorumq; ciuitates missi erant, legationē renuntiaissent: egrum quoq; eorum cinitarumq; legatos in senatum introduxerūt. Eadem vtrinq; iterata quæ dicta apud legatos in Græcia erant. Aliam deinde legationē noui patres

*Roman
legati Gra-
cia reuer-
si.*

patres, cuius princeps Ap. Claudius fuit, in Macedoniâ & in Græciam de creuerunt, ad visendum, reddita ne ciuitates Rhodijs & Thessalis & Peræbijs essent ipsdē mandatum, *ut ab Æno & Marone præfules deducerentur, maritimæq; omni Thracia ora à Philippo & Macedonib; liberaretur.* Peloponnesum quoq; adire iussit, unde prior legatio discesserat incertiore statu rerum, quam si non venissent. nam super cætera etiam sine responso dimissi, nec datum perentibus erat Achæorum concilium, de qua re querente grauior Q. Cæcilio, simul Lacedæmonijs deplorantib; *mæ: in diruta, abduclam plebem in Achaiam & venudatam: ademptis quib; ad eam diem ciuitas stetit, Lycurgi leges. Achæi maxime concilij negati erimen excusabant, recitando legem: quæ nisi bellipacijsve causis, & quâ legari ab senatu cū literis, aut scriptis mandatis veniret, videretur indicij cōcilium.* Bæne postea excusatio esset, ostendit senatus curâ ijsse debere, *ut Romanis legatus semper aduocandi cōcilium gæus potest fieret: quem admodum & illi, quoties vellent, senatus daretur.* Dimissis ijs legationibus, Philippus a suis certior factus, cedendum el-
 IV *in Maro-*
nitis cru-
mandat, ut patris aduersæ principes interficeret. Ille per Casan-
drum quendam, vnum ex regijs iam diu habitantem Maronæ,
noctē Thracibus intromissis, velut in bello capta vrbe, eadem se-
cit. Id apud Romanos legatos querentes tam crudeliter aduersus
innocuos Maronitas, tam superbè aduersus populum Romanum faciū,
ut quibus libertas restituen dam senatus censuisset, ij pro hostib; tru-
cidarentur. abnucebat quicquam eorum ad se, aut quemquam suorum
pertere. seditione inter ipsos dimicantem, quâ alij ad se, alij ad Eume-
nem ciuitatem traherent. id facile scituros esse, si percun darentur ipsos
Maronitas: haud dubius, percussis omnibus terrore tam recentis
cædis, neminem hiscete aduersus se ausurum. Negare Appius,
rem eundē pro dubia quarendam si ab se culpam remonere vellet, O-
nomastum & Casandrum, per quos acta res diceretur, mitteret Roma,
ut eoi senatus percussari posset. Primo adeo perturbauit ea vox regē,
ut nou color, non vultus ei constaret. deinde collecto tandem a-
pimo, Casandrum, qui Maronæ fuisset, si verig; vellent, se missurū di-
xis. ad Onomastum quid? quid eam rem pertinere? qui non modo Mæd-
onæ, sed in in regione quidam propinqua fuisset. Et parcebat magis O-
nomasto honoratori amico, & eundē indic. in haud paulo plus
timebat: quia & ipse sermonem cum eo contulerat, & multorum
ralium ministrum & epulcium habebat. Casandæ quoque, missis
 XX- *qui per Epirum ad mare prosequerentur eum, ne qua indicium Phi*
lippus
ita digressi sunt, ut præ se ferret nihil eorum sibi placere: & Philipp⁹ Demetriū
minimè quin rebellandum esset dubius. quia tamē immaturæ ad solum Ro-
id vires erant, ad moram lateipobendam Demetrium minorem mā mittit.

filium mittere Romā simul ad purganda crimina, simul ad deprecandam iram senatus statuit: satis credens ipsum etiam itūeem, quod Romæ obfles specimen regis indolis dedisset. aliquid momenti facturum. Incerim per speciem auxilij Byzantijs ferendi, re ipsa ad terrores regulis Thracum iniiciendum profectus, perculsis ijs vno prælio, & Amadoco duce capto, in Macedoniam rediit. missis ad accolas Istri fluminis barbaros, ut in Italiam irruperent, sollicitandos. Er in Peloponneso aduentus Romanorum legatorum, qui ex Macedonia in Achaiam ire iussi erant, expectabatur, aduersus quos ut præparata consilia haberent, Lycortas prætor concilium indixit. ibi de Lacedæmonijs actum. Ex hostibus accusatores factos. & periculum esse, ne victi magis timendi forent, quā belantes fuissent. quippe in bella scij: Romanus Achaos vsos: nunc eosdem Romanos accusatores Lacedæmonijs. Achaos esse: ubi Arcus etiam Alcibiades, ambo exules suo beneficio restituti, legationē Romā aduersus istā Achæorū ita de ipsis meritā suscepissent, adeoq; infesta oratione vsi essent, ut patre pulsi, nō restituti in eam viderentur. Clamor vndiq; ortus, refertur nominatim de ijs. & quō omnia ira, nō concilio gereretur, capitis dānati sunt. Paucos post dies Romani legati venerunt, his Clitore in Arcadia datum est concilium. Prius quā ageretur quicquid, terror Achæis injectus erat, & cōgitatio, quam eos ex quo disceptatio futura esset: quod Arcum & Alcibiadem, apiribus se in concilio proximo damnatos, eū legatis videbāt: nec hiscete quisquam audebat. Appius ea, quæ apud senatum quælibet erant Lacedæmonijs, displicere senatui ostendit: eadē primū ad consiliū factum eorū, qui à Philoætene ad causam dicendā euocati uenerunt. deinde quū in homines ita sauiū esset, nec in vlla parte crudelitatis eorū cessaret: muros dirutes urbem nobilissimam esse, leges veneratissimas, prætoris adrogatas, inclisamq; per græcos Lycurgi disciplinā sublatā. Hæc quam Appius dixisset, Lycortas & quia prætor, & quia Philoæteneis auctoris omnium, quæ Lacedæmone acta fuerant, factioris erat.

Appius de Achæis queritur. Achæorū prætoris adrogatas, inclisamq; per græcos Lycurgi disciplinā sublatā. Appium oratio.

ita respondit: Difficilior nobis Ap. Claudius apud vos oratio est, quā Roma nuper apud senatum fuit. tunc enim Lacedæmonijs accusantibus respondendum erat: nunc à vobis ipsis accusati sumus, apud quos causa dicenda est. quā iniquis ac censionibus subimus illa spe, iudicij animo ita audisturū esse, postea cōsuetudine, quā paulo ante egisti. Ego certe, quū ista, quæ & hic antea apud Q. Cæciliū, & præter Romæ quæstus sunt Lacedæmonijs, à te paulo ante relata sint, nō tibi id illi me apud te respondere credā. Eadem obicitis eorū, qui à Philoætene prætoris euocati ad causam dicendam interfecisti sunt: hoc ergo crimen non modo non vobis Romanis, se ne apud vos quid nobis obiciendum fuisse arbitror. quid ita? Quo tēpore armis capitis urbes, à quibus abstineret Lacedæmonia impetu occupauerunt, sit Quintimus, si exercitus Romanus, sicut antea in Peloponneso fuisset, eo nimis capiti & oppressi confugissent, quam vos præsent

procul essetis, quo alio, nisi ad nos socios vestros, quos antea Gyttheo opem
 ferentem, quos Lacedaemonem vobiscum simili de causa oppugnante uide-
 rant, cōfugerent? Pro vobis igitur iustum piūq; bellum suscepimus,
 quod quum alij laudens, reprehendere ne Lacedaemon i quide possint: &
 Dii quoque ipsi cōprobauerint, qui nobis victoriam dederunt: quoniam
 modo ea qua belli iure acta sunt, in disceptationem veniunt? quorum
 tamen maximam pars nobis perinet ad nos, nostrum est, quod euocauimus
 eos ad causam dicendam, qui ad arma multum distinxerant, qui expu-
 gnauerant maximam oppida, qui diriperant, qui eadem principum fe-
 cerant, quod vero illi venientes in castra interfecti sunt: vestrum est Al-
 reu & Alibrade, qui nunc nos, si Diu placeat, accusatu, non nostrum.
 Exules Lacedaemoniū, quae in numero ij quoque duo fuerunt, & tūc
 vobiscum erant, quod domicilio sibi delegerant, maximam oppida, se-
 pitos credentes: in eos quorum opera parua exorres, ne in tuto quidem
 auxilio posse consensere se indignabantur, impetum fecerunt, Laceda-
 moni: igitur Lacedaemonioi, non Achaes iniecerunt. nec iure, an ini-
 111 iuria casu fini, argumentari referi. As enim illacertie vestra sunt A-
 111 chae, quod leges disciplinamque vetustissimam Lycurgi iustulisti, quod
 muros diruisti, qua vitra, ab iisdem obsici qui possunt quā muros La-
 cedamonum non ab Lycurgo, sed paucos ante annos ad dissoluendam Ly-
 curgi disciplinam et tractati sunt tyrannici nuper eos arcem & munici-
 pium sibi, non ciuitati parauerunt. & si exstas hodie ab inferis Lycur-
 gus, gaudeat ruinis eorum, & nunc se patriam & Spartā antiquam ag-
 noscere dicat. Non Philopactem expellere, nec Achaes: sed vos ipsi
 Lacedaemoni vestramanib; amoliri & diruere omnia tyrannidis vesti-
 gia debuisti. vestra n. illa deformes veluti cicatrices seruatus erāt, &
 quum sine muris per ottingentos prope annos liberi, aliquando etiā prin-
 cipes Gracia fuissetis, muros velut compedibus circumdatis vincili per-
 cussim annos, seruisti. Quod ad leges ademptas attinet, ego antiquas La-
 cedemoniū leges tyrannos ademptas arbitror: nos nō suas ademptas, quae
 nō habebāt, sed nostras leges dedisse: nec male consulisse ciuitati, quum
 concilii nostri adfecerimus, & nobis miscuerimus: ut corpus vnum &
 conciliū totius Peloponnasi esset. tunc opior, si alium ipsi legib; viuimus,
 alium istis iniussissemus, quos se iniquo iura esse, & indignari possit. Scio
 ego Appi Claudi hāc orationē, quā sum adhuc v. n. neq; sociorum apud
 socios, neq; libera gentis esse: sed seruorum verum disceptationem apud do-
 minos. nā si nō vana illa vox praconis fuit, qua liberos esse omnium pri-
 mo: Achaes iussu: si factus ratiū est, si societas & amicitia ex aquo ob-
 seruatur: cur ego quid Capua capta fecerim Romanis, nō q̄re? vos ratio-
 ne repositus, quid Achaes Lacedaemoniis bello vidu fecerimus? Interfecti
 aliqui sūt. finge, à nobis: quid? vos senatores Capanos securi nūc cussisti?
 muros diruimus, vos nō muros idem, sed urbē & agros adempti. Spa-
 rtia inquit a quā est fœdus apud Achaes: reprecaria libertas: apud Roma-
 nos ē impium est. Sentio Appi: & si non oportet, nō indignar sed oro vos,
 qui liberos interis inter Romanos & Achaes, modo me in aquae hostes vestris,

neſtrig, apud vos ſunt, ac nos ſocij, imo ne meliore iure ſint. nã ut in aquo
eſſent, nos facimus: quũ leges in noſtras dedimus: quum vi Achai cenci-
ly eſſent, effecimus. parum eſt viſtu, quod viſtorib. aſu eſt, plus poſtula
hoſtes, quã ſocij habent, qua iureiurando, qua monumẽtu literarum in
lapide inſculptu in æternam memoriã ſancta atq; ſacra ſunt in cum
peritio noſtre tollere parant. Veremur quidẽ vos Romani. & ſi ita vultu,
etiã timemus: ſed plus & veremur & timemus Deos immortales.
Cum aſſenſu maximæ patris eſt auditus, & locutum oẽs pro ma-
ieſtate magiſtratus cenſebant: vt facile appareret, molliter agen-
do dignitatem ſuam tenere apud Romanos non poſſe. Tum Appi-
us ſuadere ſe magnopere Achæi dixit, vt dũliceret voluntate ſua ſacer-
re, gratiã inirent, ne mox inuiti & coacti ſaceret. Hęc vox audita qui-
dem cum omnium gemitu eſt, ſed metum iniecit imperata tecu-
ſandi. id modo petierũt, vt Romani, qua videretur, de Lacedæmoniũ
mutaret, nec Achæos religione obſtringerent, irrita ea, qua iureiurando
ſanxiſſent, faciendũ rãtum Atrei & Alcibiadis, quæ nuper
facta erat, ſublata eſt Romę principio eius anni quum de prouin-
cijs cõſulũ & prætorum actum eſſet, cõſulib. Ligures, quia bel-
lum nusquã alibi erat, decreti. Prætores C. Decimius Flauus vrbana,
P. Cornel. Cethegus inter eĩnes & petegrios ſortiri ſunt. C.
Sẽpronius Blaſius Siciliã, Q. Næuius Marbo Sardiã, & vt idẽ
de veneficijs quaereret. A. Terentius Varto Hiſpaniam citeriõẽ,
P. Sempronius Lõgas Hiſpaniam vltioriõẽ. De ijs duab. prouin-
cijs legatj per id fere tẽpus L. Iuuentius Thalna, & T. Quintilius
Varus venerunt. qui quantum bellum iã p̃ſtigatum in Hiſpania
eſſet, ſenatu edocto, poſtularunt ſimul, vt prætorib. iã præſtere geſtu
Diu immortalib. haberetur honor, & vt prætorib. exercitiũ deportare li-
ceret. Supplicatio in biduum decreta eſt, de legionib. deportãdis,
quũ de cõſulũ prætorumq; exercitiib. ageretur, rẽ inegrã referri
iuſſerunt. Paucos poſt dies Coſs. in Ligures binæ legiones, quas
Appius Claudius & M. Sẽpronius habuerant, deceræ ſunt. De ex-
ercitiib. Hiſpanicõſib. magna contentio fuit inter novos prætores
& amicos abſentium, Calpurnij Quirijq; veraq; cauſa tribunos
plebis, vtraq; Coſs. habebat. ij ſe interceſſuros ſenatuſcõſulto, ſi depor-
tandes cenſerent exercitiũ denuntiabant, illi, ſi hac interceſſio fieret,
nullã rẽ aliã ſe decerni paſſuros. Victa poſtremo abſentũ gratia eſt,
& ſenatuſcõſultum factum, vt prætores quatuor miſta peditum Ro-
manorum ſcriberet, quadringentes equites, & quinq; miſta iociorum peditum
Latini nominu, quingentes equites, quos ſaciũ in Hiſpaniã por-
tarent. quum eas legiones quatuor deſcripſiſſent, quod plus q̃ quina miſta
peditũ, trecenti equites in ſingulis legionib. eſſet, dimiſſerẽt: eos primũ, qui
emerſa ſtipendiũ haberet, dein ſe ut cuiuſq; fortiffima & a Calpurnius
& Quintius in pralio vñ eſſent. Hac ſedata cõtentione, alia lubinde
C. Decijj Prætoris morte exorta eſt. Cn. Sicinius, & L. Puppius, &
qui ædiles proximo anno fuerant: & C. Valerius Flamen Dialis, &

Appi-
us re-
ſponſio.

Contentio
de Hiſpa-
nico exer-
citiũ.

De præ-
torũ conten-
tio.

Q. Ful-

Q Fulvius Flaccus: is quia ædilis curulis designatus erat, sine toga candida, sed maxima ex omnib. cōfentione petebat: certamenq; ei cum flamine erat & posteaquam primo æquate, mox superare etiā est visus, pars tribunorum plebis negare rationē eiui habendā esse, quod duos simul unus magistratus, præsertim curulei, neque capere poss. t. n. egeret: pars legib. eum solui a quum cedere, ut quē velles, Prætorē creandi, populo potestas fieret. L. Porcius Cos. primo in ea sententia esse, ne nomē eiui acciperet. deinde ut ex auctoritate senatus idem faceret: conuocatis patribus, referre se ad eos dixit, quod nō iure villo, nec exemplo tolerabilis libera ciuitati a dilu curulu designatus praturā peteret: sibi, nisi quid aliud ijs videretur, in animo esse è lege comitia habere. Patres celsuerunt, uti L. Porcius Cos. cum Q. Fulvio ageret, ne impedimento esset, quo minus comitia Prætorū in locū C. Decii, nisi subrogandū è lege haberentur. Agenti Cos. ex Senatūscōsulto, respondit Flaccus: nihil, quod se insignum esset facturum. Medio responso spem ad voluntatem interpretantibus fecerat: celsurum patrum auctoritati esse. comitijs acrius etiā quam ante petebat, ciiminando extorqueri sibi à Consule & senatū populi Romani beneficium, & inuidiam geminati honorū fieri, tanquam non appareret, ubi designatus Prætor esset, exemplo adilitate se abdicaturum. Cōsul cum & pertinaciam petentis crescere, & fauorem populi magis magis quicū eum inclinari cerneret, dimissis comitijs senatum vocauit. censuerunt frequentes, quoniam Flaccum auctoritas patrum nihil mouisset, ad populum cum Flacco agendum. Concione aduocata quum egisset Cos. ne tum quidem de sententia motus, gratias P. R. egit. quod tanto studio, quotiescumq; declaranda voluntatis potestas facta esset, Prætorē se vobis fieri fauere an sibi studia ciuium suorum destituere non in animo esse. Hæc vero tam obstinata vox tantum cū fauorē accendit, ut haud dubius Prætor esset, si Cos. accipere nomen vellent. Ingens certamen tribunis & inter se ipsos, & cū Cos. fuit, donec senatus à Cos. est habitus, decretumq; quoniā prætorū subrogandi comitia ne legib. fierent, pertinacia Q. Flacci, & praua studia hominum impeditant, senatum cedere satis prætorū esse: P. Cornelius utramq; in urbe iurisdictionē haberet, Apolliniq; ludos faceret. His comitijs prudentia & virtute senatus sublatis, alia maioris certaminis, quo & maiore de re, & inter plures potentioresq; viros sunt exorta. Censuram summa contentione petebant L. Valerius Flaccus, P. & L. Scipiones, Co. Maenius Volso, L. Furius Purpureo, patricijs: plebeijs autem, M. Porcius Caro, M. Fulvius Nobilior, T. & M. Sempronii, Longus & Tuditanus, sed omnis patricios plebeiosq; nobilissimarum familiarum M. Porcius longe antecibat. in hoc viro tanta vis animi ingenijq; fuit, ut quocumq; loco natus esset, fortunam sibi ipse facturus fuisse videretur: nulla ars neque priuata, neq; publicæ rei gerendæ ei defuit. urbana rusticaq; res pariter callebat. ad summos honores alios scientia iuris, alios

Catonis
orationes.

M. Porci
& L. Valerius cen-
sores.

eloquentia, alios gloria militatis prouexit. huic versatile ingenium sic pariter ad omnia fuit, ut natum ad id vñ diceret, quodcumq; ageret. in bello manu fortissimus, multisq; insignibus clarus pugnis: idem postea quā ad magnos honores peruenit, summus imperator: idē in pace, si ius consuleret, perissimus: si causa oranda esset, eloquentissimus: nec is tantum, cuius lingua, viuo eo vigeret, monumentum eloquentiæ nullum extet. viuunt imo, vigetque eloquentia eius, sacra scriptis omnis generis. Orationes & pro se multæ, & pro aliis, & in alios. nam nō solum accusando, sed gratiam causam dicēdo fatigauit inimicos, similitates nimio plures & exercuerunt eū, imple exercuit eas. nec facile dixeris, *verū magis prefferit eum nobilitas, an ille agitaueit nobilitatē*. Aspeti proculdubio animi, & linguæ acerbæ, & immodice liberæ fuit: sed inuicti cupiditatibus animi, & rigide innocentie, contemptor gratiæ, diuinatum: in parsimonia, in parientia laboris periculiq; ferre prope corporis, animique: quem ne senectus quidem, quæ soluit omnia, fregerit: qui sextum & octogesimo annuū agens causam dixerit, ipse pro se orauerit, scripseritque, nonagesimo anno Sergiū Galbam ad populi adduxerit iudicium. Hunc, sicut omni vitæ, ita tū petentē premebat nobilitas: coheratq; præter L. Flacum, qui collega in consulatu fuerat, candidati omnes, ad deiciendum honore eum: non solum ut ipsi potius adipiscerentur: nec quia indignabantur nouū hominem censorem videre, sed etiam quod tristem censuram, periculosamq; multorum famæ, & ablatō a plerisq;, & lædendi cupido expectabant, etenim rursus quoq; imitabundus petebat, *refragari sibi, qui liberam & fortem censuram timerens, ctiminando*, & simul L. Valerio suffragabatur. *illo vno collega & stigare se non flagitia, & priscos mores reuocare posse*. His accessit homines, aduersa nobilitate non M. Porcium modo censorem fecerunt, sed etiam collegam ei L. Valerium Flacum adiecerunt. Secundum comitia ceterorum Coss. prætoresq; in prouincias profecti sunt, præter Q. Mæcium, quem quatuor non minus mentes, priusquam in Sardiniam iret, quæstiones veneficij, quarum magnam partem extra urbem per municipia conciliabulaq; habuit, quia ira aptius visum erat, tenuerunt. Si Antiati Valerio credere libet, ad duo hominum millia damnavit. Et L. Postumius Prætor cui Tarentum prouincia euenerat, magnas pastorum coniurationes vindicauit, & reliquias Bacchanalium quæstionis cum omni executus est cura. multos, qui aut citari nō affuerant, aut vades deseruerāt, in ea regione Italici latentes, partim noxios iudicauit, partim cōprehensos Romam ad senatum misit. in carcerem omnes à P. Cornelio coniecti sunt. In Hispania vltiorē, fractis proximo bello Lusitanis, quicquid res fuerunt. In citiore A. Terentius, in Suesſetanis oppidum Corbionē vineis & operibus expugnauit, captiuos vendidit. quicquid deinde hyberna & ci-

terior

retior provincia habuit. Veteres Prætores C. Calpurnius Piso, & L. Quintius Romam redierunt: utriusque magno patrum consensu triumphus est decretus. prior C. Calpurnius de Lusitanis & Celtiberis triumphavit. coronas aureas tulit LXXXII. & duodecim milia pondo argenti. paucos post dies L. Quintius Crispinus ex iisdem Calpurnij Lusitanis Celtiberisque triumphavit. tantundem auri atque argenti in eo triumpho translatum. Censores, M. Porcius & L. Valerius, ni triumphum militum inspectione senatum legerunt. septem moderunt se-
phum.

natu. ex quibus vnum insignem & nobilitate & honoribus, L. Quintium Flaminium consularem. Patrum memoria institutum fertur, ut censores motis senatu ascriberent notas Catonis & aliorum quidem acerbe orationes extant in eos, quos aut senatorio loco movit, aut quibus equos ademit, longe gravissima in L. Quintium oratio est, qua si accusator ante notam, non censor post notam visus esset retinere Quintium in senatu ne frater quidem T. Quintius, si tum censor esset, potuisset. Inter cetera obiecit ei: *Philippum Patrum, carum ac nobile scortum, ab Roma in Galliam provinciam spe ingentium donorum perductum, eum puerum, per lasciviam quum cavilaretur, exprobrare consuli peraspè solitum, quod sub ipsum spectaculū gladiatorum abduci ab Roma esset, ut obsequium amatori vendidit. L. Quintius. forte expulsi sunt, iu, cum iam vino incaluisse, nunciatum in consilio Flaminio esse, nobilium Boium cum liberis transfuga venisse. cōvenire Consulē velle, ut ab eo fide præsent acciperet. introduci in tabernaculū per in-
motus se-
nam.*

terpretem alloqui Consulē coepisse. inter cuius sermonē Quintius scorto, Vnum, inquit, quoniam gladiatorum spectaculū reliquisti, iam hunc Gallum morientē aspiceris? & quū iam vixdum serio annuisset, ad nutū scorti Consulē stricto gladio, qui super caput pendebat, loquenti Gallo caput prius percussisse, deinde fugienti, fidemque populi Romani atque eorum qui aderant imploranti, latius transfodisse Valerius Antias, ut qui nec Catonis orationem legisset, & fabulæ tantum sine auctoritate editæ credidisset: aliud argumentum, simile tamen & libidine & crudelitate peragit. Placentia famosam mulierem, cuius amore deperires, in convivium accersitam scribit, ibi iacentem sese scorto inter cetera vultuisse, quam acriter quæstiones exercuisset, & quam multos capiti damnatos in vincula haberes, quos securi percussurus esses. tum illam infra eum accubantem negasse, unquam vidisse quemquam securi forientem, & per nulla id videri: hoc indulgentem amatorem, unum ex illis miserum astrabi insum, securi percussisse. Facinus siue eo modo quo censor obiecit, siue ut Valerius tradit, commissum est, sequum atque atrox: inter pocula atque epulas, ubi libare Dijs dapes, ubi bene precari mos esset, ad spectaculū scorti procacis, in sinu Consulis recubantis, maculatam humanam victimam esse, & cruore mensam respersam. In extrema oratione Catonis conditio Quintio fertur, ut si id factum negaret, ceteraque quæ obiecit, sponsione defenderet sese: sin fateretur, ignominiam suam quemquam doliturū censoris, quum ipso vino

VVV §

C Venire

L. Scipioni
Africano
equum ad-
emptum.
* 150. Co-
ron.
* 100. Co-
ron.

& Venere amens, sanguine hominū in cāmio lussisset in equitatu re-
cognoscēdo L. Scipioni Africano ademptus equus in censib. quo-
que accipiendis tristis & aspera in oēs ordines censura fuit. oīna-
menta & vestē muliebri & vehicula, quæ ploris quā * quoddecim
millium ætis essent in cētum referre viatores iulit. itē mancipia
mōta annis viginti, quæ post proximum iustrum * decē millib.
æris, aut eo pluris venissent, uti ea quoq; decē, tanto pluri quam
quanti essent, æstimarentur, & his rebus omib. tertio millia æ-
ris attribuerentur aqua publicā omne in priuatum ædificium aut
agrum fluente ademerunt. & quæ in loca publica inædificata, im-
molitave priuati habebant, intra dies triginta demoliri sunt: ope-
ra deinde faciēda ex pecunia in eā rem decēta. lacus sternendos
lapide, detergendasq; qua opus esset cloacas, in Auentino & in al-
ijs partib. qua nondum erant, faciēdas locauerunt. & separatim
Flaccus molē ad Nepruniæ aquas, ut irer populo esset, & viā per
Formianum mōtem. Cato atria duo, Menim & Titium in Iato-
mij, & quatuor tabernas in publicam emitt: basilicamq; ibi fecit,
quæ Porcia appellata est. & vectigalia summis precijs, vltro tri-
buta in fomis locauerunt. Quas locationes quum senatus precib.
& lacrymis publicanorum victus induci, & de integro locari ius-
sisset: censors edito summo ab hasta, qui ludificari priorem
locationē erant, omnia eadem paulum imminutis precijs locau-
erunt. Nobilis censura fuit, similitudinē plena: quæ M. Porcium,
cui acerbitas ea assignabatur, per omne viū exercuerunt. Eodem
anno coloniæ duæ, Pollentia in Picenum, Pisaurum in Gallicum
agrum deductæ sunt, sena iugera in singulos data. diuiserunt a-
grum, coloniæsq; deduxerunt iisdē triumviri, Q. Fabius Labco, &
M. & Q. Fuluij, Flaccus & Nobilior, Cōsules eius anni nec domi,
nec militiæ memorabile quicquā egerunt. In insequenti anno
creauerunt Cōsules M. Claudium Marcellum, Q. Fabium Labo-
nem. M. Claudius, Q. Fabius idib. Martij, quo die consularum
inierunt, de prouincijs suis prætorumque retulerunt. Prætores
creati erant, C. Valerius Flamen Dialis, qui & priore anno pete-
rat. & Sp. Postumius Albinus, & P. Cornelius Sisenna, L. Poppius,
L. Iulius, Cn. Sicinius. Consulib. Ligures cum iisdem exercitibus,
quos, quos P. Claudius, & M. Porcius habuerant, prouincia de-
creta est. Hispaniæ extra sortem prioris anni prætoribus cum suis
exercitib. seruauit. Prætores ita sortiri iussi, uti flamini Diali vix
alter iuris dicendi Roma prouincia esset. peregrinum est sortitus. Si-
senne Cornelio urbana, Sp. Postumio Sicilia, L. Puppio Apulia, L.
Iulio Gallia, Cn. Sicinio Sardinia euenit. L. Iulius proficisci mar-
te est iussus, Galli transalpini per saltus ignotæ antea viæ (ut an-
dictum est) in Italiā transgressi, oppidum in agro, qui nunc Aкви-
leiensis est, ædificabāt id eos vt prohiberet, quo ad eius sine bello
posset, proci mandatum est. si armis prohibēdi essent, Cōsules cet-
tiores

Gallia trans-
alpina in
Italiam
transgressi.

mores faceret. ex his placere alterum aduersus Gallos ducere legio-
 nes. Extremo prioris anni comitia auguris eteandi habita erat. in
 demortui Cn. Cornelij Lentuli locum creatus erat Sp. Postumius
 Albinus. Huius principio anni P. Licinius Crassus Pontifex maxi-
 mus mortuus est: in cuius locum M. Sempronius Tuditanus pon-
 tifex est cooptatus Pontifex maximus est creatus C. Setulius Ge-
 minus, P. Licinij funeris causa visceratio data, & gladiatores cxx.
 pugnauerunt. & ludi funebres per triduum facti; post ludos epu-
 lum. in quo, quum toto foro strata triclinia essent, tempestas cum
 magnis procellis coorta coegit pletoſq; tabernacula stare in
 foro. eadē paulo post, quum vndiq; cōseruasset, sublata. defun-
 ctosq; vulgo ferebant, & inter fatalia vates cecinissent, *necesse est
 tabernacula in foro statui.* Hae religione leuatis altera iniecta, quod
 sanguine per biduum pluuiet in area Vuleani: & per decem viros
 supplicatio indicta erat eius pdigij expiandi causa. Priusq; Con-
 sules in provincias proficiscerentur, legationes trāsmarinas in se-
 natum introduxerunt. nec vniq; ante tantum regionis eius homi-
 num Romae fuerat. nam ex quo fama per gentes, quae Macedonia
 accolunt, vulgata est, *crimina querimoniae, q; de Philippo non negli-
 genter ab Romanis audiri, multis opera pretium fuisse queri: p se quae-
 que ciuitates gentesq; singuli etiam priuati migrariis n. accola om-
 nibus erat* Romam aut ad spē leuandae iniuriæ, aut ad descendē
 solatium venerent. Et ab Eumene rege legatio cum fratre eius A-
 thenzo venit ad quietendum, simul quod non deducereut ex
 Thracia praesidia: simul quod in Bithyniā Prusae bellum aduersus
 Eumenei gerenti auxilia missa forent. Respondendum ad omnia
 inueni tum admodum Demetrio erat: quum haud facile esset, aut
 ea quae obijcerentur, aut quae aduersus ea dicēda erant, memoria
 cōplecti. nec n. multa solum, sed etiā pleraq; oppido quā parua e-
 rant: de controuersia finium, de hominib. raptis, pecoribusq; abac-
 tis, de iure aut dicto per libidinem, aut non dicto; de rebus per
 vim aut per gratiā iudicatis. nihil horum neq; Demetrium doce-
 re dilucide, nec se satis liquido discere ab eo senatus quum cer-
 nere posse: simul & tyrocinio & perturbatione iuuenis mouere-
 tur, quæri iussit ab eo, *acquiescere de his rebus cōmentarium à patre acce-
 cepisset: quum respondisset, accepisse se: nihil prius nec potius visum
 est, q; regis ipsius de singulis responsa accipere.* librum ex templo
 poposcerunt: deinde ut ipse recitaret, permiserunt. Erant a. de re-
 bus singulis in breue coactae causae: ut alia fecisse se, *secundū decretū
 legatorum doceret: alia nō se fecisse, quo minus faceret, sed per eos ipsos
 qui accusarent. interposuerat & querelas de iniquitate decretorum, &
 quā nō ex aequo disceptatum apud Cæcilium foret: indignae sibi, nec vlt-
 suo merito insultatum ab omnib. esset.* Has notas irritati eius ani-
 mi collegit senatus; ceterum alia excusanti iuueni, alia recipiē-
 ti fusa, ita ut maxime vellet senatus, responderi phœuit: Nihil po-

terem

patre eorumq; restituit, nec magis quod ex voluntate sonatus esset, facisse: quam quod, utcumq; ea gesta essent, per Demetrium filium satisfieri voluisset Romanus. multa & dissimulare & oblitisci: patri praterita; genatum posse, & credere etiā Demetrio credendum esse, ob idem n. si animi eum habere, et si patri corpus reddiderit, & scire quantum salua in patriam se posse, amicum eum populo Romano esse honorisq; e-
ius causa missuros in Macedoniam legatos: ut si quid minus factum sit quam debuisset, tum quoque sine piaculo rerum pratermissarum fiat. velle etiam sentire Philippum, integra omnia sibi cum populo Romano: Demetrii filij beneficio esse. Hæc quæ augendæ amplitudinis ci^{ti} cau-
sa facta erant, exemplo in inuidiam, mox etiam in perniciē adole-
lescenti verterunt. Lacedæmonij deinde introducti sunt. Mulx
& paræ disceptationes iactabantur, sed quæ maxime rem cō-
tinerent, erant: utrum restituerentur quos Acha; damnauerant, necne;
iniquæ an iure occidissent, quot occiderant, vertebatur & utrum man-
erent in Achaico concilio Lacedæmonij; an, ut ant. fuerat, secretum cum
vniuersis in Peloponneso ciuitatis ius esset. Restitui, iudiciaq; facta tolli
placuit, Lacedæmonem manere in Achaico concilio: scribitur id
decretum, & consignari a Lacedæmonijs & Achæis. Legatus in
Macedoniam Q. Marcius est missus, iussus idem in Peloponneso
sociorum res adipiscere. nam ibi quoque ex veteribus discordiis
residui motus erant, & Messenij descuerant a consilio Achæico:
cuius belli & causam & ordinē si expromere velim, immemor sum
propositi, quo statui nō vltra attingere externa, nisi qua Romanis
cohererent rebus. Euentus memorabilis est, q̄ quum bello superio-
res essent Achæi, Philopœmē Prætor eorum capitur ad præ-
occupandam Coronem, profectus, q̄ hostes petebant: in valle iniqua
cum equitibus paucis oppressus. Ipsum potuisse effugere Thra-
cum Cretensemq; auxilio tradunt. sed pudor relinquē di equites
nobilissimos gentis, ab ipso nuper lectos, tenuit: quibus dum lo-
cum ad euadendas angustias cogendo ipse agmen p̄bet, sustinens
imperus hostiū, prolapsus equo, & suo ipse calu, & onere equi su-
per eum roentis, haud multum absit quin exanimaretur, seprua.
ginta annos iam natus, & diutino morbo, ex quo tum primū re-
flicebatur, viribus admodum attenuatis. Iacentem hostes super se
si oppresserunt. eogitumque primum a verecundia memoruq;
meritorum haud secus quā ducem suum attollunt, reficiuntq; &
ex valle deuia in viā portant; vix sibi metip̄i prę nec opinato gau-
dio credentes pars nuntios Messenē præmittūt debellā esse; Philo-
pœmenem captum adduci. Primū adeo incredibilibus visis res, ut non
pro vano modo, sed vix p̄ sano nūcius audiretur, deinde ut super
alium alius idem omnes affirmantes veniebant, tandem facta fi-
des, & priusquam appropinquare vrbi satis scirent, ad spectaculo-
rum omnes simul liberatæ serui, pueri quoq; cum sœminis effusa-
duntur, itaq; clauserat portam turba, dum pro se quisq; nūciū p̄
oculis

Lacedæ-
moniorū
legatus
quid ro-
spensum
sit.

Philopœ-
mē a Mes-
senijs ca-
ptum.

oculis suis credidisset, vix pro comperto tantam rem habiturus videretur. Egre summo quætes obuios intrare porrâ, qui adducebâr Philopœmenē potuerūt, atq; rubra cōferta iter reliquū clauserat, & cū pars maxima exclusa à spectaculo esset. theatrū repertē, quod vix propinquum erat, compleuerunt, & vreo in cōspectum populi adduceretur, vna voce omnes exposcebant. Magistratus & principes, veriti ne quēdam motū misericordia præsentis rancē viri faceret, quū alios verecūdia pristinæ maiestatis collata præsentī fortunæ, alios recordatio ingentium metitorum motura esset, procul in conspectu eum statuerunt. deinde raptim ex oculis hominū abstraxerunt: Prætor Diocrate dicēte, esse quæ pericinitia ad summā belli percūctari eum magistratus vellent. inde adducto eo in curiam, & senatu vocato, consultari cōceptū. lā inuēsperebat, & nō modo cæteta, sed ne in proximam quidem noctem vbi satis tuto custodiretur, expediebâr. obstupuerant ad magnitudinē pristinæ eius fortunæ virtutisq; & neq; ipsi domum recipere custodiendum audebant, nec cuiquā vni custodiam eius satis credebant. admonēt deinde quidam *esse thesaurum publicum sub terra, saxo quadrato septum: eo vinculus demittitur, & saxum ingens, quo operitur, machina superimpositum est. ita loco potius quā homini cuiquā credendam custodiam rati, lucē insequentem exspectauerunt.* Postero die multitudo quidem integrā, metior pristinorum eius in ciuitatē meritorum, parcendum, ac per eum remedia querenda esse præsentium malorū, censebant: defensionis auctores, quorum in manu Respublicæ erat in secreto consultiantes omnes ad necem eius consensiebāt: sed verum maturarent, an differerēt, ambigebatur. vicit pars auidior pœnæ; missusq; qui vocatū ferret. Accepto poculo nihil aliud locutū ferunt; quā quæsisset *incolumu Lycerri* (is alter imperator Achæorum erat) (*Philopœmenē* q. *crasissent.* posteaquā dictum est, *incolumes esse: Bene habes, meni* inquit, & poculo impauide exhaulto, haud ira multo post exspirauit. Nec diuturnū mortis eius gaudium auctorib. crudelitatis porrigitur. vna namq; Messene bello exposcentib. Achæis noxios dedit, ossaq; reddita Philopœmenis sunt: & sepultus ab vniuerso Achæico cōcilio. adeo omnib. humanis congestis honoribus, vt ne diuinis quidem abstinere. Ab scriptorib. rerum Græcis Latinisque tantum huic viri tribuitur, vt à quibusdam eorum velut ad insignem notam huius anni memoriæ mandatū sit: tres claros imperatores eo anno decessisse. Philopœmenem, Annibalem, P. Scipionem: adeo in æquo eum duarum potentissimarum gentium summis imperatoribus posuerunt. Ad Prusiā regem legatus, T. Quintius Flamininus venit, quem suspectum Romanis & receptis post fugam Antiochi Annibal, & bellum aduersus Eumēnem motum faciebat. ibi seu quia à Flaminio inter cetera obiectū Prusiæ erat: *hominem omnium qui vixerat, infensissimum populo*

R. Itinero

Romano apud eum esse, quia patria sua primū, deinde fractu eius opibus Antiocho regi auctor belli aduersus populum Romanum fuisset seu quia ipse Prusias, ut gratificaretur preloenti Flaminio, Romanisq; per se necandi aut tradendi eius in potestatem consilium cepit: à primo colloquio Flaminio, milites ex templo ad domum Annibalis custodiendam missi sunt. Semper talem exitum vitæ suæ Annibal prospexerat animo; & Romanorum inextinguibile odium in se certens, & fidei regum nihil sanè confusus: Prusæ vero leuitatem et expertus erat. Flaminio quoq; aduentum velut fatale sibi horruerat. ad omnia vndiq; infestū, ut iter semper aliquod præparatum fugæ haberet, septē exitus e domo fecerat: & ex ijs quosdā oculatos, ne custodia sepirentur. Sed graue impetium regū nihil inexploratum, quod inuestigare volunt, efficit, totius circuitū domus ita custodijs complexi sunt, ut nemo inde elabi posset. Annibal, posteaquē est nunciatum milites regis in vestibulo esse: postico, quod deuū maximè atq; occultissimi exitus erat, fugere conatus, vti quoq; oecursu militū obseptum sensit, & omnia circa clausa custodijs dispositis esse, venenum, quod multo ante præparatum ad tales habebat casus, poposeit. *Liberemur, inquit, diuturna cura.*

*Annibal
hausto ve-
neno mo-
ritur.*

R. quando morte senis exspectare longū consensit, nec magnā, nec memorabilem ex inermi prodicio, Flaminio victoriam feret, mores quid populi Romani quantū mutauerint, vel hic dies argumento erit horum patres Pyrrho regi hosti armato exercitum in Italia habēti, ut à veneno auerteret, pradiixerunt. hi legatum consularem, qui auctor esset Prusæ scelus occidendi hospitum, miserūt. Exceratus deinde in caput regolus-

*De Africa
ni morte
variauit
scriptores.*

que Prusæ, & hospitales Deos violatæ ab eo fidei testes inuocās, poculū exhausti. Hic vitæ exitus fuit Annibalis, Scipionē & Poly-
bium & Rutilius hoc anno mortuum scribunt, Ego neq; MS, atq; Valerio assentior: his censoribus M. Porcio, L. Valerio principem senatus ipsum, L. Valerium censorē lectū inuenio, quum superioribus duob. lustris Africanus fuisset: quo viuo, nisi ut ille senatu moueretur quā notā nemo memoriæ prodidit, alius princeps in locum eius electus nō esset. Antiatem auctorem refellit tribunus plebis M. Næuius, aduersus quem oratio inscripta P. Africanus est. Hic Næuius in magistratū libris est trib. plebis P. Claudio L. Porcio Consulib. sed iniur tribunatum Appio Claudio, M. Sēpronio Consulib. ad quartum idus Decēbres, inde tres mēses ad idus Martias sunt: quib. P. Claudius, L. Porcius consulatum iniuerunt. ita & vixisse in tribunatu Næuij videtur: disq; ei dici ab eo potuisse, decessisse autem ante L. Valerij & M. Porcij censuram.

*Africani,
Annibali
& Philo-
pœmeni
sēparatio.*

Tum clarissimorum suę cuiusq; gentis virorū non magis tempore congruente comparabilis mors videtur esse, quā quod nemorum satis dignū splendore vitæ exitum habuit. iam primum n. lxx mōtes non in patrio solo mortui, nec sepulti sunt. veneno ab impri Annibal & Philopœmē: exul Annibal proditus ab hospite, ca-

prus Philopœmenes, in carcere & in vinculis exspirauit. Scipio,
 etsi non exul, neq; damnatus, die tamen dicta, ad quam nō affue-
 rat, reus absens, citatus, voluntarium non sibi imperis solum, sed
 etiam funeri suo exilium indixit. Dum ea in Peloponneso, à qui-
 bus dinerit oratio, peruntur: reditus in Macedonia Demetrii
 legatorumq; aliter aliorum affererat animos. vulgus Macedonū,
 quos belli ab Romanis imminenti metus terruerat, Demetriū vt
 pacis auctorē cū ingenti fauore conspiciebant: simul & spe haud
 dubia regnum ei post mortem patris destinabāt *natus si minor a patri.*
tate, quam Perseus esset, hunc tamen in sua matris familia, illum publico
ortum esse. illum, vt ex vulgato corpore genitum, nullā certi patris no-
tam habere, hūc in signem Philippi similitudinē pra se ferre. ad hoc, Ro-
manos Demetrium in paterno solio locaturos: Persei nullā apud eos gra-
tiā esse Hæc vulgo loquebatur, itaq; & Persea cura angebat, ne
 parū pro se vna ætas valeret, quū omnib. alijs rebus frater su-
 perior esset: & Philippus ipse, vix sui arbitrij fore quem hæredem
 regni relinqueret credēs, sibi quoq; grauiorem esse quā velleret,
 minorem filium censebat. offendebatur interdum concursu Mace-
 donū ad eum: & alretā iam se viuo regiam esse indignabatur.
 Et ipse iuuenis haud dubie inflatior redierat, subnixus erga se iu-
 dicijs senatus, concessisq; sibi, quæ patri negata essent: & omnis
 mentio Romanorum quantam dignitatem ei apud ceteros Mace-
 donas, tantam inuidiam non apud fratrem modo, sed etiam apud
 patrem cōsiliabat: vtiq; posteaquam alij legati Romani venerūt,
 & cogebatur decedere Thracia, p̄sidiaq; deducere, & alia aut ex
 decreto priorum legatorum, aut ex noua cōstitutione sedat⁹ fa-
 cere. sed omnia mœrens quidē & gemens, eo magis, quod filium
 frequentiorē propē cum illis, quam secum cernebat: obediēter
 tamen aduersus Romanos faciebat, ne q̄ mouendi ex templo hel-
 li causam præberet: auertendos etiam animos à suspitione talium
 cōsiliōrū ratus, mediam in Thraciam, exercitū in Odrysas & Dē-
 thectas & Bessos duxit. Philippopolin vrbe fuga desertā oppida-
 norum, qui in proximā montium iuga cū familijs receperant se-
 se, cepit: campē tresq; barbaros, depopulatus agros eorū, in dedi-
 tionē accepit. relicto inde ad Philippopolin p̄sidio, quod haud
 multo post ab Odrysis expulsum est, oppidum in Deuriopo con-
 dere instituit. P̄xonix ea regio est prope Erigonū fluuium, qui ex
 Illyrico per P̄xonam fluens, in Axium amnem editur. Haud pro-
 cul Stobis, vetere vrbe, nouam vrbeni Perseida, vt his filio maiori
 haberetur honos, appellari iussit. Dum hæc in Macedonia gerun-
 tur, Consules in prouincias profecti, Marcellus nunciū p̄misit ad
 L. Porcium proconsulē, vt ad nouū Gallorū oppidum legiones admo-
 nueret. aduenienti cōsuli Galli sese dederūt. duodecim millia ar-
 matōrum erant. pletiq; arma ex agris rapta habebant. ea xgrē pa-
 tientib. ijs adempta, quæq; alia populantes agros rapuerant, aut
 secum

Demetrius

suspectus

patri.

L. Porcio

Gallistras-

alpini se

dedunt.

secum

secum attulerant. de his rebus qui quererentur, legatos Romam miserunt. Introducti in senatum à C. Valerio P. exposuerunt; se superante in Gallia multitudine, inopia conatos agri & regere, ad quædam sedem Alpes transgressos. quæ inculta per solitudines videret, ibi sine ullius iniuria cõjedissee. oppidum quoq; edificare co. isse. quod indicium esset, nec agro, nec urbi ulli vim allaturos venisse: n. per M. Claudii ad se nũcium misisse: bellũ se cũ ijs, ni dederetur, gesturũ. fecerunt, etsi non speciosam pacẽ, quàm incerti a belli praepetẽs, dedidisse se primum in fidem, quàm in potestatem populi Romani. post paucos dies iussos & agro & urbe decedere, se setacitos abire quo terrarũ essent, in animo habuisse. arma deinde sibi, & postremo omnia alia quæ ferrent agerent adempta orare se S. P. Q. R. ne in se innoxios dedites acerbius quàm in hostes sauirent. Huc orationi senatus ita responderi iussit. Nihil recte fecisse, quum in Italiam veniret, oppidumq; in alieno agro nullius Romani magistratus, qui ei provincia praeset, permissu edificari conati sint: neq; senatui placere, deditos spoliari, itaq; se cum ijs legatos ad consules missuros. qui, si rodeant, unde venerint, omnia ijs suarellũ iubeant: quicq; protinus eant trans Alpes. & denũcient Gallicis populis, multitudinem suam domi contineant. Alpes propẽ inexsuperabilem fuit in medio esse. non utiq; ijs melius fore, quàm qui eas primi pernicii fecerunt.

Galli transalpini cedunt Italia.

Legati missi L. Furius Purpureo, Q. Minutius, L. Mælius Acidinus. Galli redditis omnibus: quæ sine cuiusquam iniuria habebant, Italia excesserunt. Legatis Romanis transalpini populi benigne responderunt. seniores eorum nimiam lenitatem populi Romani castigarũt: quod eos homines, qui genti iniussu profecti occupant agrũ imperij Romani, & in alieno solo edificare oppidũ conati sunt, impunitos dimiserint: debuisse gravẽ temeritatis mercedẽ statui, quod viro etiã sua reddiderint, vereri ne tanta indulgẽtia plures ad alia audãda impellãtur. Et exceperunt & profecti cũ donis legatos sunt: M. Claudius Cõsul Gallis ex provincia exactis, Istriũ bellũ moliri cœpit: literis ad senatũ missis, ut sibi in Istriam traducere legiones liceret. id senatui placuit. Illud agitabãt, uti colonia Aquileia deduceretur. nec latius cõstabat, utrũ Latinam, an cinium Romanorũ deduci placeret. Postremo Latinam potius coloniam deducendã patres

Mutina & Parma colonia ciuium Romanorum.

cẽsuerunt. triumphi creati sunt P. Scipio Nasica, C. Flaminius, L. Manlius Acidinus. Eodẽ anno Mutina & Parma coloniæ Romanorũ ciuium sunt deductæ bina millia hominũ in agro, qui proximẽ Boiorum, ante Tuscorũ fuerat, octona iugera Parmæ, quina Mutinæ acceptant. deduxerunt triumphi, M. Æmilius Lepidus, T. Ebutius Carus, L. Quinctius Cispinus. Et Saturnia colonia ciuium Romanorum in agrũ Calettranum est deducta. deduxerũt triumphi, Q. Fabius Labeo, C. Africanus Stellio, Tib. Sempronius Gracchus. iugera in singulos data decem. Eodem anno A. Terẽtius Proprætor haud procul flumine Ibero in agro Aufetano, & prælia secunda cum Celtiberis fecit: & oppida, quæ ibi cõmunierant

Prælia secunda cũ Celtiberis.

munierant, aliquot expugnauit. Vltior in Hispania eo anno in pace fuit: quia & P. Sempronius Proprætor diurno morbo est implicitus, & nullo lacescente, peropportune quicuerunt Lusitani. Nec in Liguribus memorabile quicquam à Q. Fabio Cos. gestum. M. Marcellus ex Istria reuocatus, exercitu dimisso Romanam comitiorum causa redijt. creauit Coss. Gn. Bæbium Pamphilum, & L. Æmilium Paulum. cum M. Æmilio Lepido hic ædilis curulis fuerat. à quo consule quintus annus erat: quum is ipse Lepidus post duas repullas Consul factus esset. Prætores inde facti, Q. Fuluius Flaccus, M. Valerius Læuinus, L. Manlius iterum, M. Ogulnius Gallus, L. Cæcilius Deuter, C. Terentius Istia. Supplicatio extremo anno fuit prodigiorum causa: quod sanguine *Prodigia.* per biduum pluuisse in in arca Concordiæ satis credebant: nuntiatumque erat, *haud procul Sicilia insulam, qua non ante fuerat, novam editam è mari esse.* Annibalem hoc anno Antias Valerius decessisse auctor est: legatis ad eam rem ad Prusiam missis, præter Quintium Flaminium, cuius in ea re celebre est nomen L. Scipione Asiatico, & P. Scipione Nasica.

EPI TOME LIBRI XL.

QUUM Philippus liberos eorum, quos in vinculis nobilissimorum hominum habebas, conqueri ad mortem iussisset. Theoxena pro liberu suo & sororu admodum pueru veris à regu libidinem, prolesu in medium gladijs, & poculo, in quo erat venenum, suasisijs, ut imminens ludibrium morte effugerunt, & quum persuasisset, ipsa etiam se iniere mi. Ceratamina inter Philippi Macedonia regis liberos Perseum & Demetrium referuntur: & ut fraude fratru sui Demetrius fidei criminibus, inter qua accusatione parricidij, & affectu regni, primum petitus: ad ultimum, quoniam populi Romani amicus erat, veneno necatus est, regnumque Macedonia mortuo Philippo ad Perseum deuenerit. Item, rei in Liguribus & Hispania contra Celsiberos à compluribus feliciter gestas continet. Libri Numa Pompili: in agro L. Petilij scriba sub Ianiculo à cultoribus agri in arca lapidea clausi, & Græci & Latini inuēti sunt, in quibus complura, qua dissoluerendarum religionum, præter, ad quem delatierant, eum legisset, iurauit Senatui, contra Rempubl. esse, ut legerentur, seruarenturque. & ex S. C. in comitio expositi sunt. Colonia Aquileia deducta est. Philippus agitudine antur confectus, quod Demetrium filium falsus a terius filij in eundem delationibus impulsus veneno sustulisset, & de paxa Persej cogitauit, voluitque Antigonom potius amicum suum successorem regni sui relinquere: sed in hac cogitatione morte ruptus est: regnum Perseus excepit.

PRINCIPIO insequentis anni Coss. prætoresque sortiti provincias sunt. consulibus nulla præter Ligures, quæ decerneretur, erat. Iurisdicctio urbana M. Ogulnio Gallo, inter peregrinos M. Valerio Cuenti, Hispaniarū Q. Fulvio Flacco citerior, P. Man-

lio vltior, L. Cæcilio Dentri Sicilia, C. Terentio
 Consules delectus habere iussi. Q. Fabius ex Liguri
Apuanos ad rebellionē spectare: periculumq; esse, ne imp
Pisanum facerent. Et ex Hispanijs *citeriorem in arma*
tiberi bellari sciebāt: in vltiore, quia diu ager Prator
ocio consultā disciplinā militariē esse. Ob ea nouos ex
 placuit: quatuor legiones in Ligures, vti singulæ
 ducentos pedites, trecentos haberent equites: soci
 tini nominis quindecim millia peditū addita, & no
 duo cōsulares exercitus essent. scribere præterea iuss
 ditū sociorum, ac Latini nominis, & nō equites, &
 Marcellū in Galliam: cui ex consulatu prorogatū i
 in Hispaniam etiam vtramq; quæ ducerentur, i. v.
 ciuium Rom. & cc. equites, & sociorum vii. millia
 ccc. equitibus scribi iussā & Q. Fabio Labeoni cum
 habebat in Liguribus, prorogatū in annū imperiū
 cellosum eo anno fuit. pridie Parilia medio ferme
 vento tēpestas coorta, multis sacris profanisq; lo
 signa ænea in Capitolio deiecit: forē ex æde Lunæ
 tino est, raptam tulit, & in posticis parietibus Cæ
 xit: signa alia in circo maximo cū columnis, quibus
 euehit: fastigia aliquot templorum à culminibus
 dissipauit. itaq; in prodigium versa ea tēpestas, pr
 spices iusserunt. simul procuratum est, q̄ tripudem
 natum nunciatum erat: & à Formijs ædem Apollin
 celo tactam. ob ea prodigia viginti hostijs maior
 est, & diem vnum supplicatio fuit. Per coldē dies e
 rentij proprætoris cognitū, P. Sépronium in vltiori
 quū plus annū æger fuisset, morituum esse. eo matu
 riam Prætores iussi p̄ficisci. Legationes trās marina
 natū introductæ sunt. prima Eumenis & Pharnacis
 diorū querentium de Sinopēhum clade. Philippi q̄
 Achæorum & Lacedæmoniorum sub idē tēpus ven
 Marcio audito, qui ad res Græciæ Macedoniæq; vi
 erat, responsa data sunt. Aliæ regib. ac Rhodijs respo
 gatos ad eas res viscendas missurū senatum. De Phi
 centā Marcus. nā ita fecisse eum, q̄ senatui placuisse
 vt facile appareret, nō diutius, q̄ necesse esset, factur
 suntū erat, rebellaturū, omniaq; quæ tunc ageret dic
 tate. iam primū omnē fere multitudinē equitū ex
 titatib. eum familijs suis in Emathiam, q̄ nunc diciet
 appellata Pæonica est, traduxit: Thracibusq; & alijs
 bes tradidit habitādas: fidiora hæc genera hominum
 Rom. bello Ingentē res fremitum in tota Macedonia
 quētelq; penates suos cū coniugib. ac liberis pauci ta

Prodigia

coninebant: execrationesq; in agminib. proficiscentium in regem, vincere odio metū, exaudiebatur. His ferox animus omnes homines, omnia loca temporaq; suspecta habebat. Postremo negare propalā cœpit, *satis tutum sibi quicquā esse: nisi liberos eorum, quos interfecisset, cōprehensos in custodia haberet, & tempore alium alio*
 17 *tolleret.* Eam crudelitatem fœdam per se, fœdiorē variis domus cl- *Philippi*
des fecit. Herodicum principē Thessalorū multis antē annis oc- *crudelitatem.*
 ciderat: generos quoq; eius postea interfecit. in viduitate relictæ filix, singulos filios paruos habētes: Theoxena & Archo nomina his mulieribus erant. Theoxena multis perentibus aspernata nuprias est Archo Poridi cnidā longē principi gentis Ænearum nupsit: & apud eū plures enixa patris, paruis admodū relictis omnibus decessit. Theoxena, ut in suis manib. liberi sororis educaretur, Poridi nupsit: & tamquā omnes ipsa enixa foret, suum sororūq; filios in eadem habebat eura. posteaquam regis edictum de comprehendēdis libetis eorum, qui interfecti essent, accepit: ludibrio futuros, non regis modo, sed custodum etiā libidini rara, ad rem atrocē animū adiecit, ausaq; est dicere, *se sua manu potius omnes interfecit, quam in potestate Philippi veniens.* Poris abominatus mortionem tam fœdi facinoris, Archeus deportaturum eos ad fidos hospites dixit, comiremq; ipsum fugæ futurum esse. Proficiscuntur ab Thessalonica Ænē ad statū sacrificium, quod conditori Ænē cū magna cæremonia quorannis faciunt, ibi die per solennes epulas contumpro, navē præparatam à Poride sopitis omnibus de tertia vigilia conscendunt, tamquam rediuri in Thessalonicam: sed traicere, in Euboeam erat proposuērū. ceterum in aduersum ventum nequiquā eos tendētes prope terrā lux oppressit, & regij, qui præerant custodiæ porus lembū armatum ad pettrahendā eam nanum miserunt, cum graui edicto, *ne reuertētur sine ea.* Quum iam appropinquabant, Poris quidē ad hortationem remigū nautarumq; intentus erat: interdū manus ad cœlū tendens, *opē ut Dijs ferret, orabat.* ferox interim fœmina ad multo antē præcogitātū reuoluta facinus, venenū diluit, ferrumq; promittit, & posiro in conspectu poculo, strictisq; gladijs, *Mors,* inquit, *una vindicta est, vis ad mortē ha sunt: qua quemq; animus fert, effugite superbiam regiā. agite iuuenes mei primū, qui maiores estis, capite ferrū: aut haurite poculū, si segnior mori iuuat.* Et hostes aderant & auctor mortis instabat. alij alio letho absūpri semianimes ē naue precipitantur. ipsa deinde verū comitē mortis cōplexa in mare sese
 18 *dedecit.* naue vacua dominis regij potiti sunt. Huius atrocitas facinoris nouā velut flammā regis inuidiæ adiecit, *ut vulgo ipsū liberosq; eius execraretur, q̄ dixit breui ab omnib. Dijs exaudiri, ut sciret ipse in suū sanguinē, effecerunt.* Perseus enim, quū indies magis cerneret fauorē dignitatemq; Demetrii fratris apud Macedonum multitudinem crescere, & gratiam apud Romanos,

*Perseus
Demetrius
fratres in
functio.*

sibi spem nullam regni superesse, nisi in scelere ra-
omnes cogitationes intendit. ceterum quum se
quod muliebri cogitabat animo, satis per se validi-
gulos amicorum patris tentare sermonib. perplexi-
mo quidam ex his, aspernantium tale quicquid sp-
runt, quia plus in Demetrio spei ponebāt. dein de
Philippi odio in Romanos, cui Perseus indulgere
firmia ope aduersaretur: prospicientes animo ex
fraude fratre in iuuenis, adiuuandum quod futuru-
uendamq. spem potentioris, Perseo se adiungunt,
quæq; tempus agenda differunt. in præsentia place-
Romanos accendi regem, impelliq; ad consilia be-
sua sponte animum inclinasset. simul vt Demetrius
etior esset, ex composito sermones ad spem Romanos
ibi quum alij mores & instituta eorum, alij res gesti-
ipsius vrbs nondum exornata, neq; publicis, neq;
alij singulos principum eluderent: iuuenis incautu-
minis Romani, & certamine aduersus fratrem, omni
spectum se patti, & opportunum criminib. facieba-
eum pater omnium de rebus Romanis consilioru-
tus in Persea versus; cum eo cogitationes eius rei-
agitabat. Redierant, quos fortè miserat in Bastarna-
da auxilia, adduxeruntq; inde nobiles iuuenes, &
generis. quorum vnus sororem suam in matrimo-
filio pollicebatur: exeratq; confociatio gēis eiu-
Tum Perseus: *Quid ista profune?* inquit, *nequaquā ta-*
nis auxilii est præsidij, quantū periculi fraude domestica.
dicere. certē specularē habemus in sinu, cuius, ex quo o-
corpus nobis reddiderunt Romani, animum ipsi habent.
Macedonum in eum ora conuersa sunt, nec regem se a-
aiunt, quā quē Romani dedissent. His per se ægra m-
labatur, & animo magis, quam vultu, ea erimina ac-
te lustrandi exercitus venit tempus, eius solenne es-
mediæ canis præfixa, & prior pars ad dexteram cur-
rior ad læuam viæ ponitur. inter hanc diuisam hosti-
mata traducuntur, præferuntur primo agmini arma-
mnium ab vltima origine Macedoniæ tegū, deinde
liberis sequitur. proxima est regia cohors custodesq;
postemū agmen Macedonū cetera multitudo clau-
gis duo filij iuuenes cingebāt, Perseus iam tricesime
gens, Demetrius quinquennio minor: medio iuue-
hic flore. fortunati patris matura soboles, si mēs sana-
erat lustrationis, sacro peracto exercitū decurrere, &
eram duas acies ecurrere ad simulacrū pugnæ. regij-
ces ei ludicro certamini dati. ceterū non imago fuit

tanquam de regno dimicaretur, ita concurrerunt; multa-
 nera sudibus facta, nec prater ferrum quicquam defuit ad iustam
 belli speciem. Pars ea, quæ sub Demetrio erat, lōge superior fuit,
 VII id ægre patiente Perseo, lætari prudentes amici eius, eamq; rem
 ipsam dicere præbiturā causam criminandi iuuenis. Conuiuium
 eo die sodalium, qui simul decurrerāt, uterq; habuit; quū vocatus
 ad cœnam ab Demetrio Perseus negasset, festo die inuitatio be-
 nigna, & hilaritas iuuenilis utrosq; in vinum traxit cōmemora-
 tio ibi certaminis ludicri, & iocosa dicta in aduersarios; ita vt ne
 ipsis quidē ducibus abstinereetur, iactabantur, ad has accipiendas
 voces speculator ex conuiuii Persei missus, quum incautior ob-
 uerfaretur, exceptus à iuuenib. forte triclinio egressis, male mul-
 ctatur Huius reus ignarus Demetrius, *Quin cōmessatum, inquit, ad
 fratrem imus? & ira eius, si qua ex certamine residet, simplicitate & hi-
 laritate nostralemus?* Omnes se ite conclamarunt, præter eos, qui
 speculatoris ab se pulsari præsentē vltionē metuebant, quum eos
 quoq; Demetrius traheret; ferrū veste abdiderunt, quo se tutari,
 si qua vis fieret, possent. Nihil occulti esse in intestina discordia
 potest. vtraq; domus speculatorū & proditorū plena erat, percur-
 rit index ad Persea, festo succinctos nunciās cum Demetrio qua-
 tuor adolescentes venire. etsi causa apparebat, (nam ab iis pulsarū
 conuiuium suum audierat) ramen infamandæ rei causa ianuā ob-
 ferari iubet; & ex parte superiore ædium, versisq; in viā fenestris,
 cōmessatores tamquā ad eadem suam venientes aditu ianuæ
 arceret. Demetrius per viam, quod excluderetur, paulisper voeife-
 VIII tarus, in conuiuium redit totius rei ignarus. Postero die Perseus *Perseus*
 quum primum cōueniendi potestas patris fuit, regiam ingressus *fratrem*
 perturbato vultu in conspectu patris tacitus procul constitit. cui *parricidij*
 pater, *Satin' aluē?* & quænam ea mœstitia esset? interrogaret eum: *accusas.*
*De lucro pater inquit, videre me scito. sã non occultu à fratre posimus
 insidie nocte cū armatis domum ad interficiendum me venis: clausisq;
 foribus, parietū prasidio me à furore eius summutatus. Quum pauore
 militū admiratione patri iniecisset: Atqui si aures præbere potes, in-
 quit, manifesta rem teneas, faciam.* Enimvero se Philippus dicere
 auditurū, vocariq; extēplo Demetriū iussit: & seniores duos a-
 micos, ex pte inter fratres certaminū, infrequentes iā in regia,
 Lyfimachum & Onomastum accersit, quos in consilio haberet.
 Dum veniunt amici, solus, filio procul stāte, multa secum animo
 volutans inambulauit. posteaquam venisse eos nunciatum est. se-
 cessit in partem interiorem cum duob. amicis, totidem custo-
 dius corporis, filijs vt ternos inermes secum intruderent per-
 misit. vbi quū cōsedisset: *Sedae, inquit, miserrimus pater iuxta in-
 ter duos filios, accusatorem parricidij, & reum; aut cōficti, aut admissi
 criminis labi apud meos inueniuntur. Tampridem quidem hanc procellā
 imminenti tenebam, quum vulnus inier vos minime fratres carere-*

rem, quā voces quasdā exaudirem, sed interdum spes animum subibat, deflā, rare in as vestras, purgari suspiciones posse. etiā hest. armu positu sēdus icisse, & priuatas multorum similitates finitas. iubiuram rebus aliquando germanitatu memoriam, puerilu quondam simplicitatu cōsuetudinib; inter vos, meorum deniq; praeceptorū: quae vereor, ne vana surdus aurib; cecinerim. Quoties ego audientib; vobis, deestatus exem- pla discordiarum fraternarum, horrendi euentus eorum resulu; quibus se stirpemq; suam, domos, regna funditus euerissent: meliora quoq; exē- pla parte altera posui, sociabilem cōtentionem inter binos Lacedaemoni- um reges, salutarem per multa secula ipsis patriaq; eandem ciuitatem, posteaquā mos sibi cuiq; rapienti tyrannidem exortus sit, euerfam: iam hos Eumenem Attalumq; fratres à quam exiguis rebus, prope ut pude- ret regij nominis: mihi, Antiocho, & cuilibet regnu huius aetatis, nulla re magis, quā fraterna unanimitate regnum aquasse. ne Romanu qui- dem exemplū abstinui, quae aut visa, aut audita habebā: T. & L. Quin- tiorum, qui bellum mecum gesserunt: P. & L. Scipionum; qui Antiochū deuicerunt: patru patruiq; sorum, quorum perpetuam via concordiam mors quodā miscuit, neque vos illorum scelus, similiq; scel: riuentum detertere à vecordī discordia potuit: neque horum bona mens, bona for- tuna, ad sanitatem flectere. Vno, & spirante inebare ditat: in meā am- bo & spe & cupiditate improba creuisti, eouique me vinere vultu, do- nec aliterius vestrum superies, haud ambiguum regem alterum meā morte faciam. nec fratrem, nec patrem potestupari. nihil cari, nihil san- di est: in omnium vicem regni vnus insatiabilis amor successit. Agito cōsulerate aures paternae decernite criminibus, mox fero decreuit: dicite palam, quicquid aut veripotestū, aut comminies libet: referat aures sunt, quae posthac secretu alterius ab altero criminibus clauden-

*Persecora-
tio.*

tur. Hæc furens ita quum dixisset, lacrymaz omnibus obortæ, & nocte ianua fuit, & armati comessatores accipiendi, prapendūmq; ferru iugulum, quando non creditur, nisi perperatū facinus, & eadem per- izu insidiu audio. quae latro atque insidator. non nequiquam: & eum Demetrium filium te habere, me subditum & pellice genitum appellat. nam si gradum, si caritatem filij apud te haberem; non in me quæ entem deprehensu insidias, sed in eum, qui fecisset, & uires; nec adeo tibi vili- vista esset nostra. ut nec praterito pericu meo mouereris, neque future; insidiantib; set impune. itaque si mori tacitū oportet, & accutū; preca- ri tantum Deos, ut à me exceptum scelus in me finem habeat, nec per mē- latus tu petari. sis autem, quod circumuentu in solitudine natura ipsa subiecit, ut hominum, quos numquā viderint, si dem tamen implorant: mihi quoque ferrum in me strictum cernenti vocem mittere liceat: per te patrumque nomen, quod, utri nostrum sanctius sit, iam pridem sen- su, ita me audias, precor, tamquam si voce & contemplatione nocturna excitus mihi quiritanti interuenisses: Demetrium eum armatus nosti antempe, si m. est. bule meo deprehendisses, quod tum vociferaretur in

pra.

praesenti pauidus, hoc nunc postero die quoror. Frater, non comessantium
 in vicem iamdiu vinimus inter nos: regnare utique vni: huic spei tua
 obstat animus meus, obstat gentium ius, obstat verus tuus Macedonia mos.
 obstat vere etiam patris iudicium, huc transcendere, nisi per meum san-
 guinem, non potes. omnia moliris & tentas. adhuc cuncta mea, sem
 fortuna, resistis patricidio tuo. Hesternae die in lustratione & decursu
 & simulacro ludicro pugna funestam prope praelium fecisti, nec me aliud
 à morte vindicauit, quam quod me ac meos vinci passus sum ab hostili
 praelio, tamquam frater non lusu, pertrahere me ad coenam voluisti. Credo
 me pater inter inermes conuiuas coenaturum fuisse, ad quem armati
 eomessatum venerunt? credo nihil à gladio nocte periculum fuisse,
 quem sudibue te inspectante prope occiderunt? Quid hoc noctu. quid
 inimicus ad iratum? quid cum ferro succinctus iuuenibus veni? cen-
 uiam me tibi committere ausus non sum, comessatorem te cum arma-
 tis venientem recipiam? Si aperta ianuam fuisses, funis mentis parares
 hoc tempore pater, quo querentem audis. Nihil ego, tamquam accusa-
 tor criminis: nec dubia argumentu colligendo ago. quidenim? negas se
 cum multisudine venisse ad ianuam meam? an ferro succinctos secum
 fuisse? quos nominauero, accersere possunt quidem omnia audere, qui hoc
 ausi sunt, non tamè audebunt negare se deprehensos intra limen meum
 cum ferro ad te deducere, pro manifesto habere: fatentes pro depre-
 hensis habe. Execrare nunc cupiditatem regni, & furias fraternas
 concita. sed ne sint caca pater execrationes tuae, discerne & dispice in-
 fidiatorem & peritum insidius. nexum huic esse caput, qui occisurus
 fratrem suis, habeat etiam iratos paternos Deos: qui periturus fratrem
 sceleris fuit, perfugium in patriis misericordia & iustitia habeat. quoniam
 alio confugiam, cui non solenne lustrale exercitui tui, nō decursus mili-
 tum, non domus, nec epulae, non nox ad quietem data natura beneficio
 mortalibus, tanta est: si iero ad fratrem inuisatus, moriendum est: si re-
 cepero intra ianuam comessatum fratrem moriendum est, nec eundo, nec
 manendo insidius euito, quae me conferam? Nihil prater Deos pater, & te
 colui. non Romanos habeo, ad quos confugiam. perisse expetunt, quia tuus
 iniurius doleo, quia tibi ademptas tot urbes, tot gentes, modo Thracia ma-
 xissimam oram indignor. nec me, nec te incolumi, Macedoniam suam
 futuram sperant, si me scelus fratris, te senectus, absumperis, aut nec
 ea quidem expectata fueris, regem regnumque Macedonia sua futura
 sciunt. Si quid extra Macedoniam tibi Romani reliquissent, mihi quo-
 que id relictum crederem receptaculum. At in Macedonibus satis praesi-
 dii est. Vidiisti hesterno die impetum in me militum, qui id illi defuit, nisi
 ferrum? quod illi defuit interdum, conuiuia fratris noctu assumpserunt.
 Quid de magna parte principum loquar? qui in Romanum spem omnem
 dignitatem, & fortuna posuerunt, & in eo, qui omnia apud Romanos po-
 test. neq; hercule istum mihi tantum fratri maiori, sed prope est, ut tibi
 quoq; ipsi regi & patri praferant iste enim est, cuius beneficio poenam ri-
 gi senatus remissis, qui nunc te ab armis Romanis protegit, qui suam

senectutem obligatam & obnoxiam adollescens sua esse equum censet. pro isto Romani stant. pro isto omnes urbes tuo imperio liberatae, pro isto Macedones qui pace Romana gaudent, mihi praeter te pater, quid usquam aut spei, aut praesidii est? Quo spectare illas literas ad te nunc missas T. XII
Quintius tradidit quibus bene se consuluisse rebus tuis ait, quod Demetrius Romam miserit: & hortatur, ut iterum & cum pluribus legatus, & primoribus quoque Macedonum remittas eum? T. Quintius nunc est auctor omnium rerum istius, & magister. eum sibi se ubi dicitur pater in locum tuum substituit. illinc ante omnia clandestina concocta sunt consilia. quaruntur aduatores consilii, quum te plures, & principes Macedonum cum isto mittere iubet, qui hinc integri & sinceri Romam eunt, Philippum regem se habere credentes, imbuti illic & infecti Romam delinimentu redeunt. Demetrius in unum omnia est. eum iam regem vivo patre appellant. Hac si indignor, audendum est statim, non ab aysolum, sed etiam te pater cupiditatis regni crimen. ego vero, si in medio ponitur, non agnosco. quem enim suo loco moueo, ut ipse in eius locum succedam? unus ance me pater est: & ut diu sis, Deos rogo, superstes ei sita sim, si merebor, ut ipse me esse velit hereditas regni si pater tradet, accipiam. Cuius regnum, & quidem scelerate cupis, qui transcendere festinas ordinem aetatis, naturae, morum Macedonum, iura gentium. Obstat frater maior, ad quem iure, voluntas etiam patrum, regnum pertinet. tollatur, non primus regum fraterna cade periero. pater in ex, & filio solus orbatu, de se magis timebis, quam ut filij necem ulciscatur. Romani latibunt probabunt, defendent factum. Ha spes incerta pater, sed non inanes sumi. ita enim res se habet: periculum vita propellere ad me potes, puniendo eos, qui ad me late, sic adum ferrum sumptuerunt: si facinori eorum successerit, mortem meam idem tu persequi non poteris. Posteaquam dicendi finem Perseus fecit, coniecti eorum, qui adierant oculi, in Demetrium sunt, velut confestim responsurus esset. deinde diu silentium fuit. quum perfusum fletu, appareret omnibus loqui non posse, tandem vicit dolorem ipsa necessitas, quum dicere iuberent: atque ita orsus est: Omnia, quae reorum antea fuerant auxilia, pater, praecipuis accitator. Simulatu lacryma in alterius perniciem, veras meae lacrymas suspectas tibi fecit. quum ipse, ex quo ab Roma redi, per occulta cum suo colloquia dies noctesque insidietur, ultro mihi non insidiatoris modo, sed latronum manifesti & percussoris speciem induit. Periculo iuo te existeret, ut innoxios fratri per eundem se maturer perniciem. perfugium sibi nusquam gentium esse ait, ut ego ne apud te quidem quicquam speretis quae habeat, circumuentum solum, inopem, inuidia gentium externa, quae obest, potius, quam prodest, oneras. Iam illud quam accusatoris: quod notum huic: crimen miscuit cum cetera infectione vita mea? ut & hoc, quod am qualem sis, scies, suspectum alio vita nostra senores faceret: & illam vanam criminationem spei, voluntatis, consiliorum meorum, noturno hoc ficto & composito argumento fulciret. simul & illud quasunt, ut repentina & minime praeparata accusatio videretur: quippe ex nocte huius

Demetrii
oratio.

huius metu & tumultu repentino exorta. Oportuit a. Perseum, si proditor ego patris regniq; eram, si cum Romanis, si cum alio inimico patris inter: am cōsilia non expectatam fabulam noctu huius esse, sed predictio- nis mea ante me accusatum: si illa separata ab hac vana accusatio eras, invidiamq; tuam aduersus me magis, quam crimen meum indica- tura, hodie quicquid eam aut pratermissi, aut in aliud tempus differri: ut perspiceretur, virum ego tibi, an tu mihi nouo quide & singulari ge- nere odi, insidias fisses: ego tamen quātum in hac subita perturbatio- ne potero, separabo ea qua tu cōfudisti: & noctu huius insidias aut tuas aut meas detegā. Occidendi sui cōsiliū me inesse, videri vult: ut scilicet maiore fratre sublato, cuius iure gentium, more Macedonum, tuo et- iam, ut vis, iudicio regnum est futurum; ego minor in eius quē occidis- sem, succederem locū. Quid ergo illa sibi vult pars altera orationis, qua Romanos à me cultos ait? atq; eorum fiducia in spem regni me venisse? nā si & in Romanis tantum momenti esse credebam, ut quem vellint, imponerent Macedonia regem: & mea tantum apud eos gratia confide- bam, quid opus parricidio fuit, an ut cruentum fraterna cade diadema gererem? ut illi ipsis, apud quos aut vere, aut certe simulata probitate partem gratiam habeo, si quā forte habeo, execrabilis, & iniūsus essem? nisi T. Quintiū credis, cuius virtute & cōsiliū me nunc arguit regi, quē & ipse talipietate vsuat cu fratre, mihi fraterna cadu fuisse auctori- m. Idem non Romanorum solum gratiā, sed Macedonum iudicia, ac pene omnium Deorum hominumq; cōsensum collegit, per qua omnia se mihi parem in certamine non futurum crediderit: idem tamquam in aliis o- mnibus rebus infirmior est, m, ad scelus spem vltimā cōfugisse me insi- mulat. Vt hanc formulā cognitionis esset, ut vter timeret, ne alter di- gnior videretur regno, & cōsiliū opprimendi fratris cepisse iudicetur?

- 11 Exsequamur tamen quocunque modo consiliū ordinem criminis. Pluri- bus modis sepe situm criminatus est: & omnes insidiarum vias in vnā diem cōsulit. voluit interdū eum post lustrationē, quum cōcurrimus, & quidē, si Diu placeat, lustrationum dis occidere: voluit, quū ad cēnā in- uisitauit, veneno scilicet tollere voluit quum cōmessatiū gladiū accincti me secuti sunt. ferro interficere, tempora quidē qualia sint ad parricidiū electa, vides: lusus, cōtinu, cōmessationis, qui dies? qualis? quo lustratus exercitus, quo inter diuisam victimam praelatu omnium qui vnquam fuerit Macedonia regum armis regis, duo soli sua regentes latera, pater, prauecti sumus, & secutus est Macedonia agmen. hoc ego, etiā si quid ante admissem piaculo di. num, lustratus, & expiatus sacro, tum quā maxime in hostiā iueneri nostro circumdatā inueniens, parricidium. ve- nena, & ladios in cōmessationem praparatō voluit abā in animo: ut qui- bus alius deinde sacris contaminatā omni scelere mentem expiarem? sed ea cuius criminādi cupiditate animus, dū omnia suspecta efficere vult, aliud alio confundit. nā si veneno te inter cēnā tollere voluit, quid mi- nus aptum fuit, quā persinaci certamine & cōcursu iratum te efficere? ut merito, si sic fecisti, iniustam ad cēnā abnuereis, quum autē iratus

negaffes, utrum ut placarem te danda opera fuit, ut aliā queram occasionem, quoniam semel venenum paraueram: an ab illo consilio velut transfiliendum ad aliud fuit, ut ferro te, & quidem eo die per speciem commensationis occiderem? quo deinde modo, si te metu mortis credebam cœnam cui assē meam, non ab eodem metu commensationem quoque, emittaturū existimabam? Non est res, qua erubescam pater, si die festo inter aquales largiore vino sum vsus: tu quoque velim inquiras, qua latissia, quolusu apud me celebratum hesternum conuiuīū sit, illo etiam (praeferentem) gaudio promehente quod in inuicili armorū certamine pari nostra non inferior fueras, miseria hac & metus crapulam facile excefferunt, qua si non interuenissent, insidiatōres nos sopiti iaceremus. Si domum tuam expugnaturus, capta domo dominum, interfeciturus erā, non temperassem vino in unum diē? non milites abstinuissem meos? Et ne ego mi solus nimia simplicitate tunc, ipse quoque, minime mal^o ac sufficax frater, nihil aliud scio, inquis, nihil arguo, nisi quod cum ferro commensatum venerunt, si queram unde id ipsum scieris: necesse erit te faceri, aut speculacōrū tuorum plenā domum fuisse meam, aut illos ita aperte sumpsisse ferrum, ut omnes viderent. Et ne quid ipse aut primi inquisissi, aut nunc criminose argumensari videretur, te querere ex iis quos nominasset, iubebat: an ferrum habuissent: ut tanquā in re dubia quā id quaesisset, quod ipsi fatentur, pro cœnitiū haberentur. Quin tu illud quari iubeat, nū tu occidendi causa ferrum sumpserint? nū me auctore & fecisse hoc n. videri vult, non illud quod fatentur & palam est. & quid si tu illi causa sumpsisse dicunt. recte an perperam fecerint, ipsi sui facti rationem reddent. meam causam qua nihil eo facto contingitur, ne miscueris, aut explicis, utrum aperte an clamore aggressuri fuerimus? si aperte, cur non omnes ferrum habuimus? cur nemo prater eos qui tuum speculacōem pulsarunt? si clā, quid ordo consilii fuit? conuiuio soluto, quā cœmestati ego discessissem, quatuor subsistissent, ut sopitum te aggrederebantur, quomodo sefellissent, & alieni, & mei & maxime suspecti? quia paulo ante in rixa fuerās: quomodo autē trucidato te ipsi euasuri fuerint? quatum gladium domus tuæ capi & expugnari potuit? Quin tu omnia ista nocturna fabula, ad id quod doles, quod inuidiā vris, reuertes? cur vis? nū tu in mēso sit Demetri? cur dignior patris fortuna successor quibusdā videris, quā ego? cur sperem meam, qua sit non esse, certa eras, dubiam & sollicitam facis? Hac sentis Perseus, et si non dicis: hac istum inimicū, hac accusatorem faciunt: hac domum? hac regnum tuum, eriminib. & suspitionib. replent. Ego autem, pater, quemadmodum nec nunc sperare regnum, nec ambigere unquā de cōsortio debeam, quia minor sum, quia tu me maiori cedere vult: sic illud nec debui facere, nec debeo, ut indignus te patre, indignus omnib. videar. id enim vitium meum, non cedere cui tui falsū est, nō modestia consequuntur Romanos obicui mihi: & ea qua gloria esse debens in crimē verem, ego nec ob ses Romanus ut traderer, nec ut legatus mitterer Romam, peti: à te missus, ire non recusavi. utroque tēpore ita me gessi, ne tibi pudori, ne regno tuo, ne genti Macedonum g-

sem

sem. itaq; mihi cum Romanis amicitia causa tu fuisti pater. quoad tecū illis pax manebit, mecum quoq; gratia erit. si bellum esse corporis, qui ob-
ses, qui legatus pro patre nō inutilis fui, idē hostis illi acerrimus ero. Nec
hodie ut profui mihi gratia Romanorum, postulo: ne ob sit, tantum depre-
cor. nec in bello caput, nec ad bellum reservatur. pacis pignus fui, ad pacē
retinendā legat' missus sum. neutra res mihi nec gloria nec crimini sit.
Ego si quid impie in te pater, si quid scelerate in fratrem admisi, nullū de-
precor poenā. si innocens sū, ne invidia cōflagrē. quū crimine nō possim de-
precor. Non hodie me primū frater accusat: sed hodie primū aperit, nullo
meo in se merito. Si mihi pater succederet, te maiore fratre p minore de-
precari oportebat, te adolescentia, te errori veniā impetrare; in eo ubi
profridū esse oportebat, ibi exitiū est. Ecce inuiso & commissationib. ppe semi-
formis raptus sum ad causā parricidij dicendā, sine aduocato, sine pa-
trone, ipse p me dicere cogor, si p alio dicendū esset, tēp: ad meditandū
& cōponendā orationē sumpsissem. quū quid aliud q ingenij fama peri-
clis arer? ignarus quid accersitus essem, te iratū & iubentē dicere causā,
fratrem accusantē audiuī. ille diu ante pparata, meditata in me oratio-
ne est usus: ego id tantū tēporis, quo accusatus sum, ad cognoscendū quid
ageretur habui. utrū momento illo hora accu, atorē audirē: an defenso-
rē meditater? attonitus repente mo atq; inopinato malo, vix quid obye-
retur, intelligere potuē: ne dum satis sciā quo modo me tueat. Quid mihi
spei esset, nisi patrē indiscē habere? apud quē etiā si caritate à fratre ma-
iore vincer, misericordia certo remi vinci non debeo. ego n. ut me mihi
tibiq; serues, precor. ille ut me in securitatem suā occidas, postulat. quid
enim quum regnum ei tradideris, facturum credis in me esse, qui tā nux
xvi sanguine meo sibi indulgeri aquū confer? Dicenti hęc lacrymæ simul
spiritum & vocē intercluserūt. Philippus summotis ijs, paulisper
collocutus cū amicis pnuinciauit: nō verbum se nec vnus hora disce-
ptationis causā eorū dūdicaturū, sed inquirēdo in utrumq; vtiā mores
& dicta factaq; in magni paruiq; reb. obseruādo: ut omib. appare-
ret, noctis pximæ crimen facile reuictū, suspectā nimīā cum Ro-
manis Demetrii gratiā esse. Hęc viuo Philippo velut semina iacta
sunt Macedonici belli, q; maxime cū Perseo gerendū erat. Consu-
les ambo in Ligures, q; tū vna cōsulatis puincia erat, pficiscuntur.
& quia pspete ibi res gesserūt; supplicatio in vnū diē decreta est.
Ligurū duo millia fere ad extremū finē puincię Gallię, vbi castra
Marcelli⁹ habebat venerūt, vti reciperētur orātes. Marcell. operi-
ri eodē loco Ligurib. iussis, senatū per literas cōsuluit. senatus re-
scribere M. Ogulnium pxtorē Marcello iussit: verum fuisse consu-
les, quorum puincia esset, quā se quidē Republica esset, discernere. tum
quoq; nō placere sibi per dedicationem Ligures recipi, & recepta arma adi-
mi atq; eos ad cōsulem mitti senatum aquum censere. Pxtores eodē
tempore P. Manlius in vltiorem Hispaniam, quam & priore cu.
prætura puincia obrinuerat: Q. Fuluius Flaccus in citerio-
re perueit, exercitumque à Terentio accepit. nam vltior

morte

Res in Li.
guria ge-
sta.

De rebus
Hispani-

* Cor.
93200.
* Cor.
8960.
* Cor.
7504.

morte P. Sempronij proptetoris sine imperio fuerat. Fulvium Flaccum oppidum Hispanum Viburam nomine, oppugnantem Celtiberi adorti sunt. dum ibi ptegia aliquot facta: multi Romani milites & vulnerati & interfecti sunt. vicit perseverantia Fulvius, quod nulla vi abstrahi ab obsidione potuit, Celtiberi fessis praelijs variis abscesserunt. vrbs, amoto auxilio eorum, intra paucos dies capta & direpta est. prædam militibus prætor concessit. Fulvius hoc oppido capto, P. Manlius exercitu tantum in vnum coacto, qui dissipatus fuerat: nulla alia memorabili gesta re, exercitus in hyberna deduxerunt. Hæc ea ætate in Hispania gessit, Terentius, qui ex ea provincia decesserat, ovans urbem inijt. translatū * argenti pondo ix. millia cccxx. * auri lxxx. pondo: & duæ coriorū aulez * pondo lxxv. Eodem anno inter populum Cathaginensem & regem Masanissam in te præsentis disceptatores Romani de agro fuerunt. ceperat eum ab Cathaginensibus pater Masanissæ Gala, Calam Syphax inde expulerat: postea in gratiam loceri Aldrubalis Cathaginensibus dono dederat. Cathaginenses eo anno Masanissa expulerat. Haud minore certamine animosū q̄ quum fetto & acie dimicant, res acta apud Romanos. Cathaginenses, quod primo maiorum suorum fuisset, deinde à Syphace ad se peruenisset, repetebant. Masanissa paterni reg. agrum se & ite-gepisse, & habere intro gentium aiebat: & causa & possessione superiorem esse, nihil aliud, se in ea disceptatione metuere, quā ne pudor Romanorū, dum vererentur, ne quid socio atq; amico regi adversus communes iuri atque illius hostes indulgisse viderentur, damno sit. Legati possessionis ius non mutarunt. causam integram Romani ad senatum re-terecerunt. In Liguribus nihil postea gestū. recesserant primum in devios saltus. deinde dimisso exercitu, passim in vicos castellaq; sua dilapsi sunt. Consules quoq; dimittere exercitum voluerunt, ac de eare patres consuluerunt. Alterum ex his dimisso exercitu ad magistratus in annum creandos venire Romam insisterat: alteram cū legionib. luis Pisis hyemate. Fama erat, Gallos transalpinos iuventutem armate: nec in quam regionem Italiz effusa se multitudo esset, sciebatut. ita inter se cōsules comparantur, ut Cn. Bæbius ad comitia iter, quia M. Bæbius frater eius consolatū petebat. Comitia consulib. rogandis fuere. creati P. Cornelius Lentulus, M. Bæbius Pamphilus. Prætores inde facti duo Q. Fabij, Maxim⁹ & Buteo. Tib. Claudius Neto, Q. Petilius Spuri⁹. M. Pinarius Posca, L. Dutionius his inito magistratu puinciz ita sorte evenerunt. Ligures cōsulibus: prætoribus, Q. Petilio urbana, Q. Fabio Maximo Petegina, Q. Fabio Buteoni Gallia, T. Claudio Neroni Sicilia, M. Pinatio Sardinia, L. Dutionio Apulia: & Istri adiecti, quod Tarentini Brundisiniq; nunciabant marii. mos agros in se, & transtrumarum navium laivos esse. eadē Masanissæ de Ligurum navib. queteabantur. Exercitus inde dect-

ti, qua-

ti. quatuor legiones consulibus, quæ quina millia ducenos Romanos pedites. trecentos haberent equites, & quindecim millia socium ac Latini nominis, octingentos equites. In Hispanijs pro- rogatum vetetibus prætoribus impetium est, cū exercitib. quos haberent: & in supplementū decreta tria millia ciuium Romano- rum, ducenti equites, & socium Latini nominis, sex millia peditū, trecenti equites. Nec rei naualis cura omiſſa duumuiros in eam re *Duumuiros* consules creare iuſſi, per quos naues viginti deductæ naualib. de- *præficiun-* *tur rei na-* *uali.* *cijs* ciuib. Romanis, qui seruiturē seruiſſent, cōplerentur inge- *nui* tantū in ijs pēssent. Inter duumuiros ita diuisa tuenda denis *naui* nauibus maritima ora, vt promontorium ijs Mineræ velut cari- do in medio esset: aliter in dexteram partem vsq; ad Massiliam, le-

xix uam aliter vsq; ad Barium tuetur. Prodigia multa fœda & Ro- *Prodigia.* mæ eo anno visa, & nunciata peregrē. In Arca Vulcani & Cōcor- dia sanguinē pluit, & pontifices hastas motas nunciauerunt: & La- nuuij simulacrum Iunonis Sospitæ lacrymasse, & pestilentia in a- gris forisq; & conciliabulis, & in vrbe tanta erat, vt Libitina nunc vix sufficeret. His prodigijs cladibusq; anxij patres deſceuerūt, *vt & consules quibus Dijs videretur, hostiū maioribus sacrificarent, & decemviris libris adirent,* eorum decrero supplicatio circa omnia puluinaria Romæ in diem vnum indicta est. ijs de iustis auctoribus & senatus censuit, & consules edixerunt, vt per totā Italiam tridū supplicatio & feriæ essent. Pestilentia tanta vis erat, vt quum *Pestilentia.* propter defectionem Cotsotum, bellumq; ab Illiciſibus concita- rum in Sardinia, octo millia peditum ex socijs Latini nominis scribi placuiſſet, & trecentos equites, quos M. Pinarius prætor se- cum in Sardiniam traieceret, tantum hominum de mortuo esset tantum vbiq; ægrorum consules renunciauerint, vt is numerus effici militum non potuerit, quod decrat militum, ſumere à Cn. Bæbio proconsule, qui Pisfis hybernabar, iuſſus prætor, atq; inde in Sardiniam traicere. L. Duronio prætori, cui provincia Apulia euenerat, adiecta de Bacchanalib. quaestio est, cuius residua quæ- dam velut semina ex priorib. malis iam priore anno apparuerant. sed magis inchoatæ apud L. Puppiū prætorem quaestiones etiā, quam ad exitum vllum perductæ, id perſecare nouum prætorē, *xx* ne serpes iterum latius, parres iuſſerunt. Et leges de ambitu cō- sules ex auctoritate senatus ad populum tulerunt. Legationes de- *Legationes* inde in senatum introduxerunt: regum prima Eumenis & Ariata- *in senatū* *introdu-* *ctæ.* this Cappadocijs, & Phainacis Pontici. nec vltra quicquam eis re- sponsum est, quam missuros qui de controuersijs eorum cogno- scerent, statuerentque. Lacedæmoniorum deinde exulum & A- chæorum legati introducti sunt, & spes data exulib. est, scriptu- rumi senatū Achæis, vt restitueretur Achæi, de Mæſene recepta, compositisque ibi rebus cū assensu patrum exposuerunt. Et à Philippo rege Macedonum duo legati venerunt, Philocles & A- pelles.

pelles. nulla super re quæ ab senatu petenda esset: speculatū ma-
 gis inquisitumq; missi de ijs, quorum Perseus Demetrium insi-
 mulasset sermonum cum Romanis, maximè cum T. Quintio ad-
 uersus fratrem de regno habitorem. Hos tanquam medios, nec
 in alterius fauorem inclinatos miserat rex. erant autem & hi Per-
 sei fraudis in fratrem ministri & participes. Demetrius omnium
 præterquā fratris sceleris, quod nuper eruperat, ignarus, primo
 neq; magnam neq; nullam spem habebat, patrem sibi placari pos-
 se. minus; deinde in dies patris animo fidebat, quum obsideri au-
 res à fratre cernebat. iraque circumspiciens dicta factaq; sua, ne
 cuius suspiciones augeret, maximè ab omni mentione & conta-
 gione Romanorum abstinebat, vt neque scribi sibi veller; qui
 hoc præcipue criminum genere exasperari animum sentiebat.
 Philippus simul ne ocio miles deterior fieret, simul auerrendæ
 suspicionis causa quicquam à se agitari de Romano bello, Stobor
 Pæoniæ exercitu indicto, in Mediā ducere pergit. Cupido cum
 ceperat in verticem Æmi montis ascendendi, quia vulgæ opi-
 nioni crediderat, Ponticum simul & Adriaticum mare, & Istrum
 amnem, & Alpes conspici posse: subiecta oculis ea haud parui sibi
 momenti futura ad cogitationem Romani belli percunctatus re-
 gionis peritos de ascentu Æni, quū satis inrer omnes constaret,
 viam exercitui nullam esse, paucis & expeditis per difficillimū a-
 ditum: vt sermone familiari minorem filium permulceret, quem
 statuerat non ducere secum: primū quærit ab eo, *quum tantæ dif-
 ficultas itineris proponatur, utrū perseuerādum sit in incepto: an absi-
 mendum: si pergat tamen ire, nō posse obliuisci se in talib. rebus Antigoni: qui sua tēpestate in Ætate, quum in eadem nauē secum sues omnes
 habuisset, præcipisse liberū diceretur, vt & ipsi meminissent, & ita postū
 proderent, ne qui cum tota gente simul in rebus dubijs periclitari au-
 daret. memorē ergo se præcepti eius, duos simul filios non cōmissurum in
 aleam eius, qui proponeret nr, casus & quoniam maiorē filium secū du-
 ceret, minorē ad subsidia spei & custodiam regni remissurum in Mac-
 edoniam esse.* Non fallebat Demetrium ablegari se, ne a desset consi-
 lio: quū in conspectu locorum consultaret, qua proximè itinera
 ad mare Adriaticum atq; Italiam ducerent, quæq; bellirario es-
 set futura. sed non solum parendum patrī tū, sed etiam assentien-
 dum erat, ne inuitum parere suspicionem faceret. Vt tamen inrer
 ei tutum in Macedoniam esset, Didas ex prætoribus regijs vnus,
 qui Pæoniæ præerat, iussus est prosequi eum cum modico præsi-
 dio. Hunc quoque Perseus, sicut plerosque patris amicorum, ex
 quo haud dubium cuiquam esse cōperat, ad quem ita inclinato
 regis animo hæreditas regni pertineret, inrer cōiuratos in fratris
 perniciem habuit. in præsentia dar ei mandata, *vt per omne ob-
 quum insinuares se in quā maxime familiarē usum, vt elicere omnia
 arcana, speculārēq; abditos eius sensus possēs.* Ita digreditur Demo-
 crios

Æmi
 mons.

- trius eum infestioribus, quâ si solus iret, præsidij. Philippus Me-
 picam primum, deinde solitudines interiacentes Medice arque
 Amo transgressus, septimis demum castris ad radices montis per-
 uenit. ibi vnum moratus diem, ad deligendos quos duceret secum,
 tercio die iter est ingressus. Modicus primo labor in imis collib.
 fuit. quantum in altitudinem egrediebantur, magis magisque syl-
 uestria & pleraque inuia loca excipiebant. peruenere deinde in
 opacum iter, ut præ densitate arborum immisforumque alio-
 rum in alios ramorum perspicere cælum vix posset. ut vero iugis ap-
 propinquabant, quod rarum in alijs locis esset, adeo omnia con-
 tecta nebula, ut haud secus quam nocturno itinere impediretur.
 tercio demum die ad verticem peruertum. nihil vulgaræ opinioni
 digressi inde detraxerunt: magis credo ne vanitas itineris ludibrio
 esset, quod diuersa inter se maria montesque & amnes ex vno
 loco conspici poruerint. Vexari omnes, & ante alios rex ipse,
 quo grauior ætate erat, difficultate viæ est. duabus aris ibi, Ioui &
 Soli sacratæ, quum immolasset: qui triduo ascenderat biduo est
 degressus, frigora nocturna maxime meruens, quæ caniculæ ortu
 similia brumalibus erant. Multis per eos dies difficultatibus. cõsi-
 starus, nihilo lætiora in castris inuenit: vbi summa penuria erat,
 ut in regione quam ab omni parte solitudines clauderent: itaque v-
 num tabrum moratus diem, quietis eorum causa, quos habuerat
 secum, itineris inde simili fugæ in Dentheleas transcurrit. Socij
 erant: sed propter inopiam haud secus quam hostium fines Mace-
 dones populari sunt. rapiendo enim passim villas primum, dein
 quosdam vicos etiam euastarunt, non sine magno pudore regis,
 quum sociorum voces nequiquam *Deos sociales nomenq; suum im-*
plerantes audiret. Frumento inde sublato, in Medinam ingressus,
 urbem quam Pertam appellat, oppugnare est adortus. ipse à cam-
 pestri aditu castra posuit. Perseum filium cum modica manu cir-
 cummisit, ut à superioribus locis urbem aggrediretur. Oppidani,
 quum terror undique instaret, obsidibus datis, in præsentia dedide-
 runt sese iidem, posteaquæ exercitus recessit, obliti obsidum, relicta *Petram*
 urbe, in loca munita & montes refugerunt. Philippus omni ge-
 nere laboris sine villo effectu fatigaris milibus, & fraude præto-
 ris Didæ auctis in filium suspicionibus, in Macedoniam redijt. *Philippum*
 Misus hic comes (ut ante dictum est) quum simpliciter inuenis *Medica*
 incauri, & suis haud immerito succensentis, assensando indigna-
 doque & ipse vicem eius caperet: in omnia ultro suam offerens *urbem*
 operam fide data arcana eius elicit. Fugam ad Romanos De-
 metrius meditabatur. cui consilio adiutor Deum beneficio ob-
 larus videbatur Præoniæ prætor, per cuius provinciam spem ce-
 perat, elabi ruro posse. Hoc consilium extemplo & fratri prodijt, &
 auctore eo indicatur patri. Literæ primû ad obsidentem Perrâ alla-
 tæ sunt. inde Herodorus (princeps hic amicorum Demetrii erat)

in custodiam est coniectus: & Demetrius dissimulanter assecurari iussus. Hæc super cætera tristem aduentum in Macedoniam regi fecerunt. mouebant eum, & præsentia crimina expectandos iam, quos ad exploranda omnia Romam miserat, censebat. His anxius cutis, quum aliquot menses egisset, tandem legati, iam ante præmeditatis in Macedonia, quæ ab Roma renunciarent, venerunt. qui super cætera scelera falsas etiam literas signo adulterino T. Quintij signatas reddiderunt regi. deprecatio erat in literis: *Si quid adolescenti cupiditate regni prolapsus secum egisset, nihil eum aduersus suorum quemquam facturum: neque, cum se esse, qui vltimus impij censuræ auctor futurus videri possit*. Hæc literæ fidem Persei et inimicis fecerunt. Itaque Herodorus exemplo diu excruciat, sine indicio rei vllius in tormentis moritur. Demetrium iterum ad patrem accusauit Perseus de fuga per Pæoniam præparata. arguebant eum corrupti quidam, ut comites itinectis essent. maxime falsæ literæ T. Quintij urgebant, nihil tamen palam grauius pronunciatum de eo est, ut dolo potius interficeretur: nec id cuius ipsius, sed ne pœna eius consilia aduersus Romanos nudaret. Ab Thessalonica Demetriadē ipsi quum iter esset, Æstium Pæonia Demetrium mittit, cum eodem comite Dida: Perseum ad Philippopolin, ad obfides Thracum accipiendos. digredienti ab se Didæ mandata dedisse dicitur, de filio occidendo. Sacrificiū ab Dida sen institutum, seu simulatum est: ad quod celebrandum inuitatus Demetrius ab Æstio Heracleam venit: in ea cœna dicitur venenum datum. poculo epoto, ex templo sensit, & mox coortis doloribus, relicto conuiuio, quum in cubiculum recepisset sese, crudelitatem patris conuictens, parricidium fratris, ac Didæ scelus inculcans, torquebatur. intromissi deinde Thyrsus quidam Stuberæus, & Berræus Alexander, iniectis taperibus in caput faucesq;, spiritum intercluserunt. ita innoxius adolescens, quum in eo ne simplici quidem genere mortis contenti inimici fuissent, interficitur. Dū hæc in Macedonia geruntur, L. Æmilius Paulus prorogatoris consulatu impetio, principio veris in Ligures Ingaunos exercitum introduxit. Vbi primum in hostium finibus castra posuit: leganti Paulo, nisi eum deditis, accipere pacem: obo tam id recusabant, quam tūpore opus esse aiebant, ut generi agresti hominū persuaderetur.

*Demetrius
hausso veneno
interficiunt.*

ad hoc decem dierum induciæ: quū darentur, petierunt deinde, ut transientes proximos castra pabulasque lignatumq;, milites tres. cuius ea loca suorum finium esse, id ubi impetrauerit, post eos ipsos motus, unde auerterat hostem, exercitu omni coacto, repente multitudinem ingenti castra Romanorum oppugnare simul omnibus portis aggressi sunt. Summa vi totum vnum diem oppugnat: ita ut ne efferendi quidem signa Romanis spaciū, nec ad explicandā aciem locus esset. confecti in portis obstanto magis, quam po-

*Ligures
castra Romanorum
oppugnāt.*

gaurio

quando castra tutabantur. sub occasum Solis cum recessissent ho-
 stes, duos equites ad M. Bæbium consulem cum literis Pisas mi-
 rit, *ut obfesso sibi per inducias quamprimum subsidio veniret.* Bæbius
 exercitum M. Pinatio prætori cuncti in Sardiniam tradiderat, ce-
 terum & senatum literis certiorē fecit, *obsideri à Liguriis L. Æ-*
miliū: & Marco Claudio Marcello, cuius proxima inde provin-
cia erat, scripsit, ut si videretur ei, exercitū ex Gallia traduceret in Li-
gures, & L. Æmiliū liberaret obsidione. Hæc sēra futura auxilia erāt.
 Ligures posteto die ad castra redeunt. Æmilius quum & vēturos
 scisset, & ducere in aciem copias potuisset, intra vallum suos te-
 nuit, *ut extraheretur in id tēpus, quo Bæbius cum exercitu venire*
à Pisis posset. Romę magnam trepidationē literæ Bæbii fecerunt:
 eo maiorem, quod paucos post dies Marcellus tradito exercitu
 Fabio Romā quum venisset, spem ademit, eum, qui in Gallia es-
 set, exercitum in Ligures traduci posse, quia bellum cum istis es-
 set prohibentibus coloniam Aquileiam deduci. eo profectum Fa-
 bium, neq; inde regredi bello inchoato posse. Vna, & ea ipsa tar-
 dior, quam tempus postulabat, subsidii spes erat, si cōsules matu-
 rassent in puinciam ire. id ut facerent, pro se quisq; partiū voci-
 ferari. Cōsules, *nisi cōfesso delectu negare se iuros, nec suam segnitiam,*
sed vim morbi in causa esse, quo serius perficeretur: non tamen potue-
 runt sustinere consensum senatus, quin paludari exirent, & mili-
 tibus, quos conscriptos haberent, diem edicerent, quo Pisas con-
 uenirent permissum, ut qua irent, protinus subitatis milites scri-
 berent, ducerentq; secum. Et prætoribus, Q. Petilio & Q. Fabio
 imperatum est, *ut Petilius duas legiones ciuium Romanorum tumult-*
uarias scriberet, & omnes minores quinquaginta annis sacramēto roga-
ret: Fabio ut sociis Latini nominis quindecim millia pedum, octingētos
eques imperaret. Duumviri nauales creati C. Marienus, & C. Lu-
 cretius, nauesq; iis ornatae sunt: Macienoque cuius ad Gallicum
 sinum provincia erat, imperatum, *ut classē primo quoque tempore*
duceret in Liguriam oram, si quo usui esse L. Æmilio atq; eiui exercitui
posset. Æmilius, posteaquam nihil vsquam auxilii ostendebatur,
 interceptos credens equites, non ultra differendum tatus, quin
 per se fortunam tentaret, priusquam hostes venirent, qui iam se-
 gnus secordiusq; oppugnabāt: ad quatuor portas exercitum in-
 struxit, ut signo dato simul ex omnibus partibus eruptionē face-
 rent. quatuor extraordinariis cohortib. duas adiunxit, præposito
 M. Valerio legato: etumpere extraordinaria porta iussit. ad dexte-
 ram principalem hastatos legionis primæ instruxit: principes ex
 eadē legione in subsidis posuit. M. Seruilus & L. Sulpicius Trib.
 mil. his præpositi. Tertia legio aduersus principalem sinistram
 portam instructa est. id tantum mutatum: principes primi, & ha-
 stati in subsidis locati. Sex Iulius Cæsar & L. Aurelius Cotta,
 Tribb. mil. huic legioni præfecti sunt. Q. Fulvius Flaccus legatus

YYY

CUM

*Æmilij ad
milites o-
ratio.*

cum dextera ala ad quæstoriam portam positus, duæ cohortes & triatij duarum legionum in præsidio castrorum manere iussit. Omnes portas concionabundus ipse Imperator circumiit: & quibuscumque irritamentis poterat, iras militum aciebat: *nunc fraudē hostium incutians, qui pace parata, inductis datis, per ipsum induciarum tempus contra ius gentium ad castra oppugnanda venissent: nunc quantum pudor esset, edocens, ab Liguribus latronibus verius, quam hostibus iussu Romanum exercitum obsideri. Quo ore quisquam vestrum, si hinc aliter præsidio, non vestra virtute euaseritis, occurreret, nō discere militibus, quæ Annibalem, qui Philippum, qui Antiochum maximus nostra astatu reges duci, & que vicerunt: sed iū, qui hos ipsos Ligures aliquoties pecorum modo fugientes, per saltus inuios consecrati ceciderunt: quod Hispani, quod Galli, quod Macedones Pœni ve non audeant. Ligustum hostium vallum Romanum iubeat: obsides ultro, & oppugnat, quem sciantes antea deuios saltum, abditum, & latetem vix inueniebamus? Ad hæc cōsentientes reddebatur militum clamor, nullam militum culpam esse: quibus nemo ad erumpendum signum dedisset, dare signum, intellecturum eosdē, qui ante iuerint, & Romanos & Ligures esse. Bina cis montes castra Ligurum erant. ex ijs, primis diebus sole toto pariter omnes compositi & instructi procedebant: tum nisi cōsatiati cibo vinoque armanō capiebant. dispersi, inordinati erant: ut quibus pro spe certum esset, hostes extra vallum signa nō cecuturos. Aduersus ita incompositos eos venientes, clamore patuit: omnium, qui in castris erant, calorum quoque: & laxarum sublatum, simul omnib. portis Romani eruperunt. Liguribus adeo improvisa res fuit, ut perinde, ac si insidijs circumuenti forent, trepidarent. Exiguū temporis aliqua forma pugne fuit. fuga deinde effusa, & fugientium passim cædes erat: equitibus dato signo, ut descenderent equos, nec effugere quemquā sinerent: in castra omnes trepida fuga compulsi sunt: deinde ipsi exiit castris. Supra quindecim millia Ligurum eo die occisa, capta duo millia & quingenta. Triduo post Ligurum Ingaunorum omne nomen obsidib. dedit in deditionem venit, gubernatores nautæque cōquisiti, qui prædatores fuissent nauibus: atque omnes in custodiā coniecti. Et a C. Marieno duū uiro naues eius generis in Ligustina ora duæ ac triginta capte sunt. Hæc, qui nunciarent, literasque ad senatū ferrent, L. Aurelius Corra, C. Sulpicius Gallus Romam missi: simulque peterent, ut L. Æmilio consecra provincia decederet, & deducere socii milites liceret, atque dimittere. Vt utinque permissum ab senatu, & supplicatio ad omnia puluinata per triduum decerata, in siq; prætores, Petilius urbanas dimittere legiones, Fabius sociis atque homini Latino remittere delectum: & uti prætor urbanus consiliodus scriberet, senatum aquum cēsera, iustitios milites et uenales can-
sa conscriptos, primo quoque tempore dimitti. Colonia Grauiæ eo anno deducta est in agrum Etruscum, de Tarquinia casibus quon-
dam*

*Ligures
vix in
deditionē
veniunt.*

dam captum: quina iugera agri data. et iumuii deduxerūt. C. Calpurnius Piso, P. Claudius Pulcher, C. Terentius Istra. Siccitate & inopia frugum insignis annus fuit. *sex menses nunquā pluuisse*, memoriae proditum est. Eodē anno in agro. L. Petilii scribæ sub laticulo, dum cultores agri altius moluntur terram duæ lapideæ arcæ octonos ferme pedes longæ, quaternos latæ inuentæ sunt, operculis plumbo deuinctis. Literis Latinis Græcisque vtraque arca inscripta. erat in altera Numam Pompiliū, Pomponis filium, regem Romanorum sepultum esse: in altera, libros Numæ Pompilii inesse. Eas arcas quū ex amicorum sententia dominus aperuisset, quæ titulum sepulti regis habuerat, inanis inuenta, sine villo vestigio corporis humani, aut vilius rei, per tabem tot annorum omnibus absumptis, in altera duo fascēs candelis inuoluti, septenos habuere libros, non integros modo, sed recentissima specie. septem Latini de iure pontificio erant: septem Græci de disciplina sapientiæ, quæ illius ætatis esse potuit. Adiecit Antias Valerius, *Pythagoricos fuisse*, vulgatæ opinioni, qua creditur Pythagoræ, auditotem fuisse Numam; mendacio probabili ac commodara fide. Primo ab amicis, qui in te præsentī fuerūt, librī lecti. mox pluribus legentibus cum vulgarentur: Q. Petilius prætor vrbānus, studiosus legendi eos libros à L. Petilio lumpsit, & erat familiaris vsus, quod scribam cum quæstor Q. Petulius in *Numa P.* decentiam legerat. Lectis rerum summis, quum animaduerrisset *pilij regis* pleraq; dissoluendarum religionū esse. L. Petilio dixit, *se se eos li-* *libri cre-* *bros in ignem coniecturum esse. prius quā id faceret, se ei permittere uti, si* *mansur.* *q̄ seu ius, seu auxilium se habere ad eos libros repetendos existimaret, ex-* *ptireretur: id integra sui gratia eum facturum.* Scriba tribunos plebis adit. ab tribunis ad senatum res est reiecta. prætor *se insurandum dare paratum esse aiebat, libros eds legi, seruariq; non oportere.* Senatus censuit *facis habendum, quod prætor insurandum polliceretur. libros primo quoque tempore in comitio cremandos esse. precium pro libris quā-* *stum* Q. Petilio prætori maioriq; parti tribunorum plebis videretur, *domino esse soluendum.* id scriba non accepit. librī in comitio, igne à victimariis facto, in conspectu populi cremati sunt. Magnum bellum ea æstate coortum in Hispania citeriore. Ad quinque & triginta millia hominum, quantum nunquam ferme antea, Celtiberi comparauerant. Q. Fuluius Flaccus eam obtinebat prouinciam. is quia armare iuuenturē Celtiberos audierat, & ipse quantū poterat, à sociis auxilia contraxerat, sed nequaquā numero militum hostem æquabat. Principio veris exercitum in Carpetaniā duxit, & castra locauit ad oppidum Eburam, modico præsidio in vrbe posito. Paucis post diebus Celtibeti millia duo ferme inde sub colle posuerunt castra. quos. vbi adesse prætor Romanus sensit, M. Fuluium fratrem cum duabus turmis sociorum equitum ad castra hostium specularum misit, quam proxime succedere ad

YYY 2 vallum

*Celtiberi
adorian-
tur Flaccū
prætorum.*

instaurasse Romanos cernebant, eum maiore fiducia intulerunt signa. iam prope erat, ut sinistrum eorum pelleretur Romanis, nisi septima legio successisset: simul ab oppido Ebura, quæ in præsidio relictæ erant, in median ardore pugne aduenerunt, & Acilius ab tergo erat. Diu in medio caesi Celtiberi, qui supererant, in omnes passim partes capessunt fugam. equites bipartito in eos e-
Celtiberos
 missi, magnam eadē edidere ad viginti tria millia hostium eodie
Flac.
 caesa: capta quatuor millia, & octingenti cum equis plus quingentis: & signa militaria nonaginta octo. Magna victoria, non tamen inuenta fuit. Romani de duabus legionibus milites paulo plus
 ec. socium Latini nominis nec tetiginta, exterorum auxiliorum
 duo millia ferme & quadringenti ceciderunt. Prætor in castra
 viorem exercitum reduxit. Acilius manere in castris ab se captis
 iussus. postero die spolia de hostibus lecta: & pro coniectione dona-
 ti, quorum virtus insignis fuerat. Saucius deinde in oppidū Ebu-
 ram deuectis, per Carperaniam ad Contrebiā duxit legiones.
Contrebiā
 ea res circumfusa quā à Celtiberis auxilia acceperat, motanti-
 bus ijs non quia ipsi eunctori sunt, sed quia profectos à domo in-
Flac.
 explicabiles continuis imbris viæ, & inflati amnes tenebant,
 desperato auxilio suorum in deditionem venit. Flaccus quoque
 tempestatibus foedis coactus, exercitum omnem in urbem intro-
 duxit. Celtiberi, qui domo profecti erant, deditionis signati, quā
 tandem superatis, ubi primum remiserunt imbres, amantibus Con-
Celtiberi
 trebiā venissent: posteaquam castra nulla extra mœnia vide-
ded. tur.
 runt, aut in alteram partem translata rati, aut recessisse hostes,
 per negligentiam effusi, ad oppidum accesserunt. In eos duabus
 portis Romani eruptionem fecerunt, & in compositos adorti fu-
 derunt quæ res ad resistendum eos, & ad capestrandam pugnam
 impediit, quod non uno agmine, nec ad signa frequentes venie-
 bant, eandem magnæ parti ad fugam saluti fuit. sparsi enim toto
 passim campo se diffuderunt: nec usquam confectos eos hostis
 circumuenit. ramen ad duodecim millia sunt caesa, capta plus
 quingenta millia hominum, equi quadringenti, signa militaria sexa-
 genta duo. qui palati è fuga domum se recipiebant, alterum agnē
 Celtiberorum venientium, deditionem Contrebiæ, & suam cla-
 dem narrando, auerterunt, extréplo in vicos castellaque sua omnes
 dilapsi. Flaccus à Contrebiā profectus, per Celtiberiam popula-
 bundus ducit legiones: multa castella oppugnauit, donec maxi-
Celtiberi
 ma pars Celtiberorum in deditionem venit. Hæc in citiore His-
populasur
 pania eo anno gesta. Et in vltiore Manlius Prætor secunda ali-
Flaccus.
 quor prælia cum Lusitanis fecit. Aquileia colonia Latina eodem
 anno in agro Gallorū est deducta. tria millia peditū, quinquage-
 na iugera, centuriones centena, centena quadragena equites ac-
 ceperunt. triuuiti deduxerunt, P. Cornelius Scipio Nasica, C. Fla-
 minius, L. Manlius Acidinus. Aedēs duæ eo anno dedicatæ sunt:

*Pietatis
statua.*

vna Veneris Erycinæ ad portam Collinam, dedicauit L. Porcius L.F. Licinus duumuir, vota erat ab Cos. L. Porcio, Ligustino bello: altera in foro olitorio Pietatis, eam ædem dedicauit M. Acilius Glabrio duumuir: statuatque auratam, quæ prima omnium in Italia statua aurata est, Patri Glabriori posuit. Is erat, qui ipse eam ædem vouerat, quo die cum rege Antiocho ad Thermopylas depugnasset locaueratq; idẽ ex Senatusconsulto. Per eosdem dies quibus hæ ædes dedicatæ sunt, L. Æmilius Paulus proconsul ex Liguribus Iogaunis triumphauit. Transtulit coronas aureas quinque & viginti, nec præterea quicquam auri argentique in eo triumpho latum. captiui multi principes Ligurum ante curiam ducti. * aris trecentos militibus diuisi. Auxerunt eius triumphi famam legati Ligurum, pacem perpetuam orantes: ita in animis induxisse Ligurum gentem, nulla umquam arma, nisi imperata à P. R. sumere. Responsum à Q. Fabio Prætoris est Liguribus iussu sententis, orationem eam non nouam Liguribus esse: mens vero, ut noua orationi conueniens esset, ipsorum id plurimum referre, ad Cos. irent, & qua ab ijs imperata essent, facerent nulli alijs, quâ consulibus Senatû ordinatum esse, sincera fide in pace Ligures esse. Pax in Liguribus fuit. In

* Val. 3.
cor.

*Corris dant
obsides.*

Corfica pugnatum est cum Corris, ad duo millia eorum M. Pictorius Prætor in acie occidit, qua clade compulsi, obsides dederunt, & ceræ centum millia pondo. Inde in Sædiciam exercitus ductus: & cum Iliensibus, gente ne nunc quidem omni parte pacata, secunda prælia facta. Carthaginensib. eodem anno centum obsides redditi, pacemq; cum ijs P. R. non ab se tantum, sed ab rege etiam Masanißa pstitit: qui cum præsidio armato agrum, qui in contouersia erat, obtinebat. Ociolam prouinciâ consules habuerunt. M. Bæbii oomitiorum causa Romam reuocatus, consules cecant, A. Postumium Albinum Luscum, & C. Calpurnium Pisconem. Prætores exinde facti, Tib. Sempronius Gracchus, L. Postumius Albinus, P. Cornelius Mameicus, T. Minucius Molliculus, A. Hostilius Mancinus, C. Marcius, ij omnes magistratû Idibus Martiis inierunt. Principio eius anni, quo A. Postumius Albinus, & C. Calpurnius Piso fuerant, ab A. Postumio consule in Senatû introducti, qui ex Hispania citiore uenerant à Q. Fulvio Flacco: L. Minucius legatus, & duo Tribuni mil. T. Marcius, & L. Malliotta hi quum duo secunda prælia deditionem Celtiberiæ, confectam puipiciam nunciaissent: nec stipendio, q̃ mitri soleat, nec frumento portato ad exercitum in eum annum opus: petierunt ab Senatu priuilegiũ, ut ob res prospere gestas Djs immortalibus honores haberentur: deinde, ut Q. Fuluius decedenti de prouincia deportare inde exiret, cuius fortis opera & ipse, & multi ante eum Prætores usi essent, liceret, quod fieri, præterquam quod ita deberet, etiam prope necessarium esset, ita enim obstinatos esse milites, ut nō ultra retineri posse in prouincia viderentur: iniussuque abiuri inde essent, si non dimitterentur: aut

in perniciosam, si quis impense retineret, seditionē exarsuri Consulibus ambobus provinciam Ligures esse senatus iussit. Prætores inde sortiti sunt: A Hostilio vibana, T. Minutio peregrina obuenit: P. Cornelio Sicilia, C. Manio Sardinia. Hispanias sortiti, L. Postumius vltiorem, Tib. Sempronius citiorem. Is quia succ. fluvius Q. Fulvio erat, ne vetere exercitu provinciam spoliaretur: Quæro, inquit, de te L. Minuci, quum confectam provinciam nuncias, existimesne Celtiberos perpetuo in fide mansuros? ita ut sine exercitu ea provincia obtineri possit? si neque de fide barbarorum quidquā recipere, aut assermare nobis potes: & habendum illic usq; exercitū censes: utrū tandem auctor senatus sis supplementum in Hispaniā mittendi? ut ij modo, quibus emerita stipēdia sint, milites dimittantur: veteribus militib. tyrones immisceantur? an deductus de provincia veteribus legionib. novus cōscribendi & mittendi? quum contemptū tyrocinium etiam mitiores barbaros excitare ad rebellandum possis? dictū, quam ro facilius sis: provinciā ingenio ferocē rebellatricē confecisse. Pauca ciuitates, ut quidem ego audio, quas vicina maxime hyberna premebāt, in eius ditionemq; venerūt, vltiores in armis sunt, quæ cum ita sint, ego iam hinc prædico P. C. mo exercitu eo, qui nunc est, Rempublicam administraturum: si deducat secum Flaccus legiones, loca pacata me ad hybernacula electurū, neque novum milie ferocissimo hosti obiecturum. Legatus adea, quæ introitus
 I gatus erat, respondit: neque se, neq; quemquam alium diuinare posse, quid in animo Celtiberi haberent, aut porro habituri essent, itaq; negare non posse, quin rectius sit, etiam ad pacatos barbaros nondum satis assuetos imperio exercitum mitti, nouo autem, an valere exercitu opus sit, eius esse dicere, qui scire possit, qua fide Celtiberi in pace mansuri sint: simul & qui illud exploratum habeat, quieturos milites, si diutius in provincia retineantur. si ex eo, quod aut inter se loquantur, aut succlamationibus apud concionantem imperatorem significent, quid sentiant, coniectandum sit: palam vociferatos esse, aut imperatorem in provincia retenturos, aut cum eo in Italiam venturos esse. Disceptionem inter prætorem legatumque, consulum relatio interrupit: qui suas ornati provincias, priusquam de prætoris exercitu ageretur, æquum censebāt. Novus omnis exercitus consulibus est decretus: binæ legiones Romanæ cum suo equiratu, & sociū Latini nominis, quantus semper numerus, quindēcim millia peditum, & octingenti equites. cum hoc exercitu Apuanis Liguribus ut bellum inferrept, mandatum est P. Cornelio, & M. Bæbio prorogatum imperium: iussique provincias obtinere, donec Consules venissent. tum imperarum, ut dimisso, quem haberent exercitu, reuertereantur Romanam, de Tib. Sempronii deinde exercitu actum est, novam legionem ei quinque millium & ducentorum peditum cum equitibus quadringentis consules scribere iussi: & mille præterea peditum Romanorum, quinquaginta equites: & sociis à nomine Latino imperare septem millia peditum, trecentos equites. cum
 T T T 4 hoc

hoc exercitu placuit ire in Hispaniam citiorem Tib. Sempronium. Q. Fulvius permissum, ut qui milites ante Sp. Postumum & Q. Marcium Coss. ciues Romani sociiue in Hispaniam transportari essent: & præterea supplemento adducto, quod amplius duabus legionibus, quam x. millia, & cccc. pedites, sexcenti equites essent, & socium Larini nominis xii. millia, dc. equites, quorum fortis opera duob. aduersus Celtiberos præliis vsus Q. Fulvius esset, eos, si videretur, secum deportaret. Et supplicationes decretae, quod is prospere Rempublicam gessisset: & ceteri Pr. in prouincias missi Q. Fabio Butconi prorogatum in Gallia imperium est. Octo legiones præter exercitum vererem, qui in Ligurib. in spe propinqua missionis erat, eo anno esse placuit, & is ipse exercitus ægre explebatur propter pestilentiam, quæ iam tertium annum urbem Romanam atq; Italiam vastabat. Prætor T. Minutius, & haud ita multo post Cos. C. Calpurnius moritur, multiq; aliorum ordinum illustres viri postremo, prodigii loco ea clades haberi cœpta est. C. Scruilius pontifex maximus piacula in ædæ conquirere iussus, decemviri liberos inspicere: consul Apollini, Æsculapio, Saluti dona vouere, & dare signa inaurata, quæ voluit, dedirque. Decemviri supplicationem in biduum valentibus causa in vrbe, & per omnia fora conciliabulaq; edixerunt, maiores duodecim annis omnes coronati, & lauream in manu tenentes supplicauerunt. Fraudis quoq; humanæ insinauerat suspicio animis, & veneficii questio ex senatu consulto, quod in vrbe propiusve urbem decem millib. passuum esset commissum C. Claudio Prætori, qui in locum T. Minutii erat successus: vltra decimum lapidem per fora conciliabulaq; C. Mænio, priusquam in Sardiniam prouinciam traiceret, decreta. Suspecta Cos. mors maxime, necatus à Quarta Hostilia vxore dicebatur. ut quidem filius eius Q. Fulvius Flaccus in locum vitrici Cos. est declaratus: & liquanto magis infamis mors Pisonis corpore esse: & testes existebant, qui post declaratos Cos. Albinum & Pisonem, quibus comitiis Flaccus tulerat repulsam, & exprobratum ei à matre dicerent quod iam ei tertium negatus cōsulatus petenti esset: & adieciſſe paratū ad petendum: intra duos menses effecturam, ut Cos. fieret. Inter multa alia testimonia ad causam pertinentia, hæc quoq; vox nimis vero euentu cōprobata, valuit, cur Hostilia damnaretur. Veris præcipio huius, dum consules novos delectus Romæ renet: mors deinde alterius. & creandi comitia consulis in locum eius omnia tardiora fecerunt: interim P. Cornelius, & M. Bæbius, qui in consulatu nil memorabile gesserant, in Apuanos Ligures exercitum induxerunt. Ligures, qui ante aduentum in prouinciam consulum non expectassent bellum, improviso oppressi ad duodecim milia hominum dederunt se. Eos, cōsulto per litteras prius senatu, deducere ex montibus in agros campestres procul ab domo,

Pestilentia.

Veneficii questio decreta.

Ligures in Tarentinos traduntur.

ne reditus spes esset, Cornelius & Bæbius statuerunt, nullū alium ante finem rari fore Ligustinū belli. Ager publicus P. R. erat in Samnitibus, qui Taurasinorū fuerat, in eum cum traducere Ligures Apnantes vellent. edixerunt *Ligures ab Anido montibus descendere, cum liberis coniugibusq; sua omnia secum portarent.* Ligures sæpè per legatos ceperant, ne perantes, sedem in qua geniti essent, sepulchra maiorum cogerentur relinquere, arma, obsides pollicebantur. posteaquam nihil impetrabant, neque vires ad bellandum erant, edicto paruerunt. Traducti sunt publico sumptu ad quadraginta millia liberorum capitum cum feminis puerisque. *argenti dena centum & * 3750. quinquaginta millia H. S. vnde in nouas ædes compararent, quæ Cor. opus essent agro diuidendo, dandoq; iidem qui traduxerant, Cornelius & Bæbius præpositi. postulantes tamen ipsis quoq; viri ab senatu dati, quorum ex consilio agerent. Transacta re cum veterem exercitum Romam deduxissent, triumphus ab senatu est decretus. Hi omnium primi nullo bello gesto triumphauerunt. tantum hostes ducti ante currum: quia nec quid fectetur, neque quid duceretur captum, neque quid militibus daretur, quicquam in triumphis eorum fuerat. Eodem anno in Hispania Fuluius Flaccus Propætor, quia successor in puinciâ tardius veniebat, educto exercitu ex hybernis, vltiorem Celtiberiæ agtum, vnde ad deditionem non venerant, institit vastare: quare irritauit magis, quàm conterruit animos barbarorum: & clam comparatis copiis saltum Manlianum, per quem transirum exercitum Romanum satis sciebāt, obedierunt in Hispaniam vltiorem eunti. L. Postumio Albino collegæ Gracchus mandauerat, vt Q. Fuluiū certiores faceret, Tarraconem exercitum abduceret. ibi dimitti veteranos, supplementumque distribuere, & ordinare omnem exercitū sese velle: dies quoq; & ea propinquo edita Flacco est, qua successor esset venturus. Hæc noua allata res, omnis quæ agere instituerat, Flaccum raptim deducere exercitum ex Celtiberiâ quàm coegisset; barbari causæ ignari, suam defectionē, & clā comparata arma sensisse eum, & pertimuisse tati, eo ferocius saltum infederunt. Vbi eum saltum prima luce agmen Romanum intrauit, repente ex duabus partib. simul exorti hostes Romanos inuaserunt. quod vbi vidit Flaccus, primos tumultus, in agmine per centuriones stare omnes suo quemq; loco, & arma expedire iubendo, sedauit: & sarcinis iumentisq; in vnum locum coactis, copias omnes partim ipse. partim per legatos tribunosq; militū, vt tempus & locus postulabat, sine vlla trepidatione instruxit: *cum bis deditis rem esse admonens, scelus & perfidiā illis, non virtutem nec animum accessisse. reditum ignobile in pariam, clarum ac memorabilem eos sibi fecisse: cruentos ex recenti cade hostium gladios, & manantia sanguine spolia, Romā ad triumphum delaturos.* Plura dici tempus non pariebat. inuehebant se hostes, & in partib. extre-

*Celtiberi
Romanos
in saltu
Manliano
inua-*

mis iam pugnabatur. deinde acies concurrerunt. Atrox ubique XL
prolium, sed varia fortuna erat: egregie legiones, nec segnius duæ
alæ pugnabant: externa auxilia ab simili armatura, meliore ali-
quantū militum genere urgebantur, nec locū rueri poterāt. Cel-
tiberi ubi ordinata acie, & signis collaris se nō esse paros legionib.
senserunt, cuneo impressionē fecerunt, quo tantū valent genere
pugnæ, ut quacūq; parte perculere impetu suo, sustineri nequeāt,
tunc quoq; turbatæ legiones sunt, prope interrupta acies. Quam
trepidationem ubi Flaccus conspexit, equo aduehitur ad legiona-
rios equites: & *Ecquid auxilij in vobis est? nūc iam de hoc exercitu
erit? quum vndiq; acclamassent, quin ederet quid fieri vellet, nō segni-
ter imperiū exsecuturos: Duplicate turmas, inquit, duarum legionum
equites, & permittite equos in cuneum hostium, quo nostros urgent. id
cum maiore vi equorum facietis, si effrenatos in eos equos immittitis:*
quod sepe Romanos equites cū magna laude fecisse sua, memo-
riæ proditum est. Dicto paruerunt, detractisq; frenis bis vltro ci-
troq; cum magna strage hostium infraitis omnib. hastis trāscu-
rerūt. Dissipato cuneo, in quo omnis spes fuerat, Celtiberi trepi-
dare, & propē omīssa puga locum fugæ circumspicere. Et alani
equites, postquam Romanorum equitum tam memorabile faci-
nus videre, & ipsi virtute eorum accensi, sine vllius imperio, in-
perturbatos iam hostes equos immittunt. Tunc vero Celtiberi om-
nes in fugam effunduntur, & Imperator Romanus auctos ho-
stes contemplantus, *adem Fortuna Equestri, Ioviq; OPT. MAX Iulus
venit:* ceduntur Celtiberi per totum saltum dissipari fuga. Decem
& septē millia hostium cæsa eo die traduntur: viui capri plus tria
millia, ducentis septuaginta septem cum signis militaribus: equi
prope mille centum. nullis castris eo die victor exercitus manit:
victoria non sine iactura militum fuit, quadringenti LXXII. mili-
tes Romani, sociū ac Latini nominis mille decem & novē, cum
his tria millia militum auxiliiorum perierunt. ita victor exerci-
tus renouata priorē gloria, Tarraconem est perductus. Venienti
Fulvio Tib. Sempronius Prætor, qui biduo ante venerat, obuiam
processit: gratularusq; est, *q̃ Rempublicam egregie gessisset,* cum sum-
ma concordia quos dimitterent, quosque retinerent milites,
composuerunt. Inde Fulvius exauctoratis militib. in naues im-
positis, Romam est profectus. Sempronius in Celtiberiam legio-
nes duxit, Cōsules ambo in Ligures exercitus induxerūt, diuersis
partibus. Postumius prima & tertia legione Balistā Suifmontriūq; XII
montes obsedit: & premendo præsidij angustos saltus eorum
commeatus interclusit, inopiaq; omnium rerum eos perdomuit.
Fulvius secunda & quarta legione adortus à Pisis Apuanos Ligu-
res, qui eorum circa Maeram fluuium incolebant, in deditio-
nem acceptos, ad septem millia hominum in naues impositos,
præter

*Celtiberi
in fugam
versi ce-
duntur.*

*Derebus
in Liguria
gestis.*

præter oram Etrusci maris Neapolim transmisit: inde in Samnium ducti, agerque his inter populares datus est. Monratorum Ligurum ab A. Postumio vineæ casæ, frumenta que deusta. donec cladibus omnibus belli coacti in deditionem venerunt, armaque tradiderunt. Nauibus inde Postumius ad visendam oram Ingaunorum Inremeliorumque Ligurum processit. Priusquam hi consules venirent ad exercitum, qui Pisas inductus erat, præerat A. Postumius, & frater Q. Fulvius, M. Fulvius nobilior. secundæ legionis Fulvius Tribunus militum erat. is mensibus suis dimisit legionem, iureiurando ad actis centurionibus, *at in ararium ad quaestores esse delatos.* Hoc ubi Placentiam (nam eo forte erat profectus) Fulvio nuntiaturum est, cum equitibus expeditis securus dimissos, quos eorum potuit assequi, deduxit castigaros Pisas. de ceteris Consulem cettiozem fecit: *eo referente S.C. factum est, ut M. Fulvius in Hispaniam relegaretur ultra novam Carthaginem.* Literæque ei datæ sunt à Consule ad P. Manlium in Hispaniam ultriorem deferendæ. milites iussi ad signa redire, causa ignominie, *uti semestre stipendium in eum annum esset ei legioni, decretum. qui miles ad exercitum non redisset, eum ipsum bonaque eius vendere Consul iussus.* Eodem anno L. Duronius, qui prætor anno superiore ex Illyrico cum decem nauibus Brundisium redierat: inde in portu relictis nauibus quum venisset Romam, inter exponendas res, quas ibi gessisset, haud dubie in regem Illyriorum Gentium latrocinij omnis maritimi causam auertit. *ex regno eius omnes naues esse, que superi maris oram depopulata essent. de his rebus se legatos misisse, nec conveniendi Regis potestatem factam.* Venerant Romam legati à Gentio, qui quo tempore Romani conveniendi Regis causa venissent, agrum forte eum in ultimis partibus fuisse regni dicerent, *petere Gentium ab senatu, ne crederent confectis criminibus in se, qua inimici detulissent.* ad ea Duronius adiecit multis civibus Romanis & socijs Latini nominis iniurias factas, in regno eius, & *cives Romanos dici Coreyra retineri.* eos omnes Romam adduci placuit: C. Claudium prætorem cognoscere: neque ante Gentio Regi legatise eius responsum reddi. Inter multos alios, quos pestilentia eius anni absumpsit, sacerdotes quoque aliquot mortui sunt. L. Valerius Flaccus pontifex mortuus est. in eius locum successus est Q. Fabius Labeo, P. Manlius, qui super ex ultriore Hispania redierat, triumphum epulo, Q. Fulvius, M. F. in locum eius triumphum cooptatus, tum præerat: de rege sacrificio sufficiendo in locum C. Cornelij Dolabellæ contentio inter C. Servilium Pontificem maximum fuit, & L. Cor-

*Gentius
Illyriorum
Rex.*

*Aliquot
sacerdotes.
pestilentia
absumpta.*

& L. Cornelium Dolabellam duumvirorem navalem, quē vi inauguraret pontifex, magistratu sese abdicare iubebat. recusantique id facere, ob eam rem multa duumviro dicta à pontifice, deque ea cum provocasset, cerratum ad populum, quū plures iam tribus intro vocatæ dicto esse audientem pontifici duumvirū iuberent, multamq; remitti, si magistratu se abdicasset: vitium de cælo, q̄ comitia turbaret, interuenit. religio inde fuit pontificib. inaugurandi Dolabellæ. P. Clælium Siculum inaugurarunt: qui secundo loco inauguratus erat. Exitu anni & C. Serrilius Geminus pontifex Maximus decessit. idem decemuir sacrorum fuit. pontifex in locum eius à collegio cooptatus est, Q. Fulvius Flaccus. at in pontificem maximum Æmilius Lepidus, quū multi clari viri petissent: & decemuir sacrorum Q. Marcius Philippus in eiusdē locum est cooptatus, & augur Sp. Postumius Albinus decessit. in locum eius P. Scipionem filium Africani augures cooptarunt. Cumannis eo anno petentibus permissum, *ut publice Latine loqueretur, & praconibus Latine vendendi ius esset.* Pisanis agrum pollicentib. quo Latina colonia deduceretur, gratiæ ab senatu actæ. triumviri creati ad eam rem, Q. Fabius Buteo, M. & P. Popilii Lenates. à C. Mænio prætore, cti provincia Sardinia quū euenisset, adduumerat, *ut quæret de beneficiis longius ab urbe decem millibus passuum: literæ allatæ: se iam tria millia hominum damnassee, & crescere sibi questionem indicij. aut eam sibi esse deferendam, aut provinciam dimittendam,* Q. Fulvius Flaccus ex Hispania rediit Romam cum magna fama gestarum rerum, qui quoniam extra urbem triumphus causa esset, Consul est creatus cū L. Mælio Acidino. & post paucos dies cum militibus; quos secum deduxerat, triumphans urbem est laueus. Tulit in triumpho coronas aureas centū viginti quatuor: præterea * auri pondo triginta unum, & signati Oscensis nummum centum septuaginta tria millia ducentos. militibus de præda * quinquagenos denarios dedit: duplex centurionibus, triplex equiti, tantundem sociis Latini nominis: & stipendium omnibus duplex. Eo anno rogatio primum lata est ab L. Inilio Tr. pleb. *quæ annos nati quemq; magistratum peterent, caperentq;.* inde cognomen familiæ inditum, ut *Annales* appellaretur. Prætores quatuor post multos annos lege Bæbia creati, quæ alternis quaternos iubebat creati. hi facti, C. Cornelius Scipio, L. Valerius Lænius, Q. & M. Mutii Scævolæ. Q. Fulvio, & L. Manlio Consulib. eadem provincia, quæ superioribus, pari numero copiarum peditum, equitum, civium, sociorum decretæ. In Hispania duabus Tib. Sempronio & L. Postumio cum iisdem exercitibus, quod haberent, prerogatum imperium est. & in supplementum Consules scribere iussi ad tria millia peditum Romanorum, ccc. equites: quinque millia sociorum Latini nominis, & quadringentos equites. P. Mutius Scævola urbem sortitus provinciam est: & ut idem quæretet de re-

Q. Fulvius de Celtiberis triumphat.

* Coron. 3472.

* 50. denarij faciunt coronatos quinque.

de beneficiis in vrbe, & propius urbem decem millia passuum, C. Cornelius Scipio peregrinam, Q. Mutius Scauola Siciliam, L. Valerius Lævinus Sardiniam, Q. Fulvius consulprius quam vllam rem publicam ageret, liberare & se, & Rempubl. religione voris solvendis dixit velle. vouisse se, quo die postremum cum Celtiberis pugnasset, ludos Ioui O P T. M A X. & ædem Equestri Forum se se facturum: in eas res sibi pecuniam collatam esse ab Hispanis. Ludi decreti, & vt duumviri ad ædem locandam crearentur, de pecunia finitur, *ne maior causa ludorum consumeretur, quam quanta Fulvio Nobiliori post Ætolicum bellum ludos faciendi decreta esset: neve quid ad eos ludos arcesseret, cogeret, acciperet, faceret adversus id S. C. quod L. Emilio, Cn. Babio Consulibus de ludis factum esset.* Deceverat id senatus propter effusos sumptus factos in ludos T. Sempronii ædilis, qui graves nō modo Italicæ ac socii Latini no-

*Hyems sa-
nitia.*

XLV minis, sed etiam provinciis externis fuerant Hyems eo anno vniue-
rsæ & omni tempestatum genere fuit: arbores, quæ obnoxie frigidibus sunt, decussit cunctas. & ea tum aliquanto quàm alias longior fuit: itaque Latinas mox subito coorta & intolerabilis tempestas in monte turbavit; instauratæque sunt ex decreto pontificum. Eadem tempestas & in Capitolio aliquot signa constravit, fulminibusque complura loca deformavit, ædem Iouis Tarracinae, ædem Albam Capuæ, portamque Romanam: muri pianas aliquot locis decussit. Hæc inter prodigia, nunciatum & ab Reate, *tripedem natum mulum.* Ob ea decemviri iussi adire libros; edidit quibus Diis, & quot hostijs sacrificaretur. & ab fulminibus complura loca deformata, ad ædem Iouis vt supplicatio diem vnum esset. Ludi deinde votivi Q. Fulvii Consulis per dies decem magno apparatu facti. Censum inde comitia habita, creati M. Æmilius Lepidus pontifex maximus, & M. Fulvius Nobilior, qui ex Ætolis triumphauerat. Inter hos viros nobiles inimicitie erant, sæpe multis in senatu, & ad populum atrocioribus celebratæ certaminibus. comitiis confectis, vt traditum antiquitus est censores in campo ad aram Martis sellis curulibus confederunt, quo repente principes senatorum cum ag-

Prodigia.

XLVI mine venerunt civitatis: inter quos Q. Cæcilius Metellus verba
fecit. *Non oblitus sumus, censores, vos paulo ante ab universo populo Romano moribus nostris prepositos esse: & nos à vobis & admoneri & regi, non vos à nobis debere. indicandum tamen est, quid omnino bonos in vobis aut offendas, aut certe mutatum malins. Singulos quum invenimus, M. Æmili, M. Fulvi, neminem hodie in civitate habemus, quem si revocemus in suffragium, velimus vobis prælatus esse. ambo quum simul aspiciamus, non possumus non vereri, ne male comparati sitis, nec tantum Reipublica profit: quod omnibus nobis egregie placetis: quare quod alter alteri displicetis, noceat. Inimicitias per annos multas vobis ipsis graves & atroces geritis: qua periculum est, ne ex hac die nobis*

*Q. Metelli
oratio.*

& R. r

& Reipublica, quam vobis grauiores fiant. De quibus causis hoc timemus, multa succurrunt qua dicerentur; nisi forte implacabiles vestra ira implicauerint animos vestros. Haec ut hodie, ut in isto templo finiat simulatas, quasumus vos vniuersi, & quos coniunxit suffragiis suis populus Romanus, hac etiam reconciliatione gratia coniungi à nobis sinat. uno animo, uno consilio legati senatum, equites recensentis, agatis censum, lustrum condatis. quod omnibus fere precationibus nuncupabitis verbis: Ut ea res mihi collegaque meo bene & feliciter eueniat: ita ut vere ut ex animo velitis euenire: efficiatisque, ut quod Deo precati eritis, id vos velle etiam homines credamus. T. Tatinus & Romulus, in cuius urbis medio foro acie hostes concurrerant, ibi concordēs regnarunt. Non modo simulatas, sed bella quoque finiuntur. ex infestis hostibus plerumque socii fideles, interdum etiam ciues fiunt. Albani à Roma Alba Romam traducti sunt: Latini, Sabini in ciuitatem accepti. Vulgatum illud quia verum erat, in proverbium venit: AMICITIAS immortaleis, inimicitias mortaleis debere esse. Fremitus ortus cum assensu, deinde vniuersorum voces idem petentium confusæ in vinum, orationem interpellant. Inde Æmilius questus quum alia, tum bis à M. Fulvio se tertio consulatu adiectum, Fuluius contra queri, se ab eo semper latessitum, & in probrum suum sponsionem factam, tamen ambo significare, si alter vellet, se in potestate tot principum ciuitatis futuros. Omnibus instantibus qui aderant, dexteras fidemque dedere, mittere vere ac finire odium. deinde collaudantibus cunctis, deducti sunt in Capitolium. & cura super talire principum, & facilitas censorum egregie comprobata ab senatu & laudata est. Censoribus deinde postulantis, ut pecunia summa sibi, qua in opera publica vterentur, attribueretur: vectigal annum decretum est. Eodem anno in Hispania L. Postumius & Tib. Sempronius Proprætores comparauerunt ita inter se, ut in Vacæos per Lusitaniam iret Albinus, inde in Celtiberiā reuertetur. Gracchus, quod maius ibi bellum esset; in vltima Celtiberiæ penetrauit. Mundam urbem primum vi cepit, non ex improviso aggressus. Acceptis deinde obsidibus, præsidioque imposito, castella oppugnare, agros vrere; donec ad præualidam aliam urbem (Certumam appellant Celtiberi) peruenit, vbi quæ iam opera admoueret, veniunt legati ex oppido, quorum sermo antiquæ simplicitatis fuit, non dissimulantium bellaturos, si vires essent. petierunt enim ut sibi in castra Celtiberorum ire liceret ad auxilia accipienda. si non impetrassent, tum separatim eos ab illis se consulturos. Permittendo Graccho ierunt, & post paucis diebus alios decem legatos secum adduxerunt. Meridianum tempus erat. nihil prius petierunt à prætore, quam ut bibere sibi iuberet dari. epotis primis poculis, iterum poposcerunt, magno risu circumstantium in tam rudibus, & moris omnis ignatis ingeniis. tum maximus natu ex ijs. Missi sumus, inquit, à gente nostra qui sciscitare-

Censores
in amicitiam
re-
deunt.

Celtibero-
rum mira
simplici-
tas.

Scitaretur, qua tandem re fretus arma nobis inferres? Ad hanc pet-
cuntationem Gracchus, exercitus se egregio fidens venisse, re-
spondit, quem si ipsi visere velint, quo certiora ad suos referant, po-
testatem se eis facturum esse. tribunisque militum imperat, ut ori-
nari omneis copias pedestrum equitumq., & decurrere iubeant arma-
nis. Ab hoc spectaculo legati missi deterruerunt suos, ab auxi-

lio circumfessæ vbi ferendo. Oppidani quum ignes nocte turri-
 bus nequiquam (quod signum conuenerat) sustulissent, desti-
 tuti ab vnica spe auxilii in deditiorem venerunt. * sesterium
 nummum quatet & vices ab iis est exactum, quadraginta no-
 bilissimi equites: nec obsidum nomine (nam militare iussi sunt)

* Valent.

60000.

Coron.

CLV- & tamen re ipsa vt pignus fidei essent. Inde iam duxit ad Alcen
 III vrbem, vbi castra Celtiberorum erunt, à quibus venetant nu-
 per legati, eos quum per aliquot dies armaturam leuem immitt-
 tendo in stationes lacesisset paruis præliis, indies maiora cer-
 tamina serebat, vt omnes extra munitiones eliceret. Vbi quod
 petebatur, sensit effectum, auxiliorum præfectis impetat. vt con-
 tracto certamine, tamquam multisitudine superarentur, repente tergic-
 dunt ad castra effuse fugerent: ipse intra vallum ad omneis por-
 tas instruxit copias. Haud multum temporis intercessit, quum
 ex composito refugientium suorum agmen, post effuse sequen-
 res barbaros conspexit. instructam ad hoc ipsum intra vallum
 habebat aciem. itaque tantum moratus, vt suos refugere in
 castra libero introitu fineret, clamore sublato simul omnibus
 portis erupit. Non sustinuerunt impetum, nec opinatum hostes:

Celtiberi
fusi cassi.

CLIX centum novem ceciderunt. Ab hoc prælio Gracchus duxit ad
 populandum Celtiberiam legiones, & quum ferret passim
 cuncta atque ageret, populique, alii voluntate, alii metu iu-
 gum acciperent, centum tria oppida intra paucos dies in deditio-
 nem accepit. præda potitus ingenti est. Conuertit inde agmen
 retro, vnde venetant, ad Alcen, atque eam urbem oppugna-
 re institit. Oppidani primum impetum hostium sustinue-
 runt, deinde quum iam non armis modo, sed etiam ope-
 ribus oppugnarentur, diffisi præsidio vrbis, in arcem vni-
 uersi concesserunt. postremo & inde præmissis oratoribus,
 in ditionem se suaque omnia Romanis permiserunt. Magna inde *Thurri*
 præda facta est. multi captiui nobiles in potestatem vene-
 runt. inter quos & Thurri filii duo, & filia. *Celtiberis*
rex. Regulus hic ca-
 rum gentium erat, longe potentissimus omnium Hispanotum.

Audita

Audita suorum clade, missis qui fidem venienti in castra ad Gracchum peterent, venit. & primum quæsiuit, *ab eone sibi liceret, ac suis vivere?* quū Prætor victurum respondisset: quæsiuit iterum, *si cū Romanis militare liceret?* id quoque Graccho permittente: *Sequar, inquit, vos aduersus veteres socios meos, quoniam illos ad me * propinqua suspicere.* Securus est inde Romanos, fortique ac fideli opera multis locis rem Romanam adiuuit. Ergaui inde nobilis & potens ciuitas, aliorum circa populorum cladibus territa, portas aperuit Romanis. Eam deditionem oppidorum *haud cum fide factam*, quidam auctores sunt. *de qua regione abduxisset legiones, ex templo inde rebellatum, magnoque eum postea prælio ad montem Caunum cum Celtiberis à prima luce ad sextam horam diei signis collatis pugnasse: multos utrimque cecidisse: nec aliud magnopere victores fuisse Romanos, nisi quod postero die manentes intra vallum prælio lacefferint: spolia per totum diem legisse, tertio die prælio maiore iterum pugnatum; & tunc datum haud dubie victos Celtiberos: castraque eorum capta & direpta esse. viginti duo millia hostium eo die esse caesa: plus trecentos captos: parum fere equorum numerum: & signa militaria septuaginta duo: inde rebellatum, veramque pacem, non fluxa, ut ante, fide Celtiberos fecisse.* Eadem ætate & Postumium in Hispania vltiore bis cum Vacceis egregie pugnasse, scribunt ad triginta & quinque millia hostium occidisse, & castra oppugnasse. Propius vero est, serius in prouinciam peruenisse, quam ut ea ætate poruerit res gerere.

Censuram opera publica. Censores fidei concordia senatum legerunt. princeps electus est ipse censor M. Æmilius Lepidus Pōtifex Maximus, tres eiecti de senatu retinuit quosdam Lepidus à collega præteritos. Opera ex pecunia attributa diuisaque inter se, hæc confecerunt. Lepidus molem ad Tarracinam, ingratum opus, quod prædia habebat ibi, priuatamque publicæ rei impensam intulerat. Theatrum & pascenium ad Apollinis ædem Iouis in Capitolio, columnasque circa poliendas albo locauit. & ab his columnis, quæ incommodè opposita videbantur, signa amouit: clypeaque de columnis, & signa militaria affixa omnis generis dempsit. M. Fuluius plura, & maioris locauit usus. portum & pilas pontis in Tiberim, quibus pilis fornices post aliquot annos P. Scipio Africanus, & L. Mummius censores locauerunt imponendos; basilicam post argentarias nouas, & forum piscatorium circumdatis tabernis, quas vendidit in priuatum; & forum & porticum extra portam Trigeminam, & aliam post naualia, & ad fanum Herculis, & post Spei ad Tiberim ædem Apollinis Medici. habuere & in promiscuo præter ea pecuniam, ex ea communiter locarunt aquam adducendam, fornicesque faciendos. impedimēto operi fuit M. Licinius Crassus, qui per fundum suū duci nō est passus. portoria quoque & vectigalia inde multa instituerūt. cōplura sacella, publica quoque occupata a priuatis; publica quoque sacra ut paterent, essentque populo curarunt. mutarunt

- mutarunt suffragia: regionatimq; genetib. hominum: causisq; & quæstibus, tribus descripserunt. Et alter ex censoribus M. Æmilius petiit ab senatu, ut sibi dedicationis templorum Reginae Iunonis & Diana, qua bello Ligustino ante annis octo vouisset, pecunia ad ludos decerneretur. * viginti millia æris deceuerunt. Dedicauit eas ædes * 200.
vtramq; in circo Flaminio. ludosq; scenicos triduum post dedicationem templi Iunonis, biduum post Dianæ, & singulos dies fecit in circo. Idē dedicauit ædem Larium permarium in cāpo: vouerat eum annis quadraginta ante L. Æmilius Regillus, nauali prælio aduersus præfectos regis Antiochi. supra valuas templi tabula eum titulo hoc fixa est: *Duello magno regib. dirimendo * caput subigendis * patrāda p. uis * hac pugna exeunti L. Æmilio M. Æmilij filio. auspicio, imperio, felicitate ductuq; eius inter Ephesum Camochūq; inspectate Cos. ipso Antiocho exercitu omni, equitatu, elephantisq; classis regis Antiochi antea sic victa, fusa cōtusa fugataq; est, ibiq; eo die nauos longa cum omnib. sociis capta quadraginta dua, ea pugna pugnata * rex Antiochus, regnumq; eius. Eius rei ergo ædem Laribus permarinis*
voui. Eodē exemplo tabula in æde Iouis Capitolio supra valuas fixa est. Biduo quo senatum legerunt censes, Q. Fuluius Cos. præfectus in Ligures, per inuios montes vallesq; saltus cū exercitu transgressus, lignis collatis cum hoste pugnavit neq; tantum acie vicit, sed castra quoq; eodē die cæpit. Tria millia ducenti hostiū omnisq; ea regio Ligutū in deditiōē venit. Cos. deditos in campestres agros deduxit, præsidiaq; moribus imposuit. Celeriter & ex prouincia lictetæ Romam venerunt. supplicationes ob eas res gestas in triduum decretae sunt. Prætores quadraginta hostiis maioribus per supplicationes rem diuinam fecerunt. Ab altero Cos. L. Manlio nihil memoria dignū in Ligutib. est gestū. Galli transalpini tria millia hominum in Italiā transgressi, neminem bello lacescentes, agrum à Cns. & senatu petebant, ut pacati sub imperio populi Romani essent. Eos senatus excedere Italia iussit: &
Cos. Q. Fuluium quætere & animaduertere in eos qui principes & auctores transcendendi Alpes fuissent. Eodem anno Philippus rex Macedonum senio & mœrore consumptus, post mortem filii decessit: Demetriade hybernabat, quum desiderio anxius filii, tū pœnitentia crudelitatis suæ stimulabat animum & alter filius. haud dubiè & sua & aliorum opinione rex, conuersique in eum omnium oculi, & destituta senectus: aliis expectantibus suam mortem: aliis ne expectantibus quidem: quō magis angebatur: & cum eo Antigonus Echeocratis filius. nomē patris Antigoni ferens, qui tutor Philippi fuerat, regiæ vir maiestatis, nobili etiam pugna aduersus Cleomenem Lacedæmonium clarns. Tutorem eum Græci, ut cognomine à ceteris regibus distinguerent, appellarunt. Huius fratris filius Antigonus ex honoratis Philippi amicis vnus incorruptus permanebat: eique ea fides nequaquam

Cor.

Derebris
in Liguria
gestis.Philippus
rex Macedonum
moritur.

Antigonus.

amicum Persea inimicissimū fecerat. is prospiciens animo, quanto cum periculo suo hereditas regni vērura esset ad Persea: ut primum labare animū regis, & ingemiscere interdum filii desiderio sensir: præbendo aureis, nunc laceſſendo etiam mentionem rei temere actæ: sæpe querenti querens & ipse aderat. & quum multa adſoleat veritas præbere veſtigia ſui, omni ope adiuuabat, quo maturius omnia emanaret. Suſpecti & miniſtri facinoris Appelles maxime & Philocles erant, qui Romam legati fuerant, literasque exiriales Demetrio ſub nomine Flamini attulerant, *eas falſas eſſe, & à ſcriba vitiatas, ſignumque adulterinum*, vulgo in regia fremebant. Ceterum quum ſuſpecta magis, quā manifeſta eſſet res, forte Xychus obuius ſit Antigono, comprehenſuſque ab eo, in irigiam eſt perductus relicto eo euſtodibus, Antigono ad Philippū ptoceſſit. Multis, inquit, *ſermonibus intellexiſſe videor, magno te aſſimaturū ſi ſcire vera omnia poſſis de filiis tuis, uter ab utroque petitus fraude & inſidiis eſſet. homo vnus omniū qui nodum huius erroris exſolvere poſſit, in poteſtate tua eſt Xychus: forte vocatum perductumque in irigiam, vocare iuberet.* Adductus, primo, ita negare incoſultanter, ut patuo meru admoro, paratum indieem eſſe appareret, conſpectum terroris verberumque non ſuſtinuit: ordinemque omnem facinoris legatoꝝ miniſteriique ſui expoſuit. Extemplo miſſi qui legatos comprehenderent: Philoclem, qui præſens erat, oppreſſerunt. Appelles miſſus ad Chæream quendam perſequeꝝ, indicio Xychi audiꝝ, in Italiam traiecit. De Philocle nihil certi vulgatum eſt. alii *primo audacter negant eum, poſtquam in conſpectum adductus ſit Xychus, non vltra tetendiſſe*: alii tormenta etiam inſuam rem perpeſſum aſſirmāt. Philippo redintegratus eſt Inſtus geminatusque & inſelicitatē ſuam in liberis grauiorem, quod alter petiſſet, cenſebat. Perſeus certior factus, omnia dere ita eſſe, potentior quidem erat quam ut fugam neceſſariam duceret: tantū ut procul abeſſet, curabat. interim velut ab incendio flagrantis iuxta, dum Philippus viueret, ſe deſenſurus. qui ſpe potiundi ad pœnam corporis eius amiſſa, quod reliquum erat, id ſtudere, ne ſuperimpunitatē etiam præmio ſceleris frueretur. Antigono igitur appellat; cui & palam facti patricidii gratia obnoxius erat, nequid pendendum aut pœnitendum eum regem Macedonibus propriacentem patri Antigoni gloriā fore cenſebat. Quando in eam fortunam veni, inquit, Antigone, ut orbitas mihi, quā alii deſeſſantur parentes, optabilis eſſe debeat: regnum, quod à patre tuo forti, non ſolum ſideli tutela eius cuſtoditum & auxilium etiā accepi. id tibi tradere in animo eſt. Te vnum habeo, quem dignum regno iudicem, ſi neminē haberem, perire & extingui id malletm, quam Perſeo ſceleſta fraudis pramiū eſſe. Demetrium exciſatum ab inſcriſ, reſtitutumque, credam mihi, ſi te, qui mori innocentis, qui meo inſilici errori vnus illacrymaſti, inſtrum eius ſubſtitutum relinquam. Ab hoc ſermone omni genere ho-

*Perſei in
Deme-
trium in-
ſidia de-
tegun-
tur.*

*Antigo-
no regnū
Macedo-
nia à Phi-
lippo de-
ſtinatur.*

noris producere eum non destitit; quum in Thracia Perseus ab-
 esset, circumire Macedoniæ vrbes, principibusq; Antigonum cõ-
 mendare: & si vita longior superisset, haud dubium fuit, quin eũ
 in possessione regni relicturus fuerit. Ab Demetriade profectus,
 Theſſaloniæ plurimum temporis moratus fuerat, inde quum
 Amphipolim venisset, graui morbo est implicatus. Sed animo ta-
 men ægrum magis fuisse, quam corpore, constat: curisque & vi-
 gilijis (quum identidem species & vmbra infantis interempti fi-
 lij eum dixi agitant) extinctum esse, cum execrationibus alte-
 rius. Admoueri tamen potuisset Antigonus, si haud statim palam
 facta esset mors regis. Medicus Calligenes, qui curationi præerat,
 non exspectata morte regis, à primis desperationis notis nuncios
 p̄dispositos, ita vt conuenerat, misit ad Perseum: & mortem regis
 in aduentum eius omnes, qui extra regiam erant, celauit. Oppres-
 sit igitur nec opinantes ignarosque omnes Perseus, & regnum
 scelere partum inuasit. Per oppotunda mors Philippi fuit ad dila-
 tionem, & ad vires bello contrahendas. nam post paucis diebus
 gens Bastarnarum diu sollicitata, ab suis sedibus magna peditum
 equitumque manu lstrum traxerat. inde prægressi qui nunciarent
 regi, Antigonus & Cotto: nobilis is erat Bastarna. de ea re Anti-
 gonus sæpe inuitus cum ipso Cotto legatus ad conciliandos Ba-
 starnas missus: haud procul Amphipoli famæ incerti nuncij oc-
 currerunt, *mortuum esse regem*: quæ res omnem ordinem consilij
 turbauit. Compositum autem sic fuerat. transitum per Thraciam
 rurum, & cõmeatus Bastarnis vt Philippus præstaret, id vt facere
 posset, regionum principes donis coluerat: *fide sua obligata, pacato*
agmine transiuros Bastarnas. Dardanorum gentem delere propo-
 situm erat, inq; eorum agro sedes dare Bastarnis. duplex inde erat
 cõmodum futurum. si & Dardani gens semper infestissima Ma-
 cedoniæ, temporibusque iniquis regum imminens, tolleretur: &
 Bastarnæ relictis in Dardania coniugibus liberisque, ad popu-
 landam Italiam possent mitti. per Scordiscos iter esse ad mare A-
 driaticum, Italiamque. alia via traduci exercitum non posse: fa-
 cile Bastarnis Scordiscos iter daturos. nec n. aut lingua aut mori-
 bus æquales abhorre. & ipsos adiuncturos se, quum ad prædã
 opulentissimæ gentis ire vidiſſent. Inde in omnem euentum con-
 silia commodabantur. siue cãsi ab Romanis forent Bastarnæ, Dar-
 danos tamen sublatos, prædamque ex reliquis Bastarnatum, &
 possessionem liberam Dardaniæ, solatio fore: siue prospere gessiſ-
 sent, Romanis auersis in Bastarnarum bellum, recuperaturum se
 in Græcia quæ amiſſet. Hæc Philippi consilia fuerant. Ingressi
 sunt pacato agmine, fide Cotto & Antigoni. sed haud multo
 post famã mortis Philippi, neq; Thracas commercio faciles erãt,
 neq; Bastarnæ empto contenti esse poterãt, aut in agmine cõtine-
 ri, ne decederet via. Inde iniuriæ vltro citroq; fieri: quarũ in dies

*Bastarna
oppressum
est.*

incremento bellum exarsit. Postremo Thraces, quū vim ac multitudinem sustinere hostium non possent, relictis campestribus, vicis in montem ingentis altitudinis (Donucam vocant) concesserunt. Quo vbi ire Bastarnæ vellent, quali tempestate Gallos spoliantes Delphos fama est peremptos esse, talis tum Bastarnas, nequiquam ad iuga montiū appropinquantres oppressit. Neque enim imbre tantum effuso, dein creberrima grandine obruti sunt, cum ingenti fragore cæli tonitribusque & fulguribus præstringentibus. aciem oculorum, sed fulmina etiam sic undiq; micabant, ut peti videretur corpora: nec solum milites, sed etiam principes isti caderent, itaque quum præcipiri fuga per rupes præaltas improvidi sternerentur, ruerentque, instabant quidem percussis Thraeces: sed ipsi Deos auctores fugæ esse, cælumque in se ruere aiebant. Dissipati procella, quum tamquam ex naufragio plerique semiviventes in castra, unde profecti erant, redissent, consultari quid agerent cœpi: inde orta dissensio, aliis redeundum, aliis penetrandum in Dardaniam censentibus. Trigintra ferme millia hominum (Clondico duce profecti erant) pervenerunt. cetera multitudo retro qua venerat, transdanubianā regionē repetiit. Perseus potius regno interfici Antigoni iussit: & dum firmaret res, legatos Romam ad amicitiam paternam renouandam, petendumque ut rex absenatu appellaretur, misit. Hæc eo anno in Macedonia gesta. Alter consul, Q. Fulvius ex Liguribus triumphavit. quem triumphum magis gratiæ, quàm rerum gestarum magnitudini datum, constat. Armo:ū hostilium magnam vim transtulit: nullam pecuniam admodum. diuisit namque in singulos milites tricenos æris: duplex centusionibus, triplex equiti. Nihil in eo triumpho magis insigne fuit, quam quod forte evenit, ut eodem die triumpharet, quo priore anno ex prætura triumphaverat. Secundum triumphum comitia edixit, quibus creati Coss. sunt M. Iunius Brutus, A. Manlius Volso. Prætorum inditibus creatis, comitia tempestas direxit. postero die reliqui tres facti, ante diem quartum Idus Martias, M. Titinius Curvus, T. Claudius Nero, T. Fonteius Capito. Ludi Romani instaurati ab ædilibus curnlibus, Cn. Servilio Cæpione, App. Claudio Cætone, propter prodigia quæ evenerant. Terra movit, in foris publicis vbi lecti sternium erat, Deorum capita, quæ in lectis erant, auerterunt se: lanaque cum integumentis, quæ Ioui opposita fuit, decidit. de mæsa oleas quoque prægustasse iuices, in prodigium versum est. Ad ea expianda nihil ultra, quam ut ludi instaurarentur, actum est.

Prodigia.

EPITOME LIBRI LXI.

IGNIS in ade Vestæ extinctus est. Tib. Sempronius Gracchus proconsul Celtiberos victos in deditionem accepit: monumentumque operum suorum, Gracchurim oppidum in Hispania constituit. Et à Postumio Albino proconsule, Vaccei ac Lusitani subacti sunt, uterque triumphavit. Antiochus

Antiochus Antiochi filius obses Romanis à patre datus, mortuo fratre Seleuco, qui patri defuncto successerat, in regnum Syria dimissus. Lustrum à censoribus conditum est: Censa sunt civium capita CCLXXIII. millia CCXLIV R. Voluminius Saxa tribunus plebis legem tulit, ne quis heredem mulierem institueret: suasis legem M. Cato. extat oratio eius. Præterea res contra Ligures, Istros, Sarcos, & Celtiberos à compluribus ducibus p-ssere gestas, & initia belli Macedonici continet, quod Perseus Philippi filius moliebatur. miserat enim ad Carthaginenses legationem & ab ijs nocte audita erat, sed & alias Gracie ciuitates sollicitabat, qui præter religionem, quod quam multa templa magnifica multis locis erexit, Athenus Ionis Olympj, & Antiochia Capitolini, vilissimum regem egit.

ACEPHALVS.

1 à patre in pace habitam armasse, eoq; iuuentuti prædandi cupidæ pergratus esse dicebatur. Consilium de Istro bello quum haberet consul, alij gerendum exemplo, antequam contrahere copias hostes possent: alij consulendum prius senatum censebant. Vicit sententiæ, quæ diem nõ proferebat. Profectus ab Aquileia consul, castra ad lacum Timaui posuit. imminet mari is lacus. Eodem decem nauibus C. Furius duumuir nauilis venit aduersus Illyricorum classem, creati duumuii nauales erant, qui tuendam viginti nauibus mari supetio Anconam, velut catdinem haberent: inde L. Cornelius dextra litora vsq; ad Tarentum, C. Furius læua vsq; ad Aquileiã tueretur. Ex naues ad proximum portum in Istriæ fines cum onerariis & magno commercij missæ: secutusq; cum legionibus consul, quinq; ferme millia matu posuit castra. In portu emporium breui frequens factum, omniaq; hinc in castra supportabantur: & quo id tutius fieret, stationes ab omnibus castrorum partib. circumdatae sunt: in Istriamque suum præsidium statuum, repentina eohors Placentina opposita inter mare & castra: & vt idem aquatoribus ad fluuium esset præsidium, M. Ebutius tribunus militum secundæ legionis duos manipulos militum adicere iussus est. T. & C. Ælij tribuni militum legionem tertiam, quæ pabulatores & lignatores tueretur, via quæ Aquileiam fert, duxerant. Ab eadem regione mille ferme passuum castra erant Gallorum: Carmelus pro regulo erat tribus aut amplius, millibus armatorum. Istri vt primum ad lacum Timaui castra sunt Romana mo-
ta, ipsi post collem osculto loco confederunt: & inde obliquis itin-
eribus agmen sequebantur, in omnem occasionem intenti: nec
quicquã eos quæ terra mariq; agerentur, fallebat. Postquam sta-
tiones inualidas esse pro castris, eorũ turba inermis frequẽs inter
castra & mare mercantium, sine vilo terrestri aut maritimo muni-
mento viderunt, duo simul præidia, Placentinæ cohortis, & ma-
nipulorũ secundæ legionis aggrediuntur. Nebula matutina texe-

*Carmelus
Istrorum
regulus.*

rat incœptum : qua dilabante ad primū reporem solis, perluēs,
iam aliquid, incerta tamen ut solet, lux speciem omnium multi-
plicem intuenti reddens, tum quoque frustrata Romanos, multo
maiorē iis quam erat hostium aciem ostendit : qua territi veti-
usq; stationis milites ingēti tumultu quum in castra cōfugissent,
haud paulo ibi plus, quam quod secum ipsi attulerant, terroris fe-
cerunt. Nam neq; dicere quid fugissent, nec perconantibus red-
dere responsum poterāt; & clamor in portis, ut vbi nulla esset sta-
tio, quæ sustineret impetum, audiebatur; & concursatio in obse-
ro incidentium aliorum in alios, incertum fecerat, an hostis intra
valium esset. Vna vox audiebatur, *ad mare* vocantium. Id forte te-
mere ab vno exclamarum totis passim psonabat castris. Itaq; pri-
mo velut iussi id facere, pauci armati, maior pars inermes, ad ma-
re decurrunt deiu plures. postremo prope omnes. & ipse consul,
quū frustra reuocare fugientes conatus, nec imperio, nec aucto-
ritate, nec precibus ad extremum valuisset. Vnus remansit M. Li-
cinius Strato, tribunus militum tertiæ legionis cum tribus signis
ab legione sua relictus. Hunc in vacua castra impetu facto Istri,
quum alius armatus ijs nemo obuiā iisset, in prætorio instruente
atque adhortante suos oppresserunt. Prælium atrocius q̄ pro
paucitate resistentium fuit : nec ante finitum est, quam tribunos
militum, quiq; circa eum constiterant, interfecti sunt. Prætorio
deiecto, direptis quæ ibi fuerant, ad quæstorium forum, quinq;
namq; hostes perueniunt. Ibi quū omnium regum paratam ex-
positamq; copiam, & stratos lectos in quæstorio inuenissent, re-
gulus accubans epulari cœpit: mox idē ceteri omnes armorū ho-
stiumq; oblici faciunt: & ut quib; insuetis liberalior victus esset
audiuius vino ciboq; corpora onerant. Nequaquam eadē est rei
rei forma apud Romanos: terra mari tepidatur, nautici tabernacu-
cula detendunt, comœtarumq; in litore expositum in naues ta-
piunt: milites in scaphas & mare tertiū ruunt: nauis metu necō-
pleantur nauigia, alij turbæ obstitunt, alij ab litore naues in al-
tum expellunt: inde certamen, mox etiam pugna cum vulnerib;
& eadē inuicem militum nauarumq; oritur, donec iussu conse-
lis procul a terra classis submota est. Secetrate inde inermes ad
armatis cœpit: vix mille & ducenti ex tanta multitudine, qui ta-
ma haberent, per pauci equites, qui equos secū eduxissent, inuēti
sunt: cetera deformis turba, velut lixarum, caloniūque, præda
vere futura, si belli hostes meminissent. Tunc demū nuncius ad
tertiam legionem reuocandam, & Gallorum præsidium venit: &
simul ex omnibus locis ad castra recipienda, demendamq; igno-
miniam rediti cœptum est. Tribuni militum tertiæ legionis pa-
bulum lignaque projicere iubent: centurionibus imperant, ut grauiore
aetate milites binos in ea iumenta, ex quib; onera deiecta erant, imponāt:
equites ut singulos in manibus pedites secum in equos tollant. egregiam
gloriam

*Istri Ro-
manorum
castra in-
uadunt.*

*Romani
ad castra
recipienda
reueniunt.*

gloriam legionis fore, si castra meum secundanorum amissa, sua virtute recipiant: & recipi facile esse, si in prada occupati barbari subito opprimantur: sicut ceperint, posse capi. Summa militum alacritate adhortatio audita est. Ferunt citati signa, nec signiferos armati morantur: priores tamen consul copiarumque, quæ à mari deducebantur ad vallum accesserunt. L. Artius tribunus primus secundæ legionis non hortabatur modo milites, sed docebat etiam: *Si victores Istris quibus armis cepissent castra, ijdem capta retinere in animo haberet, primum exutum castris hostem ad mare persecuturos fuisse, deinde stationes*

37 certe pro illo habituros: vino somnoque, verisimile esse mersos iacere. Sub hæc A. Bæculonium signiferum suum, notæ fortitudinis virum, inferre signum iussit. Ille si vnum se sequeretur, quo celerius fieret, facturum dixit: connixusque quum trans vallum signum traiecisset, primus omnium portam intrauit. E parte alia T. & C. Ælij Tribuni militum tertiæ legionis cum equitatu adueniunt: cōfestim & quos binos oneraria in iumenta imposuerat secuti: & cōsul cum toto agmine At Istrorum pauci, qui modice vinosi erant, memores fuerunt fugæ, alijs somno mors continuata est: integraque sua omnia Romani, præterquam quod vini eibique, absumptum erat, receperunt. Ægri quoque milites, qui in castris relictis fuerant, postquam intra vallum suos senserant, armis arptis eadē ingentē fecerunt. Ante omnes insignis opera fuit C. Popilij equitis, Sabello cognomen erat. is pede laucio relictus, longe plurimū hostiū occidit. Ad octo millia Istrorum sunt cæsa, captus nemo, quia ira & indignatio immemores prædæ fecit. Rex tamen Istrorum remulentus ex conuiuio captiui à suis in equum impositus fugit. Ex v. Istrorib. cccxxvii. milites perierunt, plures in matutina fuga quam in recipiendis castris. Forte ita euenit, vt Cn. & L. Gaullij, nouelli Aquilenses, cum comœatu venientes, signati prope in capta castra ab Istris inciderent. Ij quum Aquileiam relictis impedimentis refugissent, omnia terrore ac tumultu, non Aquileiæ modo, sed Romæ quoque, post paucos dies impleuerunt: quo non capta tantum castra ab hostib. nec fuga quæ vera erat, sed perditas res delectumque exercitum omnem allatum est. Itaque, quod in tumultu fieri solet, delectus extra ordinem non in vrbe tantum, sed tota Italia indicti. Dux legiones ciuium Romanorum cōscriptæ, & decem millia pedum cum equitib. quingentis socijs nominis Latini imperata. M. Iunius consul transire in Galliam, & ab ciuitatib. prouinciæ eius quantum quæque posset militum exigere iussus. Simul decretum, vt T. Claudius Prætor militib. legionis quartæ, & socium Latini nominis quing. millib. equitum ducti quinquaginta Pisas vt cōuenirēt ediceret, eamque prouinciā dū cōsul inde abesset cūstaretur. M. Titinius Prætor legione primā, parem numerum sociorum pedum equitumque, Arimini cōuenire iuberet. Nero paludatus Pisas in prouinciā est profectus. Titini C. Cassio Tribuno militum Ariminum, qui præerat legioni misso,

*Istrorum rex
aufugis.*

quod cum Romæ habuit M. Iunius Cos. ex Liguribus in provinciam Galliam transgressus, auxiliis, protinus per civitates Gallie militibusq; colonis imperatis, Aquileiā peruenit. Ibi certior factus exercitum incolumem esse, scriptis literis Romā ne tumultuaretur, ipse remissis auxiliis quæ Gallis imperauerat, ad collegam est profectus. Romæ magna ex nec opinato letitia fuit: delectus omisus est, exauctorati, qui sacramento dixerant: & exercitus qui Arimini pestilentia affectus erat, domum dimissus. Istri magnis copiis quæ castra haud procul consulis castris haberent, postquā alterum consulem cum exercitu nouo aduenisse audierunt, passim in ciuitates dilapsi sunt; consules Aquileiā in hyberna legiones reduxerunt. Sedato tandem Istrico tumultu Senatusconsultum factum est, ut consules inter se compararent, uter eorum ad comitia habenda Romā rediret. Quum absentem Manliū Tribunū plebis, A. Licinius Nerua, & C. Papirius Turdus in concionibus laceraret, rogationemq; promulgarēt, ne Mālius post Idus Martias (prorogata namq; consulibus iam in annū prouinciae erant) imperiū retineret: ut si causam ex templo dicere, cum abisset magistratu, posset: huic rogationi Q. Ælius collega intercessit, magnisq; contentione obstitit ut perferretur. Per eos dies Tib. Sēpronius Gracchus, & L. Postumus Albinus ex Hispania Romā quū reuertissent, senatus iis à M. Titinio Prætoris datus in æde Bellonæ, ad differendas res quas gessissent, postulandosq; honores meritos, ut Diis immortalibus haberetur honos. Eodem tempore & in Sardinia magnum tumultum esse, literis T. Ebutii Prætoris cognitum est, quas filius eius ad senatum attulerat. Illicentes, adiunctis Balatrorum auxiliis, pacatam prouinciam inuaserant: nec eis inualido exercitu, & magna parte pestilentia absumpto resisti poterat. Eadem & Sardorum legati nunciabant, orantes ut urbibus saltem (iam enim agros deploratos esse) opem senatus ferret. Hęc legatio totumq; quod ad Sardiā pertinebat, ad nouos magistratus reiecit. Æque miserabilis legatio Lyciorū, qui crudelitatem Rhodiorum, quibus ab L. Cornelio Scipioni attributi erant, querebantur: fuisse sub ditione Antiochi: eā in regiā seruitutē collatam cum presenti statu, præclarā libertatem iussum. nō publico tantū se premi imperio, sed singulos iustū pati seruitiū: iuxta se coniuges liberosq; vexari: in corpus, in tergum sauiiri: famā, quod indignū sit, maculari, de honestatēq; & palam res odiosas fieri, iurisdictionis usurpandi causa: ne pro dubio habeant, nihil inter se & argento parua mancipia interesse. Motus hic senatus, literas Lyciis ad Rhodios dedit: nec Lycios Rhodijs nec ullos alicui, quā qui nati liberi sint, in seruitutem dari placere. Lycios ita sub Romanorum simul imperio & tutela esse, ut in ditione populi Romani ciuitates sociæ sint. Triumphus deinde ex Hispania duo cōtinui æt. Prior Sempronius Gracchus de Celtiberis, sociisq; eorū: postero die L. Postumus de Lusitanis, alijsq; eiusdem regionis Hispanis triumphauit, quadraginta millia pon-

Tumulus in Sardinia.

Lycij de Rhodijs queruntur.

Gracchus de Celtiberis: Postumus de Lusitanis triumphauit.

do argenti Tib. Gracchus transtulit, viginti millia Albinus. Militibus. denarios quinos vicanos, duplex centurioni, triplex equiti ambo diuiserunt, sociis raturundem quantum Romanis. Per eosdē fortē dies M. Iunius Consul ex Istria comitiorum causa Romam venit. Et quū in senatu fatigassent inrerrogationibus Tribuni plebis, Papirius & Licinius, de his quæ in Istria essent acta, in cōcionem quoque prodixerunt. Ad quæ quū consul, *se, dies non plus undecim in ea prouincia fuisse, respōderet: quæ se absente acta essent, se quoq; ut illos, fama comperta habere: exlequebantur deinde, quærentes, quid ita non potius A. Manlius Romā venisset, ut rationē redderet populo Romano, cur ex Gallia prouincia quam sortitus esset, in Istriam transisset? quando id bellū senatus deuenisset? quando id bellum populus Romanus inisset? At hercule priuato quidem consilio bellum susceptum esse, sed gestum prudenter, fortiterq; Immo utrum susceptum sit nequius, an inconsultius gestum, dici non posse. Stationes duas nec opinantes ab Istris oppressas, castra Romana capta: quod peditum, quod equitum in castris fueris, ceteros incermes, fusosq; ante omnes consulem ipsum ad mare ac naues fugisse priuatum rationē reddidurum earum rerum esse, quoniam consul nolisset.* Comitīa deinde habita: consules creati C. Claudius Pulcher, Tib. Sempronius Gracchus: & postero die prætore facti, P. Ælius Tuberō iterum, C. Quintius Flaminius, C. Numisius, C. Mummius, C. Cornelius Scipio, C. Valerius Læuius. Tuberōni urbana iurisdictio, Quintio peregrina euenit, Numisio Sicilia, Mummiō Sardinia: sed ea propter belli magnitudinem prouincia consularis facta. Gracchus eam sortitur; Istriam Claudius, Scipio & Læuius Galliam induas diuisam prouincias sortiti sunt. Idibus Martiis, quo die Sempronius Claudiusq; consulatum inierunt, mentio tantū de prouinciis Sardinia Istriaque & vtriusque hostibus fuit, qui in his prouinciis bellum conscuissent. Postero die legati Sardonum qui ad nouos magistratus delati erant: L. Minutius Thermus, qui legatus Manlii consulis in Istia fuerat, in senatum venit. Ab his edoctus est senatus, quantum belli ex prouinciæ haberent. Mouerunt senatum & legationes sociū nominis Latini, quæ & cēfores, & priores consules fatigauerunt, tandem in senatum introductæ. Summa querelarum erat, *cines suos Roma censos plerosq; Romā commigrasse, quod si permittatur, per paucis lustris futurum, ut deserta oppida, deserti agri, nullum militem dare possent. Fregellas quoq; millia quatuor familiarium transisse ab se, Samnites, Peligni, querebantur: neq; ei minus aut hos, aut illos in delectum militum dare.* Genera autem fraudis duo mutandæ viticim ciuitaris inducta erant. Lex sociis ac nominis Latini, qui stirpem ex sese domi relinquerent, dabat, ut ciues Romani fierent. Ea lege malè vtendo, alii sociis, alii populo Romano iniuriam faciebant. Nam &, ut stirpem domi relinquerent, liberos suos quibusq; Ro-

manis in conditionem ut manumitterentur mancipia dabant, libertiniq; ciues essent: & quib. stirps deesset quam relinquerent, ut ciues Romani fiebant. Postea his quoq; imaginib. iuris spectis, promiscue sine lege, sine stirpe, in ciuitatem Romanam per migrationem & censum transibant. Hæc ne postea fierent, petebant legati, *ut redire in ciuitates iuberent socios, deinde ut lege cauerent, ne quis quæ ciuitatis mutanda causa suam faceret, neve alienaret, & quis ita ciuis Romanus factus esset, ciuis non esset.* Hæc impetrata ab senatu. Prouinciæ deinde quæ in bello erant, Sardinia atque I, stria decenter. In Sardiniam duæ legiones scribi iussæ, quina millia in singulas & ducenti pedites, triceni equites, & duodecim millia peditum sociorum ac Latini nominis, & sexcenti equites, & decem quinquereemes naues, si deducere ex nauilib. vellet. Tantundem peditum equitumq; in Istriam, quantum in Sardiniam decretum. Et legionem vnam cum equitib. ccc. & quinq; millia peditum sociorum, & cel. mittere equites in Hispaniam cōsules ad M. Titinium iussi. Priusquam consules prouincias sortirentur, prodigia nunciata sunt: lapidem in agro Crustumino in lacu Martis de caelo cecidisse. Puerum trunci corporis in agro Romano natū, & quadrupedem anguem visum: & Capua multa in fora adificia de caelo cecidisse, & Puteolis duas naues fulminis ictu concrematas esse. Inter hæc quæ nunciabatur, lupus etiam Romæ interdum agitarus, quū Collina porta intrasset, per Æsquilinam magno conlectantium tumultu euasit. Eorum prodigiorum causa consules maiores hostias immolauit, & diem vnum circa omnia puluinaria supplicatio fuit. Sacrificiis rite perfectis, prouincias sortiti sunt: Claudio Istria, Sempronio Sardinia obuenerit. Legem deinde sociis C. Claudius tulit separatim consulto, & edixit: *qui socij ac nominis Latini ipso maiore sue ætatis M. Claudio, T. Quintio casoribus, postq; en apud socios nominis Latini censi essent, ut omnes in suam quisq; ciuitatem ante Calendas Nouembriæ redirent.* Quæstio, qui ita non redissent, L. Mummius Prætori decreta est, ad legem & edictū Consul. S. C. adiectū est: *ut dictator, Consul, interrex, censor, Prætor qui nunc esset apud forum, darent operam, ut qui manumitteretur, in libertatem vindicaretur, iusiurandum daret: qui eum manumitteret, ciuitatis mutanda causa manus non mittere: qui non iuraret, eum manumittendum non censuerunt.* Hæc in posterum causa iurisq; dictio C. Claudio Cōsuli decreta est. Dū hæc Romæ geruntur, M. Innius, & A. Manlius, qui priore anno consules fuerant, quū Apuleiæ hybernassent. principio veris in fines Istrorum exercitū introduxerūt: ubi quū effuse popularentur, dolor magis & indignatio diripi res suas euentes Istros, quam certa spera-
tis sibi virium aduersus duos exercitus, exiit cōcursu ex omnibus populis iuuentutis facto, repetitus & tumultuarius exercitus acrius primo impetu quam perseuerantius pugnavit. Ad quatuor millia eorum in acie cæsa, ceteri omisso bello in ciuitates pas-

Prodigia.

Istri victi,
obsides da-
re iubentur.

sim diffugerunt, inde legatos primum ad pacem petendam in castra Romana, deinde obsides imperatos miserunt. Hæc quæ Romæ cognita literis p̄consulum essent, C. Claudius consul venit, ne forte ea res p̄uinciam exercitumq; sibi adimeret, nō votis nūcupatis. nō paludaris lictoribus, vno omnium certiore facto collega, nocte profectus p̄æcep̄s in p̄uinciam abiit: vbi inconsultius quam venerat, se gessit. nam quum concione aduocata fugā ē castris A. Manlij aduersis aurib. militum, quippe qui primi ipsi fugissent, iactasset; ingessissetque probra M. Iunio, q̄ se dedecoris locum collega fecisset: ad extremum vtrumque decedere p̄uincia iussit. Quod quum milites consulis imperio dicto audientes futuros se dicerent, quum in more maiorum secundum vota in Capitolio nuncupata, lictoribus paludatis profectus ab urbe esset: furens ita vocatum qui pro quaestore Manlij erat, catenas poposcit, victos se Iunium Manliumque minitans Romam missurum. Ab eo quoq; speretum consulis impetium est: & circumfusus exercitus fauens impetatorum causæ, & consuli in festus, ap̄imos ad non parendum addebat. Postremo fatigatus consul & contrumeliis singulorum, & multitudinis (nam insuper iridebant) ludibrijs, naue eadem qua venerat, Aquileiam rediit. Inde collega scripsit, ut militem nonorum ei parti, que scripta in Istriam p̄uinciam esset, ediceret, Aquileiam ut conueniret: ne quid se Romæ teneret, quo minus votis nūcupatis paludatus ab urbe exiret. Hæc collega obsequenter facta, breuiterque dies ad conueniendum edicta est Claudius prope cōsecutus est literas suas. Concione adueniens de Manlio & Iunio habita, non vltra triduum moratus Romæ paludatis lictoribus, votisq; in Capitolio nuncupatis, in p̄uinciam æque amplius p̄cipiti celeritate abiit. Paucis ante diebus Iunius Manliusq; oppidum Nefarium, quo se principes Istrorum & regulus ipse Æpulo receperat, summa vi oppugnant. Eo Claudius duabus legionibus nouis adductis, vetere exercitu cum suis ducib. dimisso, ipse oppidum circumfedit, & vineis oppugnare intendit: amnemq; p̄æterfluentem mœnia, qui & impedimento oppugnantib. erat, & aquationem Istris p̄æbebat, multotum dierum opete exceptū nouo aluco auerit. Ea res barbaros miraculo terruit abscissæ aquæ: & ne tum quidem memores pacis, in eadem coniugum ac liberorum versī, etiam ut spectaculo hostibus tam fœdum facinus esset, palam in muris trucidatos p̄cipitabant. Inter simul complorationem fœminarū puerorumq;, simul nefandam eadē, milites transgressi murum, oppidum intarunt, cuius capti tumultum ut ex p̄uido clamore fugientium accepit rex, traiecit fetro pectus, ne viu' caperetur; ceteri capti, aut occisi Duo deinde oppida Mutila & Faueria vi capta, & deleta. Præda, ut in gēte inopi spe maior fuit, & omnis militib. concessa est. quinq; millia capitū DCXXXII. sub corona venerunt. Auctores belli virgis cæsi, & securi percussi.

*Claudius
ab exercitu
contemni-
tur.*

*Istri coniu-
ges ac li-
beros trun-
cidant.*

Istria

Istria tota trium oppidorum excidio, & morte regis pacata est: omnesque vndique populi obsidibus datis in deditionem venerunt. Sub Istriici finem belli, apud Ligures concilia de bello haberi cœpta. T. Claudius proconsul, qui Prætor priore anno fuerat, cum præsidio legionis vni^{us} Pisis præerat. Gaius literis senatus eertior factus, eas ipsas literas ad C. Claudium (nam alter consul iam in Sardiniam traiecerat) deferendas censet: & adijcit decretū, quāoniam Istria provincia confecta esset, si ei videretur, exercitum transdueret in Ligures. Simul ex literis consulis, quas de rebus in Istria gestis scripserat, in biduum supplicatio decreta. Et ab altero consule Tib. Sempronio in Sardinia prospere res gesta. Exercitū in agrum Sardorum Illicium induxit. Balarorū magna auxilia Illicibus venerant. Cum utraq; gente signis collatis confixit. fusi fugatiq; hostes, castrisq; exuri: duodecim millia armatorum cæsa. Postero die arma lecta coniici in acervum iussit consul, sacrumque id Vulcano cremavit. Victorem exercitum in hyberna sociarum urbium redexit. Et C. Claudius literis T. Claudij & Senatusconsulto accepto, ex Istria legiones in Ligures transduxit. Ad Scultennam flumen in campos progressi castra habebant hostes. Ibi cum his acie dimicatum, quindecim millia cæsa, plus lxx. in prælio, aut in castris (nam ea quoque expugnata sunt) capti, & signa militaria vnum & quinquaginta capta. Ligures reliquæ cædis in montes refugerunt passim, populantique campestris agros consuli nulla vquam apparuerunt arma. Claudius duarum gentium vno anno victor, duabus, quod raro alius, in consulari pacatis provinciis Romam reuertit. Prodigia eo anno nunciata: in Crustumino auem sanguinem (quam vocant) sacrum lapidem rostro cecidisse. Bouem in Campania locutum. Vaccam aeneam Syracusis ab agresti tauro, qui pecore aberrasset, initam, ac semine aspersam. In Crustumino diem vnum in ipso loco supplicatio fuit. & in Campania bos alenda publice data: Syracusanumq; prodigium expiatum, editis ab aruspice Dijs, quib. supplicaretur. Pontifex eo anno mortuus est, M. Claudius Marcellus, qui consul censorq; fuerat. In eius locum successit pontifex filius eius M. Marcellus. Et Lucam colonia eodem anno m. m. civium Romanorum suat deducta. Triumviri deduxerunt P. Ælius, L. Egilius, Cn. Sicinius. Quinquaginta & singula iugera & semisses agri in singulos dati sunt. De Ligure captus is ager erat: Etruscorum ante, quam Ligurum fuerat. C. Claudius Consul ad urbem venit: cui, quū in senatu de reb. in Istria Liguribusq; prospere gestis disseruisset, postulanti triumphus est decretus. triumphavit in magistratu de duab. simul gentibus. Tulit in eotriumpho denarium cccvii. millia, & victoriarum lxxxv. millia dccii. militib. in singulos quiadecim denarii dati. duplex centurioni, triplex equiti: sociis dimidio minus, quam civibus, datum. itaq; taciti, vt iratos esse sentires, secuti sunt cur-

In Sardinia res feliciter gesta.

Ligures expugnantur.

Prodigia.

xiv **rum.** Dum is triumphus de Liguribus agebatur, Ligures postquā
 senferunt, non consulari tantum exercitum Romam adductū,
 sed legionem ab T. Claudio Pisis dimissam: soluti metu clam ex-
 exercitu indicto, per transuersos limites superatis montib. in cam-
 pos digressi, agrum Mutinensem populati, repentino impetu co- *Ligures*
 loniam ipsam ceperunt. Id ubi Romam allatum est, senatus C. *Mutinam*
captiunt;
Claudium consulem comitia primo quoq; tempore habere iussit, creatif-
que in annum magistratibus in prouinciam redire, & coloniam ex hostib.
eripere. Ira ut censuit senatus, comitia habita: Consules creati,
 Cn. Cornelius Scipio Hispalus, Q. Petilius Spurius. Prætores in-
 de facti, M. Popilius Lænas, P. Licinius Crassus, M. Cornel. Scipio,
 L. Papirius Mæso, M. Aburius, L. Aquilius Gallus. C. Claudio Cō-
 suli prorogatum in annum imperium, & Gallia prouincia. Et ne
 Istri quoq; idem, q; & Ligures facerent, socios nominis Latini in
 Istriam mitteret, quos triumphus causa de prouincia deduxisset.
 Cn. Cornelio, & P. Petilio Consulib. quo die magistratū inierūt,
 immolantibus Ioui singulis bubus, uti solet. in ea hostia, qua Q.
 Petilius sacrificauit, in iecinore caput non inuentum. Id quum
 ad senatum retulisset, boue perlitare iussit. De prouincijs deinde
 consultus senatus Pisas & Ligures prouincias consulib. decreuit,
 Cui Pise prouincia obuenerat, quum magistratuum creandorū
 tempus esset, ad comitia reuerti iussit. Additum decreto, ut binas
 legiones novas scriberent, & trecentos equites: & dena millia peditum so-
 cijs nominique Latino; & sexcentos imperarent equites. T. Claudio p-
 rogatum est imperium in id tempus, quo in prouinciam Consul
 xv venisset. Dum de his reb. in senatu agitur, C. Cornelius euocatus
 a viatore, quū templo egressus esset, paulo post rediit cōfuso vultu:
 & exposuit patribus conscriptis bonis se scenari, quem immola-
 uisset, iecur defluxisse: id se victimario nuntianti parum credentem, ipsū
 aquam effundi ex olla ubi exta coquerentur, iussisse, & vidisse ceteram
 integram partem extorum, iecur omne inenarrabiliter absumptū. Ter- *Prodigiū*
 ritus eo prodigio patrib. & alter Consul curā adiecit: qui se, quod *in sacris*
 caput iecinori defuisset tribus bubus perlitasse negauit. Senatus *faciendū.*
 maiorib. hostiis vsq. ad lirationem sacrificari iussit. Ceteris Diis
 perlitatum ferunt. Saluti Petilium perlitasse negant. Inde cōsules
 Prætoresq; prouincias sortiti. Pise Cn. Cornelio, Ligures Petilio
 obuenerunt. Prætores L. Papirius Mæso urbanā, M. Aburius inter
 peregrinos sortiti sunt. M. Cornelius Scipio Maluginensis Hispaniā
 vltiorē, L. Aquilius Gallus Siciliam habuit. Duo deprecari
 sunt, ne in prouincias irent: M. Popilius in Sardinia, Gracchū eam p-
 rōuinciam pacare. & T. Ebutium prætorem adiutorem ab senatu dūcū ef-
 fect. Interrumpi tenorem rerum, in quibus peragendis cōtinuatio ipsa effi-
 caciissima esset, minime cōuenire. Inter traditionem imperij, nouitas atq;
 successoris, qua noscendus prius quam agendis rebus imbuenda sit, sape be-
 ne garandæ rei occasiones intercidere. Probata Popili excusatio est. P.

Licinius Crassus sacrificijs se impediri solenniibus excusabat, ne in provinciam iret. Citerior Hispania obuenerat. Ceterum aut ire iussus, aut iurare pro concione solenni sacrificio se prohiberi. Id ubi in P. Licinio ita statutum est, & ab se ut iurandum acciperent, M. Cornelius postulavit, ne in Hispaniam ulterius iret. Praetores ambo in eadem verba iureiuraverunt. M. Tirinius & T. Fonteius praefules manere cum eodem imperij iure in Hispania iussi: & ut in supplementum his tria millia civium Romanorum cum equitibus ducerent, quinque millia socii Latini nominis & trecenti equites mitterentur. Latinae feriae fuere ad diem tertium Nonas Maij, in quibus quia in una hostia magistratus Lanuvinus precatus non erat, P. R. Quiritum, religioni fuit. Id quum ad senatum relatum esset, senatusque ad pontificum collegium recessisset: pontificibus, quia non recte factae Latinae essent, instauratis Latinis, placuit Lanuvinos, quorum opera instauratae essent hostias praebere. Accesserat ad religionem, quod Cn. Cornelius Consul ex monte Albano rediens concidit: & parte membrorum captus, ad Aquas Cumanas profectus ingruessente morbo Cumis decessit: sed inde mortuus Romam allatus, & funere magnifico elatus, sepultusque est. Pontifex idem fuerat consul Q. Petilius, quum primum per auspicia posset, collegae subrogando comitia habere iussus, & Latinas edicere: comitia in ante diem nonas Sextiles, Latinas in ante diem tertium Idus Sextiles, edixit. Plenis religionum animis, prodigia insuper nuntiata: Tusculi faciem in caelo visam: Gabijs ad eam Apollinis, & primata adificia complura, Graniscum murum portamque de caelo tacta. Ea patres procurari, ut pontifices esse fuissent, iusserunt. Dum Consules primum religiones, deinde alterius alterius mors & comitia, & Latinarum instauraciones impediunt, interim C. Claudius exercitum ad Mutinam, quam Ligures prior anno ceperant, admovit. Ante triduum quam oppugnare coeperat, receptam ex hostibus, colonis restituit. Octo millia ibi Ligurum intra muros caesa: literaeque Romam ex templo scriptae, quibus non modo rem exponeret, sed etiam gloriaretur: sua virtute ac felicitate neminem iam cis Alpes hostem populi Romani: agrisque aliquantum captum, qui multis millibus hominum dividi virisim posset. Ex tribus Sempronius eodem tempore in Sardinia multis secundis praefilijs Sardos perdomuit. xv. millia hostium sunt caesa. Omnes Sadorum populi, qui defecerant, in ditionem redacti. stipendiarius veteribus duplex vectigal imperatum, exactumque: ceteri frumentum contulerunt. Pacata provincia, obsidibusque ex tota insula decem acceptis. legati Romam, qui ea nuuciarent, missi: quique ab senatu peterent, ut ob eas res duntaxat auspicioque Tribus Sempronij prospere gestis, Dijs immortalibus honos haberetur, ipsique decedenti de provincia exercitum secum deportare liceret. Seuatus in eadem Apollinis legatorum verbis auditis, supplicationem in biduum decrevit, & quadraginta maioribus hostiis consules sacrificare iussit: Tribus Sempronium

Latina
feria.

Mutinam
recipitur.

Sardinia
pacatur.

pronium proconsulem exercitumq; eo anno in provincia manere. Comitia deinde consulis vnus subrogandi, quæ in ante diem xii. Nonas Sextiles edicta erant, corpso die sunt cõfecta. Q. Petilius Cõsul collegã, qui extemplò magistratũ occiperet, creauit, M. Valerium Leuinum. Is iam diu cupidus prouinciæ, quum opportunæ cupiditati eius literæ allatæ essent, *Ligures rebellasse*: *Ligures rebellant.* Nonis Sextilibus paludatus, literis auditis, tumultus eius causa legionem tertiam ad C. Claudium proconsulem in Galliam proficisci iussit: & duumuiros nauales cû classe Pisas ire, qui Ligurũ oram, maritimũ quoq; terrorem ad mouentes, circumuectarentur. Eodem & Q. Petilius Consul ad conueniendũ exercitui diẽ edixerat. Er C. Claudius proconsul, audita rebellionẽ Ligurum, præter eas copias quas secum Parmæ habebat, subitariis collectis miliribus exercitum ad fines Ligurum ad mouit. Hostes sub aduentum C. Claudii, à quo duce se meminerant nuper ad Scultenam flumen victos, fugatosq;, locorum magis præsidio aduersus infelicitẽ expectam vim, quam armis se defenduri, duos montes Lerum & Balistam ceperunt: muroq; insuper amplexi, tardius ex agris demigrantes, oppressi ad M. & D. perierunt. Ceteri montibus se tenebant, & ne in metu quidem feritatis ingenitæ obliti, sauiunt in prædam, quæ Mucinæ parata erat: captiuos cum fœda laceratione interficiunt: pecora in fanis trucidant: verius passim, quàm titè sacrificant. Satiari cæde animantium, quæ inanima erant patietibus affigunt, vasa omnis generis vsui magis q̃ ornamento in speciem facta. Q. Petilius Consul ne absente se debellaretur, literas ad C. Claudium misit, *ut cum exercitu ad se in Galliam veniret: campis Mactis se eum expectaturũ.* Literis acceptis Claudius ex Ligurib. castra mouit, exercitumq; ad campos Mactos cõsuli tradidit. Eodem paucis post diebus C. Valerius consul alter venit: Ibi diuisis copiis, priusquã digrederentur, communiter ambo exercitus lustrauerunt. tum sortiti, quia non ab eadẽ vtrumq; parte aggredi hostem placebat, regiones quas peterent. Valerium auspicio sortitum constabat, q̃ in templo fuisset: in Petilio id vitio factum, postea augures responderunt, quodd extra templũ sortem in sitellam in templum latam foris ipse posuerit. Profecti inde in diuersas regiones: Petili⁹ aduersus Balistæ & Leti iugum, quod eos montes perpetuo dorso inter se iungit, castra habuit. Ibi adhorranrem cum pro concione milites, immemorem ambiguitatis verba ominatum ferunt: *se eo die lethum capturum esse.* Duabus simul partibus subite in aduersos montes cœpit. Ea pars, in qua ipse erat, impigrè succedebat. Alterã hostes quum propulissent, vt restitueret sem inclinatã, consul equo aduectus, suos quidem à fuga reuocauit: ipse dum incautius ante signa obuersatur, missili traiectus cecidit. Nec hostes ducem occisum senserunt: & suorum pauci qui viderant, haud negligenter, vt qui in eo victo-

*Ligures
saniunt in
captiuos.*

*Petilius
à Liguri-
bus occi-
ditur.*

riam verti scirent, corpus occultauere. Alia multitudo peditum equitumque, deturbatis hostibus, montes sine duce cepere. Ad quinque millia Ligurum occisa: ex Romano exercitu duo & quinquaginta ceciderunt. Super tam euidentem tristis omnis euentum, etiam ex pullario auditum est, *vitium in auspicio fuisse, nec id consulem ignorasse.* C. Valerius audita

*

*

deduxit. Cis Apenninum Gatuli & Lapucini, & Hercates, trans Apenninum Briniates fuerant. Inter Audenam amnem Q. Mucius cum iis qui Lunam Pisalque depopulati erant, bellum gessit: omnibusq; in ditionem reductis, arma ademit. Ob eas res in Gallia Liguribusq; gestas duorum consulum ductu auspicioq; senatus in triduum supplicationes decreuit, & quadraginta hostiis sacrificari iussit. Et multus quidem Gallicus & Ligustinus, qui in principio eius anni exortus fuerat, haud magno conatu breui oppressus erat: belli Macedonici subibat iam cura, miscente Perseo inter Dardanos Bastarnasq; certamina. & legati, qui missi ad res visendas in Macedonia erant, iam reuerterant Romam, renuntiauerantq; bellum in Dardania esse. Simul venerant & ab rege Perseo oratores qui putgaret, *nec accitos ab eo Bastarnas, nec auctore eo quicquam facere.* Senatus nec liberauit eius culpe regem, neq; arguit: inoneri eum tantummodo iussit, *ut etiam atq; etiam curaret, ut sanctum haberet fœdus, quod ei cum Romanis esse videre posset.* Dardani quum Bastarnas non modo non excedere finibus suis, quod sperauerant, sed grauiores fieri indices cernerent, subnixos Thracum acolatum & Scordiscorum auxiliis: audendum aliquid vel temere rati, omnes vndique armati ad oppidum quod proximum castris Bastarnarum erat, conuenerunt. Hyems erat, & id anni tempus elegerant, ut Thracum Scordisciq; in fines suos abirent. Quod ubi ita factum, & solos iam esse Bastarnas audierunt, bifariam diuidunt copias: pars, ut recto itinere ad lacessendum ex aperto irer: pars deuio saltu circumducta, ab tergo aggrediretur. Ceterum priusq; circumire castra hostium possent, pugnatum est: victiq; Dardani compelluntur in urbem, quæ fere duodecim millia ab castris Bastarnarum aberat. Victores confestim circumcidunt urbem, haud dubie postero die aut metu dedituris se hostibus, aut vi expugnaturi. Interim Dardanorum altera manus, quæ circumducta erat, ignara cladis suorum, castra Bastarnarum sine præsidio relicta.

*

*

Persei mores: mote sella eburnea posita ius dicebat, disceptabatq; controuersas minimarum rerum: adeoque nulli fortunæ adhærebat animus per omnia genera vitæ errans, uti nec sibi, nec aliis, quin homo esset satis constaret. non alioqui amicos, vix notis familiariter arridere, munificentia inæquali sese aliosq; luctificari: quibusdam honoratis magnoq; æstimantibus se, puerilia ut eicæ aut lusus,

munera

munera dare, alios nihil exspectantes ditare. Itaque *nescire quid sibi vellet* quibusdam videri. quidam *ludere eum simpliciter*, quidam *haud dubie insanire* aiebant. In duabus tamen magnis honestisque rebus verè regius erat animus, in urbium donis, & Deorum cultu. *Perfens urbium* Megalopolitanis in Arcadia murum se circumdaturum urbs est *donis, &* pollicitus, maioremque partem pecuniæ dedit. Tegeæ theatrum *deorum* magnificum è marmore facere instituit. Cyzici in Prytaneum, id est penetrale urbis, ubi publice quibusis honos datus est velcuntur, *cultu magnificus.* vasa aurea mensæ vniuersi posuit. Rhodiis nihil vnū insigne, ita omnis generis, vt quæq; vltus eorum postulauerunt, dona dedit. Magnificentia vero in Deos vel Iouis Olympii templū Athenis, ynam in terris inchoatū pro magnitudinæ Dei, potest testis esse. Sed & Delon maris insignibus, statuarumque copia exornauit. & Antiochiæ Iouis Capitolini magnificū templū non laqueatū auro tantum, sed parietibus totis lamina inauratum, & alia multa in aliis locis pollicitus, quia perbreue tempus regni eius fuit, non perfecit. Spectaculorum quoque omnis generis magnificentia, superiores reges vicit: reliquorū sui mōris & copia Græcorū artificum, gladiatorū munus Romanæ consuetudinis, primò mōre cum terrore hominum insuetorum ad tale spectaculū, quam voluptate dedit: deinde sæpius dando, & modò vulneribus tenus, modo sine missione etiam, & familiare oculis gratumque id spectaculū fecit, & armorum studiū, plerisque iuuenum accendit. Itaque qui primò ab Roma magnis præmiis paratos gladiatores accersere solitus erat, iam suo

★

xi L. Cornelius Scipio inter peregrinos M. Atilio Prætoris, puinciā Sardinia obuenerat: sed aū legione noua, q̄ consules conscripserāt, quinq; millib. peditū, trecētis equitibus in Corsicā iussus est trāsire. Dum is ibi bellū gereret, Cornelio prorogatum imperiū, vii obtineret Sardinia, Cn. Seruilio Cæpioni in Hispaniā vltiorē, & P. Furio Philo in citeriorē tria millia peditum Romanorū, equites centū quinquaginta, & sociūm Latini nominis v. nulla peditū, ccc. equites: Sicilia L. Claudio sine supplemento decreta. Duas præterea legiones Cōsules scribere iussi, cum iusto numero peditū equitumq;, & decem millia peditū sociis imperare, & dec. equites. Delectus cōsulibus eo difficilior, erat, quod pestilentia, *Pestilentia.* quæ priore anno in boues ingruerat, eo verterat, in hominū morbos, qui inciderāt, haud faciliè septimū diē superabāt: qui superarāt, longinquo, maximè quartanæ, implicabātur morbo. Seruitia maximè moriebantur: eorū strages per omnes vias insepultorum erat. Ne liberorū quidē funeribus Libitina sufficebat. Cadauera intacta à canib. ac vulturib. tabes absolvebat: satisq; cōstabat, nec illo, nec priore anno in tāta strage boū hominumq; vulturū vsq; visum. Sacerdotes publici ea pestilentia mortui sunt, Cn. Seruilins

AAAA

Cæpio

Capio pontifex pater prætoris, & Tib. Sempronius T. F. Longus decemuir factorum, & P. Ælius Pærus augur, & Tib. Sempronius Gracchus, & C. Artilius Æmilius curio maximus, & M. Sempionius Tuditanus pontifex. Pontifices suffecti sunt, C. Sulpicius Galba in locū Tuditani. Augures suffecti sunt, in Gracchi locū T. Veturius Gracchus Sempionius: in P. Ælij, Q. Ælius Pærus. Decemuir factorū C. Sēpronius Longus, curio maximus, C. Scribonius curio sufficirunt. Quū pestilentia finis non fieret: senatus decreuit, *uti Decemviri libros Sibyllinos adirent.* Et decreto eorū diem vnum supplicatio fuit & Q. Marcio Philippo verba præeunte, populus in foro votū concepit: *si morbus pestilentiæ, ex agro Romano emosaisset, biduū ferias ac supplicationē se habiturū.* In Veſtī agro biceps natus puer. & Sinuessæ vōimanus, & Oximi puella cum dentibus, & arcus interdiu sereno cælo super ædē Saturni in foro Romano iactatus, & tres simul soles effullerūt: & faces eadem nocte plures per cælū lapsæ sunt in Lanuvino. Caritesq; *angū in oppido suo inbui aureis maculis sparsim apparuisse* affirmabant & *in agro Cāpano bui locutū esse,* satis constabat. Legati Nonis Iulij ex Africa redierunt, ^{III} qui cōuentu prius Masaniſſa rege, Carthaginē ierant: cæterū ceteris aliquanto quæ Carthagine acta essent ab rege rescierant, quā ab ipsis Carthaginensibus compertum tamen affirmauerunt, *legatos ab rege Perſeo venisse, ijſq; noctu senatum in aedē Æſculapii datū esse.* ab Carthagine legatos in Macedoniā missos, & rex affirmaverat. & ipsi parū constanter negauerant. In Macedoniā quoq; mittēdos legatos senar⁹ censuit. Tres missi sunt, C. Lælius, M. Valerī⁹ Messala, Sex. Digirius. Perſeus per id tempus, quia quidā Dolopū nō parebant, & de quib. ambigebatur rebus disceputationem ab rege ad Romanos reuocabāt: cum exercitu pfectus, sub ius iudiciūq; suū totā coegit gētem. Inde per Oetæos montes transgressus, religionib. quibusdā animo obiectis, oraculū adiurus Delphos ascendit. Quū in media repentē Græcia apparuiſſet, magnū non finitimis modo vrbib. terrorē præbuit, sed in Asiam quoq; ad regē Eumenem nuncius tumultus eius venit. Triduum non plus Delphi moratus, per Phthiotidē, Achaiā, Thessaliāq; sine damno iniuriāq; agrotū, per quos iter fecit, in regnum rediit. Nec earum tantū ciuitarū, per quas irurus erat, satis habuit animos sibi conciliare: sed aur legatos, aut literas dimisit, petens *ne diuinus simulatus, qua cū patre suo fuisset, meminisset: nec n. tam atroces fuisset aus, ut nō cum ipso potuerint ac debuissent finire, sed quidā omnia illū integra esse ad instigandā fideliter amicitia.* Quum Achæorū maxime gentē reconciliandæ gratiæ viā quærebat. Hęc vna ex omni Græcia gens, & ^{II} Atheniensium ciuitas, eo processerat irarum, *ut finib. interdicere* Macedonibus. itaq; seruitus ex Achaiā fugientib. recepit aculū Macedonia erat, quia quum finibus suis interdixissent, intrare regni terminos ipsi non audebant. Id quum Perſeus animaduertisset,

compre-

Perſeus
conciliat
sibi Græciā
ciuitates.

comprehensis omnibus literas ad Achæos misit, quibus sè, servos eorum, qui ad se transfugerant, benigne remittere, illis scripsit. ceterum ne similis fuga servorum postea fieret, cogitandum & illis esse. Recitatis his literis per Xenarchum prætorem, qui priuatæ gratiæ adiutum apud regem quærebat: & plerisque moderate & benigne scriptas esse consentibus literas, atque his maxime, qui præter spem recepturi essent amissa mancia: Callicrates ex iis qui in eo verti salutem gentis crederent, sicum Romanis inuiolatum fœdus servaretur: *Parua, inquit, aut mediocri res Achæi quibusdam videtur agi: ego maxime gravissimam omnium, non æque tantum arbitror, sed quodammodo actam esse. Nam qui regibus Macedonum, Macedonibusque ipsis finibus interdixissemus, manereque id decretum volumus, scilicet ne legatos, ne nuntios admittereemus regum, per quos aliquorum ex nobis animum sollicitarentur: ij concionatam quodammodo absente etiam aditum regem, & si Djs placeat, orationem eius probamus & quam fera bestia cibum ad fraudem suam positum plerumque aspernentur & respuant, nōs caci specie parui beneficij inescamur: & servulorum minimi pretij recipiendorum spe, nostram ipsorum libertatem subruj & tentari patimur. Quis enim non videt, viam regie societatis queri, qua Romanorum fœdus, quo nostra omnia continetur, violetur? Nisi hoc dubium alius est, bellandum Romanis cum Perseo esse & quod viuo Philippo expectatum, morte eius interpellatum est, id post mortem Philippi futurum. Dnos, ut scitis, habuit filios Philippus, Demetrium & Persea. Genere materno, virtute, ingenio, fauore Macedonum, longè præstitit Demetrius. Sed quia in Romanos odi regnum posuerat præmium, Demetrium nullo alio crimine, quam Romana amicitia inite, occidit: Persea, quem populus Romanus prius pœna quam regni heredem futurum sciebat, regem fecit. Itaque quid hic post mortem patris egit aliud, quam bellum paravit? Bastarnas primum ad terrorem omnium Dardaniam immisit: qui si sedem eam tenuissent, graviore eos accolat Græcia habuisset, quam Asia Gallos habeat. Ea spe depulsus non tamen belli consilia omisit: imo si vera volumus dicere, iam inchoavit bellum. Dolopiam armis subegit, nec provincijs de controversis ad disceptationem populi Romani veniant etiam audiuit, inde transgressus Oceanum, ut repente in medio umbilico Græcia conspiceretur, Delphos ascendit. Hac usurpatio itinēris insoliti quō vobis spectare videtur? Thessaliā deinde peragravit, quod sine ullius eorum quos oderat noxia, hoc magis tentationem metuo. Inde literas ad nos cum munere specie misit: & cogitare iubet, quomodo in reliquum hoc munere non egeamus: hoc est, ut decretum quo arcentur Peloponneso Macedones, tollamus: rursum legatos reges, & hospitia cum principibus, & mox Macedonum exercitus, ipsum quoq; à Delphis (quantum enim interfuit fretum?) traicientem in Peloponnesum videmus. Immisceamur Macedonib; armantib; se adversus Romanos, Ego nihil novi: censeo decernendum, servandaque omnia integrā, donec ad vertum dirigantur, vanusne hic timor nostrum, an verus fuerit. Si pax in-*

*Callicrates
ad Achæos
oratio.*

Arconis
oratio sit-
per:ori re-
spondens.

violata inter Macedonas Romanosque manebis, nobis quoque amicitia
& commercium sit: nunc de eo cogitare periculosum & immaturum vi-
detur. Post hunc Arco frater Xenarchi prætoris ita disseruit: Diffi-
cilem orationem Callicrates, & mihi & omnibus qui ab eo dissentimus, xli
fecit. agendo enim Romana societatis causam ipse, tentarique & oppu-
gnari dicendo, quam nemo neque tentat neque oppugnat: effecit, ut qui ab
se dissentiret, adversus Romanos dicere videretur. Ac primum omnium
tamquam non hic nobiscum fuisset, sed aut ex curia populi Romani veni-
ret, aut regum arcanis interesset: omnia scis & nuntias qua occulte facta
sunt: divinas etiam qua futura fuerant, si Philippus vixisset. quid ita
Perseus regni hæres sit, quid parent Macedones, quid cogitent Romani.
Nos autem qui nec ob quam causam, nec quemadmodum perierit Deme-
trius, scimus: nec quid Philippus, si vixisset, facturum fuerit: ad hæc qua
palam geruntur, consilia nostra accommodare oportet. Ac scimus Persæ
regno accepto ad legatos Romanos venisse, ac regem Persæ à populo Ro-
mano appellatum: audimus, legatos Romanos venisse, ac regem, & eos be-
nigne exceptos. Hæc omnia paci equidem signa esse iudico, non belli: nec
Romanos offendi posse, si ut bellum gerentes eos secuti sumus, nunc quoque
paci auctores sequamur. Cur quidem nos inexpiabile omnium soli ed-
lum adversus regnum Macedonum geramus, non video. Opportuni pro-
pinqvitate ipsa Macedonia sumus: an infirmissimi omnium, tamquam
quos nuper subiecit, Dolopes? imo contra ea vel virib. nostris. Deum be-
nignitate vel regionis intervallo tuti. Sed sumus aque subiecti ac Thes-
sali, Ætolique. nihilo plus fidei auctoritatisque habemus adversus Ro-
manos, qui semper socii atque amici fuimus, quam Ætoli, qui paulo an-
te hostes fuerunt. Quod Ætolis, quod Thessalis, & Epirotis, omni denique
Græcia, cum Macedonibus iuris est, idem & nobis sit. cur execrabilis i-
sta nobis solis velut desertio iuris humani est? Fecerit aliquid Philippus,
cur adversus eum armatum & bellum gerentem hoc decerneremus: quid
Perseus novus rex, omnis iniuria insons, suo beneficio paternas simulta-
tes obliterans meruit? cur soli omnium hostes ei sumus: Quamquam &
illud dicere poteram, tanta priorum Macedonia regum merita erga nos
fuisse, ut Philippi unius iniurias, si qua forte fuerunt; oblivisceremur,
utique post mortem, quum classis Romana Cenchris staret, Consul cum
exercitu Velasia esset, triduum in concilio fuimus, consultantes utrum
Romanos an Philippum sequeremur. nonnihil metus præsens ab Roma-
ni sententias nostras inclinavit: fuit certe tamen aliquid, quod tam lon-
gam deliberationem faceres: id quod erat vetusta coniunctio cum Ma-
cedonibus, vetera & magna in nos regum merita. Valeant & nunc ea-
dem illa, non ut præcipue amici, sed ne præcipue inimici simus. Ne id
quod agitur Callicrates simulauerimus: nemo nova societatis aut novi
fœderis, quo nos temere illigemus, conscribendi est auctor: sed commer-
cium tantum iuris præbendi repetendique sit, ne interdictione finium no-
strorum & nos quoque regno arceamus: ne servus nostris aliquo fugere li-
ceat. Quid hoc adversus Romana fœdera est? Quid rem parvam & a-
persam;

pertam, magnam & suspectam facimus? Quid vanos tumultus ciemus? Quid ut ipsi locum assentandi Romanis habeamus, suspectos alios ac inuisos efficiamus? Si bellum erit, ne Perseus quidem dubitat quin Romanos secuturi simus. in pace etiam si non odia finiuntur, intermittantur. Quū *Ætolerū*
 xv *iidem huc orationi, qui literis regis adfuerant, adfuerentur, indignatione principum, quod quam rem ne legatione quidem dignam iudicasset Perseus, liretis paucorum versuū impetaret, decretum differtur. Legari deinde postea missi ab rege, quū Megalopoli concilium esset: dataq; operta est ab ijs qui offensionem apud Romanos timebant, ne admitterentur. Per hæc tempora Ætolorum in semetipsos versus furor, mutuis cædibus ad internecionem adducturus videbatur gentem. Fessi deinde & Romam utraque pars miserunt legatos, & inter se ipsi de reconcilianda concordia agebant: quæ nouo facinore discussa res, veteres etiam iras excitauit. Exulibus Hypateis qui factionis Proxeni erant, quum reditus in patriam promissus esset, fidesque dara per principem ciuitatis Eupolemum, octoginta illustres homines, quib. redeuntibus inter ceterā multitudinem Eupolemus obuius exierat, quum salutatione benigne excepti essent, dextræq; datæ: ingredientiæ portam, fidem datam Deosq; testes nequiquam inuocantes, interfecti sunt. Inde grauius de integro bellum exarsit. C. Valerius Læuinus, & Appius Claudius Pulcher, & C. Memmius, & M. Popilius, & L. Canuleius missi ab senatu venerant. Apud eos quū Delphis utriusq; partis legati magno certamine agerēt, Proxenus maxime quum causa tum eloquentia p̄stare vitus est: qui paucos post dies ab Orthobula vxore veneno est sublatu: damnataq; eo crimine, in exilium abiit. Idem furor & Cretenses la- *Cretensiu*
 cerabat. aduentu deinde Q. Minutii legati, qui cum decem naui- *bella inte-*
 bus missus ad sedanda eorum certamina erat, in spem pacis vene- *stina.*
 rant: ceterum induciæ & antea sex mensium fuerunt: inde multo grauius bellum exarsit. Lycii quoq; per idem tempus ab Rhodiis bello vexabantur. Sed externorum inter se bella, quo quæq; modo gesta sunt, persequi non opere est, satis superque oneris sustinēti res à populo Romano gestas scribere. Celtiberi in Hispania, qui bello domiti se Trib. Graccho dederant, pacati manserant, M. Titinio Prætoris obtinente prouinciam: rebellant sub aduētum Ap. Claudij: orisque bellum sunt ab repentina oppugnatione castrorum Romanorum. Prima lux ferme erat, quum vigiles in vallo, quiq; in portarum stationibus etāt, quum vidissent procul venientem hostem, ad arma conclamauerunt. Ap. Claudius signo proposito pugna, ac paucis adhortatus milites, trib. simul portas eduxit. Obstantibus ad exitum Celtiberis, primo pat utrimque *Celtiberi*
 prælium fuit. quia propter angustias non omnes in faucibus pu- *rebellant.*
 gnare poterant Romani: virgences deinde alij alios secuti euaserūt extra vallū, ut pandere acies, & exaquari cornibus, hostib. quibus*

circumibantur, possent: ira repente eruperunt, ut sustinere impetum eorū Celiberi nequirent. Ante horā secundam pulsī sunt: ad quindecim millia caesa aut capta: signa adēpta duo & triginta. castra ē eo die expugnata. debellatumq; nam qui superfuere praelio, in oppida sua dilapsi sunt, quieti deinde paruerunt imperio.

Censura.

Censores eo anno creati, Q. Fulvius Flaccus, & A. Postumius Albinus legerunt senatum: princeps lectus M. Aemilius Lepidus praetor maximus. De senatu nouē eiecerunt. Insignes notae fuerunt M. Cornelij Maluginensis, qui biennio ante Pr. in Hispania fuerat: & T. Cornelij Scipionis Pr. cuius tum inter ciues & peregrinos iurisdictio erat: & L. Fuluij, qui frater Germanus, & ut Valerius Atrius tradit, consors ē censoris erat. Coss. votis ē in Capitolio nuncupatis in prouincias profecti sunt. Ex ijs M. Aemilio, senatus negotium dedit, ut *Patauinorum in Venetia seditionem comprimeret, quos certamine factionū ad intestinum bellum exarsisse & ipsorū legati attulerant.* Legati qui in Aroliam ad similes motus comprimendos ierant, renunciarunt, *coerceri rabiem gentis non posse.* Patauinis saluti fuit aduentus consulis: neq; aliud quod ageret in prouincia quum habuisset, Romam rediit. Censores vias sternendas

Patauinorum seditione.

Vias sternendas viarū: nūdasq; qui primi locauerint.

scilicet in vrbe, glareā extra urbem substernendas, marginandasq; primi omnium locauerunt, pontesque multis locis faciendos: & scenam aedilibus praetoribusque praebendam: & carceres in circo & oua ad noras curriculis numerandas, & * dam, & meras trias * & caueas ferreas pe * intrmitterentur * fetreis in monte Albano consulibus & cliuū Capirolinum scilicet sternendum curauerūt, & porticum ab aede Saturni in Capitolium ad senaculum, ac sup id curiam & extra portam Trigeminaē emporium lapide strauerunt, stipribusque seplerunt: & porricum Aemilium reficiendam curant: gradibusq; ascensum ab Tiberi in Emporium fecerunt, & extra eādem portam in Auentinum porticum scilicet strauerūt, & eo publico ab aede Veneri fecerunt. Iidem Calatiae & Oximi muros faciendos locauerunt: venditisq; ibi publicis locis, pecuniam quae redacta erat, tabernis utriusque foro circumdandis consumpserunt. & alter ex ijs Fulvius Flaccus (nam Postumius *nihil nisi senatus Romani populū iussu se locaturum ipsorum pecunia dicebat*) Iouis aedem Pisauri & Fundis, & Pollentiae etiam aquam adducendam, & Pisauri viam scilicet sternendam, & Sinuessam aquauiariae. In his & cloacam circumducendam & forum porticibus tabernisque claudendum, & Ianos tres faciendos. Haec ab vno censore opera locata, cum magna gratia colonorum. Moribus quoq; regendis diligens & seuera censura fuit: multis equi adempti. Exitu prope anni diem vnum supplicatio fuit, ob res prosperas in Hispania, ductu auspicioq; Ap. Claudij proconsulis: & maiorib. hostiis viginti sacrificatum: & alterum diem supplicatio ad Ceteris, Liberi Libetæq; fuit, quod ex Sabinis terrarū motus ingens

gens cum multis ædificiorum ruinis nunciatus erat. Quum Ap. Terra mo-
 Claudius ex Hispania Romam redisset, decreuit senatus, ut ouans *in Sardinia*
 urbem iniret. Iam consularia comitia apperebant, quibus magna *binis*.
 contentione habitis propter multitudinem pcentium, creati L.
 Postumius Albinus, & M. Popilius Lænas. Prætores inde facti Cn.
 Fabius Buteo, M. Matienus, C. Cicercius, M. Furius Crassipes ite-
 rum, A. Artilius Serranus iterum, C. Cluuius Saxula iterum. Co-
 mitiis perfectis Ap. Claudius Cento ex Celtiberis ouans quum in
 urbem iniret, decem millia pondo argenti, quinq; millia auri in
 ætarium tulit. Flamen dialis inauguratus est C. Cornelius. Eo. *Sardinia*
 dem anno tabula in ædem matris Matutæ cum indice hoc posita *subacta*.
 est: *Tib. Sempronij Gracchi consulis imperio auspicioq; legio exercitusq;*
populi Romani Sardiniam subegit, in ea provincia hostium casa aut capta
supra octoginta millia. Republica felicissime gesta, atque liberatis veſti-
galibus restitutis exercitum saluum atque incolumen plenissimum præ-
da domum reportauit: iterum triumphans in urbem Romam redijt:
cuius rei ergo hanc tabulam donum Ioui dedit. Sardinia insula forma
 erat, atque in ea simulacra pugnarum picta. Munera gladiato-
 rum eo anno aliquot parua alia data, vnum ante cetera insigne *Munera*
 fuit T. Flaminini, quod mortis causa patris sui cum viscuratione *gladiato-*
 epuloque & ludis scenicis quatrimum dedit, magni tamen mu-
 neris ea summa fuit, ut per triduum quatuor & septuaginta ho-
 mines pugnarint.

EPITOME LIBRI XLII.

Q Fuluius Flaccus censor templum Iunonis Lacinia tegulis marmo-
 reis spoliavit, ut ædem quam dedicauerat, tegeret. tegula ex sena-
 tus consilio reportata. Eumenes Asia rex in senatu de Perseo Macedonia
 rege questus est. cuius iniuria in populum Romanum referuntur, ob quam
 bello ei indicto, P. Licinius Crassus Consul, cui Macedonia decreta erat,
 in Macedoniam transiit, leuibusq; expeditionibus, equestribus præliis in
 Thessalia cum Perseo paruum felici euentu pugnavit. Inter Masaniſſam,
 & Carthagenenses de agro fuit dies ad discipandum à senatu datus. Le-
 gati missi ad ciuitates socias, & reges rogandi, an in fide permanerent,
 dubitantibus Rhodiis. Lustrum à censoribus conditum est. Censa sunt
 ciuium capita cclvii. millia. ccxxxj. Res præterea aduersus Corsos &
 Ligures prosperè gestas continet.

L Vcius Postumius Albinus, M. Popilius Lænas, quum omnium
 primum de prouinciis exercitibusq; ad senatum retulissent,
 Ligures utriq; decreti sunt: ut nouas ambo, quibus eam prouin-
 ciam obtinerent legiones (binæ singulo decreto) & socium Lati-
 ni nominis dena millia peditum, & sexcentos equites, & supple-
 mentum Hispaniæ tria millia peditum Romanorum scriberent,
 & ducentos equites. Ad hoc, mille & quingenti Romani
 cum censum, equitibus scribi iussi, cum quibus prætor cui

Sardinia obrigisset, in Corsicam transgressus bellum gereret: interim M. Arrius vetus prætor prouinciam obtineret Sardiniam. Prætores deinde puincias sortiti sunt: A. Attilius Setranus urbana, C. Clunius Saxula inter ciues & peregrinos, Cn. Fabius Buteo Hispaniâ citeriorem, M. Matienus vltiorē. M. Furius Crassipes Siciliam, C. Cicereius Sardiniam. Priusquā magistratus proficiscerentur, senatui placuit: L. Postumium Consulem ad agrum publicū à priuato terminandū, in Campāniam ire: cuius ingētem modum possidere priuatos, paulatim proferendo fines, cōstabat. Hic iratus Prænestinis, quod quum eo priuatus, sacrificiū in templo Fortunæ faciendi causa profectus esset, nihil in se honorificē, neq; publicē, neq; priuatim factum à Prænestinis esset: priusquam ab Roma proficisceretur, literas Præneste misit, *ut sibi magistratum obuiam exiret, locum publicē pararet ubi diuenteretur, iumentaq; quum exiret, inde præsto essent.* Antē hunc Consulem nemo vnquā locus in vlla re oneri aut sumptui fuit. idēd magistratus mulis tabernaculisque, & omni alio instrumento militari ornabatur, ne quid tale imperaret sociis: priuatā hospitia habebant, ea benignē comiterq; colebant: domusque eorū Romę hospitibus patebant, apud quos ipsis diuerti mos esset. Legati qui repentē aliquo mitterentur, singula inuenta per oppida, iter qua faciendum erat, impetabant: aliam impensam socii in magistratus Romanos nō faciebant, la-iuria Consulis etiam si iusta, nō tamen in magistratu excedenda, & silentium nimis aut modestum, aut timidum Prænestinorum, ius, velur probato exemplo, magistratib. fecit grauiorū indiet talis generis imperiorū. Principio huius anni, legati qui in Ætoliam & Macedonia in missi erant, renuntiaturunt, *sibi conueniendi regis Persei, quum alij abesse eum, alij agrū esse, falsū utrumq; fingerent, potestātē non factam. facile tamen apparuisse sibi, bellum parari, nec ultra ad arma ire dilaturum. Item in Ætolio seditionē gliscere indices, neq; discordiarum principes auctoritate sua coerceri potuisse.* Quum bellum Macedonicum in expectatione esset, priusquam id susciperetur, prodigia expiari, pacemque Deūm peti precationibus, quæ editæ ex fatalibus libris essent, placuit. Lanuuii classis magnæ species in cœlo visæ dicebantur: & Priuerni lana pulla terra enata: & in Veienti apud Remētem lapidatum: Pomptinum omne velut nobibus locustarum coopertum esse: in Gallico agro, qua induceretur aratrum, sub existentibus glebis pisces emeruisse. Ob hæc prodigia libri fatales inspecti, edirumque ab decemuiris est, & quibus Diis, quibusq; hostiis sacrificaretur, & vt supplicatio prodigiis expiandis fieret: altera quæ priore annō valetudinis populi causa vota esset, ea vti feriæque essent. itaque sacrificatum est, vt decemviri scriptum ediderunt. Eodem anno ædes Iunonis La-cinix detecta. Q. Fuluius Flaccus censor ædem Fortunæ Equestris, quam in Hispania Prætor bello Celiiberico voverat, fa-

*Consules
nulla in
re sociis
oneri aut
sumptui.*

*Legati ex
Ætolia
& Macedo-
nia red-
eunt.*

Prodigia.

ciabat

ciebat enixò studio, ne vllum Romæ amplius aut magnificentius templum esset. Magnum ornametum se templo ratus adiecturum, si regulæ marmoreæ essent: profectus in Brutios, ædem Iunonis Laciniz ad partem dimidiam detegit, id satis fore ratus ad tegendum quod ædificaretur. Naves paratæ fuerunt, quæ tollerent *Togula* atq; asportarent, iustoritate censoria sociis deterritis in sacre- *marmo-*gium prohibere. Postquam censor rediit, regulæ expositæ de na- *ree.* uibus ad templum portabâtur. quàmquam vnde essent, silebatur, non tamen celari potuit. Fremitus igitur in curia ortus est: ex omnibus patrib. postulabatur, ut consules eam rem ad senatum referrent. Ut vero accessit in curiam censor venit, multo infestius singuli vniuersiq; præsentem lacerare: *templū augustissimum regio-* nis eius, quod non Pyrrhus, non Annibal violassent, violare parū habuisse, nisi detexisset fœde, ac propè diruisset. Detractum culmen templo, nudatum sectum patere imbribus putrefaciendum. censorem moribus regendis creatum, cui facta tecta exigere sacris publicis, & loca tuenda more maiorum traditum esset: cum per sociorum urbes diruentem templa, nudantemq; tecta adium sacrarum vagari: & quod si in priuatis sociorum aedificiis faceret, indignum videri posset, id Deum immortalium templa demolientem facere, & obstringere religione populū Romanū ruinis templorum templa aedificantem: samquam non idem ubique Dij immortales sint, sed stolijs aliorum alij colendi exornandiq;. Quum priusquā referretur, appareret, quid sentiret patres, relatione facta in vnam omnes sententiā ierunt, ut hæc regula reportanda in templum

IV locarentur, piaculariaq; Iunoni fierent. Quæ ad religionem pertinent, cum cura facta: regulas relictas in area templi quia reponendarum nemo artifex inire rationem potuerit, redemptores nunciârunt. Ex prætorib. qui in puincias ierant, Cn. Fabi⁹ Malliic⁹ moritur, quum in citiorē Hispaniā iret. Itaq; quum id nūciatum à Malliliensib. legatis esset, senatus decreuit: ut P. Furius & Cn. Seruilius, quib. succedebatur, inter se sortitentur, vter citiorem Hispaniā protogato imperio obtineret. Sors opportuna fuit. P. Furius idem, cuius ea puincia fuerat, remaneret. Eodem anno cum agri Ligustini & Gallici quod bello captum erat, aliquantum vacaret, Senatusconsultum factum, ut is ager virisim divideretur. Decemuiros in eam rem ex senatusconsulto creauit A. Attilius prætor vrbæ, M. Æmilium Lepidum, C. Cassium, T. Bburium Parrum, C. Tremellium, P. Cornelium Cethegum, Q. & L. Apuleios, M. Cæcilium, C. Salonium, C. Munatium. Diuiserunt dena iugera in singulos, sociis nominis Latini tercia. Per idē tempus quo hæc agebantur, legati ex Ætolia Romam venerunt, de discordiis seditionibusq; suis: & Thessali legati, nūciantes quæ *V* in Macedonia gererentur. Perseus iam bellum vno patre cogitatum in animo voluens, omnes non gentes modò Græciæ, sed ciuitates etiam, legationibus mittendis, pollicendo plura quam

*Eumenis
beneficien-
tia.*

*Perseiden-
ditas.*

*Thessali
intestino
bello ve-
xantur.*

*Ætolie
concilian-
tur.*

*Antiochus
legatos Ro-
mam mis-
sit.*

præstando sibi conciliabar. Erant tamen magna ex parte hominum ad fauorem eius inclinati animi, & aliquanto quam in Eumenē ppeniores; quum Eumenis beneficiis muneribusq; omnes Græciæ ciuitates & pleriq; principum obligari essent; & ita se in regno suo gereret, ut quæ sub ditione eius vrbes essent: nullius liberi ciuitatis fortunam secum mutatam vellent. contra Persea fama erat post patris mortem vxorem manu sua occidisse: Apellē ministrum quondā fraudis in fratre tollendo, atque ob id requisitum à Philippo ad supplicium, exulantem, accessurum post patris mortem ingentibus ptomisissis ad præmia tantæ perpetratæ rei, clam interfecisse. intestinis externisq; præterea multis cēdib. infamem, nec vllō commendabilem merito, præferebant vulgo ciuitates, tam pio erga propinquos, tam iusto in ciues, tam munifico erga omnes homines regi: seu fama & maiestate Macedonum regum præoccupari ad spernendū originem noui regni: seu mutationis rerū cupidi; seu quia cum obiectum esse Romanis volebant. Erant autē non Ætoli modo in seditionibus propter ingentem vim æris alieni, sed Thessali ē: ea contagione velut rabies in Perræbiam quoq; id peruaserat malū. Quum *Thessalas in armis esse* nunciatum est, Ap. Claudium legatum ad eas res aspiciendas cōponēdasq; senatus misit. Qui vtriusq; partis principib. castigatis, quum iniusto fœnore grauarum æs alienum, ipsis magna ex parte concedentibus qui onerarent, leuasset, iusti crediti solutionē in annorum pēsiones distribuit. Per eundem Appium eodemq; modo cōpositæ in Perræbia res. Ætolorū causas Marcellus Delphis per idem tempus hostilib. actas animis, quas intestino gesserant bello, cognouit. Quū certatum vtrinq; temerit are atq; audaciā cernetet, decreto quidem suo neutram partem aut leuare, aut onerare voluit; communiter ab vtriusq; petiit, *abstinerent bello, & obliuione præteritorū, discordias finirent.* Huius reconciliationis inter ipsos fides obfidibus vltro citroq; datis firmata est. Corinthū, ubi deponerētur obsoles, cōueniunt. A Delphis Ætolico concilio Marcellus in Peloponnesum traiecit, quo Achæis edixerat cōuentum. Vbi collaudata gente, *quod constanter vetus decretum de arcēdis aditu finium regib. Macedonum tenuissent*, insigne aduersus Persea odium Romanorū fecit; quod ut maturius erumperet, Eumenes rex, commentariū ferens secum, quod de apparatus belli omnia inquitens fecerat. Romam venit. Per idem tēpus quoq; legati ad regem missi, qui res in Macedonia adspicerent. Alexandriā iidem ad Ptolemæum renouandæ amicitia causa proficisci iussi. Legati erant hi, C. Valerius, Cn. Lutatius Cetco, Q. Præbuius Sulca, M. Cornelius Mammula, M. Cæcilius Denter. Et ab Antiocho rege sub idem tempus legati venerunt: quorum princeps Apollonius in senatū introductus multis instisq; causis regem excusauit, *quod stipendiū seruis quondā diem præstaret: id se omne aduexisse, ne cuius nisi*

nisi temporis gratia regi fieret. Donū præterea afferre, vasa aurea quingentum pondo. Petere regem, ut qua cum patre suo societas atq; amicitia fuisset, ea secum renouaretur: imperaretq; sibi populus Romanus, qua bono fidelique socio regi essent imperanda: se nullo usquam cessaturum officio. Ea merita in se senatus fuisse, quum Roma esset, eam comitatem inuentus, ut pro rege, non pro obside omnibus ordinib; fuerit. Legatis benigne responsum, & societatem renouare cum Antiocho quæ cū patre eius fuerat, A. Atilius Prætor urbanus iussus: Quæstores urbani stipendium, vasa aurea cēsores acceperunt: eisq; negotiū datum est, ut ponerent ea in quibus templis videretur: legatq; centum millium æris munus missum, & ædes libertæ hospitio datæ, sumptusque decretus, donec in Italia esset. Legati qui in Syria fuerant, renunciauerunt, in maximo eum honore apud regem esse: a-

- VII** micissimumq; populo Romano. In provinciis eo anno hæc C. Cicereius Prætor in Corsica signis collaris pugnavit: septē millia Corsorum cæsa: capti amplius. Voverat ex ea pugna prætor ædem *Pax data* Iunonis Monetæ. Pax deinde data petentibus Corsis, & exacta *Corsis.* ceræ ducena millia pondo. Ex Corsica subacta Cicereius in Sardiniam transmisi. Et in Liguribus in agro Statellari pugnatum ad oppidum Carystum. Eo se magnus exercitus Ligurum contulerat. Primo sub adventum M. Popilij consulis mœnibus sese continebant: deinde postquam oppidum oppugnaturum Romanum cernebāt, progressi ante portas aciem struxerunt: nec cōsul, ut qui id ipsum oppugnatione cōminanda quæsisset, motam certamini fecit. Pugnatum est amplius tres horas, ita ut neutro incli- *Ligures* naret spes. Quod ubi cōsul vidit, nulla parte moveri Ligurum *victi.* signa, imperat equitib; ut equos conscendant, ac tribus simul partibus in hostes quanto maximo possent tumultu incurrāt. pars magna equitum, mediam traiecit aciem, & ad retga pugnantium pervasit. inde terror injectus Ligurib; diuersi in omnes partes fugerunt, perpauci retro in oppidum, quia inde se maxime obiecerat eques & pugna tam perucax multos absumpserat Ligurum; & in fuga passim cæsi sunt. decem millia hominum cæsa traduntur. amplius pcc. passim capti. Signa militaria relata LXXXI. nec in cructa victoria fuit, amplius tria millia milirū amissa, quū cedētib; neutris ex parte utraq; primores caderēt. Post hanc pugna ex diuersa fuga in vnū collecti Ligures, cū maiorē multo partē ciuiū amisā
- VIII** q̄ superesse cernerent (nec n. plus decem millia hominum erant) *Consul.* dederunt sese, nihil quidē illi pacti: sperauerāt tamen non atrocius q̄ superiores imperatores. Cōsulē in se sœuiturum. At ille arma omnib; ademit, oppidū diruit, ipsos bonaq; eorū vēdidit: literasq; senatui de rebus à se gestis misit. Quas quū A. Atilius. Prætor in curia recitasset (nā Consul alter Postumius agris recognoscendis in Campania occupatus aberat) atrox visa senatui: Statellates, qua tui ex Ligurum gente non tulissent arma aduersus Romanos,

senatus-
cons. de Li-
guriis.

rum quoque oppugnatos, non ultro inferentes bellum, deditos in fidem populi Romani, omni ultima crudelitatis exemplo laceratos ac deletos esse: tot millia capitum innoxiorum fidem implorantia populi Romani, ne quis umquam se postea dedere auderet, pessimo exemplo venisse: & distractos passim, iustis quondam hostibus populo Romano pacatis servire. Quas ob res S. C. factum est, placere senatui, M. Popilium Cons. Ligures pretio emptoribus reddito, ipsos restituere in libertatem: bonaq; ut ijs, quicquid eius recuperari possit: reddantur curare: arma primo quoque tempore fieri in ea gente. consulem de provincia decedere, quum deditos in sedem suam Ligures restitisset. claram victoriam vincendo oppugnantes, non sciendo in afflictos fieri. Cons. qui ferocia animi ulus erat in Liguribus, eandem ad non parcendum senatui habuit: legionibus extemplo Pisas in hybernacula missis, iratus patribus, infestus prætori Romam rediit: senatuiq; extemplo ad ædem Bellonæ vocato, multis verbis inuectus est in prætorem: qui quum ob bellorum bene gestam, uti Dys immortalibus honos haberetur, referre ad senatum debuisset, aduersus se pro hostibus senatusconsultum fecisset, quo victoriæ suam ad Ligures transferret, dedi q; ijs prope consulem prætor iuberet. Itaque multam ei se dicere. à patribus postulare. ut senatusconsultum se factum tolli iuberent: supplicationemq; quam absentes ex literis de bene gesta Republica missis decernere debuerint, præsenes honoris Decorum primum causa, deinde & sui aliquo tandem respectu decernerent. Nihil lenioribus q̃ absens senatorum aliquot orationibus increpitus, neutra impetrata re in provinciam rediit. Alter Consul Postumius, consumpta ætate in recognoscendis agris, de visa quidem provincia sua comitiorũ causa Romam rediit: Consules C. Popilium Lænatem, P. Ælium Ligurē creauit. Prætores exinde facti, C. Licinius Crassus M. Iunius Pennus, Sp. Lucretius, Sp. Cluvius, C. Sicinius, C. Memmius iterum. Eo anno lustrum conditum est. Censores erant. Q. Fuluius Flaccus, L. Postumius Albinus. Postumius condidit. Censæ sunt ciuium Romanorum capita cclxix. millia, & quindecim. minor aliquanto numerus, quia L. Postumius Cōs. pro concione edixerat, qui socium Latini nominis ex edito C. Claudij Consulis redire in ciuitates suas debuissent, ne quis eorum Roma, sed omnes in suis ciuitatibus censerentur. Concors & e Republica censura fuit: omnes quos senatu mouerunt, quibusq; equos ademerunt, ætarios fecerunt, & tribu mouerunt, neque ab altero notatum alter probauit. Fuluius ædem Fortunæ Equestris, q̃ proconsul in Hispania dimicans cum Celtiberorũ legionibus voverat, annos sex postquam voverat, dedicauit: & scenicos ludos per quadriuum, vnum diem in circo fecit. L. Corneli⁹ Lentulus Decemuit sacrorum eo anno mortuus est: in locum eius successit A. Postumius Albinus. Locustarum tanx nubes à mari vento repectia Apuliam illata: sunt, ut examinibus suis agros lare operirent. Ad q̃ pestem frugum tollendam, C. Sicinius Prætor designatus cum imperio

Lustrum.

Locusta.

imperio in Apuliam missus, ingenti agmine hominū ad colligendas eas coactus, aliquantum temporis absumpsit. Principiū insequētis anni, quo C. Popilius & P. Ælius fuerunt Cōsules residuas conentiones ex priore anno habuit. Patres referri de Liguribus renouariq; senatusconsultum volebant, & Consul Ælius referebat. Popilius & collegam & senatum p̄ fratre deprecabatur; & p̄ se ferens, si quid decernerent intercessurum, collegam deterruit. patres eo magis vtrique pariter Consulum insensū, incepto persistabant. Itaq; quū de prouincijs ageretur, & Macedonia iam imminēte Persei bello peteretur, Ligures ambob, Consulib. decernuntur, Macedoniam decreturos negant, ni de M. Popilio referretur. Postulantibus deinde, *ut nouos exercitus scribere, aut supplementum veteribus liceret*, vtrumq; negatum est. Prætoribus quoq; in Hispaniam supplementum petentibus negatum: M. Iunio in citeriorem, Sp. Luctetio in vltiorem, C. Licinius Crassus vrbana iurisdictionem, Cn. Sicinius inter peregrinos erat sortitus C. Mummius Siciliā, Sp. Cluius Sardinia. Consules ob ea irati senatui, Latinis feriis in primam quamq; diem indictis, in prouinciā abituros se denuntiabant: nec quicq; Reipubl. acturos, præterquā

XL quod ad prouinciarum administrationem attineret. Attalum *Eumenes* regis Eumenis fratrem legatum venisse Romam, Valerius Antias *Romani* his consulibus scribit, ad deferenda de Perseo crimina indicandosq; apparatus belli. Plurium annales, & quibus credidisse malis, ipsum Eumenes venisse tradunt. Eumenes igitur ut Romam venit, exceptus cum tanto honore, quantum non meritis tantum eius, sed beneficiis etiam suis, ingentia quæ in eum congesta erant, existimaret deberi populo Romano, in senatum est introductus. *Causam veniendi sibi Romam fuisse, dixit, præter cupiditatem visendi Deos, hominesq; quorum beneficio in ea fortuna esset, supra quam optare quidem auderet: etiam ut coram moneret senatum, ut Persei conatus obuiam iret.* Oisus inde à Philippī consiliis; necē Demetrii filij retulit, aduersantis Romano bello *Bastarnarū gentem excitam sedibus suis, quorum auxilium fretus in Italiam transiret.* Hac enim voluntatem in animo, oppressum fato regnum ei reliquisse, quem infestissimū esse sensisset Romanus. Itaq; Persæ hereditarium à patre relictum bellū *Et simul cum imperio traditū, iam iam primum alere ac sonere omnibus consiliis.* Florere præterea inuentuse, quam stirpem longa pax ediderit: florere opibus regni, florere etiam aetate. *Qua quū corporis robore ac viribus vigeat, animum esse inueteratum diuina arte atque usu belli.* Iam inde à puero, patris consubernio, Romanis quoq; bellis, non finitimis tantum assuetum, missum à patre in expeditiones multas, variasq;. Iam ex quo ipse accepisset regnum, multa quæ non vi, non dolo, Philippus omnia expertus potuisset moliri, admirando rerum successu tenuisse. Accessisse ad vires eam, quæ longo tempore, multis magnisque meritis parceretur, auctoritatem: Nam apud Græcia atque Asia ciuitates, veteri maiestatem eius

omnes. Nunc pro quibus meritis, pro qua munificentia, tantum et tribuatur, cernere: nec dicere pro certo posse, utrum felicitate id quadam eisdem accidat: an, quod ipse vereatur dicere invidia adversus Romanos fauorem illi conciliet. Inter ipsos quoque reges ingentem auctoritate, Seleuci filiam duxisse eum non petentem, sed petittum ultrosi sororem dedisse Prussia precanti ac oranti: celebratis esse utraque nuptiis gratulatione donisque innumerabilium legationum. Quod velut inspicibus nobilissimis populus deductas esse. Bæotorum gentem captam Philippo, numquam ad scribendum amicitia fœdus adduci potuisse: tribus nunc locis cum Perseo fœdus incisum literis esse: uno Thebis, altero ad Sidenum, augustissimo et celeberrimo in templo, tertio Delphis in Achaico cœcilio vero, nisi discussa res per paucos Romanum imperium intente antea esset, eo rem prope adductam, ut aditus et in Achaiam daretur. At huiusmodi siles honores, cuius merita in eam gentem privatim an publice sint maiora, vix dici possent, partim desertos per incultum ac negligentiam, partim hostiler sublato esse. Iam Aetolos quem ignorare in seditionibus suis non ab Romanis, sed à Perseo praesidium petisse. Huius enim fultum societatibus atque amicitia, eos domesticos apparatus belli habere, ut externis non egeat. triginta milia peditum, quinque milia equitum: in decem annos frumentum præparare, ut abstinere et suo et hostium agro frumentandi causa possit. Iam pecuniam tantam habere, ut decem milia mercenariorum militum præter Macedonum copiam, stipendium in totidem annos præparatum habeat: præter annuam quod ex metallis regis capiat vectigal. Arma vel tribus talibus exercitiis in armamentaria congesse. Iuuentutem, ut iam Macedonia deficiat, velut ex perenni fonte unde hauriat, Thraciam subiectam esse. Reliquum orationis adhortatio fuit. Non ego hæc, inquit, micertis incitata rumoribus, et cupidinis credita, quia vera esse de inimico crimina volebam, adfero ad vos Patres conscripti: sed comperta et explorata, haud secus quam si speculator missus à vobis subiecta oculis referrem. Neque, relicto regno meo, quod amplum et egregium vos fecistis, mare itantū traiecissem, ut vana ad vos asserendo fidem abrogarem mihi. Cernobam nobilissimas Asia et Græcia ciuitates indies magis denudantes iudicia sua: mox si permitteretur, eo processuras, unde receptum ad penitendum non haberent. Cernebam Persea non continentem se Macedonia regno, alia armis occupantem: alia qua visubigi non possunt, fauore ac benivolentia complectentem. Viuebam quam impar esses fors, quum ille vobis bellum, vos ei securam pacem præstaretis: Quamquam mihi quidem non parare, sed gerere pene bellum videbatur. Abrupolim socium atque amicum vestrum regno expulsi. Arter, unum Illyrium, quia scripta ab eo quadam vobis comperit, socium item atque amicum vestrum interfecit. Euerfam et Callicritum, Thebanos, principes ciuitatis, quia liberius adversus eum in concilio Bæotorum locuti fuerant, delaturosque ad vos qua agerentur professi erant, tollendos curauit. Auxilium Byzantiis adversus fœdus tulit. Dolopia bellum intulit. Thessaliam et Doridem cum exercitu peruasit, ut in bello inextinguibili deterioris partis auxilio maiorem affligeret. Consi-

xlii

dit et

dit & miscuit omnia in Theſſalia, Perrabiæq; ſpe nouarum tabularum. ut manu debitorum abnoxia ſibi optimates opprimeret. Hac quàm vobis quieſcentibus & patientibus feceris, & conſeſſam ſibi Gratiam eſſe à vobis videas, pro certo habet, neminem ſibi antequam in Italiam traiecerit, armatum occuſurum. Hoc quàm vobis tutum aut honeſtum ſit, vos videritis: ego certè mihi turpe eſſe duxi prius Perſea ad bellum inferendum, quàm me ſocium ad prædicandum ut caueretis venire in Italiam. Functus neceſſario mihi officio, & quodā modo liberata atq; exonerata fide mea, quid ultra facere poſſum, quā uti Deos Deosq; precer, ut vos & veſtra Reipubl. & nobis ſociis atq; amicis, qui ex vobis pendemus, conſu-

xv *lari?* Hæc oratio mouit patres conſcriptos. ceterum in præſentia nihil, præterquam fuiſſe in curia regem, ſeire quiſquam potuit: eo ſilentio clauſa curia erat. Bello deniq; perfectò, quæque dicta ab rege, quæq; reſpõſa eſſent, emanauere. Perſei deinde regis legatis *Perſei le-* poſt paucos dies ſenatus datus eſt. Ceterum præoccupatis nõ au- *gati da-* ribus magis quàm animis ab Eumene rege, omnis & deſenſio & de- *ſenatus.* precatio legatorum reſpuebatur: & exaſperauit animos ferocia animi Harpali, qui princeps legationis erat. Is velle quidem & laborare dixit regem, ut purganti ſe nihil edixiſſe aut feciſſe fides habetur, ceterum ſi pernicioſius cauſam belli quæri vident, forti animo de- ſenſurum ſe. Martem communem eſſe, & euentum incertum belli. Omnibus ciuitatibus Græciæ atq; Aſiæ curæ erat, quid Perſei legati, quid Eumenes in ſenatu egiſſet: & propter aduentum eius quem moturum aliquid rebantur, miſerant pleræq; ciuitates alia in ſpeciem præferentes legatos: & legatio Rhodiorum erat, ac Satyrus princeps, haud dubius, quin Eumenes ciuitatem quoq; ſuam Perſei criminib. iūxiſſet. Itaq; omni modo per patronos hoſpitesq; diſceptandi cum rege locum in ſenatu quærebat. Quod quū con- rigiſſet, libertate intemperantius inuectus in regem, quod Lyciorū Rhodi- gentū aduerſus Rhodios concitaſſet, grauiorq; Aſia eſſet, quàm Antio- rum lega- chus fuiſſet: popularem quidem ac gratam populis Aſiæ (nam eo tio. quoq; iam fauor Perſei venerat) orationem habuit; ceterum inui- ſam ſenatui, inuiriſemq; ſibi & ciuitati ſuæ. Eumenes vero conſpi- ratio aduerſus eum, fauorem apud Romanos fecit: ita omnes eà honores habiti, donaq; quæ ampliſſima data, cum ſella curuli atque x *eburneo ſcriptone:* Legationib. dimiſſis, quū Harpalus, quanta eximia eeleritate porerat, reſſus in Macedoniā, nūciaſſet regi: *nondum quideh parantes bellum reliquiſſe ſe Romanos, ſed ita inſeſtos, ut facile appareret nõ diſſimulos:* & ipſe præterquod & ita credebat futurum, iam etiam volebat, ibi flore virum ſe credens eſſe: Eu- *Perſeus kī* menem ante omnes inſeſtus erat: à cuius ſanguine ordiens bellum, *Eumenio* Euandrum Cretenſem ducē auxiliorum, & Macedonas tres aſſue- *eadē quo-* ſos miniſteriis talium facinorum, ad eandem regis ſubornat: lite- *dam ſub-* rasq; ei dat ad Praxo hoſpirantē, principem auctoritate & opibus *ernat.* Delphorum. Satis conſtabat, Eumene ut ſacrificaret Apollini, Delphos

Delphos ascensurum. Progressi cum Euandro insidiatores, nihil aliud ad peragendum inceptum, quàm loci opportunitatē omnia cum euntes quærebant. Ascendentib. ad templum à Citia, priusquam peruenirent ad frequentia ædificiis loca, maceria erat ab læua semitæ paulū extans à fundamento, qua singuli transirent: dextra pars labe terræ in aliquantum altitudinis diruta erat, post maceriam se abdiderunt, gradibus astrictis, ut ex ea velut, è muro tela in prætereuntem conicerent. Primo à mari circūfusa turba amicorum ac satellitum procedebat: deinde extenuabant paulatim angustia agmen. Vbi ad eum locum veniū est, qua singulis eundē erat, primus semitā ingressus Pantaleon Ætolia princeps, cū quo institutus regi sermo erat. Tū insidiatores exortita duo iugeria deuoluunt; quorū altero caput ictum est regi, altero humerus sopitus: ex semita proclui in decliue multis lupet prolapsus iā saxis congestis, & ceteri quidē etiam amicorum & satellitum, postq̃ cadentem videre diffugiunt: Pantaleon cōstanter impavidus mansit ad protegendum regē. Latrones, quū breui circuitu macerie decurrere ad cōficiendū saucium possent, velut perfecta te in iugū Parnasi refugerunt eo cursu, ut quū unus, non facilē sequendo per inuia atq; ardua, moraretur fugā eorum, ne comprehenso indicium emanaret, occiderint comitem. Ad corpus regis primò amici, deinde satellites ac serui cōcurreunt: tolles sopitum vulnere, ac nihil sentiente, viuere tamen ex calore & spiritu remanente in præcordiis senserunt: victorum exigua ac propè nulla spes erat. Quidam ex satellitib. secuti latronum vestigia, quū vsq; ad iugum Parnasi nequiq̃ fatigati peruenissent: re infecta redierunt. Aggressi facinus Macedones ut inconsultē, ita audacter cōptum, nec consultē & timidē reliquerunt. Cōpotē iam sui regē, amici postero die deferunt ad nauem: inde Corinthum: à Corintho per Isthmi iugum nauibus traductis Ægiā nauiciunt. Ibi adeo secreta eius curatio fuit, admitterentib. neminem, ut fama *moremum* in Asiā perferret. Atralus quoq; celerius q̃ dignum concordia fraterna erat, credidit. nam & cum vxore fratris, & præfecto arci, tanq̃ iam dubius regni hères est locutus. Quæ postea non fecellere Eumenem: & quamquā dissimulare & tacitē habere id pati; statuerat, tamen in primo congressu non temperauit, quin vxoris petenda præmaturā fustinationem fratris obliiceret. Romam quoq; fama de morte Eumenis perlaia est. Sub idem tempus C. Valer⁹ ex Græcia, qui legatus ad visendum statum regionis eius, speculandaq; consilia Persei regis missus erat, redit: congruentiaq; omnia criminib. ab Eumene allatis referebat: simul & adduxerat secū Praxo a Delphis, cuius domus receptaculū latronū fuerat: & L. Rammium Brundisium, qui talis indicii delator erat. Princeps Brundisii Rammius fuit, hospitio quoq; & duces Romanos omnes, & legatos, exterarum quoque gentium

*Eumenes
vulnera-
tur.*

*Rammius
Persei ve-
nificia de-
regit.*

gentium insignes, præcipuè regiones, accipiebat. Ex eo notitia ei cum absente Perseo fuerat: literisq; spem amicitie interioris magnæque inde fortunæ facientibus ad regem profectus: breui per familiaris haberi, trahique magis quam veller in arcanos sermones est cœptus. Promissis enim ingentibus præmiis petere institit ab eo rex, quoniam duces omnes legatiq; Romani hospitio eius uti assuescent, quibus eorū ipse scripsisset, ut venenum dandum curaret. cuius scire se cōparationem plurimum difficultatis, & periculi habere pluribus consciis comparari: unctū præterea incerto esse, ut aut satis efficacia ad rem peragendam, aut tuta ad rem celandam denteur, se daturum quod nec in dando, nec dactum, ulla signo deprehendi posset. Rammius veritus ne si abnuisset, primus iple veneni experimentum esset, facturum pollicitus proficiscitur. nec Brundisium antè redire, quam conuento C. Valerio legato, qui circa Chalcidem esse dicebatur, voluit. Ad eum primum indicio delato, iussu eius Romam simul venit. Introductus in curiam, quæ acta erant exposuit. Hæc ad ea

VIII quæ ab Eumene delata erant accessere, quo maturius hostis Perseus iudicaretur. quippe quem non iustum modo apparate bellū regio animo, sed p omnia clandestina grassari scelera latrociniorum ac veneficiorum cernebant. Belli administratio ad novos cōsules reiecta est: in præsentia tamē Cn. Sicinium Prætorē, cuius inter ciues & peregrinos iurisdictio erat, scribere milites placuit, qui Brundisium ducti primo quoq; tempore Apolloniam in Epitū traicerentur, ad occupandas matitimas vrbes, ubi Cos, cui prouincia Macedonia obuenerat, classem appellere tuto, & copias percommodum exponere posset. Eumenes aliquādiu Egiptū retentus periculosa & difficili curatione, quū primū tuto potuit profectus Pergamū, præter pristinum odium recenti etiam scelere Persei simulante, summa vi parabat bellum. Legati eo ab Roma gratulantes quod è tanto periculo euasisset, venerunt. Quum Macedonicum bellum in annum dilatum esset, ceteris Prætoribus iam in prouincias profectis, M. Iunius & Sp. Lucretius, quibus Hispaniæ prouinciæ obuenerāt, fatigato sæpe idem petendo senatu, tandem peruicerunt, ut supplementum sibi ad exercitum daretur. tria millia peditum, centum & quinquaginta equites in Romanas legiones, in socialem exercitum quinque millia peditum, & trecenti equites impetare sociis iussi. Hoc copiatum in

XIX Hispania cū Prætorib. nouis portatum est. Eodem anno quia per recognitionem Postumii Cos. magna pars agri Campani, quem priuati sine discrimine passim possederant, recuperata in publicum erat, M. Lucretius Tribunus plebis promulgauit, ut agrum Campanum censores fruendum locarent; quod factum tot annis post captam Capuam non fuerat, ut in vacuo vagaretur cupiditas priuatorum. Quū in expectatione securus esset, bello etfi

*Perseus
hostis in-
dicatur.*

Ariarathis legati.

non indicto, tamen iam decreto, qui regum suam, Persei qui secuturi amicitiam essent, legati Ariarathis, puerum filium regis secum adducentes, Romam venerunt. Quorum oratio fuit, *regem educandum filium Romam misisse, ut iam inde à puero assuesceret moribus Romanis, hominibusque. Petere, ut eum non sub hospitum modo privatorum custodia, sed publica etiam cura ac velut tutela vellent esse.* Ea regis legatio grata senatui fuit. Creuerunt ut Cn. Sici-

Thracum legati.

nus prætor ædes instructas locaret, ubi filius regis comissusque eius habitare possent. Et Thracum legatis apud se disceptantibus, & societatem amicitiamque petentibus, & quod petebant datum est, & munera binum millium æris summæ in singulos missa. Hos vrique populos, quod ab tergo Macedoniæ Thracia esset, assumptos in societatem gaudebant. Sed ut in Asia quoque & insulis explorata omnia essent, T. Claudium Neronem, M. Decimum legatos miserunt. Adire eos Cretam & Rhodum iusserunt, simul renouare amicitiam, simul speculari num sollicitati animi sociorum ab rege Perseo essent. In suspensa ciuitate ad expecta-

Prodigia.

tionem noui belli, nocturna tempestate columna rostrata in Capitolio, bello Punico priore posita à M. Emilio Consule, cui collega Ser. Fuluius fuit, tota ad imum fulmine discussa est. Ea res prodigii loco habita, ad senatum relata est. Patres ad aruspices referte, & decemviros adite libros iusserunt, decemviri *lustrandum oppidum, supplicationem obsecrationemue habendam, victimis maioribus sacrificandum & in Capitolio Roma & in Campania ad Minervæ promontorium renuntiarent.* Ludos per decem dies Ioui Opt. Max. primo quoque die faciendos. Ea omnia cum cura facta, aruspices in bonum versurum id prodigium, prolationemque finium, & interitum perduellium portendi responderunt, quod ex hostibus spolia fuissent in rostra, qua tempestas disciefferat. Acciderunt quæ cumularent religiones animis. Saturnia nuntiū erat sanguine per triduum in oppido pluuisse: Calateia asinum tripedem natum, & taurum cum quinque vaccis uno ictu fulminis exanimatos. Oximi terra pluuisse. Horum quoque prodigiorum causa res diuinæ factæ, & supplicatio vnum diem feræque habitæ. Consules ad id tempus in prouincias non exierant: quia neque uti de M. Popilio referrent senatui obsequebantur, & nihil aliud decernere prius, statutum patribus erat. Aucta etiam invidia est Populii literis eius, quibus iterum cum Statellatibus Liguribus proconsuli pugnasse scriptum, ac se decem millia eorum occidisse propter cuius iniuriam belli, ceteri quoque Ligurum populi ad arma ierunt. Tum vero non absens modo Popilius, qui deditis contra ius ac fas bellum intulisset, & pacatos ad rebellandum incitasset: sed Cos. qui non exirent in prouinciam, in senatu incepturi. Hoc consensu patrum accessit M. Marcius Sermo, & Quintius Martius Scylla tribuni plebis

bis & Cos. *multam se dicturos, nisi in provinciam exirent, denuntiarent: & rogationem, quam Liguribus deditis promulgare in animo haberent in senatu recitarent.* Sanciebatur *ut qui ex Statellis de dictis in libertatem restitutus ante Calendas Sextiles primas non esset, cuius dolo malo in servitutem venisset, ut intrasus senatus decerneret, qui eam rem quæreretur, animaduerteretq.* Ex auctoritate deinde senatus eam rogationem promulgatur. Priusquam perficerentur, Cos. Caio Cicetelo prætori prioris anni ad ædem Bellonæ senatus datus est. Is expolitus, quas in Corsica res gessisset, postulatoque frustra triumpho, in monte Albano, quod iam in morem venerat ut sine publica auctoritate fieret, triumphavit. Rogationem Martiam de Liguribus magno consensu plebes scium, iussitq; ex eo plebiscito Caius Licinius Prætor consuluit senatum, quem

xxii quærere ex rogatione vellet. Patres ipsum eum quærere iusserunt. *Plebiscitum de Liguribus.* Tum demum consules in provinciam profecti sunt, exercitumq; à Matco Popilio ceperunt. Neq; tamen Marcus Popilius reuer-

ti Romam audebat, ne causam diceret aduerso senatu, in festiore populo apud Prætores qui de quæstione in se posita senatū consulisset. Huius detrectationi eius, Tribunus plebis alterius rogationis denunciatione occurrerunt: *ut si non ante Idus Nonenbris Romam introisset, de absente eo C. Licinius statueret ac iudicaret.* Hoc tractus vinculo quum redisset, ingenti cum invidia in senatū venit. Ibi quum laceratus iurgiis multorum esset, senatusconsultum factum est, *ut qui Ligurum post Q. Fulvium, L. Manlium Cos. hostes Senatus scō non fuissent, ut eos C. Licinius, Cn. Sicinius prætores in libertatē restitutum, de endos curarent, agrumque ijt trans Padum Cos. C. Popilius daret.* Multa millia hominum hoc senatusconsulto restituta in libertatem, traductisq; Padū ager est assignatus. M. Popilius rogatione Marcia bis apud C. Licinium causam dixit: tertio Prætor gratia consulis absentis & Popiliæ familiæ precibus victus, *Idibus Martijs adesse eum iussit,* quo die noui magistratus inituri etant honorem: ne diceret ius qui priuatus futurus esset. Ita rogatio de Liguribus

xxiii arte fallaci elusa est. Legati Carthaginenses eo tempore Romæ erant, & Gulusa filius Masanissæ: intet eos magnæ contentiones in senatu fuere. Carthaginenses querebantur, *præter agrum, de quo ante legati à Roma qui in re presenti cognoscerent, missi essent, amplius septuaginta oppida castellaque agri Carthaginensis biennio proximo Masanissam vi atque armis possedisse.* Id illi cui nihil pensi sit, facile esse. Carthaginenses fœdere illigatos silere. Prohibere enim extra fines efferre arma. Quamquam sciant in suis finibus si inde Numidæ pellerent, se gesturos bellum: illo haud ambiguo capite fœderis deterri, quo diserte vetentur cum socijs populi Romani bellum gerere. Sed iā *Carthaginenses de Masanissa* ultra superbiam crudelitatemque & auaritiam eius non pati posse. Carthaginenses missos esse qui orarent senatum, *ut trium harum rerū an se iniuriis.*

ab se impetrari sinerent: ut vel ex aquo apud socium populum quid cuiusque esset, disceptarent: ut permitterent Carthaginiensibus, ut auctus iniusta arma pio iustoque se tutarentur bello: vel ad extremum, si gratia plus quam veritas apud eos valeret, semel statuerent, quid donatum ex alieno Masanissa vellent. Modestius certe daturus eos, & scituros quid dedissent: ipsum nullum praterquam sua libidinis arbitrio, finem saluturum. Horum si nihil impetrarent, & aliquod suum post datam à P. Scipione pacem delictum esset, ipsi potius animaduverterent in se. Tutam servitutem se sub dominis Romanis, quam libertatem expositam ad iniurias Masanissa malle. Perire namque semel ipsis satius esse quam sub acerbissimi carnificis arbitrio spiritum ducere. Sub hæc dicta lacrymantes procubuerunt, stratique humi, non sibi magis misericordiam quam regi invidiam concitarunt. Interrogari Gulussam placuit, quid ad ea responderet, aut si prius mallet, expromeret super quare Romanis venisset. Gulussa neque sibi facile esse dixit de ijs rebus agere, de quibus nihil mandati à patre haberet: neque patri facile fuisse mandare, quum Carthaginienses nec de quare acturi essent, nec omnino intentos se Romani indicauerint. In ade Æsculapij clandestinum eos per aliquos noctes consilium principum habuisse, unde praterea legatos occultis cum mandatis Romam mitti. Eam causam fuisse patri mittendi se Romam, qui deprecaretur senatum, ne quid communibus inimicis criminantibus se crederent, quem ob nullam aliam causam nisi propter constantem fidem erga populum Romanum odissent. His utrimque auditis, senatus de postulatis Carthaginiensibus consultus, respondere ita iussit: Gulussam placere extemplo in Numidiam proficisci, & nunciare patri, ut de ijs, de quibus Carthaginienses querantur, legatos quamprimum ad senatum mittat: denunciaturque Carthaginiensibus, ut ad disceptandum veniant. Si aliquid possent Masanissa honoris causa & fecisse, & saturos esse: ius gratia non dare: agrum qua cuiusque sit possideri velle: nec novos statuere fines, sed veteres observari, in animo habere. Carthaginiensibus victis se & urbes & agros concessisse, non ut in pace eriperent per iniuriam, qua iure belli non ademissent. Ita regulus Carthaginiensisque dimissi. Munera ex instituto data utriusque, aliaque hospitalia comiter confervata. Sub idem tempus Cn. Servilius Cæpio, Ap. Claudius Cento, T. Annius Tuscus, legati ad res repetendas in Macedonia, renunciantque amicitiam regis, missi redierunt: qui iam sua sponte infestum Persei senatum insuper accenderunt, relatis ordine quidissent, quæque audissent. Vidisse se per omnes urbes Macedonum summa vi parari bellum, quum ad regem pervenissent, per multos dies conveniendi eius potestatem non factam. Postremo quum desperato iam colloquio profecti essent, tum demum se ex itinere revocatos, & ad eum introductos esse. Sua orationis summam fuisse, fore cum Philippo bellum, cum ipso eo post mortem patris renovatum: in quo diserte prohiberi cum extra fines arma efferre, prohiberi socios populi Romani lacerare bello. Exposita deinde ab se ordine, quæ ipsa

Gulussa
Masanissa
filius.

Romani
legati à
Macedonia
revers.

ipsi nuper in senatu Eumenem vera omnia & comperta referentem
 audissent. Samothracia praterea per multos dies occultum consilium cū
 legationibus cinitatum Asia regem habuisse. Pro his iniuriis satis fieri se-
 natum aquum censere, reuldiq; sibi res socij sq; suis, quas cōtra ius fœderis
 habeat. Regem ad ea primo accensum ira inclementer locutum, amaritiā
 superbiamq; Romanis, obijcientem frequenter, quod alij super alios legati
 venirent speculari dicta factaq; sua, quod se ad nuntium imperiumque eo-
 rum omnia dicere ac facere aquum censerent : postremo multum ac
 diu vociferatum, reuerti postero die iussisse, scriptum se responsum dare
 velle: tum ita sibi scriptum traditum esse, Fœdus cum patre scitum, ad
 se nihil pertinere. Id se rencuari, non quia probares, sed quia in noua pos-
 sessione regni patienda omnia essent, passum. Si nouum fœdus secum face-
 re vellent, conuenire prius de conditionibus debere: & si in animum in-
 ducerent, ut ex aquo fœdus fieret, & se visurum quid sibi faciendum esset,
 & illos credere Reipublica consulturos. Atq; ita se proripuisse, & summo-
 neri ē regia omnes ceptos, tum se amicitiam & societatem renunciasse,
 Qua voce eum accensum restitisse, atq; voce clara denunciaisse sibi, ut tri-
 duo regni sui decederens finibus. Ita se profectos, nec sibi aut venientibus
 aut manentibus quicquam hospitaliter aut benigne factum, Thellali
 deinde Ætoliq; legati auditi. Senatui, ut scirent quamprimū qui-
 bus ducibus vltura Respublica esset, literas mitti consulibus pla-
 cuit, ut vter eorum esset, Romam ad magistratus creandos veniret. Ni-
 hil magnopere quod memorati attineat. Reipublicæ eo anno cō-
 sules gesserant, magis ē Reipublica visum erat, comprimi ac sedati
 exasperatos Ligures; quum Macedonicum bellum expectaretur.
 Gentium quoq; Illyriorum regem suspectum Issenses legati Illyrij
 fecerunt: simul questī fines suos secundo populasum, simul nuncian-
 tes, uno animo vincere Macedonum atq; Illyriorum regem communi cō-
 silio parare Romanis bellū: & specie legatorum Illyrios speculatores Ro-
 ma esse, Persco auctore missos, ut quid ageretur, scirent: Illytj vocati in
 senatū: qui quū legatos se esse missos ab rege dicerent ad purganda cri-
 mina, si qua de rege Issenses deferrent: quæ situm, ecquid ita non adissent
 magistratum, ut ex instituto loca lausia acciperent, sciretur deniq; ve-
 nisse eos, & super qua re venissent. Hæsitantibus in responso, ut curia
 excederent dictū: responsum tanquā legatis, ut qui adire senatum
 non postulassent, dari non placuit: mittendosq; ad regem legatos
 censuerunt, qui nunciarent, qui socij quererentur apud senatum ex-
 fectum à rege agrum non aquum eum facere qui ab socijs suis non abstinere
 iniuriam. In hanc legationem missi, A. Terentius Varro, C. Plé-
 torius, C. Cicereius. Ex Asia, qui circa socios reges missierant le-
 gati redierunt, qui renuntiarent, Eumenem in ea, Antiochum in Sy-
 ria, Ptolemaum in Alexandria sese conuenisse. Omnes sollicitatos legatio-
 nibus Persi, sed egregie in fide permanere, pollicitosque omnia, qua po-
 pulus Romanus imperasset prastaturos. & cinitates socias adesse, cete-

Belli appa-
ratus ad-
uersus Per-
sem.

Cn. Sicini-
us Mace-
doniam
obtinere
iubetur,

ras satis fidas, solos Rhodios fluctuantes & imbutos Persei consilijs inue-
nisse. Venerant Rhodij legati ad pugnanda ea quæ vulgo iactari
de ciuitate sciebāt: ceterum senatum iis dare, quum noui consu-
les magistratum inissent, placuit. Belli apparatus non differen-
dum censuerunt. C. Licinio Prætori negotium datur, vt ex vere-
ribus quinqueringibus in naualib. Romæ subductis, quæ possent
vsi esse reficeret, pararetq; naues quinquaginta. Si quid ad eum
numerus explendum deesset, C. Memmio collegæ in Siciliam
scriberet, vt eas quæ in Sicilia naues essent, reficeret atque expe-
diter, vt Brundisium primo quoq; tempore mitti possent. Socios
nauales libertini ordinis in viginti & quinq; naues ex ciuib. Ro-
manis C. Licinius Prætor scribere iussus, in quinq; & viginti pa-
rem numerum Cn. Sicinius sociis imperaret: idem Prætor pedi-
tum octo millia, ccc. equites à sociis Latini nominis exigeret.
Hunc militem qui Brundisij acciperet, atque in Macedoniam
mitteret, A. Attilius Serranus, qui priore anno Prætor fuerat, de-
ligitur: Cn. Sicinius Prætor qui exercitum paratū ad traiciendū
haberet. C. Popilio Cos. ex auctoritate senatus C. Licinius Præ-
tor scribit, vt & legionem secundam, quæ maxime veterana in Ligu-
rib. erat, & socios Latini nominis quatuor millia peditum, ducēros equi-
tes Idib. Februarijs Brundisij adesse iuberet. Hac classe & hoc exerci-
tu Cn. Sicinius provinciam Macedoniā obtinere, donec successor
veniret iussus, prorogato in annum imperio. Ea omnia quæ sena-
tus censuit impigrè facta sunt. Duodequadraginta quinqueringes
ex naualib. deductæ: qui deduceret eas Brundisium, L. Porcius
Licinius præpositus: duodecim ex Sicilia missæ. Ad frumentum
classi exercituiq; coemendum in Apuliam Calabriamq; tres lega-
ti missi, Sex Digirius, T. Iuuentius, M. Cæcilius. Ad omnia præ-
parata Cn. Sicinius Prætor paludatus ex vrbe profectus. Brundu-
sium venit. Exitu prope anni C. Popilius Cos. Romam rediit, ali-
quanto serius quam senatus censuerat: cui primo quoq; tempore
magistratus creare, quum tātum bellum immineret, iussum erat.
Itaq; non secundis aurib. patrum auditus est Cos. quum in æde
Bellonæ de reb. in Ligurib. gestis differeret: succlamationes fre-
quentes erant, interrogationesq; cur scelere fratris oppressos Ligures
in libertatem non restituisset. Comitia consularia in quam edita e-
rant diem. ad. xii. Calend. Martias sunt habita. Creati Coss. P. Li-
cinius Crassus, C. Cassius Longinus. Postero die prætores facti, C.
Sulpicius Galba, L. Furius Philus, L. Canuleius Dives, C. Lucre-
tius Gallus, C. Caninius Rebilus, L. Iunius Annalis. His prætoribus
provinciæ decretæ, dux iure Romæ dicendo, Hispania, & Sicilia,
& Sardinia, vt vni fors integra esset, quo senat⁹ cēsuisset. Cos. de-
signatis imperauit senatus, vt qua die magistratū inissent, hostiis ma-
iorib. rite mactatis precarentur, vt quod bellum populus Romanus in a-

nimo

xx-
vii

xi
viii

nimo haberet gerere, ut prosperū euenires. Eodem die decreuit senatus, ut C. Popilius Cos. ludos per decē dies Ioui Opt. Max. voueret, donaq; circa omnia puluinaria dari, si Respublica decē annos in eodem statu fuisset. Ita ut censuerant, in Capitolio vouit Consul ludos fieri, donariaq; dari, quāta ex pecunia decreffet senatus, quum cētum & quinquaginta nō minus adessent, præeunte verba Lepido pontifice maximo id votum susceptū est. Eo anno, sacerdotes publici mortui, L. Æmilius Pappus decemuir sacrorum, & Q. Fuluius Flaccus pontifex, qui priore anno fuerat censor, hic scēda morte periit. ex duobus filiis eius qui tum in Illyrico militabant, nunciaturū alterum decessisse, alterum graui & periculoso morbo agrum esse. Obruit animum simul luctus, metusque: mane ingressi cubiculum serui, laqueo depēdentē inuenere. Erat opinio, post censuram minus compotem fuisse sui: vulgo Iunonis Lacinia iram ob spoliatum templum alienasse mentem ferebant. Suffectus in Æmilii locum decemuit M. Valerius Messala, in Fuluii, pontifex Cn. Domitius Ænobarbus, oppido adolescens sacerdos lectus P. Licinio, C. Cassio Coss. non vibs tantum Roma, nec terra Italia, sed omnes reges ciuitatesq; quæ in Europa, quæque in Asia erant, conuertebant animos in curam Macedonici ac Romani belli. Eumenem quum vetus odium stimulabat, tum recens ira quod scelerē eius prope ut victima mactatus Delphis esset. Prusias Bithyniæ rex statuerat abstinere armis, euētumq; expectare. nam neq; pro Romanis se equum censere aduersus fratrem uxoris arma ferre: & apud Persæ viatorem veniam per sororem impetrabilem fore. Ariarathes Cappadocum rex, præterquā quod Romanis sua nomine auxilia pollicitus erat, ex quo est iunctus Eumeni affinitate, in omnia belli pacisq; se consociauerat cōsilia. Antiochus imminebat quidem Ægypti regno, & pueritiam regis, & inertiam tutorum spernens, & ambigendo de Cœlesyria causam belli se habiturum existimabat, gesturumq; sine vilo impedimento, occupatis Romanis in Macedonico bello, id bellum: tamen omnia & per suos legatos senarui, & ipse legatis eorum eximie pollicitus erat. Ptolemæus propter ætatem alieni etiam tum arbitris erat. tutores & bellum aduersus Antiochum parabant, quo vindicarent Cœlesyriam, & Romanis omnia pollicebantur ad Macedonicum bellum. Masanissanissa & frumento iuuabat Romanos, & auxilia eum elephantis, Misagenemque filium mittere ad bellum parabat. Consilia autem in omnem fortunam ira disposita habebat: Si peres Romanos victoria esset, suas quoque in eodem statu mansuras res, neque ultra quidquam mouēdum: non enim passuros Romanos vim Carthagenensibus afferri. Si fracta essent opes Romanorum, qua tum protegerēt Carthagenenses, suam omnem Africam fore. Gentius rex Illyricorum fecerat potius cursus suspectus esset Romanis, quam satis statuerat utram foueret partem, impetumq; magis quam consilio iis aut illis se ad-

Cotys.

se adiuncturus videbatur. Cotys Thrac Odrysarum rex euiden. xxx
 ter Macedonum patris erat. Hęc sententia regibus quum esset de
 bello, in libetis gentibus populisq; plebs vbique omnis ferme, vt
 solet, deterioribus erat ob regem Macedonasque inclinata, prin-
 cipum diuersa cerneret studia. pars ita in Romanos effusi erant,
 vt auctoritatem immodico fauore corrumpere: pauci ex iis iu-
 stitia imperii Romani capti: plures ira, si præcipuam operam na-
 uassent, potentes sese in ciuitatibus suis futuros rati. pars altera
 regis adulationis erat, quos æs alienum & desperatio rerum sua-
 rum eodem manente statu, præcipientes ad nouanda omnia age-
 bat: quosdam ventosum ingenium, quia Perseus magis auris
 popularis erat. tertia pars optima eadem & prudentissima, si v-
 tiq; optio domini potioris daretur, sub Romanis quam sub rege male-
 bat esse: si liberum inde arbitrium fortuna esset, neutram partem volu-
 bant poteriorem altera oppressa fieri: sed illibatis potius viribus utrius-
 que partis, pacem ex eo manere: ita inter utrosque optimam conditionem
 ciuitatū fore protegente altero semper inopem ab alterius iniuria. Hęc
 sentientes, certamina fautorum utriusque partes taciti ex tuto
 spectabant. Consules quo die magistratum inierunt ex S. C.
 quum circa omnia sana in quibus lectisternium maiorem par-
 tem anni esset, maioribus hostiis immolassent, inde preces suas
 acceptas ab Diis immortalibus omiq; senatui ritè sacrificatum,
 precationemq; de bello factam renuntiarunt. Aruspices ita respon-
 derunt si quid rei noua inciperetur, id maturandum esse. victoriam, tri-
 umphum, prorogationem imperii portendi. Patres quod faustum felixq;
 populo Romano esset, centuriatis comitiis primo quoq; die ferre ad popu-
 lum Consules insserunt, vt quod Perseus Philippi filius Macedonū rex
 aduersus fœdus cum patre Philippo iectum, & secum post mortem eiu r-
 nouatū, socijs populi Romani arma intulisset, agros vastasset, vrbesque
 occupasset quodque belli parandi aduersus P. R. consilia inisset, arma, mi-
 lites, classē rei causa comparasset, vt nisi de iis rebus satis fecisset, bellum
 cum eo iniretur. Hęc rogatio ad populum lata est. Senatus consul-
 tum inde factum est, vt consules inter se prouincias Italiā & Macedo-
 niā compararent sortirenturve. Cui Macedonia obuenerit, vt is regem
 Persea, quiq; eius sectam secuti essent, nisi populo Romano satis fecissent,
 bello persequeretur. Legiones quatuor nouas scribi placuit, binas
 singulis Consulibus. Id præcipue prouinciæ Macedonię datum,
 quod quum alterius Consulis legionibus quina millia & ducenti
 equites ex vetere instituto darentur in singulas legiones, in Ma-
 cedoniā sena millia peditū scribi iussa, equites treceni æqualiter
 in singulas legiones. & in sociali exercitu cōsuli alteri auctus nu-
 merus: xvi. millia peditū, dccc. equites, pter eos quos Cn. Sici-
 nius duxisset, dc. equites, in Macedoniā traiceret. Italiz satis visa
 xii. millia sociorū peditum, dc. equites. Illud quoq; præcipuū da-
 rum

Cof. roga-
 tio ad po-
 pulum de
 bello Ma-
 cedonico.

tum sorti Macedoniae, ut centuriones militesque veteres scriberet, quas vellet consul usque ad quinquaginta annos. In tribunis militum nouatum eo anno propter Macedonicum bellum, quod Consules ex senatusconsulto ad populum tulerunt, ne Tribuni militum eo anno suffragiis crearentur, sed Consulū pratorumque in iis faciendis iudicium arbitriumque esset. Inter praetores ita partita imperia. Praetorem cuius fors fuisset ut iret quo senatus censuisset, Brundisium ad classem ire placuit: utque ibi recognosceret socios navales, dimissisque, si qui parum idonei essent, supplementum legeret ex libertinis: & daret operam, ut duae partes ciuium Romanorum, tertia sociorum esset. Commectus classi legionibusque ut ex Sicilia Sardiniaque subueheretur, praetoribus, qui eas prouincias sortiti essent mandari placuit, ut alteras decumas Siciliae Sardiniaeque imperarent, utque id frumentum ad exercitum in Macedoniam portaretur. Siciliam C. Caninius Rebilus est sortitus, L. Furius Philus Sardiniam, L. Canuleius Hispaniam, C. Sulpicius Galba urbanam iurisdictionem, L. Iunius Annalis inter peregrinos, C. Lucretio Gallo, quo senatus censuisset, fors euenit. Inter consules magis cauillatio quam magna contentio de prouincia fuit. Cassius sine sorte se Macedoniam oppugnaturum dicebat, nec posset collegam saluo inueiando secum sortiri. Praetorem eum ne in prouinciam iret, in concione iurasse se statim loco statisque diebus sacrificia habere, qua absente se recte fieri non possent, qua non magis Consule, quam praetore absente recte fieri possent. Si senatus non quid vellet in consulatu potius, quam quid in praetura iurauerit P. Licinius, animaduertendum esse censeat: se tamen futurum in senatus potestate. Consulti patres, cui consulatus Populus Rom. non negasset, ab se prouinciam negati superbum rati, sortiri consules iusserunt. P. Licinio Macedonia, C. Cassio Italia obuenit. Legiones inde sortiti sunt: prima & tertia in Macedoniam traicerentur, secunda & quarta ut in Italia remanerent. Delectus Consules multo intentiorem quam alias curam habebant. Licinius veteres quoque scribebat milites, centurionesque: & multi voluntate nomina dabant, quia locupletes eos videbant, qui priore Macedonico bello, aut aduersus Antiochum in Asia stipendia fecerant. Quum Tribuni militum centuriones, sed primum quemque citarent, tres & xx. centuriones, qui primos pilos duxerant, citati tribunos plebis appellarunt. Duo ex collegio, M. Fuluius Nobilior, & M. Claudius Marcellus ad consules reliciebant: Eorum cognitionem esse debere, quibus delectus, quibusque bellum mandatum esset. Ceteri cognituros se de quo appellati essent, aiebant: Et si iniuria fieret, auxilium ciuibz laturos. Ad subsellia tribunorum res agebatur. Eo M. Popilius consularis aduocatus, centuriones, & consul venerunt. Consul inde postulanti ut in concione ea res ageretur, populus in concionem aduocatus. Pro centurionibus,

Inter Consules contentio.

Inter tribunos militem & centuriones.

M. Popilius, qui biennio ante cōsul fuerat, ita verba fecit. *Militares homines, & stipendia iusta, & corpora & atate & assiduis laboribus confecta habere, nihil recusare tamen, quo minus operam Reip. dent: id tantum deprecari, ne inferiores iis ordines quā quos cum militassent, habuissent, attribuerentur.* P. Licinius Cōsul S. C. recitari iussit. primum, quod bellum senatus Perseo iussisset: deinde quod veteres centuriones, quam plurimum ad id bellum scribi censuisset: nec ulli, qui non maior annis quinquaginta esset, vacationem militiæ esse. Deprecatus est deinde, ne nono bello, tam propinquo Italia, aduersus regem potentissimum, aut tribunos militū delectum habentes impedirent aut prohiberēt Consulē quem cuiq; ordinem assignari ē Republica esset, eum assignare. Si quid in ea re dubiū esset, ad senatum reuicerent. Postquam Consul quæ voluerat dixit, Sp. Ligustinus ex eo numero qui Tribb. plebis appellauerant, à Consule & ab tribunis petiit, ut sibi paucis ad populum agere liceret. Permissu omnium ita locutus fertur. *Sp. Ligustinus trib. Crustumina ex Sabinis sum oriundus, Quirites. Pater mihi iugerū agri reliquit, & paruum tugurium, in quo natus educatusq; sum, hodieq; ibi habito. Quum primum in aetatem veni, pater mihi uxorem fratris sui filiam dedit: quæ secum nihil attulit præter libertatem, pudicitiamq; & cum his fecunditatem, quantā vel in diu domo satius esset. Sex filii nobis, duæ filiae sunt, utraque iam nuptæ. Filii quatuor togas viriles habent, duo prætextati sunt. Miles sum factus, P. Sulpicio, C. Aurelio Cōsulibus. In eo exercitū, qui in Macedonia est transportatus, biennii miles gregarius fui aduersus Philippū regem: tertio anno virtutis causa mihi T. Quintius Flaminius decurionum ordinē hastatum assignauit. Deuictō Philippo Macedonib; q;, quum in Italiam portati ac dimissi essemus, continuo miles voluntarius cum M. Porcio Consule in Hispaniā sum profectus. Neminem omnium imperatorum qui vivāt, diuorem virtutis spectatorem ac iudicē fuisse sciunt, qui & illum & alios duces longa militia experti sunt. hic me imperator dignum iudicauit, cui primum hastatum prioris cēturiæ assignaret. Tertio iterum voluntarius miles factus sum in eum exercitum, qui aduersus Ætolos & Antiochū regem est missus à M. Acilio mihi primus princeps prioris cēturiæ est assignatus. Expulso rege Antiocho, subactis Ætolis reportati sumus in Italiam, & deinceps bis quæ annua merebantur legiones stipendia feci. Bis deinde in Hispania militavi, semel Q. Fulvio Flacco, iterum Tib. Sempronio Graccho Pratore à Flacco inter ceteros, quos virtutis causa secum ex provincia ad triumphum deducebat, deductus sum à Tib. Graccho rogatus in provinciam ii. Quater intra paucos annos primū pilum duxi, quater & tricies virtutis causa donatus ab imperatoribus sum, sex ciuicas coronas accepi. xxii stipendia annua in exercitu emerita habeo & maior annis sum quinquaginta. Quod si mihi nec stipendia omnia emerita essent, nec dū atas vacationē daret, tamē quum quatuor milites pro me uno vobis dare P. Licini possem, equū erat me dimit-*

Sp. Ligustinus ad populum oratio.

mitti. Sed hac pro causa mea dicta accipiat is velim: ipse me: quoad quisquam exercitus scribit idoneum militem iudicabit, nunquam sum excusaturus. Ordinem quo me dignum iudicent Tribuni militum, ipsorum est potestatis, ne quis me virtute in exercitu praestet, dabo operam: ut semper ita fecisse me Imperatores mei, & qui una stipendia fecerunt, testes sunt. Vos quoque equum est commilitones, et si appellationis vobis usurpatis, quum adolescentes nihil aduersus magistratum senatusque auctoritatem usquam feceritis, nunc quoque in potestate senatus ac consulum esse, & omnia honesta loca ducere, quibus Rempublicam defensuri sitis. Hæc ubi dixit, collaudarum multis verbis consul ex concione in senatum duxit. Ibi quoque ei ex auctoritate senatus gratiæ actæ, tribunique militares in legione prima primum ^{plū} virtutis causa ei assignarunt, ceteri centuriones omiſſa appellatione, ad delectum obedienter responderunt. Quo marurii in prouincias magistrarus proficiscerentur, Latinæ Calendis Iuniis fuere: coque solenni perfecto C. Lucerius Prætor omnibus quæ ad classem opus erant promissis, Prundusium est profectus. Præter eos exercitus quos Consules comparabant, C. Sulpicio Galbæ Prætori negotium datū, ut quatuor legiones scriberet urbanas, iusto numero peditum equitumque: ipsæque, quatuor Tribunos militum ex senatu legeret qui præessent. Sociis Latini nominis imperaret xv. millia peditum. m. & cc. equites. Is exercitus uti paratus esset, quo senatus censuisset. P. Licinio Consuli ad exercitum civilem socialemque perenti addita auxilia. Ligurū duo millia, Cretenses sagittarum incertus numerus; quantum rogati auxilia Cretenses misissent. Numidæ irem equites, elephantique. In eam rem legari ad Masanissam, Carthaginensesque missi, L. Postumius Albinus, Q. Terentius Culleo, C. Aburius. In Cretam irem legatos ^{Legati à Perseo Romanā missi.} tres ire placuit, A. Postumium Albinum, C. Decium, A. Licinium Neraum. Per idem tempus legari ab rege Perseo venerunt. eos in oppidum intronitti non placuit, quum iam bellum regi eorum & Macedonibus, & senatus decreisset, & populus iussisset. in eadem Bellonæ in senatum introducti, ita verba fecerunt. *Mirari Persea regem, quid in Macedoniam exercitus transportati essent. Si impetrari à senatu posset, ut ei renoucentur, regem de iniuriis, si quas sociis factas quererentur, arbitratus senatus satisfacturum esse.* Sp. Caruilius, ad eam ipsam rem ex Græcia remissus ab Cn. Sicinio, in senatu erat. Is Perseam expugnatam armis, Thessalia aliquot urbes captas, cetera quæ aut ageret, aut pararet rex, quum argueretur: respondere ad ea legati iussi. postquam hæſitabant, negantes sibi ultra quicquam mandatum esse. iussi renouciare regi, Consulē P. Licinium breui cum exercitu futurum in Macedonia esse. ad eum, si satis facere in animo esset, mitteret legatos: Romam quæ præterea mitteret non esse: neminem eorum per Italiam ire liciturum. Ita dimissis, P. Licinio Consuli mandatū, intra xi diē iuberet eos Italia excedere, & Sp. Caruiliū mitteret, quod donec nauē cōſcēdiſſet custodirer.

Romani
legati in
Graciam
missi.

custodiret. Hæc Romæ acta nondum profectis in provinciam Coss. Ians Cn. Sicinius, qui priusquam magistratu abiret, Brundisium ad classem & ad exercitum præmissus erat, traiecit in Epirum v. millib. peditum, trecentis equitib. ad Nymphæum in agro Apolloniari castra habebat. Inde tribunos cum duob. millib. militum, ad occupanda Daflaretiorum & Illyriorum castella, i. plis accersentibus præsidia, ut tutiores à finitimorum impetu Macedonum essent, misit. Paucis post diebus Q. Marcius, A. Attilius, & P. & Ser. Cornelij Lentuli, & L. Decimius, legati in Graciam missi, Corcyram peditum mille secum aduexerunt: ibi inter se & regiones quas obirent, & milites diuiserunt. Decimius missus est ad Gentium regem Illyriorum, quem, si aliquem respectum amicitie eum habere cerneret, tentare: aut etiam ad belli societatem pellicere, iussus. Lentuli in Cephaleuiam missi, ut in Peloponnesum traicerent, oramque maris in occidentem versus ante hyemem circumirent. Marcio & Attilio Epirus, Ætolia & Thessalia circumuectæ assignantur. Inde Bœotiam atque Eubœam adspicere iussi, tum in Peloponnesum traicere: ibi congressuros se cum Leutulis constituunt. Priusquam digrederentur a Corcyra, literæ à Perseo allatæ sunt: quibus quærebatur, *qua causa Romanis aut in Graciam traiciendi copias, aut vrbes occupandi esset.* Cui referri nihil placuit: nuncio ipsius qui literas attulerat dici, *præsidij causa ipsarum urbium Romanos facere.* Lentuli circumuectes Peloponnesi oppida, quum sine discrimine omnes ciuitates adhortarentur, ut quo animo, qua fide adiuuissent Romanos, Philippum primum deinde Antiochi bello, eodem aduersus Persea iuuarent: fletum in concionibus audiebant: Achæis indignantibus eodem se loco esse (quoniam à principijs Macedonici belli præstitissent Romanis & Macedonum Philippi bello hostes fuissent) quo Messenij atque Ely, qui pro Antiocho hoste arma aduersus populum Romanum tulissent: ac nuper in Achaicum contributi concilium, velut præmium belli se victoribus Achæis tradi quererentur. Marcius & Attilius ad Gittapas Epiri oppidum decem millia ab mari quum ascenderent, concilio Epirotarum habito cum magno omnium assensu audiri sunt: & quadringentos iuuenturis eorum in Orcistas, ut præsidio essent libertatis ab se Macedonibus, miserunt. Inde in Ætoliam progressi, ac paucos ibi morati dies, dum in prætoris mortui locum alius sufficeretur, & Lycisco præfecto, quæ Romanorum fauere reb. satis cōpertum erat, transierunt in Thessaliā. Eo legati Acarnanū & Bœotorū exules venerunt. Acarnanes nunciare iussi, *qua Philippi primum, Antiochi deinde bello decepti pollicitationib. regis aduersus Romanum commississent, ea corrigendi occasionem illis oblatam.* Si male meriti clementiam populi Romani experti essent, bene merendo liberalitatē experirentur. Bœotis exprobratum, societatem eos cum Perseo iunxisse,

iis, quum culpam in Ilmenia principem alterius partis cōferrent, & quasdam ciuitates dissentientes in causam deducta; *appariturū id esse*, Marcius respondit: *singulis enim ciuitatibus de seipsis consulendo potestatem facturos*. Thessalorum Larissæ fuit concilium, Ibi & Thessalis benigna materiagratias agendi Romanis pro libertatis munere fuit: & legatis, quod & Philippiprius & post Antiochi bello enixe adiuti à gente Thessalorum essent. hac mutua commemoratione meritorum, accessit animi multitudinis ad omnia decernenda quæ Romani vellent. Secundum hoc concilium legati à Perseo rege venerūt, priuati maxime hospitii fiducia, quod ei paternum cum Marcio erat. Ab huius necessitudinis commemoratione orsi, petierunt legati *in colloquium veniendi regi potestatem faceret*, Marcius & se ita à patre suo accepisse dixit, *amicitiam hospitiumque cum Philippo fuisse: minime immemorem necessitudinis eius legationem eam suscepisse*: Colloquium si satis commode valeret, non fuisse dilaturum: nunc ubi primum posset ad Peneum flumen, qua trāsitus ab Omolio Diuum esset, pramissis qua nunciarent regi, venturos. Et

xx- tum quidem ab Dio Perseus in interiora regni recepit se, leui au- *Persei & Martij colloquit.*
 x- ra spei obiecta, quod Marcius ipsius causa suscepisse se legationem dixisset. Post dies paucos ad constitutum locum venerunt.

Magnus comitatus fuit regius, quum amicorum, tum satellitum turba stipante: non minore agmine legati venerunt, & ab Larissa multis prosequentibus, & legationibus ciuitatum, quæ conuenerant Larissam, & renunciare domum certa quæ audissent volebant. Inerat cura infita mortalibus videndi congregientes nobilem regem, & populi principis tetratum omnium legatos. Postquam in conspectu steterunt dirimente amne, paulisper inter-nunciando cunctatio fuit, *utri transgredierentur*: aliquid illi regis maiestati, aliquid hi pop. R. nomine, quū præsertim Perseus petisset colloquiū, existimabant deberi: ioco etiam Martius cunctātes mouit, *Minor, inquit, ad maiorem, & (quod Philippo ipsi cognomē erat) filius ad patrem transeat*. Facile persuasum id regi est.

Aliud deinde ambigebatur, *cum quam multis transiret*. Rex cum omni comitatu transire aquum conuebat: legati vel cum tribus venire iubebant, vel si tantum agmen traduceret, obsides daret; nihil fraudis fore in colloquio. Hippian & Pautaucum, quos & legatos miserat, principes amicorum obsides dedit. Nec tam in pignus fidei obsides desiderauerant, quam ut apparetet socijs, nequaquam ex dignitate pari congressi regem cum legatis. Salutatio non tamquam hostium, sed hospitalis ac benigna fuit, positisque sedibus con-sederunt. Quum paulisper silentium fuisset: *Exspectari nos*, inquit

xx- Martius, *arbitror, ut respondeamus literis tuis quas Corcyram misisti*, *Martij ad Persea oratio.*
 in quibus quæris, quid ita legati cum militibus venerimus, & præsidia
 in singulas urbes dimittamus? ad hanc interrogationem tuam, & non
 respondere.

Perseire-
sponsio.

respondere vereor, ne superbū sit & vera respondere, ne nimis acerbū
audienti tibi videatur. Sed quum aut verbis castigandus aut armis sit,
qui fœdus rumpit: sicut bellum aduersus te aliq̃ mihi mandatū malim,
ita orationis acerbitas ē aduersus hospitē, utcumq̃ est, subibo: sicut me-
dici quum salutis causa tristiora remedia adhibēt. Ex quo regnum adep-
tus es, unā rē te qua faciēda fueris, senatus fecisse censet, quod legatos Ro-
mā ad renouandū fœdus miseris, q̃ tamen ipsum tibi fuisse non renouan-
dū indicat potius q̃ quum renouatum esset violandum Abryopolim sociū
atq̃ amicū populi Romani regno expulisti Artetari interfectores, vi-
cade (ne quid ultra dicā) lesatum appareret, recepisti: qui omnium Il-
lyriorum fidissimum Romano nomini regulum occiderant. Per Thessalīā
& Malisensem agrum cum exercitu cōtra fœdus Delphos isti. Byzantius
istē cōtra fœdus misisti auxilia. Cum Bæotius socius nostris secretā tibi ip̃s
societas ē q̃ nō licebat, iure iurādo pepigisti. Thebanos legatos Euerfam &
Callicritum, venientes à nobis, querere malo quis interfeceris, q̃ argueris.
In Aetolia bellum intestinum & caedes principum, per quos nisi per tu
facta videri possunt? Dolopes à te ipso euastati sunt. Eumenes rex ab Ro-
ma quum in regnum rediret, ppe ut victima Delphis in sacro loco ara
aras mactatus, quē insimules, piget referre. Qua hospes Brundisium oc-
cultā facinora indicet, certum habeo & scripta tibi omnia ab Roma esse
& legatos tuos renuntiasse. Hac ne dicerentur, à me, vno modo vitare p-
tuisi, non querendo q̃ ob causam exercitus in Macedoniā trajicerent,
aut praesidia in sociorum vrbes mitteremus. Quarenti tibi, superbius ra-
cniissemus quā vera respondimus. Equidē p̃ paterno nostro hospitio sacra
orationi tuae, & opto ut aliquā mihi materiā prabeas agenda tua apud
senatum causa. Ad ea Rex: Bonam causam, si apud iudices aequo agere-¹¹³
tur, apud eosdem & accusatores & iudices agam. Eorum autem qua ob-
iecta sunt mihi, partim ea sunt quibus nescio an gloriari debeam, partim
qua fateri non erubescam, partim qua verbo obiecta, verbo negare sit.
Quid enim, si legibus vestris hodie reus sim, aut index Brundisius, aut
Eumenes mihi obijciat, ut accusare potius vere, quam conuiciari vide-
antur? Scilicet nec Eumenes, quum tam multis grauis publicē ac priva-
tim sit, alium quam me inimicum habuit: neque ego potiorē quem-
quam ad ministeria facinorum, quam Raminium, quem neque unquam
ante videram, nec eram postea visurus, inuenire potui: & Thebanorum,
quos naufragio perisse constat, & Artetari cadis mihi reddenda rati-
est: in qua tamen nihil ultra obijcitur, quam interfectores eius in regno
exulasse p̃pro. cuius conditionis iniquitatem ita non sum recusaturus, si
vos quoque accipitis, ut quicumque exules in Italiam aut Romam se
contulerunt, his facinorum, propter qua damnati sunt, auctores vos fu-
isse fateamini. Si hoc & vos recusabitis, & omnes alia gentes, ego quo-
que inter ceteros ero. Et hercule quid attinet cuiquam exilium patere,
si nusquam exuli futurus locus est? Ego tamen istos, ut primum in Ma-
cedonia esse admonitus à vobis comperi, requisitos abire ex regno iussi.
& in perpetuum interdixi finibus meis. Et hac quidem mihi tamquam
causam

causam dicenti reo obiecta sunt: illa tamquā regi, & qua de fœdere quod mihi est vobiscum, disceptationē habeant. Nā si est in fœdere ita scriptū, ut ne si bellum quidē quis inferat, tueri me regnumq; meum liceat: mihi fatendum est, quod me armis aduersus Abrypolim socium populi Romani defenderim, fœdus violatum esse. Sin autem hoc & ex fœdere licuit, & iure gentium ita comparatū est, ut arma armis propulsentur: quid tandem me facere decuit, quā Abrypolis fines mei regni usq; ad Amphipolim peruastasset, multa libera capita, magnā vim mancipiorum, multa millia pecorum abegisset? Quiescerem & paterer donec Pellam & in regiam meā armatus peruenisset? At enim bello quidem inсто sum persecutus: sed vinci non oportuit eum, neq; ea qua victis accidit patri, quorum casum quā ego subierim, qui sum armis laceffitus, qui potest queri sibi accidisse, qui causā belli fuit? Non sum eodem modo defensurus, Romani, quod Dolopas armis coercuerim: quia etsi non merito eorum, iura feci meo: quā mei regni, mea ditionis essent, vestro decreto patri attributi meo. Nec, si causa reddenda sit, non vobis, nec fœderatis, sed iis qui ne in seruos quidem sana atque iniusta imperia probant, plus aquo & bono senisse in eos videri possum: quippe Euphranorem præfēctum à me impositum ita occiderunt, ut mors pœnarum eius lenissima fuerit. At quā processissem inde ad visendas Larissam & Antrona & Pyleeon, quo in propinquo muldō ante debita vota persoluerem, Delphos sacrificandi causa ascendi. Et hic criminis augendi causa cum exercitu me fuisse adicitur, scilicet, ut quod nunc vos facere queror, vrbes occuparem, arcibus imponerem præsidia, vocate in concilium Gracia ciuitates, per quas iter feci: queratur unusquibet militis mei iniuriam; non recusabo quin simulato sacrificio aliud petisse videar. Aetolis & Byzantiis præsidia misimus, & cum Boeotis amicitiam fecimus. Hac qualiacumque sunt per legatos meos non solum indicata, sed etiam excusata sunt saepe in senatu vestro: ubi aliquos ego disceptatores, non tam aequos quā me Q. Marci paternum amicum & hospitē, habebam. Sed nondum Romanum accusator Eumenes venerat, qui calumniando omnia detorquendoque suspecta & inuisa efficeret; & persuadere vobis conaretur, non posse Graciā in libertate esse, & vestro munere frui quoad regnum Macedonia incolume esset. Circumagetur hic orbis: erit mox qui arguat, nequaquam Antiochum ultra iuga Tauri remotum: grauiorem multo Asia quā Antiochus fuerit, Eumenem esse: nec conuiescere socios vestros posse, quod regia Pergami sit: eam arcem supra capita finitimarum ciuitatum impositam. Ego hac Q. Marci & A. Astili qua aut à vobis obiecta, aut purgata à me sunt talia esse scio, ut aures, ut animi audientium sint: nec tam referre, quid ego aut qua mente fecerim, quā quomodo id vos factum accipiat. Conscius mihi sum, nihil me scientem deliquisse: & si quid fecerim imprudētia lapsus, corrigi me, ac emendari castigatione hac posse. Nihil certe insanabile nec quod bello & armis persequendū esse censeatis, commissi. Aut frustra clementia grauatisq; vestra fama

vulgata

vulgata per gentes est, si salubus de causis, qua vix querela & expostulatione digna sunt, arma capitis & regibus sociis bella insertis. Hæc dicenti tum assensus Marcius, auctor fuit mittendi Romam legati, quum experienda omnia ad ultimum, nec prætermittendam spem ullam censuisset. reliqua consultatio erat, quonam modo tatum iter legatis esset. ad id quum necessaria petitio induciatum videretur, cupereq; Marcius, neque aliud colloquio petisset, gravare & in ma-

*Inducia
inter Per-
sea & Ro-
manos.*

gnam gratiam petentis concessit. Nihil enim satis paratum ad bellum in præsentia habebant Romani, non exercitum, non ducem: quum Perseus, ni spes vanâ pacis occurrasset consilia, omnia præparata, atq; instructa haberet, & suo maxime tempore atq; alieno hostibus incipere bellum posset. Ab hoc colloquio, fide induciarum interposita, legati Romani in Bæotiâ comparati sunt. Ibi iam motus cœperat esse, discedentibus à societate communis concilii Bæotorum quibusdam populis, ex quò renunciatus erat, respondisse legatos, *appariturum quibus populis propriè sociatam cum rege iungi displicuisset.* Prima à Chæronia legati, deinde à Thebis in ipso itinere occurrerunt, affirmantes *non interfuisse se quo societas ea decreta esset concilio:* queis legati nullo in præfentia respon-

*Thebano-
rum fedi-
tio.*

so dato; *Chalcidem se sequi iusserunt:* Thebis magna contentio orta erat ex alio certamine. Comitibus prætotis Bæotorum victa pars iniuriam persequens, coacta multitudine decretum fecit Thebis, *ne Bæotarcha urbib. reciperentur.* Exules Thespias uniuersi concesserunt; inde (recepti enim sine cunctatione erant) Thebas iam mutatis animis reuocati decretum faciunt, *ut xii. qui privati cœtum & concilium habuissent, exilio multarentur.* Novus deinde prætor, Ismenias, is erat vir nobilis ac potens; capitalis pœnæ abfentes eos decreto damnat. Chalcidem fugerant: inde ad Romanos Larissam profecti, causam cum Perseo societatis in Ismeniam contulerant. Ex contentione ortum certamen: utriusque tamen partis legati ad Romanos venerunt, & exules accusatoresq; Ismenias, & Ismenias ipse. Chalcidem ut ventum est, aliarum civitatum principes, id quod maximè gratum erat Romanis sua quoque proprio decreto Persei societatem aspernati. Romanis se adiungebant: Ismenias gentem Bæotorum in fidem Romanorum permitti quum censebat: inde certamine orto, nisi in tribunal legatorum perfugisset, haud multum absuit quin ab exulibus fautoribusque eorum interficeretur. Thebæ quoque ipsæ, quod Bæotiarum caput est, in magno tumultu erant, aliis ad regem trahentibus civitatem, aliis ad Romanos: & turba Coronæorum Haliatricorumque conuenerat ad defendendum decretum regis societatis. Sed constantia principum, docentium claudibus Philippi Antiochique *quanta esset vis & fortuna imperij Romani,* victa eadem multitudo, & ut tolleretur regia societas, decrevit, & eos qui auctores petis-

*Thebani
Romanam
partes se-
quuntur.*

cendz

cendæ amicitiz fuerant ad satisfaciendum legatis Chalcidem misit, fideiq; legatorum commendari ciuitatem iussit. Thebanos Marcins & Artilius læti audierunt. auctoresq; & hi separarim singulis fuerunt ad renouandam amicitiam mittendi Romam legatos. Ante omnia exule testitui iusserunt: & auctores regiz societatis decreto suo damnarunt. Ita, quod maximè volebant, discusso Bœotico concilio, Peloponnesum proficiscuntur. Ser. Cornelio Chalcidem accersito, Argis præbitum est ijs concilium: ubi nihil aliud à gente Achæorum petierunt, quam vt mille milites darent. Id præsidium ad Chalcidem tuendam, dum Romanus exercitus in Græciam trajceretur, missum est. Marcius & Artilius, peractis quæ agenda in Græcia erant, priuicipio hyemis Romam redierunt. Inde legatio sub idem tempus in Asiam circum insulas missa. Tres erant legati, T. Claudius, P. Postumius, M. Iunius.

ij circumeuntes, hortabantur socios *ad suscipiendū aduersus Persæ Romanam pro Romano bellum*: & quo quæq; opulentior ciuitas erat, eo ac *legatio ad Asiaticas insulas.* curarius agebant: quia minores secuturæ maiorum auctoritatem erant. Rhodij maximi ad omnia momenti habebantur: quia non fauere tantum, sed adiuuare etiam viribus suis bellum poterant, quadraginta nauibus auctore Hegesilo comparatis. Qui quum in summo magistratu esset (Prytanin ipsi vocant) multis rationib. peruicerat Rhodios, *ut omissa, quam sape vanam experti essent, regum fouendorū spe, Romanam societatem, vnam tum in terris vel viribus, vel fide stabilem, retinerent. Bellū imminere cum Perseo: desideraturos Romanos eundem naualem apparatus, quem nuper Antiochi, quā Philippi ante bello vidissent: trepidaturos tū repente paranda classe, quum mittenda esset, nisi reficere naues, nisi instruere naualib. socijs cœpissent. Ideo magis enixè facien dū esse, ut crimina delata ab Eumeno, fiderorum refellerent.* His incitati, quadraginta nauium classem instructam, ornatamq; legatis Romanis aduenientibus, vt non expectatam adhortationem esse appateret, ostenderunt. Et hæc legatio magnum ad conciliandos animos ciuitatū Asiæ momentum fuit. Decimius vnus sine vllō effectu, captarū etiam pecuniarū ab regibus Illyricorum suspicione infamis, Romam redijt. Perseus quum à colloquio Romanorū in Macedoniam recepisset sese, legatos Romā de inchoatis cū Marcio conditionib. pacis misit: & Byzantium & Rhodū literas legatis ferendas dedir. In literis eadē sententia ad oēs erat: *collocutū se cū Romanorū legatu. quā audisset quæq; dixisset, ita disposita, vt superior fuisse in disceptatione videri posset.* Apud Rhodios legati addiderūt: *cōfidere pacē futurā, au-*

Horib. n. Marcio atq; Artiso, missos Romā legatos. Si pergerēt Romani Persei le-
contra fœdus mouere bellū, tum omni gratia, omni ope enitendum foregati ad
Rhodios, vt reconcilient pacē. Si nihil deprecādo proficiant, id agendū ne Rhodios,
omnium rerū iniac potestati ad vñum populū perueniat. quum casarorū

id interesset, si præcipue Rhodiiorum, qui plus inter alias ciuitates dignitate atq; opibus excellant: qua serua atq; obnoxia foret si nullus alio sit quàm ad Romanos respectus. Magis & literæ & verba legatorum benigne sunt audita, quam momentum ad mutandos animos habuerunt: potentior esse partis melioris auctoritas cœperat. Responsum ex decreto est *ipsare pace Rhodios; si bellum esset, ne quid ab Rhodijs speraret aut peteret rex, quod veterē amicitia, multū magnificue meritis pace belloq; partam, diiungeret sibi ab Romanis.* Ab Rhodo redeunt, Bœotiar quoque ciuitates & Thebas, & Coroneam, & Haliartum adierunt: quibus expressum inuitis existimabatur, ut relicta regia societate Romanis adiungerentur. Thebani nihil mori sunt, quanquam nonnihil & damnatis principibus & restitutis exulibus succensebant Romanis. Coronæi & Haliartij fauore quodam insiso in reges, legatos in Macedoniam miserunt, præsidium petentes, quo se aduersus impotentē superbiam Thebætorum tueri possint. Cui legationi responsum ab rege est, *præsidium se propter inducias cum Romanis factas mittere non posse, iam suadere ita à Thebanorū iniuriis qua possent, ut se vindicarent, ne Romanis præberent causam in se faciendi.* Marcius & Attilius Romanum venissent, legationem in Capitolio ita renuntiarūt, *ut nulla re magis gloriarentur, quam decepto per inducias & spem pacis regi.* Adeo enim apparatib. belli fuisse instructum, ipsis nulla parare, ut omnia opportuna loca præoccupari ante ab eo potuerint, quā exercitum in Græciam traiceretur. Spatio autem induciarum sumpto, venturum illum nihilo paratiorem; Romanos omnibus instructiores rebus capturi bellū, Bœotorum quoq; se cōcilium arte distraxisse, ne coniungi amplius ullo cōsensu Macedonib. possent. Hæc, ut summaratione acta, magna pars senatus approbat: veteres & motis antiqui memores, negabant se in ea legatione Romanas agnoscere artes. Non per insidias & nocturna prælia, nec simulatam fugam improvisoq; ad incautum hostem reditus, nec ut astu magis quàm vera virtute gloriarētur, bella maiori gessisse, indicare prius quam gerere solitos bella, denunciare etiā, interdū locum finire in quo dimicaturi essent. Eadē fide indicatum Pyrrho regi mædicum, vita eius insidiantem: eadem Faliscū vinculum traditū proditorem liberorū regiū. Hæc Romana esse, non versutiarum Punicarū, neq; calliditatis Græcæ: apud quos fallere hostem quam vi superare gloriosius fuerit. Interdum in præsens tempus plus profici dolo, quàm virtute: sed eius demum animū in perpetuum vinci, cui confessio expressa sit se neq; arte, neq; casu, sed collatu cominus viribus iusto ac pio bello esse superatum. Hæc seniores, quibus noua hæc minus placebat sapientia. vicit tamen ea pars senatus, cui potior utilis quàm honesti cura erat, ut comprobaretur prior legatio Marcij: & eodem rursus in Græciam cum quinquere milibus remitteretur, iubereturque cætera, vti è Republica, maxime visum esset, agere. A. quoq;

Attilium

Simula-
tionū in-
firmas.

Attiliū miserunt ad occupandam Larissā in Thessalia, timē-
 res ne si induciarum dies exisset, Perseus præsidiō eo misso, caput
 Thessaliæ in potestate haberet. duo millia pedum Attilius ab
 Cn. Sicinio accipere ad eam rem agendam iussus. & P. Lentulo,
 qui ex Achaia redierat, treceni milites italici generis dati, ut The-
 bis daret operam, ut in potestate Bœotia esset. His præparatis, *Persei le-*
 quanquam ad bellum consilia erant destinata, senatum tamen *gatu sena-*
 præberi legatis placuit. Eadem fere quæ in colloquio ab rege di-
 sta erant, telata ab legatis. Insidiarum humeni fictarum crimen,
 & maxima cura, & minime tamen probabiliter (manifesta enim
 res erat) defensum. Cætera de precatio erat: sed nō eis animis au-
 diebantur, qui aut doceri aut flecti possent. Denunciatum, *exē-*
 plo magnis urbs Roma, Italia intratrigesimum diem excederet, P.
 Licinio deinde Consuli, cui Macedonia provincia obueuerat, de-
 nunciatū, *ut exercitui diem primam quamq; diceret ad conueniendū.*
 C. Lucretius prætor, cui classis provincia erat, cum xl. quinque-
 remibus ab vrbe profectus: nam ex relictis nauibus alias in alium
 vsum retineri ad urbem placuit. Præmissus à Prætorē est frater
 Lucretius cum quinqueteme vna, iussusque ab socijs ex fœdere
 acceptis nauibus ad Cephaleniā classi occurrere, ab Rheginis
 tritēmi vna, ab Locris duabus, ab Vritibus quatuor, præter oram
 Italiæ superuectus Calabria extremum promontorium in Ionio
 mari, Dyrrachium traiecit. Ibi decem ipforum Dyrrachinorum,
 duodecim Isæorum, quinquaginta quatuor Gentij tegis lembos
 nactus, simulans se credere eos in vsum Romanorum cōparatos esse, *Romana*
 omnibus abductis, die tercio Corcyram, inde protinus in Ceph- *classis.*
 leniā traiecit. C. Lucretius Prætor ab Neapoli profectus, supe-
 raro freto die quinto in Cephaleniā transmisit. Ibi stetit classis,
 simul operiens ut terrestres copię traijeerentur, simul ut onera-
 rix ex agmine suo per altum dissipatæ consequerentur. Per hōs
 forte dies P. Licinius Consul, votis in Capitolio nuncupatis, pa-
 ludatus ab vrbe profectus est. Semper quidem eates, cum magna
 dignitate ac maiestate geritur: præcipue tamē conuertit ocu-
 los animosque, quū ad magnum nobilemque aut virtute, aut for-
 tuna hostem, euentem Consulem prosequuntur. Contrahit enim
 non officij modo cura sed etiam studium spectaculi, ut videant
 ducem suum, cuius imperio consilioque summam Rempublicam
 tuendam permiserunt. Subit inde cogitatio animum, *qui bellica-*
sum, quā incertus fortuna euentus, communisq; Mars belli sit: aduersa,
secunda, quaq; insitia & temeritate ducum ciades saepe acciderint:
quæ contra bona prudētia & virtus attulerit. Quem scire mortaliū,
utrius mentis, utrius fortuna Consule ad bellum mittant: triūphan-
temne mox cū exercitu victore scandent: in Capitolium, ad eosdē Deos
à quib. p̄ficiantur, visuri: an hostib. eam prabitura latitā sunt. Perseo
 aut regi, aduersus quē ibatur, famā, & bello clara Macedonū gēs,

& Philippus pater, inter multa prosperè gesta Romano etiam nobilitatus bello, præbebat: tum ipsius Persei numquam, ex quo regnum accepisset. desitum, belli expectatione celebrari nomen, cum his cogitationibus omnium ordinum homines proficiscentem consulem prosecuti sunt. Duo consulates tribuni militum cum commissi. C. Claudius, Q. Mutius: & tres illustres iuvenes, P. Lentulus & duo Manlij Acidini: alter M. Manlij, alter L. Manlij filius erat. Cum ijs Cos. Brundisium ad exercitum, atq; inde cum omnibus copijs transuctus ad Nymphæum in Apolloniari agro posuit castra. Paucos ante dies Perseus postquam legati ab Roma regressi præciderant spem pacis, concilium habuit. Ibi aliquamdiu diuersis sententijs certatum est. Erant quibus, vel stipendium pendendum, si iniungeretur, vel agri parte cedendum si muleretur: quidquid deniq; alii: id pacis causa patiendum esset, non recusandum videtur, nec committendum ut in aliam tanti casus se regnumq; daret. Si possessio haud ambigua regni maneret, multa diem tempusq; offere posse, quibus non amissa modo recuperare, sed timendus vltro ijs esse, quos nunc timeret, posse. Ceterum multo maior pars ferocioris sententiæ erat: Quicquid cecidisset, cum eo simul regno protinus cedendum esse affirmabant. Neq; enim Romanos pecunia aut agro egere, sed hoc scire cum omnia humana, tum maxima quaq; & regna & imperia sub casibus multum esse. Carthagenensium opus fregisse se, & cernicibus eorum præpotenti finitimū regem imposuisse: Antiochum progeniemq; eim ultra iuga Tauri remotū. Vnum esse Macedonia regnum, & regione propinquū, & quod sicubi populus Romanus sua fortuna labet, antiquos animos regibus sui videatur posse facere. Dum integra res sint apud animum suum Persea debere statuere: Virum singula cōcedendo, nudatus ad extremum opibus extorrisq; regno, Samothraciam aliamve quam insulam petere ab Romano, ubi priuatus superstes regno suo in cōceptu atq; inopia consenescat, malit. an armatus vindex fortuna dignisatq; sua, ita ut viro forti dignū sit, patiaturs quodcūq; casus bellitulerit: aut victor liberet orbē terrarum ab imperio Romano non esse admirabilis Romanos Gracia pelli, quam Annibalem Italia pulsum esse. Neq; hercule videre, qui conueniat, fratri affectanti per iniuriam regnum, summa vi restituisse, alienigenis bene parito eocedere. Postremo ita bello & pace quarri, ut inter omnes conueniat, nec turpius quicquā esse, quam sine certamine cecidisse regno, nec præclarius quicquā quam prodignitate ac maiestate omnem fortunam expertum esse. Pellæ in vetere regia Macedonum hoc consilium erat, Geramius ergo, inquit, Diis bene iuvantibus, quando ita videtur, bellū: litetisq; circa præfectos dimissis, Citium (Macedoniæ oppidum est) copias omnes contrahit. ipse ceterum hostijs factificio tegaliter Minetur, quam vocant Alcida confecto, cum putpuratorum & satellitū manu profectus Citium est. eo iam omnes Macedonum externorumq; auxiliorum conueniant

uenerant copiar. Castra ante urbem ponit, omnesque armatos in campo struxit. Summa omnium quadraginta millia armata fuerunt: quorum pars ferme dimidia phalangiarum erant: Hippias Beroëus præerat. delecta deinde & viris, & robore ætatis ex omnibus cetratorum numero duo erant agemara, hanc ipsi legionem vocabant: præfectos habebant Leonarum & Thrasippum Eulyestas. Cetratorum cetratorum trium ferme millium hominum dux erat Antiphilus Edessanus Pæones, & ex Parorca & Paristrymonia (sunt autem ea loca subiecta Thraciarum) & Agrianes, admittis etiam Thracibus incolis, trium millium ferme & ipsi expleuerunt numerum. Armauerat contraxeratque eos Didas Pæon, qui adolescentem Demerrium occiderat. Et armatorum duo millia Galorum erant, præfecto Asclepiodo. Ab Heraclea ex Sintijs tria millia Thracum liberorum suum ducem habebant. Cretensum par pene numerus suos duces sequebatur, Susum Phalarneum & Syllum Gnosium. Et Leonides Lacedæmonius quingentis ex Græcia, misto generi hominum, præerat. regni genetis ferebatur: exul damnatus frequenti concilio Achæorum, literis ad Persæa deprehensus. Ætolorum & Bæotorum, quinque explebant plus quam quingenorum omnes numerum, Lyco Achæus præfectus erat. Ex his mistis tot populorum, tot gentium auxiliis, duodecim millia armatorum ferme efficiebantur. Equitum ex tota Macedonia contraxerat tria millia. Venerat eodem Cortys Seuthæ filius, rex gentis Odrysarum, cum mille delectis equitibus, pari ferme peditum numero. Summa totius exercitus triginta novem millia peditum erant, quatuor equitum. Satis cõstabat *secundum eum exercitum, quem magnus Alexander in Asiam traiecit, nunquam*

211 *ullius Macedonum regis copias tantas fuisse* Sextus & vicessimus annus agebatur, ex quo petenti Philippo data pax erat: per id omne tempus quiescebat Macedonia, & progeniem ediderat, cuius magna pars matura militiarum esset, & leuibus bellis Thracum accolarum, quæ exercerent magis quam fatigarent, sub assidua tamen militia fuerat: & diu meditatû Philippo primo, deinde & Perseo Rhomanum bellum, omnia ut instructa parataque essent effecerat, Mota parumper acies, non iusto decursu tamen, ne steterisse tantum in armis viderentur: armatosque, sicut erant, ad concionem vocauit. Ipse cõstitit in tribunali, circa se habens filios duos: quorum maior Philippus natura frater, adoptione filius: minor, quem Alexandrum vocabant, naturalis erat. Cohortatus est milites ad bellum, iniuriam populi Romani in patrem sequi commemorauit: *Illum omnibus indignitatibus compulsum ad rebellandum, inter apparatus belli fato oppressum: ad se simul legatos, simul milites ad occupandas Græciae urbes missos. Fallaci deinde colloquio per speciem reconcilianda pacis extractam hyemem, ut tempus ad comparandum haberent.* Consulê

Persæi exercitum.

Persæus ad bellum milites cohortatur.

nunc venire cum duabus legionibus Romanis, quæ trecentos equites habeant, & pari ferme numero sociorum peditum equitumque. Eo ut accedant regum auxilia Eumenu & Masanisse, non plus septem millia peditum, duo equitum futura. Auditis hæc istum copius, respicerent suum ipsæ exercitum quantum numero, quantum genere militum præstarent tyronibus. raptim ad id bellum cōscripti, ipsi & pueri eruditi artibus militiæ, tot subactis atque durati bellu. Auxilia Romanis Lydos, & Phrygas, & Numidas esse: sibi Thracas, Gallosque ferocissimas gentium. Arma illos habere ea, quæ sibi quisque parauerit pauper miles: Macedonas prompta ex regio apparatus, per tot annos patriæ sui cura & impensa facta. Cōmentum illis quum procul, sum omnibus sub casibus marisimo fore: se & pecuniam & frumentum, præter redditus metallorum, in decem annos seposuisse. Omnia quæ Deorum indulgentia, quæ regis cura præparanda fuerant, plena cumulatæque habere Macedonas: animum habendum esse, quem habuerunt maiores eorum: qui Europæ omni domita transgressi in Asiam, incognitum famæ aperuerint armis orbem terrarum: nec ante vincere desierint, quàm rubro mari inclusis, quod vincerent defueris. At hercule nunc nō de 2. ltim India ori, sed de ipsius Macedonia possessione certam fortunam indixisse. Cum patre suo gerentes bellum Romanos speciosum Græcia liberanda tulisse titulū, nunc propalā Macedonia in iurisdictionem perere: ne rex vicin⁹ imperio sit Romano, ne 3. bello nobili arma habeat. Hæc n. tradenda superbi dominu esse cum rege regnoque, si abessere bello & facere imperata velint. Quum per omnem orationem satis frequenti assensu succlamatum esset, tū vero ea vociferatio, simul indignantium minitantiumque, partim iubentium bonū animum habere regem, exorta est, ut finem dicendi faceret, tantum iussis ad iter paratissimam enim dici moneat castra ab Nymphæo Romanos. Concione dimissa, ad audiendas legationes ciuitatum Macedoniæ se contulit. venerant autem ad pecunias, profacultatibusque suis, & frumentum pollicendum ad bellum. Omnibus gratiæ actæ, remissum omnibus. satis regios apparatus ad eam dictum sufficere: vehicula totum imperata, ut tormenta, relorumque; missilium ingentem vim præparatam, bellienque aliud instrumentum veherent. Profectus inde toto exercitu Eordeam perens, ad Begotitem quem vocant lacum positis castris: postero die in Elimeam ad Haliacmona flugium processit. Deinde saltu angusto superatis montibus: quos Cambunios vocant, descendit ad (Tripolim vocant) Azorum, Pythou, & Dolichen incolentes. Hæc tria oppida paulisper cunctata, quia obsides Larissæis dederant: victa tamen præsentis metu, in deditionem concesserunt. Benigne his appellatis, haud dubius Peræbios quoque idem facturos, urbem nihil cunctatis qui incolabant, primo aduentu recipit. Cyretias oppugnare conatus, primo etiam die, acris concursu ad portas armatorum est repulsus: postero die omnibus copiis adortus, in deditionem

Cambunij
montes
Tripoli.

Peræbij à
Perseore-
cepai.

tionem omnes ante noctem accepit. Myla proximum oppidum, *Myla oppugnatur à Persa.*
 ita munitum, ut in exsuperabilis munimenti spes incolae ferociores faceret: non portas claudere regi satis habuerunt, sed probris quoque in ipsum Macedonasque procacibus iaculati sunt. Quæ res quum infestiorē hostem ad oppugnandum fecisset, ipsos desperatione veniæ ad tuendos se acius accendit. Iraque per triduum ingentibus utrimque animis & oppugnatae sunt, & defensæ. Multitudo Macedonum ad subeundum invicem prælium haud difficulter succedebat: oppidanos diem noctem eosdem tuentes mœnia, non vulnera modo, sed etiam vigiliæ & continens labor conficiebat. quarto die cum & scalæ undique ad muros erigerentur, & porta vi maiore oppugnaretur: oppidani depulsi muris ad portam tuendam concurrunt, eruptionemque repentinā in hostes faciunt, quæ quum iræ magis inconsultæ, quam veræ fiduciæ viriū esset, pauci & fessi ab integris pulsi terga dederunt, fugientesque per patentem portā hostes acceperunt. Ita capta urbs ac direpta est libera quoque corpora, quæ cædibus superfuerunt, venundata. Diruto magna ex parte & incenso oppido, profectus ad Palanā castra movit: inde postera die Gytonem petuenit. Quo quum T. Minurium Rufum & Hippam Thessalorum Prætores eum præsidio intrasse accepisset, ne tentata quidem oppugnatione prætergressus, Valarias & Connum, perculsus inopinato aduentu oppidanis, recepit. Vtraque oppida in faucibus sunt, quæ Tempe advenit, magis Connus: itaque, & firmiore id præsidio tutum equitum peditumque, ad hoc fossā triplici ac vallo munitum reliquit. Ipse ad Sycurium progressus, operiri ibi hostium aduentum statuit: simul & frumentari passim exercitum iubet in subiecto hostium agro. namque Sycurium est sub radicibus Ossa montis. quia in meridiem vergit, subiectos habet Thessaliæ campos: ab tergo Macedoniam atque Magnesiam. Ad has opportunitates accedit summa salubritas & copia pluribus circumiectis fontibus perennium aquarum. Consul Romanus per eosdem dies Thessaliā *Cos. Romanus*
 cum exercitu petens, iter expeditum primo per Epirum habuit: *manū adversus Persam fecerat.*
 deinde postquam in Athamaniam est transgressus, asperi ac prope inuij soli, cum ingenti difficultate parvis itineribus ægrè Gomphos petuenit. cui si vexatis hominibus equisque tyronem exercitum ducenti acie instructa loco suo & tempore obstitisset rex, ne Romani quidem abnuunt *magna sua cum clade fuisse pugnantem.*
 Postquā Gomphos sine certamine ventum est, præter gaudiū periculosi saltus superati, contemptis quoque hostiū: adeo ignorantium opportunitates suas accessit. Sacrificio rite perfecto Cos. & frumento dato militibus, paucos ad requiem iumentorum hominumque moratus dies: quum audiret *vagari Macedonas effusos per Thessaliā, vastarique sociorum agros,* satis iam refectum militem

ad Latissam ducit. Inde cum tria millia ferme abesset à Tripoli (Sceam vocant) super Peneum amnem posuit castra. Per idem tempus Eumenes ad Chalcidem nauibus accessit cum Attalo atque Athenæo fratribus, Philetæro fratre relicto Pergami ad tutelam regni. Inde cum Attalo & quatuor millibus peditum, mille equitum ad consulem venit. Chalcide relicta duo millia peditum, quibus Athenæus præpositus. Et alio eodem auxilio Romanis ex omnibus undique Græciæ populis conuenerunt, quorum pleraque (adeo parua erant) in obliuionem adducta. Apolloniæ trecentos equites, centum pedites miserunt. Ætolorum alæ unus instar, quantum in tota gente equitum erat, venerunt. & Thessalorum omnis equitatus leparatus erat. non plus quam trecenti erant equites in castris Romanis. Achæi iuuentutis suæ, Cretico maxime armati, ad mille dederunt. Sub idem tempus & C. Lucretius Prætor, qui nauibus præerat ad Cephalleniam, M. Lucretio fratre cum classe super Maleam Chalcidem iussu petente, ipse triremem conscendit, sinum Corinthium petens, ad præoccupandas in Bœotia res: tardior ei nauigatio propter infirmitatem corporis fuit. M. Lucretius Chalcidem adueniens, quum à P. Lentulo Haliartum oppugnari audisset, nuncium Prætoris verbis, qui abscedere cum inde iuberet, misit. Bœotorum iuuentute, quæ pars cum Romanis stabat, eam rem aggressus legatus, à mœnibus abscessit. Hæc soluta obsidio locum alteri nouæ obsidioni dedit. Namque exemplo M. Lucretius cum exercitu nauali decem millibus armatorum, ad hoc duobus millibus regiorum qui sub Athenæo erant, Haliartum circumfedit: parantibusque iam oppugnare, superuenit à Creusa Prætor. Ad idem feretempus ab socijs naues Chalcidem conuenerunt. duæ Punicæ quinqueremes, duæ ab Heraelea ex Ponto triremes, quatuor Chalcedone, totidem Samo, tum quinque Rhodiæ quadriremes. Prætor quia uisquam erat maritimum bellum, remisit socijs, & Q. Marcius Chalcidem nauibus venit. Halope capta, Latissa quæ Cremaeste dicitur, oppugnata. Quum hic statum in Bœotia esset, Perseus quum ad Sycurium (sicut ante dictum est) statua haberet, frumento undique circa ex agris conuecto, ad vastandum agrum Pheræorum misit: ratus ad iuuandas sociorum vrbes longius ab castris abstractos deprehendi Romanos posse. Quos quum eo tumultu nihil motos animaduertisset, prædam quidem, præterquam hominum, pecora autem maxime omnis generis fuere, diuisit ad epulandum militibus. Sub idem deinde tempus concilium & consul & rex habuerunt, unde bellum ordirentur. Regis creuerunt animi vastatione concessa sibi ab hoste Pheræi agri. Itaque *enndum inde ad castra, nec dandum ultra spatium cunflandi* censebat. & Romani censebant.

cunfla-

cunctationem suam infamem apud socios esse, maximo opere indigne fe-
rentes non latam Phœris opem. consultantib. quid agerent (aderant
autem Eumenes & Attalus in concilio) trepidus nuncius af-
fuit, hostem magno agmine adesse. Concilio dimisso, signum exem-
plo datur, ut arma capiant. Interim placet ex regijs auxilijs cen-
tum equites & parem numerum iaculatorum peditum exire. Per-
seus hora ferme diei quarta, quā paulo plus mille passus abesset à
castris Romanis, consistere signa peditum iussit: prægressus ipse
cum equitib. ac leui armatura, & Cory, cum eo ducesque aliorum
auxiliorum præcesserunt. Minus quingentos passus ab castris ab-
erant, quā in cōspectu fuere hostium equites: duæ alæ erant ma-
gna ex parte Gallorum, Assignatus præerat: & leuis armaturæ
centrum fere & quinquaginta, Myssi aut Cretenses. Constitit
rex, incertus quantum esset hostium. Duas inde ex agmine tur-
mas Thracum, duas Macedonum, cum binis Cretensium cohorti-
bus & Thracum misit. Prælium, quum pares numero essent, ne-
que ab hac aut illa parte noua auxilia subuenirent, incerta victo-
ria finitum est. Eumenis ferme triginta interfecti: inter quos Cas-
signatus dux Gallorum cecidit. & tunc quidem Perseus ad Sycu-
rium copias reduxit: postero die circa eandem horam in eundem
locum rex copias admoit, plaustris cum aqua sequentibus: nam
duodecim millium passuum via omnis sine aqua & plurimi pul-
ueris erat, affectosque siti, si primo in conspectu dimicassent, pu-
gnaturos fuisse apparebat. Quum Romani quiescerent, stationi-
bus etiam intra vallum reductis, regij quoque in castra redeunt.
Hoc per aliquot dies fecerunt, sperantes fore ut Romani e-
quires abeuntium nouissimum agmen aggredierentur: inde cer-
tamine orro, quum longius à castris eos eliciuissent, facile ubiubi
essent, se, qui equitatu & leui armatura plus possent, conuer-
suros aciem. Posteaquam inceptum non succedebat, castra pro-
pius hostem mouit rex, & à quinque millibus passuum commu-
nijs. Inde luce prima in eodem quo solebat loco, peditum acie ius-
structa, equitatum omnem leuemq; armaturam ad castra hosti-
um ducit. Visus & plurimum & propior solito pulvis trepidationē
in castris Romanis dieb. fecit: & primo vix credidum nuncianti
est. quia prioribus continuis numquam ante horam quartam
hostis apparuerat. tum solis ortus erat. Deinde ut plurimum cla-
more & cursu à portis dubitatio exempta est: tumultus in-
gens oboritur: tribuni præfectique & centuriones in prætorium,
miles ad sua quisque tentoria discurrit. Minus quingentos pas-
sus à vallo instruxerat Perseus suos, circa ramulum quem Calici-
num vocant. Læuo cornu Corys rex præerat cum omnibus suæ
gentis: equitum ordines lenis armatura inreposita distinguebat.
In dextro cornu Macedones erant equites, intermixti turmis

*Inter ex-
ploratores
Cos. & re-
gu Persei
prælium.*

*Perseus a-
ciem in-
struit.*

*Consul
suos in-
struit.*

eorum Gretenſes. Huic armaturæ Midon Beræus, equitibus & ſummæ parris eius Meno Antigonenſis præerat. Proximi eor-
nibus conſtiterant regiſ equites, &, mixtum genus, delecta plu-
rium gentium auxilia: Patrocles Antigonenſis hic, & Pæoniæ
præfectus Didas, erant præpoſiti Medium omnium rex erat: cir-
ca cum agema quod vocant, equitumque ſacræ alæ. ante ſe
ſtatuit funditores, iaculatoresque: quadringentorum manus v-
traque numerum expleuerat. Ionem Theſſalonienſem & Ti-
manora Dolopem iſs præfecit. Sic regiſ conſtiterant. Conſul
intra vallum peditum acie inſtructa, & ipſe equitarum omnem
cum leui armatura emiſit. pro vallo inſtructi ſunt. Dextro cornu ux
præpoſitus C. Licinius Craſſus conſulis frater cum omni Italico
equitatu, velitibus intermixtis: ſiniſtro M. Valerius Læuinus
ſociorum ex Græcis populis equites habebat, eiufdem gentis
leuem armaturam. Mediam autem aciem cum delectis equiri-
bus extraordinarijs tenebat Q. Mutius, ducenti equites Galli
ante ſigna horum inſtructi, & de auxilijs Eumenis Cytiorum
gentis trecenti. Theſſali quadringenti equites paruo intervallo
ſuper læuum cornu locati. Eumenes rex Atraluſque cum omni
manu ſua ab tergo inter poſtremam aciem ac vallum ſteterunt.
In hunc modum maxime inſtructæ acies, par ſermè vrimque
numerus equitum ac levis armaturæ concurrunt, à funditori-
bus iaculatoribusque, qui præceſſerunt prælio orro. Pri-
mum Thraeces, haud ſecus quamdiu clauſtris retentæ ſeræ,
concitati cum ingenti clamore in dextrum cornu Italicos e-
quites incutretunt, ut uſu belli & ingenio impauida gens tur-
baretur. gladiis haſtas petere pedites. nunc ſuccidere crura e-
quis, nuncilia ſuffodere. Perſeus in mediam inuectus aciem,
Græcos primo impetu auertit: quibus quàm grauius ab tergo
inſtaret hoſtis, Theſſalorum equitarus, qui à læuo cornu breui
ſpatio diſiunctus in ſubſidijs fuerat, extra concurſum primo ſpe-
ctator certaminis, deinde inclinata re maximo uſui fuiſ. Ceden-
tes enim ſenſim inegris ordinibus, poſtquam ſe Eumenis auxi-
liis adiunxerunt, & cum eo tutum inter ordines ſuos receptum
ſociis fuga diſſipatis dabant: & quum minus conſerti hoſtes in-
ſtarent, progredi etiam auſi multos fugientium obuios excepe-
runt. Nec regis ſparij iam ipſi paſſum ſequendo, cum ordinariſ &
cerro incedentibus gradu manus conſerere audebant, quum vi-
ctor equeſtri prælio rex patuo momento ſi adiuiſſet, debella-
tum eſſet. opportune adhortanti ſuperuenit phalanx, quam ſua
ſponte, ne audaci cæpto deeſſent, Hippiaſ & Leonatus raprim
adduxerant, poſtquam proſpere pugnaſſe equitem acceperunt.
Fluctuante rege inter ſpem metumque tantæ rei conandæ, Cre-
tenſis Euander, quo miniſtro Delphis ad inſidias Eumenis re-
gis

gis vsus erat, postquam agmen impeditum reperierunt sub signis
vidit, ad regem accurrit, & monere institit, *ne elatus felicitate sumo-
mam rerum temerari non necessariam aliam daret. Si contentus be-
nare gesta quiesceret eo die, vel pacis honesta conditionem habiturum, vel
plurimos belli socios, qui fortunam sequerentur, si bellare mallet.* In
hoc consilium prior erat apud regis. Itaque collaudato E-
uandro, signa referri, peditumque agmen redire in castra iubet,
LX equitibus receptui canere. Cecidere eo die ab Romanis ducenti
equites, duo millia haud minus peditum. capti ferme ducenti e-
quites, ex regis autem viginti equites, & pedites interfecti. Post-
quam redire in castra victores. omnes quidem læti, ante alios
Thracum insolens læticia eminebat: cum cantu enim superflua
capita hostium portantes redierunt. Apud Romanos non mœsti-
tia tum ex male gesta re, sed paucior etiam erat, ne extemplo castra
hostis aggredieretur. Eumenes suadere, *ut trans Peneum transfer-
ret castra: ut pro munimento amnem haberet,* dum perculsi milites
animos colligerent. Consul moueri flagitio timoris fatendi: vi-
ctus tamen ratione, silentio noctis transductis copiis, castra in vl-
teriore ripa communit. Rex postero die ad lacellendos prælio
hostes progressus, postquam trans amnem in tuto posita castra a-
pimaduertit, *fatetur quid peccatum, quod pridie non institisset vi-
slum: sed aliquanto maiorem culpam esse, quod nocte fores cassatum.* nam
*ut neminem alium suorum moueret, leui armatura immissa, trepidan-
tium in transitu fluminis hostium deleri magna ex parte copias potuis-
se.* Romanis quidem præsens paucior demptus erat: in tuto castra
habentibus, damnum inter cetera præcipue famæ mouebat, & in
cōcilio apud Consulē pro se quisque in Ætolos cōferebant causam
ab eis fuga terrorisq; principii ortum, secutos paucos Ætolorū & ceteros
LXI *socios Græcorum populorum.* Quinq; principes Ætolorum primi ter-
ga verrenres conspecti dicebantur. Thessali pro concione lauda-
ti, ducesque eorum etiam virtutis causa donati. Ad regem spolia
exorum hostium referebantur: dona ex his aliis arma insignia, a-
liis equos, quibusdam captiuos dona dabat. Scuta erant supra M.
D. lorice & thoraceq; mille amplius summam explebant: galeatū
gladiatorumq; & missilium omnis generis maior aliquanto nume-
rus. Hæc per se ampla, pleraque multiplicata verbis regis, quæ ad
concionem vocato exercitu habuit. *Præiudicatum euentum belli
habetis: meliorem partem hostium, equitatum Romanum, quo in-
mictos se esse gloriabantur, fudistis.* Equites enim illi principes iuuentu-
tis, equites seminarium senatus: inde lectos in patrum numerum con-
sules, inde imperatores creant. Horum spolia paulo ante dimissimus inter
vos. Nec minorem de legionibus peditum victoriam habetis, qua noctur-
na fuga vobis subacta, naufragiorum trepidatione passim nauau-
tium flumen complenerunt. Sed facilius nobis sequentibus victos
Peneum

*Cos. castra
noctu ma-
ner.*

*Perseus an
milites a-
oratio.*

Peneum superare erit, quum illu trepidantibus fuit, transgressisq; extēplo castra oppugnabimus, qua hodie cepissemus, ni fugissent. Aut si acce decernere volent, eundem pugna pedestru euentum expectare, qui equitum in certamine fuerit. Er qui vicerant alacres, spolia cæforum hostium humeris gereques anre ora sua, audiuerē, ex eo quod acciderat spem futuri præcipientes: & pedites aliena gloria accensī, præcipue qui in Macedonum phalangiris erant, sibi quoque & nauandæ regi operæ, & similem gloriam ex hoste pariendi occasionem oprabant concione dimissa, postero die profectus inde ad Mopselum posuit castra: tumulus hic inter Tempe & Larissam medius est.

Romani non abscedentes ab ripa Penei, transfulerunt in locum turiorem castra. Eo Milagenes Numida venit cum mille equitibus, pari pedirum numero, ad hoc elephantis duob. & viginti. Per eos dies conciliū habenti regi de summa, quum iam confedisset ferocia ab re bene gesta; ausi sunt quidam amicorum consilium dare, ut secunda fortuna in conditione honesta pacis uteretur, potius quam spe vana euectus in casum irrevocabilem se daret. Modum imponere secundu rebus, nec nimis credere serenitati presentis fortuna, prudentis hominis & merito felicis esse. Mitteret ad consulem, qui fœdus in easdem leges renouarent, quibus Philippus pater eius pacem a T. Quincio victore accepisset, neq; finire bellum magnificentiū, quam à tam memorabili pugna: neq; spem firmiorem pacis perpetua dari, quam qua percullos aduerso prælio Romanos molliores facturū sis ad paciscendum. Quod si Romani tum quoq; insita pertinacia aqua aspernarentur; Deos hominesque, & moderationē Persei, & illorum peruscatu superbia, futuros testes. Numquam ad talib. cōsilijs abhorrebar regis animus: itaq; plurium assensu comprobata est sententia. Legari ad cōsulē missi, adhibito frequēti cōcilio auditi sunt. Pacem petere, veltigal, quantum Philippus pactus esset, dasurum Persea Romanis, pollicentes urbibz agris locuq;, quibus Philippus cessisset, cessurum Perseum. Hæc legari, Summotis his, quum consultarent, Romana constancia vicin in concilio. Ita tum mos erat in aduersis vultum secunda fortuna gerere, moderari animos in secundū. Responderi placuit, ita pacem dari, si de summa verum liberum senatui permittat rex de se deque uniuersa Macedonia statuendi ius. Hæc quū renunciaissent legari, miraculo ignavis moris pertinacia Romanorum esse: & pleriq; vetare amplius mentionem pacis facere, vltro mox qua futuros quod oblatum fastidiant. Perseus hæc ipsam superbiam, quippe ex fiducia virium esse, timere; & summam pecuniæ augens, si precio pacem emere posset, non destitit animum Consulis tentare. Postq̃ nihil ex eo q̃ primo responderat, mutabar: desperata pace ad Sycurium, vnde profectus erat, redijt, belli casum de integro tentaturus. Fama equestris pugne vulgata per Græciam, nudauit voluntates hominum. non n. solum qui par-

Persei de rerū summa concilium.

Consulū de pace responsū.

LXII

LXIII
tis

gis Macedonum erant, sed plerique ingentibus Romanorum obligati beneficijs, quidam vim superbiamque experti, læti eam famam acceperere: non ob aliam causam quàm prauo studio, quo etiam in cerraminibus ludicris vulgus vritur, deteriori atque infirmiori fauendo. Eodem tempore in Bœotia summa vi Haliarrum Luere. *Haliarrum* Prætor oppugnabat: & quamquam nec habebant externa auxilia obfessi, præter Coronæorum iuniores, qui prima obsidione *oppugnati* mœnia intrauerant, neque sperabant: tamen ipsi animis magis *in Lucretio.* quam viribus resistebant. Nam & eruptiones in opera erebro faciebant: & arctem admotum, libramento plumbi grauatum ad terram vrgebant: & si qua declinarent, qui agebant statum, pro diruto muro nouum tumultuario opere, raptim ex ipsa strage congestis saxis, extruebant. Quum operibus oppugnatio lentior esset, scalas per manipulos diuidi prætor iussit, ut corona vndiq; mœnia aggressurus: eo magis suffecturam ad id multitudinem ratus, quod qua parte palus urbem cingit, nec attinebat oppugnari, nec poterat. Ipse ab ea parte, qua duæ turres, quodque inter eas muri prorutum fuerat, duo millia militum delectorum admoit; ut eodem tempore, quo ipse transcendere tuinas conaretur, concursu aduersus se oppidanorum facto, scalis, vacua defensoribus. mœnia capi parte aliqua possent. Haud segniter oppidani vim eius arcere parant uam superstratum ruinis locum fascibus aridis sarmentorum iniectis, stantes cum ardentibus fascibus accensuros ea se sæpe minabantur, ut incendio intersepti ab hoste, spatium ad obijciendum intetiozem mutum haberent: quod incœptum eorum fors impedijt. Nam tantus repente effusus est imber, ut nec accendi facile pateretur, & extingueretur accensa. Itaque & transitus per distracta fumantia virgulta paruit: *Haliarrum* & in vnus loci præsidium omnibus versis, mœnia quoque pluribus simul partibus scalis capiuntur. In primo tumultu captæ *expugnati.* urbis seniores impuberesque, quos casus obutos obrulit, passim cæsi: armati in arcem confugerunt. & postero die quum spei nihil superesset, deditione facta sub corona venierunt, fuerunt autem duo millia ferme & D. ornamenta urbis, statuæ & tabulæ pictæ, & quicquid præciolæ prædæ fuit ad naues delatum: urbs diruta à fundamentis, inde Thebas ductus exercitus: quibus sine certamine receptis, urbem tradidit exulibus, & qui Romanorum partis erant: aduersæ factionis hominum, fauorumque regis ac Macedonum, familias sub corona vendidit. His gestis in Bœotia; ad mare ac naues redijt. Quum hæc in Bœotia gererentur, Persæus ad Sycurium statua dierum aliquot habuit. Vbi quum audisset, raptim Romanos circa ex agris demessum frumentum connehere, deinde ante sua quemque rentoria spicas falcibus decantem, quo purius frumentum tereret, ingētes acetuos per tota castra

LX-

IV

Persæus
Romanos
aggredi-
untur.

castra stramentorum fecisse: ratus incendio opportuna esse, fa-
ces tædamque & malleolos stuppæ illitos pice parari iuber: at-
que ira media nocte profectus, ut prima luce aggressus falleret.
nequiquā primæ stationes oppressæ tumultu ac terrore suo cæ-
teros exciuerunt: signumq; darum est arma exemplo capiendi:
simulque in vallo, ad portas, miles instructus erat, & iurentus
propugnatori castrorum. Perseus & extēplō circumegit aciem,
& prima impedimenta ire, deinde peditum signa ferri iussit. ip-
se cum equitarū & leui armatura substitit ad agmen cogendum,
ratus id quod accidit, inscuros ad extrema ab tergo carpen-
da hostes. Breue certamen leui armaturæ maxime cum pro-
cursoribus fuit, equites peditesque sine tumultu in castra red-
ierunt. Demessis circa segetibus, Romani ad Crannonium inta-
ctum agrum castra mouent. Ibi quum securi: & propter casto-
rum longinquitatem, & viæ inopis aquarum difficultatem, quæ
inter Sycurium & Crannona est, statura haberent, repente prima
luce in imminenribus tumulis equitatus regius cum leui arma-
tura visus ingentem rumulum fecit. Pridie per meridiem profes-
ti ab Sycurio erant: peditum agmen sub lucem reliquerant in
proxima planicie. Steris paulisper in tumulis, elici posse ratus
ad equestre certamen Romanos: qui postquam nihil moue-
bant, equitem miris qui pedires referre ad Sycurium signa iube-
ret, ipse mox inscitus. Romani equites modico interuallo se-
quentes, sicubi sparsos ac dissipatos inuadere possent: post-
quam conferros abire signa arque ordines seruantes viderunt, &
ipsi in castra redeunt. Inde offensus longinquare itinētis rex, LXX
ad Mopselum castra mouit, & Romani demessis Crannonis se-
getibus, in Phalanneum agrum transeunt. Ibi quum ex transfuga
cognouisset rex, *sine ullo armato præsidio passim vagantes per agros*
Romanos metere, cum mille equitibus, duobus millibus Thracum
& Crerensium profectus, quum quantum accelerare poterat ef-
fuso agmine issent, improviso aggressus est Romanos. Iubet
vehicula, pleraque onusta, mille admodum capiuntur. Sexcenti
fermè homines. Prædam custodiendam lucendamque in castra
trecentis Crerensium dedit. ipse reuocato ab effusa cæde equite,
& reliquis peditum, ducit ad proximum præsidium, ratus haud
magno certamine opprimi posse. L. Pompeius Tribunus mili-
tum præerat, qui percussos milites repentinò hostium aduen-
tu in propinquum rumulum recepit, loci se præsidio, quia nu-
mero & viribus impar erat, defensurus. Ibi quum in orbem mili-
tes coegisset, ut densaris scutis ab iactu sagittarum & iaculo-
rum sese ruerentur: Perseus circumdato armatis rumulo, alios
ascensum undique renare iubet, & cominus prælium con-
serere, alios eminus tela ingerere. Anceps Romanos terror
circum-

*Perseus
Romanos
passim va-
gantes op-
primis.*

circumstabat : nam neque conferri pugnare , propter eos qui ascendere in tumulum conabantur , poterant : & ubi ordines procurfando foluiffent , parebant iaculis sagittisve . Maxime cestro-
Cestro-
sphendona
 phendonis vulnerabantur : hoc illo bello nouum genus reli in-
quid.
 uentum eft . Bipalme fpiculum haftili femicubitali infixum erat , crassitudine digiti : huic duo ad libræ pinne tres , uelut sagittis folent , circumdabantur : funda media , duo funalia imparia habebat : cū maiori finu libratum funditor habena rotaret , excuffum uelut glans emicabat . Quum & hoc & alio omni genere telorum , pars uulnerata militum efferet , nec facile iam arma fefsi fuf-
 tenerent : instare rex ut dederent fe , fidem dare , præmia interdum polliceri : nec cuiusquam ad deditionem flectebatur animus , quum ex inſperato iā obſtinatis mori ſpes affuiffet . Nam quum ex frumentatoribus refugientes quidam in caſtra , nunciaſſent Conſuli *circumſideri præſidium* : motus periculo tot ciuium (nam decem ferme & omnes Romani erant) cum equitatu ac leui armatura (acceſſerant noua auxilia Numidæ pedites equitesq; & elephan-
ti) caſtris egreditur : & tribunis militum imperat , *ut legionum ſigna ſequantur* . Ipſe uelut ad firmanda leuium armatorum auxilia adiectis ad tumulum præcedit . Conſulis latera regunt , Eu-
 menes , Attalus , & Miſagenes regulus Numidarum . Quū in con-
 ſpectu prima ſigna ſuorum circumſeſſi fuerūt , Romanis quidem ab ultima deſperatione recreatus eſt animus : Perſeus , cui pri-
 mum omnium fuerat , ut contentus fortuito ſucceſſu , captis ali-
 quot frumentatorib; occiſiſq; , non tereret tempus in obſidione præſidij : ſecundum , ea quoq; tentata utcumq; quum ſciret nihil robotis ſecum eſſe . dum liceret intacto , abire : & ipſe hoſtium ad-
 uentum elatus ſucceſſu manſit : & qui phalangem accerſerent , p-
 perè miſit . qua & ſerius quàm res poſtulabat , & raptim acta , tur-
 bati curſu aduerſus inſtructos & præparatos erant aduenturi .
 Conſul ante ueniens , ex templo prælium cōſeruit . Primo reſiſte-
 re Macedones : deinde ut nulla te pates erant , amiſſis ccc . peditib;
Prælium
inter Cos.
& Perſea.
 xxiv . primoribus equitum ex ala quam Sacra vocant , inter quos
 Antimachus etiam præfectus alæ cecidit , abire conantur . Cæce-
 rum iter propè ipſo prælio tumultuoſius fuit . Phalanx abs trepi-
 do nuncio accita , quū raptim duceretur , primo in anguſtijs capti-
 uorū agmini oblata vehiculisq; frumento onuſtis : ijs cæſis in-
 gens ibi vexatio partis utriuſq; fuit , nullo exſpectante utcumq;
 explicaretur agmen : ſed armatis detrudentib; per præceps impê-
 dimenta (neq; enim aliter via aperiri poterat) iumentis quum ſti-
 mularentur in turba læuientib; . Vix ab incondito agmine capti-
 uorum expedierant ſeſe , quum regio agmini percuſiſq; equiti-
 bus occurrunt . Ibi uero clamor iubentium referte ſigna , ruinæ
 quoq; , propè ſimilem trepidationē fecit : ut ſi hoſtes introire an-
 guſtias

gustias aul longius insecuti essent, magna clades accipi poterit. Consul recepto ex tumulo præsidio contentus modico successu, in castra copias reduxit. Sūt qui eo die magno prælio pugnatum auctores sint, octo millia hostium cæsa, in his Sopatrum & Antipattū regios duces: viuos captos circiter M MCCC. Signa militaria capta, XXVII. Nec incruentam victoriam fuisse: supra IV, M. & CCC. de exercitu consulis cecidisse: signa sinistra alæ quinque amissa. Hic dies & Romanis refecit animos, & Persea perculit: ut dies 12 paucos ad Mopselum moratus, sepulture maxime militum amissorum cura, præsidio satis valido ad Gonnum relicto, in Macedoniam reciperet copias. Timotheum quendam ex regijs præfectis cum modica manu relinquit ad Philam, iussu Magnetæ & propinquos tentare. Quum Pellam venissent exercitu in hyberna dimisso, ipse cum Corye Thessalonicam est profectus. Eo fama affertur, *Atlepbium regulum Thracum, & Corragum Eumenu præfectum, in Cotys fines impetum fecisse: & regionem Marenen (quam vocant) cepisse.* Itaq; dimittendum Cotyn ad sua tuenda ratus, magnis proficiscentem donis prosequitur. Ducenta talenta, semestris stipendium equitatu numerat, quum primo annum dare constituerat. Consul postquam profectum Persea audiuit, ad Gonnum castra mouet, si potiri oppido posset. Ante ipsa Tempe in faucibus situm, Macedoniæ claustra tutissima præber, & in Thessaliam opportunum Macedonibus decursum. Quum & loco & præsidio valido inexpugnabilis res esset, abstinit incæpto. In Perræbiam flexis itineribus, Malloæ primo impetu capta ac direpta. Tripoli, aliaqua Petræbia recepta, Larissam redijt. inde Eumene atq; Attalo domum remissis Misagenem Numidasq; in hyberna in proximis Thessaliæ urbibus distribuit, & parrem exercitus ita per totam Thessaliam diuisit, ut & hyberna commoda omnes haberent. & præsidio urbibus essent. Q Mucium legatum cum duobus millibus ad obtinendam Ambraciam misit. Græcarum ciuitatum socios omnes præter Achæos misit. cum exercitus parte profectus in Achaiam Phthiotim; Pteleum desertum fuga oppidanorum diruit à fundamentis; Antrona voluntate colentium recepit. Ad Larissam deinde exercitum admouit: vibs deserta erat, in arcem omnis multitudo concesserat: eam oppugnare aggreditur. primi omnium Macedones, regium præsidium, metu excederant, à quibus relictis oppidani, in deditionem extemplo veniunt. Dubitari inde, vtrum Demetrias prius aggredienda foret, an in Bæotio ad: piscendæ res, Thebani vexantibus eos Coronæis, in Bæotiam accerserant: ad horum preces. quia hybernis aptior regio quàm Magnesia erat, in Bæotiam duxit.

urbes à
Romanis
capta.

EPITOME LIBRI XLIII.

PRÆTORES nonnulli, eo quod auarè & crudeliter prouincias administrassent, damnati sunt, P. Licinius Crassus proconsul complures in Gracia urbes expugnauit, & crudeliter diripuit. ob id captiui, qui ab eo sub corona uenerant ex S. C. postea restituti sunt. Item à præfectu classium Romanorum multa impotenter in socios facta. Resprasera à Perseorege in Thracia prospere gestas continet: victus Dardanius, & Illyrico, cuius rexerat Gentius Metus, qui in Hispania ab Olonico factus erat, ipso interempto confedit, M. Æmilium Lepidus à censoribus princeps in senatu lectus.

EADÈM ætate, quæ in Thessalia equestri pugna uicte Romani, legatus in Illyricum à consule missus, opulenta duo oppida uiaque armis coegit in deditiōem, omniaque ijs sua concessit, ut opinione clementiæ eos, qui Carnuntum munitam urbem incolebant, alliceret. Postquam nec ut dederent se compellere, neque capere obsidendo poterat, ne duabus oppugnationibus nequicquam fatigatus miles esset, quam prius intactam urbem reliquerat, diripuit. Alter Consul C. Cassius nec in Gallia, quam sortitus erat, memorabile quicquam gessit. & per Illyricum ducere legiones in Macedoniam vano incæpto est conatus. ingressum hoc irret, consulem, senatus ex Aquileiensium legatis cognouit, qui quærentes coloniam suam nouam & infirmam, nec diu satis munitam inter infestas nationes Istrorum & Illyricorum esse, quum peterent, ut senatus cura haberet, quomodo ea colonia munitetur, interrogati uellentene eam rem C. Cassio consuli mandari, responderunt, Cassium Aquileiam inditæ exercitu, profectum per Illyricum in Macedoniam esse. Bates primo incredibilis uisa, pro se quisque credere, Carnis forsitan aut Istris bellum illaturum. Tum Aquileienses, nihil se ultra scire, nec audere affirmare, quam triginta dierum frumentum militi datum, & duces, qui ex Italia itinera in Macedoniam nossent, conquisitos abductosque. Enimvero senatus indignari, tantum consulem ausum, ut suam prouinciā relinquere, in alienam transiret, exercitum nouo periculo siti-
nere inter ceteras gentes ducere, uiam tot rationibus in Italiam aperire. Decernunt frequentes, ut C. Sulpicius prætor tres ex senatu nominet legatos, qui eo die profisciscantur ex urbe: & quantum accelerare possent, Cassium Consulem ubicumque sit persequantur: nuncient, ne bellum cum ulla gente moueat, nisi cum qua senatus gerendum consueuerat. Legati ij profecti. M. Cornelius Cethegus, M. Fuluius, Hispanorum P. Marcius Rex Merus de consule atque exercitu distulit eò legati de
11 tempore muniendæ Aquileiæ curam. Hispaniæ deinde utriusque legati aliquot populorum in senatum introducti. Ij de Martium magistratuum Romanorum auaritia superbiaque conquesti, nixi gentibus ab senatu petunt, ne se sociosque spolari uenatique, quam

DDDD

hostes

hostes patiuntur. Quum & alia indigna querebantur, manifestum autem esset pecunias captas, L. Canuleio prætoris qui Hispaniam sortitus erat, negotium datum est, *ut in singulos à quibus Hispani pecuniam peterent, quinos recuperatores ex ordine senatorio daret. patronesq; quos vellent summi potestati faceret.* Vocatis in curiam legatis recitatum est senatusconsultum iussiq; nominare patronos: quatuor nominaverunt, M. Porcium Catonem, P. Cornelium Cn. F. Scipionem, L. Æmilium M. F. Paulum, C. Sulpicium Gallum. Cum M. Titinio primum, qui prætor A. Manlio, M. Iunio consulibus in citeriore Hispania fuerat, recuperatores sumpserunt. Bis amplius tertio absolutus est reus. Dissensio inter duarum provinciarum legatos est orta: citerioris Hispaniæ populi M. Catonem & Scipionem: ulterioris L. Paulum & Gallum Sulpicium patronos sumpserunt. Ad recuperatores adducti à citerioribus populis P. Furius Philus: ab ulterioribus M. Marienus. Ille Sp. Postumio, Q. Mutio Consulibus triennio ante, hic biennio prius L. Postumio, M. Popilio Consulibus prætor fuerat. Grauius criminibus accusati ambo ampliatique: quum dicenda de integro causa esset, excusati *exilij causa solū versasse.* Furius Piznestes, Marienus Tibur exulatum abierunt. Fama erat, *prohiberi à patronis nobiles ac potentes compellere:* auxitq; eam suspicionem Canuleius prætor, quod omnia ea re delectum habere instituit: dein repente in provinciam abiit, ne plures ab Hispaniis vexarentur. Ita præteritis silentio oblitteratis, in futurum consuevit ab senatu Hispaniis, quod impetrarunt *ne frumenti estimationem magistratus Romanus haberet: neve cogeret vi: estimas vendere Hispanos quanti ipse vellet: & ne præfeti in oppida sua ad pecunias cogendas imponeretur.* Et alia novi generis hominum ex Hispania legatio venit. Ex militibus Romanis, & ex Hispaniis mulieribus, cum quibus connubium non esset, natos se memorantes, supra quatuor millia hominum, orabant, *ut sibi oppidū in quo habitarent, daretur: senatus decernit, uti nomina sua apud L. Canuleium profiterentur: eorumq; si quos munivisset, eos Carteiam ad Oceanum deduci placere. Qui Carteiensem domum anere vellent, potestati fore, uti numero colonorum essent, agro assignato Latinam eam coloniam fuisse, liberosinorumq; appellari.* Eodem tempore ex Africa & Gulussa Masanißæ regis filius legatus parris, & Carthaginienses venerunt. Gulussa prior in senatum introductus, & quæ missa erant ad bellum Macedonicum à patre suo exposuit: & si qua præterea vellent imperare, præstaturum merito P. R. est pollicitus: & monuit Patres cōscriptos, *ut à fraude Carthagenensium cauerent classis eos magna paranda consilium esse specie pro Romano, & adversus Macedonas: ubi a parata instruatq; esset, ipsorum fore potestati quem hostem aut socium habeant.*

Latina colonia in Hispania.

tantū pauorem ingressi castra ostentantes capita fecerunt, ut sit admo-

admotus exemplo exercitus foret, capi castra potuerint. Tum quoque fuga ingens facta est: & erant qui *legatos mittendos, ad pacem precibus petendam*, censerent: ciuitatesq; complures eo nuncio audito, in deditionem venerunt. quibus purgantibus sese, culpamq; in duorum amentiam conferentibus, qui se ultro ad pacem ipsi obtulissent, quum veniam dedisset pretor: profectus ex templo ad alias ciuitates, omnibus imperata facientibus quieto exercitu pacarum agrum, qui paulo ante ingenti tumultu arserat, peragauit. Hæc lenitas prætoris, qua sine sanguine ferocissimam gentem domuerat, eo gratior plebi patribusq; fuit, quo crudelius auariusq; in Græcia bellarum & ab consule Licinio & ab Lucretio prætoris erat. Lucretium tribuni plebis absentem concionibus assidujs lacerabant: quum Reipublicæ causa abesse excusaretur: sed tum adeo vicina etiam inexplorata erant, ut & eo tempore in agro suo Antiati esset, aquamq; ex manubijs Anrium ex flumine Lotacinae duceret. Id opus centum triginta millibus æris locasse dicitur: tabulis quoq; pictis ex præda sanum Æsculapij exornauit. Inuidiam infamiamq; ab Lucretio auerterunt in Hortensium successorem eius Abderitis legati, stentres autem curiam, querentelq; oppidum suum ab Hortensio expugnatum ac diripsum esse. Causam excidij fuisse urbi, quod quum centum millia denarium, & tritici quinquaginta millia modium imperaret, spatium petierunt quoddam ea re & ad Hostilium consule, & Romam mitterent legatos. vix dū ad consulem se peruenerunt, & audisse oppidum expugnatum, principes securi percussos, sub corona ceteros venisse. Indigna Senatui visa: decreueruntq; eadem de Abderitis, quæ de Coronæis decreuerant priore anno: eademq; pro concione edicere Q. Mænum prætorem iusserunt. Et legati duo C. Sempronius Blaesus. Sext. Iulius Cæsar ad restituendos in libertatem Abderitas missi. Iisdem mandatum, ut & Hostilio consuli & Hortensio prætori nuocieret, senatū, Abderitis iniustum bellum illatū, conquiriq; omnes, qui in seruitute sint, & restitui in libertatē, aquum cēdere. Eodem tempore de C. Cassio, qui consul priore anno fuerat, tum Tribunus militum in Macedonia cum A. Hostilio erat. querelæ ad senatum delatæ sunt: & legati regis Gallorum Cincibili venerunt. Frater eius verba in senatu fecit, questus Alpinorum populorum agros sociorum suorum depopulatum C. Cassium esse: & inde multa millia hominū in seruitutem abripuisse. Sub id tempus Carnorum Istrorumq; & lapidum legati venerunt: Duces sibi ab Consule Cassio primum imperatos, qui in Macedonia ducebat exercitū iter monstrarent: pacatum ab se tamquam ad aliud bellum gerendū abisse: inde ex medio regressum itinere, hostiliter peragrasse fines suos: passim rapināsq; & incēdia facta: nec se ad id locorū scire, propter quam causam in consuli pro hostibus fuerint. Et regulo Gallorū absenti, & his populis responsū est, senatum ea quæ facta queruntur, neq; scisse futura neq; si, nisi facta, probare.

*Romanorū
crudeliter
in Græcia.*

*Legati
Gallorum
de Cassio
queruntur.*

Sed indiſta cauſa damnari abſentem conſularem virum, iniuriū eſſe quum in Reipublica cauſa abſit. Vbi ex Macedonia rediſſet C. Caſſius: tū ſi coram eum arguere velle, cognitare ſenatum daturū operā vti ſatis fiat. Nec reſponderi tantum ijs gentibus, ſed legatos mitti, duos ad regulum trans Alpes, tres circa eos populos placuit, qui indicarent quæ patrum ſententia eſſet. Munera mitti legatis ex binis millibus æris cenſuerunt: duobus fratribus reguliſque præcipua, torques duo ex quinque pondo auri facti, & vaſa argentea quinq; ex viginti pondo, & duo equi phalerati cum agathonibus, & equeſtria arma ac ſagula: & comitibus eorum, veſtimenta liberis ſeruſque. hæc miſſa illa petentibus data, ut dætorum equorum ijs commercium eſſet, educendique ex Italia poteſtas fieret. legati cum Gallis miſſi trans Alpes, C. Lælius. M. Æmilius Lepidus: ad cæteros populos C. Siccius, P. Cornelius Blaſio, T. Memmius. Multa tum ſimul Græciæ Aſiæque ciuitatum legati Romam conueniunt. Primi Athenienſes introducti: iſe quod nauium habuerint, militumq; P. Licinia conſuli & C. Lucretio prætori miſſiſe expoſuerit, quib; eos non uſos, frumenti ſibi centū millia imperaſſe: quod quædam ſterilem terram arenā, ipſoq; etiam agreſtes peregrino frumento alerent, tamē ne deeſſent officio, conſeciſſe: & alia quæ imperarentur, præſtare paratos eſſe. Mileſij nihil præſtititſe memorantes, ſi quid imperare ad bellum ſenatus velle, præſtare ſeparatos eſſe polliciti ſunt. Alabandēſes templum vrbiſ Romæ ſe feciſſe commemorauerunt, ludosq; annuiſarios ei Diuæ inſtituiſſe: & coronam auream quinquaginta pondo, quam Capitolio ponerent, donum Ioui optimo maximo attuliſſe, & ſcuta equeſtria trecenta, ea cui iuſſiſſent, tradituros, Donum ut in Capitolio ponere, & ſacrificare liceret, petebāt. Hoc Lamſaceni LXXX. pondo coronam afferentes petebant, commemorantes, diſceſſiſſe ſe à Perſeo, poſtquā Romanus exercitus in Macedoniam veniſſet, quum ſub ditione Perſei & ante Philippi fuiſſent. Pro eo, & quod imperatorib; Romanis omnia præſtituiſſent, id ſe tantū erare, ut in amicitiam populi Romani reciperentur, & ſi pax cū Perſeo fieret, exciperentur, ne in regiam poteſtatem reciperentur. cæteris legatis comiter reſponſum. Lamſacenos in ſociorum formulam reſette, Q. Mænius Prætor iuſſus. munera omnibus in ſingulos binum millium æris data. Alabandēſes ſcuta reportare ad A. Hoſtilium conſulem in Macedoniam iuſſi. Et ex Africa legati ſimul Carthaginienſium tritici decies centū millia & hordei quingenta, indicantes ſe ad mare deuicta habere, ut quo ſenatus cēſuiſſet, deportarent. Id munus officiumq; ſuum ſcire minus eſſe, quam pro meritu populi Romani & voluntate ſua: ſed ſæpe alias bonis in robur vtriuſq; populi ſe gratū fideliūq; ſociū muneribus fuſos eſſe. Item Malanſiæ legati tuitici eandem ſummam polliciti & mille & ducentes equites, duodecim elephantos, & ſi quid aliud opus eſſet, ut imperaret ſenatus: æque propenſo animo, ac quæ ipſe vltro pollicitus ſit, præſtiturum eſſe. Gra-

Legati
multarū
Græcia &
Aſia ciui-
tatum.

tiæ & Carthagenensibus & regi actæ rogatique *ut ea qua pollice-*
rentur ad Hostiliū consulē in Macedoniam deportarent. Legatis in
 VII singulos binum millium æris munera missa. Cretensium legatis
 commemorantibus, se quantum sibi imperatum à P. Licinio Cō-
 sule esse sagittariorum in Macedoniam misisse: quum interroga-
 ti non inficiarentur, *apud Persea maiorem numerum sagittariorum*
quam apud Romanos militare responsum est: si Cretenses bene ac gna-
miter distinaerent potiorē populi Romani quam regū Persei amicitiam
habere: senatum quoque Romanum ijs tamquam certis sociis respon-
sum daturum esse. Interea nuntiarent suū, placere senatui, dare operam
Cretenses ut quos milites inter præsidia regis Persei haberent, eos primo
quoque tempore domum reuocarent. Cretensibus cum hoc responso
 dimissis, Chalcidenses vocari: quorum legatio ipso introitu,
 ob id quod Miccion Princeps eorum pedibus captus lætica est
 introitus, ultimæ necessitatis exemplo visa res: in qua ira affe-
 cto excusatio valerudinis, aut ne ipsi quidem petenda visa forer,
 aut data perendi non esset. Quum sibi nihil vini reliquum præter-
 quam linguam ad deplorandas patriæ suæ calamitates præfatus esset,
 exposuit ciuitatis primum suæ beneficia, & vetera, & ea qua Persei
 bello præstitissent, ducibus exercitibusque Romanis. sum qua primo C.
 Lucretius in populares suos prætor Romanus superbo, auaro, crudeliter
 fecisset, deinde qua tum maxime L. Hortensius faceret. Quemadmodum
 omnia sibi, etiā iū qua patiantur tristiora, patiēda esse ducant, potius
 quam sededunt, Persei. quod ad Lucretiam Hortensiumq; attineret: sci-
 re, iussu fuisse claudere portas, quā in urbem eos accipere. Qui exclu-
 sissent eos, Emathiam, Amphipolim, Maroneam, Ænum, incolumas
 esse: apud se templa omnibus ornamentis compilata, spoliataque sacrilo-
 gis: C. Lucretium nanib. Antium deuexisse. libera corpora in seruitu-
 tem abrepta fortunas sociorum populi Romani direptas esse, & quotidie
 diripi. Nam ex insitūto C. Lucretij Hortensij quoq; in cæcis hyeme pa-
 riter atq; astate navales socios habere, & domos suas planas turba nauti-
 ca esse: versari inter se cōiuges liberosq; suos, quib. nihil neq; dicere pōt
 VIII neq; facere. Accersere in senatum Lucretiū placuit, ut disceptaret
 coram purgaretque se. Ceterum multo plura præfens audiuit, *accusatus*
 quam in abienrem iacta erant: & grauiores potentioresque ac-
 cessere accusatores duo Tr. Plebis, M. Iuencius Taina, & Cn.
 Audius. Si non in senatu modo eum lacerarunt, sed in concio-
 nem etiam pertracto, multis obiectis probris diem dixerunt. Se-
 natus iussu Chalcidensibus Q. M. nius Prætor respondit. qua bu-
 na meritos sese, & ante. & in bello quod geratur, de populo Romano di-
 cere, ea & scire vera eos referre senatū. & perinde ac debeant gratia esse.
 Quæ facta à C. Lucretio, fieriq; ab L. Hortensio Prætorib. Romanis que-
 rantur, ea neq; facta, neq; fieri voluntate senatus, quem non pōt existi-
 mare, qui sciat bellum Persei & ante Philippo patri eius intulisse populū
 Romanū pro libertate Gracia, non ut ea à magistratib. sociis atq; ami-

cu paterentur. Literas se ad L. Hortensium Prætorē daturōs esse, quæ Chalcidenses querantur acta, ea senatui non placere. vi qui in servitutem liberi venissent, ut eos conquirendos primo quoq; tempore restituerent, q̃ in libertatē curarent. Sociorum navalium neminem præter magistros in hospitia deduci aquum censere. Hæc Hortensio iussu senatus scripta. Munera binum milliū æris legatis missa, & vehicula Miccionī publicē locata, quæ eum Brundisiū commodē perueherēt.

Lucetius
condem-
natur. C. Lucretiū ubi dies quæ dicta erat venit, tribuni ad populum accuserunt, multamq; decies centum milliū æris dixerunt. Comitibus habitis omnes quinque & triginta trib. eum condempnarunt. In Liguribus eo anno nihil memorabile gestum. Nam nec hostes mouerunt arma, neq; consul in agum eorum legiones induxit: & suis explorata pace eius anni, milites duarum legionum Romanarum, intra dies sexaginta, quam in provinciam venit, dimisit: sociorum nominis Latini exercitu maturē in hyberna Lunam & Pisas deducto, ipse cum equitibus Gallie provincie pleraque oppida adiit. Nusquam alibi quam in Macedonia bellum erat: suspectum tamen & Gentium illyriorum regem habebant. itaq; & octo naues ornatas à Brundisio senatus censuit mittendas ad C. Furium legatum Iliam, qui cum præsidio duarum assensum nauium insulæ præerat, duo millia militum in eas naues sunt imposita, quæ Q. Mænius Prætor, ex Senatusconsulto in ea parte Italie, quæ obiecta illyrico est, conscripsit. & Consul Hostilius Ap. Claudium in Illyricum cum quatuor millibus peditum misit, ut accolæ Illynci tutarentur. Qui non contentus ijs quas adduxerat copiis, auxilia ab sociis corrogando ad octo millia hominum vario gente armavit: peragrataq; omni ea regione, ad Lychnidum Dastæreticorum confedit. Hoc procul inde Vlcuna oppidum finium plerumque Persei erat, decem millia civium habebat, & modicam, custodiæ causa, Cretensium præsidium. Inde nuncij ad Claudium occulti veniebant. si propius copias admouisset, paratos fore qui proderent urbem & opera pretium esse, non se amico, q̃ tantum, sed etiam milites præda explensurum. Spes cupiditati admodum ita occæcavit animum, ut nec ex ijs qui venerunt quemquam retineret, nec obsides pignus futuri os futro & fraude agenda rei posceret, nec mitteret exploratum, nec fidem acciperet: die tantum statuta profectus à Lychnido, duodecim millia ab urbe, ad quam tendebat, posuit castra. Quarta inde vigilia signa mouit, mille ferme ad præsidium castrorum relictis: incompoliti longo agmine effusi, infrequentes, quum nocturnus error dissiparet, ad urbem perueherent. Creuit negligentia, postquam neminem armatum in muris viderunt. Ceterum ubi primum subitu reli fuerunt, duabus simul portis erumpitur, & ad clamorem erumpentium ingens strepitus è muris ortus, ululantium mulierum cum strepitu vndiq; æris: & incondita multitudo turba im-

Romano-
rum ad
Vlcunam
negligentia.

mista feruili variis vocibus personabat. Hic tam multiplex undi-
 que obiectus terror effecit, ne sustinere primam procellam eru-
 ptionis Romani possent. itaque fugientes plures quam pugnan-
 tes interempti sunt: vix duo millia hominum cum ipso legato in
 castra perfugerunt. Quo longius iter in castra erat, eo plures fel-
 sos confectandi hostibus copia fuit. Ne moratus quidem in ca-
 stris Appius, vt socios dissipatos fuga colligeret: quæ res palatis
 per agros salutis fuisse, ad Lychnidum procius reliquias cladis
 XL reduxit. Hæc & alia haud prospere in Macedonia gesta, ex Sexto
 Digitio Tribuno militum, qui sacrificii causa Romam venerat,
 sunt audita. Propter quæ veriti patres, ne quæ maior ignominia
 acciperetur, legatos in Macedoniam M. Fulvium Flaccum & M.
 Canticum Rebilum miserunt, qui comperta quæ agerentur re-
 ferrent: & vt A. Hostilius Consul comitia consulibus subrogan- *Elegasi in*
 dis ita ediceret, vti mense Ianuario comitia habere possent, & vt Macedo- *Macedo-*
 niam quoque tempore in urbem rediret. Interim M. Recio Præ- *niam mis-*
 tori mandatum, vt edicto senatores omnes ex tota Italia, nisi qui *tuntur.*
 Republicæ causa abessent. Romam reuocaret: qui Romæ essent,
 ne quis ultra mille passuum ab Roma abesset. Ea vti senatus cen-
 suit, sunt facta. Comitia consularia ante decem quintum Calen-
 das Septembris fuere. Creati consules sunt, Q. Marcius Philip-
 pus iterum, & Q. Seruilius Cæpio post diem tertium prætores
 sunt facti C. Decimus, M. Claudius Marcellus, M. Sulpicius
 Gallus, C. Marcius Figulus, Ser. Cornelius Lentulus, P. Fon-
 teius Capito. Designatis Prætoribus præter duas urbanas, qua-
 tuor provinciæ sunt decretæ, Hispania, & Sardinia, & Sicilia, &
 classis. Legati ex Macedonia exacto admodum mense Februatio
 redierunt. Hi quas res ea astate prospere gessisset rex Persæus, refere-
 bant: quantumque timor socios populi Romani cepisset, tot urbibus in
 potestatem regis redactis. Exercitum consulu infrequentem commentari-
 bus vulgo datis per ambitionem esse: culpam eius rei consulem in tribu-
 nos militum, contra illos in consulem conferre. Ignominiam Claudij
 temeritate acceptam eleuare eos patres acceperunt, qui per paucos
 Italici generis, & magna ex parte tumultuario delictu conscriptos ibi
 milites amissos referebant. Consules designati vbi primū magistra-
 tum inissent, de Macedonia referre ad senatum iussi: destinata-
 que provinciæ iis sunt, Italia & Macedonia. Hoc anno intercala-
 tum est: tertio die post Terminalia Calendæ intercalates fuere. *Calenda*
 Sacerdotes intra eum annum mortui, L. Flamininus: pontifices *interca-*
 duo decesserunt, L. Furius Philus, & C. Licinius Salinator. in lo- *lares.*
 cum Furij T. Manlij Torquati, in Liuij M. Seruiliū pon-
 tifices legerunt. Principio insequentis anni quum Consules noui
 Q. Marcius & Q. Seruilius de provincijs retulissent, primo quo-
 que tempore aut comparare eos inter se Italiam & Macedoniam,
 aut sortiri placuit. Priusquam id fors cerneret, in incertum,

ne quid gratia momenti faceret, in vtramq; provinciam quod res desideraret supplementi decerni. In Macedonia peditum Romanorum sex millia, sociorum nominis Latini sex millia: equites Romanos ducētos quinquaginta, socios ccc. Veteres milites dimitti, ita vt in singulas Romanas legiones, ne plus sena millia peditum, ccc. equites essent. Alteri Cos. nullus certus finitus numerus ciuium Romanorum quem in supplementum legeret: id modo finitum, *vt duas legiones scriberet, quæ quina millia peditū & ducentos haberent, equites trecentos.* Peditum Latinorum maior quā collegæ deceretur numerus: peditum decem millia & sexcenti equites. quatuor præterea legiones scribi iussæ, quæ si quo opus esset educerentur. Tribunos mil. nō permissum, vt consules facerent: populus creauit. Sociis nominis Latini sexdecim millia peditum, & mille equites imperati. Hunc exercitum parari tantum placuit, vt exiret si quo res posceret. Macedonia maxime curā præbebat: in classem mille socij nauales ciues Romani, libertini ordinis ex Italia scribi iussi: totidem vt ex Sicilia scriberentur: & cui ea provincia euenisset, mandatum vt eos in Macedoniam vbiunque classis esset, deportandos curaret. In Hispaniam tria millia peditum Romanorum in supplementum, trecenti equites decreti. Finitus ibi quoque in legiones militum numerus, peditum quina millia, trecenti & triginta equites. Et socijs imperare prætor, cui Hispania obuenisset, iussus quatuor millia peditum, & trecentos equites. Non sum nescius, ab eadem negligentia quæ nihil Deos portendere vulgo nunc credant, neque nunciari admodum nulla prodigia in publica, neque in annales referri. ceterum & mihi vetustas res scribenti, nescio quo pacto antiquus sit animus: & quædam religio tenet, quæ illi prudentissimi viri publice suscipienda censuerint, ea pro dignis habere quæ in meos annales referam. Anagnia duo prodigia eo anno sunt nunciata, *faciem in cælo conspectam, & bonam faminam locutam publice als.* Minurnis quoque per eos dies cæli ardentis species affulserat. Reate imbris lapidauit. Cumis in arce Apollo triduum ac tres noctes lacrymauit. in vrbe Romana duo ædifici nunciarent, alter in *ade Fortuna anguem iubatam à complurib. visum esse:* alter in *ade Primigena Fortuna, qua in colle est, duo diuersa prodigia: palmā in arenā enatā, & sanguine interdum pluisse.* Duo non suscepta prodigia sunt, alterum quod in priuato loco factum esset: palmam enatam impluvio suo T. Marcius Figulus nunciabat, alterum, quod in loco peregrino: Fregellis in domo L. Atrei hasta, quam filio militi emerrat, interdum plus duas horas arsisse, ita vt nihil eius ambuiceret ignis, dicebatur. Publicorum prodigiorum causa libri à decem uiris aditi, quadraginta maioribus hostiis, quibus Dijs consules sacrificarent. & addiderunt vt supplicatio fieret, eunctique magistatus circa omnia puluinaria victimis maioribus sacrificarent.

popu.

De prodig.

xiv *papulusque coronatus esset. Omnia uti decemviri praejerunt, facta. Censoribus deinde creandis comitia edicta sunt. Petierunt censuram principes civitatis C. Valerius Laevinus, L. Postumius Albinus, P. Mucius Scaevola, C. Iunius Brutus, C. Claudius Pulcher, Tib. Sempronius Gracchus. Hos duos censores creavit populus Romanus. Quum delectus habendi maior quam alias propter Macedonicum bellum cura esset, consules plebem apud senatum accusabant, quod & iuniores non responderent. Aduersus quos C. Sulpicius & M. Claudius tribuni plebis causam egerunt. Non consulibus, sed ambitiosis consulibus delectum difficilem esse: neminem inuitum militem ab iis fieri. Id ita ut esse scirent & Patres conscripti praetores, quibus & vii imperii minor & auctoritas esset, delectum si ita senatus videretur, perfecturos esse. Id praetoribus magna patrum consensione, non sine iugillatione consulum mandatum est. Censores ut eam rem adiuuant, ita in concione edixerunt: *legem consui censendo dicturos esse, ut praeeter communis omnium civium iusiurandum hac adiuraret: Tu minor annu sex & quadraginta es, tuque ex edicto C. Claudij, Tib. Sempronij censorum ad delectum prodito, & quociescunque delectus eris, quicumque, censores magistratum habebunt, si miles factus noneris, in delectu proditu.* Item quia fama erat, multos ex Macedonicis legionibus, incertis comitatibus per ambitionem imperatorum ab exercitu abesse: edixerunt de militibus P. Aelio, C. Popilio Consulibus, postea eos Consules in Macedoniam scriptis: *ut qui eorum in Italia essent, intra dies triginta conspiciant apud sese in provinciam redirent qui in patria aut cui potestate essent, eorum nomina ad se ederentur. Misorum quoque causas sese cognituros esse: & quorum ante emerita stipendia gratiosa missio sibi visa esset, eos milites fieri iussuros.* Hoc edicto literisque censorum peti foras & conciliabula dimissis, tanta multitudo iuniorum Romam convenit, ut grauis tibi turba insolita esset. Praeter delectum eorum, quos in supplementum mitti oportebat, quatuor à C. Sulpicio Praescriptae legiones sunt, intraque undecim dies delectus est perfectus. Consules deinde sortiti provincias sunt. nam Praetor iurisdictionem maturius sortiti erant. Urbana C. Sulpicio, peregrina C. Decimio obrigerat, Hispaniam M. Claudius Marcellus, Siciliam Ser. Cornelius Lentulus, Sardiniam P. Fontius Capito, classem C. Marcius Figulus erat sortitus. consulum Q. Servilio Italia, Q. Marcio Macedonia obuenit. Latinisque actis Marcius extemplo est profectus. Cepione deinde referente ad senatum, *quas ex novis legionibus duas legiones secum in Galliam duceret?* decreverunt patres, ut C. Sulpicius, M. Claudius Praetor ex his quas scripsissent legionibus, quas videretur consul darens. Indigne patiente praetoris arbitrio consulem subiectum, dimisso senatu ad tribunal praetorum stans postulavit, ex senatus consulto destinarent sibi duas legiones, praetores consuli in eligendo arbitrium fecerunt. Senatum deinde censores legerunt. M. Aemilius*

Censura.

Provinciarum sortitio.

*Censura
tristis.*

*Rutilij
tribun. pl.
& censo-
rum dis-
ceptatio.*

lius Lepidus princeps, ab tertijs iam censoribus lectus. Septem è senatu eiecti sunt. In censu accipiendo populi & milites ex Macedonico exercitu, qui quam multi abessent ab signis, census docuit, in provinciam cogeant: causas stipendijs missorum cognoscabant; & cuius nondum iusta missio visa esset, ita iurandum adigebant. *Ex tui animi sententia, tu ex edicto C. Claudij, Tib. Sempronij censorum in provinciam Macedoniam redibis, quod sine dolo malo facere poteris.* In equitib. recensendis tristis admodum eorum atq; aspera censura fuit: multis equos ademerunt in ea re quò equestrem ordinem offendissent, flammam invidiæ adiecere, edicto quo edixerunt, *ne quæ eorum qui Q. Fulvio, A. Postumio censoribus publica vectigalia aut vltro tributa conduxissent, ad hastam suam accederet, sociusve aut affinis eius conductionis esset.* Sæpe id querendo veteres publicani, quò impetrare nequissent ab senatu, *ut modum potestati contraria imponerent,* tandem tribunum plebis P. Rutilium ex rei privatorum contentione iratum censoribus, patronum causæ nacti sunt. Clientem libertinum parietem in Sacra via aduersus ædes publicas demoliti iusserunt, quod publico inædificatus esset. appellati à privato tribuni, quum præter Rutilium nemo intercederet. censores ad pignora capienda miserunt; multamque pro concione privato dixerunt. Hic contentione orta, quum veteres publicani se ad tribunal contulissent, rogatio repente sub vnius tribuni nomine promulgatur. *Quæ publica vectigalia, vltro tributa, C. Claudius & Tib. Sempronius locassent, ea rata locatio ne esset: de integro locarentur, & ut omnibus redipiendis & conducendis promiscui esset:* Diem ad eius rogationem concilio Tribunus plebis dixit. Qui postquam venit, ut censores ad dissuadendum processerunt, Graccho dicente, silentium fuit: quò Claudio obstreperetur, audientiam facere præconem iussit. Eo facto: *auocatum à se concionem* tribunus questus, *& in ordinem se coactum.* ex Capitolio ubi erat concilium, abiit. Postero die ingentes tumultus ciere. Tib. Gracchi primum bona consecrauit, *quod in multa pignoribusque eius qui tribunal appellasset, intercessionem non parendo, se in ordinem coegisset,* C. Claudio diem dixit, *quod concionem ab se auocasset:* & utriq; censori per duellionem se iudicare pronunciauit, diemque comitiis à C. Sulpicio prætore urbano petiit. Non recusantibus censorib. quum minus primo quoque tempore iudicium de se populus faceret in ante dies viii. & vii. Calend. Octobr. comitiis per duellionis dicta dies. Censores exemplo in atrium Libertatis ascenderunt: & ibi signatis tabellis publicis, clausoque tabulatio, & dimissis seruis publicis, negarunt se prius quidquam publici negotij gesturos, quam iudicium populi de se factum esset. Prior Claudius ciuam dixit. & quum ex duodecim centuriis equitum octo censori condemnassent, multæq; alix primæ classis: exemplo principis civitatis in conspectu populi annulis aureis positis, vestem

muta-

mutatunt, vt supplices plebem circumirent. Maxime tamen sententiam vertisse dicitur Tib. Gracchus, quod quū clamor vndiq; plebis esset. *periculum Graccho non esse, conceptis verbis iurauit: si collega damnatus esset, non expectato de se iudicio, comitem exsili eius futurum.* Adeo tamen ad extremum spei venit reus, vt octo centuriæ ad damnationē defuerint. Absoluro Claudio Tribuno plebis negauit se Gracchum morari. Eo anno postulantibus à senatu Aquileiensium legatis, *vt numerum colonorum augeret, mille & d. familiæ ex Senatusconsulto scriptæ: triumviri que eas deducerent, missi sunt, T. Annius Luscus, P. Decius Subulo, M. Cornelius Cethegus.* Eodem anno C. Popilius & Cn. Octavius legati, qui in Græciam missi erant, Senatusconsultum Thebis priuim recitarum, per omnes Peloponnesi vrbes circumtulērunt, *ne qui ullam rem in bellum n. agitatibus Romanis conferret, præterquā quod senatus censuisset.* Hoc fiduciam in posterum quoq; præbuerat, leuatos se oneribus impensisque, quibus alia aliis imperantibus exhauriebantur. Achaico concilio Argis agitato, benigne locuti auditque, egregia spe futuri status fidissima gente relicta in Ætoliam traiecerunt. Ibi nondum quidem seditio erat, sed omnia suspecta, criminumq; inter ipsos plena ob quæ obsidibus postularis, neq; exitu rei imposiro, in Acarnaniam inde profecti legati sunt. Tytrei concilium legatis Acarnanes dederunt. ibi quoque interfactiones erat certamen: quidam principum postulare, *vt præsidia in vrbes suas inducerentur, aduersus amentiam eorum qui ad Macedonicam gentem traherent pars reculare, ne quod bello capto & hostibus mos esset, id pacia & socia ciuitates ignominia acciperent.* Iusta deprecatio hæc visa. Parissam ad Hostilium proconsulem, ab eo enim missi erant, legati redierunt. Octavius retinuit secum, Popilius cum mille ferme militibus in hyberna Ambraciam misit. Perseus principio hyemis egredi Macedoniæ finibus non ausus, ne qua in regnum vacuum irrumperent Romani, sub tempus brumæ, quum inexsuperabiles ab Thessalia montes niuis altitudo facit, occasionem esse ratus, frangendi finitimorum spes animosque, ne quid auerso se in Romanum bellum periculi subesset: quum à Thracia pacem Corys, ab Epiro Cephæus repentina defectione à Romanis præstarent, Varianos recens domuisset bello, solum infestum esse Macedoniæ latus, quod ab Illyrico pareret, cernens, neque ipsis quicquid Illyriis, & aditum præbentibus Romanis, si domuisset proximos Illyriorum, Gentium quoque regem iam diu dubium in societatem pellici posse: cum decem millibus peditum, quorum pars Phalangitæ erant, & duobus millibus leuium armatorum, & quingentis equitibus profectus, Stuberam venit. Inde frumento complurium dierum sumptu, iussaque apparatu oppugnandarum urbium sequi, tertio die ad

Vscanam

*Perseus
Vscaniam
obsidet.*

Vscanā (Penestianæ terræ ea maxime vrbs est) posuit castra: prius tamen quam vim admoueret, missis qui tentarent nunc præfectorum præsidij, nunc oppidanorum animos. erant autem ibi cum iuuentute Illyriorum Romanum præsidium. Postquam nihil pæati referebant, oppugnare est adortus, & corona eam capere conatus est. Quum sine intermissione interdum noctuque alij alijs succedentes, pars scalas muris, ignem portis inferebant, sustinebant tamen eam tempestatem propugnatores vrbs: quia spes erat, neque hyemis vim diutius pati Macedonas in aperto posse, nec ab Romano bello tantum regi laxamenti fore, ut posset morari. Ceterum postquam vineas agi, turresque excitari viderunt, victa pertinacia est. nam præterquam quod aduersus vim pares non erant, ne frumenti quidem aut vllius alterius rei copia intus erat, ut in nec opinata obsidione. Itaque quum spei nihil ad resistendum esset. C. Caruilius Spoletinus, & C. Afranius à præsidio Romano missi, qui à Perseo peterent: primo *ut armatos suadæ secum ferentes abire sinerent*. dein, si id minus impetrarent, *vita tantum libertatisque fidem acciperent*. Promissum id benignius est ab rege, quam præstitum. exire enim sua secum efferentibus iussus, primum arma ademit. His vrbe egressis, & Illyriorum cohors (quingenti erant) & Vscanientes se vrberque dederunt. Perseus præsidio Vscanæ imposito, multitudinem omnem dedito-
rum, quæ prope numero exercitum æquabat, Stuberam abducit. Ibi Romanis (quatuor millia autem hominū erant, præter principes) in custodiam ciuitatum diuisis, Vscaniensibus Illyrijsque venditis, in Penestiam exercitum reducit ad Oxæneum oppidum in potestatem redigendum, & alioqui opportune situm: & transitus ea est in Labeates, vbi Genrius regnabat. Prætereunti frequens castellum Draudacum nomine peritorum quidam regionis eius, *nihil Oxæneo capto opus esse ait, nisi in potestate & Draudacum sit: opportunius enim ad omnia positum esse*. Admoto exercitu omnes extemplo dederunt sese. Qua spe celeriore deditio erectus, postquam animaduertit quantus agminis sui terror esset, vndecim alia castella eodem metu in potestatem redegit. Ad perpauca vi opus fuit, cætera voluntate dedira: & in his recepti mille & quingenti dispositi per præsidia milites Romani. Magno vsui Catuilius Spoletinus erat in colloquijs, dicendo, *nihil in ipsos sauiū ad Oxæneum peruenire est, quod siue iusta oppugnatione capi non poterat: & maiore aliquanto quàm cætera iuuenture & validum oppidum mœnibus erat, & hinc amnis Artatus nomine, hinc mons præaltus & aditu difficilis cingebat. hæc spem ad resistendum oppidanis dabant*. Perseus circumuallato oppido, aggerem à parte superiore ducere instituit, cuius altitudine muros superaret. Quod opus dum perficitur, crebris interim prælijs, quibus per excursions & mœnia sua oppidani rutabantur, & ope-

& opera hostium impediabant, magna eorum multitudo varijs casibus absumpta est: & qui supererant, labore diurno nocturnoque, & vulneribus inutiles erant. Vbi primum ager iniunctus muro est, & cohors regia, quos Nicoras appellant, transcendit, & scalis multis simul partibus imperus in urbem est factus: puberes omnes interfecti sunt, coniuges, liberosque eorum in custodiam dedit: prædæ alia militum cessere. Stuberam inde victor reuertens ad Gentium legatos, Pleuratum Illyrium exulantem apuisse, & Aputeum Macedonem à Berœa, mittit. Ijs mandat, *ut exponerēt a statu eius hyemisq; æta sua adversus Romanos, Dardanoscq; adycerent recentia in Illyrico hyberna expeditionu opera: hortarentur Gentium in amicitiam secū & cum Macedonibus iungendam.*

*Perseus
legatos ad
Gentium
mittit.*

- xx Hi transgressi iugum Seordi montis, per Illyrici solitudines, quæ de industria populando Macedones fecerant, ne transitus faciles Dardanis in Illyricum aut Macedoniam essent, Scodram labore ingenti tandem perueherunt. Lissi rex Gentius erat, eo acciti legati mandata exponentes, benigne auditi sunt. qui responsum sine effectu tulerunt: *voluntatem sibi non deesse ad bellandum cum Romanis: caterū ad conandum id quod vellet, pecuniam maxime deesse.* Hæc Stuberam retulere regi, tum maxime captiuos ex Illyrico vendenti. Exemplo ijdem legati, addito Glaucia ex numero custodum corporis, remittuntur, sine mentione pecuniæ, qua vna barbarus inops impelli ad bellum poterat. Ancyram inde populatus Perseus, in Penestis rursum exercitum reducit: firmitisque Vscanæ, & circa eam per omnia castella quæ receperant, præsidijs,
 cxi in Macedoniam sese recipit. L. Cælius legatus Romanis præerat Illyrico: qui mouere non ausus, quum in ijs locis rex esset, post profectiōē demum eius conatus in Penestis Vscanam recipere, à præsidio quod ibi Macedonum erat, cum multis vulneribus repulsus, Lychnidum copias reduxit. Inde post dies paucos M. Trebellium Fregellanum cum satis valida manu in Penestis misit, ad obsides ab his urbibus, quæ in amicitia cū fide permanserant, accipiendos. Procedere etiam in Parthinios (ij quoq; obsides dare pepigerant) iussit: ab utraq; gente sine tumultu exigi. Penestarum obsides Apolloniam, Parthinorum Dyrrachium (tum Epidaurum magis celebre nomen Græcis erat) missi Ap. Claudius acceptam in Illyrico ignominiam corrigere cupiens, Phanotem Epitri castellum adortus oppugnare, & auxilia Athamanum Thesprotorumque præter Romanum exercitum ad sex millia hominum secum adduxit: neque operæ pretium fecit. Cleua qui relictus à Perseo erat cum valido præsidio defendente. Et Perseus in Elimæam profectus & circa eam exercitu lustrato, ad Stratum vocantibus Epitotis ducit. Stratus validissima rum vrbs Ætoliarum erat. Sitæ est super Ambracium sinum, prope amnem Acheloum. Cum decem millibus peditum eo profectus est, & equitibus tre-

centis,

centis: quos pauciores propter angustias viarum & asperitatem duxit: Tercio die quū peruenisset ad Citium montem, vix transgressus propter altitudinem niuis, locum quoque castris ægre inuenit. Profectus inde, magis quia manere nō poterat, q̄ quod rolerabilis aut via, aut tempestas esset, cum ingenti vexatione præcipue iumentorum, altero die ad templum Iouis, quem Nica ur̄m vocant, posuit castra. Ad Arachthum inde flumen itinere ingenti emenso, rerentus altitudine amnis mansit. Quo spatio temporis ponte perfecto, traductis copijs diei progressus iter, obulum Archidamum principem Ætolorum, per quem et Stratus tradebatur, habuit. Eo die ad sinem agri Ætoli castra posita. Inde altero die ad Stratum peruentum: vbi prope Acheloum amnem castris positus, tum expectaret effusos omnibꝫ portis Ætolos in fidem suam venturos, clausas portas atque ipsa ea nocte qua venerat receptum Romanū præsidium cum C. Popilio legato inuenit. Principes qui præsentis Archidami auctoritate compulsi regem acceperant, obuiam egresso Archidamo certiores facti locum aduersæ factioni dederant, ad Popiliū cum mille peditibꝫ ab Ambracia accersendum. In tempore & Dinarchus præfectus equitū gentis Ætolorum cum sexcentis peditibus, & equitibus centum venit. Satis constabat, cum tanquā ad Persea tendentem Stratum venisse: mutato deinde cū fortuna animo, Romanis se, aduersus quos venerat, iuxisse. Nec Popilius securior q̄ debebat esse, inter tam mobilia ingenia erat: clauēs portarum custodiamque murorum suæ ex templo porestatis fecit: Dinarchum Ætolosque cum iuuetute Stratorum in arcem per præsidij spectem amouit. Perseus ab imminentibus superiori parti vrbis tumulis tentatis colloquijs, quum obstinatos atq; etiam telis procul arcentes videret, quinque millia passuum ab vrbe trans Peritarum amnem posuit castra. Ibi concilio aduocato, quum Archidamus Epirotarumq; transfuga retinerent, *Macedonum princeps non pugnandum cum infesto tempore anni censeat, nullu praparatū commentibus: quū inopiam prius ob idētes quā oblesse sensuri essent, maxime quod hostium haud procul inde hybernaerant*, territus in Aferantiam castra mouit. Aferantij cum propter Archidami magnam in ea genere gratiam auctoritatemq; consensu omnium acceperunt: is ipse cum octingentorum militum præsidio his est præpositus. Rex cū minore vexatione iumentorum hominūq; quam venerat, in Macedoniam redijt. Appium tamen ab obsidione Phahotis fama decentis ad Stratum Persei summoit. Cleuas cum præsidio impigrorum iuuenū insecutus, sub radicibus ptope inuijs monrium ad mille hominū ex agmine impedito occidit, ad ducentos cepit. Appius superatis angustijs in campo quem Eleona vocāt, statua dierum paucorum habuit. Interim Cleuas assumpto Philostato Epirotarū gentem habebat, in agrum Antigonensem trans-

*Stratij
Romanū
intromit-
tunt.*

*Aferantij
Persea ac-
cipiunt.*

II

transcendit. Macedones ad depopulationem profecti, Philostratus eum cohorte sua in insidijs loco obscuro confedit. In palatos populatorum quum erupissent ab Antigonea armari, fugientes eos persequentes effusus in vallem infellam ab hostib. præcipitant. Ibi ad mille occisis, centum ferme captis, ubiq; prospere gesta re; prope statua Appij castra mouet, ne qua vis locijs suis ab Romano exercitu inferri possit. Appius nequiquam in his locis terens tempus, dimissis Chaonumque, & si qui alij Epirotæ erant præsidij, cum Italicis militibus in Illyticum regressus, per Patthinorū socias vrbes in hyberna militibus dimissis, ipse Romam sacrificij causa redijt. Perseus ex Penestrarum gente mille pedites, ducentos equites reuocaros Cassandriam præsidio, vt essent, misit. Ab Gentio eadem adferentes redierunt. Nec deinde alios atque alios mittendo tentare eum destitit, quum appareret quantum in eo præsidij esset: nec tamen impetare ab animo posset, vt impensam in rem maximi ad omnia momenti faceret.

*Appius
Romam
redit reb.
in Gracia
male ge-
stis.*

* * * *

EPITOME LIBRI XLIV.

*Q*uintus Marcius Philippus per inuios saltus penetravit in Macedoniam, compluresq; vrbes occupauit. Rhodij misere legatos Romam, minantes, vt Perseo essent auxilio, nisi populus Romanus cum eo pacem atq; amicitiam coningeret indigne id latum. Quum id bellum L. Æmilio Paulo sequenti anni consuli iterum mandatum

esset, Paulus in concione precatus est, vt quicquid diri populo Romano immineret in domum suam conuerteretur: & in Macedoniam profectus Perseum vicit, uniuersamq; Macedoniam in potestatem redegit. Anteq; confligeret, C. Sulpicius Gallus tribunus militum prædixit exercitui, ne miraretur, quod luna nocte proxima defeclura esset. Gentius quoq; rex Illyriorum, quum rebellasset, ab Anicopratore victus venit in deditiōnem, & cum uxore & liberis & propinquis Romam missus. Alexandria legati à Cleopatra & Ptolemao regibus venerunt, querentes de Antiocho Rege Syria, quod in bellum inferret Perseus sollicitati in auxilium Eumene rege Pergami, & Gentio rege Illyriorum, quia uocuminiā quam promiserat, non daret, ab eu relictus est.

PRINCIPIO veris, quod hyemem eam qua hæc gesta sunt infectum est, ab Roma profectus Q. Marc. Philippus consul cum quinque millibus, quod in supplementum legionum secum traieciturus erat, Brundisium petuenit. M. Popilius consularis & alij pariternobilitate adolescentes Tribuni militū in Macedonicas legiones cōsulē secuti sunt. Per eos dies & C. Materius Figulus Præcui clas-
sus prouincia euenierat, Brūdusiū venit: & simul ex Italia profecti,

Cui-

Corcyram altero die, tertio Actium Acarnaniæ porrum tenuerunt. Inde consul ad Ambraciam egressus, itinere terrestri petiit Thessaliam. Prætor superato Leucata Corinthium finem inuectus, & Creusæ relictis nauibus, terra & ipse per mediam Bœotiam diei vnius expedito itinere Chalcide ad classem contendit. Castra eo tempore A. Hostilius in Thessalia circa Palæpharsalum habebat; sicut nullare bellica memorabili gesta, ita ad cunctam militarem disciplinam ab effusa licentia formato milite, & socijs cum fide cultis, & ab omni genere iniuriæ defensis. Audito successoris aduentu, quum arma, viros, equos cum * cura inuexisset, ornato exercitu obuiam venienti consuli processit. Et primus eorum congressus ex dignitate ipsorum ac Romani nominis, & in rebus deinde gerendis * Procon senim ad exercitum.

Q. Marcius Paucis post diebus consul concionem apud milites habuit. orsus *consulu ad* à patricidio Persei perpetrato in fratrem, cogitato in parentem: *militis or-* adiecit post scelere partum regnū, veneficā, cades latrocinio nefando *ratio.* petitum Eumenem, iniurias in populum Romanum, direptiones sociarū urbium contra fœdus: ea omnia quàm Dijs quoq; inuisa essent, sensurū in exercitu rerum suarū. Fauere enim pietati fideiq; Deos, per quā populus Romanus ad tantum fastigij venerit. Vires deinde populi Romani iā terrarum orbem complectentis cum viribus Macedonia, exercitus cum exercitibus comparauit. Quanto maiores Philippi Antiochiq; opes non maioribus copijs fractas esse? Huius generis adhortatione accensis militum animis, consulari de summa gerendi belli cœpit. Eo & Cn. Marcius Prætor à Chalcide de classe accepta venit. Placuit non ultra morando in Thessalia sepius serere, sed mouere extemplo castra, atq; pergere inde in Macedoniam, & prætorē dare operam, ut eodem tempore classis quoq; inuehatur hostium littoribus, Prætorē dimisso, cōsul menstruum iussu milite secum ferre, profectus decimo post die quàm exercitum acceperat, castra mouit: & vnius diei progressus iter, conuocatis itinerum ducibus, quum exponerent in concilio iussisset, quā quisque ducturus esset; summotis ijs, quā potissimum peteret, rerulit ad concilium. Alijs per Pythoum placebat via: alijs per Cambunios montes, quā priore anno duxerat Hostilius Consul alijs præter Ascuridem paludem. Restabat aliquantum vix communis: itaque in id tempus, quo prope diuorrium itinerum castra posiruri erant, deliberatio eius rei differtur. in Perræbiam inde ducit, & inter Azorum & Dolichen statua habuit, ad consulendum rursus, quā potissimum capeffeter viam. Per eosdem dies Perseus, quum appropinquare hostē sciret, quiter petiturus esset ignarus omnes saltus insidere præsidij statuit. In iugum Cambuniorum montium (Volustana ipsi vocant) decem millia leuis armaturæ iuuenum cum duce Asclepiodoro mitti ad castrum quod super Ascuridem paludem erat (Laparus vocatur locus) Hippias tenere saltum cum duodecim millium Ma-

cedo-

cedonum præsidio influxus. Ipse cum reliquis copiis primo circa Dium stativa habuit, deinde adeo, ut obtorpuisset inops consilii videretur, cum equitibus expeditis littore nunc Hecacleam, **III** nunc Philan percurrerebat, eodem inde cursu Dium repertens. Interim consul sententia stetit eo saltu ducere, ubi propter Oñtolum diximus regis castra Philippi fuisse. Præmitti tamen quatuor millia armatorum ad loca opportuna præoccupanda placuit, quæ præpositi sunt M. Claudius & Q. Marcius consulis filii: confestim universæ copię læquebantur. Ceterum adeo ardua & aspera & confragosa via fuit, ut præmissi expediti biduo quindecim millium passuum ægrè itinere confecto, castra posuerint: turrim Eudierum, quem cœpere locum appellant. Inde postero die septem milla progressi, tumulo haud procul hostium castris capto, nuntium ad consulem remittunt: *peruenit ad hostem esse, loco tuto & ad omnia opportuno confedisse: ut quantum extendere iter posset, consequeretur.* Sollicito consuli, & propter itineris difficultatem quod ingressus erat, & eorum vicem quos paucos inter media præsidia hostium præmiserat, nuntius ad Ascuridem paludem occurrit. Addita igitur & ipsi fiducia est, coniunctisque copiis, castra tumulo qui tenebatur, qua aptissimum ad loci naturam erat, sunt acclinata. Non hostium modo castra, quæ paulo plus mille passuum aberant, sed omnis regio ad Dium & Philam, oraque maris, latè patente ex tam alto iugo prospectu, oculis subiicitur. Quæ res accendit militi animos, postquam summam belli, ac regias omnes copias, tenamque hostilem tam è propinquo conspexerunt. Itaque quum alacres, *pro-*
tinus duceret ad castra hostium. consulem hortarentur: dies vnus fessis labore viæ ad quietem darus est. Terrio die, parte copia-
IV rum ad præsidium castrorum relicta, consul ad hostem ducit. Hippas nuper ad tuendum saltum ab rege missus erat, qui ex quo castra Romana in tumulo cōspexit, præparatis ad terramen animis suorum, venienti agmine Consul obuius fuit, & Romani expediti ad pugnam exierant, & hostes, levis armatura erat, promptissimum genus ad lacessendum certamen. Congressi igitur extemplo tela coniecerunt; multa vtriusque vulnera temerario incurfu, & accepta & illata: pauci vtriusque partis ceciderunt. Irritatis in posterum diem animis, maioribus copiis atque infestius concursum ab illis, si loci satis ad explicandam aciem fuisset: iugum montis in angustum dorsum cunearum, vix ternis ordinibus armatorum in fronte paruit. Itaque paucis pugnantibus, cetera multitudo, præcipuè qui gravium armorum erant, spectatores pugnae stabant: levis armatura etiam peranfractus iugi procurrere, & ab lateribus cum leui armatura conserere, per iniqua atque æqua loca pugnam petere. ac pluribus ea die vulneratis quam interfectis, prælium nocte dicem-
E E E E
ptum

*Hippas
aduersus
Marcium.*

*Persei
ignavia.*

*Quarta
arte
traducti
per inuia
elephanti.*

prum est. Tercio die egere consilio Romanus imperator : nam neq; manere in iugo inopi, neq; regredi sine flagitio atq; etiam periculo. sed cedenti ex superioribus locis instare hostis poterat nec aliud restabat, quam audacter commissum, pertinaci audacia, quæ prudens interdum in exitu est, corrigere. Ventum quidam erat eo, ut si hostem similem antiquis Macedonum regibus habuisset consul, magna clades accipi potuerit. sed quum ad Diuum per litorea cum equitibus vagaretur rex, & ab duodecim millibus prope clamorem & strepitum pugnantium audiret, nec auxilii copias integros fessis submittendo: neque ipse, quod plurimum inteterat, certamini affuit: quum Romanus imperator maior sexaginta annis, & prægravis corpore, omnia militaria munera ipse impigre obiret: egregie ad ultimum in audacter commissio perseverauerit: & Popilio relicto in custodia iugi per inuia transgressus: præmissis qui repurgarent iter, Artalum & Misagenem, cum suæ gentis utrumq; auxiliariis, præsidio esse saltum aperientibus, iuber: ipse equites impedimenta q; præ se habens, cum legionibus agmen cogit. Inenarrabilis labor descendentibus cum tuina iumentorum sarcinarumque, progressis vix dum quatuor millia passuum, nihil oprabilius esse, quam redire qua venerant, si possent. Hostilem propè tumulum agmini elephantibus præbeant: quæ ubi ad inuia venerant, deiectis rectoribus, cum horrendo stridore pauorem ingenrem equis maximè incutiebant, donec traducendi eos ratio inrita est. Per proclivem sumpto fastigio, longi duo validi asseres ex inferiore parte in terra defigebantur, distantes inter se paulo plus quam quanta belluæ latitudo est: in eos transuersi incumbentes tigni, ad utricos longi pedes, ut pons esset, iniungebantur: humulq; insuper iniiciebatur. modico deinde infra intervallo, similis alter pons: inde rertius, & plures ex ordine, qua rupes abscissæ erant, fiebant. Solido præcedebat elephas in pontem: cuius priusquam in extremum procederet, succisis asseribus collapsus pons, usque alterius initium pontis prolabi eum leniter cogebat: alii elephantis pedibus insistentes, alii clunibus subsidentes prolabebantur. ubi planicies altera pontis exceperat eos, rursus simili ruina inferioris pontis deferebantur, donec ad æquiorē vallem peruenirent. Paulo plus septem millia die Romani processerunt: minimum pedibus itineris confectum: plerumq; pronolentes se simul cum armis aliisque oneribus, cum omni genere vexationis processerunt: adeo ut ne dux quidem & auctor itineris inficiaretur, *parua manu deleri omnem exercitum potuisse.* Nocte ad modicam planiciem perueniunt: neq; an infestus is locus esset, septus undique, circumspiciendi spatium fuit, vix tandem ex insperato stabilem ad insistendum noctis locum, postero quoq; die in tā caua valle operiri. Popilium ac reliquas cum eo copias necesse fuit: quos & ipsos quum ab nul-

ab nulla parte hostis terruisset, locorum asperitas hostiliter vexavit. Terrio die coniunctis copiis eunt per saltum, quem incolæ Callipeucen appellant. quarto inde die per æque inuia, sed affluetudine peritius & meliote cum spe, quod nec hostis vsquam apparebat, & mari appropinquabant: degressi in campos, inter Heracetum & Liberthum posuerunt castra peditum, quorum pars maiorum tumulos tenebat; ii vallem, campi quoque partem ubi e-

vi ques tenderet, amplectebantur. Lauanti regi dicitur nunciatum, *Persai pa-*
hostes adesse: quo nuncio quum pavidus exilisset è folio, *nor ob*
sine prælio clamitans, proripuit, & subinde per alia atque alia pati-
da consilia & imperia trepidans, duobus ex amicis Pellam, alte-
rū, Asclepiodorum, ubi pecunia deposita erat, ex præsidiis reuo-
cat: omnesque aditus aperit bello. Ipse ab Dio auratis statuis o-
mnibus raptim, ne præda hosti essent, in classem congestis, ocius
demigrare Pydnam cogit, & quæ temetipsum consulis videri potu-
isset, quod eo processisset, unde inuito hoste regredi nequiret: cā
non inconsultam audaciam fecit. Duos enim saltus, per quos in-
de euadere possent, habebant Romani: vnum per Tempe in Thes-
saliam, alterum in Macedoniam præter Diū, quæ vtræque regiis
tenebantur præsidiis. Itaque si dux intrepidus decem dies primam
speciem appropinquantis terrores sustinisset, neque receptus
Romanis per Tempe in Thessaliam, neque commeatibus perue-

Persai pa-
nor ob
Marcij
aduertim.

Tempe.
hendis eo paruisset iter. Sunt enim Tempe, saltus, etiam si non
bello fiat infestus, transitu difficilis. nā præter angustias per quin-
que millia, qua exiguum iumento onusto iter est, rupes vtriusque
ita abscissæ sunt, ut despici vix sine vertigine quadam simul oculo-
rum animique possit. terret & sonitus & altitudo per mediā val-
lem fluentis Penei amnis. Hic locustam suapte natura infestus,
per quatuor distantia loca præsidiis regis fuit infestus. vnum in
primo aditu ad Gonnum erat. alterum Condylon castello inex-
pugnabili: tertium circa Lapathunta, quem Characa appellant:
quartum, vix ipsi, qua & media & angustissima vallis est, imposi-
tum: quam vel decem armatis rueri facile est. Intetcluso per Tē-
pe simul aditu commeatibus, simul reditu, ipsi montes, per quos
descenderant, repetendi erant. quod ut furto scellerant: ita pro-
palam, tenentibus superiora cacumina hostibus, non poterant.
& experta difficultas, spem omnem incidisset. Supererat nihil al-
liud in temere commissio, quam in Macedoniam ad Diū per
medios euadere posses: quod, nisi Diū mentem regi ademissent,
ipsum ingentis difficultatis erat. Nam quum Olympi radices mō-
tis, paulo plus quam mille passuum ad mare relinquunt spatium,
cuius dimidium loci occupat ostium late testagnans Baphyri a-
mnis: partem planicie aut Iouis templum, aut oppidum tenet:
reliquum per exiguum fossa modica valloque claudi poterat,
& saxorum ad manum syluestriisque materiz tantum erat,

Olympi
radices.

*Perseus ad
Pydnam
refugit.*

ut vel murus obici, tutresque excitari potuerint. Quorum nihil quum disperisset cæcata mens subito terrore, nudatis omnib. p-
sidiis, patefactisque bello ad Pydnam refugit. Consul plurimum
& præsidij & spei cernens in stultitia & segnitie hostis, remisso
nuncio ad Sp. Lucretium Larissam, ut castella relicta ab hoste,
circa Tempe occuparet; præmisso Popilio ad explorandos trās-
itus circa Diū. postquam patere omnia in omnes partes a-
nimaduertit, secundis castris peruenit ad Diū: metariq; sub-
pso templo, ne quid sacro in loco violeretur, iussit. Ipse urbem in-
gressus, sicut non magnam, ita exornatam publicis locis & mul-
titudine statuarum: munitamq; egregie, vix satis credere in tan-
tis rebus sine causa relictis non aliquem subesse dolum. vñ diem ad ex-
ploranda circa omnia moturus, castra mouet: satisque credens pa-
ratam frumenti copiam fore, eo die ad amnem nomine Myrini
processit. Postero die progressus, Agassam urbem tradentibus se-
se ipsis, recepit: & vñ reliquorum Macedonum animos sibi con-
ciliaret, obsidib. contentus, sine præsidio relinquere se eis urbem,
immunescq; ac suis legibus victuros est pollicitus. Progressus in-
de diei iter, ad Abseordum flumen posuit castra: & quantum p-
cederet longius à Thessalia, eo maiorem rerum omnium inopia
sentiens, regressus ad Diū est: dubitatione omnibus exempta,
quod intercluso ab Thessalia patiendum fuisset, cui procul inde abscedere
suum non esset. Perseus contractis in vnum omnibus copiis duci-
busq; increpare præfectos præsidiorum, ante omnes Asclepiodo-
rum atq; Hippiam: ab his dicere claustra Macedonia tradita Roma-
nis esse: cuius culpæ reus nemo iustus quam ipse fuisset. Consuli
postquam ex alto conspecta classis spem fecit cum commeara
naues venire (ingens enim caritas annonæ ac prope inopia erat)
ab inuectis iam portum audit, oneratas naues Magnesiæ reli-
ctas esse. Incerto inde quidnam agendum foret (adeo sine ulla
ope hostis q̄ aggrauaret, cum ipsa difficultate rerum pugnandum
erat) peropportune literæ à Sp. Lucretio allatæ sunt: castella seque
super Tempe essent & circa Philan, tenere omnia, frumentique in iis &
aliarum in usum rerum copiam inuenisse. His magnopere lætus
Cos. ab Dio ad Philan ducit, simul ut præsidium eius firmaret, si-
mul ut militi frumentum, cuius tarda subuectio erat, diuideret. Ea
profectio famam haud quaquam secundam habuit: nam alij metu
recessisse eum ab hoste ferebant, quia manenti imperatori prælio aui-
candum foret: alij ignarum belli, quæ indies fortuna nouaret: ut qui of-
ferentibus sese rebus, omisisset è manibus ea quæ mox reperti non possent.
Simul enim cessit possessione Dii, excitauit hostem, ut runctan-
dè sentiret recuperanda esse, q̄ prius culpa amissa forent. Audita e-
nim pfectione consulis, regressus Diū quæ disiecta ac vastata
ab Romanis erant, refecit, pinnas mœnium decussas reponit, ab
omni parte muros firmat: deinde quinque millia passuum ab

vrbe citra ripam Enipei amnis castra ponit, amnem ipsum trans-
 iri perdifficilem pro munimento habiturus. Fluit ex valle O-
 lympi montis, æstate exiguus, hybernis idem incitatus pluuiis
 & supra rupes ingentes gurgitibus facit: & intra prorupta in ma-
 re euoluendo terram præaltas voragines, cauatoque medio al-
 ueo ripas vtriusque præcipites. Hoc flumine Perseus septum in-
 ter hostis credens, extrahere reliquum tempus eius ætatis in a-
 nimo habebat. Inter hæc consul à Phila Popilium cum duobus
 millibus armatorum Heracleam mittit. Abest à Phila quinque
 millia ferme passuum, media regione inter Diu Tempeque,
 in rupe amni imminente positum. Popilius priusquam armatos
 muris adiuuaret, misit qui magistratibus principibusque sua-
 derent: *fidem clementiamque Romanorum quam vim experiri mal-*
lent. nihil ea consilia mouerunt, quia ignes ad Enipeum ex regis
 castris apparebant. Tum terra marique (& classis appulsa ab lit-
 tore stabat) simul armis, simul opetibus machinisque oppugnari
 coepit. Iuuenes etiam quidam Romani, ludicto Circensi ad vsum
 belli verso, partem humillimam muri ceperunt. Mos erat tum
 nondum hac effusione inducta bestiis omnium gentium Circum
 complendi, varia spectaculorum conquirere genera: nec semel
 quadrigis, sed desultore misso vix vnius horæ tempus vtrumque
 circulum complebat. Inter cetera sexageni ferme iuuenes, in-
 terdum plures ab apparitoribus ludi, armati inducebantur. Ho-
 rum inductio in parte simulacrum decurrentis exercitus erat: ex
 parte elegantioris exercitij quam militaris artis, propiorque gla-
 diatorium armorum vsum, quum alios decursus edidissent mo-
 rus: quadrato agmine facto, scutis super capita densatis, stanti-
 bus primis, secundis summissioribus, tertiis magis & quartis, po-
 stremis etiam genu nixis, fastigiatam, sicut recta ædificiorum sunt,
 testudinem faciebant. Hinc centum quinquaginta ferme pedum
 spatio distantes, duo armati procurrebant, comminatiq; inter se,
 ab ima in summam testudinem per densata scuta quum euasis-
 sent, nunc velut propugnantes per oras extremæ testudinis, nunc
 in media inter se concurrentes, haud secus quam stabili solo per-
 sulabant. Huic testudini simillima pars muri admoda, quum ar-
 mati superstantes subsissent, propugnatoribus muri fastigio alti-
 tudinis æquabantur: depulsiisque ijs, in urbem duorum signorum
 milites transcenderunt. Id tantum dissimile fuit, quod & in fron-
 te extrema, & ex lateribus, soli non habebant super capita elata
 scuta, ne nudarent corpora: sed prærecta pugnantium more. ita
 nec ipsos tela ex muro missa subeuntes læserunt, & testudini inie-
 cta imbris in modum lubrico fastigio innoxia ad imum labeban-
 tur. Et Consul capta iam Heraclea, castra eo promouit tamquam
 Diu, atque in desummo rege, in Pietiam etiam pgressurus.
 Sed hyberna iam præparans, vias comitatibus subuehendis ex

Popilius
Heraclea
oppugnans.

Ludicrum
Circense.

Heraclea
capitur.

Thessalia muniti iubet, & eligi hortis opportuna loca, rectaque
 ædificari vbi diuersari portantes cōmeatus possent. Persens tan-
 dem à pauore eo, quo attonitus fuerat, recepto animo, malle im-
 pētiis suis non obtemperatū esse, quū trepidans gazā in mare de-
 iici Pellæ, Thessalonice naualia iusserat incendi. Andronicus
 Thessalonicam missus traxerat tempus, id ipsum q̄ accidit, pœ-
 nitentiæ relinquens locū. incautior Nicas Pellæ proiciendo pe-
 cuniæ parrem, q̄ fuerat nactus: sed in rem emendabilem visus la-
 psus, quod per vrinatos omne ferme extractum est. tantusque
 pudor regi pauore eius fuit, vt vrinatos clam interfici iussit: de-
 inde Andronicum quoq; & Niciam, ne quis tam dementis im-
 potiū conscius existeret. Inter hæc C. Marcius cum classe ab Hæ-
 raclea Thessalonicam profectus, & agrum pluribus locis expo-
 sitis per littora armatis latē vastauit: & procurentes ab vrbe, se-
 cundis aliquot præliis trepidos intra mœnia compulit. iamq; ipsi
 vrbi terribilis erat, quum dispositis omnis generis tormentis non
 vagi modo circa muros temerē appropinquātes, sed et qui in na-
 uib. erant, saxis tormento emicantib. percutiebantur. Reuocatus
 igitur in naues militibus, omisq; Thessalonice oppugnatione,
 Eniam inde perunt, quindecim millia passuū ea vrbs abest, ad-
 uersus Pydæā posita, fertili agro. Per vastatis finib. eius legentes o-
 ram, Antigoneā perueniunt. ibi egressi in terram primo & vasta-
 runt agros passim, & aliquantum prædę contrulerunt ad naues. de-
 in palatos eos adorti Macedones mixti pedites equitesq; fugia-
 tes effuse ad mare persecuti, quingentos ferme occiderunt, & nō
 minus ceperunt. nec aliud quam vltima necessitas, quum recipere
 se tuto ad naues prohiberentur, animos militū Romanorū, simul
 desperatione alia salutis, simul indignitate irritauit, redi integra-
 ta in littore pugna est: adiuuere & qui in nauib. erāt. Ibi Macedo-
 nū ducenti ferme cēsi, par numerus captus. Ab Antigonea classis
 pfecta ad agrū Pallenensem exscensionem ad populandum fecit.
 Finiū is ager Cassandrensiū erat, longe fertilissimus omnis orz q̄
 præteruecti fuerant. Ibi Eumenes rex viginti rectis nauibus ab E-
 lea profectus obuius fuit, & quinq; missæ à Prusia rege rectæ na-
 ues. Hæc virium accessione animus creuit Prætori vt Cassandreiā
 oppugnaret. Condita est à Cassandro rege in ipsis faucibus quæ
 Pallenensem agrū ceteræ Macedonia iungunt, hinc Toronacio
 hinc Macedonico sepra mari. Eminet namq; in altum lingua in
 qua sita est: nec minus quam in altū magnitudinē Atho mons ex-
 curret, obuersa in regionem Magnesiæ duob. imparibus promō-
 toriis: quorum maiori Posideū est nomen, minori Canastreum.
 Diuisis partibus oppugnare adorti. Romanus ad Clicas quas vo-
 cant, munimenta ceruis etiam obiectis vt viam intercluderet, à
 Macedonico ad Toronaciū mare perducit, ab altera parte Eu-
 ripus est: inde Eumenes oppugnabat. Romanis in fossa com-
 plenda

Marcius
 Thessalo-
 nicam op-
 pugnāt.

Cassan-
 dreā op-
 pugnāt
 Romani.

plenda, quam nuper obiecerat Perseus, plurimum erat laboris. Ibi quærenti Prætori quia nusquam cumuli appatebant, *quo regesta è fossa terra foret*: monstrati sunt fornices, non ad eandem crassitudinem qua veterem murum, sed simplici laterum ordine structos esse. Consilium igitur cepit, trans fossio pariete iter in urbem patefacere. Fallere aurem ita se posse, si muros à parte alia scalis adortus, rumulu iniecto in custodiam eius loci propugnatores urbis auertisset. Erant in præsidio Cassandree præter non contemnendam iuventutem oppidanorum octingenti Agriani, & duo millia Penestiarum Illyriorum, à Pleurato inde missi, bellicosum utrumque genus. His ruentibus muros, quum subire Romani summa viderentur, momento temporis parietes fornicum perfolli urbem patefecerunt. quod si qui irrumpere armati fuissent, extemplo cepissent. Hoc ubi *perfectum esse opus* militibus nunciatum est, clamorem alacres gaudio repenre collunt, aliis parte alia in urbem irrumpentis. Hostes primum admiratio cepit, quidnam sibi repentinus clamor veller. postquam *patere urbem* accepere præfecti præsidii, Pytho & Philippus Proco, qui occupasset aggredi, opus factum esse rati, cum valida manu Agrianum Illytiorumque erumpunt: Romanosque, qui alii aliunde coibant, conuocabanturque ut signa in urbem inferrent, incompósitos atque inordinatos fugant: persequunturque ad fossam: in qua compulsos ruina cumulant. sexcenti ferme ibi interfecti, omnesque propè, qui inter murum fossamque deprenti erant, vulnerantur. Ita suo ipse conatu perculsus prætor, segnior ad alia factus consilia erat: & ne Eumeni quidem simul à mari, simul à terra aggredienti quidquam satis procedebat. Placuit igitur utrique, custodiis firmatis ne quod præsidium ex Macedonia intro mitti posset: quoniam vis aperta non processisset, operibus mœnia oppugnate. Hæc parantibus hic, decem regis lembi ab Thessalonica cum delectis Gallorum auxiliariis missi, quum in salo stantes hostium naues conspexissent, ipsi obscura nocte simplici ordine quam poterant proximè litus tenentes, intrarunt urbem. Huius noui præsidii fama abistere oppugnatione simul Romanos regemque coegit. circumuecti promontorium, ad Toronem classem appulerunt. Eam quoque oppugnatæ adorti, ubi valida defendi manu animaduertent, irritò incæpto Demetriadem perunt. Ibi quum appropinquâtes repleta mœnia armatis vidissent, præteruecti ad Solcon classem appulerunt, inde agro vastato, Demetriadem quoque aggressuri. Inter hæc & consul ne segnis sederet tantum in agro hostico, M. Poptilius cum quinque millibus militum ad Melibœam urbem oppugnandam mittit. Sita est in radicibus Ossa montis, qua parte in Thessaliam vergit, opportunè imminens super Demetriadem.

*Melibœa
oppugnata
Romanis.*

Primus aduentus hostium perculit incolas loci: collectis dein-
de ex nec opinato pauore animis, discurrunt armati ad portas ac
mœnia qua suspecti aditus erant: spemq; exemplo inciderunt,
capi primo impetu posse. Obsidio igitur parabatur, & opera op-
pugnationum fieri cœpta. Perseus quum audisset simul Meli-
bœam à consulis exercitu oppugnari, simul classem Iolci dare, vt
inde Demetriadem aggrediretur: Euphranorem quemdam ex
ducibus cum delectis duobus millibus Melibœam mittit. eidem
imperatum, vt si à Melibœa submasisset Romanos, Demetriadem pri-
mo occulto itinere intraret, quam ab Iolco ad urbem castra mouerent.
Romani, & ab oppugnationibus Melibœæ quum in superiori-
bus locis repente apparuisset, cum trepitatione multa relicta
operta sunt, ignisque iniectus: ira Melibœa abscellum est. Eu-
phranot soluta vnius vrbis obsidione, Demetriadem exemplo
ducit. nec tum mœnia modo, sed agros etiam considerunt se à
populationibus tueri posse: & eruptiones in vagos populatores
non sine vulneribus hostium factæ sunt. Circumuecti tamen
mœnia sunt prætor & rex, situm vrbis contemplantes, si qua par-
te tentare aut opere, aut vi possent. fama fuit, per Cydam Cre-
tensem, & Antimachum qui Demetriadi præerat, tractatas in-
ter Eumenum & Persea conditiones amicitia. ab Demetriade
certè abscellum est. Eumenes ad consulem nauigat: gratulatus
quod prospere Macedonia intrasset. Pergamum in regnum abijt.
Marcius Figulus Prætor parte classis in hyberna Sciathum missa,
cum reliquis nauibus Orcum Bœotia perijt: eam urbem aptissi-
mam ratus, vnde exercitibus, qui in Macedonia, quique in Thes-
salia erant, mitti commeatus polleat. De Eumene rege longè
diuersa tradunt. Si Valerio Antiati credas, nec classe aduixit: ab eo
prætorum esse, quum saepe eum literis accersisset. tradit: nec cum gra-
tia ab consule profectum in Asiam: indignatum quod vt iisdem castris
tenderet, permissum non fuerit: nec vt equites quidem Gallos quos se-
cum adluserat, relinqueret, impetrari ab eo potuisse. Attalum fra-
trem eius Cremanis fuisse apud consulem, & synceram eius fidem æqualitate
nove, egregiamq; operam in eo bello fuisse. Dum bellum in Macedonia
geritur, legati transalpini ab regulo Gallorum (Balanos ipsius tra-
ditur nomen, gentis ex qua fuerit, non traditur) Romam veue-
runt, pollicentes ad Macedonicum bellum auxilia. Gratia absce-
natu actæ, muneraque missa. torquis autem duo pondo, & pa-
retæ aureæ quatuor pondo, equus phaleratus, armaque eque-
stria. Secundum Gallos Pamphyli legati coronam auream ex vi-
ginti millibus Philippeorum factam, in curiam intulerunt: pe-
tentibusque iis vt id donum in cella Iouis optimi maximi ponere, &
sacrificare in Capitolio liceret, permissum: benigneque amicitiam
reuocate volentibus legatis responsum, & biquum millium æus
singulis missum munus. Tum ab rege Prusia & paulo post ab
Rhodiis,

Legati
Gallorum
regulis Ro-
mam ve-
niunt.

XLV

Rhodijs, de eadem re longe aliter differentes legati auditi sunt. Rhodiorū
 utraq; legatio de pace reconcilianda cum rege Perseo egit. Pru-
 liz preces magis quam postulatio fuere, propterea, *Et ad id tem-*
pus se cum Romanis fuisse, & quoad bellum fore, statutum. Ceterum
quum ad se à Perseo legati venissent de finiendis cum Romanis bello, &
in pollicisum deprecatores apud senatum fuisse: petere, si possent
inducere in animum ut finiant iram, se quoq; in gratia reconciliata
pacis posse vi. Hæc regij legari. Rhodij superbe commemoratis
 erga populum Romanū beneficijs, & pene victoriæ, vniq; de An-
 tiocho rege, maiore parte à se vindicata, adiecerunt: *Quum pax*
inter Macedonas Romanosq; esset, sibi amicitiam cum rege Perseo cœ-
ptā, eam se inuitis, nullo eius in se meritis, quoniā ita Romanis visum
fuit, in societate se belli trahere, interrupisse. Tertium se annum multa
eius incommoda belli sentire: mari incluso inopia insulæ premi, amissis
maritimis vestigalibus atq; comitatibus. Quum id ultra pati nō pos-
sens, legatos alios à Perseo in Macedoniā misisse, qui ei denuntiarent,
Rhodijs placere pacē eum componere cum Romanis: se Romanis eadem
nunciatum missos, per quos fierisset que minime belli finis foret, aduersus
eos quid sibi faciendū esset, Rhodios consideraturos esse. Ne nunc qui-
 dem hæc sine indignatione legi auditive posse certū habeo, inde
 existimari potest qui habitus animorū audientibus ea patribus
 fuerit, Claudius nihil responsum auctor est: tantū S. C. recitatum,
 quo Caras & Lycios liberos esse iuberet populus Romanus, literasque
 ex templō ad utramq; gentem ut scirent indicatum mitti. Qua
 audita re, principem legationis, cuius magniloquentiam vix eu-
 rria paulo ante ceperat, corruisse. Alij responsum esse tradunt, po-
 pulū Romanum & principio huius belli, haud vanis auctoribus com-
 pertum habuisse, Rhodios cum Perseo rege aduersus Rempublicam suā
 occulta consilia inisse: & si id ante dubium fuisset, legatorū paulo ante
 verba ad certam redegis-
 se. & plerumq; ipsam se fraudem etiā si initio
 eausior fueris detegere. Rhodios nuncio in orbe terrarum arbitria belli
 pacisq; agere, Deorum nutu arma sumptuosos positurosq; Romanos esse.
 Iam non Deos fœderum testes, sed Rhodios habituros. Ita ne tandem iis
 pareatur, exercitusq; de Macedonia deportentur? Visures esse quid sibi
 faciendum sit, quid Rhodii visuri sint, ipsos scire, populum certe Roma-
 num deuictō Perseo quod propediem sperans fore, visurum, ut p meri-
 tia cuiusq; in eo bello ciuitatis gratiam dignam referat. Munus ta-
 men legatis in singulos binum millium æris missum est, quod ij
 non acceperunt. Literæ deinde recitatæ Q. Marcij consulis sunt,
 quemadmodū jactu superato in Macedoniā transisset: & ibi ex aliis lo-
 cis comitatus ad prætoris pphælos in hyemem habere, & ab Epirotis vi-
 ginti millia modiorum tritici, decem hordei sumpsisse, & pro frumento
 pecunia Roma legatis eorum curaretur. Vestimenta militibus ab Roma
 mistenda esse: equis ducendis sermē opus esse, maxime Numidū, nec sibi
 in his locis villam copiam esse. Senatusconsultum ut ea omnia ex

*Onesimus
Macedo
Romam
perfugit.*

*Censura
seueritas.*

*Basilica
Sempro-
nia.*

littoris consulis fierent, factum est. C. Sulpicius Prætor sex mil-
lia togarum, triginta tunicarum, & equos deportanda in Macedo-
niam, præbendaque arbitrato consulis locauit; & legatis
Epirotarum pecuniam pro frumento soluit. Et Onesimū Pyrho-
nis filium nobilem Macedonem, in senatum introduxit: Is
paciis semper auctor regi fuerat, monueratque, *sicut pater eius Phi-
lippus institutum vsq; ad ultimum visa diem seruabat, quotidie bis in
die fœderis isti cum Romanis perlegendi, ut eum morem si non semper,
crebro tamen usurparet.* Postquam deterrere eum à bellone nequit,
primo subtrahere sese per alias atq; alias causas, ne interesset iis,
quæ nõ probabat, cœpit: postremò quū suspectum se esse cerne-
ret, & proditiōis interdum crimine infimulari, ad Romanos
transfugit: magnòq; vsui consuli fuit: Ea introductus in curiam
quū memorasset, senatus in formulam sociorū eum referri ius-
sit: locum lautia præberi: agri Tarentini, qui public⁹ populi Ro-
mani esset, ducenta iugera dari, & ædes Tarenti emi: vti ea cura-
ret, C. Decimio prætori mandatum. Censores censum idibus De-
cembribus seuerius quam antè habuerunt: multis equi adem-
pti, inter quos P. Rutilio qui tribunus plebis eos violenter ac-
cusarat: tribu quoq; is motus, & operarius factus ad opera pu-
blica facienda. Quū eis dimidium ex vctigalibus eius anni at-
tributum ex Senatusconsulto à quæstoribus esset: Tib. Sempro-
nius ex ea pecunia quæ ipsi attributa erat, ædes P. Africani pone
veteres ad Voltumni signum, laneasq; & tabernas coniunctas in
publicum emit, basilicamque faciendam curauit, quæ postea
Sempronia appellata est. Iam in exitu annus erat, & propter
Macedonici maxime belli curam in sermonibus homines habe-
bant, *quos in annum consules ad finiendum eandem id bellum crearent.*
Itaque Senatusconsultum factum est, vt Cn. Scruilius primo
quoque tempore ad comitia habenda veniret. Senatusconsultum
Sulpicius prætor ad consulem post paucos dies recitauit, quibus
ante diem in urbem venturum, & Consul maturauit: & comitia
eo die qui dictus erat, sunt perfecta. Consules creati L. Æmilius
Paulus iterum, septimo decimo anno postquam primo Consul
fuerat, & C. Licinius Crassus. Pr. postero die facti Cn. Bæbius
Pamphilus, L. Anicius Gallus, Cn. Octavius, P. Fonteius Bal-
bus, M. Ebutius Helua, C. Papirius Carba. Omnia vt matu-
rius agerentur, belli Macedonici stimulabat cura. Itaque desi-
gnatos ex templo sortiri placuit provincias, vt vtri Macedonia
consuli, cuique prætori classis venisset, scireretur, vt iam inde co-
gitarent, pararentque quæ bello vsui forent, senatumq; consu-
lerent, si qua re consulo opus esset. Latinas vbi magistratum
inissent, quod per religiones posset, primo quoque tempore
fieri placere: neque consulem, cui eundem in Macedoniam es-
set, teneri. His decretis, consulibus Italia & Macedonia, præ-
toribus

totibus præter duas iurisdictiones in vrbe, classis, & Hispania, & Sicilia, & Sardinia prouinciæ nominatæ sunt. Consulum Æmilio Macedonia, Licinio Italia euenit. Prætores Cn. Bæbius vrbani, L. Anicius peregrini, & si quo senatus censuisset, Cn. Octavius classem, P. Fonteius Hispaniam, M. Eburius Siciliam, C. Papirius Sardiniam est fortitus. Extemplo apparuit omnibus non segniter id bellum L. Æmilium gesturum, præterquam qd alius vir erat, etiam quod dies noctesque intentus, ea, sola quæ ad id bellum pertinerent, animo cogitabat. Iam omnium pri-

imum à senatu petit, vt Legatos in Macedoniam mitterent ad exercitus visendos classemque, & comperta referenda, quid aut terrestribus, Macedonia nauilibus copias opus esset. Præterea vt explorarent copias regias quam ad quantum possent, quaq; prouincia nostra, qua hostium foret: virum intra exercitus saltus castra Romani haberent, an iam omnes angustia exsuperata, & in visendos.

aqua loca peruenissent: qui fideles nobis socij, qui dubij suspensiq; ex fortuna fidei, qui certi hostes viderentur: quanti præparati commentus, & unde terrestri itinere, unde nauib; supportarentur: quid ea astate terra marisq; rerum gestarum esset: ex his bene cognitis, certa in futurum cõsilia capi posse ratus. Senatus Cn. Seruilio consuli negotiũ dedit, vt is in Macedoniã quos L. Æmilio videretur, legaret. Legati bi-duo post pfecti, Cn. Domitius Enobatrus, A. Licinius Nerua, L. Bæbius. Bis in exitu anni ei⁹ lapidatũ esse, nunciatũ est, in Roma, no agro, simul in Veientibus: nouendiale sacrum factum est. Sacerdotes eo anno mortui sunt. P. Quintilius Varus flamen Matialis: & M. Claudius Marcellus Decemuir, in cuius locum Cn. Octavius successit. Et iam magnificentia crescente notatum est, ludis Circensibus P. Cornelij Scipionis Nasicæ, & P. Lentuli ædiliu curulium LXIII. Africanas, & XL. vrsos & elephantos luisse:

L. Æmilio Paulo, C. Licinio Consulibus Idibus Martijs principio insequentis anni quum in expectatione patres fuissent, maxime quidnam Consul de Macedonia, cuius ea prouincia esset, refertret: nihil se habere, Paulus quod referret, quum nondum legati rediissent, dixit. Ceterum Brundisij legatos iam esse, bis ex cursu Dyrachium eiectos. Cognitis mox, qua nosci prius in rem esset, relaturum: id fore intra per paucos dies. Et ne quid profectiõnem suam retineret, pridie Idus Aprilis Latinis esse constitutam diem. Sacrificio rite pfecto, se & Cn. Octavianum, simul senatus censuisset, exituros esse: C. Licinio collega suo fore cura se absente, vt si qua parari mittive ad id bellum opus sis, parentur mittanturq;. Inter ea legationes exterarum nationum audiri posse. Sacrificio rite pfecto, primi Alexandrini legati ab Ptolemao & Cleopatra regibus vocati sunt. Sordidati, barba & capillis Alexandrini legati promisso, cum ramis oleæ ingressi curiam, procubuerunt: & oratio quam habit⁹ fuit miserabilior. Antiochus Syria rex, qui obses Ro- de Antio- mæ fuerat per honestam speciem maioris Ptolemæi reducendi in regnum, cho que- bellum cum minore fratre eius, qui tum Alexandriam tenebat, gerens, rueretur.

Et ad

Et ad Pelusium navali pralio victor fuerat, & tumultuario opere ponte
 per Nilum facto transgressus cum exercitu, obsidione ipsam Alexandriam
 tenebat: nec procul abesse, quin potiretur regno opulentissimo, videbatur.
 Ea legati quetentes orabant senatum, ut apem regno regibusque
 amicis imperio ferret. Ea merita populi Romani in Antiochum, eam apud
 omnes reges gentesque auctoritatem esse, ut si legatos misissent, qui denun-
 ciarent, non placere senatus sociis regibus bellum fieri, exemplo abscessu-
 rus a manibus Alexandria, abdukturusque exercitum in Syriam esset.
 Quod si cunctentur facere, breui extorres regno Ptolomæum & Cleopa-
 tram Romam venturos cum pudore quodam populi Romani, quod nul-
 lam opem in ultimo discrimine fortunarum tulissent. Moti patres pre-
 cibus Alexandrinorum, exemplo C. Popilium Lænatem, & C.
 Decimium, & C. Hostilium, legatos ad finiendum inter reges
 bellum miserunt. Prius Antiochum, dein Ptolomæum adire iussu,
 & nunciare, ni absistatur bello, per utrum stetisset, eum non pro amico
 nec pro socio habituros esse. His inta itidum simul cum legatis A-
 lexandrinis profectis, legati ex Macedonia quinquatribus vlti-
 mis adeo expectati venerunt, uti nisi vespere esset, exemplo sepa-
 rum vocatuti consules fuerint. Postero die senatus fuit, legati-
 que auditi sunt. Ij nunciant, maiore periculo quam emolumento exer-
 citum per inuios saltus in Macedoniam induitum. Pieriam, quo proces-
 sis, regem tenere: castra castris prope ita collata esse, ut flumine Enipeo in-
 teriecto arceantur: neque regem pugnandi potestatem facere, nec no-
 stris vim ad cogendum esse, hyemem etiam asperam rebus gerendis in-
 teruenisse, in otio militem ali, nec plus quam sex dierum frumentum ha-
 bere. Macedonum dici triginta millia armatarum esse. Si Ap. Claudio
 circa Lychnidum satis validus exercitus foret, potuisse ancipiti bello di-
 stineri regem: nunc & Appium & quod cum eo praesidijs sit, in summo pe-
 riculo esse: nisi propere aut iustus exercitus eo mittatur, aut illi inde de-
 ducantur. Ad classem se ex castris profectos, sociorum navalium par-
 tem, morbo audisse absumptam: partem, maxime qui ex Sicilia fuerint,
 domos suas abisse, & homines nauibus deesse: qui sint, neque stipendium
 accepisse, neque vestimenta habere. Eumenei classemque eius, tanquam
 vento allatas naues sine causa & venisse, & abisse: ne animum eius re-
 gis constare satis visum. Sicut omnia de Eumene dubia, Attali egregie
 constantem fidem nuntiabant. Legatis auditis, tunc de bello referre
 sese L. Æmilius dixit. Senatus decrevit, ut in octo legiones parum
 numerum tribunorum consules & populus crearet: creari autem nemi-
 nem eo anno placere, nisi qui honorem gessisset. Tunc ex omnibus Tribu-
 nis militum uti L. Æmilius in duas legiones in Macedoniam, quos eo-
 rum velit, eligat, & ut solenni Latinarum perfectio, L. Æmilius Consul, Cn.
 Octavius Prætor, cui classis obtigisset, in provinciam profisciscantur. Ad-
 ditus est his tertius L. Anicius Prætor, cuius inter peregrinos iurisdic-
 tio erat, eum in provinciam Illyricum circa Lychnidum Ap.
 Claudio succedere placuit. Delectus cura C. Licinio Consuli im-
 posita:

Supplem-
 tum belli
 adversus
 Persam.

posita: is septem millia civium Romanorum, & equites ducētos scribere iussus: & socijs nominis Latini septem millia peditū imperare, cccc equites: & Cn. Servilio Galliam obtinenti provinciam literas mittere, ut sexcentos equites conscriberet. Hunc exercitum ad collegam primo quoq; tempore mittere in Macedoniam iussus, neq; in ea provincia plus quam duas legiones esse, eas repleri, ut sena millia peditū, trecentos haberent equites. ceteros equites peditesque in praesidiis disponi. Qui eorum idonei ad militandum non essent, dimitti. decem praeterea millia peditum imperata socijs: & dccc. equites. Id praesidij additum Anicio praeter duas legiones, quas portare in Macedoniam est iussus, quina millia peditum & ducenos habētes, trecentos equites; & in classem quinque millia navalium sociū sunt scripta. Licinius consul duabus legionibus obtinere provinciam iussus: eo addere sociorum decem millia peditum, & sexcentos equites. Senatus-consult. perfectis L. Aemilius consul ē curia in concionem processit, orationemque talem habuit: *Animadvertisse videor, Quirites, maiorem mihi, sortito Macedoniam provinciam, gratulationem factam, L. Aemilij quam quum aut consul essem consalutatus, aut quo die magistratum in-* oratio.
issem: neq; id ob aliam causam, quam quia bello in Macedonia, quod diu trahitur, existimastis dignum maiestate populi Romani exitum per me imponi posse. Deos quoque huic fuisse sorti spero, eosdemq; in rebus gerendis affuturos esse. Hac partim opinari, partim sperare possum. Illud affirmare pro certo habeo, audeoq; me omni ope adnissurum esse, ne frustra vos hanc spem de me conceperitis. Qua ad bellum opus sunt, & senatus decrevit, & (quonia extemplo proficisci placet, neq; ego in mora sum) C. Licinius collega, vir egregius, aequae omix parabit, ac si ipse id bellum gesturus esset. Vos qua scripsero senatus aut vobis, credite; rumores crudelitatis vestra ne alatis, quorum auctor nemo extabit. Nam nunc quidem, quod vulgo fieri hoc praecipue bello animadverti, nemo tam fama contēptor est, cuius non debilitari animus possit. In omnibus circulis, atque etiam (si Dijs placet) in consuevis sunt, qui exercitus in Macedoniam ducant; ubi castra locanda sint sciant, qua loca praesidiis occupanda, quando aut quo saltu intranda Macedonia, ubi horrea ponenda, qua terra, mari subuehantur commentus; quando cum hoste manus conferenda, quando quiescendum sit. Nec quid melius faciendum sit, modo statuunt, sed quidquid aliter quam ipsi censuere factum est, consulem veluti dicta die accusant. Hac magna impedimenta res gerentibus sunt. Neque enim omnes tam firmi & constantis animi contra aduersum rumorem esse possunt, quam Fabius fuit: qui suum imperium minui per vanitatem populi maluit, quam secunda fama male rem gerere. Non sum is, qui non existimem admonendos duces esse: imo enim, qui de sua vniuersa contentia omnia gerat, superbiam iudico magis, quam sapientem. Quia ergo est? Primum a prudentibus, & proprie rei militaris peritis, & usi doctis monendi imperatores sunt: deinde ab his qui intersunt gerendis re- bus, qui

regum viribus reges oppugnare Attalo adiutore patrē suum oppressum. Eumene adiuuante, & quadam ex parte etiam Philippo patre suo, Antiochum oppugnatum: in se nunc & Eumenem & Prusiam armatos esse. Si Macedonia regnum sublatum foret, proximam Asiam esse: quam iam ex parte sub specie liberandarum ciuitatum suam fecerint. deinde Syriam. Iam Prusiam Eumeni honore præferri, iam Antiochum victorem præmio belli ab Ægypto arceri. Hac cogitāsem providere inbebat, ut aut an pacē secum faciendam compellere Romanos, aut persenerantes in bello iniussu communes duceret omnium rerum hostes. Ad Antiochum aperta mandata erant, ad Eumenem per speciem captiuorum redimendorum missus legatus erat. verū occultiora quædam agebantur, quæ in præsentia inuisum quidem & suspectum Romanis Eumenem * falsis grauioribus. Proditor enim ac prope hostis habitus dum inter se duos reges captantes fraude & avaritia cecant. Cydas erat Cretensis, ex intimis Eumenis; hic prius ad Amphipolim cum Chimaro quodam populati suo, militante apud Persea, inde postea Demetriadem semel cum Menocrate quodam. iterum cum Antiocho regiis ducibus sub ipsis mœnibus vrbis collocutus fuerat. Eropon quoque, qui tum missus est, duabus ad eundem Eumenem iam ante legationibus functus erat. Quæ colloquia occulta & legationes infames quidem erant: sed quid actum esset, quidve inter reges conuenisset, ignorabatur.

XXV Res autem ita se habuit. Eumenes neque fauit victoriæ Persei, neque bello eum inuadere in animo habuit: non tam quia paternæ inter eos inimicitie erant, quàm ipsorum odiis inter se accensæ. Non ea regum æmulario, ut æquo animo Persea tantas adipisci opes tantamque gloriam quanta Romanis victis eum manebat, Eumenes visurus fuerit. Certebat & Persea iam inde ab initio belli omni modo spem pacis tentasse, & indies magis quo propior ad moueretur terror, nihil neque agere aliud, neque cogitare, Romanos quoque, quia traheretur diutius spe ipsorum bellum, & ipsos duces & senatum non abhorreere à finiēdo tam incommodo ac difficili bello. Hac utriusque partis voluntate explorata, quod fieri etiam sua spē tēdio validioris, metu infirmioris credebatur posse, in eo suam operam venditare concilianda gratia magis cupiit. Nam modò ne iuuaret bello Romanos terra marique, modò pacis patrandæ cum Romanis pacisceretur mercedem. ne bello interesset, M & L talenta. in utroque non fidem modò se, sed obsides quoque dare paratum esse ostendebat. Perseus ad rem inchoandam promptissimus erat cogente metu, & de obsidibus accipiendis sine dilatione agebat. conueneratque, ut accepti Cretam mitterentur. vbi ad pecuniæ mentionem ventum erat, ibi hæsitabat: & utique alterā in tanti nominis regibus turpem ac sordidam & danti & magis accipienti mercodem esse. Malebat in spem Romanæ pacis non recusare impensam, sed eam pecuniam perfecta: redata.

*Perseus
Gallorum
auxilium
non ad-
mittit.*

darurum. interea Samothracæ in templo depositurum. Ea insula quū ipsius ditionis esset, videre Eumenes nihil interesse, an Pellæ pecunia esset: id agere, ut partem aliquā presentem ferret. Ita nequiquam inrer se captati, nihil præter infamiam mouere. Nec hæc tantum Perseo per auaritiam est dimissa res, quum pecuniam tutam & pacem habere per Eumenem, quæ vel parte regni redimenda esset: ac receprus prorrahere inimicum mercede onustū, & hostes merito ei Romanos posset facere: sed etiam Gentii regis parara socieras, & tum Gallorum effusorum per Illyricum ingens agmen oblarum, auaritiā dimissum est. Veniebant decem millia equirum, par numerus pedirum, & ipsorum ingenium cursum equis, & in vicem prolapsorum equirum vacuos capientium ad pugnam equos. Hi pacti erāt, *eques denos presentes aureos, pedes quinos, mille dux eorum.* Venientibus his Perseus ab Enipeo ex castris profectus obuiam cum dimidia copiarum parte, denunciare per vicos vrbesque quæ viæ propinquæ sunt, cœpit, *ut commacatus expedirent, frumenti, vini, pecorum ut copia esset.* Ipse equos phalerasque & sagula donum principibus ferre, & parum auri quod inter paucos diuideret: multitudinem credens trahi spe posse. Ad Alamanum urbem peruenit, & in ripa fluminis Axii posuit castra: circa Desudabam in Mædica exercitus Gallorum confederat, mercedem pactam operiens. Eo mittit Antigonom ex purpuratis vnum, qui iuberet multitudinem Gallorum ad Byzazota (Pæoniæ is locus est) castra mouere, principes ad se venire frequentes sepruaginta quinque millia ab Axio flumine & castris regis aberant. Hæc mandata ad eos quum pertulisset Antigonus, adiecissetque per viam quanta omnium præparata cura regis copia multitudini foret, quibusque muneribus principes aduenientes vestis, argenti, equorumque excepturus rex esset: *de his quidem secoram cognituros respondens. illud quod præsens pepigissent interrogant, ecquid aurum, quod in singulos pedites equitesq; diuidendum esset, secum adduxisset.* Quum ad id nihil responderetur, Clondicus regulus eorum: *Abi, renuncia ergo, inquit, regi, nisi aurum obsidesq; acceperint, nusquam inde Gallos longius vestigium moturos.* Hæc telata regi quum essent, aduocato concilio, quum quid omnes suaseri essent, appareret: ipse, pecuniæ quam regni melior custos, instatit de perfidia & sentire Gallorum disserere, *Multorū iam ante cladibus expertum, periculosum esse tantam multitudinem in Macedoniam accipere, ne grauiores eos socios habeant, quam hostes Romanos. Quinque millia equitum sat esse, quibus & uti ad bellum possent, & quorum multitudinem ipsi non timeant.* Apparebat in omnibus mercedem multitudinis timere, nec quicquam aliud: sed quum suadere consulcari nemo auderet, remittitur Antigonus qui nunciaret, quinque millium equirum operatantum vii regem: contemnere multitudinem aliam, Quod vbi audiuerunt barbari, ceterorum quidem

quidem fremitus fuit, indignantium se frustra excitos sedibus suis: Clondicus rursus interrogat, *et quid ipsis quinque millibus, quod conuenisset, numeraret?* Quum auersus id quoque misceri ambages cerneret, inuiolato fallaci nuncio (quod vix sperauerat ipse posse contingere) retro ad Istrum perpopulati Thraciam, qua vicina erat via, redierunt. quæ manus, quieto sedente rege ad Enipeum aduersus Romanos Perræbiæ saltum in Thessaliam traducta, non agros tantum nudare populando potuit, ne quos inde Romani commeatus expectarent, sed ipsas exseindere vrbes tenente ad Enipeum Perseo Romanos, ne urbibus locis opirulari possent. Iphis quoque Romanis de se cogitandum fuisset: quando neque manere an illa Thessalia, unde exercitus alebatur, potuissent, neque progredi, cum ex aduerso castra Macedonum, * qui ea pependerant spe, haud medioeriter debilitauit. Eadem auaritia Gentium regem sibi alienauit, nam quum trecenta talenta Pella missis à Gênio numerasset, signare eos pecuniam passus est. Inde decem talenta ad Panraucum missa, eaque præsentia dari regi iussit; reliquam pecuniam signatam Illyriorum signo portantibus suis præcipit paruis itineribus ueherent: dein quum ad finem Macedonia uerum esset, subsisterent ibi, ac nuncios ab se operirentur. Gentius exigua parte pecuniæ accepta, quam assidue à Panrauco ad laceßendos hostili facto Romanos stimulatetur, M. Perpënam & L. Petillium legatos, qui tum fortè ad eum venerant; in custodiam coniecit. Hoc audio Perseus contraxisse cum necessitates ratus ad bellum utique eum Romanis, ad reuocandum qui pecuniam portabat misit: velut nihil aliud agens, quam ut quanta maxima posset præda ex victo Romanis reseruaretur. Et ab Eumene Eropon, ignotis quæ occulte acta erant, redit. De captiuis actum esse & ipsi euulgauerant, & Eumenes consulem vitandæ suspicionis causa certiorè fecit. Perseus post reditum ab Eumene Eroponis spe deiectus, Anrenorè & Capillum præfectos classis cum quadraginta lembis (adiectæ ad hunc numerum quinque pristes erant) Tenedum mittit, ut inde sparsæ per Cycladas insulas naves, Macedoniam cum frumento petentes, turarentur. Cassandreæ deductæ naues, in portus primum qui sub Atho mouite sunt, inde Tenedum placido mari quum traieciissent: stantes in portu Rhodias apertas naues, Eudamumque præfectum earum, inuiolatas atque etiam benigne appellatos dimiserunt. Cognito deinde in latere altero quadraginta onerarias suarum, stantibus in ostio portus Eumenis rostratis, quibus Damius præerat, inclusas esse: circumuectos propere ac summotis terrore hostium nauibus, onerarias, datis qui prosequerentur decem lembis, in Macedonia mitti: ita ut in ritum profecti rediret Tenedum. Nono post die ad classem iam ad Sigeum stantem redierunt. Inde Subora (insula est interiecta Eleæ & Atho) traiciunt. Forte postero die quam Subora clas-

sis reuult, quinque & triginta naues, quas hyppagogos vocant, ab Elea profectæ cum equitibus Gallis, equisque, Phanas promontorium Chiorum petebant, vnde transmittere in Macedoniam possent: Attalo ab Eumene mittebantur. Has naues per altum ferri quum ex specula signum datum Antenori esset, profectus à Subotis, inter Erythrarum promontorium, Chiumque, qua arctissimum frerum est, iis occurrit. Nihil minus credere præfecti Eumenis, quam Macedonum classem in illo vagari mari: nunc Romanos esse, nunc Attalum, aut remissos aliquos ab Attalo ex castris Romanis Pergamum petere. Sed quum iam appropinquantium forma lemborum haud dubia esset, & concitatio remorum, directæque in se proræ, hostes appropinquare apparuerit: tunc iniecta trepidatio est, quum resistendi spes nulla esset inhabiliq; nauum genere, & Gallis vix quietem ferentibus in mari. Pars eorum qui propiores continenti littori erant, in Erythream enarunt: pars velis datis ad Chium naues eiecere, relictisq; equis effusa fuga urbem petebant. Sed propius urbem lembi accessuque commodiore quum exposuisset armatos, partim in via fugientes Gallos adepti Macedones ceciderunt: partim ante portam exclusos: clauserant enim Chij portam, ignari qui fugerent, aut sequerentur decem. fermè Gallorum occisi, cc. vii capti: equi, pars in mari fractis nauibus, absumpti partim nervos succiderunt in littore Macedones, viginti eximæ equos formæ cum captiuis, eisdem decem lembos, quos autè miserat Antenor, deuenire Thessalonicam iussit, & primo quoq; tempore ad classem reuerti: Phanis se eos expectaturum. Triduum fermè classis ad urbem stetit. Phanas inde progressi sunt, & speculius reuulsis decem lembis euecti, Ægei mari Delum traiecerunt. Dum hæc geruntur, legati Romani C. Popilius, C. Decimius & C. Hostilius à Chalcide profecti, tribus quinquereuib; Delum quum venissent, lembos ibi Macedonum quadraginta & quinque regis Eumenis quinquereuib; inuenerunt. Sanctitas templi insulæq; inuiolatos præstabat omnes. Itaque permixti Romanique & Macedones, & Eumenis nauales socii, in templo, inducias religionis loci præbete, versabantur. Antenor Persei præfectus quæ aliquas alto præferri onerarias naues ex speculis significatum forez parte lemborum ipse insequens, parte per Cycladas disposita, præterquam si quæ Macedoniam peterent, omnes aut superprimebat, aut spoliabat naues: quibus poterat Popilius, aut Eumenis naues, succurrebat: sed victi nocte binis aut ternis plerumque lembis Macedones fallebant. per id serè tempus legati Macedones Ilyrii, simul Rhodum venerunt, quibus auctoritatem addidit, non lemborum modo aduentus passim per Cycladas atque Ægeum vagantium mare, sed etiam coniunctio ipsa regum Persei Gentisque, & fama cum magno numero peditum equitumque

Delii templi & insula religio.

Macedones legati Rhodum veniunt.

que venientium Gallorum. Et iam quum accessissent animi Dionii ac Polyarato, qui Persei partium erant, non benigne modo responsum regibus est, sed palam pronunciatum, *bello finem se auctoritate sua imposituros esse: itaque ipsi quoque reges equos adhiberent animos ad pacem accipiendam.* Iam veris principium erat, nouique duces

XIX in prouinciam veniunt. Cos. Æmilius in Macedoniam, Octavius *Gentij*

Oreum ad classem, Anicius in Illyricum cui bellandum aduersus *genus.*

Gentium. Patre Pleurato rege Illytiorum, & matre Eurydica genitus, fratres duos Platorem utroque parente, Carauantium matre eadem datum habuit. hoc propter ignobilitatem paternam minus suspecto, Platorem occidit: & duos amicos eius, Eritum & Epicadum, impigros viros, quo tutius regnaret. Fama fuit, *Honuni Dardanorum principis filiam Etum am patre fratri eum inuidisse, tamquam*

his nuptiis adiungenti sibi Dardanorum gentem. & similis id vero fecit ducta ea virgo. Platore interfecto: grauis deinde dempto fratris metu popularibus esse, coepit: & violentiam insitam ingenio intemperantia vini accendebat. Ceterum, sicut ante dictum est, ad Romanum incitatus bellum, Lissum omnes copias contraxit, quindecim millia armatorum fuerunt. Inde fratre in Caurorum gentem vi aut terrore subigendam cum mille peditibus & quinquaginta equitibus misso, ipse ad Bassaniam urbem quinque milia ab Lisso ducit Socij erant Romanorum: itaque per missos nuncios prius tentati, obsidionem pati quam dedere sese maluerunt. Carauantium in Camis Durnium oppidum aduenientem benigne accepit: Carauantis altera urbs exclusit, & quum agros eorum ef-

fuse vastaret, aliquot palati milites agrestium concursu interfe-

ci sunt. Iam & Ap. Claudius, adsumptis ad eum exercitum quem

habebat Bullianorum & Apolloniarum & Dyrrachinorum auxi-

liis, perfectus ex hybernis circa Genusnum amnem castra habebat:

audito foedere inter Persea & Gentium, & legatorum violatorum iniuria accensus, bellum haud dubie aduersus eum gesturus. Ani-

cus Prætor eo tempore Apolloniæ, auditis quæ in Illyrico gere-

retur, præmissisq; ad Appium literis, *ut se ad Genusnum operiretur,*

triduo & ipse in castra venit. & ad quæ habebat auxilia assum-

pti Parthinorum iuuentutis duob. millib. peditum, & equitibus ducentis, peditibus Epicadus, equitibus Agallus præerat. parabat

ducere in Illyricum, maxime ut Passanitas solueret obsidione: re-

ruit imperum eius fama lemborum, vastantium matutimam oram. octoginta erant lembi, auctore Pátanico missi a Gentio ad Dyrrachinorum, & Apolloniarum agros populandos. Tum classis ad

XXI eo tradiderunt se: deinceps & urbes regionis eius idem fa-

ciebant, adiuuante inclinationem animorum elementia in omnes *obsides*

& iustitia prætoris Romani. Ad Scodram inde ventum est, id *Anticinus*

quod belli caput fuerat: non eos solum quod Gentius eam sibi ceperat, veluti regni totius arcem, sed etiam quod Labeatium gentis munitissima longe est & difficilis aditu. Duo cingunt eum flumina, Clausala latere urbis quod in orientem patet præfluens, Barbana ab regione occidentis ex Labeatide palude oriens. Hi duo amnes confluentes incidunt Oriundi flumini, quod ortum ex monte Scodro, multis & aliis auctum aquis mari Adriatico infertur. Mons Scodrus longe altissimus regionis eius, ab oriente Dardaniam subiectam habet, a meridie Maedoniam, ab occasu Illyricum. Quamquam munitum situ naturali oppidum erat, gensque id tota Illyricorum & rex ipse tuebatur: tamen prætor Romanus, quia prima suecesserant prospere, *fortunam totius rei principia secuturam esse ratus, & repentinum habiturum terrori, instructo exercitu ad moenia succedit.* Quod si clausis portis muros portarumque turres dispositis armis defendissent, vano cum incæpto mœnibus pepulissent Romanos, nunc porta egressi prælium loco æquo maiore animo commiserunt, quam sustinuerunt. Pulsi enim & fuga conglobati, quam ducenti amplius in ipsis faucibus portæ cecidissent, tantum intulerunt terrori, ut oratores e templo ad prætorē mitteret Gentius, Tenticum & Bellum principes gentis, per quos inducias peteret, *ut deliberare de statu rerum suarum posset:* Triduo in hoc dæro, quum castra Romana quingentos ferme passus ab urbe abessent, navem concessit & flumine Barbana navigat in lacum Labeatum, velut secretum locum petens ad consultandum, sed, ut apparuit, falsa spe exitus, *Carauantium fratrem multis millibus armatorum acies ex ea regione, in quam missus erat, aduenire.* qui postquam euauit rumor, tertio post die navem eandem secundo amni Scodram demisit: præmissisque nuncijs, ut sibi appellandi prætoris potestas fieret: copia facta, in castra venit. Et principium orationis ab accusatione stultitiæ orsus suæ, postremo ad preces lacrymasque effusus, genibus prætoris accidens, in potestatem sese dedit. Primo *bonum animum habere iussus*, ad eam etiam inuitatus, in urbem ad suos rediit, & cum prætore eo die honorifice est epulatus: deinde in custodiam C. Cassio Tribuno militum traditus, vix gladiatorio accepto decem talentis ab rege rex, ut in eam fortunam recideret. Anicius Scodra recepta, nihil prius quam requisitos Petilium Perpernamque legatos ad se duci iussit: quibus splendore suo restituto, Perpernam extemplo mittit ad comprehendendos amicos cognatosque regis: qui Medeonem Labeatium gentis urbem profectus, Etlevam uxorem cum filiis duobus Scerdileto Pleuratoque, & Carauantium fratrem Scodram in castra adduxit. Anicius bello Illyrico intra triginta dies perfecto, nuncium victoriæ Perpernam Romam misit: & post dies paucos Gentium regem ipsum cum parente, coniuge ac liberis ac fratre, alijsque principibus Illyriorum. Hoc unum bellum prius

Gentius
inducias
petit.

Gentius se
dedit.

Captivus
Romam
mittitur.

prius perperratum, quam cœptum, Romæ auditum est. Quibus diebus hæc agebantur, Perseus quoq; in magno terrore erat, propter aduentum simul Æmilij noui consulis, quem cum ingentibus minis aduētare audiebat, simul Octauij Prætoris. Nec minus terroris à classe Romana & periculo maritimæ oræ habebat. Thesalonice Eumenes & Arhenagoras præerant cum paruo præsidio duorum millium cetratorum. Eo & Androclen præfectum misit, iussu sub ipsis naualibus castra habere. Æniam mille equites cum Antigono misit ad tutandam maritimam oram, ut quocumque littore applicuissent naues hostium audissent, ex templo ferrēt agrestibus opem, quinque millia Macedonum missa ad præsidium Pythoi & Petrar, quibus præpositi erant Histæus & Theogenes & Midon. His profectis ripam muire Eniper fluminis aggressus est quia sicco alueo transire poterat. Huic ut omnis multitudo vacaret, fœminæ ex propinquis urbibus coactæ, cibaria in castra afferebant: miles iussus ex propinquis syluis

*

*

xxx. postremo sequi se vtrarios ad mare, quod minus trecentos passus
 111 aberat, iussit, & in litore alios alibi modicis intervallis fodere mō-
 tes ingentis altitudinis spem faciebāt, eo magis quia nullos aper-
 tos euergerent riuos, occultos continere latites, quorū venæ in
 mare permanentes vndæ miscerentur. Vix deducta summa arena
 erat, quū scaturigines turbidæ primo & reuues emicare, dein li-
 quidam multamq; fundere aquam velut Deūm dono cœperunt.
 Aliquantum ea quoq; res duci famæ & auctoritatis apud milites
 adiecit. Iussis deinde militib. *expedire arma*, ipse cum tribunis pri-
 misq; ordinibus vadit ad contemplandos transitus, qua descen-
 sus facilis armaris, qua in vltiori ripam minime iniquus ascen-
 sus esset. His satis exploratis, illa quoq; primum ut ordine ac sine
 tumultu omnia in agmine ad nuntium imperiumq; ducis fierent,
 prouidit: *vbi omnibus simul pronuntiaretur quod fieret, neq; omnes ex-
 audirent: incerto imperio accepto, alios ab se adijcientes, plus eo quod im-
 peratū sit: alios minus facere: clamores deinde dissonos oriri omnib. locis,
 & prius hostes q̃ ipsos quid paratur, scire. placere igitur, Tribunū militū
 primo pilo legionis secretum edere imperium: illum & dein singulos proxi-
 mo cuiq; in ordine cœturiōni dicere quid opus factū sit: siue à primis signis
 ad nouissimum agmen, siue ab extremis ad primos perferendum imperiū
 sit.* Vigiles etiam nouo more sentum in vigiliam ferre vetuit: nō
 n. in pugnam vigilem ire, ut atmis vtatur, sed ad vigilandū, ut quū
 senserit hostiū aduentū, recipiat se, excitetq; ad arma alios. Scu-
 to præ se erecto stare galeatos: deinde vbi fessi sint iunxos pilo,
 capite super marginem scuti posito sopitos stare: ut fulgentibus
 armis præcul conspici ab hoste possit, ipse nihil prouideat. Statio-
 num quoq; morem mutauit. armati oēs, & frenatis equis equites,
 diem totum perstabant. id quū æstiuis diebus vrente assiduo sole,

FFFF 3

fieret,

Stationes.

Pauli ad
milites o-
ratio.

fieret, tor horarum æstu & languore ipsos equosq; fessos, integri
szpe adorti hostes vel pauci plures vexabant. Itaque ex matutina
statione ad meridiem decedi, & in postmeridianā succedere alios
iussit: ita numquam fatigatos recens hostis aggredi poterat. Hæc ^{xx}
quoniam ita fieri placere concione aduocata pronunCIasset, adiecit ^{iv}
urbanæ concioni conuenientem orationem. *Vnum imperatorem
in exercitu prouideri & consulere quid agendum sit, debere, nunc per se
nunc cum in quos aduocauerit in concilium: qui non sint aduocati, eos
nec palam, nec secreto iactare consilia sua. Militem hac tria curare debe-
re, corpus ut quam validissimum & perniciosissimum habeat, arma apta,
animum paratum ad subita imperia: cetera scire de se Deis immortalibus
& imperatori suo cura esse. in quo exercitum milites consul, & imp-
rator rumoribus vulgi circumagitur, ibi nihil salutare esse. Se quod sit
officium imperatoris, prouidendum ut bene gerenda rei occasionem ei præ-
beat: illos nihil quod futurum sit, querere: ubi datum signum sit, tum
militarem operam nauare, ubi his præceptis concionem dimisit:
vulgo etiam veteranis parentibus, se illo primum die tamquam ty-
rones quid agendum esset in re militari didicisse. Non sermonibus
tantum his, cum quantæ assensu audissent verba consulis, osten-
detur: sed rerum præsens effectus erat. Neminem totis mox ca-
stris quierum videres: acuire alij gladios, alij galeas bucculasq;
scuta alij, loricaeque tetgere: alij aptare corpori arma, expetiri-
que sub his membris agilitatem: quate alij pila, alij micare
gladiis, muctonemque intueri: ut facile quis cerneret, ubi pri-
mum conferendi manuum cum hoste data occasio esset, aut victo-
ria egregia, aut morte memorabili inituros bellum. Perseus quo-
que quum aduentu consulis simul & veris principio, strepere o-
mnia moueriq; apud hostes: velut nouo bello, cerneret, mora à
Phia castra in aduersa tipa posita: nunc ad contemplanda opera
sua circumire ducem, haud dubie transitus speculantem.*

*

*

norum esse. Quæ res Romanis auxir animos, Macedonibus regi-
que eorum haud mediocrem attulit terrorem. Et primo suppri-
mete in occulto famam eius rei est conatus, missis qui Panta-
cum inde venientem appropinquare castris verarent: sed iam &
pueri quidā visi ab suis erant inter obsides Illyricos ducti: & quo
quæque accuratius curantur, eo facilius loquacitate regionum
ministrorum emanant. Sub idem tempus & Rhodii legati in ca-
stra veniunt, cum iisdem de pace mandatis, quæ Romæ ingentē
iram patrum excitauere. Multo iniquioribus animis à castrensī
consilio audiri sunt. Itaq; quum alii præcipientes sine responso * a-
gendos castris pronunCIauit post diem quintum decimum se respon-
sum daturum. Interim, ut apparet quauum pacificantium Rhod-
iorū auctoritas valuisset, consultare de ratione belli gerēdi cœ-
pit. Placebat quibusdam, & maxime maioribus natu per Enipei ri-

Rhodiōrū
legati ad
Paulum.

tan mæ-

pam munitionesq; vim facere: confertis & vim facientib. resistere Ma-
ge lonas nō posse, ex tot castellis aliquanto altiorib. ac munitiorib. qua va-
lids presidis insedissent, priore anno detectos aliis placebat. Octavianum
eū classe Thessalonica petere, & populatione maritima ora distringere,
copias regias, ut altero ab tergo se ostēdet bello, circū actum ad interiorē
partem regni tuendā, nudare aliqua parte transitus Enipei cogeretur,
Ipsi natura, & operib. inexcuperabilis ripa videbatur: & præter q̃
quod tormenta ubiq; disposita essent, missilib. etiā melius & cer-
tiore ictu hostes uti audierat. Alio spectabat mens tota ducis: di-
missioq; concilio Pertabios mercatores Schœnū & Menophilū,
notæ & fidei iā sibi & prudentiæ homines, accessit secretis per-
ennitatur, quales ad Perrabiam transitus sint. Quū loca non iniqua
esse dicerent, præsidis autē regis obsideri: spem cepit, si nocte im-
promiso valida manu aggressus nec opinātes esset deijci præsidia posse. In-
cūla enim & sagittas & cetera missilia in tenebris, ubi quid petatur pro-
cul provideri nequeat, inutilia esse. gladio cominus geri rem in permixta
turba: quo miles Romanus vincat. His ducibus vsurus, prætorē O-
ctaviū accessitum: exposito quid pararet, Heracleam cum classe pe-
tere iubet, & mille hominib. decem dierum coctā cibaria habere. Ipse P.
Scipionem Nasicā Q. Fabium Maximum filium suum cū quinq;
delectis millib. Heracleam mittit, velut classem consensuros ad
maritimā oram interioris Macedonia quod in cōcilio agitarum
erat, vallandam. Secreto indicatū, cibaria his preparata ad classem
esse, ne quid eis moraretur. inde iussū duces itineris ita dividere viā,
ut quarta vigilia tertio die Pythoum adotiri possent. Ipse postero
die, ut distineret regem ab circumspectu rerū aliarum, prima lu-
ce medio in alveo cum stationib. hostium prælium cōmisit: pu-
gnatumq; utrimq; est leui armatura: nec graviorib. armis in tam
inæquali alveo pugnari poterat. Descensus ripæ utriusq; in alveū
trecentorū ferme passuum erat: medium spatiū tortētis alibi ali-
ter cavati paulo plus quā mille passus patebat. Ibi medio, spectā-
tib. utrimq; ex vallo castrorū hinc rege, hinc consule cum suis le-
gionibus, pugnatum est. Missilib. procul regia auxilia melius pu-
gnabant, cominus stabiliior & tutior aut parma aut scuto Ligusti-
no Romanus erat. Meridie ferē receptui cani suis consul iussit: ita
eo die diremptū præliū est haud paucis utrimq; interfectis. Sole Macedo-
orto postero die, irritatis cetramine animis, etiā acrius concur-
sum est: sed Romani, non ab his tantum, cum quib. contractum
certamen erat, sed multo magis ab ea multitudine, quæ disposita
in turrib. stabat, omni genere missilium telorum ac taxis maximē
vulnerabatur. Vbi ppius ripam hostium subissent, tormētis mis-
sa etiam ad ultimos perueniebant. Multo plutibus eo die amissis,
consul paulo serius recepit suos. Tertio die prælio abstinuit, di-
gressus ad imam partem castrorum, veluti per deuexum in mare
brachium transiit tentaturus. Perseus quod in oculis erat.

nuntiavit: nocte proxima, ne quis id pro portento acciperet, ab hora secunda usque ad quartam horam noctis lunam defecturam esse. Id quia naturali ordine statim temporibus fiat, & sciri ante & prædici posse. Itaque quemadmodum, quia certi solis lunaque, & ortus & occasus sint, nunc pleno orbe, nunc senescente exiguo cornu fulgere lunam non mirarentur: ita ne obscurari quidem, quum condatur umbra terra, trahere in prodigium debere. Nocte, quam pridie Nonas Septembr. insecuta dies, edita hora luna quum defecisset, Romanis militibus Galli sapientia prope diuina videri: Macedonas ut triste prodigium occasum regni perniciemque gentis portendens mouit: nec aliter varis clamor ululatusque in castris Macedonum fuit, donec luna in suam lucem emerisset. Postero die tantus utrique ardor exercitui ad concurrendum fuerat, ut & regem & consulem suorum quidam, quod sine prælio discessum esset, accusarent. Regi prompta defensio erat, non eo solum, quod hostis prius aperte pugnam detrectans, in castra copias reduxisset: sed etiam, quod eo loco signa constituisset, quo phalanx, quam inutilem vel mediocriter iniquitas loci efficeret, promoueri non posset. Consul ad id, quod pridie prætermissis pugnandi occasionem videbatur, & locum dedisse hosti, si nocte abire vellet, tunc quoque per speciem immolandi tetere videbatur tempus, quum luce prima signum propositum pugnae ad exequendum in aciem fuisset. tertia denum hora, sacrificio rite perpetrato, concilium aduocauit: atque ibi, quod rei gerendæ tempus esset, loquendo & intempestive consultando videbatur quibusdam extrahere: post sermones tamen consul orationem habuit.

XXXVIII. P. Nasica egregius adolescens, ex omnibus unicus, quibus hesternæ die Pauli con-
 gnari placuit, denunciavit mihi suum consilium: idem postea, ita ut fides ad
 transisse in sententiam meam videri posset, tacuit. Quibusdam aliis ab-
 sente carpere imperatorem, quam præsentem monere, melius visum est. oratio.
 & tibi P. Nasica, & quicumque idem, quod tu occultius senserunt, non gra-
 uabor reddere dilata pugnae rationem. Nam scitum abest, ut me hesternæ
 quietis poeniteas, ut seruatum à me exercitum eo consilio credam. In
 qua me opinione esse, ne quis sine causa vestrum credat, recognoscat agē-
 dum mecum, si videtur, quam multa pro hoste & aduersus nos fuerint.
 Iam omnium primum quantum numero nos præsent, neminem vestrum
 nec ante ignorasse, & hesterno die implicatam intuentes aciem animadu-
 uertisse certum habeo. Ex hac nostra paucitate quarta pars militum præsi-
 dio impedimentis relicta erat, nec ignauissimum quemque, relinqui ad tu-
 scodiam sarcinarum scitis. Sed fuerimus omnes: paruum hoc tandem
 esse credimus, quod ex his castris, in quibus hac nocte mansimus, exituri
 in aciem hodierno aut summum crastino die, si ita videbitur. Dīs bene
 inuantibus sumus? Nihil interest, utrum militem, quem nec via labor
 hodie, neque operis fatigaueris, requietum, integrum in tentorio suo ar-
 ma capere iubeas, atque in aciem plenum virium, vigentem & corpore
 & animo educas: an longo itinere fatigatum, & onere fessum, madden-

rem sudore, ardentibus sibi faucibus, ore atque oculis repletis pulvere,
 torrentem meridiano sole, hosti abijcias recenti, quieto, qui nulla re ante
 consumptas vires ad prælium adferat? Quis, pro Deum fidem, ita com-
 paratus vel iners atque imbellis fortissimus virum non viceris? Quid
 quod hostes per summum ocium instruxerant aciem, reparauerant ani-
 mos, stabant compositis suis quisque ordinibus: nobis tunc repente trepi-
 dandum in acie instruenda erat, & incompositis concurrendum? At
 hercule aciem quidem inconditam inordinatamque habuissimus: castra
 munita, promissam aquationem, tutum ad eam iter præsidii impositis,
 explorata circa omnia: an nihil nostri habentes præter nudum campum
 in quo pugnaremus? Maiores vestri castra munita, portum ad omnes
 casus exercitus ducebant esse: unde ad pugnam exirent, quo iactati tem-
 pestate pugna receptum haberent. ideo quum munimentis ea sepissent,
 præsidio quoque valido firmabant: quod qui castris exutus erat, etiam si
 pugnando acie vicisset, pro victo haberetur. Castra sunt victori recepta-
 culum, victo perfugium. Quam multi exercitus, quibus minima prospera
 pugna fortune fuit, intra vallum compulsi, tempore suo, interdum mo-
 mento post eruptionem facta victorem hostem pepulerunt? Patria altera
 est militaris hac sedes, vallumque pro mœnibus, & tentorium suum cuique
 militi domus ac penates sunt. Sine ulla sede vix dimicassimus, ut
 quo victores nos reciperemus? His difficultatibus & impedimentis pugna
 illud opponitur: Quid si hostis hac interposita nocte abisset, quantum
 rursus sequendo eo penitus in ultimam Macedoniam exhauriendū labo-
 ris erat? Ego autem neque mansurum eum, neque in aciem copias eductu-
 rum fuisse certum habeo: si cedere hinc statuisset. Quando enim fa-
 cilis abire fuit quum procul abessemus, quàm nunc quum in cornicibus
 sumus? Nec falleret nos, nec interdiu, nec nocte abeundo. Quid au-
 tem est nobis optatius, quàm ut quorū castra prælitæ fluminis ripa tu-
 ta, valle insuper septa ac crebris turribus oppugnare adorti sumus, eos
 relictis munimentis agmine effuso abeuntes in patentibus campis ab ter-
 go adoriamur? Ha dilata pugna ex hesterno die in hodiernum causa fu-
 erunt. Pugnare enim, & ipsi mihi placet; & ideo quia per Enipeum
 amnem septa ad hostem via erat, alio saltu deiectis hostium præsidii
 novum iter aperui: neque priusquam debellauero, absistam. Post hanc
 orationem silentium fuit, partim traductis in sententiam eius,
 partim verentibus nequiquam offendere in eo, quod utcumque
 prætermisum reuocari non posset. Ac ne illo ipso quidem die
 aut consule aut rege optante pugnatum est; rege quoddam nec festos
 ut pridie ex via, neque trepidantes in acie instruenda & vix dum co-
 positos, aggressurus erat: consule, quoddam in novis castris non ligna,
 non pabulum conuectum erat, ad quæ petenda ex propinquis agris
 magna pars militum à castris exierat. Neutro impetatorum vo-
 lente, fortuna, quæ plus consiliis humanis polles, contraxit certa-
 men. Flumen erat haud magnum propius hostium castris, ex quo
 & Macedones & Romani aquabantur, præsidii ex utraq; ripa po-
 sitis.

Fortuna
 commissi-
 sum cer-
 tamene

sitis, ut id facere tuto possent. Duæ cohortes à parte Romanorū erant, Marrucina, & Peligna; duæ turmæ Samnitium equitū, quib, præerat M. Sergius Silus legatus; & aliud pro castris stativum erat præsidium sub C. Cluvio legato tres cohortes, Firmana, Vestina, Cremonensis: duæ turmæ equitum, Placentina & Æsernina. Quū ocius ad flumen esset ventis lacessentibus, hora citciter quarta iumentum è manibus curantium elapsum, in ulteriorem ripam effugit. Quod quum per aquam ferme gressu tenus altam tres milites sequerentur, Thracæ duo id iumentum ex medio alveo in suam ripam trahentes; altero * eorum occiso, receptoq; eo iumento, ad stationem suorum se recipiebant. Ottingentorum Thracum præsidium in hostium ripa erat: ex his pauci primo ægre passi popularem in suo conspectu casum ad persequendos interceptores fluvium transgressi sunt; dein plures, postremo omnes, & cum præsidio

*

*

- II præliū ducit. Mouebat imperii maiestas, gloria viri, ante omnia ætas, quod maior sexaginta annis iuuenum munia in parte præcipua laboris periculiq; capessibat. Intervallum, quod inter cetratos & phalanges erat, implevit legio, arque aciem hostium intrerupt. A tergo cetratis erat, frontem aduersus clypeatos habebat: aglaspides appellabantur. Secundam legionem L. Albinus consularis ducere aduersus Leucaspidem phalangem iussus: ea media acies hostium fuit. In dextrum cornu, vnde circa fluvium cōmissum prælium erat, elephantes inducti, & ala Tociorum: & hinc primum fuga Macedonum est orta. nam sicut pleraq; noua commenta mortalium in verbis vim habent, extemplo, quū agi, non quemadmodum agantur edisseri oportet, siue vllō effectu evanescent: ita tum elephanti in acie nomen tantum siue v su fuerūt. Elephantorum imperum subsecuri sunt socij nominis Latini, pepuleruntq; laeuum cornu. In media secunda legio immissa dissipavit phalangem. neque ylla evidentior causa victoriæ fuit, quam quod multa passim prælia erant, quæ fluctuantem turbantur primo, deinde disiecerunt phalangē: cuius conferræ & intentis horrenis hastis intolerabiles vires sunt. Si carptim aggrediendo circumagere immobilem longitudine & gravitate hastam cogas, confusa strne implicantur: si vero ab latere, aut ab tergo aliquid tumultus increpuit, ruinæ modo turbantur: sicut tum aduersus cæteruatim incurrentes Romanos, & interrupta multifariam acie obuiam ire cogebantur: & Romani quacunque data intervallā essent, insinuant ordines suos. Qui si vniuersa acie in frontem aduersus instructam phalangem concurrissent, quod Pelignis principio pugnae incaute congressis aduersus cetratos euenit; induissent se hastis, nec confertam aciem sustinuisent. Cæterum peditem passim cædes fiebant, nisi qui abiectis armis fugerunt: sic equita-

*Macedonū
fuga.*

*Interfectio-
rum nu-
merus.*

*Perseus à
suis conte-
nuitur.*

*Scipio A-
fricanus
minor.*

equitatus prope integer pugna excessit. Princeps fugæ rex ipse e-
rat: iam à Pydna cum sacris alis equitum Pellam petebat. confe-
ctum Castocus sequebatur, Odrysarumque equitatus. ceteræ quo-
que Macedonum alæ integris abibant ordinibus; quia interiecta
peditū acies, cuius cædes victores tenebant, immemores fecerat
sequendi equites. Diu phalanx à fronte, à lateribus, ab tergo cæsa
est, postremo, qui ex hostium manibus elapsi erant, inermes ad
mare fugientes, quidam aquam etiam ingressi, manus ad eos, qui
in classe erant, tendentes, suppliciter vitam orabant: & quum sca-
phas concurrere undique ab nauibus cernerent, ad excipiendos
sele venire rati, ut caperent potius, quam occideret, longius in a-
quam quidam etiam natantes progressi sunt. Sed quum hostiliter
e scaphis exderentur, retro qui poterant nando repetentes terrā,
in aliam fœdiorē pestem incidebant: elephantī enim ab rectori-
bus ad litus acti, exeuntes terebant, elidebantque. Facile con-
ueniebat Romanis, numquam vna acie tantum Macedonum in-
terfectum. cæsa enim ad viginti millia hominum sunt: ad sex mil-
lia, qui Pydnā ex acie perfugerant, viui in potestatem peruene-
runt: & vāgi ē fuga quinq; millia hominum capta. Ex victoribus
cecidērunt non plus centum, & eorum multo maior pars Peligni:
vulnerati aliquanto plures sunt. Quod si maturius pugnari cœ-
ptum esset, ut satis diei victorib. ad persequendum superesset, de-
lectæ omnes copię forent: nunc imminens nox & fugientes tetxit,
& Romanis pigritiam ad sequendum locis ignotis fecit. Perseus
ad Pietiam syluā via militari frequenti agmine equitum & regio
comitatu fugit. Simul in syluam ventum est. vbi plures diuer-
sæ semitæ erant, & nox appropinquabat, cū per paucis maxime fi-
dis via diuerit. Equites sine duce relictī, alij alia in ciuitates suas
dilapsi sunt: per pauci inde Pellam celerius, quā ipse Perseus, quia
recta expedita via ierant, peruenerunt. Rex ad mediam ferme no-
ctem terrore & variis difficultatib. vix vexatus est. In regia Per-
seo, qui Pellæ præerat ductus, regijq; pueri præsto erant: contra
ea amicorum, quia alij alio casu seruati ex prælio Pellam venerāt,
quum sæpe accersiti essent, nemo ad eum venit. Tres erant tantū
cum eo fugæ comites, Euander Citerensis, Neon Bæotius, & Ar-
chidamus Ætolus, cū ijs, iam metuens, ne qui venire ab se abue-
rent, maius aliquid mox auderent, quarta vigilia profugit. Secuti
eum sunt admodum quingenti Citerenses: petebat Amphipolim:
sed nocte à Pella exierat, properans ante lucem Axium amnem
traicere, eum finem sequendi propter difficultatem transitus fo-
reratus Romanis Consulē quum se in castra victor recepisset, ut
ne fingero gaudio frueretur, cura de minore filio stimulabat. P.
Scipio is erat, Africanus & ipse postea deleta Carthagine appella-
tus, naturalis consulis Pauli, adoptione Africani nepos. Is septi-
mum decimū tunc annum agens, q̄ ipsum curam augebat, dū ef-
fusa

fuse sequitur: hostes in partem aliam turba ablati erat: & serius quum redisset, tunc demum recepto sospite filio, victoriæ tantæ gaudium consul sensit. Amphipolim quū iam famæ pugnae peruenisset, concussusq; matronarum in templum Diae, q̄ Tauro-polon vocant, ad opem exposcendam fieret, Diodorus, qui præerat vrbi, metuens, ne Thraces, quorum duo millia in p̄sidio erant, urbem in tumultu diriperent, ab subornato ab se per fallaciam in tabellarij speciem, literas in foro medio accepit. Scriptum in iis erat, *ad Emathia classē Romanam appulsam esse: agrosq; circa vexari: orare p̄fectos Emathia, ut p̄sidium aduersus populares mittat.* His lectis, hortatur Thraces, *ut ad tuendam Emathia oram profisciantur: magnam eos eadem prædamq; palati passim per agros Romanis facturos. simul eleuat famam aduersa pugna, quæ si vera foret, alium super alium recentes ex fuga venturos fuisse.* Per hanc causam Thractibus ablegatis, simul transgressos eos Strymonē vidit, portas clausit. Tertia die Perseus, q̄ pugnatum erat, Amphipolim venit: inde oratores cum caduceo ad Paulum misit. Interim Hippias & Midon & Pentaucus principes amicorū regis Berceæ, quo ex acie confugerant, ipsi ad consulem p̄fecti Romanis dedunt: hoc idem & alia deinceps metu percussæ parabant facere. Consul nunciis victoriæ Q. Fabio filio & L. Lentulo, & Q. Metello cum literis Romam misit, spolia iacentis hostium exercitus pedib. concessit. equitibus prædam circumiecti agri, dum ne amplius duabus noctibus a castris abessent. Ipse propius mare ad Pydnā castra mouit. Berceā primum, deinde Thessalonica & Pella, & deinceps omnis ferme Macedonia intra biduum dedita. Pydnei, qui proximi erant, nondum miserant legatos: multitudo incondita pluriū simul gentium, turbaq; quæ ex acie fuga in vnum compulsæ erat, consilium & consensum ciuitatis impediēbat: nec clausæ modo portæ, sed etiam inædificatæ erant. Missi Midon & Panraucus sub muros ad colloquium Solonis, qui p̄sidio erat: per eum emittitur militaris turba. oppidum deditum militibus datur diripiendum. Perseus vna tantum spe Bisaltarum auxilij tentati, ad quos nequiquam miserat legatos, in concionem processit. Philippum secum filium habens, ut & ipsos Amphipolitinos, & equitum pedumque, qui aut semper secuti, aut fuga eodem delati erāt, adhortando animos confirmaret. Sed aliquoties dicere incipientē quum lacrymæ præpedissent, quia ipse dicere nequit, Euandro Cereensi editis, quæ agi cum multitudine vellet, de templo descendit. Multitudo, sicut ad conspectum regis fletumq; tam miserabilem & ipsa ingenuerat lacrymaueratque, ira Euandri orationem aspētabatur: & quidam autē sunt media ex concione succlamare. *Abite hinc, ne, qui pauci supersumus, propter vos pereamus.* Horū ferocia vocem Euandri clauit. Rex in domum se recepit, pecuniisque & auro argentoque in lembos, qui in Strymone stabant, delatis, & ipse

Persei oratores ad Paulum.

Macedonia vrbes Paulo Cēs. deduntur.

iple ad flumen descendit. Thracēs nauibus se committere non ausi, domos dilapsi & aliæ militaris generis turbæ: Ceterenses ipse pecuniæ securi, & quoniā in diuidendo plus offensionum quam gratiæ erat, quinquaginta talēra iis posita sunt in ripa diripienda. Ab hac direptione quum per tumultum naues conscenderent, lēbum vnum in ostio amnis multitudine grauarum merferunt. Galipsum eo die, postero Samothracam quam perebant perueniunt: ad duo millia talentum peruecta eo dicuntur. Paulus per omnes deditas ciuitates dimissis qui præessent, ne qua iniuria in noua pace victis fieret: retentisq; apud se caduceatoribus regis, P. Nasicam, ignarus fugæ regis Amphipolim misit cum modica peditem equitumque manu: simul vt Sinticen euastaret, & ad omnes conatus regis impedimento esset. Inter hæc Melibœa à Cn. Octauio capitur diripiturque: ad Æginium, ad quod oppugandum Cn. Anicius legatus missus erat, ducenti eruptione ex oppido facta amissi sunt, ignaris Æginienſibus debellatum esse. Consul à Pydua profectus, cum toto exercitu die altero Pellam peruenit: & quum castra mille passus inde posuisset per aliquot dies ibi statina habuit, situm vrbis vndique adspiciens, quam non sine causa delectam esse regiam aduertit. Sitā est intumulo vergente in occidentem hydernum: cingūt paludes in exsuperabilis altitudinis, æstate & hyme, quas restagnantes faciunt lacus. In ipsa palude quā proxima vrbis est, velut insula eminet, aggeri operis ingentis imposita: quæ & murum sustineat, & humore circumfusæ paludis nihil lædatur. Muro vrbis coniuncta procul videtur: diuisa est inter murali amni, & eadem ponte iuncta: vt nec oppugnantē externō aditum ab vlla parte habeat: nec si quem ibi rex includat vllum nisi perfacillimæ custodiæ pontem effugium. Et gaza regia in eo loco erat. sed tūm nihil præter trēcenta talenta, quæ missa Gentio regi, deinde retenta fuerant, inuentum est. Per quos dies ad Pellam statina fuerunt, legationes frequentes, quæ ad gratulandum conuenerant, maxime ex Thēssalia; audiat sunt. Nunciō deinde accepto. Persea ad Samothracam traicisse, profectus à Pella consul quartis castris Amphipolim peruenit. Effusa omnis obuiam turbā, cuius indicio erat non bono ac iusto tege obita

*

EPITOME LIBRI XLV.

PERSEVS ab Æmilio Paulo in Samothracia captus est. Quum Antiochus Syria rex Ptolemæum & Cleopatram, Ægypti reges obsideret, & missis ad eum à senatu legatis, qui iuberent ab obsidione socii regis abjistere: editisquē mandatis consideraturum se, quid faciendum esset, respondisset: vnus ex legatis Popilius virgī regem circumscripsit. iussitque antequam circulo excederet, responsum daret. quā asperitate effregit, vt Antiochus bellum omitteret. Legationes gratulantium populorum, ac regum in senatū admittit Rhēdiōrum, quia eo bello contra

popu-

Pella Macedonia
regia situs.

populum Romanum fuerant, exclusa. postero die quum de eo quæreretur, ut eis bellum indiceretur: causam in senatu patria sua legati egerunt, nec tamquam hostes, nec tamquam socii dimissi. Macedonia in provincia formam redacta. Aemilius Paulus repugnantibus militibus suis propter minorem pradam, & contradicente Servio Sulpicio Galba triumphauit: & Perseum cum tribus filiis ante curtum duxit. cuius triumphi lætitia, ne solidam contingeret, duorum filiorum funeribus insignita est, quorum alterius mors patris triumphum precessit, alterius secuta est. Lustrum conditum est à censoribus. Censa sunt ciuium capita CCCXXIII. millia DCCCV. Prusias Bithynia rex Romam, ut senatus gratularetur ob victoriam ex Macedonia partam, venit: & Nicomedem filium senatus commendauit: rex plenus adulationis, libertum se populi Romani dicebat.

Victoriæ auncii Quintus Fabius & Lucius Lentulus, & Quintus Metellus, quanta potuit adhiberi festinatio, celetiter Romam quum venissent, præteritam tamen eius rei lætitiā inuenerunt. Quatto post die quam cum rege est pugnatum, quum in circo ludi fierent, murmur repente populi tora spectacula perualit, pugnatum in Macedonia, & denictum regem esse: dein fremitus increbuit, postremo clamor plaususque velut certo nuncio victoriæ allato est exortus. Mirati magistratus, & quærere auctore repētine lætitiæ: qui postquam nullus erat, euauit quidem tamquam incertæ rei gaudium, omen tamen lætum insidebat animis. Quod postquam veris nunciis Fabii Lentulique & Metelli aduentu firmatum est, quum victoria ipsa, cum augurio animorum suorum lætabantur. Et aliter traditur Circensis turbæ non minus similis veri lætitiæ. A D. decimum Calen. Octobris ludorum Romanorum secundo die, C. Licinio consuli ad quadrigas mittendas exscendenti, tabellarius, qui se ex Macedonia venire diceret, reddidisse laureatas literas dicitur. quadrigis missis cōsul curam conscendit: & quum per circum reueheretur ad foros publicos laureatas tabellas populo ostendit. Quibus conspectis, repente immemor spectaculi populus in medium decurrit: eo senatum consul vocauit, recitatisque tabellis, ex auctoritate patrū pro foris publicis denunciauit populo: *L. Aemiliū collegam signis cellatis cum rege Perseo pugnasse: Macedonum exercitum casum fūsumque, regem cum paucis fugisse: ciuitates omnes Macedonia in ditionem populi Romani venisse.* His auditis, clamor cum ingenti plausu ortus, ludis relictis domus magna pars hominum ad coniuges liberosque lærum nuncium portabant. Tertiusdecimus dies erat ab eo quo in Macedonia pugnatum est. Postero die senatus in curia habitus, supplicationesque decretæ: & senatusconsultum factum est, ut consul quos præter milites sociosque navales coniuratos haberet, dimitteret: de militibus sociisque navalibus dimittendis referretur, quum legati ab L. Aemilio consule à quibus præmissus tabellarius

esset.

esset: venissent. A. D. sextum Calend. Octobris, haud fere secunda legati urbem ingressi sunt, ingentem secum occurrentium quacumque ibant, prosequentiumq; trahentes turbam, in forum ad tribunal pettixerunt. Senatus forte in curia erat: eò legatos consul introduxit. Ibi tantum tempotis retenti, dum exponerent, quanta regia copia peditum equitumq; fuissent, quot millia ex huc casa, quot capta forent; quam paucorum milium caedura tanta hostium strages facta; quam cum paucus rex fugisset: existimari Samothraciam petiturum, paratam classem ad persequendum esse, neq; terra, neq; mari elabi posse. eadem hæc paulo post in concione traducti exposuerunt: renouataq; læticia, quæ Consul edixisset, ut oēs eedes sacræ appetirentur, pro se quisq; ex concione ad gratias agendas ite Dijs: ingentiq; turba, non vitorum modo, sed etiam fœminarum confecta tota urbe Deum immortalium templa adierunt. Senatus reuocatus in curiã, supplicationes ob rem egregie gestam ab L. Æmilio Consule in quinque dies circa omnia pulvinaria decrevit, hostisq; maiorib; sacrificari iussit. Naues, quæ in Tibeti paratæ instructæq; stabant, ut si rex posset resistere, in Macedoniã mitterentur, subduci, & in naualibus collocari: socios nauales dato annuo stipendio dimitti, & cum his omnes, qui in consulis verba iurauerant; & quod milirum Corcyræ, Brundisij, ad mare superum, aut in agro Latinati esset (omnib; his locis dispositus exercitus fuerat, cum quo, si res posceret, C. Licinius collegæ ferret opem) hos omnes milites dimitti placuit. Supplicatio, p concione populi indicta est ex ante diem quintum Idus Octobris, cum eo die in quinque dies. Ex Illyrico duo legati, C. Licinius Nerua

*Supplicationes ob
deuictum
Persea*

*Ob captũ
Gentium.*

& P. Decius nuntiavunt, exercitum Illyriorum casum, Gentium regem captũ in ditione populi Romani & Illyricum esse. Ob eas res gestas ductu auspicioq; L. Anicij Prætoris senatus in triduũ supplicationes decrevit, ut Latine edictæ consule sunt in ante v. & ii. & pridie Id. Nonemb. Tradidẽre quidam, legatos Rhodios nondum missos: post victoriã nunciatã, velut ad ludibrium stolta superbia, in senatum vocatos esse. Ibi Agæpolim principem eorum ita locutum: Missos esse legatos ab Rhodijs ad pacem inter Romanos & Persea faciendam, quod id bellũ grave atq; incommodum Græcia omni sumptuosum, ac damnosum ipsis Romanis esset. Fortunato per bene fecisse, quando finito aliter bello, gratulandi sibi de victoria egregia Romanis opportunitatem dedisset. Hæc ab Rhodio dicta. Responsũ ab senatu esse, Rhodios nec utilitatem Græcia, nec cura impensarum populi Romani, sed pro Perseo legationem eam misisse. Nam si ea fuisset cura, qua simularetur, tum mittendos legatos fuisse, quũ Perseus in Thessalia exercitu indulto per biennium Græcas urbes, alias obsideret, alias denuntiatione armorum terret. Tum nullam pacem ab Rhodijs mentionem factam: postq; su; eratos saltui transgressi, q; in Macedoniã Romanos addirent, & inclusum teneri Persea, tunc Rhodios legationem misisse nõ ad ullam

*De Rhodijs le-
gati.*

iii

ullam aliam rem, quam ad Persea ex imminente periculo eripiendum.

IV Cum hoc responso legatos dimissos. Per eosdem dies & M. Marcellus ex provincia Hispania decedens, Marcolica nobili vrbe capta, decem pondo auri, & argenti ad summam sestertium decies in aerarium tulit. Paulus Æmilius Cos. quum castra, vt supra dictum est, ad Siras terrę Odomantidicę haberet, quum literas ab rege Perseo per ignobiles tres legatos cerneret, & ipse illacrymas se dicitur foris humanę: quod qui paulo antę non contentus regno Macedonię, Dardanos Illytiolq; oppugnasset, Bastarnarum leuisset auxilia: is tum amisso exercitu, extorris regno, in patuā insulam compulsus, supplex, fani religione, non virib. suis tutus esset. Sed postquam regem Persea cōsuli Paulo salutem, legit, miserationem omnem stultitia ignotantis fortunam suam exemit. Itaq; quamquam in reliqua parte litetarum minimę regię preces erāt, tamen sine respōso ac sine literis ea legatio dimissa est. Sensit Perseus, cuius nominis obliuiscendum victo esset: itaq; alterę literę cum ptiuati nominis titulo missę, & petiere, & impetrauere, vt aliqui ad eum mitterentur, cum quib. loqui de statu & conditione suę fortunę posset. Missi sunt tres legati. P. Lentulus, A. Postumius Albinus, A. Antonius. nihil ea legatione perfectum est. Perseo regium nomē omni vi complectente: Paulo, vt se suęq; omnia in fidem & clementiam populi Romani permitteret, contendente. Dum

Paulus illacrymas humana sorti.

hęc aguntur, classis Cn. Octauii Samothracam est appulsa. Is quoq; p̄senti admotō terrore, modo minis, modo spe perlicere, vt se traderet quū conatetur, adiunxit in hoc eum res seu casu conata sed consilio. L. Atilius illustris adolescens quum in concione esse populū Samothracum, animum aduertisset, à magistratib. petiit, vt sibi paucis alloquendi populi potestatem facerent. Permisso, Vtrū nos, hospites Samothracas, verē accēpimus, an falso sacram hanc insulam & augusti totam atq; inuiolati soli esse? Quum creditę sanctitati assentiretur omnes, Cur igitur, inquit, pollutam homicida sanguine regiū Eumenis violauit? & quā omnis prefatio sacrorū eos, quib. non sine pura manu, sacrū arceat, vos penetralia vstra cō-

L. Atilij ad Samothracas oratio.

examinari cruōto latronis corpore sinetis? Nobilis fama erat apud oēs Gręcię ciuitates, Eumenis regis per Euādtum Delphiis appē perpetrata cades. Itaq; p̄terquam quod in potestate Romanotū sese insulamque totam & templum cernebant esse, ne immerito quidem ea sibi exprobrari rati, Theondam, qui sumus magistratus apud eos erat (regem ipsi appellant) ad Persea mittunt, qui nunciaret argui cadis Euandru Cretensem: esse autem iudicia apud sese more maiorum comparata, de iis, qui incestas manus intulisse intra terminos sacros templi dicantur. Si consideret Euander, innoxium se rei capitalis argui, veniret ad causam dicendā: si cōmittere se iudicio nō auderet, libet ares religione tēplū, ac sibi metipse cōsuleret. Perseus euocato Euandro, iudicium subeundi nullo pacto auctor esse, nec causa, nec gra-

GGGG

tia

*Euander
à Perseo
interfè-
tur.*

via parem voce. Suberat & ille metus, ne damnatus auctorẽ se nefandi facinoris protraheret. reliqui quid esset, nisi ut fortiter moriatur? Nihil palam abnuere Euander: sed quũ, veneno se malle mori, quam ferrò, dixisset, occultè fugam parabat. quod quum renunciarũ regi esset, metuens, ne tamquam à se subtrahẽ poenæ teo iram Samothracum in se conuerteret, interfici Euandrum iussit. Qua perpetrata temere cæde, subiit extemplo animum, in se nimirũ receptam libem. qua Euandri fuisset: ab illo Delphis vulneratũ Eumenem ab se Samothracã Euandrum occisum: ita dno sanctissima in terris templa se uno auctore sanguine humano violata. Huius rei crimẽ, corrupto pecunia Theonda, auertitur, ut renunciaret populo Euandrum sibiipsum mortem consciuisse. Ceterum tanto facinore in vnicum relictum amicum, ab ipso per tor casus expertum, proditumque, quia non prodiderat, omnium ab se alienauit animos, pro se quisque transire ad Romanos: fugæque consilium capere solum prope relictũ coegerunt: Oroandemque Cretensem, cui nota Thraciæ ora erat, quia mercaturas in ea regione fecerat, appellat, ut se sublatum in lembum ad Cotyn deueheret: Demetrium est portus in promontorio quodam Samothracæ: ibi lembus stabat. Sub occasum solis deferuntur, quæ ad vsum necessaria erant: deferretur & pecunia, quanta elam deferri poterat. Rex ipse nocte media cum tribus consociis fugæ per posticum ædium in propinquum cubiculo hortum, atq; inde maceriam ægrè transgressus, ad mare petuenit. Oroandes iam tum, dum pecunia deferretur, primis tenebris soluerat nauem, ac per altum Cretam petebat. Postquam in portu nauis non inuenta est, vagatus Perseus aliquamdiu in littore, postremo timens lucem iam appropinquantem, in hospitium redite non ausus, in latere templi prope angulum obscurum delituit. Pueri regii, apud Macedonas vocabantur principum liberi, ad ministerium electi regis: ea cohors persecuta regẽ fugientem, ne tũ quidem abscedebat, donec iussu Cn. Octauii pronunciatũ est per præconem, regios pueros, Macedonasq; alios, qui Samothraca essent, si transirent ad Romanos, incolumitatẽ libertatemq; & sua omnia seruaturus, qua aut secum haberens, aut in Macedonia reliquissent. Ad hanc vocem transitio omnium facta est, nominaq; dabant ad C. Postumium tribunũ militum. Liberos quoq; paruos regioson. Thessalonicensis Octauio tradidit: nec quisquam, præter Philippũ, maximum nam è filiis, cũ tege relictus. Tum sese filiumq; Octauio tradidit, fortunã Deosque, quorũ in templo erant, nulla ope supplicem iuuantes, accusans. In prætoriã nauem imponi iussus eodem & pecunia, quæ superfuit, delata est, extemploq; classis Amphipolim repetit. Inde Octauius regem in castra ad Cos. misit, pmissis litteris, ut in potestate eum esse & adduci sciret. Secundam eam Paulus, sicut erat, victoriam rarus, victimas cecidit eo nuncio, & concilio aduocato, literas prætoris quũ recitasset, Q. Ælium Tubero-

*Perseus
cum filio
sese Octa-
uio tradit.*

beronem obuiam regi misit, cetetos manere in prætorio frequētes iussit. Non alias ad vllum spectaculum tanta multitudo occurrit. Patrum ætate Syphax rex captus, in castra Romana adductus erat: præterquam quod nec sua, nec gentis fama comparandus: tunc quoque accessio Punici belli fuerat, sicut Gentius Macedonici. Perseus caput belli erat: nec ipsius tantum patris atque, quos sanguine ac genere contingebat, fama conspectum efficiebat: sed effulgebant Philippus ac Magnus Alexander, qui summum impetium in orbe tetarum Macedonum fecerant. Pullo amictus pallio Perseus ingressus est castra, nullo suorum alio comite qui socius calamitatis miserabiliorem eum faceret. progredi prærutba occurrentium ad spectaculum non poterat, donec Cos. lictores misisset, qui summouendo iter ad prætorium facerent. Consurrexit Cos. & iussis sedere aliis, progressusque paulum, introeunti regi dextram potterxit: summittentemque se ad pedes sustulit: nec attingere genua passus, introducitur in tabernaculum, aduersus aduocatos in concilium considerare iussit. Prima

Pauli in excipiendo Perseo modestia.

1111 percontatio fuit, qua subactius iniuria contra populum Romanum bellum tam infesto animo suscepisset, quo se regnumque suum ad ultimum discrimen adduceret: Quum responsum expectantibus cunctis, terram intuens, diu tacitus fletet, rursum Cos. Si inuenis regnum accepisses, minus equidem mirarer ignorasse te, quam gratius aut amicus, aut inimicus esset populus Romanus. nunc vero, quum & bello patriæ tuæ, quod nobiscum gessit, interfuisses, & pacis postea, quam cum summa fide aduersus eum coluimus, meminisses: quod consilium, quorum & vim bello, & fidem in pace expertus esset, cum iis tibi bellum esse, quam pacem malle? Nec

Pauli admonitio.

11 interrogatus, nec accusatus, quum responderet: Vtrumque crimen hac, siue errore humano, seu casu, seu necessitate inciderunt, bonum animum habere: multorum regum, populorum casibus cognita populi Romani elementia, non modo sperem tibi, sed prope certam fiduciam salutis præbet. Hæc Græco sermone Perseo, Latine deinde suis: Exemplum insignie cernitis, inquit, mutationis rerum humanarum, vobis hoc præcipue dico iuuenes. ideo in secundis rebus nihil in quemquam superbe ac violenter consulere decet, nec præsentem credere fortuna, quum quid vespere ferat, incertum sit. Is demum vir erit, cuius animum nec prospera statu suo esseret, nec aduersa infringet. Concilio dimisso, tuendi cura regis Q. Ælio mandatur. Eod die & inuitatus ad consulē Perseus, & alius omnis ei honos habitus est, qui haberi in tali fortuna poterat. Exercitus deinde in hyberna dimissus est: maximam partem copiarum Amphipolis, reliquas propinquare vrbes acceperunt. Hic finis belli, quum quadriennium continuum bellatum esset, inter Romanos ac Perseas fuit: idemque finis inclit per Europæ plerumque atque Asiæ omnem regni. Vice simum ab Carano, qui primus regnauit, Perseas numerabant. Perseus Q. Fuluius, L. Manlio Coss. regnum accepit: a senatu rex est appellatus, M. Iunio, A. Manlio Consulibus.

De Macedo-
nũ im-
perio.

regnauit vñdecim annos. Macedonum obscura admodũ fama vs-
que ad Philippum Amyntæ filiũ fuit; inde & per eũ crescere cum
ecœpisset, Europæ se tamen finib. continuit, Græciam omnem ac
partem Thraciæ atque Illyrici amplexa. Superfudit deinde se in
Asiam: & tredecim annis, quibus Alexander regnauit, primum
omnia, qua Persarum prope immenso spatio imperium fuerat,
suz dirionis fecit. Arabas hinc Indiamque, qua terrarum vltimus
finitis rubrum mare amplectitur, peragrauit. tum maximum in
terris Macedonum regnum nomenque. inde morte Alexandri
distractum in multa regna, dum ad se quisque opes rapiunt lace-
rantes viribus, à summo culmine fortunæ ad vltimum finem cen-
tum quinquaginta annos stetit. Victoriæ Romanæ fama quũ per-
uasisset in Asiam: Antenor, qui cum classe lemborum ad Phanas
stabat, Cassandriam inde traiecit. C. Popilius, qui ad Delum pũ-
dio nauibus Macedoniam perentibus erat, postquam debella-
tum in Macedonia, & statione summoq; hostium lembos audi-
uit, dimissis & ipse Articis nauibus, ad susceptam legationem per-
agendam nauigare Ægyptum pergit: vt prius occurrere Antio-
cho posset, quam ad Alexandriæ mœnia accederet. Cum præter-
ucherentur Asiam legati, & Loryma venissent, qui portus viginti
paulo amplius millia ab Rhodo abest, ex aduerso vrbi ipsi positus:
principes Rhodiorum occurrunt (iam enim eo quoque victoriæ
fama perlata erat) orabres, vt Rhodum deuelterentur, pertinere id ad
famam salutemq; ciuitatis, noscere ipsos omnia, quæ acta essent, agerenturque Rhodi, & comperta per non vulgata fama Romam referre. Diu
negantes pepulerunt, vt inotam nauigationis breuem pro salu-
te lociæ vrbis paterentur. Postquam Rhodum ventum est, in
concionem quoque eos iidem precibus pertraxerunt. Aduentus
legatorum auxit potius timorem ciuitati, quam minuit: omnia
enim Popilius, quæ singuli vniuersique eo bello hostiliter dixe-
rant, fecerantque, retulit, & vir asper ingenio, augebat attocita-
tem eorum, quæ dicereantur, vultu truci & accusatoria voce, vt
quum propriæ similitudinis nulla causa cum ciuitate esset, ex vnus
senatoris Romani acerbitare, quælis in se vniuersi senatus animus
esset, coniectarent. C. Decimij moderatior oratio fuit, qui in ple-
risq; eorum, quæ commemorata à Popilio essent, culpam non peni
populum, sed penes paucos concitatore vulgi esse dixit: eos venalem lin-
guam habentes decreta plena regia assentationis fecisse. C. eas legationes
misisse, quarum Rhodios semper non minus puderet, quam pœniteret, quæ
omnia, si potestas populo foret, in capita noxiorum versura. Cum ma-
gno assensu auditus est, non magis eo, quod multitudinis no-
tam eleuabat: quam quod culpam in auctores verterat. Itaque
quũ principes eorum Romanis responderent, nequaquam tai-
men tã grata oratio eorum fuit, qui, quæ Popilius obiecerat, di-
luere vtrumq; conati sunt, quam eorum, qui Decimio in aucto-
ribus

Popilij a-
cerbitas in
Rhodios.

ribus ad piaculum noxę obiiiciendis assensu sunt. Deeretum igitur
extemplo, *ut qui pro Persco aduersus Romanos dixisse quid, aut fecisse
conuincerentur, capitis condemnarentur.* Excesserunt vrbe sub aduē-
tum Romanorum quidam, alii mortem sibi conscuerunt. Legari
non vltra, quam quinq; dies Rhodi morari, Alexandriam profi-
ciscuntur. Nec eo segnius iudicia ex decreto corā his factō Rho-
di exercebantur, quam perseuerantiam in exequenda re Decimij
lenitas afferebat. Quū hæc gererentur, Antiochus frustra tenta-
ris mœnib. Alexandriæ abscesserat, ceteraq; Ægypto potitus, re-
lictō Memphi maiore Ptolemæo, cui regnum quæri suis viribus
simulabat, vt victorem mox aggrediretur, in Syriam exercitū ab-
duxit. Nec huius voluntatis eius ignarus Ptolemæus, dum con-
territum obsidionis metu minorem fratrem haberet, posse se re-
cipi Alexandriæ & sorore adiuuante & non repugnantib. fratris
amicis ratus: primum ad sororem, deinde ad fratrem amicosque
eius non prins destitit mittere, quam pacem eum iis confirmaret.
Suspectum Antiochum effecerat, quod cetera Ægypto sibi tradi-
ta, Pelusij validum relictum erat præsidium: *apparebat claustra Æ-
gypti teneri, ut quum vellet, rursus exercitum induceret. Bello intestino
cū fratre eum exitum fore, ut victor fessus certamine, nequaquā par An-
tiocho futurus esset.* Hæc prudenter animaduersa à natiore, cum as-
sensu minor frater, quiq; eum eo erant, acceperunt: soror pluri-
mum adiuuit, non consilio modo, sed etiam precibus. Itaq; con-
sentientibus eunctis pax facta Alexandriam recipiunt, ne multi-
tudo quidem aduersante: quæ in bello non per obsidionē mo-
do, sed etiam postquam à mœnibus abscessura est, quia nihil ex
Ægypto subuehebatur, omnium rerū attenuata inopia erat. His
quum lætari Antiochū conueniens esset, si reducendi eius causa
exercitum Ægyptum induxisset, quo specioso titulo ad omnes A-
siæ & Græciæ ciuitates legationibus recipiendis literisq; dimi-
tendis vsus erat, adeo est offensus, vt multo acrius iustusq; ad-
uersus duos, quam ante aduersus vnum pararet bellum. Cyprum
extemplo classem misit: ipse primo vere cum exercitu Ægyptum
petens in Cœlen Syriam processit. Circa Rhinocolura Ptolemæi
legatis agentib. gratias, q̃ per eum regnum patrium recepisset,
petentibusque, *ut suū manus ueretur, & diceret potius, quid fieri vel-
let, quam hostis, ex socio factus, ut atq; armis ageret,* respondit, non ali-
tex neque classem renouaturum, neq; exercitum reduciturum, nisi sibi &
tota Cypro & Pelusio, agroq; qui circa Pelusiacū ostium Nili esset, cederet:
diemq; præstituit, intra q̃ de conditionib. peractis responsum ac-
ciperet. Postquam dies data induciis præterit. * nauigantibus
ostio Nili ad Pelusium per deserta Arabiæ ad Memphini incole-
bant, & ab ceteris Ægyptiis partim voluntate, partim metu, ad A-
lexandriam modicis itinerib. descendit. Ad Leusinem transgresso
flumen, qui locus quatuor millia ab Alexandria abest, legati Ro-

*Antiochi
res gesta in
Ægypto.*

*Romani
legati An-
tiochium
aduers.*

Popilij se-
ueritas.

mani occurrerunt. quos quum aduenientes salutasset, dextramq;
Popilio porrigeret, tabellas ei Popilius scriptum habentes tradit,
atq; omnium primū id legere iubet. Quibus perlectis, quum se consi-
deraturum, adhibitis amicis, quid faciendum sibi esset, dixisset: Popili-
us pro cetera asperitate animi, virga quam in manu gerebat, circū-
scripsit regem; ac, *Prinsquam hoc circulo excedas*, inquit, *reddere respo-*
sum senatui, quod referam. Obstupefactus tam violento imperio,
parumper quum hæsitalset: *Faciam*, inquit, *quod censet senatus.* Tū
de mum Popilius dextrā regi tamquā locio atq; amico potrexit.
Die deinde finita quū excessisset Ægypto Antiochus, legati con-
cordia etiam auctoritate suā inter fratres firmata, inter quos vir,
dū conuenerat, pars Cyprum nauigant: & inde, quæ iam vicebat
prælio Ægyptias naues classem Antiochi dimittunt. clara ea pge-
tes legatio fuit, q̄ haud dubie adempta Antiocho Ægyptus habē-
ti iam, redditumq; patriū regnum stirpi Ptolemæi fuerat. Cos. e-
ius anni, sicut alterius clarus consulatus insigni victoria, ita alie-
rius obscura fama, quia materiam res gerendi non habuit. Iā pri-
mum cum legionibus ad conueniendū diem dixit, non auspicato
templū intrauit: *vitio diem dictam esse*, augures, quū ad eos, relatum
est, decreuerunt. Profectus in Galliam circa Maeros campos ad
montes Siciminam & Papinū statim habuit: deinde circa eadem
loca cū sociis nominis Latini hybernabat. Legiones Romanæ, q̄
vitio dies exercitui ad conueniendum dicta erat, Romæ manle-
rant. & ptores, pter C. Papiriū Carbonem, cui Sardinia euenerat,
in puincias iēre. cum ius dicere Romæ (nā eam quoq; sortem ha-
bebat) inter ciues & peregrinos patres censuerant. Et Popilius, & m
ea legatio, quæ missa ad Antiochum erat, Romam rediit: retulit
controuersias inter reges sublatas esse, exercitumq; ex Ægypto in Syriam
reductum. Post ipsorum regum legati venerūt: Antiochi legati te-
ferentes *omni victoria potiorem pacē regi, qua senatui placuisset, visam;*
eumq; haud secus, quam Deorum imperio legatorum Romanorum iussu
paruisse, gratulari deinde victoriam fuit, ad quam summa opes,
quid imperatum foret, ad futurum regem fuisse. Ptolemæi legati
commoni nomine regis & Cleopatæ gratias egerunt, plus eos Se-
natui populoq; Romano, quam parentib; suis, plus quam Diis immorta-
libus debere: per quos obsidione miserrima liberati essent, regnum patriū
prope amissum recepissent. Responsum ab senatu est, *Antiochum re-*
atq; ordine fecisse, quod legatis paruisset, gratumq; id esse S. Q. R. Re-
gib; Ægypti, Ptolemæo Cleopatæq; si quid per se boni comodiq; enenisset,
id magnopere senatū latari: daturumq; operam, ut regnū sui maximū se-
per præsidium positū esse in file populi Romani ducant. Munera legatis
ut ex insulato mittenda curaret, C. Pāpitiū prætori mandatū. Li-
teræ deinde Mæcedonia allatæ, q̄ victoriæ Iuxitiam geminarent:
Persea regem in potestatem Cos. venisse. Dumissis legatis disceptatū
inter Pisanos Lunensesq; legatos; Pisani querentibus agro se à co-
loniis

Antiochi
legati.

Ptolemæi
legati.

*lonis Romanis pelli, Lunensibus affitmantibus, cum, de quo agatur, à
 triumviris agrum sibi assignatū esse. Senatus, qui de finib. cognosce-
 rent, statuerentque, quinque viros misit, Q. Fabium Buteonem, P.
 Cornelium Blasionem, T. Sempronium Muscam, L. Nævium Bal-
 bum, C. Apuleium Saturnium. Et ab Eumene & Attalo, & ab A-
 thenæo fratribus, cōmunis legati de victoria gratularum venit.
 Et Masgabæ regis Masanissæ filio Puteolis navem egresso præsto *Masgaba*
 fuit etiam missus cum pecunia L. Manlius quaestor, qui Romam *M. Masanissa*
 eum publico sumptu perduceret. Aduenienti extemplo senatus *filium Ro-*
 datus est. Is adolescens ira locutus est, ut quæ rebus grata erant, *nam ve-*
 gratiores verbis faceret. Cōmemoravit quorū pedites equitesque, *nit.*
 quot elephantos, quantum frumenti eo quadriennio pater suus
 in Macedoniam misit. Sed duns rei rubori fuisse: unam, quod rogasset
 eum per legatos senatus, quæ ad bellū opus essent, & non impetrasset: alte-
 ram, quod pecuniā ei pro frumento misisset. Masanissam meminisse, re-
 gnū à populo Romano partum auctumq; & multiplicatum habere: usū
 regni contentum, scire dominium & ius eorum, qui dederint esse. Sumere
 itaq; eosdē, non se rogare æquum esse, neq; emere ea ex fructib. agri ab se
 dati, quæ ibi proveniant, Id Masanissa satis esse & fore, quod populo Ro-
 mano superesset. Cum iis mādatis à patre profectum postea consecutos e-
 quites, qui deuiçlam Macedoniam nunciarent: gratulatumq; senatui iu-
 berent indicare: tanta eam rem latitia patri suo esse, ut Romā venire ve-
 lit, Iouiq; Opt. Max. in Capitolio sacrificare, & grates agere: id, nisi mole-
 stum sis, ut ei permittatur, ab senatu petere. Respōsum regulo est: Fa- *Masgaba*
 cere patrē eius Masanissam, quod virum gratū bonumq; facere debeat, *senatus.*
 ut precium honoremq; debito beneficio addat. Et populum Romanum ab
 eo, bello Punico fortissimèq; opera adiutū, & illū fauente populo Roma-
 no regnumq; adeptum: æquitate sua postea trium regū bellis deinceps o-
 mnib. supelū officiis. Victoria vero populi Romani lætari eum regē, mirū
 nō esse, qui sortem omnem fortune regniq; sui cum reb. Romanis immis-
 cuisset. Grates Dijs pro populi Romani victoria apud suos penates ageret,
 Roma filiū pro eo acturū. Gratulatum quoq; satis suo ac patris nomine
 esse. Ipsum relinquere rogū, & Africa excedere: præterquam q̃ illi insti-
 le esset, nō esse de republica populi Romani senatū censere. perenti Masga-
 bæ, ut Hanno Hamilcaris filius *obscs in locum exigeret. Mune-
 ra ex senatusconsulto emere regulo quaestor iussus ex centū pon-
 do argēti, & prosequi eum Puteolos, omnemq; sumptū, quoad
 in Italia esset, præbere, & duas naues conducere, quib. ipse comi-
 tesq; regis in Africam deueherentur: & comitibus omnib. liberis
 seruisq; vestimenta data. Haud ita multo post de altero Masanis-
 sæ filio Misagene literæ allatæ sunt, missum eū ab L. Paulo post deui-
 çum Persen in Africam cum equitib. suis, nauigantem dispersa classe in
 Hadriatico mari Brundisium tribus nauib. agrum delatum. Ad eum
 cum iisdem muneribus, quæ data Romæ fratri eius erant, L. Stet-
 tinus quaestor Brundisium missus: iussusq; curare ut ædes hospi.*

*De censu-
ra qua-
dam co-
gnitu di-
gna.*

In quatuor urbanas tribus descripti erant libertini, præter eos, ^{xv} quibus filius quinquenni maior ex S.C. esset. Eos, ubi proximo lustro censi essent, censi iusserunt: & eos, qui prædium prædiæ rusticæ pluris festeriūm triginta milliū haberent, censi ius factum est. Hoc quum ita servatū esset, negabat Claudius *(suffragij lationem in iussu populi censorem cuiquam homini, nedum ordini uni-
verso adimere posse. Neq; enim si tribu movere posset, quod sit nihil aliud,
quam mutare iubere tribu, ideo omnibus, quinq; & triginta tribubus
movere posset id est, civitas & libertatemq; eripere, nō ubi censetur fini-
re, sed cū excludere. Hæc inter ipsos disceptata: postremo eo des-
censū est, ut ex quatuor urbanis tribub, vna palam in attrio Liber-
tatis sortirentur, in quā omnes, qui servitutem servissent, cōicerent. Exquilinæ fors exiit: in ea Tib. Gracchus pronunciauit li-
bertinos omnes censi placere. Magno ea res honori censoribus
apud senatum fuit, gratiæ actæ & Sempronio, qui in bene cæpto perseverasset: & Claudio, qui non impedisset. Plures quam à su-
perioribus & à senatu emoti sunt: & equos vendere iussi: omnes
ijdem ab utroque & tribu remoti, & ærarij facti: neque vilius,
quem alter notaret, ab altero leuata ignominia. Petentibus, ut
ex instituto ad facta secta exigenda, & ad opera, qua locassent, proban-
da, anni & bimensis tempus prorogaretur: Cn. Tremellius tribunus,
quia lectus non erat in senatum, intercessit. Eodem anno C. Cice-
reius ædem in monte Albano dedicavit, quinquennio postquam
vovit. Flamen Martialis inauguratus est eo anno L. Postumius
Albanus. Q. Ælio, M. Iulio Coss. de provinciis referentibus, cen-
suere partes duas provincias Hispaniam rursū fieri, quæ vna per
bellum Macedonicum fuerat: & Macedoniam Illyricumq; eos-
dem L. Paulum, & L. Anicium obtinere, donec de sententia lega-
torum & res bello rutbatas, & statum alium eius regni formando
composuissent, Coss. Pisæ & Gallia decretæ cum binis legioni-
bus peditum, & equitum quadriagentenis. Prætorum sortēs fue-
re, Qu. Cassij urbana, M. Iuvenij, Talnæ inter peregrinos, Tib.
Claudii Neronis Sicilia, Cn. Fulvii Hispania citerior, C. Licinij
Nervæ vltior. A Manlio Torquato Sardinia obvenerat: nequit
ire in provinciam, ad res capitales quæstūdas, ex S.C. retentus. De
prodigiis deinde nunciatis senatus est consulrus. Ædes Deorum
penatium in Velia de cælo tacta erat, & in oppido Minervio dux
portæ & muri aliquantum. Anagninæ terra pluerat, & Lanuvij fax
in cælo visa erat. Et Calatix in publico agro M. Valetius civis Ro-
manus nūciabat, è foco suo sanguinē per triduū & duas noctes mansisse.
Ob id maxime decemviri libros adire iussi, supplicationē in diem
vnū populo edixerunt, & quinquaginta capris in foro sacrific-
averunt: & aliorum prodigiorum causa diem alterū supplicatio cir-
ca omnia pulvin. fuit, & hostius maiorib. sacrificarum est, & vrbs
lustrata.*

*Provin-
ciarū
sortitio.*

Prodigia.

lustrata. Inde quod ad honorem Deum immortalium pertineret, decrevit senatus, ut quonia perduelles superari Perseus & Gentius reges cum Macedonia atq; Illyrico in potestate Pop. Rom. essent, ut quanta dona App. Claudio, M. Sempronio Consulib. ob deniclu Antiochu regem data ad omnia puluinaria essent, tanta Q. Cassius & M. Iuventius pra-

tores curarent danda. Legatos deinde, quorum de senctia Impp. L. Paulus, L. Anicius, coponerent res, decreverunt: decē in Macedonia, quinq; in Illyricu In Macedoniam sunt hi nominati, A. Postumius Luscus, L. Claudius, ambo cēsores: C. Licinius Crassus collega in consularu Pauli, tum prorogato imperio prouinciam Galliam habebat. His consularibus addidere Cn. Domitium Aenobarbum, Ser. Cornelium Sullam, L. Iunium, C. Antistium La-beonem, T. Numisium Tarquiniensem, A. Terentiū Varronē In Illyricum autem hi nominati, P. Aelius Ligus consularis, C. Cicereius, & Cn. Bzbius Pamphilus (hic priore anno, Cicereius multis ante annis praetor fuerat) P. Terentius Tusciceicanus, P. Manilius. Moniti deinde Consules a patribus, ut quoniam alteru ex his succedere C. Licinio, qui legatus nominatus erat, in Galliam oporteret; primo quoq; tempore prouincias aut compararent inter se aut sortirentur; sortiti sunt. M. Ienio Pisae obuenerunt (quem prius quam in prouinciam irer, legationes quę vndique Romam gratulatum conuenerunt, introducere in senarum placuit) Q. Elio Gallia. Ceterum quamquam tales viri mitterentur, quorum de consilio sperari posset, Imperatores nihil indignum nec clementia, nec grauitate populi Romani decreturos esse: tamen in senatu quoque agitata est summa consiliorum, ut inchoata omnia legati ab domo ferre ad imperatores possent. *Omnium primum liberos, esse placebat Macedonas atq; Illyrios; ut omnibus gentibus appareret, arma populi Romani nō liberis seruitutem, sed cōtra seruentibus libertatem asserre, ut & in libertate gentes qua essent, tutā eam sibi perpetuamq; sub tutela Populi Romani esse: & qua sub regib. vincerēt. & in praesens & qua mitiores eos, iustioresq; respectu populi Romani habere se: & si quando bellum cum populo Romano regibus fuisset suis, exitum eius victoriam Romanis, siue libertatem allaturum crederent. Metalli quoque Macedonici, quod ingens vectigal erat, locationesq; pradiorum rusticorum tolli placebat. nam neque sint publicano exerceri posse: & ubi publicanus est, ibi aut in publicum vanum, aut libertatem sociis nullā esse. Ne ipsi quidem Macedonas idem exercere posse: ubi in medio prada administrantibus esset, ibi nunquam causas seditionum & certaminis defore. Commune concilium gentis esset, ne improbum vulgus a senatu aliquando libertatē salubri moderationi datam, ad licentiam pestilentem traheret. In quatuor regiones describi Macedoniam, ut suum quaq; concilium haberet, placuit: & dimidium triburi quā quod regibus ferro soliti erant, populo Romano pendere. Similia his & in Illyricu mandata. cetera ipsis imperatoribus legatisq; relicta. in quibus pra-*

Decem legati ad res Macedoniae componendas. In Illyricum quinque.

De Macedonibus atque Illyriis senatus decretum.

*Attalus
Romam
venit.*

*Attalus à
Stratio
prudenter
admone-
tur.*

sens tractatio rerum certiora subiectura erat consilia. Inter mul-
tas regum gentiumque & populorum legationes Attalus frater xix
regis Eumenis maxime conuerit in se omnium oculos, animos-
que. exceptus enim est ab his qui simul eo bello militauerunt,
haud paulo benignius quam si ipse rex Eumenes venisset. Addu-
xerant cum duæ in speciem honestæ res: una, gratulario conueni-
ens in ea victoria quam ipse adiuuisset; altera, querimonia Gallici
tumulus, *Aduertitur gladii regnum in dubium adductum esse.*
Suberat & seclera spes honorum præmiorumque ab senatu, quæ
vix salua pietate eius contingere poterant. Erant enim quidam
Romanorum quoque non bonauctores, qui spe cupiditate me-
ius elicerent: eam opinionem de Attalo & Eumene Romæ esse, tanquam
de altero Romano certo amico, altero nec Romano, nec Persæ filio socio.
Itaq; vix statui posse, utrum qua pro se, an qua contra fratrem petitura
esset. ab senatu magis impetrabilia forent: adeo vniuersos omnia &
huic tribuere & illi vero negare. Eorū hominum (vt res docuit) At-
talus erat, qui quantū spes spopondisset, cuperent, ni vnici amici
prudens monitio velut frenos animo eius gestienti secundis reb.
imposuisset. Stratius cum eo fuit medicus, ad id ipsum à non se-
curo Eumene Romam missus speculator rerum, quæ à fratre age-
rentur, monitorque fidus si decedi fide vidisset. Is ad occupatas
iam aures sollicitatumq; iam animum quum venisset, aggressus
tempestiuus temporibus rem prope prolapsam restituit: al: salia
regna creuisse rebus, dicendo, regnum eorum nouū, nullū vetustū fun-
datum opibus fraterna stare concordia: quod vnus nomen regiū & pra-
cipuum capitis insignis gerat, omnes fratres regnent. Attalum vero, quia
asate proximius, qui non pro rege habeat? neque eo solum quia tanta
presentes eius opes cernat, sed quod haud ambiguum propediem regna-
turum eum infirmitate asateq; Eumeneus esset, nullam stirpem liberum
haberi (necdum enim agnouerat eum, qui postea regnavit.) Quid
attineret vim asferre rei sua sponte mox ad eum aduentura? Accessisse
etiam nouam tempestatem regno tumultu Gallici, cui vix consensu &
concordia Regum resisti queas, Si vero ad exiguū bellū domestica se-
ditio adiiciatur, sisti non posse: nec aliud enim quam ne frater in regno
moriatur, sibi ipsi spem propinquam regni erepturū. Si vtraq; gloria rei
esset, & seruasse fratri regnum, & erupisse: seruati tamen regni qua iun-
cti pietati sis, potiorē laudem fuisse. Sed enim vero quū des stabili alte-
ra res, & proxima parricidio sis, quid ad deliberationē dubij superesset?
Vtrum enim partem regni petiturum esse, an totum erepturum? si par-
tem; ambo infirmos disractus viribus, & omnibus iniuriis obnoxios fore:
si totum, priuatūne ergo maiorem fratrem, an exulem illa asate, illa
corporis infirmitate, an vltimum mori insurum? Egregiū anim (vt sa-
bulū traditū impiorum fratru eūdem taceatur) Persæ exitum videri,
qui ex fraterna cade raptum diadema, in templo Samothracum, velut
presentibus Dijs exigentib; pœnas, ad pedes victorū hostis prostratus po-
suerit.

fuērit. Eos ipsos, qui non illi auxiliari, sed Eumēni infestis, stimulent eum.
xx *pietatem constantiamque laudaturos, si fidem ad ultimum fratri presti-*
tisset. Hæc plus valere in Attali animo. Itaq; introducens in se-
narum, gratularus victoriam, & sua merita eo bello, fratrisque, si
qua erant, & Gallorum defectionem, quæ nuper ingenti motu fa-
cta erat, exposuit. Petiit ut legatos mitteret ad eos, quorum auctori-
tate ab armis auocarentur. His pro regni utilitate editis mandatis
Ænum sibi & Maroneam petijt. Ita destituta eorum spe, qui fratre
accusato partitionem regni petiturum crediderant, curia excelsi-
ta. Ut raro alias quisquam rex aut priuatus, tanto fauore tantoq;
omnium assensu est auditus: omnibus honoribus munitibusq; &
præsens est cultus, & proficiscentē prosecuti sunt. Interim multas
Asiæ Græciæq; legationes, Rhodiorum maxime legati ciuitatem
conuerterunt. nam cum primo in veste candida visi essent, quod
& gratulantes decebat, & si sordidam vestem habuissent, lugen-
tium Persæ casum præbere speciem poterant: postquam consulti
ab Marco Iunio consule patres, stantibus in comitio legatis an lo-
entem, lautia, senatumque darent, nullum hospitale ius in iis seruan-
dum censuerunt: egressus ē curia consul, quum Rhodij gratula-
tum se de victoria, purgarumque ciuitatis crimina dicentes ve-
nisse, petissent ut senatus sibi daretur, pronunciat: sociis & amicis,
& alia comiter atque hospitaliter præstare Romanos, & senatum dare
consueisse Rhodios non ita meritos eo bello, ut amicorum sociorum, ni-
mero habendi sint. His auditis prostrauerunt se omnes humi, con-
sulemque & cunctos, qui aderant, orantes, ne noua falsaq; crimina
plus obesse Rhodijs æquum censerent, quam antiqua merita, quorum i-
pse testes essent. Exemplo veste sordida sumpta domos principum
cum precibus ac lacrymis circumibant orantes, ut prius cogno-
xxi *scerent causam, quam condemnaretur. Marcus Iuuenicius Talna*
prætor, cuius inter ciues & peregrinos iurisdictio erat, populum
aduersus Rhodios incitabat: rogationemque promulgauerat, ut
Rhodijs bellum indiceretur, & ex magistratibus eius anni deligerent qui
ad id bellum cum classe mitteretur se cum sperans futurū esse. Huic
actioni Marcus Antonius & Marcus Pomponius tribuni plebis
aduersabantur. Sed & prætor nouo maloq; exemplo rem ingres-
sus erat, quod ante non consulto senatu, non consulibus certiori-
bus factis, de sua vntus sententia rogationem ferret, vellent inbe-
rentne Rhodios bellum indici: quū antea semper prius senatus de bel-
lo consultus esset, deinde ad populum latum: & tribuni plebis: cū
ita traditū esset, ne quis prius intercederet legi, q̄ priuatis suadē-
di dissuadendiq; legē potestas facta esset, eoq; persæpe euenisset,
ut qui nō p̄fessi essent se intercessuros, animaduertis vitiis legis ex
ratione dissuadentiū, intercederēt: & q̄ ad intercedendū veniēt,
desisterent, victi auctoritatib. suadentium legem. Tum inter p-
tozem tribunosque omnia intempestiue agendi certamen erat.
 Tribuni

Tribuni festinationem prætoris ante tempus intercedendo in ad-
uentum imperatoris

Rhodijs
ad Partes
conscriptos
eratio.

pescauerimus ne adhuc dubium est, pœnas, ignominias omnes iam passi-
mur. Antea Carthagenensibus victis, Philippo, Antiocho superatis, quâ
Româ venissemus, ex publico hospitio in curiam gratulatum vobis, Pa-
tres conscripti, ex curia in Capitolium ad Deos vestros dona ferentes ve-
niebamus: nunc ex sordido diuersorio vix mercede recepti, ac prope hostiâ
more, extra urbem manere iussi, in hoc squalore venimus in curiam Ro-
manam Rhodij, quos provinciis nuper Lycia atq; Caria, quos præmij at-
que honorib; amplissimis donasti. Et Macedonas Illyriosq; liberos esse, et
audiuimus, iubetis, quum serui erint æquequam vobiscum bellantes, nec
cuiusquam fortune inuidemus, imo agnoscimus clementiam populi Ro-
mani Rhodios qui nihil aliud quam quieuerunt hoc bello, hostes ex socijs
facturi estis? Certe quidem vos estis Romani, qui ideo felicia bella vestra
esse, quia iusta sint, præ vobis feru: nec tum exitu eorum quod vindica-
tis, quam principiis, quod non sine causa suscipiatis, gloriâmini. Messana
in Sicilia oppugnata, Carthagenenses, Athenæ oppugnata, & Græci in
seruitutem petita & adiutus Annibal pecunia, auxilijs; Philippum be-
stem fecerunt. Antiochus ipse ultro ab Ætolis hostibus vestris accersitus,
ex Asia classe in Græciâ traiecit: Demetriade & Chalcide, & saltu Ther-
mopylarum occupato, de possessione imperij vos deicere conatus, cum Per-
seo, socij vestri oppugnati, nunc interfecti reguli principesq; gentium aut po-
pulorum, causa belli vobis fuisse. Quem tandem titulum nostra calami-
tas habitura est, si perituri sumus? Nondum segrego ciuitatis causam à
Polyarato & Dione ciuib; nostris, & ijs quos ut traderemus vobis, ad-
duximus. Si omnes Rhodij aq; noxij essemus, quod nostrum in hoc bello
crimen esset? Persei partibus fauimus: & quemadmodum Antiochi Phi-
lippiq; bello pro vobis aduersus regem, sic nunc pro rege aduersus vos sum-
mus. Quemadmodum soleamus socios iuuare, & quam impigre capessere
bella, C. Liniem, L. Æmilium Regillumq; interrogate, qui classibus vestris
in Asia præfuerunt. Nunquam vestra naues pugnare sine nobis, nostra
classe pugnamus semel ad Samum, iterum in Pamphylia aduersus An-
nibalem imperatorem: qua victoria nobis eo gloriosior est, quod quum ad
Samum magnam partem nauium aduersa pugna & egregiam inuen-
tem amissimus, ne tanta quidem clade terreti, iterum ausi sumus regis
classe ex Syria venienti obuiam ire. Hac non gloriandi causa reguli, neq;
enim ea nunc nostra est fortuna: sed ut admonerem, quemadmodum ad-
iuuare socios solerent Rhodij. Præmia Philippo & Antiocho deuictis am-
plissima accepimus à vobis. Si qua vestra nunc est fortuna Deum benigni-
tate & virtute vestra, ea Persei fuisset, & præmia petiitum ad victorem
regem venissemus in Macedoniam, quid tandem diceremus? Pecuniam à
nobis adiutum, an frumētis? auxilijs terrestribus, an navalib; Quod præ-
sidium tenuisse nos? Vbi pugnasse, aut sub illius ducibus, aut per nos ipsos?

Signa.

Si quæreretur, ubi miles noster, ubi navis intra praesidia sua fuisset, quid responderemus? Causam fortasse dicerem apud victorem, quemadmodum apud vos dicimus. Hoc enim legatos utroque de pace mittendo consecuti sumus, ut nec ab utraque parte gratiam iniremus, ab altera etiam crimen et periculum esset. Quanquam Persus vere obiceret, id quod vos non potestis Patres, conscripsi, nos principio belli misisse ad vos legatos, qui pollicerentur vobis, quae ad bellum opus essent: navalibus armis, iuventus nostra, sicut prioribus bellis ad omnia paratos fore, ne praestaremus, per vos stetit, qui de quacunque causa tum aspernati nostra auxilia estis. Neque fecimus igitur quicquam tanquam hostes, neque bonorum sociorum defuimus officio, sed à vobis prohibiti praestare fuimus. Quid igitur? nihil factum neque dictum est in civitate vestra Rhodij, quod nolletis. quo merito offenderetur populus Romanus? Hinc tam non quod factum est, defensurus sumus: non adeo insano: sed publicam causam à privatorum culpa, segregaturus. Nulla enim est civitas, quae non et improbos cives aliquando, et imperi- tam multitudinem semper habeat. Esiam apud vos fuisse audini, qui assensando multitudini grassarentur: et secessisse aliquando à vobis plebem, nec in potestate vestra Rempublicam fuisse. Si hoc in hac tam bene morata civitate accidere posuit, mirari quisquam potest aliquos fuisse apud nos, qui regis amicitiam petentes plebem nostram consilij depravarent? qui tamen nihil ultra valuerunt, quam ut in officio cessaremus. Non praeribo id quod gravissimum est in hoc bello crimen civitatis nostra. Legatos eodem tempore et ad vos et ad Persea de pace missimus: quod infelix consiliū furiosus (ut postea audivimus) orator stultissimum fecit: quem sic locutum constat, tanquam C. Popilius legatus Romanus, quem ad summonendos à bello Antiochum et Ptolemaum reges misistis, loqueretur. Sed tamē ea sine superbia sine stultitia, appellanda est, eadē quae apud vos, et apud Persea fuit. Tam civitatum quam singulorum hominum mores sunt: gentes quoque aliae iracundae, aliae audaces, quaedam timidae: in vinum, in Venerem proniores aliae sunt. Atheniensium populum fama est celerē et supra vires audacem esse ad conandum: Lacedaemoniorum cunctatorem, et vix in ea quibus fidit ingredientem. Non negaverim et totā Asia regionem inaniora parere ingenia, et nostrorum timidiorē sermonē esse, quod excellere inter finitimas civitates videamur: et idipsum non tam viribiles nostris, quam vestris honoribus ac iudicijs. Satis quidem et tunc in praesentia castigata illa legatio erat, quā tam tristi responso vestro dimissa, si tum parum ignorantia pensum est, haec certe tam miserabilis ac supplex legatio, esiam insolentioris quam illa fuit legationis satis magnū periculum esset. Superbiam, verborum praesertim, iracundi oderunt, prudentes irridunt; utique si inferioris adversus superiorem est: capitali poena nemo unquam dignam iudicavit. Id enim verò periculum erat, ne Romanos Rhodij contemnerent etiam Deos aliqui verbis ferocioribus increpant, nec ob id quicquam fulmine ictum audivimus. Quid igitur superat quod purgamus, si nec factum hostile ullum nostrum est, et verē a timidiora legati offensorem aetrium, non perniciem civitatis, meruerunt?

Volun-

Voluntatis nostra tacite vellet litem astimari vestris inter vos sermonibus audio. Patres conscripti, fuisse nos regi, & illum vincere, maluisse: ideo bello persequendos esse credunt. Alij vestrum, voluisse quidem nos hoc, non tamen ob id bello persequendos esse: neque moribus, neque legibus ullius civitatis ita comparatum esse, ut si quis vellet inimicum perire, si nihil fecerit quo id fiat, capitis damnetur. His qui nos poena, non crimine liberant, gratiam quidem habemus: ipsi nobis hanc dicimus legem: si omnes volumus quod arguimur, non distinguimus voluntatem à facto, omnes plectamur. Si alij principum nostrorum vobis, alij regi sauerunt: non postulo ut propter nos, qui partium vestrarum sumus, regis fautores salvi sint, illud deprecor, ne nos propter illos pereamus. Non estis vos istis infestiores, quam civitati ipsa, & hoc qui sciebant, plerique eorum aut profugerunt aut mortem sibi consciverunt. alij damnati à nobis, in potestate vestra erunt Patres conscripti. Ceteri Rhodij, sicut gratiam nullam meriti hoc bello, ita ne poenam quidem sumus. Priorum nostrorum benefactorum cumulus hoc quod nunc cessatum in officio est, expleat. Cum tribus regibus gessistis bella per hos annos, ne plus obsit nobis quod uno bello cessavimus, quam quod duobus bellis pro vobis pugnavimus. Philippum, Antiochum, Persea tamquam tres sententias ponite. duæ nunc absolviunt: una dubia est, ut gravior sit. Illi de nobis si iudicarent, damnati essemus. vos iudicate Patres conscripti, sit Rhodus in seipsum funditus deleatur. Non enim de bello deliberatis Patres conscripti, quod inferre potestis, gerere non potestis, quum nemo Rhodiorum arma adversus vos laturus sit. Si perseverabitis in ira, tempus à vobis petemus quo hanc funestam legationem domum referamus: omnia libera capita, quidquid Rhodiorum virorum, foeminarum est, cum omni pecunia nostra naues conscendemus: ac reliquis penatibus publicis privatisque Romam veniemus: & omni auro & argento, quicquid publici, quicquid privati est in comitio in vestibulo curia vestra cumulat, corpora nostra coniunguntque ac liberorum vestra potestati permittimus, hic passuri quodcumque patiendum erit. procul ab oculis nostris urbs nostra diripiatur, incendatur. Hostes Rhodios esse, Romani indicare possunt: est tamen & nostrum aliquod de nobis iudicium, quod numquam indicavimus nos vestros hostes: nec quicquam hostile, etiam si omnia patiemur, faciemus. Secundum talem orationem universi rursus prociderunt, ramosque oleæ supplices iactantes, tandem excitati curia excesserunt. Tunc sententiæ interrogari coepit. Infestissimi Rhodij erant, qui consules prætoresque aut legari gesserant in Macedonia bellum. Plurimum causam corum adiuvit M. Porcius Cato, qui asper ingenio, tum lenem itemque senatorem egit. Non inseram simulacrum viri copiosi, quæ dixerit referendo. ipsius oratio scripta extat, Originum quinti libro inclusa. Rhodij responsum ita redditum est: ut nec hostes farent; nec socij permanerent. Philocrates & Astymedes pri-

M. Porcius
Cato Rho-
diorum
causam
adiuvit.

principes legationis erant. *partem cum Philocrate renuntiare Rhodum legationem placuit, partem cum Astymede Roma subsistere. quaque agerentur sciret, certioresque suos faceret.* In præsentia deducere ante certam diem ex Lycia Cariaque iusserunt præfectos. Hæc Rhodum nunciata, quæ per se tristitia fuissent: quia maioris mali leuatus erat timor. quum bellum timuissent, in gaudium renuntiata verterunt. Itaque extemplo coronam viginti milibus aureorum decreuerunt Theodotum præfectum classis in eam legationem miserunt. *Societatem ab Romanis ita volebāt peti, ut nullum de eare scitum populi fieret, aut literis mandaretur: quod nisi impetrarent, maior repulsis ignominia esset.* Præfecti classis id vnus erat ius, ut agere de eare sine rogatione vlla perlata posset. Nā ita per tot annos in amicitia fuerant, ut sociali fœdere se cum Romanis non illigarent: ob nullam aliam causam, quam ne spem regibus abscinderent auxilii sui, si cui opus esset, neu sibi ipsi fructus ex benignitate & fortuna eorum percipiendi. Tunc utique petenda societates videbatur, non quæ rurius eos ab aliis faceret (nec enim timebant quemquam præter Romanos) sed quæ ipsis Romanis minus suspectos. Sub idem fere tempus & Caunii desciuere ab his, & Mylassenses Euromensium oppida occuparunt. Non ita fracti animi ciuitatis erant, ut non sentirent, si Lycia & Caria adempta ab Romanis forent, cetera aut se ipsa per defectionem liberarent, aut à finitimis occuparentur: includi se insula parua, & sterilis agri litioribus, qua nequaquam alere tanta urbis populum posset. Missa igitur iuuentute prope ad Caunios, quanquam Cybiratarum adfuerant auxilia, coegerunt imperio parere; & Mylassenses Alabandenosque, qui Euromensium provincia adempta, ad ipsos coniuncto exercitu venerunt, circa Orrhosiamacie vicerunt. Dū hæc ibi, alia in Macedonia, alia Romæ geruntur; interim in Illyrico L. Anicius Rege Gentio, sicut ante dictum est, in potestatem redacto, Scodiz quæ regia fuerat præsidio imposito Gabinium præfecit: Rhizoni & Olzinio urbibus opportunis C. Licinium. Præpositis his Illyrico, cum reliquo exercitu in Epirum est profectus. Vbi prima Phanota ei dedita, tota multitudine cum insulis obuiam effusa. Hic præsidio imposito in Meloslidem transgressus: cuius oppidis præter Passaronem & Begmonem, & Phylacen & Horreum recepris, primum ad Passaronem ducit. Antinous & Theodorus Principes eius ciuitatis erant, insignes & fauore Persei, & odio aduersus Romanos, iidem vniuersæ genti auctores desciscendi ab Romanis. Hi conscientia priuatæ noxæ, quia ipsis nulla spes veniæ erat, ut communi ruina patriæ opprimerentur, clauserunt portas: multitudinem, ut mortem feriri præponerent, horrantes. Nemo aduersus præporentes viros hiscere audebat. Tandem Theodorus quidā nobilis & ipse adulescens, quum maior à Romanis metus timorem à principibus suis

Caunii desciscunt à Rhodys.

In Illyrico gesta & in Epiro.

suis vicisset: *Qua vos rabies, inquit, agitat, qui duorum hominū noxa civitatis accessionem facitis? Equidem pro patria qui letum oppetissent, saepe fando audiri: qui patriā pro se perire equum censerent, hi primi inveniunt sunt. Quin aperimus portas, & imperium accipimus, quod orbis terrarū accepit?* Hæc dicentem quum multitudo sequeretur, Antinous & Theodorus in primam stationem hostium intruperunt, atque ibi offerentes se ipsi vulneribus interfecti: vrbs dedita est Romanis. Simili pertinacia Cephalonis principis clausum Tegmone, ipso interfecto, per deditiōem recepit. Nec Phylace, nec Hotrenm oppugnationem tulerunt. Pacata Epiro, diuisisque in

Illyrica res componuntur.

hyllætina copis per opportunas vrbes, regressus ipse in Illyricum. Scodraz, quo quinque legati ab Roma venerant, euocatis ex tota provinciā principibus, conuentum habuit. Ibi pro tribunali pronunciauit de sententia concilii, *senatum populumq; Romanum Illyrios esse liberos iubere, prasidia ex omnibus oppidis, arcibus & castellis sese deducturū: non solum liberos, sed etiam immunes fore Isenses & Taulantios, Dassaretiorum Tiristas, Rizonitas Olcinias, quod incolūm Gentio ad Romanos defecissent. Daorseis quoq; immunitatē dare, quod relicto Carauantio cum armis ad Romanos transissent, Scodrensis & Dassarensibus & Selepitani, ceterisque Illyriis vectigal dimidium eius quod regi pendissent.* Inde in tres partes Illyticum diuisit. vnam eam fecit quæ supra dicta est, alteram Labeatas omnes, tertiam Agraonitas & Rizonitas, & Oleipiatas, accolatq; eorum. Hæc formula dicta in Illyrico, ipse in Epiri Passaronē in hyberna rediit. Dum hæc in Illytico geruntur, Paulus ante aduentum decem legatorum Q. Maximum filium iam ab Roma regressum ad Æginium & Agaslas diripiendas mittit: Agaslas, quod quum Marcio Consuli tradidisset urbē, petita vltro societate Romana; defecerant rursus ad Petsea: Æginientium nouum etimen erat. famæ de victoria Romanorum fidem non habentes, in quosdam militum urbem ingressos hostiliter sætuerant. Ad Ænietum quoque hostiliter urbem diripiendam L. Postumium misit, quod pettinacius quàm finitimæ ciuitates in armis fuerant. Autumni fere tempus erat, cuius temporis initio circumeundam Græciam, visendaque quæ nobilitata fama magis auribus accepta sunt, quam oculis noscuntur, ut statuit, præposito castris Sulpicio Gallo, profectus cum haud magno comitatu, regentibus latera Scipione filio & Athenæo Eumenis regis fratre, per Thessaliam Delphes petit. inclytum Oraçulum, vbi sacrificio Apollini facto, inchoatas in vestibulo columnas, quibus inpositi statuæ tegis Persei fuerant, suis statuīs victor destinauit. Lebadiz, quoq; templū Iouis Trophonis adiit: ibi quum vidisset os specus pet q; oraculo vtentes sciscitarū Deos descendunt, sacrificio Ioui Hierclinaeque facto, quorū ibi templum est, Chalcidem ad spectaculū butipi, * quoq; ante insulę ponte cōtinenti iunctę descendit.

A Chal.

Paulus vrbes alias quos diripi iubet.

Trophonis specus.

A Chalcide Aulidem traiecit, trium millium spacio distantē, portum inclitum statione quondam mille nauium Agamemnoniæ classis, Dianæque templum, ubi nauibus cursum ad Troiam, filia victima aris admota, rex ille regum petiit. Inde Oropum Atticæ venum est, ubi pro Deo vates Amphilocheus colitur, templumque verustum est fontibus riuisque; circa amœnum. Arhenas inde plenas quidem & ipsas verustate famæ, multa tamē visenda habētes: arcem, portus, muros Piræum vrbi iungentes, naualia magnorū imperatorum, simulacra Deorum hominumque omni genere & materiæ & artū insignia. Sacrificio Mineræ præsidii arcis in vrbe facto profectus, Corinthum altero die pertuenit. Vrbs erat tūc præclara ante excidiū, arx quoque & Isthmus præbuere spectaculum: arx inter omnia in immanem altitudinem edita, scætes fontibus: Isthmus duo maria ab occasu & ortu solis finitima, arctis faucibus dirimēs. Sicyonem inde & Argos nobiles vrbes adit: inde haud parum opibus Epidaurum, sed inclitam Æsculapii nobili templo: quod quinq; millibus passuum ab vrbe distans, nunc vestigiis reuulsoꝝ donorum, rum donis diues erat, quæ remediorum salutarium ægri mercedem sacrauerant Deos. Inde Lacedæmonem adit. non operum magnificentia, sed disciplina institutisque memorabilem: vnde per Megalopolin Olympiam ascendit. Vbi & alia quidam spectanda visa, & Iouem velut præsentem iutuens, morus animo est. Itaque haud secus quā si in Capirolio immolaturus esset, sacrificium amplius soliro apparari iussit. Ita peragrata Græcia, vt nihil eorum quæ quisque Persei bello priuatim ac publicè sensisset, inquireret, ne cuius metu sollicitaret animos sociorum: Demetriadem quū reuertit, in itinere sordidara turba Ætolorum occurrit mirantiq; & percunctanti quid esset, deferitur: quingentos quinquaginta principes ab Lycisco & Tisippo circumfesso senatu per milites Romanos, missos à Bæbio præside, interfectos: alios in exiliū actos esse: bonaque eorū qui interfecti essent, & exulum, possidere qui arguebant. Iussis Amphipolim adesse, ipse conuento Cn. Octauio Demetriade, postquam fama accidit traieciisse iam mate decē legatos, omnib. aliis omissis Apolloniam ad eos pergit; quo quū Perseus obuiam Amphipoli nimis solutā custodia processisset (id diei iter est) ipsum quidē benignè allocutus est: ceterū postquā in castra ad Amphipolim venit, grauiter increpuisse traditur C. Sulpiciū: *primū quod Persen tūc procul à se uagari per quincū passus est: deinde quod ad eo indulgisset militibus, ut nudare tegulis muros vrbis ad tegēda hybernacula sua pateretur: referriq; tegulas & resarci tecta sicut fuerant, iussit.* Et Perseus quidem cum maiore filio Philippo traditos, A Postumio in custodiā militū: filiā cum minore filio à Samothrace accitos Amphipolim, omni liberali cultu habuit. Ipse ubi dies venit, quo adesse Amphipoli denos principes ciuitatum iusserat, liberaq; omnes, quæ vbique deposti-

*Aulis.**Athens.**Corinth.**Sicyon &**Argi.**Epidaur.**rus.**Lacedæ-**mon:**Olympia.**Æoliis for-*
*didanti.**Paulus**cum de-**ce, & c.*

H H H H

tz cf.

dit omnes ab oriente sole in Macedoniam aditus. Secunda pars celeberrimas vrbes Theſſalonicem & Caſſandriam habet, ad hoc Pallenem fertilem ac frugiferam terram: maritimas quoque opportunitates ei præbent porrus ad Toronem, ac monſtem Arho (Æneæ vocant hunc) alij ad inſulam Eubœam, alij ad Hellespontum opportune verſi. Tertia regio nobiles vrbes Edellam & Berœam, & Pellam habet, & Vettiorum bellicoſam gentem: incolas quoq; permultos Gallos & Illyrios impigros cultores. Quartam regionem Eordei & Lynceſtæ & Pelagones incolunt: iuncta his Arintania, & Stymphalis, & Elimiotis. Frigida hæc omnis, duraq; cultu & aſpera plaga eſt: cultorum quoq; ingenia rerum ſimilia habet: ferocioreſ eos & accolæ barbari faciunt, nunc bello exercentes, nunc in pace miſcenes ritus ſuos. Diuiſæ itaque Macedoniæ patrium vſibus ſeparatis, quanta vniuerſos teneat Macedonas formula dicta, quum leges quoq; ſe daturum oſendiſſet.

xxi

Æroli deinde citati, in qua cognitione magis vtra pars Romanis, *De Ætolis* vtra regi fauiſſet, quaſitum eſt, quam vtri teciſſent iniuriam, aut *quid Paulus decre-* accepiſſent. Noxa liberari inter inſerfectores, exilium pulſis æque *uerit.* ratū fuit, ac mors inſerfectis. A. Bæbius vnus eſt damñatus. quod milites Romanos præbuiſſet ad miniſterium cædis. Hic euentus Ærolorum cauſæ, in omnibus Græciæ gentib. populisq; eorum qui partis Romanorum fuerant, inſtauit ad intolerabilem ſuperbiam animos: & obnoxios pedibus eorum ſubtecit, quos aliqua parte ſuſpicio fauoris in regem contrigerat. Tria genera principū in ciuitaribus erant: duo, quæ adulando aut Romanorum imperiū, aut amicitiam regum ſibi priuatim opes oppreſſis faciébant ciuitaribus: medium vnum, vtriq; generi aduerſum, libertatem & leges tuebatur: His vt maior apud ſuos caritas, ira minor apud externos gratia erat. Secundis reb. elati Romanorum partis eius fautores, ſoli tum in magiſtratibus, ſoli in legationibus erant. Hi quum frequentes & ex Peloponneſo, & ex Bœotiâ, & ex alijs Græciæ conciliis adeſſent, implevere aures decem legatorum: *non eos tantum, qui ſe pro palam per vanitatem iactaſſent, tanquam hoſpites & amicos Perſei, ſed multo plures alios ex occulto fauiſſe, reliquos per ſpeciem tenenda libertatis in cõcilij aduerſus Romanos omnia inſtruxiſſe: nec aliter eas manuſus in ſule gentes, niſi fractis animis partiū, aleretur confirmareturq; auctoritas eorū, qui nihil præter imperiū Romanorum exſpecta-
rent.* Ab his editis nominibus, euocati literis imperatoris ex Ætolia Acarnaniaq; & Epiro & Bœotia, qui Romā ad cauſam dicendam ſequerentur: in Achaiā ex decem legatorū numero proſeſi duo, C. Claudius. & Cn. Domitius. vt ipſi edito euocati. Id duabus de cauſis factum: vna; quod fiducia plus animorumque eſſe Achæis ad non patendum credebant, & forſitan etiam in periculo fore Callicratem & teretos criminum auctores delatoresque: altera, cur præſentes euocarent, cauſa erat, quod ex alijs

HHHH 2

genti-

Acarna-
nus.

genibus principum literas deprehensas in commentariis regis habebant: in Achæis cæcurnet et crimen, nullis eorum literis inuentis. Ætolis dimissis, Acarnanum citata gens: in his nihil nouum, nisi quod Leucas exempra est Acarnanum concilio. Quærendo deinde larius, qui publice aut priuatim partium regis fuissent, in Asiam quoque cognitionem extendere: & ad Anorissan in Lesbo insula diruendam, iraducendos Methymnam Antissæos, Labeonem miserunt: quod Antenorem regium præfectum quo tempore cum libis circa Lesbum est vagatus, portu receptum commentibus iniussit. Duo securi percussi viri insignes: Andronicus Andronici filius, Ærolus, quod patrem secutus, arma contra populum Romanum rulisset; & Neo Thebanus, quo auctore societatem cum Perseo iunxerant. His rerum externarum cognitionibus interpositis, Macedonum rursus aduocatum concilium: pronunciatum, quod ad statum Macedonia pertinebat, senatores quos Synedros vocant legendos esse, quorum consilio Respublica administraretur. Nomina deinde sunt recitata principum Macedonum, quos cum libetis maioribus, quam quindecim annos natis præcedere in Italiam placeret. Id prima specie factum, mox apparuit multitudini Macedonum pro libertate sua esse factum, nominati sunt enim regis amici purpuratique duces exercituum, præfecti navium aut præsidiorum, seruire regi humiliter, aliis superbe imperare assueri: prædiuites alij, alij quos fortuna non æquaret his sumptibus, pares regiis omnibus victus vestitusque, nulli civilis animus, neque legum, neque libertatis æquus patiens. Omnes igitur qui in aliquibus ministerijs regis, etiam qui in minimis legationibus fuerant iussi Macedonia excedere: atque in Italiam ire: qui non paruiisset imperio, mors denunciata. Leges Macedonia dedit cum tanta cura, ut non hostibus victis, sed sociis bene meritis dare videretur: & quas ne vltus quidem longo tempore, qui vnus est legum corrector, experiendo argueret. Ab seriis rebus ludicrum, quod ex multo ante præparato, & in Asiæ ciuitate, & ad reges missis qui denunciarent, & quum circumiret ipse Græciæ ciuitates indixerat principibus, magno apparatu Amphipoli fecit. Nam & artificum omnis generis, qui ludicram artem faciebant, ex toto orbe terrarum multitudo & athletarum & nobilium equorum conuenit: & legationes cum victimis, & quicquid aliud Deorum hominumque causa fieri magnis ludis in Græcia solet. Ita factum est, ut non magnificenciam tantum, sed prudentiam in dandis spectaculis, ad quam rudes tum Romani erant, admirarentur. Epulæ quoque legationibus paratæ, & opulentia, & cura eadem. Vulgo dictum ipsius ferebant, & consuium instruere, & ludos parare, eiusdem esse qui vincere bello sciret. Editio ludicro omnis generis, clypeisq; & reis in naues impositis, cetera omnis generis arma cumulata in ingentem acervum, precatus Marrem, Minervam Luamque marrem & ceteros Deos, quibus spolia hostium dicare ius fasque est, ipse im-

Leges Ma-
cedonibus
dantur à
Paulo.

Ludicrum
Amphipo-
li.

Macedonum
arma suc-
cendit.

III.

II.

XII.

III.

ipse imperator face subdita succendit. deinde circūstantes tribu-
ni militum pro se quisque ignes cōiecerunt. Notata est in illo cō-
uentu Europæ Afrixq; vndiq; partim ad gratulationem, partim
ad spectaculum contracta multitudo, tantis naualibus terre-
stribusq; exercitiis, ea copia rerum, ea vilitas annonæ, ut & pri-
uatis, & ciuitatibus, & gentibus dona data pleraque eius generis
fint ab imperatore, non in vsum modo præsentem, sed etiā quod
domos auherent. Spectaculo fuit ei quæ venerat turbæ, non sce-
nicum magis ludicrum, non certamina hominum, aut curricula
equorum, quam præda Macedonica omnis ut visceretur exposita, *Macedoni-
ca præda.*
statuarum tabularumq;, textilium, & vasorum ex auro & argen-
to, & æte, & ebore factorum ingenti cura in ea regia: ut nō in præ-
sentem modo speciem, qualib. referta regia Alexandriæ erat, sed
in perpetuum vsum fierent. Hæc in classem imposita, deuchenda
Romam Cn. Octauio data. Paulus benigne legatis dimissis, trans-
gressus Strymonē, mille passuum ab Amphipoli castra posuit: in-
de profectus, Pellam quinto die peruenit. Prætergressus urbē, ad
Spelæum (quod vocant) biduum moratus, P. Nasicam, & Q. Ma-
ximum filium cum parte copiarum ad depopulādos Illyrios, qui
Persea inuerāt bello, misit, iussos ad Oricum sibi occurreret: ipse
x- Epirum petens, quintisdecimis castris Passaronē petuenit. Haud
procul inde Anicij castra aberant. ad quem literis missis, *nequid Epiri ciui-
ad ea qua fierent moueretur: senatum prædam Epiri ciuitatem, qua ad tates cōi-
Persea defecissent exercitus dedisse: summissis centurionibus in lingu-
las vrbes, qui se dicent ad præsidia deducenda uenisse, ut liberi Epi-
rotæ sicut Macedones essent: denos principes ex singulis euocauit ci-
uitatibus. Quibus quum denunciaffet, ut aurum atq; argentum in
publicum proferratur, per omnes ciuitates cohortes dimisit, ante in
vltiores quā in propiores profecti, ut vno die in omnes perue-
nireror. Edita tribunis centurionibusq; erant, quæ agerentur; ma-
ne omne aurum, argentumque collatum: hora quarta signum ad
diripiendas vrbes datū est militibus: tantaq; pda fuit, ut in equi-
tem quadringeni denarii, peditibus duceni diuiderentur, centum
quingenta milia capitum humanorum abducerentur. Muri de-
inde direptarū urbium diruti sunt: ea fuere oppida circa septua-
ginta. vendita præda omnium, de ea summa, militi numeratū est.
Paullus ad mare Oricū descendit, nequaquā ut ratus erat exple-
tis militum animis: qui tamquā nullum in Macedonia gessissent *Paulus in
bellū, expertes regiæ prædæ esse indignabantur. Orici quū missas Italiam
cum Scipione Nasica Maximoq; filio copias inuenisset, exercitu traiecit.
in naues imposito, in Italiam traiecit. Et post paucos dies Anicius
conuentu reliquorum Epirotarum Acarnanumq; acto, iussisq; in
Italiam sequi principibus, quorum cognitionem causæ reserua-
ret: & ipse nauibus expectatis, quibus vsus Macedonicus exer-
citus erat, in Italiam traiecit. Quum hæc in Macedonia Epiroq;**

HHHH 3

gesta

*Regulus
Gallorum
corum.*

*Paulo A-
nicio & O-
ctavio tri-
umphus
decermi-
tur.*

*Seruius
Galba
Pauli ini-
micus.*

gesta sunt, legati, qui cum Attalo ad finiendum bellū inter Gallos & regem Eumenum missi erant, in Asiam peruenerunt. Induciis per hyemem factis, & Galli domos abierant, & rex in hyberna cō-
cesserat Pergamum. grauiq; morbo æger fuerat. Ver primum ex
domo exiuit: iamque Synnada perugnerant, quum Eumenes ad
Sardeis vndiq; exercitum contraxerat. Ibi & Romani Solouerti-
um ducem Gallorum Synnadis allocuti, & Attalus cum eis ptofe-
ctus: sed castra Gallorum intrate cum non placuit, ne animi ex
disceptatione irritarentur. P. Licinius cum regulo Gallorum est
locutus, terulitq; ferociorem cum deprecando factum: vt mirum
videri posset, inter opulentos reges Antiochum Ptolemaumq; tantum
legatorum Romanorum verba valuisse, vt ex templo pacē facerent, apud
Gallos nullius momenti fuisse. Romam primum reges capriui Per-
seus & Gentius in custodiam cum liberis abducti, dein turba a-
lii captiuorum: tum quibus Macedonum denunciarum erat, vt
Romam venirent, principumq; Græciæ. nam hi quoque non so-
lum præsentēs excitati erant, sed etiam si qui apud reges esse dice-
bantur, literis accersiri sunt. Paulus ipse post dies paucos regia-
naue ingentis magnitudinis, quam sexdecim versus temorum a-
gebant, ornata Macedonicis spoliis, non insigniū tantum armo-
rum sed etiam regionum textilium, aduerso Tiberi ad urbem est
subuectus, completis ripis obuiam effusa multitudo. Paucos
post dies Anicij & Octauij classe sua aduecti. Tribus iis omni-
bus decretus est ab senatu triumphus: mādaturumq; Q. Cassio præ-
tori cum tribunis plebis ex auctoritate patrum ageret, rogationē
ad plebem ferrent; ut is quo die urbem triumphantes intraherent,
imperium esset. Intacta inuidiā media sunt, ad summā ferme tendit.
nec de Anicij, nec de Octauij triumpho dubitatum est, Paulum,
cui ipsi quoq; se comparare erubuisent, obrectatio carpsit. An-
tiqua disciplina milites habuerat: de præda parcius quam specta-
uerant ex ranis regiis opibus dederat: nihil relicturus, si auiditiū
indulgeretur, quod in ærarium deferret: totus Macedonicus ex-
ercitus imperatori erat negligenter adfuturus comitiis ferendæ
legis. Sed eos Ser. Sulpicius Galba, qui tribunus militū secundæ le-
gionis in Macedonia fuerat, priuatim imperatori inimicus, pre-
stlando ipse, & per suæ legionis milites sollicitando stimulauerat, vt
frequentes ad suffragium adessent: imperiosum ducem & malignum,
antiquando rogationē qua de triumpho eius ferretur, inciscerentur, ple-
bem urbanā securam esse militum iudici, pecuniam illam dare non
potuisse, militem honorem dare non posse. ne speraret ibi fructum gratiæ,
ubi non meruisset. His incitatis, quum in Capitolio rogationē cam
T. Sempronius trib. plebis ferret, & priuaris legi dicendi locus
esset ad suadendum, vt in re minime dubia, si quisquam procede-
ret: Seruius Galba repente proecssit, & à Tr. postulauit, ut quoniā
hora iam octaua diei esset, nec satis temporis ad demonstrandum haberet,
cur L.

*ur L. Æmilium non iuberent triumphare, in diem posterum differrent, & mane eam rem agerent. Integro sibi die, ad causam eam orandam opus esse. Quum tribunus dicere eo die, si quid vellet, iuberet, in nocte rem dicendo extraxit, referendo admonendoq; exacta acerbe munia militia, plus laboris, plus periculi quàm desiderasset res inuictū, cōtra in pramiis, in honorib. omnia arctata militiāq; si talib. succedat ducibus horridiorē asperiorēq; bellantib. eandem victorib. inopem atq; inhonoratam futuram. Macedonas in meliori fortuna, quam milites Romanos, esse. Si frequentes postero die ad legem antiquandā adessent, intellecturos potentes viros, non omnia in duci, aliquid & militum manu esse: His vocib. incitati, postero die milites tanta frequentia Capitolium compleuerunt, vt aditus nulli præterea ad suffragium ferendum esset. Intro vocatę primę trib. quū antiquarent, concursus in Capitolium principum ciuitatis factus est, indignum facinus esse clamitantium, L. Paulum tanti belli victorem dispoliari triumpho, obnoxios imperatores tra. li. licentia atq; auaritia militari: in uno nimis se per ambitionem peccare. Quid si domini milites imperatorib. imponatur? in Galbam pro se quinq; probra ingerere. Tandē hoc tumultu sedato, M. Seruilus qui Cos. & magister equitum fuerat, vt de integro eam rem agerent ab tribuniis petere, dicendiq; sibi ad populū potestatem facerent. Tribuni quum ad deliberandum secessissēt: victi auctoritatib. principum, de integro agere cōperunt, reuocatosq; se eisdem tribus renūciarunt, si M. Seruilus aliq; priuati qui dicere vellēt, dixissent. Tum Seruilus: *Quantus imper. L. Seruili*
Æmilius fuerit, Quirites, si ex alia re nulla aestimari possit, vel hoc satis oratio.
*erat, quod quum tam seditiosos & leues milites, tam nobilem, tam temerarium, tam eloquentem ad instigandam multitudinem inimicū in castris haberet, nulla in exercitu seditione habuit. Eadē seueritas imperij, quā nunc oderunt, tunc eos continuit. Itaq; antiqua disciplina habiti neque fecerunt. Seruius quidē Galba, si in L. Paulo accusando tyrocinium ponere & documentum eloquentia dare voluit, non triumphū impedire debuit, quem, si nihil aliud, senatus iustū esse iudicauerat: sed postero die quam triumphatum est, priuatum quum visurus esset, nomen deferret, & legibus interrogaret: aut serius paulo quum primum magistratus ipse cepisset, diem diceret, inimicum ad populum accusaret. Ita & precium recte facti, triumphum haberet L. Paulus pro egregie bello gesto: & pœnam, si quid & vetere gloria sua & nona indignū scisset. Sed videlicet, cui crimen nullum probrum dicere poterat, eius obire citare laudes voluit. Diem integrum hesternō die ad accusandum L. Paulum petijt: quatuor horas, quantum supererat dici, dicendo absumpsit. Quis unquam tam nocens reus fuit, cuius vitia vita tot horis expromi non possent? Quid interim obticit, quod L. Paulus, si causam dicat, negatum velis? Duas mihi aliquis conciones parumper faciat: vnā militum Macedonicorum, p̄ram alteram, integrioris iudicij, & a favore & odio, vniuerso indicante populo Romano apud concionem rogatam &.**

urbanam prius reus agatur. Quid apud Quirites Romanos, Servi Galba, diceret? illa enim sibi tota abscissa oratio esset: in statione seuerius et patensius institisti: vigilia acerbius, et diligentius circumcisa sunt, operis plus quam antea fecisti, quum ipse imperator et exactor circumvires. Eodem die et iter fecisti, et in aciem ex itinere duxisti. Ne victorem quidem te acquiescere passus est: statim ad persequendos hostes duxit. Quum te prada partienda locupletem facere posset, pecuniâ regiâ translaturus in triumpho est, et in ararium laturus. Hac sicut ad militum animos stimulandos aliquem aculeum habent, qui parum licentia, parum auaritia sua infernum censent: ita apud populum Romanum nihil valuisse: qui ut vetera atque audita à parentibus suis non repetat, qua ambitione imperatorum clades accepta sint, qua seueritate imperij victoria parta: proximo cerè Punico bello, quid inter M. Minutium magistrum equitum, et Q. Fabium Maximum dictatorem interfuerit, meministis. Itaque accusatorem id scire potuisse, et superuacaneam defensionem Pauli fuisse. Transeat ad alteram concionem: nec Quirites vos, sed milites videor appellaturus, si nomen hoc saltem ruborem incutere, et verecundiam aliquam imperatoris violandi asferre possit. Equidem ipse aliter affectus animo sum, qui apud exercitum mihi loqui videar, quam paulo ante eram, quum ad plebem urbanam spectabat oratio. Quid etiam dicitis milites? Aliquis est Roma, prater Persæ, qui triumphari de Macedonibus nolit: et eum non iisdem manibus discerpis, quibus Macedonas vicisti? Vincere vos prohibuisset, si potuisset, qui triumphantes urbem inire prohibet. Erratis milites, si triumphum imperatoris tantum, et non militum quoque, et universi populi Romani esse decus censetis. Non unius hoc Pauli. Multi etiam qui ab senatu non impetrarunt triumphum, in monte Albano triumpharunt. Nemo L. Paullo magis eripere decus perfecti belli Macedonici potest, quam C. Laetatio primi Punico belli, quam P. Cornelio secundi, quam illis qui post eos triumphauerunt. Nec L. Paullum minorem aut maiorem imperatorem triumphus faciet. militum magis in hoc universique populi Romanis fama agitur: primum ne inuidia et ingrati animi aduersus clarissimum quemque ciuem opinionem habeat: et imitari in hoc populum Atheniensem lacerantem inuidia principes suos videatur. Satis peccatum in Camillo à maioribus vestris est, quem tamen ante receptam per eum à Gallis urbem violarunt: satis insuper vobis in P. Africano, Literni domicilium et sedem fuisse domitoris Africa, Literni sepulchrum ostendi. Erubescamus, gloria si par illis viris L. Paulus, iniuria vestra exaquetur. Hac igitur primum infamia deleatur, fœda apud alias gentes, damnoxa apud nostros. Quis enim aut Africani, aut Pauli similis esse in ingrata et inimica bonis ciuitate, velit? Si infamia nulla esset, et de gloria tantum ageretur, qui tandem triumphus non communem nominis Romani gloriam habet? Tot de Gallis triumphi, tot de Hispaniis, tot de Pœniis, ipsorum tantum imperatorum, an populi Romani dicuntur? Quemadmodum non de Pyrrho modo, nec de Annibale, sed de Epirotis Cartha-

Carthaginensibusque triumphis acti sunt: sic nō M. Curius tantum, nec P. Cornelius, sed Romani triumpharunt. Militum quidem propria est causa, quæ & ipsi laureati, & qui quæ donis quibus donati sunt insignes, triumphum nomine cunct, suaque & Imperatoris laudes canentes per urbem incidunt. Si quando non deportati ex provincia milites ad triumphum sint, fremunt, & tamen tam quoque se absentes, quod suis manibus parata victoria sit, triumphare credunt. Si quis vos interroget, milites ad quam rem in Italiam deportati, & non statim confecta provincia dimissi sitis: quid Romam frequentes sub signis veneritis, quid moreremini hic, & non diversi domos qui quæ abasus vestras: quid aliud respondendum, quam vos triumphantes videri velle? Vos certe victores conspici velle dabatur. Triumphatum nuper de Philippo patre huius & de Antiocho est: ambo regnabant, quum de his triumphatum est. De Perseæ capto in urbem cum liberis abducto non triumphabitur? Quod si in curru scandente Capitolium auratos purpuratosque ex inferiore loco Lucius Paulus in turba togatorum unus privatus interroget; Luci Anici, Cn. Octavi, virum vos digniores triumpho esse, an me censesis? curtum et cessuri, & præ pudore videntur insignia ipsi sua tradiduri, & vos Gentium quam Perseæ duci in triumphum manibus Quirites, & de accessione potius belli quam de bello triumphari? Et legiones ex Illyrico laureata urbem inibunt, & navales socij: Macedonica legiones suo abrogato, triumphos alienos spectabunt? Quid deinde tam optima præda, tam opulenta victoris spolijs fiet? Quoniam abducentur illa tot millia armorum destrata corporibus hostium? an in Macedoniam remittentur? Quo signa aurea, matmorea, eburnea, tabula picta, textilia, tantum argenti calati, tantum auri, tanta pecunia regia? An noſſum, tanquam furivum, in ararium deportabuntur? Quid illud spectaculum maximū? nobilissimus opulentissimūq; rex captus: ubi victori populo ostendetur? Quos Syphax rex captus, accessio Punici belli, concursu feceris, plerique meminimus. Perseus rex captus, Philippus & Alexander filij regu, tanta nomina subtrahentur civitatis oculis? Ipsum L. Paulum hunc Consulem domitorem Græcia, omnium oculi conspiciere urbem curru ingrediētem avari. Ad hoc facimus consulem, ut bellum per quadriennium ingenti etiam pudore nostro tractum perficeret: cui fortis provinciam, cui proficiscenti prælagientibus animi victoriam triumphumque deflinavimus: ei victori triumphum negaturus? & quidem non homines tantum, sed Deos etiam suo honore fraudaturi? Din quoque enim, non solum hominibus, debetur. Vtrum maiores vestri omnium magnarum rerum & principia exorti ab Diis sunt, & finem cum statuerunt? Consul proficiscens prætorve paludatu liſtoribus in provinciam & ad bellum, vota in Capitolio nuncupat: victor perpetrato eodē, in Capitolio triumphans, ad eodē Deos quibus vota nuncupavit, merita dona populi Romanis traducit: parvū minima triumphi est, victima præcedentes, ut appareat Diis grates agentē Imperatorem ob Rempublicā bene gestam redire. Omnes illas victimas quæ traducendæ in triumpho iudicant, alias alio

cadente maiestate. illas quidem epulas senatus, quæ nec privato loco, nec publico profanò, sed in Capitolio eduntur: utrum hominum voluptatis causa, an Deorum hominumq; auctore Servio Galba turbaturi essis? L. Pauli triumpho porta claudentur? rex Macedonum Perseus cum liberis & turba alia captiuorù, spolia Macedonum, circa flumen relinquentur? L. Paulus priuatus, tamquàm rure rediens, à porta domum ibit? Et tu cæturio, miles, quid de imperatore Paulo senatus decreuit, potius quàm quid Servius Galba fabuletur, audi: & hoc dicere me potius quam illi audi. Ille nihil præter quàm loqui, & ipsum maledice ac maligne didicit: ego rer & vicies cum hoste per provocacionem pugnavi: ex omnibus cum quibus manù conserui, spolia retuli, insigne corpus honestis cicatricibus omnibus aduerso corpore exceptu habeo, Nudaville deinde se dicitur: & quò quæque bello vulnèra accepta essent, retulisse. Quæ dum ostendat ad appetitis fortè quæ velanda erant, rumor inguinù primis risum movit tum: Hoc quoq; quod videtis, inquit, in equo dies noctesq; persequendo habeo: nec magis me citis quam cicatricum harum puget pœnitentia, quando numquam mihi impedimento ad Rempublicam bene gerendam domi militiaq; fuit. Ego hoc ferro sæpe vexatum corpus vetus miles adolescentibus militibus ostendi. Galba nitens & integrum denudet. Revertente, si videtur, tribuni ad suffragium tribus: ego ad vos milites.

*

*

summam omnis captivi auri argenteque translati H. S. millies¹¹ ducenties fuisse, Valerius Antias tradit: quæ haud dubiè maior aliquanto summa ex numero plaustrorum ponderibusque auri argenti generatim ab ipso scriptis efficitur. Alterum tantum aut in bellum proximùm absumptum, aut in fuga, cum Samothracem peteret, dissipatum, tradunt: eoque id mirabilius erat, quod tantum pecuniæ intra triginta annos post bellum Philippi cum Romanis, partim ex fructu metallorum, partim ex vestigalibus aliis coaceruatam fuerat. Itaque admodum inops pecuniæ Philippus, Perseus contra prædiues, bellare cum Romanis cepit. Ipse postremo Paulus in curru magnam cum dignitate alia corporis, tum senectæ ipsa maiestatem præ se ferens, post currum inter alios illustres viros filii duo, Q. Maximus & P. Scipio: deinde equites turmatim, & cohortes peditum suis quæque ordinibus. Pediti in singulos dati centeni, duplex centurioni, triplex equiti: tantum pediti daturum fuisse credunt, & peroratæ, si aut non refragati honori eius fuissent, aut benigne hac ipsa summa nunciata acclamassent. Sed non Perseus tantum per illos dies documentum humanorum casuum fuit, in catenis ante currum victoris ducis per urbem hostium ductus: sed etiam victor Paulus auro purpuraque fulgens. Nam duobus è filiis, quos duob. dacis in adoptione, solos nominis, factorum familiæq; heredes retinuerat domi: minor scemè duodecim annos nat⁹, quinquè diebus ante triumphū; maior quatuordecim annorū triduo post

Pauli triumphus.

Ducorum, Pauli liberorum mors.

post triumphum decessit: quos prætextatos curru vehi cum patre, sibi ipsos similes prædestinantes triumphos, opporuerat. Paucis post diebus data à M. Antonio tribuno plebis concione, quum de suis rebus gestis more ceterorum imperatorum disseuissset, memorabilis eius oratio & digna Romano principe fuit. *Quamquam & quam feliciter Rempublic. administrauerim, & quod duo fulmina domum meam per hos dies perculerint, non ignorare vos Quirites, Pauli de arbitror, quum spectaculo vobis nunc triumphus meus, nunc funera liberorum meorum fuerint: tamen paucis quas finatis mecum publica oratio: felicitate comparare eo quo debeo animo, priuatam meam fortunam. Profectus ex Italia classem à Brundisio sole orto solui nona dici hora: cum omnibus meis natibus Corcyram tenui. Inde quinto die Delphis Apollini pro me exercitibusque & classibus vestris sacrificavi. A Delphis quinto die in castra perueni: ubi exercitu accepto, mutatis quibusdā, quā magna impedimēt a victoria erant, progressus quia inexpugnabilia castra hostium erant, neque cogi pugnare poterat rex, inter præsidia eius saluum ad Petram euasi: & ad pugnam rege cōtō acie vici: Macedonia in potestatem populi Romani redegi & quod bellum per quadriennium quatuor ante me consules inagesserunt, ut semper successor traderet grauius, ideo quindecim diebus perfeci. Aliarum deinde secundarum rerum velut prouentus secutus: ciuitates omnes Macedonia se dederunt: gaza regia in potestatem venit: rex ipse tradentibus prope ipsis Diis, in templo Samothracum cum liberis est captus. Mihi quoque ipsi nimia iam fortuna mea videri, eoque sufficere esse. Maris pericula timere coepi in tanta pecunia regia in Italiam traicienda, & victore exercitu transportando. Postquam omnia secundo nauium cursu in Italiam peruenerunt, neque erat quod ultra precarer: illud optavi, ut quum ex summo retro volui fortuna consueffet, mutationem eius domus mea potius, quam Respublica sentiret. Itaque, desinēciam esse fortunam publicam mea tam insigni calamitate spero, quod triumphus meus, velut ad ludibrium casuū humanorum duob. funeribus, liberorum meorum est interpositus. Et quam ego & Perseus nunc nobis a maxime fortis mortaliū exempla spectemur, ille qui ante se captiuos captiuus ipse duce liberos vidit, incolumes tamen eos habet: ego qui de illo triumphanti, ab alterius funere filij curru ex Capitolio ad alterū propē iam exspirātem veni: neque ex tanta stirpe liberum superest, qui L. Æmilij Pauli nepotem ferat. Duos enim tamquam ex magna progenie liberorum in adoptionem datos. Cornelia & Fabia gens habet; Pauli in domo præter se nemo superest. Sed hanc cladē domus mea, vestra felicitas & secunda fortuna publica consolatur. Hæc tanto dicta animo magis confudere audientium animos, quam si miserabiliter orbitatem suam descendo locutus esset. C. Octavius Calendis Decembribus de rege Perseo naualem triumphū egit. Is triumphus sine captiuis fuit, sine spolijs. Dedit socijs naualibus in singulos denarios septuagenos quinque, gubernatoribus qui in nauibus fuerant duplex, magistris nauium quadruplex. Senatus deinde habitu,*

Octavii
trium-
phus.

*Legati re-
gis Thra-
cum Romā
veniunt.*

habitus est: patres censuerunt, ut *Quintus Cassius Persea regem cum Alexandro filio Albani in custodiam duceret, comites, pecuniam, argentum, instrumentum quod haberet.* Bitis regis Thracum filius cum obsidibus in custodiam Carseolos est missus. Ceteros captiuos, qui in triumpho ducti erant, in carcerem condidit. Paucos post dies quæ hæc acta, legati ab Cocyte rege Thracum venerunt, pecuniam ad redimendum filium aliosque obsides apportantes. Eis in senatum introductis, & id ipsum argumenti præcedentibus orationis, non sua voluntate Cocyne bello iniuisse Persea, quod obsides dare coactus esset: orantibusque ut eos pretio, quantum ipsi statuissent patres, redimi paterentur: responsum ex auctoritate senatus est: populum Romanum meminisse amicitia, qua cum Cocyte maioribusque eius gente Thracum fuisset. obsides datos crimen, non criminis defensionem esse, quum Thracum genti ne quietus quidem Perseus, nudum bello Romano occupatus, timendus fuerit. Ceterum etsi Cocyne Persei gratiam prætulisset amicitia populi Romani, magis quid se dignum esset, quam quid merito eius fieri posset, aestimaturum: filium atque obsides ei remissurum. Beneficia gratuita esse populi Romani, precium eorum malle relinquere in accipientium animis, quam præsens exigere. Legati nominati, T. Quintius Flamininus, C. Licinius Nerva, M. Caninius Rebilus, qui obsides in Thraciam reducerent: & Thracibus munera data in singulos binum millium æris. Bitis cum ceteris obsidibus à Carseolis accersitus, ad patrem cum legatis missus. Naues regis capte de Macedonibus inusitate ante magnitudinis in campo Marrio subductæ sunt. Hærente adhuc non in animis modo, sed pene in oculis memoria Macedonici triumphi, L. Anicius Quirinalis triumphavit de rege Gentio, Illyrisque. Similia omnia magis visa hominibus, quæ patia: minor ipse imperator, & nobilitate Anicius cum Æmilio, & iure impetii prætor cum consule collatus: non Gentius Perseo, non Illyrij Macedonibus, non spolia spolijs, non pecunia pecuniæ, non dona donis comparari poterant. Itaque sicut præfulgebat huic triumphus recens: ita apparebat ipsum per se iniuentibus nequaquam esse contemnendum. Perdomuetat intra paucos dies terra marique ferocem, locisque inuisitiam fieram gentem Illyriorum: regem, regisque omnes stirpis cepit: transtulit in triumphum multa militaria signa, spoliaque ala & suppellectilem regiam: auri viginti & septem, argenti decem & novem pondo: denarium tria millia: & cxx millia Illyrici argenti. Ante currum ducti Gentius rex cum coniuge & liberis, & Carauantius frater regis, & aliquot nobiles Illyrii. De præda militibus, in singulos quadragenos quinos denarios, duplex centurioni, triplex equiti, socijs nominis Latini quantum civibus; & socijs nauilibus, dedit quantum militibus. Lætiore hunc triumphum est secutus miles, multisque dux ipse carminibus celebratus. H. S. ducentis ex ea præda redactum esse, auctor est Antias, præter aurum argentumque quod

*L. Anicij
triumph.*

XLIIII

quod in ærarium sit latum: quod quia vnde redigi potuerit, non appatebat, auctorem pro te posui. Rex Gentius cum liberis & coniuge & fratre Spoletium in custodiam ex Senatusconsulto ductus, ceteri captivi Romæ in carcerem coniecti: recusantibusque custodiam Spoletinis, Iguvium reges ita ducti. Reliquum ex Illyrico prædæ exxx. lenib; erant: de Gentio rege captos eos Coreyteis & Apolloniatis & Dyrrachinis Q. Cassius ex senatusconsulto tri-

lii v buit. Consules eo anno agro tantum Ligurum populato, quum hostes exercitus numquam eduxissent, nulla re memorabili gesta, Romam ad magistratus subrogandos redierunt: & primo comitiali die consules creati, M. Claudium Marcellum, C. Sulpitium Gallum. Deinde prætores postero die L. Linium, L. Apuleium Saturninum, A. Licinium Neruam, P. Rutilium Calvum, P. Quintilium Varum, M. Fonteium. His prætoribus duæ urbanæ provinciae sunt decretæ, duæ Hispaniæ, Sicilia & Sardinia. Intercalatum eo anno: postridie Terminalia intercalares fuerunt. Augur eo anno mortuus est, C. Claudius: in eius locum augures legerunt T. Quintium Flaminium, & flamen Quirinalis mortuus, M. Fabius Pictor. Eo anno rex Prusias venit Romam cum filio Nicomede. Is magno comitatu urbem ingressus, ad forum à porta, tribunalque Q. Cassij prætoris perrexit: concursusque vndique factus, Deos qui urbem Romam incolerent, senatumque & populum Romanum salutatum se dixit venisse: & gratulatum quod Persea Gentiumque reges vicissent, Macedonibusque & Illyrijs in ditionem redactis, auxissent imperium. Quum prætor senatus ei, si velit, eo die daturum dixisset: biduum petijt, quo templum Deum urbemque & hostes amicosque viseret. Datus qui circumduceret eum L. Cornelius Scipio quaestor, qui & Capuam ei obuiam missus fuerat: & ædes, quæ ipsum comitesque eius benigne recipent, conductæ. Tertio post die senatum adit, gratulatus victoriam est: merita sua in eo bello commemoravit: petijt, ut votum sibi solvere, Roma in Capitolio decem maiores hostias, Et Præneste unam Fortuna liceret: ea vota pro victoria populi Romani esse. Et ut societas secum remaneret: & agerque sibi à rege Antiocho captus, quem nulli datum à populo Romano Galli possiderent, daretur. Filium postremo Nicomedem senatus commendavit. Omnium qui in Macedonia imperatores fuerant, favore est adiutus. Itaque cetera quæ petebat concessa; de agro responsum est, legatos ad rem inspicendam missuros. Si ager populi Romani fuisset, nec cuiquam datus esset; dignissimum eo dono Prusiam habituos esse. Si autem Antiochi non fuisset, eo ne populi quidem Romani factum apparere: aut si datus Gallis esset; ignoscere Prusiam debere. si ex nullius iniuria quidquam ei datum vellet populus Romanus. Ne quod detur quidem, gratum esse donum posse, quod eum, qui det ubi vellet ablaturum esse sciat. Facile Nicomedis commendationem accipere. Quanta cura regum amicorum liberos tueatur populus Romanus, documento Ptolemaum Aegypti regem esse. Cum hoc responso Prusias est di-

Intercal-
ria.

Prusias
rex Romæ
venit.

est dimissus. Munera ei ex sestertiis inflata dari, & vasorum argenteorum pondo L. & filio Regis Nicomedi ex ea summa munera dari censuerunt, ex qua Masgaba filio regis Masanissae data essent: & ut victimarum aliaque quae ad sacrificium pertinerent, seu Romae, seu Praeneste immolare vellet, regi ex publico sicut magistratibus Romanis praebentur: & ut ex classe quae Brundisij esset, naues longae viginti assignarentur, quibus uteretur: donec ad classem dono data ei rex peruenisset. L. Cornelius Scipio ne ab eo abscederet, sumptumque ipsi & comitibus praebere, donec nauem conscendissent. Mirae laetum & ea beniguitate in se populi Romani regem fuisse, ferunt: munera sibi ipsum emisse: filium iussisse donum populi Romani accipere. Haec de Prusia nostri scriptores. Polybius cum regem indignum maiestate nominis tanti tradit: pileatum capite raso, obuiam ire legatis solitum, libertumque se populi Romani ferre, & ideo insignia ordinis eius gerere. Romae quoque, quum venires in curiam, summississe se, & osculo limen curiae contigisse: & Deos servatores suorum senatum appellasse: aliamque orationem non tam honorificam audientibus quam sibi deformem habuisse. Moratus circa urbem triginta haud amplius dies, in regnum est profectus.

IN RELIQUOS T. LIVII LIBROS, QUI DESIDERANTVR, Epitome.

LIBRI XLVI.

EVMENES Rex Romam venit: qui, quia Macedonico bello se medium egerat, ne aut hostis iudicatus videretur, si exclusisset, aut liberatus crimine, si admitteretur: in commune lex lata est, ne cui regi Romam venire liceret. Claudius Marcellus consul Alpinos Gallos, C. Sulpicius Gallus Consul Ligures subegit. Legati Prusia regis conquesti sunt de Eumene, quod fines suos depopularetur: dixeruntque eum conspirasse cum Antiocho contra populum Romanum. Societas cum deprecantibus Rhodijs iuncta est: Lustrum à censoribus conditum est. Censa sunt civium capita CCCXXVII millia, XXII. Princeps natus lectus M. Aemilius Lepidus. Ptolemaeus Aegyptiorum rex, à matre fratre à regno pulsus, missis ad eum legatis, restitutus est. Ariarathes Cappadociae rege mortuo, filius eius Ariarathes accepit regnum: & amicitiam per legatos cum populo Romano renouavit. Res praeterea adversus Ligures, Corsos, & Lusitanos vario euentu gestas, & motus Syria mortuo Antiocho, qui filium Antiochum puerum admodum reliquerat, continet. Hunc Antiochum puerum cum Lysia tutore eius Demetrius, Seleuci filius, qui Romam obses missus fuerat, clam, quia nuntio dimittebatur à Romanis, interemit: & ipse in regnum receptus. L.

Aemi-

Æmilius Paulus, qui Perseum vicerat, mortuus, cuius tanta abstinentia fuit, ut quum ex Hispania & Macedonia maximas opes resulisset, vix ex auctione bonorum eius reductum sit, unde deus uxori eius redderetur. Pomptina paludes à Cornelio Cethego consule, cui ea provincia euenerat, siccata, agerq; ex iis factus.

L I B R I XLVII.

CN. Tremellio tribuno plebis multa dicta est, quod cum M. Aemilio Lepido pontifice maximo iniuriose contenderat: Sacrorumq; quia magistratum ius potentius fuit. Lex de ambitu lata. Lustrum à censoribus conditum est. Censa sunt civium capita trecenta viginti octo millia, trecenti quatuordecim. Princeps senatus lectus Aemilius Lepidus. Inter Ptolemaos fratres, qui dissidebant, fœdus iustum, ut alter in Ægypto alter Cyrenis regnaret. Ariarathes Cappadocia rex consilio Demetrii regis Syria, & virib. pulsus regno, à senatu restitutus est. Missi à senatu qui inter Masanissam & Carthaginenses de agro iudicaret. C. Marcius consul aduersum Dalmatas parum prosperè primum, postea feliciter Romanos socios vastauerant, eandemq; gentem Cornelius Nasica consul domuit. Q. Opimius consul transalpinos Ligures, qui Massiliensium oppida Antipolim & Nicaam vastabant, subegit. Præterea res in Hispania à compluribus parum prosperè gestas continet. Consules anno quingentesimo nonagesimo octavo ab urbe condita magistratum, peractis comitiis, insequentisq; anni consulibus creatis, inire ceperunt. Mutandi comitia causa fuit, quod Hispani rebellabant. Legati ad disceptandum inter Masanissam & Carthaginenses missi, nunciauerunt, vim naualis materia se Carthagine deprehendisse. Aliquot prætores à promissa auaritia nomine accusati, damnati sunt.

L I B R I XLVIII.

Lustrum à censoribus conditum est. Censa sunt civium capita trecenta viginti quatuor millia. Semina tertij belli Punici referuntur. Quum in finibus Carthaginiensium maximus Numidarum exercitus, Archobazane duce Syphacio nepote, diceretur esse. M. Porcius Cato suadet, ut Carthaginiensibus, qui exercitum specie contra Masanissam regem, sed reuera contra Romanos, accitum in finibus haberet, bellum indiceretur, contradicente P. Cornelio Nasica placuit legatos mitti Carthaginē, qui spectarentur, quid ageretur. Castigato senatu Carthaginiensium quod contra fœdus exercitum & nauales materias haberent, pacem inter eos & Masanissam facere voluerunt: Masanissa agro, de quo lis erat, cedente, sed Giso, Hamilcaris filius, homo seditiosus, qui tunc in magistratu erat, quum senatus pariturum se iudicio legatorū dixisset, ita bellum aduersus Romanos suadendo concitauit: ut legatos, quo minus violaretur, fuga explicuerit. Id nuntiantes, in festū iam senatū Carthaginiensibus, infestiorcm fecerunt: M. Porcius Cato funus mortui filij in prætera tenuissimo, ut valuit, (nam pauper erat) sumptis fecit. Andrisium qui so

Porci

Persei filium, regis quondam Macedonia, ingenti assueveratione mentiretur Romam missus. M. Aemilius Lepidus qui princeps senatus ab sextis iam censoribus erat lectus, antequam exspiraret precepit filius lecto se strato sine linceis sine purpura efferrēt: in reliquum funus ne plus qua arie de nos consumerēt: imaginum specie, non sumptibus, nobilitari maximorum virorum funera solere. De veneficii quasitum, Publicia, & Licinia nobiles femina, qua viros suos necasse insimulabātur, cognita causa, quum pratori prades vadesq; dedissent, cognatorum decreto necatae sunt. Gullussa Masanissa filius denunciavit, Carthagine delectus agi, classē compariari, & haud dubiū bellum strui. Quum Cato suaderet, ut iis bellum indiceretur: P. Cornelio Nasica dicente, nihil temere faciendum, placuit, decem miti legatos exploratum. L. Licinius Lucullus, A. Postumius Albinus consules cum delectū senere agerent, nec quemquam gratia dimitterent: à tribunis plebis, qui pro amicis suis vacationē impetrare non poterāt in carcerē coniecti sunt. Hispaniense bellū quum parū prospere aliquoties gestā ita cōfudisset civitatē Romanam, ut ne ii quidē invenirentur, qui autē tribunatū exciperent, aut legati ire vellent: P. Corn. Arminianus processit: & excepturū se militiae genus, quodcumq; imperatū esset: professus est. quo exēplo ad militandi studiū omnes incitavit. L. Lucullus Consul quū Claud. Marcell. cui successerat, pacasse omnes Celtiberia populos videretur, Vacceos Cantabros, & alias incognitas adhuc nationes in Hispania subegit. Ibi P. Corn. Africanus Scipio Æmilianus, L. Pauli filius, Africani nepos, sed adoptivus, prouocatorē barbarū tribunus militum occidit: & in expugnatione Interactia urbis maius multo etiā periculum adiit. nam murum primus omniū transcendit. Servius Sulpicius Galba prator male aduersus Lusitanos pugnavit. Quum legati ex Africa cum Carthaginiensium oratoribus, & Gullussa Masanissa filio redissent, dicerentq; & exercitum se & classē Carthagine deprehendisse, prouogari sententias placuit; Catone, & aliis principibus senatus suaderentibus ut in Africam cōfestim transportaretur exercitus, quia vero Cornelius Nasica dicebat, nondum sibi iustam causam belli videri: placuit ut bello desisteretur, si Carthaginenses classē exussissent, & exercitum dimisissent: si minus, proximi consules de bello Punico referrent. Quum lacatum à censoribus theatrum extrueretur, P. Cornelio Nasica auctore, tamquam inutile, & nocivum publicis moribus, ex senatusconsulto destructum est, populusq; aliquamdiu stans ludos spectavit. Carthaginenses quum aduersum fœdus bellum Masanissa intulissent, victi ab eo annos habente nonaginta duos, & sine pulamine mandere & gulum panem tantummodo solito, insuper Romanum bellum mernerunt.

LIBRI XLIX.

Tertij Punici belli initium altero & sexcentesimo anno ab urbe condita intra quintum annū, quā erās cōceptū, consummati. Inter M. Porciū Catonē, & Scipionem Nasicam, quorum alter sapientissimus vir in civitate habebatur, alter etiā vir optimus à senatu indicatus erat, di-

meris

uerſis certatum eſt ſententiis, Catone ſuadente bellum, & ut tolleretur, deletereturque Carthago: Naſica diſſuadente: placuit tamen eo quod contra ſadum nauos haberens, quod extra fines exercitum duxiſſent, quod ſocio populi Romani & amico Maſaniſſa arma intuliſſent, quod filium eius Guluiſſam, qui cum legatus Romanis erat in oppidum non recepiſſent, bellum in iudici. Prius quam vlla copia in nauos imponeretur, Uticenſes legati Romam venerunt, ſe ſuaque omnia dedentes, Ea legatio, veluti omen, grata patribus, acerbæ Carthaginenſibus fuit. Diſſipati ludis ad Tarentum, ex præcepto librorum Sibyllinorum, facti, qui anno centeſimo, primo Punico bello, quingentimo & altero anno ab urbe condita facti erant. Legati triginta Romam venerunt, per quos ſe Carthaginenſes dedebant. Catonæ ſententiæ perniciſ, ut in decretis operſtaretur, & ut conſules quamprimum proficiſceretur ad bellum. Qui ubi in Africam tranſierunt, acceperunt, quos imperauerant, trecenti obſidibus, & armis omnibus, inſtrumentis/que belli, ſi qua Carthagine erant: tunc quum ex auctoritate patrum iuberent, ut in alium locum, dum procul à mari decem millia paſſuum nec minus remotum, oppidum facerent: indignitate res ad bellandum Carthaginenſes compulerunt. Obſideri, oppugnarique cæpta eſt Carthago à L. Marcio, M. Manilio Conſulibus. In qua oppugnatione, quum neglectos ab una parte muros duo tribuni temere cum cohortibus, irrupiſſent, & ab oppidani grauitè caderentur, à Scipione Africano expulſi ſunt per quem & caſtellum Romanorum quod nocte oppugnabant, pauci iuſtitibus iuuantibus liberatum eſt: caſtrorumque, quæ Carthaginenſes omnibus copiis pariter ab urbe egreſſi oppugnabant liberatorum in ipſe præcipuam gloriam tulit. Præterea quum ab irrita oppugnatione Carthaginæ Conſul (alter enim Romam à comitiis ierat) exercitum duceret aduerſus Haſdrubalem, qui cum altera manu iniquum ſaltum inſederat, ſuaſit primo conſuli, ne tam iniquo loco confiſceret viſtus deinde complurimum, qui & prudentia eius, & virtuti inuidebant, ſententiam & ipſe ſaltum ingreſſus eſt. quum que ſic prædixerat, fuſus fugatus/que eſſet Romanus exercitus & duæ cohortes ab hoſte obſiderentur, cum exiguis equis tum in ſaltum reuerſus, liberauit eas, & incolumes reduxiſ. Quam virtutem eius & Cato vir promptior ad vituperandum lingua in ſenatu ſic proſecutus eſt, ut diceret, reliquos, qui in Africa militarent, umbras militare, Scipionem videri. Et populus Romanus eo ſanore & illum complexus eſt, ut comitiis complurima eum tribus conſulem ſcriberent, quum hoc per artem non inime liceret. Quum L. Scribonius tribunus plebis rogationem promulgaſſet, ut Luſitani qui in fidem populo Romano dediti, à Sergio Galba in Galliam veniſſent in libertatem reſtituerentur, M. Cato acerrime ſuaſit. extat oratio in Annalibus eius inſerpta. Q. Fulvius Nobilior & ſepe ab eo in ſenatu laceratus, reſpondit pro Galba: ipſe quoque Galba quum ſe damnari videret, complexus duos filios prætextatos, & filium Cay Sulpicij, cuius inſor erat, ita miſerabiliter

pro se locutus est, ut rogatio antiquaretur extant: orationes eius: dua
aduersum Libonem tribunum plebis, rogationesque eius habita de Lusitaniis: una contra L. Cornelium Cathegum, in qua Lusitanos prope se
castra habentes caesos fatetur: quod compertum habuerit, equo atque ho-
mina suo ritu immolatu per speciem pacis adoriri exercitum suum in ani-
mo habuisse. Andriſcus quidam ultima sortis h mo, Perſei regis se filium
ferens, & mutato nomine Philippus vocatus, quum ab urbe Roma quo
illum Demetrius Syria rex ob hoc ipsum mandacium miserat, clam pro-
fugisset multis ad falsam eius fabulam, velut ad veram eunibus, con-
tracto exercitu, totam Macedoniam aut voluntate insolentium, aut ar-
mis occupauit. Fabulam autem huiusmodi finxerat. Expellere se & Per-
ſeo regem, traditum educandum Cretensium cuidam esse, ut in bellica-
sua, quod ille cum Romanis gereret, aliquod velut semen stirpis regia in-
taret. Perſeo demortuo, Adramitiſe edueatū usque ad duodecimum an-
num aetatis, patrem eum esse credentē, à quo educaretur, ignarū generū
fuisse sui. affecto deinde eo, quum prope ad ultimū finem uita esset, diti-
ſtam sibi tandem originem suam, falsaque matri libellum datum signo
Perſei regis signatum, quem sibi traderet, quum ad puberem aetatem
uenisset: obtestationesque ultimas adiacens, ut res in occulta ad id tempus
seruaretur, pubescēti libellum traditum: in quo relictū sibi duo theſauri
à patre dicerentur. tum scientem mulierem subdititium se esse, veram
stirpem ignoranti edidiſſe genus: atque obtestatam, ut prius quam ad
Eumenem manaret res, Perſeo inimicum, excederet in locum, ne interfi-
ceretur. eo se exterritum, simul sperantem aliquod auxilium à Demet-
rio, in Syriam se contuliſſe: atque ibi primum quia ipse omnino effuſa
lam expromere ausum.

LIBRI L.

Theſſalia, quum & illam inuadere armis, atque occupare Pſeu-
dophilippus uallet, per Romanorum legates auxilium Achaeorum deſu-
ſa est. Prusiſe rex Bithynia omnium, humiliorumque uisitorum, à
Nicomede de filio adiuvante Attalo rege Pergami occiſus est. Habebat
alterum filium, qui pro superiore ordine dentium enatum habuiſſe u-
num os continens dicebatur. Quum legatos ad pacem inter Nicomedem &
Prusiſiam faciendam Romani miſiſſent: & unus ex iu caput multum tita-
tricitibus ſparſum haberet, alter pedibus ager eſſet, teruius inganio ſoci
haberetur: dixit Caſo, tam legationem nec caput, nec pedes, nec cor bo-
bera. In Syria, qua eo tempore ex ſtirpe generis Perſei regis Macedonum
inertia ſocordiaque ſimilem Prusiſiam regem habebat: iacente eo in gremio
& luſtru, Hammonius regnabat, per quem & amici omnes regis, & La-
odice regina, & Antigenus Demetrii filius, occiſi. Maſaniſſa Numidia
rex, maior nonaginta annis, decaſſis, uir inſignis. Inter caetera opera iu-
uenum, qua ad ultimum edidiſ: adeo etiam uerſus in ſenectam uiginti
u poſt ſextum & octogefimum annum filium genuerit. Inter tres liberos
eius,

nius, maximus natu Micipsa, Gulussa, Manastabal, qui etiam Gracis literis eruditus erat. P. Scipio Æmilianus, quum commune eis pater regnum reliquisset, diuidere eos arbitrio Scipionis iussisset, administrationem regni diuisit. Item Phamea Himilconis præfecto equitum Carthaginensium, viro forti, & cuius præcipua opera Pæni utebantur, persuasit, ut cum equitatu suo ad Romanos transfireret. Ex tribus legatis qui ad Masanissam missi fuerant, Claudius Marcellus coorta tempestate fluctibus obrutus est. Carthaginenses Asdrubalem Masanissa nepos em, quem prætorem habebant, prodicionis suspectum, in curia interemerunt. quæ suspicio inde emanauit, quod propinquus esset Gulussa, Romanorū auxilia iuuantis. P. Scipio Æmilianus quum adilitatem peteret, consul à populo dictus, quoniam per annos consuli fieri nō licebat, cum maximo certamine suffragantibus plebeis, & repugnantibus aliquamdiu patribus, legibus solutus, & consul creatus est. M. Æmilius aliquot vrbes circumpositas Carthagini expugnauit. Pseudophilippus in Macedonia, caso cum exercitu M. Iuuentio prætore, à quo Cacilio victus, captusque est. & recepta Macedonia.

L I B R I L I.

Carthago in circuitu viginti tria millia passus patens, magno labore obfessa, & per partes capta est: primum à Mancino legato, deinde à Scipione consule, cui extra sortem prouincia Africa data erat. Carthaginenses portu nouo (qui à vetus à Scipione erat obstructus) facto, & contracta clā exiguo tempore ampla clāsse, nauati prælio infeliceiter pugnaverunt. Hasdrubalis quoque eorum ducis castra ad Nepherim oppidum loco difficillimo sita cum exercitu delecta sunt à Scipione, qui tandem urbem expugnauit LXX. anno, quam erat condita, spoliis maior pars Siculis, quibus ablata erant, redita. Visito urbis excidio quum se Hasdrubal Scipioni dedisset, uxor eius, qua paucis ante diebus de marito impetare non potuerat, ut ad victorem transfugeret, in medium se flagrantis urbis incendium duobus cum liberis, ex arce precipitauit. Scipio exemplo patris sui Æmiliy Pauli, qui Macedoniam vicerat, ludos fecit. transfugas ac fugitinos bestis obiecit. Belli Achaici semina referuntur hæc: quod legati populi Romani ab Achaicis pulsati sint: Corinthum missi, ut eius ciuitates quæ sub ditione Philippi fuerant, ab Achaico concilio secernerent.

L I B R I L I I.

Cum Achaia, qui in auxilium Bæotios & Chalcidenses habebant, C. Cæcilius Metellus ad Thermopylas bello conflavit, quibus vrbs, dux eorum Critolaus veneno sibi mortem conscivit, in cuius locum Dius Achaici moris primus auctor ab Achaia dux creatus, ad Isthmum à L. Mummius consule victus est, qui, omni Achaia in deditionem

accepta, Corinthum ex Senatusconsulto diruit, quia ibi legati Romani violati erant. Theba quoque & Chalcis, quae auxilio fuerant, dirutae. Ipsa L. Mummius abstinentissimum virum egit, nec quicquam ex ijs opibus ornamentisque quae praediues Corinthus habuit, in domum eius peruenit. Q. Caelius Metellus de Andrisco triumphauit. P. Cornelius Africanus Scipio Aemilianus de Carthagine & Asdrubale. Viriathus in Hispania primum ex pastore venator, è venatore latro, mox iusti quoque exercitus dux factus, uniuersam Lusitaniā occupauit. M. Vilius praetorem, fuso eius exercitu, cepit. post quē C. Plautius praetor nihilo felicius rem gessit. tantumque terrorem is hostis intulit, ut aduersus eum consulari opus esset & duce & exercitu. Præterea motus Syria, & bella inter reges gesta referuntur: Alexander homo ignotus, & incerta stirpis, occiso (sicut ante dictū est) Demetrio rege, in Syria regnabat. hunc Demetrius, Demetrii filius, qui à patre quondam, ob incertos belli casus, obligatus Gnidon fuerat, contempta secordia inertique eius, adiuuante Ptolemæo Aegypti rege, cuius filiam Cleopatram acceperat in matrimonium, bello interemit. Ptolemæus in caput grauius vulneratus, inter curationem, dum ossa medici cerebrare contendunt, expirauit: atque in locum eius frater minor Ptolemæus, qui Cyrenis regnabat, successit. Demetrius ob crudelitatem quam per tormenta in suos exercebat, à Diodoto quodam uno ex subiectis, qui Alexandri filio bimulo admodum regnum asserebat, bello superatus, Seleuciam confugit, L. Mummius de Achaia triumphauit, signa aerea, marmoreaq; & tabulas pictas in triumpho tulit.

LIBRI LIIL

AP. Claudius Consul Salaffos, gentem alpinam domuit. Alter Pseudophilippus in Macedonia à L. Tremellio quaestore cum exercitu caesus est. Q. Caelius Metellus proconsul Celtiberos cecidit. à Q. Fabio proconsule pars maxima Lusitania, expugnatis aliquot urbibus, recepta est. C. Iulius senator Græcos Romanis scribit.

LIBRI LIV.

Q. Pompeius consul in Hispania Terrestinos subegit cum eisulem & Numantinis pacem ab infirmitate fecit. Lustrum à censoribus editum est. Censa sunt ciuium capita trecenta viginti octo millia, trecenta quadraginta duo. Quum Macedonum legati conquestum venissent, de D. Iunio Syllano praetore, quod acceptis pecunijs provinciam spoliasset, & senatus de querelis eorum veller cognoscere: T. Manlius Torquatus, Syllani pater, petijt impetrauitque, ut sibi cognitio mandaretur. & domi causa cognita, filium condemnauit, abdicauitque. ac ne funeri quidem eius, quum suspendio vitam finisset, interfuit: sedensque dormi potestatem consultantibus ex instituto fecit. Q. Fabius proconsul, rebus in Hispania prospere gestis labem inposuit, pace cum Viriathis aequis conditionibus

tionibus facta. Virathus à proditoribus, consilio Servilij Capiionis interemptus est. & ab exercitu eius multis comploratus ac nobilissime tumultuatus, vir duxque magnus, & per XLV. annos, quibus cum Romanis bellum gessit, frequentius superior.

L I B R I L V.

Publico Cornelio Nasica, cui cognomen Serapion fuit, ab irridente Curiatio tribuno plebis impositum: & D. Iunio Bruto consulis delectam habentibus in cōspectu tyronum, res saluberrimi exempli facta est: nam C. Matienus accusatus est apud tribunos plebis, quod exercitum in Hispania deseruisset: damnatusque sub furca, diu virgis castus est, & seferre nummo venia. Tribuni plebis quia non impetrarent, ut sibi denos, quos vellent, milites eximere liceret, consules in carcerem missi iusserunt. Iunius Brutus consul in Hispania, is qui sub Viriatho militaverat agros, oppidumque dedit, quod Valentia vocatum est, M. Popilius à Numantinis, cum quibus pacem factam senatus irritam fieri censuerat, cum exercitu fusus fugatusque. C. Hostilio Mancino consule sacrificante, pulli ex cauea euolauerunt. conscēdenti deinde in nauim, ut in Hispania proficisceretur, accidit audiri: mane Mancine: quæ auspicia tristia fuisse, euentu probatum est, victus enim à Numantinis, & castris exutus, quæ spes nulla seruandi exercitus esset, pacem cum eis fecit ignominiosam, quam ratam esse senatus vetuit. Triginta millia Romanorum à Numantinorum millibus quatuor victa erant, D. Iunius Lusitaniam, urbem expugnationibus usque ad Oceanum perdomuit: & quum fluminem Oblivionem transire nollent, raptum signifero signum ipse trāstulit, & sic ut transgredirentur persuasit. Alexandri filius rex Syria, decem annos admodum habens, à Diodoto: qui Tryphon cognominabatur, tutore suo, per fraudem occisus est: corruptis medicis, qui ipsum calculi dolore consumi, ad populum mentiti, dum secant occiderunt.

• L I B R I L V I.

Decimus Iunius Brutus in ulteriore Hispania feliciter adversus Gallacios pugnavit. dissimili enī M. Æmilius Lepidus proconsul adversus Vaccaos rem gessit: clademque similem Numantina passus est. Ad resoluendum Numantini foederis religione populum, Mancinus, quum huius rei auctor fuisset, deditus Numantinis, non est receptus. Lusitum à censoribus conditum est. Censa sunt civium capita trecenta viginti tria millia. Fulvius Flaccus consul Vardeos in Illyrico subegit. M. Cosconius prætor in Thracia cum Scordiscis prospere pugnavit. Quum vicio ductum bellum Numantinum non sine publico pudore duraret, dolatus est ultro Scipioni Africano à senatu populoque Romano consulatus: quem quum illi sapere ob legem, quæ vetabat quemquam intra decem annos iterum consulem fieri non liceret, sicuti priori consulatu, legib.

solutus est. Bellum servile in Sicilia ortum, quum opprimi à prætoribus non potuisset: C. Fulvio Consuli mandatum est, huius belli initium fuisse Eunus servum, nationis Syrii, qui contracta agrestium servorum manus solutus ergastulus, iusti exercitus numerum implevit. Cleon quoque alter servus ad septuaginta millia servorum contraxit: & copiis iunctis, contra populum Romanum, exercitumque eius bellum saepe gesserunt.

L I B R I L V I I.

Scipio Africanus Numantiam obsedit: & corruptū licentia luxuria-
sque exercitum, ad severissimam militia disciplinam renovavit. omnia deliciarum instrumenta recidit: duo millia scortorum à castris eiecit. militem quotidie in opere habuit: & triginta dierum frumentum ad septenos vallos ferre cogebat, agere propter onus incedenti dicebat: Cum gladio te vallate scieris, vallum ferre definito. Alij scutum parum habiliter ferenti, eum scutum amplius iusto ferre iussit: neque id se reprehendere, quando melius scuto, quam gladio uteretur. Quem militem extra ordinem deprehendit, si Romanus esset, vitibus, si extraneus, virgis cecidit. Iumenta omnia, ne exonerarent militem, vendidit. saepe adversus eruptiones hostium feliciter pugnavit. Vaccaï obfessi, liberis & coniugibus trucidatis, ipsi se interemerunt. Scipio amplissima munera sibi ab Antiocho rege Syria missa, quum celare alijs imperatoribus regum munera mos esset, pro tribunali accepturum se esse dixit, eaque omnia referre quaestorem in publicas tabulas iussit: ex ijs, viris fortibus dona se daturum. Quum undique Numantiam obsidione clausisset, & oppressos fame videret urgeri, hostes qui pabulatum exierant, vetuis interimi: quod diceret, velocius eos absumpturos frumentum, quod haberent, si plures fuissent.

L I B R I L V I I I.

Ib. Sempronius Gracchus tribunus plebis, quum agrariam legem
ferret adversus voluntatem senatus, & equestris ordinis, ne quis ex publico agro plus quam decem iugera possideret, in eum furorem exarsit, ut M. Octavio collega, causam diuorsa partis defendenti, potestatem lege lata abrogaret: seque & fratrem Caium, & Ap. Claudium socerum triumviros ad diuidendum agrum crearet. Promulgavit & aliam legem Agrariam qua sibi latius agrum patefaceret, ut iidem triumviri iudicarent qua publicus ager, qua priuatus esset. deinde quum minus agri esset, quam quod diuidi posset sine offerisa etiam plebis (quoniam eos ad cupiditatem amplum modum sperandi incitauerat) legem se promulgaturum ostendit, ut ijs qui Sempronii lege agrum accipere deberent, pecunia que regis Attali fuisset, diuideretur. Hæredem autem populum Romanum reliquerat Attalus, rex Pergami.

gams, Eumenis filius. Tot in lignationibus commotus grauius senatus, ante omnes T. Annius consul: qui quum in senatu in Gracchum perorasset, raptus ab eo ad populum, delatusq; plebi: rursus in eum pro rostris cōcionatus est. Quum iterum tribunus plebis creari vellet Gracchus, auctore P. Cornelio Nasica, in Capitolio ab optimatibus occisus est, ictus primum fragmentis subselliorum: & inter alios, qui in eadem seditione occisi erant, insepultus in flumen proiectus. Res præterea in Sicilia vario euentu aduersum fugitiuos gestas continas,

L I B R I L I X.

Numantini fame caacti, ipsi se per vicem tradentes trucidauerunt. Captam urbem Scipio Africanus deleuit, & de ea triumphauit. quartodecimo anno post Carthaginem deletam. P. Rutilius consul in Sicilia cum fugitiuis debellauit. Aristonicus regis Eumenis filius, Asiam occupauit, quum testamenta Attali regis legata populo Romano libera esse deberet, aduersus eum P. Licinius Crassus Consul quum idem pontifex maximus esset (quod nunquam antea factum erat) extra Italiam profectus proelio victus, & interceptus est. M. Perpenna consul vicium Aristonicum in deditiōem accepit. Q. Pompeius, & Q. Metellus, tunc primum uterque ex plebe censores facti lustrum condiderunt. Censa sunt ciuium capita CCCXVI. millia, DCCCXXII. præter pupillas & viduas. Q. Metellus censor censuit, ut omnes cogarentur ducere uxores liberorum creandorum causa, extat oratio eius, quam Augustus Casar, quum de maris andis ordinibus ageret, velut in hæc tempora scriptam in senatu recitauit. C. Atinins Labeo tribunus plebis Q. Metellum censorem, à quo in senatu in logendo præteritus erat, de saxo deiici iussit: quod ne fieret, ceteri tribuni plebis auxilio fuerunt. Quum Carbo tribunus plebis rogationem tulisset, ut eundem tribunum plebis quoties vellet, creari liceret: rogationem eius P. Africanus grauißima oratione dissuasit. in qua dixit, T. Gracchum iure casum videri. Gracchus contra suasit rogationem: sed Scipio tenuit. Bella inter Antiochum Syria, & Phrabatem Parthorum regem gesta, nec magis quieta res Ægypti referuntur. Ptolemæus Energetes cognominatus, ob nimiam crudelitatem suis innisus, incensa à populo regia, clam in Cyprum profugit. & quum sorori eius Cleopatra, quam (filia eius virgine per vim compressa, atque in matrimonium ducta) repudiauerat, regnum à populo datum esset, infensus, filium quem ex illa habebat, in Cypro occidit, caputque eius, & manus, & pedes matri misit. Seditiones à triumuiris Fuluiο Flacco, & C. Graccho, & C. Carbone agro diuidendo creatis excitata, quibus quum P. Scipio Africanus aduersaretur, fortisque ac validus pridie domum se recepisset, mortuus in cubiculo inuentus est. Suspecta fuit, tanquam ei venenum dedisset Sempronia uxor: hinc maxime, quod soror esset Gracchorum, cum quibus simulas Africano fuerat, de morte tamē eius

nulla quaestio acta. Eo defuncto, seditiones triumphales acrius exarserunt. C. Sempronius consul contra Iapidas primo rem male gessit, innox victoria cladem acceptam emendauit, virtute D. Iunij Bruti, eius qui Lusitaniam subegerat.

LIBRI LX.

L Aurelius Consul rebellantes Sartos subegit. M. Fulvius Flaccus primus omnium Transalpinos Ligures bello domuit, missus in auxilium Massiliensibus aduersus Saluos Gallos, qui populabantur fines Massiliensium. L. Opimius prator Fregellanos, qui defecerant, in deditionem accepit: Fregellas diruit. Pestilentiam in Africa ab ingenti multitudine locustarum, & deinde necatarum strage, fuisse traditur. Lustrum à censoribus conditum est. Censa sunt ciuium capita CCCXC. milia DCCXXXVI. C. Gracchus, Tiberij frater, tribunus plebis eloquentior quam frater, perniciosas aliquot leges tulit: inter quas frumentariam, ut semisse & triente frumentum plebi daretur: alteram legem agrariam quam & frater eius tulerat: tertiam, qua equestrem ordinem cum senatus consentientem corrumpere: sexcenti ex equitibus ut trecentis senatoribus admiscerentur, id est, ut equester ordo bis tantum virium in seipso haberet, & continuato in alterum annum tribunatu, legibus agrariis latus effecit, ut complures colonia in Italia deducerentur. & una in solo diruta Carthaginis, quo ipse triumuir creatus, coloniam deduxit. Præterea res à Q. Metello, consule aduersus Baleares gestas continet, quas Græci Gymnesias appellant, quia astatem nudi exigant. Baleares à telis missu appellati: vel à Baleo Herculi comite ibi relicto iunx, quum Hercules ad Geryonem nauigaret. Motus quoque Syria referuntur, in quibus Cleopatra Demetrium virum suum, & Selucium filium, indignata, quod occiso patre eius à se iniussu suo diadema sumpsisset, interemit.

LIBRI LXI.

C Aius Sextius proconsul, victa Saluiorum gente, coloniam Aquæ Sextias condidit, ob aquarum copiam & calidie & frigidae fontibus, atque à nomine suo ita appellatas. Cn. Domitius proconsul intra Allobroges ad oppidum Vindaliū feliciter pugnavit. Quibus bellum inferendi causa fuit, quod Tentomaliū Saluiorum regem fugientem recepissent, & omni ope iuissent: quodque Æduorum agrorum sociorum populi Romani vastauissent. C. Gracchus seditioso tribunatu actō, quum Auentinum quoque armata multitudo occupasset, à L. Opimio consule ex Senatusconsulto vocato ad arma populo pulsus, interemptus est, & cum eo Fulvius Flaccus consularis, socius eiusdem furoris. Q. Fabius Maximus consul, Pauli nepos, aduersus Allobroges, & Bituntium Aruernorum regem, feliciter pugnavit. Ex Bituntini exercitus caesa milia hominum centum viginti & quum ipse ad

satis-

satisfaciendum senatui Romam profectus esset, Alba custodiendus datus est, quia contra pacem videbatur, ut in Galliam remitteretur. Decretum quoque est, ut Congeniatius, filius eius, comprehensus, Romam mitteretur: Allobroges in deditionem recepti. L. Opimius accusatus apud populum à Q. Decio tribuno plebis, quod indemnatos ciues in carcerem coniecisset, absolutus est.

LIBRI LXII.

Quintus Marcius Consul Stænos, gentem Alpinam, expugnauit, Micipsa Numidarum rex mortuus, regnum tribus filiis reliquit, Adherbali, Hiempsali, & Iugurtha fratris filio, quem adoptauerat. L. Cæcilius Metellus Dalmatas subegit. Iugurtha Hiempsalem fratrem bello petijt, quem uictum interemit: Adherbalem regno expulit, qui à senatu restitutus est. L. Cæcilius Metellus, Cn. Domitius, Aenobarbus censores, duos & triginta senatu mouerunt. Præterea motus Syria regum continet.

LIBRI LXIII.

Caius Porcius Consul in Thracia male aduersus Scordiscos pugnauit. Lustrum à censoribus conditum est. Censa sunt ciuium capita CCCXCIV. millia, CCCXXXVI. Æmilia, Licinia, Marcia, virgines Vestales incesti damnatae sunt: idq; incestum quemadmodum & commissum, & deprehensum, & vindicatum sit, refertur. Cimbri, gens vaga: populabundi in Illyricum uenerunt: ab eis Papius Carbo Consul cum exercitu fusus est. Linus Drusus Consul aduersus Scordiscos, gentem à Gallis oriundam, in Thracia feliciter pugnauit, magnumq; honorem tulit.

LIBRI LXIV.

Adherbal bello petitus à Iugurtha, & in oppido Cirta obsessus, contra denunciationem senatus ab eo occisus est. Ob hoc ipsi Iugurtha bellum indictum: idque Calpurnius Bestia Consul gerere iussus, pacem cum Iugurtha iniussu populi & senatus fecit. Iugurtha fide publica euocatus ad indicandos auctores consiliorum suorum, quod multos, pecunia in senatu corrupisse dicebatur, Romam uenit: & propter eadem admittam in regulum quendam nomine Massinam, qui regnum eius populo Romano inuisi appebat, Roma interfectum, quum periclitaretur: causam capitis dicere iussus, etiam profugit, & eodem urbe ferretur dixisse: O uibem uenalem, & citò perituram, si emptorem inuenerit. A. Postumius legatus infelicitè prælio aduersus Iugurtham gesto confectus, pacem quoque adiectis ignominiosam, quam non esse seruandam senatus censuit.

LIBRI LXV.

Quintus Cæcilius Metellus Consul duobus præliis Iugurtham fudit, totamq; Numidiam vastauit. M. Iunius Sillanus Consul
IIII 5 aduer-

aduersum Cimbros infeliciter pugnauit. legatis Cimbrorum sedem & agros, in quibus considerens, postulanti bus senatus negauit. M. Minucius proconsul contra Thracas prosperè pugnauit. L. Cassius consul à Tigurnis Gallis, pago Heluetiorum. qui à ciuitate successerant, in finibus Allobrogum, cum exercitus casus est. milites qui ex ea clade superauerunt, obsidibus datis, & dimidia rerum omnium parte, ut incolumes dimitterentur, cum hostibus pacti sunt.

LIBRI LXVI.

Iugurtha pulsus à C. Mario ex Numidia, auxilia Bocchi Maurorum Regis aduersus est, & casus prælio Bocchi quoq; copiis, nolente Boccho bellū infeliciter susceptum diutius sustinere, victus ab eo & Mario traditus est: in qua re præcipua opera L. Cornelij Sullæ, quaestoris Marij fuit.

LIBRI LXVII.

M. Aurelius Scaurus legatus cōsulis à Cimbris fuso exercitū captus est: & quū in consiliū ab iis euocatus deterreret eos, ne Alpes transirent Italiam petitori, eo quod diceret Romanos vinci non posse, à Bolo rege ferocè iuvene occisus est. Ab ijsdē hostib. C. Manlius Consul & Q. Seruilius Cæpio præconsul victi prælio castris quoq; binis exuti sunt: octingenta millia militū occisa, calorum ac lixarum quadraginta: Secundum populi Romani iussione, Capionis, cuius tenuitate clades accepta erat, damnati bona publicata sunt: primi post regē Tarquinium: imperiumq; ei abrogatum. In triumpho C. Marij ductus ante curruū eius Iugurtha cum duobus filiis, & in carcere necatus est. Marius triūphali veste in senatum venit, quod nemo ante eum fecerat, eique propter Cimbrici bellū metum continuatus per complures annos magistratus est: consulatus secundo & tertio absens consul creatus. quartum consulatum dissimulato captans consecutus est. Cn. Domitius pontifex maximus populi suffragio creatus est. Cimbri, vastatis omnibus qua inter Rhodanum & Pyrenæum sunt, per saltum in Hispaniam transgressi, ibiq; multalora populati, à Celsiberys fugati sunt: reuersiq; in Galliam, bellicosos se Teutonis coniunxerunt.

LIBRI LXVIII.

M. Antonius prætor in Ciliciam maritimos prædones persecutus est. C. Marius consul summa vi oppugnata à Teutonis & Ambribus castra defendit: duobus deinde præliis circa Aquas Sestias eos hostes deleuit: in quibus caesa traduntur hostium ducenta millia, capta nonaginta. Marius absens quintum Consul creatus est. triumphum oblatum, donec & Cimbros vinceret, distulit. Cimbri repulso ab Alpibus fugatoq; Q. Catulo proconsule, qui fauces Alpium obsederat, & ad flumen Aschesim castellum editum infederat, reliqueratq; quū
virtu-

virtus sua explicata fugientem proconsulem, exercitumque consecuti, in Italiam traiecerant, iunctis eiusdem Casuli & C. Marij exercitibus, proelio victi sunt ab eis: in quo caesa traduntur hostium centum quadraginta millia, capta sexaginta. Marius totius civitatis consensu exceptus, pro duobus triumphis qui offeriebantur, uno contentus fuit. Primores civitatis, qui aliquamdiu, ut nono homini ad tantos honores euecto, invidiant, conservatam ab eo Rempublicam fatebantur. Publicius Malleolus, matre intercepta, primus omnium insutus culco, in mare precipitatus est. Ancilia cum strepitu mota esse, antequam Cimbricum bellum consummaretur, referuntur. Bella praeterea inter Syria reges gesta continet,

LIBRI LXIX.

CN. Apuleius Saturninus adiuvante C. Mario, & per milites occisa A. Nonio competitore, tribunus plebis per vim creatus, non minus violenti tribunatum, quam petierat, gessit, & quum legem Agraviam per vim tulisset, Metello Numidico eo quod in eam non iuraverat, diem dixit, qui quum à bonis civibus defenderetur, ne causa maiorum certaminum esset, in voluntarium exilium Rhodum profectus est. ibiq; legendi, & audiendi magnis viris vacabat. Profecto C. Marius seditionis auctor, qui sextum consulatum per tribus sparsa pecunia emerat, aqua & igni interdictus. Idem Apuleius Saturninus tribunus plebis C. Memmij candidatum consulatus, quem maxime adversarium actionibus suis timebat, interemit, quibus rebus, concitato senatu in eius causam, & C. Marius homo mutabilis & varij consilij ingenijq; qui semper secundam fortunam transierat, quum enim tueri minime posset, oppressus armis cum Glancia Pratore, & alius eiusdem furoris sociis à Rabirio quodam interfectus est. Q. Caelius Metellus ab exilio, ingenti totius favore civitatis reductus est. C. Aquilius proconsul in Sicilia bellum servile excitatum corfecit.

LIBRI LXX.

QUUM M. Aquilius de pecuniarum repetundis causam diceret, ipse rogare iudices noluit, M. Antonius qui pro eo petorabat: tunicam à petitore eius discidit, & honestas cicatrices ostenderet: quibus conspectis, indubitanter absolutus est. Cicero eius rei solus auctor. T. Didius proconsul adversum Celtiberos feliciter pugnavit. Ptolemaeus Cyrenarum rex, cui cognomentum Apionis fuit, mortuus heredem populum Romanum reliquit, & eius regni civitates senatus liberat esse iussit. Ariobarzanes in regnum Cappadocia à L. Cornelio Sulla reductus est. Parthorum legati à rege Arsace missi ad Sullam venerunt, ut amicitiam P. R. peterent. P. Rutilius vir summa innocentia, quoniam legatus C. Mucij proconsulis à publicanorum iniuriis Asiam defenderat, inuisusque sibi ordinis, penes quem iudicia erant, repetundarum damna-

damnatus, in exilium missus est. C. Geminius prator contra Thraces infeliciter pugnavit. Senatus quum impotentiam equestris ordinis iudiciis exercendis ferre nollet, omni vi nisi coepit, ut ad se iudicia transferrentur, sustinente causam eius M. Livio Druso tribuno plebis, qui, ut vires sibi acquireret, perniciose spe largitionum plebem concitavit. Præterea motus Syria regum continet.

LIBRI LXXI.

Marcus Livius Drusus tribunus plebis ut maioribus viribus senatus causam susceptam tueretur, socios, & Italicos populos, spe civitatis Romanæ sollicitavit: iisque adiuvantibus, per vim legibus agrarum frumentariisq; latu, iudiciariam quoq; perculit: ut aqua parte iudicia penes senatum & equestrem ordinem essent. Quum deinde promissa socii civitas præstari non posset; irati Italici defectionem agitare coeperunt, eorum coitus, coniurationes, orationesq; in conciliis principum referuntur: propter quæ Livius Drusus etiam senatui inuisus factus, velut socii belli auctor, incertum à quo, domi occisus est.

LIBRI LXXII.

Italici populi defecerunt, Picentes, Vestini, Marfi, Peligni, Marrucini, Samnites, Lucani: initio belli à Picentibus moto. Q. Servilius præsul in oppido Asculo cum omnibus civibus Romanis, qui in eo oppido erant, occisus est: saga populus sumpsit. Servius Galba à Lucanis comprehensus: unius femina opera, ad quam disertebatur, captivitate exemptus est. Æsernia & Alba colonia ab Italicis obfessa sunt. Auxilia deinde Latini nominis, externarumq; gentium missi populo Romano, & expeditiones invicem, urbiumq; expugnationes referuntur.

LIBRI LXXIII.

Livius Caesar consul male aduersus Samnites pugnavit. Nola in potestatem Samnitium venit cum L. Postumio prætore, qui ab eis interemptus est. Complures populi ad hostes defecerunt, quum Rutilius consul parum prospere contra Marfos pugnasset, & in præliis cecidisset. C. Marius Legatus eius meliore euentu cum hostibus confectus. Servius Sulpicius Pelignos prælio fudit. Q. Cæpio legatus Rutili, quum obsessus prospere in hostes erupisset, & ob eum successum aequatum ei cum C. Mario esset imperium, temerarius factus, & circumventus insidiis suo exercitu cecidit. L. Caesar Consul feliciter contra Samnites pugnavit, ob eam victoriam Roma saga posita sunt, & ut varia belli fortuna esset, Æsernia colonia cum M. Marcello in potestatem Samnitium venit. Sed C. Marius prælio Marfos fudit Hirno Asinio prætore Marrucinarum occiso, C. Cæcilius in Gallia transalpina Saluos rebellantes vicit.

LIBRI LXXIV.

CN. Pompeius Picentes prælio fudit, & obsedit, propter quam victoriam Roma prætexta, aliæq; magistratuum ornamenta & insignia sumpta sunt. C. Marius cum Marfis dubio euentu pugnavit. Libertinorum primum militare ceperunt. Aulus Plotius legatos Vmbros, L. Porcius prætor Marfos, quum uterq; populus defecisset, prælio vicerunt. Nicomedes in Bithynia, Ariobarzanes in Cappadocia regna redacti sunt. Cn. Pompeius consul Marfos acie vicit. Quum ære alieno oppressa esset ciuitas, A. Sempronius Asellio prætor, quoniam secundum debitores ius dicebat, ab iis qui fœnerabantur, in foro occisus est. Præterea incursiones Thracum in Macedoniam, populationesque continet.

LIBRI LXXV.

Avlus Postumius Albinus legatus, quum classi præesset, infamis crimine prodicionis, ab exercitu suo interfectus est. L. Cornelius Sulla legatus Samnites prælio vicit, & bina castra eorum expugnauit, Cn. Pompeius Vestinos in deditionem accepit. L. Porcius consul rebus prospero gestis, suscipi aliquoties Marfes, dum castra eorum expugnauit, cecidit. eam res hostibus victoriam eius prælii dedit. Cosconius & Luceius Samnites acie vicerunt, Marium Egnatium, nobilissimum hostium ducem occiderunt, compluraq; eorum oppida in deditionem acceperunt. L. Sulla Hirpinos domuit, Samnites multis præliis fudit; aliquot populos recepit: quantisque raro quisquam alius ante consulatum rebus gestis, ad petitionem consulatus Romam est profectus.

LIBRI LXXVI.

Avlus Gabinus legatus, rebus aduersum Lucanos prospere gestis, & pluribus oppidiis expugnatis, in obsidione castrorum hostilium cecidit. Sulpicius legatus Marrucinos cecidit, totamq; eam regionem recepit. Cn. Pompeius proconsul Vestinos & Pelignos in deditionem accepit. Marfis quoq; à L. Murena, & Cæcilio Pinna legatis aliquot præliis fracti, pacem petierunt. Asculum à Cn. Pompeio captum est, casis & à Mamercio Emilio legato Italicis. Silo Popadius, dux Marsorum, auctor huius rei, in prælio cecidit. Ariobarzanes Cappadocia, Nicomedes Bithynia regno à Mithridate Ponti rege pulsus sunt. Præterea incursiones Thracum in Macedoniam populationesq; continet.

LIBRI LXXVII.

Quam P. Sulpicius tribunus plebis, auctore C. Mario, perniciosas leges promulgasset, ut exules renouarentur, & noui cines, libertinique distribuerentur in tribus, & ut Marius aduersus Mithridatem Ponti regem dux crearetur: & aduersantibus consulibus Q. Pompeio, & L. Sulla, vim intulisset, occisoque Pompeij consulis filio, genero Sullæ: L. Sulla consul cum exercitu ipse urbem venit, & aduersus factionem Sullæ.

Sulpicii & Marii in ipsa urbe pugnavit, eamq; expulit, ex qua duodecim à senatu hostes, inter quos C. Marius pater & filius indicati sunt. P. Sulpicius quum in quadam villa laceret, indicio servi sui retractus & occisus est: servus, ut premium promissi indicij haberet, manumissus est, & ob scelus proditi domini de saxo deiectus. C. Marius filius in Africam traiecit. C. Marius pater, quum in paludibus Minturnensium lateret, extractus est ab oppidanis: & quum ad occidendum eum missus servus: natione Gallus, maiestate tanti viri perterritus recessisset, impositus publica navi delatus est in Africam. L. Sulla civitatis statum ordinavit: exinde colonias deduxit. Q. Pompeius consul ad accipiendum à Cn. Pompeio proconsole exercitum profectus, consilio eius occisus est. Mithridates Pontis rex Bithynia & Cappadocia occupatis, & pulso Aquilio legato, Phrygiam provinciam populi Romani cum ingenti exercitu intravit.

L I B R I LXXVIII.

Mithridates Asiam occupavit: Q. Opplum proconsulem, iterum Aquilium legatum in vincula comiecit: insuq; eius, quicquid civium Romanorum in Asia fuit, uno die trucidatum est. urbem Rhodum, qua sola in fide permanserat, oppugnavit, & aliquos praeliis navalib. victus recessit. Achelam prefectum regi in Graciam cum exercitu venit; Athenas occupavit. Præterea trepidationem urbium insularumq; aliis ad Mithridatem, aliis ad populum Romanum civitates suas trahentibus, conatus.

L I B R I LXXIX.

Cornelius Cinnæ quum perniciosas leges per vim atq; armam ferret, L. Papius urbe à Cn. Octavio collega, cum sex tribunis plebis: imperioq; ei abrogato, corruptum Ap. Claudii exercitum in potestatem suam redegit, & bellum urbi intulit, accersito C. Mario ex Africa cum aliis exulibus: in quo bello duo fratres, alter ex Pompeij exercitu, alter ex Cinna, ignorantes concurrerunt: & quum victor spoliaret occisum, agnito fratre, ingenti lamentatione edita rogo ei extructa ipse supra rogam se transfudit, & eodem igni consumptus est. Et quum opprimi inter initia potuisset, Cn. Pompeii fraude qui utramq; partem fovendo, vires Cinna dedit, nec nisi profligatis optimatum rebus auxilium tulit, & consulis segnitie confirmati Cinna & Marius quatuor exercitibus, quorum duo Q. Sertorio & Carboni dati sunt urbem circumdederunt. Ostiam coloniam Marius expugnavit, & crudeliter diripuit.

L I B R I LXXX.

Italicis populis à senatu civitas data est. Samnites, qui soli arma retinebant, Cinna & Mario se coniunxerant. ab iis Plancius cum exercitu casus est. Cinna & Marius cum Carbone & Sertorio Ianiculum occupaverunt, & fugati ab Octavio consule, recesserunt. Marius Antium,

Ansiun, & Ariciam, & Laninium colonias deuastauit. Quam nulla spes esset optimatib. resistendi propter segnitie & perfidiam & ducum & militum, qui corrupti aut pugnare nolebant, aut ad diuersas partes transibant. Cinna & Marius in urbem recepti sunt, qui velut captam eam cadibus & rapinis vastarunt: Cn. Octauio consule occiso, & omnib. aduersa partis nobilibus trucidatis, inter quos M. Antonio eloquentissimo viro, L. & C. Casare, quorum capita in rostris posita sunt. Crassus filius ab equitibus Fimbria interemptus, pater Crassus, ne quid indignum virtute sua pateretur, gladio se transfixit. Et circa vlla comitia consules in sequentem annum seipsos renunciauereunt. Eodemq; die quo magistratum inierant, Marius Sex. Licinium senatorem de saxo deiici iussit: edictisque multis sceleribus. Idib. Ianuar. decessit: vir, cuius si examinentur cum virtutibus vitia, haud facile sit dictu, vtrum bello melior, an pace perniciosior fuerit. aded quam Rempublicam armatus seruauit, eam primo togatus omni genere fraudis, postremo armis hostiliter euerit.

L I B R I LXXXI.

Sulla Athenas, quas Archelaus praefectus Mithridatu occuparas, circumfedit, & cum maximo labore expugnaui, urbi libertatem, & ciuib. qua habuerant, reddidit. Magnesia, qua sola in Asia ciuitas in fide manserat, summa virtute aduersus Mithridatem defensa est. Praterea transitus Thracum in Macedoniam continet.

L I B R I LXXXII.

Sylla copias regis, qua Macedonia occupata in Thessaliam venerant, praelio vicit, caesis hostium centum milibus, & castris quoq; expugnatis. renouato deinde bello, iterum exercitum regis fudit ac deleuit. Archelaus cum classe regia Sylla se tradidit. L. Valerius Flaccus consul collega Cinna missus, ut succederet, propter auaritiam inuictus exercitui suo, a C. Fimbria legato ipsius vltima audacia homine occisus est: & imperium ad Fimbriam translatus. Praterea expugnata in Asia urbes a Mithridate, & crudeliter direpta pecunia incursionesq; Thracum in Macedoniam referuntur.

L I B R I LXXXIII.

C. Aius Fimbria in Asia fuis praelio aliquot copias Mithridatis, urbem Pergamum cepit, obsessumq; regem non multum abfuit, quin caperet. urbem Ilion, qua se potestati Sylla reseruabat, expugnauit ac deleuit, & magnam partem Asia recepit. Sylla multu praeterea Thracas cecidit. Cum L. Cinna & Cn. Papirius Carbo a seipsis consules per biennium creati bellum contra Syllam pararent: effectum quidem est per L. Valerium Flacum principem senatus, qui orationem in senatu habuit, & per eos qui concordia studebant, ut legati ad Syllam de pace mitterentur. Cinna ab exetitu suo, quem inuictum cogebat naves con-

conscendere, & aduersus Sullam proficisci, interemptus est. consulatum Carbo solus gessit, Sulla quum in Asiam traiecisset, pacem cum Mishridace fecit, ita ut his cederet prouincie Asia, Bithynia, Cappadocia. Fimbria desertus ab exercitu, qui ad Sullam transferat, ipse se percussit: impetrauitq; de seruo suo prabens cernicem, ut se interficeret.

LIBRI LXXXIV.

Sulla legatis, qui à senatu missi erant, futurum se in potestate senatus respondit, si cives qui à Cinna pulsati ad se fugerant, restituerentur. qua conditio quum iusta senatui videretur, per Carbonem factionem eius, cui bellum videbatur, utilius, ne conueniret, effectum est. Idem Carbo, quum ab omnibus oppidiis Italia coloniisq; obsides exigere vellet, ut fidem illorum contra Sullam obligaret, consensu senatus prohibitus est. Nouis ciuibus SC. suffragium datum est. Q. Metellus Pius qui partes optimatum sequutus erat, quum in Africa bellum moliretur, à C. Fabii pratore pulsus est senatusq; consultum per factionem Carbonis, & Marianorum partium factum est, ut omnes ubiq; exercitus dimitterentur. Libertini in quinque, & triginta tribus distributi sunt. Præterea belli apparatus quod contra Sullam excitabatur, continet.

LIBRI LXXXV.

Sulla in Italiam cum exercitu traiecit, missisq; legatis qui de pace agerent, & à consule C. Norbano violatis, eundem Norbanum præiuvic. Et quum L. Scipionis alterius consulis, cum quo per omnia idgerat, ut pacem iungeret, nec potuerat, castra oppugnaturus esset, universus exercitus consulis sollicitatus per emissos à Sulla milites, signa ad Sullam transtulit, Scipio, quum interimi posset, dimissus est. Cn. Pompeius, Cn. F. eius qui Asculum ceperat, conscripto voluntariorum exercitu, cum tribus legionibus ad Sullam venerat, ad quem se nobilitas omnis conferebat, ita ut deserta urbe ad castra veniretur. Præterea expeditiones per universam Italiam utriusq; partis ducum referuntur.

LIBRI LXXXVI.

Quum C. Marius, C. Marii filius consul ante annos viginti per unum creatus esset, C. Fabius in Africa propter crudelitatem & avaritiam in prætorio suo vivus exustus est. L. Philippus legatus Sulle Sardiniam, Qu. Antonio prætore pulso & occiso, occupavit. Sulla cum Isalicia populo, ne timeretur ab eis, velut erepturus civitatem, & suffragii ius nuper datum, sedus percussis, idemque ex fiducia iam certa victoria litigatorum à quibus adibatur, vadimonia Romam differre iussit, quum à parti diversæ urbs adhuc teneretur. L. Damasippus prætor, ex voluntate C. Marii consulis, quum senatum contraxisset, omnem, quæ in urbe erat, nobilitatem trucidavit. ex cuius quidem numero Q. Mutius Scævola pontifex maximus fugiens, in vestibulo ad Vesta occisus est.

est. Præterea bellum à L. Murena adversus Mithridatem in Asia renovatum continet.

L I B R I LXXXVII.

SVlla C. Marium, exercitu eius fuso deletoque ad Sacripontum, in oppido Præneste obsedit: urbem Romam ex inimicorum manibus recepit. Marium erumpere tentantem repulit. Præterea res à legatus eius, eadem ubique fortunam partium, gestas continet.

L I B R I LXXXVIII.

SVlla Carbonem, exercitu eius ad Clusium, ad Fauentiam, Fidentiamque caeso, Italia expulit: cum Samnitibus, qui soli Italicorum populorum nondum arma posuerant, iuxta urbem Romam ante portam Collinam debellavit: recuperataque Republica, pulcherrimam viatoriam crudelitatem, quanta in nullo hominum unquam fuit, inquinavit. Octo millia deditorum in villa publica trucidavit: tabulam proseriptionis posuit: urbem ac totam Italiam cadibus replens: inter quas omnes Prænestinos inermes concidi iussit: Marium senatorij ordinis virum cruribus brachijque fractis, auribus præsecis, & effossis oculis necavit. C. Marius Præneste obsessus à Lucratio Ofella, Sullanarum partium viro, quum per cuniculum captaret evadere, septus ab exercitu, mortem sibi conscivit: id est, in ipso cuniculo, quum sentiret se evadere minime posse, cum Pontio Telesino fuga comite stricto utrimque gladio concurrens: quem quum occidisset, ipse sauciuss impetravit à seruo, ut se occideret.

L I B R I LXXXIX.

MBrutus à Cn. Papirio Carbone, qui Corcyram appulerat, missus in naue piscatoria Lylibaum, ut exploraret, an ibi Pompeius esset, & circumveniens navibus, quas Pompeius miserat, in se mucrone verso ad transtrum navis obnixus corporis pondere, occubuit. Cn. Pompeius in Siciliam cum imperio à senatu missus, Cn. Carbonem, qui flens muliebriter mortem tulit, captum occidit, Sulla dictator factus, quod nemo unquam fecerat, cum fascibus viginti quatuor processit: rebus novæ Republicæ statum confirmavit, tribunorum plebis potestatem minuit, & omne ius legum ferendarum ademit. pontificum, augurumque collegium ampliavit, ut essent quindecim, senatum ex equestri ordine supplevit, proscriptorum liberis ius petendorum honorum eripuit, & bona eorum vendidit, ex quibus plurima primorapuit. redactum est sestertiarum ter millies, quingenties. Lucratium Ofellam consulatum, contra voluntatem suam petere ausum iussit intorqui in foro: & quum hoc indignè ferret populus Romanus, concione advocata, se iussisse dixit. Cn. Pompeius in Africa Cn. Domitium proscriptum & Hierbam regem Numidarum bellum molientes, victos interemit:

KKKK

& qua-

Et quatuor & viginti annos natus, adhuc eques Romanus, quod nulli contigerat, ex Africa triumphauit. Cn. Norbanus consulari & proscrip-
tus, in urbe Rhodo quum comprehenderetur, ipse se interemit. Mutius
vnu ex proscriptis clam capite adoperto, ad posticias ades Bastia ux-
oris quum accessisset, admissus minime est, quia illum proscriptum dice-
ret: itaq; se transfudit, & sanguine suosores uxoris resperxit. Sulla No-
lam in Samnio recepit. quadraginta septem legiones in agros captos de-
duxit, & eos ijs diuisit. Volaterras, quod oppidum adhuc in armis erat,
obfessum in deditiōem accepit. Mitylena quoq; in Asia, qua sola urbs
post victum Mithridatem arma retinebat, expugnata dirutaq; sunt.

LIBRI XC.

Sulla decessit, honestq; & à senatu habitus est, ut in campo Martio se-
peliretur. M. Lepidus, quum acta Sulla tentaret rescindere, bellum
excitauit, & à Q. Catulo collega Italia pulsus est, & in Sardinia, fru-
stra bellum molitus, periit. M. Brutus, qui Cisalpinam Galliam tenebat,
à Cn. Pompeio occisus est. Q. Sertorius proscriptus, in ulteriore Hispania
ingens bellum excitauit. L. Manlius proconsul, & M. Domitius lega-
tus ab Herculeio quaestore prælio victi sunt. Præterea res à P. Seruilio
proconsule aduersus Cilicas gestas continet.

LIBRI XCI.

Cn. Pompeius quum adhuc equester esset, cum imperio consulari ad-
uersus Sertorium missus est. Sertorius aliquot vrbes expugnauit,
plurimasq; ciuitates in potestatem suam redegit. Ap. Claudius procon-
sul Thracas pluribus prælijs vicit. Q. Metellus proconsul L. Hercu-
leium, quaestorem Sertorij, omni cum exercitu cecidit.

LIBRI XCII.

Cn. Pompeius dubio euentu cum Sertorio pugnauit, ita ut singulae
vtraq; parte cornua vicerint. Q. Metellus Sertorium, & Perpi-
nam cum duobus exercitib; prælio fudit: cuius victoria partem cupienti
ferre Pompeius, parum prospere pugnauit. obfessus deinde Calagurij
Sertorius assiduæ eruptionibus non leuiora damna obsidentibus intulit.
Præterea à Curione proconsule in Thracia res gestas aduersus Darda-
nos, & Q. Sertorij multa crudelia in suos facta continet, qui plurimos
amicos & secum proscriptis, etimine proditiōis in simulacos, interemit.

LIBRI XCIII.

P. Seruilius proconsul in Cilicia Isauros domuit, & aliquot vrbes pi-
roratarū expugnauit. Nicomedes Bithynia rex moriens populum Ro-
manum fecit heredem, regnumq; eius in prouincia formam redactū est.
Mithridates, fœdere cū Sertorio icto, bellum populo Romano intulit. Ap-
paratus deinde regiarum copiarū pedestrium naualiumq;: & occupata
Bithynia.

*Bithynia. M. Aurelius Cotta consul ad Chalcedonem prælio à rege victus est. resq; à Pompeio & Metello aduersus Sertorium, qui omnibus belli militib; artibus par fuit. & ab obsidione Calagurij oppidi depul-
sus, coegit diuersas regiones petere, Metellum ulteriorem Hispaniam,
Pompeium Galliam.*

L I B R I X C I V.

Lucullus consul aduersus Mithridatem equestribus prælijs feliciter pugnavit: & expeditionis aliquot prosperas fecit, poscentesque pugnam milites à seditione inhibuit. Deiotarus Gallogracia tetrarches, præfatos Mithridati bellum in Phrygia moentes cecidit. Præterea res à Pompeio in Hispania contra Sertorium prospere gestas continet.

L I B R I X C V.

Curio proconsul Dardanos in Thracia domuit. Quatuor & sexaginta gladiatores Capua ex ludo Lentuli profugerunt: & congregata feruorū ergastulorumq; multitudine, Crixo & Spartaco ducibus bello excitato, Claudium Pulchrum legatum, & P. Varenum prætorem prælio vicerunt. L. Lucullus proconsul ad Cyricum urbem exercitum Mithridatis fame ferroq; delensit, pulsumq; Bithynia regem viginti belli ac naufragiorum casibus fractum coegit in Pontum refugere.

L I B R I X C V I.

Quarrus prætor Crixum, fugitiuorum ducem, cum viginti milibus hominum cecidit. Cn. Lentulus consul male aduersus Spartacum pugnavit. Ab eodem L. Gallus consul & Q. Arrius prætor acie victi sunt, Sertorius M. Antonio, & M. Perperna & alijs coniuratis in conuiuiis interfectus est, octavo ducatus sui anno, magnus dux, & aduersus duos Imperatores, Pompeium & Metellum sæpe par, vel frequentius victor: ad ultimum desertus & proditus. Imperium paritum ad Marcum translatus est, quem Cn. Pompeius victum captumq; in-teremit, ac recepit Hispanias decimo fere anno, quam ceptum est bellum. C. Cassius proconsul, Cn. Manlius prætor male aduersus Spartacum pugnaverunt, idq; bellum M. Crasso prætori mandatum est.

L I B R I X C V I I.

M Crassus prætor primum cum parte fugitiuorum, quæ ex Gallis Germanisq; constabat, feliciter pugnavit, casis hostium eriginta quinque millibus, & duce eorum Granico. Cum Spartaco deinde bel-
lauit, casis cum ipso millibus quadraginta. M. Antonius prætor bellum aduersus Cretenses parum prospere susceptum, morte sua finivit: M. Lucullus proconsul Thracias subegit. L. Lucullus in Ponto aduersus Mithridatem feliciter pugnavit, casis hostium amplius quam sexaginta millibus. M. Crassus, & Cn. Pompeius Consules saluæ præturæ,

præsertim, sic Pompeius antequam quasiuram gereret, ex equite Romano tribuniciam potestatem restituerunt. Iudicia quoque per M. Aurelium Cottam prætorem ad equites Romanos translata sunt. Mithridates desperatione rerum suarum confusus, ad Tigranem Armenia regem confugit.

LIBRI XCVIII.

Machares filius Mithridatis, Bosphori rex à L. Lucullo in amicitiam receptus est. Cn. Lentulus, & L. Gellius censes a prætoribus censuram egerunt, quatuor & sexaginta senatus motu, à quibus, lustrum cōditio, censa sunt civium capita CCCCL. millia L. Metellus prætor in Sicilia adversum piratas prospere rem gessit. Templum Iovis in Capitolio, quod incendio consumptum ac refectum erat, à Q. Catulo dedicatum est. L. Lucullus in Armenia Mithridatem & Tigranem, & immensas utriusque regis copias, pluribus praeliis fudit. Q. Metellus proconsul, bello sibi adversum Cretenses mandato, Cydoniam urbem obsedit. C. Triarius legatus Luculli adversus Mithridatem parum prospere pugnavit Lucullum, ne persequeretur Mithridatem, ac Tigranem, summamque victoriam imponeret, sedisio militum tenuit, qui volebant: id est, legiones Valeriana, quæ implota à se stipendia dicentes, Lucullum reliquerunt.

LIBRI XCIX.

Q Metellus proconsul Gnoson, & Lyflum, & Cydoniam, & alia plurimas civitates expugnavit. L. Roscius tribunus plebis legem tulit, ut equitibus Romanis in theatre quatuordecim gradus proximi assignarentur. Cn. Pompeius lege ad populum lata, persequens piratas inffus, qui commercium annonæ interclusserant, intra quadagesimum diem totum mari eos expulsi, bellosque cum eis in Cilicia confecti, acceptum in deditionem piratum, agros & urbes dedit. Præterea res gestas à Q. Metello adversus Cretenses continet: & epistolas Metelli, & Cn. Pompeij invicem missas, queritur Metellus gloriam rerum à se gestarum à Pompeio sublatam præteriri, qui in Cretam miseris legatum suum ad accipiendas urbium deditiones, Pompeius Roma rationem reddit, hoc se facere debuisse.

LIBRI C.

C Manilius tribunus plebis indignatione maxima nobilitatis legem tulit, ut Pompeio bellum Mithridaticum mandaretur. Comicio aius bona. Q. Metellus perdomitus Cretensibus, libera in id tempus insula, leges dedit. Cn. Pompeius ad gerendum bellum adversus Mithridatem profectus, cum rege Parthorum Phrahatæ amicitiam renovavit: equestri prælio Mithridatem vicit. Præterea bellum inter Phrahatem regem Parthorum, & Tigranem Armeniorum regem, ac deinde inter Tigranem, patremque gestum, continet.

LIBRI

L I B R I C I.

CN. Pompeius Mithridatem nocturno prælio victum coegit Bosphoron profugere. Tigranem in deditiōnem accepit, eiq; ademptu Syria, Phœnice, Cilicia, regnum Armenia restituit. Consuratio eorum, qui in petitione consulatus ambitus damnati erant, facta de interficiendis consulibus, oppressa est. Cn. Pompeius quum Mithridatem persequeretur, in ultimas ignotaq; gentes penetrauit. Iberos, Albanoque, qui transsum non dabant, prælio vicit. Præterea fugam Mithridatu per Colchos, Hæniocchosque, & res ab eo in Bosphoro gestas continet.

L I B R I C I I.

CN. Pompeius in provincia formam Pontum redegit. Pharnaces filius Mithridatu bellum patri intulit. ab eo Mithridates obfessus in regia quâ veneno sumpto parum profecisset, ad mortem, à milite Gallo, nomine Bitoco, à quo, ut iuuaret se, petierat, interfectus est. Cn. Pompeius Iudæos subegit sanum eorum Hyerosolymo, inuiolatum ante id tempus, cepit. L. Catilina bu repulsam in petitione consulatus passus, cum Lentulo prætere & Cethego & pluribus alii coniuuauit, de cade consulum & senatus, incendiis urbis, & opprimenda Republica: exercitu quoq; in Etruria comparato. Ea coniuratio industria M. Tully Ciceronis erusa est. Catilina urbe pulso, de reliquis coniuratis supplicium sumptum est.

L I B R I C I I I.

Catilina à C. Antonio proconsule cum exercitu casus. P. Clodius accusatus, quod in mulieris habitu in sacrarium, in quod virum intrare nefas est, intrasset: quumq; uxorem Metelli Pontificis stuprauiisset, absolutus est. Cn. Pontinus prætor Allobroges, qui rebellauerant, ad Solonem domuit. P. Clodius ad plebem transit. C. Caesar Lusitanos subegit: eoq; consulatus candidato, & captante Rempublicam inuadere, conspiratio inter tres principes ciuitatis facta est. Cn. Pompeium, M. Crassum, C. Casarem. Leges agraria à Casare consule cum maxima contentione, inuito senatu, & altero consule M. Bibulo, lata sunt. C. Antonius proconsul in Thracia parum prospere rem gessit. M. Cicero, lege à P. Clodio tribuno plebis lata, quod indemnatos ciues necauisset, in exilium missus est. Caesar in prouinciam Galliam profectus, Heluetios, vagâ gentem, domuit: qua sedem quarens, per prouinciam Casarem Narbonem iter facere volebat. Præterea situm Galliarum continet. Pompeius de liberis Mithridati, Tigrane, & Tigrani filio triumphauit: Magnusque à tota concione consalutatus est.

L I B R I C I V.

Prima pars libri situm Germania, moreque continet. C. Caesar
 KKKK 3 cum

cum contra Germanos, qui Arionisto duce in Galliam descenderant, exercitum duceret, rogatus ab Æduis & Sequanis, quorum ager possidebatur: trepidationem militum, propter metum novorum hostium orisam, allocutione exercitus inhibuit, & victos pralio Germanos Gallia expulit. M. Cicero, Pompeio inter alios orans, & T. Annio Milone tribuno plebis agente, ingenti gaudio senatus, ac unius Italia, ab exilio redactum est. Cn. Pompeio per quinquennium annona cura mandata est. Caesar Ambianos, Sueffiones, Viromanduos, Atrebares, Belgarum populos, quorum maxima multitudo erat, pralio victos in deditionem accepit: ac deinde contra Nervios unam harum civitatum cum maximo discrimine pugnavit, eamq; gentem delens: qua bellum gessit, donec sexaginta millibus armatorum trecenti superessent: ex nonaginta quinque senatoribus tres tantummodo evaderent. Lege lata de redigenda in provincia formam Cypro, & publicanda pecunia regia, C. Catoni administratio eius rei mandata est. Ptolomæus Ægypti rex ob iniurias, quas patiebatur à suo, regno pulsus Romam venit. C. Caesar Venetos gentem Oceano iunctam, navali pralio vicit. Præterea à legato cum eadem fortuna res gestas continet.

LIBRI CV.

QUUM C. Catoni tribuni plebis intercessionibus comitia tollerentur, senatus vestem mutavit M. Cato in petitione præura prælo Vuticinio, repulsam tulit, idem quum legem impediret, qua provinciæ consulibus in quinquennium, Pompeio Hispania, Crasso Syria & Parthicum bellum, Casari Gallia & Germania dabantur, à C. Tribonio tribuno plebis legum auctore in vincula ductus est. A. Gabinium præconsul Ptolemæum reduxit in regnum Ægypti, reiecto Archelao, quem sibi regem ascinerant. Caesar, visum Germanus, & in Gallia casu, Rhenum transcendit, & proximam partem Germania domuit: ac deinde Oceano in Britanniam, primo parum prospere tempestatibus adversus, traiecit: iterum parum feliciter, maximaq; hominum multitudinis causa, aliquam partem insula in potestatem redegit.

LIBRI CVI.

IULIA Casarii filia, Pompey uxor, decessit, hosq; ei à populo habitum fuit, ut in campo Martio sepeliretur. Gallorum aliquot populi, Ambiorige duce Eburonum defecerunt à quib. Costa, & Tuturius legati Casarii circumstanti insidijs, cum exercitu, cui præerant, cæsi sunt, & quædam aliarum quoq; legionum castra oppugnata maximo labore defensa essent, interq; eos, qui in Treuiri præerant. Q. Cicero, ab ipso Casare hostes pralio fusi sunt, M. Crassus bellum Parthum illaturus, Euphratē fluvium transiit, victusq; pralio, in quo & filius eius cecidit, quæ reliquias exercitus in colle receperunt, euccas in colloquiū ab hostibus, ut de pace actum, quo-

quorum dux erat Surenas, comprehensus, & ne quid viuis pateretur, repugnans interemptus est, & ita perijt.

LIBRI CVII.

Cæsar Treuiri in Gallia victus, iterum in Germaniam transiit: nullusq; ibi inuento hoste, reuersus in Galliam Eburones, & alias ciuitates, quæ conspirauerant, vicit, & regē Ambiorigem in fuga persecutus P. Clodius, à T. Annio Milone candidato consulatus, in Appia via ad Bouillas occisi corpus plebs in curia cremauit. Quum seditiones inter candidatos consulatus Hypsenum, Scipionem, & Milonem essent, qui armis ac vi contendebant, ad comprimendas eas, Cn. Pompeius legatus, à senatu consultum factum est absens, & solus, quod nulli alii unquam. Quæstione decreta de morte P. Clodii, Milo iudicio damnatus in exilium actus est. Lex lata est, ut ratio absentis Cæsaris in petitione consulatus haberetur, inuito & contradicente M. Catone. Præterea res gestas à C. Cæsare aduersum Gallos, qui prope uniuersi Vercingetorige Aruerni duce, defecerunt, & laboriosas obsidiones urbium continet, inter quas Auarici Eburigum, & Gergonia Aruernorum.

LIBRI CVIII.

Cæsar Gallos ad Alexiam vicit, omnesq; Gallia ciuitates, quæ in armis fuerant, in deditonem accepit. C. Cassius quaestor M. Crassi Parthos, qui in Syriam transcenderant, cecidit. In petitione consulatus M. Catorepulsam tulit, creatu Consulibus Ser. Sulpitio, & M. Marcello. C. Cæsar Bellouacos cum aliis Gallorum populis domuit. Præterea conventiones inter Consules, de successore C. Cæsari mittendo, agente in senatu M. Marcello consule, ut Cæsar ad petitionem consulatus veniret, quum u, lege lata in id tempus consulatus provincias obtinere deberet, resque à M. Bibulo gestas in Syria continet.

LIBRI CIX.

Causa ciuiliū armorum & initia referuntur, contentionesq; de successore C. Cæsari mittendo, quum se dimissurum exercitus negaret, nisi à Pompeio dimitterentur. & C. Curionis tribuni plebis primū aduersus Cæsarem, dein pro Cæsare actiones continet. Quum senatus consultum factum esset, ut successor Cæsari mitteretur: M. Antonio, & Q. Cassio tribuni plebis, quoniam intercessionibus id senatus consultum impediabant, urbe pulsus: mandatum à senatu consulibus, & Cn. Pompeio, ut videret, ne quid Respublica detrimenti caperet. C. Cæsar bello inimicos persecuturus cum exercitu in Italiam venit: Corfinium cum L. Domitio, & L. Lentulo cepit, eosq; dimisit. Cn. Pompeium, ceterosque partium eius Italia expulit.

LIBRI CX.

Cæsar Massiliam, quæ portus ipsi clauserat, obsedit: & relictis
 KKKK 4 in obsi-

in obsidione urbis eius legatus C. Trebonio, & D. Bruto, profectus in Hispaniam, L. Afranium, & C. Petreium legatos Cn. Pompeij, cum septem legionibus ad Ilerdam in deditiōem accepit, emnesque incolūmes dimisit: Varrone quoq; legato Pompeij cum exercitu in potestatem suam redacto. Gaditanū ciuitatem dedit, Massilienses duobus naualibus praelijs victi, post longam obsidionem potestati Caesarū se permiserunt. C. Antonius legatus Caesaris, male contra Pompeianos rebus gestis, in Illyrico captus est. in quo bello Opitergini Transpadani Caesaris auxiliares rate sua ab hostibus nauibus clausa, potius quam in potestatem hostium venirent, inter se concurrentes occubuerunt. C. Curio legatus in Africa cum prospere aduersus Varnū Pompeianarum partium ducem pugnasset, à Iuba rege Mauritania cum exercitu captus est. C. Caesar in Graciam traiecit.

LIBRI CXI.

Macilius Rufus prator quum seditiones in urbe concitaret, nouarum tabularum spe plebe sollicitata, abrogato magistratu pulsus urbe, Miloni exuli, qui fugitiuorum exercitum contraxerat, se coniunxit. uterque quum bellum molirentur, interempti sunt. Cleopatra Egypti regina à Ptolemao fratre regno pulsa est. Propter Q. Cassij pratoris auaritiā crudelitatemq; Cordubenses in Hispania cum duobus Variānis legionibus à partibus Caesaris desciuerunt. Cnēus Pompeius ad Dyrrachium obsessus à Caesare, & praesidijs eius cum magna clade diuersa parti expugnatus, obsidione liberatus, translato in Thessaliā bello, apud Pharsaliā acie victus est. Cicero in castris remansit, vir nihil minus quam ad bella natus. omnib; aduersarum partium, qui se potestati victoris permiserunt, Caesar ignouit.

LIBRI CXII.

Trepidatio victarum partium per diuersas orbis terrarum partes, & fuga referuntur. Cn. Pompeius quum Egyptum petisset, iussu Ptolemai regis pupilli, auferre Theodoto praetore, cuius apud regem maxima erat auctoritas, & Photino, occisus est ab Achilla, cui delegatum id erat facinus, in nauicula, antequam in terram exiret. Cornelia uxor, & Sex Pompeius filius in Cyprum refugerunt. Caesar post tertium diem insecutus, quum ei Theodotus caput Pompeij, & annulum obtulisset, & infensus est, & illacrymauit. sine periculo Alexandriam tumultuantem intrauit. Caesar dictator creatus, Cleopatram in regnū Egypti reduxit, & inferentem bellum iisdem auctoribus Ptolemaum, quibus Pompeium interfecerat, cum maximo suo discrimine vicit. Ptolemaus, dum fugit, in Nilo nauicula subedit. Præterea laboriosum M. Catonis in Africa, per desertā cum legionibus iter: & bellum à Cn. Domitio et n. a Phrakatem prosperè gestum continet.

Confirmatis in Africa Pompeianis partibus, earum imperium P. Scipioni delatum est, Catone, cui ex aquo deferbatur, cedente. Es quum de diruenda urbe Vtica propter favorem civitatis eius in Casarem deliberaretur, idq; ne fieret, M. Cato tenuisset, Iuba suadente, ut dirueretur: tutela eius, & custodia mandata est Catoni. Inde Pompeius Magnus filius in Hispania contractis viribus, quarum ducatum nec Afranius, nec Petreius extirpare volebant, bellum adversus Casarem renouavit. Pharnaces Mithridatu filius rex Ponti, sine ulla belli mora victus est. Quum seditiones Roma à P. Dolabella tribuno plebi legem ferente de nouis tabulis, excitata essent, & ex ea causa plebs tumultuaretur, inducitur à M. Antonio magistro equitum in urbem militibus, oblingenti è plebe cassi sunt. Caesar veteranis cum seditione missionem possulantibus dedit; & quum in Africam traiecisset, contra copias Iuba regis cum discrimine maximo pugnavit.

LIBRI CXIV.

Bellum in Syria Caelius Bassus eques Romanus Pompeianarum partium excitavit, relicto à legione Sexto Casarea, qua ad Bassum transferat: occisq; eo. Caesar Scipionem prætorem, Afranium, Iubamq; vicit ad Thapsum, castris eorum expugnat. Cato audire quum se percussisset Vtica, & interueniente filio curaretur, inter ipsam curationem rescisso vulnere expiravit, anno a ratu quadragesimo nono. Petreius Iubam, seq; interemit. P. Scipio in naue circumuentus honesta morti vocem quoq; adiecit. quarentibus enim imperatorem hostib. dixit, Imperator bene se habet. Faustus & Afranius occisi. Catoni filio venia data, Brutus legatus Caesaris in Gallia Bellouacis rebellantes proelio vicit.

LIBRI CXV.

Cæsar quatuor triumphos duxit: ex Gallia, ex Ægypto, ex Ponto, & Africa. opulum, & omni generis spoliacula dedit. M. Marcello consulari, senatu rogante, reditum concessit, qui Marcellus beneficio eius frui non potuit, à Cn. Magio Chitone cliente suo Athenis occisus. Et censum egit, quo censi sunt civium capita centum quinquaginta millia. profectusq; in Hispaniam adversus Sex. Pompeium, multum utrimq; expeditionibus factis, & aliquot urbibus expugnatis, summam victoriam cum maximo discrimine addundam urbem consecutus est. Pompeius Sex effugit.

LIBRI CXVI.

Cæsar ex Hispania quintum triumphum egit. & quum plurimi maximiq; honores ei à senatu decreti essent; inter quos, ut Patet Patriz appellaretur, & sacrosanctus, ac Dictator in perpetuum esset,

inuidia causam aduersus eum praestitere, quod senatui deferenti honores, quum ante adrem Venerii Genitricis sederet, non assurrexit, & quod M. Antonio consule collega suo inter Lupercos currente, diadema capiti suo impesitum in sella reposuit: & quod Epidio Marullo, & Casetio Flavio tribunis plebis, inuidiam ei tanquam regnum effellanti monentibus, potestas abrogata est. Ex ijs causis conspiratione in eum facta (cuius capita fuerunt, M. Brutus, & C. Cassius, & ex Caesaris partibus D. Brutus & C. Trebonius) in curia Pompeii cuius est viginti tribus vulneribus, occupatumque ab interfectioribus eius Capitolium. Oblivioni deinde adu eius à senatu decreta, obsidibus Antonii & Lepidi liberum acceptu, coniurati à Capitolio descenderunt. Testamento Caesaris haeres ex parte dimidia institutus C. Octavius sorori nepos, & in nomen adoptatus est. Caesaris corpus quum in campum Marcium ferretur, à plebe ante rostra crematum est. Dictatura honos in perpetuum sublatus est. Chamaeces humillima sortis homo, qui se Marii filium ferebat, quum apud credulam plebem ieditiones moneret, interfectus est.

LIBRI CXVII.

C Octavius Romam ex Epiro venit, eo enim illum Caesar praemiserat bellum in Macedonia gesturus, omnibusque prosperus exitus: etiam nomen Caesaris sumpsit: in confusione rerum ac tumultu Lepidum pontificem maximum interemit. Sed M. Antonius Consul, quum impotenter dominaretur, legemque de prouinciaryum permutatione per vim tulisset, & Caesarem quoque potentem, ut sibi aduersum auunculi percussores adesset, magni iniuriae affectus, Caesar, & Respublica vires contra eum paraturus, deductos in colonias uerandi excitauit. Legiones quoque quarta & Martia signa ab Antonio ad Caesarem tulerunt deinde & complures sauitia M. Antonii passim in castris suis trucidati, quia & suspecti erant, ad Caesarem descinerunt D. Brutus, ut petenti Cisalpinam Galliam Antonio obfisteret, Mutinam cum exercitu occupauit. Praterca discursus utriusque partis virorum ad accipiendas prouincias, apparatusque belli continet.

LIBRI CXVIII.

M Brutus, in Graecia sub praetextu Respublica, & suscepti contra M. Antonium belli, exercitum cui Vatinus praerat, cum prouincia in potestate suam redegit. C. Casari qui primus Respublica arma sumpserat, propratoris imperium à senatu datum est cum consulariis ornamentis, adiectumque, ut senator esset. M. Antonius D. Brutum Mutina obsedit, missique ad eum legati à senatu de pace, parum ad eam componendam valuerunt. Populus Romanus saga sumpsit. M. Brutus in Epiro C. Antonium praeorem, cum exercitu potestate sua subegit.

C Trebonius in Asia fraude P. Dolabella occisus est. ob id facinus Dolabella hostis à senatu indicatus est. Quum Pansa Consul male aduersus Antonium pugnasset, A. Hirtius Consul cum exercitu superueniens, fufis M. Antonij copijs, fortunam utriusq; partis aequauit. Et illius deinde ab Hirtio & Caesare Antonius in Galliam confugit, & M. Lepidum cum legionibus, quae sub ipso erant, sibi iunxit: hostisq; à senatu cum omnibus, qui intra praesidia eius erant, indicatus est. A. Hirtius, qui post victoriam ipsis in hostium castris ceciderat, & L. Pansa à vulnere, quod in alueris proelio exciperat, defunctus, in Campo Martio sepulsi sunt. Aduersus C. Caesarem, qui solus è tribus ducibus supererat, parum gratus senatus fuit, qui D. Bruto obsidione Mutinensi à Caesar liberato, honore triumphii decreto, Caesarum militumq; eius mentionem non satis gratam habuit: ob qua C. Caesar reconciliata per M. Lepidum cum M. Antonio gratia, Romam cum exercitu venit, & perculsis aduentu eius ijs, qui in eum iniqui erant, cum annos nouendecim haberet, consul creatus est.

LIBRI CXX.

C Caesar Consul legem tulit de quaestione habenda in eos, quorum opera pater occisus esset, postulatiq; ea lege M. Brutus, C. Cassius, D. Brutus, absentes damnati sunt. Quum M. Antonio vires Asinius quoque Podio, & M. Munatius Plancus cum exercitibus suis adiuncti ampliasent, & D. Brutus cui senatus ut persequeretur Antonius mandauerat, relictus à legionibus suis profugisset, iussu Antonij, in cuius potestatem venerat, à Capeno Sequano interemptus est. C. Caesar pacem cum Antonio & Lepido fecit; ita, ut Tres viri Respublica constituenda quidem per quinquennium essent, ipsi & Lepidus, & Antonius, & ut suos quisq; inimicos proscriberent. in qua proscriptione plurimi equites Romani; CXXX. senatorum nomina fuerunt, & inter eos L. Pauli frater M. Lepidi, & L. Caesarum Antonij auunculi, & M. Ciceroni, huius occisi à Popilio legionario milite, quum haberet annos XLIII. caput quoq; cum manu dextra in rostris positum est. Brutum reo à M. Bruto in Graecia gestus contempsit.

LIBRI CXXI.

C Cassius, cui mandatum à senatu erat, ut Dolabellam hostem indicatum bello persequeretur: auctoritate Respublica auditus, Syriam cum tribus exercitijs, qui in eadem provincia erant, in potestatem suam redegit: Dolabellam in urbe Laodicea obsessum mori coegit, M. quoq; Bruti iussu C. Antonius captum, occisus est.

LIBRI

LIBRI CXXII.

M Brutus aduersus Thracas parum prosperè rem gessit; omnibusq; transmarinis prouincijs, exercitibusq; in potestatem eius & C. Cassij redactis, coierunt Smyrna usq; ad ordinanda belli futuri consilia, M. Messala Publicolam fratrem victum, communi consilio condonauerunt.

LIBRI CXXIII.

Sex Pompeius, Magni filius, lectus ex Epiro proscriptus ac fugitiuus, cum Sexereis diu, sine ulla loci cuiusquam possessione, pradaque in mari, Messanam oppidum in Sicilia primum, deinde totam prouinciã occupauit: occisoq; A. Pompaio Bithynico pratore, Q. Saluidienum legatum Casari nautali praelio uicis. Casar & Antonius cum exercitibus in Graciã traiecerunt; bellum contra Brutum & Cassium gesturi. Q. Cornificius in Africa T. Sestium Cassianarum partium ducem, praelio uicis.

LIBRI CXXIV.

Casar, & Antonius, apud Philippos vario euentu contra Brutum & Cassium pugnaverunt: ita ut utriusque dextra cœua uincerent, & castra quoq; utrimq; ab ijs qui uicerant, expugnarentur. Sed inaequalem fortunam partium mors Cassi fecit, qui quum in eo cornu fuisset, quod pulsum erat, totum exercitum fusum ratum, mortem sibi consciscit. Altero deinde praelio victus M. Brutus, & ipse uitam finuit, exorato Stratone fuga comite, ut sibi gladium adijceret, annorum erat circiter atatu quadraginta. Inter quos Q. Hortensius occisus est.

LIBRI CXXV.

Casar, relicto Antonio (transmarina prouincia ex parte imperiũ ei cessit) reuersus in Italiam, veteranis agros diuisit. seditionis exercitus sui, quos corrupti à Fulvia M. Antonij uxore milites contra imperatorem suum concitauerant, cum graui periculo inhibuit L. Antonius Consul M. Antonij frater, eadem Fulvia consiliante, bellum Casari intulit: receptis in partes suas populos, quorum agri veteranis assignati erant. & M. Lepido, qui custodia urbem cum exercitu praeerat, suo hostiliter in urbem irrupit.

LIBRI CXXVI.

Casar, quum esset annorum xxxiii. obsessum in oppido Perusia L. Antonium, conatumq; aliquoties erumpere, & repulsum fame coegit in dditionem uenire: ipsique, & omnibus malis eius ignorit:

ignominis: Perusiam diruit: redactum in potestatem suam omnibus diuersa parsu exercitiis, bellum citra ullum sanguinem confecit.

L I B R I C X X V I I.

PArthi Labieno, qui Pompeianarum partium fuerat, duce, in Syriam irruerunt: victorq; Decidio Saxa, M. Antonij legatus, universam eam provinciam occupauerunt. M. Antonius cum ad bellum contra Casarem gerendum incitaretur, uxore Fulvia dimissa, ne concordia ducum obstarat; pace facta cum Casare, sororem eius Octavianam in matrimonium duxit. Q. Salvidienum consilia nefaria contra Casarem molientem, in dicio suo protraxis. isq; damnatus, mortem sibi consciscuit. P. Ventidius Antonij legatus, Parthos praelio victos Syria expulsi, Labieno eorum duce occiso. Quum vicinus Italia hostis Sex. Pompeius Siciliam teneret, & annona commercium impediret, cum eo postulatam pacem Casar & Antonius fecerunt, ita ut Siciliam provinciam haberet. Præterea motus Africa, & bellagesta consistet.

L I B R I C X X V I I I.

QUum Sex. Pompeius rursus latrocinij mare infestum redderet: nec pacem, quam acceperat, prestare: Casar necessario bello contra eum suscepto, duobus navalibus praelijs dubio eventu pugnavit. L. Ventidius legatus M. Antonij, Parthos in Syria praelio vicis, regemq; eorum interemis. Iudai quoq; à legatis Antonij subacti sunt. Præterea belli Siculi apparatus consistet.

L I B R I C X X I X.

ADuersus Sex. Pompeium vario onentu navalibus certaminibus pugnatum est: ita ut ex duabus Caesaris classibus altera, cui Agrippa præerat, vinceret: altera, quam Casar duxerat, deleta, expositi in terram milites in magno periculo essent. victus deinde Pompeius in Siciliam profugit. M. Lepidus qui ex Africa velut ad societatem belli contra Sex. Pompeium à Casare gerendi traiecerat, quum bellum Casari quoque inferret, relictum ab exercitu, abrogato triumviratus honore, vitam impetrauit. M. Agrippa navali corona à Casare donatus est, qui honorem nemi ante eum habitum erat.

L I B R I C X X X.

MAntonius, dum cum Cleopatra luxurians tarde Medium eingrossus, bellum cum legionibus XLII. & XVI. millibus equitum, Parthi insulit, & cum duabus legionibus amissis, nulla re prosperè cedentis retro rediret, insecutus subinde Parthi & ingenti rapidatione, & magno totius exercitus periculo, in Armeniam reversus est. XXI. duce trecentia millia fuga emanans, circa octo millia hominum tempestatibus amissa. tempestates quoq; infestas super tam infeliciter susceptum Parthicum bellum culpa sua passus est: quia hunc emare in Armenia volebas, dum ad Cleopatram festinas.

LIBRI CXXXI.

SEx Pompeius, quum infidem M. Antonij venires, bellum aduersus eum in Asia moliens, oppressus à legato eius, occisus est. Caesar seditionem veteranorum cum magna perniciè moram inhibuit: Lapidar, & Dalmatas & Pannonios subegit. Antonius Artavasdem Armenia regè fide data perductum, in vincula iussit, regnumq; Armenia filio suo ex Cleopatra nato dedit: quam uxoris loco, iam pridem captus amore eius, habere coeperat.

LIBRI CXXXII.

Cæsar in Illyrico Dalmatas domuit. Quum M. Antonius ob amorem Cleopatra, ex qua duos filios habebat Philadelphum, & Alexandrum, neq; in urbem venire vellet, neq; finito triumphatu tempore imperium deponere, bellumq; moliretur, quod urbi Italiaque inferret: ingentibus tam navalibus, quam terrestribus copijs ob hoc contractu, remissoq; Octavia sorori Cæsaris repudio, Caesar in Epirum cum exercitu trajecit. Pugna deinde naualis, & proelia equestria secundum Cæsarem referuntur.

LIBRI CXXXIII.

M. Antonius ad Agium classe victus, Alexandriam profugit, obessusq; à Cæsare in ultima rerum desperatione, precipue occiso Cleopatra falso rumore impulsus, se ipse interemit. Caesar, Alexandria in potestatem redacta, Cleopatra, ne in arbitrium victoris venires, voluntaria morte defuncta in urbem reuersus, tres triumphos egit, unum ex Illyrico, alterum ex Asiatica victoria, tertium de Cleopatra: imposto fine civilibus bellis altero & vicesimo anno, M. Lepidus, Lepidi, qui triumphur fuerat, filius, coniuratione contra Cæsarem facta, bellum moliens oppressus & occisus est.

LIBRI CXXXIV.

Cæsar rebus compositis, & omnibus provincijs in certam formam redactis, Augustus quoq; nominatus est: & mensis Sextilis in honorem eius appellatus est. Quum ille commentum Narbone ageret, census à tribus Gallijs, quas Cæsar pater vicarat, actus. Bellum contra Bastarnas, & Marcos, & alias gentes, à M. Crasso refertur.

LIBRI CXXXV.

Bellum à M. Crasso aduersus Thtacas, & à Cæsare aduersus Hispanos gestum refertur, & Salassi, gens Alpina, perdomiti.

LIBRI

LIBRI CXXXVI.

Rætia à Tiberio Nerone, & Druso Cafari pruinigno, domita. Agrippa Cafari gener mortuus. à Druso confus ætne est.

LIBRI CXXXVII.

Cititates Germania cū Rhenum & trans Rhenum posita, oppugnæ. Cuius à Druso: & tumultus qui ob census exortus in Gallia eras, compositus. Ara D. Cafari ad confluentem Arari & Rhodani, dedicata, sacerdote creato C. Iulio Vercondaridubio Aduo.

LIBRI CXXXVIII.

Thraces domiti à Capione: item Cherusci, Tenchateri, Chauci, aliaq; Germanorum trans Rhenum gentes subactæ, à Druso referuntur. Octauia soror Augusti defuncta, ante amisso filio Marcello, cuius monumenta sunt, theatrum & porticus, nomine eius dicata.

LIBRI CXXXIX.

Bellum contra Transrhenanas gentes à Druso gestum refertur. in quo inter primores pugnaverunt Senicius & Anectius, tribuni civitatu Nerviorum, Balmatas & Pannonios Nero frater Drusi subegit. Pax cum Parthi facta est: signu à rege eorum, qua sub Crasso, & postea sub Antonio capta erant, reddita.

LIBRI CXLE.

Bellum adversus Germanorum trans Rhenum civitates gestum à Druso refertur. ipse ex fractura, equo super crura suis collapsus, xxx. die quam acciderat, mortuus est. corpus à Nerone fratre, qui nuncio valetudinis evocatus vixim accurrerat, Romam peruectum, & in C. Iulij tumulo conditum. Laudatus est à Cafare Augusto vitrico, & sapramis cum plures honores additi.

F I N I S:

*Heus Lector: Biennium est quod Caspar Lusignanus Venetus edidit fragmentum, quod deesse volebat Libro Liniij XXXIII. pramittendumque pagina huius editionis 829. nactus id erat à Francisco Bar-
 1° 30, Vrbinatè I.C. qui descripserat è Codice vetu-
 sto Bibliotheca Capituli Eccl. Bambergensis. nota
 marginales sunt à Bartholino, aut P. Quarenzio. E-
 quidem; cum Polybius isthac ferè Græca habeat, nescio
 quid pronunciare debeam. nullo incommodo Lectoris
 heic collocari posse hoc scio. Interim notemus Librum
 istum vocari ab ipsis XLIII. non, ut nobis est, trige-
 simus tertius.*

TITI LIVII HISTORIARVM

Ab Vrbe condita

LIBER XLIII.

HÆc per hyemem gesta. Initio autem veris Quin-
ctius Attalo Elariam exciro, Bœotiorum gentem
incertis ad eam diem animis fluctuantem ditionis
suz facere cupiens, profectus, per Phocidem quin-
que millia ab Thebis, quod caput est Bœotiz,
posuit castra. Inde postero die cum vnus signi
militibus, & Attalo legationibusque quæ frequentes vndique
conuenerant, pergit ire ad urbem, iussis legionis hastatis (ea
duo millia militum erant) sequi se mille passuum inreruallo
distantes. Ad medium ferme viz Bœotiorum Prætor Anri-
philus obuius fuit, cætera multitudo è muris aduentum Im-
peratoris Romani, Regisque prospeculabarur, rara arma, pau-
cique milites circa eos apparebant: hastatos, sequentes pro-
cul, anfractus viarum, vallesque interiectæ occultebant. Cum
iam adpropinquaret vtrique, velut obuiam egredientem turbam
salutaret, tardius incedebat. Causa erat moræ, vt hastati con-
sequerentur. Oppidani, ante lictorem turba acta, infecutum
confestim agmen armatorum non ante quam ad hospitium lictoris
peratoris ventum est, conspexere. Tum, velut prodita dolo
Antiphili Prætoris vrbe, captaque obstupuerunt omnes. Et
apparebat nihil liberæ consultationis concilio, quod in diem
posterum indictum erat, Bœotis relictum. [1. Texerunt] do-
lorem, quem & nequicquam, & non sine periculo ostendissent.
In Concilio Artalus primus verba fecit. Orsus à maiorum suorum
meritis, segnior iam, & infirmior, quam regem auferunt, perferuntque, parte membrorum captum
paulisper [2. contentio intermissa est. Aristhenus inde Achæorum P. R.] eo cum maiore auctoritate auditus, quod non alia,
quam

LLL

quam

quam q̄ Achæis suaserat, Bœotis suadebat. Pauca ab ipso Quintio adiecta fidem magis Romanam, quam arma, aut opes extollente verbis. Rogatio inde [ablata ipsidice archolata, recitataque cum Romanis iungenda nullo contra adducere audente, omnium Bœoticæ] ciuitatum suffragiis accipitur, iubeturque. Concilio dimisso Quintius tantum Thebis moratus, quantum Attali repens casus coegit. Postquam non vitæ præsens periculum vis morbi attulisse, sed membrorum debilitatem visa est, relicto coad curationem necessariam corporis, Elatiam, vnde profectus erat, redit. Bœotis quoque, sicut prius Achæis, ad societatem adscitis, [& quomodo] tutæ, pacatæque ab tergo relinquebantur, omnibus iam cogitationibus in Philippum, & quod reliquum belli erat conuersis. Philippus quoque primo vere, postquam legati ab Roma nihil pacati retulerant, delectum pet omnia oppida regni habere instituit, in magna inopia iuniorum: absumpserant enim per multas iam ætates continuè bella Macedonas, ipso quoque regnante, & naualibus bellis aduersus Rhodios, Attalumque, & terrestribus aduersus Romanos ceciderat magnus numerus, ita & tyrones ab xvi. annis milites scribebāt, & emeritis quidam stipendiis, quibus modo quidquam reliqui roboris erat, ad signa reuocabantur. Ita suppleto exercitu, secundum vernum æquinoctium omnes copias [3 diu] contraxit, ibique stauis positis, exercendo quotidie midites, hostem opperiebatur. Et Quintius per eosdem ferme dies ab Elatia profectus, præter Thronium [4 & Scarpeam,] ad Thetmopylas peruenit. Ibi concilium Aeorum, Heracleam indictum, tenuit, consultantium quantis auxiliis Romanum ad bellum sequerentur. Cognitis socioz decretis, tertio die ab Heraclea Xynias progressus in confinio Ænianum, Thessalorumque positis castris, Ætolica auxilia opperiebatur. Nihil morati Ætoli sunt. [5 Phanea duce ducenti pedites eum equitibus quadringentis venerunt ne] dubium esset quid expectasset, confestim Quintius mouit castra. Transgressi in [6 Ptiocum] agrum quingenti Gortynii Cretensium duce Cyndate, & trecenti Apolloniæz haud dispari [7 armatum] se coniungere: nec ita multo post Amynder cum Athamanum peditum ducentis & mille. Philippus cognita profectioe ab Elatia Romanorum, ut cui de summa rerum adesset certamen adhortandos milites ratus multa iam sæpe memorata de maiorum virtutibus, simul de militari laude Macedonum cum differuisset, [8 de rerum maximè animos terrebant, quibusque] ad aliquam spem poterant venit ----- Acceptæ [9 ad Aouum] fluuium in angustiis cladi [10 terra Macedonum phalange ad Attagem] ut pulsos Romanos opponebat, & illic tamen ubi infestas fauces Epiri non tenuissent, primam culpam fuisse eorum, qui negligenter custo-

di

1 à Plataissi
Die archol
lata recita
tag, de socie
tate cum
Romani
iungenda,
nullo con
tradictore
audente o
mnibus Bœ
oticæ.

2 Et quan
da A. Q.

3 Diu.

4 & Scar
phen. A. Q.
5 Phanea
duce M. M.
ped. cum
equitibus.
CCCC. vene
runt. Et no.
A. Q.

6 Thibioti
cum.

7 armatu
ra. A. Q.

8 ad ea qua
tum maxi
mè animos
terrebant,
quibusquam
erigi.

9 territa.
Mac. Pha
lange ad
Attagem.

A. Q.

10 & A. Q.

dias seruassent; secundam, in ipso certamine leuis armaturæ,
 mercenariorumque militum. Macedonum veto phalangem,
 & tunc stetit, [rex] loco æquo, iustaque pugna semper
 mansuram [& inuicem; decem, & undecim mil. militum hæc
 fuere, robur omne vitum, & regni. Ad hoc xx. cettatorum,
 quos peltas appellant, Thracumque & Illyriorum, traelis est
 nomen gentis par numerus bina millia erant, & multi ex pluri-
 bus gentibus mercedeeducti auxiliares x. ferme, & xx. equi-
 tum.] Cum iis copiis rex hostem opperiebatur. Romanis fer-
 me par numerus erat, qui tum copiis tantum, (quod Ætoliac-
 cesserant superabat. Quintius ad Thebas Phthioticas castra
 cum mouisset, spemactus per Dimonem principem ciuitatis
 prodi urbem, cum paucis equitum, leuisque armaturæ ad mu-
 ros successit. Ibi adeo frustrata spes est, vt non certamen mo-
 do cum erumpentibus, sed periculum quoque atrox subitet [3
 in] castris exiit repente pedites, equitesque in tempore sub-
 uenissent. Et postquam nihil conceptæ temere spei succede-
 bat, urbis quidem amplius tentandæ in præsentia conari absi-
 stit, cæterum satis gnatum iam in Thessalia regem esse, non-
 dum comperto quam in regionem uenisset, milites per agros
 dimissos, vallum cædere, & parare iubet. Vallo, & Macedo-
 nes, & Græci vsi sunt, sed vsum nec ad commoditatem feren-
 di, nec ad ipsius munitionis firmamentum aptauerunt. Nam
 & maiores & magis famosas arbores cædebant, quam quas fer-
 re cum armis miles posset, & cum castra his ante obiectis [4
 læpissent,] facilis molitio eorum valli erat; nam & quia ra-
 ri stipites magnarum arborum eminebant, multique & vali-
 di rami præbebant quod recte manucaperetur, duo aut sum-
 mum rtes iuuenes connixi arborem vnā euellabant, quæ vul-
 sa portæ instar extemplo patebat, nec in promptu erat quod ob-
 molirentur. Romanus lœues, & bifurcos plerosque, & trium
 aut [& complurium] quatuor ramorum vallos cædit, vt & su-
 spensis ab tergo armis ferat plures apte miles, & ira denlos affi-
 gunt, implicantque ramos, vt neque quæ cuiusque stipitis pal-
 ma sit prouideri possit, & adeo acuti, aliusque per alium immis-
 si radij locum ad inferendam manum non relinquunt, vt neque
 prehendi, quod trahatur, neque trudi, cum inter se innexi rami
 vinculum inuicem præbeant, possit. & si vultus forte est vnus,
 nec loci multum aperit, & alium reponere per facile est. Quin-
 tius postero die, vallum secum ferente milite, vt paratus omni
 loco castris ponendis esset, progressus modicum iter, sex ferme
 millia à Pheris cum consedisset, speculatum in qua parte Thessa-
 liæ hostis esset, & qui diu pararet misit. Circa Larissam erat Rex,
 certior iam factus Romanum ab Thebis Pletas mouisse, defungi
 quam

1 Et A. 2.
 2 in illam
 X & VI. M.
 militum hæc
 fuere. robur
 omne vitum
 & regni.
 Ad hoc m

3 cettatorum,
 quos pelta-
 stas appellas
 Thracumq;
 & Illyrico-
 rum. (Tri-
 ballinomen
 est genti) par
 numerus bi-
 na millia.
 Erant, &
 multi ex plu-
 ribus gentibus
 mercede e-
 ducti auxi-
 liarum 20
 ferme, & 100
 equitum.

1 2.
 3 N. A. 2.
 4 Scipio.

5 Cum pluri-
 mum. A. 2.

6 2. vias
 1. 2.

omnis generis pabulorum missa aliquandiu inops consilij trepidavit, deinde postquam nuntij instabant et etiam iuga montium detexerat nebula, & in conspectu erant Macedones in tumultum maxime editum inter alios compulsi, loco se magis, quam armis tutantes, committendam terum summam in discrimen utrunque ratus, ne partis indefensæ iactura fieret, Athenagoram ducem mercede militantium cum omnibus, præter Thracas, auxiliis, & equitatu Macedonum, ac Thessalorum mittit, eorum aduentu, depulsi ab iugo Romani, non ante restituerunt, quam in planiorem vallem peruentum est. Ne effusa deruderentur fuga plurimum in Ætolis equitibus præsidij fuit. Is longe rum optimus eques in Græcia erat, 3 pedites inter finitimos vineebantur. Lætiore res quam pro successu pugnae nuntiata, cum alij super alios recurrentes ex prælio clamarent fugere pauidos Romanos, innitum & cunctabundum, & dicentem temere fieri, non locum sibi placere, non tempus, pertulit, ut educeret omnes copias in aciem. Idem & Romanus magis necessitate, quam occasione pugnae inductus fecit, dextrum cornu elephantis ante signa instructis in subsidiis reliquit, 4 Lærio cum omni leui armatura in hostem vadit, simul admonens cum iisdem Macedonibus pugnuros, quos ad Epiri fauces montibus, fluminibusque septos, victa naturali difficultate locorum, expulissent, acieque expugnassent, cum iis quos P. Sulpitij prius ductu obsidentes in eodem aditu vicissent. Famam stetit non viribus Macedoniae regnum. Eam quoque famam tandem euauisse. Iam peruentum ad suos in ima valle stantes erat, qui aduentu exercitus, Imperatorisque pugnam renouant, imperuque facto rursus auertunt hostem. Philippus cum cetratis, & cornu dextro peditum, robore Macedonici exercitus, quam phalangem vocabant, propero cursu ad hostem vadit. Nicanori ex purpuratis vni, ut cum reliquis copiis confestim sequatur, imperat. Primo ut in ingum euasit, & iacentibus ibi paucis armis, corporibusque hostium prælium eo loco fuisse, pulsosque inde Romanos, & pugnari prope castra hostium vidit, ingenti gaudio est elatus. mox refugientibus suis & terrore verso paulisper incertus an in castra reciperet copias, trepidauit. deinde ut adpropinquabat hostis, & præterquam quod cædebantur aduersi, nec nisi defenderentur seruari poterant, ne ipsi quidem in tuto iam receptus erat, coactus uondum adsecuta parte suorum periculum summæ rerum facere, equites, leuemque armaturam, qui in prælio fuerant, dextro in cornu locat, cetratas Macedonum phalanges hastis positas, quarum longitudo impedimento erat, gladiis rem gerere iubet, simul ne facile perumperetur acies dimidium de fronte demptum introrsus porrectis ordinibus duplicat ut longa potius, quam lata acies esset, simul & densari ordines iussit, ut

vir viro, arma armis ingererentur. Quinctius his qui in proelio fuerant inrer signa, & ordines acceptis, tuba dat signum. Raro, alias rarus clamor dicitur in principio pugnae exortus, nam forte utraque acies simul conclamauere, nec solum qui pugnant, sed subsidia etiam, quique tum maxima in proelium veniebant. Dextro cornu Rex, loci plurimum auxilio, ex ingis al-

1 Sinistro val-
1 Sinistro val-
rioribus pugnant, vincebat, 2 sinistrorum cum maxime ad-
propinquant phalangis parre, quae nouissimi agminis fuerat

A. 2.

2 Media acie

A. 2.

sine ullo ordine, trepidabarur. media 2 acies quae propior dex-
trum cornu erat, stabat, spectaculo velut nihil ad se pertinen-
tis pugnae inretra, Phalanx, quae venerat, agmen magis quam
acies, apriorque itinere quam pugnae, vix dum in iugum eua-
serat. In hos compositos Quinctius, quamquam pedem refe-
rentes in dextro cornu suos cernebat, elephantis prius in hostem
actis, imperum facit, ratus parrem profigaram cerera tractu-
ram. Non dubia res fuit, exemplo terga vertere Macedones,
terrore primo bestiarum auersi, & ceteri quidem hos pulsos se-
quebantur. Unus est tribunis militum exemplo capto consilio
cum viginis signorum militibus relicta ea parte suorum, quae
haud dubie vincebat, breui circuitu dextrum cornu hostium

3 Nudam

A. 2.

4 Cum tur-

basset A. 2.

5 Nec hoc qui

a fronte.

A. 2.

6 Insequun-

tur.

auersum inuadit, 3 nullam aciem ab tergo adortus 4 non tur-
basset. Ceterum ad communem omnium in tali re trepidatio-
nem accessit, quod phalanx Macedonum grauis, atque immo-
bilis, nec circumagere se poterat, nec hos 5 quia fronte pau-
lo ante pedem referentes, tunc ultro territis instabant, patie-
bantur. Ad hoc, loco etiam premebantur, quia iugum ex quo
pugnauerant, dum per proclive pulsos 6 inferuntur tradide-
rant hosti a terga sua circumducto. Paulisper in medio caesi, de-
inde omnis plerique armis capessunt fugam. Philippus cum
paucis peditum, equitumque primo tumulum altiore inrer
ceteros cepit, ut specularetur quae in laxa parte suorum fortu-
na esset, deinde postquam fugam effusam animaduertit, & om-
nia circa iuga signis atque armis fulgere, tum, & ipse acie ex-
cessit. Quinctius cum cedentibus instirisset, repente quia erigen-
tes hastas Macedonas conspexerat, quidnam pararet, incertus pau-

7 Constituit

signa. Deinde

A. 2.

8 In animo

A. 2.

9 Irruunt,

certum.

10 Ea ma-

gna tam ex

parte.

11 M. V.

capta.

lisper nouitare rei constituit; 7 signa deinde ut accepit hunc mo-
tum esse Macedonum tradentium sese, parcere victis 8 in animu
habebat. Ceterum ab ignatis militibus omisam ab hoste pugna,
& quid imperator veller, imperus in eosdem factus, & primis
caelis, ceteri in fugam dissipati sunt. Rex effuso cutsu Tempe
perit. Ibi ad Gonnos diem vnum subsistit ad excipiendos si qui
proelio superessent. Romani victores in castra hostium spe pra-
dz 9... ea magna iam 10... direpra ab Aetolis inueniunt. Caesa
eo die vii. hostium 11... capta. Ex victoribus septingenti ferme
cecidit-

ceciderunt. 1 Si Vario qui credat omnium rerum immodice
 numerum augenti XL. millia hostium eodem die sunt caesa, capta
 ibi. Modestius mendacium est v. millia p. cc. signa militaria cxxl.
 xl. mil. Claudius quoq; duo & xxx. millia hostiū caesa scribit, ca-
 pta iv. & ccc. Nos non minimo potissimum numero credidimus,
 sed Polybium secuti sumus, non incetrum auctorem, 2 cum o-
 mnium Romanorum, tum præcipuè in Græcia gestarum Philip-
 pus collectis ex fuga, qui variis casibus pugnae dissipati vestigia e-
 ius secuti fuerant, missisq; Larissam ad commentarios regiones cō-
 burendos, ne in hostium venirent potestatem, in Macedoniam
 cecit. Quinctius capriuis, prædaque venundatis, partim militi
 concessis, Larissam est profectus, haud dum satis gnarus quam
 regionem petisset rex, quidve pararet. Caduceator eoregus ve-
 nit, specie vrinduciæ essent, donec tollerentur ad sepulturam,
 qui in acie cecidissent, re vera ad petendam veniam legatis mit-
 tendis. Vtrumque ab Romano, imperatum, adiecta, & illa vox
 bono animo esse regem, vr iuberet, quæ maximè Aetolos offen-
 dit, iam tumentes, querentisque mutatum victoria imperatorem;
 Ante pugnam omnia magna, paruaque communicate cum sociis
 solitum, nunc omnium expettes consiliorū esse, suo ipsum arbi-
 trio cuncta gere, cum Philippo iam gratiæ priuatæ locum quæ-
 rere, vr dura atque aspera belli Aetoli exhauserint, pacis gratiam,
 & fructum Romanus in se vertat: Et haud dubiè decesserat iis a-
 liquantum honoris, sed cur negligerentur, ignorabant. Donis
 4 regis imminere credebant inuicti ab ea cupiditate animi vi-
 rum, sed & succensebant non immerito Aetolis ob insatiabi-
 lem audacitatem prædæ, & arrogantiam eorum, victoriæ glo-
 riam in se rapientium, quæ vanitate sua omnium aures offende-
 bat, & Philippo sublato, fractis opibus Macedonici regni,
 Aetolos habendos Græciæ dominos cernebat. Ob eas causas
 multa sedulo, vr viliores, leuioreque apud omnes essent, & vi-
 derentur faciebat. induciæ xv dierum datæ hosti erant, & cum
 ipso rege constitutum colloquium, cuius priusquam tempus
 veniret, in consilium aduocauit locios. Retulit quas leges pacis
 placeret dici. Amynander Athamanum Rex paucis sententiam
 absoluit. ita componendam pacem esse, vr Græcia etiam ab-
 sentibus Romanis satis potens tuenda... simul pacis, li-
 bertatisque esset. Aetolorum asperior oratio fuit, quia pauca
 præfati, rectè, atque ordine Imperatorem Romanum facere,
 quod quos belli socios habuisset, cum iis communicaret pacis
 consilia, falli aurem eum tota te, si aut Romanis pacem, aut Græ-
 ciæ libertatem satis firmani se credat relicturum, nisi Philippo
 aut occiso, aut regno pulso, quæ vtraq; prochuia esse, si fortu-
 na vti vellet. Ad hæc Quinctius negare Aetolos, aut moris Roma-
 norum memores, aut libi ipsi convenientem sententiam dixisse,

1 ff Valerio
 qui c edat,
 omnium re-
 rum immo-
 dici nume-
 rum augen-
 ti & L.
 M. bestium
 es die sunt
 caesa, capta
 (ubi moda-
 rum menda-
 cium est) V.
 M DCC. si-
 gna milit.
 CCLXI.
 Claudius
 quoque duo
 & XXX.
 millia ho-
 stium caesa
 scribit, capta
 IV. M. &
 CCC. A. Q.
 2 cum om-
 nium Ro-
 manorum
 rerum.
 A. Q.
 3 impetra-
 tum. A. Q.
 4. timen-
 tes, queren-
 tesq; A. Q.
 4 regis,
 A. Q.
 5 succense-
 bat. A. Q.

1 Cello-
quique
de. A. Q.

2 Victus.
A. Q.

3 Phanea.

4 testifi-
cantiq;
elapsus.
A. Q.

5 desisti-
te tumultu-
uari.

6 Phaneas.

7 Phthias.

8 Exerci-
tu.

9 ferri.
A. Q.

& illos prioribus omnibus consiliis, 1 conloquiis, & de condi-
tionibus pacis semper, ut ad internecionē bellaretur dissuasisse,
& Romanos præter vetustissimum morem victis parcendi præci-
puum clementiæ documentum dedisse pace Hannibali, & Car-
thaginensibus data. Omittere se Carthaginenses. Cum Phi-
lippo ipso quoties ventum in conloquium, nec unquam ut ce-
deret regno actum esse, an quia 2 victis prælio foret, inexpi-
abile bellum factum. Cum armato hoste infestis animis concurrere
debere. Aduersus victos mitissimum quemque animum maxi-
mum habere. Libertati Græciæ videri graves Macedonum re-
ges. si regnum, gensque tollatur, Thracas, Illyrios, Gallos dein-
de, gentes feras & indomitas, in Macedoniam se, & in Græciam
effusuras. Ne proxima quæque amolendo maioribus, grauiori-
busque aditum ad se facerent. Interfanti deinde 3 Phaneæ Præ-
tori Ætolorum 4 testificanti, quæ si lapsus eo tempore Philip-
pus foret, mox grauius eum rebellaturum, 5 desistit tumultuari,
inquit, ubi consultandum est. Non iis conditionib. inligabitur pax, ut
mouere bellum possit. Hoc dimisso concilio postero die rex ad
fauces, quæ feriunt in Tempe (is datus erat locus conloquio) ve-
nit, tertio die datur ei Romanorum, ac sociorum frequens con-
cilium. Ibi Philippus perquam prudenter iis, sine quibus pax im-
petrari non poterat, sua potius voluntate omittis, quam alter-
cando extorquerentur, quæ priore conloquio aut impetrata à
Romanis, aut postulata ab sociis essent omnia se concedere, de
cæteris Senatui se permissurum dixit. Quamquam vel inimicissi-
mis omnib. præclusisse vocē videbatur, 6 Phaneas tamē Ætolos
cunctis tacentibus. *Quid nobis (inquit) Philippe reddis ne tan-
dem Pharsalum, & Larissam, Cremastem & Echinum, & Thebas*
7 Phthias? Cum Philippus nihil morari diceret quo minus reci-
perent, disceptatio inter Imperatorem Romanum, & Ætolos
orta est de Thebis, nam eas P. R. iure belli factas esse, Quintus
dicebat, quod integris rebus 8 exercitum ab se admoto vocati
in amicitiam, eum potestas libera desciscendi ab rege esset, re-
giæ societatem Romanæ præposuissent. Phæneas, & pro socie-
tate belli, quæ ante bellum habuissent, restitui Ætolis æquum
censebat, & ita in fœdere primo cantum esse, ut belli præda, re-
rum quæ 9 fieri agique possent Romanos, ager, vrbesque cap-
tæ Ætolos sequerentur. Vos, inquit, ipsi Quintus societatis
istius leges rupistis, quo tempore relictis nobis cum Philippo pacem fecistis,
quæ si maneret, captarum tamen urbium illa lex foret. Thessalia ci-
uitates sua voluntate in ditionem nostram venerunt. Hæc cum o-
mnium sociorum ad sensu dicta Ætolis non præsentia modo gra-
uia auditu, sed mox belli etiam tanq̃, magnarumque ex eo cla-
dium iis fuerunt. Cum Philippo ita conuenit, ut Demetrium fi-
lium, & quosdam ex amicorum numero obfides & ec. talenta da-
ret.

ret. de exteris Romam mitteret legatos. Ad eam rem 1111. mensium induciæ essent. Si pax non impetrata ab Senatu foret, obsides, pecuniamque reddi Philippo receptum. Causa Romano Imperatori non alia maior fuisse dicitur pacis maturandæ, quam quod Antiochum bellum, transitumque in Europam moliri constabat. Eodem tempore, atque, ut quidam tradidere, eodem die ad Corinthum Achæi ducem regium Androsthenem iusto prælio fuderunt. Eam urbem pro arce habiturus Philippus aduersus Græciæ ciuitates, & principes inde euocatos per speciem colloquendi, quantum equitum dare Corinthi ad bellum possent, retinuerat pro obsidibus, & præter quingentos Macedonas, mistosque ex omni genere auxiliorum octingentos, quod iam ante ibi fuerat, mille Macedonum eo miserat, & mille ac ducentos [1 Illi-
rios,] Thracasque, & Cretenses, qui in utraque parte militabant, octingentos; his additi Bæoti, Thessalique, & Acarnanes [2 x] scurati omnes, & ipsorum Corinthiorum iuuentute, impleta ut essent vi. millia armatorum, fiduciam Androstheni fecerunt acie decetnendi. Niceratus [3 P. R.] Achæorum Sicyone erat cum duobus [4 militibus] peditum. & equitibus, sed imparem se & numero, & genere militum cernens, mœnibus non excedebat. Regiæ copiarum peditum, equitumque [5 vagare] Pellenensem, & Phliasum & Cleonem agrum depopulabantur. Postremo exprobrantes metum hosti in fines Sicyoniorum transcendebant; nauibus etiam circumnecti omnem oram Achaïæ vastabant. Cum id effusus hostes, & ut sit ab nimia fiducia negligentius etiam facerent, Niceratus spem nactus nec opinantes eos adgrediendi, circa finitimas ciuitates nuntium occultum mittit, [6 quotidie, & q] ex quaque ciuitate armati ad Apclautum (Strymphaïæ terræ is locus est) conuenirent. Omnibus ad diem edictam paratis [7 Præfectus inde extemplo] per Phliasiorum fines nocte Cleonas insciis omnibus quid pararet, peruenit. Erant autem cum eo v. millia peditum, ex quibus armaturæ leuis, & ccc. equites cum iis copiis dimissi, qui specularentur, quam in partem hostes effunderent sese opperiebantur. Androsthenes omnium ignarus Corintho profectus ad Nemeam (amnis est Corinthium, & Sicyonium interfluens agrum) castra locat. Ibi parte dimidia exercitus dimissa, dimidiam trifariam [8 dimisit,] & omnes equites discurrere ad depopulandos simul Pellenensem, Sicyoniumque agros, & Phliasium iubet. Hæc tria diuersa agmina discessere, quod ubi Cleonas ad Nicostratum perlatum est, extemplo validam mercenariorum manum præmissam ad occupandum saltum, per quem transitus in Corinthium est agrum, ante signa equitibus ut prægredierentur locatis, ipse confestim agmine duplici sequitur. Parte vna mercenarii milites ibant cum leui armatura, altera clypeati, dein aliarum generum [9 exercitibus] robur erat. Iam haud procul castris

x Illyrios.

2 x A. Q.

3 Prætor.

4 militibus.

A. Q.

5 vagantes.

6 quotidie,

7 quot

A. Q.

7 Prose-

tus inde.

extemplo.

A. Q.

8 dimisit

A. Q.

9 exerci-

tus. A. Q.

L L L L

s

aberrant

aberrant pedites, equitesque, & Thracum quidam in vagos, palatofque per agros hostis impetum fecerunt, cum repens terror castris infertur. Trepidare dux, ut qui hostes nusquam, nisi raro, in collibus ante Sicyonem, non audentes agmen dimittere in campos, vidisset, ad Cleonas quidem accessuros nūquam credidisset. Teuocari tuba iubet vagos castris [1 dilapsus.] Ipse raptim capere arma iussis militibus, [2 in frequenti agmine portæ gressus] per flumen instruit aciem. Ceteræ copiæ vix colligi, atque instrui cū potuissent, primum hostium impetum non tulerunt. Macedones, & maximè omnium frequentes ad signa fuerant, & diu ancipitem victoria spem fecerunt, postremo fuga ceterorum nudati, cum duæ iam acies hostium ex diverso [3 leuis armaturæ ab latere clypeati, cetratique à fronte] urgerent, & ipsi se inclinata primo retulere pedem, deinde impulsu terga vertunt, & plerique abiectis armis, nulla spe castrorum tenendorum relicta Corinthum petierunt. Niceratus mercenariis militibus ad hos persequendos, equitibus, Thracumque auxiliis in populariores agri Sicyonii missis, magnam [4 ibique] cædem dedit, maiorem prope quam in prælio ipso. Ex iis quoque qui Pellenem Philiumtaq; depopulari erant, [5 compositi partim omnium signari] ad castra reuertere in hostium stationes tanquam in suas inlati. [6 sed partim ex discursu id quod erat supplicavit à se] in fugâ passim sparserat, ut ab ipsis agrestibus errantes [7 circumvenirent. Ceciderunt eo die x. & de capti ccc. [Achaia omnis magno liberata metu. Priusquam dimicaretur ad Cynoscephalas L. Quinctius Corcyram excitis Acarnanum principibus, quæ sola Græcia gentium 8 manserat, initium quoddam ibi motus fecit. Dux autem maximæ causæ eos tenuerant in amicitia regis, una fides insita genti, altera metus, odiumque Ætolorum. Concilium Leucaden indictum est. Eo neque cuncti convenire Acarnanum populi, [9 nec in his] qui cōvenuerant idem placuit sed & principes, & magistratus peruicerunt, ut priuatum decretum Romanæ societatis fieret. Id omnes qui adfuerant ægre passi, & iu hoc fremitu gentis à Philippo missi duo principes Acarnanū Androcles, & [10 Erhidemus] non ad tollendum modo decretū Romanæ societatis valuerunt, sed etiam ut Archelaus, & [11 Bianos] principes gentis ambo quod auctores eius sententiæ fuissent, proditiōis in concilio damnarentur, & Leuxidæ prætori, quod de eâ re retulisset, imperiū abrogaretur. Rem temerariam, sed euentu prosperam damnari cece- runt, suadentibus [12 nam amicis cederetur] tēpori, & Corcyram ad Romanos abirent, [3 statuerent] offerre se multitudini, & aut eo ipso lenire iras, aut pati quod casus tulisset. Cum se frequenti concilio intulissent primò murmur, ac fremitus admirantium silentium mox verecundia simul pristinæ dignitatis, ac misericordia præsentis fortunæ ortum est. potestate quoq; dicendi facta, principio

3 dilapsos.
A. 2.
2 infrequen-
ti agmine
peria exes-
sus. A. 2.
3 leuis ar-
matura ab
latere, cly-
peati, cetr-
atique à fronte
urgerent.
A. 2.
4 urbis.
A. 2.
5 incomp-
si partim o-
mnium.
ignari.
A. 2.
6 & partim
ex discursu
id quod erat
suspensio,
stase.
A. 2.
7 circum-
venirentur.
Ceciderunt
eo die x.
& D. capti
ccc. A. 2.
8 Videtur
desse ali-
quid, ac for-
se, in partib.
Philippi.
A. 2.
9 nec ipse
A. 2.
10 Echide-
mus. A. 2.
11 Bianos.
12 namq;
amicis ce-
derent.
A. 2.
13 statue-
rent.

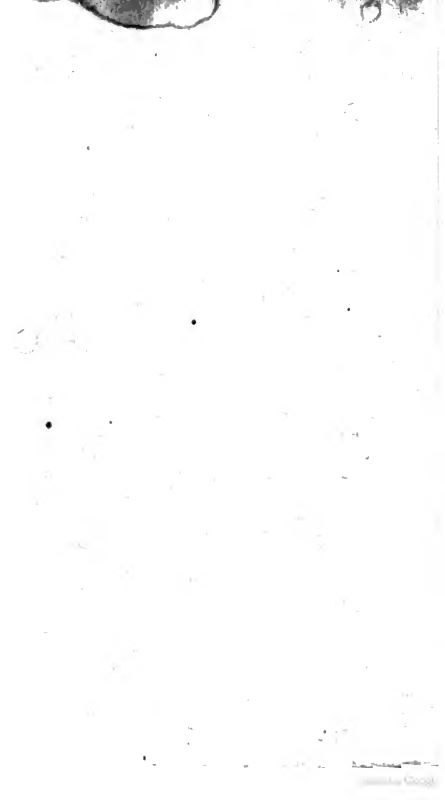
principio suppliciter, procedente autem oratione, vbi ad crimina diluenda ventum est, cum tanta fiducia, quantam innocentia dabat differuerunt, postremo vltro aliquid etiam queri, & castigare iniquitatem simul in se, crudelitatemque ausi, ita adfecerunt animos, vt omnia, quę in eos decreta erant frequentes [1 colerēt,] neque eo minus redeundum in societatem Philippi, abnuendamque Romanorum amicitiam censerent Leucade hæc sunt decreta, id [2 capiri] Acarnaniæ erat, eoq; in concilium omnes populi conueniebant, [3 namq; cum hæc repentina mutatio Corcyram ad legarum Flaminium perlata esset, ex templo cum classe profectus, [4 Leucade] ad Heræum quod vocant, naues applicuit. Inde cum omni genere tormentorum, machinarumq; quibus expugnantur vrbes, ad muros accessit, ad primum terrorem ratus inclinari animos posse. Postquam pacati nihil ostendebatur, tum vineas, turrestque erigere, & arietem admouere muris cœpit. Acarnania vniuersa inter Æroliam, atque Epirum posita solem occidenrem, & mare Siculum spectat. [Leucadia non insula est vadoso frero, quod perfossum manu, & ab Acarnania diuisa tum- paen insula erat occidentis regione? ratis faucibus coherens, Acarnaniæ] 6 quingentos ferme passus longę fauces erant: latę haud &c.

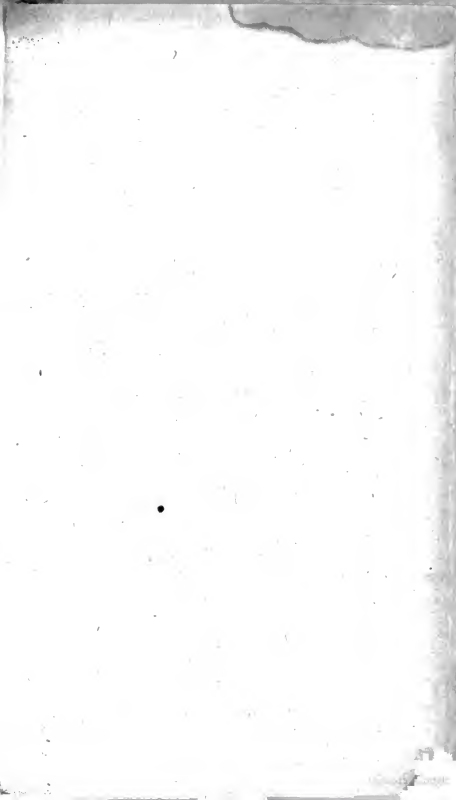
Ac vide sequentia initio pagina nostra istius editionis 829.

F I N I S.

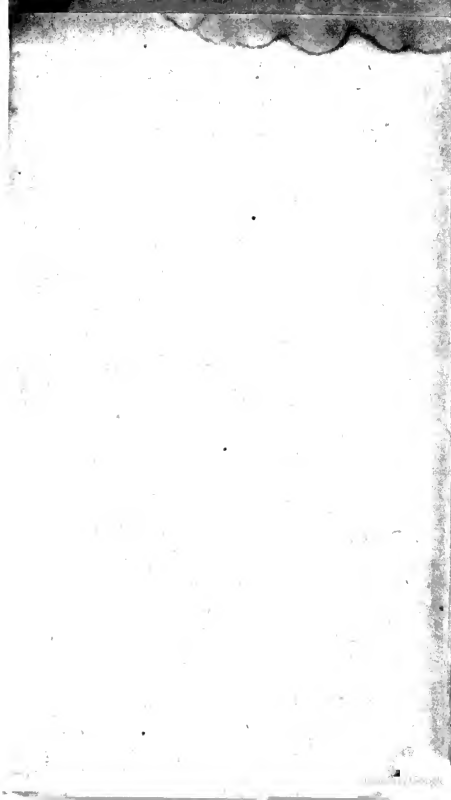

1 tollerent
2 caput
A. 2.
3 itaq; A. 2.
4 Leucadi,
aut Leuca-
dam. A. 2.
5 Leucadia
nunc insula
est vadoso
freto, quod
perfossum
manu, & ab
Acarnania
diuisa. Tum
peninsula
erat occiden-
tis regione
artis faucib.
coherens A-
carnania.
A. 2.
6 Hallemus
quod deside-
rabatur. Se-
quebantur
in impressis
codicib. hæc.
(in partibus
coherens A-
carnania,
&c.) sed
mendosa, ideo
ex manu-
scripto resti-
tuta sunt.

RERVM ET VERBORVM, QVÆ IN TITO LIVIO, AVT VBI IS DE- SIDERATVR, IN FLORI EPITOMIS CON- tinentur, locupletissimus:

In hoc Index prior quisque numerus librum, posterior caput denotat, p adiectum indicat capiti initium m, medium: f, finem. Ad propria nomina quod attinet, meminero tibi, non è pronomine sed ex nomine gentilitio vnumquemque Latinum & Romanum, querendum esse. Exempli gratia: A. Virginium, non in A sed in V. In gentilitiorum vero scrib, non temporis, sed pronominum habita est ratio: verbi causa, in Valerij, nō Voleso, nec Publio primus datus est locus, à quibù ceteri sunt orti: sed secundum pronominum scrib, præmissus est Lucius Valerius, & deinceps M. Valerius, P. Valerius, Volesus, Valerius, itidemque in aliis. E synonymis quoque ad synonyma & affinia tibi quandoque transeundum memineru, ut, (verbi causa) si quid in Imaginē non inueniam, ad in Statqā quæras: itidemque in aliis.

- A.**
A Bassus opp. xxxviii. 15. f.
 Abderitæ legati apud Senatum queruntur de pfectis suis, xlii. 4. m.
 Abderitis libertas redditur ibid.
 Abderitatum ager, xxxviii. 41. m.
 Abeffe reipubl. causa, xlii. 4. p.
 Aborigines populi, i. i. Latinum ducem amittunt, ibid.
 Abrypolis, xlii. 41. m. regno expulsus à Perseo, xlii. 13.
 Absente rege Philippo, Senatus de eo statuere recusat, xxxix. 24. f.
 Absentium criminatores cohibet. v. recundia præsensium v. 25. f.
 C. Aburius legatus ad Masinissam, xlii 36. f.
 M. Aburius trib. pleb. xxxix. 4. p. prator, xli. 14. p.
 Abydus opp. xxxxi. 33. m. 36. p. xxxxi. 24. m. oppugnatur à Philippo, xxxxi. 14.
 Academia gymnasium Athenis, xxxxi. 24. m.
 Acanthus opp. diripitur, xxxxi. 45. f.
 Acarnes, xxviii. 5. p. ab Ætolis dirempti, xxviii. 24. p. accessunt Philippum aduersus Ætolos, xxvi. 25. f. dedunt se Romanis, xxxxi. 1. f. Acarnanes duo iuvenes Athenis templum Cereis ingressi, imprudens religionis, interficiuntur, xxxxi. 14. f. Acarnanum factiones, xlii. 17. m. Acarnanum concilio Leucæ eximitur, xlv. 31. m. Acarnanū execratio, xxvi. 25. m. Acarnanum humatorum titulus, ibid. Acarnanum porrus, xxviii. 7. f.
 Accentos tertium vexillum ducebat, viii. 8. m.
 Accillæ vrbs, xxiv. 35. f.
 Aceius Tullus imperator Volscorum ii. 35. f. vide & in Tullio.
 Accolæ à vicinis aut durefcunt, aut mollescunt, xlv. 30. f.
 Accua opp. xxiv. 20. m.
 Acerina Brutorum colonia, viii. 24. p.
 Acerran, xxvii. 13. m. Romani facti lege ab L. Papyrio lata, viii. 17. f. obfidetur ab Annibale, xxxxi. 17. p.
 Acerræ direptæ & incensæ, ibid.
 Achæiad Dymas Philippo occurrunt, xxviii. 33. f. cum Ætolis Eleisque ad Messenem prospere pugnant. 34. m. sollicitantur, ut ad Romanos deficiant, xxxxi. 19. p. à Philippo deficiunt, 23. p. liberi pronuntiantur, xxxxi. 20. m. auxilia mittunt, xxxv. 50. p. Lacedæmonij bellum indicunt, xxxviii. 32. p. Achæorum ægros Nabis vastat, xxxv. 16. p. Achæorum prætoris ad Appium oratio, xxxix. 36. m. Achæorum concilium Ægium indictum, xxvi. 11. 7. f. xxxvi. 35. m.
A. Achæo

Achzorum cōcilium de bello aduer-	Adolescentiz ignoscitur, non senibus
sus Nabin,	II 18.f
Achzorum portus,	Adorantium mos, IX.18 p. xxx. 16. f
Acharrz opp.	Adoreus mons, XXXVII.18
Achelous fl.	Adramytteum vrbs, XXXVII.16
Acherou amnis ex Molosside fluens,	Adria colonia deducta, Epit. 21
VIII.24. p. qui & Acheros,	Adrianus ager, XXI.19. f
Acherusia aqua,	Adriani à pop Rom. laudantur ob scd
Achiui Troiam capiunt,	uatam fidem, XXXVII.12. f
Aciei Romanz ac Latinz descriptio,	Adriaticum mare, I.1 p. xl. 21. p. 57
VIII.9. p	ab Adria Tulcorum colonia distat
L. Acilius prxtor,	V 31 f
xxxii.17 f	Aduertz gladij, XLV.19. f
M. Acilius Glabrio (melius M.) trib	Aduersa nudant voluntates sociorū
pleb. xxx.40. m. decemuir sacrorū,	rum,...
xxxii.10. p. prxtor, xxxii.19. p. 21. p.	Aduersa religionum adm inent, v. p. f
ludos plebeios facit, 10. p. consula-	Aduersa fortiter, secunda moderant
tum ambit, xxxv.10. p. impetrat,	ferre. Romanum est, XLVI.62. f
xxxvi.1. p. vouet ludos magnos, 2. p.	Adulatio vix cad t in ingenuos, 18
paludatus vrbe egreditur, 3 f de	18 p
Antiocho & Ætolis triumphat, 45.	Adulterij pœna pecuniaria, x. 31. f
p. pietatis zdem dedicat, xl. 34. p	Ædes Æsc. u'apij, vide Æsculapij.
Q. Acilius triumuir,	Ædes Apollini pro valetudine popu-
xxi.25. p	li vota, IV.27. p. dedicata, 29. f. vide
Acilia lex de Auentino ne abrogetur,	Apollinis.
III.32. f	Ædes Cereris III 55 m. In Ædem Ce-
Aciliani libri Græci, xxxv.14. p. ex	retis senatusconsulta deferēbantur
Græco in Latinum sermonem versi	ad ædiles pl. ibid. f
à Claudio, xxv.19. m	Ædes Cloacinz, III.48. m
Acradina, xxiv.21. m. à Marcello cir-	Ædes Concordiz, xxv.33 p. mitea
cumsideratur, xxv.26. p. capitur, 31. p.	Vulcani dedicata à C. Flauio Cn. F.
Aciz opp.	IX.46 p
xxiv.36. p	Ædes Fauni, xxxiv.52. p
Acræ promontorium,	Ædes Fortis Fortunæ xxvii. 13. p. de
xxxii.23 f	manubiis facienda locatur, x. 46. f
Acræphia opp.	Ædes Fortunæ Capuz, xxvii. 13. p.
ibid. 15. m	25. p
Acrocorynthus,	Ædes Fortunæ Primigeniæ à P. Sem-
ibid 17 48 p	pronio vouetur xxix.16. m
Actium promont.	Ædes Herculis rotunda, x 23. p. dedi-
xl.1. p	catur à Q. Marcio Ralla, xxxiv. 52. f
Actium Acarnaniz portus,	Ædes Herculis, xxxii.1. f. 9. p
xliv.1. p	Ædes Honoris & Virtutis vota bello
M. Acurius trib. pleb.	Gallico, xxvii.17. m
v.10 f	Ædes Iouis, Cære, xxvii. 25. p. Formis
Acylla,	xxxii.1. m. Lanuuij, xxxi.1. 9. p. Mun-
xxxii.34 p	turnis, xxvii.39. p. Ostiæ, xxxii.1. m.
Adarma conclamatio in re ctepera,	Tarracinz.
III.15. m. xxix.9. m. xli.26. m	Ædes Iouis Feretrij ab Anco amplifi-
Addicti apud patritios in vinculis, vi.	cara, 1.33. f. ab Augusto Cæsare refe-
36. f	cta, IV.20. m
Addicunt, aut non addicunt aues in	Ædis Iouis culmen fulmine idem
auspicijs,	xxvii.4. m
xxvii.18 f	
Adherbalis cum Lælio naualis pugna,	
xxviii.30. fugatur, ibid. à Iugurtha	
occiditur, Epit. lxiii. p	
Admissio auium auguralium, IV.18. f	
Adolescens rex obnoxius adulatori	
bus,	
xxiv.6. f	
Adolescentes anno decimoseptimo	
allecti in militiam,	
xxii.57. f	
Adolescentiz ferocia sibi ipsi exitiosa,	
III.11 f. xxxii.40. p	

Ædes

REARVM ET VERBOR. INDEX.

- Ædes Iouis Statoris, i. 12. m. xxvi. 39. m
 Ædes in Iouis insula dedicatur, xxxiv.
 52. f. Ædes Iunonis in arce Veientia-
 na, v. 21. p. etiam alters à C. Cicete-
 io, xlii. 7. p
 Ædes Iunonis reginz in Aventino de
 cœlo tacta, xxvii. 39. m
 Ædes Iunonis Sospitz communis La-
 nuvinis municipibus cum populo
 Rom. viii. 14. p. dedicat in foro
 Oritorio, xxxiv. 52. p
 Ædes Iuuentutis, xxxvi. 36. f
 Ædes Liberti, iii. 55. m. Liberz, ibid.
 Libertiatis, xxiv. 16. f. Ædes Lunz,
 xl. 2. p. Martis, vii. 25. p. dedicatur à
 T. Quirio Capitol. vii. 5. f. Ædes
 Matris Capuz, xxvii. 25. p. Ædes
 Matris magnz in Palatio, xxix. 37. p.
 Ædes Matris magnz Idez, xxxvi. 36. p
 Ædes Menti vota ab Atilio, xlii. 10. f
 Ædes Mercurij dedicata, ii. 21. f. 7. m
 Ædes Moniez, iv. 7. f. 10. m. vi. 20. f
 Ædes Pietatis dedicata ab Acilio, xl.
 34. p
 Ædes Quirini, iv. 21. f. viii. 20. m. x. 46
 Ædes Salutis à C. Iunio Bubulco cen-
 sare locata, ix. 43. f. ab eodem dicta-
 tore dedicata, x. 1. f
 Ædes Sanci de cœlo tacta, xxxii. 1. f
 Ædes Spei fulmine ista, xxi. 62. p
 Ædes Sarurni, xxxii. 1. f. dedicata Coss.
 A. Sempiterno, & M. Minutio i. 21. p
 Ædes Venetis, quz prope Circum est,
 ex multatitio are facta, x. 11. m
 Ædes Veneris Erycinz, xxx. 28. f. de-
 dicatur à Q. Fabio Maximo, xxxii.
 30. m. alia ab L. Porcio, xl. 34. p
 Ædes Victoriz, xxxv. 9. m
 Ædes Virtutis, xxxvii. 27. m
 Ædes Cassij publice dirutz, ii. 41. f
 item Melij, iv. 15. f. etiam Vitruuij,
 viii. 20. m
 Ædes in edito loco suspētz pro arce,
 ii. 7. m
 Ædícula Victoriz virginis, xxxv. 9. f
 Ædiles pleb. duo ex pstrib. facti, v. 42.
 f. vi. p. Ædiles curules ludis maxi-
 mis faciendis, primi Romz, ibid.
 Ædiles curules, & xdiles pl. xxvii. 23. f
 Ædiles curules ludos faciunt sceni-
 cos, xxiv. 13. f
 Ædiles leges XII. Tabular. in as inci-
 derunt, iii. 5. f. SC. in ædem Ce-
 reris detulerunt, 55. m
 Ædilibus negotium datū, vi. animad-
 uerterent, ne qui, nisi Romani Dij
 colerentur, iv. 30. f. Ædilibus, qui
 nocuisset, eius caput Ioui sacrum,
 iii. 55. m. ab Ædilibus for. ornandi
 initium natum, ix. 40. f
 Ædiliras curulis, vii. 2. p. xxvii. 6. f
 Ædiliij scribz vistorelq; compilant
 ærarium, xxx. 39. f
 Ægates insulæ, xxi. 10. p. 41. p. xlii. 54.
 54. f. xlii. 13. p
 Ægeleos vrbs oppressa, xxxi. 46. f
 Ægeria Dea, i. 19
 Ægeum mare, xxxvii. 54. p
 Ægentes funditores, ibid. 28. m
 Ægimurus insula, xxxix. 27. f. xxx. 24. m
 Ægina ins. xxvii. 32. m. 35. m. xxvii. 7.
 m. xxxi. 15. p. xxxii. 39. p. xxxiii. 17. p
 Æginium op. xxxii. 15. m. xxxv. 13. m
 Ægium, xxvii. 3. Achæorum ibi con-
 tiliam, xxviii. f. xxxviii. 30. p
 Ægij concilium Antiochi legatis da-
 tur, xxxv. 47. f
 Ægypti opes diuisæ inter Philippum
 Maced. & Antiochum Syriz reges,
 xxxi. 14. m
 Ægypti Reges Romanis gratulantur,
 xxxvi. 4. p
 C. Ælius prætor, xxxii. 26. p
 C. Ælius trib. mil. xli. 1. f
 P. Ælius ædilis, xxxix. 18. f
 P. Ælius prim' ex plebe quæstor crea-
 tur, iv. 54. p. triumuit, xxxiv. 52. p
 xli. 13. m. consul, xlii. 10. m
 P. Ælius Ligus legatus, xlv. 17. p
 P. Ælius Pæius Cos. viii. 15. p. magister
 equit. ix. 7. f
 P. Ælius augur creatur de plebe, x. 9. p
 prætor creatur, xxx. 1. f. magist. eq.
 xxx. 9. m. Cos. creatur, 40. m
 P. Ælio Pæto Cos. finitum secundum
 bellum Punicum.
 P. Ælius Pæius Xuir, xxxi. 4. p. trium-
 uir creatur, xxxii. 2. f. censor. 7. p.
 augur moritur, xli. 21. m
 P. Ælius Tubero ædil. pleb. virio crea-
 tus, magistratu re abdicat, xxx. 29. f
 triumuit, xxxv. 9. f. legatus, xxxvii.
 55. f. iterum prætor creatur, xlii.
 8. p
 Q. Ælius Pætus, xxxi. 35. p
 Q. Ælius Pætus sugur, xli. 21. m
 A 3 Q. Æ-

- Q. A. lius Tubeto** trib. pleb. xxxiv. p. Sex. A. lius Pet' x. d. cur xxxi. 50. p. triumuir creatur. xxxii. 2. f. consul, 7. f. in Capitolio senatum habet, 8. p. nihil in Gallia memorabile gessit, 26. p. cenfor, xxxiv. 43. p.
- T. A. lius** Trib. militum, xli. 1. f.
- A. milia P. Scipionis Africani vxor**, xxxviii. 57. f.
- A. milia** virgo Vestalis incestu damna- ta, Epit. lxiii. p.
- A. milia** lex, ix. 33. p. spatium censuræ definit, ibid.
- A. milia** porticus, xli. 27. m.
- A. milia** tribus, xxxviii. 26. f.
- C. A. milius** trib. mil. conf. pot. v. 26. p. res gestæ, 28. m. trib. militum conf. pot. iterum, 32. p.
- L. A. mil. Cos. ii. 42. p.** Volscos vincit, ib. consul fit, 54. p. trib. mil. cōs. pot. iterum, vi. 5. m. tertio, 21. p. quarto, 22. p. intetrex creatur, vii. 17. f. mag. eq. ii. f. legatus, 21. 18. p. triumuir mensarius creatur, xxi. 1. 21. m. cen- sot, 23. p. prætor, xxxvi. 45. f.
- M. A. milius** tribun. inilit. M. Lepidi F. xxxvii. 43. p.
- L. A. milius Mamercus Cos. II. vii. 3. p.** magist. eq. 39. f. viii. p. dictator, 16. f.
- L. A. milius Papius** ædil. pl. x. 25. f.
- L. A. milius Papp' prætor**, xxviii. 38. m.
- L. A. milius Pappus** Xuir factorū mo- rium, xli. 1. 28. f.
- L. A. mil. Paulus**, xxi. 35. p. L. A. milij Pauli Cos iamiam motituri ad Cn. Corneliū oratio, 49. m.
- L. A. mil. Paulus** triūuir, xxxiv. 44. m. ædilis, xxxv. 10. f. prætor, 14. m. lega- rus, xxxviii. 55. f. Lusitanos fudit ac fugat, 57. m. consul, xxx. x. 56. m. in Ligures Ingaunos exercitum intro- ducit, xl. 25. p. ad milites orationem habet, 27. m. de Liguribus Ingaunis triumphat, 24. m. Cos. iterum crea- tur, xlv. 17. p. eius antequam in Ma- cedoniam iriet, ad populum oratio, 23. p. ad milit. oratio, 34. prudens ad Nasicam responsio, 36. f. ad mil. ora- tio, 38. p. in excipiendo Perseo mo- destia, xlv. 7. f. eiusdem obiurgatio ad Perseum, cum prudenti admoni- tione, de mutatione rerum huma- natum, 8. p.
- L. A. milius Paul. illachtymat hunc** sorti, xlv. 4. p. cū quindecim le- ges Macedonicas componit, 2. Latine, quæ concilij sententiæ pronuntiat, ibid. ludicium ma- apparatu Amphiboli facit, 3. Macedonum omnis generis a- succendit, 33. p. cum exercitu in- liam trahit, 34. m. triumphus Perseo, 40. m. duorum liberorum ius mors, 40. f. ad Quirites de re- suis gestis oratio, 41. p. abstinent Ep. vii. f. apophthegma, xlv. 31. f. iusdem mors, Epit. xlv.
- L. A. milius M. F. Paulus**, xlvii. 18. p.
- L. A. mil. Regillus** triumphat, xxi. 18. p.
- L. A. milius Scaurus**, xxxvii. 37. f.
- Mamerc' A. milius** dictator dictus 17. m. triumphas urbem ingreditur, 19. f. coronā auream libis pondo Capitolio Ioui donum posuit, 20. f. iterum dictator 21. m. cēsuratur, 24. m. à censoribus tribu p- uetur, ibid. f. dictator creatus, pra- lo ante tribu morus, 31. m. eius ora- tio, 32. ad milites adhortatio, 33. f. iusdem triumphus, 34. f.
- M. A. milius Cos. iv. 5. p. 7. 32. p. præ- tor**, xxi. 51. f. xxi. 9. f. peregrin' xxiv. 44. p. prætor vrois, xlv. 12. p. ludos magnos facit, xxvii. 31. m. ga- tus ad Philippum, xxi. 11. p. xxxvii. 22. p. ædem Iunoni Regia- vouet, xxxi. x. 2. f. Cos. Diana ædem vouet, 2. m. nonnullas vrbes sube- ctas Carthagini expugnat, Epit. 6.
- M. A. milius Lepidus**, xxi. 53. p.
- M. A. milij Lepidi** filij ludos funebres exhibent, xxi. 30. m.
- M. A. Emilij Lepidus** præ. cecatur, xxi. 41. m. factorum decemuit creatur, xxv. 23. f. legatus ad Ptolmæm Aegypti regem, xxxi. 2. p. pontifex creatur, xxxii. 7. f. ædilis, xxxviii. 14. m. consul, xxxviii. 42. f. triumuir, xxxix. 55. f. pontif. max. 42. f. cenfor creatur, 45. f. eiusdem opera, 61. p.
- M. A. Emilij Lepidus** cenfor Iunonæ reginæ ædem de Dianæ in circū mi- ninio dedicat, 52. p. sextum, Epit. xlviii. p. ante mortem quæ f. p.

- Ætærium sanctius,** xxvii. 12. f
Ætærium facere, iv. 24. f. ix. 34. m.
 xxiv. 18. m. 43. p. xxvii. 13. f. xlix.
 37. m.
Ætopus mons, xxxii. 5. m
Æsculapius ab Epidauro Romam ac-
cessit, x. 47. f. Ept. xi. p. ex Græ-
 cia valetudinis causa accessit,
 xxix. 11. p.
Æsculapio supplicatio habita, x. 47. f.
 dona vota, xl. 17. p.
Æsculapij templū quinque millibus
passuum ab Epidauro, xlv. 38. p.
Æsculapij templum prope muros
Ambraciz, x. xvii. 1.5. p.
Æsculapij fanum tabulis pictis orna-
tur, xlii. 4. m
in Æsculapij æde Persei legatis Sena-
rus datus Carthagine, xli. 22. p.
Æsquilina porta, xl. 9. m. vide Esqui-
 lina.
Ætatis medium pestilentiz obnoxio,
 xxxvii. 21. p.
Æstius noctibus temp' sopitæ quie-
tis, paulo ante lucem, ix. 37. m.
Æstrum Pzoniz vrbs, xl. 24. p.
Æstrus campus, xxvii. 15. p.
Ætas fera animum minuit, v. 3. m.
Ætatis maioris filius, prælatus in re-
gno xati minori, xxxix. 53. p.
A. Ætænius Cos. iir. 31. m. in tribu-
num plebis eligitur, 65. p.
Æthalia insula, xxxvii. 13. m.
Ætnæ ignes xxvi. 29. m.
Ætoli vmbilicum Græciæ incolunt,
 xxxv. 18. m.
Ætolorum cum populo Rom. socie-
tatis conditiones, xxvi. 24. m. cum
 Romanis fœdera in Capitolio po-
 sita, ibid. f.
Ætoli aduersum Philippum bellum
mouent, ib. d. ad Philippum lega-
tionem mittunt, xxvii. 32. cum Cn.
 Cornelio colloquuntur, xxxi. 11. 21.
 m. Antiochum & Philippum, tyran-
 numque Nabin aduersus Romanos
 concitant, xxxv. 1. f. palam à Rom.
 deficient, 12. p. Demetriadem oc-
 cupant, 4. f. Lacedæmonem diripi-
 entes exduntur, 36. f. nequicquam
 oppugnare Chalcidem tentant, 37. f.
 legatos ad Antiochum mittunt, 16.
 p. pace à Cps M. Acilio petunt, 27. p.
Quintum orant, ut sibi opem ferat,
 34. p. Italia excedere iubentur eo-
 rum legati, xxvii. 1. m. Principes
 in latomias conijciuntur, 3. f.
Ætoli intra decimum quintum diem
Italia excedere iubentur, 49. f. le-
 garos ad Cos. de pace mittunt, 8. p.
 pax data, 11. p.
Ætoli L. Æmilio Paulo occurrunt
sordidati, xlx. 28. m.
de Ætolis triumphat M. Fulvius p.
 xxxix. 6. f.
Ætolorum mutux cædes, xli. 15. p.
Ætoli reconciliantur xli. 17. p.
de Ætolis quid Paulus Æmilios de-
creuerit, xlv. 12. p.
Ætolorum omnis ferocia in verbis,
 non in factis, 49. p.
C. Afranius Stellio prætor, xxxix. 1. f.
 triumphat, 21. p.
C. Afranius ad Persea mittitur, xlii.
 18. f.
Æfri, xxvii. 10. m. venduntur, 21. p. gens
 ad omnem auræ spei mobilis & in-
 da, xxix. 3. f. leuium corporum ho-
 mines, xxxv. 11. m. in Africa male
 gesta res à Seruilio Gemino Cos.
 xxii. 31. p.
Æfricæ p'sidio firmat Annibal, xxxix. p.
Æfricanum cognomen vade Scipione,
 xxx. 45. f.
Æfricanæ, xlii. 11. ludis Circensibus ex-
hibite, xlv. 17. f.
Æfricus ventus, xxvi. 42. m. xxx. 14. m.
Agallus equitum præfectus, xlv. 30. m.
Agamemnonia classis mille annuum,
 xlv. 27. m.
Agastones dono dati, xlii. 5. f.
Agatirna op. xxvii. 14. p. colluuii ho-
minum perfugium, xxvi. 40. f.
Agastæ inf. xlv. 17. p.
Agathocles Rex Syracusanus trans-
gressus in Africam, xxxvii. 41.
 Agema...
Agæpolis Rhodiorum legatus, xlii.
 1. p.
Ager sacer, xxxviii. 39. m.
Agelimbrotus præfectus Andiorum
 xxxi. 46. p. 47. m.
Agelipolis exul princeps, xxxix. 26. f.
Aggredienda non sunt, quæ effugere
 nequeas, xli. 10. f.
Aglaipides, xli. 41. p.
 Ag...

- Agminis ducendi solertia & locorum capiendorum in Romanis ducibus, 1x.17.f. in Philopœmene, xxxv.28.p
- Agrius biceps capite suillo, mas & fœmina, &c. vide Prodigiorum.
- Agri mastandi in sponsonibus militaribus ritus,
- Ager benemeritis de Republ assignatus, xxvi.21.m xxxi.49.p. xxxii.1.p
- Ager populo diuisus, 111.1.p
- Ager veteranis assignatus, xxxi.4.p
- Agri iugera plus quam quingenta, ne quis possideat, lege vetitum, vi.35.m
- Agræ, xxxii.34.p
- Agraria lex quando primum lata, 11.41.p. tribunis plebis semper materia seditionum fuit, vi.11.m
- Agrariæ legis discordia continuatur, lv.55.p. 111.1.p
- de Agrariis legibus, domi discordia, 1v.47.f
- Agraria lex promulgatur, v.12.p
- Agrauoniz Illyrici, xlv.26.f
- Agriani, xxxv.21.m
- Agriani, xlii.61.m. bellicosum genus xlv.11.f
- Agri gentum, xxiv.35.m. xxv.23.p. à Luuino oppugnatur, xxv.40.p. proditur, ibid.m
- Agrippa Silii Rex Alb. 1.1.f
- M. Agrippa nauali corona à Cæsare donatur, Epit. cxxxix.f
- Agrippa Cæsaris gener moritur. Epit. cxxxvi.f
- Ahala cognomen C. Seruili, vide C. Seruilius.
- Aharna opp. x.25.p
- Ala equitum trecentorum, xxix.p.f
- Ala sacra, xlii.66.p
- Alæ sacræ, xlv.42.p
- Alabanda opp. xxxiii.2.m
- Alabandenses xxxviii.13.m
- qui & Alabandeni, xlv.25.f. coronam auream in Capisolio l. pondo Ioui Optim. Maximi ponunt, xlii.6.m
- Alamana vrbs, xlv.26.m
- Alander fl. xxxvi.11.18.p
- Alares cohortes, x.40.m
- Alarij equites, xl.42.m
- Alatrinates pop. 1x.41.f
- Alatrinatibus suæ leges redditæ, 43.f
- Alba Siluius, vi. Rex Alb. 1.1.f
- Alba colonia xxix.11.p. deducta, pecuniam militesque Roman. se daturam negat, xxvii.11.m
- Alba Longa, vii.19.m ab Alcanio Aenex F conditur, 1.4.m. à Romanis diruitur, xxix.p
- Albani pop. 1.6.m
- inter Albanos & Romanos fœdus quibus conditionibus actum, 24.m
- Albani de bello cogitanti, 27.p
- Albani exercitus prodigio, ibid.f
- Albani ciues Roman traducuntur, 29.p
- Albani Cœlium montem inhabitat, 33.p. patrio ritu sacra facere iubentur, 11.p
- Albana arx, vi.24.m. vallis, 111.7.f
- Albani lacus prodigium, v.15.p
- Albanus mons. 1.3.p
- in Albano monte ædes dedicatur, xlv.15.f. triumpharum, xxxv.8.p. xli.21.f
- Albensis ager, xxv.13.f
- Albingauni, xxxv.5.p
- L. Albinus primus trib. ple. creatur, 11.31.p. virgines Vestales sacraque implaustrum imponit, Cæreq; sacerdotes deuehit, v.40.f
- M. Albinus trib. mi. Lex plebe, vi.30.p
- C. Albius Calen^{us} gregarius miles princeps seditionis in castris P. Scipionis, xxviii.24.m. virgis cæsus securi percussitur, 29.f
- Albis equis vehendi magnificentis, v.21.m. xxiv.5.p
- Albo polix columnæ, xl.51.p
- Album in vestimentum petitionis causa sumt vetitum, xv.25.f
- Alce vrbs, xl.48.p. 49.p
- Alcibiades exsul, xxxix.15.m
- Alcon Saguntinus de pace agit cum Annibale, xxi.12.m
- Alca belli, xli.19.f
- Alexamenus Aetolorum princeps, xxxv.14.m
- Alexander Epirensis Rex, viii.17.m. interficitur à Lucanis, 24.m
- Consentit sepelitur, ibid.f
- eius ossa Metapontum ad hostes remissa, ibid.

- Alexander Magnus, xi. 11. 51. f. quo tē-
pore vixerit, viii. 3. m. xii. Lannis re-
gnauit, xlv. 9. m. eius ætas vix sus-
fectura ad Punicum vnum bellum,
xx. 19. m. de decora, 18. p. summum
imperium in orbe terrarum Macedo-
num fecit, xlv. 9. p. triginta mil-
libus peditum, quatuor equitum
pugnauit, x. 19. p. nondum alteram
sortem expertus, 17. p. ei nullius pu-
gnæ non secunda fortuna fuit, 17. m.
merso secundis rebus nemo intole-
rantior fuit, ibid. p. victor de gene-
rauit in Persarum mores, ib. p. eius
cum Romanis ducibus compara-
tio, ib. f. eius nominis maiestatem
an Romani sustinere potuerint, ib.
m. ei, si cum Romanis foret bella-
tum, quinam euentus futurus, 17. p.
cum quibus ducibus in Europa fu-
isset bellandum, ibid. m. L. Papirius
Cursor ei par, 16. f. eius auunculus
Epiri rex Alexander, 18. p.
Alexander Magister eq. xxxi. 10. p.
Alexander, princeps Ætolorū vir fa-
cundus, 33. m. eius oratio ad Philip-
pum, ibid. altera eiusdem in Athe-
nienfes, xxxiv. 25. p.
Alexander Acarnan, xxxv. 18. p. Cenei
moritur, xxxv. 20. m.
Alexand. Beroeus Demetrio spiritum
interclusit, xl. 24. f.
Alexandri filius rex Syriæ per fraudē
tutoris occiditur, Epir. lv. f.
Alexandria Troias, xxxv. 41. p. Alexan-
dria, xxxi. 10. f. Alexandria in Æ-
gypto quando condita, viii. 24. p.
Alexandrinī legati de Antiocho
queruntur, xl. v. 10. m.
Algidus mons, iii. 2. m. 3. m. in 3. 5 in
Alifanus ager, xxi. 14. 3. m. 17. f.
Alimne vrbs, xxxv. 11. 14. m.
Aliphera, xxxii. 5. megalopolitis
restituitur, xxviii. 8. m.
Allia fl. Crustuminis montibus præ-
alto defluit aluco, v. 37. f.
Alliensis clades, vi. f. xxv. 6. m. xxxvi.
17. p.
Alliæ de Samnitibus vi captæ, ix. 38.
p. 42. m.
Alliæ fates subacti, 41. p.
Alliæ opp. viii. 25. p.
Allitanus ager, xxxv. 5. p.
- Allobroges gens nulla Gallica gente
opibus aut fama inferior, xxi. 31. p.
Allucius Celtiberorum princeps exi-
mix formæ virginem desponsam
habet, xxvi. 50. p. hanc captiuam
dum ei reddit Scipio, omnium in
provincialium vincit animos, ibid. f.
Almana vrbs, xli. v. 26. m.
Alopeconnesum Philippus recipit,
xxx. 16. m.
Alorcus Annibalis miles Saguntinis
suadet, vt oblatas pacis leges accipi-
ant, xxx. 12. f.
Alpes, xxi. 30. p. nihil aliud sunt, quam
montium altitudines, ib. inextupe-
rabiles, v. 14. m. xxi. 23. f. quam dif-
ficiles transitu, 35. p. hyeme clausæ.
xxvii. 38. p. Alpes Iulix, v. 34. f. Al-
pinæ & Gallicæ gentes, Asdrubalem
recipiunt, xxv. 1. 41. m.
Alfianis pop. ad Senatū venit, xxvii.
40. p.
Altum castrum, xxiv. 42. p.
Alyatti, xxxv. 11. 16. p.
Amadocus Rex Thracum capitur,
xxx. 1. 35. m.
Amarnthidis Dianæ sacrum, xxxv.
38. p.
Ambatti pop. v. 34. m.
Ambiant. populi, Epir. cv. m.
Ambigatus Rex Celtarum, v. 34. p.
Ambiorix dux Eburorum, Epir. cv. p.
Ambitio in consularibus communis,
xxxv. 10. p.
de Ambitu leges latæ, xl. 19. f.
Ambracia, xxxi. 15. m. Pyrrhi regis.
xxxvi. 1. 10. p. oppugnatur à M. Ful-
uio, ibid. 4. p.
Ambracienses coronam auream Cos-
centum & L. pondo dant, 10. p. lega-
ti de M. Fulvio in Senatū quæran-
tur, 43. m. à M. Æmilio defensū,
44. p.
Ambracius finis, xxxii. 14. m. xxxviii.
4. m. xli. 11. 21. m.
Ambyfus opp. xxxii. 18. m.
M. Ambusti filij legati ad Gallos missi
v. 35. f. vide Fabius.
Ameriola opp. aurum, 14. f. p.
Amici nō ex dictis, sed ex factis pēlan-
di, xxxiv. 48. m. Amicos eosdē ini-
micosq; habere iussi soc. j Romano-
rum, xxxvi. 1. m. xxxviii. 11. p.
Amici-

- Amicitia quib. reb. violatur, xxxiv. 31. f.
Amicitie immortales, inimicitie mor-
tales esse debent, x. 46. f. Amicitie
foederisq. renouata cum populis re-
gibusque, xxvii. 4. m. xlii. 44. f.
xlv. 45. p.
Amicitias trium generum foederibus
inter se paciscuntur ciuitates reges-
que, xxxiv. 56. m.
Amilcar pater Hannibalis, xxi. 1. m.
Mars alter, 10. m.
Amilcar Bomilcaris filius, xxv. 29. p.
Amilcar Gisgonis filius, xxi. 51. p.
Amilcar in bell. Gallico capitur, xxxii
30. f. in triumpho à Cn. Cornelio
ducitur, xxxiii. 8. m.
Aminander rex Athamanum, xxvii.
32. p. xxx. 12. m. xxxii. 56. f. ad Ro-
man. deficit, xxxi. 28. p. Thessaliam
populatur, xxxii. 14. p. Pellinzum
occupat, xxxvi. 10.
Amiternum opp. xxv. 11. f. captum de
Samnitibus, x. 39. f. Amiternimi
Vmbrix populi, xxvii. 45. f.
Ammonius regnat in Syria, Epir. L. p.
Amoris impotentia, iii. 49. p. xxvii.
17. m.
Amore sponsæ deperit Allucius, xxvi.
50. p.
Amphilochus vates pro Deo colitur
apud Oropum Atticæ, xlv. 27. f.
Amphilochi, xxxii. 32. p. à Perseo Phi-
lippi F. oppugnantur, xxxviii. 5. f.
Amphilochiam recipiunt Ætoli, ib.
3. m. Amphilochum Agres, 10. p.
Amphipolis, xlv. 9. p. 29. m.
Amphissa opp. oppugnatur, xxxvii. 5. f.
Ampliatius in iudicio, xlii. 2. m.
Amulius XV. rex Alb. i. f. fratrè Nu-
mitorem pellit, stissemq. fratris in-
terficir, ib. sp. partus Rheæ Siliæ a-
dimir, cū cam Vestalem legisset, 4. p.
Amulio regi Remus captus tradi-
tur, 6. p. Amulius obtruncatur, ib. f.
Amulius princeps Lacetanorum ad
Annibalem profugit, xxi. 61. f.
Amielæ opp. xxxiv. 28. f.
Amyntæ filius Philippus xlv. 9.
Anabura, xxxviii. 15. f.
Anagnini, tx. 41. f. Anagninis ciuitas
data, concilia connubiaque adem-
pta, 33. f. Anagninus ager. ...
Anatis fl. xxvi. 36. p.
- Ancæ Apulorū oppugnatæ, xxv. 20. p.
Ancilia, quæ & cælestia arma, i. 20. m.
vi. 4. f. cælo demissa, v. 44. quibus
diebus mouentur, religitur, religio
est producere exercitum, xxxviii. 33.
f. vltro se mouent ante bellū Cim-
bricum, Epit. lxxviii. f.
Ancona, xli. 1. p. Ancus, vide Martius.
Ancyra nobilis vrbs, xxxviii. 24. p. à
Perseo populatur, xxi. 20. f.
Andania opp. xxxvi. 31. m.
Andriscus (qui & Pseudophilippus) vl-
rimæ sortis homo, Persei regis filiū
se vocat, Epit. xlix. f. ex pellice na-
tum se fingit, ibid. Romam mittit-
tur. Epit. xlvii. p.
Androcles præfectus Persei, xxi. 32. m.
Androgyni nati, xxvii. 13. p. vide Semi-
mares.
Andronicus Macedo, xxxvii. 13. f.
Andronicus Andronici F. securi percu-
titur quod patrē secutus arma con-
tra Romanos tulisset, xlv. 31. f.
Andronodorus Hieronymi regis Sici-
liæ tutor, xxv. p. Matius filius Hie-
ronis regis Demaratæ, 22. m. prætor
creatur, 23. p. interficitur, 24. m.
Andros insula, xxxi. 15. f. 45. p. xxxii.
16. m. xxxvi. 20. f. Andriæ, xxxi. 45. m.
Adrostenes dux Corinth. xxxii. 23. m.
Aneſtius trib. ciuitatis Nerniorum,
Epl. cxxxix.
Auenarium promontorium Ciliciæ,
xxxii. 4. p.
Anger opp. xxxii. 13. m.
Anguis tubat⁹ autēis maculis, xli. 31. f.
Anguis quadrupes, xli. 9. m.
Anguis specie cōsuetudinem cū nobi-
libus mulierib⁹ habere creditur Iu-
piter, xxvi. 19. m. Angues prælati in
bello, vii. 17. p. Angues laſciuentiū
piscium modo exultantes, xxv. 1. 4.
vide plura in Prodig. um.
Anguib⁹ prælatis faceret dotes Tarqui-
nienſium Romanum militem tur-
bant, vii. 17. p.
Angustæ loci pugnatibus incommo-
di, xxxiv. 38. p.
Anidus mons, xl. 38. p.
Anienſis tribus addita cæteris, x. 9. p.
L. Anicius Gallus pr. xli. 17. p.
L. Anicius Quirinalis de rege Gentio
triumphat, xlv. 43. p.

Animus humanus infatiabilis, iv. 11. p.
 Animus Romanor. in vtraq; fortuna
 idem, xxxv. 1. 4. r. m. animus sepe
 alibi est, quam corpus, xxv. 1. 19. m.
 animus vetusta memoratio antiqui
 fit, xli. 1. 13. p. animi ex otio & copia
 lafcuiunt. 1. 1. 52. p. animi ferocia si-
 mul cū corpore labāte labascit, 1. 31
 m. animi religione vt corpora inor-
 bis infestati, iv. 30. m. animi magni
 sunt magnis honoribus, 1v 35. m
 Anio fl. 11. 26. m. 64. p. ad Anienem fl.
 cum Gallis pugnatum, vi. 42. p.
 Anitorgis vrbs, xxv. 32. m
 Annales citati, 11 54. p. 111. 2. f. 1v. 7. f.
 20. m. v. 31. 9. m. 18. f. 42. p. viii. 23. f.
 20 m. 37. p. ix. 15. m. 42. p. 44. p. x. 1. p.
 17. f. xxi. 28. m. xxi. 31. m. xxi. 6. f.
 xxx. 6. f. xli. 11. p. annales prodi-
 gia referentes, xli. 11. 15. p.
 Annales quidā quasi funestū. 1v. 10. m
 Annales cognomen familie inditum,
 xl. 43. f.
 Annales Acilianī, xxv. 39. m
 Annales M. Porcij Catonis, Ep. xli. x. m
 Annalium exempla exoleta, xxv. 1. 15. f.
 Annibal dux Pœnorū & militū. suis
 in cruce sublati, Ep. xv. 1. f. An-
 nibal 1x. annos natus hostem se pop.
 Ro. fore iurando astringit, xxi.
 1. m. eius ingenium & natura, 4. p.
 victa & virtutes, ib. m. laudes xxv. 1. 1.
 12. p. an mirabilior fuerit aduersis,
 quam secundis, incertum, ib. prin-
 ceptū prælium inibat, vltimus confe-
 ctio prælīo excedebat, xxi. 4. f. trien-
 nio sub Asdrubale Imperatore me-
 ruit, ibid. m. Oleadum fines ingre-
 ditur, 5. p. iactus tragula cadit, 7. f. eius
 copiarū centum quinquaginta milli-
 um. 8. p. 21. p. Annibali quantæ co-
 piae fuerunt in Italiam transgresso,
 39. p. legatos Romanos non admit-
 tit, 10. m. ad Hispanos milites ora-
 tionem habet, 21. p. valido prælīo
 Africam firmat, ibid. f. spectrum in
 quiete videt. 22. m. Rhodanū cum
 exercitu traiecit, 28. m. suos ad in-
 uadendam Italiam hortatur. 30. p.
 35. m. nono die in iugum Alpium
 peruenit, 17. p. quamam transierit
 Alpes, ambigunt. 38. m. suos miro
 spectaculo ad pugnam simulat, 42. p.

ad suos milites concionem habet
 43. p. præmia suis pronuntiat, 45. m.
 equitatu Romanis melior, 47. p. 40.
 cum insidiacit. cum spectat. 53. f. fau-
 eius pugna excedit. 57. m. Romanos
 adoritur, 59. p. in Ligures concedit,
 ibid. f. ex hibernis mouet, xxi. 1. 2. p.
 altero oculo capitur, ibid. f. Italia
 agros deuastat. 9. m. ex Arpis in Sa-
 mnium transit. 11. p. non vim dila-
 toris Q. Fab. Max. sed prudentiam
 timet, 12. m. ducem itineris virgis
 cæsum in cruce sustulit. 3. m. duo
 millia bouum acensis cornibus
 montes concitat, 6. f. eius dolus ad
 augendam dictatoris inuidiam, 1. m.
 ad certamen prolicit magister equi-
 tum, 18. m. eius de Qu. Fabij Max.
 virtute testimonium, 30. f. exercitus
 omnium rerum penuria laborat.
 40. m. relictis castris fugam simulat.
 41. m. eius insidiæ detectæ, 41. f. ad
 Cannas castra ponit, 44. p. aciem
 instruit, 46. p. eius exercitus num-
 rus ad Cannas, ibid. m. vincit Ro-
 manos clade magna, 49. m. vincere
 scit, sed victoria vti nescit, 51. m. ve-
 sci docuit corporib; humanis, xxi. 1.
 5. f. Decium Magium comprehendi
 iubet, 7. m. Capuz apud Muræ
 Celeres diuersatur, ibid. f. Pacouū
 Calauium ad cenam vocari iubet,
 8. p. eius in Senatu Campanæ ora-
 tiō, 10. quæ Annibali in supple-
 mentum missa sunt & Carthaginien-
 sibus, 13. f. in agrum Nolanum tra-
 ducit exercitum, 14. m. Nucernam
 in deditionem accipit, 15. p. Nolam
 oppugnat, 16. p. Acerras obsidet, 17.
 p. diripit, ibid. m. Casilium op-
 pugnat, 18. p. eius exercitum Cam-
 panæ delitix eneruauerunt, ibid. f.
 ex hibernis redit Casilium oppu-
 gnaturus, 19. p. eius ad Philippum
 legati intercipiuntur, 34. p. Cam-
 panis opem laturus ad Harnas per-
 uenit, 36. p. Cumas oppugnat, ibid.
 m. ab obsidione discedit, 37. m. cum
 exercitu Nolam oppugnaturus ac-
 cedit, 43. m. Nolam oppugnat, 44.
 m. eius equites, cclxxii. ad Nat-
 cellum transfugiunt, 46. m. Puteo-
 los oppugnat, xxi. 12. m. cum exat-
 cit

- cito Tarentum proficiscitur, xxv. 9. p. cx insidiis Tarentum ingreditur, ibid. f. benigne Tarentinos alloquitur, 10. m. eius industria, 11. m. castra in Apuliam monet, 21 p. ab Herdonia Tarentum ducit legiones, 12. f. in Campaniam contendit, xxvi. 5 p. oppugnandæ Romæ consilium capit, 7. m. octo mil passuum à Roma castra locat, 9. f. Cn. Fulvium cum exercitu fundit xxvii. 1. m. in Apuliam abir, 2. m. de M. Marcello iudicium quale dederit, 16 p. nocte castra movet, ibid. f. Metapontum se recipit, 18. m. decimum annum Italiam prouinciam habet 23. p. Lacinium copias admouet, 27. m. Marcelli corpus sepelit, 30. p. ad solnendam Locrorum obsidionem proficiscitur, ibid. f. ex agro Tarentino in Brutios concedit, 42. f. reliquis castris Apuliam petit, 44. m. Annibalis literæ interceptæ, 46. p. Annibales duo in Italia, 46. m. Annibal viso capite Asdrubalis, se Carthaginis fortunam agnoscere dicit, 53. f. omnia auxilia in extremum Italiæ angulū Brutios contrahit, ibid. Annibalæ exercitus ex colluione omnium gentium constat, xxviii. 12. p. Annibal ad Iunonis Lacinie templum æstatem agit, 46. f. aram ibi condit, dedicatque cum ingenti rerum ab se gestarum titulo. Punicis Græcisque literis insculpto, ibid. Locros tendit suis auxilium laturus, xxix. 7. p. scorpione ictus, receptui canere iubet, ibid. m. nocte Locris discedit, ibid. f. Coronem exercitum abducit, 36. f. ex Italia reuocatur, xxx. 9. m. in Africam traiecit, 25. f. 29. p. suos ad pugnam instruit, 32 p. victus Adrumentum perfugit, 35. p. Pœnis in curia stentib. rident, 44. m. Carthaginenses increpat, ibid. f. ordinem iudicium Carthagine accusat, xxxi. 11. 32. m. Africa excedit, 34. p. ab Antiocho comiter excipitur, 35. p. Antiocho luadet, vt in Italia bellum gerat, xxxiv. 59. m. Annibal cum P. Scipione colloquitur, xxxv. 14. m. eiusdem iudicium de optimis Imperatoribus, ibid. f. suspectus Antiocho reconciliatur, 19. p. ad Antiochum & socios orationem habet, xxxvi. 7 p. profugit ad Perusiam, xl. 51. p. septem exitus è domo fecerat, ibid. f. obseptus, poculum veneni exhaurit, ibid. Annibal quo anno mortuus, 65. f. Annibalæ vxor ex Castulone Hispaniæ vrbe, xxxi. v. 41. m. Annuerfarium Ceteris sacrum intermissum, xxii. 15. m. L. Annius Setinus pistor Latinorum, viii. 3. f. per gradus Capitolijs lapsus, 6 p. T. Annii stritumuir, xxi. 25. p. T. Annius Luscus triumuir, xlii. 17 p. legatus ex Macedonia reuersus, xlii. 25 p. T. Annius Milo. tribun. pleb. Epitom. cty p. Annonæ habita cura, xi. 9. m. 111. 31. p. x. ii. f. Annona laxior cum pace redit, 11. 52 p. Annonæ vilitas, xxx. 38. m. xxxi. 50. p. Annonæ præfectus L. Minutius creatur, vi. 12. m. Annuli aurei positi in iuctu, ix. 7. m. xlii. 16 f. in indignatione, 46. f. à digitis occisorum Rom. detracti ad Cannas modij mensuram excedunt, xxxiii. 12. p. Annuli signatorij ducis ab hoste capti in fraudem abusus, xxv. 10. 3. p. Annus à Numa in xii. menses describitur, i. 19 f. Annus multiplici clade ac periculo insignis, 19. 12. p. Anni principium olim Calendis Sextilibus, 111. 6 p. Anno vno Roma ex ruinis restructa, vi. 4. m. Anno quadringentesimo, quam vrbs Romana condita erat xxxv. quam à Gallis recepta patriij Coss. duo creati, vii. 18 p. Annus ab Vrbe condita cccclxxxviii. xxxi. 1. p. Annus DXLIIII ab vrbe cond. 4. f. Anno

Anno DXCVIII. ab V.C. Coss. magi-	ratur,	15.p
stratum peractis comitijs inire cœ-	Antiochi exercitus funditur,	19.p
perunt, Epit. xlvit. f. Anno primo	de Antiochi exercitu scriptores vari-	
secundi belli Punico Coss qui fue-	ant,	20.p
rint,	Antiochi statua in templo Mineruz	
Annorum indices, clauus apud Voluni-	Ironex posita,	ibid.
os. vii. 2. m. Annis quadraginta &	Antiochus Ephesum perfugit,	21.p
sex minores nomina militiæ dare	de pace agit,	xxxvii. 18.f
coacti,	ad Bithiniæ regem legatos mittit,	
Anquirere capitis, r. 1. 52. m. xxvi. 3. m	25.p	
Anseres Iunoni sacri,	Sardeis se recipit.	31.m
Antefixa,	Antiochus P. Scipionis filium ad pa-	
Antemates pop. ad Romam videndam	rem mittit,	37.m
profecti. t. 9. m. bellum parant ob-	in fugam vertite equum,	42.m
raptum filiarum, 10. p. Romanorum	de Antiocho triumphat M. Acilius pt.	
finis vastant,	46.p. eius legati in Senatum intro-	
Antenor Troianus. i. 1. p. cum multi-	ducuntur,	55.p
tudine Henerum ex Paphlagonia	cum Antiocho & Romanis pacis leges	
pulsus in Adriaticum venit, ibid.	xxxvi. 11. 12. p	
Antenor classis Persici præfectus Cas-	Antiochi naues concisæ aut incensæ,	
sandriam traiecit,	39.p.	
Antepilani in milita vii. 1. 8. m. 9. f	Antiochus Antiochi F. moritur, xxxv.	
Antias, vide Valerius Antias.	35.p	
Anticyta opp. Photidis, xxviii. 8. m.	Antiochus Syriæ rex, xlv. 19. m. le-	
xxxii. 4. p. xxxiii. 17. m.	gatos Romam mittit, xlii. 6. p	
Antigonea urbs, xlv. 27. m. eius fauces	cum Antiocho societas renouatur,	
Sthena vocant. Græci xxxii. 5. m	ibid. f.	
Antigoni præceptum,	Antiochus virga circumscribitur à	
Antigonus Echecratis F. 54. p. tutor	Popilio, xlv. 1. 2. p. eius res gestæ in	
Philippi, ibid. eius ad Philippum	Ægypto, r. p. legati,	15.p
oratio,	Antipater Antiochi fratris fil. xxxvii.	
Antigonus Macedoniæ rex, xxxiii. m	41. 15. p	
xxxiv. 28. p	Antipater præfectus Asiæ, xxxviii. 1. 6.	
Antigono fratris Philippi F. regum	m. capiti,	xlii. 66.f
Macedoniæ à Philippo traditur, 56. p	Antipatria urbs incenditur, xxxi. 27. p	
Antimachus præfectus sacre aræ in a-	Antiphilus Edessæ,	xlii. 61. p
cie cadit,	Antissa ius.	xlv. 27. p
Antinous,	C. Antistius Labeo legatus, xlv. 17. p	
Antiochia, xxxv. 13. m. Antiochiæ Iouis	L. Antistius trib. mil. ex plebe, vi. 30. p	
Capitolini templum,	M. Antistius legatus.	xxi. 63. f
Antiochus Syriæ Rex, xxxi. 14. m	Sext. Antistius legatus.	xxxvii. 32. f
Antiochus Coracesium oppugnat,	Antium urbs opulentiss. xi. 63. m. de-	
xxxii. 4. p. & Antiochi & legatorum	ditur Romanis,	65.f
Romanorum conuentus, 25. p. eius	Antium noua colonia missa, vii. 11. 14.	
ad Romanos legatos responsio, 26.	m. xxxvi. 3. m	
p. eius copiarum, 43. m. oratio, 44. p	Antiates urbem agrosq; Romanis de-	
Antiochus Imperator appellatur, 45.	dunt, vt 33. p. in agrum Hostiensem	
f. in Bœotiam proficiscitur, xxxv.	excursionem faciunt,	vi. 11. 22. p
6. p. conuiuia scilicet, 11. p. Pheras	Antias pop. ad Venatum venit, xxxii.	
oppugnat, 9. m. ab Larissa recedit,	40. p	
10. f. Chalcidem virginem ducit,	Antiarum nauibus rostra in foro facta.	
11. p. Apollini delphico sacrificat,	vt 1. 14. f. Antiarib' dati ad iura sta-	
ibid. m. Annibalem vt vatem admi-	tuenda ipsi' coloniarum patroni, ix. 20. f	

- A.** Antoninus legatus, xlv. 4. f
C. Antonius Cos Epit. lvii. f
M. Antonius magist. eq. viii. 17. p
M. Anton. trib. pl. xlv. 40. f. rogationi in Rhodios intercedit, 21. P. M. Ant. caput in rostris ponitur, Ep. lxxx. m
M. Anronius pr. moritur. Epit. xcvi. p
M. Antonius se ipse interimit, Epit. cxxxiii.
Q Antonius, xxxvii. 31. m
Q Antonius Merenda trib. pl. iv. 42. p
T. Antonius Mercenda Xuir creatur, iii. 3. f
Antron, xlii. 42. p. 67. f
Anxur opp. Volscorum, nūc Tarracina, vii. 29. m. capitur, iv. 59. p
Anxur ab hostibus recuperatur, 10. p. nequicquam oppugnatur. 12. m
Anxur trecenti in coloniā missi, viii. 22. p
Anxuras populus ad Senatum venit, xxvii. 40. p
Aous fl. xxxii. 10. p. inter duos montes fluit, Æ. ropuin & Ainaum, 5. m
Apamea opp. xxxv. 15. olim Celzæ dicta, xxxvii. 13. m
Apamea soror Seleuci regis, à qua Apamea vrbs dicta, ibid.
Apamia filia Alexandri Megapolitani. vxor Aminandri regis, xxxv. 47. p
Apelles Philippi regis legatus, xl. 20. p. 55. m. à Perseo interficitur, xxii. 5. m
Apenninus, v. 33. m. eius transitus quā difficilis Annibali, x. 27. p. eius frigora, xxi. 58. f
Aperantia, x xxxviii. 3. m
Aperantij Persea accipiunt, xlii. 22. f
Apum examinis prodigium, xxi. 46. p. xxiv. 10. f. xxvii. 25. p
Apex dialis, vi. 41. f
Aphr rex profugus, xxxiv. 61. m
Aphrodisias castellum, xxxiii. 4. p. vi capitur, xxxvii. 21. m
Apocleti xxxv. 46. p. xxxvi. 28. f. sancti apud Æ. solos concilium, xxxv. 34. p
Apoteoræ. xxxii. 34. p
Apollo p. dies 8. fratris lectis placatur, v. 13. m. Apollo Cunis triduum lacrymatur, xlii. 13. p. eius ager redemptus Sicyone, xxxii. 40. f. ei boue aurato & capris duabus albis auratis litatus, xxv. 12. m. cratera aurea Delphos missa, v. 25. m. Apollinis Medici xdes, xl. 51. p. Apollinis xdes dedicata, vii. 20. f. Apollini xdes pto valetudine populi vota, iv. 25. p. dona vouentur, xl. 37. p. xdes à Cn. Iulio dedicata, iv. 29. m. in Apollinis xde extra urbem senatus, xxxiv. 42. p. xxxvii. 58. p. xxxix. 4. p. Apollinis Zerinthij templum, xxxviii. 41. p. eius promontorium, xxx. 24. m. eius ludi facti, xxvii. 13. m. Apollinatium ludorum origo, xxv. 12. m. Apollinates ludi in perpetuum voti, xxvi. 23. p. Apoll. ludi, xxxvii. 4. m. ad xdem Veneris Erycinæ patati, xxx. 38. f. Apollinaris circus, 111. 63. m
Apollodorus defectionis auctor Athenis damnatur. xxxv. 50. m
Apollonides principum vnus Syracusarum salutatem habet orationem, xxiv. 28. p
Apollonia, xxvii. 18. m. à Philippo oppugnatur xxxiv. 40. m
Apollinates, xxvi. 25. p. xlii. 55. f
Apolloniatus agri vastatur, xlix. 12. m.
Apolloniatus iuuenes dediti, quibus legatos pulsant, Ep. xv. p
Apollonius Antiochi legat⁹, xlii. 6. m
Apollonius purpuratorum Antiochi vnus, xxxvii. 23. m
Apophthegma Antigoni. xl. 21. m
Apophthegma Asdrubal. Hædi, xxx. 42. f
Aporidos come, xxxviii. 17. f
Apparitores regij. x. 40. m. ab Herulis sumpti, t. 8. p. Apparitores consului viginti quatuor, & ij ipsi plebeij homines. ii. 55. p. ad pignora capenda dimissi. rri. 38. f
Appia via, viii. 39. f. xxi. 55. p. vide Claudius.
C. Appius (f. Oppius) à Gallis caditur. xxxi. 2. m
Appiolar oppidum captum, 1. 35. m
Appuli in amicitiam fœdere recipiuntur, viii. 25. p. ad Pœnos deficiunt, xlii. 11. f
C. Apronius trib. pl. 111. 64. f
Aplus fl. xxxi. 27. p
Apuleius Pansa Cos. x. 5. f
C. Apuleius Saturninus tribuui, xlv. 13. m
Cn. Apuleius Saturninus Tribuui ple-

- plebis, Epir lxix.p
 L. Apuleius Saturninus pr. xlv.44.p
 L. Apuleius trib.pl.M. Furio diem di-
 cit, v.32.m
 L. Apuleius Xuir, xlii.4.p
 Q. Apuleius Cos. x.6.p
 Q. Apuleius Xuir, xlii.4.p
 Apulia, vr.42.m
 L. Apustius legat⁹, xxvii 38. m. xxxvii.
 4.p
 L. Apustius Fullo ædil. pleb. xxxi. 4. f.
 prætor. xxxii. 1. 9. p. triumuir, xxiv.
 52. p. xxxv. 9. m
 Apureus Macedo....
 Aqua Albana cruēta fluens. xxvii. 13. p
 Aqua in plaustris exercitiū sequens....
 Aqua quadraginta quinque dierum in
 nauibus imposita, in Africam, cum
 Scipione traiecturis....
 Aquæ in urbem inducendæ se obli-
 cit M. Licinius Crassus, xl. 51. f
 Aquam in urbem App. Claudius cen-
 sor duxit, ix. 29. m
 Aquæ calidæ loci nomen, xxx. 24. m
 Aquæ Cumanæ, xli. 16. m
 Aquæ Sextiæ, colonia à quo condita
 & nominata, Epi. lxi. p
 Aquæ Sinuëllanæ, xxi. 13. f
 Aquarum calidarum fontes, xxxv. 16.
 m. Ep. lxi. p
 Aquarum inundatio, xxx. 26. m. 38. f
 xxxv. 21. p
 Aquationis ergo pugna, xxxv. 8. f
 Aquila Lucumoni in carpento seden-
 ti pileum suffert, & refert, 1. 34. m
 Aquileia, xxxix. 22. m. Aquileia colo-
 nia Latina deducta, 55. m. in agro
 Gallorum est deducta, xl. 14. p
 Aquileiensis ager, xxx. x. 45. f
 Aquileiensibus colonorum numerus
 augetur, xlii. 17. p
 P. Aquileius legatus, xxxvii. 3. f
 Aquilij fratres, ii. 4. p
 C. Aquili⁹, 40. f. Hernicos deuincit, ib.
 L. Aquilius Coruus trib. mil. conf. pe-
 rellate, vi. 4. m
 L. Aquilius Gallus pr. xli. 14. m
 M. Aquilius Cos. sterile bellum in Si-
 cilia confecit, Ep. lxi. f
 L. Aquilius Pædus augur, in locum M.
 Marcelli, xxv. 18. p
 Aquilones veni, xxxvi. 43. f
 Aquilonia Samnitium, x. 38. p. 39. p. 41. m
 expugnatur, ib. edeflagiat, 44. p. ad
 Aquiloniam Samnitium millia tri-
 ginta trecēti quadraginta cæsa, 42. f
 Aquinus ager, xxvi. 9. p. Aquitania Py-
 renæis montibus subiecta, xxi. 23. m
 Ara, cuius cinerē nullus mouet vñus,
 xxv. 3. p. iniussu senatus aut trib. pl.
 haud dedicanda ix. 46. p. Concor-
 dia, xxi. 19. 22. m. Ioui Elicio in Ane-
 rino dicata à Numa, 1. 20. f. Mar-
 tiæ, xl. 45. f. ara maxima Herculi ab E-
 andro dicata, 1. 7. f. ara Nepruni mi-
 to sudore in circo Flaminio man-
 se dicitur xxviii. 11. p. ara Pudicæ
 plebeiz ab Virginia A. F. dedicata, x.
 23. m. stram Annibal ad templum
 Iunonis Lacinię condit dedicatqbe,
 xxviii. 46. f
 Arablæ deserta, xlv. 12. p. Atabes, xlv.
 9. f. gladios habent tenues, longos
 quaterni cubitis, xxxvii. 40. m
 Arachnus fl. xlii. 21. f
 Aradij pop. xxxv. 48. p
 Arar & Rhodanus in vnum cōfluunt,
 xxi. 31. p
 Aratus princeps Achæorū, cuius vxor
 Polycratia à Philippo in Macedoni-
 am asporratur, xxvii. 31. m
 Aratus Sicyoni⁹ interfecit, xxxii. 21. m
 Arbacala Carceior. vrbs capta, xxi. 5. m
 Arbitratus Annibal æquum indi-
 cat, xxxi. 11. p
 Arbor felix, v. 24. p. arbor quercus videri
 Deorū appellata, 1. 11. 25. m. arbores
 obnoxie frigorib. heme sęua deuſę
 xl. 43. p. arborē quā qs seruent, sub
 ea legere aliū fructus, indignum, x.
 24. p. arborum præcisarum ruina
 obrurus exercitus Rom. xxi. 14. m
 Arcæ duz lapideę sub Ianiculo inue-
 ntæ, xl. 29. p
 Arcas præfectus auxiliorum, xxxv. 26. p
 Arcades populi rerum naualium im-
 periti, 1. 5. p
 Arcadum concilium xxxii. 5. m
 Arcani celandi religio x. 38. m
 Arcana regum per satellites eorum se-
 re produntur, xxx. v. 3. m
 Arcanorum expiscandorum detestan-
 da fraus, xl. 21. f
 Archelaus cum classe Syllę sese risdit,
 Ep. lxxi. p
 Archidamus Astolorum dux, xxxii. 11. p

4. p. xxxv. 48. m. xlii. 21. f
Archidamus Ætolus, xlii. 43. m.
Archo, Poudi Æniasum principi nu-
pta, xli. 4. p
Archimedes spectator cœli vnicus &
siderû, xxi. 34. p. machinator belli-
corû tormenrorû, ib. varix magni-
tudinis tormêta in muris disposuit,
ibi. qua arte Romanas naues euer-
rit, ib. maritimam oppugnationem
Romanorum elusi, ibid. Hieronis
impêsis tormêtis Syracusis instru-
xit, ib. intentus formis, quas in pul-
uere descripserat, inrestritur, xxv.
31. f. Archimedis sepultura cura ha-
bita à M. Marcello, ibid
Archippus dux Argiuorum, xxxiv. 37. f
Arco frater Xenarchi, xli. 24. p. eius
oratio, ibid.
Arcus interdiu sereno cœlo super æ-
dem Saturni in foro extendi visus,
xli. 21. f
Ardea, xxi. 7. p. Rutulorum ciuitas, l.
57. oppugnatur, l. 57. m. obsidio-
nis causa ibid. Ardeam coloni mit-
tuntur, iv. 11. m. xxix. 10. p. Ardea co-
lonia milites pecuniamque se Ro-
manis daturam negat, xvi. 11. m.
cum Ardeat bus fœdus renouatur,
ibid m. inter Ardeates ob virginis
nuptias bellum intestinum, p. p du-
ce Camillo Gallorum castra inua-
dunt, eosque trucidant, v. 45. p
Ardoez, xxiii. 10. m
Arduus Antiochi F. xxxiii. 3. f
Arei, ex Africa, xxxiii. 2. p
L. Areunius capitur, xxvii. 29. m
Arethon fi. xxviii. 4. p. m
Arcthusia fons, xxv. 30. m
Aresium, xxviii. 36. f. Retini triginta
millia scutorum Scipioni pollicen-
tur, xxviii. 45. m
Ares exul, xxxix. 35. f
Argei sacrificia locaq; sacris faciendis
à Numa instituti, l. 21. m
Argentæ opp. xxxii. 14. p
Argentanum opp. ad Romanos desi-
cit, xxx. 19. f
Argentariæ Nouæ apud Romanos,
xxv. 20. p. xl. 31. m.
Argentea vasa in cella Iouis, x. 23. f
Argentum in Oringensi agro Hispaniæ
foditur, xxvi. 3. p
Argentum nondum signatum, iv. 60. f
Argento quando pop. Ro. vti primum
cœperit Epit. xv. f. Argensium signa-
rum, v. 60. f. xxxvii. 18. m. Argensium
bigatum, xxxiii. 21. f. Argensium cœ-
latum, xlv. 39. p. Argensium in æra-
rium latum, xxviii. 38. m. xxx. 45. p.
Argenti in aurû commutari in Æ-
tolorû pensione proportio, xxxviii.
11. f
Argenti spargendia stus, xxi. 4. 2. p
ex Argento multatio xnea signa, a-
liaque ornamenta Diis facta. vide
Multatio.
Argi, xlv. 28. p. duas arces habet, xxxiv.
25. m. iu tutela Iuonis, 24. p. Pyrrhi
morte nobilitari, xxxi. 7. m. Argino-
rû vrbs fiduciaria Nabidi à Philip-
po traditur, xxxi. 38. p. Argi ab vxore
Nabidis spoliati, 40. f. Argiui præ-
sidium Lacedæmoniorû expellunt,
xxxiv. 39. m. Argis oriundi Maced.
reges, xxvii. 48. m. xlii. 22. f. Argos
Amphilochium, xxxviii. 10. p
Argiletum, l. 19. p
Argiæ caput Athaman xxxviii. 1. p
Argysæpides. xxxvii. 40. m
C. Arianus trib. pleb. ibid.
L. Arianus trib. pleb. ibid.
Ariarates Capadoc. rex, xxxvii. 40. m.
xxxviii. 37. m. in amicitiam populi
Rom. recipitur, 39. m. cum populo
Rom. amicitiam renouat, Ep. xvi.
m. regno pulsus à Senatu restitui-
tur, xlvii. p. Ariaratis legati Ro-
manum veniunt, xli. 19. p
Aricia oppugnatur, xli. 63. p
Aricini atque Ardeates de agro ambi-
guo cerrant, l. 71. p
Arietis frustratio, xli. 61. p
Ariminum, xx. 1. m. xxvii. 46. m
Ariminum in Piceno colonia dedu-
cta, Epit. xv. p
Ariminum, olim dicta Gallia prouin-
cia, xxvi. 1. 38. f
Ariminenses à populo Romano lau-
dantur, xxvii. 12. m
Ariobarzanes à Mithridate Ponti Re-
ge regno pellitur, Epit. lxxv. f. in
regnum Cappadociæ à L. Corneio
Sylla reducitur, Epit. lxx m
Aristhenus prætor Achæus, xxx. 1.
19. p

Aristo

- Aristo tragicus actor, xxiv.24.m
 Aristot Tyrus, nunti' Aunibalis, xxxiv
 60.p. in senatum Carthaginensium
 vocatur, ibid.m. profugit, ibid.f
 Aristodemus tyrannus, 11.21.m
 Aristomachus princeps plebis Crotone, xxiv.2.m. ad Hannonem trans-
 fugit, 3.f
 Aristonicus Eumenis regis F. Asiam
 occupat. Epit.lix.p
 Aristoteles praefectus Antiochiregis.
 xxxvi.21.p
 Armamentarium Chalcidis, xxxi.23.f
 Arma armis propulsare, iure gentium
 licet, xlii.41.m. non permessa soci-
 cijs Romanorum, nisi horum iussu,
 11.30.m
 Arma de publico data, 11.15.f. xxii.
 57.f
 Arma ferre qui possunt, omnes con-
 scripti, 111.4.f. xxii.57.f. arma graui-
 tate fugam impediunt, xxxv.1.43.f.
 arma hostium concremata, viii.30.
 m. xxxviii.23.f. xlv.33.p
 Arma prior inferens, ab eo iniuria or-
 ta videtur, xxx.1.10.p. arma facta
 templis detracta in necessitate, xxi.
 57.f. xxiv.22.f
 Arma sponte crepitum facientia...
 Armorum causa alia alijs honesta &
 probabilis, xxxvi.1.54.m
 Armis munimenta, non munimentis
 arma tuta esse debent, ix.23.m. in
 armis ius ferunt Galli, v.36.m
 Armatura levis, promptissima res ad
 lacessendum certamen, xlv.4.p
 Armatus grauis, xxxvii.41.p
 Armes Punico praesidio praefuit in no-
 ua Carthagine, xxvi.49.p
 Armenes Nabidis F. in triumphum
 ductus, xxxiv.51.f
 Armentum 1.7.m
 Armillae aureae, 1.11.m. armillis do-
 nantur centuriones, x.44.p
 in Armilustro pluuia lapidea, xxvi.
 39.p
 Arntensis trib. vi.5.f
 Arns fl. xxi.2.p
 Arpi ciuitas Apuliz, ix.13.m. xxi.9.m
 xxi.v.3.f. oppugnatur à Q. Fabio, 45.
 m. nocte capitut, 46.f. Arpinum à
 Samnitibus receptum, ix.44.p
 Arpinaribus ciuitas data, x.1.p. iustia-
 gij latio, xxxv.11.36.1
 Arretium caput Hetruriz, ix.37.f.
 37.p
 Arretium pacem petit, ibid. labor
 seditionibus, x.37.
 Q. Arrius praetor, Epit. xxvii.
 Asila sylua, 11.23
 Attauasdes Armeniz rex, Ep. cxxii.
 Artatus fl. xliii.19.m
 Artes bonae, hoc est, virtutes xxiv.47.
 Artes militares non eadem & imp-
 ratoriz, xxv.39.21
 Artibus ingenia ad magnae fortitudi-
 cultum excitant, 4.19.2
 Atteranus, Illyrius, xlii.13.2
 Artona urbs Latinorum ab Aequi-
 oppugnatur, 11.41.2
 Arueri pop. v.34.m. xxvii.41.m
 ex Atundinibus textae castris, xxv.17.2
 Aruns Lucumonis F. 131.2
 Aruns Porfene F. 134.2
 Aruns Clusinus, v.32.2
 Aruns Tarquinius filius regis mon-
 bundus ex equo cadit, 11.51
 Aruspices Hetrusci, v.15.p. ex Hetrur-
 zia acciti, xxvii.13.m
 Arx Albana, vii.24.m
 Arx Arrentae proditiōe seruicaput
 xv.61.m. Caruen tana ab Aequis oc-
 cupata, 1v.53.p. Corinthi mirabilia
 xlv.28.p
 Artis Tarentiz situs, xv.11.p
 Ascanius Aeneas filius, 1.3.p. mare
 Creusa, incolumi Illo, natus, ibid.
 ibid.
 Albam longam condit.
 Asclepiodotus armatorum Gallorum
 praefectus, xliii.1.m
 Ascordus fl. xlv.7.m
 Asculum opp. Epit. lxxi.1.p
 Ascuris palus, xlv.1.2.m
 Asdrubal gener Amilcatis octo annos
 natus imperat, xxi.2.p. si adlocus
 Barchinaz, ibid.
 à barbaro quodam obruncatus
 ibid.f
 Asdrubal tuenda suscipit Hispania.
 xxi.22.p. classicos milites Rom. pe-
 lantes inerecipit, 61.2
 fidelium Rom. sociorum agros va-
 stat, ibid. m. in Lusitaniam conue-
 dit, xx.1.21.
 iubetur in Italiam exercitum duc-
 re, xxii.1.2
 Asidi

- Asdrubalis fides Punica, xxvi. 17. p.
 Asdrubal in fugā vertitur, xxvii. 21. p.
 Alpes tantū nuntiatur, 41. p. Plac-
 centiam obsidet, ib. f. eius mira so-
 lertia, 39. p. nocte castra mouet, ib. f.
 aciem instruit in C. Claudium & Li-
 uium Coss. 50. m. docuit fabrilī scal-
 pro elephantos interimere, 51. p. pu-
 gnans egregie, cadit, ibid. Asdrubal
 cognomento Caluus, Sardinia dux
 electus, xxxiii. 12. m. 34. f. capitur,
 40. m. Asdrubal Gisgonis filius ter-
 rius Carthaginensium dux, xxiv. m.
 xxvii. 21. p. reliquias exercitus Sci-
 pionum aggreditur, xv. 37. m. eius
 exercitus in fugam versus, ib. Oce-
 anum Gadesq; concedit, xxxviii.
 1. p. ad quinquaginta millia pedirū,
 & quatuor millia & quingentos e-
 quites in Hispania armat, 12. f. reli-
 quo exercitu Gades per fugit, 16. m.
 eodem in lecto cum Scipione apud
 Syphacem accubuit, 18. m. Asdru-
 balis filiam Syphax ducit, xx. x. 23.
 m. eiusdem & Syphacis ingentes co-
 piaz aduersus Scipionem, 35. m. fu-
 ga, xxx. 6. p. 8. f. Asdrubal Hædus pa-
 cis auctor Carthaginensibus, xxx.
 42. m. eius acurum responsū, ib. f.
 Annibalis risum in publico fieri
 increpat, 44. p. Asdrubal Masanissæ
 nepos à Carthaginensibus in curia
 interimitur, Ep. 1. f. Asdrubalis
 Carthaginensis castra cum exercitu
 à Scipione delentur, 1. p. vxor. eū 2.
 liberis ex arce se precipitat, ibid. m.
 Asdrumetum opp. xxx. 29. p.
 Asenū vrbs vī capitur à Roman. xxxiii.
 27. p.
 Asia imbellis, ix. 19. m.
 Asiatici hominū gen^s leues, xxxvi. 17. p.
 Asiz aditus Romanis patefactus per
 Eumenem, xxxviii. 31. m. Asiz amor-
 nitas fugienda viris Mattis, xxxviii.
 17. f. ciuitates in fidem P. Scipionis
 se tradunt, xxxviii. 44. f. Asiz Inge-
 nia, xxxviii. 17. p. xlv. 23. f.
 Asiam Galli inter se diuisū vestigalem
 faciunt, xxxviii. 16. p.
 Asinus mons, xxxii. 5. m.
 Asinus tripes, xlii. 20. f.
 Asopus fl. xxxvi. 2. m.
 Aspendij, xxxviii. 25. p.
- eis pax datur, xxxviii. 15. p.
 Assiduitas in oculis Romanorum ac-
 uerfandi, velut contemptum ac sa-
 tieratē facit, xxxv. 10. m.
 Asta opp. xxxix. 21. p.
 Astapa vrbs oppugnatur, xxxviii. 20. p.
 Astij Thraces pop. xxxviii. 40. p.
 Astragos castellum, xxxiii. 7. m.
 Astronomiz peritia quā utilis in bel-
 lo, xli. 37. p.
 Astura opp. viii. 13. m.
 Astumedes Rhodiorum legatus, xlv.
 25. p.
 Asylum à Romulo institutum, x. 8. m.
 Asylorum religio, xxxvi. 51. p.
 Atalanta insula, xxxv. 37. f. 8. f.
 Atellani, xxxvi. 1. f.
 Atella in deditionem accepta, xxvi.
 16. m.
 Atellani Calatiam migrant, xxviii. 3. m.
 Atellanæ fabulæ, vii. 2. f. earum actio-
 nes non è tribu mori, ibid.
 Arhæus vrbs, xxxi. 24. m.
 Athamenes Thessaliam populantur,
 xxxi. 14. p. sese dedunt, xxxv. 14. p.
 ad Philippum deficiunt, ibid. sub
 præfectis Philippi tenentur, xxxviii.
 1. p. Athamanum rex Aminan-
 der, xxxviii. 23. p.
 Athanagia Illergerum caput obfessa à
 Cn. Scipione, & in deditionem re-
 cepta, xxi. 61. m.
 Athenæ xlv. 27. f. oppugnantur à Phi-
 lippo, xxxi. 24. m. Athenis oratio
 plurimū pollet, fauore multitudi-
 nis alitur, 44. m. Arbenas legari mis-
 si, vt Solonis leges, & aliarum Græ-
 ciz ciuitatum instituta iuraque de-
 scriberent, lli. 32. f.
 Athenienses natura audaces, xlv.
 23. m.
 Atheniensem cum Philippo belli cau-
 sa, 14. m. plebiscitum aduersus Phi-
 lippum, 44. p. legari ad Ætolos, 30.
 p. legari ad Senarum, 9. m. Atheni-
 enses legari pro Ætolis ad P. Scipio-
 nem veniunt, xxxviii. 6. m.
 Athenzum castellum, xxxviii. 1. f.
 xxxix. 25. f.
 Athenzus frater Eumenis & Artali,
 xxxviii. 12. f.
 Athenagoras, xxxi. 95. p. Dardanos
 adfertur, 34. p.
 Athlæ

- Athletatum primum certamen Romanæ, xxxix.21.p
 Atho mons, xlv.11.p. 28.p. qui & mōs
 Æneæ dicitur, xlv.30.p
 Atina, lx.28.m
 Atinatum ager, x.39.p
 C. Atinius Labeo trib. pl. xxv.11.7.p.10.
 m. prætor, 18.f. trib. mil. xxxiv.45.f.
 C. Atinius Labeo prætor, xxxvi.4.f.
 M. Atinius Thurijs præf. xxv.19.m
 M. Atinius præfectus socii occiditur,
 xxx.2.4.p
 Attina & Macedoniæ regio, xlv.30.f
 Atintanes, xxxix.12.f
 Atlesbius regulus Thracum, xlii.67.p
 Atræce vrbs, xxxvi.10.p.13.p
 Atrebatæ Belgarum pop. Epit. civ.m
 L. Atrei hasta, quâ filio emersit, per tri-
 dum interdiu arsit, xlii.13.m
 Atrium Libertatis, xxv.7.f
 Atrium publicum in Capitolio tactum
 de corlo, xxiv.10.m
 C. Atrius Vmber, seditionis princeps
 in Hispania, ad imperium euehitur,
 xxviii.24.m. deligatus ad palum,
 virgisque cæsus, securi percutitur,
 29.f
 Attalus rex Afrix, xxvi.24.m.37.m,
 Ægine hyberuat, xxvii.35.m. magni-
 fice vius est diuitijs, xxxi.15.m. fâ
 Peparetho Nicæam traiecit, xxviii.1.
 5.f. Orem se recipit, 7.m. immodi-
 cis honoribus ab Atheniensibus af-
 fectus, ibid. m. eius legati in sena-
 tum introducti, xxxii.1.m. aduer-
 sus Antiochum auxilia à Romanis
 poscit, ibid. f. ab Argis Sicyonem
 proficiscitur, 40.f. Pergami mori-
 tur, xxxi.15.p. xlv. annos regna-
 uit, ibid.
 Attalus Attali frater Romanam venit,
 xxxv.23.f. Romanam venit, xli.15.p.
 xlv.19.p. à Stratio prudenter ad-
 monetur, ibid. m. hæredem popul.
 Rom. reliquit, Epit. lvi.11.m
 Attalus tribus, xxxi.15.m
 Atræces Turdetanorum regulus à Pœ-
 nis ad Romanos transiit, xxvii.15.f
 Attella, xxvi.34.f
 Attellani pop. à Romanis deficiunt,
 xlii.61.f. liberi esse iussi, xxv.34.p
 Attica terra maris oris copia, & inge-
 nijs artificum eximie exornata, xxxi.
 26.f. Attice leges, lvi.12
 Attilius Calatinus Cos. Epit. xvi.11.
 A. Attilius Serranus prætor, xxxv.
 iterum prætor, xli.24
 C. Attilius prætor, xxi.25
 C. Attilius Æmilius Curius maximus
 moritur, xli.25
 C. Attilius Serranus prætor vota ful-
 pere iussus, xli.25
 C. Attilius Serranus pont. xli.29
 C. Attil. Serranus ædil. curul. xli.29
 C. Attilius Serranus pr. xxxii.29
 L. Attilius primus trib. milit. creatur,
 rv.6.m. v.12.p. trib. mil. conf. p.15
 plebe creatur, xli.29
 L. Attilius trib. pl. lx.10
 L. Attilius quaestor in pugna ad Ca-
 nas cæsus, xxi.49.m. L. Attilius
 xxiv.1.m
 L. Attilius illustris adolescens, xlv.19
 eius ad Samothracæ oratio, ibid.
 M. Attilius Regulus Cos. viii.18.p. 2.
 31.p. eius res gestæ, 35.p. templum
 Ioui Statori vouet, 36.m. e de tri-
 umpho agenti negatur honores, ibid.
 f. serpente portentoſe magente-
 dinis occidit, Epit. xviii.2. à Cle-
 thagenensibus missus, vt de pace
 ageret, ibid. f. Dictator primus
 Italiam exercitum duxit, xxi.11.m
 M. Attilius Regulus Cos. xli.28.p.
 triumuir mensarius creatur, xli.28.
 23.m. Concordiæ ædem dedicat, ibi-
 ceusor creatur, xx.15.11.m. ti à L.
 Metello trib. pl. dies dicitur, 4.10
 M. Attilius pr. creatur, ibid.
 M. Attilius legatus, xxvi.13. maius de
 Campanis sententia, ibid.
 M. Attilius Serranus triumuir, xxxvii.
 47.p. 57.m.
 C. Atinius Labeo trib. pleb. Q. Men-
 lum censorem de saxo deiſi iubet
 Epit. lxx.m
 Attis, xxviii.11.m
 L. Attius trib. mil. xli.15
 Atys Soluius vii. rex Albx, xli.11
 Auaritia & luxuria pestes Rempublic.
 xxxiv.3.f. Auaritia & luxuria duri-
 sa vitia. In eosdem tamen conueni-
 unt, Præfat. lib.1. f. Auaritia cæca,
 5.51. f. Auaritiam superbiamque
 magistratuum Rom. coram Senatu
 conqueruntur Hispani, xli.29
 Aulo-

R E R V M E T V E R B O R. I N D E X.

audaces patres sunt, l. 17. f. vii. 41. f.	cuius portus,	xliv. 27. f.
audacia crevit ex metu alieno, l. 11. r. 6. m.	M. Aulius occiditur,	xxvii. m.
audacia interdum prudens in exitu,	Aurelius Scaurus legatus à Cimbris capitur,	Epit. lvi. p.
xl. iv. 4. m.	C. Aurelius legatus,	xxi. 1. 16. m.
audacia tutior pauore,	C. Aurelius Cotta prator,	xxx. 26. f.
xl. 12. m.	consul creatur,	xxxi. 4. m.
audacia consilia cur maxime succedant,	C. Aurelius Scaurus pr.	xxxix.
xxv. 38. f.	L. Aurelius quaestor,	xxxiii. p. 6. p.
audens si.	L. Aurelius Cotta trib. mil.	xl. 17. p.
audendo agendoque res Romana crevit.	M. Aurelius legatus ad Philippum,	xxx. 26. p.
xxii. 14. f.	M. Aurelius Cotta, xxii. 1. 30. f. xxv. 21. p. xxxix. 18. f.	
audientium aures & animi ut sunt,	M. Aurelius Cotta Xuir sacrorum exportur,	xxxii. 50. p.
xl. 42. f.	M. Aurelius Cotta L. Scipionis legatus Roman venit,	xxxv. 11. 52. p.
audientium verba plerumque accipiuntur,	Aurinx urbs Hispaniz,	xxix. 41. p.
xl. 42. f.	Aurum à socijs oblatum nō recipiunt Romani,	xxii. 37. m. xxx. 21. p.
audientibus Sil. xii. rex Alb. l. 3. f. fulmine istus colle, qui nunc est pars Rom. urbis, sepultus,	Autum de Gallicis spolijs in Capitolio sacratum,	vii. 15. f.
ibid.	Aurum Iouis à muribus totum, xxvii. 25. p.	
audientibus mōns;	Aurum in baculo Apollini à L. Iunio Bruto oblatum,	1. 58. m.
l. 39. p.	Autum, argentum & aes in publicum confectur. xxvi. 36. f. Aurum vicefimarium ad ultimos calus reservatum, promittitur xario,	xxvii. 12. f.
audientibus Palatio iungitur,	Auri & argenti metalla interdicta Macedonibus,	xliv. 29. f.
ibid.	Auro & argento cætera scuta, lx. 40. p.	
audientium insident milites Romani, restitit castris,	Auro militantes Galli,	xliv. 26. p.
l. 60. f.	in auro præter manupretium nihil sit insertimentum,	xxxix. 7. m.
audientibus lacus.	Auro à Gallis obfidionem suam redimunt Romani,	v. 43. f.
xxiv. 12. m.	Aurata signa fornicibus imposta,	xxii. 12. f.
audientibus ira Deum,	Aurata statua primus omnium in Italia posuit Aclius Glabrio	xl. 34. p.
vii. 6. m.	Aureæ patere ad Cereris posita,	xl. 14. p.
audientibus prodigia,	Aurea peluis Iunonis,	xxvii. 39. m.
xl. 23. p.	Aureæ quadrigæ in Capitolio posita,	xxix. 38. f.
audientibus xui,	Aurearum coronarū triumpho Asiaticoplatarum numerus,	xxv. 12. 38. f.
v. 6. p.	Aureus vnus permutatur argenteis decem,	xxvii. 1. f.
audientibus pascunt,		
vi. 41. m.		
audientibus capta,		
x. 12. f.		
Audidius trib. pl.		
xl. 11. 8. p.		
audidius amnis,		
xxii. 44. f.		
audidius monti Liguriz,		
xxxix. 1. p.		
audidius à Numa Pompilio instituti,		
lv. 4. p. quinque de plebe creati,		
lx. 6. m. 9. p. custodes religionis,		
lv. 31. p.		
audidius numerus impar, lx. 8. m. triplicatur, ibid. eorum collegium ampliatu à L. Sylla, Ep. lxxx. 2. p. honos quantus.		
1. 36. f.		
audidius consulti religionem eam eximunt, ne posset, nisi ab Cos. dici dicitur,		
lv. 31. m. vii. 23. m.		
audidius,		
1. 6. m. 34. m.		
audidius ritus,		
1. 18. m.		
audidius corui,		
vii. 18. m.		
audidius Cæsar, Ep. lxx. p. templorum omnium conditor & restaurator		
lv. 20. m. contemporaneus Livi nostri ibid. eo imperante Ianus tertium clausus, l. 19. p. eius ductu suspicioque Hispania perdomita,		
xxviii. 12. f.		
audidius populi,		
v. 14. m.		
audidius oppidum,		
xxxv. 37. f.		

Aurea corona ce.pondo Delphos mis-
sa ex prada Aladrubalis, xxvii. 46. m
Aulica vrbs à Sicinis deleta, vii. 15. p
Aurunci, vii. 32. m. Romanos vincunt,
ii. 17. p. Aurunti principes secuti p-
cussi, alii venierunt ib. f. victi, 26. m
C. Aurunculeius pr. creatur, xxvii. 6. m
tribus milit. terrix legionis, 43 f
L. Aurunculeius prator, xxxvi. 45. f
legatus, xxxvii. 55. f.
Aufetani, xxi. 28. p. Romanis dedun-
tur, xxi. 61. m. deficiunt, xxxiv. 20. p
Aufona vrbs, ix. 25. p
Aufones victi, vii. 16. in potestatem
pop Rom. veniunt, ix. 25. p
Auspicato omnia gerunt Romani, i.
36. f. xxxvi. 11. 48. f
Auspicium mentitus pullarius, x. 40. p
Auspicij neglecti malū, vii. 6. f. xxxii. 9.
f. Auspicio controuerso non obau-
ditum ab Papirio cursore, x. 40 f
Auspicia vrbana, i. 18. f. Auspicia more
maiorum penes pares, vi. 41. m
Auspiciorū religio, x. 39. m. xxvii. 18. f
Auspiciorum repetitio, vii. 30. p. 32. p
Austicula vrbs, xxii. 30 f
Auxilium perditis rebus serum est.
xxxii. 24. p.
Auxire bonis ausibus, xxi. 27. p
Axius fl. xxxix. 53. f. xlv. 26. m. 43. f.
xlv. 29. m. (xxxviii. 18. m
Axylos terra vnde nomen habeat,
Azorum opp. xlii. 53. m

B

Babylonia, xxxviii. 17. m
Bacchanalium initia ex Hetruria.
xxx. x. 9. p. eorum indicium ad Postu-
mum delatum, 10. m. Bacchanalia di-
ruuntur, eorumque auctores com-
prehenduntur, 17. p. reliquix vindi-
catae, 49. m. Bacchis initiati, xxxix.
p. 10. p. 13. m
Bacchium insula, xxxviii. 22. m
Baculus sine nodo aduncus, Lituus di-
ctus, i. 18. f
Badius Campanus T. Quinctij Crispini
hospes Romę, xxv. 18. m. Crispinum
euocari iubet, ibid. m. à T. Quinctio
interficiatur, ibid. f
Babia lex, xl. 44. p
A. Bzbius damnatur, xlv. 31. p
C. Bzbius Pamphilus cum toto exer-
citu à Gallis circumuictus, xxi. 7. p

Cn. Bzbius trib. pleb. diem M. Livio
C. Claudio dicit, xxxix
Cn. Bzbius Pamphilus triumuit, x.
23. p. Cos. creatur. xxxix. 1.
L. Bzbius Diues pr. xxxvii. 47. f. 8
prxor à Liguribus circumue-
ctus Massiliam sine lictoribus peti-
it & intra triduum exspirat.
L. Bzbius legatus, xlviii
M. Bzbius legatus, xxi
M. Bzbius Pamphilus triumuit, x.
44. p
M. Bzbius Pamphilus pr. xxxv. 10. f.
Philippo in Dassaretis congre-
ssu, xxxvi. 10. m. M. Bzbius Pam-
philus Cos. xl. 18. p. nullo gesto bello
mus triumphat.
Q. Bzbius Pamphilus legatus ad
balem, xxi. 18. f.
Q. Bzbius trib. pl. antiquam
minandi patres ingreditur. xxx.
Q. Bzbius Sulca legatus, xlv. 6
A. Bzculonius signifer, xli. 4
Bztis fl. xxviii. 30. p. ab accolis Cuius
appellatus, i.
Bztula vrbs, xxi. 18. f.
Bzgrada fl. xxi.
Balanus Gallorum regulus, xlviii.
Balari, xli. 6. m. fugantur,
Bzbus mons, xlviii.
Baleares insulae, xxi. 20. m. xlii. 4.
Baleares insulae dux, maior & minor
quinquaginta millia pass. à
insula absunt, xxvii. 37. p. Baleares
xxi. 35. p. xxvii. 20. p. vnde appe-
ti, Epit. lx f. Baleares funditor
xxvii. 2. m. Romanis ab Eleio
missi, xxi. 37. m. Baleares
xxxvii. 29. p.
Baleus Hercules F. Epit.
Ballista mons, xxxix. 1. m. xli. 4. p.
18. p
Balneis inclusos Romanos Camp-
feruore & aestu suffocant, xxi.
L. Bantius Nolanus iuuenis accit.
13. m
Baphyrus fl. xlv.
Barba omnibus Gallis promissa.
Barba & capilli promissio sup-
plicia
xlv. 19. m
Barbana fl. xlv.
Barbatis è fortuna pendet fides,
33. p. xxvii. 17. p. xxxix. 23. m.

baris, vice legum, Impetia domi-
norum & regum...
bosthenes mores, xxxv. 30. m. X.
nili, pass ab Lacedæmone, 27. f.
china factio, xxi. 2. p. 9. f. xxx. 42. m.
amilia, xxi. 11. 13. m.
chinorū in bello præstantia, xxviii.
2. f.
eillas Bzotorum præfectus, xxxiii.
3. p. occiditur, 14. p.
scillas occiditur, xxxv. 47. p.
do oppidum, xxxiii.
gusij pop Hispaniæ, xxi. 19. m. 23. p.
gulum opp. xxxix. 12. m.
gallæ op. xxxii. 33. ni. 35. f. xxxiii. 2. f.
gylleticus sinus, xxviii. 17. p.
rum opp. xl. 18. f.
slica Porcia, xxxix. 44. m. Sempro-
nia, xli. 16. f.
stania vrbs à Gentio obsidetur, xli.
30. m.
starnæ, xl. 5. f. gens nobilis, 57. p.
tempestate opprimuntur, ibid. f.
stia vxor Metelli, Ep. lxxxix. f.
to Longari filius, xxxi. 28. p.
Bebius Pamphilus p. xxxi. 49. f. vi-
de Babius.
boels, xxvii. 34. f.
corritus laeus, xlii. 53. m.
ibinatisager, xxxviii. 34. m.
lligeni, quinquaginta agri iugefa
delecta, xxvi. 21. m.
llona, vii. m. ab App. Claudio in-
uocatur, x. 19. f.
Bellonæ ædē senatus habitus, xxvi.
21. p. xxviii. 9. p. 13. p. xxx. 21. p. 40. p.
xxx. 4. f. xxxiii. 7. p. 9. p. xxxvi. 39.
p. xli. 9. p. 36. p.
ellionefus Ambigati Gallorum regis
sorotis filius, v. 34. p.
ellouaci victi, Ep. cvii. m.
elluarum captatum ferocitas paula-
tim misceat, xxxvii. 17. m.
ellum apud Romanos consensu fieri
solutum, 37. f. Bellum à prælio diuer-
sum, ix. 19. m. xxx. 1. 32. f. Belli ad-
ministratio haudquaquam facilis,
iv. 46. p. Belli etiam, vi & pacis, sua
sunt iura, v. 27. m. Belli euentus in-
certus, xxxvii. 37. f. vide Mats com-
munis.
elligloria in rege vno sit oportet,
xxv. 42. f.

Belli impedimentum reuocatur ducis
rebus vix dum inchoatis, xxxii. 28. p.
Belli indicendi ritus p. feciales, i. 32. m.
Belli ius multa perperam facta defen-
dit, xxvi. 31. p. Belli necessitates eon-
silia humana non expectant, iv. 57. p.
Belli moras & dilationes Imperatorū
non expectant, xxxi. 48. f. in Bello
nihil tam leue, quod nō magnæ in-
terdum rei momentum faciat, xxv.
13. p. Belli nuntiatio quibus sit fa-
cienda, xxxiii. 46. f. Belli peticula
penes eos, penes quos & præmia
sunt, Bello à maioribus subacta
an iure repetant filij, xxxv. 16. m. de
Bello prius senatus consulebatur,
quam ad populum rogatio ferretur,
xiv. 21. m. Bello bene gestæ res, si vo-
luimus fortuna vti, pacem nobis æ-
quiores dabunt, xxi. 1. 12. f. Bello
imperium plurimum inutile, iv. 31.
p. in Bello vana pro veris maxime
valent, xxxv. 12. p. in Bello pacem,
in pace bellum querere, i. 27. p. in
Bello segnes, in otio tumultuosi, iv.
28. p. Bellum cum Auruncis initum
ii. 16. f. Bellum Æquicum, iii. 6. p.
Bellum intestinū ob virginis nuptias
inter Ardeates, iv. 9. p. Bellum Gal-
licum, v. 1. 25. m. Bellum Auru-
cum, 28. p. Bellum Samnitium qui-
bus de causis susceptum, 29. m. Bel-
lum inter Sidicinos Auruncosque
ortum, vii. 15. p. Priuernas, 19. p.
Veitinum, 29. m. Punicū secundum
quam memorabile, xxi. 1. p. Bellum
Veiens, ii. 42. p. Belli apparatus ad-
uersus Carthaginenses, 17. p. de Bel-
lo Macedonio agitant patres, xxi. 11.
38. m. Bellum cum Philippo Mæce-
donum rege morum, xxiv. 40. p. te-
petitum, eiusque causa, xxxi. 1. p. in
Hispania vltiore ortum, xxxiii. 6.
p. Belli apparatus aduersus Persæa,
xli. 27. p. Bellicæ res secundæ vr-
banos motus excitant, iii. 9. p.
Bellicæ ceremoniæ ab Aneo Martio
institutz, i. 25. m. vide Pugna.
Bellum ex momento paratur rerum
plerumque pendet, xxxii. 17. m.
Bellum in postico potius gerendum,
quam suis finibus, xxxi. 7. f.
Bellum quibus necessarium, ijs & in-
sum,

- sum, ix. 1. f. Bellum seipsū salit: di-
 ſum Cōionis, xxxix. 6. f.
 Bella iniūſſu ſenatus geri non poterāt
 à magiſtratu quocunque, ...
 Bellorum impenſis ſere indigna ſunt,
 quæ bellis petuntur, xxx. 30. p.
 Bellus Gentij regis orator, xlv. 31. m.
 Bendidum templum, xxxviii. 41. p.
 Benefacta multa vno delicto perditā,
 xlv. 24. m.
 Beneficij veteris memoria, an crimen
 recens extinguat, vi. 10. f.
 Beneficia populi Romani gratuita,
 xlv. 42. f.
 Beneuentum, xxxiv. 14. p. olim Male-
 uentum dictum, ix. 20. f.
 Beneuentum in Samnio colonia de-
 ducta, Epit. 15. p.
 Beneuentanus ager depopulatus, xxxii.
 13. p.
 Beneuentani à pop. Romano laudati,
 xxvii. 12. f.
 Bergistani deficiunt, xxxiv. 16. f.
 Berota regio, xlx. 29. m.
 Besasus Imperator, xxxiii. 30. p.
 Besidiz opp. ad Romanos defecit, xxx.
 19. m.
 Bassi pop. xxxix. 13. m.
 Betica, xxviii. 2. f.
 Betula vrbs, xxviii. 13. m.
 Beturia, xxxix. 30. p.
 Baudos verus, xxxviii. 15. f.
 Beaus fl. xxxi. 31. p.
 Bibius (ſive Bebius) Metennius trib.
 pl. xxxiv. 14. p. eius in patres con-
 cio, ibid.
 Bigati nummi, xxxiii. 15. f.
 Bigatum argentum, xxxiii. 8. f.
 Bigati quingenti, & equus eximius ſtre-
 nuo militi data, honoris ergo, xxi. 1.
 15. m.
 Bigerra vrbs oppugnatur, xxiv. 41. f.
 Billistages illergerum regulus, ...
 Bipalium foſſæ fodienda, xii. 26. m.
 Bisaltæ, xlv. 29. m. viri fortiffimi trans
 Neſſum amnem incolunt, 10. p.
 Bithocus miles Mithridatem regem
 interfecit, Epit. cli. p.
 Bithynia, xxvii. 32. p.
 Bitis regis Thracum filius in cuſtodi-
 am Carſeolos mittitur, xvi. 42. p.
 Bituitus Atuerinorum rex, Epit. lxi. m.
 Bitunges pop. v. 24. p. ſummam impe-
 rij Gallorum tenuerunt, ibid. 24.
 gem Celtico dant, ibid.
 Blandix ex Lucanis captx, xxv. 20.
 Blanditiz virorum maxime ad mulie-
 rum ingenium efficaces prece-
 ſunt, 1. 9. f.
 Blasius princeps Salapiz, xxv. 28. p. de
 proditiōe Daſium appellat, ibid. m.
 Bloſij fratres ptincipes coniurationis
 Campanorum, xxviii. 7. p.
 Boarium forum, x. 23. p. xxxi. 15. m.
 Bochar rex Maurorum, xx. 1. 30. p.
 Bocchus Maurorum rex Iugurtham
 Bello iunxit, deinde vincitum tradi-
 dit, Epit. lvi. p.
 Boebe palus, xxxi. 43. p.
 Boeotarchæ, xlii. 43. m.
 Boeotij in latrocinij vertuntur, xxxiii.
 15. p.
 Boeotij Romanos milites occidunt ex
 inſidijs. ibid. eorum perfidis, 11. 0.
 ad Romanos deficiunt, xxxvi. 30. p.
 Boij Galli, xxx. 1. 29. f. vbi confederat.
 1 v. 35. p. gens minimè ad moratadi-
 um patiens, xxxiii. 22. m. à Roma-
 nis deficiunt, xxi. 25. p. Amilcare
 duce Placentiam inſidunt, xxxi. 10.
 p. de Boijs Gallis triumphat Q. Mi-
 nurnius, xxxiii. 2. 8. m. Boij Cæ. Do-
 mitio Coſ. ſe dedunt, 40. p. de Boijs
 triumphat. P. Cornelius Scipio,
 xxxvi. 40. m.
 Boiorix Boiorum regulus, xxxiv. 45. p.
 Bolæ captx, ...
 Bolæ, xxvi. 25. p.
 Bolus rex Cimbrorum Aureliū Scau-
 rum legatum interfecit, Epitom.
 lxxvii. p.
 Bomilcar Locros accedit, xxi. 1. 41. m.
 eius claſſis fugit, ſic cum Romanis
 pugnaret, xxxv. 27. m.
 Bonum Romanorum maximum, ſi-
 ma & virtus, xiii. 6. p.
 Bona ſub haſta vendita, v. 16. f. bona
 vendendis cur bona Porſenorum regis
 vendi dicerentur, 11. 12. p. Bona Vi-
 truiij Vacci Semoni Sango confe-
 crata, viii. 20. m.
 Bonorum publicationes poſt ſuppli-
 cia, xii. 47. f. ix. m.
 Bononiam Latina colonia deducta
 xxxvii. 57. m.
 a Bononia via Arretium perduxit, C.
 Flam

- Flaminius, xxxix.2.m
Bora mons, xlv.29 m
Boreas ventus....
Bos equuleum pariens, xxi.11.3.f
Bos eximius Marci immolat^r, vii.37.p
Bos fœmina locuta. vide Prodigium.
Bos locutus. vide eod loco.
Bos scalas scandens, xxi.62.p
Bos prodigioſæ magnitudinis in Sabi-
nis nata, 145.p
Bos tergo ſecto quantum cõplectitur,
Carthaginenſibus datum, xxxiv.
61.m
Boues albæ, xxi.10.m
Boues albæ ſœminæ in ſacrificio Iu-
nonis, xxvii.49.m
Boues centum honoris ergo ſeruatori
exercitus dati, cum aurea corona,
vir.33.p
Boues in muneribus militum, vii.26.
m. xxvi.48 f
Boues ccc. Ioui voti, xxi.10.m. Bos
auratus Apollini maſtatur, xxv.12.f
Boue aurato donatus L. Minucius præ-
fectus annonæ, 19.16 p
Bobus milites donati, vii.37.p
Boues Herculis à Cæo abacti, 1.7.m
Bouio cornibus ſuſces virgarum atq;
arida ſarmentia ab Annibale alli-
gantur, xxi.6.f
Boum centum ſacrificium à Scipione
factum, xxxviii.12.p
Boum ſinus virtutis pro lignis, xxxviii.
12 p
Boſtar præfectus Saguntæ, xxi.22.m
Boſtari, non ad cetera ingenia Punica
callido, impositum, 22.f
Boſtar legatus ad Philippum, xxi.11.
34.p
Bouianum, x.41.f xxv.13. m. oppugna-
tur, ix.28 p. Pentrorum Samnitium
caput capitur, 11. p. ad Bouianum
clara pugna, x.12.f
Bouillarum via ſilice ſtrata, x.47.m
Brancus Allobrogum regulus, xxi.
31. m
Brennus Gallorum rex, v.38. p. xxxviii
16.p. inter Brennum & P. Sulpitium
colloquium, v.48.f
Brinnates pop. xli.19.p
Brixia vrbs, v.35. p. caput Cnomanor-
um, xxvi.40. p. Brixiani Galli au-
xilium ſunt Rom. xxi.25.f
- Bruanna, xxxi.39.m
Brundisium colonia deducta, Epit.
xix. m
Brundisij promontorium, x.2.p
Brundisini à populo Romano lauda-
ti, xxviii.12.m
P. Brundisius præfectus, xxi.38 f
Brutia, xxviii.27.f. Brutij extremi in I-
talia, r. c. f. à Rom. deficiunt, xxi.61.
f Crotonem præter arcem occupât,
xxiv.2.f. Græcos expulerunt, xxxiv.
44 m. in Brutios Larina colonia du-
cti, 52.p. Brutiorum ſemiruta ca-
ſtella, xxviii.14.m
Brutus Papius Samnis induciarum
ruptor, vii.39. m. Romanis dedi-
tur, ib. mortem ſibi conſciſcit. ib. f
Brutus cur appellatus Iunius Tarqui-
nius, 1.161.m
Bucculæ terſæ, xli.14.m
Budares Imp. Hiſpanus, xxxiii.30.p
Bulliani, xli.30 f
Buſa muliercula Romanos Canuſij
hoſpicio exceipit, xxi.12. f. 54.p
Buſta Gallica, xxi.14.m
Buſthoror ſi hand procul ab vrbe Lo-
ezis, xxi.7.p
Buxentû, xxxii.29. m. Buxentû colo-
nia ciuium Ro. deducta, xxxiv.44.p
Buxentum colonia deſerta, xxxix.23.p
Bylazora. locus Proxiæ, xli.26.m
Byllinus ager, xxxviii.7.f
Byſſa, xxxiv.61.m
Byzantij, xxxix.35.m
Byzantium Gallienêt, xxxviii.16.m
C.
- Cacus ferox virib. Herculis auerſos
boues eximium quemque pul-
chritudine, caudis in ſpelûcam tra-
hit, 1.7. p. ab Hercule clauis icthæ,
occumbit, ib. d. m
Cadaueris humani in priuaris xdibus
inuenti atque eſſoſſi actio, 11.33.f
Cadauera in peſte paſſim iacentia, xli.
21.m
Cadauera ſubmerſa alligariſ ſaxis aut
amphoris, xxxiii.15.m
Caduce^s platus ſupplicib^s, viii.10.m
Caduſij, xxxv.48. p. 49.m
Cæcilius Metellus ſpecioſiſſimû egit
triumphum, Epit. xxi. p. Põr. Max.
ibid. m. eum templum Veſtæ arde-
ret, ex incendio ſacra rapuit, ibid. f

Q. Cæcilius Saluos vicit, Ep. lxxiii. f.
 L. Cæcilius prætor à Gallis Senonibus
 cæsus, Epit. xii. p. xxxix. 76 f.
 L. Cæcilius Denter pr. xxxix. 73. p.
 L. Cæcilius Metellus, xxxix. 73. p.
 L. Cæcilius Metellus tri. pl. xxv. 48. p.
 infamis auctor deserendæ Italix post
 Cannensem cladem, xxvi. 13. m.
 L. Cæcilius Metellus de Andrisco tri-
 umphat, Ep. 3. p. Dalmatas obsidet,
 Epit. lvi. m. censor, ibid.
 M. Cæcilius Denter leg. xxi. 6. p.
 M. Cæcilius Metellus ædil. pl. xxvii.
 38. m.
 L. Cæcilius Xuir, xlii. 4. p.
 M. Cæcilius Metellus leg. in Asiam ad
 Atralum missus, xxix. 11. p.
 Q. Cæcilius trib. pl. Melij necem indi-
 guam questus, xv. 16. m.
 Q. Cæcilius Metellus Pontif. creatur,
 xxvi. 21. m. Q. Cæcilius Metellus
 ædil. curul. xxvii. 23. f. Q. Cæcilius
 Metellus legatus, xxviii. 53. p. præ-
 tor creatur, xxviii. 10. p. cos. à M.
 Livio creatur ibid. distator comi-
 tiorum causa dictus, xxix. 11. m.
 Q. Cæcilius Metellus Xuir creatur,
 xxvi. 4. p.
 Q. Cæc. Metellus ad cæsores oratio vin-
 cit Pseudophilippum Epit. L. f. p. con-
 sul Celtiberos cæcidit, Epit. Liii. m.
 Q. Cæcilius Metellus vniuersam Nu-
 midiam vastat, Epit. lxy. p.
 T. Cæcilius tribunus militum primus
 creatus, iv. 6. m.
 Cædes roptura ius gentium, iv. 17. p.
 Cædis manifestæ expiatio summa
 iustitiæ exemplum, i. 26. f.
 M. Cæditius, v. 32. m. vide Ceditius.
 Cæla Buboscus finis dictus, xxx. 47. p.
 L. Cælius legatus Rom. Illyrico præest,
 xliii. 21. p.
 L. Cælius, auctor de morte M. Marcel-
 li variat, xxvii. 29. f.
 Cælum mutatum aliquando mores
 mutat, aliquando non, xxxviii. 14.
 m. xxxviii. 17. m.
 Cælo tacta xxxii. 9. p. vide Prodigia.
 Cæmenta non calce durata, sed inrer-
 lira luto, xxi. 11. m.
 Cæna Chalcidensis hospitis, xxx. 49. m.
 Cæni Thracum pop. xxxii. 40. m.
 Cænomanis arma adimuntur, xxxix.

3. p. de Cænomanis triumphat C. m.
 Cornelius, xxxiii. 3. p.
 Q. Cæpio legatus in acie cadit, Epit.
 lxxiii. m.
 Cæte op. 1.2. p. sacrarium pop. Rom. ad
 diuersorium sacerdotum, vii. 20. p.
 Carites populi, vii. 20. p. x. 4. m. cum
 Cæretibus hospitium publicum con-
 factum, v. 50. p. ipsi bellum inferunt,
 vii. 20. m. eorum legati errorem ve-
 niam perunt, ibi m. Cærites delubra
 Vestæ hospitium flaminum Vestal-
 umq; invocant, ibid. f. Cærites Sci-
 pionem iuvant in ornanda classe,
 xxxviii. 45. m.
 Cæremonia in deuouendis hostibus,
 viii. 10. m.
 Cæremoniarum cultu Roma cecidit,
 vi. 41. m.
 Cæremoniarum neglectus Reip. so-
 cius, xxx. 1. m.
 Cæsaries promissa, ornamento, xxxv. 11.
 35. p.
 M. Cæsonius pr. cum Scordiscis pro-
 sperè pugnat, Epit. lxi. m.
 Cæicus fl. xliii. 34. p. xxv. 11. m. 40. p.
 Calagurris opp. xxxix. 21. f.
 Calamitæ nostra non semper nimis
 detegenda, xxxix. 4. f.
 Calateix ælinus tripes natus, xli. 20. f.
 Calathæa vicus, xxxii. 13. f.
 Calatia ix. 2. p. 18. m. xxxii. 14. f. xxi.
 41. p. expugnata, ix. 47. p. in dediti-
 onem accepta, xxvi. 16. m. Calatini
 pop. xxvi. 13. f. à Ro. deficient, xlii.
 61. f. Calatinus ager, xlii. 11. m.
 Calauis Campanorum magistratus
 summus, et ipse morte Senaionis re-
 liquos, arte pulchra, xxvi. 2. f. &c.
 Calauiorum Campanorum, ferens Man-
 nus nomine, xvi. 17. p.
 Calauris fl. xxxviii. 14. p.
 Calendæ intercalares, xlii. 11. f. Calen-
 dæ Sextiles duplici clade in-
 gnes, vi. 1. f. Calendis Quindilibus
 magistratum occipit tribuni mil-
 porestate consulari, v. 12. p. Calendis
 Octobribus magistratus initus, v. 9.
 p. xxi. 15. m. xxxii. 31. p. 36. f. xxi. 9.
 p. capitur, viii. 16. f. Cales colonia
 deducta, ibid. xxxvii. 11. m. xxx. 15.
 Calenus ager, xxxii. 15. f.
 Caletranus ager, xxxix. 15. f.
 Calidæ

- Calide aquæ, xxx. 24. m.
 Calicinus rumulus, xlii. 58. p.
 Callicrates ad Achæos orationem habet, xli. 23. p. à Perseo sublatus xlii. 37. m.
 Callicula mons, xxii. 15. p. 16. f.
 Calliditas Græca, xlii. 47. m.
 Callidromus Oetz montis vertex, xxxv. 15. f. 17. p.
 Callise opp, viii. 25. p.
 Calligenes medicus Philippi, xl. 36. f.
 Callipeuce saltus, xlv. 5. f.
 Callipolis, xxxi. 16. f.
 Callippus præfectus classis Persei, xlv. 21. p.
 Callithera, xxxii. 11. f.
 Calceus ager, x. 20. p.
 Calonium loco spectatissimum quæque cum legatis ad Syphacem mittit Scipio, xxx. 4. p.
 Calor fl, xxiv. 14. m. xxv. 17. p. m.
 Calpurnius Piso historicus citatus, ii. 58. p. 1x. 44. p.
 Calpurnius Bestia cos. Ep. lxiv. p.
 Calpurnius Flamma, xxxi. 60. m.
 C. Calpurnius legatus, xxxi. 61. m.
 C. Calpius Piso pr. creatur, xxv. 41. f.
 C. Calpurnius prætor vrb. xxvi. 3. m. 10. p. 15. m. 21. p.
 C. Calpurn. Piso pr. xxxix. 6. p. de Lusitanis & Celtiberis triumphat, 42. p.
 C. Calpurnius Piso triumphat, xl. 29. p.
 C. Calpur. Piso cos. 37. p. moritur. 17. p.
 L. Calpurni legatus ad Achæos, xxxii. 19. m.
 M. Calpurnius trib. mil. Ep. xviii. m.
 Caluam L. Postumij cos. Boij auro exarsunt. poculoq; eo libarunt, xxii. 25. f.
 Calycadmus promont. xxviii. 38. m.
 Camars Clusium appellatum, x. 25. m.
 Cambanij mōtes, xlii. 53. m. xlii. 2. m.
 Cameli dromades, xxxvii. 40. f.
 Cameria opp, i. 38. p.
 Camerres Vmbri, ix. 36. m. xxvii. 45. f.
 Camœnarum locus, i. 21. f.
 Campani auxiliū à Rom. petūt, vii. 30. p. quale respōsum à eis accepert, 31. p. sese Romanis dedūt, ib. Romanos subiugū missos benigne excipiunt, ix. 6. m. eorū legati de occupādo Italiz imperio cogitāt, xxiii. 6. p. legatos ad Annibalē mittunt, ib. m.
 eorum in Romanos crudelitas, 7. m.
 Cumanā rē suæ dirionis facere cogitant, 35. p. à Graccho opprimūt, ib. m. legatos mittunt ad Annibalē, xxv. 22. f. in equestribus prælijs victores sæpius quam in pedestribus victi, xxvi. 4. p. Campanæ nobilitatis de rep. sua desperatio, 12. p. Campani senatus metu populi frequens, cogitur, 13. p. Campani senatores quinque & viginti, Cales duodetringinta Theanum in custodiam mittuntur, 14. f. de Campani senatus supplicio inter cosa. non conuenit, 28. p. Campanorum multitudo venundata, 16. m. de Flacco & Marcello queruntur, 15. f. Campani senatus datur, 33. p. Campanorum coniuratio indicata, xxvii. 13. m. Campani agri regio à fossa Græco ad mare versā venditur, xxviii. 46. p.
 Campana luxuria, xxvii. 45. p. Campanorum socordia, xxv. 15. m. Campani superbia ingenita, ix. 16. p.
 Campana legio, Ep. xii. f. securi percussa, ibid.
 Campus Diomedis, xxv. 12. p. Campus Astræus, xxviii. 35. p. Campi Feneatani, viii. 12. p. Campi Marci, xli. 18. m. Campi magni locus, xxx. 8. m.
 Campus Martius, xlv. 41. p. vnde nominatus, 15. p. in Campum Martium populus centuriatum citatus, vi. 20. m. in Campo Martio primū census actus, v. 23. p. Campus Sceleratus, viii. 15. f. Campi Stellatæ, ix. 44. m. Campi Thesaliæ, xxxi. 41. m. Campi Veteres, xxv. 17. p.
 Canæ opp, xxxvi. 45. f. xxxvii. 2. f.
 Canastrum Pallenes, xxxi. 45. m.
 Canastrum promontoriū, xlv. 11. p.
 M. Cancius trib. pl. x. 46. i.
 C. Caninius Rebilus pr. xlii. 28. m.
 M. Caninius Rebilus legatus in Macedoniam, xlii. 11. p.
 M. Caninius Rebilus legatus, xlv. 42. f.
 Caniculiæ ostus, xl. 22. m.
 Canis scōio in lustrando exercitu, xl. 6. p. Canis sollicitū animal ad nocturnos strepitus, v. 47. p.
 Canna fl. xxv. 12. m.
 Cannæ vicus, xlii. 43. f.
 Cannensis cladis exegesis, xxxii. 30. p.

- Cannense praelium**, 17 p. Cannensis
 cladis reliquis in Siciliam relegate,
 xxv 5. f
Cannensis cladis occasione multi so-
 cij à Romanis deficiunt, xxii 1. 61. m
Cannetum opp. xxii 1. 5. f
**Cannusum profugium militi exerci-
 tus Cannensis.** xxii 1. 60
Centabri subacti à Claudio Marcello.
 Epit xlviii m
Cantherius in fossa, xxxiii 4. 7. f
**L. Cautilius scriba pontificū cum Fe-
 ronis stuprum fecit,** xxii 1. 57. p. virgis
 caditur ad uicem vsque, ibid.
**C. Canuleius trib. pl. rogationem de
 connubio patrum cū plebeijs pro-
 mulgat,** iv. 1. p. eius aduersus consu-
 les oratio, 3. p
L. Canuleius Dives pr. xlii 24. p
M. Canuleio dies dicta, iv 44. m
Caufini pop. ix 30. p
Capena porta, iii 22. m. vii 23 p xxxv.
 40 p. xxxii 11. f
**Capenæ portæ viæ ad Marris saxo qua-
 drato strata ex mulctis pecunia,**
 x. 23. f. Capenates, v 8. p. bello sub-
 acti pacem petunt, 24. p
Capetus Silvius, rex Alb. i. 3. m
**Capillus in Herculis uide natus, vide
 Prodigium.**
**Capitales causas solus per se indicat
 Tarquinius superbus,** i 49. m
Capitalia ausi, xvi 40. f
**Capitolium, 10. f. à M. Horatio Pulullo
 dedicatū, 11. 8 p saxo quadrato sub-
 struitur, vi. 4. f à feruis & exulibus
 occupatur, xii 15. p. recuperatur, 18.
 m. iustratum ob prodigium, 29. f in
 Capitolio aut arce nulli patricio ha-
 bitare licet, vi 20 f. in Capitolio au-
 xi magnū pondus saxo quadrato se-
 ptum sacraui C. Sulpitius, vii 15. m
Capitolij limina ænea, x. 23. f
Capitolini ludi, v. 50. p
Cappadoces, xxxviii 26 p
Capra hædos patiens, vid. Prodigium.
**Capræ lanæz. Capræ dux albæ auratæ
 Apollini mactatz** xxv. 12. m. Capris
 i. in foro sacrificatum, xlv. 16. f
Capræ palus, i. 16. p
Captiuus amore captus victor, xxxviii 1.
 24. p Captiuus sub hasta venditi sub
 corona, xxi 51. p**

- Captiuorum commutandorum inter
 Pœnos & Romanos ratio, xxi 23. m
 Captiuorum indulgenter aliquando
 habendorum astus, xxxvi 14. m
 Captiuorum Rom. & Italici generis
 magnus numerus per Cretam, quos
 redimit Fabius Labco, xxxvii 59. m
Capua, xxiii 2. p. vnde dicta, iv. 37. p.
 voluptatum omnium magistra, vii
 31. p. eius perdit mores, xlii 4. p
 à Samnitibus quo dolo capta, iv 37.
 p. de Capua occupanda milites Ro-
 mani elam consilia incunt, vii 31. f.
 à com. obliderur, xxv. 20. p. oppu-
 gnatur, 21. m. Rom. deditur, xxv 14
 m. 16. m. Capua bona principum
 vendit Q. Fulvius Flaccus, xxvii 1 p
 Capua sepulchrum & monumentum
 Campani populi, xxviii 29. m
 Capua filius Desaleis paternum im-
 petium accipit, xix 18. m in prælio
 cum multis principum cadit, ibid. f
 Caput hostium ducis à se occisi purgat
 Boii, & caluam auro exlanz, ex eqq.
 bibunt, xviii 25. f
 Caput humanum integra facie in fa-
 ciendis templi Iouis Tarpeij fun-
 damentis inuestrum, i. 53. m
 Caput supraditoris sui præcisū mulier
 ad virū suū adportat, xxxviii 24. f
 Caput Ioni sacratum, x 38. p
 Capitæ inquirere, xii 15. m
 Capitæ obuoluēdi in reis mos, xxi
 10. m. Capitæ velandi mos in fecia-
 libus, i. 11. m. Capita Deorum inle-
 ctis se auerentia, vide Prodigium.
 Capita hostium lanceis insigunt, aut
 inequorum pectoribus pendenda
 gestant Galli Senones, x 16. f
 Capita hostium præcedenda libertatis
 præmium volonibus militib. præ-
 posita, xxiv. 12. p
 Capitib. rasis crepti seruitute, xxiv.
 51. f
 Capys Silvius rex, viii. Alb. i. 3. m
 Capys dux, vnde Capus, dicta, iv 37. p
 Caraleis, xxi 11. 40. p. Caralitanus ager
 à Pœnis vastatur, xxvii 6. m. Can-
 litia palus, xxxviii 3. p
 Caranus primus rex Macedonum, xlv.
 9 p
 Caranantius, xli v. 30. p. ante currum
 ducitur, xlv 34. m
 Carcer

- Carcere** Romæ in media vrbe, 1.33 f
Carcera Ap. Claudio ædificatus, quæ domicilium plebis Romanæ vocare sit solitus, 118.57.m. Caiceres in circo quando primum statuti, v. 11.20. p. Carceres priuati, 6.30.f
Cardo opp. xxx.6.p
Cares, xxxi.12.m
Cariz, ibid.3.f
Cariz, xxxv.27.m
Carinæ Exequiliz, xxvi.10.p
Carmelus Histrorum regulus, xli.1.f fugit, 4.f
Carmis de Idæa matre in libris Sibyllinis repertum, xxi.2.10 f. Carmen in lunonem Regiam longam inditæ vestem canunt, xxv.11.19.f. Carmen ab ter nouenis virginibus cani per urbem iussum, xxxi.12.f
Carmen detestationis, x.38.m. Carmē precatōnis solenne, quod præfari solent magistratus, priusquam alloquantur populum, xxxi.15.p
Carmina piacularia à quibus scripta, xxxi.12.f
Carmina militatibus iocis iactata in triumphantes, xxv.11.9.f
Carmina Martiana, xv.30.p. Carmen rogationis recitatum à M. Duellio, 131.64.f
Carmen fatiloqua ante Sibyllæ in Italiam aduentum habita, 1.7.m.
Carmentalis porta, xxiv.46.f. xxv.7.p. xxviii.39.m
Carmentis faxum, v.47.p
Carnia in Latinijs ferijs dandæ mos, xxxii.1.m
Carnis in nominatio, xxxviii.3.m
Carnis pluuia, vide prodigium.
Carnorum legati, xli.1.5.p
Carantes pop. Galliz, v.54.m
Carpentis matronæ frstro profectoque vix, 25.m. Carpentum per patriæ corpus egit Tullia, 148.m
Carpesij pop. xxxii.26.m
Carpentania Hispaniæ, xxxi.30.p. xl.30.p
Carpetani, xxi.m. cum Annibale pugnant, ibid. in deditonem ab eo accipiuntur, ibid.f
Carthago colonia, xxviii.11.m. xxi.15.p. quando deducta, x.3.p. Carthagos in agnum Æquicolarum deducta, 11.f
Carteia vrbs opulenta, xxi.5.p. xvi.14.3.m. in Oceani ora sita, xxviii.30.p. expugnatur, xxi.5.p
Carthago xxi.11. millia pass. in circuitu obfessa per partes capitur, Epit. 11. p. Carthaginenses in Siciliam exercitus traiciunt, 1v.30.p. fœdus cum Romanis ieiunt, legatos Romanos gratulatum mittit cum corona aurea. vii.27.p. fœdus tertio renouat, ix.44.p. quarto fœdus renouat, Ep. xii.1.f. Carthaginensibus bellum indicitur, xxi.18.f. Carthaginensium classis Heraclei appulit, xxiv.37. Carthaginenses Scipionis aduentu exterrantur, xxxix.1.m. 28.p. in Carthaginensi senatu variz sententiz, xxx.7.p. Carthaginenses classem Romanam oppugnant, 10.m. à Scipione pacem petunt, 16.p. varie afficiuntur ob Hannibalis reditum, 24.m. pacis condiciones quas tulerint, 37.p. Carthaginenses legati in senatum vocati, 41.m. gratias patribus agunt ob pacem factam, 43.p. inter Carthaginenses & Romanos quando postremo pax facta, 44.p. Carthaginenses argentum in stipedium impositum Romam aduehunt, xxx.1.1.p. obfides Romanis tradit, qui Seriz custodiuntur, 26.p. Carthaginensium legati frumentum Romanis ad bellum Antiochi pollicentur, xxvi.4.p. cum Masanissa rege de agro contendunt, xl.17.p. legatos de Masanissæ iniurijs questum Romam mittunt, xli.29.p. aduersus fœdus Masanissæ bellum inferunt, & ab eo vincuntur, Epit. 10. xlviii.1. obfidentur à L. Matio, M. Manlio cons. Epitom. xlix.m. Asdrubalem Masanissæ nepotem in cuspis interimunt, Epitom. 1.m
Carthago Noua, xxi.5.p. vbi sita, xxvi.43.m. à P. Scipione oppugnatur, 34.f. 44.m
Carthago nobilis Carthaginensis, xx.1.53.p. obtruncatur, xxviii.18.p. Caruentana arx ab Æquis occupatur, 19.53.p. à C. Valerio recipitur, ibid. C. Caruilius Spoletinus, xli.12.18.f. Sp. Caruilius Q. F. Maximus ædilis, x.9.f. 5p.

- Sp. Caruilius cos. Amiternum opp. vi capit. x.39.p
 Sp. Caruilius quas vrbes in Samnio cepit.45.m. triumphat, ibid.f
 Sp. Caruilius Maximus augur moritur, xxvi.23.f
 Caius, xxxiv.26.m
 Caius vibs,xxx.45.m. xxxii.16.m.
 ad oppidum pugna, xlii.7.f
 Caius, xxxi.45.m. eorum agri vastantur, xxxii.16.m
 Caecilius,xxxix.34. p. veneno tollitur, 35.m
 Caecilius vrbs,xxviii.8.f. xxxi.44.m
 Caecilius Falernum à Campano agro diuidit, xxi.15.p. Caecilius cōplura doli frumētō plena in Vulturum unum à Romanis missa exēpiūt, xxii.19. m. omnium rerum inopes lora pellesq; & mures mandent, ib. m. Annibali deduntur, ib. f. Campanis redduntur, 10. p. oppugnantur, xxiv.19. expugnantur, ibid.f
 Casinum op. xxi.13. f. xxvi.9. p. colonia deducta, lx.28. f. Casinatis ager, xxvi.9. p. Casinatem in agrum ductus Annibal, xxii.13.m
 Caecilia oppugnatur à Rom. xlii.11. p. à Caecilio rege condita, ib. f. obsidione liberatur, ibid.f
 Caecilius Gallorum regulus in prelio cadit, xlii.57.f
 Cassius Albinus Arpinas transfuga, xxiv.45.p. vxor libertique eius comburuntur, ibid.f
 C. Cassius Xuir, xlii.4.m
 Cassius cos absens damnatur, Ep. cxx.
 C. Cassius Longinus cos. xlii.28.p
 L. Cassius cos. à Tigurinis Gallis cum exercitu cæsus. Ep. lxxv f
 Q. Cassius Persea regē cum Alexan. F. Albam in custodiā ducit, xlx.42.p
 Sp. Cassius cos. xi.17.p. eius res gestæ, ibid. primus magister equit. creatur. 18.p
 Sp. Cassius cos. 11.33.p.41.p. eiustes gestæ, 41. m. regui crimine damnatus, ibid. f. de eius morte varix auctorū sententiæ, ibid.
 Castellani, vii.36.m
 Castellani agrestes Spartanorum, xxxiv.27.p
 Castellani deuij, xxxviii.45.m
 Castellum Eleorum Pyrgum vocatur, xxxviii.34.m
 Castori xdes vota ab A. Postumio di. & 11.20. f. quando dedicata, 42 m
 Castrametari primum quis docuerit, xxxv.14.m. Castra portus exercitus, xlii.39. p. Castrorum portorium Puteolis, xxxii.7.p
 Castrensis seditio, iv.50.p
 Castrensis tumultus ad Sucronem ortus, xvi.24.p
 Castra Claudiana, xxi.11.31. p. Castra Pythi, locus in Triphylia terre Meleotidis, xxi.13. xxxv.27.m
 Castra Saleini, xxxii.39.m. Castrum Altum (locus insignis cæde magni Amilcaris) xv.41. p. Castrū Mutilum, in Boia, xxi.2.m. Castrum nouum, colonia, xxxvi.3.m. Castrū, colonia deducta, Ep. xli f
 Castulo op. Hisp. xxviii.13. m. ad Peronos deficit, xxiv.41.m. xxviii.19.p. à Scipione deditione accipitur, 20 m
 Castulonensis saltus, xxi.21. p. xxvi.20 m xxviii.22.p
 Casuum humanorū exempla illustria in Perseo triumphato, & Paulo triumphante, xlv.40 m. casibus fortunæ omnia subiacent, xli.49.p
 Catana, xxviii.10.f
 Cataphracti equites, xxxv.48.p
 xxxviii.40.m
 Cataracta portarum, xxviii.30.m
 Catellis donatur equites, xxxix.31.m
 C. Catinius pr. xxxviii.33. p. xxxix.7.f
 L. Catinius Bacchanalium auctor, xxxix.17.p
 M. Catinius Bacchanalium auctor, ib.
 Q. Cælius ædilis pl. xxviii.6.f
 Q. Catulus legatus ad donum ex præda Asdrubalis portandum missus Delphos, xxviii.45.m
 Cauci pop. à Cruso domiti, Epitom. cxxxix.p
 Caudium, ix.2.p. Caudinæ furex siue furculæ, xxi.14. m. earum descriptio, ix.2.m
 Caudina pax, xi.1.p.38.f. 2. fœdere sed per sponsonem facta, xix.3. p. eius sponsores Samnitibus per fœdals deduntur, 10 p. Caudinus Samnis deuastatur, xxi.20.p
 Caudinorum gens, xli.30.m
 Caudil-

- Caullari, xxxix. 13. p. 42. f
 Caulonia vrbs, xxvii. 14. p. 18. m
 Caunij, xxxii. 4. f. à Rhodijis desciscunt. xlv. 25. f
 Caunus mons, xl. 50. f
 Causatij milites, vi. 6. f
 Cea insula, xxxi. 15. f
 C. Ceditius legatus, x. 40. m
 C. Ceditius trib. pl. ix. 52. m
 Celēnz vrbs quondam caput Phrygię xxxviii. 13. m. Celēnz veteres, ibid.
 Celandz rei paucitas aptior. quam gerendz, xxxviii. 1. m
 Celantes pop. Romanis dediti, xxxii. 29. f
 Celeres ccc. à Romulo instituti, i. 16. p
 Celernas consilii magni discriminis semper inimica, xxxi. 32. p
 Celerrum op. xxxi. 40. p. deditur, ibid.
 Celeritas boni nunciij vix fidem inuenit, xxvii. 11. p
 Cella vna amplius quam vni Deo tite dedicari non potest, xxvii. 37. m
 Statius Cellius Samnitium Imperator caput, ix. 44. f
 Celotes piraticę, xxxvii. 27. m
 Celz tertia Galliz pars, v. 34. p
 Celtiberia media est inter duo maria, xxxviii. 1. p
 Celtiberiz montes, xxi. 43. m
 Celtiberi valido exercitu Carthaginensium prouinciam inuadunt xxi. 21. f. eorum iuuentus desciscit ad Romanos. 49. f. perfidia, xxv. 31. p. eis mos est in praelia concursare, xxvii. 2. m. conditiones pacis offeruntur, xxxiv. 19. m. vincuntur, xxxix. 22. f. de ipsis triumphat C. Calpurnius Piso, 42. p. eorum aliquot oppida expugnata, 56. p. magnis copiis adiunguntur Q. Fulvius Flaccus, xl. 10. p. vincuntur a Q. Fulvio Flacco, 32. m. Romanos in saltu Manliano inuadunt, 39. m. eorum x. millia ceduntur, 40. f. de eis triumphat Q. Fulvius Flaccus, 43. m. eorum mita simplicitas, 47. m. fusi fugatique, 48. m. rebellant, xli. 26. p
 Cenchrez Corinthiorum emporium, xxxii. 17. p. Cenchrei capti, 23. p
 Ceneum Eubex, xxxvi. 30. m
 Ceninenses pop. ad videndam Romam profecti, i. 9. m. bellum parant, 10. p
 Ceninenses vincuntur, ibid.
 Cenomani in fide pop. R. manserunt, xxi. 55. m. Amilcare Perno duce Placentiam inuadunt, xxi. 10. p. Vide Cenomani.
 Cenon Antiatium op. caput, ii. 63. m
 Censū ciuium capita centum quadraginta quatuor & xx. millia, cxxiv. prater orbos orbisque, tti. 3. f. centum triginta duo millia, cccxx. 24. f. millia ducēta sexaginta duo. x. 47. p. cclxxii. mill. Ep. xi. f. cclxxvii. millia, cccxii. xxi. cclxxi. millia, cxxiv. xiv. f. cccxvii. millia, cccxxvi. xvi. f. ccl. mill. cccxii. xix. m. cclxx. millia, xx. f. cccxvii. mil. c. & vii. xxvii. 37. m. cclxv. mil. xxi. 37. m. cclxxx. mill. septingenta quatuor, xxv. 9. p. cclvi. 8. millia cccviii. xxxviii. 56. f. cclxxx. mill. & xv. vlti. 101. p. cccxxvii. mill. xxi. Epit. xlvii. m. trecenta, xxiv. millia. Epit. xlviii. p. quadraginta, xxvii. mill. cccxii. Epit. lix. p. cccxii. mil. Epitom. 56. p. cccxii. millia. DCCCXXXIII. Epit. lix. m. cccxc. mil. DCCCXXXVI. Epit. lx. cccxv. mill. cccxxvi. Epit. lxxi. p. ccccl. millia. Epit. xcvi. 14. p. xviii. p. cl. millia, Epit. cxv.
 Censor alter alterum notat, xxi. 37. f.
 Censori defuncto nunquam alius sufficitur, v. 31. m. vi. 27. p. ix. 34. f
 Censores ad mores ciuium regendos, castigandaq; vitia intenti, xxi. 18. p. vnde appellati, iv. 8. f. Censores tres creati, quorum nemo sella curuli usus, xxxiv. 43. p. Censores creati nondum coss. xxviii. 11. m. Censores primi L. Papirius Mugillanus & L. Sempronius Attianus, iv. 8. f. vitio creati non gesserunt magistratū. vi. 27. p. post mortē collegę se censura abdicant, ix. 34. f. Censorē plebe creatur C. Martius Rutilius, vii. 12. m.
 Censores duo primum ex plebe facti, Epit. lix. p
 Censores vigesimi sexti à primis censoribus, x. 47. p
 Censores Mamercum & mil. trib. mouent, & ararium faciunt, iv. 24. m.
 Censores qui primi vias silice sternēdas marginandasq; locauerint, xxi. 27. m

Aurea corona ec. pondo Delphos mis-
sa ex praeda Afrubalis, xxvii. 4. f. m
Aurāca vrbs à Sicinis deleta, viii. 15. p
Aurunci, vii. 32. m. Romanos vincunt,
11. 17. p. Aurunci principes securi p-
cussi, alii venierunt ib. f. victi, 26. m
C. Aurunculeius pr. creatur, xxvii. 6. m
tribui militi, tertiz legionis, 43 f
L. Aurunculeius prtor, xxxvi. 45. f
legatus, xxxvii. 55. f.
Ausertani, xxi. 28. p. Romanis dedun-
tur, xxi. 61. m. deficiunt, xxxiv. 20. p
Ausona vrbs, ix. 25. p
Aulones victi, viii. 16. in potestatem
pop Rom. veniunt, ix. 25. p
Auspicato omnia gerunt Romani, i.
36. f. xxxvi. 13. 48. f
Auspiciū mentitus pullarius, x. 40. p
Auspicij neglecti malū, vii. 6. f. xxi. 9.
f. Auspicio controuerso non obau-
ditum ab Papirio cursore, x. 40 f
Auspicia vrba, i. 1. f. Auspicia more
maiorum penes patres, vi. 41. m
Auspiciorū religio, x. 39. m. xxvii. 17. f
Auspiciorum repetitio, viii. 30. p. 32. p
Aussicula vrbs, xxi. 30. f
Auxilium perditis rebus seruum est.
xxx. 24. p.
Auxire bonis audibus, xxi. 27. p
Axius fl. xxxix. 53. f. xli. 26. m. 43. f.
xlv. 29. m. (xxxviii. 18. m
Axylos terra vnde nomen habeat.
Azorum opp. xli. 53. m

B

Babylonia, xxxvii. 17. m
Bacchanalium initia ex Hetruria.
xxxix. 9. p. eorum indicium ad Postu-
mum delatum, 10. m. Bacchanalia di-
ruuntur, eorumque auctores com-
prehenduntur, 17. p. reliquæ vindi-
catæ, 43. m. Bacchis initiari, xxxix.
p. 10. p. 13. m
Bacchium insula, xxxviii. 22. m
Baculus sine nodo aduncus, Lituus di-
ctus, i. 18. f
Badius Campanus T. Quintij Crispini
hospes Romæ, xxv. 18. m. Crispinum
euocari iubet, ibid. m. à T. Quintio
interficiatur, ibid. f
Bæbia lex, xl. 44. p
A. Bæbius damnatur, xlv. 31. p
C. Bæbius Pamphilus cum toto exer-
citu à Gallis circumuētus, xxi. 7. p

Ca. Bæbius trib. pleb. diem M. Livii
C. Claudio dicit, xxxix.
Ca. Bæbius Pamphilus triumuir, xx.
23. p. Cos. creatur. xxxix. 14
L. Bæbius Diues pr. xxxvii. 47. f. Be-
prior à Ligurijs circumuē-
Massiliam sine licitoribus pefug
& intra triduum expirat, 57
L. Bæbius legatus, xlv. 18. f
M. Bæbius legatus, xlv. 19. f
M. Bæbius Pamphilus triumuir, xxxix.
44. p
M. Bæbius Pamphilus pr. xxxv. 10. f. con-
Philippo in Daffareri congressu
xxxvi. 10. m. M. Bæbius Pamphilus
Cos. xl. 28. p. nullo gesto bello pri-
mus triumphat, 62.
Q. Bæbius Pamphilus legatus ad Anni-
balem, xx. 6. f. 11. f
Q. Bæbius trib. pl. antiquam viam con-
minandi patres ingreditur, xxx. 4. f
Q. Bæbius Sulca legatus, xli. 6. m
A. Bæculonius signifer, xli. 4. p
Bætiis fl. xxviii. 30. p. ab accolis Cæcili
appellatus, 21. f
Bætula vrbs, xxvii. 10. f
Bagrada fl. xxx. 15. f
Balanus Gallorum regulus, xli. 4. f
Balaria, xli. 6. m. fugantur, 12. f
Balbus mons, xxxv. 41. m
Baleares insula, xxi. 20. m. xxxii. 4. f
Baleares insulae duæ, maiori & minori
quingenta millia pass à Virgyl
insulae sunt, xxvii. 37. p. Baleares
xxi. 55. p. xxvii. 20. p. vnde appella-
ti. Epit. ix. f. Baleares funditores
xxvii. 2. m. Romanis ab Hierone
missi, xxi. 37. m. Baleares funda
xxxvii. 29. p.
Baleus Herculis F. Epit. ix. f
Ballista mons, xxxix. 3. m. xli. 4. p. xli.
18. p
Balneis inclusos Romanos Campani
feruore & æstu suffocant, xxxii. 3. p
L. Bantius Nolanus iuuenis aetæ, xxxix.
15. m
Baphyrus fl. xlv. 6. f
Barba omnibus Gallis promissa, v. 41. f
Barba & capilli promissio supplicium.
xli. 19. m
Barbana fl. xlv. 31. f
Barbaris è fortuna pendet fides, xxx.
33. p. xxvii. 17. p. xxx. 23. m. Barba

RERVM ET VERBOR. INDEX.

baris, vice legum, impetia domi-
 norum & regum...
 bosthenes moisi, xxxv. 30. m. X.
 mill. pass. ab Lacedæmone, 27. f.
 archina factio, xxi. 2. p. 9. f. xxx. 42. m.
 familia, xxi. 11. 13. m.
 archinorū in bello præstantia, xxviii.
 12. f.
 acillas Brutorum præfectus, xxxiii.
 13. p. occiditur, 14. p.
 acillas occiditur, xxxv. 47. p.
 ardo oppidum, xxxiii.
 agilis pop. Hispaniæ, xxi. 19. m. 23. p.
 agulum opp. xxxix. 12. m.
 agilis opp. xxxii. 33. m. 35. f. xxxiii. 2. f.
 agyllicus sinus, xxxviii. 17. p.
 trum opp. xl. 18. f.
 ulica Porcia, xxxix. 44. m. Scmpro-
 nia, xlii. 16. f.
 mania vrbs à Gentio obsidetur, xlii.
 30. m.
 istarū, xli. f. gens nobilis, 57. p.
 tempestate opprimuntur, ibid. f.
 ista vxor Metelli, Ep. lxxxix. f.
 sto Longar filius, xxxi. 28. p.
 Bēbius Pamphilus ps. xxxi. 49. f. vi-
 de Bābius.
 boia, xxvii. 14. f.
 potius iacus, xlii. 53. m.
 obnatisager, xxxviii. 34. m.
 oligeni quinquaginta agri iugefa
 decreta, xxvi. 21. m.
 olona, vii. m. ab App. Claudio in-
 nocetur, x. 19. f.
 Bellonæ zdē senatus habitus, xxvi.
 12. p. xxviii. 9. p. 18. p. xxx. 21. p. 40. p.
 xxxi. 47. f. xxxii. 7. p. 9. p. xxxvi. 39.
 p. xlii. p. 36. p.
 olonensis Ambigai Gallorum regis
 sororis filius, v. 14. p.
 olonaci victi, Ep. cvt. m.
 oluarum captarum ferocitas paula-
 tim mitescit, xxxvii. 17. m.
 olum apud Romanos consensu fieri
 solitum, 37. f. Bellum à prælio diuer-
 sum, ix. 19. m. xxx. 1. 32. f. Belli ad-
 ministratio haudquaquam facilis,
 iv. 46. p. Belli etiam, vi & pacis, sua
 sunt iura, v. 27. m. Belli cunctus in-
 certus, xxxvii. 37. f. vide Mats com-
 munis.
 gloria in rege vno sit oportet.
 xxv. 42. f.

Belli impedimentum renocatio ducis
 rebus vix dum inchoatis, xxxii. 28. p.
 Belli indicendi ritus p. faciales, i. 32. m.
 Belli ius multa perperam facta defen-
 dit, xxvi. 31. p. Belli necessitates con-
 silia humana non expectant, iv. 57. p.
 Belli moras & dilaciones Imperatorū
 non expectant, xxxi. 48. f. in Bello
 nihil tam leue, quod nō magnæ in-
 terdum rei momentum faciat, xxv.
 18. p. Belli nuntiatio quibus sit fa-
 cienda, xxxiii. 46. f. Belli peticula
 penes eos, penes quos & præmia
 sunt, Bello à maioribus subacta
 an iure repetant filij, xxxv. 16. m. de
 Bello prius senatus consulebatur,
 quam ad populum rogatio ferretur,
 xlv. 21. m. Bello bene gesta res, si vo-
 lumus fortune vti, pacem nobis æ-
 quiolem dabunt, xxi. 12. f. Bello
 impetium plurimum inutile, iv. 17.
 p. in Bello vana pro veris maxime
 valent, xxxiv. 12. p. in Bello pacem,
 in pace bellum querere, i. 27. p. in
 Bello segnes, in otio tumultuosi, iv.
 28. p. Bellum cum Auruncis initum
 11. 16. f. Bellum Æquicum, 11. 6. p.
 Bellum intestinū ob virginis nuptias
 inter Alcides, iv. 9. p. Bellum Gal-
 licum, v. 1. 25. m. Bellum Aurun-
 cum, 18. p. Bellum Samnitium qui-
 bus de causis susceptum, 29. m. Bel-
 lum inter Sidicinos Auruncosque
 otium, vii. 15. p. Priuernas, 19. p.
 Vestinum, 29. m. Punicū secundum
 quam memorabile, xxi. 2. p. Bellum
 Veiens, 11. 42. p. Belli apparatus ad-
 uersus Carthaginienses, 17. p. de Bel-
 lo Macedonio agitant patres, xlii.
 38. m. Bellum cum Philippo Macedo-
 num rege motum, xxiv. 40. p. te-
 peritum, eiusque causa, xxxi. 1. p. in
 Hispania vltiore otium, xxxiii. 6.
 p. Belli apparatus aduersus Persea,
 xlii. 27. p. Bellicæ res secundæ vr-
 banos motus excitant, 11. 9. p.
 Bellicæ ecclēmonie ab Anco Mārio
 institutz, i. 24. m. vide Pugnā.
 Bellum ex mōtū paruarū rerum
 plerumque pender, xxxii. 17. m.
 Bellum in politico potius gerendum,
 quam suis finibus, xxxi. 7. f.
 Bellum quibus necessarium, ijs & in-
 sum,

- sum, ix. 1. f. Bellum seipsu malis: di-
 ctum Catonis, xxxix. 6. f.
 Bella iniussu senatus geri non poterat
 à magistratu quocunque, ...
 Bellorum impensis fere indigna sunt,
 quæ bellis petuntur, xxx. 30. p.
 Bellus Gentij regia orator, xlv. 32. m.
 Bendidum templum, xxviii. 41. p.
 Benefacta multa vno delicto perditæ,
 xlv. 24. m.
 Beneficij veteris memoria, an crimen
 recens extinguit, vi. 10. f.
 Beneficia populi Romani gratuita,
 xlv. 42. f.
 Beneuentum, xxxiv. 14. p. olim Male-
 uentum dictum, ix. 10. f.
 Beneuentum in Samnio colonia de-
 ducta, Epit. 13. p.
 Beneuentanus ager depopulatus, xxxi.
 13. p.
 Beneuentani à pop. Romano laudati,
 xxvii. 12. f.
 Bergistani deficiunt, xxxiv. 16. f.
 Berœra regio, xlv. 29. m.
 Besasis Imperator, xxxiii. 30. p.
 Besidia opp. ad Romanos deficit, xxx.
 19. m.
 Bessi pop. xxxix. 73. m.
 Betica, xxviii. 2. f.
 Betula vrbs, xxviii. 11. m.
 Beturia, xxxix. 30. p.
 Beudos veius, xxxv. 11. 15. f.
 Beuus fl. xxxi. 31. p.
 Bibius (sive Bebius) Herennius trib.
 pl. xxxiv. 14. p. eius in patres con-
 cio, ibid.
 Bigati nummi, xxxiii. 35. f.
 Bigatum argentum, xxxiii. 8. f.
 Bigati quingenti, & equus eximius stre-
 nuo militi data, honoris ergo, xxxi. 1.
 15. m.
 Bigerra vrbs oppugnatur, xxiv. 41. f.
 Billistages illergetum regulus, ...
 Bipalium fossæ fodiendæ, xii. 16. m.
 Bisaltæ, xlv. 29. m. viri fortissimi trans
 Nessum amnem incolunt, 30. p.
 Bithocus miles Mithridatem regem
 interficit, Epit. cli. p.
 Bithynia, xxvii. 32. p.
 Bitis regis Thracum filius in custodi-
 am Caracolos mittitur, xvi. 42. p.
 Bituitus Atuesinorum rex, Epit. lxi. m.
 Bituites pop. v. 24. p. summani impe-
 rij Gallorum tenuerunt, ibid.
 gem Celtico dant, ibid.
 Blandæ ex Lucanis captæ, xxiv. 30.
 Blanditæ virorum maxime ad mou-
 ram ingenium efficaces pro-
 sunt, 1. 9. f.
 Blasius princeps Salapiz, xxvi. 32. p.
 prodicione Dasium appellat, ibid.
 Blossij fratres principes coniurationis
 Campanorum, xxviii.
 Boarium forum, x. 23. p.
 Bochar rex Maurorum, xxv. 31.
 Boechus Maurorum rex lugurthæ
 Bello iuuat, deinde vindictam
 dicit, Epit. cli.
 Boebe palus, xlv. 41. p.
 Boeotarchæ, xlv. 41. m.
 Boeoti in latrocinij virtute, xxxi.
 13. p.
 Boeoti Romanos milites occidunt
 insidijs. ibid. eorum periculum
 ad Romanos deficiunt, xxxvi. 30. p.
 Boij Galli, xxx. 1. 39. f. vbi confederant,
 14. 35. p. gens minime ad mortem
 um patiens, xxxiii. 22. m. à Roma-
 nis deficiunt, xxi. 25. p. Amilcar
 duce Placentiam inuadunt, xxxi. 10.
 p. de Boijs Gallia triumphat, Mi-
 nutius, xxxi. 1. 2. 8. m. Boij Ca. De-
 mitio Cos. se dedunt, 40. p. de Boijs
 triumphat, P. Cornelius Scipio
 xxxvi. 40. m.
 Boiorix Boiorum regulus, xxxv. 41. p.
 Bolæ captæ, ...
 Boles, xlv. 15. p.
 Bolus rex Cimbrorum Anselm Scau-
 rum legatum interficit, Epit. cli.
 lxxvii. p.
 Bomilcar Locro accedit, xxxiii. 41. m.
 eius classis fugit, hæc cum Romanis
 pugnatet, xxxv. 30. m.
 Bonum Romanorum maximum, ar-
 ma & virtus, xlv. 41. p.
 Bona sub hystia vendita, v. 16. f. Boni
 vendendis cur bona Porcenæ regis
 vendi dicerentur, 11. 12. p. Bona Vir-
 truij Vacci Semoni Sango conse-
 crata, viii. 30. m.
 Bonorum publicationes post supple-
 cta, xlv. 41. f. 12. m.
 Bononiam Latina colonia deducit,
 xxxvii. 57. m.
 à Bononia via Arretium perduxit,
 Flam.

- Flaminius, xxxix. 2. m. Brunnus, xxxi. 19. m.
 Iora mona, xlv. 29. m. Brundisium colonia deducta, Epit.
 Ioscas ventus... xix. m.
 Iosequuleum pariens, xxi. 21. 3. f. Brundisij promontorium, x. 2. p.
 Ioseximus Marti immolatus, vii. 37. p. Brundisij à populo Romano lauda-
 Ios femina locuta. vide Prodigium. ti, xxvii. 12. m.
 Ios locutus. vide eod. loco. P. Brundisius praefectus, xxi. 38. f.
 Ios scalas scandens, xxi. 62. p. Brutia, xxvii. 27. f. Brutij extremi in I-
 Ios prodigiosa magnitudinis in Sabi- talia, r. f. Rom. deficiunt, xxi. 62.
 nis nata, 145. p. f. Crotonem praeter arcem occupat,
 Ios tergo secto quantum cõplectitur, xxiv. 2. f. Græcos expulerunt, xxiv.
 Carthaginensibus datum, xxxiv. 44. m. In Brutios Larina colonia du-
 61. m. cti, 52. p. Brutiorum semiruta ca-
 Ios alba, xxi. 10. m. stella, xxviii. 14. m.
 Ios albae formae in sacrificio Iu- Brutulus Papius Samnis induciarium
 nonis, xxvii. 19. m. rupioi, viii. 39. m. Romanis dedi-
 Ios centum honoris ergo servatori tui, ib. mortem sibi consciscit. ib. f.
 exercitus dati, cum aurea corona, Brutus ear appellatus Iunius Tatqui-
 vii. 33. p. nius, r. lvi. m.
 Ios in muneribus militum, vii. 26. Bucculae terae, xlv. 14. m.
 m. xxvi. 48. f. Budares Imp. Hispanus, xxxi. 30. p.
 Ios ecc. Ioui voti, xxi. 10. m. Bullian, xlv. 30. f.
 auratus Apollini mactatus, xxv. 12. f. Bula muliercula Romanos Canusij
 Ios aurato donatus L. Minucius præ- hospitio excipit, xxi. 12. f. 54. p.
 fectus annonæ, 19. 16. p. Bula Gallica, xxi. 14. m.
 Ios milites donati, vii. 37. p. Buthrotus si haud procul ab vrbe Lo-
 Ios Hercules à Caco abacti, r. 7. m. ctis, xxi. 7. p.
 Ios cornibus fasces vltgarum atq; Buxentum, xxxi. 29. m. Buxentum colo-
 arida fœrmentia ab Annibale alli- nis cinium Ro. deducta, xxxiv. 44. p.
 gantur, xxi. 6. f. Buxentum colonia deserta, xxxix. 23. p.
 Ios centum sacrificium à Scipione Bylazora, locus Pronia, xlv. 26. m.
 factum, xxxviii. 18. p. Byllinus ager, xxxviii. 7. f.
 Ios finis vritur pro lignis, xxxviii. Byrsa, xxxiv. 61. m.
 m. p. Byzantij, xxx. 35. m.
 Ios praefectus Sagunt, xxi. 22. m. Byzantium Galli tenet, xxxv. 11. 16. m.
 Iosari, non ad extera Iugenis Punica C.
 callido, impositum. 22. f. **C**acus ferox virib. Herculis auesos
 Ios legatus ad Philippum, xxi. 11. boues eximium quemque pul-
 54. p. chritudine, caudis in spelûcam tra-
 Iosianum, x. 41. f. xxv. 13. m. oppugna- hit, 1. 7. p. ab Hercule claus icthi,
 tur, 12. 28. p. Pentrorum Samnitium occumbit. ib. d. m.
 caput capitur, 11. p. ad Bouianum Cadaueris humani in priuatis ædibus
 clara pugna. x. 12. f. inuentiarque effossi scio, 11. 33. f.
 Bouillatum vis felice strata, x. 47. m. Cadauera in peste passim iscentia, xli.
 Brancus Allobrogum regulus, xxi. 21. m.
 Brennus Gallorum rex, v. 38. p. xxxviii. 16. p. inter Brennum & P. Sulpitium
 colloquium, v. 48. f.
 Brinnates pop. xli. 19. p.
 Brixia vrbs, v. 35. p. caput Cnoமான- Cæcilij Metellus speciosissimū egis-
 rum, xxviii. 40. p. Brixiani Galli au- triumphum, Epit. xxi. p. Pöt. Max.
 xilio sunt Rom. xxi. 25. f. ibid. m. cum templum Vestæ arde-
 ret, ex incendio sacra rapuit, ibid. f.

- Q. Cæcilius Saluius** vicin, Ep. lxxiii. f.
L. Cæcilius prætor à Gallis Senonibus
 cæsus, Epit. xii. p.
L. Cæcilius Denter pr. xxxix. 56 f.
L. Cæcilius Metellus, xxii. 73. p.
L. Cæcilius Metellus tri. pl. xxv. 43. p.
 infamis auctor deserendæ Italiz post
 Cannensem cladem, xxvi. 13. m.
L. Cæcilius Metellus de Andrisco tri-
 umphat, Ep. 5. p. Dalmatas obsidet,
 Epit. l. m. censor, ibid.
M. Cæcilius Denter leg. xxii. 6. p.
M. Cæcilius Metellus ædil. pl. xxvii.
 38. m.
L. Cæcilius Xuir, xlii. 4. p.
M. Cæcilius Metellus leg. in Asiam ad
 Atratum missus, xxix. 11. p.
Q. Cæcilius trib. pl. Melij necem indi-
 gnus questus, xv. 16. m.
Q. Cæcilius Metellus Pontif. creatur,
 xxiii. 21. m. **Q. Cæcilius Metellus**
 ædil. curul. xxvii. 23. f. **Q. Cæcilius**
 Metellus legatus, xxviii. 53. p. præ-
 tor creatur, xxviii. 10. p. cos. à M.
 Livio creatur ibid. dictator comi-
 tiorum causa dictus, xxix. 11. m.
Q. Cæcilius Metellus Xuir creatur,
 xxxi. 4. p.
Q. Cæc. Metelli ad cæsores oratio vin-
 cit Pseudophilippū Epit. l. f. pcon-
 sul Celtiberos occidit, Epit. l. m.
Q. Cæcilius Metellus vniuersam Nu-
 midiam vastat, Epit. lxx. p.
T. Cæcilius tribunus militum primū
 creatus, iv. 6. m.
Cædes ruptura ius gentium, iv. 17. p.
 cædis manifestæ expiatio summa
 iustitiæ exemplum, i. 26. f.
M. Cæditius, v. 32. m. vide Ceditius.
Cæla Euboeus sinus dictus, xxxi. 47. p.
L. Cælius legatus Rom. Illyrico præest,
 xlii. 21. p.
L. Cælius, auctor de morte M. Matcel-
 livariæ, xxvii. 29. f.
Calum mutatum aliquando mores
 mutat, aliquando non, xxxviii. 14.
 m xxxviii. 17. m.
Calo tacta xxxii. 9. p. vide Prodigia.
Cæmenta non calce durata, sed inter-
 lita luto, xxi. 11. m.
Cæna Chalcidensis hospitii, xxxv. 49. m.
Cæni Thracum pop. xxxii. 40. m.
Cænomanis arma adimuntur, xxxix.

j. p. de Cænomanis triumphat **Cæ**
 Cornelius, xxxix. 5.

Q. Cæpio legatus in acie cadit, Epit.

lxxiii. m.

Cære op. 1.2 p. sacrum pop. Romæ
 diuersorium sacerdotum, vii. 20. p.

Carites populi, vii. 20. p. x. 4. m. cum
 Cæretibus hospitium publicum cer-

factum, v. 50. p. ipsi bellū inferunt,
 vii. 20. m. eorum legati errorum ve-

niam perunt, ibi m. Carites delobæ
 Vestæ hospitium flaminum Vestali-

umq; inuocant, ibid. f. Carites Sci-
 pionem inuuant in ornanda classe,

xxxviii. 45. m.

Cæremoniæ in deuouendis hostibus,
 vii. 10. m.

Cæremoniarum cultu Roma cecit,
 vi. 41. m.

Cæremoniarum neglectus Reip. ne-
 xius, xxxii. 2. m.

Cæsar promissa, ornam. ceto, xxxv. 11.

35. p.

M. Cæsonius pr. cum Scordiscis pu-
 sperare pugnat, Epit. lvi. m.

Calculus fl. xlii. 34. p. xxiv. 11. m. 40. p.

Calagurris opp. xlii. 21. f.

Calamitas nostra non semper nimis
 detegenda, xlii. 4. f.

Calatæ asinus tripes natus, xli. 20. f.

Calathæa vicus, xlii. 13. f.

Calatia ix. 2. p. 18. m. xlii. 14. f. xlii.

43. p. expugnata, ix. 47. p. in deditione
 nem accepta, xvi. 16. m. Calatinus

pop. xvi. 13. f. à Ro. deficiunt, xxi.

61. f. Calatinus ager, xlii. 19. m.

Calauis Campanorum magistratus
 summus, eripit morie Senatori re-

liquos, arie pulchra, xlii. 2. 3. 8. c.

Calauiorum Campanor. feruus Man-
 nus nomine, xlii. 27. p.

Calauris fl. xlii. 17. p.

Calendæ intercalares, xlii. 11. f. Ca-
 lenda Sextiles duplici clade in-

gnes, vi. 1. f. Calendis Quindilibus
 magistratum occipit tribunus mil-

potestate consulari, v. 32. p. Calendis
 Octobribus magistratus initur, v. 9.

p. xlii. 15. m. xlii. 31. p. 36. f. xlii. 9.

p. capitur, viii. 16. f. Cales colonia

deducta, ibid, xxxvii. 11. m. xlii. 15.

Calenus ager, xlii. 13. f.

Caleranus ager, xxxix. 45. f.

Calide

- Calidæ aquæ, xxx. 24. m.
 Calicinus tumulus, xlii. 58. p.
 Callicrates ad Achæos orationem habet, xli. 23. p. à Perseo sublatius xlii. 11. m.
 Callicula mons, xlii. 15. p. 16. f.
 Calliditas Græca, xlii. 47. m.
 Callidromus Oetæ montis vertex, xxxvi. 15. f. 17. p.
 Callise opp. vii. 25. p.
 Calligenes medicus Philippi, xl. 16. f.
 Callipeuce saltus, xlii. 5. f.
 Callipolis, xxxi. 16. f.
 Callippus præfectus classis Persei, xlii. 28. p.
 Callithera, xxxii. 11. f.
 Calceus ager, x. 20. p.
 Calonus loco spectatissimum quæque cum legatis ad Syphacem mittit Scipio, xxx. 4. p.
 Calor fl. xxiv. 14. m. xxv. 17. p. m.
 Calpurnius Piso historicus citatus, ii. 58. p. ix. 44. p.
 Calpurnius Bestia cos. Ep. lxiv. p.
 Calpurnius Flamma, xxi. 60. m.
 C. Calpurnius legatus, xxi. 61. m.
 C. Calpurnius Piso pr. creatur, xxv. 41. f.
 C. Calpurnius prætor urb. xxi. 3. m. 10. p. 15. m. 21. p.
 C. Calpurn. Piso pr. xxxi. 6. p. de Lusitanis & Celtiberis triumphat, 42. p.
 C. Calpurnius Piso triumphat, xl. 29. p.
 C. Calpurn. Piso cos. 37. p. moritur. 17. p.
 L. Calpurnius legatus ad Achæos, xxxii. 19. m.
 M. Calpurnius trib. mil. Ep. xvii. m.
 Caluam L. Postumij cos. Boi iureo castrant. poculoque eo libarunt, xxi. 25. f.
 Calycadmus promont. xxxviii. 38. m.
 Camars Clusium appellatum, x. 25. m.
 Cambunij mōres. xlii. 53. m. xlii. 2. m.
 Cameli dromades, xxxvii. 40. f.
 Cameria opp. 1. 38. p.
 Camerres Umbri, ix. 36. m. xxvii. 45. f.
 Camœnarum lucus, 1. 21. f.
 Campani auxiliū à Rom. petūt, vii. 30. p. quale respōsum à eos accepertint, 31. p. sese Romanis dedūt, ib. Romanos sub iugū missos benigne excipiunt, ix. 6. m. eorū legati de occupando Italiz imperio cogitāt, xxi. 6. p. legatos ad Annibalē mittunt, ib. m.
 eorum in Romanos crudelitas, 7. m.
 Cumanā rē suæ ditionis facere cogitant, 15. p. à Graccho opprimūt, ib. m. legatos mittunt ad Annibalē, xxv. 22. f. in equestribus præliis viatores sæpius quam in pedestribus victi, xxvi. 4. p. Campanæ nobilitatis de rep. sua desperatio, 12. p. Campani senatus metu populi frequens cogitur, 13. p. Campani senatores quinque & viginti. Cales duodetriginta Theanum in custodiam mittuntur, 14. f. de Campani senatus supplicio inter coss. non convenit, 21. p. Campanorum multitudo vendicata, 16. m. de Flacco & Marcello queruntur, 15. f. Campani senatus datur, 33. p. Campanorum conjuratio indicata, xxvii. 13. m. Campani agri regio à fossa Græco ad mare versa venditur, xxviii. 46. p.
 Campana luxuria, xxi. 45. p. Campanorum socordia, xxv. 15. m. Campani superbia ingenita, ix. 16. p. Campana legio, Ep. xii. f. securi percussa, ibid.
 Campus Diomedis, xxv. 12. p. Campus Astræus, xxviii. 35. p. Campi Feneatani, vii. 12. p. Campi Marci, xli. 18. m. Campi magni locus, xxx. 8. m.
 Campus Martius, xlv. 41. p. unde nominatus, ix. 5. p. in Campum Martium populus centuriatum citatus, vi. 20. m. in Campo Martio primū census actus, iv. 23. p. Campus Sceleratus, vii. 15. f. Campi Stellares, ix. 44. m. Campi Thessalix, xxi. 41. m. Campi Veteres, xxv. 17. p.
 Canz opp. xxxvi. 45. f. xxxviii. 8. f.
 Canastrum Pallenes, xxxi. 45. m.
 Canastrum promontoriū, xlii. 11. p.
 M. Cancius trib. pl. x. 46. f.
 C. Caninius Rebilus pr. xlii. 28. m.
 M. Caninius Rebilus legatus in Macedoniam, xlii. 11. p.
 M. Caninius Rebilus legatus, xlv. 42. f.
 Caniculæ ortus, xl. 22. m.
 Canis scætio in iustrando exercitu, xl. 6. p. Canis sollicitū animal ad nocturnos strepitus, v. 47. p.
 Canna fl. xxv. 13. m.
 Canus vicus, xxi. 43. f.
 Canneus cladis exegesis, xxi. 50. p.

- Cannense praelium, 17. p. Cannensis
 cladis reliquis in Siciliam relegatis,
 xxv. 5. f.
 Cannensis cladis occasione multi so-
 cij à Romania deficiunt, xxi. 1. 61. m.
 Cannetum opp. xxi. 15. f.
 Cannusium profugium militi exerci-
 tus Cannensis. xxi. 1. 60.
 Centabri subacti à Claudio Marcello,
 Epit. xlviii. m.
 Cantherius in fossa, xxxiii. 47. f.
 L. Cantilius scriba pontificū cum Fe-
 roniam stuprum fecit, xxi. 57. p. virgini
 emendat ad necem vsque, ibid.
 C. Canuleius trib. pl. rogationem de
 conubio patrum cū plebeijis pro-
 mulgar, iv. 1. p. eius aduersus consu-
 les oratio, 5. p.
 L. Canuleius Diues pr. xlii. 28. p.
 M. Canuleo dies dicta, iv. 44. m.
 Canusini pop. ix. 20. p.
 Capena porta, lvi. 32. m. vii. 23. p. xxv.
 40. p. xxxii. 11. f.
 Capenae portae viam ad Martis saxo qua-
 drato sita ex mulctatis pecunia,
 x. 23. f. Capenates, v. 8. p. bello sub-
 acti pacem petunt, 24. p.
 Capetus Siluius, ix. rex Alb. 1. 3. m.
 Capillus in Herentis aede natus, vide
 Prodigium.
 Capitales causas solus per se indicat
 Tarquinius superbus, 1. 49. m.
 Capitalia ausi, xvi. 40. f.
 Capitolium, 10. f. à M. Horatio Pulullo
 dedicatum, ii. 8. p. saxo quadrato sub-
 struitur, vi. 4. f. à seruis & exulibus
 occupatur, lvi. 15. p. recuperatur, 18.
 m. iustitiam ob prodigium, 29. f. in
 Capitolio aut arce nulli patricio ha-
 bitare licet, vi. 20. f. in Capitolio su-
 per magnū pondus saxo quadrato se-
 ptum sacrauit C. Sulpitius, vii. 15. m.
 Capitolij limina znea, x. 21. f.
 Capitolini ludi, v. 50. p.
 Cappadoces, xxxviii. 26. p.
 Capra h. haedos patiens, vid. Prodigium.
 Caprae lanatæ. Caprae dux albae auratæ
 Apollini sacrauit, xxv. 12. m. Capris
 in foro sacrificatum, xlv. 16. f.
 Caprae palus, 1. 16. p.
 Caprius amore captus victor, xxxviii. 1.
 24. p. Caprius sub hasta venditi sub
 corona, xxi. 51. p.
 Captiuorum commutandorum inter
 Poenos & Romanos ratio, xxi. 23. m.
 Captiuorum indulgenter aliquando
 habendum astus, xxxvi. 14. m.
 Captiuorum Rom. & Italici generis
 magnus numerus per Cretam, quos
 redimit Fabius Labeo, xxxvii. 39. m.
 Capua, xxi. 2. p. vnde dicta, iv. 37. p.
 voluptatum omnium magistra, vii.
 18. p. eius perdit mores, xxi. 4. p.
 à Samnitibus quod dolo capta, iv. 37.
 p. de Capua occupanda milites Ro-
 mani clam consilia ineunt, vii. 36. f.
 à coss. obsideretur, xxv. 20. p. appa-
 guatur, 21. m. Rom. deditur, xxi. 14.
 m. 16. m. Capua bona principum
 vendit Q. Fuluius Flaccus, xxvii. 7. p.
 Capua sepulchrum & monumentum
 Campani populi, xxxviii. 29. m.
 Capus filius Desalcis paternum im-
 perium accipit, xxi. 12. m. in prae-
 cum multis principum cadit, ibid. f.
 Caput hostium ducis à se occisi pargit
 Boij, & calum auro exlant, ex coq-
 bibunt, xxi. 11. f.
 Caput humanum integra facie in fa-
 ciendis templi Iouis Tarpeij fun-
 damentis inuentum, 1. 51. m.
 Caput stupratoris sui praecisū mulier
 ad virū suū adportat, xxxviii. 24. f.
 Caput Ioni sacratum, x. 38. p.
 Capitis inquirere, xli. 15. m.
 Capitis obuoluēdi in reis mos, xxi. 11.
 10. m. Capitis velandi mos in facie-
 libus, 11. m. Capita Deorum in le-
 stis se auertentia, vide Prodigium.
 Capita hostium lanceis insigant, aut
 in equorum pectoribus pendente
 gestant Galli Senones, x. 16. f.
 Capita hostium praecidenda libertatis
 praemium volentibus militib. prae-
 posita, xxi. 11. f.
 Capitib. rufis erepti seruitute, xxxiv.
 51. f.
 Capys Siluius rex, viii. Alb. 1. 3. m.
 Capys dux, vide Capua, dicta, iv. 37. p.
 Caraleis, xxi. 40. p. Caralitanenses
 à Poenis vastantur, xxvii. 6. m. Car-
 litis palus, xxxviii. 17. p.
 Caranus primus rex Macedonum, xlv.
 9. p.
 Caranantius, xli. v. 30. p. ante currum
 ducitur, xlv. 34. m.
 Carcer

- Carcere** Romæ in media viæ, 1.33 f
Carcera ab Ap. Claudio ædificata, quæ domicilli plebis Romanæ vocare sit solitus, 11.57. m. Carceres in circo quando primum statuti, VII.20. p. Carceres priuati, 6.30. f
Cardo opp. xxx.6. p
Cares. xxxiii.2. m
Curia. ibid.3 f
Curia. xxxv.27. m
Carinæ Exequiliz, xxxvi.10. p
Carmelus Histrosum regulus, xli.1. f
lugit. 4 f
Carmê de Idæa matre in libris Sibyllinis repertum, xxi.10. f. **Carmen** in Iunonem Reginam longam induta vestem canunt, xxvii.19. f. **Carmen** ab terrogenis virginibus cani per urbem iussu, xxxi.12. f
Carmen detestationis, x.38. m. **Carmê** precatationis solenne, quod præfari solent magistratus, priusquam alloquantur populum, xxxix.15. p
Carmina piscularia à quibus scripta, xxxi.12. f
Carmina militaribus iocis iactata in triumphantes, xxviii.9. f
Carmina Martiana, xxv.30. p **Carmen** rogationis recitatum à M. Duellio, 111.64. f
Carmenta fatiloqua ante Sibyllæ in Italiam aduentum habita, 1.7. m.
Carmentalis porta, xxv.46. f. xxv.7. p
xxviii.19. m
Carmentis saxum, v.47. p
Carnis in Latinis feriis dandæ mos, xxxii.1. m
Carnis, in nominatio, xxxviii.3. m
Carnis plunis, vide prodigium.
Carnotum legati, xlii.1. f. p
Caraculæ pop Galliz, v.54. m
Carpentis matremz festo profectoque viæ, 25. m. **Carpentum** per patriæ corpus egit Tullia, 148. m
Carpestij pop. xxi.11.26. m
Carpetania Hispaniz, xxxix.30. p. xl.30. p
Carpetani, xxi. m. cum Annibale pugnant, ibid. in deditionem ab eo accipiuntur, ibid. f
Caiceoli colonia, xxvi.11. m. xxxix.15. p. quando deducta, x.3. p. Caiceolos in agrum Æquicolarum deducta, 11. f
Carteia urbs opulenta, xxi.5. p. xxi.11.3. m. in Oecani ora sita, xxviii.10. p. expugnatur, xxi.5. p
Carthago xxi.11. millia pass in circuitu obfessa per partes capitur, Epit. 11. p. Carthaginenses in Siciliam exercitus trajiciunt, iv.30. p. foedus cum Romanis ieiunt. legatos Romam gratulatum mittit cum coronæ aureæ, vii.27. p. foedus tertio renouat, ix.44. p. quarto foedus renouat, Ep. xxi.1. f. Carthaginensibus bellum indicitur, xxi.18. f. Carthaginensium classis Heracles appellat, xxiv.37. Carthaginenses Scipionis aduentu exterrantur, xxxix.3. m. 28. p
ip Carthaginensi senatu variz sententiz, xxx.7. p. Carthaginenses classem Romanam oppugnant, 10. m. à Scipione pacem petunt, 16. p. varie afficiuntur ob Hannibalis reditum, 24. m. pacis conditiones quas tulerint, 37. p. Carthaginenses legati in senatum vocati, 42. m. gratias patribus agunt ob pacem factam, 49. p
inter Carthaginenses & Romanos quando postremo pax facta, 44. p
Carthaginenses argentum in stipedium impofitum Romam aduehunt, xxx.12. p. obfides Romanis tradit, qui Senæ custodiuntur, 26. p
Carthaginensium legati frumentum Romanis ad bellum Antiochi pollicentur, xxvi.4. p. cum Masaniſſa regis de agro contendunt, xl.17. p
legatos de Masaniſſa iniurijs questum Romam mittunt, xli.22. p. aduersus foedus Masaniſſæ bellum inferunt, & ab eo vincuntur, Epit. xlviii.1. f. obfidentur à L. Martio, M. Manlio cons Epitom. xlix. m. Asdrubalem Masaniſſæ nepotem in curia interimunt, Epitom. 1. m
Carthago Noua, xxi.5. p. vbi sita, xxvi.43. m. à P. Scipione oppugnatur, 34. f. 44. m
Carthalo nobilis Carthaginensis, xx.1.58. p. obtruncatur, xxviii.13. p
Caruentana arx ab Æquis occupatur, iv.53. p. à C. Valerio recipitur, ibid.
C. Caruilius Spoletinus, xli.11.19. f
Sp. Caruilius Q. F. Maximus ædilis, x.9. f

Sp.

- Sp. Caruilus eos. Amiternum opp. vi capit. x.39.p
 Sp. Caruilus quas vrbes in Samnio cepit. 45. m. triumphat, ibid.f
 Sp. Caruilus Maximus angur moritur, xxvi.23.f
 Caryx, xxiv.26.m
 Carystus vrbs, xxxi.45.m. xxxii.16.m. ad oppidum pugna, xlii.7.f
 Carystij, xxxi.45.m. eorum agri vastantur, xxxii.16.m
 Cassander, xxxix.34. p. veneno tollitur, 35.m
 Cassandrea vrbs, xxviii.8. f. xxxi.44.m
 Cassilinum Falernum à Campano agro diuidit, xxi.15.p. Cassili cōplura dolià frumētō plena in Vulturum amnem à Romanis missa exiipit, xxii.19. m. omnium rerum inopes lora pellesq; de mures mandent, ib. m. Annibali dōduntur, ib. f. Campanis redduntur, 10. p. oppugnantur, xxiv.19. expugnantur, ibid.f
 Casinum op. xxi.15. f. xxvi.9. p. colonia deducta, ix.28. f. Casintis ager, xxvi.9. p. Casinatē in agrum dūctus Annibal, xxi.15.m
 Cassandrea oppugnatur à Rom. xlii.11.p. à Cassandro rege condita, ib. f. obsidione liberatur, ibid.f
 Cassignus Gallorum regulus in prelio cadit, xlii.57.f
 Cassius Albinus Arpinas transfuga, xxiv.45.p. vxor liberique eius comburuntur, ibid.f
 C. Cassius Xuir, xlii.4.m
 Cassius eos absens dampnatus, Ep. cxx.
 C. Cassius Longinus eos. xlii.28.p
 L. Cassius eos. à Tigurinis Gallis cum exercitu cecus, Ep. lxxv.f
 Q. Cassius Perseus regē cum Alexan. F. Albam in custodiā ducit, xli.42.p
 Sp. Cassius eos. li.17.p. eius res gestæ, ibid. primus magister equit. creatur, 18.p
 Sp. Cassius eos. li.33.p. 41.p. eius res gestæ, 41. m. regni crimine damnatus, ibid. f. de eius morte variz suorum sententiæ, ibid.
 Castellani, vii.36.m
 Castellani agrestes Spartanorum, xxxiv.27.p
 Castellani deuij, xxxviii.45.m
 Castellum Eleorum Pyrgum vocatur, xxxviii.34.m
 Castori xdes vōs ab A. Postumio dicta. xi.20. f. quando dedicata, 42. m
 Castrametari primum quis docuerit, xxxv.14.m. Castra portus exercitus, xlii.39. p. Castrorum portorium Puteolis, xxxii.7.p
 Castrensis seditio, iv.50.p
 Castrensis tumultus ad Sucronem ortus, xxviii.24.p
 Castra Claudiana, xi.11.31. p. Castra Pyrrhi, locus in Triphylia terre Meleoridis, xxi.143. xxxv.27.m
 Castra Salerni, xxxii.39.m. Castrum Altum (locus insignis cæde magni Amilcaris. xv.47. p. Castrū Mutilum, in Boia, xxi.2.m. Castrum notum, colonia, xxxvi.3.m. Castrū, colonia deducta, Ep. xi. f
 Castulo op. Hysp. xxviii.15. m. ad Perseos deficit, xiv.41.m. xxxviii.19. p. à Scipione deditione accipitur, 30.m
 Castulonensis saltus, xxi.21.p. xxvi.20.m. xxvii.22.p
 Casuum humanorū exempla illustria in Perseo triumphato, de Paulo triumphante, xli.40. m. casibus fortis omnia subiacent, xli.45.p
 Catana, xxviii.10.f
 Cataphracti equites, xxxv.48.p. xxxvii.40.m
 Cataracta portarum, xxviii.30.m
 Catellis donatur equites, xxxix.31.m
 C. Catinius pr. xxxviii.31. p. xxxix.7.f
 L. Carinius Bacchanalium auctor, xxxix.17.p
 M. Carinius Bacchanalium auctor, ib.
 Q. Catius ædilis pl. xxvii.6.f
 Q. Catulus legatus ad donum ex præda Asdrubalis portandum missus Delphos, xxvii.45.m
 Cauci pop. à Cruso domiri, Epitom, cxxxix.p
 Caudium, ix.2.p. Caudinæ furcæ sive furculæ, xxi.14. m. earum descriptio, ix.2.m
 Caudus pax, ix.1.p. 38.f. 2. federe sed per sponsonem facta, xix.5. p. eius sponsores Samnitibus per feciales deduntur, 10. p. Caudinus Samnis deuastatur, xxi.20.p
 Caudorum gens, xlv.30.m
 Caudil-

- Cauillati, xxxix. 13. p. 42. f
 Caulonia vibs, xxvii. 14 p. 18. m
 Cannij, xxxiii. 4. f. à Rhodijs desciscunt. xlv. 25. f
 Caunus mons, xl. 50. f
 Causarij milites, vi. 6. f
 Cea insula, xxxi. 15. f
 C. Ceditius legatus, x. 40. m
 C. Ceditius trib. pl. 11. 52 m
 Celenz vrbis quondam caput Phrygię xxxviii. 13. m. Celenz veteres, ibid.
 Celandz rei paucitas aptior, quam gerendz, xxxviii. 1 m
 Celelares pop. Romanis dediti, xxxii. 39. f
 Celeres ecc. à Romulo instituti, i. 16. p
 Celeritas consilij magni discriminis semper inimica, xxi. 32. p
 Celerrum op. xxxi. 40. p. deditur, ibid.
 Celeritas boni nuncij vix fidem inuenit, xxvii. 52. p
 Cella vna amplius quam vni Deo rite dedicati non potest, xxvi. 37. m
 Statius Cellius Samnitiū Imperator capitur, ix. 44 f
 Celotes piraticę, xxxvii. 27. p
 Celz tercia Galliz pars, v. 34. p
 Celiberia media est inter duo maria, xxxviii. 1. p
 Celiberiz montes, xxi. 43. m
 Celiberi valido exercitu Carthaginensium provinciam inuadunt. xxi. 21 f. eorum luuentis desciscit ad Romanos. 49. f. perfidia, xxv. 37. p. eis mos est in paxia concutisse, xxvii. 2. m. conditiones pacis offeruntur, xxxiv. 19. m. vincuntur, xxxix. 22. f.
 de ipsis triumphat C. Calpurnius Piso, 42. p. eorum aliquot oppida expugnata, 56. p. magnis copiis adiunguntur Q. Fuluius Flaccus, xl. 10. p. vincuntur à Q. Fulvio Flacco 32. m. Romanos in saltu Manliano inuadunt, 39 m. eorum x. millia ceduntur, 40. f. de eis triumphat Q. Fuluius Flaccus, 43. m. eorum mira simplicitas. 47. m. fusi fugatique, 48. m. rebellant, xli. 16. p
 Cenchreę Corinthiorum emporium, xxxii. 17. p. Cenchrei capti, 23. p
 Ceneum Eubę, xxxvi. 20. m
 Ceninenses pop. ad videndā Romam profecti, i. 9. m. bellum parant, 10. p
 Ceninenses vincuntur. ibid.
 Cenomani in fide pop. R. manserunt, xxi. 55. m. Amilcare Pœno duce Placentiam inuadunt, xxi. 10. p. Vide Canomani.
 Cenon Antiatium op. captum, xi. 63. m
 Censa ciuium capita centum quadraginta quatuor & xx. millia, ccciv. p. p. ter orbo orbasque, iii. 3. f. centum triginta duo millia, cccix. 24. f. millia ducēta sexaginta duo, x. 47. p. cclxxxii. mill. Ep. xi. f. cclxxvi. i. millia, cccxii. xiii. cclxxi. millia, cccxii. xiv. f. cccxvii. millia, cccxvii. xviii. f. ccli. mill. cccxii. xix. m. cclxx. millia, xx. f. cccxvii. mil. e. & vii. xxvii. 37. m. cclxv. mil. xxix. 37. m. cxliii. mill. septingenta quatuor, xxxv. 9. p. cclvi. i. millia cccviii. xxxviii. 36. f. cclxix. mill. & xv. vii. 101. p. cccxxviii. mill. xxi. Epit. xlii. m. trecenta, xxiv. millia. Epit. xlii. p. quadraginta, xxviii. i. mill. cccxlii. Epit. lii. p. cccxxviii. mil. Epitom. 36. p. cccxii. millia. DCCCXXXIII. Epit. lix m. cccxc. mill. DCCCXXXVI. Epit. lx. cccxiv. mill. cccxxvi. Epit. lxxii. p. ccccl. millia. Epit. xcvi. p. xvi. p. cl. millia, Epit. cxv.
 Cenfor alter alterum notat, xxi. 39. f.
 Cenfori defuncto nunquam alius sufficitur, v. 51. m. vi. 27. p. ix. 34. f
 Cenfores ad mores ciuium regendos, castigandos; vicia intenti, xxi. 18. p. vnde appellati, i. 8. f. Cenfores tres creati, quorum nemo sella curuli v-sus, xxxiv. 43. p. Cenfores creati nōdum coss. xxviii. 21. m. Cenfores primi L. Papirius Mugillanus & L. Sempronius Atratinus, iv. 8. f. vitio creati non gessere magistratū, vi. 27. p. post mortē collegę se censura abdicant, ix. 34. f. Cenfor ē plebe creatur C. Martius Rutilius, vii. 22. m.
 Cenfores duo primum ex plebe facti, Epit. lix. p
 Cenfores vigesimi sexti à primis censoribus, x. 47. p
 Cenfores Mamercom & mil. trib. mouent, & aratium faciunt, iv. 24. m
 Cenfores qui primi vias silice sternerēdas marginandasq; locauerint, xli. 27. m

- 17 m. inter Censores de principe
 legendo in senatu contentio, xxvii.
 13 m. Censorum electorum primus
 actus, xl. 45. f. censoria animaduer-
 sio, xv. 31. m
 Censura insignis, xli. 27. eius initium,
 xv. 3. eius auctoritas quanta, ibid.
 Censura minuta à Mamerco & Myl. ex
 quinquenniali, aohua seu semestris
 facta, 24. p. 12. 31. p. de censura gra-
 vissima contentio, xxxix. 40 p. cen-
 sus institutio, 1. 43. p. census actus, 111.
 4. p. 24. f. in villa publica, xv. 23. p.
 viii. 17. f. actus sine Lustris, 111. 22. p.
 census in ciuitate à Sertio, 111. factus
 14 p. censui censendo legi dicere,
 xli. 11. 14. m. à censu maxime & sena-
 tum & indices legit Quinctius,
 xxxiv. 30. f. census equester, v. 7. p
 M. Centen' cognomine Penula, xxv. 19
 m. eius postulat in senatu ib. eius-
 dem exercitus ab Annib. fusus, ibid.
 C. Centronius proprator, xxi. 7. f
 Centurionum mulorum, vii. 14. m
 Centuria à Ser Tullio instituta, 243. p
 qualiter ab eo descripta, xv. 4. p. cen-
 turia iuniorum su suffragium redire iu-
 betur, xxvi. 22. p. centurias explete,
 xxxvii. 47. f. centuriare, xxv. 15. m.
 centuriatus, xxvii. 35. p. centuriata
 comitia, xli. 30. f. centuriatis comi-
 tijs leges xii. tabularum peflate,
 111. 34. m. iidem consules tribuni
 que milites creantur, v. 52. f
 Centurio primus, Primipilus appellatur,
 vii. 43. f. centuriones & duplicarij
 securi percussu, 11. 59. f. centurionis
 vox pro omine accepta, v. 55. m
 Cephalenia insula, xxxvii. 50. p. eius
 ciuitates sese dedunt Ro. xxxviii. 28.
 m. Cephalenij frenu, xxxviii. 24. p
 Cephalo princeps, xlv. 26. m
 Cephalus, xli. 11. 13. p
 Cera à Coris exigitur, xxi. 7. p
 Cerecerius mons, xxxi. 14. f
 Cercina ins. xxxi. 11. 14. p
 Cercinium, xxxi. 41. p. incenditur, ib.
 Cercurus in classe, xxxi. 11. 3. f
 Cerdiciates populo Rom. se dedunt,
 xxxi. 19. f
 Cerdubellus Himileonem & Punica
 auxilia Romanis prouidit, xxv. 1. 20. f
 Ceres mater, xxv. 35. m. eius sacrum an-
 niferarium intermissum, xxi. 3. 6. p.
 ei ieiunium instituitur xxxvi. 17. m.
 peculium Sp. Cal. cos. à patre consecra-
 tur, 11. 41. f. tria zeta signa ex mul-
 tatio argento posita, xxxvi. 10. p
 eius xdes de celo tacta, xxviii. 12. p
 Ceteris Eleusine templu, xxx. 30. f. eius
 initia, xxxi. 47. p. eius templum non
 initiatis ingredi nefas, xxxi. 14. p
 Cereales ludij facti, xxx. 39. f
 Cerus lupum fugiens ad Gallos venit,
 x. 27. f. Cerui oblecti vix interced-
 dendz, xli. 12. p
 Certamen acceptum, viii. 38. m. inter
 mulieres ortum, x. 21. p. ex certa-
 mine magno magnas excitati ferue-
 iras, vii. 40. p. in certamine libus ex-
 iam ludicris vulgus fere fauet pluri
 deteriori, xli. 12. p
 Certina vrbs Celtiberia, xli. 47. m
 Cestrosplendore quid sint, xli. 1. 3. m
 Cetrati peltasta vocati, xxxi. 16. p
 xxxv. 37. p. xli. 31. m
 Cheream persecutus Appelles, xli. 55. f
 Chersonia, xxxv. 46. p
 Chalcirocom. i. Minervae templum ex-
 reum, xxxv. 36. f
 Chalci Euboeae, xxvii. 37. m. xxxi. 1. 3. p.
 p. xxxi. 1. 3. p
 Chalcis Euboeae inf. vrbs, xxxviii. 7. p
 situs, ibid. à Rom. capta & diruta
 xxi. 23. p. Antiocho deditur, xxxv.
 31. m. diruitur, Epit. li. p. Chalcedi-
 ses de iniurijs sibi illatis queruntur,
 xli. 7. m. Chalcedensis hospitio
 cena, xxxv. 49. m
 Chamaces humilissimae sortis homines, qui
 se Martis f. ferebat, intersecitur, E-
 pitom. cxvi. f
 Chaonum perfidia, xli. 23. f
 Chariclitus, xxxviii. 23. m
 Charila' princeps Paleopolis vii. 1. 25. m
 Chaonia, xxxi. 1. 5. m
 Charopus Epitotes, xxxi. 6. p. 12. m
 Chaus fl. xxxi. 11. 14. p
 Chelidonium promont. xxxviii. 27. f
 Oberfonnesus xxxi. 16. p
 Cherusci domiti à Druso, Ep. cxxxix. p
 Chij, xxvii. 31. p. xxxi. 31. p. agro do-
 nantur, xxxv. 11. 3. m
 Chitmar' miles apud Persa xli. v. 24. m
 Chryso setuorum dux, Epit. xc. p
 Cyretia Theff. à Ro. capta, xxxvii. 11. p
 Ciani

- Ciani, xxxi.11.16.m.36.p
 Cibyra opp. xxxviii.14.p.15.p
 Cicatrices aduerso corpore exceptæ,
 decori, xi.27.p.vi.2.m.xlv.39.f.
 C. Cicereius pr. xli.25.m.xlii.7.p.in
 monie Albano triumphat, 21.f.xdē
 monte Albano dedicat, xlv.35.f
 Cicero vis nihil minus quam ad bella
 natus, Epit.cx.f. vide Tullius.
 Cilicia, xxxv.13.p. Cilices marisimi,
 xxxviii.19.p
 Cimbis, locus haud procul Gadibus,
 xxxviii.37.p
 Cimbri gens vaga in Illyricum veniūt,
 Ep.lxi.1.f. eorū cxi.mil. ceduntur,
 capiuntur lx millia. Epit.lxviii.f.
 Cimeis Samnium vrbis capis, x.15.p.
 Ciminia sylva inuia atque horrenda,
 ix.37.p x.23.p
 Cimini mons, ix.36.m
 Cincibilis Gallor. regis legati. xlii.5.p
 L. Cincius Almetius pr. creatur, xxvi.
 23.28.p. L. Cincio pr. Cannenses mi-
 lites dati ibid. f. in annum prolega-
 tum imperium, xxvii.7.m
 L. Cinci' Alimenti', xxvii.31.m. auctor
 diligens monumentorū, vii.3.m. ca-
 ptū ab Annibale se scribit, xxi.38.p
 M. Cincius Alimentus trib. pl. ad Sci-
 pionem mittitur, xxi.20.f. Cincia
 lex de donis & munerib. xxxiv. 4.p
 Cingilia opp. Vestinorum, vii.29.f
 Circe des. 1.49.f. Circeij, ii.39.p. Cir-
 cei colonia milites pecuniamq; Ro-
 manis daturum se negat, xxvii.11.m
 Cireienses, vi.12.m.17.m
 Circeis colonia, xxi.15
 Circus Apollinaris, iii.63.m. Circus
 Flamin. iii.55.p. à Flaminio censore
 extructus, Epit. xx.f. Circus mariti-
 mus apud Hemicos, ix.42. Circus
 maximus à Tarq. Prisco iustitutus,
 1.55.f. Circenses ludia, xl.19.9.p
 Cirra, xlii.15.m
 Cirtæ funditores, xxxviii.40.m
 Cirta mons, xxix.33.p
 Cithra Syphacis regia, xxx.12.p. Maf-
 niffæ deditur, 16.m. Cirtus amnis,
 qui & Borsis dicitur' xxviii.21.p
 Cispalini Galli, xxvii.40.p. vide Galli.
 Cissus mons, xxxviii.5.f.
 Cithronis saltus, xxxvii.46.p.58.f.
 Citiunq; Macedoniz opp. xlii.31.p
 Citius mons, xlii.23.m
 Ciue bonū vera pro gratis loqui oportet,
 xi.68.m. Ciue regere quā hostē
 superare difficilius, xi.43.f. Ciuiū R.
 distinctio varia à Sex. Tullio insti-
 tuta, xi.43.p. ciuitas nulla magna diu
 quiescere potest: si foris hostem nō
 habeat, domi inuenit, xxx.44.m.
 Ciuitas magna nulla diu quiescere
 potest, xxx.44.m
 Ciuitas nulla sine improbis ciuibus,
 xlv.23.m
 Ciuitas sapientum fingitur magis à do-
 ctis, quam nō scitur, xxvi.12.f
 Ciuitas vis magnitudine augeatur, 1.
 44.f. Ciuitatis immortalitas, vii.24.
 m. Ciuitatis Romanæ ius, muneris
 maximi, xxi.11.5.m
 Ciuitatis Romanæ donum legib. suis
 posthabent Heiragi, ix.41.f. in ciui-
 tate bellicosa, plures Romulo quā
 Numæ similes, 1.20.p
 Ciuiatū labes plebis seditio, xi.44.m
 Ciuitatis venenum ordinū discordia,
 xi.65.m. Ciuilis discordia inter pa-
 tres & plebem propior nexos cō
 alienum, xi.23. Ciuitas in duas par-
 tes discessit, ix.46.f
 Ciuitatis forma mutatur, ab cōs. ad
 decemuiros transito imperio. iii.
 31.p
 Ciuile ius in penetralibus pontificum
 repositum, C. Flavius, Cn. F. scriba
 euulgar, ix.46.p
 Ciuicæ coronæ, vi.20.m. x.46.p. xlii.
 34.m
 Ciuis maris Gallorum regulus in præ-
 lio cadit, xxiv.42.f
 Clamor in prælio, vi.5.f. vii.16.m.
 xxv.21.f.4.m
 Clamoris alacritas ac conformitas in
 prælio, index fere exitus felicitis aut in-
 felicitis, iv.37.f. xxx.34.p. xl.28.p
 Clarigatio, vii.14.m
 Classis Punicæ, xxi.22.p. in Sardiniam
 traiecit, xxvii.6.m. Rom. à Tarcenti-
 nis directæ, Ep. xxi. p. agros Vticen-
 sem & Carthag. populatur, xxviii.
 4.p. Classis P. Scipionis omnes alias
 antecellit, xxi.26.p. ad Pulchri
 promonteriam appellit, 17.f
 Classis

Classis Romanæ in Africam expedi-
tio. 26. p.
Classis dispersæ colligendæ signum,
xxix. 25. f.
Classum à Servio Tullio instituta di-
stinctio, 1. 41. p. 17. 4. p.
Claustrum vicus, xii. 4. 8. f. xxix. 11. f.
Annibali proditur, xxi. 48. f.
Claustrum opp. xxxi. 1. 29. m. incendi-
tur, 31. p.
Claudia, soror Claudij, cur mulcata;
Epit. xix. m. Claudiz Quintiz ma-
tioniz pudicitia, xxix. 14. f. Claudia
tribus ab Ap. Claudio appellata, 11.
36. p. Claudia gens adfertur patri-
cius, vii. 40. m. Claudia gens sordi-
data, vi. 20. p. Claudiana castra,
xxiii. 31. p. 39. f. 48. p. xxii. 22. m.
Claudius Afellus, xxiii. 47. p. eius pu-
gna cum Iubellio, ibid. f.
Claudius Pulcher cos. iussit immergi
pulos, qui cibari nollent, Ep. xix. p.
Claudius historicus, vi. 41. p. viii. 10. f.
Acilianos Grecos libros sequitur,
xxv. 14. p. annales Acil. ex Græco
in Latinū sermonē vertit, xxv. 39. f.
Cl. Crassus tribunus cons. pot. 19. 35. p.
App. Claudius, prius Ap. Clausus co-
gnominatus, Romam venit, 11. 16. p.
inter patres eligitur, ib. natura im-
mitis & effertus, 29. m. consul. 11.
m. eius cos. de comprimenda plebe
sententia, 23. f. eius de creditis pecu-
nijs dicit, 27. p. patribus mire gra-
tus magistratu abie, 28. p.
Ap. Claudius Appij F. infestus plebi fit
cos. 11. 56. p. lictorem ad tribunal
Lictorium mittit, ib. f. in exercitū
animaduertit, 59. f. in Volscos mit-
titur, 58. p. plebem plusquam pater-
no odio cur oderit, ibid. Volerones
trib. pl. vocat, ibid. f. eius exercitus
vinei vult, quam vincere, 59. p. ei
dies dicitur, 61. p.
Ap. Claudius decemuir creatus, 111.
31. p. eius nefandum facinus, 41. p.
sceleratum iudicium, 47. p. ei in cō-
tatione obstreperit, 49. p. dies à L.
Virginio dicta, 56. p. prouocat, ibid.
eius defensio. ib. mortem sibi con-
sciscit, 58.
Ap. Claudius Xuir. nepos, 19. 48. p.
Ap. Claudius Crassus trib. milit. cons.

pot. v. 1. p. imbutus iam à iu-
plebeijs certaminibus trib.
resistit, f. eius oratio, 3. p.
da Veiorum sententia, 20. p.
in tribunos,
Ap. Claudius dictator creatur,
cos. 24. f. moritur,
Ap. Claudius censor, 2. 29. m.
ram solus obtinuit, ibid. ab
magistratu noluit, 33. p. eius
ullatio, 33. p. viam munus
Appia dicta est, 29. m. aqua
bem duxit, ibid. App. Clau-
Posita gens seruis publico
nia Herculis docuit, ibid. in
lumine captus,
App. Claudius cos. creatur, 12.
15. m. interrex, 11. f. idigne
uentum collegæ, 18. f. eius p.
disertissime pugna,
App. Claudius prætor absens
x. 22. f.
App. Claudius cos. primus C.
nensibus bellum intulit,
App. Claudius trib. mil. xxx.
Ap. Claudius Cento ædilis cu-
58. fouans vimem inat,
Ap. Claudij Pulcher, xxii. 53. p.
ma imperij deferretur, ibid. p.
tur, xx.
Ap. Claudij Pulcher cos. creatur,
2. m. 3. p.
Appius Claudius vulneratur,
m. mortuus sub deditionem
16. p.
Ap. Claudius cos. mortuus,
Appius Claudius Pulcher prætor
42. p.
Appius Claudius Pulcher cos.
25. p.
Appius Claudius Nero prætor
28. f.
Appius Claudij Nero legatus,
55. f.
C. Claudius Appij F. cos.
C. Claudij patris Appij Decem-
ratio, 11. 56. m. eius pro Ap-
precatio;
C. Claudius Hetruscis literis
tus,
C. Claudius prætor,
C. Claudio censori dies à P.
dicitur, xl.

R E R V M E T V E R B O R. I N D E X.

- C. Claudius legatus, xlv. 17. p.
C. Claudius augur moritur, xlv.
C. Claudius Cento Dictator creatur, xxv. 2. p.
C. Claudius Cento cum xx. longis nauibus Athenas mittitur, xxxi. 14. p.
C. Claudius Cicero trib. pl. 111. 31. m.
C. Claud. Hostator magister equitū, viii. 35. m.
C. Claudius flamen Dialis, quod extra perperam dederat, Flaminio abiit, xxvi. 21. f.
Claudius Nerō, xxxiv. 17. p.
C. Claudius Nero pr. xxv. 2. m. 3. p. ab Sueculla excirus, xxv. 22. m. in Hispaniam mittitur, xxvi. 17. p. Asdrubalem persequitur, ibid. f. legatus, xxvii. 16. p. cos. cum M. Liuio creatur, 37. p. 38. m. Annibalē prope Venusiam assequitur 44. m. relicto Annibale ad Asdrubalem properat, 45. f. ad militis orationem habet, 47. p. deuicto Asdrubale sexto die ad Annibalem reuertitur, 52. 2. caput Asdrubalis proijci ante hostiū stationes iubet, 51. duos Afros ad Annib. mittit, ibid. ad urbem redire iubetur, xxv. 11. 9. p. equo sine militibus triumphat, ibid. m. in eum plura catmina quam in cos. Liuium iactata à militibus, ibid. f.
C. Claudius censor, xxxix. 37. p. iustum condit, ibid. m.
C. Claudius Neto legatus ad Ptolemaum Aegypti regem, xxxi. 2. p.
C. Cl. Ap. F. Pulcer augur in Q. Fabij Max. locum sufficitur, xxxi. 11. 30. p.
C. Claud. Pulcer cos xlv. 8. p. ab exercitu suo contemnitur, 10. m.
C. Claud. Regillen. dictator, viii. 15. m.
Cn. Claudius Appij F. Cento interrex, xxii. 33. f.
M. Claudius Ap. Claudij Xuirii cliens, 111. 44. p. assessor Virginiz, 45. p. exulatum abijt, 58. f.
M. Claudius, xxxi. 37. p.
M. Claudius trib. pl. xlii. 14. p.
M. Claudius Marcellus cos. viii. 18. p. dictator comitiorum habendorum causa dictus, 23. m.
M. Claudius Marcell. cos. occiso duce Gallorum Viridomaro, opima spolia retulit, Epit. xxix.
absens creatur, xxxi. 35. m.
M. Claud. Marcell. xxix. 57. m. Proculus, xxxii. 1. o. f. cos. vitio creatus in locum L. Postumij se abdicat, 3. f. cōsulatū ibid. Martij inijt, xxvi. 26. p. Hannōē & Epicidē fundit, xxv. 46. m. victor Syracusas redit, ib. f. ei imperium prorogatū, xxvi. 1. m. respōsio eius aduersus Siculos, 31. p. provinciam suam permutat, 29. f. ei in annum prorogatū imperiū, xxvi. 7. m. à C. Publ. Bibulo trib. pl. accusatur, 22. f. omniū consensu cos. creatur, 23. m. xt. anno belli Punici consulatum v. inijt, 24. p. eius cupiditas dimicandi cum Annibale, 28. f. lancea transfigitur, 29. m. eius corpus ab Annibale sepelitur, 30. p.
M. Marcellus cos. filius tri. mil. xxv. 11. 28. f. vulneratur, 29. m.
M. Claudius Marcellus trib. pl. ad Scipionem mittitur, xxxix. 30. f.
M. Claud. Marcellus edil. curul. xxxi. 50. p. prator, xxxii. 7. f.
M. Claud. Marcellus cos. xxxiv. 9. p.
M. Claud. Marcellus de Insulrib. Cōmensibusq; triumphat, xxxiii. 29. f.
M. Claud. Marcell. legatus, xxxii. 33. p.
M. Claud. Marcellus censor, xxxviii. 75. f. xxxv. 11. 28. 36. f.
M. Claudius Marcellus pr. xxxv. 11. 35. p. xxxix. 23. p.
M. Claudius Marcellus Pont. moritur, xli. 13. p.
M. Claudius Marcellus pr. xli. 11. 11. m. xlv. 3. p. Xuir moritur, 18. f.
M. Claud. Marcellus cos xlv. 44. p. Alpinos Gallos subegit, Ep. xlv. p.
M. Claud. Marcellus rempestate coorta fluctibus obrutus est, Epit. l. m.
P. Claud. p̄fectus sociūm, xxvii. 43. m.
P. Claudius legatus, xxxi. 36. f. xxxi. 11. 15. m.
P. Claud. Pulcher pr. xxxviii. 35. p. eos. xxxix. 32. f. triumphat, xl. 29. p.
Q. Claudius trib. pleb. legem iniquā aduersus senatum tulit, xxi. 63. p.
Q. Claud. Flamen pr. creatur, xxvii. 23. m. 30. f. prator, 45. p.
T. Claudius senatu conuocato de provincijs refert, xxx. 27. p.
T. Claud. Asellus trib. mil. xxvii. 43. m. prator creatur, xxviii. 10. p.
C T Clau.

T. Claudius Nero prator, xxix. 11. m.
 ces. xxx. 26. p. pr. 35. p
 T. Claudius Nero prator, xl. 18. p. 58. f.
 paludatus in prouinciam proficiscitur, xl. 5. m. legatus, xl. 19. f.
 Clanes portarum vrbs & arcis An-
 nense à præfecto Romano frustra
 repositunt, xxiv. 37. m.
 Clauibus portarum Atrenii amissis
 Romani nouas omnib portis im-
 ponunt, xxvii. 16. f.
 Clausula fl. xlv. 31. p.
 App. Claudius, vide Claudius.
 Clausus fixus dextero lateri ædis Io-
 uis, vii. 3. p. index numeri annorum
 Volturni fuit, ibid. m. clauis figendi
 solenne pestilentie sedande à cons.
 ad dictatores translaturum, ib. f. Clauis
 figendi causa creatus dictator, ibid.
 s. vii. 18. f.
 Clauorum in præputijs scandendis v-
 sus, xxvii. 1. 20. p.
 Claxomenijs immunitas concessa,
 xxxix. 20. p.
 Clementie fructus, xxxiv. 40. p.
 Clementie famam initio colligit An-
 nibal, xxi. 48. f.
 Cleomedon legatus Philippi, xxxi. 21. p.
 Cleomenes fuit primus tyrannus La-
 cedæmonie, xxxiv. 26. f.
 Cleon seruus ad lxx. mill. seruorum
 contraxit, Ep. lvi. f.
 Cleone opp. xxxiv. 25. f.
 Cleonymus dux Lacedæmoniorum,
 x. 2. p. f.
 Cleopatra Alexandri Epiri vxor, viii. 24. f.
 Egypti regina, xxxvii. 3. f.
 Cleopatre regine palli picta cum
 amiculo purpureo à Romanis mis-
 sa, xxvii. 4. m. voluntaria morte oc-
 cumbit, Epit. cxxxix. m.
 Cleoptolemi Chalcidensis filii amore
 captus Antiochus rex, xxxvi. 11. p.
 Cleus præfectus Persæ, xl. 1. 21. p. 23. p.
 Cline opp. xxvi. 25. f.
 Clipeus argenteus cxxxvi. 12. pondo,
 eum imagine Barchinæ Asdrubalis ca-
 ptus, xxv. 39. f. Clipeus Martis, ibid.
 Clipea inaurata in fastigio louis æ-
 dis posita, xxxv. 10. f. Clipea inau-
 rata xii. in Capitolio ex ære mul-
 tistatito posita, xxxv. 41. m. Clipea

argentea x. transacta in triu-
 quinæ. j. xxxiv. 51. p. Clipea
 xii. è multastatita pecunia in
 tolio posita, xxxvi. 11. p.
 Clitæ, xl. 19. f.
 Cliternum opp. à pr. Sempronio
 ditauo expugnatum, xx. 19. f.
 Clitore in Arcadia concilium d-
 xxxix. 36. p.
 Cluens publicus ad solē exustus
 26. m.
 Cloacæ à L. Tarquinio factæ,
 cloacæ veteres earum primum p-
 blicum ductæ, v. 55. f. cloacina
 bernas locus Romæ, iiii. 11. p.
 P. Clodius ad plebem transit, E.
 P. Clodij corp⁹ plebs in curia e-
 Ep. cvii.
 Clodius Licinius libr. lvi. reru
 manorum, xx. 19. f.
 Clælij in patres lecti,
 P. Clælius trib. mil.
 P. Clælius Sículus inauguratu-
 42. m.
 Q. Clælius cos.
 Q. Clælius Sículus censor,
 T. Clælius Sículus ritumque c-
 iv. 2. f.
 Clælia virgo vna ex obsidibus
 priis custodib. per Tiberim
 tranauit,
 Clondicus Gallorum dux, xli. 19. f.
 Cluilia fossa,
 Cluilius Albæ impetrat, i. 22. f.
 res gestæ, ibid. moritur,
 Gracchus Cluilius, æ. quorū pr-
 iiii. 25. m. legatis Rom. ad qu-
 mandata dicere iubet, ib. in-
 phum ante curiam ducitur,
 Clupea vrbs. xxvii. 31. m. xxx.
 Clusium Italiae opp. v. 13. p. C-
 olim appellatum, x. 26. m. op-
 tur, v. 37. m. Clusini, xxvi. 11. p.
 auxilium à Romanis contra
 petunt,
 Cluuiani præsidium Rom. in d-
 nem accipiunt, ix. 21. p. vi. c.
 que omnes puberes interfec-
 C. Cluuius legatus, xl. 19. f.
 C. Cluuius Saxula prator, xl. 19. f.
 Sp. Cluuius prator,
 Clius Acarnanū prator, xxx. 11. p.
 Cnidus opp. xxx. 11. p.

REARVM ET VERBOR. INDEX.

- Cobulatus amnis, xxxviii. 15. p
Cocus vilissimum antiquis mancipi-
um, quando in pretio esse coeperit,
xxxix. 6. f
Codrio opp. xxxi. 27. m
Coële, xxxii. 4. m
Coëlesytia, xxxii. 3. m. xlii. 29. m. xlv.
11. f
Coëlez pop. xxxviii. 40. m
Coëlimontana porta fulmine icta,
xxxv. 9. p
Coëlius mons vtrbi additur, 130. p
Coëlius auctor, xxi. 38. m. 46. f. 47. p.
xxi. 31. f. xxxii. 7. p. xxvi. 11. f
xxxviii. 46. f. xxxix. 25. p. 27. f. 30. p
Cohors regia Nicatores vocata, xlii.
19. f. cohors exulū Romanorum, ii.
19. f. cohors sexcentorū, xxviii. 45. f.
cohortes subsidiariae, ix. 27. m
Coitiones potentiores, iii. 65. f
Colcas regulus duodetriginta oppido-
rum Hispaniæ vltioris, xxxiii.
6. m
Colca, xxxviii. 13. p
Collatia ciuitas, 157. f. 58. p. Sabini
adempta, 37. f
Collatinus Tarquini⁹ Egerij F. i. 57. m
Collegium ad ludos Capitolinos con-
ditum, v. 50. m. 52. m. collegiū iur-
catum, ii. 27. m
Colles Tusculani, iii. 7. p. 8. m
Collina porta, ii. ii. m. 51. p. 4. p. iii.
61. m. iv. 21. f. 31. f. vi. 28. p. xxvi. 10
Colloquium Annibalis & Scipionis,
xxx. 29. f
Colloquium Philippi regis & Quintij
cos Romani, xxxiii. 22. p
Colloquij hostilis ac simulati perfi-
dia, xxxiii. 32. m. xxxviii. 15. p
Collum torquere, iv. 53. m
Coloniz deductæ, i. ii. p. 56. p. x. 1. p.
Ep. ii. f. Ep. xiv. f. Ep. xv. m. Ep. xix.
m. Epit. xx. f. xxxiv. 52. p. xxxv. 9. p.
xxxix. 44. f. Ardeam deducta, iv. ii.
f. Cales deducta, vii. 16. f. Eterniam
deducta, Epit. xvi. f. Fregellas dedu-
cta, viii. 12. p. Lauicos deducitur, iv.
47. m. Lucetiam missa, ix. 25. f. Sa-
tricum ab Antiatibus deducta, vii.
27. p. Suessam deducta, ix. 28. f. Ve-
litræ missa, viii. 3. f. coloniz dux
circa Vestinum & Falernum agrum
deductæ, x. 21. m. coloniz ciuium
Rom. deductæ Puteolos, & xxxiv.
43. f. coloniz dux Latina (Pometia
& Cota) ad Autuncos deficiunt, ii.
16. f. coloniarum nomina, quæ milli-
tēs pecuniamque negant se Roma-
nis daturas, xxvii. 1. m. earum no-
mina, quæ sua omnia in populi Ro-
mani potestate esse dixerunt, ii. p
in colonias duodecim Latinas Se-
natu consultum, quæ milites dare
abnuissent, xxix. 15. m. colonias fi-
nibus suis imponi indignantur po-
puli Romani hostes, x. 1. m. colo-
nias in singulas missæ familiæ trice-
næ, xxxii. 29. p
Coloni Romani Romanis tanquam
parentib. debent amorē liberorum,
xxvii. ii. f. colonorū numerus qui-
busdam coloniis potentibus auctus,
quibusdam negatus, xxxii. 2. f
Colonis equitib. Bononiam deductis
septuaginta iugera, cæteris quin-
quagena data, xxxvii. 57. m
Colophon oppidum, xxxvii. 26. m
Colophoniorum situs, ib. d. eis immu-
nitas conceditur, xxxviii. 39. m
Columnæ loci nomen, iii. 23. m
Columna ænea sedus cū Latinis scul-
ptum, ii. 23. f. columna aurea solida,
xxiv. 1. p. rostrata in Capitolio posi-
ta, tota ad imū fulmine discutitur,
xlii. 20. p. columnæ Hercules, xxi.
43. m
Combolomatus Gallogrecorum re-
gulus, xxxvii. 19. f
Combulteria vtrb. ad pœnos deficit
xxiii. 39. p.
Come opp. xxxiii. 13. m. de Comen-
bus M. Claud. triumphat, xxxiii. 13. f
Comensis ager, xxxiii. 22. m
Comessandi mos à conuiuio, xl. 9. f
Cominium opp. obsessum, x. 39. m. ca-
ptum, 41. m. 43. p. deflagrat, 44. p
Cominins Cetrus, xxv. 14. f
L. Cominius trib. mil. viii. 30. p
Postumus Cominius cos. ii. 18. p. ciui-
tes gestæ, 31. p
Cominū testū, ex quo Annibal in Ita-
liā venit, xxvii. 34. m. cominia habi-
ta, iii. 6. p. per interregem habita, vi.
35. p. cominia consulū aduersā nobi-
litate habita, 42. m. cominijs cōsula-
ribus plebs iuris nō interest, ii. 6. 4. p
C 2 Comi-

Comitia vitiū de celo turbat, xl 41.
 m. comitia mutata, quod Hispani
 rebellabant, Epit. xlvii. f. comitia
 vni cōsuli rogando in locū L. Postu-
 mij indicta, xxxii. 31. f. prætör xdiū
 tribunorumq; pl. nulla habita, vi. 35
 f. comitia trib. mil. consulari pote-
 state habita, 30. p. comitia trib. mil.
 per quinquennium sublata, vide
 Tribunorum comitia censorib. cre-
 andis habita, xxxii. 7. p. xl. 35. m. co-
 mitia Xuiris creādis indicta, vii. 19.
 m. auguris creandis causa habita,
 xxxix. 45. f. comitia quæstorum, iv.
 44. p. primum habita, 54. p. comi-
 tia centuriata, i. 60. f. comitia curia-
 ta rem militarem continent, v. 32. f.
 comitia tributa, ii. 56. p. comitijs
 tributis qui primi trib. pl. creati, ii.
 58. p. comitiales dies, iii. 11. p.
 Commentarij Numæ à Tullio Hosti-
 lio euoluuntur, i. 31. m. commenta-
 rij Seruij Tullij, i. 60. f. pontificum,
 iv. 3. m. commentarij Eumenis de
 apparatus belli, xliii. 6. p.
 Commune malum etiam qui inter se
 dissident, tamen concordēs repel-
 lunt, xxxi. 7. m.
 Communis curæ neglectus etiam per-
 dit res priuatas, ix. 45. m.
 Communis utilitas societatis maxi-
 mum vinculum est, xxv. 7. m.
 Cōmunicari, voce deponenti, iv. 14. p.
 Compedes captiuorum decem pon-
 do, xxxii. 26. f.
 Compedes Græciæ quæ, vide Græciæ.
 Compulsus regulos, xxviii. 18. p.
 Compulseria opp. capitur, xxi. 20. p.
 Comum capitur, xxxii. 22. f.
 Concilium Aetolorum panxolium,
 xxxi. 28. f. concilium sanctius apo-
 lestorum, xxxv. 34. p. xxxvi. 28. f. cō-
 cilium sanctius xxx seniorum Car-
 thagine, xxx. 16. p. concilia Latino-
 rum populorum ad lucum Ferentil-
 næ habita, vii. 25. m.
 Cōciliabula Romæ interdicta, xxxix.
 15. m.
 Conciones seditiosæ tribunorum ple-
 bis, iv. 35. m. 40. m.
 Concionalis senex, iii. 71. m.
 Concordiæ ædes, xxii. 33. m. in area
 Vulcani dedicata à G. Flauio Cn. F.

ix. 46. m. dedicatur à M. &
 lijs, xxi.
 Concordiz ara, xxi.
 in Concordiæ ara sanguinem
 duum pluit, xxxix. 65. f.
 Concordiæ bonum, x. 22.
 Concordibus collegis optime
 res publica,
 Conditiones victis accipiēda
 rendæ, iv. 10. p. conditiones
 impositæ, ne quis, quoad be-
 esset, tributum daret,
 Condylon castellum, xli.
 Congentiatus filius Bituiti regis
 lxi. f.
 Congiaria demerēdo populo,
 57. m.
 Coniuratio nobilium adolese-
 regibus clam recipiendis,
 Coniutatio in bellum profici-
 non nisi victores se redire
 25. m. coniutatio in Hiero-
 Siculorum regem indicatu
 5. m. coniuratio seruorum
 Hetruriam, xxxii. 22. p. e-
 tionum clandestinarum in
 nali bus detectio, xxxix. 8. p.
 rati milites exercitum colli-
 39. p. T. Quinctium ducent
 adhibita præficiunt, ibi. m.
 state dictatoris se fore dicunt
 Connocondylum, olim Olym-
 xxxix. 25. f.
 Connubia ex ira fines suos Ma-
 bus interdicta,
 Connubia promiscua, iv. 2. p.
 bia Latinis popul. commerc-
 empta, viii. 14. m. connubi-
 litas, i. 9. p. de connubio pa-
 plebis rogationē promulga-
 nuleius trib. pl.
 Connas opp. xli. 34. m. 67. p. x.
 Consa colonia deducta,
 Conscripti patres vnde dicti,
 Consecrate bona alicuius, xli.
 Consensu op. in Brutijs, vii. 2.
 mnitibus recepta, ix. 34. f. ab-
 bale in deditionem accipit
 30. p. capitur, xxxix. 38. p. ad-
 nos deficit,
 Consentini in fidem populi R.
 redeunt.... Consentinus ap-
 populatur, xxi.

- Q. Confidius auctor Agratix legis T. Menenio diem dicit, 11. 12. p.
- Consilium nemo dare potest fidelius, quam is, qui id alteri suadet, quod ipse si in eodem loco esset, facturus foret, xxxvii. 14. f. consilium haud facile expeditur malis aut ignotis, aut ingentibus, xxi. 55. p. consilio praeiuncta, quamuis prospere euenierint, Carthaginienses cruce multantes, xxxviii. 48. m. consilia fortissima in reb^{us} aspectis & tenuibus tutissima, xxv. 38. m. consilia raptim praecipitata neque renocari, neque in integrum restitui possunt, xxxi. 32. p. consilia callida & audacia, prima specie laeta, tractata dura, euentu tristia, xxxv. 32. f. consilia mala fere praevalent, xxv. 16. f. consilijs malis pares adepti aduentus, vi. 8. f.
- Consualia à Romulo instituta, i. 9. p.
- Cōsules primi omnia iura & insignia regis potestatis tenuere, ii. 1. m. è consulibus alter tantum fasces habebat, ibid. coss. rem diuinam facere iubentur, xxxi. 1. m. consul solus dictatorem dicere potest, iv. 31. p. ad dictatorem sine lictoribus venit, xxi. 11. m. inter consules de aede Mercurij dedicanda certamen, ii. 27. m. à consulibus ad decemvirs summa imperij transfertur, iii. 33. p. consules sublato decemviratu creantur, 55. p. senatum in campum Martium euocant, 61. m. aduersus tribunos senatum incitant, v. 1. m. cum plebe ac tribunis certant, vii. 18. m. consules sine auctoritate senatus populi iussu triumphant, iii. 63. f. à tribunis coguntur senatui dicto audientes esse, iv. 26. m. in iussu plebi creantur, magistratu abeunt. ii. 27. f. ante tempus se magistratu abdicant, viii. 7. p. cōsules primi Romae creati L. Iunius Brutus, & L. Tarquinius Collatinus, 1. 60. f. consulum ex plebe alter vi crearetur, certatum, vi. 35. p. consul primus de plebe L. Sextius creatus, 42. m. consules patrij duo creati, vii. 17. f. 18. f. 22. p. 28. f. consules cum exercitu sub iugum missi, ix. 5. f. ante L. Postumium Albinum nulla in re socijs oneri aut sumptui fuerunt, xlii. 1. m. consuli- bus nō parer populus, ii. 28. m. consularibus teruq^{ue} legiones dantur, 30. m. consularia comitia à trib. pl. fieri, prohibentur, iv. 25. p. aduersa nobilitate habita, vi. 42. m. de consularibus comitijs certamen, vii. 18. m. consulares leges, ii. 16. f. cōsularatus primus è Iunia domo ortus, ii. 5. m. cōsularatus initus ad Cal. Martium, xxxviii. 42. p. Contenebra opp. expugnatur, vi. 4. p. Contrebia opp. obsideretur, xl. 33. p. dicitur, ibid.
- Conuelleret signa, 111. 7. p.
- Copais palus, xxxxi. 15. m.
- Copia facit fastidium, 111. 1. f.
- Cora ad Auruncos deficit, ii. 6. f. Coranus ager, viii. 19. p.
- Coraceium Antiochus oppugnat, xxxii. 4. p.
- Corax mōs inter Calliopolim & Naupactum, xxxvi. 30. f. xxxvii. 4. p.
- Corbio opp. i. 39. p. 111. 28. p. 69. f. expugnatur, xxxix. 42. f.
- Corbis & Orsus patruels fratres de principatu ciuitatis certant, xxviii. 21. m.
- Coreyia prima Graeciae ciuitas, xxxvi. 42. p. Coreyræ, xxxii. 34. p.
- Corinthus in Achaia, xxxvi. 33. p. xxxvii. 7. f. xxxix. 17. p. xxxxi. 15. 17. p. eius situs xlv. 28. p. oppugnatur, xxxii. 23. p. Achæis redditur, xxxii. 20. f. ob legatos Romanos violatos diruitur, Epit. 111. p.
- Corinthiacus sinus, xxvi. 26. p. xxviii. 7. f. 8. m. xxxix. 18. p. xxxvi. 21. m. xlii. 58. p. xlii. 1. m.
- Corioli opp. à Marcio capitur, ii. 23. f. Romanis adimittitur, 39. p.
- Coriolanum à publico patricio reuocauit priuata pietas, vide Marcius.
- Cormasa vrbs, xxxviii. 5. p.
- Cornelia gens, xxxv. 10. m. xxxviii. 58. p. familia, xxxviii. 58. p. 59. p. Cornelia tribus, xxxviii. 46. f. Cornelia epoto medicamento, quod marito fecerat, interit, vii. 18. m.
- Cornelius Cinna, Epit. lxxix.
- A. Cornelius quæstor, iii. 24. p. Pontifex maximus, iv. 17. p.
- A. Cornelius trib. mil. vi. 36. p. tribunus mil. ii. creatur, 41. p.

- A Cornelius cos. prim' arma Samnio
intulit, x 31. m
- A. Cornelius Aruina dictator, viii 38. p
- A. Cornelij Arpinx facialis oratio, ix.
10. f
- A. Cornelius Cossus trib. mil. iv. 19. p.
Larrem Tolumnium Veientium re-
gem interficit, ibi. spolia opima ge-
rit, 20. p
- A. Cornelius Cossus cos. 30. p. tribun.
mil. conf. potestate, 31. consul, 51. p.
dictator creatur, vi. 12. ad oppri-
mendam seditionē Romanā accer-
situr, 14. p. quz verba ad milites fe-
gerit, 12. f. viatorē ad Manlium mis-
sit 15. p. eius in M. Manlium oratio,
ibid. eiusdem triumphus, 6. m. ma-
gister equitum, vii. 26. m
- A. Cornelius Cossus cos. vii. 19. p. con-
sul exercitum suum in loca ab ho-
stibus infesta induxit, 34. p
- A. Cornelius Mammula proprætor,
xxxi 11. 21. p. 34. m
- A. Cornelius Mammula prætor, xxxv.
24. f
- C. Cornelius quæstor, xxv. 17. f
- C. Cornelius Certhegus censor, xxxiv.
41. p
- C. Cornel. Dolabella moritur, xl 42. m
- C. Cornelius Lentulus triumphat crea-
tur, xxxii. 2. f
- C. Cornel. Mammulæ prætor, xxxi 11.
30. p
- C. Cornelius Scipio prætor, exl 44. p
- C. Cornelius cos. à classe Ponica ca-
ptus, Epit. xvii. p
- C. Cornelius de Insucribus Cznomani-
que triumphat, xxxxi. 3. Cn. Cor-
nelio cos. pax postremo cum Car-
thaginensibus facta, xxx. 44. p
- C. Cornel. Blasio prætor, xxxiv. 48. m
- Cn. Cornelius Certhegus cos. creatur,
xxxii. 27. f. aduersus Insucrios pro-
spere pugnat, 30. m
- Cn. Cornelius Cossus trib. mil. consu-
lari potestate creatur, iv 35. f 58. m.
v. 10. Ecetras petit, iv. 39. p. 61. m.
cos. 54. p
- Cn. Cornel. Dolabella rex sacrorū in
locum M. Marlij creatur, xxvii. 38. p
- Cn. Cornelius Lentulus eos creatur,
xxx 40. m. x. SC. ouans urbem in-
greditur, xxxi 11. 12. p
- Cn. Cornelius Merenda prætor, 4. p
- Cn. Cornelius Merula legatus, xx
55. m.
- Cn. Cornelius Scipio frater ad-
Asdrubalem in Hispaniam mi-
xxi. 12. cum excreitu in Hispa-
proficiscitur, 60. p. primus Ro-
nominis in Hispaniā venit, x
32. m. Asdrubalem nauali cer-
ne adoritur, xxi. 19. m. omni-
grum circa Carthaginē popu-
20. m. prospere pugnat ad
Pœnorum exercitus, xxi. 49.
mur tragula configitur, xxi. v.
lestricula in aciem illatus con-
ibid. m.
- C. Scipionis exercitus funditus
36. m. de eiusdem morte var-
æorum sententiæ, ibid. f. ex ei-
pionis morte luctus Roma &
spania,
- Cn. Cornel. Scipio Pontifex cr-
xxx. 11. 7. f
- Cn. Cornelius Scipio prætor 3
- C. Cornel. Scipio Hispanus cos.
14. p. ex monte Albano rediit
cidit, 16. p. moritur Cumis, i
- L. Cornelius cos. Epit. xvii. m. l
viii. 17. m
- L. Cornelius Caudinus ædilis et
xxvii. 23. f
- L. Cornelius Dolabella duum-
ualis, xl
- L. Cornelius Lentulus cos. vii
- L. Cornel. Lentul. Pont. max. xi
moritur, xxv. 2. p. decemuir-
rum creatur. xxv. 2. m. prætor
sur, xxv. 41. f. legatus, xxvi
- Cornel. Lentulus ædilis curulis
ii. f. Ex Hispania redit, xxxi. 2
uans urbem inrit, ibid. L. Cor-
Lentulus eos. creatur,
- L. Cornelius Maluginensis, vi
eius resgeste, ibid. L. Cornelii
lugineus, M. Cornelij dece-
frater,
- L. Cornelius Merula prætor cre-
xxxii. 7. triumphat, xxxiv. 4
conf. 61. p. eius literæ de præ-
Mutinam facta, xxx
- L. Cornelius Scipio interrex, vi
- L. Corneliuz Scipio cos. vi

R E R V M E T V E R B O R . I N D E X .

- L. Cornelius Scipio, x. 11. f. proprætor, 25. m
P. Cornelius Calpurnia pont. max. creatus, xxv. 5. p
L. Cornelius Scipio frater P. Scipionis Orlngin oppugnat, xxviii. 1. p. nuntius receptus Hispaniæ Romam à fratre mittitur, 16 f. Hannonem & cæteros captiuos nobiles secum ducit, 4 p. ædilis curulis creatur xxxiii. 10. p. prætor fit, xxxiv. 53. p. cos. designatus, 54. p. xxv. 45. f. cos. paludatus ab urbe proficiscitur, xxxvi. 4. m. triumphat de Asiaticis, xxxv. 1. 58. m. in ipso triumpho tantum auri argentiq; latum, quantum non decem alij triumphis, xxxviii. 55 f
L. Scipio damnatur peculati, xxxviii. 55 m. absoluitur, 60. m. ludos facit, xxxix. 21. m. L. Scipioni Asiatico equus ademptus est à censoribus, xxxix. 44 p. Scipionis statua extra portam Capenam, xxxviii. 56. p
M. Cornelius in Algidum mittitur, lti. 41. f. censor, v. 31. m. trib. militum, vi. 36 p. trib. milit. li. creatur, 42. p
M. Cornelius prætor, xvi. 1. 21. f. 26. m. consul. xxix. 13. p. proconsul. cum Magone pugnat, xxx. 18. p
M. Cornelius censor, xxxvi. 36. m
M. Cornel. Cethegus in Lentuli locum pont. max. successit xxv. 18. p. comitia habet, 5. p. M. Cornelius Cethegus. pt. xxv. 42. f. M. Cornelius Cethegus censor creatur, xxxvii. 19. m. lustrum eondit, 28. m
M. Cornelius Cethegus consul creatur, xxxix. 11. m
M. Cornelius Cethegus Pontifex moritur, xxxiii. 28. m
M. Cornelius Cethegus legatus, xliii. 1. f. iriuit, 17. p
M. Cornelius Maluginensis decemvir creatur, lti. 35 f. consul, tv. 21. p
M. Cornel Mammala legatus, xlii. 6. p
M. Cornelius Scipio prætor, xli. 14. f
P. Cornelius dictator dictus. tv. 57 m
P. Cornelius trib. mil. cons. potestate, vi. 1. m. 11. p. ix. 38. p.
P. Cornelius Aruina consul, ix. 42. f. censor, x. 47. p
P. Cornelius Asina, xxi. 15. m. interrex, xxi. 34 p
P. Cornelius Asina, xxxvi. 8. p
P. Cornelius Blasio triumphat, x. 18. p
P. Cornelius Calpurnia pont. max. creatus, xxv. 5. p
P. Cornelius Caudinus, xxvi. 48. m
P. Cornel Cethegus prætor, xxv. x. 23. p. 32. f. decemvir, xlii. 4 m
P. Cornelius Cossus trib. mil. cons. potestate, tv. 49. p. m. 58. m. v. 24. p
P. Cornelius Cossus iterum trib. mil. consulari potestate, 26. p
P. Cornelius Lentulus prætor. xxiv. 9. m
P. Cornelius Lentulus prætor creatur, xx. x. 38. p
P. Cornelius Lentulus legatus, xxxv. 10. f. consul, xl. 18. p
P. Cornelius Maluginensis trib. milit. cons. potestate, tv. 61 m. v. 16 p
P. Cornelius Mamerus prætor, xl. 35. p
P. Cornelius Merenda, xxi. 35. p
P. Cornelius Rufinus dictator, viii. 17. p. P. Cornelius Rufinus consul senatus monetur, Epit. xiv. m
P. Cornelius Scapula cos. viii. 22. p
P. Cornelius Scipio magist. equitum a M. Furio Camillo dictus, c. 19. p
P. Coraelius Scipio interrex, v. 31. f. viii. m
P. Cornelius Scipio ædilis, viii. 1. p. magist. equitum, 24. f. dictator, ix. 44. p
P. Cornelius Scipio Cos. xx. 6. quibus verbis suos cohortatus sit præliaturos contra Annibalem, 40. p. ad Trebiam fl. proficiscitur, 48. m. in Hispaniam venit, xxi. 22 p. patri coniungitur ibid. duas partes exercitus aduersus Magonem ducit, xxv. 31. f. lancea pugnant statuitur, 34. m. P. Corn. Scipionis mors tam Romæ quam in Hispania desiderata, 36 f
P. Cornelius Scipio. P. qui in Hispania occubuit F. vera virtute mirabilis, xxxvi. 19. m
Alexandro Magno ex stirpe comparatur, ibid. concubitu immanis angust conceptus, ibid. diuina stirpe satis, xxxviii. 58. m. eius laudes, 53. m
P. Cornelius Scipio iurat se remp. non deserturum, xxi. 1. 55. m. admodum adolescens summa imperij obseper, ibid. p

In Hispaniam mittitur, xxvi. 18. m. Tarracōnem in hyberna concedit, 20. p. L. Matium in honore habet, ib. quam apud milites orationem habuerit, 41. p. P. Scipio Carthaginem Nouam oppugnat, 42. m. P. Scipionis ad milites oratio, 43. p. in obfides humanitas, 49. m. liberalitas, 50. f. ad Celtiberorum principem oratio, 50. p. Scipio captivam virginem eximix formæ sponso reddit, ibid. m. Tarracōnem proficiscitur, quo conuentum socijs edixerat, 51. m. suos adhortatur, xxvii. 20. m. castris Asdrubalis potitur, 21. p. rex ab Hispanis appellatus, regium nomen deponitur, ibid. aduersus Asdrubalem Gisgonis pergit, xxviii. 2. f. Asdrubalem adoritur, 14. m. P. Scipio Hispania Carthaginenses decimo tertio anno post bellum initum expellit, 16. f. ad Syphacē cum quinquercentibus duabus traiecit, 37. f. eodem lecto apud Syphacem cum Asdrubale accumbens, cœnat, 38. m. foedus cum Syphace icit, ib. f. quanta comitate & naturalis ingenij dexteritate fuerit, ibid. m. P. Scipio munus gladiatorum ex voluntarijs hominibus in patris patruque honorem edit, 21. p. graui morbo implicatus, 4. P. Scipionis mors falso credita excitat seditionem militarem, ibid. eius ad seditiones milites oratio, 27. 32. P. Scipio aduersus Mandonium & Indibilem copias ducit, 33. p. P. Scipio Romam redit, 24. p. centum bobus votis in Hispania Ioui sacrificat, ibid. m. eos creat, ibi. xiv. anno belli Punici consulum init, ibid. Africa ei prouincia designatur, ibid. P. Cornelij Scipionis oratio, qua Fabianæ respondet, 43. p. inter P. Cornelium Scipionem & tribunos pl. alteratio, 41. m. P. Cornelij Scipionis ludi, ib. f. P. Cornelius Scipio in Siciliam proficiscitur, 46. p. trecentos iuuenes Romanos deligit, quos Siculo- rum totidem armis & equis ornat, xxix. 1. m. Carthaginis excidia agitat animo, 2. p. a Q. Fabio in Senatu absens accusatur, 19. m. P. Scipio re-

bus nō verbis ostendit se se accusatum, 22. p. in Africam festurus Deos precatur, 27. p. Masanissam amplissimè decorat, xxx. 15. m. cum in colloquium congeditur ad Annibalis orationem, 31. p. suos ad pugnam instat, Porcos adoritur, 33. m. P. Scipio reuersus triumphat, pio ludos quos eos in Africat. facit, xxxi. 49. m. P. Scipio Afric. censor creat, 7. p. cum T. Sempionio Legnatur l. l. ccs. xxxiv. 41. p. Senatus princeps iterum, tium in Senatu lectus, prius Scipionis & Annibalis col. xxxv. 14. p. P. Scipio se fratrem futurum dicit, si ei c. uincia Gixcia xxxvii. r. n. ius ab Antiocho capit, Antiocho gratias agit de filio missio, 37. m. literas ad Bithyniam mittit, 25. m. P. Scipio cano dies à trib. pl. dicitur, 50. m. ipse de rebus à se non aduersariotum crimine spondet, ibi librum rationum spectante Senatu disceptat, oratio inscripta aduersum, xl. 52. m. P. Scipio Aetnum concedit, xxxviii. r. t. moritur & sepelitur suo exiliū indixit, xl. 52. f. morte variant auctores, x. p. xlv. 12. f. P. Africani domus sepulchrum Lastero o. xlv. 38. m. eius statua Romā Capenam, xxxvi. 11. p. Scipionis Afric. filix cui nomen P. Scipio Africani F. augu. P. Cornel. Afric. Scipio Afric. L. Pauli F. Africani nepos, p. trib. milit. occidit Barbarum uocatore, Epit. xlv. 12. l. m. Hispaniense proficiscitur, cos. cietur, Epit. i. f. m. cubiculo inuentus, P. Scipio Cn. F. Nasica in totum optimus vir iudicatur, x. xxxvi. 40. m. Ostiam obumbrat, xxxix. 14. m. trium

R E R V M E T V E R B O R . I N D E X .

49. m. prxt. xxxiv. 4. m. res felicit
ter in Hispania gefsit, xxxv. f. p. cos.
creatur, 14. m. xxxvi. 2. p. Bo. os fun
dit, & in deditione accipit, xxxvi. 38.
m. de Boijs triumphat, 40 m
F. Scip. Naficz pto Africano & Agati
co Scipionib' oratio, xxxvii. 1. 58. m
P. Scipio Nafica triumphat, xxxix. 58. m.
xl. 14. 1. nullo bello gefito trium
phat, 58. m. patronus ab Hispaniz
pop electus, xliii. 2. p
P. Cornel. Sifenna prxtor, xxxix. 45. p
P. Cornel. Sulla ptor creatur, xxv. 2. m
P. Cornelius Sulla prxtor xxxix 6. p
Sergius Cornelius Maluginenfis, vt. 6.
p. trib. mil. conf. pot. iterum, ix. p.
28. p. magifter equitum. xii. 9. p
Ser. Cornelius trib milit. vt. 36. p. 38.
conful. ix. 1. p
Cornelius Lentulus xtilis curulis lu
dos Romanos ter totos inftaurat,
xxxviii. 10. m
Ser. Cornel. us Lentulus prxtor, xliii.
11. m
Ser. Cornelius Maluginenfis trib. mil.
conf pot tv. vt. 22. p
Ser. Cornelius Sylla legatus, xl. 17. p
Sex. Cornelius Flamen Quirinalis pe
filientis mortuus, 111. 32. p
Cornicines & tibicines in centurias
distributi à Seruio, 1. 43. m
Corniculum opp. 1 38. p. capitur, 39. m
Corniculis donati equites, x. 44. m
Q. Cornificius....
Cornua bouis portentofe magnitudi
nis, 1. 45. m
Cornus opp. Sardiniz caput, xliii. 40.
m à T. Manlio capitur, ibid. m
Corolanus Boiorum regulus ad tria
millia Romanorum occidit, xxxix.
22. p
Corona aurea Ioui Opt. Max. in Ca
pitolio lata à legatis Latinorum &
Hernicorum, 111. 57. m. corona au
rea à Mamercio Emilio dictatore
libr pondo ex publica pecunia po
puli iuffu in Capitolio Ioui donum
pofita, iv. 20. p. corona aurea in Ca
pitolio in Iouis cella pofita, xxv.
pondo, vii. 38. altera à Saguntinis
data, xxvii. 30. f. ab Attalo rege in
in Capitolio pofita, cexlv. pondo.
xxxix. 27. p. corona c. pondo in Ca

pitolio pofita à legatis Phillippi re
gis, xxxv. 35. f. corona aurea L. Quin
ctio Cincinnato ab exercitu, quem
sub iugum & equus miferat, decreta,
111. 29. p. corona aurea decemque
bob. donatus M. Valerius tri. mil.
vii. 26. m. corona aurea P. Decius
trib. mil. & centum bobus donatur,
vii. 37. p. coronz ciuicz, vii. 20. m.
x. 46. p. corona graminea obfidio
nalis, vii. 37. p. coronz murales, vt
20. m. x. 46. p. corona aurea muralis,
xxiii. 18. m. sub corona venire, 11. 17.
f. sub corona libera corpora vendi
ta, v. 22. p. sub corona venire fe
ptem millia Samnizium, ix. 42. f
Corona vrhem oppugnare aut capere.
vii. 27. f. xxxix. 44. p. xxv. 2. f. xliii.
63. p. xliii. 18. m
Coronaz antez, cxxxi. in Palulj tri
umpho prxtatz, xl. 43. m. in & mi
lij Regili, xxxviii. 58. p
Coronatus ppopulus fpectat ludos A
pollinares, xxv. 12. f
Coronati in fupplicationibus maiores
annis duodecim, xl. 47. p
Coronari ob res bene geftas, x. 47. m
Coronati facrificabant, xxxiii. 11. p
Corpus ob debitum ne ueftatur, xxi.
28 m
Corpus redditum, animus receurus.
xl. 5. f
Corpus violatū, animus infons, 1. 58. m
Corporis custodes Romulo & ceteris,
vide Apparitores.
Corpora prxualida fuis ipfa vtribus
onerantur, xxx. 44. m
de corporibus ducum ceforum pugna
inter pares, ix. 22. f
Corpora vbi morbo, ibi fere & animi
fuperftitione laborant, iv. 30 m
Coronaz vrbs, xxxix. 15. m
Coronet populi, xliii. 44. p
Coronensis ager, xxxvi. 20 p
Corragus Macedo, xxxviii. 13. p. Eu
menis prafectus, xliii. 67 p
Carthagon caftellum captum, xxxix.
27. p
Corribilo Hispaniz regulus capitur,
xxxv. 22. m
Corfia inf. xxix. 35. p. xxx. 39 p
Corfi pop. fubacti deficiunt à Roma
nis, xl. 19. m. dant obfides, 3. m.
C 3 Corfis

- Coris pax datur, xlii.7.p
 Cortona vrbs,xxii.4.p. pacem petit à Romanis, ix.37.f
 Corionieus montes, xxii.4.p
 Corinosa opp.diruitur, vi.4.p
 T.Coruncanius primus ex plebe pon. m.creatus, Epit. xviii.m
 Corus in galea M. Valerij trib. mil. cum aduersus Gallū pugnatet,con. fedit, vi.26.p
 Coruus in puluinario Iouis sedens, xxx.62.p
 Corui cantus in praelij commissione, x.40.f
 Corui autum edentes, xxx.2.f
 Corycus port. xxviii.4.p. xxxvi.4.p
 Corycum Teiorum promontorium, xxxvii.12.m.29.m
 Coryleus opp. xxxvii.21.m
 Cos nothacula ab Accio Nauio augure discissa, i.36.m
 M.Cosconius trib.militum, xxv.18.f
 Costa pœno tradita,xxii.1.p.captut, xxiv.20.p
 Cossani à pop. Rom.laudati,xxvii.12.m. eis colonorū numerus augetur, xxxiii.9.f
 Cossanus portus, xxii.11.f. xxx.39.p
 Costogus fugit, xlii.42.p
 Cotto nobilis Bastarna, xl.57.p
 Cottō vrbs expugnatur,xxxviii.21.m
 Corts Seuthæ filius rex Odrysarum xlii.33.m.15.m. legatos Romā mit. tit, xlii.42.m
 Cous, xxxvii.16.p
 Crannon vrbs, xlii.64.m
 Crannonius ager, ibid.
 Cranon opp. xxxvi.14.f
 Crapulx malum, xli.4.m
 M.Crausus Ep. xcviii.m.occiditur,Ep. cvi.m
 Cratera aurea donū Apollini Delphos portatur, v.26.m.28.p
 Crateri vxor Niczla, xxxv.26.m. sub Crate necari, i.52.p.17.10.p
 Credi sibi quisque vult, xxii.22.m non Credimus facile, q̄ nolumus esse vera, iv.21.f
 Creditæ pecuniæ ius durius foeijs Romanis, quā ipsis Romanis,xxv.7.p
 Creditorum ius in debitores Romæ, ii.23.m
 Cremadorum cadauerū mos, iv.48.p
 Cremaste Larissa vocata, xxxi.46.f
 oppugnatur, xlii.44.f
 Cremera fl. ii.44.f
 Cremona colonia deducta, Epit. xlii.44.f
 Cremonia xxi.36.f. oppugnatur à gustieis popul. xxxi.10.p. Cremonenses,xxx.11.8.à pop.Rom.laudatur, xxvii.12.m. pileati currum quantur, xxx.11.29
 Crementis cohors, xlii.44.f
 Cremonis iugum, xxi.36.f
 Crepidæ & pallium Græcorum, data Duci Romano xxxi.9.f
 Crepitus æiis in territandis hostibus, xxvi.5.f
 Cretacea pluuia, vide prodigium
 Cretenses xxiv.30.p. Cretensium bell. intestina, xli.25.f. Cretenses fugiunt, xxxvii.41.m. xxxviii.21.p
 Creusa mater Ascanij, i.29
 Creusa, Thespiensium emporiū, xli.21.m
 Crinibus matres sitatæ passim terrent, xlii.44.f
 Crisæ vulnera non faciunt, x.15.m
 Crito Bertorix legatus ad Annibalem, xxxviii.39.p
 Critolaus Aethiorum dux moitem ubi veneno consciscit, Epit. xlii.44.f
 Croton vrbs, i.8.p. xxvi.m. Crotonis ambitus, xxiv.3.p. eam bell. oppugnare statuunt,2.m. obliuiscunt, xx.11.30.m
 Croton Brutiorum receptus, xlii.44.f
 Crotonem Græci olim habuerunt, xxxi.44.m. Crotonem Colonia C. R. deducta, xlii.44.f
 Crotoniatæ, qui Crotonienses, xlii.44.f
 Crotonienses, qui Crotonienses, xlii.44.f
 Crotoniensium bellum, xxxi.44.f
 Crudelitas ab epulis abesse debet, xxxi.41.m
 Crudelitati superbizque tibi serpens, ues iamen veniunt poenæ, i.15.m
 Crustumenia, i.15.m
 Crustumeria capta, i.15.m
 Crustumini pop. ad Romā videtur profecti, i.9.m. bellum parant, i.15.m
 Custumini campi, i.15.m
 Custumini morib. Alii fl. delicti, i.15.m
 34.f. Crustumena trib. xl.44.p
 Cruci adfigunt transfugas suos Romæ, xxx.45.f

R E R V M E T V E R B O R. I N D E X.

Cuballum Gallograeciae castellum, xxxvii. 18. m.
 Culca regulus, vide Colca.
 Culleo omnium primus P. Malleolus incusat^r parricidij causa, Ep. lxxviii. f.
 Culpam leuandam humana ingenia nimio plus facunda, xxxvi. 11. 15. f.
 Cultus militaris, xxxix. 19. f.
 Cultus & habitus arguit nationem, xxii. 24. p.
 Cultus scribae nihil differens ab ornatu regio 11. 12. m. cult^r amoenior in foemina suspectus, 1v. 44. f. viii. 15. f.
 Cultus & qualitat^r bonu, xxxiv. 4. m.
 Cultus superbioris inuidia, xxiv. 5. p.
 Cumae, ix. 19. p. capie, 1v. 44. m. Cumis turres fulminib^r idest, xxv. 7. m. Cumiani municipes facti, xxii. 31. m.
 Stationes Porcorum fundunt, & eos in castra fugant, xxi. 37. m. Cumis Latine loqui publice permittitur, xl. 43. p.
 Cumanae aquae xli. 16. p. Cumanae cohortes, 11. 14. m.
 Cunctatio Fabij carpitur, xxii. 14. p.
 Cunctationis suae rationem militibus reddit A. milius, xlii. 38. p.
 Cuneus, viii. 10. m. xxxix. 31. p. xl. 40. p.
 Cuneus Macedonum, xxx. 1. 17. m.
 Cuniculus actu difficilis, v. 19. f. cuniculorum agendorum astutia, 1v. 12. f.
 eis deprehensus quomodo resistatur, xxxviii. 7. m.
 cupiditates prius natæ, quam leges, xxxiv. 4. p.
 Cupressæ simulacra Iuno, xxvii. 40. p.
 cupiditas nimia configendi nonnunquam noxia, xxxvii. 19. p. 15. f. cupiditas regnandi furiosa, xxxviii. 21. f.
 cupiditas rei gerendæ dissimulata aliquando plus promouet, xxxv. 25. m.
 cupiditatis nimiae cœcitas, xlii. 10. p.
 cupiditates hominum immodicè circa agros, pecunias, honores, vi. 35. f.
 uræ priuatae erumpunt in certaminibus publicis, vii. 21. p.
 uris, xxx. à direptarum nominibus appellatae, i. 13. m.
 uria Hostilia, i. 39. p. v. 55. p. xxi. 35. p.
 uris magna solitudo, xx. 11. 21. f. Curia lex, v. 46. f. ix. 38. f. comitia, v. 64. f. Curio maximus, 111. 7. f. Curiatius maximi comitia, xxvii. 8. p.

C. Curio trib. pleb. Caesarj inimicus, Epit. cx. p.
 C. Curio procos. Dardanios domuit in Thracia, Epit. xcv. p.
 Curiatii in patres lecti, i. 30. p. Curiariorum sepulchra, i. 26. f.
 C. Curiatius trib. mil. comitijs praestit, 1v. 6. f.
 P. Curiatius cos. 111. 33. f. 1v. 1. p. Xuir creatur, 111. 33. p.
 P. Curiatius trib. pl. v. 11. p.
 Curius Dendatus cos. bis in eodè magistratu triumphat, Epit. xiv. m.
 M. Curius trib. pl.
 M. Curtius armatus equo insidens se in specum demittit, vii. 6. m.
 Metius Curtius Sabinorum princeps 1. 12. m. toto foro agit Romanos, ib. m. ex equo pugnat, ibid. f. in paludem se conijcit, ibid.
 Curtius lacus, i. 13. m. vii. 6. m.
 Curules magistratus, v. 41. p. Curules magistratus nullos creati passi sunt toto quinquennio Licinius & Sexorius, vi. 35. f.
 Curulis sella, 11. 54. m. vide Sella.
 Cusibi opp. in Oretanis, xxxv. 22. f.
 Cutij, xxxvi. 11. f.
 Cutina opp. captum, viii. 29. f.
 Cyathia Samiorum, xxxviii. 29. f.
 Cyalades ins. xxxiv. 26. f. xl. 1v. 28. p. inter Cyclades regio ventosissima, xxxvi. 43. p.
 Cycliadas praetor Achæorum, xxvii. 33. f. Philippi consilium coarguit, xxxi. 26. m. ab Achæis transit ad Philippam, xxxii. 19. p. 12. m.
 Cydas Cretensis, quidam ex intimis Eumenis, xlv. 24. m.
 Cydonia viis obsidetur, Ep. xcvi. m.
 Cydoniatè bellū aduersus Cortynios gerunt, xxxviii. 59. p.
 Cylabaris gymnasium, xxxiii. 26. p.
 Cylene, xxxviii. 34. p.
 Cymæ ad Seleucum desciunt, xxxvii. 11. f.
 Cymæis immunitas conceditur, xxxviii. 39. m.
 Cymenes opp. xxxii. 15. f.
 Cyneas legatus Pyrrhi, xxxiv. 4. p. m.
 Cynofarges templū Herculis xxxii. 35. f.
 Cynosephalæ, xxxii. 11. f. ad Cynosephalæ debellatum, ibid. 4. f.
 Cynus

- Cygnus Locridis, emporium Opun-
 tiorum, xxxvi.10.p.
 Cypeta, xxxvi.10.p.
 Cypatissa, xxxii.21.m
 Cyphara, xxxii.13.f
 Cypsius vicus, l.48.m
 Cypselæ castellum, xxxi.16.p
 Cypselæ opp. xxxviii.40.p
 Cyrus rex Persarum, ix.17.m
 Cyrenæ, xxxiv.61.m. in ditione regum
 sunt, xxxii.10.f
 Cyretiz. xlii.52.f. capte & direpte,
 xxxi.41.p
 Cysson portus Erythreorum, xxxvii.
 71.m
 Cythus ins. xxxii.15.f.45.f
- D.
- Dacæ sagittarij, xxxviii.38.p
 Dædala castrum. xxxvii.22.m
 Daliz milites, xxxv.48.p.49.m
 Dalmatæ Illyricos pop. vastant, Epit.
 xlvii. m. subiguntur, Ep. exxxix.m
 Damaratus Coriuthij F. i.34.p
 Damasippus Lacedæmonius à Roma-
 nis capitur, xxv.23.m
 L. Damasippus prætor nobilitatē tru-
 cidat, Epit lxxxvi.p
 Damiurgus summus magistratus A-
 chæorum, xxxviii.30.p
 Damius præfectus navium Eumenis.
 xl.iv.8.p
 Damocles Argivus adolescens cum
 paucis coniurat, xxxv.25.m. interfici-
 tur, ibid.f
 Damocritus prætor Ætolorū, xxxi.31.
 p. eius sententia, ib. capitur, xxxvi.25.
 p. eius superbum responsum, ibi. ad
 Nabin mittitur, xxxv.12.m. eiusdem
 superbū ad T. Quint. responsum 33.
 m. gladio se transfigit. xxxvii.46.m
 Damoteles legatus Ætolorū, xxxviii.
 2.p
 Damipetia opp. ad Romanos deficit,
 xxx.19.f
 ad Daphnen ludi celebrati, xxxiii.35.f
 Daoricis immunitas data, xlv.36.f
 Darda Epirotarum prætor, xxix.12.m
 Dardani. xxvii.29.p. gens infestissima
 Macedoniz. xl.57.p. conferim pu-
 gnant, & cedunt, xxxi.43.p. à Phi-
 lippo opprimuntur, xxx. Darda-
 nos delecte propositum Bastarnis,
 xl.57.p. Dardanorū cum Bastarnis
 bellum, xli. 19. m. vincuntur, ibi.
 eorum vrbs in Macedonia cap-
 ta, xxvi.27.p
 Dardanum vrbs Asia, xxxviii.17.p
 bertate donatur, xxxviii.17.p
 Darius præda verius quam hostis
 cedonum, p.47
 Darius vrbs, xxxviii.2
 Dasius Salapiz princeps amicus
 nibali, xxxvi.10
 Dessarense, xlv.26.m. Dasiariorum
 vici, xxvii.34.f. Dasiariorum
 populatur P. Sulpicius, xxxi.
 Daudracum castellum, xlii.10
 Daulis vrbs, xxxii.10
 Debitoris corpus ne obnoxium
 creditori cautum, vii.10
 Decem tabulæ propinquantur, xlii.10
 Decembribus idibus consularis
 tus, vii.10
 Decemviri sine provocazione
 tur, xlii.32.f. sine villo alio mag-
 tu creantur. ib. Decemviro-
 tio summa æquitas, 33 p. paulo
 tyrannis iutoleranda, 36. Decem-
 vii duodenis fascibus prodeunt.
 patres per præconem in curiam
 se vocant, 38.m. se in ordinem
 queruntur, 51.f. magistratu se-
 cant, 54 Decemviri qui nocte
 eius caput foui sacrum, 55.m.
 Decemviri in exilium missi, & de
 bona publicata, 111.38.f. Dele-
 factis faciundis, x.8.p. Decem-
 sacrorum, partim ex plebe, partim
 ex patricijs, vi.42. p. Decem-
 viros Sibyllinos inspicere co-
 vii.27.p. xxi.62 p. xx.19 m. 36.
 m. xxv.12.m. xxxi.12.m. Decem-
 viros maioribus hostijs Ardez in for-
 crificant, xxi.1.f. nocte la-
 rem diuinam faciunt, xxi.1
 Decima prædæ Veieranæ Apollonia
 ta, xxi.1
 Decimæ duæ frumenti exatæ, xxi.
 2.f
 Decimatio militum,
 C. Decimius prætor, xxxi.
 C. Decimius prætor,
 C. Decimius pr. xlii.16. m. 19.
 19. m
 C. Decimius Flavius tribun. ma-
 xxvii.16.m

- C. Decimius Flavius p[re]tor, xxxix. 32. f. pediant, iv. 55. p.
P. Decius trib. mil. per media hostium, Delium Boeotiz, xxxi. 45. p. Delium
castra cum suis saluus euadit, vii. 36. Apollinis templum mari immi-
eius ad Centuones oratio, 14. f. ad nens, xxxv. 51. p.
milites, 35. p. triumphus castrensis, Delij templi & insulæ religio, xlv.
36. m. aurea corona & centum bo- 29. p.
bos donatur, ibid. f. Delos insula, xxxiii. 17. p.
P. Decio eorona graminea obsidiona- Delphi, vmbilicus terrarum orbis,
lis imponitur, 37. P. Decius Marti xxxvii. 47. f. vmbilicus Græciæ,
bouem eximium immolat, ibid. xli. 25. m.
P. Decius Mus Vuir menfari⁹, vir 21. m. Delphicum oraculū, v. 15. p. 16. f. xxi.
P. Decius Mus cos viii. 3. m. M. Vale- *57. p. xxi. 11. p. xxi. 11. m.
rium magna voce inelamatur, viii. 9. p. Delubra religione sola tuta, xxxi. 10. f.
P. Decio immolanti caput iecinoris Demetria vrbs, xxxi. 37. p.
exsum, viii. 9. p. Demarata Hieronis filia Andronodo-
P. Decius se pro exercitu Dijs Mani- num ad tyrannidem retinendam
bus deuouet, ibi. m. eius corpus in- stimulat, xxiv. 22. m. occiditur, 25. f.
uenit, 10. m. Demetrias opp. Thessaliæ, xxvii. 34. f.
P. Decius pater ad Vesperim bello La- xxvii. 5. p. xxxiii. 17. p. Aitolorum
tino se deuouerit iussit, x 28. m. fit, xxxv. 34. f.
P. Decius cos, ix. 29. p. 40. f. Demetriacus sinus, xxvii. 5. f.
P. Decius Mus magister equitum, ix. Demetrium Phihotidis, xxvii. 6. m.
44. p. censor, 45. f. inter P. Decium Demetrium portus, xlv. 6. p.
Murem & Ap. Claudium certamen Demetrius Philippi filius, xxxi. 11. 16. f.
de suadenda dissuadendaque lege à ductus in triumphum, xxiv. 51. m.
trib. pl. promulgata de augendo nu- suspectus ac inuisus Philippo patri,
mero sacerdotum, x. 7. p. pontifex xr. 33. p. xxv. annum agit, 6. p. Deme-
creatur, 9. p. III. cos. creatur, 14. p. trij oratio, qua se apud patrem pur-
cos. absens creatur, 12. f. IV. cos. 24. gat aduersus fratris fida crimina, 11.
p. P. Decius pro exercitu Rom. Dijs p. fugam meditatatur, 23. p. dato ve-
Manibus se deuouet, 28. f. equum in neno interficitur, 24. m.
Gallos excitans interfecit, 29. p. Demetrius Syriæ rex, Epit. xlix. m.
P. Decius Subulo triumphat, xi. 11. 17. p. Demetrius Pharius à Philippo Mace-
P. Decius trib. pl. Epit. lxi. f. donum rege deposeitur, xxi. 33. p.
Decumana porta castrorum, tit. 5. p. x. Demiurgi magistratus Achæorū, xxi. 11.
32. f. 23. p. xxxviii. 10. p.
Decuriz decem centum Patrum post Democrates p[re]fectus classi, xxvi. 39. p.
abitu Romuli, i. 17. m. Dentheletæ pop. xxxix. 41. m. xl. 32. m.
Decuriaz, xxi. 38. p. Democrates p[re]fectus classis Taren-
Decursio exercitus, xxix. 22. p. xxxv. 35. tinæ, xxvii. 17. f. fortiter pugnans ad
m. xl. 47. f. Tarentum cadit, x. 18. p.
Dedicatio sacrarum ædium, xxxiv. 52. Deomenes p[re]tor creatur, xxiv. 23. p.
Deditionis formula, i. 47. f. Desalces Galæ regis frater, xxix. 29. p.
Ded. ii. triumphati ac venditi, vii. 27. f. Desperatorum hominū furor, xxxvii.
Deditis vltro nihil hostile illarū, xxx. 32. m.
7. p. xxxviii. 32. m. Desperatis rebus honesta cedunt villi-
Dedita non diripiebantur, xxxvii. 32. f. bus, xxi. 14. p.
Defectus lunæ, vide Eclipsis lunæ. Desperatio salutis animos addit, xlv.
Defendenda prius nostra, quam alie- 10. m.
na oppugnanda, xxviii. 41. m. Desperatio vltima multum habet te-
Deiotarus Gallogræciæ terrarches, meritis, x 32. m.
Epir. xciv. m. Deludaba vrbs Medicæ, xlv. 26. m.
Dilectum militis tribuni plebis im- Desulorum binos in bello equos tra-
hen-

hendum dexteritas, xxiii. 29. p
 Detergere pinnas murorum, xxxviii. 5. p
 Detergere remos nauis, xxxviii. 24. p
 Deterioribus atq; inferioribus in omni
 certamine fere fauet vulgus, xlii.
 63. p
 Deuouere licet consuli, dictatori &
 pratori non se, sed quem veli. scri-
 ptum ciuic, vi. 11. 10. m. deuouentis
 se verba, x. 28. f. deuotionis forma,
 viii. 9. p. deuotus si non moritur,
 quid faciendum, viii. 10. m
 In Deutiope Pionix oppidum Philip-
 pps condere instituit, xxxix. 53. f
 Dij antiqui Romanorum fideles, xxiv.
 4. p. Dij de coelo non descendunt, vt
 quicquam iuuent, vi. 13. m. Dij
 foderia violantibus infesti, xxx. 42. f
 Dij immortales vbique ejde sunt, xlii.
 3. f. Dij non omnia eadem dedere,
 xxii. 51. f. Dij praefides urbis Romae,
 i. 11. vii. p. Dij spectantur & fata de-
 sperata ope humana, v. 16 f
 Dij plus timendi quam homines, xxxix.
 37. f. Dij suarum iniuriarum aucto-
 res, xxix. 18. p. Deorum alio trans-
 ferendorum mos ac religio, v. 22. p
 Deorum cultus reuerentia etiam in
 hoste, iv. 46. p. Deorum neglectus
 malum, v. 12. p. Deorum opem im-
 plorat Romani, desitui remedijs
 humanis, i. 17. 7. f. Deorum simula-
 cra semiuista & trunca à Philippo
 rege, xxxi. 30. f. Deos tantum mor-
 tales timet Philippus rex, xxxi. 31. 32. f
 Deos sequentibus omnia prospere e-
 ueniunt, aduersa spernentibus, v. 31. m
 Dij Manes, viii. 9. p. x. 28. f. Dijs Ma-
 nibus exercitum debet, viii. 6. m
 Dij Romani vt solt colantur, cautum,
 iv. 30. f
 Dextagoridas imperator à Gordopa in-
 terfectus, xxxiv. 19. m
 Dialis flamen, i. 20. p. licet ei intrare
 senatum, xxvii. 3. m
 Diana placatur, v. 13. p. Dianę Amaryn-
 thidis sacrę, xxxv. 38. p. Diana Tau-
 ropolos, xlii. 44. m. Dianę templū,
 xxxvi. 22. m. xlv. 27. f. Dianę xdes
 vouetur, xxxi. x. 2. f. dedicatur, xl. 57.
 p. eius festum per triduum à Syracu-
 sanis agitur, xxv. 23. f. Dianū, i. 43. m
 Dictarchus, xxxvi. 23. p

Dictarchus Thoantis frater ad Antio-
 chum legatus, xxxv. 18. p
 Dici & exprobrari non indignandum,
 quæ scelere fecimus, xxxviii. 29. p
 Dictator quis primus creatus sit, ad
 satis constat, ii. 18. m. in rebus de-
 pidis vltimum consilium, iv. 14. m
 Dictatori secures praefruntur,
 28. m. à Dictatore nulla promissa,
 29. f. Dictator primus de plebe
 Martius Rutilius, vii. 17. m.
 uerfus Aequos & Volscos creatus,
 iv. 26. p. belli Gallici causa creatus,
 vii. 9. m. 11. m. Dictatorem creari
 non patiuntur duo ex tribu
 litem, iv. 56. m. de Dictatore
 do maxima concertatio, xvi. 1. p
 Dictator absens creatur Camillus,
 46. f. Dictator M. Fabius dictus
 Licinia lex comitijs consulendi
 obseruaretur, vii. 22. f. in casu
 Iulius dicitur, ii. f. clauis signis
 factus dictus, vii. 3. p. vii. 11. f. con-
 tiorum causa creatur, xvi. 2. p
 Dictator comitiorum habendorum
 causa M. Claudius Marcellus cre-
 tur, v. 11. 23. m. feriarum constitu-
 datum causa creatur, vii. 21. f.
 Dictatorum salmen, vi. 39. m. Da-
 tura sine prouocatione est, i. 11.
 Dictaturæ honos in perpetuum
 latus, Epn. 11. p
 Dictu pleraque quam facta facilius
 xxxi. 38. p
 Didas Pionix praefectus, xl. 24. p
 38. m. Demetrii cum medicis
 sidio prosequitur, xl. 21. m. Ue-
 cium instruit, 24. p. Didas Pion-
 metrium occidit, xlii. 1. p
 Didius Saxa M. Antonij legatus,
 cxxvii. p. i. 20. p
 Dierum distinctio à Numa facta
 religiosi,
 Sex. Digitius naualis socius, xxv.
 murali corona donatur,
 Sex. Digitius praetor, xxxiv. 41.
 Hispania infestis, xxxv. i. p. 10.
 xxxvii. 4. p
 Sex. Digitius trib. milit. sacrifici
 sa Romam venit,
 Dinaichus praefectus equitum,
 rum, xl. 1. p
 Dnix vtrius Phrygiæ, xxv. 1. p

R E R V M E T V E R B O R . I N D E X .

Diocrates regius præfectus, xxxi.11.3.	Dominorū nomen inuidiosum, xxxiv.
m fugit, ibid.f	7.f. xxxix.2.m
Diocles Ætolorum princeps, xxxv.	C.Domitius Allobroges vicit. Epit.
34.p	xl.p
Diodorus Triphon, Ep lv.f	Cn.Domitius consul, viii.17.p
Diodorus Amphipolis præfectus, xlii.	Cn.Domitius pontif. maxim. creatur.
44.p	Ep. lxxvii. f
Dimalium opp. oppugnatur, xxix.12.p	Cn. Domitius interimitur, Epitom.
Diomedis campus, xxv.12.p	lxxxix.m
Dion princeps Rhodiorum, xlii.13.f	Cn. Domitius Ænobarbus prædilat. pl.
Dionysius Siciliæ tyrannus, xxiv.3.m.	xxxi.11.28.f
5.p. Dionysij tyranni vox, 22.m	Cn. Domitius Ænobarbus cos. xxxv.
Dionysidorus Attali legatus, xxxxiiv.	10.m
32.m	Cn. Domitius Ænobarbus pontifex
Diophanes prætor Achæzorū, xxxvi.1.f	cenfor, Epit. lxxi. f. legatus, xlii.18.
Diophanes Megapolitanus legatus,	m. xlv.17.p
xxxvi.11.32.m	C. Domitius, Cn. Calpurnius prædilat, x.
Dioxippus præfectus mercede mili-	9. f
tarium, xxxi.24.m	P. Domitius cenfor primus ex plebe
Dux parricidij vltrices, xl.56.f	lustrum condidit Ep. xlii. f
Dux populi in regem à Dijs exaudij-	Donuca mons Thraciæ acutissimus,
tz, xl.5.p	xl.57.m
Discordia ordinum, venenum ciuita-	Donum inimicorum veneno illitum,
tis, lxi.67.m	v.2.p
Discordia intestina nihil occultius ef-	Dorimachus princeps Ætolorum,
se potest, xl.7.m	xxvi.24.m
Dissidia inter patres & plebem, lxi.65.	Doridis oppida, Tritonon & Drimas,
m ex dissidijs intestinis publica si-	Philippus capit, xxvii.7.m
mul res & priuata minuitur, 68.p	Doriseon castellum, xxxi.16.m
Dii pastiludi sunt ad Tarentum, Ep.	Dorulacus Boiorum dux, xxxiv.45.p
xl.9.p	Dotalia dona, xxvii.50.f
Quærbia, vii.2.m	Drachus Achæzorū dux vincitur, Ep.
Quæ Nouensiles, vii.9.p	lit p
Quætz habiit dena millia grauissimis,	Draudacum castellum, xlii.19
iv.45.m	Drepanum, xxviii.41.f
Quætz olim non ita grandi in pretio,	Dromades cameli, xxvii.40.p
quin plus poneretur in virtute, lxi.	Dromos campus, xxxiv.27.p
46.m	Druentia fl. xxi.31. m. omnium Galli-
Quætz non ostentandæ hostibus, lx.	corum fluminū difficilissimus transi-
49.p	tu, 32.m
Quætz corrumpere imperium Roma-	Drusus Cæsaris priuignus, Epitom.
num, xxxiv.4.p	cxxxvi. p. res gestæ, ibid. moritur,
Quæ opp. xlii.18.f xlii.2.f	Epit. cxi.m
Quædonæ louis sortes, viii.24.p	Drymas opp. Dotidis Philippus capit,
Quætz opp. xlii.33.m. xlii.2.f	xxvii.7.m
Quælabella trib. pl. Epit lxxi.m	Drymala inf. xxxvii.39.m
Quælabræ vallo diruendo, ix.37. m. re-	Ducarius Insulæ C. Flaminium con-
fringendæ portæ, xxvi.11.3.f	sulem lancea transfigit, xxi.
Quæloopia, xxi.11.f xxxvi.54.p. xxxix.	6.p
26.p. à Persæ oppugnantur, 5.f. li-	Cæso Duellius decemuit creatur, lxi.
beri pronuntiantur, xxiii.24.m	35.f
Quælo minime vincere soliti veteres	Cæso Duellius cos. viii.16.p. trium-
Romani, sed virtute vera, xli.47.p	uir, ibid. f
	C. Ducl.

- C.**Duellius Vuir mensarius, vii. 21. m.
M.Duellius trib. pl. Appio diē dicit, r.
 et. p. trib. pl. tributis comitijs prim^o
 creatur, 8. p. 61. m. r. 54. f. 59. p. le-
 gē de vaciario fœnore tulit, vii. 16. p.
Duodecim tabulæ in æs incisæ in pu-
 blico proponuntur, 111. 57. f.
Dupliciarij, 11. 59. f.
Durnium opp., xlv. 30. m.
Duronia expugnata, x. 30. p.
Dutoni mater Eubutij, xxxix. 4. p.
L. Duronius pr. xl. 18. p. ex Illyrico re-
 dit, 42.
Duumviri sacris faciendis, 112. 10. m.
 v. 13. p. vi. 37. f. vii. 28. m. xxi. 33. m.
 xxi. 21. f. 31. m.
Duumviri nauales classis reficiendæ
 causâ facti, ix. 30. p. xl. 18. m. 26. f.
 xli. 1. p.
Dux est. cuius auspicio bellum geri-
 tur, 111. 20. p.
Dux temerarius suorum classis super-
 esse non sustinens, xxv. 19. f.
Ducis egritudine solata disciplina mi-
 litaris, xl. 1. p.
Ducis amissi regretor. x. 29. p.
Duces boni disciplina quantum con-
 ferat, xxv. 17. p.
Ducis in acie cæsi occultandi ac dissi-
 mulandi consilium, iv. 8. f.
Duces bellorum à quibus monendi,
 xlv. 22. f.
Duces clarissimi indigna & inhonora-
 morte sublati, xxxix. 52. m.
Duces ipsi suis etiam corporibus non
 solum consilio pugnantes, 11. 19. p.
Duces magni aggredi non debent, que
 perficere nequeunt, xxiv. 39. f.
Duces non temere de euentu consi-
 liorum, aut suorum, aut hostium,
 pronuntiare debent, xxii. 38. m.
Duces ob rem male gestam rei, vii.
 33. f. xxv. 2. m. 3. m.
Ducum acta rescindendo, segniores
 fiunt alij in posterum, xxvi. 32. f.
Ducum Romanorum præstantissimorum
 catalogus, ix. 17. m.
Ducibus validior res Romana, quam
 exercitu, 11. 39. p. inter Duces de im-
 perio certamen, 117. 46. p.
Dymax vibs, xxxi. 31. f.
Dynzi, xxxi. 22. m. **Dymzus** ager va-
 statur, 23. m.
Dymensis funditores, xxxviii. 29.
Dyrachium, xxxix. 12. p. xxxix. 12.
 E.
E Bura opp. xl. 30. p. 32.
Ebusi insulæ vrbs à Rom. oppug-
 nata, xxxii. 22.
L. Ebutius cōsul, 111. 6. p. moritur,
 111. 6. p.
M. Ebutius trib. mil. xli.
M. Ebutius Helna riamair, 111.
M. Ebutius Helua prætor, xli.
P. Ebutius xxxix. 9. p. ei præmis-
 tur à senatu ob detecta Baccha-
 lia,
Postumus Ebutius Cornicen
 rv. 11. p.
Postumus Ebutius Helua magis-
 quitum,
T. Ebutius cōs. 11. 19. p. eoecon-
 denz obesset, Crustumena
 ibid. magister equitum, ibid.
 chium ei traiectum,
T. Ebutius Carius triumuir,
T. Ebutius Patrus Vuir,
Ebutia amita Ebutij, xxx.
Ecetæ opp. 111. 10. p. Ecetani
 11. 25. f. 111. 4. p.
Echedemus Ætolorū legat^{us},
 7. p.
Echinus opp. xxxix. 33. f. xxxix.
Eelipus lunæ, xxxvii. 14. p. xlv.
Edeseo elatus inter duces Hæ-
P. Scipionem venit, xxxix.
Edessa, xl.
Edictum, ne quis eiuem Romæ
 vinctum aut clausum teneat
 f. aliud, ne quis extra ordinem
 gnaret,
Egerij nomen ab inopia inde-
 runtis filio,
L. Egilius triumuir,
Gellius Egnatius Samnium
 19. m. auctor belli aduersus
 nos. ibid. captus ad Vol-
 ducitur, 20. f. cadii,
Mart. Egnatius occiditur, E.
Elxuntij, xxx.
Elxus opp.
Elatia Phocidis opp. xxxii.
 xxxii. 19. p. oppugnatur,
 tur,
Elea,
Elei, xxi. v. 24. m. cū Achæis ad
 nam pugnat, xxvii. 35. m. leg-

- Antiochum mittunt xxxvi. 3. p. E-
leos Olympiorum ludicrum solen-
ne parantes aggreditur Machanidas
xxvii. 7. m. Eleusager à Philippo
vaftatur, xxxvii. 33. f.
Eleon campus, xlii. 23. p.
Elephanti nullus v. fus in repentina ac-
tumultuaria pugna. xxvii. 44. p.
Quoniam modo Rhodanum traiecit.
xxi. 18. m. qua arte per inuia tradu-
cta fuit, xlii. 3. p. Elephantos fabrilis
scalpro interimere docuit Afru-
bal, si quando feuerent, xxvii. 51. p.
Elephantino capite puer, xxvii. 73. p.
Eleusine caftellum, xxxi. 26. m.
Elidius Iupiter, i. 20. f.
Elij, xlii. 37. f.
Elimea, xxxi. 40. p. xlii. 33. m.
Elimxi, xxxv. 48. p.
Elimazi fagittarij, xxxvii. 40. m.
Eluniotis, xlv. 30. f.
Eius opp. xxvii. 34. p. f. xxxvi. 31. p. Elin
concilium indictum, xxxviii. 32.
Elitoui dux Germanorum. v. 25. p.
Eloquentes viri foro magis apti quam
bello. x. 12. m.
Emathia quondam Pæonia appellata.
xl. 8. p.
Emolumentum ferme nunquam sine
impensa opera est. v. 4. p.
Emporia regio, xxxiv. 61. p. Emporita-
ni Hispani in deditionem accipiun-
tur, i6. m.
Emporiz vrbs, xxvii. 42. xxxix. 25. f.
xxxiv. 9. p.
Emporiz Græca vrbs, oriunda à Pho-
cca, xxvi. 19. f.
Emporiz oppulit classem Cn. Scipio,
xxi. 60. p.
Emporium caftellum, xxi. 57. m.
Epulum ex Tyburtibus capitum, vii.
p.
Epheus fi. 20. p. 27. m. eius situs, 8. m.
Ennij dictum de Q. Fabio Maximo,
xx. 26. m. eiusdem Ennij ftatua ex-
tra portam Capenam, xxxviii. 36. p.
Epidea vrbs, xlii. 53. m.
Epidei, xlv. 30. f.
Epantierij montani, xxviii. 46. m.
Ephefus Eumeni attributa, xxxviii.
19. f.
Epicaeus peditum præfectus, xlii. 30. f.
Epicles legatus Annibalis ad Hicro-
nymum, xxiv. 6. p. pætor creatur,
32. f. in Africam relictus Sicilia tra-
fici, xxvi. 40. m. Epicles (cui Si-
don cognomen) Epicidis præfectus
interfecit, xxv. 28. m.
Epidamnium, olim Dyrrachium, xlii.
21. p.
Epidaurus, x. 47. f. Epi. xi. m. nobilis
Æsculapii templo, xlv. 28. p.
Epilogus bellorum cum Samnitibus
gestorum, x. 31. m.
Epipolæ, locus Syracusanum frequens
custodiis, xxv. 24. p.
Epiri ciuitates diuifuntur, xlv. 24. p.
Epiri montes, xxxii. 13. p. castra. 16.
p. fauces. 21. m.
Epirotæ de communis pace legatos ad
Philippum mittunt, xxix. 12. m. legatos
ad Antiochum mittunt, xxxvi. 5. p. le-
gatos Romam mittunt, 35. m.
Epistognatus regulus, xxxviii. 18. p.
Epulæ in priopatulo factæ ianuis aper-
tis, xxv. 12. f.
Epulæ permiffæ militibus, xxiv. 16. f.
Epulæ quando Romæ ceperunt appa-
rati accuratius, xxxix. 6. f. Epula-
rum & poculorum festiuitas à crude-
litate abesse debet, xxxix. 43. m.
Epulones triumphari quando primum
facti, xxxiii. 28. p.
Epulum Iouis ludorum causa, xxviii.
58. xxvii. 7. m. xxxiii. 28. f.
Epulum post ludos, xxxix. 46. p.
Equi, populus, vide Æqui.
Equites seminarium senatus, xlii. 61.
p. quando primum equis suis mere-
re ceperunt, v. 7. f. Equites vi ibid.
Quintilibus transfueferunt, à Q.
Fabio cenfore institutum, ix. 46. f.
corniculis armillisq; argenteis do-
nantur, x. 44. m. Equites Romani
in equos suos velites singulos acci-
plunt, xxvi. 4. m. Equites simplex
merebant stipendium, v. 11. f. Equi-
tes Lipphæocenses, xxi. 32. p. lorica-
ti, xxxv. 43. p. Equitibus necenis
singula legiones fcribebantur, viii.
8. m. Equitum cenfus habetur, xxix.
57. p. Equitum Numidarum in spe-
ciem deformitas, xxxv. 11. p. Equi-
tum virtus insignis, te pene despe-
rata in pedes se dancium, iv. 38. p.
xxxix. 2. f. xxxix. 31. m. Equitibus
equi

equi adempti, xxxiv. 43. m. imo x-	Eserrunium,	x. p.
erit facti,	xxvii. 13. f.	Esledis carrisque superflans armat
Equester census,	v. 7. p.	Gallus Romanorum equos contr
Equestris statua Q Martio Tremulo		ret, & in fugam vertit,
decreta,	ix. 43.	Esquiliz,
Equestris spolia,	viii. 7. m.	Esquilium collis,
Equus publicus adsignatus à censori-		Esquilina porta, 11. 11. p.
tus	xxix. 19. p.	xxxi. 11. m.
Eqao uti nefas dictatori sine permisso		Esquilina tribus, Epir, xix. 11.
publico,	xxii. 14. p.	Eret lapidibus pluit,
Equi notæ causa adempti ignavis e-		Eresiz venti,
quiritibus,	xxiv. 16. p.	Ethopia Athamaniz vrbs, xxxi.
Equi vnde empti, aliqui equitibus		Erleua vxor Gentis regis, xli.
Romanis,	i. 43. m.	Elirius vir impiger à Gentio
Equorum effrenatorum impetus ma-		xlv. 30. p.
ior,	iv. 33. m.	Etura filia Dardanorum princeps
Equos binos trahentium, desultorum		Euander autoritate magis regis
inos,	xxiii. 29. p.	imperio, i. 7. m. literatum
Equis crura Thraces succidunt, xlii.		rinus inuenior, ibid. atam
59. p.		dedicat ibid. Porcius sac
Equis albis M. Furius Camillus tri-		docet, ibid. solenne ex Ar
umphat,	v. 23. m.	latum instituit in monte
Erdura vrbs,	xxxi. 39. m.	ibid.
Ereca opp.	xxv. 11. 7. m.	Euander Cretensis dux auxil
Eretria opp. xxxii. 13. m. 16. m. xxxii. 17. p.		xli. 13. p. xlv. 43. m. à
Eretrienfes,	xxxv. 38. p.	terficur,
Eretum,	iii. 29. f. xxvi. 11. f.	Euboea insula, xxxi. 45. f. Euboea
Ergastulum,	ii. 23. m. vii. 4. m.	xxv. 11. 5. p. Euboicus sinus,
Ergania ciuitas nobilis & potens,	xi. 50. p.	dictus xxxi. 47. m. Euboicum
Eretrium opp.	xxxvi. 17. m.	tum, xxxv. 1. 1. m.
Erigonus fl.	xxxi. 39. m. xxxix. 53. f.	Eubulus Antiochi præfectus, xxxv.
Eritium occupat Rabbus, xxxvi. 17. m.		38. f.
Eriza vrbs,	xxxvii. 14. p.	Eudus præfectus Fella, xlv.
Eropon,	xlv. 24. f.	Eudamus præfectus classis N
Eropus Lychnidum caput, xxvii. 34. f.		xxxvii. 12. f.
Eropus Epirotarum prætor, xxxix. 12. m.		Eudieruturris,
Erroris in nomine pncipes, xxi. 13. m.		Euentus stultorum magister
Error ex alieno quæstum facientes		m. Euentus nuiquam inuictus
herioli,	xxv. 7. m.	in bello respondent, xxx. 10. m. vnde
Error hostium vitendum ad victori-		Mars belli communis. E
am	xxvii. 48. m.	li. xquus iudex in vltion
Erycina Venus,	xxii. 9. f.	rupii, xxi. 10. f. Euentus
Erythra, xxxvii. 2. f. 29. p. Erythra Æ-		consilia probat, aut imp
tolorū prope Eupaliū sunt, xxviii.		xxvii. 46. p.
2. m. Erythrarum promont. xlv. 28.		Euentus proles praou con
m. Erythra agio donati, xxxviii. 39.		apud Carthaginenses non
m. Erythra itiremes, xxxv. 48. p.		xxxviii. 48. f.
Eryx mons, xxi. 10. m. 41. m. xxviii.		Eueria Thebanus princeps
41. m.		sublatu,
Eserina equitum turma, xlv. 40. m.		Eugenei inter mare & Alpes
Eserini à popul. Rom. laudantur ob		12. p. pellantur ab Heactis,
fidem,	xxvii. 12. m.	Eugenium opp.
		Euhydrium opp.

RERVM ET VERBOR. INDEX.

- Eumenes Attali Enoius rex, xxxvii.
 36. f. in senatu introducit, xxxvii.
 31. m. eius ad patres oratio, ibi-
 dem, f.
 Eumeni regi quæ regiones & ciuitates
 nominatum datur, xxxviii. 36. f.
 Eumenis legati de Philippo querun-
 tur, xxxix. 27. p. Romam venit, &
 Persei consilia detegit, xlii. 11. p.
 commentarium de apparatib. bel-
 li fecit, 6. p. eius beneficentia, 5. m. ad
 Romanos adhortatio, 13. p. per pro-
 ditionem vulneratur, 15. m. Romam
 venit, Epir. xlv. p.
 Eunoius Thessalorum prætor, xxxv.
 38. f.
 Eunus fernus Syrus natione bellum
 excitat in Sicilia, Ep. lvi. m.
 Eupatium vrbs, xxviii. 8. m.
 Euphanes Cretensium dux, xxxvi.
 5. p.
 Euphranor Persei paterfectus, xlii. 41. f.
 alius eiusdem dux, xlv. 13. m.
 Euposemus Ambraciam proficiscitur,
 xxxviii. 4. f. princeps iux ciuitatis.
 xli. 25. p.
 Euripus, xxviii. 5. f.
 Euripus Chalcidicus non septies in
 die reciprocatur, sed venti in modum,
 nunc huc, nunc illuc, velut torrens
 rapitur, 6. m.
 Euripi castellum, xxxvi. 7. f.
 Euxomenium vrbs, xxxii. 33. m.
 Euxopa, xxvii. 36. f. xxxiii. 16. p.
 Euxota amnis, xxxiv. 28. p. f. xxxv. 29. f.
 30. m.
 Euxus ventus, xxv. 27. f.
 Euxalus tumulus Sysæensis, xxv.
 25. p.
 Euxydica mater Gentij, xlv. 30. p.
 Euxylochus princeps Magnetis, xxxv.
 1. m. in Ætolia profugit, 12. p. mor-
 tem sibi consciscit, xxxvi. 33. f.
 Euxymedon amnis, xxxii. 17. f. xxxvii.
 23. p.
 Euxymenes vrbs, xxx. 25. p.
 Euxymidas princeps, xxxv. 37. p.
 Euxymen apum in arbore priorio im-
 minente consider, xxi. 46. p. in foro
 consider, xxvii. 25. p.
 Excellencia inuidia obnoxia, xxxviii.
 59. m.
 Excratio Atheniensium erga Philip-
 pum regem, xxxi. 44. p.
 Exemplum ad plures pertinet, quar-
 calamitas, xvi. 38. m.
 Exemplum primorum plebem secum
 trahit, v. 60. f.
 Exemplo nullo factum ferre reprehē-
 ditur, xxvi. 2. p. xxxi. 20. p. 48. p.
 xxxix. 28. m. xlii. 1. f. xlv. 21. p.
 Exempla aliena prudentes facere nos
 deberent, xxxii. 21. m.
 Exercitus Romanus quo constet mi-
 litum numero, vii. 8. m.
 Exercitus amitti reus quando factus i-
 pse dux, xxvi. 2. m. quomodo punit-
 tus, viii. 33. f.
 Exercitus augendi species, xxxvi. 10. f.
 diminuendi, xxvii. 49. m.
 Exercit' diductio ac distractio perni-
 ciola, ix. 45. f. xxvii. 46. p.
 Exercitus & à castris & à nauibus suis
 abductus, vt in virtute sola spem
 collocaret, xxxiv. 16. p.
 Exercitus ex variis generum homini-
 bus recenter conscriptus, vix satis
 inter se fidus, xxxv. 1. p.
 Exercitus odio Imperatoris sui vin-
 cere non vult, imo se fieri vinci, 11.
 58. m.
 Exercitus in oppidis hybernare veti-
 tus, xxvi. 21. f.
 Exercitus pedestris apud Romanos
 institutio, 1. 25. p.
 Exercitus victi species, xxxi. 51. p.
 Exercitus itineribus ac mutatione lo-
 corum salubrior, x. 25. m.
 Exercitus Romanus iurat se victorem
 ex pugna rediturum, 13. 45. f.
 Exercitus quatuor paruo inter se spa-
 tio distans, xv. 27. p.
 Exercitus iusti duo ad subita renum
 scripti, ix. 43. p.
 Exercitus Annibalis ex colluione o-
 mnium genitum, nullam tamen
 mouit per tot annos seditionem,
 xxviii. 2. p.
 Exercitus Romanus in Hispania, 18.
 m. gladiis ad scuta coniepat,
 29. f.
 Exercitus lustrandi solenne apud Ma-
 cedonas, xl. 6. p.
 Exilium sent multo miserius, vox à
 Cotiolano usurpata, 11. 40. f.
 Exodia quæ, vii. 2. f.
 Expia.

Expiatio fauorum in libris per du-
urnuiros quæſita, v. 50. p
Exquilina porta, xxvi. 10. vide El-
quilina.
Extra lra prolationem finium victo-
riamq; & triumphum porrendens,
xxxv. 5. m
Extra cruda caſa in mare proicit Sci-
pio, xxix. 17. m
Exules ad quatuor millia hominum &
quingenti Capitolium noctu occu-
pant, rrr. 18. m
Exulum inuidia quantum accendat
acerbitatis, xxxviii. 33. m
Exulibus cōiuges ſuz reſtituta, xxxiv.
35. p
Exilium capitalis poena Romanis,
xxvi. 3. f

F.

Fabia gens. rr. 45. f. vii. r. 33. m. xlv.
41. f. bellum in Veientes ſibi de-
poſcit. rr. 47. f. ad cœlum laudibus
fertur, 49. p. ex Fabia gente ſex &
trecenti milites patricij omnes, ibi.
de ſua virtute nimia fiducia, 50. p.
Fabij ad vnum omnes caſi, ib. Fabie
ſorores æmular onis nimie vi. 34. m
Caſo Fabius Quæſtor, rr. 41. f. eos. 42.
p. 41. p. Rempubl. ſuſtinuit, quam
collega proderet voluit, ib. f. conſul
cum T. Virginio fit, 48. p
C. Fabius conſul, vii. rr. m. interrex
creatur, 17. f
C. Fabius magiſter equitum. ix. 13. f
C. Fabius in prætore viuus exiſtus,
Epit. lxxxvi. p
C. Fabius Ambuſtus trib. mil. conſula-
ri poteſtate, iv. 58. m. 61. p. v. 10. p.
trib. mil. conſ. pot. II. creatur, 24. p.
C. Fabius Doriſuo per medios hoſtes
Quirinalem collem ſacra peractur-
us ad jr, v. 46. p
Cn. Fabius Buteo pt. xli. 23. p. Maſſi-
liz moritur, xli. 4. p
Cn. Fabius Vibulanius trib. mil. iv. 39.
f. conſul iv. 42. f
L. Fabius legatus, xxx. 25. p
M. Fabius Cæſonis frater. cos. rr. 42. m
43. f. eius ad milites hortatio, 46. m
triumphi. recuſat ob Q. Fabij ſtratis
mortē, 47. m. M. Fab. legat^r, iv. 27. m
M. Fabius pont. max. ſe pro patria de-
uouet, v. 41. p

M. Fabius interrex creatur, vii. 17.
22. p. vii. 3. m. dictator, vii. 12.
M. Fabi^r captiuus Romanis auctore
occupandi Gales Aufonium, vii. 2.
M. Fabius Q. Fabij Max. pater ad
populum prouocat, vi. rr. 33. m. eius
dictatoris crudelitatem oſatio, 36.
M. Fabius conſulis frater, rr. 17. p
M. Fabius Ambuſtus trib. mil. vi. 12. m.
eius dux filiz, Ser. Suſpicio m. m.
miſor C. Licinio Stoloni nuptia-
m. filiam minorem conſolatur, 36.
cos. creatur, vii. rr. p. Hernicos de-
vincit, ib. m. ouans urbem m. m.
cos. II. creatur, 17. p. interrex, 36. f
III. cos. creatur, 38. f. M. Fabius Am-
buſtus magiſter equitum, 18. p
M. Fabius Buteo dictator creatur. rr.
ſenatores in demortuorum locum
ſublegerent, 38. f
M. Fab. Buteo ædil. curulis, xii. 17. m
M. Fabius Doriſuo conſul, v. 11. p
M. Fabius Dictor flamen Quirinalis
moritur, 18. p
M. Fabius Vibulanius cos. creatur, iv.
11. p. legatus, 17. f. eius res geſta, 19.
m. trib. mil. conſ. poteſtate, 20. m
Q. Fabius cos. rr. 41. f. 43. p. gladiis ho-
ſili transigitur, 43. m
Q. Fabius cos. rr. v. p. in Æquor m. m.
tur, 2. p. eius ad legatos, 2. p. re-
ſponſum, ib. m. præfectus viſit tri-
buno plebi reſiſtit, 9. m. u. b. m.
mil. r. 11. p
Q. Fabius legatus ducem Gallor. bella
occidit, v. 5. m. ei dicta dies, 9. lega-
tus pugnaret contra Gallor. m
Q. Fabius legatus, xii. 17. p
Q. Fabius flamen Quirinalis prætor,
xxxvii. 50. m
Q. Fabius Quæſtor, rr. 17. f
Q. Fabius Ambuſtus cos. rr. 2. p
Q. Fabius Ambuſtus magiſter equitum,
vii. 28. m. dictator dictas, 36. f
Q. Fabius Buteo prætor, rr. 17. p
Q. Fab. Buteo prætor, xl. 1. p
uir creatur, 2. p
Q. Fabius Buteo triumphat, 2. p
Q. Fabius Barges cos. F. m. m. m.
pri damnatas pecunia m. m. m. m.
m. de Samnitibus triumphat, xli. p
Q. Fab. Labeo quæſtor urb. m. m. m.
Q. Fabius Labeo prætor, xxi. 17. p
Q. Fabius

RERVM ET VERBOR. INDEX.

- Q** Fabius Labeo candidatus consularis, xxxix. 32. m. **Q** Fabi^{us} Labeo triumphauit, 44. f. 55. f. consul. 45. p. ei pro-rogatum imperium, xli. f. **Q** Fabius Labeo pontifex creatur, 42. m.
- Q** Fabius Max. Rutilianus xdl. curulis fectus x. 9. m. magister eq. viii. 29. m. absente dictatore cum Samnitibus prospere pugnat, 30. p. reus ad triarios se recipit, 32. m. Romam profugit, 33. p. noxx damnatus, donatur populo Rom. 35. p. **Q** Fabius Max. cos. creatur, 38. p. interrex, ix. 7. f. de Hetruscis triumphat, 40. f. ei consularatus continuatur, 41. p. **Q** Fab. pro- consul Samnites fudit, 42. m. consularatum non petens ab omnib. centuriis cos. dicitur, x. 9. m. **Q** Fabius censor omnem forensem turbam in- quatuor tribus coniecit, ix. 46. f. vnde sibi Maximi cognomen pepe- rit, ibi. annonæ dispensationem cu- rat, x. 11. f. consularatum recusat, 13. p. 15. m. omnium consensu centuriarum cos. creatur, 13. f. il. eos. 14. p. P. De- cium collegam sibi poscit 12. m. III. cos. absens creatur, 22. f. 23. p. inter ipsum & collegam Decium de pro- uinciarum partitione contentio, ib. ei extra sortem prouincia datur, ib. f. signatores vallum vellere iubet, 25. m. de bello Hetrusco Romam ad consultandum redit, ib. xdem Ioui Victori vouet, 29. m. collegæ funus omni honore laudibusque meritis celebrat, ibid. f. de Gallis, Hetruscis, & Samnitibus triumphat, 30. f.
- Q** Fabius Max. prodicator à pop. crea- tur, xxi. 8. f. adem Veneri Erycinæ vouet, 10. f. **Q** Fabij Max. dictat. non vim sed prudentiam timet Annibal, 12. p. eiusdem cunctatio, ibid. m. eius cunctatio & in castris, & in vrbe in- famis, 15. p. **Q** Fabius Max. sacrorum causa Romam vocatur, 18. m. Iuui- olatum ab Annibale agrum suum vè- dit captiuis redimendis, 23. f. in o- tatione minime popularis 25. f. Minu- cio magistro eq. deprehensio fert sup- petias, 19. p. pater à magistro eq. ap- pellatur, 30. p. eius ad L. Æmil. cos. oratio, ne rem prælio præcipiter, 39. p. Cætilinum oppugnat, xxi. v. 19. ex- acto semestri imperio dictatura se- abdicat, xxi. 31. m. eius consiliū post- cladem Cannensem, 58. p. pontifex creatur, xxi. 21. m. duumuir crea- tur, 31. m. eius oratio de creandis consilibus tempore extremo præ- stantissimis, xxiv. 8. p. IV. cos. crea- tur, 9. p. legatus filio ad Suessulam venit, 44. f. experitur, an filius sciat se consulem esse, ibid. f. V. cos. crea- tur, 6. m. senatus princeps, xxvii. 15. m. Marcellum per liceras admonet, ne cum Annibale manum conserat, 14. p. Manduria vi capta Tarentum obsidet, 17. p. **Q** Fabio Max. auspi- canti aues non addicunt, 18. f. eius oratio, quæ suadet, ne Scipioni Afri- ca prouincia extra sortem mande- tur, xxviii. 40. p. moritur, xxx. 26. f.
- Q** Fabius Maximus cos. filius consul absens creatur, xxiv. 43. p. in Apu- liam profectus, 44. f.
- Q** Fabius Maximus filius pont. max. in locum patris electus, xxx. 26. f.
- Q** Fab. Max. prætor legatus ab M. Liui- o cos. Romam ad senatum mittitur, xxviii. 9. p.
- Q** Fabius Maximus augur admodum adolefcens motitur, xxxiii. 28. m.
- Q** Fabius Max. prætor, xl. 18. p.
- Q** Fabius Maxim. cos. Pauli nepos ad- uersus Allobroges feliciter pugnat, Epit. lxi. m.
- Q** Fabius Pictor Delphos ad oraculū missus, xxi. 57. p. à Delphis Romam redit, responsūque ex scripto reci- tat, xxxiii. 11. p.
- Fabius Pictor historicus, x. 37. f. xxii. 7. p. scriptorum antiquiss. 144. p. de morte Coriolani quid tradiderit, 17. 40. m. Fabius Pictor citatus, 155. f.
- Q** Fabius Vibulanus III. cos. tit. 22. p. Xuir creatur, 35. f. trib. mil. consula- ri potest. iterum, iv. 49. m. interrex, 55. p.
- C**. Fabricius ad Pyrrhum missus, vt de captiuis redimendis ageret, Epit. xxi. 1. m.
- C**. Fabricius Luscinius prætor, xxxiii. 28. m.
- C**. Fabricius Luscinius legatus, xxxvii. 4. p.
- Fabrum cæturæ in prima classe, l. 43. p.

- Fabula de Sp. Tarpeij filia**, 1.2. m. Fabularum actus histrionibus reliquus, vii.2.m.
Facere & pati fortia, Romanum est, 11.2.m.
Facete strenue quam dicere scite, laudabilis, x.19.p.
Facta ducum magis sequitur exercitus, quam disca, vii.32.m.
Factorum ostentator Romulus, 1.10. m.
Factiones quam perniciosae, 19.9.p.
Falanti Galli, Epit.19.p.
Falarica, xxxiv.14.f.
Falcate quadrige, xxxvii.40.f. earum descriptio, ibid.
Falerij, x.14.p.
Falerina tribus addita, 19.20.p. Falerinus ager, viii.11.f. x.20.p. xxi.13.f.
Falisci & Capenates vincuntur, v.19.m.
Faliscorum castra expugnantur, 26.f. eorum urbs obsidetur, 27.p. principum eorum liberi produntur Romanis à ludimagistro, ib. m. Faliscorum legatorum oratio in senatu habita, in qua se populo Romano dedunt, ib. à Romanis vincuntur, vii.17.m. inducias in 10. annos impetrant, 22.m. eis bellum indicitur, x.45.m. pacem petentibus induciae annuuntur, 46.m. Faliscorum legationes, 19.17.f. Faliscus ager, x.26.f.
Falsa veris permixta habentur similia veris, xxix.20.p.
Fama omnia aeger in maius, xxi.32.p. xxviii.24.
Famae ac fidei damna maiora sunt, quam quae estimari possunt, 111.71.m.
Famae rerum standum est, ubi vetustas fidem derogat, vii.6.m.
Famam alterius suae famae damno sugillans, stultus, xxi.17.m.
Fames, 11.34.p. 111.32. etiam multas bestias accendit, xxv.13.m. obsidionis diuturnae malum, xxv.13.p.
Fames vltimum humanorum suppliciorum, xxi.11.19.p. Famem vnam natura vinci non sinit, v.48.f.
Fame coscti, multi ex plebe capitibus obvolutis se in Tiberim praecipitant, 19.11.f.
Fanum Dianae Romae edificatur, 1.45.p. Feroniae, 1.30. m. Quietis, 19.31.
fn. Termini, 1.5.m. Volturnus, xv.25.m.25.m.61.p.v.17.p.
Farris bilibraz, 19.11.
Farris selibrae M. Manlii datur, v.47.
Fasces consulares, 11.54.
Fasces L. Iunius Brutus prior habuit, 11.1.f.
Fasces summissis P. Valerius Cossus concionem venit, 7.m.
Fasces à multitudine franguntur, 49.p.
Fasces fractis Cossus è foro in curiam compelluntur, 11.11.
Fasti, 19.3.m. Fasti dies à Numae instituti, 1.20.p. Fasti circa forum à C. Fabio Cn. F. in albo positi, 11.46.m.
Fati necessitatem haud superis consiliis humanis, 1.41.p.
Fati lege immobilis rerum humanarum seritur ordo, xxi.12.
Fata finienda sunt in occulto, xxi.12.
in Fata media serme fugiendo ruit, viii.14.p.
Fatales libri, v.14.f.15. f. xxi.1.9.f. 12.
Fauces ad Antigoniam, Graecis Schismatibus, xxi.11.m.
Fauces, quae ab Athamania Thessalam diuidunt, xxi.11.14.p.
Fauia curia, 11.11.
Faucula Clauia pro salute & victoria populi Romani sacrificauit, xxi.23.m.
Faueria opp. capitur, xxi.23.m.
Fauni insula, 11.11.
Fauni rdes dedicatur, xxi.11.12.f.
Faunij venti, xxi.11.12.f.
Faustulus magister regij pecoris, 4.p.
Romulum & Remum expositum xori dat educandos, 4.m. Romulo ortum suum aperit, 5.m.
Fax in caelo ardens visa, vide Prodigium.
Fasces ardentibus armata mulnndo,
Fasces ardentibus angustia,
latis sacerdotes Tarquinii,
militem Romanum subuertit, 11.17.p.
Hispala. Fecenia libertina index iurationis Bacchanal, xxi.11.12.f.
proad consulem accertitur, 11.12.p.
accipit praemia, 11.12.m.
Felicit Syllae cognomen patrum meorum, 11.12.f.
Felina

R E R V M E T V E R B O R . I N D E X .

Felsina opp	xxiii. 23. p	Ficulnea vetus,	i. 58. p
Feneſtani compl.	viii. 12. m	Ficulnenſis via,	iii. 52. p
Feræ beſtiae cibum ad fraudem ſuam poſitum aſpernantur,	xi. 23. p	Ficus Ruminalis,	i. 4. p. x. 13. f
Feræ clauſtris & vinclis coercitæ ferocioreſ,	xxxv. 7. m	Fidenæ, i. 2. v. p. obſeſſæ. ii. 19. p. Fidenates Romanis bellum inferunt, i. 14. p. à Romanis vincuntur, ibid. f. à Romanis deſciſcunt, 17. p. funduntur, ibid. f. agrum Romanum populantur, xv. 21. m. viuuntur, 21. m. à Romanis deſigunt, ii. f. Fidenatum deditio, & vrbis Fidenatum direptio, 34. p. Fidenates alii qui Latine ſeiuunt....	
Ferentani de bellati ab cos. Emilio,	ix. 15. f	Fides habita ipſam plerunque obligat fidem,	xxii. 22. m
Ferentanus ager,	xxviii. 4. f	Fides publica priuatis difficultatibus potior,	viii. 27. m
Ferentinum capitur, vii. 9. p. à Samnitibus deſertum P. ſtunius cos. ingreditur, x. 24. f. in Ferentinum agrum colonia Lat. na ducta, xxv. 9. m. Ferentinum caput, loci nomen, ix. 38. p. Ferentinati pop. ſuæ leges redditæ, x. 43. f. Ferentinæ lucus, i. 50. p. 52. m.		Fidem cum fortuna facile mutant barbari,	xxii. 12. p. xxviii. 17. p
Feretrius Iupiter,	i. 10. m	Fidem inde non ſperes, unde ſeruitutem eſſe velis,	viii. 21. f
Feriz habitæ, xlii. 20. f. Feriz per triduum indiæ, i. 1. f. Feriz in ſolitudine per dies quadraginta, xxxv. 40. f. Feriarum conſtitendarum cauſa creatus diſtator,	vii. 28. f	Fidem ſocialem uſque ad perniciem ſuam colunt Saguntini,	xxi. 7. p
Feronia Veſtalis ſupri cõperta xxii. 57. p		Fidei vnicum vinculu parere melioribus,	xxii. 13. f
Feronia Dea, xxii. 1. f. Feroniæ ſanum, i. 39. p. ab Annibale ſpoliatur, xxvi. 31. m. in Capenate de celo tactum, xxxi. 1. 11. p. ad Feroniæ lucum 1V. ſigna ſanguine multo diem ac noctem ſuſaſſe,	xxvii. 4. f	Fidei ac famę damna maiora ſunt quam æſtimari poſſint,	iii. 71. f
Ferrariæ & Sargentariæ in Hiſpania,	xxxiv. 21. f	Fide abrogata omnis humana ſocietas tollitur,	vi. 41. f
Ferreæ manus,	xxxvi. 44. m	Fidei ſolenne à Numa inſtitutum, i. 21. p	
Fescenninus verſus,	vii. 2. m	Fiduciaria Corinthi traditio, xxiii. 38. p	
Fectinatio im. p. nida & cæca, xxii. 39. f		Filius, cuius pater in poteſtate hoſtium tribunus plebis aut ædilis eſſe non poteſt,	xxvii. 24. f
Fectum Dianæ per triduum à Syracuſanis,	xxv. 23. f	Filius effigies & imago patris, vii. 18. p	
Fecto die captum Anxur, v. 13. p. captx Syracuſæ,	xxv. 23. f	Filij caritas poſthabita vilitati publicæ,	viii. 34. m
Felulæ vrbs in Hetruria,	xxii. 5. p	Filij honor patrem vellicauit, xxxix. 53. m	
Feciales, i. 24. p. 31. m. ad res repetendas miſſi, iv. 30. f. 38. p. vii. 32. p. viii. 22. m. ix. 45. m. haſtam ferratam aut ſanguineam præuſtam ad ſinem eorum, quibus bellum indicitur ferunt, i. 32. f. in Africam ad ſœdus faciendum ite iuſſi, xxx. 43. m. Fecialis A. Cornelij Atuinæ oratio, ix. 70. m.		Filiorum calamitatis dolore pater ſe laqueo ſuſpenderit,	xlii. 28. f
Feſcana capta,	i. 33. p	Filiorum vitia cum natura ingenta, quomodo tractanda patribus, vii. 4. f	
		Filios ipſe pater vltimo ſupplicio affici iubet,	ii. 5. m. viii. 7. f
		Filix ad nuptias non ad ſuprum educantur,	iii. 47. f
		Fidum lanx velamen,	i. 31. m
		C. Fimbria L. Valerium Flaccum occidit, Epit. lxxxii. à ſeruo ſuo interficitur,	Epit. lxxxiii. f

- Fimus bubulus p lignis, xxxviii. 15. p
 Fines paulatim protendendo priuari. de
 agro publico adimunt, xlii. 1. m
 Finium lis inrer socios turpiter decisa
 à Romanis, lli. 71. p
 Firmari à populo Romano laudan-
 tur, xxviii. 12. m
 Firmana cohors, xlii. 40. m
 Flamines à Numa creati. l. 10. p. bigia,
 curru arcuato Numa ad Fidelio-
 lenne eos vehi iussit, 21. m. licebat
 eis ingredi senatum, xvi. 9. f
 Flamen Dialis C. Cornelius iouaugu-
 rat, xli. 28. m
 Flamen Dialis nō poterat abnoctare,
 v. 52. f. aut iurare in leges, xxx. 50. m
 Flamen Martialis, l. 20. p
 Flamen Martialis mortuus, xxix. 11. f
 Flaminia prata, lli. 45. p. 63. m
 Flaminia via, Ep. xx. f. xxix. 2. f
 Flaminius circus, lli. 53. p. xl. 52. p. ex-
 structus, Epit. xx. f
 Flaminio circo de impetio Marcellia-
 rum, xxviii. 25. p
 C. Flaminius Censor viam Flaminiam
 munivit, Ep. xx. f. consularum Ari-
 minij iniit, xxi. 15. f. 57 p. in puincia
 non in vrbe consulatū inire statuit,
 63 p. bellum cum Dis immortalib.
 getere visus, ib. paludatus sine lieto-
 ribus in prouinciā proficiscitur, ib.
 m. ipso iminolāte vitulus iam ist^{us}
 è manib. sacrificatium profugit, ib.
 C. Flaminius in Hetruriam exercitum
 ducit, ibid. f
 C. Flaminij consulis feroela & impie-
 tas, xxii. 1. p
 C. Flamin. ab equo per caput deuolu-
 tur, ib. m. lancea transigitur, 6. p
 C. Flaminius censor, xxiii. 13. p
 C. Flaminius qurstor, xxvi. 47. f
 C. Flaminius consul, xxviii. 35. m
 C. Flamin. xdi. curulis, xxxiii. 28. m
 C. Flaminius prator, xxxiv. 53. p
 C. Flaminio imperium prorogatur
 xxxvi. 2. m
 C. Flaminius consul creatur, xxxv. 11.
 42. p. M. Fuluij causam defendit, 43.
 m Friniates Ligures in deditiōem
 accipit, xxxix. 11. p
 C. Flaminius triumphat, xxxix. 55. m
 C. Flaminius triumphat, x. 34. p
 L. Flaminius moritur, xlii. 11. f
- Q. Flaminius decemuir, xxxix. 4. p
 Flamma circa caput Seruij, infantis
 dormientis, x. 39. p. concionantis
 Martij, xxv. 49. f
 Flamma in prors nauium pralata ar-
 cer hostes, ne propius accedant,
 xxxvi. 11. f
 Flauij Lucani proditio aduersus Gna-
 chum, xxv. 16. p
 C. Flavius Cn. F. scriba, patre libero
 natus, xdi. curulis factus, 12.
 46. p. ius ciuile repositum in pen-
 tralibus Pontificum euulgauit, 1.
 m. Concordia xdem in arca Volca-
 ni dedieauit, ibid. curulem tellura
 sibi offerri iuber, cum nemo ei as-
 surgeter, ibid.
 M. Flavius populo dar viscerationē,
 viii. 22. p. M. Flavius tribunus pleb.
 ad populum tulit, vt in Tusculanas
 animaduertetur, 37. m. Flauia
 gasio, ibid.
 M. Flauoleius centurio, 11. f
 Flouia Vestalis stupri compert,
 xli. 57. p
 Flumine viuo perfandi, l. 43. m
 Flumentana porta, vi. 20. f. xlv. 9.
 xxxv. 21. m
 Foedus inter Laninium & Romam re-
 nouatum, l. 14. p
 Foederis rupti ultores Dii, x. 19. f. xxi.
 10. p
 Foederum triagena, xxxiv. 1. m
 de Foederum iure populi Romani
 Carthaginensibus, x. 19. p
 Foederum violandorum artifices ca-
 lidi Romani, xli. 2. p
 Foeminæ captiuæ egregium facinus,
 xxxviii. 24. m
 Foeminæ tumultuantes ob legem Op-
 piam, xxxiv. 1. m
 Foeminæ coactæ cibaria ferre in ca-
 stra, xl. 1. f
 Foeminæ etiam ac pueri vrbe
 pugnant, xxxv. 15. f
 Foeminarum honestarum preces non
 auersande, xxxix. 15. f
 Foeminis magistratus contingere
 sciunt, x. 1. m
 Foenus vnciarium, v. 1. f
 Foenus semiunciarium ex vocano
 factum, vii. 17. p
 Foeneratorios mulstantur, vii. 1. f
 xlv.

RERVM ET VERBOR. INDEX.

xxxv. 41. f. ex Sardinia fugantur.	volui	xlv. 41. f.
xxxii. 27. m	Fortunæ euentus incertus, xlv. 49. p.	
Fortus infuetos animalia edere, portentum,	xlv. 8. m	
M. Foliu tribunus militum consulari potestate,	Fortunæ maximæ, minime credendum,	xxx. 10. m
M. Foliu Flaccina consul,	Fortunæ secundæ vultum gerunt in aduersis Romani	xvii. 72. m
M. Foliu magister equitum, ix. 26. p. 28. p	Fortunæ præsentis serenitati nimium non credere, prudentis est hominis, merito felici,	xlii. 62. p
P. Fonteius prætor	Fortunæ magnæ possessione cedere quoniam momento, facile est: facere & parere eam, arduum,	xxiv. 22. m
P. Fonteius Balbus prætor,	Fortunam sibi ipse facturus quocumque loco natus est Portius Cato,	xxxix. 40. p
P. Fonteius Capito prætor,	Fortunæ suam ignorantis stultitia omnem miserationem eximit,	xlv. 4. p
P. Fonteius legatus, xxv. 34. m. xxvi. 17. p.	cum Fortuna fere exules mutabilem gerunt fidem,	viii. 24. p. item barbari,
P. Fonteius Capito prætor,		xxii. 12. p
Fontinalis porta,	Fortunæ ædes, xxiii. 19. f. xxiv. 47. f.	xxxiii. 12. m
Foras ædium virga perentendi mos, in quas ingrederetur magistratus, vi. 34. f	Fortunæ ædes reficitur, xxv. 7. p de celo Caput tacta	xxvii. 25. p
Foras ex æde Lunæ ablata & templo Cæseris affixa per tempestatem, xl. 2. p	Fortunæ Equestri ædem vovet Q. Fuluius Flaccus,	xl. 40. m. dedicatur,
Formis porta murusque de exio tacta		xli. 10. p
Formiani pop.	Fortunæ muliebri templum ædificatur dedicaturque,	ii. 40. f
Formianis suffr. latio data, xxxviii. 14. m	Fortuna Primigenia	xxi. 36. m
Formianus ager...	Fortunæ Primigeniæ ædes in colle Quirinali dedicatur,	xxiv. 52. m
Formianus mons,	Fortunæ in Algido supplicatio imperata,	xxi. 62. f
Formiana saxa,	Fortis in Circo quid,	1. 34. m
Formula iuris antiqui,	Fortis in Circo à L. Tarquinio Superbo facti,	56. p
Formices duo ex manubiis in foro Boario facti,	Fori publici,	xxix. 37. p
Fornicata via,	Forum medium specu vasto collapsum,	vii. 6. p
Fortes fortuna adituat,	Forum boarium, xxvii. 39. f. xxx. 37. p	
Fortis in virorum omnia sunt, v. 36. m	Fortiorandi ab ædilibus initium natum,	ix. 40. f
Fortis Fortunæ ædes,	Forum piscatoriū, xxvi. 27. p. xl. 31. m	
Fortuna plus consilijs humanis pollet,	Forum quæstorium,	xi. 2. f
Fortuna ocerat animos, ubi vim suam ingruentem refringi non vult, v. 37. p	Foruli vicus,	xxvi. 11. f
Fortuna quem nunquam decepit, in certa casuum temere non reputat, xxx. 30. m	Fossa Cluilis,	31. 39. p
Fortuna haud imminet ignauo, iii. 54. p	Fossa Græca,	xxviii. 46. p
Fortuna haud magni momenti est bono impetatori,	Fossa Quiritium Anei Martij op.	v. 33. f
Fortuna virtutem sequuta est, iv. 37. m	Fabraturni,	viii. 19. p
Fortuna bona, bonaque mens, raro hominibus datur,	Frater fratrem regni causa tollit,	xlv. 30. p
Fortuna belli varia, Mars anceps, xxi. 1. m		
Fortuna ex summo consuevit retro		

Frater maior pro minoris deprecatur succescente patre.	xl. 15. m	xxvii. 39. p. murus de celo tactus.	xxx. 28. m
Frater minor regnans pro maiore.	xliv. 19. m	Fucinus lacus.	iv. 57. m
Frater in tegno succedit apud Numi- das, non filius.	xxix. 29. p	Fuga non semper felix.	xxviii. p
Frates de regni contentione dissensi- entes.	xxxi. 31. m. monomachia cer- tantes.	Fuga militum impedita, dum dux eos a suis haberi iubet pro hostibus.	xx. p. xxviii. 43. p
Fratrium impiorum euentus infelices	xliv. 19. f	Fugientes confusum, se quodam mo- do impates fatentur.	xxviii. 33. p
Fratrium regni aucupandi auditas.	xlii. 16. f	Fu sulae oppugnatae.	xxiv. 10. p
Fratrium tergeminitum Albanorum ae Romanorum certamen.	i. 25. p	C. Fulenius legatus a Fidenis inter- citur.	iv. 17. p
Fraus fidem in parvis sibi praestituit, ut cum opere precium sit, eum mer- cede magna fallat.	xxviii. 41. p	Fulmen aureum pondo L. Ioui sacrum.	xxii. 1. f
Fraus plerumque seipsam etiam in ini- tuo cautior fuerit, detegit.	xliv. 15. f	Fulmine ictus Remulus Silivius.	1. f
Fregellae colonia deducta.	viii. 12. p.	Fulmine exanimati aliquot homines in via Fornicata.	xxii. 26. f
Epit. xxix. m. Fregellis potia de coslo tacta.	xxvi. 2. f. lux nocte ob- orta.	Fulmine icti quidam in exercitibus Claudij.	x. m
Fregellis in domo L. Attei hasta interdiu plus duas ho- ras arsit, ita ut nihil eius ignis am- bureret.	xlvi. 13. f. Fregellanos Sam- nites igni circumdatos, exusserunt.	Fulmine multa tacta.	xxiv. 10. m. m.
xx. 12. f. Fregellani a populo Roma- no laudantur.	xxvii. 6. m	7. m. deformata.	xl. 11. p
Fregena colonia.	xxvii. 3. m	Fuiminum procutandorum aq. de- ciendorum ratio a Numa prae- pta.	1. 10. f
Frenorum equis detrahendorum mos in pugna.	xlii. 30. p	Fumi indicium.	xxi. 27. f. xxviii. 1. f
Fresilia urbs capitur.	x. 3. m	Fulvia M. Antonij vxor.	Ep. cxxv. m
Fretum Siculum.	1. 1. f	Fulvius Flaccus legatus.	xxii. 12. p
Fricium oppidum Thessaliae.	xxvii. 15. f	C. Fulvius Curtius aedilis plebis.	xx. 1. f
Friniales Ligures in deditionem acci- piuntur.	xxix. 1. p	C. Fulvius frater Flacci legatus.	xxi. 33. m. xxvii. 10. p
Frontalia elephantorum.	xxviii. 40. p	Cn Fulvius legatus.	x. 4. m. Cos. 11. f
Frumetum quaternis aëris populo de- scriptum.	xxx. 26. m. ex Campania Romae aduehitur.	de Samnitibus triumphat.	12. f. p. p. p. p. p.
xx. 25. p		Cn. Fulvius quæstor interceptus ab Annibale.	xx. 1. f
Frumetum duplex militi datum.	xxvii. 58. f.	Cn. Fulvius prætor.	xxv. 20. m. eius ex- ercitus ab Annibale fusus.
Frumetum populo vicatim descri- ptum quaternis aëris.	xx. 26. p. xxx. 4. m	C. Sempronio Blaeso accubitus.	xxvi. 2. m. se defendit. 1. p. exa- tum Tarquinius abijt.
Frumetum pro vectura nautis reli- ctum.	xxx. 38. m	Cn. Fulvius cum exercitu ab Anniba- le occisus.	xxv. 11. f
Fruentaria lex.	Ep. lx. p	Cn. Fulvius Centimalus prætor crea- tur.	xxiv. 43. p. Cos. creatur.
Frustrates cetera parte agri damnati.	x. 1. p	m	
Frustratis ager.	xxvi. 9. f	Cn. Fulvius Flaccus prætor.	xx. 12. m
Frustrone infans nat' quadrimo par.		L. Fulvius Cos. viii. 38. p. L. Fulvius magister equitum.	12. 11. p
		L. Fulvio Flacco C. Flaccus frater uiscus ob vitia.	xxviii. 1. f
		L. Fulvius Masso decemuir sacrorum.	xxv. 2. p
		M. Fulvius tribunus militum.	x. 14. m

RERVM ET VERBOR. INDEX.

- M. Fulvius** tribunus militum casus, xxvii. 14. f.
M. Fulvius tribunus plebis, xxxii. 7. m.
M. Fulvius Centumalus prator, . . .
M. Fulvius Flaccus Xuir, xxxi. 4. p.
M. Fulvius Flaccus triumphat, xxxix. 45. p.
M. Fulvius Nobilior edilis curul. xxxiii. 28. m. prator, xxxiv. 33. p. eius res gestæ in Hispania, xxxv. 1. fouans ex Hispania urbem ingreditur, xxxvi. 21. f. 38. f.
M. Ful. Nobilior Cos. creatur, xxxvii. 42. ei triumphus decernitur, xxxix. 5. m. de Aetolis & Cephalonia trib. phar. ibid. f. censor, xl. 45. f.
M. Fulvius Nobilior Q. frater, tribunus militum, xl. 41. m.
M. Fulvius Pater Cos. x. 9. m.
Q. Fulvius dictator à Marcello dicitur xxvii. 5. f. dictatura se abdicat. 6. m.
Q. Fulvius, xxxii. 41. f.
Q. Fulvius edilis curulis, xxx. 39. m.
Q. Fulvius tribunus plebis, xxxi. 28. p. legatus, 36. f.
Q. Fulvius M. F. triumphat Epulo in P. Manlij locum sufficitur, xl. 42. m.
Q. Fulvius Flaccus pontifex creatur, xxxii. 21. m. prator creatur, 14. m. consul, 30. prator refectus, xxi. 9. m.
Q. Fulvius Flaccus magister equitum, xxv. 2. m. III. Cos. creatur, 5. p. pont. max. fieri petit. ibid. Hannonis castra oppugnat, 13. m.
Q. Fulvius Cn. Fulvii frater, xxv. 1. f. relicto Capue collega App. Claudio Romam contendit, 8. f. eius in puniendis Campanis senatoribus severitas, 15. m. ei in annum prorogatum imperium, 20. p. III. Cos. creatur, xxxvi. 6. m.
Q. Fulvius Flaccus prator, xxxix. 56. p. senatus, xl. 27. p. de Legibus triumphat, 58. p. Fortunæ equestri ædem vouet 40. m. pontifex. creatur, 42. f. de Celtiberis triumphat, 41. m. eius ludi facti, 44. m. **Q. Fulvius** Flaccus censor xli. 27. p. ex æde Iunonis Latinæ tegulas marmoreas detrahit. xli. 3. p.
Q. Fulvius G. G. legatus Scipionis, xxx. 21. f. prator, xxxi. 4. m.
Q. Fulvius Nobilior triumphat, xxxix. 44. p.
Fundæ præualidæ descriptio, xxxviii. 29. p.
Funditores maximi, xxviii. 47. f.
Funditores velut nimbium glandes & sagittas simul & iacula ex loco superiore ingeunt, xxxvi. 18. m.
Funditorum in bello momentum, xxxviii. 29. m.
M. Fundanius Fundulus edilis plebis, xxv. 2. f.
M. Fundanius tribunus plebis, xxxiv. 1. p.
Funebres laudationes matronarum unde manarint, v. 10. f.
Funebres laudes historiam rerum vident, viii. 40. f.
Funebris iussa à Numa iussu iura, i. r. f.
Funus consulis. curatum à populo collatis quadrantiis, iii. 18. f.
Funus mortui persecutis mulsum datum, xxxviii. 55. p.
Funus hostis celebrat Asibal, xxv. 17. p.
Furcularum Caudinarum descriptio, ix. 2. m.
Furij Enstique iidem, iii. 4. p.
Furiz genti, fero quodam data Gallia bella, xxx. 48. f.
Furius Bibaculus ad Cannas casus, xxi. 49. f.
Agrippa Furius Cos. iit. 66. p. Agrippa Furius tri. mil. cōs. potestate, v. 12. p.
C. Furius tribunus mil. cōs. pot. iv. 21. p.
C. Furius duumvir nautalis, xlii. 1. p.
C. Furius Aculeo quaestor damnatus, xxxviii. 66. m. 68. p.
C. Furius Pacilus Cos. iv. 17. p. censor creatur, 23. 12. 33. f. C. Furius Pacilus Cos. iv. 52. p.
L. Furius Cos. ii. 54. ad populum orationem habet, ibid.
L. Furius trib. mil. xii. 22. m. 31. p. Camilli collega equestationis impatiens, 22. p.
L. Furius prator, ix. 28. p.
L. Furius ab Ariminio Cremonensi proficiscitur, xxxi. 21. p. prator de Gallia triumphat, 49. p. de eius triumpho variz in senatu sententia, 48. p.
L. Furius Camillus dictator, patribus possessionem pristinam cōsuetudinis reddit.

- dit, vii. 34. f. Cos. Gallicum bellum
sibi extra sortem sumit, 25. m. dicta-
tor xde Iunoni Monetæ vocit, ib. de
Latinis triumphat, vii. 13. m. L. Fu-
rii Consulis in senatu de rebus
Latinis oratio, ibid. II. Cos. creatur,
25. m.
- L. Furius Medullinus trib. mil. consu-
lari pot. 14. 35. p. 35. Cos. 51. p. aduer-
sus Volscos legiones ducit, ibi. Cos.
II. creatur, 54. p. 67. f.
- L. Furius Philus pontifex moritur,
xlii. 11. f.
- L. Furius Purpureo tribunus militum,
xxvii. 2. m.
- L. Furius Purpureo prætor, 4. p. ad Pa-
nætolium venit, xxxi. 28. f. ad Ato-
lorum legatorum orationem re-
spondet, 31. p.
- L. Furius Pusp. cos. creatur, xxxiii. 9.
p. per tribum Sappiniam in Boios
venit, 3. p.
- L. Furius Purpureo legatus, xxxv. 35. f.
- L. Furius oratio qua Cn. Manlius accu-
sat, xxxviii. 45. m.
- M. Furius Camillus tribunus militum
consulari potestate, v. 1. p. trib. mil.
cons. potest. iterum 10. interrex crea-
tur, 17. p. dictator creatur, 19. ludos
magnos ex S. C. Veis captis vouit,
ibid. m. templum Martis mæti de-
dicat, 23. m. eius triumphus elatior,
quam gratior, ibid.
- M. Furius Camillus religionum dili-
gentissimus cultor, 50. p. interrex
creatur, 31. f. exulatum abijt, 32. feius
ad Ardeates oratio, 44. p.
- M. Furius Camillus decreto Senatus
ab exilio reuocatur, dictator absens
creatur, 46. f. Gallos vincit funditq;
49. m. triumphans in urbem redit,
ibid. f. conditor alter urbis appella-
tus, ibid. M. Furius Camilli oratio ad-
uersus tribunos plebis, qua suadet
non deferendam esse Romam, vt
Veios migraretur, 51. p.
- M. Furius Camillus dictator, vi. 2. m.
triumphans in urbem redit, trium-
phorum victor, 4. p. collegis impe-
rium communicat, 6. m. eius oratio
ad milites hostium multitudine per-
uenit, 7. m.
- M. Furius Camillus qui formidabilis
hostibus, 7. m. tribunus milit. conf.
pot. quintum, 18. tribunus militum
conf. pot. sextum, 22. m. ei Volscum
bellum extra ordinem decretum. ib.
ad Sarricum cum quatuor legionibus
proficiscitur, ibi. fugientem exer-
citum excipit, 24. m. eius insignis
candore erga collegam L. Furium, 25. m.
- M. Furius Camillus dictator L. Ami-
lium mag. eq. cooptat, 38. p. oratio-
nem habet ad Quirites, ibi. m. se ibi
dicat magistratu, ibi. triumphat, 42.
dictator V. creatur ibi. M. Furius Ca-
milli mors & laudes, viii. m.
- M. Furius Crassipes triumphat, xxxii.
12. xxx. 40. m.
- M. Furius Crassipes prætor, xxxviii.
42. p. iterum prætor creatur, xli. 35. m.
- M. Fulvius Flaccus legatus, xlii. 17.
- M. Furius Lufus ædilis, xxxix. 31.
- P. Furius consul, 11. 69.
- P. Furius triumphat creatur, 11. 69.
- P. Furius Philus prætor, xxi. 31. m.
- P. Furius Philus consularis viri F. m.
31. p.
- P. Furius Philus censor creatur, xxi.
11. m.
- P. Furius dies dicitur à L. Metellum
plebis, 2. 44. p.
- P. Furius Philus augur moritur, xxi. 2. p.
- P. Furius Philus Prænestæ exulatum
abit, xlii. 2. p.
- Q. Furius pontifex maximus, xlii. 4. p.
- Sext. Furius consul, 12. 69. m.
- Sex. Furius Medullinus trib. militum
conf. potest. iterum....
- Sp. Furius consul, 11. 43. 11. 5. m. 69.
- res gestæ, 4. m.
- Sp. Furius, 11. 51. p.
- Sp. Furius tribunus militum consula-
ri potestate, 11. 51. p.
- Sp. Furius M. F. Camillus prætor, 11.
1. p.
- Sp. Furius pater patritus, 1. 14. m.
- Pusturnum mereri, 1. 6. f.
- G.
- Gabii, 1. 53. m. Tarquinio Sup. regi
parenti, 1. 53. m.
- Gabii murus ac porta de celo uia,
1. 53. m. f.
- Gabini, vi. 31. f.
- Gabinus æger vastatur, 11. 3. m.
- Gabinus cinctus, 1. 46. p. vii. 1. 9. m. 3. p.
- Gabi-

- Gabina filia, 111.6.f
 A. Gabinus legatus cadit in obsidione castrorum hostilium, Epit. lxxvi. p
 Gades, xxi. 21. m. xxvii. 21. p. à Gaditanis Magno pecuniâ exigit, xxviii. 36. p
 Gaditani portas Magoni claudunt, 17. p. Romanis deduntur post Magonis ab Oceani ora discessum. ibi. f
 Gadib. Herculi vota exoluit Annibal, xxi. 21. m
 Gaditana prouincia. xxviii. 2. m
 Gafia teli genus, viii. 8. p
 Gala Rex Numidix Massalyx gentis, xx. v. 4. f
 Gala Masinissæ pater moritur, xxi. 29. p
 Galatiam Castellum Annibal vi capio xxxvi. 5. p
 Galatragia tarris, xxv. 23. m
 Galipus, xlv. 45. f
 Galeria iuniorum sorte prorogatiua, xxvii. 6. p
 Galeus fl. quinque millia passuum à Tarento abest, xxv. 11. m
 Gallicii pop. Hispaniz, Ep. lvi. p
 Gallia prouincia, olim Arimimum dicta, xxviii. 38. f
 Galli gens ferax & ingenii audaci ad pugnam, vii. 23. m. primo impetu feroces, x. 28. p. xli. 52. m. inter ferrum & arma nati, x. 16. m. ingenio feroci & indomito, xxi. 20. f. feritatem cum cælo mutantur, xxxvi. 11. 17. m. fama belli præstant ibid. p
 Gallorum prima prælia, plus quam virosum, postrema minus quam formidatam, x. 28. p
 Galli gens mollis, xxii. 2. m. humori frigoriq; assueti, v. 43. p. corpora eis intolerantissima laboris atque æstus, x. 28. p. mollia & fluida, & minime patientia sitis, xxxiv. 46. m
 Gallis natura corpora animosq; magna magis, quâ firma dedit, v. 44. p
 Galli gens aia in vanos tumultus, v. 37. f. anti anidissimi, xxi. 20. f. eorû formæ & mores, xxxviii. 17. p
 Galli religionis haudquaquam negligentes, v. 46. p
 Gallus promissæ & rutilaræ comæ, xxxv. 11. 17. p
 Galli armati in consilium veniunt, xxi. 20. p
 Gallorum armatura qualis, xxi. 46. p
 Gallorum vlnatus & cantus dissoni, v. 39. m. xxxviii. 17. p. vlnatus & tripudia, ibid.
 Galli super umbilicum nudi pugnant xxi. 46. m. effedis carisque superstantes pugnant, x. 28. m
 Gallorum equites capita lanceis infixæ gestant, x. 26. m
 Galli cur primum Alpes transierint, v. 33. p. legatos Romanos mittunt 30. f. Romanis infesti petunt, 37. m. Romanos in fugam vertunt, 38. m. eorum spolia legunt, 36. p. Romanos tam repente victos mirantur, ibid. Romam parente porta Collina ingrediuntur, & deprædantur, 41. m. Romanorum principes in ædium vestibulis sedentes trucidant, ib. dū in arcem impetum faciunt à Romanis funduntur, 43. p. nocte sublustri in arcem clam contendunt, 47. p. à Camillo fusi, 46. m. in Albano agro victi, vi. 42. m. ad tertium lapidem castra habet, vii. 9. m. relictis trepidæ castris in Tiburtem agrum transenat, 11. m. cum eis nō procul porta Collina pugnatum, ibi. Galli fugati Tibur se recipiunt, ibid. Galli vincuntur, 15. m. 24. in agro Lariano castra habet, xxi. 21. p. Galliarcem Albanam petunt, 24. f. terga vertunt, 26. m. se Hetruscis militatu-ros promittunt, si in partem agri accipiantur, x. 10. m
 Galli Trasalpini cæsi, Epit. xx. m. Gallorum risus de legatis Romanis xxi. 20. p
 Galli donis capti cum Pomo pacē ineunt, 24. f
 Galli Alpium incolæ Annibalem oppugnant, 33. m. ex insidibus Annibalē adoriuntur, 34. m
 Gallis inuisus esse incipit Annibal, xxi. 1. p. Gallorum stratagema xxi. 24. m
 Galli Romanos ad Cremonam bello lacerant, xxxi. 21. m. de Gallis triumphat L. Furius pr. xxxii. 49. p
 Galli nobiles in triumpho Cn. Cornelitante currum traducti, xxxiii. 2. m

- de Gallis plures triumphi, quā de toto reſtatū orbe acti, xxxviii. 17. p.
- Gallorum tres gentes veſtigalem ſibi Aſiam faciunt, 16. m.
- Galli Brenno Duce in Dardanos perueniunt, 16. p. ſpoliantes Delphos tempeſtate perempti, xl. 57. m.
- Gallorum equites fugantur, xxxviii. 15. m.
- Galli Cisalpinī xxvii. 40. m. 51. m.
- Galli Inſubres, Epit. xx. m.
- Galli Ligures, xxi. 38. m. 51. p.
- Galli Tranſalpini in Venetiam ingrediuntur, xxxix. 22. m. In Italiam ingrediuntur, 4. m. Italia excedit, 54. f. L. Porcio Cos. ſe dedunt, 54. p. legatos Romam mittunt cum munibus, xli. v. 14. p.
- Gallus quidam fortiffimū ē Romanis virum ad certamen prouocat, vii. 9. f.
- Gallus & Galla ſoro Boario ſub terra viui demiffi, xxii. 57. m.
- Galliſci belli fama, viii. 17. m.
- Gallogræci, xxxviii. 3. p.
- Gallogræci bellicoſi quando fuerint. ſb eorum origo, xxxviii. 17. m.
- Gallogræcorum reges, 10. m.
- Gallogræcorum corpora cādida, 11. m.
- Gallogræci nudi pugnat, ibid. perfidia 25. m.
- Gallogræci oratores de pacē ad Cos. mittunt, 26. f. eis patris leges dicuntur, 40. p. de Gallogræcis triumphat Cn. Manlius Voſſo, xxxix. 6. p.
- Ganymedes præfectus Ptolomæi proditor, xxxi. 16. m.
- Garamantum gens, xxix. 13. p.
- Garitenes hospes Philippi, xxxi. 21. m.
- occifus contra omne ius & fas, ibid.
- Garuli pop. cis Apenninum, xli. 10. p.
- Gaudio nimio duæ matres exanimantur, xxii. 7. f.
- Cn. Gaullius, xli. 3. p.
- L. Gaullius, xli. 5. p.
- Gaulus Gallogæcorum regulus, xxxviii. 19. m.
- Gauleſeos portus Andri inſulz, xxxi. 45. p.
- Gaurus mons, vii. 31. p.
- Geganei Albani, Romæ in patres lecti, 130. p.
- L. Geganus tribunus militum conſul.
- lari poteſtate, vi. 31. p.
- M. Geganus, xv. 17. f.
- M. Geganus tribun. militum conſul. poteſt. vi. 42. p. M. Geganus Macrinus conſul, iii. 65. m. H. Cos. iv. 3. p. eius reſgeſtæ, 7. m. M. Geganus Macrinus, iii. Cos. 17. m. cenſor creatur, 21. p. 12. 33. f.
- T. Geganus conſul, ii. 34. p.
- L. Gellius victus à Spartaco, Ep. xli. 13.
- Gelo filius Hieroniſ ad Pœnos deſcit, xxiii. 30. m. eius modeſtia, xxix. 19.
- Geminus Metius Tuſculanus, vii. 6. genere, tū factis clarus, viii. 7. p. T. Manlius Cos. F. ad ſingularum pugnam prouocat, ibid. m. vincit, ibid. f.
- Geminorum inter ſe fratrum ſibi contentio de regno, 16. m.
- Gemmati annuli Sabinis, 111. f.
- Generi occiduntur ob ſocerum, 111. f.
- te occiſum à Philippo, xli. 17. f.
- Generoſius quidque eſt in proprio, xxxvi. 11. 17. m.
- Genio Deo caſæ maiores hoſtiz, xvi. 62. f.
- Gentis enuptio, xxx. 3. 19. m.
- Gentem ſimul totam periculo obſidentam non eſſe, ſeque tempeſtate ſtatus imponet Antigonus Rex, 21. m.
- Gentium varii mores, xli. 11. m.
- Gentilia ſacra, v. 2. m.
- Gentius Illyricorum Rex, xli. 32. p. eius genus, xli. 30. p. ad eum legi mittuntur, xli. 14. m.
- Gentius inducias petit, xli. 31. m.
- Anicio prætori ſe dedit, 31. p. cō pū. • elipib' Illyricorum, coniugit, liberis Romam mittitur, ibi, in euſtodam abſtruditur, xli. 35. p. ante eam in triumphum cum coniugē te ducitur, 4. p.
- Genus vrbs, xxi. 32. xxi. x. 6. p. 3. Nepheſcapitur, xxv. 11. 45. p.
- C. Genucius augur de plebe creatur, 9. p.
- C. Genucius tribunus militum conſul. lari poteſtate ex plebe creatur, 11. p. Cos. 11.
- L. Genucius Cos. plebeius, viii. 11. 12. f. tū, 4. p. cum exercitu occiditur, 6. f.
- L. Genucius tribun' pl. ruſit ad populum.

RERVM ET VERBOR. INDEX.

- lum, ne scenerare liceret, vii. 42. p
L. Genucius Cos. x. 1. p
L. Genucius legatus ad Syphacē, xxvi
 4. m
M. Genucius consul. iv. 1. p
M. Genucius tribunus militū occidi
tur, xxxv. 5. f
T. Genucius auctor Agrariz legis T.
Menenio diem dielit, ii. 52. p. mors,
ibid.
T. Genucius tribunus plebis consules
arripit, ii. 54. p. domi suæ occiditur
ibid. f
T. Genucius Xuir creatur iii. 33. p
Genusus fl. xlv. 30. m
Geræstus nobilis Euboicæ portus, xxxi.
 46. m
Geræsticus portus Teiorum, xxxv. 11.
 28. p
Gerion vrbs, xxii. 18. m
Germanici saltus ix. 36. p
Gerthunium castellum xxxv. 15. p
Geryon ab Hercule occisus, 1. 7. p
Geroli milites xxxiii. 11. p
Giso legatus ad Philippū, xxxiii. 44. p
Giso Amilcaris F. homo sediciosus, E.
 xlviii. p
Giteræ opp. Epiri, xlii. 38. p
Gladiatorum munus, xxx. 50. p. xl. 27.
 m. in foro exhibitum, xxi. 30. m.
 xxxix. 49. p
Gladiatorium spectaculū ex volunta-
riis hominib. à P. Scipione editum,
 xxviii. 21. p
Gladia torum spectaculū ex captiuis
montanis Annibal exercitui suo ex-
hibuit, xlv. 42. p
Gladiatorium substantiue, xlv. 31. f
Gladius Hispanus, vi. 10. m. Hispanien-
sis, xxxi. 34. m. xxxvii. 21. f
Gladius ponderi additus ab insolente
Gallo, v. 48. f
Gladii tenuis longi quaterna cubita,
 quibus viuunt Arabes, xxxvii. 40. f
Gladiis discingendorum militum no-
ta, xxvii.
Glaucia marginatæ viz, xli. 27. m
C. Glaucia dictator homo vltimæ for-
tis. Epit. xix. p
Gloria in tempore spreta, interdum
copiosior reddit, ii. 47. f
Gloriæ cupiditas, xxv. 40. f. xxviii. 43. p
Gnoson vrbs expugnatur, Epit. xcix. p
Gnosij xxvii. 59. p
Gomphi, xxxvi. 13. m. xlviii. 33. Gom-
phos petendi Aminander auctor est
Ætolis, xxxi. 41. m. Gomphorum
expeditio ingentem terrore Thes-
salis adfert. xxxii. 14. p
Gonni opp. xx. millia ab Larissa abest,
 xxxvi. 10. f
Gordium celebre emporium, xxxviii.
 19. p
Gordiurichos, xxxviii. 13. f
Gordopa imperator, xxxv. 29. m
Gorihynij pop. xxxvii. 59. m
C. Gracchus interimitur, Epit. xli. m
Gradius Mars, ii. 45. f
Græca calliditas, xlii. 47. m
Græcæ gens omnium eruditissima,
 xxxix. 8. p. Græcæ fabulæ, xxviii. 43.
 f. Græcarum artium opera, quando
 primum admirati Romani, xxv. 40.
 p. Græcarum vrbium à Romanis li-
 beratarum effe iussarum catalogus,
 xxxiii. 16. p
Græcia maior, ora Italiz quæ dicta,
 xxxi. 7. m
Græcia in seruitutem perita, xlv. 32. p
Græciæ compedes quæ, xxxii. 37. m
Græciæ ciuitates isthmis celebratis
vore præconis pronunciantur libe-
re, xxxiii. 18. m
 in Græcis ciuitatibus principum tria
 genera, xlv. 31. p. Græci gens magis
 lingua, quam factis strenua, xlii. 22.
 m. Græcorum classibus mare infe-
 stum, xli. 25. p
Græcus ignobilis Bacchanaliū auctor,
 xxxix. 8. p. Græcus in Græcia in foro
 Boario sub terra vini demissi, xxxi.
 37. m. Græci sermonis vbertas xxvii.
 11. p. Græci auctores ex Annalibus
 suis citati, xxxi. 6. f. xl. 30. f
Græci septem libri de sapientiz disci-
plina inueni in Numæ sepulcro, xl.
50. f. Græci septem libri de sapientie
disciplina inueni in Numæ sepe-
cro, xl. 29. m. Græcis Cumanis per-
missum, vt publice Latine loquerē-
tur, xl. 43. p. Græcis litera instituta
iuuenrus Romana, ix. 36. p
Graminea corona obfudionalis P. De-
cii trib. mil. imposita, vii. 37. p
Grando & tonitru prællum prohibet.
 ii. 62. p
Grauisca

- Graulicæ colonia deducta, xl. 29. p.
 Graulicis porta de cælo facta, xli. 16. m.
 Greges sine custode pascenies & vltro
 ad stabula redeuntes, xxiv. 3. p.
 Grumærum opp. Lucanix, xxiii. 37. m.
 xxvii. 41. p.
 Gubernandum non è terra, xlii. 21. f.
 Gubernatoris opera maxime necessa-
 ria in rempstatibus, xxiv. 8. m.
 Gulussa filius Masanißæ, xlii. 23. p.
 Gymnæfix Baleares appellantur, quia
 æstatem nudi exigant, Epit. vi. f.
 in Gymnasio pallio crepidisque inam-
 bulare virio Romanis imperatorib.
 datum, xxix. 19. f.
 Gytto vrbs, xxxviii. 10. p. xlii. 14. m.
 Gyttheum opp. oppugnatur, xxiv. 18.
 p. traditur, ibid. m.
 H.
 Haliacmon flumen, xlii. 53. m.
 Haliartij, xlii. 44. p.
 Haliartu oppugnatur à Lucerio præ-
 tore, xlii. 63. p. expugnatur, ibid. f.
 Halicarnassus, xxxvii. 16. pf.
 Halicarnassenses, xxxiii. 4.
 L. Halienus xdlis plebis, xlii. 31. f.
 Halope vrbs, xlii. 36. m.
 Halys fl. xxxviii. 16. m. xxxviii. 15. m.
 27. m.
 Hamæ statutum sacrificiũ, xxi. 35. p.
 à Cumis tria millia passuum absunt,
 ibidem f.
 Hamis nocturnum sacrum, ibid.
 Hamilcar, vide Amilcar...
 Hanno Bomilcaris F. xxi. 27. p. eius co-
 piz Rhodanum traiciunt, ibi.
 Hanno alterius Barchinæ factionis
 princeps, xxi. 3. p. Hannonis graui-
 sima oratio, qua Annibalis victoriã
 eleuat, xxi. 12. m. eiusdem in
 Senatu Carthaginensi oratio aduer-
 sus Annibalem, xxi. 10. p.
 Hanno aduersus Cn. Scipionem pro-
 dir & capitur, xxi. 60. f.
 Hanno capitur, xxxiii. 40. m.
 Hanno pulsus finibus Lucanis à T.
 Sempronio Longo, xxi. 16. m. eius
 cum Nolanis colloquium, 43. m.
 Hanno ad defectionem sollicitat
 Græcæ in Brutis vrbs xxi. v. f. p. in-
 ter Hannonem & Græchum acris
 pugna, 15. p. castra direpta, xxi.
 14. m.
 Hanno in Brutios cū Cominio Cetero
 redit, 16. f. in Brutios ad exercitum
 comparandum missus, xxvii. 44.
 Hanno nouus Imperator in locũ Ba-
 chini Asdrubalis concedit, xxviii.
 1. p.
 Hanno in Africam traicit, relictis Sa-
 ciliæ, xxvi. 4. f.
 Hanno viuus capitur, xxviii. 2. m. 13.
 mam mittitur, 49.
 Hanno à L. Matrio in fugam verius
 xxviii. 30. p.
 Hanno Amilcaris filius ad Salerni
 castra ponit, xxi. 24. p. Interficiunt
 ibidem f.
 Hanno Carthaginensis equitatus pr-
 secutus occiditur, xxii. 11. f.
 Hanno Hamilcaris F. xli. 14. m.
 Harmonia Gelonis filia Themis
 iuncta, xxi. 24. f. occiditur, xxi.
 Harpagones asseres ferreo vno comp-
 xi, xxxviii. 11. p.
 Harpalus princeps legationis Persæ,
 xlii. 10. 8.
 Harpalus fl. xxxviii. 11. p.
 Harpocora Saidinix princeps defec-
 tiuæ molitur, xxi. 32. m. 40. p. mor-
 tem sibi consciscit, ibid. f.
 Hasta ardens, & tamen incolumis,
 vide Prodigium...
 Hasta seipsum commouens, vide Pro-
 digium...
 Hastæ emissio in fines eorum, vide
 res repetebantur, xi. f.
 Hastarum abiectarum impedimenta,
 xxv. 36. m.
 Hastarum spicula ardentia, xxi. 11.
 m.
 ex Hastis obiectis vallum, xxi. 10. f.
 Hastati omnium primi pugnant,
 v. 11. m.
 Hebrus fl. xxxviii. 41. p.
 Heduli populi Galliz, v. 4. m.
 Hegas præfectus equitum cadit, xv.
 1. f.
 Hegesilus, xlii. 45. p. eius prodens
 pro patria, ibid.
 Hegesionax legatus Antiochi Regis,
 xxxiv. 56. p. 57. p.
 Helenæ reddendæ auctores Antenor &
 Antenor, p.
 Hellepontus, xxi. 11. m. eius flumen
 xxxviii. 9. m.
 C. Helinus

RERV M ET VERBOR. INDEX.

- C. Heluius prætor creatur. xxxii. 7. f
C. Heluius. xxxviii. 10. f
C. Heluius tribunus militum in restituenda pugna cadit. xxxi. 18. f
M. Heluius prætor creatur. xxxii. 27. f
obtinet Hispaniam vltiorē. xxxiii. 6. p
M. Heluius triumuit. xxxiv. 44. p
Hemerodromi Græcis, speculatores Latinis. xxxi. 22. m
Henacti pop. i. i. p
Heniochi pop. Epit. ci. f
Heptagoniæ locus prope Spartam. i
Heptæris naui. xxxviii. 24. p. 10. p
Heracleus. xlii. 5. f
Heraclea filia Hieronis cum duobus filiabus interficitur. xxiv. 26. p
Heraclea vrbs. i. 18. xxv. 27. f
Heraclea quæ & Minoa vocatur. xxiv. 35. p. xxv. 40. f
Heraclea quæ & Sintice appellata. xlv.
Heraclea Tarentinorum colonia. viii. 24. p
Heracleæ vrbs situs. xxxxi. 22. p
Heraclea oppugnatur. ib. m. expugnatur à cos. M. Acilio. 24. f. à Popilio oppugnatur. xlv. 8. f. capitur. 9. f
Heracleæ Aetolis cōcilium indictum. xxviii. 5. m
Heracleensis ager. xxiv. 20. f. vastatur xxxvi. 16. f
Heracles maritimæ oræ à Philippo præficitur. xxxi. 16. p. 13. p. 46. m. in vincula à Philippo cōicitur. xxxii. 5. m
Heracles Byzantius Antiochi legatus. xxxv. 34. p
Heracles, cui Scotino cognomen, legatus Macedonum regis Philippi ad Annibalem. xxxiii. 39. p
Herbesus oppidum. xxiv. 30. p. oppugnatur. ibi. m. à Marcello recipitur. 35. p
Hercates pop. xli. 19. p
Hercinijs saltus. v. 34. m
Herciniæ sacrificium factum. xli. 27. m. eius templum. ibid.
Herculeanum opp. capitur. x. 45. m
Hercules Geryone interfecit, boues mira specie abegit. i. 7. p. Tiberim fl. nando traiecit. ib. boues à Caco abestros quærit. ib. boues claua occidit ib. m. trib. stratis lectis per d. c. octo placatur. v. 13. p. ci. ata ab Euandro dicatur. i. 7. f. Alpes an superauerit. v. 34. f. eius simulachrum magnum in Capitolio positum. ix. 44. f
Herculi sacra ab Romulo Græco ritu sunt. i. 7. p. Herculis sanum xl. 51. m
de coelo Aides tactum. xxxii. 9. p
Herculis ministri Potitij. ix. 29. f. Herculis columnæ. xxi. 43. m
Herculi in Oeta monte sacrificat M. Acilius. xxxvi. 30. p. eidem Gadib^o votum soluit Annibal. xxi. 21. m
Hercyniæ sacrificium facit Paulus Æmilius. xlv. 27. m
Herdonea vrbs. xiv. 21. p. xxvii. t. p. ab Annibale incenditur. ibid. f
Ap. Herdonius Sabinus cum seruis & exilibus arcem & Capitolium occupat. i. 11. 15. m. interficitur. 18. f
Turnus Herdonius in Tarquinium Superbum inuehitur. i. 50. p. capitur. & indicta causa neci datur. 5. m
Herea Peloponnesi vrbs. xxxii. 5. m. xxxiii. 20. f
Hercorum ludorū curatio ad Philip-pum delata. xxvii. 32. m
Herennius Bassus ab Hannone ex Nola ad colloquium vocatur. xxxii. 43. m. Hannoni respondet. 44. p
Herennius Cerrinius. xxxix. 13. m
Herennius Pontius Imperatoris Samnitium pater consulitur. eiusq; responsa. ix. 3. p. m. plauistro in castra aduectus. ibid. f
C. Herennius. xxi. 35. m
Herius Petrius. xxxiii. 43. m
Hermandica Cartheiorum vrbs. xxi. 5. m
Hermaphroditi nati, expiatq; xxvii. 30. m. 39. m. xxxi. 12. m
Hermæum. xxxv. 50. f
Sp. Herminius cos. creatur. i. 11. 75. p
T. Herminius clarus genere factisque. ii. 10. m. legatus. 20. m. veruo percussus in prælio expirat. ibid.
Hermione opp. xxxi. 44. p
Hermionicus ager. xxxi. 44. m
Hernici populi summo studio bellum apparant vii. 7. m. deuicti. 11. 40. f
Hernici fugantur. vii. 8. m. Romanis bellum indicunt. ix. 42. f. vii. à Q. Martio Tremulo, & in deditionem accepti. 43. m
Herc^o

- Herodicus princeps Theſſalorum, xl.
4 p.
Herodorus Ciſiⁿ mercator, xxx. 37. m.
Herodorus princeps amicorū Deme-
trii in cuſtodiam conſicitur, xl. 23.
p. moritur in tormētis, ibid.
Heſilia vxor Romuli, i. 11 p.
Hecniculum oppidum Brutiorum ad
Romanos deficit, xxx. 9 f.
Hetrurix concilium, iv. 23 f. x. 16 f.
ex Hetruria frumentum cōquiritum,
11. 43 p. in Hetruria ingens belli ap-
paratus, x. 18 p. in Hetruriagentes
quatuor arma conferunt aduerſus
Romanos, 21 m.
Hetrufci cœleſtiū prodigiorum periti,
13 p. 4.
Hetrufci aruſpices, v. 15. p. Hetrufci
vates ad publica tantum prodigia
admiſſi, i. 36 m. fuſi pacē ſupplices
petunt, 48 f. à Sp. Seruilio Coſ. oc-
cidione occiſi, 51 f. Sturtium capiūt,
vi. 3 p. Hetrufcorum exſciūt ca-
pitamillia ad ſexaginta, 37. m. Hetruf-
ſci inducias in xxx. annos impetrār,
ibid f. abſente dictatore magiſtrum
eq. circumueniunt, x. 3. m. Roma-
num præſidium adoriuntur, 4. m.
fuſi & eorum caſtra diſcepta, 5 m. eis
inducia biennij dantur ibid f. Gallos
ex hoſtibus ſocios aduerſus Roma-
nos facere conantur, x. 10. m. defi-
ciūt, xxv. 123. p. Scipionē in ornan-
da claſſe iuuant, xxxv. 12. 45. m. He-
trufci belli terrore dictator C. Iulius
dicitur, vii. 11. f.
Hexapylon, xxv. 24. p. m. Hexapulo lo-
cum vicinum Leonrinam vocant,
xxv. 39. f. Hexapulo Theodorus ob-
ſeſa luce inuectus, 21. m.
Hexeres naues, xxxv. 11. 10 p.
Hiatus terræ vaſtus in medio foro Ro-
mano, vii. 6. p.
Hybernate vetitus miles in oppidis
xxv. 11. f.
Hibernacula primum mililibus ædi-
ficata, v. 2 p. Hibernacula Carthagi-
nenſium xx. f. Hybernacula Poe-
norum in tres partes diuiſa, xxv.
10 m.
Hibrifta pirata Lacedæmoni, xxxvii,
14. d.
Hiems bello deſecta, xli. 19. m.
- Hiems bellis & obſidionibus incom-
moda, v. 2. m. x. 46. x. xxxiii. 36. m.
xxxvi. 10. m. xxxvii. 39 p.
Hiemis nullo tempore belli opera in-
termittens Scipio, xxv. 12.
Hiemis ſcixitia, xl. 45. p. Hiemis ad op-
eribus gerendis, xli. 10. m.
Hiaracome, xxxviii.
Hiero rex Syracuſanorum, Ep. x.
xxt. 49. p. claſſem Hoſtium mittit,
xxii. 47. p. C. Flamini Coſ. morum
xgre fert, ibi. eius in populum Ro-
manū liberalitas, ib. Hieroni
Romanis damnoſa, xx. iv. 4. d. d.
teſtamentū publice recitari in
m. Hieteroni regnum claſſe Patro
vaſtat, xlii. 10. m.
Hieroſolymæ ſanctum Indorum ca-
ptum à Cn. Pompeio, Ep. xlii.
Hilermus rex viuis capitur, xxxv. 1.
Himera amnis Siciliam diuidit, xxi.
6. f. xxx. 40. m.
Himaleo vir ſactionis Baſchæ Ro-
nonem increpat, xxi. 4. 12. p. in Iſ-
ſpaniam cum iuſto exercitu exor-
tatur, xxxiii. 20. f. Agri gentium exor-
cipit, xxiv. 39. f. Syracuſam
ſia fert, 10. p. peſte perit,
Hoſtus filius Harſicoræ, xxiii. 4. m.
acie cadit, ibid. m.
Hippogæ naues, xli. 10. m.
Hippias legatus, xli. 10. m.
Hippias Berxus, xli. 10. m.
Hippias Theſſalorum prætor, xli. 10. m.
m. aduerſus Marium conſul
pias deducit, xli. 10. m.
Hippias princeps amicorū Perſo-
mans ſeſe dedit, xli. 10. m.
Hippo Hiſpaniæ opp. xli. 10. m.
Hippo Rhegius oppid. Afriæ, xli. 10. m.
m. 4. c. 13 p.
Hippocrates, legatus Annibal
tonymum miſſus, xxi. 6. p. cum
vincitur, 51. p. ob Hippocratem
ditio nota in Syracuſis exercitu,
ibid. eius dolus in fingendo ſatis
luc.

RERVM ET VERBOR. INDEX.

- Heris, ib. m. Hippocras. pr. creatur, 32. f. Murgantiam se recipit. 39. m
 Sytacusanis suppetias fert, xxv. 26. p
 peste perit, ibid f
 Hippolachus dux xxxvi. 9. p
 Hipponiates Libyphœnicum generis
 ab Annibale in Siciliam mittitur,
 xxxv. 40. m
 Firminus Asinius Matrucinorum præ-
 tor occiditur, Epit. lxxiii. f
 A. Hircius in campo Mattio sepelitur,
 Epit. cx. x. m
 Hirpini popul. xxiii. 1. p. à Romanis
 deficient, ibid. ex Hirpinis tria op-
 pida recepta à Romanis, 37. p. Hir-
 pini Q. Fulvio se dedunt, xxvii. 17.
 p. domiti à L. Sylla prætor, Epit.
 lxxv. f
 Hispania bello repatando aptissima:
 postremaq; omnium prouinciarum
 perdomita, xxviii. 12. f. multas tur-
 res haber, quibus speculis & propu-
 gnaculis aduersus latrones vtantur,
 xxix. 19. m. Hispanix loca pleraque
 saltibus crebris inclusæ, xxviii. 12.
 m.
 Hispanix vrbium muros M. Porcius
 Cato diruit, xxxiv. 27. f. in Hi-
 spania quinto post anno bellum
 ortum est quam simul cum Punico
 bellum fuerat finitum, xxiii. 10. f
 Hispanix populi ad defectionem Car-
 thaginensium spectant, xi. 1. 22. f
 Hispanorum inquieta auida; in no-
 uas res ingenia, xxix. 21. p. quali ar-
 maturi vtantur, xxix. 46. p. ad con-
 currandum. inter saxa rupeſque
 apti. 18. p. cæteris suppositis incu-
 bantes Rhodæum transstant,
 xxi. 27. m
 Hispanorum exercitus aduersus Im-
 peratores Romanos, xxix. 2. f. Hi-
 spanorum 13000. caſa, 3. f
 Hispani in fugam vertuntur, 35. p
 Hispanorum legati de magistratum
 iniuriis in senatu queruntur, xliii.
 2. p. Hispanus gladius, viii. 10. p. vide
 Gladius. de Hispanico exercitu in-
 ter tribb. plebes, & Coll. conren-
 rio, xxxix. 38. m
 Histat Tusco verbo ludio vocatur vii.
 2. m
 Histus dux, xlii. 32. m

- Historix temporum variatio, vnde
 viii. 40. f. Historix veteris obscuri-
 tas, ix. 16. f. Historix vtilitas, præfat.
 lib. 1. Historici multi vana sequun-
 tur. xxi. 7. p. Historicorum nouo-
 rum de se opinio, præfat. libri 1.
 Histri populi, xxi. 16. m. Romanorum
 castra inuadunt, xli. 2. m. victi obſi-
 des dare iubetur. 9. p. de Histris tri-
 umphar C. Claudius Pulcher, 13. f
 Histrorum legati, xli. 1. 5. p
 Histiones vnde dicti, viii. 2. m. Histrio-
 nibus ad manū cantari cœptum, ib.
 f. Histionibus fabularum actus re-
 lictus, ibid.
 Holo oppidum Hispanix, xxxv. 22. f
 Homeri carmine Thebes campus no-
 bilitatus, xxxviii. 19. f
 Homo vnus multorum mill. ū instat
 xxiv. 34. p. Hominem improbum
 non accusati tur: us est. quam absol-
 ui, xxxiv. 4. p. Hominum fetocia
 mutatur cum tēporæ loco, xxvii.
 17. m. Hominum immolatio in Bac-
 chanalibus, xxxi. x. 13. m. Homines
 nihil non aggredientur, si magna
 conatus magna præmia proponan-
 tur, iv. 35. m. Hominum singulorum
 mores quales scire sint, enumeran-
 tur, xlv. 23. f
 Homicidæ cuiusdam impudens fidu-
 cia, xxxiii. 14. m. Homicidium falso
 obiectum Cæsoni Quintio, lxi. 13. p
 Homicidii abominatio apud vete-
 res, xlv. 5. m
 Homicidij cogitatio animum perturbat,
 xxxv. 35. f
 Honesta vtilibus cedunt rebus extre-
 mis, xxxiii. 4. p
 Honotes magni magyos faciunt ani-
 mos, iv. 36. m
 Honoris & virtutis zdis dedicatio à
 Pontificib' impediunt, xxvii. 27. m
 Honorata virtute, formæ quoque
 ad publica decora excitantur, ix.
 23. m
 Honore suo dignos minime fraudab-
 ant Romani, xxvii. 32. p. Honorū
 distincti gradus, 131. f. x. 6. f. xxi.
 26. m.
 Honosca vrbis capit, xxix. 10. m
 Honorus princeps Darjanorum, xlii.
 19. p

- Horatiz virginis cades, l. 26. m
 Horatij & Curiatij trigemini fratres, t.
 24. p. illorum de imperio pugna, 15.
 m
C. Horatius Pulvillus augur, pestilen-
 tia mortuus, 117. 32. p
L. Horatius consul, x. 37. m
L. Horatius Barbatus trib. mil. consu-
 lari potestate, 14. 35. p
L. Horatius Pulvillus tribunus mil.
 conf. potestate, 61. 6. p
M. Horatius tribunus mil. 61. 31. p
M. Horatius Cos. templum Iovis Op-
 Max. anno post reges exactos dedi-
 cavit, 111. 3. m
M. Horatius Barbatus aduersus Xuiros
 grauer inuehitur, 111. 58. sublatio
 decemviratus cos. creatur, 55. p. eius
 leges, ibi m. & f. eiusdem ad milites
 oratio, 62. p
M. Horatius Pulvillus Cos. 11. 8. p
 Capitolium dedicat, ibi. Cos. 111. 30. p
P. Horatius exso. hosie secundam pu-
 gnam petit, 1. 25. m. victor tertii aduer-
 sarii sororem suam gladio transigit,
 26. m. in ius rapitur ad regem, ibid.
 iudicatur perduellionis, ibid. m. ad
 populum pronocat & absoluitur, ib. f
Horat. Cocles, 11. to. p. armatus in Ti-
 berim desiluit, & incolumis ad su-
 ostianauit, ibi. ei statua in comitio
 posita, ac tantum agri quantum vi-
 no die circumarant, datum, ibid. f
Horatiz sepulcrum saxo quadrato co-
 structum, 1. 26. f. Horatia lex, 111. 55.
 m. Horatia Pila, 1. 26. m
Hordeum pro tritico datum militib.
 ignominiz loco, 22. 15. 15. f
Hortreum oppidum, 14. 26. p
L. Hortensius tribun. ple. C. Sempro-
 nio diem dicat, 5. 9. f
Q. Hortensius dictator, Epit. 11. f
Hospitalis foederis contemptor, Badi-
 us Campanus, 22. 19. p
Hospitalitas Romanorum etga Etru-
 scos, 11. 14. f. ab Hospite proditus,
 22. 1. 51. f
Hospitii necessitudo Persei cum Q.
 Martio, 21. 40. f
Hostia vrbs in ore Tyberis condita, 11.
 3. f
Hortana opp. ab. Aquis capitur, 111.
 10. m
Hostia portus, 22. 11. m
Hostia colonia, 22. 11. 3. p. Hostiam
 Hieronis classis appellat, 22. 1. 37. p
Hostiz laeus de caelo tactus, 22. 11. 13. p
Hostilia curia, 1. 39. v. 55. p. 22. 11. 55. p
Quarta Hostilia veneficii damnata, 2.
 57. f
A. Hostilius Cato prator creatur, 22. 11.
 57. p. Decemvir, 22. 11. 57. p
A. Hostilius Cato legatus damnatur,
 22. 11. 54. f
A. Hostilius Mancinus prator, 21. 1. p
C. Hostilius, 22. 11. 7. m. prator inde
 facit vouetque, 13. p. obliuiscit Atri-
 nis imperat, 26. p
C. Hostilius Cato prator creatur, 22. 11.
 37. p
C. Hostilio Mancino Cos. sacrificium
 pulli ex cauea euolauerunt, Ep. 1. m
 a Numantinis vincitur, ibid.
C. Hostilius Tubulus prator creatur,
 22. 11. 6. m. ei pro rogatum imperium,
 24. p. 38. f. pio speie cum Annibale
 pugnat, 42. m. pro rogatum in
 annum imperium Capax, 22. 11.
 10. f
Hostius Hostilius cadit, 22. 11. p
L. Hostilius Cato legatus, 22. 11. 55. m
L. Hostilius Mancinus cum ceteris equi-
 bus ad explorandum missus, 22. 11.
 15. m. cum equitibus occiditur, ibi.
Tullus Hostilius rex creatur, 22. 11. p
 dum viros creat, qui iudicium fa-
 ctum Horatij, 26. m. in ag. um Albe-
 num pergit infesto exercitu, 23. p
 prouocationi cessit, 22. 11. 11. m
Tullus Hostilius Anienem transiit, 72.
 p. sana Pallori ac Pauori dedicat, ibi.
 m. sacrificium iustitiae parat, 22. p.
 Tullus in Caelio monte habitat, 70.
 p. Albanorum principes in porta
 legit, ibid. Sabinos vincit 31. pesti-
 lentia laborat, ibid. m. superstitio-
 nibus obnoxius, ibi. populum reli-
 gionibus implet, ibid. fulmine com-
 flagrat, postquam annos 22. 11.
 regnasset, ibid. f
Hostias praebere debent instaurando
 sacrificio, quorum culpa instauran-
 dum est, 21. 16. p
Hostiis humanis sacrificium Roman.
 22. 11. 57. m
 in Hostico laeius viuunt milites quam
 in

RERUM ET VERBOR. INDEX.

- in pacato, xxviii.24.p
 Hostis contempti aut neglecti ma-
 lum, xxv.39.p
 Hostis prouocandi & ad prœlium eli-
 ciendi ratio, xxii.3.m
 Hostem præterquam mora frangendi
 ratio, x.28.p
 Hostem in insidias præcipitare obie-
 ctu pecoris, xi.50.p
 Hostem in patriam admittit, an in ho-
 stium legiones inducas, multum
 interit, xxxi.7.p
 Hostem apud Græcos fallere, quam vi
 superare gloriosius, xlii.47.m
 ex Hostibus infestis plerumque socij
 fidi, xl.46.f
 Humana diuinis eue misceat antiqui-
 tas, Præfat. libri.1.
 Humanus animus insatiabilis, eo quod
 fortuna spondet, xv.13.p
 Humani ingenij in vetita inclinatio,
 xxi.22.f
 Humanum ingenium quantum præstet,
 xxv.14.p
 Humanis corporib. vesci milites suos
 docet Annibal, xxi.5.f
 Humilis satis superque est, qui inte-
 quo in ciuitate uiuit, nec inferen-
 do iniuriam nec patiando, lxi.51.f
 Hyampolis vrbs, xxxix.18.p
 Hybla vrbs ad Numidas desicit, xxxvi.
 21.f
 Hybristæ Lacedæmon. pirata, xxxvi.1.
 14.p
 Hydrela Cana, xxxviii.56.f
 Hydrelatanus ager, ibid.
 Hydruntum opp. Italiz, xxxvi.21.p
 Hyemsal Micipiz filius occiditur à lu-
 gurtia, Ep. lxi. m
 Hypata vrbs, xxxvii.26.p
 Hypatzi factionis Proxeni, xli.25.p
 Hypatzorum agri vastantur, xxxix.
 14.f
 Myriensium aux oppugnatur, xxxviii.
 15.p
 Hyrcanus campus, xxxviii.38.p
 I
 Iacantia regionum ministrorum va-
 nitas, xxxv.48.p
 Iacula & sagitte parum nocent inte-
 nebris, xli.51.m
 Iamphorina vrbs Mediæ caput, xxv.1.
 25.m
 Ianiculum vrbi adicitur, l.33.f. à Tu-
 scis occupatur, li.51.p
 Ianuæ dium omnium Romæ quibus-
 libet adire volentibus patet, lxxv.
 13.f
 Ianus clausus pacis significat postre-
 gum Numæ bis clausus, ibid. Iani-
 tres facti à censoribus, xli.27.f
 Iapides subiguntur, Ep. cxxxi. m
 Iapidum legati, xli.50.
 Iassus opp. xxxix.33.m xxxix.16.m
 Iassensium exules, xxxviii.17.m
 Ibera vrbs opulentissima, xxi.12.8.f
 Iberus fluuius terminabat imperium
 Carthaginensium ac Romanorum,
 xxi.2 f xxxvi.17.p
 L. Icilius tribunitius, lxi.44.p
 L. Icilius L. Virginij filiz sponfus Ap-
 pio Xuiro fortiter resistit, lxi.45.m
 tribun. pleb. creatur, lxi.54.m. le-
 gem. sex de triumpho consulum,
 lxi.63.f
 Sp. Icilius tribunus pleb. primus crea-
 tus tribus comitiis, li.58.p
 Icus Insula, xxxi.45.m
 Igæa mater, xxxix.10.f. xxxiv.3.m.
 xxxvi.40.p. in eadem Victoriz de-
 fertur, xxxix.14.f
 Idibus Martius magistratus initus,
 xxxix.30.f. xxvi.1.p. xxvii.7.m.
 xxxi.5.p
 Idus Decembres solennes auspicio
 magistratum, x.11.m
 Idus Maiæ magistratibus ineundis so-
 lennes, lxi.36.p
 Idus Quintiles transuedionibus e-
 quitum solennes, lx.46.f
 Iecur sine capite inuentum, xxxviii.28.f
 xli.14.p
 Iecur bouis fescenariis defluxit, xli.
 15.p.
 Igiturnum oppidum, xli.41.f
 Ignavo haud imminet fortuna. lxi.
 54.p
 In Ignem se suosque præcipitant Sa-
 guntini, xxi.14.f. xxxviii.23.p
 Ignes cœlestes hominum vestimenta
 afflantes, xxxix.22.p
 Ignes per cœlum sparsi, xxx.2.f
 Ignium crebrorum per noctem in ca-
 stris accendendorum astus, xxi.41.
 f xxxvi.10.f
 Ignibus armati Fidenates Romanum
 E ; extet.

exterrent exercitum.	rv. 33. p	Impedimentum pro occasione arripit	
Illecaonenſium ager.	xxxii. 21. m	Xuir Appius,	iii. 43. f
Illegetes legatos ad M. Porcium Ca-		Impenſa publica militare ſunus Xui-	
ronem mittunt.	xxxv. 11. m	ris L. Siccio ſecurp.	iii. 41. f
Ilum oppidum.	xxxv. 43. xxxvii. 9. m	Imperator parentis loco militibus ſe-	
Illeſes, xxix. 12. f. Rhæteo & Gergi-		is, rv. 42. m. Imperatori bono haud	
tho donantur.	xxxv. 11. 39. f	magni fortuna momenteſt,	xxii. 25. f
Ilion, altera vrbs quam quæ in Aſia,		Imperatorum dona militibus imper-	
capitur,	xxxii. 27. m	ſa,	vi. 20. m
Ilipa vrbs,	xxx. 1. f	Imperia magna mortalia faciunt ſedi-	
Illegetes pop.	xxi. 61. m	11. 4. m. non eſſe debent diuturna,	ix. 24. m
Illeberis oppidum,	xxi. 23. f	Impetium longe firmiſſimum quo-	
Ilisurgi oppidum à Pœnis obſideiur,		bedientes gaudent,	vii. 11. f
xxiii. 49. p. liberatur obſidione. ib.		Imperium nullum cuiquam deſeri	
m. iterum oppugnatur à Caithagi-		poterat. populi iniuſſu,	xxvi. 29
nenſib. xxiv. 41. f. ad Pœnos deſicit,		Imperium acerbum & aſtrum, im-	
xxiii. 19. p. à Scipione oppugnatur,		lerabile,	xxii. 14. f
ibid. m		Imperium plurium bello inutile, ii.	
Illyrii geus fera,	x. 2. p	31. p	
Illyrii legati,	xlii. 26. p	Imperium ad conſules redit,	v. 39. p
in Illyricum quinque legati mittun-		Imperij cupiditas quantum inter mor-	
tur,	xlv. 71. p	tales malum,	xxvi. 21. f
de Illyrii ſenatus decreta,	18. p	Imperij vis in obediendum conſen-	
Ilota quidam caſtellani, agreſſe geus		12. 56. p	
à Nabide necantur	xxxiv. 27. f	Imperii inſignia regem faciunt vehe-	
Ilua inſula,	xxx. 39. p	rabilem.	1. 3. p
Iluvæ Ligurum,	xxxii. 29. f. 11. p. A-	Imperii caput atque arcem Roman-	
milicare duce Placentiam inquadunt		ſuturam, prodigium,	23. m
xxxii. 10. p		Imperia & regna vel maxims, ſub	
Ilucia oppidum Hiſpaniæ in Oreta-		multis caſibus,	xi. 49. p
nis capitur,	xxxv. 7. f	Imperia Manliana,	rv. 29. m. vii. 17. f
Imaginis augendæ titulus,	xxi. 31. f	Imperii poſthumiana,	19. 39. m
Imagines triumphali ornatu,	xxxii. 12. 56. f	Imperator Imperatori par oppone-	
Imber ingentibus procellis pugnam		duſ,	xxii. 14. p
dirimit,	vi. 8. m. 32. m. xx. 11. 4. 4. m.	Imperator in proelio inſpector pa-	
pælium inter Romanos & Annib-		gnantium. multum eis addit animi,	
balæ dirimit,	xxvi. 11. p. Imber lapi-	xxiv. 44. f	
deus xxx. 18. m. vide in Prodigijs.		Imperatoris exemplum milites ſe-	
Imbris opportunitas in Arpis capi-		quuntur,	xxvi. 8. m
endis,	xxiv. 16. f	Imperatoris inuſſu nemini hoſtem	
Imbrum inſula, xxxii. 17. p. xxxv. 43.		proelio adorti licitum,	rv. 19. f
m.		Imperatoris munus,	xlii. 14. p
Immolandi mos Romanorum, ante-		Imperatoris nomen Græci Antiocho	
quam ſuos educerent in aciem, viii.		Regi imponunt,	xxv. 4. f
9. p		Imperatoris veteris auctoritas, militi	
Immolati à Tarquinienſib. cccvii. e-		pro ratione,	xli. 24. f
quites Rom. vii. 15. f. eorum viro,		Imperatoris vultus militi ſeditioſe	
19. p		terribilis,	xxviii. 18. f
Immortalitatis virtute patz fautor		Imperatorem ſe dici vult, non Regem	
Romulus,	1. 7. f	Scipio,	xxvii. 11. p
Impedita multa natura, conſilio expe-		Imperatores ab exercitiſus legi, res	
diuntur.	xxv. 11. m	mali	

- mali exempli, xxv. 1. 2. p. Imperatores feueri & ambrofio, quantum differant, xl. 37. f. Imperatores Carthagenfium cruce multati rem gerentes prauo confilio, xxxviii. 4. 8. m.
 Imperatores iniuffu Senatus trumphantes, x. 37. m.
 Impeditandi viciffitudo libertatem a. lit. ii. 39. f.
 Improbum hominem tutius est non accufare quam abfoluere xxxiv. 4. f.
 Impudica nulla Lucretie exemplo, videtur. 1. 58. f.
 Incendium ingens Romæ, xxv. 47. f. eius auctores comprehenfi, ibid. m.
 Incommodum alienum occasionem fuam facere noluit Romani, iv. 52. p.
 Indei præmium pecunia ex arario libertas & ciuitas data, ii. 5. m. dena millia grauis ætis ex arario numerata. iv. 45. p. libertas data, & ætis grauis viginti milia, xxii. 32. f.
 Indici libertas data & æs, xxvi. 27. m. xxvii. 3. m.
 Indibilis rex, xxv. 14. m. ad P. Scipionem orationem habet, xxvii. 19. m. Sueffitanum agrum depopulatur, xxviii. 24. p. propalam à Romanis deficit, 31. f. cum paneis fugit, reliquis exiit, 33. f. Mandonium fratrem ad Scipionem fupplex mittit, 34. m. à P. Scipione qua clementia habitus, ibid. à Romanis deficit, xxix. 2. p.
 Indigemenes eufios corporis Hieronymi, xxix. 2. p. acceptis duobus vulneribus euadit, ibid. m.
 Indiges Iupiter, dictus Aeneas, 1. 3. p.
 Indigetes Dii, viii. 9. m.
 Inducit in 100. annos Veientibus datæ, i. 15. m.
 Inducit datæ in xl. annos. ii. 63. p. Inducit datæ. xx. Volfinienfibus datæ, v. 12. p.
 Inducit cum Cæribus in e. annos fa. 2. x. vii. 21. p. Induciarum violatione peccatur in ius gentium, xl. 22. m.
 Ind. nullius momenti milites, ix. 19. m.
 Indus flumen, xxxviii. 14. p.
 Infantes etiam cæli in hoftilis vrbe expugnatione, xxvii. 1. 20. m.

- Inferiori quod velis iniungere, primus ipfe obeas. . . . Infirmitates ac deteriores apud vulgus fere inueniunt fauorem, xlii. 63. p.
 Infelix arbor, i. 26. m.
 Inferum mare, v. 31. m.
 Infirmitatis cultus disciplina, xxxiv. 9. p.
 Ingauni Ligures, xl. 41. m. bellum gerunt cum Epasceris montanis, xxviii. 4. 5. m. cum Ingaunis Ligutibus foedus iſtum, xxx. 2. f. de iſ. triumphat L. A. mili^{us} Paulus, xl. 34. m.
 Ingenium ſuum cuique audaciam aut pauor m facit, xxvi. 3. m.
 Ingenia feruida ac præpropera ſæpe damnola in bellis, xxvii. 35. f.
 Ingenia tribus ad magnæ fortunæ cultum excitantur, i. 39. m. Ingeniis excellentibus citius defuerit ars, qua cinem regant, quam qua hoſte ſuperent, ii. 4. f.
 Ingratis etiam benefacit Quintius, xxxvi. 34. p.
 Inimicus inferior non contemnendus, xv. 37. m. de Inimico crimina vera eſſe cupimus, xli. 13. p.
 Inimicorum reconciliationes, xl. 46. f.
 Inimicitia inter viros illuſtr. xxxviii. 57. p. xxxix. 4. p. xl. 46. m.
 Inimicitia debent eſſe mortales, at contra amicitia immortales, xl. 46. f. Inimicitia priuatis & republica potior habita, xxxix. 1. 53. m. xxxix. 5. m.
 ex Iniuria poſtmodum gratia orta, i. 9. f.
 Innocentia ſola viuere in tor humanis erroribus periculofum, xi. 5. m.
 Inſani montes, xxx. 19. p.
 Inſubres, xxi. 27. p. Galli xxx. 18. p. Inſubrium ager, v. 14. f. Inſubrius pago cognomen vnde ibi Inſubres Amilcare Poeno duce Placentia inuadit, xxxi. 10. p. cadunt, xxxii. 29. f. de Inſubribus triumphat Cn. Cornelius, xxxiii. 18. m.
 Inſula noua è mari edita, xxx. 2. 56. f.
 Inſula Vulcani, xxi. 49. p. 51. p. in Inſula Iouis ædes dedicatur, xxv. 52. m.
 Interamna colonia Romana, x. 36. m. xxvi. 8. p. xxvii. 11. m.

- Interamniae lac pluit, xxxiv. 44. m.
 Intercalares dies, l. 19. m. xlv. 44. p. In-
 tercalares Calendae, xli. 11. f. In-
 tercalaris mensis, xxxvii. 58. m.
 Intemelii Ligures, xl. 41. p.
 Interregnum vnde dictum, l. 17. m. In-
 terregna, lli. 8. p. v. 7. p. 31. f. vi. 1. m. 6.
 m. vii. 17. f. 21. p. 28. f. xlii. 3. m. 17. p.
 23. f. ix. 7. f. x. 11. f.
 Intertrimentum argenti, xxxii. 2. p.
 xxxiv. 7. m.
 Inuestimentum album, petitionis caus-
 sa addere, lege causum, iv. 25. f.
 Inuidia cecca, xxxviii. 40. eiusq; pro-
 prium detrectare virtutes, corrumpere
 honores ac praemia earum, xxxviii. 49. m. tamquam ignis sum-
 ma petit, viii. 31. 11. xlv. 35. m.
 Inuus, Pan à Romanis vocatus, i. 5. p.
 Iocularis, xli. 2. p. locus regi indecor-
 rus, xxxvi. 14. p. locorum milita-
 rium carmina, xlv. 11. 9. m.
 Iolcos oppidum, xli. 9. 13. p.
 Ionia, xxxviii. 24. 58. m. Ionium mare,
 xxiii. 33. p.
 Iracundia Impetio potiora, xxxvii. 32. f. 10. p. Ira vana & sine viribus,
 l. 10. p. Ira vires aequat, x. 29. p. Iræ
 impotentia in proelio, xxxiii. 23. m.
 Iresia oppidum, xxxii. 13. m.
 Italia praefectus Getulorum, xxiii. 18. p.
 Iulanti domiti à P. Seruilio, Ep. xcti. p.
 Isidorus praefectus, xxxvi. 20. m. 33. f.
 Ismenias princeps Boeotiae, xli. 38. m.
 Issa oppidum, xlii. 9. f.
 Issi, Issenses, xlv. 25. f.
 Issaiclembi, xxxix. 21. f.
 Isthmus duc maria ab occasu & ortu
 solis finitima arctis faucibus diui-
 dit, xlv. 28. p. Isthmi fauces xxxii. 21.
 f. Isthmia celebrantur, xxxi. 11. 18. p.
 Ister fluuius, xxxix. 36. m. xl. 21. p.
 Isti gens fœda, x. 2. p. subacti, Epitom.
 xx. f.
 Isticus vicus, xxiv. 10. m. vide Histul.
 Italia supero & infero mari tanquam
 insula cingitur, v. 31. m.
 Italici populi qui ad Annibalem defe-
 cerunt, xxi. 61. f.
 Itineris ardui difficultatem, miraculi
 aliguius videndi causa, c. mensi, o-
- pinionem vulgatam haud fere con-
 uellunt, ne ludibrio ipsi sint, xl.
 22. m.
 Itineris dux interim victus, xxxii.
 11. f.
 Itonea Minerua, vide Minerua Ito-
 nea.
 Decius Iubellius praefectus legionis
 Campaniae, Ep. xlii.
 Iubellius Taurea vir insignis Cam-
 panus, xxxii. 11. m.
 Imbelli Campani equitis & Chusli
 Aselli Romani equestris pugna, 47.
 m. mortem sibi consciscit, xlv.
 3. f.
 Iudri subacti à Cn. Pompeio. Ep. cxi.
 m. eorum legati ab Antonio immi-
 nuntur, Ep. cxviii.
 Iudices in suam rem litem venient ad
 debent, lli. 71. m. Iudices idem qui
 praetores, lli. 55. m. Iudicium ordo
 Carthagine dominatur, qui per-
 petuus, xxiii. 32. p. Iudicibus qui
 noceuiſſet, eius caput Ioni ferunt,
 lli. 55. m. Iudicia capitalis solus per
 se agit Tarquinius Superbus, l. 19. p.
 Iudicialis lex à M. Liuius Druso lata.
 Epit. lxxi. p. Iudicium populi à Se-
 natu rescindi non potest, iv. 7. p.
 Iugarius vicus, lxi. 47. f. xxvii. 19. l.
 xxv. 21. m.
 Iugi descensio, lli. 29. p. eius suber-
 di ignominia, xxv. 13. p.
 Iugurtha fratris Mycipsæ filius, Epit.
 lxxi. p. Adherbalen in Citia oppi-
 dū obsidet, Epit. lxxv. Iugurtha Ro-
 ma discedens clamat, O viderem ve-
 nalem. Ibid. f. in carcere necatur,
 Epit. lxxvii. m.
 Iulius Auz & Creusa f. lxx.
 Iulia gens ab Iulo nomen ducit. Ibid.
 Iulia Caesaris filia, Pompeii uxori mo-
 ritur, Epit. cxi. p. in campo Martio
 sepelitur, Ibid.
 Iuliz Alpes, v. 34. f.
 App. Iulius Xuir creatur, m. 12. p.
 Sexto diem diei, ibi à legatis con-
 sularis, 30. f. eos creatur, 61. m. re-
 rum eos. iv. 21. m. lli. Cor. 34. p. &
 dem Apollinis dedicat, 39. m. Ca.
 Iullus censor, l. 31. m.
 C. Iulius Cenator Graece res Romanas
 scripsit, Epit. lxxi. f.
 C. Iulius

REARVM ET VERBOR. INDEX.

- C. Iulius Cæſar dictator, Ep. cxt. m. quatuor triumphos duxit, ex Gallia, ex Ægypto, ex Ponto & Africa, Ep. cxv. p. in curia Pompeij occiditur, ibid. f. eius corpus à plebe ante rostra crematur, ibid.
- C. Cæſar, cum annos 18. haberet, constituitur, Ep. cxix. f. C. Cæſari Aug. ara ad confluentem Araris & Rhodani dedicatur, Ep. lxxxvii. f.
- C. Iulius Tullius legatus à Fidenis interfectus, iv. 17. p. C. Iulius Tull. patricius tri. mil. conf. pot. creatur, iv. 53. f. trib. mil. conf. pot. iterum, 60. f.
- C. Iulius Mento consul, iv. 26. p.
- L. Iulius III. trib. conf. pot. eteatur, iv. 16. f. magist. eq. dictus, 26. f. cos. creatur, 30. p. L. Iulius trib. mil. conf. po. vi. 30. p. prætor, xxxix. 45. p. equestris fulmine ipse & equi exanimati, xxxii. 11. p. L. Iulius trib. pl. xl. 43. f. Tullus trib. milit. conf. pot. v. 10. p. 16. vi. 4. m.
- Sext. Iulius Cæſar legatus, xxvii. 31. prætor creatus, 23. m. Sex. Iul. Cæſar trib. mil. xl. 37. p. Sext. Iulius Tull. trib. mil. conf. potest. 4. 35. m.
- Vopiscus Iulius conf. in annalib. pio Opit. Virginio, xir. 54. p.
- Iumenta singula oppidis perque legationi Romani repente missi transibant; imperata, xli. r. 1. m.
- Iuniores ab annis 16. ad militiam armantur, xxi. 57. f. Iuniores sacramento adacti, ix. 43. p. Iuniores Romani ad edictum conveniunt, vi. 28. p. Iuniores citati à conf. ad nomen non respondent, 11. 28. m. Iuniorum patrū Cæſonis sodales tribunis fortiter resistunt de Agraria lege agentibus, 111. 14. p. propter Iuniorum inopiam Romæ defectus egre confectus, xxv. 5. p.
- C. Iunius Bubulcus cos. 9. 20. p. 11. cos. ix. 21. p. ob Etruscæ belli famam dictator creatur, 29. p. 111. cos. 30. p. magister eq. dictus, 18. m. censor eodem Saluti locum, 27. f. dictator ædium salutis dedicat, 2. p. æquos subigit, ib. f. triumphans in urbem redit, ibid.
- D. Iunius propositus ad ostium Vulcani, xxv. 22. m.
- Iunius Brutus Scrua consul, viii. 23. p.
- D. Brutus Scrua legatus, x. 43. p.
- D. Iunius Brutus Scrua conf. x. 47. m. munus gladiatorum defuncti patris primus edidit, Ep. 16. f. triumphat, xxxii. 44. p. aduersus Gaecios feliciter pugnat, Ep. lvi. p. 2. Capeno Sequano interimitur, Ep. cxv. m.
- Iunius Brutus magist. equit. viii. 12. f.
- L. Iunius legatus, xlv. 18. p.
- L. Iunius Annalis prætor, xlii. 28. m.
- L. Iunius Brutus, i. 56. m. conditor Romanæ libertatis, vi. 17. 34. p. eius ingenium, i. 56. m. comes Tarquinij additur, ib. aurum in baculo Apollini obtulit, ibi. auctor capiendi arma aduersus tyrannos Tarquinos 59. p. ab exercitu benigne excipitur, ib. f. primus cos. Romæ creatur, 60. p. iureiurando populum astrinxit, neminem Romæ regnare passutū, 11. 1. m. 2. m. prior concedente collega fasces habuit, t. f. Tarquinium Collatinum collegam propter affinitatem Tarquiniorum suspectum cogit consulari se abdicare, & ciuitate cedere, 2. m. collegam P. Valerium, creat. 2. f. bona regum diripi iubet, 5. p. consul de suis liberis pœnas publice sumit, ib. m. ex equo moribundus labitur in prælio, 6. f.
- L. Iunio Bruto sumus à collega factum, 7. m. p. annū à matronis lugetur, ib.
- L. Brutus mucrone suo sibi mortem consciscit, Epit. lxxxix. p.
- M. Iunius dictator, xxix. 57. f. eius de captiuis redimendis ad P. C. oratio, 29. p. M. Iunius dict. aduersus Annibalem et sceleratos armat, xxxii. 14. m. M. Iunius Brutus p. xxxv. 24. f. M. Iunius Brutus legatus, xxxvii. 55. 1. M. Iun. Brutus consul, xl. 58. p.
- M. Brutus à Cn. Pompeio occiditur, Epit. xc. m.
- M. Brutus absens damnatur, Epit. cxx. p. man. sibi ipse infert, Ep. cxxiv. m.
- M. Iunius Pennus ædil. pl. xxi. 11. f. prætor creatus, xxx. 40. m.
- M. Iun. Syllanus prætor creatus, xxv. 2. m. 9. m. ei imperium prorogatur, xxvi. 1. m. M. Iun. Syllan. prætor adiutor ad res geendas P. C. Scipioni datur, xxvi. 19. m. à Scipione mit-

titur aduersus Magonem & Hanno-	xxxii.9.p. Minturnis de cælo tacta,
nem,	xxviii.1.m
M. Iunius Syllanus conf.	Ep. lxxv. p. Iouis ara in Æmomo monte,
P. Iunius Brutus trib. pl.	xxxv. 41. f. Ioui aurea corona à Latinis in Capi-
Q. Iunius tribunus pleb. Melij necem	tolium missa,
questus,	iv.16.m
Iuno Lacinia, xxviii. 4.6. f. eius xdes	Ioui Capitolino aurea corona à Sa-
delecta, xlii.3.p. non sine manife-	guntinis donata,
sta viisione,	xlii.2.g
Iunonis Lucinæ templum de cælo	Ioui Opt. Max. Iudi per decem dies fi-
tactū, xxxviii.3.p. Iuno Moneta, vii.	Ati,
28. m. Iunoni Monetæ xdes voue-	xxviii.35.m. xxix.38.f
tur à C. Cicereio prætore, xlii.7.p	Iouem lapidem iurare,
Iuno regina, v.21.p. xxviii.19.m. quan-	Iusamentis fœdera cōfirmata, xxxviii.
ta religione Veijs Romam deporta-	39 p
ta sit, v.12. p. ei sacrificium à Xuiris	Iurat vitro miles se non reuersurum
factum, xxviii.39.m. templum in A-	ex prælio, nisi victorem,
uentino à M. Furio Camillo loca-	Iurare pro alio nonnunquam per-
tum, v.21. à M. Furio dictatore dedi-	missum,
catur, 31. p. Iunoni reginæ xdes vou-	Iurare verbis conceptis,
netur, xxxix.2.f. dedicatur, xl.52.p	Iureiurando quando primum militi-
Iuno Sospita,	à tribunis militum adacti, xxi.1.31.p
xxii.1.f. xxxix.14.p	Ius feciale,
Iunonis Sospitæ simulacrum Lanuij	Ius gentiū fortuna vindicans, xxviii.
lachrymat, xl.19. p. ei xdes in foro	25 f
Olitorio dedicata,	xxxi. v.25.p
Iunonis promontorium, xxxviii.23.f	Ingratiz non dandū, x.14.p. xlii.10.p
Iupiter in culmine cum quadrigis, x.	Ius id est, quod postea cum populus
23.f. Iupiter Elicius, x.20.f. Iupiter	iubet,
Feretrius, x.10. m. eius xdes ampli-	Ius in armis ferunt Galli,
ficatur, 33. f. ab Augusto Cæsare in-	17.52.m
stauratur, iv. Iupiter Latialis, xxi.	Iura testis ac patribus non viuunt,
36.m. Iupiter Imperator, vi.29.f.	Iustitandum à populo Romano exigit
Iupiter indiges,	12.f. Brutus,
Iupiter in somniis apparens, ii.36.m.	12.f. Iustitandi religio ardore contenti-
Nixus,	nis neglecta,
xliv.21.f	xxvi.38.f
Iouis Olympij templum Athenis, xli.	Iustitandum militum diuersum à sa-
20 f	ciamento,
Iouis Pyrrhæi templum,	xxxi.13.p
Iupiter Stator,	Iuris & eloquentiæ periti vrbi ac foro
Ioni Statoris templum vouetur, x.36.m	magis apti, quam bello,
Iouis Statoris xdes,	xxxi.13.f
Iupiter Trophonius,	Iuris humani violatoribus Fabii ho-
Iupiter Vicillinus,	notem habitum Galli indigni fe-
xxiv.44.m	runt,
Ioui Victori xdes vouetur, x.29.m. ei-	v.36.p
dem spolia hostium cremantur, ib.	Iuris peritia præditus facile homi-
Ioui in Capitolio duæ xdes dedicatæ,	nem eius impetum perturbat, ii.
xxxv.41.f	56.f
Iouis templum in Capitolio dedica-	Iustitium ob tumultum ind. Ann. fci-
tur,	uatumque, i.11.5.p. 27.p. iv. x.31.f
Ep. xcvi. p.	vi.2.m.7.p. vii.6.f.9.m.18.m x.4.p
Iouis in insula xdes dedicatur, xxi. v.	21. p
32. f	Iustitium sua sponte in foro coeptum,
Iouis xdes Formijs de cælo tacta,	priusquam indictum,
xxiv.44. m. Lanuij de cælo tacta,	ii.7.m
	Iustitium remissum,
	iii.5.f. x.11.p
	Iusticio simile otium,
	vii.1.p. xvi.
	26. f

R E R V M E T V E R B O R . I N D E X .

L. Iuencius Talus legatus, xxxi. x. 31. p.
M. Iuencius Talus tribunus plebis,
xl. i. 8. p.

M. Iuencius Talus prætor populum
aduersus Rhodios incitat; xl. 21. p.
cum exercitu cæditur, Ep. l. f.

T. Iuencius trib. mil. xxxii. 7. m.

T. Iuencius Talus præt. xxxiv. 4. 1. m.

Iuendis simplicitas infidijs ac dolo
obnoxia, xl. 23. m.

Iuuenis vnus constantia multorum
reuocat desperationem, xxxii. 53. p.

Iuuenes legati Carthagin. reiecti, xxx.

42. m. Iuuenes vires reipubl. v. 2. m.

Iuuentas Dea, v. 54. f. Iuuentem lectister-
nium indidit, xxi. 61. m. Iuuentu-
tis ædes in circo maximo dedica-
tur, xxxvii. 36. f. Iuuentus Romana
nobilis auidior regis licentia, quâ
ciuilibus libertatis, ii. 3. p.

L. Abeates populus, xlii. 19. p.

Labestis palus, xli. 31. p.

Labici populi, ii. 19. p.

Labicanus ager, xxvi. 9. f.

Labot cōsuetudine leuior fit xxxv. 35.

m. Labor volupiasq; societate qua-
dam inter se naturali iuncta, v. 4. m.

C. Lacerius trib. pl. v. 10. f.

Lacedæmon non operum magnificen-
tia, sed disciplina institutisq; memo-
rabilis, xlv. 18. m. Lacedæmon ferus
relinquitur, xxxiv. 40. f. à T. Quintio
oppugnatur, 27. p. iterum oppu-
gnatur, 37. p. Lacedæmonij cuncta-
tores natura, xlv. 23. m. à Lacedæ-
monijs Lycurgi disciplina sublata,
xxxviii. 14. f. Lacedæmoniorum le-
gatis quid responsum, xli. 48. m.

Laceriani pop. xxi. 60. p. 61. m. xxviii.

24. p.

Laetares fil. Mithridatis, Ep. xcviii. p.

Lacinium, xxxvi. 42. p. Lacinium An-
nibal copias admouet, xxvii. 27. f.

Lacinix Iunonis templum, xxi. 13. p.

Laconica regio, xxxi. 2. m.

Laconici sermionis breuitas, xxxiv. 30. f.

Lacones populi, xxxv. 12. m. Laconum
ager depopulatur, 30. m. Laconum
ora maritima oppugnatur, 22. p.

Laemaces Desaleis filius appellatur

rex. xxi. 19. f. ingentia auxilia ab
Syphace adducit, 30. m. Albant pro-

digium, v. 19. p. Lacus Auerni, xxiv.

11. m. Lacus Curtius, 1. 12. m. vii. 6. p.

Lacus Fucius, iv. 57. m. Lacus Ostia,

xxvii. 19. p. Lacus Regillus, ii. 19.

11. 20. m. Lacus Vadimonis, ix. 35. p.

C. Lælius, xxvi. 42. m. corona aurea ac

30. bobus à P. Scipione donatur, 19. p.

48. f. Tairacone profectus Romam

cum captiujs venit xxxii. 7. p. ad Sy-

phacem cum donis à Scipione mlti-

titur, xxxviii. 17. m. ad Cartæd elasi

scappellit, 30. p. in Africam præda-

tum mittitur. xxxix. 1. f. Syphacem

& reliquos captiuos Româ depor-

tat, xxx. 15. f. in rostra ascendit con-

cionatus, 17. p. C. Lælius præ. xxxxi.

9. p. 10. p. C. Lælius Cos. xvi. 4. f.

M. Lælius consul, xxi. 35. p.

Lælia sine autore repente enata, xlv.

1. p. Lælia præfenti occupatus ani-

mus, nihil quo vanius fiat gaudium

funm, auribus admittit, xxi. 11. 13. f.

Læui Ligures, v. 35. p. vide Ligures.

Læuii consulis oratio, xxvi. 36. p.

Lago vrbs, xxxvi. 11. 13. p.

Lamia vrbs. xxvii. 31. f. xxxii. 4. m.

xxxv. 43. f. oppugnatur à Philippo,

xxxvi. 25. m. iterum oppugnatur,

xxxvii. 4. f. expugnatur, 5. p.

Lampascus xxxv. 42. p. oppugnanda ab

Antiocho se dedit, xxxviii. 24. m.

Lampasceni 80. pondo coronâ in Ca-

pitolio Ioui opt. max. ponunt, xlii.

6. p. in formulam sociorum refe-

runtur, ibid.

Lampus vrbs Thessaliæ, xxxii. 14. m.

Lampre cur dicta Phœcea vrbs, xxxvii.

21. f.

Lana nulla terra edita, xli. 2. m.

Lanij filius euectus ad consulatum,

xxii. 26. p.

Lanuuij lapidibus pluit, xxxv. 9. p.

Lanuuij strepitus in xde Iunonis So-

spitz sine causa editus, xxi. 14. m.

Lanuuium Iunoni donum pondo 40.

portatum, xxi. 62. m.

Lanuuius magistratus seras Latinas

celebrat, xli. 16. p.

Lanuuii deficiunt à Romanis, vi.

21. p.

Lanuuiis ciuitas data, viii. 14. p.

Laodiceni populus, xxxiii. 2. p.

Lapathus castellum, xiv. 2. f.

Lapi-

- Lapidæ, l. 19. f.
 Lapidini populi, xl. 19. p.
 Lapis sacer, xl. 13. p. vide Mater Deum.
 Lapidis arri, locus in Aufetanis, xxv.
 17. p.
 Laqueis arietū & excepti, xxxvi. 23. p.
 Lares, viii. 9. m. permarini, xl. 52. p.
 Lariū permarinū & des dedicant, ib.
 Largitiones Romanis suspectæ, ii. 41.
 p. v. 2. p.
 Larinatis ager, xxii. 18. m. 24. p. xxvii.
 41. f. 45. m.
 T. Largius consul, ii. 18. p. T. Largius
 primus dictator creatus. ii. 18. p.
 T. Lartius consul, 21. p.
 Larissio Theſſal. vrbs, xxxi. 15. f. Larissæ
 dies exercitui ad conveniendum à
 Philippo indicitur, xxviii. 5. p. La-
 rissa Nomilla Theſſalix, sed quæ &
 Cremaste dicitur, oppugnatur, xlii.
 76. m. occupatur secundo, xxxi. 46. m.
 Larissenes, xxxi. 51. p.
 Larissorum legati, xxxvi. 9. m.
 Larissus amnis, xxvii. 33. f. Eleum agrū
 ab Dymeo dirimit, ibid.
 Lars. seu Lartes Tolumaius Velentis
 rex, iv. 17. p. eius cades, 19. p. 59. m.
 Las, vicus maritimus, xxviii. 31. p.
 Lasciure, ii. 29. f.
 Latialis Iupiter, xxi. 63. m. vid. Iupiter.
 T. Latinus ad eod. in forum lectica
 defertur, ii. 36. f. domum redijt pedi-
 bus suis, ibid. eius somnium, ibid.
 Latinus rex ad arceendam vim advena-
 rum concussit, i. 1. m. pacem cum
 Ænea facit, filia in matrimonium
 data, ibid. f.
 Latinus Silvius V. rex Albanor. i. 1. p.
 Latini pop. i. 1. m. sub Latino dici ce-
 perunt, quo olim Aborigines no-
 minabantur, ib. persimiles Romanis
 in rebus bellicis, viii. 8. p. coronam
 auream Iovi donum in Capitolium
 mittunt, i. 12. f. incursionibus Æ-
 quorum vexantur, 48. m. Latinis &
 Hernicis tristitia responsa à senatu red-
 duntur, vi. 17. f. Latini Volsciq; vin-
 cuntur, 32. m. Sarricum igni concre-
 mat, 31. p. eis pax petentibus data,
 vii. 12. m. Latinorum de bello Ro-
 manis indicendo occulta consilia,
 viii. 3. p. Latinorum principes de-
 cem Romam evocantur, ibid. f. La-
 tini vincuntur, 10. m. Vesciam le-
 ciunt, i. 1. p. nobum exercitū con-
 scribunt, ibid. m. vid. sese eos. Tor-
 quato dedunt, ibid. nec bellum nec
 pacem pari poterant, 13. p.
 Latinis caro data in monte Albano,
 xxxi. 1. m. xxxvii. 3. p.
 Latini autores laudati à Livio, xxxv.
 Latine coloniz deductæ in Brutios, &
 in Thurinum agrū, xxx. 14. 52. p. La-
 tina colonia in Hispania, xlii. 13. m.
 Latine feriz, v. 17. p. 19. p. xxi. 63. m.
 xlii. 1. m. xxxvii. 44. m. xli. 16. p.
 xli. 19. p. xlv. 3. p. Latine feriz pos-
 tificum decreto instituta, xxxii. 1.
 m. xxxviii. 3. p. xl. 45. p.
 Latina via, xxxi. 18. p. 55. p.
 Latine publice loqui Cumanis, & ve-
 dendi ius præconibus permissum,
 xl. 43. p.
 Latomiz Romanæ, xxxi. 1. 26. f. xxxvii.
 3. f. xxxix. 44. m.
 Latona per dies octo stratis tribus le-
 ctis placatur, v. 18. m. Latonæ femi-
 na boue aurata litatum, xxv. 12. m.
 Latrocinium Bætorogum aduersus
 Romanos, xxxii. 15. p.
 Latrones Eumeni insidiatur, xlii. 16. p.
 fere eum Delphis ut victimā in lu-
 crato loco ante aras maneat, 40. f.
 Latumiz, quæ & Latomiz. xvi. 27. p.
 xxii. 26. f.
 Latus clausus tunice, xxx. 17. f. Lati-
 clavi positi in iusto, ix. 7. m.
 Laudibus haud minus quam premiis
 gaudent milium animi, ii. 60. p.
 Laiciop. capitur iv. 47. p. Laicos de-
 ducitur colonia, ib. Laicani, vi. 21. f.
 Laicani & Æqui Tusculanum depo-
 pulantur, iv. 45. f.
 Laicani agri, xli. 7. p. Laicana via, iv.
 41. m.
 Launia Æneæ vxor, i. 1. m. 3. p. Lauini-
 um conditur, i. 1. f. inter Lauinum
 & Albanum Longam coloniam deduc-
 tam, anni interfuere 30. 30. m.
 Laure in puppi navis enara, xxi. 45. f.
 Laureæ coronæ gestæ sacrifican-
 bus, xxxii. 31. m.
 Lauream in manu tenentes supplicæ
 maiores anni duodecim, ii. 17. p.
 Laureatæ vestes & tabellæ relata, v.
 29. f. xlv. 1. m.

Laurentia vxor Faustuli, 1.4. f. Lupa,
vulgaris corpore inter past. vocata,
ibid. Lanreianus portus, xxx. 39. p
Lauria Lauria legatis praebita, xxviii.
39. f. xxx. f. xlv. 20. m
Lautula, vii. 39. m. ad Lautulas an-
cipiti praelio cum Samnitibus dimi-
catum, ix. 23.
Lebadij Iouis Trophonij templum;
xlv. 27. m
Lectica in Senatum delatus Chalci-
densium legatus, xlii. 7. p
Lecticula in aciem illatus Cn. Scipio,
configit, xxii. 42. m
Lecti strati xxxix. 6. m. lecto eodem apud
Syphacem accumbunt Scipio atq;
Anibal, vii. 27. p. xxii. 1. f. xxxix. 14.
f. xxxvi. 1. p. Lectisternium quando
primum Romae factum, v. 13. p
Lectisternium per triduum, xxii. 10. f
Lectisternium tertio ab V. C. factum,
vii. 2. p. quinto, vii. 25. p. Lectister-
nium Caere imperatum, xxi. 61. m.
Lectisternium iuvenit, ibid.
Lecton promontorium, xxviii. 37. p
Lectorius Voleronis collega, legis, vi
plebei magistratus tribunus comitibus
fuerunt, auctor rectior tunc actior, ii.
56. m. cos. Ap. Claudium Ap. F. ac-
cusat, ibid. eius cum consule con-
tentio, ib. m. viatore ad Ap. Clau-
dium Ap. F. cos. mittit, ibid.
C. Lectorius edil. curulis, xxi. 30. m.
Legatus xxv. 22. p. praetore creatus,
xxvi. 23. p. flamen dialis, xxvii. 2. p
Cn. Lectorius legatus, xxxi. 21. m
L. Lectorius edilis plebis vitio creatus
magistratu se abdicat, xxx. 39. f
M. Lectorio primipili centurioni de-
dicatio adis Mercurii à populo da-
ta, xi. 27. m
Legati ius gentium sacrosancti, ii. 4. f
eorum violatorum scelus, i. 14. p. iv
17. p. v. 16. f. xi. 25. m. xxx. 25. m. le-
gati à Porfena de reduendo in re-
gnum Tarquinio missi, ii. 15. p. legati
de pace ad Coriolanum missi, 39. m
iterum missi, ibid. f. legati Romam
mandata ad quereum dicere iube-
tur. alij Graccho Cluilio & quorum
principe, iii. 15. m. legati missi A-
thenas, qui Solonis leges describe-
rent, ii. p. redeunt, ib. legati ad ple-

bem reuocandam, v. 25. m. à Roma-
nis ad Gallos missi, v. 35. m. legati
Campani in senatu orationem qua-
lem habuerint, vii. 30. p. legati ad
Samnites à Romanis, xi. m. vii. 23.
p. legati ex Balearibus insulis & vl-
tima Hispania pacem petentes ad
C. Scipionem, xi. 1. 20. f. legati Ro-
mani ad Maced. regem Philippum
33. p. legati ad Syphace Romam ve-
niunt, xxvi. 4. p. legatorum Sagun-
tinorum in senatu oratio xxviii. 39.
p. legati Carthaginensium ad Asdru-
balem & Syphacem, xxi. 34. legati
Romani ad Philippum, xxx. 16. p. le-
gati Carthaginenses Romam mit-
tuntur, 38. p. legati Romani ad Pto-
lemæum Aegypti regem, xxxi. 2. p.
legati in Graeciam missi, ad visendum
reddiditne forent ciuitates, xxxix.
33. p. legati Delphos missi, & à Lipa-
riensibus capti, religionis ergo libe-
rantur, v. 23. p. legati Romanorum
Massiliæ benigne excipiuntur, xxi.
20. m. Hispaniæ populos ad defectionem
solicitant, 19. m. legati contra
ius gentium arma capiunt, v. 36. m.
legati prope violati, ii. 2. m. contra
ius gentium interfecti, iv. 32. m. le-
gatorum qui Fidenis cesserant, sta-
tuz publice in rostris posita, iv. 17. p
Legatis ad ædem Bellonæ senatus da-
tus, vide Bellona.

Legationis ius externis, non ciuibz
comparatum, vii. 15. p
Legiones singulae trecentis equitibus
scriptae, vii. 1. 8. m. legiones quatuor
quinis millibz peditum conscriptae,
ib. legiones quaternum millium &
ducentorum peditum, equitumq;
trecentorum, vii. 25. m. xxviii. 28.
p. legiones ex sex millibus peditum
& amplius, xxi. 14. legiones tumultu-
ariae, xl. 26. f. legiones decem fa-
ctae, ii. 30. m. vii. 25. m. legionibus
16. imperium defensum, xxx. 27. m.
legionibz duodeviginti bellum ge-
runt Romani, xxiv. 11. p. legionibus
20. & nanibus longis 160. ses Roma-
na geritur, xxxi. m. legionibus 19.
terra marique bellum gestum, xxvi.
2. p. legio prima & quarta, x. 18. p. le-
giones 5. & 6. Cannenses in Africam
cum

cum S. Scip. proficiscuntur, xxix.2.
 p. Legio vndeicesima, xxvii.40.f.
 Legio vicefima, xxviii.16.40.f. Legio
 Romana à Gallis Senonib. delata, ita
 vt ne nuntius superfluet, x.26.m
 Legio linteata Samnitium 18.m. Legio
 Sabina, ii.26.m. Legiuncula male-
 plena, xxxv.49.m. Lembi piraticæ,
 xxxviii.27.m. L. mofci iactati,
 xxxiii.19.p. Lemba Attalus classem
 transfinitit, xxviii.5.m
 Cn. Lentulus xilis eutulis, xxix.11.f.
 L. Lentul. oratio, ix.4.p. L. Létulo His-
 pana prouincia à P. Scip. traditur,
 xxviii.38.p. L. Lentulus Impetator
 in Hispan. xxix.1.p. L. Lentulo pro-
 rogatum imperium, xxxii.8.p.
 F. Lentulus legatus, xxxiii.25.p.
 Leonum venatio Romæ, xxxix.22.p.
 Leon accusatur Appollodori auctoris
 defectionis Ath. xxxv.50.p. Leonis
 Iecfux F. Atheniæfis legati eloquen-
 tia, xxxviii.10.m
 Leonatus præfectus ægematis Persici,
 xlii.51.m
 Leontis Hexapylon difta, xxix.39.f.
 Leontini deficiunt à Syracusanis, 29.f.
 oppugnantur à M. Marcello, 39.p.
 Leptis ciuitas, xxx.25.f. xxxi.1.61.p.
 Leirennatus Cretensis dux, xxxv.29.p.
 Letus mons, xli.18.p.
 Leucadis, xxxii.1.p. Leucadii, ibid.f.
 Leucadii Acarnaniz caput, xxxv.1.2.m
 Leucas promont. xxxvi.26.p. xxxii.37.
 f. Leucadis situs, xxxii.11.p. Leucas
 Acarnaniz cōcilio exempta, xlv.31.f.
 Leucapfus phalanx, xlv.41.p.
 Lxvi Libui, xxxii.22.m. vide Libui
 Leuſine fluuius, xiv.12.p.
 Leuius Cretensis, xxxviii.13.p.
 Leges multitudinem in populi vnus
 corpus coaleſcere faciunt, i.8.p. le-
 ges vbi. dux contrariæ ſemper anti-
 quæ abrogat noua, ix.24.m. legum
 corrector vſus, xiv.32.m. lex tes lux-
 da inextabilis, ii.3.m. lex ſilentio
 perlata, ii.37.f. lex de dictatore cre-
 ando lata, ii.18.m. lex. ne quis ina-
 giſtratus ſine pronocatione crearetur,
 iii.11.m. lex à tribuni pl. pro-
 mulgata, vt populo potestas eſſet
 ſeu de plebe, ſeu de patribus eos fa-
 ciendi, vi.1.p. lex, vt conſulum aliter

ex plebe crearetur, vi.35.m. lex, que
 intra 10. annos eundem conſulem
 reſci prohibet, recitata, x.13.f. lex
 de triumpho conſulum à L. Iulio
 trib. pleb. primum lata, i.11.63.f. lex,
 ne cui albū inueſtimentum addere
 petitioni cauſa liceat, ix.25.f. lex
 veruſta, vt qui prætor maximus æt.
 idib. Septemb. clauum pangat, vi.1.
 p. lex minuendæ cenſuræ à Mamer-
 co & Milio lata, ne plus quam æt.
 aut ſeuentiſſis eſſet, iv.24.m. lex
 Ieronis, vt plebei magiſtratus in-
 buris comitiſſis fiant, ii.36.p. lex
 tribuans collegam cooprate licet,
 iv.61.f. lex, ne tribunorum m. æt.
 comitiſſa fierent, vi.35.m. lex, ne quis
 vbi tribuus mil. fuiſſet, poſtea or-
 dinum ductor eſſet, vi.41.m. lex
 ſacrata in Sactio monte lata,
 vi.32.m. iv.26.p. lex ſacrata mo-
 tis lata, vii.41.m. lex, vt qui in
 his pl. xilibus iudiciis Xuiſis
 cuiſſet, eius caput ſoui ſacrum eſſet
 iii.55.m. lex de pronocatione con-
 firmata, ibid. lex de pronociatione
 reſtitto ſetur, x.9.p. lex, ne eu-
 di eſſet reſeſſio ab Xuiſis facta, ii.
 55.p. lex lata centuriatis comitiſſis,
 vt quod tributum plebes iuſſiſſet,
 populum teneret, ibid. lex ex tabu-
 lis XII. vt quodeunque poſtremum
 populus iuſſiſſet, id ius varum eſ-
 ſet, iuſſum populi & ſuffragia eſſet,
 vii.17.f. ix.14.p. lex, vt ſenatus ſco-
 ſulta ad xdiles pl. in ædem Cæſaris
 deferantur, iii.15.f. lex de A. t.
 non publicando, iii.31.p. lex po-
 de indicendo Veientibus bello,
 60.f. lex data tributum de viceſima
 eorum, qui manu mitterentur, vii.
 16.f. leges aduerſus opes patrum
 & pro commodis plebis, vii.17.f.
 leges tres laiz adueſus nob. i.
 viii.12.f. lex, ne cui patricio pl.
 magiſtratus pareant, iv.24.m.
 de connubio patrum & plebi-
 tentione magna patrii rep. i.
 tibus, perſertur à C. Cannello
 pl. iv.1.p. s. lex, ne quis pl. præ-
 genta ingeta agi poſſideret, vi.
 15.f. lex, ne quis ſenator, qui ve-
 pater fuiſſet, maſtitimā nauem ex
 pl.

R E R V M E T V E R B O R . I N D E X .

- pluſquam trecentarum amphora-
rum eſſe, haberet, xxi. 63. p. lex cen-
ſui cenſendo diſta, xliii. 14. m. lex
de mulctarum aſſimatione, iv. 30. p
- Leges XII. tabularum** centuriis eo-
mittiſ perlatz, iii. 34. m. leges con-
ſulares, iii. 31. f. leges decemvirates
ſeu leges XII. tabularum in x. inci-
ſz in publico proponuntur, iii. 57. f.
- Leges plebeiz**, iii. 1. f. leges regiz, vi.
1. f. leges ſacratz, iii. 32. f. leges tri-
buniz, vi. 35. p. leges latz plebi ſe-
cundz, nobilitati aduerſz, viii. 12. f
- Leges ſuas** quam ius ciuiumz Romanz
malunt Hernici, xl. 41. f. leges ſuas
abrogat, leue eſt, iii. 21. m. legum
ac poenarum metu excluſo, ſide ac
ſuiciutando viuunt Romz ſub Nu-
ma, i. 11. p. legum & iuriſiurandi in-
terpretationes olim nemo ſibi ac-
commodabat, vii. 20. m. legum mu-
tabiles quzdam, quzdam immuta-
biles, xxxiv. 6. p. legum publice exa-
minandatur mor, iii. 34. p. legibus
omnino obtemperandum, iv. 14. f.
etiam eminentiſſimo cuiqz, xxxviii.
30. m. lex Appij Claudij Xuirii con-
tra Virginii filium, xix. 44. m. lex de
ambitu à C. Penſio trib. pl. promul-
gata, vii. 15. f. Epito, xlvii. p. lex A-
graria quando primum promulga-
ta, ii. 41. p. lex Agraria per totum
annum eluſa, i. 11. 14. f. in lege Agra-
ria perſeſcenda iſtribunorum furor,
16. m. 19. p. lex Bzbia, xl. 44. p. Cin-
cla de donis & muneribus, xxxiv. 4.
p. A. millia, ix. 33. p. 34. m. leges fune-
bres, xxiv. 7. p. Licinia de D. Iugerii-
bus, vii. 11. p. 22. f. 23. p. xxxvi. 4. m.
Oppia de cultu matronarum, xxxiv
1. m. Porcia pio tergo ciuium lata,
x. 9. p. Petilia, xxxix. 6. p. Terentilla
lata à toto collegio, i. 11. 10. p. Tre-
boniana, vii. 12. p. Valeria, x. 9. m. lex
ſotiorum nominis Latini qua eiues
Ro. ſciunt, xli. 8. f. lex lata ne cui-
quam regi Romam venire liceret,
Ep. xlvii. f. lex lata ab Aunibale, vi
in ſingulos annos noui iudices le-
grentur, xxx. 11. 32. m
- Libero Libezqz** tria znea ſigna ex zre
mulctatio poſita, xxxxi. 11. 10. p. Li-
berti zdes, iii. 55. m. Libez zdes, ibi.
- Liberta** ciuitas, & rex, natura inter ſe
inimica, xlv. 24. p
- Libez** ciuitatis iura omnibus zqua
ſunt, iv. 15. m
- Liberi** ſere leſi in milites uſi vltima
neceſſitate, xxxii. 35. p
- Liberi** ſequuntur patrem, iv. 4. m
- Liberiorum** educatio pauperibus ſatis
ſtipendij eſt, ii. 9. f. Liberos ſi proditi
alicuius, veniunt item quaſi in po-
teſtatem parentes, v. 27. m
- Libertas** nimis auide appetit in ſerui-
tute m. excedat, iii. 7. p. Libertas ſer-
uitute potior, xxxi. 17. 18. m. xxxv. 17.
f. virtute recuperata, iii. 58. p
- Libertatis** zdes, xxiv. 6. f. Libertatis a-
trium xlii. 16. m. reſectum, xxxi. v.
43. m
- Libertatis** cauſa honeſtiſ praztexitur
quam ſeruitutis, xxxiv. 58. p
- Libertatis** cupiditas vel in morte ſuit,
xxviii. 22. m
- Libertini** etiam in militem ſuccen-
tuziati, x. 21. p. quando primum mi-
litare cœperint, Ep. lxxiv. p. in ver-
ba Iulianz militaturi, xxii. 11. f. in
quatuor trib. rediguntur, Epit. xx. f.
xlv. 15. p. Libertinorum colonia,
xli. 12. 3. m
- Libethius** mons, xlv. 5. f
- Libido** Philippi Macedonum regia,
xxviii. 13. m. Libido quz reges Roma
expulſit, eadem exigit item decem-
uiros, ii. 44. p
- Libirina** vix ſufficiens ſaucrib. xl. 19. p
xli. 21. m
- Libri** Fatales inſpecti, v. 14. m. xlii. 2. m
vide Fatales, Libri lintei, iv. 7. f. 19.
m. in zde Monetaz reſoſiti, iv. 7. f.
20. m. Liber linteus Samnitium, x.
16. m. Libri magiſtratuſ, 6. 7. f. 20. m
- Libri** Sibyllini ex Senatuſconſulto per
duumuiros ſacrorum editi, v. 13. m.
xxt. 26. f. xxi. 1. f. xxv. 12. m. Libri
Sibyllini inſpecti vii. 27. p. 27. m. per
decemuiros, xxxi. 21. f. xxxi. v. 54. m.
xxxv. 9. p. xxxvi. 37. m. xl. 19. p. xlii.
20. p. xlii. 13. m. xiv. 16. m
- Libri** velleini aut vaticinandi aut hz-
benſes ad praztorem delati, xxv. 1. f.
- Libri** Numz Pompilii ſeptem Græ-
ci inuenti ſeptem Latini, xli. 19. m
- Librarii** mendum, xxxviii. 55. m
Libui

- Libui Galli, xxi. 23. f. vide & Galli.
 Liburni gens fera, x. 2. f.
 Libyphœnices equites, xxxi. 23. p.
 Licinium genus præpotens, x. 2. f.
 Licinia nobilis femina, quod virum necaretur, necetur, Epit. xlviii. m.
 Licinia virgo Vestalis in æfci damnata, Epit. ix. 1. m.
 Licinius Maer citatus, iv. 7. f. 20. m.
 23. p. vii. 9. p. ix. 38. f. 46. p. libtos liuteos sequitur, xv. 20. m.
 Licinius Menenius trib. mil. secundo, vi. 27. p. tertio, 31. p.
 A. Licinius Nerua trib. pl. xlii. 6. p.
 A. Licinius Nerua legatus, xlv. 18. f.
 A. Licinius Nerua prætor, xxvi. 44. p.
 C. Licinius primus trib. pl. creatus, 11. 33. p. res sibi collegas creat, ibid.
 G. Licinius legatus, xxi. 12. p.
 C. Licinius Calvus consul, vi. 9. p.
 C. Licinius Crassus prætor, xli. 9. m. consul, 17. p. legatus, xlv. 17. p.
 C. Licinius Lucullus triumphat epulo, xxxi. 1. 23. p. triumphat ædem Iuven-tutis dedicat, xxxvi. 16. f.
 C. Licinius Nerva legatus ex Illyricis redit, xlv. 3. p. obsides in Thraciam reducit, x. 42. m.
 C. Licinius Stolo plebeius minorem M. Fabii Ambusti filii duxit, vi. 34. m. leges adversus patriciorum opes promulgat, 35. p. primus mag. eq. de plebe creatur, 39. p. x. 2. f. coniiua-ti sibi tribunatum recusat, vi. 39. m.
 X. trib. pleb. suffectus, 42. p.
 C. Licinius Stolo consul creatur, vii. 2. p. sua ipsi lege damnatur, vii. 16. f.
 L. Licinius trib. mil. consulari potestare, vi. 5. m. prætor, xxvi. 1. 9. f.
 L. Licinius Lucullus eos à tribu. pl. in cateerem coniiicitur, Epit. xlviii. m.
 L. Lucullus consul prospere adversus Mithridatem pugnat, Epit. xciv. p.
 L. Licinius Pollio legatus, xxxvii. 31. m.
 M. Licinius trib. militum equus, xxvii. 14. m.
 M. Licinius Lucullus prætor, xxxix. 6. p. xxxix. 18. p.
 M. Lucullus Thracas subigit, Epit. m. xcvi. m.
 M. Licinius Stabo trib. mil. xli. 2. m. occiditur, ibid.
- P. Licinius Calvus primus ex plebe trib. mil. conf. pot. creatur, v. 12. m.
 P. Licinius, P. Licinii F. trib. mil. conf. potestare, 18. m. eius oratio ad Qui-rites, ibid. eius sententia de præda Veiotum, 20. m.
 P. Licinius Calvus ex plebe creatur trib. mil. potestare conf. v. 11. 9. m.
 P. Licinius Crassus pontifex maximus pontificij peritissimus, xxx. 1. m. magister equit. dictus, xxvi. 1. 5. f. creatur, 6. p. P. Licinius Diues post max. prætor creatus, xxvii. 21. m. in Brurios proficiscitur, 46. p. xxx. 36. m. inter P. Licinium pont. max. & Fabium Pictorem stat. Quin-nalem certamen, xxvii. 54. p. post max. moritur, xxxix. 46. p. p. datus ab vrbe in bellum proficiscitur, 49. p. interimitur, Epit. xlv. p.
 P. Licinius Tegula carmen conditi car-tandum à rex novenis virginibus, xxxi. 12. f.
 Sp. Licinius trib. pleb. xi. 43. p.
 P. Licinius Vatus ædilis curulis ludos Romanos in vnum diem instaurat, xxvii. 6. f. prætor creatur, 21. m. le-gem fecit. vrudi Apollinares in perpetuum voueantur, 21. f.
 Licinia lex de promiscuo consulari, vii. 21. p. 22. f. 25. p. x. 7. p. Licinia lex de quingētis ingentibus, vii. 16. f.
 Lictores à Romulo instituti, 11. p.
 Lictores xxiv. apparent consulibus, 11. 55. p. & præcedunt proficiscen-tibus ad bellum, x. 15. p.
 Lictores decemvirosum centum & viginti forum implent, iii. 36. m.
 Licior Horatio laquei insidit, i. 26. m.
 Lictores de plebe homines, 11. 55. p.
 Lictores ad T. Manlium ire iussi, vii. 9. m.
 Lictores à Volerone violantur, 11. 55. f.
 Licior Sulpicii fores virga percutit, vi. 34. m.
 Liciores consulum quinque in pote-statem hostium veniunt, xxvii. 29. m.
 Lignator, pabulator, xxxviii. 35. m.
 Lignis carens terra, xxxviii. 18. p.
 Ligures, v. 15. p. durū in armis gen-tur hostis, ab Asiatico qd dixerant, quam-

R E R V M E T V E R B O R . I N D E X .

- quamque Romano vrilis, xxxix. 1. p
in Ligures legati Ro. missi, xxi. 1. 3.
p. Ligutum 8000. cōscribit Afrub.
xxvi. 4. p. de Liguribus triumphat
Q Minut. in monte Albano, xxxix. 1.
F. m. Ligures Lunensem agrum va-
stant, xxxiv. 55. p. Pisas circumfidēt,
xxv. 3. p. inde in deditionem veniūt,
xxxviii. 2. m. sese dedunt, & in Tau-
rafinos publico sumptu traducun-
tur, xl. 38. p. Ligores Montani in de-
ditionem veniunt, vi. m. de Liguri-
bus triumphat Q. Fulvius Flaccus
xl. 58. p. Ligures expugnantur, xl.
12. m. Murinam cap. unt, 14. m. rur-
sus rebellāt, 17. m. In captiuos serui-
unt, 18. p. ipsi bonaq; ipsorum ven-
duntur, xli. 8. p. de Liguribus in se-
dem suam restituendis S. C. 9. p. de
iisdem plebiscitum, 10. m. Ligures
Alpini xxviii. 42. m. Ligurib. Apua-
nus ager datur xl. 41. p. Ligures Gal-
los domuit C. Sulpicius, Ep. xlv. p.
Ligures Ingauni, xxx. 10. p. xxx. x. 31. p.
castra Romana oppugnant, xl. 25. m.
victi in deditionem veniunt, ibid.
Ligustici pop. xxxi. 10. p. Ligustici ilua-
tes, xxxii. 31. m. Ligustinum bellum,
xxxv. 4. p. Ligustini mōies xxxiv. 3. m.
Ligustinus centurio, xlii. 53. m. ad
populum oratio, 34. p.
Lilaeum opp. xxxvi. 79. m.
Lilybæum promontorium, xxi. 49. m.
xxviii. 5. m. xxviii. 4. f.
Lunenenses cum Pisanis legatis disce-
pant de agris, xlv. 15. p.
Limina xnea ex foeneratorum bonis
in Capitolio posita, x. 13. f.
Liminx deditur M. Acilio cos. xxxvi.
13. f.
Lincestæ Macedonæ pop. xlv. 30. m.
Lingones pop. v. 35. p.
Lingos mons, xxxii. 15. p.
Lingua in altum emittens, xlv. 2. p.
Lingua mille passus in altū excurrē-
ns, xxxvii. 31. f. Linguz nominisq;
momentum in defectionibus, xxxi.
7. m. impedimentum naturale filio
L. Manlij, vii. 4. f. in itinere exercen-
dæ mori, vii. 10. m. similitudo homi-
nes inuicem conciliat, xxxi. 29. f.
nguē Lat. sono homines vidētur mi-
lites Ro. cetera belluz, xxxix. 17. m.
- Lingus vrbs, xxxi. 33. xxxii. 9. m.
Linteara legio funditur, x. 38. m.
Lintei libri, vide Libri lintei.
Linterni arenæ, xxiv. 16. p.
Lintres temere ad vicinalem vsum
parantur à Gallis, xxi. 27. f.
Liparæ insula, xxi. 49. p.
Liparenium piratæ, v. 28. p.
Liris flumen, x. 21. m. xxvi. 9. p. 3. m.
Lisinas vrbs, xxxii. 14. m.
Lissus opp. xlii. 30. m.
Lissus flumen, xlii. 30. m.
Litabium opp. Hispaniæ oppugnatur,
xxxv. 22. m.
Litania sylua, xlii. 22. m. xxi. v. 22. p.
Litrem in rem suam vertere turpissi-
mum, vii. 71. m.
Litatio ac plitatio in sacrificiis xli. 15. p.
Literæ ac nuncii Afrubalis ad Anni-
balem interee piz, xxvi. 45. p.
Literarum adulterarum supponenda-
rum astus, xxi. v. 31. m. Literarum de
rebus arcanis dandarum periculum
1. 56. m. xxxvii. 14. m. Literarum in-
uenior Euander, 1. 7. m. Literis ver-
bisque prius scripta lex, vii. 5. p.
Litem deducitur colonia ciuium
Rom. xxxiv. 44. p.
Liræ flumen, xxxii. 29. m.
Lirubium opp. xxxii. 29. m.
Litæ augurium, 1. 18. f.
Liuius poeta carmē cōdit, xxvi. 39. m.
C. Liuius pontifex creatur in M. Pom-
poni Mathonis locum, xxvi. 23. f.
C. Liuius ædilis curulis quadrigas au-
reas in Capitolio posuit, xxix. 38. f.
prior creatur, xxx. 26. f.
C. Liuius Salinator prætor, xxxv. 14. f.
consul, xxxviii. 35. pontifex mori-
tur, xlii. 11. f.
L. Liuius trib. pl. ix. 8. f. prætor, xlv. 44. p.
M. Liutius pont. x. 28. m. legat⁹, xxi. 18. p.
M. Liuius, xxvi. 39. p.
M. Liuius Dentor cos. x. 1. m. pontifex
creatur, 9. p.
M. Liuius Drusus cos. aduersus Scor-
discos in Thracia sellier pugnāt. Ep.
lxii. f. trib. pl. domi suæ occiditur,
Epit. lxxi. f.
M. Liuius Macatus, xxvii. 16. m.
M. Liuius arca Tarentinæ præfectus
accusatur, xxvii. 27. p.
M. Liuius pro cognato, M. Liulo Asaca-

- to causam dicit, xxviii. 36. m. consula-
tum recular, ibi. barbari tondere,
& squalorem deponere à censorib⁹
iubetur, ib. m. ii. cos. creatur, 38. m.
Ira in ciues plenus ad bellum pro-
ficiscitur, 42. m. ad urbem redire iu-
betur, xxviii. 9. p. quadrigis urbem
intrat, militesque sequuntur, ib. m.
quinquagenos senos asses militib⁹
suis diuidit, ibid. f. dictator creatur,
10. p. ei in annum prorogatum im-
perium. ib. m. Volonum exercitum
in Galliam ex Heituria traducit,
xxxix. 5. f. censor creatur, 57. p. xxxvi.
36. m. quare Sallinatoris cognomen
inuenit, xxxix. 37. p. inter M. Liui-
um & C. Claudium censores simul-
tas, ibi m. M. Liuius præter tribum
Metiam populo Romano quatuor
& triginta tribus ærarios relinquit,
ibid. f.
- T. Liuium quæ causæ ad res pop. Ro.
scribendas impulerunt, Præfat. lib.
1. p. quo tempore vixerit, 19. 20. p
- Locri, qui & Locrienses, xxii. 61. f. xxiii.
41. m. xxxiii. 18. m. oppugnantur,
xxvii. 27. m. Locros urbem recipi-
endis pes Scipionem ab Africa ade-
unda reuocat, xxix. 6. p. Locrorum
arx à Romanis capitur, ibid. f. Lo-
creses ad Pœnos deficiunt, xxiii.
30. m. in agris vagantes ab Amilcare
intercipiuntur, xxiv. 1. m. Locren-
sium legatorum in senatu oratio de
Q. Pleminij crudelitate, xxix. 18. p
- Locrensis libertas restituitur, 21. m
- Locris urbs, xxxii. 18. m. 32. p
- Locus ad Metium dictus, non procul à
Lanuuiio, vt. 7. m. in causa ne dñe-
tur Manlius vt. 20. f. grauitas pesti
obnoxia, xxxvii. 23. p. religio facit,
vt hostes inter se versentur. xlv. 19.
p. loco se iuuans, videtur in bello
inferior, vii. 25. m. loca mores mu-
tant. v. 43. f. xxxvii. 54. f. locorum
capicndorum in præliis motum
xxxv. 28. p. diuisio in spectaculis, 1.
35. f. xxxiv. 43. m. locis sanctitate ac
diuitiis insignibus, etiam adfecta
miracula, xxiv. 3. p
- Locustarum vis ingens circa Capuam
xxx. 2. m. in Apulia, xlii. 10. m
- Locutib⁹ Deo templum in Noëa fieri
iussum, v. 50. m. 52. m
- Lomnorijs Gallor. regulus, xxxviii.
16. p. Byzantium repetit, ibid.
- Longarus bellum gerit cum Demetrio
Philippi patre. xxxi. 29. f.
- Longula opp. Volscorum 11. 3. p
- Logunticam peruenit classis: Remus
xxii. 10. p.
- Lora comederunt Casilini, xxiii. 19. m
- Loracina fluuius, xlii. 4. m
- Loricati milites, xxxviii. 40. m
- Loryma portus aduersus Rhodum,
xxxviii. 17. m. XX paulo amplius
passuum à Rhodo abest, xlv. 10. p
- Lua mare. viii. 1. m
- Luca urbs, xxi. 59. f. Luca colonia ciui-
um Romanorum deducta, xli. 19. p
- Lucani xxii. 42. p. xxvii. 44. f. mæ-
bilem cum fortuna fidem gerant,
viii. 24. m. in amicitiam fore deuo-
cipiuntur, 25. p. qua arte à Romanis
defecerunt, 27. m. secundo à Rom.
deficiunt, xxii. 61. f. Q. Fulvio scē
dedunt, xxviii. 17. p
- in Lucanis cœlum arsit, xxxi. 13. m
- Luceres equites, x. 6. m. Lucetum no-
minis origo, inacta, 1. 13. f. Lucetia
urbs, ix. 2. m. f. 1. f. xxi. 5. p. ad Samni-
tes deficit, 11. 3. p
- Lucerini à pop. R. laudati, xxviii. 19. m
- ad Lucetinos fines pugnatum cum
Samnitibus duce Artilio cos. xxi. p
- Lucretia lanç dedita inter ancilis in-
uentia, 1. 57. f. à Sexto Tarquinio stu-
pratur, 58. p. ad virum qualem ora-
tionem habuerit, ib. sibi mortem
consciscit ibid. Lucretiæ corpus in-
forum deferretur, 59. p.
- Luctetius Afella interimitur, Epitom.
lxxxix. m. C. Lucretius duumuir
naualis, xl. 26. f. à Chalcidensibus
accusatur, à 35. trib. damnatur, xlii.
8. m. f
- C. Lucretius Gallus prætor, xlii. 53. m
- Hostius Lucretius. Tricipitinus cos.
19. 30. p
- L. Lucretius trib. mil. cons. pot. 19. p.
vi. 11. p. 22. f. quæstor intercipitur
ab Annibale, xli. 35. f
- L. Lucretius Flauus cos. creator, 29. p
- L. Lucretius Tricipitinus cos. 11. p.
eius res gestæ, 12. m
- M. Lucretius trib. pl. xxviii. 1. f. 41. p
- L. Lucretius

RERVM ET VERBOR. INDEX.

- P.** Lucretius III. cos. 11. 15. p.
P. Lucretius præfectus vrbis, 111. 24. p.
P. Lucretius Tripticteus tribun. mil. cons. potestiterum, 19. 47. f.
Sp. Lucretius, 1. 8. m. consul creatus intra paucos dies moritur, 11. 8. p.
Sp. Lucretius pr. creatur, xxviii. 38. m. prorogatur ei impetium, vt Geniæ oppidum exædificaret à Magione disruptum, xxx. 1. f.
T. Lucretius Cos. 11. S. II. Cos. factus, 16. p.
C. Lucatius Illuir, xxi. 35. p. Cos. finē bello primo Punico imposuit, Ep. xix. f. xxviii. 38. m. ex seruitute post annum 16. liberatur à Cn. Seruilio, xxx. 19. m.
Q. Lucatius consule postremo pax data Carthagenensibus, xxx. 44. p.
L. Lucus 30. diebus finitus, xxi. 36. m. xxxiv. 6. f.
Lucumo Tanaquilē ducit, 1. 34. m. Romanam commigrat, ibid. p. vocatur L. Tarquinius Priscus, ib. f. eius frater, ibid. Lurumoni carpento sedenti aquila pileum anfert, ibid.
Lucus Ferentinæ, vii. 25. p. Lucus Iunonis Lacunæ, xxi. 3. p. Lucus Iunonis Sospitæ, xxi. 3. m. Lucus Maricæ, xxxviii. 39. m. Lucus Petelinus, vt. 20. f. vii. 41. m.
Luci ac sana sacrosancta, xxxv. 11. m.
Luci syluzque cæli quomodo restituantur, xxxiii. 34. m.
Ludibria oculorum auriumq; credita pro veris, xxiv. 44. m.
Ludorum solennia intermitteri nefas, v. 1. p.
Ludi bello voti celebres facti, iv. 35. m. xl. 45. m. ludi per decem dies Ioui opt. max facti, xlii. 20. p. in circo facti, xxx. 27. f. ludi ab decemviris per secessionem plebis à patribus ex S. C. voti fiunt, iv. 12. p. ludi Apollinares, ix. 12. m. eorum origo, ibid. in perpetuum vouentur, xxvi. 23. m. ludi Apollinares pestilentie auctorendæ quando primum facti, xxvii. 25. m. ludi Capitolini à Camillo instituti, v. 10. p. ludi funebres à P. Scipione exhibiti, xxviii. 21. f. per triduum durantes, xxxix. 46. p. per quadriduum in foro, xxx. 31. m. ludi magni, vii. 11. m. voti ab A. Postumio Tuberto, iv. 27. p. à M. Furio Camillo dictatore voti, v. 19. m. ludi magni voti æris cccxxxiii. millibus tridente, xxi. 10. m. ludi magni primū de incerta pecunia voti, xxxi. 9. f. xxxvi. 2. p. ludi magni facti Coss. L. Valerio Porcio & M. Manlio Capitolino, v. 31. p. à dictatore, xxviii. 35. m. ludi Megaleia celebrati, xxix. 14. f. quando fuerit eorum initium, xxxvi. 36. f. ludi Nemei, xxxviii. 12. f. ludi plebei, xxxix. 7. f. per biduum instaurati, xxv. 2. f. ter instaurati, xxi. 30. m. xxx. 16. m. lxxxii. 4. f. ludi plebei quinquies instaurati, xxxviii. 37. m. septies instaurati, xxxiv. 10. p. xxi. 1. f. ludi Romani magni, 1. 35. f. ludi Romani in diem vnum instaurati, xxv. 2. f. semel instaurati ab ædilibus curulib. Q. Metello & C. Seruilio, ex quo Annibal in Italiam venit, xxvii. 38. m.
Ludi Romani in diem vnum instaurati, xxx. 26. m. biduum instaurati, xxix. 38. f. per triduum instaurati, xxi. 30. f. ter instaurati ab ædilibus curulibus, xxvii. 10. p. xxx. 11. f. xxx. 39. f. xxxviii. 28. f. xxxviii. 35. m. quater instaurati, xxxix. 28. p.
Ludis Romanis loca senatoria à populo secreta, xxxiv. 43. m. 53. p.
Ludi scenici, xxxiv. 53. p. xxxvi. 36. m. xl. 28. f. xli. 10. p. primum instituti, vii. 3. p. xxxvi. 36. f. per triduum facti, xl. 52. p. primum per quadriduum facti ab ædilibus curulibus, xxi. 41. f.
Ludi Taurilia facti, xxxix. 22. p.
Ludi votui, quos M. Furius dictator vouerat, facti, vii. 15. f. quos vouerat Ser. Sulpicius Galba, xxxiv. 43. f. Q. Fuluii cons. per dies decem facti, xl. 45. f.
Ludorum initium Romæ, vii. 2. p.
Ludorū intermissorū indignatio, v. 1. p.
Ludorum licentia tempore belli regibus perniciofa, xxvii. 33. p.
Ludorum sumptus graues non modo Italix ac totius Latini nominis circumscripti, xl. 45. p.
Ludi literarum in tabernis, 1. 1. 44. p. discantium strepunt vocibus vi. 25. f.

- Luna perniox, xxxi. 1. f. Luna mater, viii. 1. m. Lunæ ædes in Auentino, xlii. p. candor inter imbrem, xxi. 1. m. defectu crepitus xis ſileni nocte editus, xxv. 1. f. duz interdiu ortæ, xxi. 1. m. eclipsin militibus prædicir C. Sulp. c. xlv. 37 p. Lunarem annum describit Numa, 1. 19 f
- Luna vrbs, xli. 19. p. xli. 1. 9. p
- Lunenſis ager populatur, xxxiv. 15. p
- Lunæ portus, xxxiv. 1. m. xxxix. 21. p
- Lupa mammas præbet Romulo & Remo, 1. 4 m
- Lupa Laurentia, hoc eſt, meretrix. ibi, 1. 5 p
- Lupus interdiu Romæ agitur, xli. 9. p. Marti propitius x. 27 f. per medios exercitus euadens, ibi Romæ in Capitolium penetrat, vide Prodigia, vbi & alia de lupis plura. Lupi ferret in Romanos eieci. xxviii. 3. m
- Lusitanus regulus Hispaniæ, xxxii. 6. p
- Lusitania, xxv. 22. m. montes, xxi. 43. p. Lusitanæ fugantur à L. Æmil Paulo, xxxvii. 57. m. de Lusitanis triumphat C. Calpurnius Piſo prætor, xxxix. 42. p. de Luſitanis triumphat L. Poſtumuſ, xli. 6. p
- Lustrale ſacrificium, 1. 28. p
- Lustrandi exercitus, xxxviii. 12. p
- Lustrum conditum, 1. 44. p. vnde appellatum, ibid. Lustrum à T. Quintio coſ. conditum, 1. 3. f. Lustrum propter Capitolium captum, conſulem occiſum, religioſum condi, 22. p. Lustrum decimum conditum, 24. f. Luſtrū vnde uicimum à primo x. 47 p. Lustrum conditum, x. 9. f. Epit. xlv. m. xlv. m. xlv. 11. p. liv. p. lvi. p. lxx. p. lxxi. p. Lustrum ne perſiceretur mors prohibuit P. Futi, xxv. 49. p
- Lutarius Gallor. regulus, xxxviii. 16. p
- Cn. Lutarius Cerco legatus, xli. 6. p
- Luxuria peſtis Reip. xxxiv. 3. f. Luxurix peregrinæ origo, xxxix. 6. f
- Lycus Pan, 1. 5 p
- Lycaonia, xxxviii. 54. m. xxxviii. 18. p
- Eumeni donatur, 19. f
- Lyceum Athenis incenſum, xxxi. 14. f
- Lycia, xxxi. 11. 29. m. xxxviii. 23. p
- Lycij. 40. f. de Rhodijs queſiuntur, xli. 6. m. ſuſi fugatique, xxxviii. 16. f
- Lyciſcus Ætolorum prætor, xlv. 28. m. xli. 38. p
- Licidum oppidū. xlv. 21. p. capitur, xxv. 1. 44. f
- Lycus Achæus præſectus exulum, xli. 3. f
- Lycus opp. Hiſpaniæ, xxxvi. 46. m
- Lycorta Megapolitan. dux, xxxv. 29. p. legatus, xxxviii. 32. m. prætor conſilium indiciit Achæis, xxxix. 15. m
- Lycorta ad Appium oratio, ibid.
- Lycurgus tyrannus Lacedæmoniæ xxxiv. 26. f. apud inferos gaudens ruinis ſuorum Spartæ, xxxix. 37. p. eius leges abrogatæ, xxxviii. 14. p. xxxix. 33. f. 56. p. Lycurgi diſciplina, cui per 800. annos aſſueti Lacedæmonij, ſublata, xxxviii. 14. p
- Lycus fluius, xxxv. 11. 3. p
- Lydia Eumeni donatur, xxxvi. 1. 39. f
- Lyncæſta populus, xlv. 10. f
- Lyſimachia diruta ab Antiocho reſtituitur, xxxix. 24. f
- Lyſimachus rex, xli. 3. p
- Lyſinia vrbs, xxxviii. 17. m

M.

Macedonum imperium quomodo & pet quos creuerit, xlv. 9. p

Macedonicarum regionum ſitus, 30. p

Macedonum regnum poſt mortem Alexandri in multa regna diſtinctum 9. m. de Macedonia prouincia inter conſ. & trib. pleetaniæ, xxi. 28. p

Macedonia prouincia T. Quintio cunctis. ibid. in Macedoniam decem legati mittuntur, xlv. 17. p. Macedones conſpectis ſuorum vulneribus terror cepit, xxx. 34. m. à Rhodijs fugantur, xxxii. 1. f. Macedonum oſſa circa Cynocephalas interfectorum colliguntur, xxxvi. 8. p. Macedones legati in ſenatum introducti, xxx. 42. p. Macedones legati extra urbem in villam publica traduti, & lauria ibi illis præbita, xxx. 11. p

Macedones expelluntur urbibus Athamanix, xxxvi. 1. f. cum Romanis prælium ineunt, xlv. 35. f. inter Macedonas & Romanos fortuna non Imperatorum iuſſu commiſſa certamen. 40. p. Macedonia ibi Paulo coſ. deditur, 46. m. de Macedonibus ſenatus decretæ, xlv. 38. p

Macedonum principes in Italia iubent.

- iubentur, xlv 9 m. Macedonicum bellum, xxxi. 48 p. eius causæ eum rege Philippo, xxxi. 1. m. cum Perseo, xxx. x 23 m. eiusdem cōsultatio ad cons. reueitur ib. ob Macedonicum bellū quid in conscribendo exercito nouatum sit, xl. 1. 21. p. Maced. belli finis, xlv. 9 p. Macedonicū bellum quindecim diebus confectum xlv 41. m. Macedon. bellum pacem Punicam sequutum est, xxxi. 1. m. Machanidas Laced. tyrannus, xxvii 31 f. xxvii. 5 p. Olympiorum solenne parentes Eleos aggreditur, 7. f. Lacedæmonem fugit, ibid.
- Mara Come xxxii. 15. f. vide Come.
- Micra fluius, xxxix 32. p. xl. 4. p.
- Macris insula, xxxvii 33 p. 12. m. 29. p.
- Maduaren pop., xxxvi 11. 40. m.
- Madyros opp., xxx. 16. p.
- Mæander fl. xxxvii. 52. m. xxxviii. 16. m. arce Celenarum oritur, ibid. & 15. f.
- Mælica regio, xl 21. p.
- Mælini montis radices, xxxiv 28 m.
- C. Mænius cos viii 13. p. dictator creatur, vi de occultis coniurationibus quæreret, ix. 26. p. a iueris nobiles orationem habet, ibid. m. abdicat se dictatura, & reus factus absoluitur, ibid. f.
- C. Mænius prætor, xl. 35 p.
- Mæniurn artium, xxxix 44. m.
- T. Mænius prætor, xxxix 6 p. 8. p.
- M. Mænius trib. mil., xxx. 12. f.
- Magana mons, xxxvii. 19. m.
- Magella ad Numidas deficit, xxvi 21. f.
- Magister ludi suis a pueris iuste exditur, v. 27. m.
- Magister equitum primus Romæ quis, xi. 18. p. Magister equitum primus de pleb. C. Plautius, vii. 17. m. Mag. equitum cum dictatore imperium æquat, xxi. 26. m.
- Magistratus haud subest publice potestati pstrix, xxiv. 44. f. magistratus plebeius nullius auspicio creatus, vi 41. m. magistratus continuati inuidia, xxxvii. 42. m. magist. functis dies dictus, si quid deliquissent, iii. 31. m. magistratū gesturi intra quatuor diem in leges iurare coacti, xxxi. 10. m. magistratum eundem intra decem annos capere plebisei-
- to cautum, vii. 42. p. magistratum libri citantur, iv. 7. f. 20. m. xl. 2. m. vide Libri. magistratus duos eodem anno gerere illeitur, vii. 42 m.
- Magistratus magnos decere esse minus diuturnos, iv. 24. p. magistratus nullos esse oportet sine prouocatione, iii. 55. p. magistratibus concordibus optime administratur concordia, vi 6. f.
- Cn. Magius Attellanus, xxiv. 19. f.
- Decius Magius victus in Annibalis castra ducitur, xxxii. 10. m. D. Magij Campani summa erga Ro. fides, 7. p.
- Magnetia vrbs ad Mæandrum, xxxvii. 11. p. ad Sipylum, xxxvii. 37. p. 4. p.
- Magnetæ, qui & Magnetes, xxxii. 18. m. liberi pronuntiantur, 10. m. Magnetum concilium, xxxv 31. p. Magnetarches summus magistratus apud Magnetas, xxxv. 31. m.
- Magnus Pompeii cognomen patrum memoria ab assentatione coëptum, xxx 45 f.
- Magni Campi in Africalocus, xxx. 8. p.
- Magni ludi votii, iv. 27 v. 31. p. vide ludi.
- Mago Amilearis filius res a fratre Annibale in Italia gestas Carthaginensibus exponit, xxxii. 11. p. annulos aureos a digitis ocellorum Romanorum detractos in euriæ vestibulo effundi iubet, 12. p. in fugam vertitur, xxviii. 7. m. delectum in Hispania cum Asdrubale Gisgonis filio habet 12. f. Mago iuberetur a senatu Carthaginensi, ut classem, quam Gadibus haberet, in Italiam traiecerat, 16. p. a Gaditanis intra urbem nō admittitur, 17. p. ex minore Balearium in Italiam traiecit, 46. p. Genuam capit, ibid. Gallos & Ligures in concilium vocat, xxx. 1. p. femore transfixo eadit, xxx. 8. f. in Liguriam per fugit, 16. p. ex vulnere moritur, ib. m. Mago legatus ad Philip-pum, xxxii 34. p. Mago ex gente Barchina cognatus Annibalis capitur, 40 m. Mago Perunorum dux Carthaginem Nouam tuetur, xxi v. 42 f. se, atque & præsidium Scipioni dedit, xxv 46. Romam mittitur cum 15. captiuis senatoribus, xxvii. 53. p. vide Hanno.

Maharbal Himilconis filius, **xxi.12. p.**
 cum ala Numidarum sociorum po-
 puli Rom. agros depopulatus, **xxi.**
45. p. suadet Annibali, vt quamprimum
 Romam adeat, **xxii.51. p.**
Maix Idus solennes incundis magi-
 stratibus, **iii.36. p.**
Maiestas siue vitib. parum tuta, **ii.55. f.**
Maiestatis contemptus furentis mili-
 te, **xxix.9. m.**
Maiestatis pristinae memoria in animis
 fortuna misericordiam commouet.
xxxix.4. m.
Maiores religio, **iii.20. m.**
Malea, **xxxi.44. p. 47. f. xxxi.1.16. p.**
Malex promontorium, **xxxi.1.31. f.**
Malcuenium opp. **x.15. p.** cui nunc Be-
 neuentum nomen est, **ix.27. f.**
Maliacus finus, **xxvii.32. p. xxxi.46. p.**
xxxii.42. m. xxxv.7. f.
Malicula sylua, **l.30. f.**
Malienus ager, **xl.40. m.**
P. Malleol' mare interempta, prim'
 omnium insurus culeo in mare prae-
 cipitatus, **Ep. lxxviii. f.**
Malleoli in oppugnationibus, **xxviii.**
6. p.
Mallia capitur diripiturq; **xl.61. m.**
Malorum imminentium praesagia,
xxv.35. p.
Malorum consiliorum receptus, **xxviii.**
25. f.
Malis indomitus exercitus Annibalis,
 magis corrumpitur bonis, **xxxii.19. m.**
Malus in circo instabilis in signum Pol-
 lentiae procidit, **xxxix.7. f.**
Malum noxum, & cui iam assueueris,
 maxime tolerabile, **xxxiii.3. f.**
Mala praesentia minus terrent, **iv.46. m.**
Mamercus Aemilius trib. cons. potest.
xv.16. f. vide Aemilius.
Mamertini in Sicilia. Epitom. **xiv. f.**
xxviii. 28. p. xxx. 31. p.
L. Mamilius Tusculi dictator, **iii.18. p.**
 Romana ciuitas ei datur. **29. m.**
Ostauus Mamilius gener Tarquinij, **i.**
94. f. occiditur, **ii.20. m.**
Manastabiles Manastix filius Graecis
 literis eruditus, **Ep. l. m.**
Mancipiorum pretium intenditur,
xxxix.44. p.
Mandonius Illergetum regulus, **xxix.**
31. p. propalam a Romanis deficit,

xxviii. 31. f. cum paucis fugit, reli-
 quis caesus, **33. f.** ad P. Scip. supplex
 venit, **34. p.** qua clementia a P. Scip.
 exceptus, **ib. m.** agrum Suessitanum
 depopulatur, **24. p.** eius vxor ante
 pedes Scipionis procidit, obtesta-
 tur, vt curam cultumque foemina-
 rum impensius custodibus com-
 mendet, **xxv. 49. m.**
Manducia op. in Salentinis, **xxviii. 17. p.**
Manium placandorum ritus a Numi,
i. 20. f.
A. Manilius trib. mil. cons. pot. **v. 26. p.**
C. Manilius Atilius primus de plebe
 Maximus Cutio creatur, **xxviii. 3. p.**
M. Manilius Cos. **iv. 23. p.**
P. Manilius trib. mil. cons. pot. **v. 12. f.**
P. Manilius legatus, **xliv. 18. m.**
Sex. Manilius summus rei praestitit plebi
 secessionem molienti, **iii. 31. m.**
Manipulus leues vices milites ha-
 buit, **viii. 8. p.** Manipulorum 30.
 agmen antepilanos appellat, **ib. m.**
Manipulatio, **xxiii. 32. f.**
Manilius scriba praefectus, **xxiii. 49. f.**
A. Manilius legatus Athenas mittitur,
 vt Solonis leges describeret, **ii. 31. f.**
 Decemuir creatur, **31. p.**
A. Manilius trib. mil. cons. pot. **iv. 60. f.**
 iterum, **v. 8. p.** trib. mil. cons. pot. **III.**
vi. 11. p. legatus, **v. 28. p.** trib. milit.
 cons. pot. **vi. 1. m. ii. 30. p.** trib. mil.
xxvii. 28. f. interficitur, **ib. triumphat,**
xxxiv. 52. p.
A. Manlius Volso Cos. **xl. 58. m.**
C. Manli' Cos. **ii. 24. p.** sordidatus cir-
 cumit populum, **ib. trib. mil. cons.**
 pot. **vi. 10. p.** prae creatur, **xxviii. 37. p.**
 legatus ad Philippum, **xxx. 24. p.**
C. Manlius Volso, **xxxiii. 28. m.**
Cn. Manlius cos. **ii. 43. f.** interficitur in
 praelio a Tuscis, **47. m.** Cos. **viii. 12. p.**
16. p. interrex creatur, **1. f.**
Cn. Manl. Capitolinus mag. eq. **vii. 28. p.**
Cn. Manlius Volso edil. cur. **xxi. 1. m.**
 umuit, **xxv. 9. m.** Cos. **xxxviii. 4. f.**
Cn. Manlius in Gallograecia bellum
 gerit, **xxviii. 12. p.** eius ad milites
 oratio, **17. p.** ad Olympum castra lo-
 cat, **20. p.** p. medios Thracas in Ma-
 cedoniam peruenit **41. m.** accersitur,
 quod iniussu pop. Rom. bellum ge-
 serit, **45. p.** orationem pro se habet,

47. p. ei triumphus decernitur, 50. p. de Gallogrecis triumphat, xxx x. 6. m
- L. Manlius prator in Galliâ mittitur, xxi. 17. m. eius exercitus caditur à Boijs, 25. m. legatus capiuorum Romanorum ad Cannas, xxi. 61. p. prator urbis, xxviii. 4. p
- L. Manlius Acidinus prator, xxv. 27. p. xxv. 11. 52. m. xxi. 3. p. ei Hispania prouincia à P. Scipione traditur, xxviii. 38. p
- L. Manlius, quod legatos Carthaginenses pulsauerit, per fociales legatis traditur, xxxviii. 42. m
- L. Manl. Acidinus pr. xxxviii. 35. p. o. uans urbem inuit, xxxix. 28. m. lituit creatur, 55. m. iterum prator, 56. f. triumphat, xl. 34. p. Cos. xl. 43. p
- L. Manl. Capitolinus tripl. pl. iv. 42. p
- M. Manl. Imperiosus dictator clauis figendi causa dictus, vii. 3. p. ob delectum acerbius habitum, magistratu se abdicare cogitur, ibid. f
- L. Manlio dies à M. Pomponio trib. pl. dicta, 4. p. unde ei cognomen Imperiosi, ibid. L. Manlius accusatus crudelitatis in filium, ibid. m
- L. Manlius Torquatus legatus, x. 26. f. dictator dictus comitiorum ludorumq; faciendorum causa, xxviii. 35. pontifex moritur, xxx. 39. m
- L. Manlius Volso candidatus consularis, xxi. 36. p. prator, xxxii. 27. f
- M. Manlius trib. pl. conf. pot. iv. 44. p
- M. Manlius Capitolinus cos. iv. 3. p. eius popularis liberalitas, 14. m
- M. Manlius ob arcem seruata quo munere donatus sit, v. 47. f. interrex creatus, vi. 5. m. seditionis autor, 11. p. eius ad dictatoris orationem responsio, 15. m. in vincula à dictatore duci iubetur, 16. p. vinculis liberatur, 17. f. seditionem ad plebem orationem habet, 18. m. regnum afficitur, ibi. f. & damnatus de saxo Tarprio delicitur, 20. f. ei mortuo adiecta notæ, ibid. ne quis Manlii gentis deinde vocetur, decreto cautum est, vi. 20. f
- M. Manlius Tullus conf. 11. 19. p
- P. Manlius trib. mil. conf. pot. vi. 30. p. dictator, vi. 38. m. prator, xxxii. 28. f. triumphat epulo moritur, xl. 42. m
- P. Manlius Volso prator creatus, xxvi. 25. p. 28. f
- P. Manlius xdil. pl. xxviii. 28. m
- Q. Manlius Thurius xdil. pleb. ludos plebeios semel totos iustaurat, xxi. 10. m
- T. Manlius L. F. cum Gallo pugnat, vii. 10. p. Gallum vincit, & à torque detracto, Torquatus dictus, ibid. f. eius in patrem pietas, 5. p. Cæritibus bellum infert, 19. f
- T. Manlius Torquatus creatur conf. 27. m. 11. cos. 28. m. 11. cos. viii. 3. m. eius ad Latinos responsio, 5. m. eiusdem ad filium oratio, 7. m. Cos filium secum feriri iubet, ibid. f. ad Triarios orationem habet, 10. m. vtrius patris dux fuisset, eius victoria futura, ibid. Romam redit, 12. p
- T. Manlium iuuentus omni vltà auresata execrataque est, ibid.
- T. Manlius T. F. cum Geminio Metio pugnat, viii. 7. m. Geminium vincit, ibid.
- T. Manlius Torquatus Cos. x. 9. m. ex equo lapsus moritur, 11. p
- T. Manlio Cos. templum Iani clausum, post bellum Punicum, 1. 19. p
- T. Manlii Torquati oratio, qua suadet, ne redimantur captiui, xxi. 60. p
- T. Manlius Torquatus pontifex maximus fieri petit, xxv. 5. p. consularum recusat, valetudine oculorum excusans, xxvi. 22. p
- T. Manlius Torquatus pontifex creatur, xliii. 16. f
- T. Manlius Torquatus Syllani pater filium condemnat repetundarum, Epit. liv. m
- Manliana imperia, iv. 29. m. viii. 7. f. 14. p
- Manlianus saltus, xl. 39. p
- Mannus Campanorum Calauiorum seruus, xxxvi. 27. p
- Manubia, x. 46. f
- ex Manubiis duo fornices in foro Boario ante fortunæ ædem, & matris Matutæ facti, xxx. 12. f
- Manus ad digitos vsque inuolutæ rediuvina faciunda, 1. 21. f
- F 4 Manus

- Manus praeiſe ſpeculatoſi deprehendi. xxii. 31. f. mansuſugis viſit s. xxv. 12. f.
- Manus proprię ſignum in proditiōe, vinculum maximum. xxvi. 10. m.
- Manū igni vltro inuicit Muſius. ii. 12. f.
- Manus ferreæ ad naues ſiſtēdas aut cōprehendendas. xxxvi. 4. f.
- Manus inceſtas ſanguine ſacris locis inferre neſas. xlv. 5. m.
- Manus non remere ad motu Deorum ſignis. v. 22. p.
- Manus ad cœlum tollens preceatur M. Furius Camillus. v. 21. f.
- Manibus ad cœlum porrectis M. Curtius ſe deuouet. vii. 6. m.
- Manus pretium. xxxiv. 7. p.
- Manu miſſorum viceſimæ lex. vii. 16. f.
- Marcellus Claudius prætor Romanus Nolam magnis itineribus peruenit. xx. 14. f. ſuos in Annibale educit 16. m.
- M. Marcellus copias ſuas in acle ednecit aduerſus Annibalem. xxiii. 44. m.
- M. Marcellus III. cos. abſens creatur. xxiv. 9. m. Syracuſas inruis lachrimatur. xxv. 24. m. Acradinam eircumſidet. 26. p.
- M. Marcellus ex Sicilia provincia ad urbem venit. xxvi. 11. p.
- M. Marcello triumphus negatur. ibid.
- M. Marcellus ouans urbē inuit. & in Albano monte triumphat. ibid. m.
- M. Marcellus ad Numiſtronem cum Annibale pugnam edmiſit. xxv. 11. 2. m. cum Annibale æquo Marte pugnat. 14. f. m. grauem in milites orationem habet.
- de M. Marcello Annibalis iudiciū. 16. p. de M. Marcelli morte auctorum diſſenſio. 29. f.
- M. Marcellus virtutis ædem dedicat. xxix. 11. f.
- M. Marcellus Gallorum ſupra 40000. cæcidit. xx. 11. 22. m. Pontifex creatur. 28. p.
- Marcus Marcellus cos. Epi. cviii. m. à P. Mag. Chilone occiditur. Epi. cxv. m. vide Claudij.
- Ancus Martius rex creatur. 3. 32. p. Numæ Pompiliij ex filia Nepos. ibid. ſacer à Numa inſtituta. in publico pponi iubet. ibid. Ancus Martius bellicas cæremonias inſtituit. ibi. Politorium urbem Latinorum vi capit. 33. ſacra flaminibus demandat. ibi. Meduliam vincit. ibid. f.
- Martia virgo Veſtalis inceſti damnata. Epi. lx. 11. m.
- Martius vaſes illuſtris. xxv. 12. p. eius carmina. ibid.
- Martius conſ. viii. f.
- C. Martius tribunus pleb. ii.
- C. Martius conſ. aduerſus Dalmanum parum proſpere pugnat. Epi. xlvii. m. 30. p.
- C. Martius Coriolanus. ii. 33. p. eius virus. ibid. C. Marcius Coriolanus hoſtis tribunicie poſteſtatis 34. ſo eius oratio. ibid. Coriolano dies à tribenis dicitur. 35. p. damnatus abſens à Volſcos exulat. ibid. creatur dux cōtra Romanos. 39. p. ſciet muliebri ut ab urbe recederet. mouetur. 40. inuidia rei oppreſſi. periſſe traditur ibid.
- C. Martius Figulus prætor. xlii. 11. m.
- C. Martius Rutilus. primus dictator de plebe. vii. 17. m. cos. prim. e plebe creatur. 21. p. concordiam ordinum turbat. 22. m. cenſuram petit. ibid. III. cos. creatur. 28. m. 1. m. p. tiſex creatur. x. 9. p. ſic cenſor. 1. m.
- Cn. Martius Sabinos gentem Alpinam expugnat. Ep. lxi.
- L. Marcius Septimij F. eques Romanus. impiger iuuenis. res Hiſpaniæ perditas vnus reſtituit. xxv. 37. p. orationem habet ad milites. 32. p.
- L. Marcio concionanti flamina ſuſa ē capite ſine ipſius ſenſu. 39. f. Alſtrubalis caſtra noctu inuadit. 39. p.
- L. Marrij litterę multos offendunt. quod ſe propter errorem ſcripſerant. xxvi. 2. p.
- M. Martius rex ſacrorū moritur. xxvii. 16. f.
- M. Martius Ralla prætor creatur. lxi. 11. f.
- M. Martius Ralla legatus. xxi. 31. p.
- M. Marcius Sermo 111b. pl. xlii. 11. m.
- Marcus Numa Marci F. pontifex ſcitos. 3. 10. m.
- P. Marcus Rex legatus. xlii. 3. f.
- Q. Marcius Philippus prætor. xxviii. 45. p. conſul creatur. xxxix. 6. p. 3. p.
- Q. Mar-

- Q Martii legati Romani ad Persæ ora-
rio, xlii. 40. p. Xuit factorum crea-
tus, xlii. 42. f. ite ium consul, xlii.
11. p.
- Q Martius in Macedoniam cum sup-
plemento traiecit, xlii. 1. p. Thessa-
lonicam oppugnat, 10. m. Q Marcii
Philippi literæ ex Macedonia Ro-
mam missæ, 16. p.
- Q Martius Ralla duumvir, xxxiv. 15.
m. ædem Ioui dedicat, xxxv. 41. f.
- Q Martius rex, xxxiii. 10. m.
- Q Martius Scylla tribunus plebis xlii.
21. p.
- Q Martius Tremulus consul, ix. 42. f.
de Hernicis triumphat. 43. m. ei sta-
tua equestris decreta, ibid.
- Martia rogatio, xlii. 21. f.
- Marcus saltus, xxxiii. 10. m.
- Marcolica vrbs nobilis, capitut, xlv.
4. p.
- Mare inferum, xxi. 1. 38. p.
- Mare Ionium, xxi. 33. p. superum, v.
33. m. xxi. 38. p. rubrum, xxxvi. 37.
f. xli. 32. m. xlv. 9. m.
- Mare quam magis ingredimur, tanto
altius xxxii. p. Mare quietum & tur-
bidum imitatur populus nactus fe-
ditiosos duces, xxviii. 10. f.
- Marenæ regio, xl. 67. m.
- Mareæ lucus de cælo tactus xvii. 39. p.
- Martitimus circus, ix. 42. f.
- Martitima colonie quinque deductæ,
xxxi. 1. 29. p.
- Martius nouus nuptialibus epulis fa-
ginatus, xxxvi. 17. m. Martius ab vxore
sublatus veneno, xli. 25. m.
- Martitorum miseria, in petacitate vxor-
um, xxxiv. 4. f.
- Marius Albius summus apud Campa-
nos magistratus, xxi. 1. 38. m. occidi-
tur, ibid. f.
- Marius Bollius Pr. Campanotum, xxi. 1.
7. f.
- C. Marius triumphali veste in senatum
venit, Epit. lxxv. m. absens V. Cos.
creatur, lxxviii. p. à Rabirio interfici-
tur, Epitom. lx. x. f.
- Q. Marius legatus in Macedoniâ mit-
titur, xl. 48. m.
- Maronitæ xxxi. p. Maronitarum vi-
cus, Sære appellatus, xxxviii. 41. m.
- Matucini populi, viii. 29. p. legatos
Romam mittunt ix. 45. f. Matucinus
ager xxvii. 45. f. Marucina cohors,
xlii. 40. p.
- Mats gradinus, t. 20. m. Mars patens
conditorq; populi Romani præfe-
ctus, lib. 1.
- Martis ædes xxxv. 9. p. dedicatur, vi. 5. f.
- Martii bos à P. Decio trib. militum im-
molatus, vii. 37. p. Marti suouetauril.
piaculum fit, vii. 11. 10. f. Martem ge-
minorum suorum patrem laudat
Rhea Silua, 1. 4. p.
- Martem sui generis auctorem facit
populus Romanus, præf. lib. 1. m.
- Martius clipeus cum imagine Aldru-
balis, xxv. 39. f. Martius lupus, x. 27. f.
- Martii Idibus cõsulatus initus, xxvi.
26. m. xxxix. 45. p.
- Marsi populi, vii. 16. m. 29. m. xxi. 9. p.
xxvi. 11. f. xxviii. 45. f. victi, ix. 41. x.
3. p. Legatos Romam mittunt, ix. 45.
f. Martiorum legio, xxxxi. 11. 22. m.
- Martias amnis, xxxviii. 13. m.
- Massyla gens Numidia, xxx. 49. p.
- Massyli gens affinis Mauris, xxvi. 11.
17. p. in ditione Metetuli cõcedunt,
xxix. 29. f. fugantur, 11. m. regnũ pa-
ternũ Massiliæ cõcedunt, xxx. 11. p.
- Masaniissa regis Galæ filius, xxiv. 49. p.
iuuenis acerrimus, xxviii. 5. m. soci-
us Carthaginensium, xxv. 34. p. Ma-
saniissa & Scipionis colloq. xxviii.
38. p. eiusdem ad Scipionem oratio,
ibi. Masaniissa & Scipio fide data ac-
ceptaq; discedunt ibi. f. Masaniissa ad
Scipionem accedit, xxix. 29. p. varia
fortuna in amittendo recuperat do-
q; paterno regno vsus. ibid. m. Tap-
sum vrbe capit, 30. p. vius à Sypha-
ce in montem Balbum profugit, 11.
f. cum solis quatuor equitibus, au-
fugit, 32. m. in occulta spelunca vul-
nus curat, ibi. f. collecto exercitu Sy-
phacis & Carthaginensium socio-
rum agros deuasat 33. p. Hannonem
ad pugnam elicit, 34. m. regnum pa-
ternum recipit, xxx. 11. Sophonis-
bam Syphacis vxorem ducit, 12. f. ob
Sophonisbæ nuptias à Scipione re-
prehenditur 14. p. venenum in po-
culo ad Sophonisbam mittit, 18. m.
amplissimis donis à P. Scipione de-
cotatur, ibid. f. Masaniissæ legati in

- Senatum Romanum introducti, 17
 m. Masaniſſa Ciria oppido ad regnū
 paternum, & egeris oppidis agrisq;
 adiectis à Scipione donatur, 44. f
- Masaniſſæ donæ miſſa à Romanis,
 xxxi. 11. Masaniſſa legatos Romam
 miſiſſi, xxxvi. 4. m. agnū de quo con-
 trouerſia erat, obitoret, xl. 34. f
- Masaniſſæ legatorum munera, xlii. 6. f
 poſt ſextum & octogefimum annum
 filium genuit, Epir. l. m
- Mafgaba Maſaniſſæ filius Romam ve-
 nit, xlv. 13. m. Maſgabæ quid ſenatus
 reſponderit, 14. p
- Maſſici montis iuga, xxi. 40. p
- Maſſilienſes à Phocæa oriundi, xxxix.
 31. m. legatos Romam mittunt, qui
 benigne accipiuntur, xxi. 20. m
- Maſſius puer adultus regius ad Scipio-
 nem ductus, xxvi. 21. m. muneribus
 donatus à Scipione ad Maſaniſſam
 remittitur, ibid. f
- Matalus regulus, dux itineſis Anniba-
 li in Italia factus, xxi. 29. f
- Metaris reli genus, vii. 14. p
- Mater Deum, lapis quidam ſacer in
 Peſtunū Phrygiæ, xxix. 11. m. quo
 honore à Romanis excepta, 14. m.
 vide lapis ſacer.
- Matriſ magnæ ædes in Palatio facien-
 da locatur, xxi. 37. p
- Matriſ reuerentia ac pietas, xl. 40. m
- Matriſ indignatio de filia cōmuni ali-
 cui deſpōſa, ſeſe inſcia, xxxviii. 57. f
- Matres dux receptis inſperato filiis,
 gaudio exanimantur, xxi. 7. f
- Materina Vmbriæ regio, ix. 41. m
- C. Matienus duumuir naualis creatur
 xl. 26. f. damnatus ſub furca feſter-
 tio numo venit, Epir. lv. p
- M. Matienus prætor, xli. 28. p. Tibur
 exulatum abiit, xlii. 2. f
- M. Matienus trib. mil. xxix. 6. m. virgis
 cæditur, 8. p
- Matronæ patriſ arroganter conien-
 dunt cum plebeiis, x. 13. p
- Matronæ aurum & omnia ornaſimenta
 in præſtium conferunt, v. 25. m. Ma-
 tronæ impudenter in publicum ſe
 proripiunt impediundę legis Oppiz
 xxxiv. 1. p
- Matronę per omnia delubra vāgę ſup-
 plicis votis quæ fatigant Deos,
- xxvii. 2. f. m. Matronis honores habet
 vi. p. ſilento ad ſacra ludosque, car-
 pentis feſto profeſtoque vterentur,
 v. 25. f
- Matronis poſt mortem ſolemnis lau-
 datio quando primum conceſſa, 50.
 f. Matronæ venena coquunt, vii. 11.
 15. m. Matronæ ſupri damnatæ, x.
 31. m
- Matuta mater, xxv. 7. m. xxxi. 11. 12. f
 xli. 28. m. eius templum vi. 31. p. vii.
 27. f. eius ædes Sarrici de cælo 12. f.
 xxviii. 11. p
- Mauri æcolæ Oceani, xxi. 23. p
- Mauriſſij extremi populi, prope Q-
 ceanū aduerſus Gadæis, xxiv. 49. m
- Maxima aia Herculi ab Euaandro dica-
 tur, 1. 7. f
- L. Mecilius tribunus plebis tribuſ
 comitiis primus creatus, xi. 51. p
- Sp. Mecilius trib. pleb. IV. abſens crea-
 tus, 17. 25. p
- Medeo opp. xxxvi. 11. f. xlv. 23. p
- Megi pop. xxvii. 5. m. xxxv. 18. p
- Mediaſtuticus ſummus apud Campa-
 nos magiſtratus xxiv. 19. p. xxvi. 7. p
- Medicus vitæ Pythi inſidiatus, à Rom.
 illi prodiſus, xlii. 47. p. Medici in-
 terdum plus quieret quam mouen-
 do atq; agendo proficiunt, xx. 11. 11. f
- Medii ſedere qui volūt inter bellantes.
 ſunt ſere præda victoris, xxvii. 11. f
- Mediolanū à Gallis cooditum, v. 31. p
- Mediterranei rerum naualium impe-
 rii, xxxv. 26. p
- Meduacus amnis, x. 2. m
- Medullia oppugnatur, i. 33. m. capitur,
 32. p
- Megaleſia, xxi. 14. f. Megaleſia cele-
 brantur, xxxiii. 58. p. xxxvi. 36. f
- Megalopolis, xxxi. 5. m. xxxvi. 31. p
- Megalopolitanæ, xxxi. 22. m. ab Anti-
 gono in patriam reſtituit, 19.
- Megalopolitis Aliphera reſtituitur,
 xxv. 11. 2. m
- Megara, xxi. 30. f. xxxviii. 7. f
- Megitiæ portus, xxxv. 11. 22. f. 24. f. 44. f
- Meliæ oppugnatur, xxi. 36. p
- Melan ſtutius, xxxvi. 22. m. xxxviii.
 40. p
- Meliæ Samnitium oppidum, xxiv. 20. p
- Melas de Samnitibus vi caput Marcel-
 lus, xxvii. 1. p
- Meli-

R E R V M E T V E R B O R . I N D E X .

- Melesum finibus Oringis vrbs Hispaniz opulentissima sita, xxvii. 3. p
- Melibœa vrbs. xxxvi. 11. m. oppugnatur à Romanis, xlv. 13. p. eius situs ibid. capitur iterum à Cn. Octavio diripiturque, 49. p
- Medira Insula, cum Carthagenensium præsidio Romanis deditur.....
- Meliorib. parete, fidei vinculum vnicum, xxii. 13. f
- P. Melius trib. mil. conf. potest, v. 12. f
- S. Melius equester largitiones frumētū facere instituit, iv. 73. p. priuatim annonæ curationem agit, ibid. tractat regni consilia, ib. m. ad dictatorem vocatur, 14. p. à Setuilio Hala mag. Eq. obtruncatur, ibid. f
- Melianum frumentum in modios æstimatum pleb. à L. Minucio diuiditur, 16. p
- Sp. Melii ædes dirutæ, bon. publicata, ibid.
- Meliana cædes, ibid.
- Sp. Melii fauore seditiones motæ, 21. p. Is rogationem fuit de publicandis bonis Setuiliæ Halæ ibid.
- Melium, xxxi. 11. f
- Melioridis terra, xxxi. 13. p
- C. Memmius prætor, xli. 10. f
- C. Memmius inierimitur, Epitom. lxx. m
- Memphis vrbs Ægypti, xlv. 11. p
- Mendacii vsus in bello, x. 41. m. Mendacii pœna nulli vnquam seruo, vincula fuere, vi. 17. p
- Mendis vicus maritimus Cassandree. xxxl. 45. m
- Menecrates Antiochi dux, xli. 24. f
- Menelais vrbs, xxxix. 26. p
- Agrippa Menenius conf. it. 16. m. eius ad plebem oratio. 31. p. moritur. 33. f
- Menenio Agrippæ sumptus ad funus defuere. ibid. eius triumphus, iv. 18. f. eius cui Lantio cognomen conf. iv. 13. m. trib. mil. conf. pot. 45. p. 47. f
- C. Menenius conf. lxx. 31. m
- L. Menenius trib. pl. fert rogationem de vnciariorum fœnore, vii. 16. p
- L. Menenius Lanatus conf. iv. 12. p. M. Menenius trib. mil. conf. pot. vi. 5. f. trib. pl. legis Agrariorum lator, iv. 53. p. xi. 19. p. M. Manlio diem dicit, 20. p
- P. Menenius Racilius trib. mil. conf. pot. ex pl. creatur, v. 13. p
- P. Menenius iterum trib. mil. conf. potest, v. 18. p
- T. Menenius conf. 11. 50. f. aduersus Tuscos male pugnat, 51. p
- Menetas Epirota Naupacti præfectus, xxxvi. 28. p
- Meninx insula vastata, xxii. 31. p
- Menippus dux Philippi. xxvii. 34. p. xxviii. 5. m
- Menippi oratio xxxv. 31. in Perræbiam proficiscitur, xxxvi. 10. m
- Mino Antigonensis, xli. 50. m
- Menophilus mercator Perræbius, xlv. 35. m
- Mens bona, bonaq; fortuna raro simul hominib. datur, xxx. 42. m
- Mens Dea. xxi. 9
- Mens peccat, non corpus. i. 18. f. Mentis Deæ ad Astilium prætor vouet, i. 1. p ea dedicatur à T. Octavio Crasso xxi. 11. 31. m
- Mensarii quinque viri, vii. 11. p. triumphuri, xxi. 22. p
- Mentissa oppidum, xxvi. 17. p
- Mercenarium militem quando primum Romani habere ceperint, xxix. 49. f
- Mercenario milite belligeratum Carthagenensib. xxvi. 43. m
- Mercenariorum militum locus in acie, xxx. 35. m
- Mercenarijs maxime assus Nabis tyrannus, xxxiv. 28. p
- Mercurius tribus lectis stratis placatur, v. 13. p. Mercurii ædes dedicata, 11. 21. f. de Mercurii æde dedicanda ceriamen inter Coss. 27. m
- Mercurius Teutaies, tumultus Carthagenis Nouæ, xxv. 44. m
- Mercurii promontorium, xxxix. 27. m
- Mericus Hispanus prodit Acradinam Syracusarum præsidium, xxv. 30. p
- Merico ciuitas datur & quingenta iugera agri, xxvi. 21. m
- Messapii pop. vii. 24. m
- Messena vrbs, xxi. 49. p. xxvii. 41. m. xxviii. 35. p oppugnatur, xxxv. 31. p
- Messenii, xxxi. 31. p. dedunt se Romanis, xxxvi. 31. p. à concilio Achaico desciscunt, xl. 48. f
- Messis ante Kal. Iunias, xxi. 11. 32. f
- M. sili

- Mellis exactabilis abiecta in fluitum, 17.5.p.
 Metallum Macedonici vestigal sublatu, xlii.18.p
 Metalla noua instituta à Philippo rege xxxix.2.1.p
 Metalla auri & argenti, exerceri verita Macedonibus, xlv.29.f
 Metapontus, 1.18.p. xxvii.44.f.45.p
 Metapontini pop. xxv.61.f. ad Annibalem deficiunt, xxv.35.m Metapontinoru dolus xxvi.18.m. Metapontin' ager, xxix.19.f. Metapontiprxsidium animu Romanis facit, xxv.11.m
 Metaurus fl. xxvii.9.f
 Metellus se transfodit, & sanguine suosores vxoris respergit, Ep. lxxx. x f
 M. Metelli trib. pl. in dictatorem concio, xxxi.15.p
 Q. Metellus xdilis censualis, xxvii.18.m.
 Q. Metellus primum ex plebe censor, Epit. lxx.p
 Q. Metellus Pius, Ep. lxxxiv. m
 Methymna, xlv.13.f
 Metia tribus, viii.18.f. xxxix.17.f
 M. Metilius trib. plebis, v.11.p
 Sp. Metilius trib. pl. III. absens creatus 19.48.p
 T. Metilius Croto legatus, xxi.13.f
 Metius Curtius Sabinorum princeps, 1.12.p
 Metius Suffetius dictator Albanorum, 1.23.p. eius proditio & supplicium, 28.m.f
 Metropolis, xxxii.13.p. xxxvi.10.p
 Metropolitanus campus, xxxv.15.f
 Metus omnia in mai' auget, xxxix.1.m
 Metus semper in desertota interpres, xxvii.
 Meuania opp. ix.41.m
 Mezentius Etruscorum rex socia arma Rutulis haud grauius iugit, 1.2.m
 Mezetulus Numida, regu suoru inimicus, xxix.29.f. Annibalis sororis filiam matrimonio sibi iungit, ibid.
 Mecion Calcidis princeps, xxxv.38.p.
 legatus pedib. captus, lectica in senatum latus, xlii.1.7.p. Miccioni vehicula publice locatur, quæ eû Brudusiam commodè perueherent, 3 f
 Micipsa moritur. Epis. lxxv. p
 Mithro Chalcidensis dux, xxxv.38.p
 Miles vetus animum celeriter colligit xxxvii.10.p
 Miles vetus nullus in Hispania ductus xxxvii.8.m
 Militis munus quod, xlii.34.p
 Militem horridu magis esse decer quam agnarum auro & argento, ix.40.p
 Milite suo non mescensatio, vti solitus Romanus, xxii.37.m. xxvii.44.m
 in Milites culpa exercitus amissi reiciens imperator, xxxv.3.m
 Milites duces suos imitantur, G. Iulianiani, xxxv.41.p
 Milites pradam vendere coacti, ne alibi eius animus quæ in armis, x.20.f
 Mil. ptocul à dñmo meliores, xxi.21.f
 M. l. tum animum torpens: ægie in pugnam incitatur, x.35.m
 Militum carmina in ducis sui triumpho xxvii.8.f. xxxi.7.p
 Militum decimatio, xi.53.f
 Militum donaria, x.42.p. xxxi.13.f. xxxiv.51.f. xxxvii.58.f. xli.4.m
 Militum proseruia ex otio, xlv.17.p
 Militares artes diuersæ ab imperatoria xxv.19.m
 Milites iureiurando à trib. missum adacti xxii.18.p. Milites quædo primu stipendium de publico acceperint, ix.59.f
 Militare stipendium, 60 m Milites duplii frumento in perpetuum, in præsenti singulis bobus binisque prius tunicis donati, xii.17.p
 M. Iulius decus, virtus, ix.40.p. Milites idti fulmine, xxi.13.m
 Milesij, xli.6.p. Milesijs immunditas conceditur, xxxvii.19.m. Iisdem ager sacer restituitur, ibid. Miletus ciuitas, xxxviii.16.p. 17.p. xxxviii.11.m
 Milonia Samnitium opp. expugnatur x.31.p
 Milonius prxtor Lauinii viii.11.p
 Milo princeps amicorum Persici 62 dedit Romanis, xlii.46.p
 Miluius pons, xxv.115.p
 Mincius amnis, xxxiv.10.m
 Mindii, xxxii.1.f
 Minerva numerum inuenit, viii.1.p
 Minerua Alcis, xlii.51.p. Atheniensibus præs, xxi.20.f
 Minerua Pæbi templum, xxxv.30.f
 Miner-

R E R V M E T V E R B O R . I N D E X .

- Mineruz templo dicata lex de clauo figendo, vii. 30. p. Mineruz sacrificatur, xxxvi. 2. p. Mineruz promontorium, xl. 16. f. xli. 20. p
- Mineruium opp. xlv. 16 p
- Minio Antiochiamitus, xxxv. 16. m eius oratio, 16 p
- Minius Cerrinius, xxxix. 13. m Bacchanalium auctor 17. f. in vincula cõiicitur, 18. m
- Mino, Heraclea vocata, xxiv. 15 p
- Minorum gentium dii patres à L. Tarquin o Præco instituti, 34. f. Minores Pontifices, xxi. 57. p
- Minturnæ, viii. 11. m. ix. 26 p. Minturnæ colonia deducta, x. 21. m Minturnas Latio se conferunt, viii. 6. m. Minturnis Iouis ædes de celo tacta, xxvii. 19. p apud Minturnenses sanguinis riuus fluxit. ibid.
- Minucia Vestalis viua humi defossa, viii. 5. m
- L. Minuci^{us} Cos. tit. 25. p. cum exercitu obsidetur, 26. p. iussu dictatoris se abdicat consulatu. 29. p. Xuir creatur, 15. f. in Agidum mittitur, 41. f. præfectus annonæ creatur, iv. 12. m. Cos in incertum creatur, ibid. 13 p. boue aurato exira portam trigeminam donatur, & cur, 16. p
- L. Minucius Mirius Carthaginem auctus, xxxvi. 1. 42 m
- L. Minucius Rufus prætor, xxxi. 4. m
- M. Minucius conf. 11. 21. p. 14. m. eo confædes Saturno dedicata 21. p
- M. Minutius tribunus plebis, v. 11. p
- M. Minutius triumphuir, xxxv. 20. m
- M. Minucius proconsul, Ep. lxxv m
- M. Minucius Fessius augur de plebe creatus, x. 9. p
- M. Minutius Rufus magister equitû xxii. 8. f. Fabij cunctationem incusat, 12. f. eiusdem oratio in Fabij cunctationem, 14 p. communicatum sibi imperium abrogat. 30. m
- M. Minutius Rufus prætor creatus, xxxii. 28 p
- P. Minutius tribunus militum, xxv. 5. p
- Q. Minucius consul, 111. 79 p
- Q. Minutius Claudii legatus, xxvi. 33. m. Q. Minutius Rufus legatus, xxxii. 55. m
- Q. Minutius in monte Albano ritum phat de Liguribus, Boiisque Gallis xxxii. 3. p. 9. p
- Q. Minucius prospere in Hispania pugnât, xxx. 40. m
- Q. Minucius tribunus militum, xxv. 5. p
- Q. Minutius Rufus ex ædilitate prætor creatus. xxx. 4 f. conf. xxxii. 27. f
- Q. Minucius Thermus ædilis curulis, xxxii. 27 f. triumphuir, 29. m. prætor, xxxii. 9. p. conf. xxxiv. 53. p
- in Rostra ascendit, 55. d. Q. Minucio rogatum imperium, xxxv. 20. p. ei triumphus negatur, xxxvii. 46. p
- Q. Minutius Thermus legatus, xxxvi. 55. p
- Q. Minutius Thermi mors, xxxviii. 41. p
- Q. Minutius Thermus triumph. xxxiv. 44 p. T. Minucius conf. ix. 44. p. in Samnium mittitur, ib. de Samnitibus triumphat, ibid. f
- T. Minucius Molliculus prætor, xl. 35. p
- T. Minucius prætor moritur, xl. 37. p
- T. Minutius Rufus prætor xlii. 54. f
- Miracula fere adfecta locis insignibus xxiv. 3 p
- Miraculo dicti Thaumaci, xxxii. 4. m
- Miranda & prodigiosa quo magis creditur, eo plura annunciantur, xxiv. 19. m
- Misagènes F. Nasanissæ, xlii. 20. f. 62. p
- xlvi. 12. f. Miseni promontorii, xi. v. 13. m
- Miseriæ suæ nimium si detegantur, nocet, xxi. 4. f
- Miseriæ vltimæ animum dant ad libere loquendum, xxi. 17. m
- Missilium prouisio aduersus obsidentes mōtana, cur tere nulla, xxxviii. 20. p
- Mithridates Antiochi F. xxxii. 33. f
- Mithridates Pōi: Rex Asiæ occupat. Ep. lxxviii. p. à filio Pharnace in regia obsidetur, cii. p. interficitur, ibi.
- M. Mitilius legatus, xxv. 22. p
- Myricamnis, xlv. 7. m
- Mnasimachus princeps Acarnanum, Mnesilochus princeps Arcanannum, xxxvi. 11. m
- Moagetes tyrannus Ciburz, xxxviii. 14. p
- Moricaptus Gallorum regnus capitur, xiv. 42. f
- Mors

- Mælia sylua, 1.53.f
 Molossis Annius, viii.24.p
 Momenta rerum magnarum sæpe pendent ex paruis, xxvii.12.p
 Moneris naui, xxxviii.18.m
 Monetæ ædes, iv 7.f. 20. m. ad Monetæ duarum hastarum spicula ardent, xxxii.11.p
 Monomachia aliquot, viii.10. p. viii. 8.f. xxiii.47.p. xxi. 8.p. xxv.16.f
 Monopodia, xxxix 6.f
 Mons Formianus, xxxix.4.4.m. Vecilius, iii.49.f. Mons Vesuvius, viii. 8.f
 Mons Victoriz, xxi.41.p
 Montis Æmimirus prospectus, xl. 21.p
 Mopseius tumulus, xlii.61.f.65.p
 Mors cupidis stimulum addit ii.45.m
 Morbus ducis & suum exercitum & socios abalienat, xxviii.24.p
 Morbus excusat vocatum in iudicium xxxviii.52.m
 Morbi ante cognoscendi, quam adhibenda remedia. Morbi etiam religionem & superstitionem adferunt, quamuis ferocib. li.3.p
 Morcus legatus, xli.23.m
 Morzi populi, xxxviii.26.m
 Mors pro patria præclara, x.4.m. Mortis crudele exemplum, xxi.26.f
 Mortis contemptus in muliere, xl.4.f. in seruo, xxi.2.p
 Mortis contemptus acerrimum incitamentum ad victoriam, xxi.44.f
 Mortis deprecatio miserabilis, xxi. 26.m
 Mortuorum ctemandorum mos Romanus, xxxiv.7. laudariones, viii.40.f
 Mos vetustus Romanis, cum quo nec foedere nec æquis legibus iungerentur amicitia non prius imperio in eum utebantur, quam omnia diuina humanaque dedisset, xxviii.34.m
 Mores quatenus mutantur, mutato solo, xxxviii.17.f. hominum varii, xlv.23. m. in Mores regis se format populus, i.21.p
 Mucamites Volscorum rex capitur, ii. 33.m
 C. Mucius adolescens nobilis de Porfena interficiendo cogitat, ii.12.p. Scribam pro Porfena obtruncat, ibi.m. incenso foculo dextram iniecit, ibi. f. iure belli liber à Porfena dimittitur ibi. C. Mucio ager à patribus donodatur, i.3.m. C. Mucius cur Sczuola dictus, ibid. p
 P. Mutius Sczuola censuram petit, xlii.14.p
 Q. Muci Sczuola prætor creat, xlii. 24.m. Q. Mucius æger, xxxii.34.m
 Q. Mutius Sczuola, xxi.12.p
 Q. Murius Sczuola prætor, xl.44.p
 Q. Mucius Sczuola Xuir sacrosanctus mortuus, xlii.2.p
 Q. Murius Sczuola in vestibulo adit Vestis occiditur, Ep. lxxvi. f. 11.11.m
 Mucia prætæ, ii.11.m
 Multatitia leges latæ, iv.30. p. ex multatitia pecunia ludi facti patraz aureæ ad Cereris positæ, x.13.f. ex multæ argenteo signa ænea ad Cæris data, xxviii.6. f. ex multæ argenteo signa tria in Capitolio positæ, xxi.39. m. signa ænea quinque in ærario posita, xxxi.50.p. ludi facti, & signa tria ænea Cereri Liberoque & Liberæ posita, xxxi.11.10. ex multatitia argento ædes in Insula Fauni factæ, xxxi.12. f. & m. ex multatitia pecunia clypei inaurati in Iouis æde positi, xxxv.10. f. ex multatitia pecunia quadrigæ inauratæ in Capitolio positæ, xxxv.41.f
 Mulier in virum conuersa, vide Prodigium
 Mulier indomitum animal, xxxiv.2.f
 Mulier facile ignoscit ei, qui in ipsam deliquit ex amore. r.9.f. Mulieres in manu patrum, fratrum, virorum, xxxiv.2.m
 Mulieres semper seruz salutis suis s. f
 Mulieres non habendæ vt seruz & incillæ. ibi. Mulieres puniebantur æuatim à cognatis, xxxix.18. m. Mulieres tetaiz donis Pyrrhi regis, xxxiv. 4.m. Mulieres etiam vel parua mouent, xxxix.2.m
 Mulieres simul pares esse expectant, superiores erunt, ibid.3.p. Mulieres urbem, quam armis viri defendere non possent, precibus lachrymisq; defendunt r.40. p. Mulieris captivæ facinus memorabile, xxxiii.2.4.p
 Mulieris Theoxenæ virtus, xl.4.p
 Mulier,

R E R V M E T V E R B O R . I N D E X .

Mulier Argius Nabidis vxor auto,
veste, mundoque mullebris spoliat.
xxxij. 40. f. Mulieribus purpuræ v-
sus interdictus, xxx. v. 7. p. Mulierū
Romæ terror audito Annibalis ad vr-
bem aduentu, xxiv. 9. m. Mulierum
secessio, xxxiv. 2. m
Muliebris dolor vehemētiore, iii. 49. f
Muliebris ambitio, vi. 34. f. & superbia
xxiv. 12. m. Muliebris fraus pesti-
lētia Romā inficit, vi. 11. 18. p. Mulie-
bre certamen de pudicitia, x. 11. p.
Muliebris timor, xxvi. 9. m. Mulie-
bris amoris vis, xxvi. 17. m. Mulie-
bris vestis maiores sumptus, quam
quindecim milliū aris in censum
relata, xxxix. 44. p
Mullis pocillum Iou. Victori votum,
x. 4. f
Multitudo res nouādi anida, xxxv. 3. p
Multitudinis inconstantia, xxxi. 34. p
Multitudo aut seruit humiliter, aut
superbe dominatur, xxi. v. 25. f. Mult-
tudo semper seime regēti similis
v. 18. p. Multitudo pauida & conster-
nata regi imperio non potest, iii. 15.
f. Multitudo coalescere in populi
vnius corpus nulla re, præterquam
legib. potest, i. 8. p
Mulus tripes vide, Prodigij. Muli ta-
bernacula, & omnia alia instrumē-
ta militaria magistratibus in pro-
uincias Ituræ subministrata de
publico xli. i. m. Muli cliellarii
instructi ad hostē fallendū. x. 40. m
C. Mummius prætor, xli. d
L. Mummius, xxxviii. 54. p. eius cons.
Epit. li. p. Corinthum ex S. C. diru-
it, ibid. de Achæis triumphat, ibid. f
Q. Mummius, xxxviii. 54. p
C. Muratius Xuir. xli. 4. p
Munda vrbs Hispaniæ, xxiv. 42. p
Mundus muliebris quid, xxxv. 7. f
Mundus muliebris ademptus feminis
Argiuis ab Nabidis vxore xxxi. 40. f
Municipia Appia, xxvi. 8. f. Municipij
Lannuium, vi. 11. 14. p
Munici Celeres hospites Annibalis Ca-
pux, xxi. 7. f
L. Muraena dux contra Mithridatem,
Epit. lxxxvi. f
Murales coronæ, vi. 20. m. Muralis au-
rea corona, xxi. 11. 18. m. de Murali

corona grauissima contentio, xxv. 48. m
Mures Casilini comedunt, xxxi. 19. m
Murgantia vrbs Samnitum, ad Numi-
das deficit, xxvi. 21. f
ad Murtia Latinis data ab Anco Mar-
cio sedes, i. 33. m
Murus lapideus Romæ circumdatus à
Tarquit. 3. 35. f. Murus Romæ è saxo
quadrato. vi. 23. p. Murus nouus ob-
iectus diruto in oppugnationibus
xxxviii. 7. p. Murus Spartanus ditu-
tus, xxxv. 11. 34. m. Muri ciuitatum
sacri, i. 6. f. 44. f. Muri omnium eis
liberum ciuitatū delecti, xxxiv. 17. f
Muralis coronæ certamen ad seditio-
nem fere erumpens, xxvi. 48. f
Mutatio in contraria varie adifici cor-
pora militum Annibalis, xxi. 39. p
Mutatio omnis odiosa, xxxiv. 53. p
Mutationis rerum humanarum insi-
gne exemplum rex Perseus. xlv. 53. p
Mutilia oppidum capitur, xli. 11. f
Mutilum castrum. xxxii. 2. m. xxx. 23. p
Mutina. xxi. 25. p. Mutina col. ciu. Ro.
deducta, xxi. 55. m. ad Mutinam L.
Cornelius Metula cum Boijs dimi-
cat, xxxv. 4. p
Mutines Hipponiates Annibalis ducū
vnius, xxv. 40. m. ciuitate Romana
donatur, xxvii. 5. p
Murinis filius, xxxviii. 41. f
Mycenia vrbs iuxta Argos, xxxi. 39. m
Mycipsa Masanissæ filius, Epit. m
Mylæ oppugnantur à Perseo, xli. 54. p
Mylæssenses Eutromensium oppida
occupant, xlv. 25. f
Mylæ fluuius, xxi. 30. p. 31. f
Myndus vrbs, xxxviii. 16. p
Myndij, xxxi. 44. f
ad Mynonesū nauali proelio pugnatū,
ibid. 31. p
Myrrina vrbs, xxxi. 11. 16. p
Mygia Eumeni donata, xxxviii. 39. p
Myti sagittarij, xxxviii. 40. m
Myris fluuius, xli. 7. m

N.

Nabis Lacedæmonior. tyran. xxix.
12. f. xxxi. 26. p. eius crudelitas
in Arginos, ibid. f. Nabidis & T.
Quinti colloquium, 39. m. eiusdem
amf.

- Mœsia syluâ, 1.53.f
 Molodis fluuius, vii.24.p
 Momenta rerum magnarum sæpe pē-
 dent ex parois, xxvii.12.p
 Moneris naui, xxxviii.18.m
 Monetæ xdes, 1v 7.f. 20. m. ad Monetæ
 duarum hastarum spicula ardent,
 xxxi.11.p
 Monomachia aliquot, viii.10. p. viii.
 8.f. xxiii.47.p. xxiv.8.p. xxv.16.f
 Monopodia, xxxix.6.f
 Mons Formianus, xxxix.44.m. Veci-
 lius, iii.49.f. Mons Vesuuius, viii.
 8.f
 Mons Victoriz, xxiv.41.p
 Montis Æmimirus prospectus, xl.
 21.p
 Mopseus tumulus, xlii.61.f.6f.p
 Mora cupidis stimulum addit, 11.45.m
 Moribus ducis & suum exercitum &
 socios abalienat, xxviii.24.p
 Morbus excusar vocatur in iudicium
 xxxviii.52.m
 Morbi ante cognoscendi, quam adhi-
 bēda remedia. Morbi etiam religio-
 nem & superstitionem adferunt,
 quamuis ferocib, 113.p
 Moreus legatus, xlii.23.m
 Morzi populi, xxxviii.26.m
 Mors pro patria præclara, x.3.m. Mor-
 tis crude exemplum, xxiv.26.f
 Mortis contemptus in muliere, xl.4.f.
 in setuo, xxi.2.p
 Mortis contemptus acerrimum inci-
 tamentum ad victoriam, xxi.44.f
 Mortis deprecatio miserabilis, xxiv.
 26.m
 Mortuorum et emandorum mos Ro-
 maz, xxxiv.7. laudationes, viii.40.f
 Mos vetustus Romanis, cum quo nec
 fœdere nec quis legib. iungentur
 amicitia non prius imperio in eum
 utebantur, quam omnia diuina hu-
 manaque dedisset, xxviii.34.m
 Mores quatenus mutantur, mutato
 solo, xxxviii.17.f. hominum varii,
 xlv.23.m. in Mores regis se format
 populus, 1.21.p
 Mucamites Volscorum rex capitur, 11.
 33.m
 C. Mucius adolescens nobilis de Porse-
 na interficiēdo cogitat, 11.12.p. Scri-
 ptam pro Porseña obtruncat, ib.m.
 incenso foculo dextram inieci
 iure belli liber à Porseña dimi-
 ibi. C. Mucio ager à patribus
 datur, 13.m. C. Mucius cur Se-
 dictus,
 P. Mutius Sczuola censuram
 xliii.14.p
 Q. Muci⁹ Sczuola prætor creat⁹
 24.m. Q. Mucius xger, xxi.
 Q. Mutius Sczuola, xxi.
 Q. Mutius Sczuola prætor, xl.
 Q. Mucius Sczuola Xuir sacre
 moris, xxi.
 Q. Mutius Sczuola in vestibulo
 Vestæ occiditur, Ep. 130
 Mucia præta, 11.
 Mulatitiz leges latæ, 1v.30.p. ex
 statira pecunia ludi facti pæ-
 surex ad Ceresis positæ, x.17.
 multæ argēio signa ænea ad Ca-
 data, xxxviii.6.f. ex multæ argēi
 gna tria in Capitolio positæ, xxi.
 m. signa ænea quinq; in æro-
 sia, xxxi.30.p. ludi facti, & signa
 ænea Ceteri Liberoque & 13.
 positæ, xxxiii.10. ex multatitia
 gento ades in Insula Fœni fa-
 xxxiii.28.f. & m. ex multatitia
 cunia clypei inaurati in Iouis
 posita, xxxv.10.f. ex multatitia
 cunia quadrigæ inauratæ in Ci-
 tollo positæ, xxxv.
 Mulier in virum conuersa, vide I-
 digium
 Mulier indomitum animal, xxxiv.
 Mulier facile ignoscit ei, qui in ipsa
 deliquit ex amore, 1.9.f. Mulier
 in manu patrum, fratum, viro-
 rum, xxxiv.2.m
 Mulieres semper feruæ salutis suis
 Mulieres non habendæ vt serui &
 cillæ. ibi. Mulieres puniebantur
 natim à cognatis, xxxix.18.m. Mu-
 res retatæ donis Pyrrhi regis, xxi.
 4.m. Mulieres etiam vel parua
 nent, xxxix.
 Mulieres simul pares esse corporis
 superiores etunt, ibid. 3.p. Mulieres
 urbem, quam armis viri defendere
 non possent, precibus lachrymâ
 defendunt, 1.40.p. Mulieris capto
 facinus memorabile, xxxiii.74.
 Mulieris Theoxenæ virtus, xl.4.
 Mulier

- Mulieres Argiuas Nabidis vxor auto, veste, mundoque muliebri spoliat. xxxi. 40. f. Mulieribus purpure v-
sus interdictus, xxxi. v. 7. p. Mulierū
Rom. terrorē dūto Annibalis ad vr-
bem adueniū, xxiv. 9. m. Mulierum
secessio, xxxiv. 2. m.
Muliebris dolor vehemētior, iii. 49. f.
Muliebris ambitio, vi. 34. f. & Superbia
xxiv. 12. m. Muliebris fraus pesti-
lētia Romā inficit, vii. 1. 18. p. Mulie-
bre certamen de pudicitia, x. 23. p.
Muliebris timor, xxvi. 9. m. Mulie-
bris amoris vis, xxvi. 17. m. Mulie-
bris vestis maiores sumptus, quam
quindecim milliū aris in censum
relata, xxxix. 4. 4. p.
Mulli pocillum Iou. Victori votum,
x. 4. f.
Multitudo res nouādi auida, xxv. 33. p.
Multitudinis inconstantia, xxxi. 34. p.
Multitudo aut feruit humiliter, aut
superbe dominatur, xxi. 25. f. Mul-
titudo semper ferme regēsi similis
v. 8. p. Multitudo pauida & conster-
nata regi imperio non potest, iii. 15.
f. Multitudo coalescere in populi
vnius corpus nūlla re, praterquam
legib. potest, i. 8. p.
Mulus tripes vide, Prodigii. Multi ta-
bernaeula, & omnia alia instrumē-
ta militaria magistratibus in pro-
uincias lituris subministrata de
publico xlii. 1. m. Muli elinellarii
instruēti ad hostē fallendū. x. 40. m.
C. Mummius prator, xli. 5. d.
L. Mummius, xxxviii. 54. p. eius conf.
Epi. iii. p. Coisynthum ex S. C. diru-
it, ibid. de Achæis triumphat, ibid. f.
Q. Mummius, xxxviii. 54. p.
C. Muratius Xuir, xlii. 4. p.
Munda vrbs Hispaniæ, xxiv. 42. p.
Mundus muliebris quid, xxiv. 7. f.
Mundus muliebris ademptus foeminis
Argiuis ab Nabidis vxore xxxi. 40. f.
Municipia Appii, xxvi. 8. f. Municipiū
Lanuvium, viii. 14. p.
Munici Celeres hospites Annibalis Ca-
pux, xxi. 7. f.
L. Muræna dnce contra Mithridatem,
Epi. lxxxvi. f.
Murales coronæ, vi. 20. m. Muralis au-
rea corona, xxi. 11. 13. m. de Murali
- corona grauiissima contentio, xxv.
48. m.
Mures Casilini comedunt, xxi. 19. m.
Murgantia vrbs Samnitium, ad Numi-
das deficit, xxv. 21. f.
ad Murtia Latinis datæ ab Anco Mar-
cio sedes, i. 33. m.
Mutus lapideus Romæ circumdatus à
Tarqui. 3. 35. f. Murus Romæ è fixo
quadrato. vi. 23. p. Murus nouus ob-
iectus diruto in oppugnationibus
xxxviii. 7. p. Murus Spattanus diru-
tus, xxxviii. 34. m. Muti ciuitatum
sacri, i. 6. f. 4. 4. f. Muri omnium cis
Iberum ciuitatū deiecti, xxxiv. 17. f.
Muralis coronæ certamen ad seditio-
nem fere erumpens, xxvi. 48. f.
Mutatio in contraria varie adscit cor-
pora militum Annibalis, xxi. 39. p.
Mutatio omnis odiosa, xxxix. 53. p.
Mutationis rerum humanarum infi-
gne exemplum rex Persæus. xlv. 53. p.
Mutilia oppidum capitur, xli. 11. f.
Mutilum castrum, xxxii. 2. m. xxx. 23. p.
Mutina. xxi. 25. p. Mutina col. ciu. Ro.
deducta, xxi. 35. m. ad Mutinam L.
Cornelius Metula eum Boijs dimi-
cat, xxxv. 4. p.
Mutines Hipponiates Annibalis ducū
vnus, xxv. 40. m. ciuitate Romana
donatur, xxxviii. 5. p.
Mutius filius, xxxviii. 41. f.
Mycenia vrbs iuxta Argos, xxxix. 39. m.
Mycipsa Masanissæ filius, Epi. m.
Mylæ oppugnantur à Persæo, xli. 54. p.
Mylæenses Euromensium oppida
occupant, xlv. 25. f.
Myla fluuius, xxi. 30. p. 31. f.
Myndus vrbs, xxxviii. 16. p.
Myndij, xxi. 44. f.
ad Mynonesū nauali proelio pugnatū,
ibid. 31. p.
Myrina vrbs, xxxix. 16. p.
Myria Eumeni donata, xxxviii. 39. p.
Myri sagittarii, xxxviii. 40. m.
Mytis fluuius, xlv. 7. m.

N.

Nabis Lacedæmonior. tyrā. xxi.
12. f. xxxi. 25. p. eius crudelitas
in Argiuos, ibid. f. Nabidis & T.
Quinti colloquium, 39. m. eiusdem
amj.

- anticitatē cū Romanis conditiones
ibid. f.
- Nabidis in appatando cōtra Romanos
bello diligētia, xxxiv. 17. p. eiusdem
ad T. Quintium oratio, 30. p. cum
Nabide pacis conditiones, 31. f.
- Nabis interficitur, 35. f. Nabidis vxor
Argos ad fœminas ſpoliandas miſſa
xxxii. 40. m. Nabidis filius ante cur-
rum triumphalē ductus, xxxiv. 51. f.
- Nadagata vrbs, xxx. 15. f.
- Nauia portā, 11. 11. f.
- Nepius Criſpinus vir impiger. militiq-
ue peritus, xxi. 40. m.
- L. Nauius balbus triumphat, xlv. 33. m.
- M. Nepius accuſator Africanus, xxxviii.
16. p.
- Q. Nauius triumphat, xxxiv. 52. p. xxxv.
40. m.
- Q. Nauius Marſo prætor, xxxix. 32. f.
- Nauia colonia, xxvii. 11. 11. m. 45. m.
xxix. 35. m. à ſi. Nauia ubi ſita, x. 8. m.
- Natnienſes equites hoſtes caſos nunt-
tiant, xxvii. 53. m. Narnienſis tribus
xxix. 37. m.
- Nafos Inſula quæ & Naſſus, xxv. 24. m.
19. f. 30. à Romanis capitur, 31. p.
- Naturæ vis xxxviii. 17. m. Natura im-
pedita quæ ſunt, multa conſilio ex-
pediuntur, xxi. 11. f. Natura rerum
potentiſſima, xxxvii. 54. p.
- Natura inſita, terræ ingenio non vin-
citur, ib. m. Naturæ damna in liberis
vt patrib. tractanda, vii. 4. f.
- Naualia locus prope Tyberim, 11. 26. f.
viii. 14. f. xl. 51. p.
- Naualis pugna inter Pœnos & Roma-
nos, xxi. 49. f. Naualis pugna inter
Rom. & Tarentinos, xxvi. 39. m. in-
ter Carthagiñeſes & Romanos, xxx.
10. m. Naualis pugna propter æſtum
maris incerta, xxviii. 30. m.
- Naualis pugna ſimulacrum, xxv. 51. m.
- Naualis pugnae deſcriptio, xxxviii. 30. p.
- Naualis triumphus Octauii de Perſeo
xl. 42. p.
- Naualis rei cura apud Rom. xxvii. 14.
m. Naualis duumuir, xl. 42. m.
- Nauis maritima Senatoria tantū am-
phorarum trecentarum, xx. 63. p.
- Nauis prætoria, xxi. 15. f.
- Naues actuatix, xxv. 28. f.
- Naues Punicæ aliquot captæ, reliquæ
fugatæ, xxi. 50. p. Naues captæ
Punicæ xxi. 20. p. Naues Pute-
ſulminis iſtæ concutemur, xli.
Accius Naui⁹ augur nouacula co-
diſſecat, 1. 36. m. ei ſtatua Roma
capite velato poſita, 11.
Q. Nauius centurio auctor pedis
equiri immiſcendorum, xxvi. 11.
eius bellica virtus, 11.
Naup: ſum Ætolia vrbs, xxvi. 11.
xxxii. 11. ſoſſidetur, xxxvii. 11.
Mauſtharmos portus, xxxviii. 11.
Nauis à Romanis dati pro cœſu, xxi.
11. f.
- C. Naucius conſ. 11. 35. m. in Volſo
mittitur, 11.
C. Nauius Rutilius conſ. 11. 54.
L. Nauius conſ. 11. 25. p. eius res geſtæ
26. p. ad Eretum cum Sabinis egiſ-
ſie pugnat, 29. f.
- Sp. Nauius conſ. 11. 19. m. Nauius le-
gatus à Fidenis interfectus, v. 17.
Sp. Nauius conſ. 11. 11. p. x. 40. m.
- Sp. Nauius Rutilius trib. mil. conſpo-
teſt. v. 36. m. tribunus militum cō-
pot. iterum, 47. f. 61. p.
- Naxus inſula, xxvi. 14. f.
- Neapolis, viii. 12. p. Neapolis conſpe-
cta mœnia Annibalem ab eius op-
pugnatione abſterrent, xxi. 11. f.
- Neapolitanum fœdus, viii. 15. m.
- Neapolis pars Syracuſarum, xxv. 35. m.
- Nebula denſa, quanti in bello me-
menti, x. 31. f. xxi. 4. m.
- Necari ſub grate 11. 30. m.
- Necetiſſitas vltimum ac maximum ve-
lum, 11. 28. m.
- Necetiſſitates belli nō exſpectant con-
ſilia humana, 57. p.
- Necetiſſitati parendum, 11. 4. f.
- Necetiſſitatis vltimæ Senatuſconſul-
ti formula, quæ, 31. 11. f.
- Nefasti dies à Numis inſtituti, 1. 20. p.
- Nemæorum ludorum curatio ad Th-
lippum delata, xxxvii. 32. m.
- Nemea celebratur Argis, xxxiv. 18. p.
- Nemus Albanum, v. 11. m.
- Neon Bœotius Perſei iotimos, 11. 11.
41. f.
- Neo Thebanus ſecuri percutitur, xxi.
31. f.
- Neocretus dux Antiochi regiſ. xxxviii.
40. f.

R E R V M E T V E R B O R . I N D E X .

Nepet, ix. 14 p. xxix. 15. p. Nepet per
 deditionem acceptum Hetrusci te-
 nent. xi. 10. p. à Camillo recipitur,
 ex his Hetruscis, ibi. f. Neper colonia
 milites pecuniaque Romanis da-
 turam se negat, xxvii. 17. m. Nepesti-
 norum deditionis auctores secum
 percussu, vi. 10. f. Nepefinus ager, v.
 19. m

Nephele, promontorium Ciliciz in-
 clitum, xxxi. 11. 4. p

Neptuno Iudi à Romulo facti, 1. 9. m

Neptunus tribus lectis stratis placat-
 us, v. 13. p

Neptuniz aquæ, xxxix. 46. m

Nequium opp. in Umbria circumsi-
 derut, x. 9. m prodicione oppidanor-
 um captum; 10. p

Nequius, xi. 1. 6. f

C. Nero xxviii. vide Claud.

Nerui à Casare delentur, Epit. eix. m

Nerulum vi caprum, ix. 21. f

in Neium ac supplicia dare, vi. 36. f

Nesiote popul. Cephaleniz insulæ,
 xxxviii. 28. m

Nessus flumen, xlv. 29. m

Nexum inire, vii. 19. m. Nexi ob xs a-
 llenum, ii. 17. p. Quiritum fidem im-
 plotant, ibid. m Nexi soluti, viii.
 28. f

Nicæa vrbs, xxviii. 5. f. xxxii. 32. m

Nicæus lupiter, xlii. 21. m

Nicæa Crateri vxor, xxxv. 26. m

Nicander prætor Aetolorum, xxxviii.
 4. f. m

Nicander archipirata, xxxvii. 17. m

Nicatores regia Macedonum cohors
 xlv. 19. f

Nicephorium Veneris templum xxxxi.
 43. m. 14. m

Nicias prætor Achæorum, xxxviii. 8. m

Nico princeps Tarëtiæ coniuratio-
 nis, xx. 8. p. vigiles Tarëtiinos sopi-
 tos in cubilibus suis obtundat, 9. m
 fortiter Tarëtiæ pugnans cadit,
 xxvii. 18. p

Nico, cui Pereoni cognomē, Romanis
 infestus atque inuisus, xxvi. 39. m

Nicodamus Aetolorum dux à braciâ
 inerat, xxxviii. 5. f

Nicomedes Bythyniz rex, xxxviii. 16.
 m. regno pellitur, Ep. lxxv. f. mori-
 ens populum Romanum facit hæ-

redem.

Nicosiatus Achæorum prætor, xxxii.
 39. m. 40. m.

per Nilum pons tumultuatio opere
 factus, xlv. 19. m

Nimbus celo sereno Nurtæ ortus,
 xxxviii. 3. p

Nisuerz populi, xxxiii. 2. p

Nobilium superbiâ aduersus plebeios
 ix. 46. p

Nobilitatis ambitione peruectitur ius
 & æquum, x. 36. f

Nola, xxi. 14. f. capitur à Romanis,
 ix. 28. m. oppugnatur ab Annibale,
 xxi. 6. p

Nolani Pæzpoli cicæ, vii. 26. m. à po-
 pulo Romano laudati, & cur, xxvii.
 12. m

Nolanus senatus Romanorum, plebs
 est Annibalidis. xxi. 39. f. Nolanâ
 plebs defectionis ad Annibalem cu-
 pida, xxiv. 3. m

Noliba opp. in Oretanis, xxxv. 23. f

Nominis solius inuidia solum ventrè
 coactus Lueretiz maritus, 1. 2. m. gēs
 Manlia decreto eam familia sua ex-
 cet, vi. 20. f

Nominis error quàm periculosus in
 bello, xxi. 11. f

Nominis dandi in delectibus necessi-
 tas, iii. 69. f

Nominum terribilium vocabulis nō
 adfici debet vir fortis, xxxv. 49. m
 ad Nomina qui nō iessō dissent, virgia
 exsi, vii. 4. m. citati nominatim, ii.
 26. f

Nomētum oppidum, iv. 22. p. captum;
 1. 18. p. Nomentana via, iii. 52. p

Norba opp. vii. 42. f. colonia Romana
 ii. 14. f. Norbani pop. vii. 1. p. à po-
 pulo Romano laudati, & cur, xxvii.
 12. m. Norbanus ager, viii. 19. p

Nortia Henuca des, vii. 3. m

Nota tristis, iv. 29. m

Notæ equestres censoriz, xxvii. 13. f

Nona Carthago, xxvi. 1. 17. p

Nouæ tabernæ Romæ, iii. 48. m

Nouendiale sacrum editum. xxi. 16.
 m. xxvi. 23. f. xxxvii. 38. f. 19. p. xxx. 38.
 m. xxxiv. 44. f

Nouensiles diui, vii. 9. p

Nouitas omnis sermones præbet;
 xxxiv. 53. p

G Noui

- Noui hominis inuidia apud patritios, 1x.46.p.xxxvii.5.f
 Nouorum hominū ambitio cōpreffa, vii.15.f
 Noua ac recentia in historia iucundiora, Pia f lib.i.
 Nox ad quietem data, xl.9.m
 Noctē lux oborta, xxvii.1.11.p.xxix.14.p
 Noctū Senatus datus legatis Persei, xli.22.p
 Nox praelium dirimit, 1v.19. m. victoriam magis quam praelium dirimit, vii.33.f. ix.32.p. 12.m.x.11.m.xxi.59.f.xxii.28.m.xxv.34.34.f.xxvii.2.m.xxviii.11.15.f.xxvi.17.f.xxviii.12.f.xli.v.1.m
 Nuceria. ix.41.p. diripitur à Pœnis atque incenditur xxiii.15.m
 Nucerni Atrolā migrant, xxv.1.13. m
 Nucernus ager depopulatur, ix.38.p
 C. Numatius magister equitum ad Cannas exfus, xxii.49.m
 Numerii Decimi Sāniti aduentu pte-
 lium restitutum, xxii.24.f
 Numerus à Minerua inuentus, vii.3.m
 Numicius flumen, 1.2.f.
 L. Numicius Circiensis, vii.3.f
 T. Numicius Priscus Cos. 11.63.p. eius res gestæ, ibid.m
 Numidæ accolæ Oceani, xxi.22.p. gens ad pedestria bella rudis, equis tantū habilis, xxiv.48.m. Numidæ ante omnes barbaros in Venerem effusi, xxi.23. m. xxx.12.f. populantur agros sociorum populi Romani in Sicilia, xxvi.21. f. Numidarū transfugarum fraus detegitur, xxvi.12.m
 Numidæ iaculatores, xxv.11.11.f
 Numisius Latinorum Imperator, viii.11.p
 C. Numisius prætor, xli.8.p
 T. Numisius Tarquiniensis legatus, xli.17.p
 ad Numistronem M. Marcellus castra ponit, xxvii.1.p
 Numitor Procæ regis filius, 1.3.f
 Numitori Remus ad supplicium deditur, r.p
 Numitor nepores agnoscit, ibi. f. Romulo & Remo vi geniti, vt educati, vt cogniti essent, exponit, 6.p
 L. Numitorius tribunus pleb. trib. co-
 mitis primus creatus, 11.58.p
 P. Numitorius auunculus Virginie, trib. pleb. creatus, 111.43. m
 Nuptiæ feræles Syphæis cum Sophonisba, xxx.13.f
 Nuptiæ inter bella Antiochi regia, xxxvii.11.p
 ob Nuptias virginis inter Ardeates bellum intestinum, 1v.9.p
 Nuncii boni celestias vix inueniunt, xxvii.52.m
 Nuncios calamitatis suæ hostibus superesse permittit Liulus, xxv.111.f
 Nuncio respōderet, non verbis Tarquinii Superbus, 1.54.f
 Narsini Vmbriæ pop. xxviii.45.f
 Nucibus Casilini viuunt tempore obsidionis, xxiii.19.f
 Nymphæum, xxvi.28.p. xlii.36.f.40.p
 Nymphus princeps Palæpollis, viii.15
 E. prætoiem Samnitium arte aggre-
 ditur, 26.p
 O
 O Aeneum oppidum Penestæ, xlii.19.p
 Oblutio fl. Epit 1v f
 Obluione deleri quæ non possunt, si-
 lentio tegenda, xxviii.29.p
 Obrius fontes, xxxviii.15.f
 Obsecratio à populo duumviris præ-
 euntibus facta, 1v.21.m
 Obsecratio in vnum diem populo in-
 dicta, 111.63.m. xxvi.23.f. xxvii.13.p
 Obsessæ urbis malum, xxxvi.21.p
 Obsidio in bello miserum, xxviii.53.p
 Obsidionis diuturnæ malum fames, xxv.13.p
 Obsidionis tedlū, sumptus, difficultas xxxiv.33.p
 Obsides fidei pignus, xlii.19.
 Obsides exacti dubio belli tempore
 federatis, xlii.21.p
 Obsides è fuga retracti, occisi, xxx.1.f
 Obsides in causa sunt, ne deficient
 qui eos tradidere, xlii.21.p
 Obsidum loco, etiam milites, quos o-
 lieimus è regione aut ciuitate sa-
 pta, xxxvi.11.f
 Occasio amissa ne quicquā quærat,
 xxv.38.f
 Occasio eadem nec diu, nec semper
 occurrit, xxviii.51.f
 Octa-

R E R V M E T V E R B O R . I N D E X .

- Oceanus, xxvii. 22. p. textarum orbem suo amplexu finit, xxxvi. 17. f
- T. Octacilius proprætor, xxi. 56. m creatus consul, xxvi. 22. m
- T. Octacilius Crassus duumvir, xxi. 31. m. Menti ædem dedicat, ibid.
- T. Octacilius Crassus pontifex moritur, xxvi. 23. f. xxvii. 6. f
- Octavia soror Augusti, Ep. cxxx. f. repudiata ab Antonio, ibid.
- Octavius Menius, x. 41. p
- C. Octavius prætor xxviii. 38. m. lxxx onerarias Pœnotum naues capit. 46. m
- Cn. Octavius proprætor ex Sardinia ingenie vim frumenti adfert, xxix. 36. p
- Cu. Octavius triumvir, xxxiv. 44. m
- Cu. Octavius decemuit in locum M. Claudii Marcelli sufficitur, xlv 18. f
- Cu. Octavius prætor, xlv. 17. p. ei triumphus decernitur, xlv. 55. m. Cu. Octavius de Perseo navalẽ triumphum agit. 42. p
- C. Octavius occiditur, Epit. lxxx. m
- Octolophum, loci nomen, xxxi. 36. m 40. f. xlv. 3. p
- Oculi Romanorum ardere visi in prælio Samuitibus, vii. 33. f
- Oculorum valetudinis excusatio in suscipiendo consulatu, xxvi. 22. p
- Odia in pace si non finiuntur, intermittuntur, xli. 24. f
- Odonis insoliti malum, xxxvii. 23. p
- Odomandicia terra, xlv. 4. p
- Odryse opp. xxxix. 53. f
- Odrysarum equitatus, xlv. 42. p
- Oeniade opp. Acarnaniz, xxvi. 24. f
- Oenus fluuius, xxxv. 26. p
- Oeia mons, xxxvi. 15. m. 22. m. 30. p. xxxvii. 5. f
- Oetzi montes, xli. 22. m
- Officina Monetæ, vi. 20. f
- Offitii Caianni Campani de Romano- rum silentio iudicium, ix. 7. p
- C. Ogulni* trib. pl. x. 6. p. ædilis curulis fœneratoribus diem dicit, 23. f
- M. Ogulnius legatus, xxxvi. 3. f
- M. Ogulnius Gallus prætor, xxxix. 56. f
- Q. Ogulnius trib. pl. x. 6. p. ædilis cu- rulis fœneratoribus diem dicit, 23. f
- Olba vrbs, xxx. 7. f
- Olcades gens ultra Iberum, xxi. 5. p
- Oleadum fines, ibid.
- Oleiniatz Illyrix populi, xlv. 26. f
- Olez rami, supplicum velamenta, xxxix. 6. f. xxx. 36. p
- Olez de mensa à muribus prægustatz xl. 55. f
- Olei congi in vicos singulos dati, xxv 2. f
- Olympia, xlv. 28. m. maximo cætu Græciz celebrantur, xxvii. 37. p
- Olympias Alexandri Magni mater, viii. 24. f
- Olympias olim Connocondylũ, xxxix 25. f
- Olympio legatus Gentii ad Perseum, xlv. 23. m
- Olympus mons, xxxviii. 19. m
- Olympi radices, xlv. 6. f
- Olympii Iouis templũ, xxiv. 21. f. 35. p
- Olzinium oppidum, xlv. 26. p
- Omolium opp. xlii. 18. f
- Onesimus, Pythionis Macedonis filius, Romam perfugit. xlv. 16. m
- Onomastus xl. 8. p. præses oræ mariti- mz, xxxix. 34. p. m
- Opera nusquam sine emolumento, nec emolumentum sine impensa opera v. 4. m. Opera publica, pecunia pub. facta, xli. 51. p
- Opes Rom. æternæ, nisi inter semet- ipsos sæuiani seditionibus, ii. 44. m
- Opifices ad bellum exiit, iii. 4. f
- Opifices Carthaginis nouæ capti, po- puli Romani exercitui distributi ad operas, xxvi. 47. p
- Opima spolia, iv. 32. xxi. 47. p. Opti- ma spolia quæ dicantur, iv. 20. p
- Opima spolia M. Claudius Marcellus retulit occiso Viridomato Gallorũ dũce, Epit. xx. m
- Opimia Vestalis stupri comperta, xxxii 56. p
- L. Opimi* Cos. Transalpinos Ligures subigit, Epit. xlviii. m
- L. Opimius pr. Fregellanos in editio- nem accipit, Ep. xl. p
- L. Opimi* Panfa quæstor occisus, x. 32. f
- Opinio & spes quanquam vana spē multum facit, xxxiv. 12. p
- Opis ædes in Capitolio de cælo tacta, xxxix. 22. m

L. Opiternius Bacchanalium autor, xxxix.7.f
Oppia virgo Vestalis damnata incesti, vi.42.f
Oppiz legis contēctōnes de cultu matronarum, xxxiv.12.& seq.
Oppiz Cluiz bona ac liberis testituntur, xxvi.34.p
C. Oppius tribunus plebis creatus, it. 54.f. fert legem de cultu matronarū xxxiv.1.p.40.p.
L. Oppius trib. pleb. xxxii.17.p
L. Oppius Salinator xdilis plebis, xxxv xxxv.23.p. prator creatur, 24.f
M. Oppius exxx trib. milium creatur vnus, vt summæ retum prætst, it. 51.f
Sp. Oppius legatus consularis, tit 59.f
S. Oppius Cornicen Xuir creatur, it. 35.f. in vincula ducitur, 58.f. mortē sibi consciscit, ibid.
Opus à Philippo recipitur, xxviii.7.m
Opunte seditio facta, xxxi.31.p. Opuntii. xxviii.8.f Opuntiorum emportu Cinus Locridis, 6.f. Opuntiorū vrbis diripitur. 7.p
Ora, pro fune nautico, xxviii.36.f.
Oraculum Apollinis ad Hieram comē xxxviii.13.p Delphis, 1.56.m.v.16.f
Oratio pto militibus in Siciliam relegatis, xxv.6.p
Oratio Campanorum legatorū in Senatu, v.1.30.p legatorum Faliscorū v.27.f Rhodiorum ad patres conscriptos, xlv.22.p. Samnitū ad Annibalem, xxiii.24.p. Saguntinorum legatorum, xxviii.39.p. Syracusanorum oratorum ad Marcellum, xxv.26.p Tusculani dictatoris in Senatu, vi.26.m. M. Acilii Glabtionis ad milites, xxxvi.17.p. L. Æmilij Pauli ad Cn. Cornelium, xxi.39.m. L. Æmilij Pauli Cos. ad populum, antequam in Macedoniam itet, xlv.22.p. L. Æmilij Pauli ad milites, 38.p. L. Pauli Æmilij de rebus suis gestis ad Quirites xlv.41.p. Mamerci Æmilij it. 12.p. Alotci militis Annibalis, xxi.13.p
Oratio Annibalis ad Hispanos milites 21.p. eiusdem ad suos, 43.p ad Scipionem, xxx.30.p ad Antiochum & socios, xxxv.7.p. L. Annij Latinorū

pratoris ad suos, viii.4.p. eiusdem Romæ in Senatu oratio 5.p. Arconis fratris Xenarchi pratoris, xli.24.p. Aristheni pratoris Achæorū, xxxii.20.p. 21. Q. Cæcili Metellii ad censores, xl.46.p. C. Canulei aduersus Cos. xv.3.p. &c. App. Claudii Cæli, x.3.p. eiusdem in tribunos, vi.40.p
Oratio C. Claudii patruij Appii Xuir, iii.40.p M. Claudii Marcelli gratia in milites, xxvii.15.p. A. Cornelii Cossi dictatoris ad milites, vi.12.m. eiusdem in M. Manlium, 10.p. P. Cornelii Scipionis ad milit. xxi.40.p. eiusdem ad eosdem, xxvii.41.p
Oratio P. Cornelii Scipionis, qua Fabianæ respondet, 41. P. Decij tribuni mil. ad centuriones, viii.34. f. eiusdem ad mil. 15.p. Demeitri aduersus fratrem Persea, xl.12.p. Q. Fabij Maximi ad L. Æmilium Cos. xxi.39.p. Q. Fabij de creandis consulib. xxiv.8.p. Q. Fabij Maximi, qua suadet, ne Scipioni Africa provincia extra sortem mandetur, xxviii.40.p. M. Fufij Camilli ad Ardeates, v.44.p. eiusdem aduersus tribun. plebis, 51.p. ad milites hostium multitudine perterritos, vii.34.m
Oratio Camilli ad Tuscolanos, 16.p. ad Quirites, 33.m. M. Furij, qua Cn. Manlium accusat. xxxviii.45.m. Hannonis gtauiissima, qua Annibalis victoriam elenat, xxi.102.m
Oratio grauis M. Horatii Barbari aduersus Xuiros, iii.39.p
Oratio M. Horatii ad mil. iii.62. L. Icili contra App. Claudij Decemvium, iii.45.m
Oratio Indibilis ad Scipionem, xxviii.19.m. M. Iunij dicta, de captiuis redimendis ad P. C. xxi.1.19.p. L. Iunij Cos. xxvi.36.p. P. Licinii ad Quirites, vi.12.m.
Oratio Cn. Manlij pro se, xxi.112.47.p
Oratio seditiosa Manlij Capitad plebem, vi.12.m.
Oratio T. Manlij ad filium, viii.7.m. T. Manlij Torquati, ne tedimerentur captiui suadentis, xxi.60.p. L. Martij ad milites, xxv.38.p. Q. Marcij ad Persea, xli.40.m. M. Minucij

RERV M ET VERBOR. INDEX.

- Rufi magistri equitum, qua Fabij cunctationem reprehendit, **xxix.14.**
 p. Nabidis ad T. Quintium, **xxxix.**
 30. p. Persei, qua Demetrium fratrem accusat, **xl.9.** p. Persei ad milites, **xlxi**
 p. m. C. Pontii Imperatoris Samnitium, **ix.1.** p. M. Porcii Catonis pro lege Oppia, **xxxiv.2.p.** & deinceps.
- Oratio P. Postumii Albini de Bacchanalibus, **xxxix.15.p.** Sp. Postumii Cos. subingum missi, **ix.8.p.9.** p. L. Quintii dictatoris ad populum, **iv.13.p.** T. Quintii Cincinnati vehementis in tribunos, **lii.19.** p. eiusdem ad Quirites, **67 p**
- Oratio T. Quinctii coniuratorum ducis ad suos, **vii.41.p**
- Oratio P. Scaptii vanissimi senis, **lii.71.m.** P. Sempronii tribuni pleb. in App. Claudium censorē oratio, **ix.34.p.** C. Serruili Ahalæ ad tribunum plebis, **v.9.** f. Serruili pro L. Emilio Paulo, **xl.37 p.** P. Sulpitii Cos. de bello Macedonico, **xxxi.7.** p. C. Terentii Varronis ad legatos Campanos, **xxiii.5.p.** Accii Tullii ad Cōsules **li.3.** m. eiusdem ad suos ciues **ibid.** Sex. Tullii ad dictatōrē C. Sulpicium, **vii.13.p**
- Oratio L. Valerii Cos. ad milites, **lii.61.p.** eiusdem ad equites, **ibid.m**
- Oratio L. Valerii trib. pleb. pro abroganda Oppia lege, **xxxix.15.p**
- Oratio M. Valerii dictatoris pro victore populo, **li.31.m.** M. Valerii Coruini ad conuictos, **vii.40.p**
- P. Valerii Publicolæ Cos. ad tribunos & plebem oratio, **lii.17.f**
- Oratio grauis Veturie ad Coriolanum filium. **ii.40.m.** Vibii Virii, **xxvi.11.p**
- Oratio studii ac cupiditatis expers, Orbem voluere, **iv.28.p**
- Orbes ænei positi in sacello Sangi versus ædem Quirini. **viii.20.f**
- Orbitanium opp. captum, **xxiv.20.p**
- Orbitas parentibus detestata, **xl.56 p**
- Orchomenon, **xxix.5.p**
- Ordium discordia venenum ciuitatis **lii.67.m**
- Ordinis militatis descriptio, **xi.11.8.m**
- Ordinum discernendotum in spectaculis auctor Scipio, **xxxix.53 m**
- Ordinum ac dignitatum discrimē institutum à Seruilo rege, **1.42.p**
- Orestis gens Macedonum, **xlxi.38.p**
- Orestis lux leges reddidit, **xxxix.20.m**
- Orestis vrbs, **xxxi.40.p.** à Dardanis tenetur, **xxx.11.30.p**
- Oretani pop. Hispaniz, **xxi.11. f. xxx.7.f**
- Oreum prima vrbum Eubœæ, **xxviii.5.f.** **xxxix.11.17.x.20 f** **xliv.13.f.** iteū, à Romanis & ab Atalo oppugnatur **xxxi.46.m** capitur, **ibid.f**
- Orgesium castellum, **xxxi.27.p**
- Orgago Gallogræcorum regulus **xxviii.19.m.** Orgiagontis vxoris memorabile facinus, **24.p**
- Oticinorum expeditio, **xxvi.25.p**
- Oricum vrbs, **xxiv.40.p**
- Otignes M. Porcii Catonis, **xxx.v.5.m**
- Originum M. Porcii Catonis liber V. **xl.20.p**
- Origines rerum minus iucundæ. **Præf. lib. r.p**
- Origines vrbum vt fiant illustriores, **ibid.**
- Originum memoria veteri, vt lib. benefactum, **xxviii.39.m**
- Orix opp. Hispaniz in Melesium finibus situm oppugnatur, **xxviii.3.p** capitur,
- Oriundus fl. **xliv.31.p.** ex. Scodro mōte oritur, **ibid.**
- Oranda opp. **xxviii.37.f**
- Orandes Cretam petit, **xl.6.m**
- Oropus vrbs Atticæ, ibi pro Deo Amphitochus vares colitur, **xl.27.f**
- Orsua & Corbis fratres pastuales de principatu ciuitatis ceriant, **xxviii.21.m**
- Orthobula vxor Proxeni damnatur ob veneficium, quo maritum sustulerat, **xl.25.f**
- Orthosia, **xl.25.f**
- Osca lingua, **x.10. m.** ab Osciis Atellanæ fabellæ inuentæ, **vii.2. f.** Oscense argenti **xxix.11.x.45.p.** **xl.13.m**
- Ospagus fluuius, **xxxi.39.m**
- Ossa mons, **xl.11.4 f**
- Ostia, **xxxi.38. m**
- Ostia colonia expugnatur, Epirom. **lxxm.f**

Ostia Rhodani,	xxi.26.m	Paliurus promontorium,xxxvii.ii.p
Ostia Tiberis.	vii.25.p	Palla picta cum amiculo purpureo à Romanis Cleopatraz Reginz missa, xxvii.4.m
Orium ex labore effierata corpora varie mouet,xxi.39. p.in Otio tumultuosi,iidē in bello segnes,iv.28.p.ex otio & copia animi lasciuiūt,ii.52.p	1.22.p	Pallene vrbs, xxxi.45.f. Pallenser, xxxviii.28.m. Pallensis ager longe fertilissimus, xlii.11.p
Otio ciuitas senescit,	1.22.p	Palloris templum à Tullo dicatum, 2.27.m
Otriculum,	xxii.11.m	Palmz quando primum victorib.datz x.47.p
Oua ad metas, cuniculis numerandis xli.27.f		Palma tunica,x.7.m.xxx.15.m,xxxii.11.m
Ouatio Appii Claudii Centonis, xli.28.p		Paludamentū à sorore Horatii sponso factum, 1.26.p. Paludamenta Cos. de iacta, ix.5.f. Paludatus consul egrediūz. 11.49.p
Onile , vbi conueniunt centuriz seniorum & iuniorum, xxvi.22.f		Palumbinum opp.Samnitium capiūt x.46.m
Ouius Paccius sacerdos Samnitium, x.38.m		Palustris itineris difficultas, xxii.2.m
Oximi puella cum dentibus nata , xli.28.f		Pamphylia,xxxvii.23. p.Pamphylii 40. f Pamphiliorum legati coronā auream ex xx. millibus Philippeorum factam in curiam inferunt, xlii.14.p.Pamphylum mare, xxxviii.13.m
Oximi terra pluit, xlii.20.m		Pamphylus sinus, xxxviii.23.m
P.		Pamphylidas præfectus classis,xxxviii.22.m 24.m
Pachinum promontorium,xxiv.35. p.xxv.27.f,xxxvi.2.f		in Pana Lycum solenne ab Euandro institutum, 1.5.p
Pachynum accedit classis Punica,xxiv.27.f		Panicus terror Romz, viii.37.m
Pactius Vibii frater , Brutiorum nobilissimus, xxviii.17.p		Panetolium concilium Aetolorum, xxxi.28.f 31.p,xxxv.32.m
Paculla Minia Campana sacerdos Bachanalium, xxxix.13.m		Pandosi Brutiotum vrbs,viii.24.p.capiūt, xxx.38.p
Paccuius Calanius improbus homo, sed non ad extremū perditus, xxii.2.p.ex Appii F.duos liberos habuit, ibid. m. filiam Liuio Romam nuptum dedit, ibid. Senatum specie tollendi è medio morte eripit, 4.p. filio Annibalem placat, 8.p. filio supplicat, ne Annibalem interficiat, 9.p		Panis deCapitolio in hostium obse- dētium stationes iactatus, v.48.p
Padus fl.v.33.f.35.m,xxi.32.p. xxxii.29. m,xxxiii.7.p. xxxiv.15. m. maior ac violentior Rhodano, xxi.43.p		Pannonii subacti, Ep.cxxxix.m
Padani campi, xxi.35.m		Panopolis, xxxii.13.m
Pæonia regio , xxxviii.17.f,xxxii.53.f nuuē Emathia, xl.3.p		Panormum,siue Panormus opp xxiv.36.p xxix.1.f. Panormus Samiz, xxxviii.10.m.11.p
Pæstum opp. viii.17.f,xxii.36.f		L.Pansa in campo Martio sepelitur, Ep.cxix.m
Pæstani à populo Romano laudantur, xxviii.11.m		Panaleon Aetoliz princeps, xlii.15.f
Pæzphai salus, xlii.11.m		Pantaucus legatus, xlii.39.f,xlii.23.p. Romanis sese dedit, 46.p
Pæzphatus opp. xxxii.11.m		Pantherarum venatio, xxxix.22.p
Pæzpolis, xlii.21.p. Pæzpolitani se dedunt Cos.Romano, 25.f		Papauerū capira à L.Tarquino Superbo decussa,quid indicarent,1.54.m
Pæzanteum vrbs Atcadiz, 1.5.p		Paphlagonia, 1.1.p
Palatinus mons, ibid.		Papinienfis ager. ix.41.m
Palatina tribus, Ep.xx f		Papinius mons, xlv.22.f

RERVM ET VERBOR. INDEX.

- C. Papirius Corbo prætor, xlv.17.m tor, viii.7.m
C. Papirius Crassus trib.mil.conf.pot. M. Papirius Mugillanus trib.mil.conf.
vi.18.p. ulari potestate iterum, iv.47.f
C. Papirius Maso, xxi.25.m P. Papirius tribunus militum, vi.27.p
C. Papyrius C. F. Masso pontifex mo- Sp. Papirius trib.mil.conf.pot. vi.22.p
r tur, xxv.2.p. decemuir sacrorum Sp. Papirius filius fratris conf. x.44.p
mortur, ibid. Papir a tribus, viii.37.f
C. Papirius Turdus trib.pl. xli.6.p Papiriana scintilla, x.3.f
Ca. Papirius Carbo occiditur, Epito. Par ubi esse viro ceperit mulier, supe-
lxxxix.p. rior euadet, xxxix.3.p
L. Papirius trib.mil.conf.pot. vi.22.p. Parachelois oppidum, xxxix.26.p
48.p. Parare quædam facilius, quam reti-
L. Papirii sceneratoris libido & crnde- nere ...
litas, viii.28.p. Parentum scintilla patiendo ac feren-
L. Papirius prætor, x.47.f do lenienda, xxvii.36.f
L. Papirius Crassus Cos. iv.2t. p.30.p. Parilia, xl.2.p
dictator creatur, viii.12.p. consul, Parma tripedalis, xxxviii.21.m
16.p. consul iterum, 19.p. Parma, colonia ciuium Romanorum,
L. Papirius Cursor tribunus milit.cõl. xxxix.43.f
potest.vi.5.m. trib.milit.conful.po- Parmento legatus, xli.23.m
test.iterum, 11.p. magister equitum, Parmassus mons, xli.16.p
viii.12.p. dictatord. 29. m. à pñ- Paroreia Thraciz, xxxix.27.f
lario monitus Romam redigad au- Paros insula, xxxi.15.f
spicium repetendum, 30.p. zgre fert Paril, 31.p
ininsu suo pugnatum fuisse à ma- Pars maior fere vincit meliorem, xxi.
gistro equitum, 31.q. eius ad magi- 3.f
strum equitum interrogatio, 32.p. Parthenl. xxxxi.2.f
L. Papirius Cursor populi precib. do- Parthenius mons, xxxiv.26.m
nat Fabiũ, 35.m. triumphat. 37.p.i- Parthi in Syriam erumpunt, Epitom.
terum consul, 14.7.f. vini cibiq. ca- cxxvii.p
paciilimus, 16. f. equitibus roganti- Parthini, xxvii.31.f. xxxix.12.p
bus quid remiserit, ibid.m. Præne- Partyni, xli.15.23.f
stino prætori multam dicit. ibi. par Pascua miranda, xxiv.3.p
Alexandro Magno, ib. f. L. Papirius Passato oppidum, xxv.26.p. 13.f
consul creatus, 28.p. nocte dicta- Pastor dux viz, xxxii.11.p
tor dicitur, 38. f. Victori loui pocil- Pastorum conlurationes detectæ,
lum mulsi, priusquam remetum bi- xxxix.48.f
beret, vouit, 42.f. triumphat, 46.p. Pastorum habitu milites, ix.2.p. x.4.f
L. Papirius Maso prætor, xli.14.p Pastrymonia Thraciz subiecta, xlii.
L. Papirius Mugillanus, iv.30.m. consul 11.p
creatur. ibid.7.f. eius consulatus Patara, xxxxi.27.m
dubius 8.m. censui agendo à popu- Patara caput Lyeiz, xxvii.15.f. 16.
lo præficatur. ibid.f. p.f
L. Papirius Mugillanus, iv.42.p. prodi- Patavium x.2.m. Patavii monumentũ
tus interrex. 43.m. naualis pugne solenni certamine
L. Papirius Mugillanus consul, xli.1. exercetur, ibid. Patavinos semper in
29. m. armis habent Galli, 2.m
M. Papirius Gallum barbã suam mnl- Patetæ tres aurex in cella Iouis ante
centem scipione eburneo percutit, vi.4.p
v.41.f. Pedes Iunonis positæ,
M. Papirius Vuir mensarius, xii.21.m vi.4.p
M. Papirius Atratinus Cos. iv.52.m Patetæ aurex ex mulctatitia pecunia
ad Ceresis positæ, x.23.f
M. Papirius Crassus Cos. iv.12.p. dicta- Pateras aureas legati à Pæsto Romam
adferunt, xxi.36.f
Patera

- Pater** auzex cclxxvi. ad Imper. P. Scipionū relatx ex Carthagine noua, xxvi. 47. f. Pater patratus, i. 24. m
- Pater** etga filium feuerus, ii. 5. m 41. f. viii. 7. m. iniquus & crudelis, xl. 21. de morte filii suspectus, xxiii. 10. m xxx. 15. m. xgroius filio ex captiuitate recepto cōualefcit, xxxvi. 37 m. honorib. filii infensus, xxxix. 53. p. dolore filiorum amissorum se suspendens, xlii. 28. f
- Patris** acerbitas filium à pietate non auertens, vii. 5. p. memoria filio reo commodo, ii. 52. p. 19. 41. f
- Patri** ignoscitur propter filium, xxxix. 47. f
- inter** Patrem ac filiū cognitio facilis, i. 50. f. Patrem nominare quē assueuerat Philippus rex, eum occidit, xxxii. 22. m. Patrem sequuntur liberi, iv. 4. m
- Patre** existente in potestate hostium, filius magistratus esse nequit, xxvii. 23. f. Patres conscripti vnde dicti, ii. f. cui Senatores dicti. i. 8. f
- Patrum** de rege nouo creando dissidium, 17 p
- Patres** Romani Numæ regnū deferūt, rs. m. tribunatum petere prohibiti, 31. 33. p. consilia non publica, sed in priuato habent, ii. 54. m. Volcanis legi relistunt, r6. p
- Patres** malo domandā tribunitiā potestātē censent, 57. p. indigne ferunt plebeiis honores mandari tv. 4. m. plebem prehensant, v. 30. m. de vrbis custodia consultant, xxii. 55. p. inter patres & plebem discordia, propter nexos ob xs alienum, ii. 21. p. inter patres plebemque de consularibus comitiis certamen, vii. 18. m
- Patrum** ac plebis certamina, venenum ciuitatis, 111. 67. m
- Patrum** indulgētia in plebem, optima ciuitatis custos, 11. 9. f
- de** Patrum cum plebe connubio lex l. 12, tv. 5. m
- Patribus** equitibusque locus in circo sectetur à plebe, 135 f
- Patria**, non sunt recta vrbis, & turba imbellis, sed iuuentum militaris, sine qua iueret, ix. 4. m
- Patri** amor quātus in Camillo, v. 51 m
- quantus** in Perolla, xxi. 9 f
- Patri** caritas in quo sit, vii. 40. p. quāta in omnib. ordinibus Romæ, xxi. 49. p. Patrix sœuitia cinib. quomodo ferenda, xxvii. 36. f. ruina quidam opprimi malunt, quam periclitari soli, xlv. 36 p
- Patricij** vnde appellati, i. 2. f. dicti quod patrem ciere a iunq, possent, x 8. f
- Patricio** in Capitolio aut arce habitare non licet, vi. 20. f
- Patriciarum** matronarum aduersus plebeias fastus, x. 23. p
- Patriciorum** iuuenum astutia in eludendis tribunicijis conatib, iii. 14. p
- Patriciorum** superbia, iv. 1. p. excellentia, vi. 37. f
- Patrx**, vrbis Achæiz. xxvii. 31. f. xxi. 21. p
- Patrocles** Antigonensis, xi. 13. 53. m
- L Paulus**, vide Æmilius.
- Pauperes** satis stipendij pendunt, si liberos educant, 11. 9 f
- Paupertas** maximorum virorum sēpe F. Valerii cos. ii. 16. m. Menenij Agrippæ 14. p. L. Quintij Cincinnati, 111. 26. m
- Paupertatis** aut parsimoniz pudor pessimus, xxxiv. 4. m
- Paupertati** ac parsimoniz honos maximus Romæ, Præfat lib. 1. f
- Pausanias** princeps Phæacōrū, xxxvi. 9. p. prætor Ep. roiarum, xxii. 10 p
- Paulistratus** prætor Rhodiōrū, xxxiii. 2. p. interficitur præliās, xxxvii. 31 f
- Pax** à victis magis speranda, quam victoribus, xx. 11. 12. m. Pax ibi firmissima, vbi voluntati pacati sunt, vii. 21. f. Pax sēpe per mulieres Romæ pacta, xxxiv. 5. m. Pax certa melior tutiorq; est, quam sperata victoria, xxv. 40 m. Pax seruientib. quib. grauior. q̃ libetis bellū rebellāt, x. 16. m
- Pacis** cōditiones inter Samnites & Romanū exercitū, ix. 4. p. inter Romanos & regē Philippū, xxxxi. 16. p. inter Romanos & Ætolos, xxxxi. 11. p
- Pacem** etiam, qui vincere possunt, volunt, vii. 41. p. Pacem pretio venditare, infame, xxxviii. 42 f
- Peccandi** exemplum esse non debet, qui aliis præfunt, 111. 1. f

RERVM ET VERBOR. INDEX.

- peccati quidam magis noliat, quam Peparethus opp. xxviii. 5. f. xxxi. 28. f.
 peccata vlciscantur, xxxix. 21. f. Pereat regio, xxxiii. 33. m. 35. f. 19. p.
 Pecora hosti obiecta p. insidias, xxviii. 21. m.
 33. p.
 Pecuarii damnati x. 23. f. xxxv. 10. f. Perduellionem iudicant decemviri, r.
 Pecuniz in xtrarium lata, xxviii. 9. f. 26. m. xliii. 16. m.
 Pecunia priuata conducuntur, quæ ad Perduellionis re. Cn. Fuluius, xxvi. 3. f.
 exercitum Hispaniensem opus sunt, Perduelles pro hostib. xxiv. 27. p. Per-
 xxvi. 49. p. duellib. superatis, gratia acta diis,
 T. Pedanius primus centurio signife- xlv. 16. f.
 ro signum adimit, & iacit in hostes, Perfidia barbarica, xxv. 33. p. Punica,
 xxvi. 14. m. xxi. 6. f.
 Pedasæ, xxxiii. 16. p. Perfugæ à Gadib. ad Scipionem veni-
 Peditum opp. ii. 39. p. vii. 11. m. unt. xxviii. 23. f. Perfugæ vt haben-
 Peditum expugnatur, viii. 13. m. di, xxiv. 45. p. Perfugarum Roma-
 Pedani, viii. 12. m. 13. p. notum supplicium, xxiv. 20. p.
 Pelagonia, xxvi. 15. p. xxxi. 39. p. Peiga vrbs, xxxviii. 37. f.
 Pelagones Maced. populus, xlv. 30. f. Pergamum, xxxix. 12. m. xxxi. 46. p.
 Peligni pop. viii. 6. m. 20. m. xxi. 9. m. Pergami regia Eumenis, xxxv. 14. m.
 xxvi. 11. 45. m. victi à M. Fabio ix. 41. Peticulo priuato publicum implici-
 p. legatos Romæ mittunt. 45. f. fun- tum, iii. 43. p. periculum inferenti
 duntur Epit. lxx. 11. m. plus animi est, quam propulsanti,
 Peligna cohors, xxv. 14. p. xxviii. 44. p. Periculo tota simul
 Pellum opp. vi. capitur, xxxi. 40. m. gens non obliuenda, xl. 21. m.
 Pella, eius situs, xlv. 46. p. Pella Phil- xxxiii. 16. m.
 lippus hybernat, xxvi. 21. p. Perinthus, xxxiii. 16. m.
 Pelles detrahas scutis comedunt Cal- Petolla Calpurnii filius de interficiendo
 silini, xxi. 1. 19. m. sub Pellib. dura- Annibale consilium capit xxi. 1. f.
 re, v. 2. m. eius ad patrem oratio, 9. f.
 Pellinæum occupatur ab Aminandro, M. Perpenna in carcerem à Gentio
 xxxvi. 10. p. conuicitur, xlv. 27. f.
 Peloponnesus, i. 7. m. Perpetuatio iudicium ciuitati noxia,
 Peloponnesus peninsula angustissima xxxiii. 32. p.
 mi faucibus adhærens, xxxi. 1. 21. f. Perranthe, xxxviii. 4. m.
 Pelops Lacedæmoniorum Rex xxxiv. Petroebia, xxxi. 41. p. xxxi. 15. f.
 31. p. Perrebi, xxxiii. 18. m. liberi pronun-
 Pelorum Marcellus recipit, xxiv. 35. p. ciantur, 20. m. à Persea recepti. xli.
 Pelta cetræ haud dissimilis, xxviii. 5. m. 33. f.
 Peliasæ. cetrati vocati, xxxi. 38. Perseæ ab Lacedæmonis aquam & ter-
 Peltati mille Chalcidem mittuntur, ram petunt, xxv. 19. f. Perseæ Lace-
 xxvi. 11. 5. m. dæmonios à tergo circumuehiunt
 Pelus aurea facta lataq; in Auentium, in Thermopilis, xxxvi. 16. m. Perseæ
 vt lunonem Reginæ mulieres pla- milites pro Romanis nihil ix. 19. m.
 carent, xxviii. 39. m. Perseis vrbs à Perseo Philippi filio di-
 Pelusium, xlv. 15. m. cta, xxxix. 33. f. Perseus Philippi fi-
 Pelusiæ Nili ostium, xlv. 11. f. lius admodum puer, xxxi. 28. f. 121.
 Penatium deorum ædes in Velia de- gelum annum agit, vt contendit
 cælo iacta, xlv. 16. p. cum fratre, xl. 6. m.
 Penestæ, xliii. 10. f. Persei mores, xli. 20. p. insignis crude-
 Pene. amnis, xxxi. 1. 15. f. xli. 38. f. 35. m. litas, xli. 5. p. auaritia, xlv. 27. m.
 60. m. xlv. 6. m. xlv. 19. m. Perseus pecuniz prædiues xlv. 40.
 Peninus mons, xxi. 38. f. p. vrbius donis & deorū cultu mu-
 Pentti, Samnites, ix. 31. p. nificus xli. 20. m. Delopes Amphio-
 lochosque oppugnat, xxxviii. 6. p.

- Rex à populo Romano appellatus, xli.42.p. à senatu rex appellatus, xlv.9.p. Demetrio fratri irascitur, xli.5.m. ab Demetrio vocatur ad cœnam venire negat, 7.p
- Perſus Demetrium fratrẽ apud Philippum patrem accusat partieidij, 3.p.eius oratio, qua Demetrium aggressus,9.p. Perſei in Demetrium inſidix deteguntur,55.m. Perſeus regnum ſcelere partum inuadit,56.f. Antigonus interſiciendum curat, 57.f. conſiliat ſibi Græciẽ ciuitates, ibid. ad Perſea legati mittuntur Roma, xli.6.p. Perſei legatis ſenatus datus,14.p. Perſeus ad Eumenis cœdem ſcleratos quosdam ſubornat, 15.p. à ſenatu hoſtis iudicatur, 18.p. legatos Romam mittit,36.p. eum Martio legato Rom. colloquitur, 38.f. ad orationem Martii reſpondet, 41.p. legatos ad Rhodios mittit 46. de rerum ſuarũ ſumma conſilium habet,59.p.62 p. Perſei exercitus ſumma 40.millia.55 p. Perſei totius exercitus ſumma 39. millia peditum,quatuor equitum,ibid.m.
- Perſeus ad bellum milites cohortatur, 52.m. ad Syeurium ſtatuã habet 54. f.6.f. faciem inſtruit,ibid. m. ad milites orationem habet, 61.p. Romanos aggreditur,54.p. Romanos paſſim vagantes opprimit.65. p. proximas Illyriorum gentes oppugnat, xli.11.15.p. Viſcanam obſidet, ibi.m. legatos ad Gentium Illyriorum regem mittit, ibid. eius ignauia notatur, xlv.4.m. ad Pydnam reſugit, 6.f. Gentium Illyriorum regem ſibi adiungit, 23.p. ad ſylum Pieriam fugit, 43.p. à ſuis contemnitur,ibid. oratore ſeum Caducen ad L. Æmiliũ Paulum mittit,44 f. Perſeus eum filio ſeſe Octauio tradit, 7.p
- Perſeus documentum humanorum caſum,8.m. in cuſtodiam Albam ducitur,42.m. Perſei duo filij, xli.1.52.p
- C. Perſius vir impiger, xxvi.39.f
- Peruſia Hetrutiæ op. pacẽ petit,ix.37.f. in deditionem accipitur, 40.f. capitur, x.37.m
- Peruſini abietes ad fabricandas naues
- Scipioni polliceantur, xxvii.45.m
- Peruſinorum quatuor millia & quingenti occiſi, x.38.p
- Peruſina cohors, xxiii.17.f
- Peffilentia laboratum, 1.31.m.11.6.p. 32.p. 1v.21.p. v.13.p. 48.p. vi.21.f. vii.1.m.27.p. vii.11.17.p. x.47.f. xiv.26.p.xxvi.25.m. Peſtilentia bellorum præbet, 1v.30.m. ſeditiones tribunitias inhihet, 1v. clauo à dictatore fixo ſenatur, vii.4.p
- Q. Petelius Xuir creatur, 11.35.f
- Petelinus lueus, vi.20.m.vii.4.m
- Petelia ſeu Petilia vrbs in Brutia, xxvii.28.p. expugnatur, xxiii.10.p. xxix.38.p
- Petellini, xxii.16.f
- Petellini ſoli ex Brutis manent in Romana amicitia, xxii.20.p
- P. Petellius legatus ad Syphacem, xxvii.4.m
- C. Petilius trib. pl. legem fert de ambitu, viii.5.f
- C. Petilius conſul, vii.27.m
- C. Petilius dictãtor, ix.18.p
- C. Petil. Balbus eos. vii. 12.p. de Gallia Tyburtribufque geminum ſtiomphum egit, xii.11.f
- L. Petilius ſcriba, xl.29.p
- L. Petilius legatus à Gentio in carcerem conicitur, xlv.17.f
- M. Petilius conſul, ix.14.p
- Q. Petilij tribb. pl. diem Africano dæunt, xxviii.59.m. ſpolia petunt ex triumpho Africani, 52.m
- Q. Petilius præt. vrbæ Numæ Pompilij libros legit, xl.29.m
- Q. Petilius Spurius præ xl. 18.p. cor. xli.14.p. ei ſacrificanti in ſecinore caput non eſt inuentum, ibid.f
- Q. Petilius Spurius Cos à Liguriis occiditur, 18.f
- Petilia rogatio, xxxviii.74.f
- Petitarus fl. xliii.25.f
- Petta vrbs Piatix, xxxix.26.p. xli.13.f
- Petra Medicæ vrbs à Philippo oppugnatur, xl.22.f
- Phacium Theſſaliæ opp. xxxvi.33.p. vaſtatur. xxxviii.3.m
- Phalanna opp. xlii.54.f
- Phalanneus ager, xli.27.p
- Phalanx cuneus Macædonum, xxvii.27.m. xl.11.61.f

Phalangis Macedonum quando vsus est, xxxi.59.m
 Phalāges similes Macedonicis, viii.8.p
 Phalangitæ, xxxvii.46.p.42.p
 Phalara seu Phalera in Malico sinu, xxvii.32.f. xxxv.43.f. xxxvi.29.p
 Phaleris donantur equites, xxxi.231.f
 Phaleria prima vrbium Thessaliæ expugnatur, xxxii.15.p
 Phalisci, vide Falisei.
 Phalaria opp. xxxvi.13.m. xxxix.25.p
 Phalaris portus Chiorum, xxxvi.41.f. xlv.28.m
 Phaneas princeps Ætolorum, xxxi.32.m. xxxviii.8.p. valetudine oculorum laborat, xxxii.34.p. Phaneæ & M. Acilij altercatio, xxxvi.28.p eius ferocia fracta, ibid.m
 Phancas Himilconis præfectus ad Romanos transit, Ep.1.m
 Phanonæ Epitæ castellum, xlii.21.m xlv.26.p
 Pharnaces Mithridatis F. Ep.cii.p
 Pharsalus, xxxii.33.f.35.f xxxii.20.m 35.f Romanis deditur, xxxvi.14.f
 Phælis vrbs, xxxvii.23.p
 Phœcadum vrbs, xxxi.41.p
 Phœx Thessaliæ oppid. xxxii.13.m xxxv.30.f. Rom.deduntur, xxxvi.14.f. Phœri, xxxvi.9.m. Antiocho se dedunt, ibid.f
 Phœstus capitur, xxxvi.13.p
 Phila opp. xlii.67.p. xlv.2.f. à Phila castia mouet Perseus, 34.f
 Phileas Tarentinus, vir inquieti animi, xxv.7.f
 Philæxrus frater Eumenis, xlii.55.m
 Philippi flagitiosæ libidines, xxvii.43.m. crudelitas, xl.3.m. legatos ad Annibalem mittit, xxxii.11.p. inter Philippum Macedonum regem & Annibalem leges fœderis, ibid.f
 Philippus legationem alteram ad Annibalem mittit, 39.p. prope seminudus fugit, xxiv.46.f. terram Macedoniam petit, ibid.f eius expeditiones, xxvi.15.p. prospere aduersus Ætolos & socios pugnatur, xxvii.32.p. decepto insigni cepit, cæteris in speciem se æquat, 31.p. agrum Eleum populatur, ibid.f. in cohortem Romanam incurrit, 34.p. fugit, ibid.m. ab Ætolico bello reuoca-

tur ob domesticas seditiones, 35.p. in Asiā traiecit, xxviii.7.m. Toronem capit, ibid. ad socios habet orationem, 8.p. Eream & Triphylia Achæis reddit, ibid. cum Ætolis quibus voluit conditionibus pacem facit, xxxix.12.p. agros Apolloniatiū vastat, ibid. cum Philippo & Romanis pax constituitur, ibid.f. cum Philippo rege bellum initum anno DXLIV. ab V. C. P. Sulpicio Galba, & C. Aurelio Coss. xxxi.5.p. cum Philippo Macedonum Rege & Atheniensibus belli causæ, 14.f
 Philippus insuetus audire vera, 18.p. Athenas oppugnat, 24.m. Achæos tentat illigare Romano bello, ibid. Atheniensium agros populatur, tēplaque diruit, 26.f. eius legati ad Ætolos oratio, 29.p
 Philippus fere capitur, 37.f. magna cura bellum apparet, xxxii.5.m. cum consule Romano colloquitur, 10.p. in T. Quintium indignatur, ibid.f. fugit, & Thessaliam petit, 12.f. eius castra diripiuntur, 13.p
 Philippus Thessaliæ oppida, quæ hostis veniret, incendit, ib. m. intra Tempe statua ponit, 15.f
 Philippi nomen in comitiis Argiuorum recitatum post Ionem, Apollinem, Hereulemque, 28.p
 Philippus cum T. Quintio colloquitur, 32.f. 35.m. ad pacis leges respondet 34.p. Argiuorum vrbe fiduciam Nabidi tradit, 38.p. Dardanos opprimat, xxxi.11.3.p. cum Philippo pacis leges, 16.p
 Philippi humanitas erga Romanos, xxxvii. eiusdem def. viiio, quæ Romanos sibi iniquos ostendit, xxxix.28.p
 Philippus Maronitas, qui Eumeni facerent interficiendos curat, 38.m. Demetrium filium minorem Romanam mittit, 36.p. ad filios suos Persea & Demetrium orationem habet, xl.2.m. Antigoni præcepti recordatur, xl.21.p. Æmum montem conscendit, 12.p. duas aras in monte Æmo ponit, ibid. m. Petram Medææ urbem oppugnat, ibid.f. moritur, 34.p
 Philip-

- Philippus Epirotarum prætor cum P. Sempronio congregatur, **xxix.12.f**
 Philippus Megalopolitanus, **xxxvi.13. m.** per ludibrium à Philippo Rege salutatur, **14. p.** insula præficitur, **31.f**
 Philippus Pœnus nobile scortum, **xxxix.41.f**
 Philippus Proeo præfectus, **xliv.12. p**
 Philippii nummi, **xxxiv.51.m.** **xxxviii.58.f.** **xxxix.5.f.7.p**
 Philippopolis, **xxxix.25. p.** capitur, **53.f**
 Philistio præfectus Epicidis interficitur, **xxv.28.m**
 P. Philo absolutus est, **ix.26.f**
 Philonē Chalcidensem postulant Romani, vt ipsis dedat Antiochus, **xxxviii.45.f**
 Philoetes vnus ex præfectis Philippi, **xxxi.16.p.** **xxxix.23.f.38. p.** Atheniensium fines depopulatur, **xxxix.26. p**
 Philoteles Philippi regis legatus, **xl.20. p.** opprimitur **55. m**
 Philocrates Rhodiorum legatus, **xlv.25.p.** Philodemus Agrius **xxv.25.p.** tradito Romanis Euryalo ad Epicidem tedit, **ibid.f**
 Philomenes princeps coniurationis Tarentinæ, **xxv.8. p.** ad Annibalem deducitur, ibi. sibilo custodibus dat signum, ibi. f. vigilem venabulo traiecit, **9.f.** eius corpus nusquam inuentum **xxvii.18.p**
 Philopœmen aduersus Nabin classem educit, **xxxv.25.f.** fugit, **ibid.f.** Lacedæmonios nocturnis insidiis opprimit, **27.m.** eius in duendo agmine locisq; capiendis solertia & vsus **28. p.** Laconicum agrum depopulatur, **30.f.** Lacedæmonios societati Achæzorū adiungit, **37. p.** à Messeniis capitur, **xl.49. p.** veneno hausto expirat, **50.m.** ab vniuerso Achæico concilio sepelitur, **ibid.f**
 Philostratus præfectus, **xliv.33.p**
 P. Furius Philus prætor, **xxii.55.p**
 Philus, vnus opp. **xxxix.7.f**
 Phœbeum locus, **xxxiv.37.f**
 Phœnicæ vrbs Epiri, **xxix.12. m**
 Phœnicus primus potius Erythæorū, **xxxvi.45.m.** **xxxviii.16.m**
 Phœxæ seditio oritur, ibi **9.p.** Phœxæ oppugnatur à Romanis, **32. p**
 Phoci Cheronea, **xxxvi.11.m**
 Phœnenses, **xxxiii.18. m.** Phœcenibus, **xxxviii.39.m**
 Phraates Parthorum Rex. Epiro. **lix. m.c.f**
 Phragandæ, **xxv.125.m**
 Phrygia duplex **xxxviii.59. f.** vtraque donata à Romanis Eumeni **xxxviii.56. p**
 Phrygius amnis, **xxxviii.37.f.38.p**
 Phthiolæ, **xxxix.18.m.** Phthiotæ, **A. chxi, xxxviii.7.m**
 Phylacle opp. **xliv.26.p**
 Phyllas prætor & Dux Ætolorū, **xxviii.32. p**
 Piaculare sacrum. **xxix.19.m.21.p**
 Piacularia sacrificia genti Horatiz tradita, **116.f**
 Picenum, **xxviii.45. f.** Picenus ager, cum Picentibus socius idem, **x.10. f.** isdem pax datur, **Epi. xv.m**
 Piera Thessaliæ opp. **xxxiii.15. p**
 Pieria, **xxxix.26. p.** **xliv.9. f.** Pieria sylua, **xliv.43. p**
 Pietatis ædes in foro Olitorio dedicatur, **xl.34.p**
 Pila Horatia, **126.m**
 Pila militum ardentia, vide Prodigia...
 Pila pontis Tiberini, **xl.51.p**
 Pilenzo matronæ vix ad sacra Iadoli que, **v.25.f**
 ad Pileum serui vocati, **xxix.21.f**
 Pileati prouinciales sequuntur curiū triumphantis, **xxxiii.3.p**
 Pileati capite raso liberti, **xliv.45.f**
 Pinarii ministri factorum Herculis, **1.7.f.** quare interdictum illis, ne ex his solennib. vescantur, **ibid.**
 L. Pinarus consul **1136.p**
 L. Pinarus magister equitum, **vii.3. p.** **25.f**
 L. Pinarus vir acer, **xxiv.37. p.** eius ad suos milites oratio, **18.p**
 L. Pinarus Mamercus trib. mil. consulari potestate, **1131. p**
 M. Pinarus Posca prætor, **xliv. p**
 Pinea regi Illyriorū legati missi, **xxviii.31. p**
 P. Papius primus ex plebe quæstus creatus, **1114. p**
 Piræum Athenarum, **xxxix.26.p.** **27. f**
 Pisis, **xxxi.39. p.** Pisanis gratia aguntur, **xl.43.p**

RERVM ET VERBOR. INDEX.

Pisaurum colonia deducta, xxxix. 44 f
ad Fescinam publicam tribunalia po-
sita, xxi. 11. 32. p
Pisidæ, xxxviii. 13. f. 15. m. circa Sel-
gam quidam incolunt, xxxix. 13. m
Pisistratidæ, xxxi. 34 f
Pisistratus Boeotiorum princeps è me-
dio tollitur, xxxiii. 13. p. excrucia-
tus, 14. f
Piso annalium scriptor, 19. f
Piso vetustior annalium auctor, x. 9. p.
xxv. 19. f. vide Calpurnius Piso. .
Pisicæ, xxxiii. 2. p
Pishecula insula, viii. 22. m
Pityusa inscensum millia continenti
distans, xxvii. 137. p
Placentia, xxi. 25. p. 47 p xl 41 m
Placentiam colonia deducta, Ep. xx. f.
ea ab Asdrubale obsidetur, xxvii. 41
f. à Placentia vsque Ariminum via
perducta à M. Emilio cos. xxxix. 1
f. Placentini, xxxix. 11. 8. p. à populo
Rom. laudantur, xxvii. 12. m
Placentina equitum turma, xlii. 40. p
Plagule Romam quando inuectæ,
xxxix. 6. m
Plator pæpositus Oreo à Phil xxvii. 1.
6. p. Oreum Romanis tradit, 7. p.
Plator à Genio fratre occiditur, xlii.
30. p
Plautius graue xs ad ærarium conue-
ctum, 19. 60. m
C. Plautius eos. viii. 12. m. Hernicos
denieit, 15. m. primus magister eq. de
plebe creatur, 17. m. 11. eos. creatur,
17. p. viii. 1. p
C. Plautius censor, 1x. 29. m
C. Plautius prætor, Epit. 111. m
L. Plautius Hipseus pr. xxxvii. 47. pm
L. Plautius Venox cos. viii. 19. p. ix.
10. p
P. Plautius Proculus cos. viii. 22. p
Plebs nouarum rerum auida, xxi. 12.
14. m
Plebs Rom. magis scuto, quam gladio
opus est, 111. 33. f. plebs portoris &
tributo liberatur, 11. 9. m. patribus
solis arma capere iubet, 24. p. in Es-
quiliis extus nocturnos facit, 28. p.
in sacrum montem secedit, 32. m
Plebs indignatio & tumultus aduer-
sus patres, 35. p
Plebs irata consularibus comitiis non

interest, 64. p. relicto Auentino in
sacrum montem secedit, 111. 52. p. ad
plebem reuocandū ex sacro mon-
te legati mittuntur, 13. p. plebs po-
stulata, ib. ad ea legatorum respon-
sum, ib. f. plebs Romā reuersa tribb.
plebis creat, 54. m. inter plebem &
patres dissidia, 65. m. plebis prin-
cipes secreta consilia agitant, 19. 25. m
Plebs patrum precib. flectitur, v. 30. m
Plebs ob vinctum M. Manlium indi-
gnatio, vi. 16. f. plebs nexu liberata
propter L. Papirii feneratoris li-
bidinem, viii. 28. ære alieno op-
pressa omnia patribus concedit, vi.
34. p. plebem qui sine tribunis reli-
quisset, tergo ac capite punitus, 111.
55. f. plebs consilium indictum, vi.
38. p. ex plebe multi fame coacti, ca-
pitibus obuolutis in Tyberim se
præcipitant, 19. 12. f
Plebeius magistratus nullus auspiciis
creatur, vi. 41. p. plebeii magistra-
tus sacrosancti, 11. 32. p. patritiis non
gerendi, 19. 25. f. c. mittiis tributis
confirmandi, 11. 56. p. eius magistra-
tus necessarios, 111. 52. p
Plebeius consul conceditur, vi. 42. f.
vii. 1. p
Plebeius dictator, viii. 17. p
Plebeius magister equitum, ibid.
Plebeii nobiles quidam, & plebeii ve-
re plebeii, xxi. 34. m
Plebeii ludi, xxi. 38. f. xxxix. 50. p
Plebeii ludi instaurati, xxxix. 7. f. se-
mel instaurati ab ædilib. pl. xxxviii.
10. p. in singulas dies instaurati,
xxvii. 23. f. per biduum instaurati,
xxv. 3. septies instaurati, xxi. 11. f.
Plebiscitum, 19. 40. p. v. 42. ix. 36. m
x. 21. m. xxv. 4. f.
Plebiscitum de Liguribus, xlii. 21. f
Plebiscitum, vt si M. Furius præ dicta-
tore quid egisset, quingentiū mil-
lium æris ei multa esset, vi. 18. m
Plebiscitis an teneantur patres, 111. 55.
p. imo omnino, viii. 12. f
ad Pleias castia positi Nabis, xxxv. 27. p
Q. Plemini? pro prætor. xxi. 6. m. eius
in Locenses crudelitas, 8. m. naso
auribusque mutilatis prope exlan-
guis relinquitur, ibid. in catenis
Romam mittitur, 21. f. in vinculis
moritur,

- moritur, 22.f. xxxiv. 43. f.
 Plestia capta, x. 3. m.
 Pleutatus Illyriorum rex, xxvi. 24. m.
 xxvii. 32. m. pater Gentil, xlv. 30. p.
 maritima Aetolia populetur,
 xxxviii. 7. p.
 Pleutatus Scerdileti filius ad Roma-
 nos deficit, xxxi. 28. p.
 Plistia obfessa, ix. 21. f.
 Plitendum oppidum xxxviii. 18. p.
 A. Plotius legatus Vmbros vincit, Ep.
 lxxiv. m.
 C. Plotorius triumvir, xxxiii. 44. p.
 Plumæ accēz odor grauis, xxxviii. 7. f.
 Plurei obfidentium, xxi. 61. f.
 Pluuiz frigidiffimæ malum, xxi. 58.
 Pluuia carnea iit. 10. p. sanguine mixta
 xxii. 1. m. lapidea, xxiii. 31. f. xxy. f.
 23. f. xxx. 38. f. tertia, xxxiv. 44. f.
 Pluuina vrbs, xxxi. 39. m.
 Pœnz etfi ferox, nō tamen leues super-
 bix crudelitatieque veniūt, iit. 56. m.
 Pœni Romanos vndique claufos &
 imparatos inuadunt, xxi. 14. f. in
 fugam auertunt claffem, 19. f.
 Pœnorum in bello Caninenfi cēfa octo
 millia, xxi. 52. f.
 Pœnorum focii ad Roman. transie-
 runt, xxviii. 15. f.
 Pœnorum duo millia & trecenti cœfi
 vnus tantum Romanorum amiffus
 xxiii. 16. f.
 Pœni victores Cn. Scipionē insequun-
 tur, xxv. 35. p. Pœnorum & fociorū
 occifa quinquaginta sex millia, ca-
 pra quinque millia & quadringen-
 ti, xxvii. 43. p. Pœnorum naues so-
 oneratie capiuntur, xxviii. 43. f.
 Pœnorum in iurando mos, xxi. 1. f.
 Pœnorum transitus nulli iugo nomē
 indiderunt, xxi. 38. m.
 Pœninus mons vnde dictus, xxxi. 36. f.
 Pœnitentia in delictis fatis pœnarum
 duci leni, xxviii. 19. f.
 Pœneum caftellum, xxxi. 25. f.
 Politorium vrbs Latinorum, i. 33. p. ca-
 pitur ab Anco Martio, ib. diruitur à
 Romanis, ibid. m.
 Pollentia colonia deducta, xxxix. 4. f.
 Pollentiz Dēz fignum deiectum,
 xxxix. 17. f.
 Pollia trib. vi. 11. 37. f. Pollia trib. nulla
 fect suffragia Papitiis, ibid.

- Pollustia Romanis admittitur, 1. 39. p.
 Polyaratus princeps Rhodiorū, xlv.
 23. f. 29. f.
 Polybius laudatur, xxxiv. 49. m. xxxvi.
 19. f. xlv. f. cleuatur, xl. 52. m.
 Polycleus præfectus Epicidis inter-
 citur Syracufis, xxv. 23. m.
 Polycratia vxor Arati Achzorū prin-
 cipis à Philippo in Macedoniam
 deportata, xxvii. 33. m.
 Polyneus Syracufanus ciues ad con-
 cordiam hortatur, xxi. 22. p.
 Polyphantes dux Philippi, xxvii. 34. f.
 xxviii. 5. m.
 Polyxenidas exul Rhodius præfectus
 claffi regis Antiochi, xxxvi. 44. f. inter
 Polyxenidam & Paulistratum
 inimicitiz, xxxvii. 10. p.
 Pometia Sueffaq; à Tarquinio Super-
 bo capta, i. 53. p. capitur, ac præda
 datur militi, 25. f.
 Pometinz manubiz, 1. 55. f.
 Pomicerium, 1. 26. m. vnde dictū, 44. m.
 Pompeios Rom. claffis appulfa, ix. 38. p.
 Cn. Pompeius Vestinus & Peligeos in
 deditionem accipit, Epit. lxxvi. m.
 24. annos natus ex Africa triumphat,
 Epit. lxxix. m. consul creatur, Ep.
 xcvi. m. de liberis Mithridatis tri-
 umphat, Epit. ciii. f. III. consul fit &
 folus, Epit. cii. m. ab Achilla occi-
 ditur, Epit. cxix. p.
 Pompeii liberti deuicti à D. Cæfare,
 xxxiv. 9. p.
 L. Pompelus trib. milit. xlii. 65. m.
 Q. Pompeius cos. Terrestinos subigit
 Epit. li. p.
 Numa Pompilius à Cutilibus accersitus
 Romæ in regnum affumptus, i. 34.
 m. ei regnum à patribus Rom. de-
 fertur, i. 18. m. eius iustitia religioq;
 i. 18. p. an Pythagoræ auditor fuerit,
 ibid. & xl. 29. m. Deorum metum
 hominibus inicit, i. 19. m. cum A-
 geria Dea sibi rem esse fimulari ibid.
 annum in duodecim menses dei. i. 1.
 bit, ibid. f. Flamines creat, ibid. Cæ-
 mœnis faciat lucum, 21. m. Fidei so-
 lenne instituit, ibid. Vestales virgi-
 nes legit, & ipsi stipendium de pu-
 blico instituit, 29. p. tres & quadra-
 ginta annos regnat, 21. f. post Numæ
 regnum Ianus bis claufus, 19. p. ei n.

RERV M ET VERBOR. INDEX.

- eadauer duzeque atcz iuuentz. xl.
29.p. eiusdem libri inuenti, ibid.
Numz Pompilii libri cremantur, ib.f
Sexi Pompillustribunus plebis, iv.
44.p
L. Pomponius Veientanus praeſectus
ſocium, xxvi. f. p. 3. m
M. Pomponius trib. pl. 111. 54. f
M. Pomponius trib. pl. vii 4. p
M. Pomponius tri. pl in verba T. Man-
lii. L. F. iurare cogitur. 5. m
M. Pomponius praetor, xxii. 7. m. 55. p.
xxii. 24. p
M. Pomponius praetor, xxxi. 12. p
M. Pomponius Martho praetor, xxii. 35.
m. magiſter equitum virio creatus,
33. m. pontifex moritur, xxv. 23. f
aedilis plebis, xxviii. 10. m. legatus
Delphos ad donum ex praeda Aſtrub-
bal ſmiſſus, xxviii. 4. f. m. praetor.
xxix. 11. f
M. Pomponius tribunus pl. rogationi
in Rhodios intercedit, xlv. 12. p
Sexti Pomponius legatus, xxi 51. f
Pomptinus aget, iv. 25. p. vi. 5. p. 6. p
12. p. 21. m
Pomptina tribus addita, vii. 15. f
Pomptinae paludes à Cornelio Cethe-
go Coſ. ſiccatae, agerq; ex iis factus.
Epit. xlv. 1. f
Pondera iniqua à Gallis allata, quibus
appendere tur pretium; quo ſe redi-
mere ſi Romani, v 48. f
Pons Sublicius, i. 98. f
Pontes ex humanorum corporu ſtruc-
ti àb Annibale, xxiii 5. f
Pontes interſiſi ad remorandum An-
nibalem, xxvi 9. f
Pontia colonia deduſta, ix. 29. 1
Pontiani à populo Roman. laudantur,
xxviii. 11. m
Pontifex creatus à patribus, eiufq; au-
ſtoritas. c. 20. m officium, 1b. d.
Pontifices à Numa inſtituti. 1. 19. f
Pontifices quatuor de plebe leſti, x. 6.
m. 9. p
Pontifex maximus intra annum cen-
teſimum ac vigefimum nemo, qui
non ſediſſet ſella curuli, xxv. 5. p
Pontifex publicus deuotionis verba
praefatur, vii. 8. 9. p
Pontifices minores, xxiii. 57. p
Pontificum commentarii, 1v. 5
- de Pontificio iure ſeptem libri Numz
Pompilii inuenti in ſepulchro eius,
xl. 29. p
Pontificum fraus aduerſus vulgum,
vi. 1. f. ix 46. p.
T. Pontificius trib. pleb. auſtor legis A-
grariae, ii. 44. p
Ca. Pontinius praetor, Epit. ciii. p
Pontius Cbinius Incubans cortici,
ſecundo Tiberi ad urbem deſertur,
v. 46. f
C. Pontius Herennij F. Imperator Sa-
mnitium, ix. 1. p. eius oratio, ibid.
eius ad ſecialem reſponſio, ix. 11. p.
ſecuri percutitur, Epit. xi. in
Pontius in prouinciae formam redigi-
tur, Epitom. cii. p
Ponticum mare, xl. 21. p
C. Popilii equitis, cui Sabello cogno-
men virtus, xli. 4. f
C. Popilius Lanas conſul, xlii. 9. f. 10.
m. legatus, xlii. 19. f
C. Popilius Antiochum regem cir-
cumſcribit, xlv. 12. p. eius in Rho-
dios crudelitas, ibid. 10. m
L. Popilius Voſſeus trib. mil. conſ. pot.
v. 11. m
M. Popillus conſ. ix. 21. p
M. Popilius Lanas conſul, vii. 12. p. 16
ſecundo conſul creatus, 17. p
M. Popilio Gallicum bellum extra or-
dinem datum, 23. p
M. Popilius Lanas Coſ. traieſtus prope
humerum marari, 24. p. ad milites
aſhortationem habet, ibid. m. de
Gallis triumphat, 25. p. conſul de
plebe 1v. creatus, 26. f. triumphat, xl.
43. p. praetor, xli. 14. p. conſul, xli.
28. m
M. Popilius à Numantinis cum exer-
citu fuſus fugatuſque, Epit. 1v. m
P. Popilio legatus ad Syphacem, xxvii.
4. m
P. Popilius Lanas triumphat, xl. 43. p
T. Popilius legatus, xxv. 6. m. elepha-
tos in vallo conſicit, ibid.
Populoni, qui & Populonienses, xxx.
49. p. ſecum Scipioni pollicentur.
xxviii. 45. f
Popul^{us} appellatur aduerſus magiſtrat^{us}
xi. 8. p. 55. m. Populus haud obſtin-
gitur magiſtratum ſuorum ſpon-
ſionibus aut ſocietibus, ix. 5. p
Popu-

- Populus in regis mores se format, l. 21. p. populus omnis ærarius factus, xxix. 17. f. populus regem iubet; patres autores sunt, l. 17. f. iv. 4. m. bellum aduersus Philippum iubet, xxxi. 8. p. per populum imperia duo militaria dari ceptã, ix. 30. p. populi iudicium rescindi non potest ab senatu, præterquam quod nullo nec exemplo nec iure fieret. iv. 7. p.
- Populi quam consulis maiestas maior sit 7. m. eius vis ac reuerentia, iv. 3. m. potestas penes eum omnium rerum. viii. 34. m. xxvii. 5. f.
- Populi sanior comparatus congiariis, xxxvii. 57. m.
- Populi infirmiores præsentibus semper adulantur, ac potentioribus obmetum, xxxv. 7. p.
- Populus it supplicatum, l. 63. m. vide Supplicatio.
- Popularis consul P. Valerius. ii. 8. p.
- Popularitas duces maxime conciliat suis militibus, vii. 1. 16. m.
- L. Porcius prætor, xxviii. 10. f.
- Porcius Licinius legatus, xxvi. 6. m. elephantos conficit, ibid. ad il. pleb. signaz nea ad Cereris templum ex mulctatio argento dedicat, xxvi. 6. f. prætor, xxvii. 37. p. 49. m. xxxiv. 33. consul, xxxix. 32. m.
- L. Porcius L. F. Licini duumuir ædem Veneris Erycinæ dedicat, xl. 34. p.
- M. Porcius Cato prætor, xxxii. 1. f. consul, xxxviii. 28. f. eius oratio pro lege Oppia, xxxiv. 1. m.
- M. Porcius Cato in Hispaniam traiecit, 8. p. ad tribunos & præfectos orationem habet, 23. m.
- M. Porcio Catoni quanta fuerit in domanda Hispania difficultas, 18. p. ex Hispania triumphat, 41. p. Victoria virginis ædem dedicat, xxxv. 9. p.
- Porcius Cato Africanus inimicus, xxxv. 11. 14. p. de pecunia regis Antiochiorationem habet, ibid. f. censor creatur, xxxix. 4. 1. p. in censura quæ fecerit, 43. f. 44. p. Rhodiorum causam plurimum adiuvat, xlv. 25. p. funus mortuo filio facit, Ep. xlviii. p.
- M. Porcii Catonis laus, xxxix. 42. p. eius orationes, ib. m. Utic. anno ætatis 49. moritur, Epit. cxiv. m.
- M. Porcius Lecca trib. pleb. xxxix. 7. p.
- P. Porcius Lecca triuuit epulo, xxxiii. 28. p. prætor, ibid. f.
- Porcia lex pro tergo ciuium lata, 9. p.
- Porcia basilica à M. Porcio Catone appellata, xxxix. 4. m.
- Porcius in fœderibus sancendis saxo percussus, l. 24. m. à fecialibus sentur, 38. p.
- Porcius in edulis variandis commoditas, xxxv. 49. m.
- Potens breccps, xxviii. 11. p. eum humanò capite, xxxii. 9. p. eum ore humano, xxxii. 34.
- Portus Aenianum princeps, xl. 4. p.
- Lars Porcennæ rex Clusinarum, ii. 9. p.
- Ianiculum caput, 10. p. Romam obsidet, 11. p. pacis conditiones ultro fert Romanis, 13. p. obsides accipit à Romanis, ibid. legatos mittit de reducendo in regnum Tarquinio, 25. p. obsides reliquos reddit, ibid. f.
- Porcennæ bona vendere quid, l. 14. p.
- Porta Capena, l. 26. p. l. 23. m. Carmentalis, l. 49. m. Collina, l. 51. p. l. 51. m. Cœli montana, xlv. 9. p.
- Decumana, l. 5. p. x. 22. f. Esquilina, l. 66. m. xxxii. 11. m. Flumentana, vt. 20. f. xxxv. 9. p. Iouis, xxvi. 4. m. principalis dextra, xl. 27. p. principalis sinistra, ibid. Quæstoria, xxxv. 4. p. Quintana, xli. 2. f. Trigemina, xli. 27. m.
- Portentum lupi & ceræ, x. 27. m. vide Prodigia.
- Porticus primum Romæ à Tarquinio Prisco rege facta, l. 35. f. Porticus Æmilia reficitur, xli. 17. m. Porticus extra portam Trigeminam, xli. 1. m.
- Porticus post naualia, ibid. Porticus ad sanum Herculis, ibid.
- Portorium castrorum, Puteolis fructuum locant censores, xxxii. 2. p.
- Portoria venalium Capuæ, ibid. Portorii & tributis plebs liberata, l. 2.
- Portus Trigilorum, xxv. 23. m. l. 51. p.
- Posideum promontorium, xli. 11. p.
- Posidonia colonia deducta, Epit. 1. f.
- Postremum quodcumque populus suffit, id ius ratumque esto, vii. 1. f.
- Postrema quod adicitur, id rem totam videtur trahere, xxvii. 47. m.

RE RVM ET VERBOR INDEX.

- Postumia virgo Vestalis ob cultum a-
mœniorcm de incestu causam di-
cit. tv.44.f
- A. Postumius dictator, tr. 19. p. prospere
ad lacum Regillum contra Tat-
quinius pugnas, ib. m. ædem Cæstori
vouet, 20. f. Cos. creatur, 21. p. bello
Latino dictator, 26. p. consulatu se
cur abdicauerit, 21. p
- A. Postumius consul, & flamen Mar-
tialis, Ep. xix. m
- A. Postumius Albinus pr., xxxix. 23. p
- A. Postumius Albinus Luscus Con-
sul, xl. 35. p
- A. Postumius Albinus censor, xli. 27. p
- A. Postumius Albinus Xuir sacrorum,
xlii. 30. m
- A. Postumius Albinus cos. in carcerẽ
conicitur, Ep. xlv. 11. m
- A. Postumius Luscus legatus, xlv. 17. p
- A. Postumius Regillens. trib. mil. conf.
pot. v. 16. 16 iterum, vi. 12. m
- A. Postumius Tubertus mag. equitũ,
iv. 23. f. dictator dictus, 26. f. ludos
magnos vouet, 27. p. urbem trium-
phans ingreditur, 29. p
- L. Postamius trib. mil. conf. pot. vi. 1.
m. consul creatur, ix. 44. p. de Sa-
minibus triumphat, ibid. f
- L. Postumius consularis damnatus,
quod opera militum in agro suo
coleudo usus esset, Ep. xl. 11. m
- L. Postumius Albinus prætor absens
creatur, xxi. 35. f. absens ill. Cos.
creatus, xxxix. 24. p. ei caput præ-
cisum Boij auro coelant, poculoque
eo libant, ibid. f. prætor, xl. 35. p. de
Lusitanis triumphat, xli. 6. p. Cos.
designatur, 28. p. flamen Quirinalis
inauguratur, xlv. 13. f
- L. Postumius Megillus proprætor, x. 27.
p. consul ædem Victoriz quam ædi-
lis curulis facendam cûrauerat, de-
dicat, 32. f. apud P. C. ob negatum si-
bi triumphum queritur, 37. m. in-
terrex, xxv. 6. p
- L. Postumius Regillensis trib. mil. vi.
23. m
- L. Postumius Tempstanus prætor, xxxix.
23. p
- L. Postumius, cui Tympano cognomẽ,
à Gallis occiditur, xxv. 46. p
- M. Postumius trib. mil. conf. pot. xv. 31.
p. decem millib. æris grauis damna-
tur 41. f. trib. mil. conf. potest. v. 1. p
- M. Postumius Albinus trib. mil. conf.
potestate, ibid.
- M. Postumij Pyrgensis publicani fraus
scelerata, xxv. 3. m. rei capitalis dies
dicitur, 4. m
- M. Postumius Regillensis tri. mil. conf.
pot. xv. 49. p. ab exercitu suo lapidi-
bus obruitur, 30. m
- P. Postumius conf. t. 16. p. de Sabinis
triumphat, ibid.
- Sp. Postumius trib. mil. conf. potest. at.
v. 26. p. eius res gestæ, 28. m
- Sp. Postumius ceulor, xvi. 11. 17. f. Cos.
ibid. 16. f. magister eq. 23. m. Cos. ix.
t. p. Sp. Postumij, qui sub iugũ mis-
sus erat, oratio, 3. p. per faciem Sa-
minibus deditus non accipitur, 30.
f. tr. p
- Sp. Postumius Albus legatus, t. 17. 70. p
trib. mil. conf. pot. iv. 25. p. legatus,
27. m. saxo idus acie excidit. 28. f.
legatus Athenas mittitur, vt incli-
tas leges Solonis describeret, & alia-
rum Græciæ ciuitatum instituta;
mores, turque nosceret, 111. 31. f.
Decemuir creatur, 33. p
- Sp. Postumius Albinus prætor, xxxv. 1.
47. f. Cos xxxix. 6. p. 8. p. eius oratio;
qua expromit Bacchanalium furo-
res, 15. p. Sp. Postumius Albinus au-
gur, xxx. 45. m. moritur, xl. 42. f
- Sp. Postumius Albinus pr. xxxix. 45. p
Postumiana impetia, iv. 29. p
- Potidania, xxvi. 1. 8. m
- Potitia gens, ix. 29. m
- Potitij ministri sacrorum Herculis, ib.
ad sacrum ab Hercule iniuriatur, 1.
7. f. seruos publicos soleunio Hercu-
lis docent, ix. 29. m. Potitiorum 12.
familie extinctæ, ibid. f
- Præco populum ad tribunal celcũ
aduocat, t. 59. m
- Præco Roman. in pronuntianda Græ-
ciæ libertate reuocatus, xxxix. 28. f
- Præda castorum militi data, vii. 24. m
- Præda in campo Martio exponitur, vt
sua quisque cognita abduceret, 111.
10. p. propter inopiam ætarij à cos.
vendita, 31. m
- Præda iniquissima sorte sit eois. q. pu-
gna non interfuerat, xxxv. 11. 23. p

Præda partienda, & stipendio cum fide exsoluendo milites sibi maxime	vt. 22. f. quando id primum factum, vii. 1. p.	
coneciliat Annibal,	xxi. 5. p.	Prætor primus de plebe Q. Fabius Philo, viii. 1. p.
Præda ad quæstiores redacta magna mi- litum ira,	v. 16. f.	Prætor collega consulibus, atque hi- dem auspicijs creatus, viii. 1. m.
Prædę dulcedine longe progressus mi- les non sine periculo,	ix. 32. p.	Prætorum numerus ampliatu, vt sent quatuor, Ep. 20. p.
Prædę auiditate missa occasio rei bene getendæ,	xxi. 42. m.	Prætores quatuor creati lege Bæbia, xl. 14. p.
Prædiorum rusticorum locationes ap- ud Macedonas sublatæ,	lxv. 18. m.	Prætores sex quando primum creati, xxxii. 17. f.
Præmia magna conatis magna, si pro- ponantur, homines nihil nõ aggre- derentur,	iv. 35. m.	Prætores Argiuorum primo die co- mitionum velut ominis causatoru, Apollinem & Herculem penun- tiabant, xxxii. 27. p.
Prænestæ, vt. 29. m. xxxii. 12. p. xxvii. 9. p. à Latinis ad Romanos desciscit, 21. 19. p. per deditiõnem recipitur. vt. 29. f. à seruitijs occupatur, xxxi. 26. f.		Prætores Romani comitia indiceban- tur, xxxii. 33. m.
Prænestinis ex S. C. bellum indictum, vt. 21. f.		Prætores iuri dicundo creati militare coacti, xxiii. 31. f. tribunalia ad pi- scinam publicam ponunt, xxxii. 32. p.
Prænestini agro Sabino, deinde Roma- no persuasatis, ad portam Collinã signa inferunt, vt. 22. p. terga ver- tunt,	29. p.	Prætorum Romanorum impotentia erga provinciales, xliii. 7. m.
Prænestinorum octo oppida capiun- tur,	ibid. m.	Prætores nonnulli ob crudelitatem & auaritiã damnati, Ep. xlvii. f.
Prænestini quingenti interfectis op- pidanis Casilium occupant, xxxii. 17. m.		Prætorum comitia tempestas dirimit, xxxiv.
Prænestinis militibus senatus Roma- nus duplex stipendium, & quinque- nii militiæ vacationem decernit, 20. p.		Prætoria tria citra Capuam creata, xxv. 22. m.
Prænestini montes,	121. 8. m.	Prædianus ager, xxvii. 45. f. vastatus ab Annibale, xxi. 9. m.
Prærogatiua iunioru in suffragij mo- mentum, xxiv. 8. p. 6. p. xxvi. 2. p.		Præfix, continentis Atticæ locus, xxxi. 45. m.
Præsidio discedere, apud Romanos ca- pitale,	xxiv. 37. f.	Prata Flaminia, i. 11. f. p. 6. m. Quintis, 11. 26. m. Vacci, viii. 29. p.
Præfultator,	11. 36. p.	Praxo Delphici sacerdos, xliii. 1. p.
Præterita reprehendi magis quã cor- rigi possunt,	xxx. 30. p.	Præxia domus receptaculum latro- num, 17. p.
Prætestes, 11. 54. p. eius honos apud Ro- manos,	xxi. 7. p.	Priaticus campus, xxxvii. 4. m.
Prætextæ togæ habendæ in ætium uicis datum,	xxx. 1. 18. p.	Priene, xxxviii. 31. m. xxxviii. 12. p.
Prætextati consules,	vii. 1. m.	Prima legio, x. 18. p.
Prætextati etiam assumpti ad militiã iuniores annis septedecim, xxxii. 57. f.		Primigenia Fortuna, xliii. 1. p.
Prætores duo primu creati, Ep. xix. m.		Primipilus primus centurio appe- tus, viii. 1. p.
Prætor maximus creatus, qui idib. Se- ptembrib. clauum pangat, viii. 3. p.		Primipili inter triarios, vi. 1. p.
Prætor urbanus ex patribus creatus,		Principes in militia qui, viii. 8. m.
		Principia omnia parua, viii. 2. p.
		Prisci Latini, 24. m.
		Præstis nauis genus, xxxv. 26. p. h. v.
		28. p.
		Priux tunica,
		xxv. 41. f.
		Præx

Prius verbenx. *ibid.*
 Priuatarum respectus semper officit
 rebus publicis. *11.37.p*
 Priuerni bos locutus, *xxvii.13. p. vide*
 Prodigia.
 Priuernates, *vii.15. f. vincuntur, & eo-*
rum vrbs in deditionem acelpitur.
16. m. deficiunt, sed mox subigun-
tur, viii.1. p
 Priuernatibus ciuitas datur. *viii.21. f*
 Priuernatum senatus trans Tyberim
 habitare iussit. *20. f*
 de Priuernatibus quid statuendum es-
 set, senatus consulitur. *21. p*
 Priuernatis legati libertum responsum,
ibid.
 Proca *xiv. rex Albanus, 13. f*
 Proca Numitorem atque Amulium
 pueros. *ibid.*
 Proconsules tribuni mil. cons. potest,
19.31. p
 Proculus Ceganus Macatinus consul,
19.12. f
 Proculus Virgilius cos. *11.40. f*
 Proculus Iulii conio de apothecis Ro-
 muli. *116. f*
 Prodiator Q. Fabius Maxim. piimus
 creatus, *xxii.8. f*

P R O D I G I A.

Prodigium, *vii.23. p. xxi. 36. f. xxi. v.*
16. m. Prodigia celestia in agris & in
vrbe visa, 11.42. f. Prodigium mira-
bile, Set. Tullio caput multorum in
conspicuum sit, 21.39. p. aliud de T.
Latinio, 21.36. p. in Adriano agro la-
pidibus pluit, xxxiv.44. f. Aedis Io-
uis culmen fulmine idum, xxvi.4.
m. Aedis Matris Matutę de celo ta-
cta, xxviii.11. p. Aedis Sanci de cę-
lo tacta, xxxii.1. f. Aedis Spei fulmi-
ne idta. . . Aedis in campo Vulcani
tacta de celo, xxi.10. f. Agnus cum
vbere ludenti Tusculi natus, xxv.11.
4. m. Agnus mas iremque scēmina
natus, xxviii.11. p. Agnus cum sul-
lo capite natus, xxxi.12. m. Agnus
cum duobus capilibus natus, xxxi.1.
9. p. Agnus biceps cum quinque pe-
dis in Asculo natus, xxvi.1. 19. p.
Alba xdes Capuz de celo tacta,
xxx.11. f. Albę duo soles visi, xxviii.
11. p. Albana aqua cruenta fuit, xxvii.
13. p. in Albano monte lapidibus

pluit, *1.31. p. in Albano monte lapi-*
dis per biduum continēter pluit,
xxv.7. m. in Albano monte signum
Ionis de celo tactum, xxvii.13. p.
Amiterni fl. cruentum fuit, xxiv.
44. f. terra pluit, xxv.21. p. xlv.16.
m. Anagninus portusq; de celo
tacta, xxv.21. m. terra ante portam
idta, diem ac noctem sine vilo ignis
alimento arsit, xxvii.4. m. porta de
celo tacta, xxix.14. p. Ancilia mota
ante bellum Cimbricū, Ep. lxxviii.
f. Anguis quadrupes xli.9. p. Anguis
itabatus in xde Fortunę Primigenię
visus, xli.13. m. Angues mlti ma-
gnitudinis Tarracina in mari lasei-
uiunt, xxvii.4. m. Anguis ex colūna
ligna elapsus, 1.56. m. Angues duo
Graccho sacrificanti occurrunt,
xxv.16. p. Apum examen Cassini in
foro visum, xxvii.2. p. Apollo Cū-
mis in alce triduum ac tres noctes
lacrymat, xlii.13. p. Apollinis xdes
Gabii de celo tacta, xli.16. p. Veli-
terni de celo tacta, xxxi.1. f. For-
mis de celo tacta, xli.1. p. Aquę san-
guine mixte Carre fluxerunt, xxi.
1. m. Arcus solem Flusinone tenui
linea amplexus, xxx.1. f. Aricia la-
pidibus pluit, xxi.36. f. Aricia Io-
bis xdes de celo tacta, xxiv.44. m.
forum de celo tactum, xxx.31. f. in
Armilustro lapidibus pluit, xxvi.1.
39. m. Arpis palmę in celo vise, xli.
1. m. Arreij puer natus vniuersus,
xxv.21. p. in Asculo agnus biceps cū
quinque pedib. natus, xxvi.1. Agnus
triplex Calateiz nat' xli.20. f. Arel-
la mutus de celo tactus xxvii.19. p
in Auentino lapidib. pluit, xxi.1. 16.
f. Aues in luco Dianę nidos in arbor-
ibus reliquerunt xxvii.4. m. Bos in
foro boatio in testiam contignatio-
nem sua sponte scandit, xxi.62. p.
Bos ad Sinuessam equuleum pepe-
rit, xxi.31. f. Bos locutus Priuerni,
xxv.11. 11. p. in agro Romano, xxviii.
11. p. in Campania, xli.13. p. Bos lo-
cutus, Roma caue tibi, xxiv.21. p.
Bos scē in locuta, 11.10. m. in Si-
cilia locuta, xxiv.10. m. Cælum as-
dere visum, 11.5. f. 10. m. xxx.12. m.
xxxii.9. p. xlii.1. p

Cœlum Faleiis findi visum, xxii. 1.
m. de cœlo rasti homines in via For-
nicata, xxii. 3. f. f. Cæte fortes extre-
nuarx, xxv. 62. m. Cæte porcus bi-
ceps natus, xxviii. 12. p. Calatiz
sanguine per triduum & duas no-
ctes manauit, xlv. 16. m. Capillus in
Herulis æde enarus, xxxiii. 1. f. Cap-
ra sex hædos vno partu edit, xxv.
21. p. Caput humanum integra fac-
ie aperientibus fundamenta tem-
pli apparuit, i. 55. f. Carne pluit, i. 11.
10. m. Cerva à Gallis configitur, x.
27. f. Coruus ante consulem L. Pa-
pirium occidit, x. 40. f. Coruus in
ædem Iunonis volat, xxi. 62. p. Cor-
ui in Capitolio aurum edunt, xxx. 2.
f. Equuleus Reate cum quinque pe-
dibus natus, xxxii. 2. m. Equuleus
cum quinque pedibus in Lucanis
natus, xxxii. 2. m. Equuleus
cum quinque pedibus in Brutiis
natus, xxxii. 1. f. Fax in cœlo visa,
xliv. 13. p. Fons in Istrico vico sub
terra rana aquarum vi fluit, vt feri-
as doliaq; quæ in eo loco erant, pro-
uoluta, velut imperus torrentis ru-
lerit, xxiv. 10. m. Frusinone agnus
cum fuillo espite natus, xxxi. 12. m.
Gallina in marem versa, xxii. 1. m.
Hasta Lantuii se commouit, xxi. 62.
p. Hasta Martis Præneste sua sponte
promota, xxix. 10. f. Hastarum spi-
cula ad Monetai arserunt, xxxii. 1.
11. m. Hasta interdum plus duas ho-
ras arsit, ita vt nihil eius ignis am-
bueret, xliii. 13. p. Hercules fons
sparsus cruentis maculis manauit,
xxiii. m. Imbri Reate lapidauit,
xliii. 13. m. Impluuio T. Martii Fl-
guli palma enata, xliii. 13. m. In-
fans nat^{us}. Frusinone quadrimo par.
xxvii. 39. p. Infans natus ambiguo
sexu inier matrem & feminâ xxvii.
13. p. Infans incertus natus mascu-
lus an femina in Sabiniis, xxxi. 12.
m. Infans semestris in foro olitorio
triumphum clamat, xxi. 62. p. In-
fans in vtero matris in Matrueinis
clamat, iō triumphæ, xxiv. 10. f.
Lac pluit, xxvii. 13. p. Lac Inter-
maræ pluit, xxxiv. 4. f. Laetus in ne-
more Albano sine vllis cœlestibus

aquis, causave qua alia in altitudinem insolitam eiecit, v. 11. p. Lana capiti Iouis imposita decidit, xlv. 58. f. Lanuvii in xde Lunonis Solpiter cerui nidum faciunt, xxiv. 30. m. Lapis in agro Crustumino in lacum Martij de celo cecidit, xlii. 9. m. Lapidib. pluuit, ii. 28. p. xlix. xxxv. 2. p. Lapidibus pluuit in Adriano, 810. xxxiv. 4. f. Lapidibus pluuit monte Albano, i. 41. p. Lapidibus pluuit per bidentum in Albano monte, xxv. 7. m. Lapidibus pluuit Amiremi, xxxvi. 37. m. Lapidibus pluuit in Armilustro, xxvii. 39. m. Lapidibus Ereti pluuit, xxvi. 23. f. Lapidibus Lanuvij pluuit, xxvii. 31. f. Lapidibus pluuit in palatio, xxx. 38. m. Lapidibus Romæ pluuit, xxi. 36. f. Laurea in puppinavisi longè enata, xxxii. 1. m. Littora crebris ignibus fulgent, ibi. in Lucanis equuleus cum quinque pedibus natus, xxi. 11. m. Lupa interdiu Capenæ ortæ, xxi. 1. m. Lupus ad Romanos fugit, x. 27. f. Lupus intrat castra, Janisvisque obuiis ipse intratus eundem, xxi. 46. p. Lupi viñu in Capitolio fugati canibus, ii. 29. f. Lupus in Capitolium intrat, xxix. 29. p. Lupus Esquillinæ porta ingressus, xxxii. 13. m. Lupus Romæ interdiu agitur, xli. 9. m. Lupi Formia oppidem ingressi obuiis aliquot laniant, xxxii. 29. p. Lupus gladium vigili in Gallia è vagina abstulit, xxi. 62. m. Lupus Capuæ nocte portam ingressus vigilem laniant, xxvii. 39. p. Lux nocte Fregellis oborta, xxviii. 11. p. Lux inter noctem Erufinonem orta, xxxi. 29. p. Maie arsit, xxxii. 31. f. Marris signum in Appia via ad simulacra luptorum sudauit, xxxii. 1. m. Mauortis telum suum concutit, ibi. Minurnis Iouis xdes de celo iacta, xxvi. 37. p. Mula Reate peperit, xxxvi. 23. f. xxviii. 3. p. Mulus inter Reate natus, xli. 2. p. 45. m. Mures Antij coronam arrodunt, xxx. 1. m. Mures de mensa olcas prægustant, xli. 58. f. Mures Fregellis de celo iactus, xxxii. 29. p. Murus posteaque de celo Hostis tacta, xxvii. 1. p.

- Murus Siueſſæ de cælo taſtus, xxvii.13.p. Nimbus cælo ſereno Nuriſortus, xxxvii.1.p. Nux de cælo in Sabinis taſta, xxiv.10.f. Palma in area enata, xlii.11.p. Palma viridis in Apulis arſit, xxi.10.m. in Piceo lapidibus pluit, xxi.4.1.m. Porcus biceps Cæte natus, xxviii.11.p. Porcus cum ore humano Auguſt genitus, xxvii.4.f. Porcus humano capite natus, xxxii.9.p. Porcus capite humano Siueſſæ uatus, xxxi.12.p.
- Præneſtæ ardentes lapides cælo ceciderunt, xxxi.1.m.
- Puella cum dentibus nata, xli.21.f.
- Puer biceps natus, ibid.
- Puer cū elephanti capite natus, xxvi.1.13.p.
- Pueri ſine oculis & naſo Armini nati, xxxv.4.4.f.
- Puer ſine manibus & pedib. natus, ibi.
- Puer trunci corporis in agro humano natus, xli.9.m.
- Puer vniſimilis natus, xxxv.11.p.
- Puer vniſimilis natus Siueſſæ, xli.11.f.
- Pulli gallinacei tres cum ternis pedibus in Brutiis nati, xxxii.1.f. Roma caue tibi à boue, prouerbium, xxxv.21.p. Sanguinem pluit, xl.19.p. Sanguine interdiu pluit, xli.12.13.p. Sanguine per biduum pluit, xxxix.16.f. Sanguine Romæ in foro Boario pluit, xxv.10.m. Sanguinis gutta in Capitolio viſa, xxxiv.4.4.f. Sanguine per biduū in area Volcani pluit, xxxv.4.6.f. Saxum Reate viſum volitare, xxv.7.m. Siueſſæ porcus cū capite humano natus, xxxi.12.m.
- Signa Lanuuij ad lunonis ſoſpitæ cruore manauere, xxxii.11.f. Signa quatuor ſanguinem ad lucum Feroniæ ſudarunt, xxvi.1.4.f. Sol rubet ſolito magis ſanguineoque ſimilis, xxv.7.m. Sol rubere viſus per totum diem Priueri, xxxi.12.p. Solis orbis mini viſus, xxxi.1.m. Soles duo Albæ viſi, xxx.14.p. Soles tres viſi, xli.11.f. Sorres Cæte attenuatæ, xxxi.62.m. Sors ſua ſponte extenuata, vnaq; excidit ita ſcripta, Mauors telum ſuum concutit, xxxi.1.m. Spiæ cruentæ Antii in agro metentib.
- in corbæ cecidere, ib. in Sudernaco foro ſanguinis tui per diem totum fluxerunt, xxv.1.23.f. Sacæ Auruncæ agnus cum duobus capitibus natus, xxxii.9.p. Terra in Velitæ tuo agro ingentibus cauernis conſedit, xxx.18.m. Terra pluit, xxxiv.4.4.f. Terra Anagninæ arſit, xxvii.4.f. Vigil à lupo Capuz laniatur, xxvii.39.p. Vox è ſummi cacuminis luco, audita, 1.31.p.
- Vox è ſpectu reddita, 1.56.f.
- Vox iugeus edita ex ſylua Arſia, ii.7.p. Vox humana clarior noctis ſilentio auditur, v.32.m. xxix.10.m.
- Prodigia quo ritu procurata fuerint, xxxi.1.m. xxiv.19.m. & paſſim
- Prodigia quo magis creduntur, eo plura nuſtrantur, xxiv.10.m.
- Prodigia ſpreta, v.15.p.
- Prodigiorum religio rem impedit bene geri, xxxii.16.f.
- Proditori nihil vnquam fidum, 1.11.m.
- Proditori præter libertatē duarum familiarum bona in præmiū data, 1.61.f. Vrbs agerque datus, xxvi.11.f.
- de Proditoribus ſupplicij ſumpſum, ii.1.p. Proditionis 70. damnati ſecuri percuſi, xxxii.17.p.
- Proditoribus temere fides eſt habita, exitio fuit militibus Claudii, xli.10.p.
- Prælium inter Romanos & Sabinos acerriſſimum, iii.62.m.
- Prælium Romanorum & Samnitium atroſ, vii.33.p.
- Prælium anceps inter Pænos & Marcelli exercitum, xxxi.46.p.
- Prælium inter Neronem Cos. & Annibalem, xxvii.43.f. Prælium nocturnum Prælium Cannenſe, xxii.47.p.
- Prælia Gallorum prima plus viroſum poſtrema minus, quam ſocioru ſunt, x.28.p.
- Proeſina vrbs, xxxvi.14.f.
- Ptoles è terra nata, 1.8.f.
- Promontorium Brundulij, x.2.p. Metacutit, xxxix.17.p. Mineræ, xl.15.f. Miſeni, xxv.13. Pachyni, 11.p.
- Pulchri, xxvii.127.f.
- Pyreus, xxxvi.19.f. Totonæ, xxxi.46.p.
- Propontidis ora, xxxviii.16.p.

Proscenium ad Apollinis ædem Iouis
in Capitolio locat M. Æmilius Le-
pidus, xl. 51. p.
Proserpina, xxiv. 12. m.
Proserpinæ thesauri, xxix. 8. f.
de Proserpinæ templo sacra pecunia à
Q. Plemio crepta restituitur, et m.
ex Proserpinæ thesauris pecunia clam
sublata, xxi. 12. p.

PROVERBIA.

Amicitie immortales, inimicitie mor-
tales esse debent, xx. 46. f. Arborem,
quam quis conseruit, sub ea legere
aliū fructum indignum est, x. 24. p.
Cæco id quidem apparet, xxxii. 34.
Cælū ac terras miscere, xv. 3. p. Can-
terium in fossa, xxiii. 47. f. Cōpres-
sis sedere manibus, vii. 13. m. Fortes
fortuna adiuvat, vii. 29. m. Impedi-
mentum pro occasione arripere, vi.
31. m. Malum malo aptissimū, i. 45.
m. Malum malo augere, vii. 4. f. Ma-
lum quodque aptissimum maxime
tolerabile est, xxi. 3. f. Non omni-
um dierum sol occidit, xxxix. 16. m.
Parietibus dicere iura, iii. 52. m.
Porsennæ bona vendere, ii. 14. p.
Puncto temporis maximarum rerum
momenta verruntur, i. 27. f. Sardis
auribus canere, xl. 8. m. Ad triarios
res rediit, v. 1. m. Vesper quid fe-
rat incertum, iv. 8. m.
Prouincialium honores erga consules
bene de se meritos, xxxiii. 8. p.
Prouincialium magistratuum Roma-
norum impotentia, xxxviii. 23. p.
Prouincialibus sociis quam maximo
oneri magistratus Rom. xliii. 1. m.
Prouocatio ad populum, i. 26. m.
Prouocatio nulla à dictatore, ii. 29. f.
Prouocatio omnib. magistratibus ad-
dita, iii. 55. m.
Prænus veneno tollitur ab vxore
xli. 25. f.
Prusias Bithyniæ rex, xxviii. 7. m.
xxxvii. 25. p. Annibalē post Antio-
chum recepit, xl. 51. p. Romam ve-
nit, xlv. 44. p.
Prusæ legati de Eumene conquestun-
tur, xlv. 14. p. Epit. xlv. p. a. Nieo-
mede filio occiditur, Epit. l. p.
Pyrianeum Cyzici, xli. 26. p.
Pythæis magistratus apud Rhodios,

xl. 45. p.
Psaltria quando primum Romam ad-
uectæ, xxxix. 6. m.
Pseudophilippus, Ep. xlix. fin. Macedo-
nia capitur, Epit. l.
Pseudophilippus alter in Macedonia
cum exereitu exditur, Epit. l. p.
Pteleum oppidum, xxv. 43. f. à fundi-
mentis diruitur, xlv. 67. f.
Ptolemæus Ægypti rex Epitom. xiv. f.
xxvii. 23. p.
Ptolemæo regi toga & tunica purpu-
rea cum sella eburnea missa, xxvii.
4. f. ad eum legati mittuntur, xxxi.
2. p. eius legati ad Romanos, 3. p.
Ptolemæus Philopator, xxx. 13. p.
Ptolemæus rex Ægypti Antiochi fili-
am ducit, xxxv. 13. p.
Ptolemæi Ægypti regis legati, xxxv.
2. f. xlv. 15. p.
Ptolemæus maior & Ptolemæus mi-
nor, xlv. 19. m.
Ptolemæus minor, qui maiore regno
expulerat, fracti reconciliatur, xlv.
11. p. Ptolemæus Ægyptiorum rex à
minore fratre regno pellitur, Epit.
xlv. m. Ptolemæus rex Ægypti ga-
uiter vulneratus inter curationem
expirat, Epit. l. f.
Ptolemæus Euergetes in Cyprum pro-
fugit, Epit. lxxm.
Ptolemæus Cyrenarum rex modum
hæredem populum Romanum ac-
linquit, Epit. lxx p.
Publicanos ubi est, ibi aut ius publicū
vanum, aut libertas sociis nulla, xlv.
18. p.
Publicani seip. Rom. in extremis co-
stituit, omnia necessaria vitæ com-
modant, xxxiii. 45. f.
Publicanorum fraus in emendenda
reusfragis, xlv. 3. m.
C. Publicius Bibulus trib. pl. xxviii. 1. f.
L. Publicius Bibulus, xlv. 11. p.
Publicum, substantiue, pessimo publi-
co, i. 9.
Publicorum maiorum tantum senten-
tiam quantum ad res nostras priua-
tas peruenit, xlv. 4. f.
Publicæ utilitati semper officit, respe-
ctus rerum priuatarum, ii. 11. f.
Publica prodendo, tua nequicquam
serues, xvi. 10. m.
Publicia

R E R V M E T V E R B O R. I N D E X.

- Publicia tribus addita, vii. 16. f
 Pubilia nobilis femina necata decreto cognatorum, Epit. xlviii. m
 C. Publius ob zis paternum vltro nexos, viii. 28. p
 Publius Philo censor, viii. 17. f
 Q. Publius trib. pl. vi. 19. f. M. Manlio diem dicit, 20. p
 Q. Publius Xuir mensarius, vii. 21. f
 Q. Publi' Philo Cos. vii. 12. p. primus de plebe prator factus, 15. p. & x. 1. m magister eq. viii. 16. f. Q. Publius Philo II. Cos. 22. m. Q. Publio, qui Palzopolitanos obsederat. omnium primo prolatum imperium, & actio honore decrevis triumphus, 26. f
 Q. Publius Philo Cos. ix. 7. f. eius res gestz, 13. p
 T. Publius augur de plebe, x. 9. p
 Volero Publius homo de plebe ad tribunos appellat 13. 55. m. prouocat ad populum, ibi: prauolens ipse & adiuuantibus aduocatis licetorem repellit, ibi trib. pl. creatur, 56. p. rogationem fert ad populum, vt plebei magistratus tributis fiant comitijs, ibi. à plebe tribunos testitur, ibi. m
 Pudere cum coeperit, quod non oportet, quod oportet, non pudebit, xxxiv. 4. f. pudicitia amissa mulieri nihil saluum, i. 58. f. Pudicitiz patriciz facellum in foro Boatio, x. 21. p
 Pudicitiz plebeiz ara à Virginia Atilia dedicatur, ibi. m
 Puer rex tutoribus malis viens, nec libertatem, nec dominationem modice ferre potest, xxxiv. 4. p
 Puero rege, nomen quidem regis penes ipsum est, sed rerum regimen penes tutores, ibi. m
 Puer sine oculis ac naso, xxxiv. 4. 4. f
 Puer sine manibus ac pedibus, ibi. Puer vnimanus, xxxv. 21. p. Puer trunci corporis, xli. 9. m. biceps, xli. 27. f
 Pueri Romani literis Hetruscis olim erudiebantur, xviii. 16. f
 Pueri regij apud Macedonas principum liberi, xlv. 6. f. p
 Pugna atrox vii. 26. m. Pugna atrox inter Sabinos & Tullum Hostilium ad syluam Manculam, i. 30. f. inter Aequos & Romanos, iii. 1. f. Pugna ad Trebiam, xxi. 15. f. Pugna nobilis ad Thrasimenum, xxi. 7. p. Pugna Romanorum & Hernicorum acris, vi. 7. f. Pugna ad Sueffulā cōmissa, vii. 37. p. Pugnaz forma insolita Ro. exterrēt, iv. 33. p. vide Prælium.
 Pulcri promonorium, xxxix. 27. f
 Pullarius L. Papirium Cusforem admonet viii. 30. p. nuntiat auspicia secūda esse, ix. 14. p. in auspiciū mittitur x. 40. p. auspiciū mentitur, ibi. m. inter Pullarios altercatio orta, ibi. Pullarius pilo idē ante signa cadit, ibi. f
 Puluinaria D. ortū, v. Supplicationes.
 Puluis elatus missusq; fumo lucem ex oculis virorum equorumq; aufert, xv. 33. m
 Punicæ vestigiæ, xli. 47. m. Punica religio, xxi. 6. f. Punica classis in Sardiniam traiecit, xxvii. 6. m. fugatur, xxviii. 4. Punicum primum bellū finit C. Lucatius, xxviii. 8. m. Punicum primum bellum à secundo distat 13. annis, xxxi. 1. Punici belli secundi anno primo cons. qui fuerint, xxxiv. 45. m. Punici belli 13. annus, xxvii. 10. m. Punici belli 14. annus, ibi. 38. m. Punici belli 15. annus xxxix. 13. p. Punici belli 16. annus xxxi. 1. p. Punicum bellum secundum finitum anno 18. Cn. Cornelio. & P. Atilio Peto Cons. xxx. 44. p. Punici belli tertij initium DCII. anno ab urbe condita, intra quinquaginta annū finitum, Epit. xlix. p
 Pupillares pecunie in auxilium xxiij. Romani collatz, xxiv. 18. f
 Pupinia legio, xxvi. m
 Cn. Puppius duumuir, xxi. 33. m
 L. Puppius xtilis, xxxix. 39. p
 L. Puppius prator, xxxix. 45. p
 Purpura videtur, xxxiv. 7. p
 Purpuræ pretium & honos apud Romanos, ibi. m
 Puteoli, xxxii. 29. m
 Puteolos oppugnat Annibal xxi. 13. m
 Puteolos colonia ciuium Romanorū deducta, xxxiv. 44. p
 Pygela portus, xli. m
 Pylæ, xxxii. 4. p
 Pylaicum conciliū, xxxi. 33. m. xxxi. 15. m
 Pylemenes rex ad Troiam cecidit, i. 7. p
 L. p

- Pylleon. xl. 4. 7. p.
 Pylus oppidum. xxvii. 32. m.
 Pyra locus Heruli sacer in monte Oe-
 ta. xxxvi. 30. m.
 Pyrene promontorium. xxvi. 19. f.
 Pyreni montes. xli. 23. p. portus.
 xxxiv. 3. f.
 Pyrgum Eleorum castellum. xxvii.
 34. m.
 Pyrgi colonia. xxxvi. 3. p.
 Pyrrheum propugnaculum Ambraciae
 xxxviii. 5. p. 6. p.
 Pyrrhus Epirotarum rex, vt auxilium
 Tarentinis ferret, in Italiam venit,
 vii. 29. p. Epit. xli. f. xxxi. 3. f.
 castra primum metari docuit. xxxv.
 34. m. Pyrrhi in redimendis captiuis
 liberalitas. xxi. 59. f. Pyrrho nun-
 tiatum, vt sibi à veneno caueret.
 xxxix. 51. f. eius fœda mors ob spo-
 liam Proserpinam. xxi. 38. m.
 Pyrrhi castra, locus in Triphylia terre
 Meloridis. xxxii. 13. p. xxxv. 27. f. Pyr-
 rhi regia Ambracia. xxxviii. 10. p.
 Pythagoras Samius quo tempore vixe-
 rit. i. 18. iuuenes literas docuit. ibid.
 Pythagoræ auditor nō fuit Numa Pom-
 pilius. xl. 29. m. Pythagoras præfe-
 ctus præsidio Laconum gener Nabi-
 dis. xxxiv. 35. p. causa fuit, ne Sparta
 caperetur. 38. f. supplex Quinctio.
 39. p.
 Pythius Apollo. xxi. 11. p.
 Pythice sortes. v. 23. p.
 Pythicum oraculum. iv. 15. f.
 Pytho Macedo præfectus. xli. 12. p.
 Pythoum oppid. xl. 11. 53. m. xli. 2. p.
 32. f. 35. m.
 Q Vadrigæ aureæ in Capitolio ab æ-
 dilibus curulibus posite. xxi. 38. f.
 Quadrigæ inauratæ in Capitolio posi-
 tæ de multa damnatorum. xxxv.
 41. f.
 Quadrigæ falcate Antiochi reg. xxxvii.
 40. f. Quadrigarum in diuersum in-
 citatum supplicium. i. 28. f. pri-
 mum & vltimum apud Romanos
 supplicium in Suffetio. ib. d.
 Quadrigoti homines. xxi. 52. p. 54. 58. p.
 Quadringentariæ cohortes. vii. 7. m.
 Quadringentariæ cohortes. x. 40. p.
 Quadruplatoris nomē infame. i. 11. 7. f.
 Quætionem postulare. ii. 29. m.
 in Quæstoribus creandis prælati pæ-
 cti. iv. 44. p.
 Quæstores etiam ex plebeis. iv. 54. p.
 ob Quæstores inrer plebem ac patris
 discordia. iv. 43. p. Quæstores duo
 per insidias intercepti. xxi. 59. f. 60.
 Quæstoribus & sacerdotibus cœtu-
 men. xxxiii. 28. p.
 Quæstoria comitis. iv. 14. f.
 Quæstoria porta. xxxiv. 46. p. 47. m.
 Quæstorium captum & quæstor 2 Sa-
 mnitibus occisus. x. 32. f.
 Quæstus omnibus patribus visus in-
 decorus. xxi. 43. p.
 Quarta pestilentiam excipiens. xxi.
 21. m.
 Quarrarii vini M. Manlio dati ab vni-
 uersis militibus. iv. 47. m.
 Quercus pastoriibus sacra. i. 10. m.
 Quictia sanum. iv. 41. m.
 Quicti dabat Annibal id, quod grædis
 rebus spererat, sine discrimine no-
 stium aut dierum. xxi. 4. m.
 Quinquaginta annis minores omnes
 sacramento rogati. xl. 26. f.
 Quinquaginta. xxxvi. 27. p.
 Quinquaginta. xli. 14. p.
 Quinquennialia vota. xxxi. 9. f.
 Quinque viri postulati à C. Terentillo
 Arsa trib. pl. qui scriberent leges de
 imperio consulari. iii. Quinque viri
 creati, vt agrum Pomptinum dini-
 derent. vi. 21. m.
 Quinque viri mensarii. vi. 21. m.
 Quinque viri muris turribusq; refici-
 endis. xxi. 7. m.
 Quintana porta. xli. 2. f. ad III. No-
 nas Quintiles Iudis Apollinari-
 bus solennis seruatus dies. xxvii.
 25. f.
 Quintilibus Calendis magistratus ini-
 tus. v. 31. p.
 Quintilius Varns. xxx. 1. f.
 Cn. Quintilius clauis figendi cantadi-
 ator distus. vii. 18. f.
 M. Quintilius Varus trib. mil. conf. po-
 testate. v. 3. p.
 P. Quintilius Varus prætor. xxi. 33. p.
 cum Magone in agro Gallorum in-
 subrium pugnauit. xxx. 38. p.
 P. Quin-

R E R V M E T V E R B O R . I N D E X .

- P.** Quintilius Varus flamen Martialis moritur, xlv. 18. f.
- P.** Quintilius Varus prætor, xlv. 4. p.
- S.** Quintilius cos. 112. 31. f. moritur, 32. p.
- T.** Quintilius Varus legatus, xxx. x. 31. p.
- Q**uintia gens, 111. 12. p.
- Q**uintii Albani in patres lecti, 1. 40. p.
- Q**uintius Capitolinus leg. 14. 17. m.
- Q**uintius Cincinnatus trib. militum conf. potestate, 14. 49. p.
- C.** Quintius tribunus resistit, 111. 11. p.
- à principib. ciuitatis defenditur, 12. p. de vi in ciuem illata accusatus, 11. p.
- C**æso Quintius primos vades publicos dedit, ibid. m.
- C**æso Quintius Flaminius duumvir, xxxi. 39. m.
- C.** Quintius Cincinnatus trib. militum, vi. 32. p.
- C.** Quintius Flaminius prætor, xli. 8. p.
- C.** Quintius Capitolinus ædilis, vii. 1. p.
- D.** Quintius ob senro genere ortus, xxiv. 39. p. hasta à Nicone (cui Perconni cognomen) transfigitur, ibid. f.
- L.** Quintius Cincinnatus Cæsonis pater cos. creatus, 111. 12. f. 19. p. eius in tribunus vehemens oratio, ibi. m. non patitur se contra S. C. consulē refici, 21. m. ab opere agresti ad dictatutam accersitur, 26. m. patronus ab exercitu salutatur, 26. p. dictatura in sex menses accepta se abdicat, ibi. f.
- C.** Sernilium Ahalani magistrum equitum dicit, 14. 14. p.
- L.** Quintius Cincinnatus F. tribunus militum conf. potestate, 14. 16. f. magister equitum dictus, 17. m. iterum trib. militum conf. potest. creatur 35. p. III. tribun. mil. conf. potest. 44. p. sextum, vi. 6. p.
- L.** Quintius Crispinus trib. mil. xxxix. 55. f.
- L.** Quintius Crispinus prætor, xxxix. 6. p. de Lusitanis Celuberisque triumphat, 42. p.
- L.** Quintius Flaminio augur xxv. 1. p.
- L.** Quintius Flaminio prætor, xxxi. 49. f.
- L.** Quintius frater cos. xxxix. 16. p.
- L.** Quintius cos. creatur, xxxv. 10. f.
- L.** Quirius Flaminio quam ob causam à senatu motus, xxxix. 47. p.
- P.** Quintius Cincinnatus tri. mil. conf. potest, 14. 60. f.
- Q**uintius trib. militum conf. potest. vi. 36. p.
- T.** Quintius triumphans creatus, 111. 2. m. vulneratur, 5. m.
- T.** Quintius tri. conf. pot. vi. 28. p. magister eq. dictus, vii. 1. m. dicitur, vii. 16. f.
- T.** Quintius Barbatus interrex Cos. creat, 14. 7. f.
- T.** Quintio cos. gratia, actæ quod eius opera mitigata discordia inter cos. & tribun. 11. 57. p. per patres clientelæque patrum cos. creatus, 46. p. eius insigne stragema, ibid. m.
- T.** Quintius Capitolinus III. cos. 111. 12. p. 14. cos. 65. p. eius ad Quirites oratio 67. p. eiusdem laus, 69. p. V. cos. creatur, 14. 8. p.
- T.** Quintius Capitolinus rogatus armatam collegæ gloriam æquat, 11. p. eius elogium, ibid.
- T.** Quintius Capitolinus quæstor, 111. 25. p.
- T.** Quintius Capitolini F. Capitolinus cos. 14. 72. f. trib. militum consulari pot. 60. f. magister equitum, vi. 31. f.
- T.** Quintius L. F. Cincinnatus eidem & Penno cognomen) creatus cos. 14. 26. f.
- T.** Quintius Cincinnatus trib. mil. cons. pot. 14. 4. m. trib. mil. conf. pot. item m. 18. p. dictator creatur, 28. p.
- T.** Quintius octo Franesfori oppida vi capiti, ibi. f. m. triumphans urbem ingreditur, ibid. f.
- T.** Quintius Crispinus, xxiv. 39. f. eius duellum cum Badio Campano, xxv. 18. p. T. Quintius Crispinus Badium Campanum hasta transfigit, ibid. f. enim magna laude & gratulatione militum ad cos. deducitur, ibid.
- T.** Quintius Crispinus creatur prætor xxvii. 6. m.
- T.** Quintius Flaminio ædilis curulis ludos scenicos appatat, xxxi. 4. m. triumphans creatus, 49. m. conf. xxxi. 7. f. T. Quinti & Philippi colloquid. 32. f. 33. m. T. Quintius pæcis legatus dat, 33. p. Corinthum proficiscitur 40. m. Anticyram italicit, ibid. T. Quinti litteræ, xxxix. 19. p. e. 11. p. 6. m.

- rium prorogatum, u. f. 29. m. p. m. T.
 Quintij ad Græciz ciuitatum lega-
 tos oratio, xxxiv. 22. m.
 Quintius Argos oppugnat, 15. p. Lace-
 dæmonem oppugnat, 29. m. eiusad
 Nabidem responsio, 31. p.
 T. Quinarius ciuitatum Græcarum le-
 gatus alloquitur, 47. f.
 Menippo respondet, 57. p. in concilio
 Achaorum orationem habet, xxxv. 40. p.
 T. Quinti^{us} forte quoddam nutriendæ Græ-
 ciz datus, 75. censor creatus, xxxvii.
 58. p. xxxviii. 29. p. augur creatur
 xlv. 44. p.
 T. Quinctius Flaminius legatus, xlv.
 42. m.
 T. Quintii ingenium, xxxvi. 32. p. eius-
 dem & P. Scipionis comparatio,
 xxxv. 10. m.
 T. Quintius Pennus cos. lv. 20. m.
 T. Quintius Pennus iterum conf. 30. p.
 tribunus mil. conf. pot. 31. p. mag. e-
 quitum dictus, vi. 42. m. dictator vti
 9. p. consul,
 T. Quintius Torquatus aduersus Sam-
 nites mittitur, vii. 6. m. Quintia
 prætæ, 11. 6. m.
 Quirinalis flamen à Numa creatus, i.
 10. p.
 Quirinalis collis vrbi à Seruio Tullio
 adiectus, 1. 44. m.
 Quirini ædes dedicata, x. 46. m.
 Quirini ædes de exple tacta, xxviii. 11. p.
 Quirites vnde dicti, i. 13. m. Quiritium
 fossa, i. 33. f.
 R
 M. Rabuleius creatus Xuir, xii. 35. f.
 Racilia vxor L. Quintij Cincin-
 nati, 111. 26. f.
 L. Rammius Brundisius Persei vene-
 ficia indicat, xlii. 17. p. 47. p.
 Ramnenses equites à Romulo institu-
 ti, 1. 36. p.
 Ramnenses trib. antiquæ, x. 36. m. Ra-
 mnentū euriæ à Romulo nomen, i. 13. f.
 Raptus virginum Sabinarum, i. 9. m.
 Rapius scortorum pene bellū excitans,
 11. 18. p.
 Rasa admirationi, xxiv. 10. m.
 Ratib. transiendi fluminis ratio, xxi.
 27. m.
 Reate, xxvi. 11. f. Reate saxum ingens
 visum volitate, xxv. 7. f. Reate mola
 peperit, xxvi. 23. f. xxxvii. 5. p. Reate
 mul^{us} stipēs nat^{us}, xl. 2. p. 45. p. Reate
 imbrī lapidauit, xlii. 13. m. Reatinī
 Vmbriæ pop. xxxviii. 41. f.
 Rebellare nequeunt quibus murede-
 dicti, xxxxi. 111. 37. f.
 Recuperatores tres in iudicio coronæ
 muralis, xxxv. 41. m.
 Redemptio Romanorum à Gallis ob-
 fessorum, v. 14. f.
 Redemptio captiuorum, res nō noua
 xxi. 58. m.
 Redemptionis capte virginis pretium
 sponso in dotem additum, xxvi. 15. f.
 Regillus lacus, ix. 19. p. 10. f.
 Regna magna sub multis sunt calibus,
 xlii. 50. p.
 Regnum scelere partum diis iniūm
 xlii. 1. f.
 Regnum Romæ tertius peregrinus af-
 fectat Tarquinius Priscus, 1. 31. m.
 Regnandi libidinis malum, xl. 8. f.
 Regni cupido auitum malum in Ro-
 mulo, i. 6. m.
 Religio pie magis quā magnifice cul-
 ta, 11. 67. m. Religio Romanorum
 in votis suscipiendis, xxxi. 9. m. Re-
 ligious externæ inductio pernicio-
 sa, xxv. 1. m.
 Religio scelere non exsoluitur, 11. 42. p.
 Religionis cura Romæ, v. 14. m. 45. p.
 xxv. 12. p. xxxii. 27. m. Religionis
 soluendæ libri in ignem coniecti, xl.
 27. f.
 Religionis neglectæ malum, 31. m.
 Religionis prauæ malum, i. 31. f. xxi. 1.
 25. p. xxxix. 16. m.
 Religionis per imprudentiam violatæ
 vitio iniquissima, xxxi. 14. m.
 Religione exsoluere populum 11. 37. f.
 12. 9. m.
 Religiosi animi, multa sibi prædica-
 singunt, xxxiv. 10. m.
 Religionibus dediti Errosci, vi. 1. f.
 Religionibus procurandæ infortia
 ludi, vii. 1. p.
 Religiosi dies, vi. 1. f.
 Remiges à priuatis cum stipendio da-
 ti volunt eos, xxvi. 1. p.
 Remulo trahere naues, xlii. 1. 6. p.
 xxxvii. 24. m.
 Remus capitur, i. 5. p. regi Amulio tra-
 ductus,

RERUM ET VERBOR. INDEX.

- dicitur ibid. ad supplicium Numitori
 deditur, ibid. m. Auentinum ad iu-
 augurandum capit. 6. f. Remo sex vul-
 tures ad augurium veniunt, ibid. oc-
 ciditur, ibid.
- Reipub. administratio quam difficilis
 sit. 54. m. Reipubl. causa absens, in-
 dicta causa non dampnanda, xl. 11.
 5. m
- Rerum humanarum mutatio. xlv.
 8. m
- Rerum humanarum momenta saepe
 temporis puncto mutantur. 111. 27. f
- Rebus antiquis quantum fidei habenda-
 dum, v. 21. m. Rerum priuatum
 respectu semper officii publicis
 consiliis, 11 30. p
- Res secundae negligentiam creant, xxi
 61. p. iu Res secundis si dii quoque
 bonam mentem darent, non ea so-
 lum quae euenissent, sed etiam ea
 quae euenire possent, reputaremus,
 xxx. 30. m. Rebus secundis impone-
 re modum est hominis prudentis,
 xli. 62. p
- Rebus verba accommodata explicatis
 consiliis, facile, viii. 4. p
- Res aduersas admonent religionum, v.
 51. f. iu Rebus asperis & tenuib. for-
 tissima quaeque consilia tutissima
 sunt, xxv. 38 f
- Reo cui capitalis dies dicta sit, & de
 quo futurum propediem iudiciu,
 cum iudicatum indicta causa non
 debere violari, 111. 13. m
- M. Rerius legatus, xxvi 11. 38. p
- Rex sacrificulus, 11. 2. p
- Rex ab Hispanis vocatus Scipio, nomen
 id respuit, xxvii. 21. p
- Rex ad priuatum se fastigium submi-
 tens, ut soluti gratias agatur, xxvii. 33. m
- Rex in suum sanguinem squalens, xl.
 8. m
- Rex indigne se maiestate gerens, xlv.
 45. f
- Rex ipse in bello, in praetio praesens,
 plurimum promouet, xlv 4. f
- Rex popularibus suis immixtus sine
 cultu regio, his gratissimus, xxxvii.
 17. m
- Regis defuncti testamentum recitatu
 coram populo, xxiv. 4. f
- Regis exemplum omnes sequuntur,
 121. p. xxxvi. 11. m
- Regis mali typus. xxiv. 5. p
- Regem se scribere, qui regnum bello
 amisit, indignum commiseratione,
 xli. 45. f
- Reges trahunt consiliis cuncta, non se-
 quantur. ix. 18 f
- Regis maiestas difficilior a summo fa-
 stigio ad medium detrahitur, quam
 a mediis precipiatur ad ima xxvii.
 45. f
- Reges omnia serua esse & subiecta im-
 perio suo volunt, xxvii. 54. p
- Reges popularitate maxime amabi-
 les, xxvii. 33. m
- Reges Romani sacra quaedam facere
 soliti, 11. 1 m
- Regum ambitio putidissima, xxxv.
 42. m
- Regum concordia bonum, xlv. 19. m
- Regum fidei parum confusus Annibal
 xxxix. 51. m
- Regum mos habere venenum ad in-
 certa fortunae, xxx. 15. p. Regum gra-
 ue imperium omnia explorat, xxxix.
 51. m
- Regum Roma expellendorum causa,
 1. 59. p. Reges barbaris dandi, quib.
 semper pro legibus dominorum im-
 peria, xxvii. 54. f
- Reges socios omni honore augent Ro-
 mani, xxxviii. 25. m
- Regia dominatio Romae multiplicata
 in Decemuitis, xli. 36. m
- Regia potestas, non tam immutata
 Romae inducto consulari, quam ve-
 lut annua facta, 11. 1. m
- Regis dominationis sub legibus quinq;
 sex, bonum Romae, ibid. Regia insti-
 gna, xxx. 11. m. Regis libidini mo-
 ram facere periculosum, xxvii. 13.
 m
- Regia iam altera, viro patre, patri to-
 lerari difficilis xxxix. 51. m
- Regii nominis ac fastus inuidia apud
 Romanos, 11. 1. f. 111. 37. f. xlv. 5. p.
 xxvi. 11. p
- Regii nominis honor, pro magnitudo
 ga se meritis datus regibus, xxxi.
 11. f
- Regii pueri apud Macedones, dicti
 principum liberi ad ministerium
 regis electi, xlv. 6. f
- Regio

Regiorum ministrorū pericula, xxiv.
 5. m. loquacitas, xlv. 35. p. Regiorū
 adfentatorum mutatio, xl. 5. m. Re-
 giorum satellitum ingenia, vt ad cē-
 teram fidem, sic ad secreta tegenda,
 vana, xxxiv. 35. m
 Regiorum fratrum emulatio, lx. 5. m
 Regis opibus inauertiti vaniloqui,
 xxxv. 4. f. 44. p
 Regandi libidio, malum quantum,
 xxi. 10. p. xxviii. 21. f. xxxix. 33. m.
 xlv. 30. p
 Regnum, res inter deos hominesque
 pulcherrima, ii. 9. p. Regnum suo re-
 ge destitutum inuaditur ab hostib.
 vicinis, xxvi. 27. m
 Regnum cui legitime competat iam
 vacuum, xl. 11. m. Regni abominatio
 apud Romanos, ii. 41. m. eius affe-
 ctati suspicio quam odiosa, iv. 20. f
 Regni cupidō, 1. 6. m. ii. 7. m. xxi. 10. p
 Regni inuidia etiam inter domesticos
 infida omnia atque infesta facit, 1.
 42. p
 Regni ambitione fratres discordes.
 xxi. 31. m
 Regni amor insatiabilis, xi. 8. f. Regno
 nihil minus populare. Regna o-
 mnia Romanos tollere velle, opi-
 nio vulgaris...
 Regum imperium grane nihil inex-
 ploratum, quod inuestigari volunt.
 efficit, xl. 31. m
 Regum bona diripienda data, 15. 5. p
 Rhage vrbs, xxxii. 15. f
 Rhapis opp. in Phœnice, xxxv. 13. m
 Rhœa Siluia vult virginitatē perpe-
 tuam, i. 5. f. vi compressa, cum gemi-
 num parū edidisset. Martem incer-
 te stirpis patrem non cupat. 4. p. vin-
 cta in custodiam datur, ibid. eius
 pueros in profluentem aquam mit-
 ti iubet Amulius, ibid. m
 Rhegium opp. xxi. v. 1. p. xxxi. 12. p. 39.
 p. Rhegium in prœsidium missa le-
 gio, xxviii. 28. f
 Rhegini, xxxii. 10. m. xxxvi. 4. f. p
 Rhetia à Tib Nerone, & Druso Cæsa-
 ris priuigno domita, Ep. cxxix. m.
 Rheti pop. v. 31. f
 Rhinocolura vrbs, xlv. ii. f
 Rhissasus Pellenensis, xxxii. 12. m. eius
 certamen inter filium Memnonē ib.

Rhion fretum inter Naupactum & Pa-
 rtas, xxviii. 11 f
 Rhium fauces Corinthii sinus, xxviii
 7. f
 Rhizon vrbs Illyrix, xlv. 26. p. Rhizo-
 nitr, ibid
 Rhoda castellum, xxxiv. 1 f
 Rhodanus omnium Gallorum fl. dif-
 ficilimus transitu xxi. 31. m. Rhoda-
 nus & Arar in vnum confluent, ibi.
 p. Rhodani ostia, 16. p
 Rhodii legatos ad Philippum mittunt
 xxviii. 32. f. Rhodiorum naues, xi.
 Rhodii Perzam à Philippo armis vā-
 dicant, xxxi. 11. 2. p. fundunt Mace-
 donas, ibid. f. Rhodiorum erga pop.
 Rom. fides, 4. p. Rhodii insequuntur
 classem regiam, 24. f. Rhodiorum
 legatorum in senatu oratio contra
 Eumenem, 54 p
 Rhodii Lycia & Caria nata, xxxviii,
 19. f
 Rhodii legatos de pace cum Persco &
 Romanis componenda, Romam
 mittunt, xlii. 14. m
 Rhodiorum legati in Castra ad Psolu-
 cos veniunt, 35. p. Rhodii legatos
 Romam mittunt, xlv. p
 Rhodii linguam habent venetam, ib.
 Rhodiorum legati vestem mutant, 10.
 m. sordida veste principum domos
 circumeunt, ibid f
 Rhodiorum ad P. C. oratio, 12. p. cum
 Rhodiis deprecantibus societas
 iuncta. Epit. xlv. p. Rhodia cohortis,
 xxxii. 1. 2. m
 Rhoduntia, cacumen montis Oeta
 xxxvi. 16. f. 18. f
 Rhæteum Asix oppidum, xxxviii. 17. p
 Rogatio ad plebem, xxxiii. 10. p
 Rogatio promulgata, vt pro duumui-
 ris sacris faciundis Xviri creentur.
 vi. 17. f
 Rogatio lata ad tribuni militum sen-
 denti in quatuor legiones crearetur,
 13. p
 Rogatio promulgata de sacerdotum
 numero augendo, x. 6. m. Rogatio
 lata quot annos nati magistrum
 perierent, xl. 4. f
 Rogatio cos. ad populum de bello Ma-
 cedonico, xlii. 30. f. Rogationem de
 bello Macedonico antiquarunt o-
 mnes.

ones S
 Rogatio a
 contra
 1. m
 Rogatio d
 Rogatio
 creetur
 vnciat
 L. T
 Rogatio
 elio
 Roma
 anno
 nis
 vt c
 gitor
 cat
 gior
 Roma
 ann
 dit
 ter
 m
 re
 b
 Ro
 cl
 fu
 m
 fl
 ue
 g
 m
 v
 Ro
 f
 Ro
 v
 E
 v
 Ro

RERVM ET VERBOR. INDEX.

- mnes ferme centuriz. xxxi. 6. p
 Rogatio ad populum fertur de bello
 contra Antiochum incundo, xxxvi.
 1. m
 Rogatio de Liguribus deditis, xlii. 21. p
 Rogatio lata vt Rhodiis bellum indi-
 ceretur. xlv. 21. p. Rogatio lata de
 vnciario fœdere, vii. 16. p. Rogatio
 L. Trebonij tribuni pleb. iiii. 65. m.
 Rogationis carmen de iurib. M. Du-
 cellio recitatum, ii. 64. f
 Roma à Romulo conditur, 1. 6. f. intra
 annū inſtaurata, vi. 4. m. Albæ rui-
 nis creſcit, i. 10. p. Anco Martio ſe-
 ge vt crenerit, 33. f. muro lapideo cin-
 gitur, 38. f. à Seruio Tullio ampli-
 ficatur, 44. p. quadrifariam diuiſa re-
 gionibus, 43. f
 Romæ forma ciuitatis mutatur iterū
 anno trecentefimo altero quā con-
 dita eſt, iiii. 33. p. Romæ caput orbis
 terrarum, 1. 16. xxi. 39. f. Romæ pri-
 mum omnium templum Ionis Fe-
 rezii conſecratum, 10. f. Romæ vr-
 bis fortuna miſera, iiii. 7. p
 Romæ magnus terror audita ſuorum
 clade ad Thraſimenum, xxi. 7. p. Ro-
 mæ lapidibus pluit, 36. f. Romæ in
 foro Boazio ſanguine pluit, xxi. 10.
 m. Romani ab Albanorum regum
 ſtirpe oriundi, i. 23. p. Romana iu-
 uentus connubiorum Sabinas vlr-
 gines rapit, i. 9. m. inter Romanos &
 Albanos fœdus initum, 24. p. Ro-
 mani hoſtibus potius quam regibus
 urbem patefacere malunt, ii. 15. m
 Romani milites odio Xuicorum vinci
 ſe poſtulantur, iiii. 42. p. Romani equi-
 tes ſienos equis detrahiunt, iv. 33. m
 Romani cedūt Volſcis, 36. p. ab Æquis
 vincuntur, 46. m. vincunt Volſcos
 & eorum ſocios, 57. m. ab Æquis fu-
 gantur, v. 28. m. caſſi à Gallis vi ne
 nuncius quidem cladis Romanæ
 venit, 38. f
 Romanorum in rebus deſperatis con-
 ſilium, ibid. f. Romani quo precio
 ſc à Gallis redemerunt, 48. f. Volſco-
 rū ſines deprædantur, vi. 31. f. inſu-
 ſa acie intra munimēta Hetruſcos
 paulo ante lucem inuadunt, iv. 37.
 m. liſtunt fugam duce amiſſo, x. 29. p
 Ticiuū ponte iungūt, 43. p. Ticio
 reſiſto Placentiam perueniunt, 47.
 p. à Pœno vincuntur, 36. p. Punico
 bello preſſi aliarum rerum curam
 non poſuere, xxi. 31. p. Romanorū
 caſorum in Cannenſi pugna nume-
 rus, 46. m. Romanorum ſtrages et-
 iam hoſtib. miſerabilis, 48.
 Romanicaſcia Tarento caduntur, xxv
 9. f. vincuntur nauali certamine à
 Taſentinis, xvi. 39. m. Romani &
 ſuum habent Annibalem xxviii. 18.
 m. Romani ſolliciti ob Aſdrubalis
 aduentum, 42. p
 Romani legati à Carthaginenſibus
 prope violati, xxx. 25. p. inter Rom.
 & Carthaginenſes poſtremo pacta
 pax, 43. f. Romana legatio ad Aſiati-
 cas inſulas, xiii. 47. p
 Romanorum in Græcia crudelitas,
 xli. 4. m. Romanus populus in li-
 bertate eſt non in regno, ii. 15. m
 Romana gens victa quieſcere nequit
 ix. 3. f. Romanus populus inuiſtus,
 quod in ſecundis rebus ſperare &
 conſulere meminerit, xxx. 24. f
 Romanæ reipub. laus præfat. libri pri-
 mi, f
 Romani Iudi vide Iudi.
 Romanorum æquitas, xxxi. 14. m
 xxxvi. 20. p. auctoritas ac terror,
 xxxvii. 45. m. xlv. 12. m. xxi. 12. f
 xxiv. 32. p. xxxiii. 26. m. xli. 52. f
 Romanorum bella felicia; quia iuſta
 xlv. 22. m
 Romanorum clades, ii. 59. m. x. 35. p
 xxi. 7. p. 31. m. xxi. 24. m. xxv. 16.
 m. 19. f. 21. m. 34. f. 36. m. xxvi. 1. m.
 xxvii. 14. f. 29. m. xxx. 2. f. xlv. 12. p.
 gratitudo, i. 10. f. xxvii. 12. m. xxx.
 15. f. 21. m. xlix. 16. m. integritas, xxx
 25. m. moeſtitia, iiii. 6. m. xxxvi. 4. p.
 20. p
 Rhompha Thracum, xxxi. 39. m
 T. Romuleius triumpharepulo, xxxi. 12.
 28. p
 T. Romulus cos. iiii. 31. p. ei dies dici-
 tur, ibid. m
 T. Romulus x. millib. ætis damnatur,
 ibid. Xuir creatur, 33. p
 Romulus Silius, xii. rex Albanorum
 1. 3. f
 Romuli & Remi educatio, 4. m. Rom.
 & Remus Amulium obruncant, 5. f
 Romulus

- Romulus fratrem liberat, ibid.
 Romulus & Remus aum Numitorē regem saluant, 61. p. Romulum & Remum cupido urbis condendę cepit. ibid. inter Romulum & Remū dissidiū, ibid fratrem Remū quod novos muros transilerit occidit, ibi. urbem suo nomine appellatam condit, 7. p. Palatium munit: sacra diis aliis Albano ritu facit, ibi. asy-lum aperit, ibid. f. centum creat le-natores, & cur, ibid. legatos mittit qui societatem connubiumque no-no populo peterent, 9. p. Sabinas rā-ptas consolatur, ibid. f. Cecinuenti-um regem obtinuat, 10. Capro-lium ascendit, ac templum Ioui de-dicat, ibid m
 Romulus Ioui Statori templum de-dicat ibid.
 Romanos fugientes resistere iubet, 12. m. populum in curias, xxx. diui-dit, 13. m. trecentos Celeres ad sui corporis custodiam instituit. 16. f. deus creditur, ibid. 16. f. septem & xxx annos regnat, 21 f
 Romulus alter Camillus, 4. 49. f
 Romularis fides, 1. 4. m
 Romulea urbs, x. 17 m. capitur, ibid.
 Rotarios secundum vexillum ducē-bat, vii. 1. 3. m
 Rotarii inter antepilanos contutunt 9. f
 L. Roscius trib. pl. Ep. xciv. p
 L. Roscius legatus à Fidenis interfect' ix. 7. p
 Rosellanus ager, x. 37. p
 Rostra locus imperio Romę, xxi. 12. 23. p. xxx. 17. p. xxxi. v. 55. p. vnde dicta, vii. 15. in Rostris statuz publice positz, 19. 16. m
 Rostra nauium in æde Iunonis veteri fixa, x. 1. f
 Rumbia saxa locus ti. 40. f
 Rudimentum, t. 3. m. adolescentiæ, xxxi. 11. f
 Rudimentum militate, 2xi. 3. f
 Russium opp. Samnii, vii. 12. 3. f
 Russi qui vii. 5. f
 Ryminalis fides, 1. 4. m. x. 21. f
 Rumores fere augentur supra verum, xxxiv. 24. p
 Rupes inuis, xx. 16. m. Rupes qua arte munita ab Annibale. 17. p
 Ruscinio portus, xxx. 10. m. Ruscinonē aliquor Galliz pop. aduersus Annibalem conueniunt. xxi. 14 m
 Rusellani; abietes Public. Scipioni in fabricandas naues pollicentur, xxviii. 45. f. Ruellanus ager, x. 4. m.
 Rutillus auctor historiæ Romanę. xl. 52. f
 P. Rutilius tribu mouetur, & operari' fact' ad publicæ opera faciēda xlv. 16. f. reperundarum ab equestri or-dine damnarus, in exilium mittitur Ep. xxx. m
 P. Rutilius Calvus prætor, xlv. 44. p
 Sp. Rutilius Crassus trib. mil. conl. potest. 17. 27. f
 Rutra, xxviii. 45. m
 Rutuli victi ab Ænea, 1. 2. p. Rutuli diffisi rebus, ad florentes Hetrusco-rum opes, Mezentiumque eorum regem confugiant, ibid.
 Rutulorum bellum, i. 37. p
 3.
 Sabinini pop. xxvi. 33. f. liberi esse lu-bentur. ibid.
 Sabatina noba trib. vi. 5. f
 Sabellæ cohortes x. 9. f
 Sabellus ager, vii. 1. 1. m
 Sabini bellum contra Romanos mo-uent, ob raptum filiarum, 1. 11. mar-cem reuocant, ibidem. f. cum Roma-nis pacem faciunt, 13. p. migrāt pie-res Romanū & Capitolium inhabi-tant, 31. p. ceteri vincuntur. 37. m
 de Sabinis triumphatum. 16 p. & m
 Sabini de Pace legatos Romam mir-runt, 18. f. vincuntur, 26. m. 33. m. ad potas vsque urbis grassantur, 4. f
 Romanos fines depopulantur, 116. 26. p. 38. p
 Sabinorum castra diripiuntur, 61 m
 Sabinus bouem miræ magnitudinis ad Ciaz fanum ducit, 1. 4. f
 Sabina iuuentus scorta per lasciuia rapit, 100. p
 Sabinæ virgines rapiuntur, 2. p. 3. Ro-mulo consolantur, ibi. f. Sabinatam mulierum oratio, 13. p. Sabinatam virginum patres Romam migrant, ibidem. m. Sabinarum rex Titius Tatius, 14. p. Sabinæ legiones. ti. 16. p. in Sabinis infans incertus stat' xxii.

REVM ET VERBOR. INDEX.

- xxx1 12.m
 Sabius Virius Campanus, xx1t. 1. 6.p
 Sacellum Pandicitiz paritiz in foro
 Boatio, x.21.m
 Sacer ager, xxxv1t.39.m
 Sacer lapis, xli.13.p
 Sacer mons, 11.32.p.111.51.m
 in Sacrum montem relicto Auentino
 plebs secedit, 111.52.p
 Sacerdotum creandorum auctor Nu-
 ma, 1.20.p
 Sacerdotes non fiebant iuuenes aut a-
 dolescentes, xx1x.12.f
 Sacerdotes soli patricii, nō etiam ple-
 beii, 2.6.p
 Sacerdotes soli diuorum imagines at-
 trectant, v. 22. m. Sacerdotes olim
 ingrediebantur senatum, xxv1.8.m
 Execrantur Philippum regem & fa-
 miliam eius, xxx1 44 f. Sacerdotes
 stipendium dare coacti in bellum,
 xxx11 1.28.p
 Sacerdotes velati suis insignibus ad
 castra hostiū eunt supplices, 11.39.f
 Sacerdotes Tarquinienſium facib. ar-
 dendib. anguibſque prelatis Ro-
 manum militem turbant, vii 17.p
 Sacerdotū ſacris faciendis ea aſſidui-
 tas, vt multi nunquam urbem lin-
 quant pernoctem, v.32.f
 Sacerdotum & Augurum numerus, x.
 7.m
 Sacerdotum publicorum mors, xxv.
 p. xxvi. 23 f. xxvii. 6. f. xxx. 42. m.
 xli.21.m. xlii.27. f. xlii.21.f. aliv.
 18 f
 à Sacerdotibus ſtipendium exigitur,
 xxx11 28 p
 de Sacerdotiſ cum plebe communi-
 candis inter primores ciuitatis ple-
 beioſque certamen, x.6.p
 Sacra via, 11.13.f. xlii 1.15 p
 Sacramento dicere, 1v.51.p. Sacramen-
 to ſolui, 11.32.p
 Sacramenti ſuperſtitioſo ritu initian-
 tur Samnites, x.38.m
 Sacramentum, & iurandum militis
 diſſerunt, xx1t.18.p
 Sacramento dicunt etiam minores
 annis ſeptemdecim, xxv.5m
 Sacrata lex, x.26.p. v.31.p. xxxvi. 38.p.
 xxxix. 5.p. Sacrata lex militaris lata
 vii.41.m. Sacrata lex in Sacro mon-
 te lata, 11.31 p
 Sacrificia extraordinaria ex fatalibus
 libris facta, xx1t.57.m
 Sacrum diurnum in nocturnum mu-
 tatum, xxxix.13.m. Sacrum Samni-
 tium hominum ac pecudum mixto
 ſanguine reſperſum, x 58.m.39.f
 Sacrum nouendiale, xxv.7.f. oblimbiē
 factum, xxx1t.51.f
 Sacra externa Romę vetita, xxxix.16.
 m
 Sacrificium Iunoni reginę à matronis
 factum, xxvii. 39. m. Sacrum anni-
 uerſariū Eretiz Amaranthidis Dia-
 nx, xxxv.18 p
 in Sacris faciendis prodigia, xli.15.p
 Sacrificulus rex creatus, 11.5.p. vi.41.f
 Sacrificulus, viuo ſumine perſinde-
 batur, 1.54.f
 Sacrificiū pretextus dolos & inſidias
 regens, xx111.35.m. xaii.12.p
 Sacrificia externa & noua interdicta,
 xxv 1.f. xxxix.16.m
 Sacrificioſum quæ Romę aut in Italiâ
 facturi veſiſſent longinqui regea
 ſumtus ſuppeditatus è publico, xlx.
 45.m
 Sacrilegii vltio, xl.128.f
 Sacriportus, xxvi.39.p. Epit lxxvii p.
 Sacroſancta vocatio, xxv12.40 p
 Sacroſancti qui ſint, 111.55.m
 Saga populus Romę ſumpſit, Epito.
 lxxii m. deponit, lxx1t. m
 Sagalaffenus ager, xxxv1t.m
 Sagmina, 1.24 p. Sagmina ſetialium,
 xxx.45.f
 Sagula purpurea, xxx.17.f. Sagulum
 Hiſpanum, xxvii.21.f
 Saguntini legatos Romam mittunt,
 xi.6.p. oppugnantur ab Annibale,
 7.p. eorum vrbs capitur, 15.p. à Ro-
 manis recipitur, xaii.42.f
 Saguntini diuturnum murum reſciunt,
 xxi.7. f. Pœnos à mœnibus ſuis ex-
 rurbant, 9.p. aurum argentumque
 omne ih ignem coniciunt, 14 f
 Saguntinorum legatorum oratio ad
 Romanos, xxx11.20.p
 Saguntini auream cotonam Ioui Ca-
 pitolino donant, ibid.
 Saguntini legati Italiam ſpectatum
 eunt, ib. d.
 Saguntina rabies, xxx1.27.m
 Salio

Salis vendendi arbitrium priuatis cō-	dis,	xlii. 4. 10
cessum,	11. 9. m	
Salis cōmercium Dardanis permissum	Q Saluidienus mollem sibi consciscit	
xlv. 29. f	Ep. cxxvii. m.	
Sale inuesto vti prohibentur Macedo-	Salutis ades à C. Iunio Bubulco rea-	
nes,	fore locata, ix. 43. f. dedicatur, x. 1. f.	
Salapia,	de caelo tacta, xxviii. 11. p. Saluti do-	xl. 37. p
Salapia & praesidium Punicum tradū-	Salut, xxi. 26. p. vbi confederint 34. f. A-	
tur Marcello, xxvi. 38. f. Salapia à	milcare Pæno duce Placentiam in-	xxxi. 10. p
Marcello recipitur,	uadunt,	
Salapiz principes Dasius & Blasius,	Sambucistræ,	xxxix. 4. f
xxvi. 38. m. Salapiani fraudem Anni-	Samxi Cephaleniz populus, xxxviii. 11.	
baliseludunt,	28. m. sese dedunt.	ibid.
Salaria annonæ,	Samii,	xxxix. 31. p. xxxix. 4. p
Salaria via,	Samnites primo impetu feroces, x. 11.	
Salapia gens Alpina domita ab App.	p. foderit in societatem accepti, vii.	
Claudio cos. Ep. ltr. 1. p. perdomita à	19 p	
M. Crasso, Ep.	Samnitum bellum quibus de causis	
Salentinis, ix. 42. p. xxviii. 38. f. 42. f. Sa-	susceptum, vii. 29. m. ad Samnites	
lentinorum ignobiles vrbes ad An-	mittunt legatos Romani deprecra-	
nibalem deficiunt, xxv. 1. p. Salentri-	tum pro Campanis, 31. m. eiabel-	
nus ager,	lum indicitur,	32. p
Salentino agro pax parata,	Samnites vincuntur, 33. m. eorum ca-	
Salera vrbs, xxix. 34. m. firmiter praesidio	stra diripiuntur castris ad xxx. millia	
munitur, 35. p	hostib. 36. f. Samnitium exercitus à	
Salernum coloniz ciuitum R. deducta	M. Valetio Coruino fugatur, 37. m.	
xxxix. 44. p	cum Samnitib. socius igitur, viii. 2.	
Salerni castra,	p. Samnitium legati pacem orant.	
Salgana opp. xxxv. 37. f. 38. m. oppugna-	ibi, m. Samnites fraude Palzopolie-	
tur,	icti, 26. m. iniquo loco Romanos	
Salii, xxi. 2. Numa instituti, 1. 28. m. Sa-	adoriuntur, 38. p. ad Claudium ca-	
liorum carmina ibid. Sali' P. Scipio,	stra locant, ix. 2. p. intercipiunt ex-	
xxxviii. 33. f	ercitum Romanum. 3. sub iugum	
Salinz, xxtv. 47. f. Salinz factz, i. 34. Sa-	mittunt, 6. à Publico cos. fusi, 13. m.	
linz Romanz,	Samnitium septem millia militum	
Saluuii vbi confederint,	sub iugum missa,	17. f
C. Saloniis triumuir,	Samnites rebellant,	21. p
C. Saloniis Xuir,	Samnitium ducem magister eq. inter-	
P. Saloniis, vii. 41. m. P. C. obtestatur	ficat,	22. m
ne suum honorem praeponant con-	Samnites ac Lucerini ad internecio-	
cordiz ciuitatis,	nem castris, 23. f. Samnites ad Caudis	
Q Saloniis Sator prator,	ex Apulia redeunt, 27. Romanos ex	
Salpinates pop.	insidiis adoriuntur, 31. Samnitium	
Saltationis ritus in ludis scenicis, vii.	xx. millia exduntur, ibid. 2. Sam-	
2. m	nites auto & argento secuta exant-	
Saltus ad Aoum amnem difficultas,	p. vincuntur & eorum castra diripi-	
xxxvi. 17. p	untur, ibi. m. Q. Martium Tullium	
Saltus Cytheronis, xxxi. 29. p. Ger-	cos. aggrediuntur, 43. m. Samni-	
manici, ix. 36. p. Manlianus, xl. 39. p.	tium caesa triginta millia,	ibid. f
Marrius,	in Samnium ambo coss. mittuntur,	44. p
Saltus Caudini non vbique Samnitib.	de Samnitib. victis à L. Postumio & T.	
ix. 7. p	Minucio cos. variant auctoritate,	
Saltus opportunitatē hostibus coercē-	Samnites	

- Samnites legatos de pace Romā mis-
runt, 45. p. eis fœdus antiquum red-
ditum, 46. m. Samnites arma & re-
bellionem spectare, nuntiatur à Pi-
centibus, x. 11. f. aduersus Samnites
ambo Coss. profecti fines hostium
depopulantur, 14. p. Samnites in fu-
gam dissipati, 15. f. finibus sua pulsi
Hetruriam petunt, 16. p. Samnitium
principua quæque oppida à P. Decio
Coss. expugnantur, 17. p. Samnites
depouantur Romanos fines, 20. p.
relictis in dimicatione Gallis in ca-
stra fugiunt, 29. m. castra Romana
oppugnant, 32. f. aduentu Postumij
discedunt, 33. f. instrunt aciem, 35. f.
modi sub ingum mittuntur, 37. f. sum-
mo conatu & apparatu bellū inflau-
rant, 38. p. terga vertunt, 41. m. cum
Samnitibus fœdus quarto renoua-
tum, Epit. 11. m. iterum, xxii. 62. f.
Samnitium legatorum ad Annibalem
oratio, xxiii. 42. f.
Samnites Caudini, xxiii. 41. f.
Samostracem insulæ religio, xl. 14. 25.
f. xlv. 5. p.
Sanguis auis, xli. 13. p.
Sanguinis riuus in Astapa vrbe flammā
otientem restinguunt, xxxvi. 11. 23. p.
Sanguine per triuicium pluit, xli. 20. f.
Sanguine per triuicium & duas noctes
manauit, xli. 16. f.
Sangi Semonis sacellum viii. 20. m. de
coelo tactum, xxxiii. 1. f.
Sanguis è fœto manans, xli. 16. m. è la-
cu, xxvii. 35. m.
Sanguinis pluuia, &c. vide Prodigia.
Sanguine hominis in conuiuio ludere
immane scelus, xxxix. 43. f.
Sappinia iribus, Vmbriz pars, xxxi. 2.
m. xxxii. 23. p.
Sardinala, xxii. 31. p. in Sardiniam sub-
sidia metu defectionis mittuntur,
xxiii. 34. f.
Sardi pop. xli. 16. m. subiguntur, Epit.
xx. p. xli. 28. m. clandestinam lega-
tionem ad Pœnos mittunt, xxiii.
72. m. Sardorum 10000. à T. Manlio
caesa, 40. p. omnes in ditionem po-
puli Romani rediguntur, xli. 17. p.
Sardorum legati, ibid. 1. m.
Sate, Matonitarū viuis, xxxiii. 41. m.
Satis, hanc prælonga Macedonum,
11. 19. m. xxxvii. 42. m. xxxvii. 7. f.
Satiophori Macedonum robur, xxvi.
11. p.
Sarmenia arida boum cornibus præli-
gantur & accenduntur, xxii. 17. p.
Sarpedon ptomonior, xxxviii. 38. m.
Sari fl. cap. xxxiii. 27. f.
Satrula vrbs capta, vii. 19. p. p.
Satellites armati Hieronymi Siciliæ
regis, xxi. 5. p.
Satellitum regionū vanitas xxxiv. 55. m.
Satricula deditur, ix. 22. f.
Satriculani à populo Romano laudati.
xxvii. 12. m.
Satriculanus ager, xxiii. 14. f.
Satricum colonia deducta ab Antiati-
bus, vii. 27. p. Satricum Romanis
ademptum, 11. 41. m. expugnatum,
vi. 9. p. Satricum Latini igni conere-
mant, vi. 33. m. Satricum obsidet Pa-
pirius Coss. ix. 16. p. Satricum Cos.
ingressus Samnitibus exsis de Satri-
canis fontibus pœnas sumit, ibi. m.
Satrici Matutz matris ædes de coelo
tacta, xxvii. 11. p.
Satricani mœnibus se includunt, vi. 3. m.
ad Samnites deficiunt, ix. 12. m.
Saturnia colonia ciuium Romanorū
in agrum Calestranum deducta,
xxvix. 55. m.
Saturni sanguine per triuicium pluit,
xli. 20. f.
Saturni ædes, xxi. 1. f. xli. 27. m.
Saturnalia, xxxii. 1. f. quando institu-
ta, 11. 21. p.
Satyra Romanorum, vii. 2. m.
Satyrus princeps legationis Rhodio-
rum, xli. 14. m.
Sauto opp. Alpinum, xxviii. 46. m.
Saxa Formiana, xxii. 16. p.
Saxa Rubra: locus, 11. 50. f.
Saxa infuso aceto putrefiunt, xli. 17. p.
Saxo quadrato Capitolium substrui-
tur, vi. 4. f.
Saxum ingens procidens multos op-
primit, xxxv. 21. m.
Saxum ingens visum voltare, xxv. 7. m.
Saxuola, vide Mutius Saxuola.
Sesle mœnibus admostrare sube-
unium fractum, xxvi. 45. p.
Scalpro fabrilis elephantū domiti ab
Aldubale, si quando scilicet, xxviii.
51. p.

Salis vendendi arbitrium priuatis cō-	dis,	xlii. 6. m
cessum,	Q Saluidienus mortem sibi consciscit	
Salis commercium Dardanis permillum	Ep cxxvii. m.	
xlv. 39. f	Saluis xdes à C. Iunio Bubulco cen-	
Sale inuesto vti prohibentur Maecedo-	fore locata, ix. 43. f. dedicatur, x. 1. f.	
nes,	de caelo tacta, xxviii. 11. p. Saluti do-	
Salapia,	na vota,	xl. 37. p
Salapia & praesidium Punicum tradū-	Salii, xxi. 26. p. vbi confederint 34. f. A-	
tur Marcello, xxvi. 38. f. Salapia à	milicare Poeno duce Placentiam in-	
Marcello recipitur,	uadunt,	xxxi. 10. p
Salapiz principes Dasius & Blasius,	Sambucistriz,	xxxix. 6. f
xxvi. 38. m. Salapiani fraudem Anni-	Samxi Cepheleniz populus, xxxvi. 11.	
balis elidunt,	28. m. sese dedunt.	ibid.
Salaria annona,	Samii,	xxxix. 31. p. xxxix. 4. p
Salaria via,	Samnites primo imperu feroces, x. 11.	
Salassi gens Alpina domita ab App.	p. fœdere in societatem accepti, vii.	
Claudio cos. Ep. liti. p. perdomita à	19 p	
M. Crasso, Ep.	Samnitum bellum quibus de causis	
Salentini, ix. 42. p. xxv. 11. 38. f. 42. f. Sa-	susceptum, vii. 29. m. ad Samnites	
lentiniurum ignobiles vrbes ad An-	mittunt legatos Romani deprecu-	
nibalem deficiunt, xxv. 1. p. Salenti-	tum pro Campanis, 31. m. eis bel-	
nus ager,	lum indicitur,	32. p
Salentino agro pax parata,	Samnites vincuntur, 33. m. eorum ca-	
Salera vrbs, xxix. 34. m. firmo praesidio	stra diripiuntur castris ad xxx. millia	
mnitur, 35. p	hostib. 36. f. Samnitium exercitus à	
Salernum coloniz ciuium R. deducta	M. Valerio Coruino fugatur, 37. m.	
xxxiv. 44. p	cum Samnitib. fœdus igitur, viii. 2.	
Salerni castra,	p. Samnitium legati pacem orant.	
Salgana opp. xxxv. 37. f. 38. m. oppugna-	ibi, m. Samnites fraude Palzpoli e-	
tur,	iecti, 26. m. iniquo loco Romanos	
Salii, xii. à Numa instituti, 1. 28. m. Sa-	adoriuntur, 38. p. ad Claudium ca-	
liorum carmina ibid. Salii P. Scipio,	stra locant, ix. 2. p. interceptum ex-	
xxxv. 1. 31. f	ercitum Romanum. 3. sub iugum	
Salinz, xxv. 47. f. Salinz factz, 1. 34. Sa-	mittunt, 6. à Publico cos. fusi, 19. m.	
linz Romanz,	Samnitium septem millia militum	
Saluuii vbi confederint,	sub iugum missi,	15. f
C. Saloniis triumphat,	Samnites rebellant,	21. p
C. Saloniis Xuir,	Samnitium ducem magister eq. inter-	
P. Saloniis, vii. 41. m. P. C. obtestatur	ficat,	22. m
ne suum honorem praeponant con-	Samnites à Lucerini ad internecio-	
cordiz cluitatis,	nem caesi, 23. f. Samnites ad Caudin	
Q Saloniis Sarro piztor,	ex Apulia redeunt, 27. Romanos es	
Salpinares pop.	insidiis adoriuntur, 31. Samnitium	
Salcationis ritus in ludis scenicis, vii.	xx. millia caduntur, ibid. f. Samni-	
2. m	tes auto & argento scota exant-	
Salus ad Aoniū amnem difficultas,	p. vincuntur & eorum castra diripi-	
xxxvi. 17. p	untur, ibi, m. Q Martium Tremu-	
Salus Cytheronis, xxxi. 39. p. Ger-	lum cos. aggre diuntur, 43. m. Samni-	
manici, ix. 36. p. Manlianns, xi. 39. p.	tium castra triginta millia,	ibid. f
Martius,	in Samnium ambo cos. mittuntur,	
Salus Caudini non vbiq. Samnitib.	44. p	
ix. 7. p	de Samnitib. victis à L. Postumio & T.	
Salus opportunitas hostibus coeccc-	Minucio cos. variant auxilios.	ibid.
	Samnites	

- Samnites legatos de pace Romā mis-
tunt, 45. p. eis fœdus antiquum red-
ditum, ib. m. Samnites arma & re-
bellionem spectare, nuntiatur à Pi-
centibus, x. 11. f. aduersus Samnites
ambo Coss. profecti fines hostium
depopulantur, 14. p. Samnites in fu-
gam dissipati, ib. f. finibus suis pulsi
Hetruriam petunt, 16. p. Samnitium
præcipua quæque oppida à P. Decio
Coss. expugnantur, 17. p. Samnites
depopulantur Romanos fines, 20. p.
relictis in dimicatione Gallis in ca-
stra fugiunt, 29. m. castra Romana
oppugnant, 32. f. aduentu Postumij
discedunt, 33. f. instruunt æciem, 35. f.
nudi sub iugum mittuntur, 37. f. sum-
mo conatu & apparatu bellū inflau-
rant, 38. p. terga vertunt, 41. m. cum
Samnitibus fœdus quarto renoua-
tum, Epit. 11. m. iterum, xxii. 61. f.
Samnitium legatorum ad Annibalem
oratio, xxiii. 42.
Samnites Caudini, xxiii. 41. f.
Samoethracum insulæ religio, xl. 15. 25.
f. xlv. 5. p.
Sanguinalis auis, xli. 13. p.
Sanguinis riuus in Astapa vrbe flammā
orientem restinguunt, xxxv. 11. 23. p.
Sanguine per triduum pluit, xli. 20. f.
Sanguine per triduum & duas noctes
manuit, xli. 16. f.
Sangi Semonis sacellum viii. 10. m. de
cælo ractum, xxxii. 11. f.
Sanguis è foco manans, xlx. 16. m. è la-
cu, xxvii. 35. m.
Sanguinis pluuia, &c. vide Prodigia.
Sanguine hominis in conuiuio indere
immane scelus, xxxix. 43. f.
Sappinia tribus, Vmbræ pars, xxxi. 2.
m. xxxii. 11. 23. p.
Sardinia, xxi. 31. p. in Sardiniam sub-
sidia metu defectionis mittuntur,
xxi. 34. f.
Sardi pop. xxi. 16. m. subiguntur, Epit.
xx. p. xli. 28. m. clandestinam lega-
tionem ad Pœnos mittunt, xxi. 11.
72. m. Sardorum 10000. à T. Manlio
exsa, 40. p. omnes in dicionem po-
puli Romani rediguntur. xli. 17. p.
Sardorum legati, ibid. 8. m.
Sarc, Mazonitarū viuis, xxxiii. 41. m.
Sarsis, hauri pizlongæ Macedonum,
11. 19. m. xxxvii. 42. m. xxxvii. 7. f.
Sariſſophori Macedonum robur, xxvi.
11. p.
Sarmenia arida boum cornibus præli-
gantur & accenduntur, xxi. 17. p.
Sarpædon promontor, xxxviii. 38. m.
Sari fl. cap. xxxvi. 27. f.
Sassula vrbs capta, vii. 19. p. p.
Satellites armati Hieronymi Siciliæ
regis, xxi. 5. p.
Satellitum regionū vanitas xxxiv. 55. m.
Satricula deditur, ix. 22. f.
Satriculani à populo Romano landati.
xxvii. 12. m.
Satriculansager, xxi. 14. f.
Satricum colonia deducta ab Antiati-
bus, vii. 27. p. Satricum Romanis
ademptum, 11. 41. m. expugnatur;
vi. 9. p. Satricum Latini igni concre-
mant, vi. 33. m. Satricum obsidet Pa-
pirius Coss. ix. 16. p. Satricum Cos.
ingressus Samnitibus exsis de Satri-
canis fontibus pœnas sumit, ibi. m.
Satrici Maruzæ matris ædes de cælo
racta, xxvii. 11. p.
Satricani mœnib. se includunt, vi. 8. m.
ad Samnites deficiunt, ix. 12. m.
Saturnia colonia ciuium Romanorū
in agrum Caletranum deducta;
xxxix. 55. m.
Saturniæ sanguine per triduum pluit,
xli. 20. f.
Saturni ædes, xxi. 1. f. xli. 27. m.
Saturnalia, xxxii. 1. f. quando institu-
ta, ii. 21. p.
Satyra Romanorum, vii. 1. m.
Satyrus princeps legationis Rhodio-
rum, xl. 14. m.
Sano opp. Alpinum, xxviii. 46. m.
Saxa Formiana, xxi. 16. p.
Saxa Rubra, locus, ii. 50. f.
Saxa infuso aceto putrefiunt, xxi. 17. p.
Saxo quadrato Capitolium substrui-
tur, vi. 4. f.
Saxum ingens præcidens multos op-
primit, xxv. 21. m.
Saxum ingens visum volitare, xxv. 7. m.
Sczuola, vide Mutius Sczuola.
Sesæ mœnibus admox onere sube-
untium fractæ, xxvi. 45. p.
Scalpro subtili elephantū dormiti ab
Aidubale, si quando sciuisset, xxvii.
51. p.

P. Scantinius portifex,	xxiii.21.f	L. Scribonius Libo triumphavit mens-	
Scaptia r. bus addita,	viii.17.f	rius,	xxiii.21.m
P. Scaptius, 112.71.p. eius impudens o-		L. Scribonius Libo prator,	xxiii.21.m
ratio,	ibid.	L. Scribonius Libo xdi. curulis,	xxiv.10.f
Seca. Tripolis vocata,	xliv.15.m	prator,	xxiv.10.f
Seclerati aduersus Annibalem arma-		L. Scribonius Libo Illuir,	xxiii.21.p
tur,	xxiii.14.p	Scriptores Latini,	xl.70.m
Secleratus campus,	viii.16.f	Scriptorum veterum varietas,	x.17.f
Secleratus vicus,	i.48.f	Scuitenna fl.	xl.12.m.18 m
Seclus neminem exoluit religione, 11.		Scuta Gallorum longa, sed stricta,	
32.p		xxiii.21.p	
Seclus nullum rationē habet,	xxviii.	Scuta Samnitium auro & argento or-	
21.p		ata,	ix.40.p
Secleris inquirendi formula,	xxiii.11.f	Scuta aurata dominis argentariorum	
Secnica ars minime apud Græcos pu-		ad forum ornandum diuisa, ibid f	
dori,	xxiv.24.p	Scuta duo sanguinem sudant, xxiii.1.m	
Scenici ludi, xxxiv.67.p. quando pri-		Scutum Ligusticum,	xliv.95.f
imum Romæ instituti, & cur, vii.2.		Scutum Romanum ix.19.m. eius mul-	
p. Scenici ludi apparati, xxxi.4.m		tudo,	xxiii.31.p
Seerdiletus Illyriorum rex, xxvi.24.m		Scutum vigilibus aufert Paulus, xlv.	
xxvii.32.m.35.p. Gentij regis filius,		33.f	
xliv.31.f		Seuto magis quam gladio plebi opes	
Schœnus mercator,	xliv.65.m	est contra patricios,	iii.9.f
Seiathus oppidum,	xxxi.18.f.45.m	Scutatorum turba,	viii.1.m
P. Scipio Africanus legatus xxxiv.61.f.		Scythus,	xxiv.41.m
vide in Cornelis.		Seyllzum,	xxxi.44.p. xxv.42.m
Scodra vrbis, xlii.20.m.		Seyrus insula,	xxxi.46.p. xxiii.17.p
xliv.31.p		Secessio, vltima apud veteres Roma-	
Scodra recipitur,	72.p	nos rabies,	iii.40.p
Scodrenses,	xliv.26.f	Secessio plebis in sacrum montem &	
Scopas Aetolorum prator, xxvi.24.m.		Auentinum,	iii.52.p. vii.4.f
xxxi.43.m		Secessio muliebris,	xxv.1.p
Seordus mons,	xl.11.20.m	Secessioni ignoscitur ob causam	
Scordisei, xl.57.m. xl.10.m. Ep. lvi.m.		xxxi.22.f	
Scorpionū in Carthagine noua expu-		Secessioni militū venia data, vii.40.f	
gnata repertorum numerus, xxvi.		Secubitus sacerorum causa, xxxix.10.p	
47.m		Secundani milites,	xxiii.15.f.45.f
Seortorum raptus, pene bellū excitās,		Secundæ res negligentiam creant, vi.	
11.18.p. seortum amatorem prodēs,		7.m. xxiii.14.p	
xxv.12.f. seortiamer redimitur ho-		Secundarum rerum moderatio dis-	
micidio, xxxix.42.f. seortorum duo		cilis,	ix.17.f. xxx.30.m.42
millia à castris reiecta, Ep. lvi.m.		Secundis rebus non nimis fidendum.	
Scotusa, quæ & Seotussa, xxvi.1.5.f.7.p		xl.62. xlv.8.f	
xxvi. Romanis deditur,	14.f	Secures T. Largio dictatori prius	
Scribz viatoresque xdi. tij pecuniam		primum,	ii.100
præstij furati, damnantur,	xxx.39.f	Secures illigatas fascibus lictores De-	
C. Scribonius Cuno maximus, xxiii.18.		cemuris præferunt ad terrorem,	
28.f. prator,	xxiv.35.p	111.36.p	
C. Scribonius præfectus sociū,	xl.	Secutitatis ac negligentiz malum xl.	
31.m. Curio maximus,	xl.21.m	4.p	
L. Scribonius legatus,	xxxi.61.p	Sedetani ad M. Porcium Catonem de-	
L. Scribonius prator,	xxxi.1.f	siciunt,	xxxi.10.p
L. Scribonius trib. pl.	Ep. xlix.m	Sedetanus ager depopulatur,	xxxi.4.

RERVM ET VERBOR. INDEX.

24. p. xxix. 2 f
 Seditio labe civitatum, ii. 44 m
 Seditio inter plebem & senatum, ii.
 27. m. v. 10. p. 24. m
 Seditiois auctores securi percussi,
 xxvii. 29. f. mortem sibi consciscunt
 xlv. 10. f
 Segestica vrbs opulenta plateis & vi-
 neis capitur, xxxiv. 17. f
 Segnius homines bona quam mala
 sentiunt, xxx. 21 p
 Seguntia, xxx. v. 19. f
 Seiuiger aurari in Capitolio positi à C.
 Cornelio, xxxvii. 35. p
 Selepidani, xlv. 26 f
 Seleucus Antiochi filius xxxiii. 26. m
 agros Eumenis depopulatur, 18. p.
 mouet castra, 21. m
 Selga, xxxv. 13. m
 Selinus oppidum, xxxiii. 4. p
 Sella curulis, vii. 1. m. ab Etruscis sum-
 pta, 1 g. p
 Sellasia ad Oeunta flumini, xxiv. 18. p
 A. Sellius trib. plebis absens creatus,
 iv. 42 p
 Sellularii opifices ad bellum excit,
 viii. 20. p
 Selymbria, xxxiii. 25. p
 Semigermanæ gentes, xli. 33. f
 Semilix, xxx. 8. o
 Semilix Atrius Vmber. xxv. 11. 8. p
 Semimas duodecim annos natus inue-
 tus, xxxix. 22. m. Semimales in ma-
 re deponantur, vide Androgini.
 Semissægri, xli. 13. f
 Semunciarium fœdus factum ex vn-
 ciario, vii. 27. m
 Semita saxo quadrato à Capena por-
 ta ad Martis strata, x. 27. f
 Semo Sanguis Deus, vii. 20. m
 Sempronia vxor S. Scipionis Africæ su-
 specta in necem mariti, Epir. lix. f
 Sempronius Blæsus quæstor amissus
 cum mille hominum, xxix. 31. m
 A. Sempronius Cos. ii. 11 p. 14. m
 A. Sempronius Afellus prætor in foro
 occiditur, Epir. lxxiv. f
 A. Sempronius Atratinus primus trib.
 mil. cons. potest. iv. 6. m. 35. p. 44 p.
 tribum. milit. cons. potest. tertium,
 47. p
 A. Sempronius Atratinus mag. equit.
 vi. 28 p
 C. Sempronius ab Hortensio trib. ple.
 accusatur, iv. 42. p. eius negligentiæ
 & temeritatis, ibid. 17. m
 C. Sempronius Cos. cōtra Iapidas rem
 male gerit, Epir. lix. f
 C. Sempronius Blæsus, xxv. 2. m. Cn.
 Fuluium missi in Apulia exercitus
 reum agit, ibid. 6
 C. Sempronius Blæsus ædilis, xxxix. 7.
 f. prætor, xxxix. 32. f
 C. Sempronius Longus Xuir sacrorum
 xli. 21. f
 C. Sempronius Rutillus tribun. plebs
 xxxvii. 37. m
 C. Sempronius Tuditanus præcos. in
 Hispania cum exercitu caditur,
 xxxiii. 10. m. moritur, ibid.
 Cn. Sempron Blæf. legatus, xxvi. 16. p
 L. Sempronius Atratinus cos. creatur,
 iv. 7. f. eius consularis dubius, 8. f
 censui agendo à populo præficitur,
 ibid.
 M. Sempronius trib. pl. xxxiii. 7. m
 M. Sempronius Sophus censor, Epir.
 xviii. m
 M. Sempronius Tuditanus, xxvi. 48. m
 M. Sempronius Tuditanus pr. xxxvii.
 47. f. consul, xxxix. 23. p. pontifex
 46. p. moritur, xli. 21. m
 P. Sempronius tribun. plebis, ix. 33. m.
 eius in App. Claudium cenforem o-
 ratio, 14. p
 P. Sempronius prætor, x. 21. p
 P. Sempronius Cos. xxix. 12. m. cum
 Annibale tumultuatio prælio con-
 fugit, 16. m
 P. Sempronius Blæsus trib. pl. P. Cor-
 nelio triumphum postulanti ob-
 stit. xxxvi. 39. m
 P. Sempronius Græchus tribun. plebs.
 xxxvii. 37. m.
 P. Sempronius Longus prætor, xxxix.
 32. f. moritur, xli. 2. m
 P. Sempron. Sophos. cos. ix. 48. p. pon-
 tificex, x. 9. p. censor creatus, ibid. f
 P. Sempronii Tudiani trib. mil. oratio
 ad commilitones, xxii. 10. m
 P. Sempronius Tuditanus præ. xxiv.
 41. p. ei protogatum impetium;
 xxvi. 1 m. censor, xxvii. 14. p. lu-
 strum condit, xxxvii. 48. m
 P. Sempronius Tuditanus absens Cos.
 creatus, xxxix. 11. f
 P. Sem-

- T. Sempronius Tuditanus legatus ad
 Ptolemaum Aegypti regē, xxxi. 2. p.
 T. Sempronius magister eq. xxxi. 37. f
 T. Sempronius aedil. curul. xxxii. 27. f
 T. Sempronius Gracchus creatur Cos.
 xxiii. 24. p. in senatu patres conso-
 latus, eosque adhortatur, ut de sum-
 ma rerum deliberent, 25 p. aedil. eu-
 rul. creatur, 30 f. Il eos absens crea-
 tur, xxiv. p. 43. p. T. Graccho sacri-
 canti triste prodigium factum, xxv.
 16. p. T. Gracchus cum suis in in-
 dias precipitatur, 16. f. de T. Gracchi
 morte & funere variz autorum sen-
 tentiz, 17. p
 T. Sempronius Gracchus admodum
 adolescens augur creatur, xxx. 38. f
 T. Sempronius Gracchus iuuenem
 accersimus à Philippo rege comiter
 excipitur, xxxvii. 7. f
 T. Graccho trib. pl. gratiz aet. quod
 Remp. privatis simultatibus potio-
 rem habuisset, xxxviii. 51. m. T. Sem-
 pronii Gracchi trib. pl. decretum de
 P. Scipione Africano, ib. p. eiusdem
 aliud de L. Scipione, 60. m. eiusdem
 pro M. Fulvio proconsole oratio,
 xxxix. 5. p
 T. Sempronius Gracchus Illvir xxxi. x
 56 p. prxtor, xl. 15. p. de Celiberis
 triumphat, xlvii. m. consul creatur,
 8. p. moritur, 23. m
 T. Sempronius Gracchus tri. pl. legem
 Agrariam promulgat, Epit. lvi. m
 in Capitolio à primatibus occidi-
 tur, ibi. f. insepultus in flumen pro-
 jectus, ibid.
 T. Sempronius Longus cos. xxi. 6. p.
 dissentiente collega ad certamen
 milites patari iubet, 53. p. ad comitia
 Romam proficiscitur, 57. p
 T. Sempronio cos. bellum initum post
 res & viginti annos primi belli Pu-
 nici, xxx. 44. p
 T. Sempronius Longus prospere cum
 Hannone ad Gtumentum pugnat,
 xxxiii. 37. f
 T. Sempronius C. F. Longus in locum
 T. Sempronii T. F. Longi Xuir sacris
 faciundis suffectus, xxxvi. 6. f
 T. Sempronius Longus Illvir, xxxii.
 20. p. prxtor, xxxiii. 9. p. cos. crea-
 tur, xxxiv. 41. p. eius literz de tu-
 multu ob arma Ligarum, 55. m
 T. Sempronius T. F. Longus decemvir
 sacrosum moritur, xli. 21. m
 T. Sempronius Long. Illvir, xxxiv. 4. 4.
 T. Sempronius Musca Illvir, xlv. 33. m
 T. Sempronius Tuditanus pontif. mo-
 ritur, xxxiii. 28. p
 Sempronis basilica, xlv. 16. f
 Sempronia lex, Epit. lvi. m
 Semunciatium foenus ex vnciatio fa-
 ctum, vi. 27. p
 Sena vrbs, xxviii. 48. p
 Sena colonia deducta, Epit. xli. f
 Senensis populus, xxvii. 40. p
 Senatores munus vigilum obeunt in
 tumulu, iii. 7. f
 Senatores soli olim legati, iv. 12. f
 Senatores 30. ad Cannas occisi, xxii.
 49. f. senatores Campani 17. vene-
 nim sustinui, xxvi. 14. p. senatores
 ceteri Campani ad palum deligati
 virgis cēsi securi pericuriuntur, 16. m
 Senatus à se ad populū reuocatur, ii. 17. m
 Senatores r. amplius vno tempore ab-
 esse ab vrbe Roma vetiti, xxxvi. 3. p
 Senatorum in curia allegandorū mos,
 xxxiii. 12. f
 Senatoribus quibus in senatu senten-
 tiam dicere licitum, xxxvi. 3. p
 Senatoribus malis tollendis viz me-
 liores substitui possunt, xxii. 3. m
 Senatus à populo secretos ludos Ro-
 manos primum spectat, xxxiv. 43. p
 53. p. senatus ad reliquorum ordinē
 liberalis erga Remp. voluntas, xvi.
 36. m. aduersus senatus auctoritatem
 tendere nefas, v. 9. f. senatus datus
 in Apollinis xde, xxxiv. 43. xli. 37. p
 Senatus ad xde Bellonę datus, xli. m
 44. f. lxx. 6. p. xxi. f. 16. p
 Senatus in Capitolio habitus, xxvii.
 38. f. xxxii. 8. iv. 21. f
 Senatus in xde senatus Quirini pris-
 ceptis, xxvii. 38. m
 Senatus Rom. tanquam inultorum
 regum confectus, ix. 19. m
 Senatu moti indigni, xxvii. 17. m
 Senatu sine, aut eerte sine rege Respa-
 blica stare non potest, xlii. 3. m
 Senatus consultum factum, lxx. 21. p. iv
 21. m. 45. m. v. 7. f. 29. p. 39. f. vii. 16. f.
 xli. 36. 9. m. xxxi. 17. p. xxv. 12. f. lxx.
 41. m. xxxi. 8. p

- Senatusconsultum, vt Xniti se primo
quoq; tempore magistratu abdicau-
rent, 121.64 m. senatusconsultum,
vt consularia comitia haberentur,
125.f. senatusconsultum de crea-
dis tribuns militum, 66. m. senatus
consultum, ne quis in annum resi-
ciatur trib. pl. ibid. aduersus magi-
stratum in urbis, 121.17. p. sena-
tusconsultum, vt duos viros aediles
ex patribus daretur populum roga-
ret 61. 42. f. senatusconsultum in ex-
ternas religiones, 225.1. f. senatus-
consultum de Bacchica coniura-
tione, 225.14. p. 19. p. senatuscon-
sultum, vt coloni Cassinum dedu-
cerentur, 12. 28. f. senatusconsultum
de prouinciarum fortitione, 225.11.
4. m. senatusconsultum de summa
terram Aliz, 225.11. 56. p. de rebus
Campanis, 225.11. 31. f. de rebus Syra-
culanis, ib. 32. m. de Liguribus, 21. 5.
9. 22. p. senatusconsultum, vt omnes
Volsci Roma excederent, 12. 37. f. de
Postumiana exede, 19. 51. p. senatus-
ne quis patricius in Capitolio habi-
taret, 61. 20. f. senatusconsultum ne cui de
Manlia gente Natio cognomen es-
set, ibid. senatusconsulti forma ne-
cessitate vltima, 121.4. f. senatus-
consulta deleta in xde Ceresis, 121.
55. f.
- Senectus tribunus ciuitatis Neruiorū
Ep. 225.19. p.
- Senectus Catonem non frangit, 225.11.
40. f. vt nec Camillum, 61. 22. m.
- Senectus Romana destinata mori ca-
pta Roma à Gallis, 61. 41. p.
- Senectus soluit omnia, 225.11. 42. f.
- Senectutis modesta excusatio, ne fiat
magistratus, 61. 18. p.
- Senectutis contra muliebres blandi-
tias infirmitas, 225.11. 4. m.
- Senex dominum latus non videtur,
qui ferre noluit inuenis, 225.11. 42. f.
- Seniores item & senatus, 225.11. 60. f.
- Seniores coacti nomina dant militum,
61. 10. p. vrbis custodiam agunt, ibid.
- Seniorum cohortes factæ, 21. 21. p.
- Senioris cuiusdam Veientis varici-
nium, 61. 15. m.
- Senones pop. 61. 34. m. Clusium Romæ-
que veniunt, 35. m. eam capiunt, 41. p.
- Senones Galliad Clusium veniunt, x.
26. m.
- Senilis animi virtus, 19. 13. f. vt. 22. m.
- Senilis animus nouo imperij sociis
vix adfuerit, 22. 22. m.
- Sentinatum ager, 27. p. 30. p.
- Sepiniuin in Samnio occupatur, x. 44.
finagura vi à Papirio Cos. expugna-
tur, 45. f.
- Seppius Lælius Mediastricus Cain-
panorum, 225.11. 7. p.
- Septem & decem annis minores etiā
militare coacti, 225.11. 5. m.
- Septem libri Numæ, 21. 19. p.
- Septemuirale iudicium, 225.11. 4. f. p.
- Septuagesima castra, 225.11. 16. m.
- Sepulcra de cælo tacta, 225.11. 2. f. p. se-
pulcra exstant quo quisque loco ex
Curatija cecidit, 225. f. sepulcrum
Horatij luto quadrato constructū,
25. f. sepulcrorum dirutorum inuē-
dis, 225.11. 30. p. sepulcrum cura, 225.11.
34. p. 225. 8. m. sepulcrum eiusdem
hominis monumenta diuersis locis
monstrata, 225.11. 56. p. sepultura
prohibita agnere Seruius Tullius
rex, 149. p. sepulcrum dirutum,
promontorium Africæ, 225. 27. f.
- Sergia epoto medicamento moritur,
61. 18. m.
- S. Sergius trib. mil. potestatis tertium,
61. 10. p.
- Cn. Sergius trib. mil. conf. potest, 61. 3. f.
- Cn. Sergius Plangus prætor, 225.11. 4. m.
- L. Seruius, 19. 30. p. legatus, v. 28. p.
- L. Sergius Cos. 19. 17. m. à bello quod
gestit, Fidenas dictus, ib. trib. milit.
conf. pot. 25. p. iterum Cos. 50. p. trib.
mil. conf. pot. iterum, 61. 16. p.
- M. Sergius creatus Xuir, 121. 35. f. trib.
mil. 225.11. 6. m. virgis exditur, 9. p.
- M. Sergius prætor urbanus, 225.11. 6. m.
- M. Sergius Fidenas trib. mil. conf. pot.
19. 61. p. iterum, v. 8. p. ei dies dici-
tur, 11. p. M. Serg. trib. decem milli-
bus graui xris damnatur, 12. p.
- M. Sergius Silus prætor creatur, 225.11.
27. f.
- M. Sergius Silus legatus, 21. 19. p.
- T. Sergius Fidenas trib. mil. conf. po-
testate, 19. 35. p.
- Seimo nationē prodit, 225.11. 14. p. f. a-
mones omnis nouitas pber 225.11. 5. p.

- Serpens mira magnitudine apparet
Annibali, xxv.22.f
Sertheum castellum, xxxi.16.m
Q Sertorius in Hispania bellum exci-
tat.Epit.xc.m.à M. Antonio perfidi-
ose interfeitur, Epit.xvi.m
Serrilij in partes à Tullio Hostilio le-
cti, i.30.p
A. Serrilius Priscus (alii Struſco co-
gnomen tradunt) dictator, iiii.21.f
A. Serrilius triumphat, xxi.25.p
A. Serrilius Cos, i.49.m
C. Serrilius legatus in Hetruriam ad
frumentum coemendum miſſus
xxv.37.p
C. Serrilius Pontifex factus in locum
T. Otacilij Crassi, xxvii.6.f
C. Serrilius adil curulis, xxvii.23.f à
Manlio magiſt.eq.diſt, xxvii.35.m
praetor creatur, xxvii.1.10.p. praetor
vrb.xxviii.46.p. legatus, xxxiii.
33.p. duumvir, xxix.52.f
C. Serrilius Caſca trib. pl. propinquus
cognatusque Poſtumo, xxv.3.m
C. Serril. Geminus dictator, xxx.19.m
C. Serril. Geminus pont. max. xxxix.
46. xl. 41. m. picula iræ Deum con-
quiere iubetur, xl.37.p. mor. 42.f
C. Serrilius Ahala magiſt.eq. iv.13.f
Sp. Melium obruſcat, 14.f. conſul
creatur, 15.f. trib. mil. conſ. pot. 55.f.
P. Cornelium dictatorem dicit, 57.
m. trib. mil. reſciſtur cōtinuato ho-
nore, ib. f. trib. mil. conſ. poteſt. III.
creatus, v.8. p. eius gravis oratio ad
trib. pleb. 9.f
Cn. Serrilius eos xxi.57.p. Idib. Mar-
tina magiſtratum init, xxii.1. p. ad
Cannas occiditur, 49.f
Cn. Serrilius Cos, xxvii.35.m
Cn. Serrilius Cypio in Caprij locum
pontifex max ſuffeſtus, xxv.2.p
Cn. Serrilius Cypio ad l. curul ludos
Romanos intraſtat, xxvii.10.p
Cn. Serrilius Cypio prxt. xlviii.14.f
Cos creatur, xxix.38.m. pontifex
moritur, xli.21.m
Cn. Serrilius Geminus eos. Gardinieg &
Corlic poram eſtreſuectus, xlii.31.p
Cn. Serrilius Geminus conſul creatur
xxix.38.m
Cn. Serrilius Cos. cum patre Cn. Ser-
uilio & C. Luſtatio patruo ex ſerui-
tute receptis Romam redit, xxx.19.
m. ei prorogatur imperium, 27.p
Cn. Serrilius Geminus Xuir, xxxi.4.p
L. Serrilius legatus, xxx.35.p
L. Serrilius Struſtus trib. mil. conſul.
poteſt. iterum, iv.14.f
M. Serrilius augur creatur, xxvi.21.f
Iluir, xxv.4.4.p. trib. mil. xl.27.p
pontifex in locum C. Livij Salu-
toris ſuffeſtus, xliii.21.f
M. Serrilius pro L. Emilio Paulo ora-
tio, xlv.37.p. M. Serrilius riſum mo-
uet tumore in gremium, 39.f
M. Serrilius Geminus magiſt. eq. xxx.
24.p. 27.p. adil curul. quadrigas au-
reas in Capitolio poſuit, xxxix.13.f
decemuir, xxxi.4.p. triumvir de-
ducendis coloniis, xxx.1.29.m
P. Serrilius eos. ii.21.m. eius populare
edictum, 24.m. ſeditionem compri-
mit, 23.m. Cos. creatur, iiii.6. p. mo-
ritur, 7.f. Xuir creatur, xxxi.4.p
P. Sempron. à Gallis occiditur, xxi.1v.
36.p
P. Serrilius Maluginenſis tribun. mil.
conſ. poteſt. v.38.f
Q. Serrilius per patres patrūque. ch-
entes conſul creatur, ii.64.p
Q. Serrilius cognitōr. iv.10. p. queſtor
iii.24.p
Q. Serrilius trib. mil. conſ. pot. v.2.p.
vi.22.p. trib. mil. conſ. pot. iterum,
vi.31.p
Q. Serrilius eos. vii.1.m. interrex crea-
tur, 17.f. magiſter equitum, 21.f. ros
38.f
Q. Serrilius proconſ. in oppido Aſcu-
lo occiditur, Ep. lxxii.p
Q. Serrilius Cypio eos. xlviii.11.p
Q. Serrilius Fidenas trib. mil. iterum,
v.14. f. interrex, 17.p. III. trib. mil.
conſ. poteſt. 24.p. tribun. militum
conſ. pot. IV. 16.f. trib. milit. conſ.
pot. V. vi.4.m. tribun. mil. conſ. po-
teſt. VI.
Q. Serrilius Ahala eos. vii.4. dictator
adverſus Gallos, vii.m
Q. Serrilius Priſcus, iv.26.m. ex SC.
dictator diſtus, 21.f
Sp. Serrilius eos. ii.31.p. 51.m
Sp. Serrilius Priſcus cenſor, vi.31.p
Serrius Cotuelius eos. ii.41.f
Serrus ob ſcelus domini proditi de ſa-
xo Tal-

- xo Tatpeio deieitur, Epit. lxxvii. m
 Seruus dominorum proditur, ii. 4 f
 Serui barbari vltio, p. domino. xxi. 2. m
 Serui iudicium de incendenda Roma, xxvi. 27. p
 Serui ad libertatem & pileum vocati, ii. 15. f
 Serui coniurationis indices munerati xxxii. 26. f
 Serui in iniuriam allesti Romæ, xxi. 57. f. ita vt in pretiū p. iis bello perfectio daretur dominis, xxx. v. 6. m
 Serui regij, humiliter quidem regi, at aliis superbe imperare soliti, in Italiam traducti, xlv. 31. m
 Seruorum incendiariorum coniuratio detecta, iv. 47. p
 Seruorum profugorū recipiendorum ergo nihil magnopere innouandū in Republ. xli. 24. f
 Seruorum sub fūga ex dēdorū moe, ii. 16. p
 Serui Capitolium duce Ap. Herdonio Sabino occupant. iiii. 15. p
 Seruorum 8000. armantur. xxi. 27. f
 Seruorum coniuratio Romæ, iv. 47. p
 Seruorū in Etruria coniuratio, xxxii. 27. p
 Seruiliis tumultus circa Romā, xxxii. 26. p. deregitur, ibid. m
 Serulle bellum in Syria, Epit. lvi. m
 Seruiliis motus in Apulia, xxxix. 29. f
 Serui 25. in crucem acti, quod in campo Martio coniurassent, xxi. 32. f
 Seruis libertatē promittit Græchus, qui caput hostis ē p. glio retulissent xxiv. 14. f
 Serui libertate donantur à victore Græcho, 16. m
 Seruitiis Achæorum fugitiuis receptaculum Macedonia, xli. 23. p. 24. m
 Seruitus P. Lucretii & Cn. Seruiliij, xvi. annorum, xxx. 19. m
 Seruituti nati Syri & Asiatici Græci, xxxvi. 27. m
 T. Sestius Cassianarum partium vincitur, Epit. cxxiv. f
 Sestes Helleponti vrbs, xxxii. 33. m
 Setia, xxvi. 8. f
 Setia colonia, xxvii. 11. m xxix. 15. p capitur, xxxii. 26. p. Setia Carthaginensium obsides custodiuntur, ib.
 Setini populi, viii. 1. p
 Serinus ager, viii. 19. p
 Seueritas comitati coniuncta, iv. 11. p
 Seueritatis nimis malum, vii. 36. m
 Seueritatis paternæ mixtum exemplum, vii. 7. f
 Sex legionibus vsa Respublica Romana, xxxi. 9. p
 Sex menses nunquam pluit, xl. 29. p
 Sexagenario maior consul Romanus, omnia munia obit militaria, xlv. 4. f
 Sexdecim annos nati, qui non militarent, xxvii. 11. f
 Sexdecim legionibus defensum imperium Romanum, xxx. 27. f
 Sextarii vini, honoris ergo, liberatori exercitus à legionibus collati, vii. 37. p
 Sextiles Kalendæ olim anni principium, iiii. 6. p
 Sextilis mensis, in honorem C. Cassii Iulius appellatur, Epit. cxxiv. m
 Sextil a virgo Vestalis daminatur in cæsti, Epit. xiv. m
 C. Sextilius trib. mil. ex plebe, vi. 30. p
 M. Sextilius Frigellanus, xxvii. 12. p
 C. Sextius præconsul coloniam aquas Sextias condidit, Epit. lxi. p
 L. Sextius trib. pleb. iv. 94. p. strenuus adolefcens, vi. 34. f. leges aduersus patriciorum opes promulgat, 35. p
 VII. trib. pleb. 16. m. continuari si bi tribunatus recensat, 39. p. X. titi-
 bunus suffragans, 42. p. de plebe pri-
 mus consul factus, ibid. m
 M. Sextius Sabinus ædilis, xxx. 26. f
 P. Sextius Capitolinus cos. iiii. 12. m
 P. Sextius Xuir, i. 31. p. quæstor, iv. 50. p
 Sibatis, xxv. 39. p
 Sibyllæ in Italiam aduentus, 17. m
 Sibyllæ carmina de termino fatali im-
 perij Romani, xxxvi. 1. 45. p
 Sibyllini libri ex S. C. aditi, v. 13. p. xxi. 62. f. xxi. 9. f. xxxix. 10. p. xxxvi. 17. m
 xli. 21. f. Epit. xli. p
 L. Siccus Xuirorum fraude occiditur, iiii. 43. p. ei publica impensa milita-
 re si funus, ibid. f
 Siccitas iv. 30. m. Siccitate & inopia annis insignis, xl. 29. p
 Sicilia perdomita, xxix. 49. f. Sicilia tota ad Roman. inclinat, xxvi. 22. m
 Sicilia

- Serpens mita magnitudine apparuit
Aniobali, xxii.2.f
Seithen castellum, xxxi.16.m
Q. Sertorius in Hispania bellum exci-
tat. Epit. x. m. à M. Antonio perfidi-
ose interfectus, Epit. xvi. m
Serrulij in partes à Tullio Hostilio le-
cti, i. 30. p
A. Serrulius Priscus (alij Serrus eo-
gnomen tradunt) dictator, iii. 21. f
A. Serrulius triumphans, xxi. 27. p
A. Serrulius Cos. 1449. m
C. Serrulius legatus in Hesturiam ad
frumentum coemendum missus
xxv. 10. p
C. Serrulius Pontifex factus in locum
T. Octacilij Crassii, xxvii. 6. f
C. Serrulius adil eutulis, xxvii. 23. f à
Manlio magist. eq. dictus, xxvii. 35. m
prator creatur. xxvii. 10. p. prator
urb. xxviii. 46. p. legatus, xxxiii.
33. p. duumvir, xxxiv. 52. f
C. Serrulius Casa trib. pl. propinquus
cognatusque Postumio, xxv. 3. m
C. Serrul. Geminus dictator, xxx. 19. m
C. Serrul. Geminus pont. max. xxxix.
46. xl. 4. m. piacula itaq. Deum con-
querere iubetur, xl. 17. p. mor. 42. f
C. Serrulius Ahala magist. eq. iv. 13. f
Sp. Melium obtruncat. 14. f. consul
creatur, 15. f. trib. mil. cons. pot. 55. f.
P. Cornelium dictatorem dicit, 57.
m. trib. mil. relictus eotinnato ho-
nore, ib. f. trib. mil. cons. potest. 115.
creatus, v. 8. p. eius gravis oratio ad
trib. pleb. 9. f
Cn. Serrulius cos. xxi. 57. p. Idib. Mar-
tius magistratum init, xxii. 1. p. ad
Cannas occiditur, 49. f
Cn. Serrulius Cos. xxvii. 35. m
Cn. Serrulius Cypio in Papirij locum
pontifex max. suff. Quis. xxv. 2. p
Cn. Serrulius Cypio adil. curat ludos
Romanos instaurat, xxviii. 10. p
Cn. Serrulius Cypio prxi. xxvii. 14. f
Cos. creatur, xxx. 38. m. pontifex
moritur. xli. 21. m
Cn. Serrulius Geminus cos. Sardinie &
Cortis poram eirectus, xxvii. 41. p
Cn. Serrulius Geminus consul creatur
xxix. 38. m
Cn. Serrulius Cos. cum patre Cn. Ser-
ulio & C. Lutatius patruo ex Serru-
lute receptis Romam redit, xxx. 19.
m. ei prolegatur Imperium, 27. p
Cn. Serrulius Geminus Xuir, xxxi. 4. p
L. Serrulius legatus, xxx. 31. p
L. Serrulius Serrus trib. mil. consul.
potest. iterum, iv. 24. f
M. Serrulius augur creatur, xxvi. 21. f
Illuir, xxxiv. 44. p. trib. mil. xl. 2. p
pontifex in locum C. Livij Sanna-
toris suff. Quis, xlii. 11. f
M. Serrulius pro L. Aemilio Paulocu-
tio, xlv. 37. p. M. Serrulius risum mo-
uet in morte ingulum, 37. f
M. Serrulius Geminus magist. eq. xxx.
24. p. 27. p. adil. curat. quadrigas so-
reas in Capitolio posuit, xxxix. 11. f
decemvir, xxxi. 4. p. triumphum de-
ducendis coloniis, xxx. 1. 29. m
P. Serrulius cos. 11. 21. m. eius populare
edictum, 14. m. seditionem compo-
nit, 23. m. Cos. creatur, 111. 6. p. mo-
ritur. 7. f. Xuir creatur, xxxi. 4. p
P. Semprom. à Gallis occiditur, xxxi.
36. p
P. Serrulius Maluginensis tribun. mil.
cons. potest. v. 1. f
Q. Serrulius per patres patrumq. ch-
rentes consul creatur, 11. 4. p
Q. Serrulius cognitor, iv. 10. p. quæstor
111. 24. p
Q. Serrulius trib. mil. cons. pot. v. 1. p.
vi. 32. p. trib. mil. cons. pot. ueruo,
vi. 31. p
Q. Serrulius cos. vii. 1. m. interrex crea-
tur, 17. f. magister equitum, 21. f. 10.
38. f
Q. Serrulius procons. in oppido Akre-
lo occiditur, Ep. lxxvi. p
Q. Serrulius Cypio cos. xlii. 1. p
Q. Serrulius Fidenas trib. mil. iterum,
v. 14. finietur, 17. p. III. trib. mil.
cons. potest. 24. p. tribun. militum
cons. pot. IV. 16. f. trib. milit. equit.
pot. V. vi. 4. m. tribun. mil. cons. po-
test. VI.
Q. Serrulius Ahala eos. vii. 4. d. d. m.
adversus Gallos, 11. m
Q. Serrulius Priscus, iv. 26. m. et Sc.
dictator dictus, 2. f
Sp. Serrulius cos. 11. 51. p. 5. m
Sp. Serrulius Priscus censor, vi. 14. p
Serrulius Cornelius cos. 11. 41. f
Serrus ob scelus domini prodium de-
xo Tull.

RERVM ET VERBOR. INDEX.

xo Tarpeio deijcitur, Epit. lxxvii. m. Scrinus ager, VIII. 19. p.
 Servus dominorum proditur, II. 4. f. Seueritas comitati coniuncta, IV. 12. p.
 Serui barbari vicio p. domino. XXI. 2. m. Seueritatis nimis malum, VII. 36. m.
 Serui iudicium de incendenda Roma, Seueritatis patet et mixtum exemplum, VII. 7. f.
 XXVI. 27. p.
 Serui ad libertatem & pileum vocati, Sex legionibus vsa Respublica Roma-
 III. 15. f. na, XXXI. 9. p.
 Serui coniurationis indices inunerati Sex menses nunquam pluit, XI. 29. p.
 XXXI. 26. f. Sexagenario maior consul Romanus
 Serui in injuriam allekti Romae, xxxi. omnia munia obit militaria, xli. v.
 37. f. ita vt in pretio p. iis bello per- 4. f.
 fecto daretur dominis, xxx. v. 6. m. Sexdecim annos nati, qui non milita-
 Serui regij humiliter quidem regi, at rant, xxviii. f. f. cti, xvviii. 11. f.
 aliis superbe imperare soliti, in Ita- Sexdecim legionibus defensum im-
 liam traducti, xlv. 31. m. perium Romanum, xxx. 27. f.
 Seruorum incendiariorum coniura- Sextarii vini honoris ergo, liberatori
 tio detecta, IV. 48. p. exercitui a legionibus collati, vii.
 Seruorum profugorum recipiendorum 37. p.
 ergo nihil magnopere innouandū in Republ. xli. 24. f.
 Seruorum sub fuxta cadendorum mos, 31. 16. p.
 Serui Capitolinum duce Ap. Herdonio Sextilis mensis, in honorem C. Cae-
 Sabino occupant. III. 15. p. ris Iulius appellatur, Epit. xxxiv. m.
 Seruorum 8000. armantur. xxi. 27. f. Sextil a virgo Vestalis damnatur in-
 Seruorum coniuratio Romae, IV. 48. p. cecti, Epit. xiv. m.
 Seruorum in Erruria coniuratio, xxxiii. C. Sextilius trib. mil. ex plebe, vi. 30. p.
 27. p. M. Sextilius Frigellanus, xvviii. 12. p.
 Scruilis tumultus circa Romam, xxxii. C. Sextius proconsul coloniam aqua
 26. p. deiegitur, ibid. m. Sextias condidit, Epit. lxi. p.
 Scruille bellum in Syria, Epit. lvi. m. L. Sextius trib. pleb. iv. 94. p. Ateuius
 Scruilis motus in Apulia, xxxix. 29. f. adolescens, vi. 34. f. leges aduersus
 Serui 25. in crucem acti, quod in cam- patriciorum opes promulgat, 35. p.
 po Martio coniurassent, xxi. 32. f. VII. trib. pleb. 36. m. continuari si-
 Seruis libertati promittit Gracchus, bi tributunatum recusat, 39. p. X. tri-
 qui caput hostis e prelio reuulsissent bunus suffragus. 42. p. de plebe pri-
 xxiv. 14. f. mus consul factus, ibid. m.
 Serui libertate donantur a victore M. Sextius Sabinus edilis, xxx. 26. f.
 Graccho, 16. m. P. Sextius Capitolinus cos. III. 32. m.
 Seruitis Achaetum fugitiuis recepta- P. Sextius Xuir, I. 31. 32. p. quae stor. IV.
 culum Macedonia, xli. 23. p. 24. m. 50. p.
 Seruirus P. Lucretii & Cn. Seruili. xvi. Sibaris, xxvi. 39. p.
 annorum, xxx. 19. m. Sibyllae in Italiam aduentus, 17. m.
 Seruituri nati Syti & Asiatici Graeci Sibyllae carmina de termino fatali im-
 xxxvi. 17. m. perii Romani, xvviii. 45. p.
 T. Sestius Cassianarum partium viaci- Sibyllini libri ex SC. aditi, v. 13. p. xxi.
 tur, Epit. cxxv. f. 62. f. xxi. 9. f. xxxix. 10. p. xxxvi. 37. m.
 Sestes Helleponti vrbs, xxxii. 33. m. xli. 21. f. Epit. xlix. p.
 Setia, xxi. 8. f. L. Siccus Xuirorumbo fraude occiditur,
 Setia colonia, xxvi. 11. m. xxi. 15. p. 112. 41. p. ci publica impensa milita-
 capitur, xxxii. 16. p. Setia Cartha- te si fuus, ibid. f.
 ginienfium obsides custoditur, ib. Siccitas IV. 30. m. Siccitate & inopia
 Setini populi, viii. 1. p. annus insignis, xl. 29. p.
 Sicilia perdomita, xxix. 40. f. Sicilia tota ad Roman. inclinat, xxvi. 21. m.
 Sicilia 1. 4.

- S**iciliz fertilitas, xxvi. 40. m. populo
R. pace ac bello fidissimum annonæ
subsidium, xxvii. 5. p. in Sicilia quid
gestum post Hictonymi cadē, xxrv.
21. p. Siciliz tyranni, vii. 26. f. Siculi
de M. Marcello questū veniunt Ro-
mam, xxvi. 27. f. Siculorum cōplo-
ratio, 29. p. eorum oratio in M. Mar-
cellum, 30. p. Siculi legati ad genus
Marcelli se proiciunt, 33. f. Siculum
bellum inter Carthaginenses & Ro-
manos, xxiv. 36. p. xxv. 40. m. Sicu-
lum freiqm saxum, xxvi. 29. p.
Sicilius defectionis Hirpinorum au-
ctor securi percussus, xxiii. 37. f.
C. Sicinius trib. pl. creatur, ii. 54. m.
C. Siccius trib. pleb. tributis comitiis
creatur, ii. 58. p.
Cn. Sicinius trib. ple. Appio diem
dicat, ii. 61. p.
Cn. Sicinus prator, xxxix. 47. p.
Cp. Sicinius triumphat, xli. 13. m.
Cn. Sicinius prator, xli. 9. f. provin-
ciam Macedoniam obtinere inbe-
tur, xlii. 27. p.
T. Sicinius Cos. ii. 40. f. Volscos de-
vincit, 41. p. trib. pl. v. 24. f.
Sicimino mons, xlv. 12. f.
Sicyone opp. xxvii. 13. p. xxxii. 30. p. ad
Sicyonem pugnatum, xxvii. 35. p. Si-
cyone cōcilium datum, xxxii. 19. m.
Sida oppidum, xxxvii. 23. p.
Sidetz, xxxv. 48. p.
Sidicini, viii. 2. p. Campanis se con-
iungunt, vii. 29. m.
Sidicinus ager, x. 13. p.
Sidonij, xxxv. 48. p.
Signini coloni missi, i. 56. p. viii. 3. f.
xxxii. 2. p.
Signia colonia suppleto numero co-
lonorum iterum deducta est, ii. 21. f.
Signini à populo Rom. laudati, xxvii.
12. m.
Signa militaria ex ætatio prompta, iv.
22. p. Signa militaria 26. à Samniti-
bus capta, ix. 44. f. signa militaria
viginti tria capta, x. 14. f. signa mili-
taria 170. capta, vii. 37. f. signum nul-
la vi signifer conuelleret potest xxix.
3. m. signa crepta signiferis in medi-
os hostes proiecta, xxxiv. 45. f.
Signa sua quibus Romani cōmittunt,
his honesti generosique dicuntur,
xxxiii. 35. m. signa & ordines in p-
lio confunduntur, xxx. 34. m. signo-
rum cantus in castris Romanis qua-
lis, xxvii. 49. p. signum Prænesti de-
uictū T. Quinctius dictator in Ca-
pitulum Iouis Imperatoris infert,
vi. 29. f. signum Iouis in Capitolio
fulmine deiectum, Ep. 4. p. signa
tria ad Ceteris ædem data, xxvii. 38.
m. signa æneq ex multatitio æread
Cereris ædem data ab ædilib. pleb.
xxvii. 6. f. signa ænea tria ex argento
multatitio Cereri, Liberoq; & Li-
beræ posita, xxxiii. 10. p.
Signatum argentum, v. 60. f. xxiv. 47. f.
xxvii. 38. m.
Sigonefus Ambigati Gallorum regis
sororis filius, v. 34. p.
Silana vrbs, xxvii. 13. m.
Silentium nimis aut modestum aut
timidum, ius facit impudentibus,
velut probato exemplo, xli. 1. f.
Silenus auctor Græcus, xxvi. 49. p.
Silice Capitolinus clius stratus, xli.
27. m.
Q. Silius prim' ex plebe questor crea-
tur, iv. 34. p.
Silpia vrbs Hispaniæ, xxviii. 12. f.
Silua Cyminia, ix. 36. p. 38. m. x. 42. p.
Litana, xxxiii. 24. m. Maltusa, i. 10. f.
Silvani vox audita, ii. 7. p.
Siluius Ascanij filius, i. 3. m. casu quo-
dam in syluis natus, ibid.
Siluius cognomen omnibus, qui Albæ
regarunt, i. 1. m.
Simile lucus, xxxix. 13. p.
Similem nostri aliquem euadere, mi-
nime inuidendum, xvi. 1. 41. p.
Similia magis quam patia, xlv. 41. p.
Similia, v. 5. m. 6. p. xxxii. 8. p. xxiv. 3. m.
xxvi. 15. m. xxviii. 27. m. xxxv. 49. m.
xxxvi. 32. p. xxxvii. 29. p. xxxviii. 10.
m. xli. 23. m.
Similitudo morum amicitiam facile
conciliat, t. 46. f. simplicitatis an-
tiquæ exemplum, xli. 1. f.
Simulacrum pugne terrestris ædifi-
catus editum à Scipione, xx. 22. p.
Simulacra Iunonis reginæ cupreæ
circumdata, xxxviii. 19. f.
Simulacra Deūm semina & imbecilla
magna inuidia complent Philippū
regem, xxx. 10. m.
S mo.

- Simulacra infantium conditorum vr-
bis sub vberibus lupæ, x.21.f
Simulatum memoria patriz remissa,
ix.38.f
Simulatum alienarū nutu, haud iu-
dicandum aut cēsendum, xxxix.5.p
Sindesium ager xxxviii.35.m
Singula facilius acquiras, quam vni-
uersa retineas xxxviii.45.m
Sinnas xxxviii.11.f
Sinope vrbs, xxxviii.19.p
Sintice regio, xlv.46.p
Sinuessæ vrbs, viii. 11.f. x.21.m. Sinues-
sa colonia, xxxvi.3.m. Sinuessæ colo-
norum recta exusta, xxii.14.p
Sinaessæ infans natus ambiguo sexu in-
ter marem & formidatū: xxxiii.13.p
Sinuessæ porcus humano capite natus
xxxii.9.p
Sinuessanus popul' ad senatum venit,
xxvii.40.p
Sinuessanæ aquæ, xxxii.13.f
Siponium vrbs, viii.2.4.p. Sipontum
coloniæ ciuium Roman. deducta,
xxxiv.44.f. xxxix.23.p
Sipylus, xxxviii.37.f
Siræ oppidum, xlv.4.p
Sirella ad sortiendum, xxv.1.f
Situs est, 1.2.f
Sitis ac calor is malum iu pugna xxvii
50.f
Sitis ridicula legatorum Certimen-
sium xl.47.m
Smyrna xxxv.43.p. oppugn. xxxiii.
24.p
Smyræzi apro donati, xxxviii.39.m
Societas alia sit pacto, alia ingeneratur
à natura, v.27.m. Societas ibi nulla
rata, vbi nec diuini quicquam nec
humani sanctum est, xxvii.10.f
Societatis maximum vinculū cōmu-
nis vtilitas, xxxv.7.m. Socii Roma-
norū sine duce aut exercitu Roma-
non propriis viribus bellum gerere
non poterant, 11.51.f. v.13.4.m
Sociorum Romanorum impeniæ in
magistratus Rom. xli.1.7.m
Solistialit orbis 1.19.f
Solistiale tempus xxxv.49.m
Solis luxque ortus & occasus certi,
xli. v.47.p. Soli ara in Aemo monte à
Philippo posita xl.22.m
Solenne in Pana Licium ab Euandro
institutum, 1.7.p
Soli castellū, xxxii.14.p. xxxvii.56.m
Soli ferrea tela bellica, xxxiv.14.f
Solistimum tripudium, x.40.p
Solum Basneorum, xlv.6.p
Solonis leges à Rom. legatis descriptæ
111.31.f
Solonius ager, viii.12.p
Solouettius Gallogrecorum regulus
verbis legatorum non mouetur
xlv.34.f
Somnium T. Latini, 31.36.p
Sopater pater Syracusanorum, xxiv.
21.p. eius oratio de Andronodori &
Themestil eade, 25.p. Sopater dux
Philippi regis, & propinquus qua-
tuor millium militum in Africam
traiecit, xxx.26.p. 42. p. interficitur,
xxx.21.f
Sopater viuis capitur, xlii.66.f
Sophonisba vxor Syphacis, filia Af-
drubalis, xxx.12.m. eius ad Masanif-
sam oratio ibi. venenum à Masanif-
sa missum intrepide haurit, 15.m
Sora, xxvi.13.f. xxvii.11.m. xxxix.15.p
Sora colonia deducta, x.1.p. capitur,
vii.28.m
ad Samnites deficit, ix.23.p. capitur,
24. f. iterum expugnatur 43. p. reci-
pitur à Samnitibus, 44.f
Soranus transfuga spem Soræ capien-
dæ conf. ix.24.p. Soranæ defectionis
autores capite mulctantur, 25.p. So-
ranus ager, x.33.m
Sotor à fratre occisa Romæ, 1.26.p
Sororis aduersus sororem mirus amor
xi.4.p
Sorores æquali dignitate maritis elo-
candæ, vi.54.f
Sororium tigillum, 1.16.f
Sortis humanæ instabilitas, xlv.8.m
Sortes extenuatæ Cera, xxi.6. m. xxi
1.m
Sortes Dodonæ Iouis, vii.124.p. Sor-
tes oraculi Pythici, v.15.p
Sofilaus Rhodius, xxxiv.29.f
Sofitheus Magnes legatus ad Anniba-
lem xxiii.39.p
Sofis, xxv.25. p. regio equo Syracusas
contendit, xxi.21.m. ei. ciuitas da-
tur Romana, xxvi.11.m
Sospitæ Iunoni cedes vota à Cneo Cor-
nelio Cethego consule, xxxii.30.f

- Sotimus magister Alexandro Epiri. ex
 regis pueris, viii. 24 p
 Spadones regum, xxxv. 15. m
 Spatia quondā sine muro, xxxiv. 36. p.
 Spatta sine muris per ostingētos pro-
 pe annos, xxxix. 17. p. à Roman. ob-
 sidetur, xxxiv. 37. m. Spartana dura
 & horrida disciplina, xxxviii. 17. m
 Sparta ad rem nauticam vsus xxi. 10. p
 Sparus petentiendo militi, xxxiv. 15 p
 Spectrum per quietem vtriq; consuli
 visum, viii. 6. m. Annibali, xxi. 22. m
 Speculator Carthaginensis Romæ de-
 prehensus præcisusq; manib. dimis-
 sus, xxi. 32. f. Speculator conuiuii
 male exceptus xl. 7. w
 Speculatoris vnius industria Athenas
 seruat, xxxi. 14 m
 in Specu duo millia absumpta fumo
 & vapore. x. 1. p
 Spelæum vrbs, xlv. 13. f
 Spelchiz oppidum. xxxiii. 11 m
 Sperchiz fluius, xxvi. 14. f. xxxviii. f
 4 f
 Spes metusque parvis impelluntur
 momentis, xxvii. 47. m
 Spei templum, ii. 11. p. xxiv. 47. m. re-
 ficitor. xxv. 7. p. fulmine ictum, xxi.
 61. p
 Spicz cruentæ metentib. visa, xxviii.
 11. p
 Spoletium colonia deducta, Epir. xx. p
 Spoleti ex muliere vir factus, xxiv. 17. f
 Spoletini à populo Romano laudatur
 xxviii. 12. m
 Spolia opima Epir. xx. f. Spolia opima
 quæ, iv. 28. p
 Spolia in æde Iouis Feretrii prope Ro-
 muli spolia ab A. Cornelio Cossio
 dona fixa, ibid.
 Spolia hostium Ioni victori erematur
 v. 29. f. Vulcano, 8.
 Spolia Gallica detracta at mandis Ro-
 manis, xxi. 11. 14. p
 Spolia Macedonica Romam aucta,
 xlv. 33. p
 spolia vetera hostium templis parti-
 cibusque detracta, armando militi,
 xxi. 57. f
 Spoliis regis Antiochi onusti exercit⁹
 Romani periculum, xxxviii. 46. m
 Spoliatur ab Annibale & qui se eidem
 dederant in fidem, xxvi. 32 p
 Spongiæ vsus in bello pectori tegendo
 ix. 49. p
 Spueri nō licet vbi sacra Romana de-
 fossa fuerit, excidio vrbs Gallicano,
 v. 40. m
 L. Spurius Medullinus trib. mil. conf-
 pot. tertium, iv. 60. f
 Stagnum cruentum visum Manioz,
 xxi. 10. p
 Stans, cibum potumque capere iussus,
 ignominiz causa miles. xxi. 18. m
 Stasius miles, ix. 19 m
 Statatiz semilliz milites Syphacia,
 xxx. 6. p
 Statellarium Ligurum miseriz, xlii. 7.
 11 p
 Statōr Iupiter,
 Q. Statorius instruit milites Syphacis
 regis xxi. 18. m
 Stellates, xlii. 1. p
 Stellares Ligites xlii. 21. p
 Stellas ager, xlii. 12. p
 M. Statilius præfectus, xxviii. 4. p
 Stationes mutatz à P. Emilio, xlii.
 13. f
 Statius Consam se pollicetur transito-
 rum Annibali, xxi. 1. p
 Statius Metius, xxiv. 19 p
 T. Statius tribunus, xl. 12. m
 Statua Romæ Actio Nruio posita, 1.
 36. m. Statua Antiochi in templo Mi-
 neræ, xxxvi. 20. p Statua Horatio
 Cocleii in comitio posita. 11. 10. f
 Statua equestris Clæliæ in Sacra via
 posita, 11. 13. f. Statuz publicæ lega-
 torum qui Fidenis cecū sunt in Ro-
 stris positz, iv. 27. p
 Statua equestris Q. Martio Tremulo
 consuli decreta, Hernicis deuictis,
 ix. 41. f
 Statua Manlio Prætori Casilino Pre-
 neste in foro posita loricata, xxi.
 19 f
 Statuam auratam primam in Italia
 Glabrigi patri M. Acilius Glabrio
 duumuir posuit, xl. 14. p
 ad Statuam Ptolomæi confugit Magi-
 us, xxi. 10. f
 Statuz regis Philippi delectæ truncæ-
 tæq; xxxi. 23. f. 44. Statuas auratas o-
 mnes ab Dio in clas. congerit Persæ
 xlv. 6. p. Stellates campi, ix. 40. p.
 x. 31. f. xxi. 13 m. Stellatina noua
 trib.

RERVM ET VERBOR. INDEX.

- trib. VII 4. f. XXXIX. 8. f.
Steni hospes Annibalis Cspaz. XXXI. 1. f.
 8. p.
C. Stertinius prator. XXXVII. 45. p.
L. Stertinius de manubiis duos fornices in foro Boario posuit ante eundem fortunæ & Matutæ maris. XXXVII. 12. f. **L. Stertinius** quæstor Brundisium mittitur. xlx 14. f.
Sibena Græcis, Latinis fauces. XXXII. 5. m.
Spendium miles de publico accipit. IV. 59. f.
Stipendia emerita. VIII 39. p.
Stipendiarum VIII. 3. p.
Stisius oppidum expugnatur. XXI. 60. f.
Stobi oppidum. XXXII. 15. f. xl. 21. p.
Stobi Pelagoniæ. XXXIII. 3. p.
Stragula vestis usus, quando primum Romæ cepit. XXXIX. 6. f. xl. 21. p.
Stratagema. xxv. 9. m. xxxvii. 27. p.
Stratagema Annibalis de bobus quorum cornub. fœrmenta præligauerat & incenderat. xxxii. 17. p.
Stratagema Gallorum. xxxii. 24. m.
Stratagema T. Quintii cõsulis in signe. II. 6. f.
Stratagema C. Sulpitii dictatoris. VII 14. m.
Stratii medici prudentia. xlv. 19. m.
Stratonicea vrbs Thessalorum. XXXIII. 2. p. f. 17. p.
Stratonice us ager. XXXIII. 2. p.
Stratonides. XXXIII. 14. m.
Stratum vrbs. XXXII. 11. m. XXXVIII. 4. m.
Strenue facere, quam scire dicere, Imperatori præstantius. x. 19. p. xxviii. 27. p.
Strymo fluuius. xlv. 44. f.
Stubera vrbs. XXXI. 39. p. xlii. 18. p.
Stultorum magister euentus. xxi. 39. m.
Stuprator Vestalium virginis ad mortem vique casus. I. 58. m.
Stuprum Lucretiæ. I. 58. m.
Super indignitas, libertate promittenda lenita. XXXVIII. 14. p.
Stuppi damnatæ matronæ multatæ pecunia. x. 11. m.
Stupium vr à filia auertat eam pater occidit. III. 49. m.
Stupiorum miscella in Bacchanalibus
 Symphalis Macedoniæ regio. xlv. 39. f.
 Subcenturionis legendi mos. VII. 8. f.
 Subitarii milites qui. III. 5. m.
 Sublicius pons. v. 30. m. f. quando primum in Tiberi factus. I. 23. f.
 Suboto insula. xlv. 28. p.
 Suburana trib. Epit. xx. f.
Successori nouo inchoati belli victoria ne tradatur meus. xxxiv. 33. p.
Successori nouitate, sæpe intercidit bene rei gerendæ occasio. xlii. 15. m.
Successori non traditur exercitus, nisi bello manente in provincia. xxv. 21. p.
Suero opp. xxviii. 26. p. 28. 29. p.
Suessæ colonia. xxviii. 11. m. xxxix. 15. p.
Suessæ Aurunca appellata. VII. 15. p.
Suessæ colonia deducta. ix. 28. f.
Suessæ Pomeia. I. 11. f.
Suessetani ad Romanos deficiunt. xxxiv. 19. f.
Suessetanus ager depopulatur. xxviii. 24. p.
Suessula. xxxii. 69. p. xxvi. 9. p.
Suessulani. VIII. 15. p.
Suessiones. Epit. civ. m.
Suffetes. xxx. 7. p. xxxiv. 60. f. Suffetes summus est magistratus apud Pœnos. xxviii. 17. p.
Metius Suffetius ab Albanis dictator creatus. I. 23. p. eius oratio. ibid. m.
Suffragii latorem impertiri, populi erat, non senatus. xxxviii. 36. f.
Suffragii ferendi mos. xxv. 3. f.
Suffragia non semper eodem modo data Romæ. I. 43. f. xl. 51. f.
Suffragii latio, an per censores adimiqueat iniussu populi. xlv. 15. p.
Sulmonium mons Liguriæ. xxxix. 2. m. xl. 41. p.
Sulmo opp. xxvi. 11. f.
Sulphur vinum cum calce facit. illi-um in aqua immersas nō extinguit. xxxix. 11. f.
Sulpicia grauis formina. xxxix. 11. m.
C. Sulpicius trib. mil. consulari potest. VI. 22. p. legatus. VII. 6. p. dictator in Gallos creatus. 12. m.
C. Sulpitius dictator Sex. Tullium secreto alloquitur. 14. p. ad milites orationem habet 15. p. eiusdem stratagema. 14. m.
 aut

auri magnū pondus saxo quadrato septum in Capitolio sacrat, ibid. in- terrex creatur, 17. f. 22. p	pot. iterum, 7. 14. f	Seruius Sulpitius consul, 71. 19. p
C. Sulpitius prator, xxx. 4. 1. f	ritur, 111. 7. f	Seruius Sulpitius curio maximus mo- ritur, 111. 7. f
C. Sulpitius trib. pl. xliii. 14. p	Seruius Sulpitius conf. trib. mil. conf. pot. 7. 12. p	Seruius Sulpitius trib. mil. vi. 32. p. 36.
C. Sulpicius Camerinus censor crea- tur 91. 27. p	p. maiorem M. Fabii Ambusti sibi duxit, 14. p	Seruius Sulpitius conf. Ep. cur. m.
C. Sulpicius Galba pontifex, xli. 21. m. prator creatur, 28. p	Seruius Sulpitius Camerinus consul, 7. 29. p interrex, 5. m	Ser. Sulpitius Camerinus viii. 3. p
C. Sulpicius Gall ^o , xlii. 2. p. trib. mil. defectum lunæ militibus prædixit, xli. v. 37. m. consul creatur, xlv. 4. 4. p.	Seruius Sulpitius Galba ædilis curulis xxvi. 1. 23. legatus ad Attalum, xxix. 11. p. pontifex in locū Q. Fabii Maxi- mi successus, xxx. 2. 6. f. 39. f. motus, xxxii. 8. p	Ser. Sulpitius Galba prator, xxxviii. 42. p
C. Sulpicius Longus cos. f. 111. 15. p. ite- rum consul, 37. m. ix. 2. 4. p	Ser. Sulpitius Galba re b. mil. Pauli i- nimicus, xlv. 15. f	S. Sulpit. Galba prator male adiectus Lustranus pugnat, Ep. xlviii. m
C. Sulpitius Peticus, III. cos. creatur, vii. 17. f. 14. consul, 19. m. 22. m	Seruius Sulpitius Rufus trib. mil. consol. pot. vi. 4. m. trib. mil. conf. pot. iterum, 18. p. trib. mil. cons. III. creatus, 21. p	T. Sulpicius Peticus consul, vii. 2. p
L. Sulpitius consul, viii. 9. p	Summani ædes de cælo Romæ tædæ, xxxii. 1. 29. p	Summum xxviii. 8. f. xxxi. 23. p. Atticæ terræ promontorium, xxxii. 17. p
L. Sulpicius trib. militum, xl. 27. p	Superbia verborum, vt recipienda, xlix. 43. f	Superbiæ crudelitatisque et si se iſe non leues tamē veniunt poenæ 112. 6. m
L. Sulpitius Galba pontifex moritur, xxxii. 7. f	Superbus, cur dictus Tarquinius rex, 1. 49. p	Superbia Campanis ingenuis, ix. 6. p
M. Sulpitius Gallus prator, xliii. 11. m	Superstitione fere animi, ubi corpora morbo laborant, iv. 10. m	Superstitioni fere homines à clade re- centi, vi. m
P. Sulpitius Xuir creatur, 111. 43. p. le- gatus consularis, 10. f. equitib. præ- fixit, 70. p. trib. mil. v. 47. f. creatus interrex, x. 11. f	Supplicationes ob rem bene geſſā ad- uersus Sānites decernuntur, x. 31. p	Supplicatio edita, xxii. 10. m xxxvi. 3. p. xxxviii. 36. p. 44. m. xxx. 1. x. 11. p. p. xl. 48. f. 44. m
P. Sulpitio in anoum prorogatum im- perium, xxvii. 7. f. p. Sulpitius, p- consul, 10. p. Elin intrat, 34. p. Agri- nam classe profectus Attrato con- iungitur, 31. p	Supplicatio ob deuictum Persæ xlv. 2. m. 21. f	Supplicationes ad omnia delicta, xlv. 7. f. xxi. v. 11. p
P. Sulpitius æger Pergami subsistit, xxxv. 11. f. Minori respondet, 16. m		
P. Sulpitius à seruo occiditur, Epito. lxxvii. m		
P. Sulpitius Auertio consul, ix. 14. f. censor creatur, x. 8. f		
P. Sulpicius Camerinus legatus Athe- nas mittitur, ad Solonis leges deseri- bendas, 111. 31. f		
P. Sulpitius Seruii F. Galba cos. crea- tur cum nullum antea magistratū curulem gessisset, xlv. 41. f		
P. Sulpitius Galba cos. xxxi. 4. m. eius ad pop. oratio de bello Macedonico 7. p. peludatus cum liſtorib. ab vrbe proficiscitur in Macedoniam, xxxi. 14. p		
P. Sulpitius Longus tribunus militum v. 36. f		
Q. Sulpitius conf. xv. 25. p. legatus 27. m.		
Q. Sulpitius Camerin ^o trib. mil. conf.		

- Supplicatio vnū diē circa omnia pul-
naria, xxvi. 4. f. 13. 19. p. xli. 9. m.
diem alterum circa omnia pului-
naria, xlv. 16. f.
- Supplicatio ad eundem Herculis indicta
xxi. 62.
- Supplicatio in vnum diem decreta,
xxv. 7. f. xxvii. 15. p. xxix. 14. p. xxxii.
9. m. xxxvii. 47. p. xl. 2. m. xli. 29. p.
- Supplicatio per vnum diē Aesculapio
habita, x. 17. f. Supplicationes con-
sulum nomine in vnū diem decre-
ta, iii. 63. m. Supplicatio in vnum
diem ob res feliciter à P. Scipione
gestas, xxxix. 7. p.
- Supplicatio in vnum diem ob prodi-
gia, xxvii. 39. p. xxxii. 1. f. Supplica-
tio per bidnum, xxxvi. 2. p. xxxix. 38.
p. Supplicationes in biduū auer-
candi prodigia, x. 23. p.
- Supplicatio in triduum indicta, xxxi.
8. p. 22. p. xxxii. 15. f. xxxiv. 41. p. 54.
p. xxxv. f. 40. xxxvi. 21. f. xli. 9. p. Sup-
plicatio in triduum decreta ob de-
lerum Afrubalem & eius exerci-
tum, xxxii. 55. m.
- Supplicationes in quadriduum, v. 23. p.
xxx. 17. p.
- Supplicum insignia insulz. velamen-
ta rami oleæ, sordida vellis, i. 39. f.
xxiv. 10. f. xxv. 21. m. xxix. 16. f. xxxv.
24. m. xxxvi. 20. p. xxxvii. 28. p. xlv.
25. p.
- Supplicia apud Romanos mitissima,
i. 28. f.
- Suppliciorum & ignominiarum auer-
sio facta morte vltronea, xxvi. 14. p.
- P. Sura legatus, xxii. 31. m.
- Surenas Parthorum dux, Ep. cvi. f.
- Surronini, xxi. 61. f.
- Sus māsucta, varis condimentis adfi-
mulata venationi ferinx, xxv. 49. m.
- Suouetaurilibus, lustratur exercitus,
i. 44. p.
- Suouetaurilibus, Marti factum piacul-
um, viii. 10. f.
- Suspicionis auerrendæ, actus callidos,
xxxiii. 14. p.
- Sutrinarū coxia in cibos versa, xxxi. 11.
10. p.
- Sutrium x. 14. p.
- Sutrium colonia Romana, xxix. 15. p.
- Sutrium claustra Etruriz, ix. 32. p. à Ca-
- millo recipitur victis Etruscis, vi. 1.
m. ab Etruscis obsessum, ix. 35. p. Su-
rium colonia milites pecuniamq;
Roma. darum se negat, xxvii. 11. m.
- Sycutium opp. xlii. 45. f. eius situs, ib.
- Syleum vrbs, xxxviii. 14. m.
- L. Sylla Athenas expugnat, Ep. lxxxii.
p. dictator cum fratrib. xxxiii. proce-
dit, Ep. lxxxix. m.
- T. Sylla crudelitas, lxxxv. p.
- Sylla in campo Marcio sepelitur, Ep.
xe.
- M. Syllan. leg. Scipionis, xxviii. 17. m.
- Syllus Gnosius dux, xli. 51. m.
- Sylo Popedius dux Matforum, Ep.
lxxxv. f.
- Synedri Macedonum senatores voca-
ti, xlv. 32. p.
- Synnada vrbs, xlv. 94. f.
- Synope Græca vrbs Sinuessā à colo-
nis Romanis appellata, x. 21. m.
- Syphax rex Numidarum, xxiv. 47. f.
xxviii. 17. p. à Masaniſſa vid. xxiv.
49. m. in Marusios fugit, ibid. qui-
bus donis à Romanis afficit. xxvii.
4. m. Afrubalis filiam ducit, xxix.
23. ad P. Scipionem legatos mittit,
24. p. consilio Afrubalis aduersus
Masaniſſam bellum suscipit, 31. p.
- in Syphæis castra ignes concipiunt Scipio
& Masaniſſa, xxx. r. f. Syphax ad-
uersus Masaniſſam & Scipionem
copias educit, 11. p. capitur, 12. p.
milites semilixas statarios habet, 28.
p. ad Masaniſſam orationem habet,
13. m. cum reliquis captiuis ad Scipionem
ducitur, 17. p. in custodiam
Albam mittitur, 17. p. Tibure mor-
uus est, 45. p. publico funere est e-
latus, ibid. m.
- Sypheum Brutiorum opp. ad Rom.
deficit, xxx. 19. f.
- Syracuse xxv. 25. p. terra mariq; opp.
à Rom. xxix. 33. m. nocte scalis admo-
tis à Romanis capiuntur, xxv. 24. p.
- Syracuse diripiendæ militi Romano
datur, 31. m.
- Syraensarum captarum ingens præda,
40. p. Syracusæ M. Marcellus intui-
tus illacrymatur, xxv. 24. m. Syracu-
sani legatos mittunt ad rem confir-
mandam cum Romanis, xxiv. 29. p.
- Syracusanorū seditio, 32. m. Syracusa-
notum

notum oratorum ad Marcellum o-
ratio, xxv. 29. p
Syrtris minor, xxxix. 38. f. xxxi. 61. p
Syrri, hominum genus leue, xxxvii. 16.
p. Gallis stipendia pendunt, xxxvii.
16 f

T.

TAbz, vrbs, xxxviii. 13. f
Tabellarius subornat^r, xlii. 44. m
Tabernæ Romæ à Tarquin. Prisco re-
ge factz, i. 35. p
Tabernæ circa forum piscatum in pri-
uatum vendit, xl. 51. m
Tabernæ argentariæ venduntur ab An-
nibale obliidente urbem, xxvi. 11. m
Tabernæ à L. Q. Cincinnato in luctu
claudi iussz, lxi. 27. p. iterum clau-
duntur, lvi. 31. f. ix. 7. m. Tabernæ se-
ptem Romæ ardent, xxv. 27. p. xxv.
42. f
Tabernaculi male capî vitium, lv. 6. f
Tabernacula in foro statuta, xxxix.
Tabes longi temporis, omnia absumit
xl. 29. p
Tabula templo affixa voti index, xl.
53. p
Tabula vi&ngiz index in templo, xli.
28. m
Tabernæ Nouæ, locus Rom. lxi. 43. m
Tabulæ duz legum prioribus decem
adiectz, lxi. 37. p
Tabulæ decem, fons omnis publici
priuatq. iuris, lxi. 34. f
Tabulæ xxi in xxi incisæ in publico po-
nuntur, lxi. 57. f. Tabula T. Quin-
ctii dictatoris in Capitolio sub signa
Iouis Imperatoris fixa, vi. 29. f
Tabula cum titulo in templo zdium
Pertmarinum, xl. 52. f
Tabulæ pictæ Ambracia aucta,
xxxvi. 11. 10. p. Tabulæ nouæ, fax no-
uantibus res ad plebem in optima-
tes accendendam, xxxi. 11. 33. f
Tabellæ aureatz, vide. Laureatæ,
Tabularum, locus Romæ. xliii. 16. f
Tabulatorum quinque, turis, xxviii.
6. p
Tabutius ager, xxxli. 13. f
Tagus fl. xxi. 5. m. xxv. 11. 21.
Talentorum pecuniam, lxxv. f
Talanta argenti ducentia Philippo pol-
licentur Carthaginenses, vr infestæ
Romanos, xxi. 4. m

Talanta ducentia semestrac stipendiorum
Coryappensâ à Perseo, xlii. 67. p.
Talentia in ripa exponit Perseus, m
liti diripienda, xlii. 41.
Talentum Euboicum, xxxviii. 13. m
Talentorum Euboicorum, xv. m
bus multatus Antiochus, xxxvii.
45. f
Talentis triginta puniuntur Bzoni,
xxxii. 13. f
Tamiani, xxxiii. 13. p
Tanegra vrbs, xxxiii. 14. m. xxv. p
Tanais æoniis, xxxviii. 13. p
Tanaquil mulier celestium prodig-
iū perita, i. 34. m. Lucumonis vici
ibid. p. ab Tarquinio Romam
grat. ibid.
Tanetus vicus, xxx. 19. m
Tapius vrbs capitis, xxxix. 30. m
Tarentum, xxi. 33. m. prodicione ca-
ptum à Fabio consule, xxv. 17.
Tarentini, viii. 27. p. Tarentini lega-
ti, 14. p. Tarentini à Romanis de-
ficiunt, xxi. 71. f. Tarentini qu-
que nobiles ad Annibalem veniunt
xx. v. 13. p
Tarentini quidam uobiles cum Anni-
bale colloquuntur de prodigiis
Tarento, xxv. 5. m. Tarentini obli-
des occiduntur.
Tarentina arx ab Annibale oppugn-
tur, 9.
Tarentina trib. addita, x. p.
Tarpeia virgo Sp. Tarpei filia Capito-
lium prodit, xi. m. necatur, ibid. f
Tarpeia rupes, vi. 17. m
Sp Tarpeius Romæ arcis præfectus, i.
11. m. cos. lxi. 31. m. in tribunum
pl. eligitur, 6. p
Tarquinij vrbs, lxi. 4.
Tarquinij porcus cum ore huius
gentis, xxvi. 4. f. Tarquinieses
grum Romanum depopulantur,
16. p. opprimuntur. ib. m. Tarquin-
enses, cccvii milites Romanos pa-
caros iminolat, vii. 15. f. in Tar-
quinieses victos acerbè solum ob
immolatos milites Rom. 19. p. Tar-
quinieses inducias in xl. annos
impetrant, 22. m. lintea in vela Sci-
pioni pollicentur, xxvii. 14. f. m
Arans Tarquinij mitis ingenui iuue-
nis, i. 46. clam ab vxore tollitur,
ibid. f

RERVM ET VERBOR. INDEX.

- G. Tarquinius patriciz gentis magister equitum dictus, 111.27.p
C. Tarquinius Collatinus primus cos. Romæ, 11.2.p
I. Tarquinij Prisci nomen, 1.24 f
L. Tarquinius Priscus tutor liberis regis institutus, 1.35. p. regnū affectat ibid. orationem ad plebem habet, ibid. creatur rex, ibid. m. centum in patres legit ibid. circum maximum ædificat, ibidem f. muro lapideo urbem circumdat, 35. p. Sabinis bellū infert, ibid. censurus equitum numerum auxit, ibid. m. artem augere d. eludit, ibid f iterum Sabinis bellum infert, 17. p. arcem ad ædem in Capitolio Iouis, quam bello Sabino vouerat, fundamentis occupat, ibidem. f. Seruio Tullio filiam suam despondet, 39. m. securi feritur, ibid.
Tarquinius regnum affectat. 1.47. m. focerum inter. ibidem. m. quare Superbus appellatur, 49. p. eius mores & res gestæ ab initio regni ibidem. primores patrum inseruit, ibidem. armatis corpus circumsepit, ibid. iussu populi & patrum regnat, ibidem. primus morem senatus consulendi soluit, ibidem. m. Latini norm p. tioribus conuentum indicit 50. p. Octauio Mamilio filiam nuptum dat, ibid.
Turno Gordonio necem machinatur, 51. p. eius ad Latinos oratio, 52. p. fœdus cum Latinis renouat, ibidem. ut non iniustus in pace rex, ira dux belli prauus fuit, 53. p. Volscis bellum in annos ducentos monit, ibid. pacem cum Æquis facit, 55. p. Iouis templum in monte Tarpeio ædificat, ibidem clauduntur portæ, 60. p. Hetruscos ad bellum sollicitat, 21.6. exulatum ad generum Mamiliū Octauium Tulculum abit, 15. f. eius mors Romæ nunciatur, 2 f
Sextus Tarquinius L. Tarquinij Superbi F. 1.33. m. benigne à Gabinis suscipitur, ibid. f. nuncium ad patrem mittit, 54. m. Lucretiæ vim affect, 55. p
Tarquiniorum etiam nomen populo inuisum, 11.2. p
Tarquiniorum ager Narti à L. Iunio Bruto cos consecratus, 5. p.
Tarracina, 19.59. p
Tarracina colonia, xxxvi.3. p
Tarracina Iouis ædes tacta de cœlo, xxviii. 11. p. ibid. porta de cœlo tacta, xxx.14. p
Tarracina lapidibus pluit, xxxvi. 37. p
Tarracone reliquum præsidium à Cn. Scipione, xxii.39. p
Tarracensis conuentus, xxvi.19. m.
Tatius legatus Neronis aduersus Annibalem relictus, xxviii.45. f
Tatius rex Sabinorum, 1.10. p
Sp. Tarpeii filiam autem corrumpit, ut armatos in arcem accipiat, 1.11. p
interficitor, 14. p
Tatius Sabinus Romæ regnat, 1.34. m.
Taurantii, xlv.26. f
Taurasini, xl.38. p
Taurea Iubellinus Campanus inelamat Q. Fulnium nomine, xxvi.35. f
mortem sibi consciscit, ibid. vide Iubellus Taurea....
Taurilia lud. xxxix.21. p
Tauri popul. Gallis proximus, xxi. 28. f
Tauri saltus, v.34. f
Tauropolos Diana, xlii.44. p
Taurus mons, xxxv.13. p. xxviii.35. f. 52. m. 55. m. xxxviii.8. p
Taurus flumen, xxxvi.11.35. m
Taurus cum quinque vaccis fulmine exanimatus, xlii.20. f
Taurus vaccam æneam init, xxi. 13. p
Taygetus, xxxiv.28. f
Telesagi. xxxviii.16. m. montem Magam petunt, 19. m
Telesagum oratores ad Cn. Manlium veniunt, xxxviii.25. p
Tegea urbs, xxxvi. xxxv.27. m
Tegez concilium Achæorum, xxxviii. 34. p
Tegmon opp. xlv.26. p
Tegula marmoreæ ex æde Iunonis Latinæ detractæ, xlii.12. p
Tegulis ondatis muri, ad tegenda hybernacula militum, xli.17. f
Teiū opp. xxxviii.27. p f. Teiū. ib. m. b. ratio.

ratores cum infulis ad Ro. mittunt,
 ibid f
 Thelesia vrbs capitur ab Annibale,
 xxii.13. p. à Fabio, xxiv.20. p
 Telleni capti, l.33. p
 Telluris xdes; 11.41. f
 Telemessus recipitur, xxxviii.29. p
 Telemessus sinus xxxviii.16. f
 Telu vltimum ac maximu, necessitas,
 vi.28. m
 Tela excepta scutis densatis, xxviii.2. p
 Tela concitata pro cursu, xxxiv.38. p
 Telorum nubes, xxxviii.17. f
 Temenis porta Tarenti, xxv. m
 Temeritatis pro impunitate, gratia
 Dissidendi, xxxviii.45. f
 Sex. Tempanii decurionis mil. virtus,
 iv.18. p
 S. Tempanius à C. Inlio trib. vocatur,
 40. m. eius prudens responsio, ibid.
 absens trib plebis creatus, 42. p
 Tempe Thessalica, xxxii. 15. f. xxxiii.
 21. m. xxxvi.10. m. vlti.4. f. 67. m.
 xlii.6. m
 Tempestas steda praelium prohibet, 11.
 62. p. pratorum comitia dirimit. xl.
 58. m. Tempestas belli, xxxiv.17. m.
 Tempestas nō tranquillitas gubernato-
 ris operam requirit, xxiv.8. m
 Tempestatis marinx incommodum
 xxxi.47. m
 Templum omnium primum Romæ
 consecratum, i.10. m. Templa quæ-
 dam Græcis asyla vocata, xxxvi. 51.
 p. Templum quis funesta familia,
 dedicare non potest, 11.8. f. Templis
 Deūm Alba diruta temperatum, i.
 29. f. ante Templum Castoris seque-
 stris statua posita, ix.45. f
 Templum Bendidum. xxxviii.41. p.
 Templum Cereris, xxxii.14. m
 Templū Fortunæ muliebri ædificatur
 11.49. f
 Templum Herculis, xxvi.10. p. Lacinx
 Iunonis, xxxii.33. p. xxxv.4. p
 Templo Iouis Feretii opima spolia
 illata, iv.32. m. Templum Iouis opt.
 max. anno post exactos reges dedi-
 catum vii.3. f. Templum Ioui Sta-
 tori à M. Atilio Regulo vouetur, x.
 56. m. Templū matris Matutę, vi.35.
 m. Mineruę, vii.3. p. Martiæ, i.32. m.
 Speci, 11.51. p

- C.** Terentius Varro triumphat, xxxi. 49.
m.
L. Terentius legatus, xxxiii. 25. p
L. Terenti⁹ Massaliora prator, xxxviii.
 42. p
L. Terentius Massaliora adilis plebis,
 xxxi. 50. p
Q. Terentius legatus, xxi. 63. f
Q. Terentius Culleo senator, apud
 Carthagineus captiuus, Romanis
 traditur, xxx. 41. f. pileo capiti im-
 posito Scipionem triumphantem
 secutus est, 41. f. **Q.** Terentius Cul-
 leo legatus, xxxiii. 53. p. prator,
 xxxviii. 42. p. 54. f
Tergeminorum de imperio pugna, i.
 25. p vide Horatii,
Tergemina porta, iv. 16. p
Teruenses Hyzientium arcem op-
 pugnant, xxxviii. 13. p
Terrestini in Hispania subiguntur,
 Epir. liv. p
Terminus deus, v. 54. f
Terminalia festa, xlvi. 17. f. xlv. 44. p
Terra melotis, xxxii. ...
Terra mutata, genus & mores uo mu-
 tas, xxxvii. 54. f. xxxviii. 17. m
Terra nocte ac die ardens, xxvii. 4. f
Terra patria homines facit fidentio-
 res, xxvii. 1. f
Terra omnium comunis mater, i. 54. f
Terra Velitris trium iugerum spacio
 defecit, xxxii. 2. p
Terramotus, iii. 10. m. iv. 11. m. xxxiv.
 54. p. xl. 58. f. xli. 28. p
Terramotus per duodequadraginta
 dies, xxxv. 41. p
de Terra nata proles, i. 8. f
Tertiz matri debitus exercitus, viii.
 6. m
Terror nocturnus Romæ, viii. 37. m
Terror ignotarum rerum maior, xxviii.
 44. p
Tessera in castris data militibus, xxvii.
 48. p. xxviii. 14. m
Tesserarum indo imperata fere mors
 legatorum, iv. 17. p
Testis falsi crimeu, iii. 24. p
Testudinis usus in oppugnationibus,
 xxxi. 19. f
Testudinis ludicæ faciendæ ratio,
 xlv. 6. m. Testudinis animalis mu-
 samentum, xxvii. 32. m
Tetrastachmæ valor, xxxiv. 13. m
Tetraphylia vias, xxxviii. 1. m
Teuticus Gentli orator, xlv. 14. m
Teutomalis Saluorum rex, Ep. lxi. p
Teutoni bellicosi. Epit. lxxvii. f. vin-
 cuntur à C. Mario, ibid.
Thabusion castellum, xxxviii. 14. p
Thalassius, i. p. m. nuptialis vox, ibid.
Thapfus, xxxiii. 34. f
Thassus, xxxiii. 16. p
Thaumaci, xxxvi. 14. f. vbi siti, xxxi. 14. f.
 p. vnde appellati, ibid. capiuntur,
 xxxvi. 14. f
Theanus Sidicinus tribunus militum,
 xlii. 57. f
Theanenses in deditiōem veniunt,
 ix. 20. p
Theates Apuliz populi, ix. 20. m
Theatri & profecti adificatio, xl. 51. p
Thebe Boeotiz caput, xli. 44. p. diru-
 untur, ix. 18. p. iterum diruta Ep. lii. p
Thebani in laetocinium versi, xxxii.
 15. p. seditiones excitant, xli. 43. m.
 Romanas partes sequuntur, 44. m
Thebe Phibiz, xxxi. 11. 33. f. xxxix. 27. m
Thebe Phibiotiz, xxvi. 11. 7. m. xxxiii.
 20. m
Theium opp. xxxviii. 1. f
Themistus Gelonis suam iu matri-
 monium habet, xxx. 24. p. interfici-
 tur, ibid. m
Thenæ, v. 41. p. ix. 40. f
Theodorus vnus ex coniuratis An-
 dronodoro torquendus traditur,
 xxiv. 5. m. nec tamē quicquam vul-
 gat, sed se potius vlsciscitur, ibid.
Theodorus & Sosis regis equis Syra-
 culas conuolunt, xxiv. 21. p
Theodorus caput Pompeii & annulū
 Cæsari offert, Ep. cxix. m
Theodorus princeps Passaronis opp.
 xlv. 36. p
Theogenes prefectus, xlv. 32. f
Theondas magistratus xlv. 5. m. f
Theoxena aspernatur nuptias, xl. 4. p
 eius virtus, ibi. m. Theoxena in ma-
 rese precipitat, ibid. f
Theoxenus dux exercitus Achaici,
 xxxiii. 2. p
Thermopylarum saltus, xxviii. 7. p
 xxxii. 21. p. xxxvi. 41. xlv. 22. m
Thermopylarum vnde dictæ, xxxvi. 15. f.
 earum descriptio, ibid. m
 K **Thesau-**

- Thesauri auri Gallici, vi. 14. m
 Thesauri Proserpinæ, xxxix. 18. p
 Thesauri publici sub terra saxo qua-
 drato septi, xxxix. 50. p
 Thespiæ, xlii. 43. f
 Thesproti, xlii. 21. m
 Thesprotius suus, viii. 24. p
 Thessalia, xxvii. 31. p
 Thessalia campi xxxi. 41. p. xxxii. 15. m
 Thessali, xxi. 12. f. de Philippo que-
 runtur, xxxix. 25. m
 Thessalis libertas datur, xxxiii. 20. m
 Thessali intestino bello vexantur, xli. 5
 Thessalica Tempe, xxxix. 24. f
 Thessalonica, xxxiii. 3. p. xxxix. 27. p
 Theudoria vrbs, xxxviii. 1. m
 Theuma vicus expugnatur, xxxix. 13. f
 Thica, xxi. 21. m. pars Syracusarum,
 xxv. 25. m
 Thimæum, xxxii. 14. m
 Thoas Aetolorum pætor, xxxv. 12. p.
 32. p. 42. p. inter Thoantem & Pha-
 neam contentio, 45. p
 Thrassippus Eulycstas, xlii. 51. p
 Thrafo Histony. familiaris xxi. 5. m
 inter coniuratos nominatur, ibid. f.
 è medio insons subleatus, ibid.
 Thrasimeus lacus, xxi. 4. p. ad Thra-
 simenum lacum quot millia Ro-
 manorum cæsa, 6. f
 Thrax hostis bello exercitior, quam
 Asiaticus, xxxix. 1. p
 Thraces gens ferocissima, xlii. 52. m
 Iastocinus vitam agunt xxxvii. 46.
 p. Manlii exercitum adolantur, ib.
 40. m
 Thraces difficiles cōmercio, xl. 57. m.
 in montē Donucam concedunt, ib.
 Romphæis lōgis pugnāi, xxxi. 39. m
 Thracum legati Romā missi, xlii. 19. f
 Romam veniunt, xlv. 41. p
 Thraces equis crura succidunt, ilia
 suffodiunt, xlii. 59. p
 Thronium, xxxix. 36. p. xxxv. 37. f
 xxxvi. 20. m
 Thuriæ, ix. 19. p. in Salentinis captæ,
 x. 2. p. redditæ veteri cultori, ibid.
 Thurini in fidem pop. Rom. redeunt,
 xxv. 1. p. ad Annibalem deficiunt,
 15. p. in Thurinum agtum Latina co-
 lonia deducta, xxxiv. 52. p
 Thurius Celtiberiæ rex potentissim⁹,
 xl. 49. m. eius filij & filia, ibid.
- Thus ac vinum publice sacrificiis pro-
 bitum, x. 23. p. Thuribulorum vici,
 xxxix. 14. f
 Tusci Ianiculum occupāt, xi. 51. p. op-
 primuntur à Romanis, v. 45. p. Tu-
 scum mare, v. 33. m. Tuscus vicus, xi.
 14. f. xxvii. 39. f. xxi. 11. p
 Tusculum à Latinis præter arcem ce-
 ptum, vi. 33. m. recipitur, Lannis ad
 vnum cæsis omnib. ib. Tusculi agn⁹
 cum vberè lactenti natus, xxvii. 4. f
 Tusculani Romanis vltro suppetias
 ferant, xxi. 18. p. Capitolium oppu-
 gnant, ibid. qua arte fidos se Roma-
 nis socios fuisse ostenderint, vi. 25.
 m. pacem, deinde ciuitatem impē-
 trant, 26. f. eorum dictatoris in sena-
 tu oratio, ibid. p. de Tusculanis po-
 puli iudicium, vii. 37. m
 Tusculana arx, xxv. 9. m. ab Æquas
 capitur, xli. 23. p
 Thyatira opp. xxxv. 11. 8. f. at. m
 Thyrsis Stuberzus Demetrio spiritus
 intercludit, xli. 24. f
 Tiberinus Siluius X. rex Albanus, 1. 1.
 m. in Albulā submersus, ibid.
 Tiberinus fl. à Tiberio rege dictus, 2.
 3. m
 Tiberis fl. 1. 3. m. innavigabilis propter
 rigidam hyemem, v. 13. p. Tiberis ab
 Hercule nando traiecitur, 1. 7. p. Ti-
 beris inundatio, xxv. 9. m. xxx. 31. f
 Tiberis duodecies campum Martium
 inundat, xxxv. 11. 23. p
 Tibicines genus auidum vini, ix. 30. f.
 prohibentur in Ionis æde vesci, ibi.
 m. Tibicines omnes Tibur ubeant,
 ib. Tibicinibus quid datum, vi. Ro-
 mæ mauerent, ibid. f. vsus eorum in
 ludis, vii. 1. m
 Tibur, xxi. 11. p
 Tiburs populus, vii. 1. m
 Tiburtes, vii. 9. p. vii. 13. p. eis bellum
 indicitur, vii. 9. p. primo noctis si-
 lentio ad vrbes Romæ moenia veni-
 unt, 12. p. Romanis se dedunt, 19. p
 Tichius cacumen montis Oery, xxxix.
 16. f. 18. f
 Ticinus flumen, v. 34. f. xli. 39. f
 Ticiannū Romani ponte iungunt,
 41. p
 Tifata colles, vii. 29. f. Tifata mons
 Caput imminet, xxi. 1. p. xxx. 1. 7. p
 Tifernum

- Tifernum mons, ix.44.p.x.30.f
 Tigillum sororium, 1.26.f
 Tigranes Armeniorum rex, Ep.c.f
 Tigutini Galli, Ep.lxv.m
 Timanora Dolopem iaculatoribus
 funditoribus præficit Perſeus, xlti.
 78.m
 Timasocrates Rhodius, xxxvii.14 p
 Timenda ſæpe veluti tui, non time-
 mus:&contra timeamus non timen-
 da, xxv.18.m
 Timocrates Pellenenſis, xxxiv.29.m.
 39.f
 Timor externus maximum concor-
 diæ vinculam, 11.19.m
 Timor fugam remorans, x.41.p. o-
 ptime continet diſciplinam,xxxiv.
 9.p
 Timor maior vincis minorem xxxvii.
 33.p
 Timoris ubi minua eſt, ibi & minus
 periculi, xxi.1.f.p
 Timor iſtatio quo minus conſtat, eo
 magis augetur, xxvi.10.m
 Timon Lydiæ propoſitus, xxxvii.
 44.p
 Timotheus vnus ex Perſei præfectis,
 xli.1.67.p
 Tiſippus, xlv.18.m
 Tiſo præfectus claffis Patrenſis, xxv.
 26.f
 Tiſuræ pop. xlv.26.f
 Titienſes equites, x.6.m
 Titienſis curia, 1.13.f
 Titium artium in latomij, xxxix.
 44.m
 C.Titinius trib.pl. xxxv.8.f
 L.Titinius trib.mil. conf.pot. ex ple-
 beis creatur,v.13.p. iterum, 18.p.
 M.Titinius trib.pl. 111.54.f
 M.Titinius magiſter eq. x.1.f
 M.Titinius trib.pl. xxxv.8.f
 M.Titinius Cuius prætor. xl.18.f
 P.Titinius trib.mil.conf.pot. v.11.m
 P.Titinius legatus, xxxi.21.m
 Sex.Titinius trib.pl. Melij eadem in-
 dignam queſtus, 1v.16.m
 Toga candida auctoritatem Catonis
 eleuans,xxxiv.Toga piſta,xxx.17.m
 Toga purpurea, xxxi.11.m
 Tolerum opp. xxxv.7.f. à M.Fulvio
 capitur, 22.f
 Toliſtobogij, xxxviii.16.p. Olympum
 montem capiunt, 19.m
 Tollenones, xxxviii.1.f.p
 Lar Tolumnius Veientium rex ab A.
 Cornelio Coſſo interſicitur,1v.19.m
 Tonitru incunſi magiſtratum ſuper-
 ueniens viſio creatum arguebat,
 xxi.1.31.f
 Tormenſium mira tolerantia in
 Theodoro, xxiv.5.m
 Toronx opp.xliv.12. f. à Philippo ca-
 pitur, xxviii.7.m
 Toronx promontorium, xxxi.45.p
 Toronaicum mare, xlv.11.p
 Torques magni ponderis in xde louis
 poſitus à Claudio, xxxii.1.22.f
 Torques aureus duo pondo, xlv.14.p
 Torques aurei multi de Gallis capti,
 xxxii.1.22.f
 Torques aurei 1470.translati de Boijs
 xxxvi.40.f
 Tragula Annibalæ ſectus, xxi.7.f
 Tralles ſagittarij,xxxvii.40.f. Tralles
 Romanis dcduntur,ibid.44.m.Eu-
 meni attribuantur, xxxviii.39.f
 Transdanubiana regio. xl.57.f
 Transfugæ & mercenarij milites ob-
 ſinum quemque Syracuſanorum in-
 terficiunt, xxv.19.f
 Transfugæ nomen ignominioſum,
 xxi.1.10 f. xxvii.17.m
 Transfugæ peruiaciſſimi, xxxii.13.f
 Transfugæ ſine magno uſu, non niſi
 vile & infame corpus, xxv.18.m
 Transfugæ verberati,& ſecuri perſenſi,
 xxiv.30.p
 Transfugæ & fugitiui beſtibus obſci-
 untur, Ep.1.1.f
 Tranſiberina habitatio quaſi exiliū
 111.13.f. adſignata rebellantibus;
 vii.1.20.m.xxvi.14.m
 M.Trebellius Fregellanus in Penefas
 mittitur, xliii.21.p
 T.Trebellius Pollio centurio legiohis
 quaræ cum Sex. Digito de murali
 coronâ diſceptat,xxvi.48.m.mura-
 li coronâ donatus. ibid.f
 Trebia flumen, xxi.48.p
 Trebia opp.captum, 11.39.p
 Trebianus ager, xxxiii.14.f
 C.Trebonius trib. pl. v.11.p
 L.Trebon.trib.pl.ineſtus patrib.111.65
 p.cius togatio, ib. vnde illi Aſperō
 cognomen inditum, ibid.
 K 2 M.Tre-

- M. Trebonius** Tribun. mil. conf. pote-
 stare, vi. 21. p.
Trebonia lex, v. 11. p. 12. p.
Trebulia urbs, xxxv. 39. p.
Trebulanis ciuitas data, x. 1. p.
C. Tremellius Xuir, xli. 4. p.
C. Tremellius Flaccus legatus ad At-
 talum, xxxix. 11. p.
Cn. Tremellius trib. pl. xlv. 15. f. ei mul-
 ta dicitur, Ep. xlvii. p.
Cn. Tremellius Flaccus xidilis, xxx.
 16. f.
Ticuri à C. Casare uicti, Ep. cvii. p.
C. Triarius legatus, Ep. cxviii. m.
Triarii milites, ti. 47. p. vii. 23. f. vii.
 9. p.
Triarios primum vexillum ducebat,
 vii. 9. m. ad Triarios res rediit, vn-
 de natum prouerbium, ibid.
Triballi, Illyticorum gens, xxvi. 34. p.
 xxxi. 35. p.
Triballi Thraces suaditores, xxxviii.
 21. p.
Tribunal consulis Rom. Macedonib.
 terrori, xlv. 29. p.
Tribunalia pratorum ad piscinam
 publicam posita, xxi. 1. 32. p.
Tribuni militum ad legiones suffragio
 primum facti, vii. 5. f. Tribuni mili-
 tum senideni in quatuor legiones
 creati, ix. 30. p. Trib. militum ne suf-
 fragiis creantur Cos. ad populum
 uenerunt, propter bellum Macedo-
 nicum, xlii. 1. 1. m. Tribuni militum
 quinque interficiuntur à Poenis, xxi.
 59. f. xxi. ad Cannas occisi, xxi. 49. f.
Tribuni militum virgis caduntur &
 inde interficiuntur, xxix. 9. m. f.
Tribuni militum consulari potestate
 primum creantur, anno ab urb. cōd.
 cccx. 17. 6. m. Tribuni tres consulari
 potestate 16. f. quatuor creati, 18. p.
 sex creati v. 31. octo creati v. t. p. de-
 cem in urbe creantur, iii. 51. p. de-
 cem alii militares in castris crean-
 tur, ibid. m.
Tribuni militum conf. pot. creantur,
 omnes patricii, tv. 25. p. vi. 32. p.
Tribuni militum tres patricii creati,
 tv. 55. f. tres creati ex plebe, sine pro-
 mulgata legis de Cos. creandis mē-
 tione. 17. & f. abeunt honore magi-
 stratus quasi vitio creati, ibid.
- Tribuni militum** ex plebe creati, v. 13. p.
Tribunorum militum comitia per quin-
 quennium sublata, vi. 36. p.
Tribunus militum, xlv. annis nemo
 ex plebe creatus, vi. 17. m.
Tribunus militum lapidib. coopeti-
 tur, iv. 50. m.
Tribuni militum à custodib. probro-
 sis excepti vocib. xxvii. 24. p. duo
 virgis caesi, xxxix. 18. m.
Tribunis militum negotium datum,
 vi cum Gallis paciscerentur, v. 48. f.
Tribuni plebis sacrosancti iii. 55. m. eis
 qui non uisisset, eius caput Ioui sacrū
 foret, ib. creati in inuidiam Patrum
 vi. 35. m.
Tribuni plebis creati patricii imo cō-
 sulares, xli. 65. p.
Tribuni plebis minantur vincula cō-
 sulis, ii. 56. f. tribunis militum, v. 9. m.
Tribuni plebis Dilatorem magistratu
 abire cogunt, vii. 3. f.
Tribuni plebis fere semper reguntur
 à multitudine magis quam regunt,
 it. 21. p. quando, & qui primum
 creati, ix. 33. p.
Tribunorum numerus auctus, ix. p.
Tribuni plebis decem creantur, iii.
 30. f.
Tribuni plebis absentes facti, iv. 41. p.
 diem C. Mario Coriolani dicunt, ii.
 35. p. de lege agria contendunt, ii. 52.
 p. aduersus Senatum contendunt,
 iii. 10. m. in lege perferenda furiose
 perstant, 16. m. cum patribus certat,
 24. p. consules cogunt, vi Senatui di-
 cto sint audientes, iv. 26. m. seditio-
 nas conciones habent, 35. p. 40. f. se-
 ditiones concitant, 49. m. v. 2. p. 27.
 m. leges aduersus opes patricio-
 rum promulgant, 35. p. alii pro aliis
 intercedunt, ib. eorum actiones ad-
 uersus patriciorum potentiam, 16. f.
 37. p. Tribuni plebis ne quis populi
 senocaret, capite laque-
 runt, vii. 17. f. legis Liciniae patroc-
 nium iactant, 21. p. Tribuni plebis
 tres pestilentia mortui, vii. 3. m.
Tribunatus plebis, non populi magi-
 stratus est, ii. 51. f.
 sub Tribunitia umbra consularis vir-
 delit, iv. 42. m.
Tribus una & xxx. Romae facta, ii. 21. f.
 Tribus

RERVM ET VERBOR. INDEX.

Tribus triginta quinque,	vi.5.f	patres ad populum,	111.63 m
Tribus vnde sic appellatur,	1.43.f	Triumviri creati coloniz deducendz	
Tribus vrbane,	ix.46.m	ix 28 p. xxxi.1.2.f.	Triumviri bini
Tribus quatuor ex nouis cinib. additz,	56.5.f	creati iussi, qui xratem militarem	
Tribus duz additz. Anienfis & Taren-		eligerent, xxv. 5 f. vbi factis cōqui-	
tina x.9.f duz item additz, Velina		rendis, donisque per signandis, alteri	
& Esquilina,	Ep. xix.f	reficiendis zdibus factis, xxv. 7.m	
Tribus Sappinia,	xxxii.11.23 p	Triumviri tres creantur, 111.1.f. Triū-	
Tribus ad suffragium reuocatz.	xlv.	uiri capitales creati Epit. xi.f. Tri-	
à Tribu mouere quid sit,	xlv.16.p	umviri capitales à senatu inculati,	
Tributum in militum stipēdium mi-		xxv.m	
litum,	x 49.p	Triumviris creatis. xxx. 11. 16.f. Trium-	
Tributum duplex imperatum ciuib'		uiri ad coloniam Ardeam deducen-	
Romanis,	xxi.11.31 p	dam creantur,	11.11.f
Tributum confecti prohibetur, v.		Triumviri Nepet coloniz deducendz	
11 p		causa creati vi.21.m. Triumviri de-	
Tribus comitiis primum tribuni		ducendz coloniz causa creati, x 21.	
creati	11.18.p	m. ad supplendum Venusinis colo-	
Tricastini pop.	xxi.31.m	notum numerum xxxi. 49.p. Tri-	
Tricca opp.opp. xxxi.16.p. xxxvi.15.m		umviri cepulones facti, xxxi.1.28.p	
xxxix 25.p		Triumviri mensarii xxiv.18 f xxvi.16.	
Triconii pop.	xxi.31 m	m. Triumviri mensarii ob argenti	
Trifanum locus,	viii.11 m	penuriam facti, xxxi.21.m. Trium-	
Trigemina porta, xxxv.10.f.41.f.xl.31.		uiri togz pteztz ius datum, xxxi.17	
m.xli.27.m		17 p	
Triphalia. xxxii.5. m. à Philip. Achxis		Tocmī.	xxxvi.11.17.m
reddita, xxviii.8.p. xxxi v.20.f		Touillorum portus,	xxv.23 m
Tripolis Laconici agri.	xxxv.27.m	Troia capta in Troianos sxitum, 1.1.p	
Tripolis xli.1.13.f. Scea vocata, 56.m. à		Troia altera, & Troia tertia, . ibi.	
R. recipitur, xlii 67. m. Tripolita-		Troia decem annis oppugnata ob vna	
na ager depopulatus, xxxii.10.m		mulierem,	v 4.f
Tripudium solistimum.	x 40.p	Troianis ab immenso errore nihil	
Tripudia Gallozum: praelium incun-		præter arma & nanes supersunt, ibi.	
tium.	xxxviii.17 p	Troiani bello petuntur, 1.2.p. Latinū	
Tritici decies cētum millia, binis xiiis		ducem amittunt,	ibid.
populo diuisa,	xxviii.28.m	Troianus pagus,	1.1 p
Tritonon opp Doridis Philipp' capit,		Troilium in Hetruria opp. capitur, 7.	
xxviii.7.m		46.m	
Triumphare quibus non licitum, xxxi		Troigena,	xxv.12.m
20.p. xxxix.29 m. Triumphatum		Tormentina nqus tribus,	vi.5.f
Romx, 11.37.p. Triumphatum pri-		Trophonis specus,	xlv.27.m
imum sine auctoritate Senatus, iussu		Q Tubero citatus, 11.23.p.x.9 m. libe-	
populi,	111.63.f	ros Lint. auctores profiretur, 11.23.p	
Triumphantes consules urbem inest,		M. Tuccius tribunus plebis, xxxv.41.f	
111.24.m. Triumphatum de Samni-		triumuit,	xxxix.23.p
tibus, vii.158.p. Triumphatum nullo		Tulliz dux Seruii filiz Tarquiniis nu-	
bello gesto à p. Cornel. Nas. & M.		bunt,	1.46.p
Bzbio, xl 38. f. Triumphi descriptio		Tulla ferox angitur nihil cupiditatis	
111.29.m		regni in viro inesse, 1.46.m. scelera-	
Triumphus P. Decii Castrensis, vii.		ta consilia. ibi. Tullia maritum pri-	
46.m		ma appellat regem, 48.m. carpen-	
De Triumpho consulum certatū inter		tum per patris corpus agit. ib. f. do-	
		mo profugit,	58.f

- Tullij in patres lecti, 1. 10. p.
 Accius Tullius Voiscotum princeps, 11. 35. m. eius ad Cos. oratio, 37 p. eiusdem ad suos eives, 38. p.
 C. Tullius consul, 12. 23. p.
 M. Tullius Cicero Epi. c. 11. fab. exilio reducit, Epit. c. 1 v. m. eius caput cum manu dextra in Rostris positum, Epit. cxx. f.
 Servius Tullius rex, 11. 8. p. 39. p.
 Servius Tullius captiva Corniculana natus 1 v. 3. f. ei caput multorum in conspectu arsit. 1. 39 p. de eo variz auctorum sententiz, ibid. Servius Tullius cu trabea & liſtoribus prodit. 42 m. à patribus rex creatur, ibi. f. fortiter aduersus Venientes se gessit, 42. p. censum instituit, 43. p. lustrum cōdidit xlvi. 44 p. duos colles vbi adiecit, Quirinalem Viminalemque, ibid. m. agrum ex hostibus captum viritum diuidit, 46. p. plebis consensu declaratus rex ibid. Servius Tullius interficitur, 4. m. regnat annos xlv. ibid. f.
 Sex. Tullius à C. Sulpitio dictatore increpat, vii. 15. p. eius ad dictatorem C. Sulpitium oratio, 13. p. Tullianum, catcer, xxi. 22. f.
 Tumultus Gallicus, vii. 11. p. Tumultus Ligurum & Boiorum, xxi. v. 55. m. Tumultus ingens Rom. ob conspectas in vrbē Numidas, xxvii. 10. m. ob Tumultum institutu indictum, xii. 5. p.
 Tumultuarii milites in Hispania colliguntur, xxxv. 2. f.
 Tunica P. Scipio occupat, xxx. 9. f. 16 f.
 Tunicæ versicolores, 1x. 40. p.
 Tunicæ liuteæ candidæ, ibid. Tunica purpurea cum sella eburnea Prolo-mxo regi missa à Romanis, xxvii. 4. m.
 Turba rerum nouarum auida, 1. 8. f.
 Turba seniorum Romanorum Gallos obstinato ad mortem animo expectat, v. 41. p. Turba oppidum Hispaniæ, xxxii. 30. p.
 Tuderania xxviii. 14. m. xxvii. 16. m. in Tuderaniā exercitum ducit. M. Porcius Cato à prætore accersitus, xxxiv. 19. p.
 Tuderani, xxi. 6. p. sub corona vendi-
 ti, xxiv. 41. f. Turdulū bellū, xxiv. 20 p.
 Turia fluuius, xxvi. 11. m.
 Turnus Rex Rutulorum. Aeneas Latinoque bellum infert, 122.
 Turris ductilis, xxi. 11. m. Turris quæque tabulatorum, xxviii. 6. p. Turres in operib. oppugnandarum vrbium, xxxii. 17 m.
 Tutrum Heredonius criminatur Tullius Superbum, 1. 30. p. eius mon, 51. f.
 Tutamentum, xxi. 60. f.
 Tutia virgo Vestalis incepti damnata, Epit. xx. p.
 Tutoris iniqui fraus, xxxiv. 9. p. Tutor, res, malorum consiliorum auctores pleſtendi, xxi. 25. p.
 Tutorum potestas contra matrem, 18 virgine nuprum elocandi, 1v. 9. p.
 Tutoris optio mulieri, xxxix. 19. m.
 Tymbretis fluuius, xxxviii. 18. f.
 Tyrannis mordicus retinēda dum vni-
 nis. xxiv. 22. m. Tyranni stirps omnis deleta, xxiv. 25. f. Tyranni nonnulli qui imperium deposuerunt, uti C. Menecinde, xxxi. v. 32. p. Tytannici nonini inuidia, xxxv. 30. m.
 Tyrannicidæ prædatores sacri pro liberatoribus, xl. 36. m.
 Tyndarium, xxxvii. 2. f.
 Tyrreum opp. xxxvi. 11. f. xxx. 11. p.
 Tyrrenses Autiocho resistunt, xxxv. 12. m.
 Tyrrenum mare, v. 31. f.
 Tyrus legatus. xxxxi. 1. 34. p. Tyrii, xlv. 48. p.
 Tyronum exercitatio, xxiv. 36. p.
 Tyseos vicus, xxxviii. 18. p.
 V.
 Vacatio sacrosancta, xxv. 14. 40. p.
 Vaccei Hispaniæ pop. xxxv. 7. f. 47. p. 50. f.
 Vacetis motum bellum ab Annibale, xxi. 5. m. Vaccei subiguntur, Epit. xlviii. m. ipsi se interimunt, Epit. xvi. m.
 Vacci præta, viii. 19. p. vide Virgatus.
 Vadari, 111. 11. f.
 Vades publicos Cæso Quintinus primus dedit, ibid. ad Vadimonis sacrum acriter cum Hetruscis pugnatum, 1x. 39. m.
 Vale.

- Valerius Læuius parum prospere ad-
uersus Pyrrhum pugnat, Ep. xlii. p
Valerius Max censor, Epit. xviii. m
A. Valerius trib. mil. vi. 36. p.
A. Vale. ius Publicola trib. mil. consul.
pot. II. v. 1. m
C. Valerius trib. mil. vi. 36. p.
C. Valerius Læuini F. xxxviii. 9. m
C. Valerius legatus, xlii. 6 p
C. Valerius Flaccus Xuir sacris faciun-
dis, xxxii. 8 quia flamen Dialis erat,
in leges iurare nō poterat xxx. 50. m
C. Valerius Læuius prætor, xli. 8. p
censor, xliii. 14. p
C. Valerius Potitius trib. mil. consul.
tv. 49. p consul. r3. p. ouans urbem
introit, ib. f. trib. mil. II. 57. f. tribun.
mil. consul. pot. III. v. 1. t. p
C. Valerius Tappo trib. pleb. xxxviii.
36. m
L. Valerius Quæstor, xi. 4. 1. f
L. Valerius consul, 42. m
L. Valerius cos. ii. 61. p. eius res gestæ,
61. p. iii. 5. p
L. Valerius interrex creatur. v. 17. m
L. Valerius legatus Delphos eum cra-
tera aurea mittitur, v. 28. p
L. Valerius pontif. creatus, xxxiii. 28. p
L. Valerius trib. pleb. xxxi. v. 1. p. eius
pro abroganda Oppia lege oratio,
5. p
L. Valerius Antias, xxxiii. 34. m
L. Valerius Flaccus magister equitum,
ix. 7. f
L. Valerius Flaccus ædilis curulis lu-
dos scenicos instaurat. xxxi. 4. m
prætor designatur, xxxi. 50. p. eum
Bois signis collatis secundo prælio
configit, xxxiv. 22. p
L. Valerius P. F. Flaccus triumphat,
xxxviii. 46. f. 57. p
L. Valerius Flaccus censor, xxxix. 41. p
L. Valerius Flaccus pontifex moritur,
xl. 42. m
L. Valerius Flaccus occiditur à C. Fim-
bria. Epit. lxxxix. m
L. Valerius Læuius prætor, xl. 44. p
L. Valerius Publicola sublato decem-
uiratu cos. creatur. i. 11. 55. p. aduer-
sus Æquos & Volscos consilio bel-
lum sustinet. 60. p. eius ad milites
oratio, 61. p
L. Valerius Potitius. i. 11. 39. trib. mil.
- consul. potest, II. r8. m. Antium perit-
59. p. trib. mil. consul. potest, III. v. 1. p.
trib. mil. consul. pot. IV. 10. p. tribun-
mil. consul. pot. V. 14. f
L. Valerius Potitius consul v. 31. p. inter-
rex, 32. p. vi. 5. f
L. Valerius Tappus prætor, xxxv.
10. f
L. Valerius C. F. Tappus, xxxviii. 46. f
triumuit de signatur, 57. m
M. Valerius fecialis, 134. m
M. Valerius M. F. Volesi nepos. ii. 18.
m. Cos. creatur. 16. p. de Sabinis
triumphat, ibid. iterum triumphat,
16. m
M. Valerius Publicolæ frater transfi-
gitur in acie contra Tarquinius, ix.
20. p
M. Valerius Volesi F. dictator, xi. 18.
m. de Sabinis triumphat. 31. p. ei fel-
la curulis in circo honoris causa
posita, ibid. pro victore pop. Rom.
orationem habet, ibid. m. dictatura
se abdicat, ibid. f
M. Valerius augur moritur, xi. 7. f
M. Valerius Valerii F. Valerij N. quæ-
stor, xi. 5. p
M. Valerius consul, xi. 31. p
M. Valerius consul, ix. 26. p
M. Valerius IV. prætor ix. 41. p
M. Valerius cos. fert legem de prono-
catione, tertio, x. 9. p
M. Valerius cos. subrogatus aduentu
suo Hetruscos compescit, xi. m
M. Valerius trib. mil. x. 14. m
V. Valerius magister eq. vii. 12. m
M. Valerius tribunus militum cum
Gallo singulari pugna certans à
eius galea insidente iuuatur, vii.
26. m. Gallum obtruncat, ibid. m.
decem bobus aureaque corona do-
natur, ibid. f
M. Valerius Coruinus natus annos 23.
cos. absens renuntiatur, ibid. II. cos.
renuntiatur, 27. p. cos. II. creatur,
28. f. eius ad milites oratio, 32. m.
laus, 33. p
M. Valerius primus arma in Samnitium
intulit, x. 11. m. de Samnitibus triu-
phat, viii. 18. p. dictator dicitur ad-
uersus coniuratos, 39. f. qualem ad
coniuratos orationē habuerit, 40. p
interrex nominatus, viii. 3. p

- M. Valerius Falco legatus ad Attalum regem, xxxix. 1. m
M. Valeri^{us} Falco x dil. curul. xxx. 26. m
M. Valerius Lxuius prator, xxxix. 1. 24. p. 39 f. 34 p. abiens consul creatur, xxvii. 22. f
M. Valeri^{us} cos. in senatu res à se gestas comemorat. xxvi. 1. 5. p. ei in anuum prorogatum imperium, x. 7. f. 24. m
M. Valerius Lxuius cos. 30 p
M. Valerius Lxuius, xxviii. 46. m. legatus ad Attalum regem mittitur, xxxix. 11. p
M. Valerii Lxuii causa à P. & M. filiis ludi funebres facti, xxxi. 50. p
M. Valeri Lxuius prator. xxxix. 5. 16. p. designatur consul, xli. 17. m
M. Valerius Max trib. militum consul pot. v. 14 f. trib. mil. conf. pot. iterum, 24. p
M. Valerius Max. censor, ix. 43. f. dictator, x. 3. p
M. Valerius Messala, xxvii. 5. p
M. Valerius Messala prator, xxxiv. 73. p consul, xxxvii. 47. m. xxxvi. 11. 15. p
M. Valerius Messala Xuir factorum, xli. 28. f
M. Valerius Publicola cos. vii. 18. p iterum consul, 19. m
P. Valerius cos. 11. 52. m. cum exercitu Veios mittitur, 53. p
P. Valerius Flaccus legatus ad Annibalem missus, xxi. 6. f. legatus, xxi. 11. 16. f. qualem sententiam in senatu dixerit, xxvi. 9. m
P. Valerius Volei filius. 1. 58. m. comitiis centuriatis creatus consul, 1. 2. f. triumphans redit Romam, 7 m affectu regni in suspicionem venit ad populum, ibid. legem de prouocatione ad populum rulit, 9. p cos. cur Publicola dictus, 11. 8 p. cos ad Veientum bellum profectus, ib m cos iterum creatur, ibid. f. eius consilium, 11. m
P. Valerius Publicola III. consul, 15. p IV. cos 16. p. moritur, ibid m. sumptibus publicis effertur, ibid. à matronis lugetur. ibid.
P. Valerius Publicola 3. 8. p. cos. creatur, 11. p. eius ad tribunos & plebem oratio, 17. p. Capitolium ab App. Gerdonio occupatum oppugnat, 18. m. interficitur, ibid. f. prator vii. 23. p. dictator dictus, 28. f. mag. equitum...
P. Valerius Porcius trib. mil. conf. potest, vi. p. trib. mil. conf. pot. iterum, 18. p. trib. mil. III. 21. p. trib. mil. IV. 32. m VI. trib. mil. 41. p
T. Valerius consul vii. 18. p
T. Valerius legatus, xxiv. 40. p. Valeria lex, 19. p
Valetudinis ergo supplicatio facta, xl. 57. p
Valetudinis excusandæ mos in detestatione militiz, vi. 21. f
Vana pro veris in bello sepe valent, xxxiv. 12. p
Vaniloqui plerumq; quos alonropes regiz, xxxv. 45. p
Vallaies cotonz, x. 46. p
Vardei in Illytico subiguntur, Epit. 1. p
Vasa argentea in cella Iouis ex multatitia pecunia posita, x. 23. 9
Vasa aurea ccccc. pondo Romanis missa ab Antiocho, xli. 6. m
Vasorum aureorum & argenteorum ingens numerus Asiatico triumpho traductorum, xxxvii. 58. f
Vasitani Hispaniz populus, xxxvii. 46. m
Vates Martius, xxv. 12. p
Vaticini libri damnati, xxv. 1. m
Vaticini libri combusti, ibid.
Vaticinium de boue prægradi, 1. 45. m
Vaticanus ager, x. 24. f
Vecilius mons, 11. 49. f
Vestigal nouum ex salaria annonæ, xxxix. 17. p. de Vestigalibus Annibalis consilium, xxxix. 11. 32. f
Vestigalia Reipubl. sepe fuaat prædæ ciuitatis principib. ibi
Vestigalia ex feniariis & argentariis Hispanorum, xxxix. 21. f
Vestigalium annuorum dimidium censoribus attributum, xli. 16. f
Vestigalium dimidia pars minura Macedonibus, xlv. 29. f
Vesti Messiad suos oratio, 17. 38. p
Vestiones, xxxv. 7. f. V. & nonumeret. citus Voletanis obuiam venit, 21. f
Vest oppugnentur, v. 21. m. Veiorum vrbs per decem xstates hyemeliq; cõtinuus circumfusa, 21. f
Veius

RERVM ET VERBOR. INDEX.

- Velis de cœlo lapidatum, xxvii. 38. f
 Veientes Hetrulcorum proximi, i. 30. m. in fines Romanorum excurrunt 1. 5 p. iterum funduntur, 27. f. Veientes Rom. agrum depopulantur, 43. p. Veientes eadem arte, qua Fabios ceperant, capti, 51. m. Veientes superantur, 51. m. Veientibus inducitur datæ in annos 40. 54. p. Veientes fines Rom. depopulantur, iv. 1. p. à L. Sergio fusi, 17. m. in Veientem agrum exercitus missus, M. Cornelio Maluginense & L. Papirio Crasso Coss. 12. p. Veientes agrum Rom. populantur, ibid. m. vincuntur, 21. f. excursiones faciunt in agrum Romanorum, 50. p. Veientibus & Æquis inducitur dantur, 15. p. Veientis senatus superbum responsum, x. 58. m
 Veientes regem creant, v. 1. m. Romanorum munimenta incendunt, 7. p
 Velabrum, xxvii. 59 f
 Velamenta supplicum, vide Supplicium.
 Velata vrbs, xli. 14. m. xlii. 54. m
 Velia regio altissima, in vrbe Roma, 11. 7. m. xxvi. 39. p. m. Velia deorum penatium xdes de cœlo tacta, xl. 16. p
 Velis tribus addita, Epit. xix. f
 Velites, levis armaturæ milites. xxx. 33. p. eorum sermo, xxx. 35. m, xxxviii. 21. m. quando esse in legionibus ceperint, xxvi. 2.
 Velitæ, 11. 30. f. Velitæ colonia, viii. 3. f. expugnantur, vi. 29. f. obsidetur, 36. p. Velitris numerus colonorum à Romanis auctus, 11. 34. m. ad Velitras feliciter à Romanis pugnarum, vii. 22. p. Veliternus pop. viii. 11. m. Veliterni trans Tiberim habitare iussi, viii. 14. m
 Venalium portoria Caput, xxxii. 7. p
 Venatio omnis generis, exsue mansueti, xxxv. 45. m
 Venationis prætextu proditi Tarentini, xxv. 8 p
 Venatorum patientia, v. 6 p
 Veneficæ clxx damnatæ, viii. 18 f. Veneficium quarundam matronarum proditur, ib. m. de veneficiis quando primum Romæ questum, ibid. f
 Veneficii questio decernitur C. Claudio prætori, xl. 17. m
 Venenū vt caueret, monebatur Pyrrhus à Romanis hostibus suis, xxxix. 51. f
 Venenum penes reges, incertæ fortunæ, xxx. 15. p. Veneno se tollit Annibal, xxxix. 51. f. Veneni poculum Demetrio Philippi regis filio datum, xl. 24. m. Veneno accersita mors segnior, quam quæ ferro, xl. 4. f. Veneno grassari tentat Perseus, sed frustra, xlii. 17. m
 Veneris, xxxix. 21. m. Veneti pop. 1. 1. p. Græcis fugientibus obsistunt, x. 2. m. vincuntur à C. Cæsare, Ep. civ. f
 Venia erroris & adolescentiæ petita, iur. 12. f. Veniæ facilitas animos hominum in posterum conciliat, xxxii. 14. m. Veniam petentium mos, xxxvii. 55. p
 Ventris & ceterorum membrorum, apologus, 11. 32. m
 Venorum atrox tempestas, xl. 2. p
 Ventosum ingenium, xlii. 30. p
 P. Ventidius Antonii legatus Parthos Syria expulit, Epit. cxxvii. f
 Venus Erycina, xxii. 9. f. Veneris xdes xli. 27. m. ex multatitio ære facta, x. 31. m. Veneris Erycinæ xdes à Q. Fabio Max. vouetur, xxi. 10. f. dedicatur ab eodem, xxi. 11. 40. m. 31. m.
 Veneris Eryc. xdes dedicatur, xl. 34. p
 Venusia xxi. 49 f. xxvii. 2 f. Venusini Rom. benigne excipiunt, xxi. 54. p
 Verprocellosum, xl. 2. p. Ver sacrum vouetur, xxi. 9. f. xxxi. 12. 29. f
 Ver sacrum quid, xxx. v. 43. p
 Veragri incolæ Fœnini, xxi. 38. f
 Verbenæ prius, xxx. 45. m
 Verbi ambiguitas ominosa, xlv. 15. m
 Verborum ceremonialium omissio sacrificium vitiat, xlii. 16. p
 Verborum superbiam iracundi oderrunt, prudentes irrident, xlv. 21. f
 Vercellius defectionis Hirpinorum actor securi percussus, xxi. 37 f
 Vergæ opp. ad Romanos deficit, xxx. 19. f
 Vergestani vepdii, xxxiv. 21. f
 Vergiliarum occasus, xxi. 35. m
 Vergium castrum, receptaculum prædonum, capitur à M. Catone, xxxiv. 21. p
 Venias multa sui præbere adsolet vestigia,

stigia,	xl.54.f	Veteres campi.	xxv.17.p
Veritas nonnunquam laborat, sed non extinguitur.	xxix.39.f	Vetuli gens bellicosa,	xlv.30.m
Vera audire infuetus, pro ferociori ha- bet à quo ea ipsa promittitur, xxxi.18.		Veturia mater Coriolani,	11.40.p
p. Vera cum celatur, creduntur fal- sa,	xxxix.14.p	C. Veturius Cos. 111.31.p.	15000. xru
Vermine Syphacis fili', xxxix.33. f. de- lecto exereitu suo fugit, xxx.36.m.		damnatur ibid. m. augur eligitur, 11.	
pacis conditiones à R. accipit, xxxi		p. trib. milit.	v.1.31.16.m
19. f. eius ad senatum legati,	11.m,	L. Veturius tribun. milit. v.1.38.p.4: p	
Verona urbs.	v.35.p	Xuir creatur, 112.33.p. legat', xxviii.	8.f
Veiruga opp. Volsci, iv.1.m. recipitur,		L. Veturius Philo dictator, xxxi.53. Evi- tio creatus, ibi. legatus Claudi, xxv.	
55.m.58.p		33.p. censor creatur, xxvii.6.m.36.m	
Verruncare bene,	xxix.27.f	prtor creatur, xxvii.6.m. 12.f. ei	
Versutiz Pupiez,	xlvi.27.m	prologium imperium, 23.p. legat'	
Verulanus pop. 1x.42.f. eis suz leges		pugnam cum Asdrubale in senatu	
redditz,	43.f	expouit, xxvii.53.m. Cos à M. Livio	
Vestigo animi & corporis ex alto de- spectu.	xliv.6.m	creatur, xxviii.10.p. comitia consu- laris habet, 38.m. magister equitum	
Vetutum telum,	xxi.56.p	dicitur,	xxix.11.m
Vescelia opp. Hispaniz.	xxxv.22.f	M. Veturius trib. mil. conf. poi. v.11.p	
Vescia urbs.	viii.11.p	T. Veturius Cos.	viii.16.f
Vesetis,	viii.8.f. x.28.f	T. Veturius Calpurnius Cos. ix.1.p. cum	
Vespatum examen in xde Martis con- suet,	xxxv.9.p	Pontio de fœdere agitur,	5.p
Vestiz ignis, iv.54.f. in xde extinctus,		T. Veturius Cos. 111.8.p. Vol- scos fudit,	ibid.m
xxviii.11.m. Vestiz delubia à Carri- bus religiose culta, vii.20.p. Vesta- les virgines à Numa lectz, 1.20.p.		T. Veturius Gnaech' Sæpronius augur,	xxix.21.f
Virginitate alijsq; ceremonie sancte factz, ibid. Vestalis virgo Postumia de incestu causam dicit, iv.44.f. Ve- stales duz stupri compertz, xxi.57.		T. Veturius Philo flamen Martialis,	xxix.38.m
p. Vestalis iussu P. Licinii pontifis fla- go creta, xxvi.11.11.m. Vestalis Mi- nucia vius humi defossa,	viii.15.f	C. Veturius Cos,	11.39.p
Vestia Oppia Atellana mulier de Ro- manis bene merita	xxvi.33.m	T. Veturius Cos.	11.48.p
Vestimenta militibus data,	xxxii.27.	Vetustas vbi fidem derogat, famz se- rum standum est.	viii.6.m
m. xlv.6.p		Vexillu. elxxxvi. homines erant, viii.	
Vestis luxuriosz inuidia,	xxiv.7.p	8.m. in hostes isstabatur, rebus cre- peris	3v.29.p
Vestis mutata propinquis & amicis, in suorum periculis,	v.20.p	Vexillum Vexillarij.	xxxv.5.f
Vesta urbs, ix.25.p. Vestini Samnitibus se coniungunt, viii.29.p. vincuntur ibi sin dedicationem accipiunt, Ep. lxxv.m. cum Vestinis fœdus istum,		Vexillarium vnum habebat quilibet ordo,	viii.8.m
x.3.p. Vestini agri, x.20.p. Vestina co- hors,	xliv.40.m	Vfens fluvius, v.35.p. Ventina tribus addita,	ix.20.m.m
Vesunius mons,	viii.11.f. xxi.11.39.f	Vfagū opp. ad Romanos deficit, xxx.	
Vetere si mala non sunt, haud temere mutanda.	xxxiv.53.f	19.f	
		Vix cōtinuis imbribus inexplicabiles,	xl.33.p
		Vix angustz malum in agmine mille properante,	xl.37.m
		Vix per agros publica impensa factz,	41.f
		Via à Martis filice ad Bouillas pertra- ta,	2.47.p
		Vias sternendas marginandasq; qui primi curauertint,	xl.17.f
		Viam	

- Viam è foro Boario ad Veneris & ciuica foros publicos faciendam locant censores, xxix.37.p.
- Via publica de celo iacta Veris, xxxii.9.p.
- Via Appia, vii.30.f.12.29 m. Flaminia Epi. xx.f. xxxii.18.m. Fornicata, xxii.36.f. Latina, ii.39 p. xxi. p.12.p. Lauicana, iv.41.m. Nomentana, iii.52.p. Salaria, vii.9.m.
- Viator ad Cos. mittitur à tribuno, ii.56.f.
- Vibius Pelignus donatur ob strenuam bello operam, xxi.14.f.
- Vibius Virius senator Campanus eiusque oratio, xxi.11.p. cum xxi.12. senatoribus sumptibus venenum, 14.p.
- Vibonè colonia deducta ex S. C. xxxv.40.p.
- Vibonensis ager, xxi.51.m.
- Vicani habitatores vicorum, xxviii.30.f.
- Vicesumarium aurum, xxviii.12.f.
- Vicilini Iouis templum in agro Pisano arma concrepat, xxiv.44.f.
- Vicinitas sepe fons amoris, xxxix.9.m.
- Vicissitudo imperandi libertatem alit ii.39.f.
- Victimarius, xl.29.f. xli.17.p.
- Victoria clara fit vincendo oppugnantes, non fruendo in afflictos, xlii.8.f.
- Victoria inuidia plena, quæ contingit duce summo absente, viii.30.p.
- Victoria prudenter habenda ob superuentus subitos, xli.4.p.
- Victoria vera, cuius confessio hosti ipsi exprimitur, xli.47.m. Victoria vna iis præ oculis habenda, qui ceteris deficiunt, ix.23.m. Victoria sedes Capitolii, templum Iouis opt. max xxi.37.f.
- Victoria quid sibi pararent à victis Romanis, xxx.14.m.
- Victoria aurea, pondo eccxx. ab Hierone Senatui donata, xxi.36.p.
- Victoria quæ in xde Concordiæ erat fulmine iacta, xxvi.23.m.
- Victoriæ xdes à L. Postumio Cos. dedicatur, x.33.f.
- Victoriæ virginis xdes dedicatur, xxxv.9.m.
- Victoriæ mons, xxiv.41.m.
- Victoriæ summi, xli.13.f.
- Victorius primipili centurio, xxxix.45.f.
- Vicumuiæ emporium, xxi.57.m.
- Victores animos secunda re habent maiores, xxxviii.17.m.
- Victores se seditione coniurant Acarnanes, aut in bello appetituros, xxi.25.m.
- Vicos cui non direxerit Romani, v.55.f.
- Vicus Longus, x.23.m.
- Vicus Tuscus, xxxiii.2.f.
- Viduarum pecuniarum lenamen ætarii Romani collatur, xxi.18.f.
- Vigiles exarmat Æmilius, xli.13.m.
- Vigiles duo exanimati, xxi.7.m.
- Vigil de saxo deiciscens, v.47.f.
- Vigiliarum munus à Senatoribus obitum, iii.6.f. à minoribus magistratibus, xxxix.16.f.
- Vigilias quadriduanas tolerat exercitus Annibalis, xxi.12.m.
- Vigiliarum molestia oppugnationis tempore, xxxvi.13.m.
- Vigiliis quatuor distincta nox quælibet, hinc vigilia prima, v.44.f. ix.36.m. 45.m. x.34.f. xxi.54.p. xxviii.17.m. 49.f. xxxv.30.m. secunda, vii.37.p.f. xxxi.38.f. tertia, x.40.p. xxv.38.m. xxviii.44.m. xxxiv.60.f. xxxv.1.m. xxxvi.19.m. xl.4.m. quarta, ix.37.m. xxi.48.p. xxiv.46.p. xxv.9.p.13.f.30.m. xxviii.30.m. xxviii.26.m. xxxviii.44.m. xli.10.m. xlv.43.f.
- Villa publica, xxxiv.45.f. refecta & amplificata, ibid.
- L. Villius Tappulus ædilis plebis, xxv.2.f. pistor, xxxix.49.f.
- P. Villius legatus, xxi.25.p.
- P. Villius Tappulus Consul creatur, xxxi.49.f. Philippum fundis fugatur, xxxii.6.m.
- P. Villius Tappulus Decemvir, xxxi.4.p. pistor, xxxix.38.p.
- Viminalis collis vibi à Seruio Tullio adiectus, 144.p.
- Vindalium opp. Ep. lxi.p.
- Vindicias dare secundum libertatem, ii.44.f.
- Vinex in obsidionibus, v.7.p.
- Vinum in Galliam inuectum, illicienæ gentis causa, v.33.p.
- Vinum

- Vinum publice in sacrificiis præbitū
x.23.p
- Vinum mentem à sensu mali alienat.
xxvi.14.p
- Vinum & nox flagitia accendunt, xxix
8.m
- Vinū sequentes voluptates xxxvi.11.p
- Vini auidi ribicines, ix.30.f
- Vini intemperantia violentiam innatam auget. xlv.30.p
- Vini largioris vsus excusatus die festo,
xl.19.p
- Vino & somno sopiti modo victores.
trucidantur tanquā pecora, xl.4.p
- Vino pleni venenum difficiliter transmittunt, xxvi.14.p
- Vino sopitis vigilibus capiuntur Syracusæ, xxv.23.m
- Vinolēti nō molitur insidias, xl.14.p
- Vir ex muliere factus, xxix.10.m
- Vir virum legens in delectu, ix.3.m
- Vireum vito congregiens in pugna,
xxii.14.f
- Vir optimus Romæ iudicatus Nasica,
xxix.14.m
- Vir vnus quam formidabilis, xxxix.50
p.51.m
- Viri illustres assidue nobis obuersantes haud perinde verendi xxxv.10.m
- Viri molles, xxxiii.14.p
- Viri obsceni, ibid.
- Viroznm fortium omnia sunt, v.35.p
- Viros à mulieribus omnes aliquando sublatos, an fabula. xxxiv.2.p
- Virbius elius, i.48.m
- Vires prævalentis populi Rom. scipias confregerunt, Præfat. lib.1.p
- Vires suæ cuique noscendæ, vi.18.p
- Viribus destituta maiestas parum iuta ii.55.f
- Viribus quod deest, a re supplenduro, xxvi.4.m
- Virga circumferibitur Antiochus rex à Popilio legato Rom. xlv.41.p
- Virgis se ipsos exdunt Lucani in inuidiam Romanorum, viii.27.m
- Virginia filia L. Virginii, sponsa L. Icilii spondentibus propinquis vindicatur, iii.46.m
- Virginia A. filia patritia à sacris mota, x.2.p. atam pudicitia plebeiz dedicat, ibid.m
- A. Virginius in Volcos proficiscitur, i.30.m. Cos. creatur, 63.p
- A. Virginius trib. pl. creatur, i.11.54.f
- L. Virginius, i.11.44.p. vir exempli recti domi militiæque, ib. è castris accitur ad tutandam filia pudicitiam 46.m. filiam cultro transfigit, 48.m in castra profectus, opem commilitonum implorat, 50.p. Appio diem dicit, 54.p
- L. Virginius Cos. iv.21.p. senatum in xde Quirini consulit, ibid. f iterum Cos. creatur, 23.p. ei digni dicitur, v.11.p. decem millibus grauis xie damnatur, 18.p
- L. Virginius trib. mil. xxvii.45.p
- Opiter Virginius Cos. ii.17.p. res gestæ, ibid Cos. reficitur, 54.m
- Proculus Virginius Cos. ii.41.f
- T. Virginius Cos. ii.21.p 48.p
- T. Virginius Cælimontanus Cos. creatur, iii.65.p
- T. Virginius Rutilius augur moritur, iii.7.f
- ob Virginem plebeiam excitatū bellum, iv.9.p
- Virginem captiuam pulcherrimam, modestissime habet Scipio xxvi.50.p
- Virgine Calcidē medio belli tēpore captus rex Antiochus, xxvi.11.p
- Virgines & pueri iogenui denud sacrificium adhibent, xxxvii.3.f
- Virgines ter nouenæ per vrberē euntes carmen canunt, xxvii.39.m
- Virgarius pastor, deinde venator, ex venatore lairo. Lusitaniam occupat, Epit. i.11.m
- Seruiliij Capionis consilio interimitur, Epit. lii.f
- Viridomarus Insubrius Gallorū dux à M. Claudio Marcello occiditur, Epit. xx.f
- Viromandui. Epit. civ.m
- Viritim suffragium omnibus datum, 43.m
- Virtus præmio excitatur, iv.35.m
- Virtutem & bonum alienum oderūt, qui genus ac fortunam suam animis non æquant, xxv.41.p
- Virtute, non dolo hostes suos superabant Romani veteres, xlii.47.m
- Virtutis antiquæ Romanorum laus, xlii.47.m
- Virtutem fortuna sequitur, xv.17.m
- Virtutis xdis dedicatio eor à pontificibus impedita, xxvii.27.m. ad pot-

- tam Capenam à M. Marcello dedicatur, xxxix.ii.f
 Visceratio populo data à M. Flauio in funere matris, viii.32.p. Visceratio P. Licinij funetis causa data, xxxix.46.p
 Vitellia opp. ii.39.p
 Vitellij ii.4.p
 M. Vitellij capitur à Viriato, Ep.121.m
 Vitruuius Vaccus Fundanor. dux, viii.19.p. in carcere asseruatur, 20.m. eius ades diruuntur, ibid.
 Vitro diuina lenta, non leuis, i.11.66 m
 Vitro tributa, xxxix.46.m. xlii.16 p
 Vlysses & Circe, i.34 f
 Vmbilicus orbis terr. Delphi, xxxviii.47.m. Græcia Ætoli, xxxv.18 p
 Vmbonib pulsant Numida, xxx.34.p
 Vmbria xxvii.45.m. Vmbria Sappinia tribus vocata, xxxi.2.m. in Vmbria pugnatum, x.1. Vmbri pop. v.35 p. à Romanis deficiunt, ix.41.p. Romanis se dedunt, ibid.f
 Vnciarum fœnus, vii.15.f.39.p
 Vndeicesima legio, xxvii.40.f
 Virtus hominis prouertua populum totum perire, iniustum, xxxv.11.1.f
 Virtus hominis virtus quatum habeat momenti, xxviii.43.m
 Virtus v.1. virtus agmen hostium sistit, ii.10.p
 Vocaturager, xxxix.54.p
 Vocant pop. xxi.31.m
 Volana, x.44.f. capitur, 45.m
 Volani agrum Lauicanum populatur, xv.49.p. fusi fines & oppidum amiserunt, ibid.m
 ad Volaterras eum Hetruscis incerta victoria pugnatum, x.12.m
 Volaterrani armamenta nauium & frumentum Sciptoni pollicentur, xxviii.45.f
 Volæ gens valida Gallia, xxi.26.m
 Volcones tribb. pleb. ab Ap. Claudio vocati, ii.38 f
 Volones in duas legiones conscribuntur, xxiv.11.x. libertatem metentibus postulare malunt, 14.p. capite hostis libertatem querunt, ib. Volones q. pugnam detrectarunt, stantes eibum porumq. capere adacti, 16.f. pileari, aut lana alba velati capibus epulantur, ib. ab signis discedunt, xxy.20.p. Volonum exercitus ex Hetruria accersitur, xxviii.46.f
 Volscientes Q. Fuluius se dedunt, xxviii.17.p
 Volsci gens ferocior ad rebellandum, quam ad bellandum, vii.27 f. obfidet dante. principum à Cora & Pometia liberos, ii.22. eorum perfidia, ib. funduntur, 25.m. 10.m. à Romanis deficiunt, 39.p. Volsci & Æqui à L. Æmilio Cos. vineuntur, 42.p. Volsci rebellant, ibid. f. fines Latinorum vastant, 39.f. à Romanis fusi, 63.m. de Volscis & Æquis triumphos, i.10.p. Latinum agrum prædantur, 55.p. summa vi ad bellum cooriantur, 56 p. in Volscos mittuntur tres ex tribb. mil. 59.p. Volsci & Æqui pacem impetrant, v.23.f. vi.2.f. se dedunt, ib. à suis deseruntur, 8.m. Volscis & Æquis toties victis, vnde succederint milites, 12.m. Volsci terga vertunt, & eorum castra cœpiuntur, 15. m. vincuntur Camilli virtute, 24 f. Romanorum castra dolo inuadunt, 30. m. fuga se cœpiunt, vi.12.12.m. vide & Æqui.
 Volscianorum pop. Hispania celebrat ad legatos Romanos responsum, xxi.19.f
 M. Volscius falsus testis, i.11.24. dñat. tus Lanuium exulatum abijt, 29.m
 M. Volscius Fictor, i.11.13 p
 Volfinij capti, x.37.p. Volfinijs elauis fixi, indices numcri annorum, vii.3. m. Volfiniensibus inducitur in annoa viginti datur, v.32 p. eorum castella capta, 9.41.p
 Voltumnæ sanum, xv.61.p. ad Voltumnæ sanum concilium omni Etruria indictum, xv.23.f. 23 f. 25 m
 Volucres superuolantes ad tetram delapsæ clamore militum, xxix.25.p
 Volumnia vxor Coriolani, ii.40 p
 L. Volumnius Cos. eum Salentinis sperare bellum gerit, ix.42.p. cum copiis in Hetruriam ad collegam iuuandum accersitus, x.18.f. eiusdem argutum responsum ab App. Claudium ib. Samnites aggreditur, 20.p. ad senatum literas dat, 21.p. Romam reuocatur, ib. f. ei prorogatur in annum impetrat, 22.f. 27 f. in Samnio felici.

- feliciter res gerit, 30.m
 P. Volumnius Cos. tit. 10. p. 18. f
 Voluntaria collatio Senatorum Rom.
 in necessitate publica, xxvi. 36. p
 Voluntaria dedicio hostium iram mi-
 nuit, xxxix. 3. p
 Voluntarium militem proficere, sti.
 pendii publicis honorati, v. 7. f
 Voluntarii exercitus, x. 16. m
 Voluntarii milites Scipionis, xxi. 1. p
 Voluntas an merito puniunda, xlii.
 24. p
 Voluntate multa remittuntur, quæ
 bello & armis cogi non possunt,
 xxv. 45. p
 Voluntas quæ fiunt, cum cogi possis,
 gratiam ineunt, xxxix. 39. m
 Voluptates vinum sequentes, xxvi.
 11. p
 Voluptates vni & epularum religioni
 additæ, plurimum eam promouent.
 xxxix. 3. p
 Voluptatum malum, Præf. lib. t. m. pe-
 regrinatum perniciēs, xxxi. 11. 17.
 f. Voluptatum victoria maxima, xxx.
 14. m. Voluptatibus fractus exerci-
 tus Annibalis, xxi. 19. f. Voluptas
 laborque naturali inter se societate
 iuncta, vii. 4. p
 Voluptas, montes, xlv. 16. f
 Vorumnus Deus, xlv. 16. f
 Votum incertæ pecuniæ, an possit su-
 scipi, xxx. 9. m. Votum pecunie
 Pontifice factum, iv. 27. p. Voti da-
 mnatur, voti sui compos, xxvii. 47.
 m. Voti ludi iniussu Senatus non fi-
 unt de ære publico, xxxvi. 36. p. Vo-
 ti non rite facti malum, xxi. 9. m
 Vox de nocte audita ex delubro Pro-
 serpinæ, xxix. 18. f. Vox noctu audita
 humana clarior, de aduentu Gallo-
 rum, v. 32. m. Vox ubi liberta non est,
 nihil ibi liberum, xxxix. 25. m
 Vrbs nulla incolumis esse potest, or-
 bata publico consilio, xxi. 2. m
 Vrbes captæ diripiendæ, non deditæ,
 xxxii. 32. m. Vrbes dirutæ, ne veni-
 rent in potestatem hostium, xxxi. 22. f
 Vrbes ex parvis nascuntur initium, l. 9. f
 Urbium obsidium atque oppugnatio
 res lenta, xxvii. 43. f. xxxiv. 33. p
 Urbium orbis terrarum maximarum
 ingratitudo aduersus optimos du-
 ces suos, xxxviii. 50. m. Urbium pri-
 moedia vt augustiores fiant, Præf. at.
 lib. i. m
 Urbibus captis parcebant veteres Ma-
 cedones, quo habere impetium
 opulentius, xxxix. 34. f
 in Urbibus magnis flagitia facilius
 celantur, xxxix. 9. p
 Vrbes condentium consilia, i. 8. m
 Urbium primordia cur ad deos refe-
 rantur, Præf. lib. i. m
 Urbium oppugnatio, res lenta xxxiv.
 31. p
 Urbium prætor ex patribus creatur
 vii. 42. f
 Urbium duæ legiones scribi iussu, xxiv.
 44. m
 Urbium tribus, ix. 46. f. xlv. 35. p
 Urbicua opp. Hispaniæ, xl. 16. m. capi-
 tur & diripitur, ibid. f
 Urinatores, xlv. 10. p
 Vrites populi, xli. 48. m
 Vrsorum & elephantorum lusus, xlv.
 18. f
 C. V. fanius trib. plebis, xxxii. 17. p
 Viscana Penetianæ terræ vrbs, xlii.
 18. m
 Vfus vnus legum corrector, xlv. 32. m
 Vfus exercitatus, non tantum ingenio
 promptus, v. 3. p
 Vtica, xxv. 33. f. xxxviii. 4. m
 Vticenses se suaque Romanis dedunt,
 Epit. xlix. p
 Vticensis ægea, xxvii. 5. m. à M. Valerio
 Læuino procos. vastatur, xxviii. 4.
 m.
 Vtilis quam honesti cura potior Ro-
 manis posterionibus, xli. 47. m
 Vtilibus honesta cedunt in despera-
 tione, xxi. 14. p
 Vtilitas communis maximum socie-
 tatis vinculum, xxxv. 7. m
 Vtrarius, xlv. 31. p
 Vulcanus, xxx. 7. p
 Vulcani caput ardet, xxxiv. 44. f
 Vulcano spolia hostium Marcellus
 vota cremat, xxi. 46. m
 Vulcani ædes de cælo tacta, xxi. 1.
 20. f. xxxii. 29. p
 Vulcani ærea, ix. 46. p. xxxiv. 46. f
 Vulcani ærea sanguinem pluit, xl. 9. p
 Vulcani insulæ, xxi. 49. p. 51. p
 Vulgus mobile & mutabile, li. 7. m
 xxiv.

- XXIV.32.p
Vulgus optime moratum Romę, XXVI.
22. f
Vulgi gubernatio difficilis, XXXI.14.p
Vulgi impotentia, XXXIV.36.p
Vulgi studia inconsulta, XXXIV. 36.p
Vulgi sermones tempore belli de du-
cibus res gerentibus, quales esse de-
berent, XLIV.22.m
Vulfinis lacus sanguine manat, XXVII.
25.p
Vultures sex Remo in auguriū veni-
unt, 1.6.f. Romulo duodecim, ibid.
Vulturium, XLI.21.m
Vulturium in ædē Iouis volat, XXVII.
25.p. in tæbernā, XX.
Vulturius ventus, XXI.4.4.p.46.f
Vulturius fl. VIII.12. f. X.10.m. 31.p
XXII.14.p. XXXIII.14.f. 19.p. 35.m.
XXVI.5.f. XXXII.26.p
Vulturi ostium, XXV.20.p.22.m
Vulturius Heiruscorum vrbs, nunc
Capua quo dolo capta, IV.36.p
Vulturium colonia Ciuium R. dedu-
cta, XXXV.44.p
Vxor ac liberi Alsinii viui comburun-
tur, XXIV.41.f
Vxor maritum veneno tollēs, XLI.25.f
Vxor obscuri generis dedecori regi,
XXXVI.17.m
Vxoris corruptę ira maritum stimulat
vt alienigenas in regionem inducat
sui vleiscendi causa, V.33.p
Vxoris multa copia satietatem facit
amoris, XXX.3.p
Vxorem suā manu occidit Perseus,
XLI.5.p
Vxores suas liberosque cædunt viri,
ne veniant in manus hostium, XXVIII.23.p
de Vxorū præstantia certamen in
coniugio habitum, 1.57.m
X.
X Antippos Lacedæmoniorum Dux
Ep. XVIII.1.m. XXVIII.43.f
Xenarchus prætor, XLI.23.p
Xenocles Chalcidensis Dux, XXXV.
38.p.50.f
Xenophanes princeps legationis Phi-
lippi, fœdus & amicitiam cum An-
nibale iungit, XXI.12.33.p. eius men-
dacium, ibid.m
Xenophon Achæus, XXXII.32.m
Xylene come, XXXVIII.15.m
Xynæ op. XXXII.13.f. XXXIX.26. p. dēri-
piunt, XXXI.13.f
Xychus scriba falsarius, XL.55.p
Z.
Z Acynthus insula, XXI.7.p. ptopin-
qua Ætoliz, XXVI. 24. f. Philippi
Macedonum regis, XXXVI.31.m.
Romanis traditur, 32.f
Zama insula, XXXI.16.m. quinque die-
rum iter ab Carthagine abest, XXX.
29.p
Zelasium promontorium Isthmiz
supra Demetriadem, XXXI.46.p
Zeno princeps Magnetum magnę au-
toritatis, XXXV.31.m
Zephyrium, XXXIII.4.p
Zerinth Apollinis templum, XXXVIII.
43.p
Zeusippus Bæotiorum princeps, Ro-
manorum factor, XXXII.13.f. Tana-
gram fugit, 14.m
Zeusis præfectus Lydiæ, XXXVII.45.p
ad Scipiones orationem habet, ibi.
Zoilus Hieronis gener, XXIV.5.m
Zyboæ deuiſus à Nicomede, XXXVII.
16.m

FINIS INDICIS IN TITVM LIVIVM

Historiographum Romanum.

W

